CENSURA CELEBRIORUM AUTHORUM SIUE TRACTATUS IN QUO VARIA VIRORUM...

Thomas Pope Blount, Possessore non identificato, ...

CENSURA
CELEBRIORUM
AUTHORUM
SIVE
TRACTATVS

IN QVO VARIA VIRORVM DOCTORVM DE
Clarissimis cujusque Seculi Scriptoribus Judicia traduntur.

UNDE FACILLIMO NEGOTIO LECTOR DIGNOSCERE
queat quid in singulis quibusque Istorum Authorum maximè memorabile
sit, & quonam in pretio apud Eruditos semper habiti fuerint.

OMNIA IN STUDIOSORUM GRATIAM COLLEGIT, ET IN
ordinem digessit secundùm seriem Temporis quo Ipsi Authores floruerunt,

THOMAS-POPE BLOUNT,
Angló-Britannus Bàronettus.

EDITIO NOVA; Cui accessit Judiciorum Vernaculo Sermone, sive *Anglicus* sive *Gallicus*, sive demum *Italicus* is fuerit in priore exhibitorum accurata in *Latinum* translatio.

Cum INDICE *locupletissimo.*

GENEVÆ,
Apud SAMVELEM DE TOVRNES.

M. DC. XCIV.

A R
8

PRÆFATIO AUTHORIS AD LECTOREM.

D hanc Provinciam suscipiendam nulla me Ambitio impulit; *Umbraticam* enim vitam, & ab omni strepitu remotam, semper in delitiis habui: Hoc verò consilii mihi solum fuit, ut quantum in me est, *rem literariam* promoverem: Quum hoc Opus primùm occepi, illud *Orbi literario* communicare haud mihi in animo erat; ad meum usum solummodò congessi: Nunc verò, hortantibus viris eruditione claris, in vulgus emitto. Equidem quum observarem quàm avidè *Acta Eruditorum*, aliosque id genus libros arripe-

rent Homines, non solùm qui infimum subsellium occupant, sed qui primum inter eruditos locum tenent, non possum non sperare hanc meam qualemcunque *farraginem* ipsis non omninò ingratam fore. *Doctrina* non sine summo studio & vigiliis paratur. Putare Homines *Divino Afflatu* doctos fieri, *Fanaticorum* est; etiam Poeta frustra nascitur, nisi ad præclaram Indolem accesserit *Industria*. Atque hinc est, quòd pauci revera docti sint [quicquid crepent *Scioli*] quoniam laborem atque operam ferre nequeunt. Vt autem maximum, quantum fieri potest, fructum ex lectione perciperes, quendam tibi *Authorum* delectum, deque iis varia Doctissimorum Hominum judicia proposui; quæ si inter se diligenter contuleris, & tuum ipse judicium acuere & confirmare poteris, & nunquam in nullius pretii Scriptoribus evolvendis oleum atque operam perdes. Quod enim ad ipsius Operis rationem spectat hôc se maximè nomine commendat, quòd inde tibi *Bibliothecam* instruere possis; quam ad rem *Notitia Autorum* apprimè utilis ac necessaria; quæ nisi adfuerit, sæpè evenit, ut Homines in libris comparandis & *tempore* simul & *nummis* fraudentur. Huic igitur incommodo ut occurrerem, hunc laborem exantlavi. Habes enim hìc quandam quasi Imaginem cujusque *Autoris*: Vnde deprehendere

possis

possis quando floruerit, & plerumque etiam quando obierit; quænam fuerint ab ipso scripta, vel saltem quæ primum obtinuerint locum; quâ valuerit Autoritate in *Orbe literario*; num *Plagiarius* fuerit, & cujus *Scrinia* compilaverit; num prohibitus sit *Indice Expurgatorio*; Denique, quænam sit optima cujusque *Autoris* Editio. Omnia hæc uno intuitu videbis, si hunc librum evolvere digneris. Haud mihi est in animo de omnibus *Autoribus* universim dicere, nimis hoc prolixum foret; sed de iis solùm, qui apud eruditos maximi æstimantur. Initium sumpsi ab *Hermete Trismegisto*, non illo quidem fictitio qui vulgò circumfertur; sed vero illo, atque genuino, quem *Mosi* coævum fuisse putant; atque inde ad nostra usque tempora descendo. *Autores*, quos adduxi, sunt propè sexcenti. Horum quisque juxta seriem *Temporis* locum habet. Hæc mihi Methodus maximè placuit, quia tibi magis gratum fore putabam, *fluxus* & *refluxus Doctrinæ* observare, quàm *Ordinem Alphabeticum* percurrere; Quod magis *Dictionarii* quàm *Historiæ Literariæ* speciem præberet. Miraberis fortasse, Lector, quòd in tantâ præclarissimorum Scriptorum copiâ qui apud nos in Anglia floruerunt, tam paucos hîc attigerim. Si verò æquâ lance rem ponderaveris, me hac in re penitùs excusatum habebis. Scriptores enim isti maximam par-

tem in vernaculâ linguâ ſcripſerunt: indeque factum eſt, ut apud eruditos *Exteros*, qui linguam noſtram non callent, haud ſatis noti ſint, licèt de Patriâ noſtrâ optimè meruerint, maximamque famam ſibi domi comparaverint. Hoc igitur in cauſa eſt, quòd de *Scriptoribus Anglicis* judicia aliquot, cenſuras, ſive Obſervationes inter literatos [*Exteros* præſertim] reperire haud facile fuerit. Hôc modô Methodum hujus operis tibi explicui. Si diligentiam noſtram in conquirendis teſtimoniis tibi probari animadvertero, multùm mihi gratulabor; ſin aliter, pro hâc vice mihi veniam dabis, te iterum non interpellabo.

EDITOR

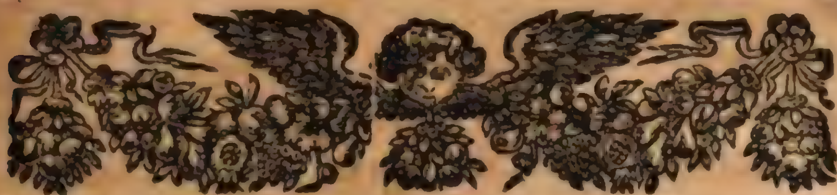

EDITOR.

Isum est mihi operæ pretium fore, si quamplurima de Authoribus judicia, quæ Nobilissimus Scriptor Thomas Pope Blovvnt, sive ut se polyglottum proderet sive potius ne cujuspiam immutationis argueretur, Vernaculâ Eruditorum è quorum scriptis ea deprompserat linguâ, hic passim exhibuerat, Latinitate donari curarem; quò toti Literatorum vulgo, non semper omnium quæ per Europam obtinent Linguarum Callenti, eximium istud opus absque interpretis ope conduceret. Hæc te Volebam, Candide Lector, Vtere & fruere.

CENSURA

CENSURA CELEBRIORUM AUTHORUM.

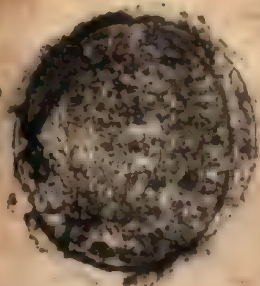

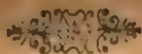

HERMES TRISMEGISTUS.

M*OSIS* æqualis fuisse memoratur. *Diodor. Sicul.* lib. 1. *Mercurium* apud *Osiridem* summo in honore fuisse, intimum ejus consiliarium, & sacrum scribam refert. Juxta *Eusebium Ægyptiis Thoyth* dictus erat. *Iamblicus* de *Myster. Ægypt.* literas ab eo repertas, & multa librorum millia conscripta esse memorat.

Ægyptius fuit *Mercurius*, Græcè *Hermes*, qui ideò τρισμέγιςος hoc est, ter maximus nuncupatus, quòd maximus Philosophus, maximus Sacerdos, maximus Rex extiterit. Nam, ut *Plato* scribit, mos erat *Ægyptiis* ex Philosophis Sacerdotes, & ex Sacerdotibus Reges eligere. *Lil. Greg. Gyrald.* in Dial. 11. de Poet. Hist.

Suidas ait, eum floruisse ante Pharaonem, ac ter *Maximum* appellatum, quoniam de *Trinitate* oraculum edidisset: sed *Augustin.* de Civit. Dei lib. 18. cap. 39. evincit *Mercurium* hunc vixisse etiam post ipsum *Mosen*, *Deum Pharaonis*, ut illum ex hoc hausisse, quæ dixit, si quæ ad rem dixerit, credendum sit.

Euseb de Præpar. Evang. l. 7. citat ejus librum de *Origine Mundi*. Illud quoque ex *Antiquis* constat, eum doctrinam suam, ne inundatione *Nili* periret, columnis insculpsisse, quas suo tempore adhuc extitisse, *Procl.* comment. in *Platon.* refert.

Artapanus apud *Euseb.* de Præpar. Evang. 9. 4. scribit *Mosen* Inventorem literarum apud *Ægyptios* fuisse; ideoque ab illis divino Honore cultum, & *Mercurium* appellatum esse.

Plato literas ait invenisse μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον, hoc est, memoriæ & sapientiæ remedium, in *Phædr.* & *Phileb.*

Cicero in lib. 3 de *Natur. Deorum* dicit, *Mercurium Ægypto* præfuisse, atque *Ægyptiis* leges & literas tradidisse.

Diod. Sicul libr. 1. refert, *Mercurium* docuisse *Græcos* τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν, rationem explicandi sensa animi, ac propterea ἑρμῆν, hoc est, *Interpretem* ab illis dictum *Iamblic.* auctor est, *Ægyptios Scriptores*, putantes omnia inventa esse à *Mercurio*, suos libros *Mercurio* inscripsisse. *Iambl.* l. 1. de Myster.

Qui tamesi homo, fuit tamen antiquissimus & instructissimus omni genere doctrinæ: adeo ut ei multarum rerum, & Artium scientia, *Trismegisti* cognomen imponeret. Hic scripsit libros, & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus Majestatem summi ac singularis *Dei* asserit: iisdemque nominibus appellat, quibus nos, *Deum*, & *Patrem*; ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμον esse dixit; eo quòd nominis proprietate non egeat, ob ipsam scilicet unitatem. *Lactant.* lib. 1. cap. 6.

Mysteria in eo [*Mercurio*] multa & Arcana nostræ legis; etsi *Ægyptium* fuisse traditum sit, nec imbutum veris sacris. *Lips.* Epist. cent. 1. Miscell. Epist. 99. Sed Prophanos ut omittam, *Sacri Scriptores* huc etiam eunt. Liceat *Ter-Maximum* inter eos recensere, cujus Philosophia valdè cum *Mosaicâ* (in multis quidem) consentit. *Lips. Physiol. Stoic.* lib 1. Dissertat. 6.

Librum integrum, qui sub nomine *Trismegisti* circumferri ab aliquot seculis cœpit, non veremur pronunciare, & omni asseveratione confirmare, esse ψευδεπίγραφον, utpote qui sit *Christiani* alicujus, vel ut dicam meliùs, *Semi-Christiani* merum figmentum.—Porrò quis fuerit hic *Mercurius*, aut quando vixerit, omitto quærere. Constat literarum & omnium scientiarum inventionem ad istum referri solitam. *Casaub.* Exercit. 1. ad Apparat. Annal. Baron. Sect. 10.

Quodam tempore *Hermes Trismegistus*, cùm in *Ægypto* sacrum quoddam Animal, *Serapi* dicatum in totâ die duodecies urinam facere, pari semper temporis intervallo, observasset, per duodecim horas *Diem* dividi debere conjecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore custoditus, postea in viginti quatuor horas divisus est *dies*. Polyd. Verg. de Rer. Invent. l. 2. cap. 5.

HESIODUS.

Claruit ante Christum Ann. DCCCCXLIV.

HOmerus antè Christum 907: *Hesiodus* 37. annis Artis suæ specimina publicè edidit ante *Homerum*. *Ioan. Seld.* Marmor. Arundel. De ætate verò *Homeri* & *Hesiodi* non convenit inter veteres.

Natus fuit in *Ascra Bœotii* vico unde & *Ascræus* dictus. Hic missus à Patre, qui *Cumis* pulsus *Ascram* concesserat, ad ovium custodiam, dormiens somniavit, se repentè Poetam factum. *Scripsit* Poemata, *Clypeum*, *Theogoniam* Ἔργα καὶ Ἡμέρας, *Opera & Dies*, librum παραινετικὸν, & *moralem*, *item* γεωργικά: nam qui illud

illud unum & idem opus esse cum Ἔργοις putant. valdè falluntur. *Hofm.* in Lexic.

Vir fuit perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus. Vell Paterc. lib. 1. p. 29.

Scriptor purissimus, & qui optima virtutis continet præcepta. *Dan. Heinsius.*

Illud certum est, *Homerum* & *Hesiodum* parentes & magistros Græcæ Poëseos meritò dici. *Ioan. Andr. Quenst.*

Major simplicitas & rudior antiquitas in *Hesiodo* comparet, quàm in *Homero. Lips.* in Velleium Paterc.

Rarò assurgit *Hesiodus*, magnaque pars ejus in nominibus occupata est, tamen utiles circa præcepta sententiæ lenitasque verborum, & compositionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. *Quintil.* l. 10. Cap. 1.

Ἔργα καὶ Ἡμέραι *Hesiodi* argutias & salem habent non spurcum. *Lud. Viv.* de Tradend. Discip.

Genealogia Deorum *Hesiodi* ad intelligentiam Poetarum utilis, cætera futilissima. *Id.* ibid.

Scribit *Pausanias*, ejus carmen adhuc suo tempore in plumbeis tabulis in Musarum templo (cujus sacerdos *Hesiodus* fuit) servatum fuisse.

Tanaquil. Faber ait *Hesiodum* libro suo qui inscribitur Ἔργα καὶ Ἡμέραι Calendariorum autores nostros imitatum esse, qui faustos & infaustos dies interdum notant sed Opus illud, si attentiùs consideretur magni momenti non esse. Epit. vit. Poet. Gr. *Gallice.*

Reliqui scriptores qui *Morum* præcepta & leges tradidere, propter infantiam & sermonis inopiam, vim virtutis, ac formam germanam non potuerunt nobis ob oculos ponere. At *Hesiodus* expressam quandam imaginem, vivis illustratam coloribus, nec adscititio vitiatam fuco, planèque talem qualem *Apellis* color in tabulis, spectandam exhibet. *Phil. Melanth.* Præfat. in *Hesiod.*

Genus dicendi medium & æquabile amat, nec humilitate nimia jacens, nec superbè tumidum, quod probè observatum D. *Halicarnass. Opera* ejus & *Dies* adeò prudenter & doctè scripta sunt, ut hodieque ex lectione eorundem proficere valeant non *Ethnici* tantùm & *Politici*, sed & *Oeconomi*, *Naucleri*, *Agricolæ*. Quod ad *Theogoniam*, in speciem quidem illa *Deorum* multitudinem insinuat, sed observant naturæ rerum studiosi, sub involucris istis *fabularum* sæpe *philosophicas* collectiones recondi, quod & jam olim *Plutarcho* animadversum. Unum prospiciendum juventuti *Christianæ*, ne fidem illis nimium alliget, quæ de distinctione & observatione superstitiosâ certorum dierum admiscet. *Borrichi.* de Poetis, p. 12.

Hesiodus multa ex *Musæo* deprompsit. Clem. Alexand. lib. 6. Strom.

Qui *Theogoniam Hesiodi* legerit, meminerit eorum, quæ *Epiphanius* contra *Valentinianos* sive *Gnosticos* scripsit, qui, quòd *Theogoniam Hesiodi*, trigintaque illa secula sunt imitati, in absurdissimas *Hæreses* inciderunt. Et ô *horum* (exclamat *Epiphanius*) *nugacitatem & tantam vanitatem*, qui *conjugârunt poeticis, & gentilibus fabulamentis suam ipsorum nugacitatem.* Ac paulo post idem *Epiphanius* ostendit ex *Hesiodo*, *Orpheo*, ac *Stesichoro* innumeros *illos*, qui apud ipsos *Dii* nominantur, fluxisse, id quod & *Irenæus* prædixerat ex *Apostolo*, re-

prehendens eos, qui sermonibus falsis, & Genealogiis vanis, atque interminatis futuri erant ut intenderent. At non ipsi tantùm *Christianæ Ecclesiæ Patres*, verum etiam *alii* habuere ubi *Hesiodum* carperent. Extat etiam *Luciani Dialogus*, qui *Hesiodus* inscribitur, in quo *Hesiodum* de se multa narrantem inducit, cumque ipse, ut solet, irridet; extantque ideò *Epigrammata* in *Hesiodum* plura. Præterquam quòd notum *Proverbium* illud est de iis qui superscnescunt, *Hesiodia Senecta*, de quo & *Pindari* distichon habetur. Ant. Possev. Biblioth. Select.

Editio *Hesiodea* laudatur *H. Stephani*, *Danielis* Heinsii, & G. Pasoris, cui Lexicon *Hesiodeum* adjunctum. Quas tamen omnes haud dubiè *Greviana* superaverit.

HOMERUS.

Clar. ante Christ. Ann. DCCCCVII.

NON minus obscura fuit *Homeri* ætas, quàm aut illius Patria aut Parentes; de quâ erat olim quæstio & vetustissima & celeberrima, & adhuc sub judice lis esset, si non auctoritate nostri marmoris dijudicata fuisset. Floruit *Homerus* sub *Diogneto* Athenarum Rege, Anno *Attico* 676. *Per. Julianæ* 3807. annis post *Trojæ* cladem 302. antequàm *Olympia* ab *Iphito* & *Lycurgo* instaurata sunt, annis 23. antequàm *Corœbus* stadium vicerit, annis 131. De eâ igitur re non est ampliùs ambigendum. *Ioan. Marsham.* in Chronologia.

Apud *Græcos* nullum invenitur scriptum, de quo constet, quod sit *Homeri* carminibus antiquius. *Ioseph.* contra *Appion.* lib. 1.

Homerus quidem primus doctrinarum & Antiquitatis parens. *Plin.* lib. 25. c. 2. *Homerus* divinarum omnium inventionum fons & origo. *Macrob.* in somn. Scip. lib. 2. c. 10.

Clarissimum deinde *Homeri* illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum solus appellari *Poeta* meruit. In quo hoc maximum est, quòd neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. *Vell. Paterc.* l. 1. c. 5.

Ut *Aratus* ab *Jove* incipiendum putat, ita nos ritè cœpturi ab *Homero* videmur. Hic enim (quemadmodum ex Oceano dicit ipse amnium vim fontiumque cursus initium capere) omnibus eloquentiæ partibus exemplum & ortum dedit. Hunc nemo in magnis sublimitate, in parvis proprietate superaverit. Idem lætus ac pressus, jucundus & gravis, tum copia tum brevitate mirabilis: nec poeticâ modò sed oratoriâ virtute eminentissimus. *Quintil.* l. 10. cap. 1.

Homerus ille noster divinæ sapientiæ quidam Oceanus. *Angel. Politian.* præfat in Charmidem Platonis.

Homerum omnium ætatum sapientes sunt demirati. *Isaac Casaub.* in Epist. Qui *Homerum* contemnunt, vix illis optari quidquam pejus potest, quàm ut fatuitate suâ fruantur, *Idem* in Dissertat. de *Homero*.

Nemo tam consentienti judicio sapientum omnis ævi laudatus est: & id ab

iis,

iis, qui ipsi laudatissimi. Abi igitur Imperitia aut Livor: tu capere, tu carpere non potes immortalem hanc cœlestemque naturam, *Lips.* Animadvers. in loc. prædict. *Vell. Paterc.*

Plutarchus lib. 2° de *Homero*, omnium artium, *Physices, Medicinæ, Politicæ, Ethicæ, Eloquentiæ; rei militaris* semina *Homero* inesse affirmat.

Inter omnes præcipuè celebrata Ilias & Odyssea, in quibus totius Philosophiæ, & artis Oratoriæ, necnon Poetices lumina conspiciantur. *Lil. Gyrald.* de Poetis.

Ælianus scribit *Agathonem* pictorem quendam *Homerum* pinxisse vomentem, reliquos vero Poetas, ea quæ ipse evomuisset, exhaurientes.

Idem Author memorat *Homerum* ab *Indis* in ipsorum linguam conversum esse. Ei etiam à quibusdam templum extructum. *Ælian.* in var. Histor.

In illo verò culpandus maximè *Homerus* est, (ut & *Hesiodus*, Ovidius, ac reliqua ferè omnis Poetarum Gentilium turba) quòd eò dementiæ ac impietatis processerit, ut non tantùm augeret mirum in modum Deorum numerum, sed & turpia quævis de Diis comminisceretur, illisque stupra, adulteria, incestus, contentiones, pugnas, cædes, homicidia, furta tribuerit, hoc est, tales *Deos Deasque* fingeret, quales *cives* honesta Respublica nequaquam ferret. *Ioan. Quenst.*

Alexander Macedo, ille orbis Monarcha, tanti fecit *Homerum*, ut ejus *Iliada* Divinum Poema & rei militaris viaticum vocaret; imò Scriniolo, ex *Darii* spoliis auro gemmisque pretiosissimo, adservaret, noctu cervicali unà cum pugione subjiceret, cum eo vigilaret, cum eo dormiret.

Basilius Magnus universam *Homeri* poesin laudem dixit esse virtutis.

Duo sagaciores in *Homero* solent improbare, unum, quòd otiosis *Epithetis*, & aliquando ineptis, sæpè etiam digressionibus, & colloquiis frigidis non abstinuerit; alterum quòd impura quandoque & indigna tradiderit de *Diis*: primum excusabit ipsa tum artis nascentis infantia, aut certè adolescentia nondum confirmata; secundum etiam cordatioribus antiquorum *Ethnicorum* displicuit. Quippe *Hieronymus* Philosophus apud *Diogenem Laertium* narrat, *Pythagoram* apud *Inferos* vidisse animam *Hesiodi* columnæ æreæ alligatam, stridentemque oppidò; illam verò *Homeri* ab arbore suspensam, dirisque circumdatam serpentibus, quòd tam fœda uterque de naturâ divinâ prodidisset. *Borrich.* de Poetis pag. 9.

Multa ex *Orpheo* deprompsit *Homerus*, *Clem. Alex.* lib. 6. Strom.

Homerus Iliadum librorum argumentum desumpsit ex libris *Corinni* Poetæ *Epici*, qui primus *Iliadem* scripsit tempore *Belli Trojani*. Vide *Suid.* in voc. *Corin.*

Homerus omnem *Poesim* suam ita sententiis farsit, ut singula ejus *Apophthegmata* vicem *proverbiorum* in *civium* ore fungantur. *Macrob.* l. 5. Saturnal 16.

Editiones *Homeri* plurimæ sunt, quas inter præstantiores habentur *Romana*, *Stephaniana*, *Argentoratensis*. Nec damnanda ultima *Screvelii*, quicquid etiam in eadem desideret *Mericus Casaubonus* peculiari scripto.

OCELLUS LUCANUS.

Quando floruerit non liquet.

ANtiquus Philosophus quo tempore floruerit, nondum constat inter eruditos. Libellum reliquit de *Universi* naturâ: quem Latinè transtulit *Ludovicus Nogarola*. Hunc vero emendatissimè edidit vir doctissimus *Thomas Gale Cantabr.* An Dom. 1670 in opusculis.

Ocellus Lucanus Pythagoræ ipsius auditor qui *Platoni* laudatur in Epistola ad *Archytam*, nominatur *Philoni Iudæo*, & *Luciano*: & liber hodiè sanè doctus extat de *Universi* naturâ. *Iust. Lips.* manuduct ad *Stoic. Philos.* lib. 1. Diss. 6.

Cæterum sunt qui tradant opinionis hujus [de *Mundo non interituro*] non *Aristotelem* primum *auctorem*, sed *Pythagoreos* quosdam fuisse. At mihi *Ocelli* genere *Lucani* inscriptum *de Universi naturâ* commentarium oblatum est, in quo quidem *mundum* esse *ingenitum*, & nunquam interiturum non solùm protulit, verùm etiam exquisitissimis rationibus comprobavit. *Phil. Iud.* in lib. *de mundo non interituro.*

Diogenes Laertius quandam *Archytæ Tarentini*, quæ est ad *Platonem*, Epistolam vitæ illius inseruit, in quâ hunc *Philosophum* non *Ocellum* sed *Vcellum* nuncupat, ac nonnullos ejusdem recenset libros.

Dubitant nonnulli de libelli ejus [*de Vniversi* naturâ] ingenuitate, non considerate satis, ut ego persuasus sum. Nam & brevitas & gravitas illi seculo respondet, ut de rebus & sermone nunc nihil dicam. *Casp. Barth.* Adversar. lib. 42. cap. 1. pag. 1867.

Ocellus Lucanus Liber est admodum elegans. Scaligerana 2.

Plurima ex hoc libello *De Vniversi* natura sumpserunt *Aristoteles Plato* atque *Philo Iudæus*. Vid. *Nogar.* annotat. in *Ocell.*

Ocellus in rebus naturæ explicandis *Attico* sermone usus est. *Nogar.*

Omnia ferè Argumenta quibus *Ocellus* & *Aristoteles Mundi* productionem oppugnant, hac suppositione nituntur; Quòd necesse fuerit eum generari eo modo quo res in Mundo generari videmus. Quis autem sanæ mentis hoc ita esse unquam asseruit? Verùm an ullo *Argumentorum* suorum evincunt impossibile esse ut *Deus*, cujus *infinita potentia* universum *Orbem* alio modo produxerit quàm cætera in eodem produci observamus? Affirmamus enim *infinitam* dari *æternamque Essentiam*, quæ *Mundi* fuerit Efficiens causa, quæq; vi sua Omnipotente eum ex *nihilo* produxerit, eique *Existentiam* continuet. *Stillingf. Origin. Sacr.* l. 3. cap. 2. Sect 6. *Anglicè.*

THEOGNIS.

Claruit ante Chr. Anno DXXXVIII.

POeta Græcus Olymp. 50. natus *Megaris* non *Siciliæ*, ut *Plato* putavit, sed *Atticæ*, ut ex ipso *Theognide* non obscurè colligit *Valerius Harpocration*. *Crœsi* temporibus fuit, sed diù supervixit nempè ad initium belli *Persici*. *Hofman.*

Theognis Megarensis Olympiade circiter septuagesimâ *Gnomis* suis & *Elegiis* luculentam famam adeptus est, juventuti necessarius scriptor, & qui mores pra-

vos corrigat à crapulâ, à turpibus abstrahat, ad honores rectâ via grassandum moneat, & honestatis curam ubique inculcet. Hæc quidem de *Gnomologiâ* ejus, nam *Paræneses* ejusdem ut flagitiis hinc inde respersas, monitore *Suidâ*, aversantur boni omnes, & feliciter tenebræ occulunt. Dictio ejus simplex, & nativa, satis tamen opportuna tum juventuti, tum rebus, quas docere instituit. Vid. *Borrich.* de Poet. pag. 20.

Plutarchus in libro de legendis Poetis judicat, *Empedoclem*, & *Parmenidem* in *Physicis*, *Nicandrum* in *Theriacis*, *Theognidem* in Sententiis moralibus, *carmen*, non *poema* condidisse; numeros autem pro vehiculo mutuatos esse à Poetâ, quo pedestris effugerent *styli* humilitatem.

Si *Fabro* sit adhibenda fides, *Theognis* inter præclariores Græciæ Poetas non censebatur. Nihil inquit, pathetici nec ingeniosi continent ejus opera. Omnia in iis admodum simplicia & ornamentis vacua. Non tamen diffitetur *Ethicam* ejus cum utilitate legi posse, cumque Authorem in Græcia pueros memoriter addiscere jussos fuisse. *Epit. Vit. Poet. Gr. p.* 42.

Ex Suidâ discimus, & alterum fuisse *Theognidem*; sed *Tragicum*, qui ob frigida dramata *Nix* diceretur.

Theognis Doricâ usus est *Dialecto*.

Theognis, *Gnomicus* princeps, moribus formandis unà cum *Phocylide* aptissimus, & vel *Isocrate* judice, admodum necessarius. *Bonif.* Iudicr. Hist. lib. 15. cap. 8.

Theogniden Suidas ait in ejus *præceptis*, non utique purum esse. De inimicis vindictam sumendam docet à Christianâ pietate remotus: Sed quid mirum cùm homo Ethnicus fuerit? Ex *Ethnicis* tamen nonnulli, ut *Socrates*, nihil tale consuluissent, ne præcepissent quidem. *Claud. Verder.* cens. in Autores.

Inter editiones *Theognidis* laudatur H. & *Frederici Sylburgii*.

ÆSCHYLUS.

OLymp. 71. ann. 2. claruit, ut ait *Eusebius* in *Chronicis*: eo Anno ipse in *Marathonia* pugnavit fortiter, ut est apud *Suidam*. Primus hic (inquit *Suidas*) reperit ut Tragici inducerent personas terribiles & fæcibus munctas, item ut *Cothurnis*, sive grandioribus calceis uterentur. Cùm Tragœdias fecerit 90. vicit vicies octies, imò, ut alii aiunt, solùm decies ter. Ex ejus Tragœdiis solæ supersunt septem, nec eæ omnes integræ, *Prometheus vinctus*, *Septem Duces ad Thebas*, *Persæ*, *Agamemnon*, *Choephori*, *Eumenides*, *Supplices*. Claruit ante Christ. Anno CCCC LXXXII.

Æschylus sublimis, gravis & grandiloquus usque ad vitium: sed rudis in plerisque & incompositus. *Quintil.* lib. 10. Institut. Orator. c. 1. laudantur tamen frequentes ejus *Metaphoræ*, laudatiores futuræ, si in iis persisteret, nec ante expectatum easdem abrumperet. *Epitheta* ejus, ut militaris animi, plerumque audaciora, conceptus immodici. *Borrich.* de Poet. pag. 29.

Is primùm in Scenam *Histriones* adhibuit duos, *Aristotele* teste; habitum convenientem Principibus induxit, Pulpita instravit, ex *Horatio*; cædes à

Scenâ

Scenâ removit, docente *Philostrato*. Cùm versus suos componeret, ταυρηδὸν ἔβλεπε, secundùm *Aristophanem*, ut nempè feritatem cogitationum suarum vultu quoque exprimeret. Quin repræsentatio fabularum ejus adeo subinde visa est terribilis, ut memoret *Scholiastes* ejusdem, cùm primum ederet in publico *Eumenidas*, puerorum multos à parentibus ad spectandum admissos præ horrore & metu subitò mortuos obriguisse; quin & gravidas nonnullas imagine ferialium larvarum consternatas periisse in *Theatro* præter expectationem.

Ies. Rapinus, ait *Æschylum* nullo ferè *principio* fulcire mores & decorum quibus Actores suos ornat; *Fabulas* ejus nimis esse simplices; Harum *ordinationem* lugubrem esse; *phrasin* obscuram & intricatam; *Agamemnonisque Tragœdiam* inter alias vix intelligibilem esse: Eum verò, quia totum *Theatri* arcanum in grandiloquentia latere putabat, in vocibus omnem suam artem posuisse, præclaris sententiis insuper habitis. Sed addit Rapinus Poetam hunc felicis tamen esse ingenii saniquè judicii, Dramatum in eo designationes magnificum quid spirare, cum in elocutionibus patheticum esse; cum denique cum *Sophocle* & *Euripide Tragœdiarum* exemplar exhibere. *Rapin. Reflex. 22. in Poet. par. 2.*

Faber scribit Poetam hunc amplæ vastæque imaginationis fuisse, sed inordinatæ ac furiosæ: Prodigiorum ferax erat, & veri-simile ut quid nimis vulgare fastidiebat. *Epit. Vit. Poet. Gr. pag.* 54.

Hic Poeta intellectu difficillimus est. *Salmasius* præclarus Criticus, quique difficultates apud intricatissimos autores occurrentes explanare delectabatur, earum se pertæsum profitebatur, quas apud *Æschylum* reperiebat, & in quodam librorum suorum ait Poetam hunc *S. Scripturâ* obscuriorem esse. Quædam in hujus Poetæ Scriptis lectissima sunt, & Veteribus *Tragicis* in Græcia famigeratissimis accenseri meretur. Erudit. *Ephemerid. Gallic.* Mart. 1665.

Primus verò Æschylus grandiloquentiam addidit *Tragœdiæ*; ac fecit, ut verè ambulet *Cothurnata*. Voss. lib. 2. Institut. Poetic. cap. 14.

Tanti verò *Æschylum Lycurgus* celeberrimus ille *Atheniensium Orator* fecisse dicitur ut *Statuam illi aheneam* poni curarit, & alteram *Sophocli*, amborumque *Tragœdias* publicè custodiri mandarit: publicum quoque *scribam* constituit, qui eos *Histrionibus* lectitaret. *Lilius Girald.*

Æschylus Tragœdus ob quoddam Drama impietatis damnatus erat. Quumque *Athenienses* jam parati essent eum lapidibus obruere, *Amynias* Junior frater dejectâ veste, cubitum ostendit manu carentem. Fuerat autem *Amynias* unus ex iis qui fortissimè pugnarant in *Salamine* ubi manum amisit, & primum ex omnibus *Atheniensibus* fortitudinis præmium consequutus est. Ubi verò *Iudices* hominis animam & miserationem intellexerunt, repetentes facinorum ejus memoriam, *Æschylum* absolverunt, *Ælian.* var. Hist. lib. 5. cap. 19.

Vino deditum fuisse inde colligas; quòd *Callisthenes* apud *Lucianum* narret, *Æschylum* in vino solitum scribere *Tragœdias*; unde sensus patet dicti illius; *Æschylus cum scriberet, cùm invocasse magis Bacchum quàm Apollinem.*

Ætate gravis cùm videret *Sophoclem* ut juniorem sibi præferri, indignatus in *Siciliam* ad *Hieronem Syracusanorum Regem* concessit, & tandem *Gelæ* obiit, aquilâ in calvam ejus testudinem ingentem demittente, de quo *Plutarch. Pausan. Suid.*

Inter editiones laudatur illa, quæ è manu *Henrici Stephani* & *Adriani Turnebi* exiit. Primum verò obtinet locum illa *Thomæ Stanlei* eruditis commentariis illustrata. Hanc editionem *Stanleianam Ephemerides Gallicæ* hisce verbis laudant. Omnes ejus editiones quas hactenus habueramus imperfectissimæ fuerunt. Hæc verò summa cura & diligentia procurata fuit, & digna est quæ in Bibliothecis reponatur, in iis enim reliquæ ornamento esse nequeunt. *Erudit. Ephemer. Gallic. Tom. 1. pag.* 115.

PINDARUS.

Poeta *Thebanus* circa 76. Olympiadem claruit. Puerum à parentibus expositum apes aluerunt, teste Ælian. in var. Hist. l. 12. c. 45. Claruit ante Chr. Anno CCCCLXXVI.

De morte ejus tradit *Valerius* quod in gremio pueri adamati expirârit.

Scripsit lingua *Doricâ, Olympia, Pythia, Nemea* & *Isthmia*, quæ etiam hodiè extant: plurima alia scripsit, quæ deperierunt.

Novem verò *Lyricorum* longè *Pindarus* princeps, spiritûs magnificentiâ, sententiis, figuris, beatissimâ rerum verborumque copiâ, & velut quodam Eloquentiæ flumine: propter quæ Horatius eum meritò credidit nemini imitabilem. *Quintil.* lib. 10. c. 1.

Corinna eâdem quâ *Pindarus* tempestate floruit, quem etiam, ut fama est, in certamine quinquies vicit, quamobrem *Tanagræi* ejus imaginem in *gymnasio* in loco illustri posuerunt, ut scribit *Pausanias*, caputque illi tæniâ revinctum victoriæ causâ. Quare autem *Pindarum* vicerit, duplicem idem autor causam affert, & quòd *Corinna Æolicâ* linguâ usa esset, non autem *Doricâ*, quâ *Pindarus*: & quòd cum formosa esset fœmina, facilè *Iudicum* animos in se convertit. *Lil. Gyrald.*

Pindaro illud peculiare est, animos hominum inopinatò, sententiolâ aliquâ mirabili veluti virgulâ divinâ, percutere. *Bacon.* Augm. Scient. l. 8. c. 1.

Pindarus nimis opimâ, pinguique esse facundiâ existimatus est. *Aul. Gell.* lib. 17. Noct. Attic. c. 10.

Pindarus est obscurus imprimis auctor, & reconditorum vocabulorum usurpator: quem tamen *Academicus Archesilaus* idoneum imprimis dicebat *vocem implere*, & *verborum magnam præbere copiam*. Lud. Viv. de Tradend. Discip. p. 530.

Lacedæmonii in reliquam *Bœotiam* sævientes *Thebis* in *Pindari* gratiam pepercerunt. Huic etiam tantum tribuit *Alexander M.* ut cùm *Thebas* everteret, ac in omnes sine discrimine sæviret, unius *Pindari* penatibus, familiæque parci jusserit.

Pindarus Thebanus Octogesimum annum complevit: Poeta sublimis, cum

quadam novitate ingenii, & multus in cultu Deorum. *Bacon.* de vitâ & morte, ad artic. 5, 6 7, 8, 9 & 11.

Pindarus auctor ingeniosus, & eruditus sic satis, vocatur à *Barthio* in *Adversariis*. Nec judicium hoc summi viri displicet. *Voss.* de Hist. Lat. pag. 819.

Fatendum est *Horatii* judicium de *Pindaro* Poematibus, *Dithyrambicum* ejus opus, quod cum aliis pluribus nobis periit, unicè spectare. *Erudiror. Judicia Paris.* 1686. *per D. Baillet. Gallicè.*

Faber Salmuriensis ait figuras à *Pindaro* usurpatas nobiles quidem & magnificas esse, sed *Dithyrambicum* stylum quandoque sapere, id est audaciam & temeritatem quandam iis minimè gratam cui castigatum loquendi genus aliis anteponunt. Addit eum cætera gravem esse, sed paulò nimium iis quæ *Apophthegmatum* nomine veniunt delectari; extra suum argumentum ob digressionum suarum prolixitatem, longe nimis identidem evagari; postquam in nubes sese summovit subitò iterum devolare cùm minimum expectatur; insalutatis astantibus iterum ingredi, id est eorum quæ prius dixit connexionem cum sequentibus parum curare. *Tan. Fab. Epit. de Vit. Poet. Gr. p.* 65.

Etsi nævis non careat *Pindarus*, aliquid tamen habet quo Lectorem magis capiat quàm *Horatius*, quodque Divinum quid magis spiret, juxta *D. Blondelli* sententiam, Comparatione *Pindari* cum *Horatio*.

Dictio ejus sublimis, gravis, sententiis & verborum copiâ frequens, Digressionibus quandoque nimia, nonnunquam & sine nexu abrupta, unde non rara obscuritas. Figuræ ejus, ut magnificæ, ita aliquando *Dithyrambicæ*, & præcipites. Hæc audacia nostris moribus inter vitia censetur: *Pindarico* ævo, & succedentibus illi seculis haud dubiè inter virtutes numerata fuit, ita Antiqui Scriptores de laudibus ejus disertè perorant. *Borrich.* de Poet. p. 25.

Quantus fuerit *Platoni Pindarus*, vel ex eo colligas, quòd alibi σοφώτατον vocet, alibi θεῖον; *Athenæus* etiam μεγαλοφωνότατον.

Horatius lib. 4. Od. 2. *Pindarum cygno* comparat, *volatu sublimia petenti.*

Plinius lib. 2. cap. 12. Os *Pindari* sublime prædicat.

Quod ad Editiones *Pindari* attinet inter celeberrimas meritò æstimatur illa *Erasmi Schmidii* eruditis commentariis illustrata.

HIPPOCRATES.

Claruit ante Chr. Anno CCCCL.

COUS decimus septimus ab *Æsculapio*, floruit tempore *Artaxerxis* sive *Darii Longimani*, an. Mund. 3490. æqualis *Democriti*, à quo multa didicit, quemque valdè est admiratus. *Alsted.*

Seneca Medicorum summum & scientiæ Medicinalis conditorem appellat.

Macrobius de eo splendidè judicat, quando ait: *Hippocrates tam fallere quàm falli nescit.*

Galenus lib. 1. de usu part. cap. 9. *Hippocratis* sententias, ut *Dei* vocem, habendas pronuntiat.

Hic vir divinâ scientiâ dicebat coitum esse morbum comitialem leviorem.

Ejus

Ejus libri, tanquam divino emanaverint ore, ubique celebrantur. Artem medicam in lucem revocavit, in quâ usque adeo enituit, ut venientem ab *Illyriis* pestilentiam prædixerit, ac discipulos ad auxiliandum circa urbes dimiserit: cui ob meritum honores illos, quos *Herculi*, tota *Græcia* decrevit. *Carol. Stephan.*

Tanto vel discendi studio, vel in ægros charitate flagrabat, ut cum non puduerit vel retrimenta gustare, ut inde morbi naturam persentisceret Unde *Scatophagus* per ridiculum vocatur *Aristophani*. *Balthass. Bonifac.* ludic. Hist. p. 592.

Verus medendi dictator habitus semper; hujus scripta tanquam oracula, & non humanæ linguæ verba, tota amplectitur antiquitas, tanquam ducem & auctorem omnium disciplinarum. In hoc, verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, artificii commendabilis dignitas: in cujus scriptis nihil superfluum, otiosum nihil, sed argutâ brevitate rotunda omnia, & significantia, ita ut ubertas & amplitudo rerum verborum numerum longè vincat. *Heurn.* dissertat. de studio Medicin.

Hunc tota posteritas venerata est tanquam medicorum Principem. Voss. de Philosoph. p. 85.

Tres sunt quos admirari unicè soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, *Homerus*, *Hippocrates*, *Aristoteles*. Lips.

Hippocrates Cous Medicus insignis, centum & quatuor annos vixit. Artemque suam tam longâ vitâ comprobavit, & honestavit: vir cum prudentiâ quadam doctus: in experientiâ, & observatione multus: non verba, aut methodos captans, sed nervos tantùm scientiæ separans & proponens. *Bac.* Histor. vit. & mort.

Quanquam verò *Dorica Hippocrati* lingua foret nativa; *Ionicè* tamen scripsit, à *Democrito* persuasus; nempe quia hæc lingua suavior elegantiorque haberetur. *Ælian.* lib. 4. Hist cap. 20.

Non à vero abludit eorum opinio, qui *Hippocratem Aphorismos* non scripsisse, sed ab alio ex variis *Hippocratis* operibus bono judicio exceptos arbitrantur. *Voss.* de Philos. pag. 84.

Præclarus ille vir eò pluris æstimandus est quod doctrinam suam sibi soli deberet, & quòd ab aliis nihil mutuatus sit, alii verò omnes ab ipso multa desumserint. *Galenus* enim putat Platonem ex *Hippocratis* operibus pleraque omnia quæ in illius Philosophi Scriptis miramur hausisse, & *Physicos Aristotelis* libros nihil ferè esse quàm ejusdem Autoris Physiologiæ commentarios. *Erudit. Ephemerid. Gallic. die lun. 22. Febr. 1666.*

Artis *Medicæ* post *Deum* parens alter extitit *divinus Hippocrates*. Quamvis enim ante ejus tempora *Æsculapium Medicinæ* inventorem agnosceret Antiquitas, artem tamen Medicam suis temporibus fermè sepultam, aut saltem incultam, nullaque methodo dispositam divinis planè scriptis tantopere exornavit, & amplificavit *Hippocrates*, ut sub eo primùm nata *Medicina* videatur. *Zacut. Lusitan. Med.* in lib. *de Medic.*

Omnium quotquot ante se fuerunt Medicorum facilè princeps Hippocrates.

Primus ille laceræ luxatæque membra artis, solidissimâ compage in unam elegantissimi corporis molem redegit, & mirabili artificio consummatam posteris reliquit *Ioan. Westerburg.* in Epist. ad *Ioan. Beverovic.*

Quemadmodum *Hippocratis* summa semper apud *Medicorum* filios fuit auctoritas: ita inter *Opera*, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maximè aurei sanè illi, rotundi, & ab omnibus *Medicæ Artis* cultoribus memoriæ meritò imprimendi, solent commendari. *Acta Erudit.* Ann. 1684. pag. 429

In *divinis* ejus scriptis nullum est verbum, quod non ex penetralibus *naturæ* depromptum, & profundâ sapientiâ imbutum esse videatur. Populares suos *Græcos* tanto est amore prosecutus, ut ad *Artaxerxem Persarum* Regem, quamvis maximis donis ab *Hystanide Hellespontiorum* Præfecto evocatus, proficisci noluerit. *Gul. Rovill.* in promptuar. *Icon.* Illustr. Vir.

Hippocratis libellos legere si desideras, vacet oportet à negotiis, ut liber animus sentiat vim concisi & abrupti sermonis. *Theod. Ianson.* Invent. nov. Antiq. p. 141.

Hippocratis opera omnia *Græcè & Latinè*, curâ operâque *Ioh. Antonidæ Vander Linden* edita sunt in 8°. 2. Vol. *Lugduni Batav.* 1665. quam editionem præ cæteris valdè laudant *Ephemer. Gallic.* die Lun. 22. Febr. 1666.

EURIPIDES.

Floruit ante Christ. Ann. CCCCXLVIII.

TRagicus. *A. Gellius* lib. 15. cap. 20. refert *Euripidem*, cùm in *Macedoniâ* apud *Archelaum* Regem esset, noctu à cœnâ redeuntem à canibus per æmulum immissis, dilaceratum esse. Crudelitas fati tanto ingenio non debita, inquit *Val. Maximus*, lib. 9. cap. 12. Æmulum illum *Promerum* dictum fuisse, *Suidas* observat. Μισογύνης nuncupatus, vel quia castus, & *Veneris* expers, vel quia mulierum vitia detestatus in eas sæpe invehitur. *Scripsit* Fabulas 75. ex quibus 5. tantùm victoriam reportarunt. Supersunt hodie 19. Mortuus est anno ætatis suæ 75.

Quanti versus ejus fecerit *Cicero*, non obscurè testatus est sic ad *Tyronem* scribens lib. 16. Fam. Epist. "*Euripidis, cui quantum tu credis, nescio, ego certè singulos ejus versus, singula testimonia puto.*

Euripidem Fabius Sophocli præferens, uter, inquit, in dispari dicendi viâ sit Poëta melior, inter plurimos quæritur: Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem longè *Euripidem* fore. Namque is & in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas, & cothurnus, & sonus *Sophoclis* videtur esse sublimior) magis accedit *Oratorio* generi: & sententiis densus, & in iis quæ à sapientibus tradita sunt, penè ipsis par, & in dicendo ac in respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus. In affectibus verò cùm omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facilè præcipuus. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Sanè *Euripides* cum *Protasi prologum* ferè miscet eodem in multis filo: propter quod & à *Criticis* damnatus est. *Cæs. Scaliger* de re Poetica p. 45.

Objecerunt *Euripidi* quòd scelestas atque impuras fœminas adduxerit in Scenam. Quid enim fœdius *Phædrâ* & *Iocastâ*, & *Canace* & *Pasiphae*? quarum turpitudine populus fieret deterior. Ille contrà, ab sese non fictas: sed quales quales fuerint, ostendisse. Quin *Historias* ipsas quoque abolendas esse, si nequitiæ nullæ sint audiendæ: quâ de causâ etiam Comœdiæ in pretio sint, quarum cognitione damnentur vitia quæ in eis recitantur: præsertim cùm impurarum mulierum vitam mors infœlix sit secuta. *Caf. Scalig.* de re Poet. p. 368.

Euripides eloquentiæ & prudentiæ laude *Sophocli* palmam dubiam reddidit, si non planè eripuit. *Euripides* plus curæ & industriæ adhibuit in disponendis verbis suis & sententiis, quam *Sophocles*; non tamen satis appositè fabulam disponere putat *Aristoteles*, cui alioquin Τραγικώτατος æstimatur. *Sophoclis* dictio redolet magis hominem rebus intentum, quàm verbis; *Euripidis* Scholam plus sapit, & verborum conquirit delicias. Itaque si magnitudinem & sublimitatem *Tragœdiæ* inspiciamus, vicerit *Sophocles*; si verborum nitorem, major erit *Euripides*. Id in *Euripide* castigant eruditi, quod *verisimile Poeticum* tantoperè *Aristoteli* laudatum non ubique observet, ut cùm subinde *Principibus* alligat peram & mendicitatem, neque enim id contingere unquam res loquitur. Prudenter *Horatius* in arte Poëtic. *Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge*. *Borrich.* de poët. p. 30.

D. *Faber* aït Criticorum antiquorum acutiores censuisse *Euripidis* stylum satis pressum non esse; *Tragœdias* ejus Dialogum & *Socratis* colloquia redolere; ejusque fictiones ut plurimum parum regulares esse. *Tan. Fab. vit. Poet. Græcorum.*

Ies. Rapinus aït *Euripidis Tragœdias* plus habere actionis, plus moralitatis, & eventus mirabiliores quàm *Sophoclis* Tragœdiæ. Sed laudabiles ejusmodi qualitates non obstiterunt quin plures in hujus Poetæ Operibus non mediocres nævos detexerit. Asserit illum in Fabularum suarum ordinatione satis accuratum non esse; ejus Characteres variatos non esse; per eosdem casus in easdem sententias eum redire; sermones ejus satis ardentes & satis Patheticos non esse; quo fit ut minùs quàm par esset moveat; in ejus eventuum inopinatorum præparatione præcipitationem quandam observari; Dramaticorum denique nodorum solutiones rerum naturæ minimè congruas esse, quippe quæ totidem perpetuæ sint machinæ, id est à *Diis* peragantur. Hæc tamen non obstant quin *Rapinus* de eodem postea quemadmodum de *Æschylo* & de *Sophocle* fateatur, eum in suis moliminibus sublimem esse, in Fabulis judicio pollere, in elocutionibus patheticum esse: in trium illorum Poetarum operibus genium fœlicem, præclaras naturæ dotes & saniorem mentem passim elucere; & quamvis errores quosdam commiserint, eorum tamen Dramata omnia ut primigenia totidem Exemplaria proponi posse. *Rapin. Reflex. 21. & 22. in Poës. par. 2.*

Cum aliquando fabulam recitaret *Euripides*, à populo rogatus ut sententiam quandam mutaret, in scenam progressus dixit, se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, *Tragœdias* componere solere. *Alcestidi* poëtæ *Tragico* objicienti, quòd triduo tria tantum carmina composuisset, se verò centum,

respondit, Sed hoc interest, tuarriduo tantummodo, mea verò in omne tempus sufficient.

Edidere hunc *Tragicum* plures, quos inter laude suâ non est defraudandus *Paulus Stephanus*.

SOPHOCLES.

Claruit ante Christ. Anno CCCCXLV.

POeta tragicus, patriâ Atheniensis, tantâ orationis suavitate, ut vulgò μέλιττα, hoc est, *Apis*, item *Siren Attica*, cognominaretur, æqualis *Euripidis* & *Periclis*, cujus etiam *collega* aliquando fuit in *Præturâ*. Natus *Olympiade* 73. ante Socratem ann. 17. Primus 3. *Actoribus* usus est, adjecto eo qui vocatur *Tritagonista*, hoc est, tertiarum & ultimarum partium *Histrio*. Primus etiam *Choros* ex juvenibus 15. introduxit, cùm anteà 12. tantum introducerentur. Primus quoque tragicas contentiones & compositiones instituit. Scripsit etiam *Elegiam*, & *Pæanas* atque *Orationem prosam*, cùm de *Choro* adversus *Thespin* & *Carilum* contenderet. Obiit autem 6. ann. post *Euripidis* mortem, cui styli magnitudine præfertur, licet ejus sententiis inferior. *Carol. Stephan.* in Diction. Histor.

Tragœdiam ad perfectionem perduxit. Stylus ejus politicum sapit, & fictiones admodum judiciosæ sunt. *Hofman.*

Tragœdiæ princeps, cujus gravitas & Cothurnus, & sonus cæteris multò sublimior. *Quintil.*

Sophoclis tragœdiæ graves, acutæ, sublimes; Divinum Poetam vocat *Cicero* lib. 2. de Divinatione. *Card. Ioan. Bona.*

Sophocles Atheniensis octogesimum annum complevit: Poeta grandiloquus, totus in scribendo, & familiæ negligens. *Rac.* de vit. & mort.

Claruit stylo tragico *Sophocles*: Et quamvis Æschylus fuerit primus qui magniloquentiam docuerit, ut testatur *Horatius* in Arte Poeticâ in proverbium tamen abiit *Sophocleus Cothurnus*, quòd *Sophocles* cæteros Tragicos dictionis gravitate longè superaverit. *Laurent. Ramir.* not. in lib. 3. Martial. Epigr. 20.

Quanti *Sophoclem* æstimarit *Virgilius* satis indicatur *Eclog.* 8. v. 10. '*Sola Sophocleo tua carmina digna Cothurno.*

Ejus tanta fuit industria, ut cum ipsâ naturâ certasse videatur. Nam cum esset annorum fermè centum, *Oedipodem Tragœdiam* composuit. *Oliver.* in lib. 8. cap 7. *Val. Maxim.*

Sophocles est autor admirabilis; primus Poeta *Græcus*, & ferè *Virgilium* superat. *Philoctetes* quàm divina *Tragœdia*! Tam sterile argumentum adeò benè amplificatur! & *Oedipus* Tyrannus quàm paucas habet personas, quam pulcherrimus! qui benè legerit, multum profecit in *Græcismo*; quàm multæ præclaræ *Sophoclis* tragœdiæ interierunt! *Scaligeran.* 2.

Unus ex Filiis *Sophocle* jam grandævo, annos enim 85. attigisse dicitur, *Iudices* adiit, rogatum, ut Patri curatorem constituerent; Sed hoc partem *Oedipi*, quam

quam tum forte pangebat, coram *judicibus* recitante, cum ignominiâ remissus est. Exhibuit Fabulas 123. quanquam alii dicant multò plures. Victorias autem 23 reportavit, quarum postrema cùm præter spem illi contigisset, repentino gaudio dicitur expirasse, ut est Author *Valer. Max.* lib. 9. *Lucianus* autem grano uvæ strangulatum eum prodidit. *Hofman.*

Sophocles Tragicus, Olympiade 78. clarus, Socrate paulò senior, & suavitate dicendi, sententiarum, schematumque frequentiâ, quin & dictionis perspicuitate *Æschylo* superior. In affectibus, secundùm Quintilianum, mirus, præcipuè in iis, qui miseratione constant. *Borrich.* de Poet. p. 29, 30.

D. *Faber* ait *Sophoclis* stylum indolem omninò prodere & animum fortem bellici viri qualis ipse fuit: ait stylum illum politiorum hominum usui prorsus conformem esse, cùm *Euripides* è contra in Scholæ pulvere totus jaceat; illum *Æschylo* longè accuratiorem in suis scriptis esse, quia posterioris hujus *Fictiones* monstrosæ, incredibilesque plerumque sunt, *Sophocles* verò exquisiti judicii regularitatem continuò servat. Putat nihilominus aliquid ejus Inventioni addi, ejusque cogitationes paulò latiùs enunciari posse. *Tan. Faber Epit. Poet. Gr. p.* 86 87.

Sophoclis sermones exactè nimis ordinati sunt. Artem suam in quibusdam suis Dramatibus satis non celat; nimis affectata sublimitas obscuritatem in eo quandoque parit: & elocutionis ejus nobilitas perspicuitatis partem ei adimit. In Dramaticorum nodorum solutionibus non semper æquè felix est ac in *Oedipo*. *Rapin. Reflex. in Poet. part. 2. Refl. 22.*

De hujus (*Sophoclis*) furtis *Philostratum Alexandrinum* justum confecisse opus scripsit *Eusebius*.

Inter Editiones hujus Scriptoris commendatur illa, quam *Paulus Stephanus* cum *Scholiis Græcis*, & *Notis Io. Camerarii*, atque H. *Stephani*, publicavit.

HERODOTUS.

Antiquissimus Græcorum Historicorum, qui hodiè extant. Floruit Olymp. 84. Patriâ *Halicarnassensis* erat. *Thurius* tamen dictus est, quod socium se deducendæ in *Thurios* coloniæ præbuisset. *Condidit* novem libros *Historiarum*, quibus *Musarum* nomina imposuit, etsi *Lucianus* affirmet, libros illos non ab ipso Authore, sed ab aliis hoc nomine insignitos esse. *Tullius* l. 1. de legib. eum *Historiæ parentem* appellat. Insigni injuriâ optimum Historicum afficiunt, qui *patrem fabularum* vocant. Quod ipsum convitium facundissimo Dialogo refutavit *Hen. Stephanus*. Nec fabula est, quod *Herodotus* scribit, formicas *Indicas* ovis magnitudinem æquare. Idem enim *Busbequius* testatur, seque inter Dona Regis *Persarum* Imperatori *Turcico* destinata formicam *Indicam* animal sævum & mordax vidisse affirmat. *Konig.* in Biblioth.

Claruit ante Christ. Anno CCCCXL.

Sed utcunque de isto est, satis liquet, non ita nuncupari eos libros ut mendacia

cia titulo ipso excusentur. Est hoc commentum eruditi *Hispani, Ludov. Vivis,* in quinto de *Tradend. Disciplinis:* sed tanto viro minimè dignum. *Voss.* de Histor. Græc.

Herodotus Græcus, ne quid omisisse videretur, omnia sine delectu congessit, quorum pleraque non ab antiquis scriptis, sed à vulgi fabulis accepit. Qui, quanquam oratione concinnus sit, atque elegans, eorum tamen, qui sanè & incorruptè judicant, avertit ab illâ tam coacervatâ & refertâ narrationum multitudine, fidem. Et quanquam à quibusdam, quod videtur affectasse, *Historiæ pater* dicatur, ab aliis tamen *Fabularum pater* meritò dictus est. *Parker.* in Præfat. ad Antiquitat. Britann.

Miror Hunc unum *Historiæ parentem* à *Cicerone* appellari, quem omnis *antiquitas* mendacii coarguit; nullum enim est *Mendacis Historici* majus argumentum, quàm ab omnibus scriptoribus apertè confutari: Neque tamen omninò rejiciendum puto. Est enim in eo, præter eloquentiam, & suavitatis *Ionicæ* lepores, plurima vetustatis imago: multa quoque in posterioribus libris verissimè ab eo scripta memorantur. *Bodin.* in *Method.* Hist. pag. 55.

Magnus sanè *Herodotus* scriptor, & sine controversiâ *Historiæ Pater:* sed qui ad πολυμάθειαν & rerum antiquissimarum cognitionem plurimùm; ad eam verò, quam quærimus, prudentiam, non multùm sit collaturus. *Casaub.* in Epist. ad *Henr.* 4. præf. tert. Volum. *Polyb.* p. 52.

Historiam multi scripsere præclarè, sed nemo dubitat duos longè cæteris præferendos, quorum diversa virtus laudem penè est parem consecuta. Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides:* dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus:* ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic sermonibus; ille vi, hic voluptate. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Oratorum verò numero hunc eximi, non sinit *suadela* illa, & venustas optimæ poesi similis: quam Orationi ejus inesse locuples testis est *Halicarnassæus.* Et *Plutarchus* quoque, etsi opusculo eo, quod de malignitate *Herodoti* inscripsit, amore quodam Patriæ (ut magnis ingeniis usu venire solet) longiùs abreptus, maligniorem se ipse erga Herodotum præbeat: tamen agnoscit in eo *dictionem* simplicem, & absque labore, rebusque facilè se applicantem. Ac libelli fine, sic de eo judicat: *homo scribendi gnarus, oratio jucunda, & gratia ei inest, & vis, & narrationi inest elegantia. Voss.* de Rhetor. natur. pag 67.

Tullius in *Oratore* ait *Herodotum* sine ullis salebris, quasi sedatum amnem ferri. Fabius similiter testatur, cùm in eo omnia leniter fluant, tum ipsam διάλεκτον habere eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur. Sanè *Ionicæ Dialecti* esse normam *Herodotum*, ut *Atticæ Thucydidem*, scribit *Dion. Halicarnass.* eumque secutus *Lucian.*

Licet quasdam narrationes recitet *Herodotus* fabulis non absimiles, totum tamen Historiæ corpus singulari fide, & diligenti veritatis studio coagmentatum est. De aliis verò narrationibus plerunque præfatur ipse, *se eas, non quod verus esse existimet, sed ut ab aliis acceperit, recitare. Wheat* method. legend. Histor.

Nobilissimo

Nobilissimo huic scriptori *Persica* imprimis debemus. *Ioan. Ger. Voss.* de Græc Hist. p. 14.

Absurdum est in *Persicis & Babylonicis* uni credere Herodoto, ignaro linguæ *Persicæ*, & nullis Orientis *gentium* instructo monumentis. *Isaac. Voss.* de Sibyll.

Vixit *Herodotus* dulcissima illa τῆ Ἰάδος μέσα, annos 52. Vetustissimus est omnium solutæ orationis scriptorum, qui hodiè extant. Scrinium *Originum Græcarum* & *Barbararum*, Auctor à doctis nunquam deponendus, à semidoctis, & pædagogis, & simiolis nunquam tractandus. *Scal.* in animadv. in Euf. Chron.

Debebit & nobis nonnihil *Herodotus*, mel illud *Musæum nectarinum*, cujus quòd fabulositatis arguantur *Camœnæ*, optimam mihi olim causam dixisse videtur *Ioan. Iovianus Pontanus*; scilicet summum & antiquissimum *scriptorem* non ideò *opus* istud *gemmeum* promulgâsse, quòd fidem omnium traditorum sibi constare putaret, aut defendendam suscipere vellet: sed quòd in *ionicæ Dialecti* Elegantiis regnum sibi pararet. Eo enim nomine & fine inscripsisse titulos *Musarum* frontispiciis librorum, ut quasi per ludum nova tradere, historiasque jucundis fabulis condire cerneretur—Quem *scriptorem* qui capere satagat, oportet sit subactarum *Idiotismo Ionico aurium*. Ludit fabulando *Herodotus*; ludendo docet *Fabulæ*, sapientiæ pulcherrimæ gemmæ, *Eusthat. Svvart.* Analect. lib. c. 114.

Herodotus in secundo ex historicâ *Hecat. Milesii* narratione quamplurima verbis totidem exscripsisse dicitur, pauca quædam leviter ementitus, cujusmodi sunt, quæ de *Phœnice* ave, deque *fluviatili equo* & *Crocodilorum* venatione commemorat. *Euseb.* 10. De Præp. Evang. 3. fol. 466.

Suidas Harpocrationem Ælium quendam nobis memorat, qui deditâ operâ librum scripsit ad falsitatem *Herodoti* propalandam. Notum est quid libris suis dicat *Plutarchus* de *Herodoti* malignitate seu invidia, sed occasio non minùs patet, quòd videlicet *Herodotus Plutarchi* patriam parum officiosè descripsisset. *Strabo* similiter *Herodotum* nimiæ nugacitatis, arguere videtur, & quòd prodigiosas fabulas, historiæ suæ immiscuerit. Sed fateor, dum observo quibus de causis in *Herodotum* toties invehatur *Plutarchus*, me in hanc opinionem propendere, quòd plerorumque *Græcorum* Scriptorum in *Herodotum* acerbior irritatio inde orta sit, quòd nimis multas fabellas ex Schola desumptas narraverit, *Græciæque* infantiam nimis detexerit, quantumq; ex *Ægyptiacis* superstitionibus *Græci* mutuati sint. Quamvis itaque *Herodotus* in iis quorum à *Græcis* insimulatur non multùm sit culpandus, qui tamen ipsi maximè favent ejus in quibusdam manifestas hallucinationes, in aliis verò ignorantiam excusare non possunt. *Iosephus* arbitratur eum ab *Ægyptiis Sacerdotibus* deceptum fuisse in iis quæ rerum eorum statum spectant, cujus rationes plurimas affert *Iosephus Scaliger*: *aut*, inquit, *illi qui hæc Herodoto innuebant eorundem ipsi erant ignari; aut solertes, quidem satis, quales fuerunt veri* Ægyptii, *sed qui* Herodoto *ut peregrino & strophaurum eorum inexperto illuserunt; aut Interpretem suum non intellexit; aut ab*

hoc deceptus fuit; aut denique Herodotus *usque adeò* Græcorum *vitio laboravit ut veram Historiam Fabulis quibusdam proprio marte* confictis adulteraverit: Qua propter *Manethoni* potiùs quàm *Herodoto*, quoad *Ægyptiacam Historiam* adhæret, *Iosephus:* Cùm tamen alibi (nescio autem quomodo hac in parte sibi constet) eum præclaro hoc *Elogio* dignetur, quòd sit *Scrinium originum Græcarum & Barbararum*, auctor à Doctis nunquam deponendus.

Negari non potest quin multùm utilissimæ Historiæ ex ipso hauriri liceat: Quis tamen ejus inscitiam excusare queat, qui nedum *Oceani* Continentem ambientis existentiam negat, sed & *Geographos* id asserentes damnat? *Stillingf. Orig. Sacr. L.* 1 *c.* 4. *Sect.* 10. 11.

Herodoti variæ editiones quas excudebat & recognovit *Hen. Stephan.* 1566. 1592. & 1608. cum *Expurgationibus* permittuntur in *Indice* Madrit. Edit. Anno 1667.

† Herodoti Historiam Gr. Lat. edidit. *Thom. Gale* Lond. Fol. 1679. Accesserunt huic editioni Stephani Apologia pro Herodoto, item Chronologia, Tabula Geogroph. nec non variæ lectiones & notæ ex MSI. & Antiq. Script.

THUCYDIDES.

Clatuit ante Christ Anno cccccxxix.

Atheniensis, *Historicus*, tempore belli *Peleponnesiaci* floruit. Dictum Bellum *Thucidides* octo libris complexus est. Multum vero fidei, si quis alius, scriptor hic meretur. Nam & egregium veritatis in eo studium elucet, & illa scripsit quibus interfuit. *Thucydides* in octavo libro plane tenui dictione utitur, cùm in prioribus longè magis assurgat. Ac propterea aliqui putarunt eum à *filia Thucididis* scriptum esse, vel à *Xenophonte*, aut *Theopompo*, vel alio. Quorum sententiam in vitâ ejus rejicit *Marcellinus:* ac potiùs censet, fuisse scriptum à *Thucydide* jam ægrotante. *Voss.* de Hist. Græc.

Thucydides omnes dicendi artificio meâ sententiâ facilè vicit, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus & pressus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur. *Cic.* lib. 2. de *Orat.*

Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides:* dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus:* ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Quintil.* l. 10. c. 1.

In *Thucidide*, quem præ cæteris veracem existimavit *antiquitas*, plurima sunt valdè digna *Historico*; quippe cui etiam tria prudentiæ genera tributa sunt: *Civilis, Bellica, Historica.*

Demosthenes eum tanti fecit, & ex illo se tantum proficere putavit, ut *ideò* illum descripserit octies. quemadmodum tradidit *Lucianus*. *Cicero* tanquam prudentem rerum explicatorem commendat. *Possev.* Biblioth. Select. Tom. 2. l. 16. cap 7.

Qui res nec multas nec magnas nimis scripsit, sed palmam fortasse præripuit omnibus, qui multas & magnas. Elocutione totâ gravis & brevis, densus senten-

ſententiis, ſanus judiciis: occultè ubique inſtruens, actiones vitamque dirigens, orationibus & excurſibus penè divinus. Quem quo ſæpius legas, plus auferas: & nunquam tamen dimittit te ſine Siti. *Lipſ.* not. ad 1. l. Polit.

Magnus eſt vir & ſcriptor *Thucydides*; qui à gerendis rebus, ad eaſdem ſtylo proſequendas quum ſeſe contuliſſet; *Hiſtoriæ* ad uſum *Politicorum* ſcriptæ mortalium, credo, primus exemplum poſt-futuris mirandum potiùs quàm imitandum dedit. Sed vir maximus par ingenio argumentum non habuit. *Iſac Caſaub.* præf. ad Polyb.

Thucidides ſanè fidus omninò ſcriptor, & quem principem ſenatus Hiſtorici; ſi mei arbitrii res foret, legere non dubitem. Si in ſcriptis ejus veritatem habitare dixero, ipſam non dubito quin ſuffragantem ſim habiturus. In exilium ejectus à *ſuis Athenienſibus*, (quod maximis ferè quibuſque viris contigiſſe dolemus) ita tamen ſcripſit, ut ne exul quidem ullo malè erga *Athenienſes* adfecti animi indicio ſua ſcripta aſperſerit, imò adeò *veritatis* amans, ac moribus moderatus, ut ne Braſidæ quidem (qui calamitatis autor ipſi fuerat) uſquam in ſuâ Hiſtoriâ præ irâ aut odio maledixerit. Et infeſtiſſimum ſibi *Periclem*, non ſolum à calumniis vindicavit, ſed prudentiæ aliarumque virtutum nomine ſincerè commendavit. *Ioan. Bernart.* de utilitat. legend. Hiſt p. 43.

Quod ad *Thucydidem* attinet, cum licet octies ſuâ manu deſcripſerit *Demoſthenes*; tamen gravis magis *Hiſtoricus* cenſeri debet, quàm *orator* bonus. Eſt enim ſermo ejus durus, & *hyperbatis* implicatus: unde *Cratippus* orationes illius moleſtas atque odioſas eſſe judicabat. Etiam *Cicero* ait, *nec ſe imitari eum poſſe, ſi velit, nec velle ſi poſſit. Voſſ.* de Rhetor. p. 68.

Carolus V. Cæſar potentiſſimus ille *Hero* in caſtris *Thucydidem*, in *Gallicam* linguam à *Claudio Maſſilienſi* Epiſcopo converſum, ſemper ſecum habuit, & hunc autorem aſſiduè magnâ cum voluptate legit, eumque ſuis intimis *conſiliariis*, *Silvagio, Mercurino & Granvelo* commendavit, atque ex iis quærere ſolicitus fuit, quid legiſſent, & quæ ipſe obſervaſſet, cum illis contulit. *Camerar.* horis ſubciſiv. Centur. 3. c. 67.

Thucydides in ſuo ſcribendi genere accuratus eſt, fidelis in iis quæ dicit, ſincerus, & ad id quod ſua intererat minimè reſpiciens. In ejus ſtylo ſplendet magnificentia, nobilitas atque Majeſtas; auſterus ubique eſt, ſed auſteritate quæ nihil non magnificum ſpirat. Verum quidem eſt cum tractare argumentum in omnibus exilius & limitatius *Herodoti* argumento. Mero partium ſuarum affectu *Herodotum Thucydidi*, anteponit *Dionyſius Halicarnaſſeus*, quia ſcilicet *Herodotus* ejus popularis erat: Sed quod ad me ſpectat, hunc Græcos omnes Hiſtoricos ſuperare cenſeo. *Rapin. Reflex. Gallic. in Hiſtor. Sect.* 28.

Hiſtoriam Græcam *Thucydidis & Polybii*, Latinamque *Saluſtii*, & *Titi Livii* cæteris omnibus præferendam eſſe cenſeo, ſeu gravitatem in illis, ac majeſtatem operum ſpectes, ſeu puritatem ſtyli judiciique integritatem, ſeu denique omnes Hiſtoriæ rectè conſcribendæ leges requiras. Quas ipſi adeò concinnè fœliciterque obſervarunt ut, ne tranſverſum quidem unguem ab illis unquam deflexiſſe, jure merito arbitrari poſſint. *Gr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Historiarum libri 8. græcè cum versione *Laur. Vallæ* emendata & scholiis græcis, apud *Hen. Stephanum.* 1588. in fol.

Hunc autorem in Anglicanum Sermonem accuratissimè transtulit *Thom. Hobbesius.*

LYSIAS.

Clar. ante Christ. Ann. CCCCVI.

SYracusanus genere, *Cephali* filius, unus è decem oratoribus natus *Athenis* quò pater se transtulerat. Puer *Thurion* coloniam migravit, rediit annos natus 47. interque principes oratores habitus. De quo *Cicero* in *Bruto*, *Tum fuit Lysias* inquit, *ipse quidem in causis forensibus non versatus, sed egregiè subtilis scriptor, atque elegans, quem jam propè audeas Oratorem perfectum dicere* &c. Plurimæ ipsi *orationes* tribuuntur; *Apologia* item *Socratis*; *Præcepta dicendi*; & *Epistolæ*. Ferventibus *Olympicis ludis*, Olymp. 98. orationem contra *Dionysium Tyrannum*, toties *veteribus* laudatam, conscripsit. Obiit Ann. ætat. 81. Olymp. 100. *Hofman.*

Plutarchus 425. ejus *orationes* olim numeratas fuisse tradit, quarum 230. genuinæ tantùm fuerint judicio *Dionysii & Cæcilii*. Ex quibus non nisi triginta quatuor supersunt.

Lysias subtilis atque elegans, & quo nihil, si *oratori* satis sit *docere*, quæras perfectius. Nihil enim est inane, nihil arcessitum, puro tamen fonti, quàm magno flumini, propior. *Quintil.* Institut. Orat. l. 10. c. 1.

Legi varias *Lysiæ* orationes, quæ dicuntur esse numero trecentæ & viginti quinque, quarum legitimæ sunt ducentæ & triginta tres. In quibus bis tantum solum dicendo victus dicitur, cùm tamen sæpiùs cum Adversariis contenderit. Est in orationibus suis brevissimus, & ad persuadendum perappositus, & si quis alius graviter dicendi peritus, tametsi non appareat. Etenim quanquam facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Magnam puritatem & perspicuitatem in rebus & verbis etiam in principio orationis ostendit, ut in narrando sine ambagibus, & nihil externum aliunde adsciscendo. Venustatem autem compositionis non quivis facilè animadvertit. Nam simpliciter & casu ut res dat se dicere videtur, assurgit tamen ornatu in immensum, estque oratio ejus & propter *schemata* digna admiratione, & propter *sensum* & verba, & concinnam horum compositionem, & inventionem, & ordinem *enthymematum*, & *Epicherematum. Phot. in Biblioth. Andr. Schot.* interpret.

Lysias propriis & usitatis verbis utebatur; eóque hoc assecutus est, ut cùm loqueretur more consueto, novâ tamen uteretur dicendi formâ, primusque induceret recentiorem *Atticismum*. Non verum esse censeo quod *Dionys. Halicarnass.* scribere non dubitavit, *Lysiam videri res facere insignes, graves ac magnas*. Nisi id ad unam alteramque orationem restringas: uti illam contra *Mnesipolemum* quam solito grandiorem fuisse Photius ait. Cæteras si spectes; subtilis potiùs orator est, quàm sublimis. Testatur autem *Cicero* non fuisse versatum in *causis forensibus*: sed aliis orationes scribere solere. Nempe quia ad minutarum

minutarum causarum genera se demitteret, necessariò factus est jejunior, & tenuior. *Voss.* de natur. Rhet. p. 74, 75.

Inter plurimas verò *orationes*, etiam *Socrati* unam scripsit, cùm is in capitis judicium vocaretur. Sed ille eam quàmvis elegantem, tamen ut parum virilem, velut *Sicyonios calceos* repudiàvit: ut apud *Cicer.* lib. 1. de oratore.

Lysiæ admirabile esse in *exordiis* artificium, cumque in tenui charactere excelluisse, scribit *Dionys. Halicarnass.*

Favorinus de *Lysiâ* & *Platone* solitus est dicere, si ex *Platonis*, inquit, oratione verbum aliquod demas mutesve, atque id commodissimè facias, de elegantiâ tantùm detraxeris: si ex *Lysia*, de sententiâ. *A. Gell.* Noct. Attic. lib. 2. cap. 5.

Succinctus hic, subtilis, elegans, sed tenuis, cui si quid demas, sententia turbabitur. Audi *Ciceronem* in *oratore*: *Dicat igitur Attice venustissimus ille scriptor, ac politissimus Lysias. Quis enim id possit negare? dum intelligamus hoc esse Atticum in* Lysia *non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens atque ineptum. Ia. Oisel.* comment. ad loc. prædict. *A. Gell.*

Elegans inprimis scriptor, atque *Attici* sermonis tanquam norma quædam *Lysias. Petr. Victorius* l. 8. var. lect. cap. 11.

Lysiæ autem ipsius in primis acumen ingenii, inventioque laudata est, ac summis laudibus ab eruditis scriptoribus celebrata. *Idem* lib. 20. cap. 16.

Lysiæ triginta quatuor orationes *Iodocus Vanderheidius* Latinè vertit, & notis Politicis illustravit Ann. 1615.

ARISTOPHANES.

Poeta comicus, Philippi filius, ex Lindo Rhodi oppidò ortus, inventor *tetrametri*, in carpendis hominum vitiis liberrimus. Cum Socrate inimicitias exercuit, quem in *Nubibus* ut juventutis corruptorem egregium accerrimè insectatur. Per excellentiam *Comœdiæ* Poeta ab ipso etiam *Persarum* Rege cognominatus. In eo sunt omnia linguæ *Atticæ* ornamenta, quem sub pulvinari suo, cùm dormitum iret, servare solitum ferunt *B. Chrysostomum*. Comœdiæ, quæ magnâ libertate insectata vitia est, princeps longè, sicut *Menander* novæ, fuit: Ita tamen, ut illi adjungendi *Eupolis* & *Cratinus* sint, huic verò *Philemon* ac *Diphilus* comites accensendi. *Carol. Stephan.* in Diction. Histor. Claruit ante Chr. Anno CCCC.

Propter *Aristophanis* maledicentiam in Proceres, *Alcibiades* legem tulit, ne quis *comicus* nominatim aliquem in fabulâ reprehenderet. Ita factum, ut *Aristophanes* induceret medium comœdiæ genus inter veteris maledicentiam, & novæ delicias. Hoc homine nihil mihi, Ἀττικώτερον, vel πολιτικώτερον: nec facilè aliud æquè culparis, quàm quòd nec pepercerit *Socrati*, philosophiæ parenti. *Voss.* de Poët. Græc. p. 34.

Nisi *Socratem* hic impudentissimè suis *Nebulis* proscidisset, parentem scilicet morum & Philosophiæ, mihi in primis fuerat colendus. *Lil. Gyrald.*

Sacræ hic olivæ ramo coronatus fuit, insuper & *Atheniensium* eloquentissi-

mus habitus est, ingenioque maximè excellenti: in sententiis creber, inventionē variâ & jucundâ, arte summâ & præcipuâ, usque adeò ut omnium judicio post se reliquos ejus generis Poëtas longo quidem intervallo reliquerit. Sunt qui illum stylo *Euripidem* imitatum fuisse velint, sed eò tenuior & exilior, quo ille Tragœdiam, hic Comœdiam scripsit. *Idem.*

Diminutivis vocabulis, teste *Aristotele* in Rhetoricis, usus est, atque id quidem cum mordacitate, plerunque & venustate, & præcipuè in *Babyloniis* fabulâ. Quales verò illius sint sales & argutiæ, nullibi melius est legere quàm in libello *Plutarchi*, qui inscribitur *Epitome Comparationis Aristophanis* & *Menandri*, in quo de utriusque differentiâ multa. *Idem* ibid.

Ex Poetis optimi, & quos operæ pretium sit legere, *Attici* sunt *Euripides, Sophocles*, *Aristophanes*, & quod *Menandri* est reliquum. *Aristophanes* elegans, & festivus. *Lud Viv.* De tradend. Discipl. pag 475, & 527.

Facetissimus quidem, sed & obscœnissimus veteris comœdiæ scriptor. *Dilher.* in Disputat. Academ.

Perpetuus *Euripidis* obtrectator, Comicus purè impurus. *Herald.* Animadver. in *Salmas.* observat. ad jus Attic. & Rom. lib.6. cap. 10.

Alcæus & *Aristophanes* comicus vino madidi pangendis invigilabant Poematibus. *Rhodigin.* lib. 28. lect. Antiq. cap. 6.

Homo, qui per ebrietatem multa conscripsit. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de Civ. Dei.

Aristophanes bonus auctor *Atticus* & primus legendus: nec se quisquam jactet *Atticismum* intelligere, qui hunc ad unguem non teneat. Certè nullus est, qui melius apud Græcos loquatur ipso *Aristophane*, ut nec apud *Latinos*, *Terentio*. *Scaligeranâ* 1ª pag. 23.

Ita me Dii ament ut ego me plurimùm amo, ubi hæc Scaligerum dixisse video. Nam ego ipse quidem huic Auctori intelligendo plus quindecim annos insumpsi, neque me tamen operæ pœnitet. *Tan. Faber* in loc. prædict. *Scal.*

Singulare illi & plerumque dulce reprehendendi, jocandique genus, eloquentia *Attica*, quam nemo *Græcorum* superavit, *Latinorum* nemo. Legendus tamen cum delectu *Aristophanes*, ut ex eo, apum more, trahantur mella non convitia, non obscœna. *Olaus Borrich.* in dissertat. de Poet. p. 35.

Rapini de *Aristophane* judicium est quòd in Fabularum suarum ordinatione nullam adhibuerit curam; quod ejus Fictiones à vero-simili procul nimis absint; quòd rusticè & apertè nimis homines ludificetur, quòd ejus facetiæ helluonum mera imitatio plerunque essent; quòdque in quibusdam ejus Dramatum quædam apponantur condimenta quæ sæculi nostri Palato parum saperent. *Rapin. Reflex. particularib. in Poes. par. 2. Refl* 26.

Idiomate obscuro, intricato, infimi trivialisque styli quandoque utitur; Insulsus est in frequentibus suis ad voces allusionibus, in suis verborum sibi invicem oppositorum contradictionibus; in suis Tragici cum Comico, faceti cum serio, gravis cum familiari stylo permistionibus; ejusque joci attentiùs consi-

considerantibus parum genuini non rarò deprehenduntur. *Rapin. ibid.*

* *Æmilii Porti* in *Aristophanem* Epistolæ & notationes, *Aureliæ Allobrogum*, sumptibus *Caldertanæ Societatis* 1607 permittuntur cum expurgationibus. *Index Madritiensis* Ann. 1667.

Inter Editiones ejus commendatur illa, quam excudit *Lugd. Batav. Io. Maire* cum emendationibus *Iosephi Scaligeri*, & aliorum.

ISOCRATES.

Athenienſis, orator, natus *Archonte Nausimacho*, quinquennio ante *Peloponnesiacum* bellum, minor Lysiâ annis 22. obiit *Archonte Chæronide*, paucis diebus post prælium ad *Chæroneam*, A. M. 3514. Vixit annos nonaginta octo. *Calvis.* Quidam inediâ quatriduanâ extinctum aiunt, auditâ Atheniensium clade ad *Chæroneam* acceptâ, cui superesse noluit. Vitam ejus Plutarchus exaravit. Reliquit Orationes, quas uno volumine complexus est. *Hieron. VVolf.* Claruit ante Christ. Ann. CCCXCIV.

Isocrates (cujus domus cunctæ Græciæ, quasi ludus quidam, patuit atque officina dicendi) magnus orator, & perfectus Magister, quanquam forensi luce caruit, intraque parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo judicio, est postea consecutus: & cùm cætera meliùs, quàm superiores, tum primus intellexit, etiam in solutâ oratione, dum versum effugeres, modum tamen, & numerum quendam oportere servari. *Cic. de Bruto.*

Oratio verò *Isocratis* comtula quidem est, sed cum dignitate quadam: estque magis accommodata cœtui populari, quàm foro: ornatum verò habet cum vi quadam. Pompatica est, sed cum efficacia atque utilitate, ad Forensia autem certamina parum idonea. *Dionys. Halicarnass.*

Isocrates in diverso genere dicendi nitidus, & comtus, & palæstræ, quàm pugnæ, magis accommodatus: omnes dicendi veneres sectatus est: nec immeritò: auditoriis enim se, non judiciis, comparaverat: in inventione facilis, honesti studiosus, in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. *Quintil. l.* 10. c. 1.

Sermo profectò elaboratus, & verborum diligentia, & splendor compositionis in eo apparent, visque castigata in numeros, ex sententiâ sententiam æqualibus periodis terminando. *Philostr.* Quanti habitus fuerit *Isocrates*, vel ex eo patet, quòd *orationem* unam viginti talentis vendidit. *Plin.* lib. 7. c. 30.

Isocrates omnium Oratorum elaboratissimus. *Iul. Scal.* orat. 1. cont. *Erasm.* Tardus erat accuratusque in elaborandis scriptionibus usque, adeò, ut tres ferè *Olympiadas* in unâ scribendâ Panegyricâ consumpserit. *Plutarch.* in vita ejus.

Isocrates umbratilis orator, affectatis structuræ numeris ac periodis orationis, perdidit illam nativæ dictionis gratiam. *Erasm.* Epist. l. 28. epist. 7. Imò & *Isocrates* hac parte (viz. *elocution*·) erat nimis anxius. Itaque ut fucatam & calamistris inustam, meretrici similem dicebat *Cæsar. Scaliger:* qui [illegible] dictionem

dictionem matronæ gravi, ac decoræ: *Aristotelicam* virgini honestæ conferebat. *Voss.* de Philog. p. 47.

Quo simplicius ac purius cogitari nihil potest. *Lud. Viv.* de tradend. discipl. l. 3. Tam diligens est compositio *Isocratis*, ut nonnunquam in versum incidat. *Turneb.* not. in *Quintil.*

Quidam illum furti redarguunt, quod multa in oratione *Panegyricâ* ex *Epitaphiis*, sermonibus *Archini*, *Thucydidis*, & *Lysiæ* sit mutuatus.

Hunc [*Isocratem*] *Theon* sophista, cùm eadem [quoad sensum] in ejus *Panegyrico* inveniri ait, quæ in *Epitaphio* atque *Olympico Lysiæ*, tantum abest, ut vituperet ut inter exempla potius eloquentiæ studiosis imitanda posuisse censendus sit. Quamobrem deliberandum amplius, an ea , quæ sive *Isocrates* hic ab *Isæo*, sive *Isæus* ab *Isocrate* [res enim dubia] apud *Porphyrium* transtulisse narratur, furtis annumeranda veniant. *Thomasius* de Plag. num. 476.

Isocrates vir à summis viris propter & virtutis & patriæ amorem (qui ex omnibus ejus scriptis elucet) consiliorumque gravitatem; & orationis splendorem & suavitatem, summè laudatus *Hieron. Wolph.* Præfat. secund. præfix. *Isoc.* operibus.

Isocratis editionem *Wolphianam* longo intervallo post se reliquit illa *Pauli Stephani* edita 1604.

XENOPHON.

Clar. ante Christ Ann. CCCLXXXVII.

ATheniensis, *Grylli filius*, tempore *Artaxerxis Longimani Persarum* regis claruit. *Laertius* ait, eum obiisse An. 2. Olympiadis 105. Erat *Philosophus*, *Historicus*; & bonus *Strategus*. Sub *Cyro Artaxerxis* fratre imperium in decem hominum millia obtinuit. Ab *Atheniensibus* pulsus, ad *Lacedæmonios* se contulit, qui exuli agrum dedere & alia. *Scripsit* commentariolum de *Repub. Lacedæm.* Κύρου ἀνάβασιν, Ἑλληνικά, Κύρου παιδείαν, &c. Ubi benè notandum, quod *Cicero* monet, *Cyri Pædiam* non ad Historiæ fidem, sed ad effigiem justi imperii scriptam esse. Errant itaque quotquot inde Historiæ veritatem petunt. Extat etiam *Xenophontis* nomine libellus de *Æquivocis*: verum ille ab *Ann. Viterbiensi* confictus est. Scriptor hic adeò est dulcis, ut *Gratiæ* ejus sermonem finxisse videantur, quemadmodum *Fabius* l. 10. loquitur. *Cicero* in *oratore* ait, sermonem ei esse melle dulciorem, *Musasque* ore ejus locutas videri. Et propter hanc suavitatem *Musa Attica* & *Apis Attica* dictus est. *Konig.*

Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam inaffectatam, sed quam nulla possit affectatio consequi? ut ipse finxisse sermonem *Gratiæ* videantur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Auctor ille (*Xenophon*) præ cæteris *decori* observantissimus, & quem non minus quam Platonem Cicero sequitur. *Naud.* de stud. Militar. p. 188.

Xenophon purus in delectu verborum, & clarus, ac perspicuus, & in compositione suavis, ac gratiosus super *Herodotum*. In Historiâ tamen, splendor *Xenophonti*, ac majestas deest; & , si aliquando elocutionem conetur attollere, confestim

confestim languescit, & subsidit. *Dionys. Halicarnass.*

Xenophontem prætereo? absit. Sed laudatissimus ille *Cyrus* ejus non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quàm ad fidem rerum scripsit. In reliquâ *Historiâ* (*Græcanicâ*, inquam, aut *Persicâ*) sanè suavis ille & fidus, certè circumspectus scriptor: è quo tamen haurias magis *prudentiam* hanc *civilem*, quàm ut ultro eam propinet. Sententias quidem & dogmata rarò miscet. Sed juvit nos hic egregiè viâ aliâ. Cùm *Thucydidem* adhuc latentem, & in suâ manu ut opprimeret, (ô candidam, & ab omni æmulatione vacuam mentem!) primus ipse protulit & divulgavit. *Lips.* Not. ad 1. lib. Polit. cap. 9.

Luculentum *Xenophontis* elogium extat apud *Dion. Chrysostom.* in oratione de *Dicendi* exercitio, ubi mirè ad ejus lectionem adhortatur: atque inter alia ait, *vel ejus solius lectionem sufficere posse homini politico.*

Sanè *Xenophon* non multum absimilis est *Iulio Cæsari*; uterque enim purus est, & elegans ac cum lenitate quadam fluit: sed hôc differunt, quòd *Cæsar* gravior, aliquantò, *Xenophon* suavior est. Illa *Xenophontis* laus est, quòd cùm *Thucydidem* posset supprimere, primus ejus monumenta in lucem protraxerit, quemadmodum testatur *Laertius*: quo vel solo nomine, quantum illi debeant omnes nemo non intelligit. De occultâ simultate, quæ inter nobiles illos *Socratis* Discipulos, *Platonem* & *Xenophontem* fuit, nota res ex *Athenæo* undecimo, *Laertio* in *Platonis* vitâ, & *Gellio* in decimo quarto. *Vossius* De Hist. *Græc.*

Xenophon in dictione sua tersus est; in sua Scriptione minime fucatus & jucundus; ingenium ejus est facile, copiosum, multarum rerum cognitione plenum; imaginatio ejus nitida, aptus ei dicendi modus: sed nihil magnifici nec sublimis habet; decorum in moribus non semper admodum servat ejus Historia; in qua ignaros & barbaros Philosophorum instar loquentes introducit. *Cicero* refert *Scipionem* illum deponere non potuisse si semel ad illius lectionem animum appulisset. *Longinus* characterem ipsi tribuit, quo in rebus cogitandis felix est. Lectissimus denique *Historicus* est, & ejusdem historiæ lectione *Scipio* & *Lucullus* tanti Duces facti sunt. Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 28.

Xenophon & *Polybius* in morum documenta frequenter nimis incumbunt; suisque reflexionibus *Historiæ* filum sæpiùs abrumpunt. *Idem ibid. Sect.* 5.

Ioannis Leunclavii in *Xenophontis* opera Græco-Latina annotationes, si expurgentur, permittuntur Vid. *Indic. Madrit.* Edit. Ann. 1667.

Xenophontis Operum editio optima est *Parisiensis*, in quâ *Græcis Latina* respondent, *Levenclavii* ex tralatione, Notis *Æmil. Porti* elucidata. fol. ann. 1615.

ISÆUS.

Assyrius, *Rhetor*, *Lysiæ* discipulus, *Demosthenis* Præceptor, eodem tempore, quo *Isocrates*, floruit. Adolescentiam variis corporis voluptatibus tradidit; deinde vir factus, frugalissimus omnium fuit. Ex 64. *orationibus*, quas scripsit, Decem hodiè extant. *Isæi* vitam descripsit *Plutarchus*. Ejus orationes Claruit ante Christ. Ann. CCCLXXX.

edidit *Alphonsus miniatus* cum orationibus *Antiphontis* & *Andocidis*.

Legimus varias orationes *Isæi*: quarum numerus, ut semel dicam, sexaginta quatuor: quarum germanæ solùm quinquaginta. *Lysiam* autem potissimùm imitatus, cujus & discipulus fuit. Imitatum verò illum fuisse arguit nominum concinnitas, & rerum gravitas. Sic enim *orationes illius Lysiam* imitantur, ut, nisi quis diligenter attendat, utriusque styli differentiam vix dignoscat, *Schemata* si excipias. Etenim primus *Isæus Schemata* adhibuit, & animum ad *civilem artem* convertit, quod maximè *Demosthenes*, illius Discipulus, imitatus est. *Phot.* in Biblioth. *Andr. Schott.* interpret.

Primus, *Plutarcho* auctore, *Schematis* uti cœpit *Isæus*, is à quo vim suam tanquàm à fonte hausit *Demosthenes*, quemque in οἰκονομίᾳ tam feliciter secutus est, ut eum devorâsse dictus est: quemadmodum locuples testis est *Dionys. Halicarnass.* Equidem mihi persuadere non possum, tam bardum fuisse magnum virum, ut ignoret, ante Isæum vulgò quoque in usu fuisse *Schemata*; verum id voluit, primum creditum *Isæum* animadvertisse in vulgari sermone certas loquendi formas, quas *Schemata* appellamus; easque illum frequentasse, quibus locis dicendi imperiti simplici oratione uti solent. *Voss.* l. 5. Institut. orator. pagin. 263.

Tribuit *Isæo Dionysius Halicarnass.* Dictionem puram puram, accuratam, propriam, evidentem, ac concisam.

Eloquentiam ejus innuit *Iuvenalis Satyr.* 3. Vers. 74.

Ingenium velox, audacia perdita, Sermo
Promptus, & Isæo torrentior. ———

Isæus Rhetor, quæ de *Quæstionibus* in oratione de *Cylonis* Hæreditate disputat, eadem apud *Isocratem* in *Trapeziticâ* reperiri docemur à *Porphyrio*: imò *Demosthenem* etiam in eâ quam adversus *Onetorem*, *Vnde 6.* habuit eâdem propè sententiâ disserere. Ubi illud annotare visum, quandoquidem *Isæum* constat, eodem tempore quo *Socratem Scholas* habuisse *Rhetoricas*, dubitari posse, in utrum ista conveniat, modò ipsa per se justa est accusatio? Nam de *Demosthene*, qui Discipulus & *Isæi* fuit, & Isocratis esse potuit, ambigendi ratio cessat. *Thomas* de *Plag.* Sect. 473.

Demosthenes præceptore *dicendi* usus est *Isæo* quamquam *Isocrate* tùm docente, sive quòd propter orbitatem mercedem huic (decem enim à singulis discipulis exigebat minas) persolvere non posset, sive quòd illius orationem ut vehementem, callidamque usûs causa præferret. *Plutarch.* in *Demosth.*

PLATO.

Claruit ante Chr. Anno CCCLXVI.

PHilosophus insignis, *Sectæ Academicæ* princeps, *Aristonis* & *Perectoniæ* filius, ex humerorum latitudine sic dictus, cùm antea ex avi nomine *Aristocles* vocaretur. Hic adhuc adolescens palæstrâ se exercuit; picturæ operam dedit, Tragediasque

Tragœdiasque & *poemata* quædam scripsit. Post hæc ad *Socratem* se contulit, sub quo brevi tantùm in *Philosophiâ* profecit, ut non immeritò *Divinus Plato*, & *Philosophorum Homerus* fuerit appellatus. Anno ætat. 81. placidissimo decessit obitu, die natali, Olymp. 108. ante C.N. 347. vel 348. *Hofmann.*

Plato ille sublimis apex *Philosophorum* & columen. *Arnob.* lib. 1. *Plato* ille *Divinus*, multa de *Deo* digna, nec communia sentiens multitudini. *Arnob.* lib. 2.

Plato inter omnes *Philosophos* religiosissimus, & maximè sobrius. *Calvin.* instit. lib. 1. c. 5. Sect. 11. *Philosophorum Deus* à plurimis vocatur. *Plato.*

Philosophorum, ex quibus plurimum se traxisse eloquentiæ *M. Tullius* confitetur, quid dubitat *Platonem* esse præcipuum, sive acumine disserendi, sive eloquendi facultate divinâ quadam & *Homericâ*? multum enim supra prosam orationem, & quam pedestrem *Græci* vocant, surgit: ut mihi non hominis ingenio, sed quodam *Delphico* videatur oraculo instinctus. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Aristoteles longè omnibus, *Platonem* semper excipio, præstans ingenio & diligentia. *Cic.* lib. 1. *Tusc.* Quæst.

Quis uberior in dicendo Platone? *Iovem* siquidem aiunt *Philosophi*, si græcè loquatur, sic loqui. *Idem* in *Brut.*

Platonicam & sublimitatem & latitudinem laudat *Plinius* l. 1. Epist. 10.

Est profectò *Plato* non minor eloquentiæ, quàm *Philosophiæ* laude. Quin jure majori etiam ejus eloquentiam admiramur. Nam de *Philosophiâ* ejus non immeritò dicere *possis*, quod de *Ægyptiis pharmacis* scribit *Homerus*:—— πολλὰ μὲν, &c. *Multa quidem salubria mixta, multa item noxia.* *Voss.* de Rhetur. pag. 76.

Dictio *Platonis* minus est idonea ad *Philosophandum*: peccat enim eo (ignoscant mihi nonnulli φιλοπλάτωνες) quòd multùm gaudet *metaphoris*, iisque non verecundis, sed audacibus & planè *Poeticis*, atque φορτικαῖς. Utcunque igitur ejus dictionem extollant, qui *Iovem* dicunt si Cœlo descenderet, *Platonis* Sermone usurum; *Philosophiæ* magis convenit dictio propria, aut tralationes receptæ & usitatæ. *Voss.* de Philosoph, Sect.

Plato sapientiæ antistes. *Idem* lib. 7. cap. 30. *Plato Homerus Philosophorum*, *Plutarch* de *Homer.*

Ob id *Plato* maximè laudandus, quòd proximè ad Christianam pietatem accessit. *Bessar.* in calumniat. *Plat.* l. 2. cap. 4.

Plato Christianus, si pauca detrahas, vel mutes. *Marsil. Ficin.* in vit. *Plat.* Cavendum tamen admonet *Picus* iis qui se dedunt *Platoni*, ne superstitiosi fiant; at qui *Aristoteli*, ne impietatem hauriant. *Ioan. Franc. Picus* de rer. prænot. lib. 7. cap. 4.

Credidit *Plato* unum *Deum*, cui tamen *Dæmones* & *Heroas* associat: & dolet *Tertullianus* in tractatu de *Animâ*, omnes *Hæreticos* à Dialogis ejus de *Republicâ* & *Ideis* subsidia errorum mutuatos esse; *Hæretica Idearum Sacramenta* illas propterea vocans; additq; in *Ideis Platonicis Gnosticorum* hæretica semina relucere. Fatendum tamen, primos *Ecclesiæ Patres* ferè omnes *Platonicos* fuisse,

D 2 hujusque

hujusque Philosophiam reliquis omnibus antetulisse. Scribit quoque *Augustinus* l. 7. *confession.* libris ejus utiliter se ad intelligentiam variarum virtutum *Orthodoxarum* usum fuisse, ibique fermè totum *Evangelii Ioannis* initium se repe- risse Imò *Iustin. Martyr*, *Clemens Alexandrinus*, *Eusebius*, alii, ipsum de *Trinitate* aliquam quoque notitiam habuisse crediderunt, & *Moses Atticus* à *Numenio Pythagorico*, dictus est. *Hofman.*

In *Platone* multum est eruditionis sed reconditæ, ut cùm ars occultatur in opere, eoque discentibus non satis congruens: doctis verò melior, etsi in natura arbitrandâ non est cum *Aristotele* comparandus, ut in præceptis morum excellat. *Lud. Viv.* de tradend. Discip. p. 598.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundum cujus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existet *civitas* solis sapientibus habitata. Idem *Vtopiæ* continget *Thom. Mori*. Legenda tamen est *Platonis Respub.* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Vtopia*, ex quibus non pauca annotabuntur *regimini civitatum* perquam utilia. *Idem* ibid. 648.

Plato Philosophus *furti* ex eo insimulatur, quia ex libro sive *Timæi Locrensis* de *mundi anima*; sive alio quopiam *Philolai Pythagorici*, *Timæum* suum concinnaverit; quia multa subduxerit ex *Protagoræ* libro de *Ente*, ex Aristippi item, *Antisthenis* & *Brysonis Heracleotæ* dissertationibus; quia *immortalitatem animæ traxerit à Pythagorâ*; quia *Numenius* eum *Mosen Atticissantem* appellaverit. De *Timæo* facile patiar haberi excusatum, cùm non modò *Dialogo* suo nomen ab eo indat, sed & colloquentem introducat. Quod idem de *Protagorâ* dicerem quoque, si ostendi posset, quæ illi Philosopho *Plato* debet, ejusdem Dialogo nominis inseruisse. De *Philolao*, *Aristippo*, *Antisthene*, *Brysone* deliberandum amplius. Pythagoræ verò *plagiarium* ideò facere *Platonem*, quia de *Immortalitate animæ* idem, quod antè ipsum *Pythagoras* docuerit, sanè quàm jejunum est. Cum *Mose* denique minimè tanta illi similitudo intercedit, quæ *furti* suspectum eum faciat; neque verisimile est, *Numenium*, qui *Pythagoricus* juxta & *Platonicus* fuit, *Platonem* illo elogio suo deformare voluisse. *Thomas* de Pelag. num. 522, 523.

Nihil unquam inveni apud *Platonem*, quod deprehendere potuerim ex ura Mosis Historia fuisse expressum: in multa verò incidi, ob quæ existimem, eam legisse nunquam. *Paul. Ben.* l. 10. in Tim. Platon. p. 679.

Nullos habemus *Platone* & *Aristotele* vetustiores excepto legislatore sanctissimo, *Mose*, aut qui copiosius & majori arte ac doctrinâ gubernandæ administrandæque Reip. formam nobis reliquerit librorum monumentis consignatam. Quare ab uno *Platone* statim incipiendum est, qui *Dialogis suis de Legibus* & *de Republicâ*, præclarè omninò regnum, & Remp. instituit, adeoque moribus & institutis *Christianæ* fidei convenienter, ut Divus *Thomas* in opusculo de *Regimine Principum*, *Platonismum* in Republicâ desideret. Ab illo verò licet omnia fermè mutuatus fuerit *Aristoteles*; nescio tamen quomodo, sic ista sibi propria fecit, Magistri sui rationes præcipuas aut clariùs ac facilius proponendo, aut subtiliter & acutè refellendo: ut non minus in istis, quàm in cæteris operibus

suis

suis manifestum fecisse censeatur, quantus ipse Philosophus fuerit, quàm elegans scriptor, quàm acutus, quàm aptus ad docendum, quàm copiosus, quàm rerum omnium cognitione refertus. Et verò licet communi gravissimorum virorum sententiâ, multa scripsisse dicatur, partim difficilia atque obscura, partim etiam à nostris temporibus & moribus aliena; nulla tamen mihi videtur esse in eo difficultas, aut obscuritas, quæ non improbo labore, & acri studio, ac crebrâ lectione pervincatur. *Gabr. Naud.* Geog. Politic.

Platonis operum editio optima est *Lugdunensis* Ann. 1590. in Fol. cum Interpretatione *Latinâ* & Comment. *Marcellii Ficini.* & emend. *Casauboni.*

DEMOSTHENES.

Civis *Atheniensis, Græcorum* omnium *Orator* longè eloquentissimus, natus est triennio post *Aristotelem*, ante *Christ.* nat. 379. Claruit ante Christum Ann. CCCLVI.

Inclarescere cœpit decimo septimo ætatis. Obiit veneno sibi dato ante *Christ.* natum 320. *Calvisius.*

Hic cùm ab ætatis initio esset balbus, neque literam R pronuntiare posset, quibusdam calculis in os conjectis propè maris litus declamans, naturæ vitium emendavit, ut posteà eloquentissimus evaserit. Præthereà ad ingens speculum perorare solitus est, ut eò accuratiùs gestum decorum tenere disceret.

Sequitur *Oratorum* ingens manus, cum decem simul *Athenis* ætas una tulerit: quorum longè princeps *Demosthenes*, ac penè lex *ornandi*. Fuit tanta vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam nervis intenta sunt, tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut nec quod desit in eo nec quod redundet invenies. *Quintil.*

Leosthenem, proditum memoriæ est, cùm magnitudinem, vim atque splendorem *Demosthenis* in dicendo satis mirari non posset, solum ex oratoribus dixisse *animatas* planè, non malleo cusas, orationes exhibuisse: quanquam non me fallit, *M. Tullium* quodam loco ita sibi scribere permisisse, *usque eo*, inquit, *difficiles ac morosi sumus, ut nobis non satisfaciat ipse Demosthenes: qui quanquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aures meas: ita sunt avidæ, & capaces, & semper aliquid immensum, aliquid infinitum desiderant.* Sed alibi tamen suo testimonio amplissimè *Demosthenem* sublevat *Cicero* idem, ubi ait, *Nemo est orator, qui Demosthenis similem se esse nolit. Quin propter hunc unum Athenas item magis Atticas putat, Rhodig.* in l. 5. lect. antiq. c. 13.

Orationem *Demosthenis*, non ob delectum verborum, sed ob orationis μουσικὴν, sive ἁρμονίαν, *Sirenibus* esse ab *Æschine* comparatam scribit disertim *Dionys. Halicarnass.* ---Certè & in ipso *Platone* reprehendit *Dyonys. Halicarnass.* quod utatur duris *Metaphoris*, non habitâ ratione ἀναλογίας. Interim tamen *Platoni* ignoscendum putamus, ob difficultatem grandiloqui *characteris*; eamdemque etiam ob causam ignoscendum *Demostheni*, quòd duriores interdum adhibeat translationes; unde inimicus ejus Æschines dicebat, eum dicere οὐ ῥήματα, ἀλλὰ θαύματα, non verba sed portenta. *Voss.* l. 4. Instit. *Orat.*

Demosthenes quasi populi *robur* appellatus eam habuisse vim dicendi proditur, ut quicquid vellet id populo persuaderet : dissuaderetque quicquid nollet. Nomine cujus commemorato (ut ait *Valerius*) eloquentiæ consummatio audientis animo oboritur. *Franc. Sylv.* in not. in 14. Epit. *Polit.* l. 5.

Demosthenem autem inter *Græcos Rhetores* sic esse primum , ut vix invenias quem cum illo possis conferre , magnus eruditorum omnium consensus est patiar ut puer quidem degustet *Demosthenem* , sed ad eum seriò redeat, jam factus oculatior , quo perspiciat illam verè *Atticam* Venerem, illud excussum judicium, illa summo artificio contorta *Enthymemata* , postremò vim illam omnibus admirabilem, vix ulli imitabilem. *Erasm.* Epist lib. 28. Ep. 26.

Non satis reprehendi potest insignis illorum error , qui pueris adolescentulis orationes tanti Viri legendas proponunt, cùm tamen propter argumenti difficultatem à paucissimis viris eruditis intelligi queant; pleraque enim earum forenses sunt, ubi præter ipsam , ut dictum , materiæ difficultatem , multa ex *veteri Iure Attico* occurrunt , & sæpè orationis series interpellatur aliis verbis , quæ fortè protulit , ubi Testes interpellavere , Adversarius respondit , aut tumultus aliquis cœpit oriri , aut etiam judex iratum se ostendit. Ne dicam de infinitis rebus aliis, quæ virorum eruditissimorum conjecturis suppleri vix possunt. Faciliores sunt orationes *Philippicæ*, quæ suasoriæ & argumenti Politici sunt, cum exordiis & Epistolis. Harum lectio facilius in *Gymnasiis* tolerari potest. *Konig.* in Biblioth.

Pytheas dicere solebat, *Demosthenis* lucubrationes nimio plus lucernam olere ; idemque censebat *Plutarchus*, viz. quòd *Demosthenis* oratio videbatur immodicè elaborata. Hinc igitur jactatum est illud dictum , *Plus olei quàm vini Demosthenem* consumpsisse.

Demosthenes octies, imò decies (ut ait *Turneb.* lib. Adversar. 28. c. 22.) descripsit *Thucydidem* , ut illum in orationibus suis meliùs imitaretur.

Legi omnes penè Orationes *Demosthenis.* Dicuntur illius germanæ sexaginta quinque : quarum elegantiores quæ ad *Populum* , quàm quæ ad *Senatum* habitæ, à pluribus judicantur. Phot in cod. 265.

Dicere possumus nullum unquam *Oratorem* iras suas , odia, indignationes, omnes animi sui motus & affectus tantâ vehementiâ concitasse ac *Demosthenem.* Et hac de causa dubio procul ait *Demetrius Phalereus* eum tanquam *Divino numine afflatum* concionari solitum esse ; *Eratosthenes* verò apud *Plutarchum* asserit eum *instar energumeni loquutum esse* ; inflammabatur enim loquendo tum suæ actionis æstu tum ferventissima & ardentissima, si quis unquam, imaginatione. Mira pariter facultate pollebat res accuratè cum omnibus circumstantiis exponendi; quod magni ponderis est apud populum ut quis fidem ejus sibi demereatur , quippe cui res eò veri-similior censetur , quò plura ejus adjuncta recensentur. Facultate quoque pollebat ad vivum quicquid liberet ita depingendi, ut minimæ quas narrabat Fabulæ multò magis quàm aliorum rationes persuaderent , simplicici minimeque fucato modo quodam quem in iis eloquendis adhibebat. Ejusmodi autem picturæ vivis rerum coloribus expressæ

mirum

mirum in modum ipsi succedebant. *Rapin.Comparat.Praclaror.Viror.Antiquit.* *Tom.* 1. *c*. 14.

* Hieron. Wolphii in *Demosth.* & *Æschin.* opera Græc. Lat. versio & annotationes, cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Ejus opera Græc. & Lat. cum Comment. Græcis *Ulpiani* Rhetoris in orationes quasdam, & *Hieronymi Wolphi* annotat. *Geneva.* prodierunt an. 1604. Fol. additæ sunt *Æschinis* Declamationes.

ÆSCHINES.

Claruit ante Christ. Anno CCCLIII.

ATheniensis orator, *Demosthenis* adversarius. Hic à *Demosthene* victus in illo de *coronâ* certamine, *Rhodum* discessit, ibique docuit. *Suidas* auctor est ipsum, cùm in quadam causâ, *Judices* corrupisset, in carcerem conjectum, haustâ cicutâ obiisse. *Scripsit orationes* tres, & *Epistolas* novem. *Orationes* ejus nonnulli *Gratias*, cùm ob Sermonis suavitatem, tum à numero *Charitum*; Epistolas verò *Musas* nominârunt. *Konig.*

Demosthene plenior *Æschines* & magis fusus, & grandiori similis, quo minus strictus est: carnis tamen plus habet lacertorum minus. *Quintil.* l. 10. c. 1 Inst. Orat.

Æschines Atheniensis, *Atrometi* filius, in adolescentia *Tragœdias* actitavit. Atque idem posteà *concionibus* & *orationibus* tantum sibi nomen comparavit, ut *oratorum* à *Demosthene* proximus haberetur. *Voss.* institut. Poët. l. 2 p. 42.

Est ejus Oratio tanquam sponte nata, & extemporanea; non tantam artis, quantam ingenii ipsius admirationem concitans. Etenim cùm grandia omnia in ejus *orationibus* invenias, tum quæ maximè naturæ præstantiam ostendant. In vocibus enim simplex & candidus, clarus tamen, & in orationum compositione, neque valdè languidus, ut *Isocrates*, neque contractus & astrictus, ut *Lysias*: ipso insuper spiritu ac contentione nihil *Demosthene* inferior. Schematibus prætereà cùm sententiarum, tum verborum ita usus est, non tam ut ex arte, quàm pro subjectæ rei ac negotii necessitate, dicere videatur. Quamobrem & simplex atque inelaborata ejus apparet dictio, ac veluti populari orationi & privato Sermoni maximè conveniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis multus, nimiumque coactus. *Phot.* in Biblioth. Cod. 61.

Circumfertur & ejus alia oratio, *Deliaca Lex* inscripta; quam tamen *Cecilius* non recipit; sed ad alterum *Æschinem Atheniensem* ejus æqualem, hanc orationem, ut partum, refert. *Phot.* ibid.

Fuisse omninò *Æschines* dicitur omnium horarum: Vir namque præter ejus versatile ingenium, admodùm etiam comis fuit, & ad voluptates propensior, vinique appetentior, &, ut Græcè dicitur, φιλοπότης: cùm contrà *Demosthenes* severus esset, & gravioris supercilii vir, ac abstemius: quæ morum diversitas inter eos inimicitiarum causa fuisse existimatur à *Philostrato*: cùm tamen plerique eos tamdiù inter se amicos fuisse prodiderint, donec ambo legati ab *Atheniensium* Republica de pace missi sunt ad *Philippum* Regem: tum enim primùm

primùm parva re dissentire cœperunt, cùm Regi imperandi normam uterque præscribere vellet. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet.

Sunt qui scribant, ab aliquo nunquam magistro *Æschinem* didicisse, sed cùm in *judiciis* fortè *scriba* officio fungeretur, nullo docente in tantam eloquentiæ æstimationem evasisse. *Gyrald.* ibid.

Hieron. Wolphius Æschinis opera in Latinum Sermonem vertit, atque annotationibus illustravit, *Basileæ*, An. 1572. Folio.

ARISTOTELES.

Claruit ante Chr. Anno CCCXLIII.

STagirita, Philosophus, Peripateticorum princeps, natus est *Olymp.* 99. A. M. 3670. U. C. 370 Ante Christ. Nat. 384. Vixit annos 63. De mortis genere incertæ circumferuntur quorundam narrationes. *Hofman.* Discipulus fuit *Platonis* & præceptor *Alexandri.*

Magnus & admirabilis vir, quique ingenio diligentiaque vinceret plurimos, nemini esset secundus; variarum rerum cognitione *Platone* magistro superior, artificio verò omnes, qui ex omni memoria humanas tractaverunt artes, longo intervallo post se reliquit. Fuisse avidiorem gloriæ, avidiorem carpendi alios, adde etiam non omninò pecuniæ contemptorem, fatendum est. At dexteritatem in tradendis artibus nondum est aliquis ab ævo condito assecutus. Utinam in refutandis alienis opinionibus induxisset in animum paulò candidius agere. *Aristoteles* semper amavit brevitatem rerum, & sententiarum, ne si extenderet *singula*, fuséque persequeretur & copiosè, res in infinitum traherentur, & artis præcepta teneri difficile possent. Itaque illud imprimis laboravit, ne sibi dictum ullum, ac ne verbum quidem esset supervacaneum; quod dum consectatur, assecutus est, ut nullus verbis, figurisque Græci Sermonis aptiùs magisque propriè sit usus. *Lud. Viv.* in *Augustin.* l. 8. cap. 12.

Aristotelis ea laus est, quod non *Philosophiâ* usus *Mythicâ*, ut Poetæ veteres; non *Symbolicâ*, ut *Pythagoras*, & sæpe etiam *Plato*; sed apertâ, ut quæ proprietate gaudeat verborum.

Altera *Aristotelis* laus est, quòd cæteris μεθοδικώτερ☉ ut qui accuratiùs definiat, ac dividat, melioríque omnia ordine pertractet. Tertia ejus laus est, quòd magis *Platone* excoluit scientiam naturalem; in quâ quantum præstiterit, monumenta ejus docent. Præsertim quæ de *animalibus* perscripsit. *Voss.* de Philosoph. Sect. c. 17.

Quid multis? si non partem aliquam virtutum, sed totum Philosophorum consideremus, unus ille ingenii acie, ac varietate doctrinæ eorum, qui præcesserant, lumina tantum præstrinxerit, quantum Sol Lunæ, & siderum minorum. *Idem* ibid. In quem penè videtur esse collatum quicquid est capax humanum genus. *Rhodig.* l. 23. cap. 22. Lect. Antiq.

Quid *Aristotelem*? quem dubito scientiâ rerum, an scriptorum copiâ, an eloquendi

eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. *Quintil.* lib.10.cap.1.

Aristoteles vir ingenio præpotens, atque doctrinâ præcipuus. *Arnob.* l. 3. advers. gent. *Macrobius* quoque non veritus dicere nihil tantum virum ignorare potuisse. Eundem quoque *finem* humani intellectûs appellat *B. Hieronym.* primo advers. *Iovinian.*

Aristoteles Philosophorum, ne *Platone* quidem juxta *M. Tullium*, excepto, citra controversiam omnium doctissimus. unus hic *Philosophiam*, à diversis per fragmenta sparsìm mutilatimque traditam, in ordinem redegit, ac velut in corpus compegit, ut qui à poëtis ac Rhetoribus orsus, ad Logicen deduxit: — Aiunt illum scripsisse libros plures trecentis. *Diogenes* summam æstimat versibus supra quinquies mille, trecentis & triginta. Nam prisci solent versuum numero signare voluminum magnitudinem, veluti notâ certio. i, quod libri frequenter sint inæquales pro materiæ copiâ. *Erasm.* Epist.l.28.Epist.13.

Inter Philosophos meritò principem obtinet locum *Aristoteles*, sive tractandi ordinem, sive distinguendi acumen, sive rationum pondera consideres. Utinam tantùm principatus ille ab aliquot hinc seculis non in tyrannidem abiisset, ità ut *veritas* cui *Aristoteles* fidelem navavit operam, nullâ jam re magis opprimatur quàm *Aristotelis* nomine. *Hug. Grot.* in præfat. ad lib. de Jur. Bell. & Pac.

Aristotelis Naturæ ille Germanus Alumnus. *Lips.* l. 2. Elect. c. 2. Tres sunt quos admirari unicè soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur. *Homerus, Hippocrates, Aristoteles*, *idem* in centur. 2. miscell. Epist. 44.

Tertullianus Minutiloquium ejus taxat: *Irenæus*, Minutiloquium & subtilitates circa quæstiones: *Hieronymus*, versutias ejus: Ideo *Sidonius*; *Explicat ut Plato, implicat ut Aristoteles*. At *Gregorius Nazianz.* (orat. 1. de Theol.) & hoc & graviora objicit. Βαλλέ μοι, &c. *Abjice mihi*, inquit, *Aristotelis minutiloquam sagacitatem & artificium, abjice mortuales illos super Animâ Sermones, & universè humana illa dogmata.*

Aristoteles de Deo ipse secum dissidet, & repugnantia dicit & sentit. *Lactan.* l.1.c.5. *Aristoteles Deum* nec coluit nec curavit. *Idem* de Irâ Dei. cap. 19. *Aristoteles* nunquam piè aut sanctè doctus. *Phil. Jud.* de mund. incor.

Aristotelis confidentiam proinde subit mirari, qui impetu quodam percitus contradictionis, & bellum universæ *antiquitati* indicens, non solùm nova artium vocabula pro lubitu cudendi licentiam usurpavit; sed etiam priscam omnem sapientiam extinguere & delere annisus est. Adeo ut neque nominet uspiam Authores antiquos, neque dogmatum eorum mentionem ullam faciat, nisi quo aut homines perstringeret, aut placita redargueret. Sanè si famam nomini suo, ac sequacium turbam affectaverit, hoc rationibus suis imprimis accommodatum. Cæterùm de viro tàm eximio certè, & ob acumen ingenii mirabili, *Aristotele*, crediderim facilè, hanc ambitionem eum à *Discipulo* suo accepisse, quem fortasse æmulatus est; ut si ille omnes nationes, hic omnes opiniones subigeret, & *Monarchiam* quandam in contemplationibus sibi conderet. *Bacon.* de Aug. scient. l. 3. c. 4.

Aristoteles, more *Ottomanorum*, regnare se haud tutò posse putabat, nisi fratres suos omnes contrucidâsset. *Ibid.*

Baleus cent. 14. p. 220. in Appendice ad *Ion. Majorem* tradit, *Colonienses* Theologos annumerâsse *Divis Aristotelem*, & librum etiam typis evulgasse cui titulum fecerint, *De salute Aristotelis.* Alium etiam librum eosdem conscripsisse *De vitâ & morte Aristotelis*, in cujus calce concludunt, *Aristotelem sic fuisse Christi præcursorem in naturalibus, quemadmodum fuit Ioan. Baptista in Gratuitis.*

Ut *Plato* numeris suis obscuravit suam Philosophiam: sic *Aristoteles* multa Mathematicis collationibus reddidit obscuriora. Vid. *Erasm* Adag. *Rudius*, ac *Planius.*

Stagirita mortuo altare cum monumento extruxerunt locumque Ἀριστοτελεῖον vocarunt, diémque festum ejus memoriæ statuerunt, idque suo adhuc tempore duravisse, testatur *Ioan. Mandevil.* in *Itiner.* c. 2. qui circa an. *Christ.* 1322. illas regiones visitavit. *Konigius.*

Composuit *Aristoteles* plura quàm cæteri, sed & plura compilavit. In quo improbitatem ejus licet cognoscas, quòd, quæ compilat, non illis refert accepta, à quibus sumpsit, sed sibi vendicat; & eosdem ubicunque peccâsse opinatur, citiùs ardentem flammam ore continere posset, quàm non nominare. *Laur. Vall.* in Præfat. in dialect.

Hic est ille *Aristoteles*, qui de *animâ* malè sentiens, locum gaudii post mortem negavit, qui veterum dicta compilatus, malignéque interpretatus ingenii laudem furto ac calumniâ quæsivit. *Hen. Corn. Agripp.* c. 54. de vanitat. Scient.

Theodori Zvvingeri Scholia in *Aristotelis Ethica. Isaac. Casauboni* versiones *Aristotelis* operum in Lat. sermonem: & *Daniel. Heinsii* Paraphrasis in ejusdem libros Politicorum permittuntur, si adhibeantur notæ Auctorum damnatorum & operum permissorum. *Index Madrit.* Edit. An.1667.

Alexander Magnus quamdiu incorrupta & integra ejus mens ab adulatoribus & crapulâ mansit, munificus erga *Doctos*, & amator eorum fuit. Imprimis hoc ostendit in *Aristotele* suo *præceptore*, quem, quoad animum utilibus præceptis informandum, parenti suo *Philippo* Regi, præferre non erubuit, donatis illi ob Historiam *Animalium* talentis 800. qui faciunt *coronatorum aureorum* millia quadringenta octoginta. *Alexandro* enim inflammato cupidine *Animalium* naturas noscendi, delegataque commentatione *Aristoteli*, summo in omni scientia viro, aliquot millia hominum in totius *Asiæ*, *Græciæque* tractu parere jussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia in curâ erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo: quos percunctando quinquaginta fermè volumina illa præclara de *Animalibus* condidit. *Phil. Camerar.* Oper. subcis. Pag. 237. Centur. 2.

Ferunt Aristotelem moribundum dixisse, *Fœdè hunc mundum intravi: anxius vixi: perturbatus egredior, causa causarum miserere mei.* Ibid. Centur. 1.

Aristotelis opera omnia *Græcè* & *Latinè* in 4. Tomos digesta *Gulielmus du*

Vallius

Vallius Regis Christianissimi Medicus & Consiliarius recognovit, disquisitionibus & notis illustravit. *Paris.* apud *Ioan. Billain*, *Simeonem Piget*, & *Fredericum Leonard*. 1654. fol.

EUCLIDES.

Geometra insignis floruit tempore primi *Ptolomæi*. Multa scripsit quæ ad *Geometriam* & *Musicam* pertinent. Inter opera verò ejus facilè palmam obtinent libri tredecim *Elementorum*, magno Reipublicæ literariæ bono ad nostra usque tempora conservati. *Hen. Savil.* lect. 1. in *Euclid.* Claruit ante Christ. Anno CCCXXII.

Utcunque enim multi ante eum *Geometra* fuerint, non in *Ægypto* solùm, sed etiam *Græciâ*; aliqui etiam quædam literis consignarint, hic tamen primus omnium *Græcorum* omnia collegit, collecta digessit, quæque negligentiùs probarentur, accuratiùs demonstravit. Opus suum *Euclides Elementa* inscribit. Constant hæc elementa libris 15. Nisi quod de duobus postremis res non sit ita aperta. Plerique eos non Euclidis putant; sed commentarios *Hypsiclis Alexandrini*. Alii & ipsos libros *Hypsicli* tribuunt. Sanè in *Græcâ* editione decimus quartus præfationem habet propriam: quam nec primus habet *Euclidis*: non vano argumento, libros duos ultimos alterius esse, quàm *Euclidis*. *Voss.* de Mathemat. Cap. 15.

Duo ferè annorum millia existimatur toto terrarum orbe ab omni reprehensione liber & Sacrosanctus fuisse, & si quid post homines natos solidæ scientiæ comprehensum & animadversum est, id Euclidi uni acceptum refertur. *Rami* Schol. Math. l. 3.

Euclides laboribus, in Geometricis, nihil additum est à sequentibus, quod intervallo tot sæculorum dignum sit. *Bac* de Augment. Scient. l. 3.

Euclides, Mathematicorum Pater, quo magistro non licet majorem esse discipulum. *Possevin.* Biblioth. Select. l. 15. c. 1.

Euclides artis elementa continuo ordine & magnâ solertiâ ita tradidit, ut à quovis mediocris ingenii acumine prædito non difficulter percipi possent. *Tych. Bra.* orat. de discipl. Mathem.

Inter Mathematica monumenta primum est *Euclidis* opus *Elementorum*, non tantum antiquitate, & dignitate, verùm etiam doctrinæ ordine; est enim totius Matheseos basis & fundamentum *Ioseph. Blancan.* Sphær. Mund. p. 207.

De *Euclide*, & ejus *Geometricis* hisce verbis judicat *Cardanus*: *Inconcussa dogmatum firmitas, perfectioque adeo absoluta, ut nullum opus jure huic aliud comparare audeas. Quibus fit, ut adeo veritatis lux in eo refulgeat, ut soli hi in arduis quæstionibus videantur posse à vero falsum discernere, qui Euclidem habent familiarem.* *Cardan.* de subtilitat l. 16.

Valdè autem illud commendat *Scholam* ab *Euclide* erectam *Alexandriæ*, quòd non solùm multos reliquerit Discipulos; de quo auctor *Pappus* in 7 primò *Collect. Mathematicarum*; sed ab ejus tempore, usque ad tempora *Sarracenica*, vix ullum invenire sit nobilem *Mathematicum*; quin vel patriâ fuerit *Alexandrinus*,

vel saltem *Alexandriæ* dederit operam *Mathesi*. *Voss.* de *Mathem.* p 53.

Euclides indigestus est & incompositus, cùm enim ab *universalioribus* processus fieri debeat, ne vitiosa fiat repetitio, pessimè à *Geometriâ* auspicatus est initium, quam post *Arithmeticam* tractare oportuit. *Oedipodem* esse necesse est, qui hunc velit intelligere: proponit enim sua *problemata*, nec manum ad circinum admovet: proponit quoque *Theoremata*, nec ullum demonstrat. *Claud. Verder.* in auct. censione.

Euclides verò *Geometra* (qui à civitate *Tyro* ortum duxit) *Geometriæ* peritiâ excelluit. Liber ejus qui vocatur στοιχεῖα i. e. *Elementa*, liber est celebris, admodum utilis, non est *Græcis* hoc in genere liber alius generalis, neque secutus est cum aliquis qui non vestigia ejus sectatus sit, idemque quod ille dixerit; nec inter homines, qui præstantiam ipsius non confessus sit, vel multiplici ejus doctrinæ testimonium perhibuerit: *Gregor. Abul. Phar.* in Hist. Compend. Dynast. *Arab.* Edit. Interpret: *Edw. Poco k.*

Plato consultus de constituendâ in Arce Palladis arâ, quis modus, quæve illi forma melior esse posset, quamvis *Geometriæ* peritissimus esset, tamen ne alterius professionem sibi usurpare velle videretur, ad *Euclidem*, *Geometram* suo tempore clarum, consultores rejecit. *Oliver.* not. in *Val. Max.* l. 8. c. 12.

Hunc Autorem notis eruditissimis illustravit *Isaacus Barrovius*.

THEOPHRASTUS.

Claruit ante Christ. Ann. CCCIII.

Eresius, *Aristotelis* discipulus, tempore *Alexandri Magni* claruit. Prius *Tyrtamus* dictus erat, sed *Aristoteles* ob divinam eloquentiam eum Θεόφραστον appellavit. *Hesychius* Illustr. circiter 2000. discipulos ludum ejus frequentasse asserit. S. *Hieronymus* in Epist. ad *Nepotianum* 107. annos vixisse tradit. Scripsit varia, quorum catalogum *Ioh. Meursius* A. 1640. collegit.

De *Theophrasti* stylo satius est tacere, quàm pauca dicere. Nam & elegantia ejus satis ex tam multis perspicitur, quæ ad nos pervenerunt: & nemo adeò insanit, ut non magnificè de eo sentiat, quem summus sapiendi, & dicendi magister, *Aristoteles*, ob divinam φράσιν vocavit Θεόφραστον, cùm prius *Tyrtamus* diceretur. *Voss.* de Hist. Græc. l. r. c 9.

Theophrastus, ita aut diffusus est, aut plenus, ut non modò mentis, quod est omnibus commune, sed orationis quoque suæ esse interpres videatur. Verborum autem itâ exquisitâ elegantiâ, ut cùm aliquid industriæ & studii in illis & in ipsâ compositione agnoscas, pleraque esse tamen à naturâ libentissimè credas. Jam si argumentum videas (quanquam quid non perscrutus olim fuit?) alia sunt popularia, quæ plurimùm oblectant; ut cùm *Stirpium* naturam legimus, ingenium & mores: quam *Historiam* dixere. Alia quæ positum in arce veri animum, cognitione *causæ* satiant atque explent: nec cujusquam tamen intellectum admodum excedunt. Quod ab eo in posterioribus sex libris (*De causis Plantarum*) copiosè factum est & luculenter — Quod si quis vulgaria hæc, & infra cogitationes suas posita existimet, neque *Horti* curam aut *Plantarum*, sed quid

civitatem

civitatem deceat ac *statum*, munus suum esse arbitretur, is non aliunde quàm è *Theophrasto*, certius hoc & uberius hauriret, nisi hanc fœlicitatem nobis *Fata* invidissent. Quis enim de *Republicâ* prudentius, quis melius, quis plura scripsit? Nunc *reliquiæ characterum* extant, quæ ad hanc Philosophiæ partem spectant aliquatenus: quibus nihil elegantius, prudentius, ingeniosius, ab ullo hactenus mortali *Famæ* & *Posteritati* nuncupatum legimus. *Dan. Heinj*. in Dedic. Ordin. *Holland*. præfix. *Theoph* Oper.

In *Theophrasti* libros sex (de *Causis Plantarum*) cùm *Theodorus Gaza* laborasset, subsecutus est *Iul. Cæs. Scaliger*, qui *Theophrastum* cum aptiore genere *interpretandi*, Methodum simul meliorem, quàm *Theophrastus* fecerat, se ostendisse professus est. Id quod initio scribit, antequam primi libri primum caput exponendum aggrediatur.

Universus hic *Theophrasti* labor (de *Causis Plantarum*) maximè conducit ad Philosophiæ cognitionem, tum etiam ad usum *agrorum* magnoperè confert, & certè ad tot rerum, & scientiarum notitiam, ut omnibus libris, *Græcæque* & *Latinæ* linguæ, ac Medicinæ futurus sit utilissimus. *Ant. Possev.* Biblioth. Select.

Neget sanè *Timæus* vir magnus *Zaleucum* ullum fuisse; & *Theophrastus* tamen omnium sententiâ auctor haud inferior, ut ego autem Judico, etiam superior, sæpè & in multis locis hujus *Zaleuci* commeminit. *Iust. Lips.* Var. Lect. l. 2. c. 11.

Theophrastus moriens accusasse *naturam* dicitur, quod *cervis* & *cornicibus* vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; *Hominibus*, quorum maximè interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur.

Theophrastus, vitiorum pictor simul ac censor egregius; *Senecâ* in omnibus libris commotior. *Gabr. Naub.* Bibliograph. Politic.

Vir dignissimus qui eo seculo viveret, quod tulit *Socratem*, vidit *Platonem*, *Aristotelem* generi humano dedit, *Triumviros* constituendæ *Philosophiæ* divinitùs sine dubio excitatos. *Isaac. Casaub.*

Theophrastus eruditus homo, gravisque Philosophus. Petr. Victor. l. 11. Var. lect. cap. 10.

Divinâ vir eloquentiâ *Theophrastus*. *Cæs. Scal.* de re Poet. pag. 53.

Theophrastus suavitate homo insigni linguæ pariter atque vitæ. *Aul. Gell. Noct. Att.* l. 13. c. 5.

Arte, an sorte datum Theophrasti *sit tibi nomen;*
Nescio: divino nomen ab eloquio.

Steph. Paschas. *Icon.*

Historiæ *plantarum* Libri 10. *Græcè* & *Latinè*, cum Iconibus plantarum prodierunt

prodierunt *Amstelod.* 1644. fol. cum animadverſ. *Ioſ. Scalig. Theophraſti* characteres extant cum notis in opuſculis variis à *Thomá Gale* editis.

THEOCRITUS.

Claruit ante Christ. Anno CCLXXII.

SYracuſanus, Olymp. 123. ſub *Ptolemæo Lagide* & *Ptolemæo Philadelpho* claruit. Poeta fuit ſuaviſſimus: juſſu *Hieronis* Tyranni, ob maledicentiam, occiſus. Scripſit Linguâ *Doricâ*, quæ extant *Idyllia* 36. Quod ſcripti genus in *Bucolicis Virgilius* imitatus eſt. Unde Eclog. 6.

Prima Syracuſio dignata eſt ludere verſu
Noſtra, nec erubuit ſylvas habitare Thalia. Hofman.

Admirabilis in ſuo genere *Theocritus*, ſed *Muſa* illa ruſtica, & paſtoralis non forum modò, verùm ipſam etiam urbem, formidat. *Quintil.* l. 10. c. 1. Inſtitut. Oratoriar.

Theocritus Syracuſanus, ſuaviſſimæ facilitatis Poëta, *Ptolemæo Philadelpho* clarus æque familiaris, ut cujus laudes cultiſſimo etiam Poemate, quod adhuc ſupereſt, expreſſerit. Dictio ejus intelligentibus facilis, ſuavis, & in ſuo genere admirabilis; quam imitandam ſibi hinc inde in *Bucolicis* propoſuit *Maro*, ſed ſummam ejus dulcedinem non potuit ubique exprimere. *Borrich.* de Poet. p. 12.

Jam lis eſt inter *Criticos* uter utri præferendus ſit *Virgiliωne Græcus*, an *Theocrito Latinus* vates? Plurima ſunt *Theocriti* inacceſſa *Maroni*, plurima meliora *Virgilio Theocriticis*. Tamen *Græcus* ſcriptor immani intervallo *Latinum* relinquere videtur. Illud quoque monendum videri mihi longè pauciora ſcripſiſſe *Theocritum*, & quæ ſub ejus nomine circumferuntur acervum eſſe congeſtorum ex plurimis *Bucolicorum* ſcriptorum carminibus. *Caſp. Barth.* Adverſ. l. 41. c. 26. p. 1861.

Dom. *Faber Salmurienſis* ſcribit *Doricam* illam dialectum qua uſus eſt *Theocritus* multò ſuaviorem eſſe veterum *Dorum* idiomate. Dicit, quando quis Poetæ hujus Characterem examinare vult, magnam in eo facilitatem obſervatis; eumque Authorem quoad *Ruſticum* & *Bucolicum* tantùm *Virgilio* ſuperiorem eſſe quantùm *Lingua Græca Latinam* ſuperat. Tan. Fab. *Epit. Gallic. vit. Poet. Græc.* p. 134.

Ieſ. Rapin. teſtatur *Theocritum Virgilio*, propter linguæ Græcæ genium, ſuaviorem, elimatiorem & magis genuinum eſſe; In eo lepores illos omnes qui uſitatam *Poeſews* venuſtatem conſtituunt frequentiores eſſe; Eum denique Exemplar imitandum eſſe, *Virgilium* vero Imitatorem tantùm. Ren. Rapin. *Reflex. particularib. in Poeſ. Reflex.* 27.

Theocritus Bucolicorum princeps, cujus gratias & veneres nemo ſatis capit. *Dan. Heinſ.*

Inter Editiones *Theocriti* præſtantiores *Heinſiana* eſt, & *H. Stephani*.

ARATUS.

ARATUS.

Poeta *Solensis*, tempore *Ptolemai Philadelphi*, in aulâ *Antigoni Gonata*, fil. *Demetrii Poliorceta* plerunque versatus. Scripsit, quæ extant, Φαινόμενα καὶ Διοσημεῖα, in quibus situm, motum, ortum, occasum & numerum explicat *stellarum* apparentium. Quo libro adeò delectati fuere *Claudius* & *Germanicus Cæsar*, ut *Latinum* fecerit uterque. Vertit eum Latinè & *Cicero* adhuc adolescens. Taceo *Rufum Festum Avienum*, qui eundem *Latinis* versibus eleganter expressit. *Ovid.* Claruit anno Christ Anno CCLXXI.

Cum sole & Lunâ semper Aratus erit. Hofmann.

Constat inter doctos hominem *Astrologiæ* ignarum ornatissimis atque optimis versibus *Aratum* de *Cœlo* & *Stellis* scripsisse. *Cic.* l. 1. de *Orator.*

Arati materia motu caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus; nulla persona cui usquam sit oratio: sufficit tamen operi, cui se parem credidit. *Quintil.* l. 10. c. 1. Institut. Oratoriar.

Aratus Solensis Cilix, Olymp. 127. clarus, si *Eusebium* & *Suidam* audimus, non modo *Phænomena* illa *Astronomica*, quæ in luce publicâ versantur, perscripsit, sed & *Hymnos*, *ludicra*, *compositionem pharmacorum* ad *Theriacam*, *ortum hominis*, *Epigrammata*: solis autem *Phænomenis* pepercerunt ævi dentes, quibus *latino* versu reddendis & *Tullius* adolescentiam suam addixit, *Cæsarque Germanicus*, & maturam ætatem *Festus Avienus*. Sunt qui *Tullium* hic parum boni, parum fœlicis Poëtæ functum officio arbitrantur, verùm excusat *Arpinatem* prima tum juventutis fax, à qua plenam operam expectare nimium est. Neque defuisse *Tullio* calorem Poëticum, si hùc animum duntaxat vertisset, vel ex hoc scripto liquidum fuerit, ut rigidiores agnoscamus fuisse, *Martialem*, *H. Stephanum*, *Thomam Broune*, cùm *Ciceronem* ab aquâ & igni *Poëtico* prorsus excludunt. *Borrich.* de Poët. p. 14.

Aratus cultissimis versibus cœlestia complectitur, & stellas. *Rhodigin.* lect. Antiq. l. 7. cap. 1.

In ipsis *Georgicis* tempestatis serenitatisque signa de *Arati Phænomenis* traxit *Virgilius*. *Macrob.* Saturnal. l. 5. c. 11.

Arati autoritate S. *Paulus*, Act. 17. vers. 28. usus est.

Mirum quàm multos fuerit nactus *Interpretes*: ex deperditis sunt *Aristarchus Samius*, *Arystilli* duo *Geometræ*, *Crates*, Euæneti duo, *Crates*, *Neumenius Grammaticus*, *Pyrrhus Magnesius*, *Thales* quispiam, & *Zeno*. *Voss.* de *Poet. Græc.*

Arati verò *Sepulchrum* celebrat *Pomponius Mela*: *Iuxta Solos*, inquit, *in parvo tumulo Arati poetæ monumentum, ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam jacta in id Saxa dissiliunt.* *Pompon. Mel.* de sit. Orb. l. 1. c 13.

Ego verò ejus gratiâ vel maximè laudabile hoc Poema existimo & omnibus

sæculis commendatissimum fuisse, quod minimum ampulletur, & *Græcâ* vanitate fabulas inculcet, aut paratragœdietur, *Barth.* adversar. l. 1. Cap. 15.

Edidit hunc Auctorem *H. Stephanus*, sed præ cæteris nitidè, adjuncto etiam commentario, *Hugo Grotius.*

BEROSUS.

Claruit ante Christ. Ann. CCLVII.

De ætate Berosi non convenit inter omnes. *Mosi* æqualem statui à nonnullis, ait *Casp. Barthius* Adversar. l. 51. cap. 7. Quam sententiam jure ut ineptissimam damnat. *Claud. Verderius* suâ in *Annian. Berosum* censurâ, vixisse inquit paulò ante principatum *Alexandri M. Conrad. Gesnerus* ipsâ *Alexandri* M. ætate; adversus utrumque *Gerard. Ioan. Vossius* de Historicis Græc. l. 1. c. 13. ostendit floruisse *Berosum* sub *Ptolemæo Philadelpho*, *Ægyptiorum* Rege, dicasseque sua seu *Antiocho Soteri*, *Syriæ* Regi, seu filio ejus *Antiocho* Θεῷ.

Genere *Chaldæus* ac patriâ *Babylonius* fuit *Berosus*, *Beli* in *Babylone* sacerdos; Astrologus celeberrimus, & Chaldæorum scriptor antiquissimus. Eum sequitur *Philo* in *Assyriis*; item *Ægyptii*, *Persæ*, *Medi*, *Chaldæi* suspexerunt, supraque hominem admirati & venerati sunt. *Ioan. Andr. Quenst.*

Scripsit *Babylonica*, sive *Chaldaica* tribus libris; promiscuè enim his nominibus utuntur veteres. Ex eo opere præclara quædam fragmenta conservavit nobis *Flav. Iosephus* lib. primo contra *Apionem*. Quorum aliqua luculentis notis illustravit *Scaliger* in Appendice operis de *emendatione Temporum*. Habes & aliud fragmentum apud eundem *Iosephum* lib 1. *Antiquitat. Iudaic.* c. 5. *Sed Annii Berosus* ejusdem est farinæ, ac sunt ejus *Megasthenes*, & *Archilochus*; ut insanum sit, velle ex quisquiliis istis, ac nugis mendacibus, metiri magnum illum *Berosum*, cui ob divinas prædictiones *Athenienses* publicè in gymnasio statuam inauratâ linguâ posuere, ut auctor est *Plinius*. *Annianus* ille *Berosus* multos comminiscitur reges, qui nusquam extant: quod satis docti viri ostenderunt. Ac vix quicquam eorum invenias apud hunc, quæ ex vero *Beroso* citat *Iosephus*. Imò interdum pugnantia habet, ut cum ait, *Babylonem* à *Semiramide* conditam esse: cum Josephus dicat, à *Beroso* scriptum fuisse, non esse eam à *Semiramide* ædificatam. *Voss.* de Histor. Græc. l. 1. c. 13.

Libellus circumfertur, cui titulus *Berosi Babylonii Antiquitates*; sed commentum est, quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit, cujusmodi sunt *Xenophontis* æquivoca, tum *Archilochi*, *Catonis*, *Sempronii*, & *Fabii* Pictoris fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; sed ipsum historiæ corpus commentitium est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv.* l. 5. de tradend. Discipl.

Sub ejus nomine circumfertur vulgò libellus, in quo autem vana sunt pleraque omnia & putida & in ipso Commentatore mendaciorum plaustra meræque *Viterbiensium* nugæ. *Rupert.* in observat. ad Besold. cap. 2.

Plurimi

Plurimi veterum *Berosi* meminere, viz. *Vitruvius* l. 9. c. 9. *Tertullianus* in *Apologetico*, c. 19. scriptor *Chronici Alexandrini*, p. 48. *Plin.* l. 7 c. 37. *Clemens Alexan* l. 1. strom.

Sca[illegible] in Eusebium, pag. 248. in ejus nomen inquirit, & *Berosum* quasi filium *Osea* dici existimat.

Iustinus Martyr affirmat *Berosum* fuisse Patrem *Sibylla Cumea*.

Si omnia *Berosi* Opera extarent; quàm pulcra pro Sacris *Bibliis* horumque antiquitate apud ipsum reperiremus! Eorum aliquid in lucem protuli, tanta tamen est hominum malignitas ut id agnoscere recusent. *Scaligerana poster. Gallic.*

Aliqui extant libri sub *Berosi Chaldai, Manethonis Ægyptii*, & *Metasthenis* nomine; sed tantis illis *Viris* quorum nomine condecorantur indigni sunt; eorumque suppositio est manifesta. Omnes veri *Berosi* quos citat *Iosephus* contra *Appionem* loci, in illo Scripto quod ipsi tribuitur, non reperiuntur, imò res eis adversantes continet. In illo urbs Lugdunum memoratur, quæ post Cæsarem demum nomen hoc sortita est. Denique Historia *Berosi* ad ætatem *Nabuchodonosoris* & *Nabopalassaris* tantùm extendebatur, hæc verò infra illam descendit. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom.* 1. Gall.

Hic *Berosus* fuit, ut asserunt *Iosephus* & *Tatianus*, *Beli* Sacerdos & Babylone natus, sed qui postea floruit in Insula Coo, primusque Astrologiæ *Chaldaica* apud *Græcos* existimationem conciliavit; cujus nomini & memoriæ Athenienses, qui nunquam segnes erant in applaudendo iis qui magnum quid novi afferrent, si præsertim cum eorum superstitionibus affinitatem haberet, statuam linguâ deaurata, erexerunt. Quod quidem emblema genuinum ejus historiæ fuit, quæ speciosam modò pompam oculis ostentabat, sed talis intus non erat qualis primâ intuitu videbatur: his præsertim locis ubi vetustissimorum temporum computum nobis dare præ se fert, duasque suas *Dynastias* ante *Beli* tempora recenset. Negari tamen non potest quin fragmenta quædam Historiæ ipsius, quæ *Iosephi*, *Tatiani*, *Eusebii* & aliorum curâ & industriâ ab interitu præservata sunt, utilissima fuerint, non modò ab probandum *Ethnicis*, Historiæ Scripturarum Sacrarum veritatem, sed etiam ad quorundam de Imperio *Babylonico* testimoniorum illustrationem; quippe quæ *Nabopolassarem* fuisse Nabucodonosoris Patrem evincant; De quo *Scaliger* abundè Notis suis in ejus fragmenta loquutus est. *Stillingfl. Orig. Sacr. l.* 1. *c.* 3. *Sect.* 4.

APOLLONIUS PERGÆUS.

Claruit ante Christ. Ann. CCXL.

CLaruit sub *Ptolemæo Euergetâ*. A suæ ætatis hominibus magnus *Geometra* dictus est. *Euclidis* discipulos, quod & ipsum ætatem indicat, *Alexandriæ* audivit. A quibus cùm multa accepisset; non difficile adeò fuit quatuor *Conicorum Euclidis* libros commentario illustrare, ac totidem alios adjungere; ut in universum *Conicorum* essent libri 8. sicut auctor est *Pappus Alexandrinus* libro 7. *Mathematica* collectionis. Atque eodem libro alia quoque ejusdem *Apollonii* memorat.

Quatuor primos *Conicorum* libros transtulit *Ioan. Baptista Memmius*; sed infeliciter, eò quòd argumentum operis non intelligeret: unde non vidit satmanifestas *Græci* codicis mendas, ac sæpè puerilitèr hallucinatur; sicut monitum à *Francisco Maurolyco* præfatione in *Cosmographiam* suam. Operæ igitur pretium fecit *Fridericus Commandinus*, qui denuò *latinè* vertit, *Bononiaque* edidit An. 1566. Tres verò alios *Conicorum* libros (quos ex oriente nactus est clarissimus *Iacobus Golius*) ex *Arabico* in *Latinum* sermonem transtulit idem *Golius*. Quærat aliquis quid factum sit de libro octavo? Cognoscimus de hoc ex codice *Goliano*: ubi ad calcem erat adscriptum, eò non fuisse *Arabicè* translatum; quia etiam liber ille desideraretur in codicibus *Græcis*, unde *Arabes* cætera transtulissent. Sed doctissimus *Mersennius* præfatione in *Apollonii* Conica; quæ sunt in ejus συνόψει *Mathematicâ*; *Arabicè* & illum extare ait: imò omnes *Apollonii* libros eâ linguâ legi; sanè plures etiam, quàm enumerârit *Pappus*. Atque horum testem citat *Aben Nedim*; qui librum contexuit de *Philosophis Arabicis*, omniumque eorum scripta memoravit, qui fuere à quadringentesimo post *Muhammedem* anno. Interim (ut idem *Mersennius* addit) *Claudii Mydorgii*, Patricii *Parisini*, ea est suspicio, tres illos *Conicorum* libros, qui ab *Arabibus Apollonii* creduntur, non esse *genuinos*; verùm ab aliquo *suppositos*, qui sub *Apollonii* nomine facere voluerit fucum. Atque hoc inde colligit, quòd libro quinto, primâ propositione in 6. *Apollonii* non tantummodò in *Cono* recto, sed in *Scaleno* etiam quolibet, & portionibus quibusvis, demonstret possibilia quæque. *Voss.* de Scient. *Mathem.*

Meminit hujus Auctoris *Vitruvius* l.1 c.1.

Cardanus in 16. de *subtilitate* ei septimum inter subtilia orbis ingenia tribuit locum.

Fuere olim, qui *Conica* non esse *Apollonii Pergæi*, sed Archimedis putarent. Existimavit hoc *Heraclius* ille, qui *Archimedis* vitam retulit. Ejus verba inde adducit *Eutocius*, quibus ait, *Archimedem primum omnium consignâsse elementa Conica: Apollonium autem cùm ea sciret nec dum edita esse ab Auctore, involâsse in illa, proque suis edidisse*. Fortasse rudiores *Archimedis* Chartas nactus fuit *Apollonius*, atque eas perfecit. Utcunque est, ante hæc de *Conicis* edita ab *Apollonio*, imperfecta erat eorum notitia: ut tradit *Eutocius Ascalonita* initio commentarii sui in *Conica Apollonii*. Atque *Aristæi* judicio *Pappi* eadem mens fuit. *Voss.* de Scient. Mathem.

Professionem & disciplinam hanc ad supremum perfectionis perduxit gradum, *Conicorum* componendo librum, qui *Conicarum* sectionum complectitur proprietates quæ sublimiorem, eminentioremque Disciplinæ hujus sibi vendicant locum. Et, sane tot propositionibus, totque figuris illum ditavit, ut admirabiles illæ nuncupari meruerint, eò quòd contineant lineas curvas, seu medias inter rectas, ac circulares sese invicem secantes; adeòque miros quidem fundunt sensus, & proprietates. *Abalphat.* Procem. ad *Apollon. Perg.* Conic. l.5, 6, 7.

Apollonius Pergæus, vir sanè in *Mathematicis* excellens. *Petr. Ram.* Schol. Mathemat.

Magnus

Magnus *Geometra*, nulla ratione *Archimede* inferior, quàm mira, quàm abstrusa in suis *Conicis* in lucem profert! *Blancan*. Dissertat. de natur. Math.

Conicorum libri 8. prodierunt cum Notis *Claudii Richardi*, *Mathematum* Professoris *Regii* in Academiâ *Mantuanâ Carpetanorum Antuverpiæ* apud *Hieron. Verdussen*. fol. 1653. Libri 3. desiderati hactenùs ex *Arabico Latine* redditi ab *Abrahamo Echillensi*, cum Paraphrasi *Abalphati Asphahanensis*, & notis *Alphonsi Borelli, Florentiæ* fol. 1661. Typis Joseph. *Cochini*. Additus est *Archimedis* liber *Assumptorum* è codice MS. Serenissimi Ducis *Hetruriæ*.

APOLLONIUS RHODIUS.

Tempore *Ptolemæi Euergetis* floruit *Apollonius Rhodius*, cujus quattuor habemus *Argonauticon* libros. *Sillei*, vel, ut alii vocant, *Illei* filius fuit. *Callimachi* discipulus. Quanquam verò patriâ esset *Alexandrinus*, tamen dictus fuit *Rhodius*, postquam *Alexandriâ Rhodum* concessit, atque ibi magno diù in honore vixit. Scio virum eruditum pro diversis habere, *Rhodium* hunc, & illum, quem *Suidas* vocat *Alexandrinum*, & *Eratostheni* in *Alexandrinæ bibliothecæ* curationem successisse dicit. Sed cùm idem *Suidas* fateatur *Alexandrinum* illum diu *Rhodi* esse commoratum, vel inde eundem esse cognoscimus. Tempora sanè conveniunt. Et apertè id, quod dixi, docet nos *Anonymus*, qui vitam *Apollonii* scripsit. *Voss*. De Hist. Græc. l. 1. c. 16. Claruit ante Christ. Ann. CCXXXV.

Uno verò nomine Historicus iste & *Poeta* audit pessimè. Siquidem ut *Suidas* testatur, ingratus fuit erga præceptorem suum *Callimachum* Grammaticum: qui cùm hoc concoquere non posset, in discipulum scripsit carmen maledicum, quod ab *Ave Ægyptia*, rostro ventrem purgante, *Ibin* vocavit. *Voss*. ibid.

Hic cùm videret juvenilia sua carmina, ut nondum satis elimata, publicis sannis excipi, explodique, ea secessu literato ita expolivit, ut omnium posteà mererentur applausum. Extat adhuc opus ejus Ἀργοναυτικῶν, in quo dictio observatur casta, æqualis, suavis, membra probè distributa, monita politica prudenter hinc inde adspersa. *Borrich*. de Poët. p. 15.

At verò eorum, quæ permulta scripsit *Apollonius*, tantùm, quod sciam, extant *Argonautica*, opus quidem varium & multis vigiliis elucubratum, durum tamen, & alicubi ingratum nisi quà parte *Medeæ* amores describit, ubi & *Pub. Virgilii* judicio ita excellere videtur, ut *Virgilius* ipse non aliunde plura in suos *Didonis* amores transtulisse facilè videatur, quod nihilominus & Grammatici observant. *Gyrald*. de Poet.

Apollonius Argonautica edidit, non contemnendum opus æquali quadam mediocritate. *Quintil*. l. 10. c. 1. Instit. Orator.

Apollonius Rhodius, Poëta mirè disertus, reconditæ doctrinæ, argumentique adeò jucundi, ut cum *Homericâ* varietate sit conferendus. *Hartung*. Interpr. *Apollon*.

Apollonii Rhodii Poema, de *Argonautarum* expeditione, simplicioris est cothurni, qui cum nobili *Homerica* dicendi modo nullam affinitatem habet:

 Fabula

Fabula ejus ineptè conscripta est, & *Argonautarum* recensio in primo statim libro languescit: Nihil enim habet varietatis illius quæ ejusmodi argumento usque adeo congrua fuisset. *Rapin. Refl. in Poes. part. 2 Refl. 15.*

Quam præclarus sit Poëta, (*Apollonius*) duo potissimùm argumenta ostendunt: primùm, quòd sæpiùs *Virgilio*, summo Poëtæ, ad imitationem placuit; deinde quòd imitator ejus *Valerius Flaccus*, in eadem πραγματείᾳ infra exempli, quod sibi proposuit, modulum valdè relinquitur. Politicus de cætero poëta, quales *Epicos* omnes esse decet. *Tobias Magirus in Eponymol. Crit.*

Vix aliunde est quod ex *Asclepiade* Myrleano citat *Scholiastes Apollonii* ad lib. 1. ἀργον. quòd scilicet *Apollonius* Grammaticus omnia sua ex *Cleone* transtulerit. *Jons.* de script. Hist. Philos. l. 2. c. 17.

Præter *Philologicum* studium coluit *Apollonius* & *Poeticum*, cujus hanc prædulcem posteritati frugem (*De Argonauticis*) admisit, nec tamen *Aristarchus* cum & *Aristophane*, critici nobiliores, in ordinem poetarum venire permiserunt: quòd neminem sui temporis, ut ait *Fabius*, in numerum redigerent. Vel hinc scires posthumam esse *Gloria* possessionem nec comitari viros, sed sequi. At ne mortuus quidem multitudini magis placuit *Apollonius*, quàm sita quidem, honestissima tamen culpa jacuit. Nempè scripsit eruditè; at ferè abstemium est purioris nectaris vulgus, ac scriptionis subventaneæ magis fæce vappaque capitur. Quare & hæc *Argonautica* Poësis mentium duntaxat altiorum regale fuit peculium: cætera hominum secta hic quoque suum retinet ingenium. *Ierem. Hoelzlin.* Proleg. in *Apollon. Rhod.* Argonaut.

Argonauticôn libri 4. cum vetustis *Scholiis Græcis* impressi sunt *Florentiæ*, fol. 1496. Quæ editio si credendum sit *Boeclero* in suo libello de scriptoribus edito, inter ornamenta bibliothecarum custoditur meritò. Iidem verò *Gr.* & *Lat.* cum antiquis Scholiis & observationibus *Ieremiæ Hoeltzlini* prodierunt in 8°. *Leydæ* 1641. apud *Elzevirium*.

ARCHIMEDES.

Claruit ante Christ. Ann. CCXXI.

Syracusanus Mathematicus celeberrimus, sub *Ptolemæo Euergetâ* floruit. Captis verò à *M. Marcello Syracusis*, Olympiadis 142. anno primo, à Milite fuit interemtus; sed contrà quàm interdixerat *Imperator*. Ejus scripta pluscula hodie supersunt, ut περὶ κωνοειδέων, καὶ σφαιροειδέων, nec non περὶ ἑλίκων, deque arenæ numero, qui liber ψαμμίτης inscribitur; præterea Quadraturæ parabolæ. Tum item tria hæc, in quæ etiam *Eutocii Ascalonitæ* habemus commentarios; de *Sphærâ* & *Cylindro*, *Circuli dimensio*, & *isorrhopica*. Cuncta hæc *Archimedis* & *Eutocii* captâ *Constantinopoli* perlata sunt in *Italiam* inde à summo *Mathematico*, *Joanne Regiomontano*, vecta sunt in *Germaniam*; ubi primò cura *Thomæ Venatorii* ab *Hervagio* fuere excusa An. 1544.

Cardano l. 16. de subtilit. dicitur, Mathematices non tàm primus auctor, quàm inimitabilis. Hoc multis videtur ostêdisse. Patriæ enim muros diu adversus *Romanos* machinis bellicis tutatus fuit, classem que hostilem exussit, pice navium concipiente ignem è calore radiorum Solarium reflexo per *specula*: ut tradunt *Liv.* *Valer. Plutarch.* atque *Galenus*.

Id

Id dexteritati ingenii illius alii attribuunt: alii ad laborem referendum putant potius indefatigatum, quo quidvis eum efficere verisimile sit facilè & citra sudorem potuisse. Nam si quæras, per te non invenias demonstrationem illius Quæstionum: ubi didiceris, potuisse putes te eam vel tuâ sponte invenire, adeò strata est via atque expedita, quæ ad id, quod intendit *Demonstrare*, perducit. *Plutarch.* in vit. *Marcell.*

Archimedes diligentissimè *cœlum* rimatus est; quâ ratione eum vocat *unicum cœli syderumque spectatorem Livius*, & supremi corporis partes exactissimè metitus, *sphæram* miro artificio composuit. *David.* Rivalt. à *Flurent.* in vit. *Archimed.*

Existimabat *Ioseph. Scaliger.* in *Cyclometricis*, peccare in eo *Archimedem*, quòd sua ostendat οὐκ ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ παραλογικῶς: ut qui in *Geometricis* utatur numeris. Sed pro *Archimede* luculentam *Apologeticam* scripsit *Adrianus Romanus*: eâ ostendit, rectè ad Demonstrationes *Geometricas* numeros assumi; proptereà quòd sic non ex unâ scientiâ particulari transcendatur in alteram; sed adsumantur argumenta ex scientiâ universali, sive *Arithmeticæ*, & *Geometriæ*, communi: quod rectè fieri, abunde superiùs ostendimus: cùm *Mathesin* divideremus in *universalem*, sive *primam*; & *particularem*, sive *secundam*: quarum prior tradit numero, & magnitudini communia: posterior autem vel numeri, vel magnitudinis, propria. *Voss.* de Scient. Mathem.

Archimedes cùm Lunæ, Solis, quinque errantium motus, in sphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in *Timæo* mundum ædificavit *Platonis* Deus, ut tarditate, & celeritate, dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine *Deo* non potest: ne in *Sphærâ* quidem eosdem motus *Archimedes* sine divino ingenio potuisset imitari. *Cic. L.1. Tusc.* Quæst.

Quantopere placuerint libri *Archimedis* de *Sphærâ* & *Cylindro*, documento illud erit, quòd sepulchro ejus ambo fuerint incisi. Quo indicio *Marc. Cicero.* sepulchrum deprehendit, quod ipsi ignorabant *Syracusani*: ut ipse de se gloriatur *Tullius.*

E claris etiam *Mathematicis* fuit *Archimedes*, qui *Græcus* fuit, at scientiam ab Ægyptiis hausit dicitur eum, qui aggeribus cinxerit terras pleraru mque *Ægypti* villarum, & fundamenta posuerit *pontium*, quibus à pago in pagum transitur, cùm excreverit *Nilus*, *Archimedem* fuisse. Sunt & illi scripta multa; veluti liber de *Sphærâ* & *Cylindro*, & de *septangulo* in *circulo*. *Fertur Romanos* è libris ejus quindecim gestamina combussisse. *Gregor. Abul-Pharaj.* in Hist. Compend. Dynastiar. *Arab.* Edit. Interpret. *Edvard. Pocockio.*

Archimedem cùm nomino, apicem quendam humanæ subtilitatis, totiusque *Mathematicæ* Disciplinæ absolutionem animo concipio. Ejus *inventa* admiranda prodidêre. *Polyb. Plutarch. Tzetz.* aliique. *Andr. Tacquet.* Histor. Narrat. de ort. & progress. *Math.*

Absit, ut divinissimum *Archimedem* alicujus parologismi arguamus, quem neque unquam decepisse, neque unquam deceptum esse scimus. *Bern. Varen.* lib. 1. Geograph. general. cap. 3.

Extant ejus opera *Mechanica*: circuli dimensio; de lineis spiralibus: de Quadraturâ paraboles: de Conoeidibus & *Sphæroidibus*: de numero arenæ, *Græc.* & *Lat.* cùm comment. *Dav. Rivaltii à Flurantiâ*, fol. *Parisiis* an. 1646.

POLYBIUS.

Claruit ante Christ. Ann. CCXX.

E *Megalopoli* civitate *Arcadiæ*, præceptor *Scipionis Africani*; scripsit *Romanam* Historiam libris quadraginta; ex quibus quinque primi ad nos salvi atque incolumes pervenerunt: ex cæteris solùm excerpta habemus.

Polybii in *Philosophiâ* doctrinam, in Moribus probitatem, in Historiâ prudentiam *Cicero*, *Strabo*, *Iosephus*, *Plutarchus*, (*Deus* bone, qui quantique viri!) & optimus quisque veterum, dilaudant. Cujus fidem *T. Livius*, ille *Romanæ* longè princeps Historiæ, tantoperè probavit, ut penè ad verbum libros illius integros verteret, atque iis pro suis uteretur. Quem *M. Brutus* severus ille morum scriptorumque censor, cui ne ipse quidem *M. Tullius* satisfacit, adeò est admiratus, ut ejus lectioni propemodum immoreretur. Ultimis certè suis temporibus, iisque adflictissimis, ad solatium doloris pariter & magisterium vitæ Historiam illius excerperet, atque in compendium redigeret. Quem denique *Constantinus* Imperator, *operis Historici* auctor, *Senatoribus*, *Ducibus*, & *Principibus* tam utilem judicavit, ut qui è *Diodoro Siculo*, *Dionysio Halicarnass. Iosepho*, *Dione Cocceio*, & aliis primæ notæ Historicis, pauca admodum seligeret, quæ in suum *Pandecten* transferret; *Polybium* propè totum describeret, atque operi illi suo insereret. *Casaub.* in Dedicat. Henr. 4. Franc. & Navarr. Reg. præfix. tert. volum. Polyb. p. 24.

Est utique proprium hoc eximio huic auctori, quòd duo simul pari ferè curâ agit; ut narret ac moneat. Benè ac perspicuè *narrandi* laus, cum cæteris præstantibus *Historicis* illi communis; fideliter monendi cum paucis: aut, ut verius dicam, cum nemine. Nego enim ex universo numero *Græcorum* aut *Romanorum* generis hujus *Scriptorum*, vel unicum posse reperiri, qui pari fide ac curâ duo hæc conjunxerit. Quid miremur? personam *Historici* cum assumpsit *Polybius*, non in totum exuit *Philosophi*. Philosophus enim erat; sed vitâ, non linguâ: operibus, non sermonibus: rebus ipsis, non professione, & inani specie *Idem* ibid. p. 27.

Polybius non modò æqualis ubique ac sui similis; sed etiam intelligens, gravis, in laudibus parcus, in reprehensionibus acerbus, ac velut prudens legislator & bonus Imperator, multa de *militari urbanâque disciplinâ*, multa de *Historici* officio disputat. *Bodin.* in Method. Histor. p. 58.

Polybius judicio & prudentia *Thucydidi* haud dispar cura & stylo solutior; qui excedit, abrumpit, diffundit, & sæpè non tàm narrat, quàm ex professo docet. Sed recta & salutaria ubique ejus monita: & quem ego, hoc magis *Principibus* commendatum velim, quòd anxiâ in eum inquisitione non opus; sed suos sensus aperit & revelat ipse. *Iust. Lips.* in not. ad l. 1. Polit. c. 9.

Sanè jam olim in *Polybio Dionysius Halicarnass.* reprehendit *dictionis* incuriam

&

& quòd utatur comprehensione verborum minus accuratâ. *Polybio* interim ignosci debet, quia fieri vix potest, ut qui tantoperè, ac ab eo factum, de rebus sollicitus sit, is de verbis adeò laboret, quàm fortasse rerum dignitas merebatur. Imò ea est humani animi imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm consequatur. Ita observatum est à viris doctis, *Dionem* multùm rhetoricari in præliorum descriptione; sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, propè dixerim nullam. *Polybium* contra pigmenta illa *oratoria* aspernari; sed tantam in eo *militaris disciplinæ* scientiam elucere, ut *Tacticos* ipsos possit provocare. *Voss.* de Art. Histor. c. 2.

Polybius, nec amore cujusquam præterit, quod culpandum: nec odio omittit, quod laudandum. *Idem* ibid. c. 10. p. 57.

Qualis quantusque vir fuerit *Polybius*, ex eo promptum est conjicere, quòd tot *statuas* ei erexerint *Græci*: ad *Palantium*, *Mantinæam*, *Tegeam*, *Megalopolim* & alias *Arcadiæ* urbes. Pausan. l. 8. *Arcad.* testatur, tantum eum fuisse politicum, ut quæcunque monitu ejus gesserit *Romanus Imperator*, omnia benè ei evenissent; in quibus verò minùs se ejus viri dicto audientem præbuit, in iis offendisset.

Xenophon & *Polybius* in moralitatis documenta nimis frequenter excurrunt, suisque reflexionibus Historiæ filum abrumpunt. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect.* 5.

Profectò quicquid dicant qui *Polybii* partes usquequaque tuentur, quod fecit *Casaubonus*; cum adeò diserta sint ejus verba, nunquam efficient ut ætatis suæ Religioni valde addictus censeatur. Meoque judicio meliùs cum ipso agerent, si de eo ut de ingenio *Cœlitus* illuminato intra *Ethnicismi* tenebras, loquerentur, quique Unicum *Principium* seu Unicum *Deum* admittens, eos omnes ridebat, quos *Idololatria* illius ævi adorationis objecta constituebat; æquè ac *Campos* illos *Elysios*, *Cerberos*, & *Rhadamantos* illos, quos *Sectatoribus* suis ob oculos ponebat. Fr. *Mothæus* le Vayer. Tom. 1. pag. 311. Gall.

Polybius equo delapsus, cùm ex suo prædio *Megalopolim* rediret, moritur an. ætat. 82. annis ante *Ciceronem* natum 17. ante Chr. nat. 121.

* Isaaci Casauboni Commentarius in Polybium, cum expurgatione permittitur. vid. *Indic. Madrit.* 1667.

Extant libri *Histor.* 5. *Græcè* cum versione *Latinâ* & ex recensione *Isaac. Casauboni*, *Hanoviæ* Typis *Wechelianis* an. 1609. fol. Prodierunt iidem ex recensione *Iacobi Gronovii* & cum *Casauboni* & *Palmerii* notis: addita sunt excerpta de legationibus & *virtutibus* ac *vitiis* per *Constantinum Porphyr.* *Græc.* & *Lat.* omnia. Amstelodami An. 1670. in 8°.

M. PORCIUS CATO CENSORIUS.

PAtriâ *Tusculanus*, civitate *Romanus*, Tribunus Militum in Siciliâ & *Consul Romanus*, natus est An. U. C. 519. Mundi 3716. ante *Chr.* nat. 232. Claruit ante Christ. Ann. CXC.

In omnibus rebus singulari fuit prudentiâ & industriâ. Nam & agricola solers, & Reipublicæ peritus, & jurisconsultus, & magnus imperator, &

probabilis

probabilis orator, & cupidissimus literarum fuit. Quarum studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facilè reperire possis, neque de *Græcis*, neque de *Italicis* rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentiâ confecit *orationes*: senex *Historias* scribere instituit, quarum sunt libri septem: In quibus multa industria & diligentia comparet, multa doctrina. *Cornel. Nepos.*

Quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in Sententiis argutior? in docendo edisserendoque subtilior? Refertæ sunt *orationes* amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc invenerim, & legerim, & verbis & rebus illustribus. Jam vero *Origines* ejus quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? amatores huic desunt, sicuti multis jam ante sæculis, & *Philisto Syracusio*, & ipsi *Thucydidi*. Attico genere dicendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem: atque utinam imitarentur, nec ossa solùm, sed etiam sanguinem. Gratum est tamen quod volunt. *Cicer.* in Brut.

M. Censorius Cato, idem *Orator*, idem *Historiæ* conditor, idem *Iuris*, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiæ, tantas domi contentiones, rudi sæculo literas *Græcas* ætate jam declinatâ didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quæ senes concupiscent. *Quintil.* l. 12. c. 11.

M. Censorius Cato Historicus eximius, & aliis quoque nominibus laudatissimus. Siquidem, ut *Plinius* scribit l. 7. c. 27. *Tres summas in homine res præstitisse existimatus est, Optimus Orator, Optimus Imperator, Optimus Senator.*

Istis *Originibus*, quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profectò inficetius, *Catoneque* indignius, eam imposturam, non multò postquam in lucem prodierant, *Sabellicus* vidit *Enneadis* 10. lib. 2. item *Faber Stapulensis*, *Vives*, B. *Rhenanus*, atque alii. *Voss.* de Histor. Latin.

Illud de *M. Catone* adde, opus id, quod ejus nomine inscriptum circumfertur, ipsius *Catonis* genuinum non esse, quod his maximè argumentis demonstrari potest. Multorum enim autoritate constat, *Marcum* illum *Catonem* plura, quàm nunc habeantur, Originum volumina conscripsisse. Item non pauca earum *Originum* verba & à *Terentio Varrone* in libris de re *rusticâ*, & à *Cicerone* in oratione pro *Cn. Plancio*, & in quarto *Tusculanarum Quæstionum* volumine, aliisque pluribus in locis citari solent, quæ nihilominus in provulgato isto *Catone* nusquam reperiri possint. Quibus rationibus illud satis intelligitur eos omnes aut falsos, aut commentitios, aut certè vanos esse libellos, illos imperfectos, atque omnibus modis obtruncatos, minimeque cum cæteris constantes. *Onufr. Panvin.* l. 1. Antiquit. *Veronens.* c. 9.

M. Catonem Censorium moribus & doctrina præstantem virum *orationes* multas scriptas reliquisse *Cicero* & *Grammatici* veteres testantur: in quibus quanquam insignem illum Orationis nitorem desideres, tamen hominem intelligentem & amantem antiquitatis, sermonis elegantia, sententiarum acumen, & ornatus quidem negligens mirificè delectet. *Lips.* l. 1. variar. Lect. c. 13.

Ea in *Catone* reperias quæ nusquam alibi. *Lud. Viv.* de Trad. Discip. l. 3.

Cato

Cato optimus Auctor tum *Varrone*. Præstaret nos amisisse totum *Ius Civile*, ut hodiè habetur, sine integris Auctoribus, quàm *Catonem* & *Varronem*. *Scaligerana* 1. p. 42.

Ejus operum Fragmenta ab *Ausonio Popma Frisio* collecta & notis illustrata sunt. Accessere *Ioan.* Meursii observationes in Fragmenta de *Re Rusticâ*. Franekeræ in 8. Anno 1620.

Q. ENNIUS.

Italus, *Poeta* antiquissimus, *Rudiis Calabriæ* oppido natus, *Olympiadis* 135. an. secundo, *Vrbis* 514. *Mundi* 3711. ante Christ. nat. 237. Septuagenario major periit morbo articulari, quem immodico vini usu contraxerat. Sepultus traditur unà in monumento *Cn. Scipionis* viâ *Appiâ*. *Scripsit* annalium libros, Satyras, Comœdias ac Tragœdias, ex quibus ad nos nihil pervenit, exceptis aliquot versibus à scriptoribus veteribus passim citatis. Claruit ante Chr. Anno CLXXXIV.

Ennius, primus magni nominis *Heroicorum*, antiquitatis studiosus, interdum generosus. *Thom. Dempster*.

Pater cultioris & elegantioris apud *Latinos Musæ Q. Ennius*. *Paul. Merul.* init. comment. ad Annal. *Ennian.* Fragment.

Ingenio acri fuit, atque ad scribendum promptissimo, vehemens in sententiis, in verbis rudis, ut qui non discederet à communi more verborum. *Lil. Gyrald.*

Ennius animam *Homeri* in se immigrasse dicebat; unde *Latinorum Homerus* semper habitus fuit. *Lævin. Torrent.* not. in *Horat.* l. 2. Epist. 1. p. 727.

Ennius primum inter *Latinos Poetas Epicos* locum obtinet; quem & *Virgilius* sibi imitandum proposuit, & *M. Varro* discipulum *Musarum*, quemadmodum *M. Tull. Cicero* summum *Epicorum* Poetam vocat. *Possevin.* in Biblioth.

Ennii perstudiosus fuit *Virgilius*, nam plura ex eo sumpsit, & in carmina sua transtulit; quorum partem notavit *Macrob.* l. 6. Saturn. c. 1. Quum *Virgilius* aliquando deprehenderetur *Ennii* Poesin legere, interrogatus quid ageret, respondit; *Aurum se ex Ennii stercore colligere.*

De *Ennio* ita scripsit *Ovid.* de Tristib.

Ennius *ingenio maximus, arte rudis.*

Sicut & rudem *Ennii Musam* dixit *Statius* lib. 1. *Sylv.* Ad nomen patriæ *Rudiæ* nimirum alludens uterque. *Car. Stephan.*

Qui literarum jucunditatibus instructas habent mentes, non possunt non in suis pectoribus dedicatum habere, sicuti *Deorum*, sic & *Ennii* Poetæ simulacrum. *Vitruv.* l. 9. de Architect. c. 3. Habent *Enniani* versus aliquid, quod prodesse & delectare possit & orationem etiam, quod minimè quis existimaret, excolere. *Turneb.* in Adversar.

Ennii versus immortalitate omnium temporum dignissimi extant apud *A.*

*Gell. l.*12. de Amici veri officio: qui & à verbis ejusmodi sunt, ut in iis vernaculus ille, & sine fuco ac cincinnis nativus color, hominem eruditum mirificè delectet: & à rebus ita salubres, ut adolescentium aures circumsonare ejusmodi vocibus multò potius sit, quàm sexcentûm Philosophorum præceptis. *Iust. Lips.* l. 2. Antiq. lect. c. 22.

Quemadmodum ea est laus *Navii* quòd primus carmine signârit bellum *Romanum*; & luculentè quidem, ut ait *M. Tullius*: ita *Ennio*. debemus, quòd non paulò id politiùs fecerit, & perfectiùs, idque versibus Heroicis, ob quorum majestatem ita eum celebrat. *Lucret.* in prim.

Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam. *Voss.* de Hist. Lat.

Ennius Poeta antiquus, magnifico ingenio: utinam hunc haberemus integrum, & amisissemus *Lucanum, Statium, Silium Italicum*, omnesque pueriles ejusmodi Poetas, Scaligerana 1. p. 78.

Fragmenta *Ennii* præter alios, commentariis adjectis, edidit *Hieron. Columna*, & magis luculentè *Paulus Merula*, Lugduni Bat. An. 1595. in 4°.

Hoc *Q. Ennii* Poetæ Epitaphium: ut videre est apud *Philipp. Labbe* in Thesauro *Epitaph.*

Aspicite ô Cives senis Ennii *Imaginis formam:*
Hic vestrûm panxit maxima facta Patrum.
Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit: cur? volito vivus per ora virûm.

Prior *Africanus Q. Ennii*, statuam sepulchro suo imponi jussit: clarumque illud nomen, imò verò spolium ex tertiâ Orbis parte raptum in cinere supremo cum Poetæ titulo legi. *Plin.* lib. 7. cap. 30. *Cic.* pro *Arch.* cap. 10.

MARCUS ACCIUS PLAUTUS.

Claruit ante Chr. Anno CLXXXXI.

Poeta Comicus, Natione *Italus*, patriâ *Sarsinas*, *Plotus* ab initio, teste *Festo*, appellatus à pedum planitie, quos *Plotos Umbri* vocant. Vixit *Pacuvii Attiique* ætate, nempe extremis aliquot annis belli *Punici* secundi, sive *Annibalici*, ac proximis 17. *Voss.* de Poet. Lat.

Urbano, ingenioso & faceto genere jocandi refertum eum scripsit *Cicer.* l. 1. de Offic.

Ælius Stolo dixisse fertur, *Musas Plautino* Sermone locuturas fuisse, si *Latinè* loqui vellent.

Plautus homo linguæ atque elegantiæ in verbis Latinæ princeps. *A Gell.* l. 7. cap. 17. *Noct. Attic.*

Quid.

Quid hoc authore tersius? quid venustius? verbo, quid Latinius? Adeò, ut si vel *Musæ* ipsæ loqui latinè vellent, nullo alio quàm *Plautino* sermone loquerentur, ita omnem in se comprehendit latinitatis florem, ac elegantiam. *Plauti* elegantias nemo capit, nisi emunctioris sit naris. *Plautum* latinissimum scriptorem, nemo carpit, nisi plumbeis sit præcordiis. Unum tamen hîc te moneo. Cave ita hos scriptores (*Plautum* & *Terentium*) legas, ut omnia tibi imitanda proponas, in quæ incideris. Habent enim illi & obsoleta, quæ in usu suo, in desuetudinem & oblivionem venêre. Quæ si vel pedem unum extra Theatrum feras, statim putescent. *Iacob. Cruc.* lib. 3. Epist. *Fran. Leeuvv.*

Plautus linguæ *Latinæ* decus. *Aul.Gell.* l. 19: c. 8. Fons ille genuinæ puræque latinitatis, *Plautus Tanaq. Fab.* l. 2. Epist. 32.

Quo poetâ. (*Plauto*) nemo magis & suæ & proximæ ætatis hominibus placuit. *Lud. Vir.* in Augustin. de Civ. Dei, l. 2 c. 9.

Et jam primùm animadverto duos, quos eloquentissimos antiqua ætas tulit, *Comicum Plautum* & *Oratorem Tullium*, eos ambos etiam ad jocorum venustatem cæteris præstitisse. *Macrob.* l. 2. Saturnal. c. 1 *Plautus* decima *Musa*, *Romanæ* linguæ lex, omnium lepôrum *pater*. *Ioan. Bon.* Cardin.

Plautum tanti omnis ætas fecit, ut loquendi normam eum præfigeret velut. *Barth.* l. 9. c. 2. Adversar.

Optimum omnium Latinorum nominum est *Plautus*. Scriptor, non, quod illi argutantur, qui omnem sapientiam suo naso suam debent, vulgo factus; sed qui flos mereatur etiam *interioris doctrinæ* dici. *Idem* l. 16. cap. 32 ibid

Inter Comicos quis melior *Plauto*? Ille enim scriptor est qui puritatem, qui proprietatem sermonis suppeditet: ille qui urbanitatem, jocos, sales, & eam *Atticorum* Venerem sufficiat, quam frustra in reliquo *Latio* quæras *Lips.* l. 5. Epistolic. Quæst. Epist 26.

Obscœni in *Plauto* joci, mores molles & lascivi, *Massiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, castus, verecundus, & quem à sacris suis *Vesta* non arceat. *Lips.* l. 2. Epist. 18.

Plauti quoque licentia tibi notanda est. Neque enim ille quicquam veritus est, modò auditorem excitaret vel risu, vel novitate tùm rerum tùm verborum. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 437. *Africam* alteram *Plautum* appellat *Rhodigin* sæpissimè enim aliquid *novi* affert, & maximè abundat rebus monstrosis. *Rhodigin.* p. 694.

Plauti ætate ne *Oratorum* quidem dedecebant *Archaismi* & voces illæ antiquæ, quas apud *Comicum* hunc legimus. Sic enim tum loquebantur. *Ciceronis* verò ætate ea locum ampliùs in *Oratore* non habebant. *Voss.* Institut. Orat. l. 4. p. 29.

Audiant autem illud hodiè superstitiosi quidam *Plauti* miratores, non semper, non ubique inculcandos esse ejus *Archaismos*, neque *jocos* ejusdem in rebus seriis frequentandos; immò ne verba quidem illa, quæ animi gratiâ, ut risum captaret, procudit quandoque ipse, sine grano salis admittenda esse. *Borrich* de Poët. pag. 41.

Plus est exacti judicii in unâ Comœdia *Terentianâ*, (absit *Nemesis* dicto) quàm in *Plautinis* omnibus. *Erasm.* l. 28. Epist. 20.

Plautus quibusdam *Comœdiarum* inscriptionibus minùs satisfecit nobis. Nam neque *Rudens* explet indicationem argumenti ejus *Fabulæ*, cui id nomen facit: neque in totâ *Trinummo* verbum hoc est nisi semel: & *Truculentus* sonum potius dat, atque expectationem sustinet, quàm rem præstet. Longè commodiùs fecisset, si pro *Rudente*, *Tempestatem*; pro *Truculento*, *Rusticum*; pro *Trinummo*, *Thesaurum*, inscripsisset. *Jul. Scalig.* de re Poet. l. 6. pag. 766.

Plautus in Dramatum suorum designationibus ingeniosus est, in suis imaginationibus feliciter audax, in inventione fertilis, Insulsis tamen facetiis non caret, quæ saltem *Horatii* palato non sapiunt, ejusque jocos, qui plebi risum movebant, quandoque miserabantur emunctioris naris homines: Verum quidem est illorum quosdam festivissimos esse, sed quosdam sæpiùs admodum infacetos: Id autem usu venire solet quando quis in jocis nimiùm frequens est; is scilicet audacioribus enunciationibus & *hyperbolis* risum movere conatur, quando id rebus ipsis præstare non valet. *Plautus Terentio* non est omninò æquiparandus in Dramatum suorum eleganti ordinatione neque in *Actuum* suorum distributione; sed vicissim in argumentis suis simplicior est. Nodorum Dramaticorum solutiones apud *Terentium* naturæ magis conformes sunt quàm apud *Plautum* sicut hac in parte *Aristophanem* vincit *Plautus*. *Rapin.* Reflex. particul. in Poes. par. 2. Refl. 26.

Hâc sanè parte videtur superior Plautus; uti & varietate tum argumentorum, tum dictionis. Nam Plautus semper studet esse novus, suique dissimilis: seu rem spectes, seu verba. In *Terentio* verò magnoperè conveniunt *argumenta* fabularum: & quando de eadem re, aut simili, est sermo, plurimùm nec absimilis est dictio. *Voss.* inst. Poet. l. 11. p. 128.

Ex editionibus *Plautinis Douzica* & *Gruteriana* laudantur. Sed præferenda his *Pareana* cum Indice amplissimo; item *Taubmanniana* & *Gronoviana*.

PUBLIUS TERENTIUS.

Clar. anno Christ Ann. CLIV.

Poeta Comicus *Cartagine* natus, *Terentii Lucani* libertus, qui cùm esset egregiâ indole, à patrono eruditus & libertate donatus, *Comœdiæ* egregiam rationem excogitavit, in *Dramatibus* suis inimitabilis: Regula puritatis & elegantiarum *Latini* sermonis à *Tullio* habitus. Sic venit in amicitiam nobilium, maximè *Lælii* & *Scipionis*; quorum operâ adjutus in scribendo fertur ob elegantiam sermonis, teste *Cicerone*, cui adstipulatur etiam *Varro*. Quid quòd eandem ipse famam augere videtur, non enim nisi leviter se tutari conatur *Prologo Adelphorum*. Sex ejus *Comœdias* habemus. Obiit in *Græciam* profectus, An. 595. U. C. 3. Olymp. 155. *Hofman.*

In *Comœdia* maximè claudicamus; licet *Varro* dicat, Musas *Ælii Stolonis Plautino* sermone locuturas fuisse, si *Latine* loqui vellent: licet *Cæcilium* laudibus ferant; licet *Terentii* scripta ad *Scipionem Africanum* referantur: quæ tamen

sunt

sunt in hoc genere elegantissima, & plus adhuc habitura gratiæ, si intra; versus trimetros stetissent. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Terentii mira est, ac propè ineffabilis amœnitas, elegantia, judicium, ac venustas. Cujus incredibiles lepôres, ut *Ioseph. Scaliger* dicebat olim, vix centesimus eruditorum quisque videt. *Dan. Heins.* Dissert. præfix. *Terent.*

Scriptor. ut ad nomen ipsum alludamus, *terendus* adolescentiæ noctu diuque. *Voss.* de Philol. c. 7. Sect. 2.

Illud inter *Terentianas* virtutes mirabile, quòd ejus *Fabulæ* eo sunt Temperamento, ut neque extumescant ad Tragicam celsitudinem, neque abjiciantur ad mimicam vilitatem. Adde quòd nihil abstrusum ab eo ponitur, aut quod ab *Historicis* requirendum sit; quod sæpius *Plautus* facit, & eo est obscurior in plurimis locis. Adde quòd argumenti ac styli ità attentè memor est, ut nusquam non caverit, aut curaverit ea, quæ obesse potuerunt: tum quòd media primis atque postremis ita nexuit, ut nihil additum alteri, sed aptum ex se totum, & uno corpore videatur esse compositum. *Euanth.* de *Tragœd* & *Comœd.*

Non ex alio scriptore melius discitur *Romani Sermonis* puritas, nec est alius lectu jucundior, aut puerorum ingeniis accommodatior. Plus est exacti judicii in unâ Comœdia *Terentianâ* (absit *Nemesis* dicto) quam in *Plautinis* omnibus. *Erasm.* l. 28. Epist. 20.

Cæsari atque *Terentio* ob proprietatem ac nativam *Romani Sermonis* elegantiam, proximum post *Tullium* damus locum. *Voss.* l. 4. Instit. Orat. p. 25. Obscœni in *Plauto* joci; mores molles & lascivi, *Massiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, castus, verecundus, & quem à *Sacris* suis Vesta non arceat. *Lips.* l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 18.

Scaliger senex, postquam omnium disciplinarum, ac scientiarum penè perlustrasset adyta, semper in manibus gestavit hunc *Comicum*, neque illius lectione divinum illud pectus explere potuit. *Jac. Cruc.* in Epist. p. 246.

Sciendum est, *Terentium*, propter solam proprietatem, omnibus *Comicis* esse præpositum; quibus est, quantum ad cætera spectat, inferior. *Serv.* in illud lib. 1. *Æneid. Talibus incusat.*

Plautus & *Terentius* optimi auctores linguæ latinæ, quorum Phrasi loquendum. *Scaligerana* I.

Utinam argumento meliori industriam suam commodâsset, ita penè omnia ejus compta sunt, propria, pura; nil audax in translationibus, nil futile aut scurrile in jocis, nil dubium in compositione. *Borrich.* de Poet. pagin. 44.

Terentius verò ne absceederet ab illâ, quam affectavit, puritate, discessit ab ea, quam præstare oportuit, comitate. Ut rebus verba *Plautus*, hic res verbis accomodâsse videatur. *Jul. Cæs. Scal.* de re poetic. lib. 6. cap 2. Summâ ille arte omnia, accurataque imprimis nitescit oratione. *Idem* ibidem. lib. 6. c. 3.

Terentius Comœdiarum Prologos, *Hieronymi* verba sunt, in defensionem sui scenis dabat. Urgebat enim eum *Luscius Lavinius*, & quasi publici ærarii

furem Poetam criminabatur. Quemadmodum verò se defendat, apud ipsum vide. *Thomas* de Plag. num. 554.

Hunc auctorem recensuit, adjectis Commentariis, *Ælius Donatus*; addidere *Lindenbrogius, Bondius, Farnabius, Daniel Heinsius*, alii Symbolam. Est & sua laus *Terentio* variorum. Sed inter omnes præstantior habetur editio *Francisci Guieti*, & *Boecleri*.

Hoc P. Terentii *Epitaphium:*

Natus in excelsis tectis Carthaginis *altæ*,
Romanis *Ducibus bellica præda fui.*
Descripsi mores hominum, Iuvenumque, senumque.
Qualiter & servi decipiant Dominos.
Quid Meretrix, quid Leno dolis, quid fingat avarus.
Hæc quicunque legit, sic, puto, cautus erit.

Philip. Labbe in Thesaur. *Epitaph.*

C. LUCILIUS.

Clar. ante Christ. Ann. CXXIX.

VEtus & venustus Poeta, natione *Italus*, patriâ *Auruncanus*, natus est Olymp. 153. Obiit Neapoli Olymp. 169. ac publico funere elatus. Magnus fuit Magni *Pompeii* avunculus. Bello *Numantino* sub *Scipione Africano* militavit. Primus *Satyram* induxit. In quâ est magnâ usus libertate, si non nimiâ. *Voss.* de Poet. Lat.

Satyra quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est *Lucilius*, qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modò operis auctoribus, sed omnibus Poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab *Horatio* dissentio, qui *Lucilium* fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè Salis. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Lucilius, quia *Satyram* scribere primus *Latinorum* aggressus est, primus condidisse *styli nasum* dicitur *Plinio* in Præfat. Natural. Histor. Vir ingenio acerrimo & in scribendis versibus festivo & urbano, optimis moribus, & alienæ iniquitatis acerrimus accusator. *Petr. Crinit.*

Lucilius homo doctus & perurbanus. *Cic.* l. 2. De Orator. Vir apprimè linguæ *latinæ* sciens. *Aul. Gell.* in noct. Attic. l. 18. c. 5.

Acerrimi Poeta ingenii, miræque eruditionis, atque urbanitatis *Lucilius*. *Politian.* Prælect. in *Pers.*

Lucilius acer & violentus Poeta. *Macrob.* l. 2. Saturnal. c. 12.

Versus *Lucilii* ipsâ raritate & paucitate suavitatem consequuntur; etsi enim versibus aliorum Poetarum comparandi non sunt: tamen quadam illecebrâ, & invitatione nos capiunt atque deliniunt. *Turneb.* in Adversar. p. 992.

Lucilius in *Satyris* interdum se ad humilitatem *Iamborum* demittebat; *Turneb.* in Adversar. p. 586.

Horatius Flaccus lutulentum vocat Lucilium, & in scribendis carminibus incompositum. *Scaliger* illum ne fluere quidem ratus. VI. *Poet.* cap. 7.

Sunt qui in *Lucilio* id quoque vitio vertant, quòd *Græca Latinis* miscuerit, ut suis in Epigrammatis *Pytholeon Rhodius*, qui propterea ab *Horatio* irridetur. Idem tamen fecit, sed parcissimè *Catullus*, ut alios omittam. *Lil. Gyrald.*

E *Latinis* imprimis *Tmesi* gaudebat *Lucilius*: unde de eo *Ausonius*: Lib. 5.

> *Rescisso disces componere nomine versum:*
> *Lucilii vatis sic imitator eris.* *Voss.* Institut. Orat.

Suavis quondàm & facetus Poëta habitus fuit *Lucilius*, & imprimis doctus. Hujus urbanitate delectatus, quanquam ejus scriptorum pauca tantùm quædam fragmenta restant, soleo tamen ea nonnunquam relegere, ubi otium est, aut animus severioribus studiis fatigatus, amœnitate hac poeticâ refici postulat atque instaurari. *Iacob. Toll.* Fortuit. p. 64.

Reliquias hujus Poetæ collegit *Franciscus Douza*, & notas attexuit, *Lugduni Bat.* apud *Francisc. Rapheleng.* 1597. in 4°.

TITUS LUCRETIUS CARUS.

Poeta Synchronus *Tullii & Terentii Varronis*, etsi paulo antiquior. De eo ita *Hieronymus*: Olymp. 171. Ann. 2. nascitur *Titus Lucretius* Poeta: qui posteà amatorio poculo in furorem versus, cùm aliquot libros per intervalla insaniæ scripsisset, quos posteà *Cicero* emendavit, propriâ se manu interfecit, anno ætatis quadragesimo quarto. Claruit ante Christ. Ann. C V.

Scripsit libros 6. De rerum naturâ, in quibus *Epicurum & Empedoclem* sequitur. Id opus plerique à *M. Cicerone* emendatum volunt, quum auctor id ipsum imperfectum reliquisset: & quanquam *Cicero* fratris sententiam confirmans, non multa habere ingenii lumina fatetur, multæ tamen artis esse dicit. *Quintilianus* etiam in suâ naturâ elegantem, sed difficilem esse testatur.

Itane difficilis *Lucretius*, qui simul & elegans? Itane scriptor purissimus, qui si quicquam peccavit, hoc solum peccavit, quòd nimis populariter scribit, difficilis? Et is difficilis Romanæ Eloquentiæ censori, qui etiam vulgo capiatur, qui adeo omnem obscuritatem fugiat & effugiat, ut etiam *Musæo Lepôre* contingens omnia blanditiarum quarundam meræ latinitatis & suavitatum quidam sit artifex? Quòd si ad examen hujus sententiæ venire velimus, nihil incongruum magis dici potuisse declarari possit, cùm rebus ipsis nonnunquam fraus fiat, ut perspicuitas sermonis servetur. Nullæ enim hic translationes, non sententiæ contortæ, non transmarina Phrasis, non rerum nubibus involuta eloquentia. Itaque quid difficultatis, aut quos nodos hîc reperit *Fabius* ego fateor me perspicere minimè posse. *Casp. Barth.* Adversar. L. 43. c. 2.

Lucretius

Lucretius magnus & *Physicus* & *Poeta*, in explicandis rebus difficillimis mirus; tersus quoque & elegans, ubi paulùm à *Philosophiâ* divertens, se Poetam profert. *Balthass. Bonifac.*

Lucretius optimus *latinitatis* auctor. *Voss.* de Art. Grammat. *Lucretius* Poeta ingenio & facundiâ præcellens. *Aul. Gell.* Noct. Attic. l. 1. c. 21.

Neque mirari oportet si *Lucretius* versus duriores interdum videntur, & quasi orationi solutæ similes. Fuit hoc proprium illis temporibus, ut optimè testatur apud *Macrobium Fur. Albinus*, cujus verba hæc sunt: *Nemo debet antiquiores Poetas eâ ratione viliores putare, quòd eorum versus nobis scabri videntur. Ille enim stylus maximè tùm placebat: diuque laboravit ætas secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceret. Itaque minimè defuerunt, Imperantibus etiam Vespasianis, qui Lucretium pro Virgilio, & Lucilium pro Horatio legerint. Petr. Crinit.* De Poet. Latin.

Nemini dubium esse potest, *Lucretium* inter eos qui carmine de rebus *Naturalibus* scripsere, subtilem, argutum, enucleatum, limatum, elegantissimum esse; licet antiquum obtineat in verbis, quibus magnâ ex parte exoletis, alia deinceps mitiora successerunt. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Quanti *Ovidius Lucretium* æstimârit, his versibus ostendi potest:

Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit una dies.

Et verò semel (ut cum Lambino dicam) sciat Lector, neminem in totâ linguâ latinâ *Lucretio* latinè meliùs esse locutum: non *M. Tullii*, non C. *Cæsaris*, orationem esse puriorem. *Casp. Scopp.* de Arte Critic. p. 93.

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex poematis Lucretii, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & *Grammatici* veteres accuratè notarunt. *Crinit.*

Lucretius bonus liber est: nec melior alius auctor linguæ *Latinæ*. *Virgilius* ab eo multa desumpsit. Scaligerana 1. p. 104.

In *Lucretii* versificatione tot ad *eloquentiam* dispositiones elucent, ut si *Augusti* tempore vixisset cum *Virgilio* de Palma certare potuisset. ---- Sunt tamen *Critici* quidam qui *Lucretium* supra omnes Latinos Autores extulerunt. Nimium hoc est, sufficit illum inter bonos collocare. *Novell.* Gall. de Literar. Republ. Iul. 1685. pag. 812.

Dom. de *Marolles* ait *Lucretii* Poema quosdam admiratos esse, quosdam verò idem culpasse, sed ferè universim in existimatione fuisse apud omnes qui ipsum intelligunt. *Mich. Maroll.* init. Observat. in suam Lucretii Vers. Gallicam.

Lucretium virum *Divinum* atque incomparabilem appellat *Iul. Cæs. Scal.* Comment. in *Aristot.* Histor. *Animal.*

Nos certè dignum censemus *Lucretium* meliori fortunâ, quàm præcipiti ex amore insaniâ, & qui consecutus est, interitu, cùm non modò plurimum contulerit

tulerit & lucis & roboris *Poesi Latinæ*, sed vel maximè *Latinæ Linguæ*. Non dissimulandum quidem, *Versus* ejus subinde duriusculos esse, sed temporum ille genius erat, certè purissimæ latinitatis esse omnia, in confesso est. *Borrich.* de Poet. pag. 45.

Apparebat tamen doctiores paulo aliter sentire, atque affirmare id *proprium esse Lucretio* ut semper aliquid agat & doceat: ac propterea docenti orationem illam aptissimam esse, eorumque palato, *Qui Romane* sapiunt, suavissimam videri. Quod si aut materiæ difficultas, aut studium antiquitatis hominem non fefellissent, *Lucretiano* carmine nihil sane futurum fuisset perfectius. *Fam. Strad.* Prolus Academic.

Ex editionibus *Lucretianis* illa laudatur, quæ *Parei* est cum adjuncto indice, item *Oberti Giphanii*: præstantior autem *Tanaquilli Fabri* cum conjecturis & commentationibus; pessima, licet satis recens, *Ioannis Nardi, Florentini.*

M. TULLIUS CICERO.

NAscitur 3. nonas Januarii, A. Mund. 3843. Ante *Chr.* natum 105. Interfecit *Ciceronem* (An. Mundi 3907. ante C. N. 41.) *Popilius Centurio*, quem in causâ capitis olim *Cicero* defenderat, & conservaverat. *Calvis.* Claruit ante Christ. Ann. LXXVIII.

Videtur mihi *M. Tullius* cum se totum ad imitationem Græcorum contulisset, effinxisse vim *Demosthenis*, copiam *Platonis*, Jucunditatem *Isocratis*. Nec verò quod in unoquoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait *Pindar.*) aquas colligit, sed vivo gurgite exundat, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia expireretur. Nam quis docere diligentiùs, movere vehementiùs potest? cui tanta unquam jucunditas affuit? ut ipsa illa quæ extorquet, impetrare eum credas, & cùm transversum vi sua judicem ferat, tamen ille non rapi videatur sed sequi. Jam in omnibus quæ dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis afferat fidem. Cùm interim hæc omnia, quæ vix singula quisquam intentissimâ curâ consequi posset, fluunt illaborata: & illa quâ nihil pulchrius auditu est, oratio præ se fert tamen facilitatem. Quare non immeritò ab hominibus suæ ætatis *regnare in judiciis* dictus est: apud posteros verò id consecutus, ut *Cicero* jam non hominis sed *eloquentiæ* nomen habeatur. Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profecisse sciat, cui *Cicero* valde placebit. *Quintil.* l. 10. Institut. Orator. c. 1.

Quoties inter legendum expuebam in stolidos istos, qui in *Cicerone* nihil præclarum esse dictitant præter verborum phaleras? Quàm, illic est varia lectio voluminum, quæ doctissimi *Græci* de rectè beatéque vivendo reliquerunt? quanta vis? quanta copia salubrium ac sanctissimorum præceptorum? quanta cognitio, quantaque memoria priscarum simul & recentium Historiarum? Tum autem quàm altæ cogitationes de vera hominis fœlicitate, quæ planè declarant

illum hoc egisse, quod docebat—— Quid accidat, nescio; me legentem sic afficere solet *M. Tullius*, præsertim ubi de benè vivendo disserit, ut dubitare non possim, quin illud pectus, unde ista prodierunt, aliqua divinitas occuparit. Atque hoc meum judicium mihi magis blanditur, quoties animo reputo, quàm immensa sit, quamque inæstimabilis æterni numinis benignitas, quam quidem ex ingenio, opinor, suo nimis in angustum contrahere conantur. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist 1.

Ciceronem semper mihi fuisse in deliciis ingenuè profiteor. Itaque subiit sæpe mirari stultitiam nostrorum hominum qui unicum germanæ latinitatis auctorem scholis prope jam expulerunt. Quin eo insaniæ multos venisse vidimus, ut ille censeatur disertissimus, qui ab illo dicendi magistro absolutissimo abierit quàm longissimè. *Isaac. Casaub.* Epist. 589.

Ex omnibus *Ciceronis* operibus *Orationes*, libri de *Officiis*, & *Tusculanarum Quæstionum* diligentissimam ac sæpiùs iteratam lectionem merentur; *Epistolæ* verò omnes, quis eas familiarissimas sibi reddiderit, hoc præstant, ut ne si velit quidem possit non eleganter scribere. *Gasp. Sciopp.* consult. p. 38. 1. Vol.

Si quos Antiquorum libros ex iis, qui vel omninò amissi sunt vel certè non extant; vellem extare, sunt isti sex *Ciceronis* de *Republicâ*; neque enim dubito quin opus fuerit admirabile. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de *Civ. Dei*, lib. 2. cap 9.

Ciceronis scriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus man am & mutilam. Inter amissos libros refero libros de *Repub.* quos viri eruditi magnopere desiderant. *M. Anton. Muret.* l. 15. Var. lect. c. 1.

Liber de *consolatione* falsò (ita sentio & sensi) *Ciceroni* inscribitur. Quid in illo libello re aut dictione dignum *Tullio?* vulgare aut frigidum totum negotium, nec excuset vir doctus, quòd in dolore. Ille verò faces etiam admovet, & facit omnia magis excitata. *Lips.* in Centur. Epist. ad *Ital.* & *Hispan.* Epist. 14.

Nihil eruditius, utinam nec à mendis esset obscurius, est, Epistolis ad *Atticum M. Tullii.* Quibus legendis neminem quemquam cordatum fatigari posse arbitror. Adeò nova semper insurgunt. *Casp. Barth.* l. 39. Adversar. c. 4. *Ciceronis* ad *Atticum* Epistolæ maximè me capiunt cùm ob prudentiam politicam, quæ in illis ubique spirat, tùm quòd statum Reip. qualis tum erat, describunt, ita ut, quemadmodum ait *Corn. Nepos, qui eas legat, non multum eorum temporum historiam desideret. Roland. Maref.* l. 2. Epist. Epist. 1.

Liber ejus de *Officiis* omnium primus typis excusus fuit: de quo rectè *Mag. Grotius* Epist. ad *Gallos*, *Liber non suo pretio habitus, ideò quod omnium manibus teritur.* Liber de *Oratore* plane dignus quem tyrunculi habeant, ut Magni *Homeri* libros *Alexander* ille Magnus. *Ioan. Bernart.* de utilit. legend. Histor. p. 124.

Cicero infeliciter *Musas* poeticas est aggressus: ut videre est apud *Martial.* qui *Gaurum* commune hoc ait habere cum *Cicerone*

Carmina quod scribas Musis & Apolline nullo. Mart. Epigram. 89. l.

Imò ridet etiam *Iuvenalis* illum *Ciceronis* versum.

O fortunatam natam me Consule Romam.

in quo versu, quia *natam natam* ineptè iteratum videbatur, *Cicero* irrisus est. *Turnebus* verò censet non esse causam cur vel à *Quintil.* l 9. c 4. vel à *Iuvenal.* Sat. 10. hic versus irridatur ob iterationem earundem Syllabarum: hoc enim veteres in deliciis habebant. Hanc figuram posteritas fastidiit, & ex suo fastidio ea quæ de industriâ, ut venusta, affectaverant antiqui, aspernata est: quæ tamen multis in rebus ineptius multò & putidius lasciviit & lusit, ut meritò in quibus se circumspicit, interdum à seriis & intelligentibus irrideri queat. *Adrian. Turneb.* l. 7. Adversar. c. 19

Nonnulli etiam seculi istius, quod *Ciceronis* tempora excepit, summum oratorem deridere ausi sunt, quòd, ut aiunt, *tertio* quoque *sensu*, velut sententiæ loco poneret illud suum, *esse videatur*. Voss. lib. 4. Institut. Orator. pag. 78.

Augustinus Tullium Philosophastrum vocat. Sed ni fallor hic aliquanto plus legerat in *Græcâ* Philosophiâ, quâm ille in libris sacris. *Erasm.* Epist. lib. 2. Epist. 26.

Libros omnes *Philosophicos Ciceronis* nihili facio; nihil enim in iis est quod demonstret & doceat ac cogat, nihil *Aristotelicum*; ut nec apud *Plutarchum*, qui *aulicis* tantum scripsit non *doctis*. *Scaligerana* prima p. 49.

Cicero in *Epistolis* ad *Atticum* sententias interruptas habet, eò quòd arcana scribat; Authores omnes Latinos qui extant elegantia superat: quam præclara in illis occurrunt! *Scaligerana* Posterior.

Ejus *Metaphoræ* nec magno nitore splendent, nec admodum audaces sunt: facilem & genuinum orationi suæ modum adhibet; Connexiones ejus nunquam coactæ nec affectatæ sunt; Omnes tropi cæteraque ornamenta debitum locum in illa occupant: Ejus cogitata ibi sunt magnifica & non facilè quis dixerit utrùm in iis seligendis an verò exprimendis felicior fuerit; nihil denique in cogitationum ejus enunciatione quod ad delectandum aut movendum sit necessarium desideratur. *Rapin.* Comparat. Præclar. Viror. Antiquit. Tom. 1. c. 16. Gall.

Quod ad *Ciceronem* attinet, judicium sequor quod de illo fert Sapientum vulgus, nimirum quod præter Scientiam animus ejus aliis dotibus non multum excelluerit: Probus erat civis, mitisque ingenii, ut ferè sunt obesi & dicaces homines qualis ipse erat; Verùm mollitie ambitiosaque arrogantia multùm sane laborabat. Nec quomodo ipsum excusare valeam invenio, quòd Poesin suam dignam esse quæ publica luce frueretur existimaverit. Non est magnus defectus versus malè componere, sed defectus in eo fuit quòd non animadverterit quàm nominis sui gloria indigni fuerint. Quod ad ejus eloquentiam attinet prorsus incomparabilis est, non credo alium unquam Oratorem ipsi æqualem futurum.—— Quod ad opera Ciceronis spectat, tædiosa mihi videtur ejus scribendi ratio: Ejus enim Præfationes, definitiones, Partitiones, Etymologiæ operis ejus majorem partem absumunt. Quidquid vividi & medullosi continet prolixo ejusmodi apparatu suffocatur. *Mich.* de *Montagne*, Experim. suis lib. 2. cap. 10. Gall.

Henricus Stephanus carpsit *Ciceronem* quòd *Convivii* genuinam significationem ignoraverit, crediderítque hac voce hominum simul viventium sodalitatem denotari, cùm potiùs significetur hominum lauto epulo se invicem excipientium gaudiumq; simul agitantium. *Biblioth. Univers. &c. Histor*, Tom. 5. p. 13. Gall.

Opera *Ciceronis* omnia ex edit. *Iani Gulielmi* & *Iani Gruteri*, Tomis duobus Hamburgi, in majori folio, An. 1618. quæ optima Editio.

Hoc ejus *Epitaphium*, Auctore Euphorbo Scholastico:

Hic jacet Arpinas *manibus tumulatus amicis.*
Qui fuit orator summus & eximius,
Quem nece crudeli mactavit civis, & hostis.
Nil agis, Antoni, *scripta diserta manent.*
Vulnere nempe uno Ciceronem *conficis: at Te*
Tullius æternis vulneribus laceras.

Philip. Labb. in Thesaur. Epitaph.

MARCUS TERENTIUS VARRO.

Claruit ante Christum Ann. LXVIII.

PHilosophus & Poëta. Nascitur An. 1. Olymp. 166. ante C. N. 114. Obiit An. 1. Olymp. 188. ante C. N. 26. *Euseb.* in Chronic.

Composuit 24. libros de linguâ Latinâ, quos *Ciceroni* dedicaverat: *Satyras Menippeas*: Antiquitates rerum humanarum divinarumque: libros de vita *Populi Romani*: Opus Hebdomadum, quod continebat Imagines & elogia doctorum virorum: librum de Poetis & Scenicis originibus: &c.

Varro Philosophus *Romanorum* plurimæ fuit in historiâ lectionis. *Plutar.* in *Romul. Herman. Cruser.* interpret.

Varro doctissimis *Romanorum*. *Senec.* de consol. ad Helv. c. 8. Vir accuratissimè doctus atque eruditus. *Apul.* in Apolog.

Varro ille *Romanus* multiformibus eminens disciplinis, & in *vetustatis* indagatione rimator. *Arnob.* advers. *Gent.* l. 5.

M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud *Graecos* quidem, nedum apud *Latinos* vixit. *Lactant.* l. 1. divin. Institut. c. 6.

Vir doctissimus apud eos (*Ethnicos*) *Varro*, & gravissimæ autoritatis. *August.* l. 4. de *Civit. Dei.* c. 1.

Quis *M. Varrone* curiosius ista (de *Diis Gentium*) quæsivit? Quis invenit doctius? Quis consideravit attentius? Quis distinxit acutius? Quis diligentius pleniusque conscripsit? Qui tametsi minus est suavis eloquio, doctrinâ tamen atque sententiis ita refertus est, ut in omni eruditione, quam nos *sæcularem*, illi autem *liberalem* vocant, studiosum rerum tantum is te doceat, quantum studiosum *verborum Cicero* delectat. *Idem* Ibid. l. 6. c. 2.

Terentius Varro, vir *Romanorum* eruditissimus. Plurimos hic libros & doctissimos

ctissimos composuit, peritissimus linguæ *Latinæ*, & omnis *Antiquitatis*, & rerum *Græcarum*, nostrarumque; plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ. *Quintil.* l. 10. Institut. c. 1.

M. Terentius Varro, scriptor inter togatos sine controversiâ longè doctissimus. *Isaac. Casaub.* De Satyr. *Græc.* Poet. & Rom. Sat. l. 2. c. 1.

Terentius quidem *Varro*, vir cùm *Græcis* literis perfectus & *Latinis*, tùm *Antiquitatis* cumprimis imitator diligens. *Lips.* l. 3. Var. lect. c. 19.

Unicum *Varronem* inter latinos habemus libris tribus *de Re rustica*, qui verè ac μεθοδικῶς Philosophatus sit, imò nullus est *Græcorum*, qui tam benè, inter eos saltem qui ad nos pervenerunt. O excellens opus ex quo, qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quivis potest! Sed quod mirum, non minus in *Poesi* valuisse, fragmenta *Poematum* indicant. *Scaligerana* prima, pagin. 146, 147.

Varro octogesimum agens annum, scripsit libros de *Re Rusticâ* & ita scripsit, ut ex his videatur adhuc alacri animo fuisse, & sensisse studiorum dulcedinem. *Erasm.* l. 23. Epist. 5. Rerum antiquarum *Varrone* doctiorem neminem fuisse constat. *Baron.* Vol 1. *Annal.* p. 35.

Pleni *Varronis* (doctissimi alioquin viri) libri ineptissimarum *Etymologiarum*: quem eo nomine meritò *Quintilianus* etiam reprehendit. Nihil enim plerumque insulsius. *Mer. Casaub.* De quat. linguis p. 152. Vel *Varro* ipse quàm interdum in *Vocabulorum Veriloquiis* absurdus est? *Turneb.* Adversar. l. 3. c. 7.

Varro more suo anxiè *Etymologias* comminiscitur. *Ios. Scal.* conject. in *Varron.* de ling. Lat. p. 90.

Varro in Etymologiis *Varro* non videtur: itaque à *Quintiliano* ridetur meritò. *Manut.* l. 3. Epist. 23.

Docti haud ignorant, quid de *Platonis Cratylo* sit statuendum; quemadmodum & de *Varronis Originibus*, qui sæpè in suis de *lingua Latina* libris prudens sciens fallit, fallitur que. *Gerard. Ioan. Voss.* de *Arte Histor.* p. 2.

Varronis de linguâ Latinâ libri tres, intricati, ex illo dicendi more ipsi peculiari. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. p. 525.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini *Græcanici* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. Quæ vitia unà cum *Archaismis* & *novitatibus* etiam apud *Varronem* inveniuntur, cui propterea elegantiam defuisse notavit *Petrus Lavinius*, in lib. *De verbis Sordidis. Gasp. Sciopp. consultat.* p. 41.

Magnam in *Varrone* Antiquitatis doctrinam; magnam *Veteris* ritus, *Sacrorum* & *Ceremoniarum* cognitionem; eumque in *Ennii* lectione assiduum fuisse observo. *Andr. Schot.* l. 2 c. 24. observ. Human.

In *Plauto* & *Lucretio* plura, in *Varrone* & *Terentio* nonnulla occurrunt *Obsoleta*, quæ hodiè verius pro *metallo adorandæ rubiginis*, ut Juvenal loqui amat, quàm puro putoque *Obryzo* habenda, utcunque fuerint id temporis satis elegantia, satis aurea. *Olaus Borrich.* in cogitat. de *Variis Latin. Ling. ætat.* p. 4.

Ejus opera sive potiùs operum fragmenta, collectore *Ausonio Popmâ* Notis illustrata sunt, *Lugdun. Batav.* in officinâ *Christoph. Plantini* per *Christoph. Raphelengium* 1601. in 8.

DIODORUS SICULUS.

Claruit ante Christ. Ann. LX.

HIstoricus, tempore *Iulii Cæsaris* & *Augusti Octaviani* vixit. Natale ei solum *Agyrium Siciliæ*.

Scripsit Βιβλιοθήκην ἱστορικὴν, in quâ agit de rebus *Ægyptiis*, *Assyriis*, *Medicis*, *Persicis*, *Græcis*, *Romanis*, *Punicis*, atque aliis. Constabat verò opus hoc libris quadraginta, quorum argumentum ipse in præfatione recenset. Sanè multa adeò sunt σφάλματα *Diodori* in *Olympiadum* annis, & *Romanis Magistratibus*, ut planè verisimile sit corruptis ac mutilis fastis usum esse. Sanè hoc nomine non à *Bodino* modò vapulat; sed ab ipso etiam *Sigonio*, *Stephano*, item *Pighio*, & aliis *Chronographis* sæpius reprehenditur. Cætera si spectes, magna ejus industria fuit: ut qui triginta annorum operam in hanc se historiam impendisse scribat in præfatione sua. Ubi &, quanto veritatis studio laborârit, ostendit peregrinatione suâ in *Asiâ* atque *Europâ*. Nempe periculis vel ærumnis nullis territus fuit, quò minùs, loca ipsa lustraret, de quibus scripturus esset. Modò utinam nobile adeò opus integrum ad nos pervenisset. Nunc ex 40. libris solum 15. extant, atque item pauca ex *Photio*, & aliis excerpta. Æquiori animo jacturam tantam ferremus, si superessent *Berosus*, *Theopompus*, *Ephorus*, *Philistus*, *Callisthenes*, *Timæus*, atque alii, ex quibus sua assiduo labore congesserat *Diodorus*. *Voss.* de Histor. Græc.

Sunt, qui *Diodorum* superioribus (*Dioni Cassio*, *Ammiano*, *Plutarcho*, &c.) conferendum, plerique anteferendum, putant: non video tamen, quid in eo tantoperè admirentur, sive dicendi genus quo nihil magis vulgare dici potest, sive rationem Historiarum spectent. Rectè quidem & ordine proponit ea, quæ initio cujusque libri dicturus est, seque ipsum breviter colligit; illustrium quoque Philosophorum, Historicorum, ac Poëtarum ætates solus è veteribus ad Historiam adjunxit. Cum verò Universitatis Historiam scribere proposuisset, totus est tamen in Historiâ Græcorum. Quinetiam prolixior est in unius *Gilippi Lacedæmonii* conciones (Laconicæ brevitatis & suæ in *Thucydidem* reprehensionis oblitus) quàm in Historiâ Bellorum, quæ per Italiam gesta sunt annis ferè trecentis: cùm tamen longâ digressione de peste Atheniensium & ejus Caussis disputet. Omitto, quàm absurda sit ejus interpretatio de An... Lunari, cùm homines annos mille ducentos aliquando vixisse crederentur, quasi non his quoque temporibus hanc ætatem multi superarent. Sed cùm annos 30 in Historiâ scribendâ & regionibus obeundis se consumpsisse fateatur, miror, quòd *Italiæ* finitissimæ Historias adeò negligenter tractarit, præsertim cùm florente Romanorum Imperio, id est, Cæsare Dictatore, claruerit. Nam siquis Livium & Dionysium cum *Diodoro* comparet, ubique ferè in Romanorum Antiquitate discrepantes judicabit, maximè in ratione Fastorum &

Olympiadum, in quibus sæpissimè labitur. Idque fortassis imperitiâ linguæ latinæ contigisse puto. Quòd minùs Scripta Romanorum diligentiùs inquireret argumento est, quòd ubique Φέριον pro *Furio* scribit, quasi Græca vox esset, &c. quod ut librariorum vitio tribuatur, sic enim opinor, non tamen potest in Consulibus, Decemviris, ac Tribunis Militum Consulari potestate eadem excusatio locum habere, inquibus enumerandis modò tres, modò quatuor omittit, totamque *Fastorum Consularium* rationem confundit. *Bodin.* meth. Hist. cap. 4.

Quantum solis lumen inter stellas, tantum inter omnes, quotquot ad nostra tempora pervenerunt, Historicos (si utilitatis potiùs, quàm voluptatis aurium habenda sit ratio) noster hic *Diodorus* eminere dici potest. Ac quantò Universus Orbis civitate ac gente unâ est capacior & amplior, tantò major est Scriptorum *Diodori* (si eorum argumentum spectemus) quàm ullius eorum, qui extant, Historicorum amplitudo. *Henr. Stephanus* in Tractatu de *Diodoro*, ubi & *Ludovici* cavillis respondet.

Nescio cur *Plinius* dicat *Diodorum Siculum* desiisse primum apud *Græcos* nugari, quum nihil sit eo nugaciùs. An defendit eum titulus quòd libros suos non illecebrosâ aliquâ nuncupatione invidiosos fecerit, sed *Bibliotheca* Historiam inscripserit. *Lud Viv.* de caus. corrupt. Art. l. 2. p. 155.

Sed videamus (inquit Vossius) quid moverit eruditum illum *censorem*, ut iniquum adeò judicium ferret. Nempe unum hoc eum impulit, quòd primis libris tradat μυθικὴν ἱστορίαν, *Historiam fabularem*. Atqui ipsa hac appellatione satis se purgat *Diodorus*. Adde quod istæ heroicorum temporum narrationes pro meris fabulis haberi minimè debent. Nam verum iis argumentum subest, sed fabulosè quædam admiscentur.

Id sanè scriptori huic proprium est, ut sapienter pleraque interserat, quibus *Providentiam Dei, Iustitiamque* demonstret, dum à cogitatione *Fortunæ* homines avocat: suumque esse dicit institutum, fortis alicujus viri morte narratâ laudes ejus attexere. Modum interim tam in laudationibus quàm in vituperationibus tenet: ac non pauca intermiscet *Divinæ Historiæ* nostræ vestigia; quam si novisset, clariora potuisset exprimere, *Possevin.* Biblioth. Select.

Iustinus Martyr Diodorum celeberrimum *Græcorum* Historicorum; *Eusebius Pamphilus* illustrem virum appellarunt.

Diodorus vir antiquæ eruditionis, in quo nihil culpes præter *Epigraphen*, & corrupta *Romanorum* nomina. *Dempster.*

Laudatissimus cum primis Author *Diodorus Siculus*; qui summa fide, labore immenso, curâ & solertiâ singulari, Historicas construxit *Bibliothecas*. *Montacut.* in Præfat. ad Apparat. Sect. 4.

Legimus *Diodori Siculi* Historiarum libros quadraginta, qui universam quandam mundi continent *Historiam*. Est *Cephalione* longè uberior, saltem cùm eadem refert; ut & *Hesychio* illustri. Stylo utitur perspicuo, nec affectato, sed qui historiam maximè deceat. Neque etiam, ut sic dixerim, nimium *Atticissat*, aut *Antiquarius* est supra modum; neque contrà, ad humile dicendi genus

nus se demittit, sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de *Gentium Diis*, & *Heroibus*, poetarum more fabulatur. Phot. in cod. 70.

Stylus *Diodori* non adeò fluens, aut placidus atque *Herodoti*. Sed vicissim neque *Herodotus*, nec *Thucydides*, neque *Xenophon* universalem Historiam scripserunt. Fieri enim vix possit, ut ii, qui tantam moliuntur molem, cum in varios auctores incidunt, è quibus colligunt permulta, ne variationem aliquam concipiant; certè dum intexendis rebus incumbunt, non adeo tantam verborum curam habere possunt *Possev*. Biblioth.

Diodorus Siculus in *Hieroglyphicis* indagandis non incuriosus fuit, tametsi nonnunquam sententiam ex vulgo mutuatur. *Ioan. Pier. Valerian*. l. 32. *Hieroglyph*. c. 11.

* *Henrici Stephani* Annotationes, cum Præfationibus, in *Diodorum Siculum*, permittuntur, si adhibeatur nota Auctoris damnati, & operis permissi. *Index Madrit*. edit. An. 1667.

Extant libri 15. ex 40. reliqui, *Græcè*, cum Interpretatione *Laurentii Rhodomanni*: addita sunt Fragmenta eorum, qui non extant. *Hanoviæ* Fol. 1604. Typis Wechelianis, apud Aubrios.

C. SALLUSTIUS CRISPUS.

Claruit ante Chr. Anno XLIX.

NAtus erat *Amiterni Sabinorum* urbe Olympiadis 183. Anno 3. qui est Urbis 667. Mundi 3864. ante *Christ*. nat. 84. Ad plures abiit quarto ante *Actiacum* bellum Anno, qui est Urbis 719. Mundi 3916. ante *Christ*. nat. 32. *M. Antonio* & *L. Scribonio* Consulibus *Euseb*.

Sallustius, nobilitatæ veritatis *Historicus*. *Augustin*. l. 1. de *Civ. Dei*, c. 5. Electissimus verborum pensator. *Idem* l. de vit. Beat.

Sallustius novator verborum *Aul. Gell*. l. 1. c. 15. Noct. *Attic*. *Sallustius* vel subtilissimus brevitatis artifex. *Idem* l. 111. c. 1.

Sallustius proprietatum in verbis retinentissimus consuetudini concessit. *Idem* l. 10. c. 20.

Quod ad dictionem *Sallustii* attinet, omnes antiqui judicant brevem ac nervosam esse, & *Thucidydeæ* æmulam. Sanè scriptor est planè *Atticus*, quà laude *Demostheni* propior est, quàm *Cicero* ipse, ut benè censet *Turnebus* in *Adversar*. suis. Sed ut *Thucydiden* non omnes probarunt, ita nec *Sallustii* dictio omnibus probatur. *Voss*. de Hist. Lat.

Sallustius, rerum *Romanarum* florentissimus auctor, ut inquit *Tacitus*, frequens est in manibus *puerorum*, sed mihi aptior videtur *provectioribus*. Inimitabilis est in illius scriptis gratia: quæ quotiescunque reperita, nunquam tædium sui, aut satietatem lectori afferant. *Lud. Viv*.

Vix tandem habitura est quidquam egregium *Latina Lingua* quod non *Sallustianum* sit. *Stephan*. de *Lips*. latinitat. Palæst. prim.

Si pauca excipias verba, quæ partim notavit ipse, partim ex alieno seculo, ac

ac potissimùm ex *Catonis Originibus*, invidiosè decerpsit, genere dicendi brevissimo aptissimoque dominari omnium testificatione temporum dictus est. *Strad.* Prolus l.2.3. Hist. part. secundâ.

Fuere quidam Barbari recentiores supercilio non ferendo, judicio verò corruptissimo, qui *Sallustii* dictionem idcircò brevem censuere, quia rem personamque narret, *Consilia* atque *deliberationes* omittat: factum ipsum nudum illico ponat. Quasi verò Commentarium scripserit ille, non Historiam pleniorem, qui sit *Historiæ Pater* appellatus. Ego verò contra hosce *Circulatores* longè aliter sentio. Non solum quod negant, facere; verùm etiam apparatum addere, spem, metum, modum, eventum atque alia pleraque ejusmodi adjungere, etiam excurrere interdum. *Iul. Cæs. Scalig.* l.4. Poetic. c.24.

Brevitas *Sallustiana* propterea vulgò jactata videtur mihi, quia tribus vocibus integras explet sententias: non circumducit, non interponit: *asyndetis* utitur, omittit verba, quemadmodum à viris doctis observatum est. *Idem* ibid.

Brevis est, sed nihil non eâ brevitate comprehendit. Sententiis gaudet, & antiquis verbis, acumine non inepto. *Car. Sigon.* de Hist. Roman.

Crispus Sallustius ob elegantiam inimitabilemque in scribendo brevitatem assecutus est primas inter *Historicos* partes. ita creber rerum frequentiâ est, ut verborum propè numerum, sententiarum numero sequatur; ita verbis, quorum *novator* dictus est, concinnus, ita elegans, ita pressus, ut nescias utrum res verbis, an verba rebus illustrentur. *Philip. Beroald.* in oratione quam *Sallust.* explicat. habuit.

Non mihi *Sallustius* videtur vitiis caruisse, & gratiæ & simultatis. Certè cum de *Cicerone* scribit, multa silentio præterit, quæ libentissimè in aliorum gratiam retulisset. *Melch. Can.* l.11. libr. Theologic. c.6.

Objectant aliqui, quòd pravo *loliginis* succo, pleraque ad *Ciceronis* laudem pertinentia, quæ apud alios legere sit, præterierit. Verùm ea potius neglexisse ego arbitror, vel ut falsa, vel ut incerta planè, vel ut exigua & minuta. *Voss.* de Hist. L.

Sallustius homo nequam, sed gravissimus alienæ luxuriæ objurgator. *Lactant.* l.2. de Falsâ Rel.

Fuit verò *Crispus*, ut etiam *Seneca* exhortator ad virtutes, vitiorumque accusator acerrimus, vitiosissimus tamen ipse, eoque nomine ab *Appiano*, ac *Dione* sugillatus, quòd aliter fecerit, aliter scripserit, homo, ut cum *Macedone* loquar, & *Pacuvio Galliano*, ignava opera, *Philosophâ* sententiâ. *Bonifac.* l.15. c. 7. Iudic. Histor.

Græci ejus Historiam tanti fecere, ut eam Græcè transtulerit *Zenobias* Sophista, teste *Suidâ*.

Alter esto *C. Sallustius*, omnino primus, si libros modò ejus haberemus. Sed Historiarum corpus illud totum periit: & ex his pauculis, admirari eum magis libet quàm anxiè judicare. Illud video *Thucydidi* simillimum esse: & ideò quæ de illo dixi, dixisse hic me puta. *Lips.* not. in libr.1. *Politic.*

Sanè *Græcam* Historiam *Thucydidis* & Polybii, *Latinamque Sallustii* & *Titi*

Livii cæteris omnibus præferendam esse censeo; seu gravitatem in illis, ac majestatem operum spectes, seu puritatem styli judiciique integritatem, seu denique omnes *Historiæ* rectè conscribendæ leges requiras. Quas ipsi adeo concinnè fœliciterque observarunt, ut, ne transversum quidem unguem ab illis unquam deflexisse, jure merito arbitrari possint. *Gabr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Extant Sallustii opera cum notis variorum ex recensione *Ioan. Frederici Gronovii*, *Lugduni Batav.* in Officin. *Hackianâ*. An. 1665. in 8°.

C. JULIUS CÆSAR.

Claruit ante Christ. Anno XLVI.

ANte *Christum* Annos 98 natus est. Varia admodùm *scripsit*, ex quibus sola supersunt, quæ in re Historicâ reliquit: nempè septem libri de *Bello Gallico*; quos *Græcè* transtulit sive *Planudes* sive alius. Ad hæc tres de *Bello Civili*.

Scriptor est purus & elegans, inque verborum structurâ accuratus, atque omninò placidi instar fluminis procurrens: intereà πολιτικὸς ac gravis in sententiis, quo *Xenophontem* exsuperat: cæteroquin ei non dissimilis multùm—Hæc eò dico, ne *Carionis*, aut *Floriaci*, aut alterius cujusquam judicium ab lectione *Commentariorum Cæsaris* absterreat juventutem. Quæ pro pudor! Satis infrequens est in nobilissimo atque adeo divino hoc scriptore. Aut si quibus in manibus sit, haud alio legunt fine, quàm ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem summam; super quo ante nos non semel summi viri sunt conquesti. Sanè ex eo haurire est maximarum & utilissimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantiâ contenti negligunt, minus etiam pueris sapiunt, qui nunquam ita se arboris frondibus oblectabunt, ut egregios ejus fructus contemnant. *Voss.* de Hist. Lat.

C. *Cæsar* laudatur in primis. Si ut disertus narrator, libens assentio. Est enim ejus viri pura oratio sine fuco ac calamistris ornata, vel *Romanis* vel *Atticis* Musis dignissima. Sin ut perfectus Historicus; dubitare me dicam, cùm & nonnulli fidem ejus in Historiâ civili requirant, & tertium illud ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν totum ei desit. Itaque ipse *Cæsar*, cæteroqui minimè sui contemptor, *Commentarios* inscripsit non *Historias*: & hoc ipso laudem veram meruit, quòd falsam affectare contempsit. *Lips.* in Epist. ad *Maximil.* II. Imperat. quam suo in *Tacit.* Comment. præmisit.

C. *Cæsar* res suas ipse digessit: compositè sanè, ac pari modestiâ ac libertate. In *stylo* sunt, quæ culpem, sine ejus tamen culpâ. Nam malam aliquam & alienam manum accessisse satis mihi liquet. Prudentiam non è verbis ejus hauries, sed è factis & maximè militarem. *Commentarii* enim sunt, & nihil pollicentur præter nudam, simplicemque narrationem. *Lips.* in Not. ad Politic. Libr. 1. c. 9.

C. *Cæsar*, si foro tantum vacâsset, non alius ex nostris contra *Ciceronem* nominaretur. Tanta in eo vis est id acumen, ea contentio, ut illum eodem animo dixisse, quo bellavit appareat. Exornat tamen hæc omnia mira sermonis; cujus

propriè

propriè studiosus fuit, elegantia. *Quintil* l. 10. c. 1.

Inter cætera divini ingenii monumenta reliquit *Commentarios* rerum suarum valdè probandos, qui adeò munditer, purè, eleganter conscripti sunt, ut mundius, elegantius, tersius nihil quicquam reperiri possit. In quibus summa illa Oratoris virtus, quam *perspicuitatem* vocant, magno cum nitore conspicitur. Sunt enim, quod nemo non videt, lucidissimi planissimique, in quibus omnia fluunt elaborata, ac fœlicissimam facilitatem præ se ferentia, nec ullis reconditorum verborum, exoletarumque vocum fœtoribus deformata. *Philip. Beroald.* in lit. ad *Ernest. Schleinic.* quas *Cæsari* præmisit

Illud insuper addiderim, bonam partem eorum, quæ his *Commentariis* scripta sunt, haberi etiam in Epistolis *M. Tullii* ad *Atticum*, in quibus, cùm quid novi gestum erat à *Cæsare*, statim *Atticum*, *Quintumve Ciceronem* fratrem aut *M. Brutum* certiorem faciebat. Id quod maximo testimonio est, verissima esse, quæcunque his Commentariis scripta habentur. *Ald. Manut.* in lit. ad *l. cl.* quas *Cæsari* præmisit An. 1513.

Scripsit Cæsar hos Commentarios in Castris, & succisivis quidem horis, quibus herclè vel ob hoc major fides debetur, quod rebus gestis, ipse qui scripsit, interfuit. Quàm verò reliquos autores in locis perscribendis diligentia ac cura vicerit, facilè videre poterit, quicunque vel apud *Geographos* aliquid laboris insumpserit, vel qui *Galliam* ipsam viderit. *Henr. Glarean.* in Annotat. ad *Cæs.* de *Bello Gall.* l. 1. c. 1.

Pollio Asinius parum diligenter, parumque integrâ veritate, compositos (à *Cæsare* rerum suarum Commentarios) putat: cùm pleraque, & quæ per alios erant gesta, temerè crediderit: & quæ per se, vel consultò, vel etiam memoriâ lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum, & correcturum fuisse. Et profectò (inquit *Vossius*) qui cum *Cæsaris* Commentariis contulerit ea, quæ ab aliis, cùm *Latinis* tum *Græcis*, de rebus *Cæsaris* scripta fuere, negare non poterit, eum, si quid imprudentiùs, vel quomodocunque aliter fecisset, quàm oportebat, hoc ferè vel planè præterire, vel ita referre, ut in alios potius conjiciat culpam. *Voss.* de Arte Histor cap. 12.

Multi verò de Autore horum Commentariorum dubitarunt, & *Iulio Celso*, nescio cui, temerè inscripserunt. Certum quidem est in quibusdam antiquis libris in fine Commentariorum legitur *Iulius Celsus Constantinus legi Commentarios Cæsaris*. Ex hoc & aliis argumentis fatetur *Lipsius Iulium* aliquem *Celsum* manus attulisse *Cæsari*, quædam recidisse, addidisse, interpolasse, sed non immutasse *Cæsarem*, ut *Iustinus Trogum*. *Arnold. Montan.* in Not. ad *Cæsar.* l. 1. c. 1.

Præclarissima, si quis unquam, cogitata enunciandi facultate polluit *Cæsar*. Eruditi quibus sapit palatum, eum non sine causa mirantur ob inimitabilem styli puritatem: sed illum magis adhuc miror ego ob exquisitum ejus judicium; nemo enim sapientiùs unquam scripsit. Solus ferè inter autores nullas ineptias dicit. De se non loquitur nisi ut de homine indifferenti, & quam semel induit sapientis personam egregiè semper sustinet. Verum est eum non esse prorsus *Historicum*, sed verum quoque est eum exemplar Historiæ scribendæ perfectum fore,

 si

si stylo minùs contracto scripsisset. Valde gloriosum est Authori huic incomparabili quòd *Henricus* IV. & *Ludovicus* XIV. *Historiæ* illius de bello *Gallico* vertendæ operam navaverint. *Rapin.* Reflex. in Hist. Sect. 28.

Cæsar peculiariter dignus mihi videtur cujus studio quis vacet, non solùm propter Historiæ notitiam, sed propter eum ipsum: usque adeo cæteros omnes perfectione ac excellentia superat, ne Salustio quidem excepto. Profectò Authorem paulò majori reverentia & veneratione lego quam humana Scripta legi solent: modò ipsummet suspiciens ob ejus gesta & magnitudinis ejus miraculum; modò ob sermonis puritatem & elegentiam inimitabilem, qua non solum omnibus Historicis palmam præripit, ut ait Cicero, sed fortassis ipsimet etiam Ciceroni. Tanta in judiciis suis sinceritate loquitur de hostibus suis, ut, exceptis coloribus falsis quibus iniquam suam causam, & ambitionis suæ pestilentis sordes incrustare conatur, hoc unicum in eo reprehendi posse putem, quòd parcè nimis de se ipso locutus sit; tot enim præclara facinora fecisse non potuit quin de suo ad ea multò plus contulerit quàm scribit. *Mich. de Mont.* Experim. l. 2. c. 10. Gall.

Cæsar in cujus stylo tot sunt blanditiæ, tantaque nativa facilitas, quandoque tam obscurus est, ut si quid sibi velit intelligatur, id minùs à verborum vi procedat quàm à rei de qua agit consideratione. *Novell. de Rep. Litt.* Sept. 1686. Gall.

* Annotationes *Ioan. Rhellicani*, *Ioan. Glandorpii*, Joach. Camerarii, & Franc. Hottomanni in *C. Iulii Cæsaris* Commentarios, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Iulii Cæsaris suspectam veritatem reddere conatus est *Asinius Pollio*, auctore *Suetonio*. Ego vero nescio an cum ratione; sed, ut dicam quod censeo, fieri vix potuisse videtur, ut bello tantisque occupationibus detentus (nihil otii superest iis, quibus cum *Gallis* dimicandum est) religionem, ritus, ceremonias, & mores hominum tam diligenter perquisierit: verùm ab aliis accepta referre, eum facilè crediderim; habet enim absurda nonnulla, quale illud: *Gallis morem fuisse*, ait, *ut male habentes, immolaturos sese Diis immortalibus, recuperatâ quam primum prosperâ valetudine, voverent.* Probabile certè est eos ægrotare maluisse, quam sanos factos in *Victimam* enecari. *Claud. Verder.* Cension. in Auctores.

Extant *C. Iulii Cæsaris* Commentarii cum Notis *Variorum*, editore *Arnoldo Montano*. *Amstelodami* ex officinâ *Elzevirianâ* An. 1670. in 8°.

AULUS HIRTIUS.

Claruit ante Christ. Anno XLV.

GLandorpius *Aulum* hunc *Hirtium* amicum & familiarem *Cæsaris* fuisse ait; & Discipulum *Ciceronis*, Consulemque à Cæsare designatum, proximo post cædem ejus Anno. In quo honore contra *Antonium* pro libertate pugnans interiit.

Commentarii ab *Hirtio* additi vel *Oppio*, planè sunt alii quàm *Cæsaris*; minus & puritatis & majestatis habent: ut *Cæsarianos* à Principe scriptos appareat,

alteros

alteros à privato. *Ludovic. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 4.

Inter Libellos, qui adjuncti commentariis *Iulianis*, unus est de *Bello Africo*: qui, *me judice*, non inter illos tantùm eminet, sed inter pleraque Romana scripta. Ita tersa in eo, & ad comicum morem pura dictio; simplex, cohærens, & candida narratio; nihil quæsiti coloris aut fuci: omnia denique illo ipso *Cæsare* digniora (non tenebo veram vocem) quàm Commentarii illi, qui feruntur. At neglectus tamen jacuit, imò vix lectus is libellus (adeò hic quoque præjudicia valent, & traditæ à magistellis opiniones) quem si seriò inspicis fatebere, non alium magis esse ad genium prisci ævi. Pueris inter primos Autores formandæ linguæ si quis proponat, nihil erret. Sanè hic unus Commentarius inter omnes, nescio quo fato, purus, nec interpolatus mansit, & in suo vultu. Excipio, quòd in partibus quædam labeculæ: è quibus paucas hic eluam levi manu. *Iust. Lips.* l. 2. Elect. c. 22.

Hirtius tersissimo *Belli Africi* Commentariolo. *Idem* ad *Tacit.* l. 2. Annal. num. 121.

Hirtii dictionem meritò commendat *Iust. Lipsius. Voss.* de Histor. Latin.

Hirtius eloquens Historicus. *Dempster* in Elench. script.

Quis est tam ingenio tardus, qui verbis *Hirtii*, optimi *Linguæ Latinæ* auctoris, *Horatium* non intelligat? *Franc. Luisin.* l. 3. *Parerg.* c. 32.

Omittam, inchoata quædam & rudia occurrere in hoc Auctore optimo (*Iulio Cæsare*) seu partim mendosa, & obscura, partim ab *Hirtio*, hoc est, non à scientissimo *Historico* absoluta. *Paul. Ben.* de Histor. l. 11.

Hunc auctorem edidit *Arnoldus Montanus* cum Notis *Variorum*, illum Cæsaris Commentariis adjungens in 8°. 1670.

C. VALERIUS CATULLUS.

VEronensis trigesimo ætatis Anno *Romæ* moritur, Olymp. 180. An. 4. nempe *Lentulo* & *Metello* Coss. quibus *Cicero* ab exilio revocatus. *Hieron.* Eruditorum consensu *Docti* cognomen accepit: ita enim peculiari *Epitheto Catullus* censetur. Atque hunc quidem *Ovidius Virgilianæ* majestati opponit. Tantum nominis apud eruditos, ac laudis est consecutus. Sed & versus ipsius, quanquam ut duriusculi notantur (quod uterque *Plinius* asserit) tamen perelegantes habiti sunt, ac sectatores complures in his invenit. *Petr. Crinit.* de Poet. Latin.

Claruit ante Christ. Ann. XLIV.

Catullo Docti nomen quare sit ab antiquis tributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi. Nihil enim non vulgare est in ejus libris. Ejus autem Syllabæ cùm duræ sunt, tùm ipse non raro durus: aliquando verò adeo mollis, ut fluat, neque consistat. Multa impudica, quorum pudet: multa languida, quorum miseret: multa coacta, quorum piget, nam invitum tractum esse, & multùm & sæpè constat, à suis versibus. *Iul. Cæs. Scal.* in Hyperc.

Catullus hunc *Docti* titulum ab coævis suis non aliâ de causâ retulit, quàm quòd *Græcorum* quæ inimitabilia putabantur, *Latinis* literis eruditè expresserit.

Neque enim puto meliorem *Græcarum Venerum* Interpretem ante *Catullum* fuisse, quàm illum ipsum, qui metrorum genera, quæ illis solis data videbantur, incomparabili successu primus Latinis transcripserit. Quod non ignoravit *Martialis* cùm scripsit: *Verona docti syllabas amat Vatis.* Barth.l.38.c.7. *Adversar.*

Latinæ puritatis custos fuit religiosissimus, unde & *Docti* cognomen meruit. Alioqui lascivus, & supra modum mordax; utpote qui ne Cæsari quidem, jam rerum potito, pepercerit. *Car. Stephan.*

Unus omnium & suavis maximè & Latinus Poeta *Catullus* est. *Barth.*l.8.c.22. *Adversar.*

Poeta urbanus vocatur *Iuvenali* Satyr.13. Poetarum elegantissimus, *Gell.*l.7. Noct. Attic.c.20.

Doctus, facundus, argutus, lascivus. *Ovid.* A *Martiale Catullus* confertur *Maroni*, eo disticho:

Tantum magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio. *Mart.*l.14.Ep.195.

Dulcissimus omnium Poetarum & politissimus *Catullus. Turneb.*l.12. Adversar.c.1.

Tibullus & *Propertius* locum *Catullo* proximum in elegantiâ verborum, atque in sententiarum concinnitate obtinent. *Manut.* Epist.l.3.Epist.14. *Muret.*

Multa alia præter Epigrammata composuit *Catullus*, quæ vitio longæ vetustatis desiderantur.

Quo Poetâ nihil ingeniosius, nihil eruditius, nihil jucundius excogitari potest *Petr. Victor.* l.22.var.lect.cap.15.

Catullus observantissimus vel morosissimus observator puritatis *Latinæ Linguæ. Scaligerana* 1.p.47.

C. Valerius Catullus Veronensis, *Tullio* carus, suavissimus Poeta qui si abundè duriusculus appareat, præsertim in *Epicis*, mirifica ingenii amœnitate horrorem illum abstersit, & castissimâ *Linguæ Romanæ* venustate redemit; dignus qui in argumento castiori occuparetur. *Borrich.* de *Poet.* p.49.

Habent *Latini* hujus generis auctorum nobilissimum par, *Catullum* & *Martialem*, de quibus non ambigi placet, uter utri, & quàm longè anteponendus sit: tantumne *Catullus* à *Martiale*, quantum ingenuus aliquis & honestus civis ab illiberali & importuno *Scurrâ* de *trivio* discrepet, ut *Antonio Mureto* visum est; an Epigrammatum virtutibus superet *Martialis Catullum*, id quod *Iustus Lipsius* cum *Iulio Scaligero* sensit. Multò etiam moror minus superbum & insolens *Andreæ Naugerii* fastidium, qui ut est relictum à *Paulo Iovio* in elogiis doctorum virorum, certo quotannis die consecrato *Musis*, magnum numerum *Martialis* librorum, quos coacervasset ad eam rem, devoveret *Vulcano* pessimum, ut videbatur, *Poetam* præclarè execratus. Meum judicium semper fuit, ita *Catullum* cum *Martiale* comparari posse, uterque ut vincat & vincatur: *Illum* quidem puro ac simplici candore, & nativâ quâdam minimeque adscitâ excellere venustate

nustare *formæ*, quæ accedat quam proximè ad *Græcos*; *Hunc* acumine, quod proprium *Latinorum* & peculiare tunc fieri cœpit, valeret: adeoque *Catullum* toto corpore Epigrammatis esse conspicuum; *Martialem* clausulâ præcipuè atque ultimo fine, in quo relinquat cum delectatione aculeum, spectari. Quod si versum & numeros attendimus, Martialis *hendecasyllabos*, *Scazontas*, *Iambos*, præ *Catullanis* agrestes & invenustos; *Elegiacos Catulli* duriusculos, & scabros, & parum, ut ita loquar, enodes: Si expendimus *elocutionem*, tantum videri alterum alteri scriptorem præstare, quanto ex duobus, quibus *Latina* lingua maximè floruit, temporibus, præstantior *Iulii Cæsaris* ætas, quam *Vespasianorum*, & *Nervæ Trajanique* fuit. Optandum sanè ut, quàm benè uterque, tàm non obscœnè scripsisset: neve putasset alter *Versiculos* tunc denique habere salem & leporem, si sunt molliusculi & parum pudici: alter lascivam verborum licentiam linguam esse *Epigrammatum* interpretatur. *Vavassor*. de ludicrâ Dict. pag. 231, 232.

Jes. *Rapinus* ait *Catullum*, quia *Romanorum* primus linguam elegantiæ Veneribus exornare cœpit, nondum calluisse magnum præceptum Horatii, qui sermonem concisum & breviloquentiam præscribit. *Rapin*. Comparat. *Hom.* & *Virgil.* cap. 10.

Author collectionis *Epigrammatum*, quam in aliis tam acriter perstrinxit Jesuita *Vavasseur*, non sine causa dixit *Martialem* & *Catullum* impolita & rustica ingenia fuisse, & Stationariorum militum quam pudicarum Matronarum collocutionibus congruentiora. Dom. *Bayle* Novell. de Rep. litt. Junii 1684. pag. 364. Gall.

Editus sæpè *Catullus* est, sollicitè ab *Gebharto* & *Mureto*; quibus adjiciendæ *Jos. Scaligeri* notæ. Præstitit & operam singularem in *Trajectensi* Editione *Simon Abbes Gabbema*. Certè verò præferenda est illa *Isaaci Vossii* Londini 1684. in 4°.

CORNELIUS NEPOS.

Historicus, *Veronensis*, tempore *Iulii Cæsaris* claruit. *Hieronymus* in *Chronico Euseb.* refert illum ad annum Augusti quartum. Claruit ante Christ. Ann. XL.

Scripsit libros illustrium virorum, ex quibus habemus 22. exterarum Gentium Imperatores. Scripsit etiam de scriptoribus claris, *Catone*, *Terentio*, *Cicerone*, *Attico*, aliisque. Scripsit *Chronicon* rerum *Romanarum*.

Externi Imperatores, quos habemus, *Æmilii* esse *Probi*, à multis creduntur. Qui error inde provenit, quòd *Librario* id fuerit nomen, qui *vitas* eas partim suâ, partim Patris & Matris manu scriptas *Theodosio* obtulit. Hoc ita esse, ostendunt versiculi, qui *vitis* istis præmitti in MSS. solent. Ac nec *Æmilium*, nec *Theodosiani* ævi quenquam, eorum esse librorum auctorem, abundè arguit pura & *Romana* dictio. Opinetur aliquis ut Trogus ab *Iustino*, ita ab *Æmilio*, qui sub *Theodosio* vixit, in compendium esse redactum *Nepotem*. Sed aliud suadet operis *concinnitas*, & illa præfandi ratio, quæ est in *Epaminondæ* vitâ, ac in *Pelopidâ* imprimis, ubi brevitatem justam pollicetur. Attamen sententia hæc licet erronea, minus periculi habeat, dummodò extra controversiam maneat, *Æmilium* omnia de purissimis

mis *Nepotis* fontibus hausisse. *Ger.Ioan.Voss.* de Hist.Lat.l.1.c.14.

Constantissimo civitatis nostræ testimonio *C. Cornelium Nepotem*, virum doctissimum, & *Antiquitatum* omnium peritissimum, *Veronensem* fuisse traditur. Cui in summâ Curiâ cum reliquis *Veronensibus* illustribus etiam *Statua* posita est ex publicâ auctoritate. Hic in *Urbe*, *Ciceronis* & *Cæsaris* tempore, vixit, pervenitque usque ad *Augusti* principatum. Scripsit disertissimè *Illustrium virorum vitas*. Quarum tantùm *Pomponii Attici* extat; quæ cæterarum facilè *Specimen* indicare potest. Scripsit accuratissimè rerum *Romanorum Chronicon*, vel de *Temporibus* librum, in quo brevi explicatione omnis ævi memorias complexus est. *Onuphr. Panvin.* Catal. Illustr. Scriptor. *Veronens.*

Cornelius Nepos quàm elegans sit scriptor ex vitâ *Pomponii Attici* cognoscere licet. Dictio certe venustissima & simplicissima: in disponendo nihil illo accuratius, in fide nihil sanctius. *Petr. Nann.* de clar. *Cornel.*

Limatissimus scriptor, cujus judicium *Cicero* revereri solet. *Sciopp.* de stylo pag. 153.

Cupio purissimum illum Scriptorem aliquando castigatiorem edere, quem tum docebimus esse *Cornelium Nepotem*, non verò *Æmilium Probum*, ut vulgò putant. *Obert. Gifan.* Conject. in *Lucret.*

In *Nepotis* vitas dubium non est nonnulla posterioribus sæculis irrepsisse ab ævi *Augusti* auro remotiora, *Æmilii* credo *Probi* operâ cujus nomen multis sæculis libellus *Nepotis* præscriptum habuit. *Gasp. Sciopp.* consult p.41.

Nepos, castigatissimæ moderationis auctor, cùm abstinere illâ orationum splendidiore curâ, descriptionumque productiore ambitu constituisset; quæcunque ad ingenium, disciplinam, privatam consuetudinem pertinent, breviter ac veluti unâ congestione, absolvit: Cætera actionibus publicis earumque rationibus informandis bona fide attemperat. *Ioan. Henr. Boecler.* in comment. ad *Berneg.*

Neuter horum (de *Cæsare* & *Nepote* agit) satis nunquam laudari potest, præsertim ob seculi nostri consuetudinem, quo plerisque alia omnia faciliùs placent, quàm id, quod in *Cæsare* & *Nepote* præcipuum judicant eruditi. Sed *Nepotis* quidem magis exposita dulcedo & gratia est: omnis enim ejus scriptio in moribus explicandis, quæ laudi aut vitio dari merentur enarrandis, sententiarum civilitate & similitudine, exemplorum quoque jucunda varietate & celebritate lectorem allicit: ipsaque dictio, quamvis simplicitati studere videatur, delectu verborum, compositione, sensu statim aliquid suæ suavitatis, etiam non æstimantibus aut intelligentibus, insinuat. Dabimus hunc auctorem locorum communium, ad quos respiciat Civilis eloquentiæ studiosus, quotiens mores Hominum publicaque & privata consuetudo vitæ quadam subtili elegantiâ, non citra gravitatem & auctoritatem utentis, notari desiderant. *Boecler.* de eloquent. Polit. n.43.

Habemus etiam egregiam de vitis excellentium *Imperatorum* libellum, quæ ut alîus esse credam, quàm *Cornelii Nepotis*, animum inducere non possum: quippè cætera congruunt, sed præcipuè *Inscriptio* ad *Atticum*, & tersum valdè, & elegans scribendi genus, quod non alii sæculo convenit, quàm, ut ita dicam,

cam, puro puto latino, quale fuit *Nepotis. Roland. Maresius*, Epist. lib. 1 Epist. 5.

Extant *Corn. Nepotis vitæ* excellentium Imperatorum cum Notis *Variorum*, *Lugduni Batav.* Ex officinâ *Hackianâ* An. 1675. in 8°. Accesserunt huic editioni præcipuorum *Græciæ* Imperatorum *Icones* ære incisæ, ut & Index Rerum & verborum præcedenti multo auctior & emendatior.

PUB. VIRGILIUS MARO.

IN Pago qui *Andes* dicitur, haud procul à Mantuâ nascitur, Cn. *Pompeio Magno*, & M. *Licinio Crasso* Coss. Olymp. 177 An. III. *Hieronym.* in *Chron.* Exaravit *Georgica*, *Eclogas*, *Æneidem*, *Epigrammata*. *Virgilius Brundusii* moritur Olym. 190. An. 2. *Voss.* de Poet. Latin. Claruit ante Chr. Anno XXXIX.

Homericæ perfectionis per omnia imitator *Maro*: nullius disciplinæ expers, & quem nullius disciplinæ error involvit. *Macrob.* in somn. *Scip.* l. 1. c. 7. l. 2. c. 8.

Hæc est *Maronis* Gloria, ut nullius laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur. *Idem* in Saturnal. l. 1. c. 24.

Fuit *Virgilius* ut scrupulosè & anxiè, ita dissimulanter & quasi clanculò doctus: ut multa transtulerit, quæ unde translata sint, difficile sit cognitu. *Idem* ibid. l. 5. c. 18.

Virgilius latinæ linguæ columen vocatur à *Servio*: & *Cicero*, cùm jam senex in hujus Adolescentis opusculum incidisset, de illo sic fertur augurasse: *Magnæ spes altera Romæ. Edm. Campian.* de Imitat. Rhetor. cap. 3. Plures hodiè reperies qui *Ciceronis* gloriam, quàm *Virgilii* detrectent. *Tacit.* in dial. de Orat.

Virgilius, Vates suavissimus, Nitidissimus, Pulcherrimus, Splendidissimus, Dulcissimus, Politissimus——Apollo ipsius cùm pastor esset, jucundioribus aut teretioribus non cecinit numeris. —— Inest in eo Phrasis Regia, & ipsius Apollinis ore digna ——Sic puto loqui Deorum proceres in Conciliis Cælestibus——Non si ipse Jupiter Poëta fiat, meliùs suoquatur. *Iul. Scaliger* in Critico & passim.

Homerici versus in terrâ, *Virgiliani* inter Musas à Phœbo facti videntur: ille *Græculus Circulator*, is Regiæ Orationis Auctor. *Virgilius* Magister est, *Homerus* Discipulus. Hic Verus Poëta, ille Foraneus Narrator. *Homerus* moles quidem est, sed rudis & indigesta. *Virgilius* Matrona honesta. *Idem.*

Virgilius amplissimum ubique sui præconium facit, modò sano judicio & non corrupto legatur. Ubique enim ille sibi constat, idem *Virgilius*, hoc est, ut planius uno verbo dicam, *Poetarum Deus*. Sanè verò animo & ore verecundus adeò, ut ex moribus vulgò *Parthenias* cognomen invenerit, tanto etiam in honore habitus à *Senatu Populoque Romano*, ut auditis ejus versibus in *Theatro*, universus populus illi assurrexerit, ipsumque, ut scribit *Cornelius Tacitus*, fortè præsentem spectantemque veneratus est sic, quasi *Augustum Cæsarem*. *Alexander*

xander Imperator & *Cæsar* eum *Poetarum Platonem*, ut scribit *Lampridius*, appellare solitus fuit, tametsi præposteri in hoc judicii *A. r anus*, *Ennium Virgilio*, hoc est, stercus auro præponeret, & fatui judicii *Caligula*, qui eum & damnaret & incesseret. *Lil. Gyraldus.*

Virgilii versus verè aureos jure appellare possis, quòd ab *Octavio* pro viginti versiculis quinque *aureorum* millia receperit. *Budæus* de *As.* l. 3.

Auctor est *Donatus*, *Virgilio* hunc morem fuisse, ut horis matutinis plurimos scriberet versus: horis verò pomeridianis, ubi calor ille deferbuisset, eosdem incudi redderet, ac limaret: ac sæpè ex centenis vix quaternos, aut senos reliquisse non aliquâ ex parte immutatos: ac propterea dicere solere se, *Ursæ in modum, fœtus edere informes, quos denique lambendo informaret. Donat.* in vit. *Virgil.*

Virgilius solus *Poeta* nomine dignus est. *Jul. Scal.* l. 3. *Poetic.* c. 2.

De *Virgilio* nunquam loquendum, nam omnes omnium laudes superat. *Scaligerana* 1. p. 148.

Virgilii Georgica sunt admirabilia; habet ex *Aristotele*. *Æneis Virgilii* non est correcta ut *Georgica*, & erat compositurus 24. libros ut *Homerus*. Omnes *veteres* hoc dicunt, propterea jussit comburi illos libros. *Ergo ibit in ignes*, carmen illud quod post *Virgilium* additur, non est antiquum. *Scaligerana* 2.

Duo illi omnis doctrinæ apices *Homerus* & *Virgilius*. *Casaub.* præf. in *Pers.*

Naturalis Philosophiæ non fuit *Virgilius* omninò imperitus, *Franc. Bacon.* in Histor. Vent. ad Artic. 27.

Instar omnium sit *Virgilius*, qui *Topographiam* Infernam accuratissimè depinxit. *Inferorum* regionem in septem *Mansiones* dividit. 1. *Infantum.* 2. *Falsò damnatorum.* 3. *Eorum qui sibi manus intulerunt.* 4. *Amantium.* 5. *Bellatorum.* 6. *Tartari.* 7. *Elysii.* Hæc si cum superioribus comparentur nihil ferè à *Virgilio*, quod non prius ab *Homero* aut *Platone* dictum reperies. *Joan. Marosh.* in can. Chron.

Virgilius inter *Latinos* princeps *Poëtarum*; *Bucolica* sua annis septem, suam *Æneida* annis undecim elaboravit: & primus ipse sui rigidissimus censor ac judex divinam scriptionem ad rogum damnavit. *Drexel.* par. prim. *Aurifod.* cap. 7.

Æneis virgilii grande opus, & plenum gravitatis, ac rerum bonarum & quod *Iliadi* non concedat. *Lud. Viv.* de tradend. Discip. l. 3.

In *Bucolicis Theocritum* Poetam est imitatus, in *Georgicis Hesiodum*, quem sine ullâ quidem controversiâ longè superavit. In ipsâ *Æneide* sequutus est ex Autoribus *Parthenium*, Pisandrum, *Apollonium Rhodium*; & imprimis *Homerum*: ex *Latinis Q. Ennium*, *Livium Andronicum*, *Nævium*, *Titum Lucretium*, & alios complures. *Petr. Crenit.* de Poet. Lat.

Apud eminentissimum Poetarum nostrorum *Virgilium* nihil ferè paulò ingeniosiùs, & eruditiùs dictum reperitur, quod non ad *Homeri* imitationem sit conscriptum, atque adeò plenè ex *Homero* descriptum. Quâ de re cùm ab æmulis aliquando *Virgilius* carperetur, dixisse fertur: *Non minus esse difficile*

carmen

carmen ab Homero commodè sumere, quàm Herculi clavam de manibus eripere. *M. Ant. Majorag.* præfat. in *Homer. Iliad.*

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex Poematis *Lucretii*, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & veteres *Grammatici* accuratè notârunt. *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Virgilius ex *Xenophontis* libro *Oeconomico* multa transtulit in *Georgica*, ut de *Georgicis Magonis Afri, Catonis, Varronis, Ciceronis* quoque libro tertio *Oeconomicorum*, qui *Agriculturam* continet. *Serv.* de *Virg. Georg.* l 1. v. 43.

Inter editiones eminet *Taubmanniana* cum notis *Servii*, & commentariis de la *Cerda* Nec illaudata Petri *Danielis*, *Dan. Heinsii*, & *Thomæ Farnabii*; quibus adjungenda illa *Cornelii Schrevelii* cum notis *Variorum*, *Lugdun. Batav.* ex Officinâ *Hackianâ* An. 1666. in 8°.

QUINT. HORATIUS.

FLaccus, Lyricorum & Satyrarum scriptor, tempore *Octaviani Augusti* floruit. S. *Hieronymus* in *Chronico* An. 3. Olymp. 192. quinquagesimo ætatis Anno *Romæ* mortuum esse memorat. Quidam sectâ *Epicureum* fuisse contendunt: Alii *Academicum* factum existimant. Claruit ante Christ Anno XXXVI.

Horatius ad notandos Hominum mores præcipuus, purus imprimis & tersus——At *Lyricorum* idem *Horatius* ferè solus legi dignus; nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, & variis figuris & verbis felicissimè audax. *Quintil.* l. 10. c 1.

Quin hoc proprium & peculiare fuit *Horatio*, ut ridenti similis; & quasi dissimulans, improbitatem ac vitia Hominum accusaret; quòd ea magis urgeant, atque afficiant, quæ sensim irrepunt, quàm quæ apertâ fronte invadunt. Quod ipsum & Poeta *Persius* demonstrat:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit: & admissus circum præcordia ludit.
Callidus excusso populum suspendere naso.

Petr. Crinit.

Horatius est omnium Latinorum Græcorumque Poetarum elaboratissimus. *Scalig.* Hypercrit. p. 867.

Quis enim, qui de Poëtis modò judicare aliquid possit, uni inter latinos omnes *Horatio* vel acumine ingenii, vel sententiarum gravitate, palmam non tribuit? *Manut.* Epist. l. 6. Epist 7. *Horatius* emendatissimus auctor, ut dicebat *Augustus*. *Saliger in* prim. p. 91.

Horatium in latinis sapientiorum Poetarum principem jure laudemus: in quo penè tot vivendi documenta, quot versus; tot sententias, quot verborum sensus, admiremur. Studiosè itaque & sedulò singula *Horatii* Poemata lege & perpende:

pende: invenies non disputationes quidem subtiles, aut ratiocinationum acumina: sed pleraque omnia quæ ad rectè, sanctè, tranquillè, beatéque vivendum à prophano homine proficisci possunt argutè ac graviter præcepta, exemplisque Poetarum Historiarumque & vitæ communis de copiâ depromptis explicata, confirmata, ac quasi condita. Hic enim mos, hæc ratio philosophandi unicè *Horatio* placuit: quo sensu etiam in aureâ illâ ad *Lollium* Epistolâ, *Homericam* philosophiam *Chrysippea* & *Crantorea* præfert. Mira est & in *Odis* & carminis & argumentorum varietas, summa copia & suavitas: sententiæ graves, argutæ & artificiosissimæ: Digressiones oppidò venustæ. *Corn. Schrevel.* Epist ad lector. præfix. Edit. *Horat.*

Unus & unicus *Horatius* in *Odis* componendis regnat, & omnes infinito intervallo post se reliquit. *Baud.* Epist. cent. 2. Epist 28.

Venerum ille parens *Horatius* ei pro suâ elegantiâ & ingenii urbanitate haud dubiè placet. *Tanaquil. Fabr.* Epist. l. 1. Epist. 57.

Iuvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in Satyrâ præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius protulit. *Lips.* Epistolic. Quæst l. 2. Epist 9.

Horatium poetam aliòqui nobilissimum, libidine adeò præfervidâ fuisse ferunt ut cubiculo etiamnum uteretur speculato, quo se coeuntem intueretur. *Cœl. Rhodigin.* Antiq. lect. l. 14. c. 4.

Qu. *Horatius Flaccus Venusi* in *Apuliâ* natus, juvenis in bello meruit, tandemque *Tribunus Militum* constitutus, re non satis fœliciter gestâ, ad amœnum illum *literarum* portum sese recepit, & primùm quidem elegantia carminum *Mecænati* conciliatus, hinc per eum *Oct. Augusto*, ætatis reliquum suaviter contrivit. *Dictio* ejus castè *latina*, ipse minimè castus. In *Lyrico* à nemine *Latinorum* vincitur. *Heroica Flacci*, ut sapientiæ monitis abundant, ita numeris & rotunditate amabili plerumque destituuntur. *Borrich.* de Poet. p. 49, 50.

Carminum igitur libri vel jucundâ inventione, vel puritate sermonis, vel figurarum tum novitate tum varietate, majores sunt omni non solùm vituperatione, sed etiam laude: neque solùm dicendi genere humili, quemadmodum scripsit *Quintilianus*, contenti, verum etiam sublimi maximè commendandi. *Iul Scalig.* de re poetic. p. 879.

Horatius artem invenit combinandi omnes nervos omnemque sublimitatem *Pindari*, cum tota suavitate & elegantia *Anacreontis* ut novum prorsus characterem sibi efformaret duorum aliorum perfectiones coadunando. Nam præterquamquòd ingenium naturâ jucundum habebat idem etiam vastum, solidum & elatum erat; imaginationibus ejus nobilitas inest, in cogitatis & sententiis suis argutus est: periti Artificis acumen semper produnt illæ Odæ quas absolvere voluit; sed perspicacite non mediocri opus est ad totum ejus ingenium penetrandum; nam arcanæ quædam Veneres, & elegantiæ quædam reconditæ paucissimis obviæ versibus ejus continentur. *Latinorum* etiam solus est inter *Veteres* qui in hoc scribendi genere excelluerit, *Rapin.* Reflex. particul. in Poes. Reflex. 30.

Cùm

Cùm inter *Satyricos* prisci ævi poetas tres potissimùm sint commendabiles, *Iuvenalis*, *Persius* atque *Horatius*; *Horatius* inter oratoriam *Iuvenalis* dicacitatem, & inter *Persii* obscuram nimis adstrictamque brevitatem medius incedit, atque adeò inter *Satyricos* non minus, quàm inter *Lyricos Latinos*, primum meretur locum. *Acta Erudit.* Mens. Jun. An. 1684. p. 262.

* *Dionysii Lambini* in *Horatium* Commentarii, *Lutetiæ* 1587, & *Paris.* 1605. cum *Expurgatione* permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Prodierunt opera *Q. Horatii Flacci* cum observationibus *Petri Gualteri Chabotii* à *Ioan. Iacobo Grassero* editis: *Coloniæ Munatianæ* An. 1615. in fol. apud *Ludovicum Regem*. Extant cum Notis *Variorum*, & integris notis *Ioannis Bond*. accurante *Corn. Schrevelio*, in 8°. *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* 1670.

M. MANILIUS.

Claruit ante Chr. Annō XXXII.

Cujus *Astronomicon* habemus, extrema *Augusti* ætate vixisse creditur: Ingenti enim *Manilium* iterum iterumque omnia *Augusti* temporibus videntur convenire. *Ger. Ioan. Voss.* de Poet. Lat.

Fabius Quintilianus nullam mentionem de hoc Poetâ fecit: quocirca mirantur quidam, cur illum prætermiserit, præcipuè cùm de *T. Lucretio*, & *Æmilio Macro* judicium fecerit. Studium suum atque industriam collocavit in *Mathematicis* artibus, tantumque in his profecit, ut maximas ingenii sui laudes tulerit. *Scripsit* libros quinque de *Astronomicis*, carmine *Hexametro*: in quibus magna ex parte *Hipparchum*, *Eudoxum*, atque *Aratum* sequutus traditur. De obitu ejus nihil à nobis compertum est, *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

De *Manilio* nondum statuï, magis optandumne fuerit, illum publicè in *Scholis*, legi, an dolendum, quod hactenus neglectus jacuerit, poeta ingeniosissimus, nitidissimus scriptor, qui obscuras res tam luculento sermone, materiam morosissimam tam jucundo charactere exornare potuerit, *Ovidio* suavitate par, majestate superior; uno vincitur, quòd non potest manum tollere *de tabulâ*, & (quod tam falsò quàm immeritò *Ovidio* objectum olim) nunquam scit desinere: in quo peccat non judicio, sed fertilitate, indulgentiâ *Styli*: quâ in re non judicium sed animum *Ovidio* quoque defuisse, *Quintilianus* animadvertit. Est & aliud non leve vitium in nostro, quòd nimius in verborum iteratione, quum posset aut parcius eadem, aut alia pro illis usurpare. Itaque *criticas* aures offendunt, illa toties totiesque inculcata, *Sidera*, *Cœlum*, *Mundus*, per templa, per sidera: & alia non pauca, quæ ter quater trinis quaternis continuis versibus infulcit. Hoc ut non mediocre vitium est in nitido scriptore, ita puri sunt ab hac labe Principes Poetæ *Virgilius* & *Ovidius*. Hoc uno excepto, nihil ad perfectionem absoluti Operis in hoc auctore requiras. Imprimis omnia ejus prooemia & παρεκβάσεις extra omnem aleam posita sunt. Nihil illis divinius, nihil copiosius, gravius, & jucundius dici potest. *Ios. Scalig.* Prolegom. in *Manil. Astronom.* p. 20, 21.

Manilii Astronomicon multa habet de *Chaldaicâ* superstitione ac vanitate inspersa: adeundum tamen non sine judicio & duce qui, quæ devitanda sint, admoneat. *Joan. Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 4. p. 555.

Imperfectum opus suum reliquisse *Manilium*, sunt qui putent, cum de septem *Planetis* nonnihil meminerit, & de his mox planè non est executus. Latuit verò hoc ipsum *Manilii* opus per multa secula, primus enim *Pogius* cum aliis libris in Italiam attulit, *Martini* 5. *Pontificis Maximi* tempore. *Gyrald.* de Poëtis.

Quantus Poeta quamque eloquens scriptor fuerit, quantique ingenii *Manilius*, licet vel ex solâ descriptione *Andromedæ* perspicere. *Casp. Barth.* Adversar. l. 8. c. 8.

Opus *Manilii Astronomicon* est, & *Genethliacon* l. 5. versu *Epico* expressum, & ab *Ægyptiorum* disciplinis magnam partem decerptum. Dictio tersa, genus dicendi mediocre, judicium exquisitum, promptum & facile eloquium, in argumento latinis versibus anteà intentato. Quin & Philosophatur identidem non sinistrè. *Borrich.* de poet. Lat. p. 54, 55.

Manilium nullus fuit qui posset intelligere sicut ego; non enim describit *Astronomiam* hodiernam, sed veterem. Oportet benè legisse authores ut intelligatur. *Junius* quàm deliravit, qui voluit illum corrigere! *Scaligerana* 2.

Præclarè de hoc auctore meruit insigni editione & commentario *Jos. Scaliger*, nec malè *Franciscus Junius Biturix*.

M. VITRUVIUS POLLIO.

Claruit ante Christ. Ann. XXXI.

TEmpore *Augusti Octaviani* Imp. floruit. Extant ejus libri decem de *Architecturâ* cum notis *Joan. de Laet*, *Amstelodami* Fol. 1649.

Qui de *Architecturâ*, nobilissimâ sanè, & in vitâ humanâ maximè necessariâ disciplinâ, inter *Antiquos* è professo scripserit, habemus neminem præter *Vitruvium*: qui methodo quadam peculiari & commodâ præcepta illius decem libris est complexus: quæ, ut apparet, maximam partem hauserat ex aliorum scriptorum monumentis, maximè *Græcorum*, (quare & Phrasis illius multis locis Græcizat) partim ex propriâ observatione & Praxi. Licet autem credendum sit hanc disciplinam eâ ætate, quâ scripsit, excultissimam fuisse, quod & reliquiæ *templorum*, *ædificiorum*, *Pontium*, *Arcuum*, *Sepulchrorumque* testantur, à quibus exemplaribus hodiè præcepta deducuntur; tamen ut in aliis *Artibus* atque *Scientiis*, multa superioribus seculis & nostro quoque judicium & industria peritissimorum *Architectorum* adjecit, qui tamen hunc *Vitruvium* lubentissimè *Magistrum* suum agnoscunt. *Joan. de Laet*, in Epist. ad lect. præfix *Vitruv.* de *Architect.* An. 1649. Fol.

In *Basilicâ*, quam *Daniel Barbarus* posuit desiderant *Architecti* eximii multa: quæ absolutiora fuissent, nisi, mordicus *Vitruvio* adhæsisset, quem simul fuisse minus in *inveniendo* perspicacem *Christiani* plerique omnes recentiores

Architecti agnoscunt: *Anton. Possev.* Biblioth. Select. l. 15. c. 17.

Architecti qui veram *Architecturam* callent, non omninò è *Vitruvio*, sed ex ratione, ex attentâ observatione, optimoque *veterum* modo pendent. Nam etsi *Vitruvius Architecturam* in unum corpus redegit, atque hujus leges, ac præcepta egregiè tradidit, quæ quidem omnia fatetur ab *antiquis* se accepisse, multa tamen putavit se docuisse, quæ cùm ad *rem* venitur, & *usum*, nequaquam succedunt ne quid dicam de incommodis, & futilibus mensuris *Capituli Corinthii*, & *basium* omnium, atque *coronarum* quas ille attulit. *Ioseph. Valerian.* vide *Anton. Possev.* ibid.

Leo Baptista de *Albertis*, qui de *Architecturâ* scripsit, pluribus locis *Vitruvium* reprehendit.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini seu *Gracanici* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. *Gasp. Sciopp.* consultat. pag. 41.

Scioppius in *Vitruvio* optimi seculi autore, aliquam *plebitatem* ac *perigrinitatem* agnovit; multa enim in illo sunt singularia, non tantùm quod ad *Voces singulas* spectat, tam illas, quarum in *Arte Architectonicâ* usus est, quàm alias, sed & *Phrases*: forte quod familiarius ei loquendum fuit, ut populus, quæ scriberet satis intelligeret. Id ipse agnoscit cap. 1. lib. 1. *Peto*, inquit, *Cæsar & à te, & ab iis qui mea volumina sint lecturi, ut si quid parum ad artis Grammaticæ regulam fuerit explicatum, ignoscatis. Namque non uti summus Philosophus, nec Rhetor disertus, nec Grammaticus summus, sed ut Architectus his literis imbutus, hæc visus sum scribere.*

In illo hoc notavit *Barthius* lib. 24. Advers. cap 12. quòd *plurali* delectetur, cum numero unitatis possit esse contentus, quod & fortè *Romanum* videri possit, cum *Idem* lib. 40. Adv. cap. 12. à *Romanorum* consuetudine provenire autumet, quòd *plurium* numero *unum* alloquamur. *Romanus* certè *Sermo numerosam* & plenam dictionem requirit. *Dan. Georg. Morhof. De Patavin.* Liv. pag. 85 86

Is scriptor [*Vitruvius*] suæ licet artis, *Architecturæ* videlicet, intelligentissimus, multa è *vulgò* haurit, quæ elegantiores omnes refugerunt. i quit *Ger. Ioan. Vossius.* In eandem penè sententiam *Scioppius*: *Vitruvius*, inquit, *orationem peregrinitate & plebitate infuscat.* At peregrinitatem excusat, immò imperat argumenti novitas, quòd ex *Græcis* pene omnia *fontibus* haurienda: *Plebitas* (ut cum *Catone* loquar) ipsi necessaria, & sine vitio, quòd *Plebeiorum* manibus & linguâ uti cogatur *Architectus*. Quid quòd *Plebs* sæpe de rebus quotidiano opere sibi cognitis magis propriè pureque (præsertim optimo illo seculo) loquatur, quam in Scholâ *Philologus*. — Existimandum est eum sic scripsisse, non tam quod in *Latinis* vocibus sibi quicquam temerè excidisse arbitraretur, quàm quia cum fluxu, & compositione *Græcorum* vocabulorum penè infinitorum luctandum sibi providebat, ut artem à *Græcis* haustam commodè explicaret; in eâ translatione ne irritaret *Grammaticorum* Obelos, metuebat. Nam ne ἄμικον

putemus

putemus *Vitruvium*, ipse l. 6. disertè tradit, imbutum se à parentibus encyclio doctrinarum, omnium disciplinâ, & *Philologis* atque *Philotechnis* rebus delectatum. *Ol. Borrich.* cogitat. de var. Lat. Ling. ætat. p. 5.

Magna *Vitruvii* authoritas non modò Antiquitatis veneratione nititur, nec rationibus cæteris quibus ad rerum existimationem ex anticipata opinione movemur. Is quidem quo insigniebatur titulus, *Architecti* nimirum *Julii Cæsaris* & *Augusti*, & celebritas sæculi quo vixit, ubi ad summum perfectionis culmen omnia pervenisse putantur, magnam de operis ejus merito opinionem animis ingenerare debent: Sed fatendum est magnam peritiam qua præclarus ille vir de innumeris diversis rebus agit, curaque quam cum judicio in earundem collectione adhibuit, & in earundem collectione è magno numero *Autorum* quorum scripta perierunt, meritò efficiunt ut librum hunc considerent Eruditi tanquam opus singulare & thesaurum inæstimabilem. Dom. *Perrault.* Præf. in decem lib. Vitruv. Fol. *Paris*. 1984. Gall.

Vitruvii liber de *Hexagonis*, *Heptagonis*, & id genus, An. Dom. 1494. inventus in Cœnobio quodam ad *Bobium* oppidum. *Gesner.* Biblioth.

DIONYSIUS HALICARNASSÆUS.

Claruit ante Christ Anno XXVI.

HIstoricus, tempore *Augusti* floruit. Omnium confessione, scriptor gravissimus, & in Romanis *Antiquitatibus* pervestigandis, describendisque accuratissimus perhibetur. Eum igitur agmen ducere volo, quippe ut liquidò liqueret unde genus suum hauserint *Romani* cuprimùm, quæ de *Aboriginum* populo, & priscis *Italiæ* gentibus, non ex fabulis tantum & vulgi rumoribus inaudiverat, sed ex libris etiam *Portii Catonis*, *Fabii Maximi*, *Valerii Antiatis*, aliorumque plurium didicerat, refert: mox pertexit Historiam viginti libris, usque ad primum bellum *Punicum*, quod cœpit Anno tertio vel quarto Olymp. 128. An. U. C. 488. Verum ex istis viginti libris, quos teste *Photio* reliquit, undecim tantùm ad nos pervenerunt; in quibus annorum tercentum & duodecim Historiam, multâ fide & curâ descriptam, habemus. *Whear* in Method. leg. Hist. Sect. 16.

Dionysio huic laudem eam tribuit *Scaliger* in Animadversionibus *Eusebianis*, quòd curatiùs eo tempora nemo observarit. Hac quoque parte *Livio* præfertur, quòd & plura & accuratiùs multa tradat, quæ ad *Romanas Antiquitates* pertinent. Nec bonus tantum Historicus fuit, sed etiam *Rhetor*, ac *Criticus* nobilis: quod ostendunt *Rhetorica* & *Critica* ejus opuscula; quæ supersunt: præter quæ alia ejus generis scripsisse, cognoscimus inde, quod in istis multa è suis hujus argumenti citet, quæ hodiè non habemus. *Voss.* de Histor. Græc.

Dionysius Halicarnassæus, homo *Græcus*, de *Romanis* multò veriùs & meliùs scrîpsit, quàm *Fabius*, *Sallustius* aut *Cato*, qui in suâ Republicâ opibus & honoribus floruerunt. Ejus major fides est in Historiâ, quàm *Livii*, *Tranquilli*, *Taciti*, *Arriani*; quòd de alienâ non de suâ Rep. scripsit, & omnium commentarios ac civitatis *arcana* ex *actis* publicis collegit, præter moderatum dicendi genus.

genus, & *Atticam* puritatem, Antiquitates *Romanorum*, ab ipsius origine urbis tantâ diligentiâ conscripsit, ut *Græcos* omnes ac *Latinos* superasse videatur. *Possev.* Biblioth. l. 16. c. 6.

Si quis veterem *Imperii* originem apud *Dionysium* legat, ac cum *Livianâ* brevitate comparaverit, videbit opinor, nos haud immeritò prætulisse *Dionysii* curam ac diligentiam *Livii* festinationi: adeò circumspectè omnia *Dionysius*; adeò negligenter *Livius* ea tractasse videtur. *Henr. Glarean.* ad *Carol.* 5. Imperator. Epist. quam in *Liv.* annotat. suis præmisit.

Dionysius Alexandri filius *Halicarnassensis*, *Rhetor* in omni literarum genere præclarè versatus *Suid.*

Morum Romanorum diligentissimus Observator. *Grot.* lib. 3. de J. B. & P.

Gaudeamus (*Dionysii* aliorumque fragmenta reperta,) de *Dionysio* & *Polybio* imprimis; quibus nil potest in historia verius, prudentius. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 4. Epist. 3.

Dionysius Halicarnassæus gravis imprimis, certissimusque *Historiæ Romanæ* scriptor. *Onuph. Panvin.* l. 3. Comment. de *Rep. Roman.*

Vir imprimis gravis, & nemini in vetustatis *Romanorum* notitiâ secundus. *Gorop. Becan.* l. 4 *Origin. Antverp.*

Dionysius ejus (*Herodoti*) popularis, summus dicendi magister, & suavissimus scriptor. *Jos. Scalig.* in Animadv. *Euseb.*

Dionysius Halicarnassæus diligens Antiquitatum investigatorr. Rem Romanam dilucidè ante oculos ponit, quibus initiis, quo ordine, quibus actionibus, quo consilio, quo eventu, singula gesserit, egregiè ratiocinando, recenset. *Car. Sigon.* de Histor. Roman.

Stylus ejus atque Dictio, quæ novatorem deceat; & verò per insuetam vulgo viam orationem impellit. At rerum singularum minuta explicatio & sensus illi quandam simplicitatem adfert, & ne ad ingratum sermonem atque asperum abripiatur, vetat. Digressionibus utitur non rarò: quare Historiæ fastidium levat, reficitque lectorem interdum ac retinet. Ut autem verbo expediam, orationis elegantiâ, rerum particularium narratione & digressione temperatâ, dictionem in asperitatem abituram lenit. *Phot.* in Biblioth. Cod 83.

Dionysius Halicarnassæus; ; vir ille quidem doctissimus & *Rethor Criticus* excellentissimus, sed profectò politicus interdum parum bonus, & censor alienorum scriptorum alicubi morosus, ne dicam putidus. *Isaac Casaub.* Comment. in Polyb. Vol 2. p. 94.

Dionysius Halicarnassæus in suo de *Antiquitatibus Romanis* libro sensûs, scientiæ & ratiocinationis profunditatem non vulgarem patefacit; Accuratione, diligentia, judicio, veracitate *Tito Livio* præpollet; magniq; ponderis est: Sed hæc omnia nõ impediũt quin admodũ tædiosus *Concionator* sit. *Rapin.* Refl. in Hist. Sect. 28.

* *Æmilii Porti in DionysiumHalicarnassæum* notæ, cum quibus circumferuntur etiam *Henr. Stephani & Isaac. Casauboni* Notæ, cum *Expurgationibus* permittuntur. Index Madrit Edit. An. 1667.

Extant ejus libri undecim *Historiæ Romanæ Græcè* cum versione *Æmilii Porti*: addita est *Glareani* Chronologia, *Lugduni* apud *Franciscum Fabrum*. 1592. Fol.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS

Claruit ante Christ. Ann. XIX.

ITalus, ex *Mevaniâ* oppido *Vmbriæ* oriundus. Celebritatem nominis *Romæ* adeptus est, cùm summâ ingenii comitate, tum elegantiâ carminum *Mecænati* & *Corn. Gallo* maximè acceptus fuit. *Ovidium* quoque *Tibullum*, & *Bassum* inter principes amicos coluit, ad quos de suis caloribus & puellæ ingenio sæpius scripsit. In puellam *Hostiam* miro quidem affectu exarsit; quam, mutato nomine (ut est autor *L. Apuleius*) *Cynthiam* appellare maluit. *Callimachum* præcipuè, *Cyreneum*, *Mimnermum*, & *Philetam* Græcos Poetas in carmine secutus est, quorum manibus comitem se profitetur. Nam ut illi apud *Græcos* in *Elegiâ* longè præstiterunt; ità *Propertius* apud *Latinos* eorum imitatione primas videtur quorundam judicio consecutus. Libros quatuor *Elegiarum* composuit. *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Ovidius certè cùm sæpè de ipso *Propertio* agat, *blandum*, *tenerum*, ac *dulcem* appellat, multumque illius *Carmini* semper concessit.

Fabius Quintilianus cùm *Tibullum* maximè commendaverit; non deesse tamen, inquit, qui *Propertium* malint.

Propertius, *facilis*, candidus, verè elegiacus: tersior tamen quàm existimatus est à *criticis*: nam & amat quædam quæ minimè sunt vulgaria. *Jul. Scal.* de re Poetic. pag. 8 4.

Lepidissimus & nitidissimus *poeta Propertius*. *Turneb.* Adv. l. 8. c. 2. Tanta versuum *Propertii* jucunditas & amœnitas est, ut eos *dictantibus Gratiis* à poetâ exceptos censeas. Tantùm optarem ad aliam potiùs, quàm *amatoriam* materiam beatam illam & candidam ingenii *venam* contulisset: ut *juventuti* tutiùs legi posset. *Idem* ibid. l. 11. c. 15.

Dulciori eruditione, & eruditiore dulcedine nemo *Scriptor* est tota *Antiquitate* ante *Propertium*, quem Scriptorem quo magis rimaberis, eò magis amabis: quæ enim primo intuitu obscuriora videbuntur, ea si penetraveris, omnium videbuntur naturali quadam *Venere* gratiosissima. *Casp. Barth.* Adv. l. 9. cap. x.

Ingeniosissimus & limatissimus, etiam eruditissimus *scriptor* est *Propertius*. *Græcarum* elegantiarum sine pari gnarus & amator. Idem ibidem lib. 32. cap. 9.

Varia est in *Propertio* & recondita eruditio, & præter sententiarum elegantiam & acumen, multa in *verbis* quoque ipsis, quæ notatione & laude dignentur. Illud quidem in eo valde novum, & haud scio an facilè apud alium *Scriptorem* inventum, ut *verbis simplicibus*, utamur enim *Grammaticorum* vocibus ut res possit intelligi, propriâ quadam & singulari ratione utatur pro *compositis*, eamque significationem, quam *verba juncta* habere debebant, nescio quâ opinione elegantiæ

elegantiæ: *verbis simplicibus* non raro tribuat. Exemplis fiet res manifestior. *Sectari* pro *insectari*, *Testari* pro *detestari*, præter cæterorum *scriptorum* morem, apud hunc Poetam invenies, aliaque quæ ipse afferre possum. *Lips.* Var. lect. l. 3. cap. 7.

Propertius Elegiacorum Poetarum omnium facilè princeps. *Hofman.*

Propertius quatuor *Elegiarum* libros cultos & eruditos reliquit. *Lil. Gyrald.*

Propertium qui non amat, eum profectò *Musa* non amant. Tanta ejus versuum suavitas est, ut quemadmodum *Comicus* ille ait, *Nil nisi mulsa loqui* videantur: tanta eruditio, ut non nisi *Phœbo* dictante credamus exceptos. *Lips.* lib. 2. Antiq. lect. c. 10.

Durum mihi quidem est ab acris judicii *Critico* [*Quintiliano*] discedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mire sit jucundus, & elegans, *Latinæ* etiam *proprietatis* amantior, quam alter, qui sæpè *Græcissat*, & in carmine exactior & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione, & ingenii suavitate videtur superare, blandus omninò, & lenis in affectibus, in quibus etiam exprimendis nonnunquam, tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit *Roland. Mares.* l. 2. Epist. 6.

Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum. Est *Propertius* in manibus, & oris blandi Poeta, & altioris spiritûs, & fabulis creber, & imitatione *Græcorum* doctior. *Vavass.* de ludic. dict. p. 187.

Propertius castigatissimus Auctor, & facundissimus. *Scaligerana* 1. p. 47.

Qui omnium optimè inter *Latinos* Stylo *Elegiaco* scripserunt, sunt *Tibullus*, *Propertius*, *Ovidius*. *Tibullus*, elegans & politus est; *Propertius* nobilis & sublimis; sed utrique anteponendus est *Ovidius*, quia stylus ejus magis est nativus, magis movet & affectus ardentiores prodit, *Rapin.* Reflex. particular. 2. part Refl. 29.

Impar autem *Tibullo* haberi potest *Propertius*, licet Elegias aliquot pulcherrimas nobilissimo stylo elaboraverit: cùm in multis varius, & inconstans, languidior aliquando, ac humilis, aliquando inflatior, & duriusculas Ampullas, & sesquipedalia verba projiciat frequentiùs, quàm in *Elegiis* tolerari debeat. *J. c. Gaddius* in *Elog. omnig.* p. 149.

Imitatus est *Propertius* scriptores *Græcos Philetam*, *Mimnermum*, *Callimachum* [ut fatetur ipse] quos *Latiali* carmine non infeliciter expressit: uno parum numerosus, quòd *polysyllabo* frequentissimè claudat *Pentametrum*. Quoties hic scriptor ex *Amoribus* suis evigilat, non stultè sapit. *Borrich.* de Poet. p. 52.

Propertium edidere, & illustravere, qui *Catullum* & *Tibullum*; in quibus regnat editio *Scaligerana*, & recentior illa *Simonis Abbes Gabema*. Laudatur & Index *Tuscanellæ* & *Passeratii*.

ALBIUS TIBULLUS.

Albius Tibullus, *Romanus* Eques, natus eodem anno quo *Ovidius*, & *Messala Corvino*, *Horatioque* familiaris, à foro abstinuit, atque juventutem fingendis

Claruit ante Christ. Anno XIII.

fingendis pingendisve *Amoribus* suis impendens, res domesticas paulatim attrivit: elegans alioquin, tersusque Poeta; & in exprimendis affectibus mirè felix, infelix argumenti vanitate. *Borrich.* de Poet. p. 52.

Tibullus libros quatuor *Elegiarum* sive *Amorum* composuit: in quibus facilè probatur, quàm elegans & candidum sit ejus carmen: ut ejusmodi caloribus describendis *Latinos* omnes videatur superasse, cùm affectibus exprimendis, tum elegantia & suavitate ingenii. *Petr. Crinit.* de Poet.

Elegia mihi tersus atque elegans maximè videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Tibullo in *Elegis* unanimi ferè *Scriptorum* consensu palma defertur. *Lil. Gyrald.*

Durum mihi quidem est ab acris Judicii *Critico* discedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mirè sit jucundus & elegans, *Latinæ* etiam *proprietatis* amantior, quàm alter, qui sæpè *Græcissat*, & in carmine exactior, & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione & ingenii suavitate videtur superare, blandus omninò, & lenis in affectibus: in quibus etiam exprimendis nonnunquam tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit. *Roland. Mares.* l. 2. Epist. 6.

Tibullus elegans cumprimis Poeta, & in cujus purissimis scriptis nativa quædam & vernacula *Latinæ Linguæ* mundicia relucet; de amoribus *Sulpitiæ* & *Cerinthi Epigrammata* quædam composuit, valdè quidem & lepida & venusta. *Lips.* var. lect. l. 1. cap. 21.

Tibullus Elegiâ primus excelluit apud *Romanos*. *Voss.* Instit. Poet. l. 3. c. 1.

Tibullus, tersissimus ac nitidissimus Poeta fuit. *Scaligerana* 1. p. 47.

Antonio Mureto Tibullus cultissimus & politissimus Poeta plurimum debet, cujus ille multa incurabilia propè vulnera *Pæonia Chironiaque* manu sanavit. *Turneb.* adv. l. 29. c. 30.

Uniformis ille penè totus est: vixque discedens ab seipso, eodem pænè gyro concluditur: audis enim *casas*, *focos*, *rura*, *nemora*, *prata*, *spicas*, *sacra* tum sæpè, tum multùm: omnium verò cultissimus, nec redundans in *Elegia*. In fine quarti *Epigrammata* sunt & dura & languida & insuavia. *Elegiam* quoque ad *Junonem* non optimo consilio confectam judices. Orat enim eam pro impudicitiâ suæ puellæ: quòd esset *numen* matronalis castitatis. Laxior etiam est aliquando, quàm quantum ab eruditiorum auribus ferri debeat. *Jul. Scalig.* in Hypercrit.

Veteres *Philologi* qui Tibulli vitam scripserunt, tres tantùm ab eo libros conditos autumant; quorum nos ducatum secuti, quæ quartum hodiè faciunt partim tertio annectendâ existimamus, partim verò ipsius non esse. *Barth.* adversar. l. 3. c. 6.

Albius Tibullus, *Eques Romanus*, in affectionibus exprimendis excellens, *Elegiacos* omnes antecedere videtur elegantiâ, candore, numerosaque dulcedine carminum, quæ delicata, venusta, culta in primis aures legentium animosque detinent canora jucunditate captos. Minimè redundans non parit satietatem,

uti

uti *recentiores* aliquot verbosi longitudine puerili, ac penè intolerandâ. Dictionem serpere humi, ac jacere non patitur, velut *Ovidius* aliquando, qui nonnulla excerpsit è *Tibullo*, hunc tamen longè superavit ingenii tum acumine, cùm amplitudine, ac divite venâ, quam *torrentis* instar exundantem si cohibuisset judicio imperfecta excolente, majorem gloriam promeritus *Tibullo* præferendus esset. Par vero judicetur, vel major ob tot *poematia* elegiácis numeris concinnata, in quibus pulchri, bonique plus est *diffusum* quàm in opere universo *Tibulli* collectum. *Iacob. Gadd.* in Elog. omnig. p. 148, 149.

Tibullus cætera tam accuratus, tam elegans & tam limatus in *Elegiis* suis, non tamen admodum talem in suo *Messala Panegyrico* se præbet: usque adeò arduum est debitè laudare. *Rapin.* Refl. in Poes. par. 2. Refl. 14.

Scitus & elegans tum in verbis, tum in numeris *Tibullus*: sed qui è Græcis pleraque fontibus expresserit. *Andr. Schott.* l. 2. c. 13. Observ. Human.

Commendatur editio *Passeratii*, nec minor laus Commentariis *Mureti*, & Scholiis *Ios. Scaligeri*, Janique Douzæ.

PUB. OVIDIUS NASO.

Natione *Italus*, patria *Sulmonensis*, nascitur die secundo quinquatruum, die 20. Martii, diebus 262. ante Mortem *Ciceronis* A. M. 3907. Ante *Christ.* 41. Obiit circa A. M. 3966. post *Christ.* 17. *Seth. Calvis.* *Scripsit* quamplurima vulgò nota, ex quibus dolendum est, interiisse *Halieutica*, *Medeam*, & sex libros *Fastorum* posteriores. Clar. ante Christ. Ann. VII.

In eo *opere*, cui titulum fecit *Metamorphoseon*, secutus est *Parthenium Chium* Poetam, qui Græcè scripsit præclarum Poema pari argumento & materia simili. Id.

Ovidii Opus in tanto pretio habitum est *Græcorum* ingeniis, ut illud converterint in suum sermonem: est enim refertum varia atque multiplici eruditione; quanquam ipse autor inemendatum atque imperfectum reliquit, ut ipse testatur versiculis additis. Nam absente illo atque etiam nesciente editum est in vulgus ab amicis. *Fastorum* libros sex composuit, eosque ad *Germanicum Drusi* filium misit: reliquos per importunum obitum, & adversam *exilii* fortunam (ut plerique putant) non potuit perficere; ipse tamen alicubi asserit duodecim à se compositos; *opus* quidem eruditum, & plenum magnâ & copiosâ rerum scientiâ. De *Amoribus* tres libros scripsit, in quibus sub ficto nomine *Corinnæ* maximè probavit ingenium suum. Complures etiam *Epistolas*, in quibus est usus mirâ elegantiâ, & artificio singulari, ut *Critici* asserunt.

In *Elegia* habitus est paulo lascivior, ut qui nimium quandòque indulserit ingenio suo. *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Tantæ semper omnibus admirationi *Ovidius* fuit, ut non ingeniosus, sed ingenium ipsum: non latinus, sed ipsa latinitas: non Musarum sacerdos, sed

ipſum Muſarum numen ſit habitus. Quod ad linguam latinam attinet, eruditi omnes uno ore confitentur, ſi funditùs illa eſſet amiſſa, unius autem *Ovidii* ſcripta extarent, ex illis commodiſſimè poſſe reſtitui. *Giſan.* Apolog. pro Poët. lat. pagin. 484.

Opus ejus univerſum, ingenium potiùs refert, quàm curam. *C. Barth.* Adverſar. lib. 58. 9.

Laſcivus quidem in *Heroicis* quoque *Ovidius*, & nimium amator ingenii ſui: laudandus tamen in partibus. Quintil. l. 10. c. 1. Inſtit. Orator.

In *carminibus* non ignoravit vitia ſua, ſed amavit. *M. Ann Senec.* l. 2. declam. declamat 1. *Idem* quinto libro *Controverſiarum* Battologiam *Ovidio* objicit.

Ovidius magnâ in verbis novandis licentiâ utitur, ac neque humilia & à plebe petita faſtidit; eaque re nonnemini viſus eſt *Argenteæ* potiùs *ætati* accenſendus. *Gaſp. Sciopp.* in libro cui tit. conſultat. p. 41.

Ovidius Poetarum ingenioſiſſimus egregiè illud pro magnitudine rei dixit: *Omnia pontus erant: deerant quoque littora ponto*; niſi tantum impetum ingenii & materiæ ad pueriles ineptias reduxiſſet. *Nat. lupus inter oves, fulvos vehit unda leones*; non eſt res ſatis ſobria laſcivire, devorato orbe terrarum. Dixit ingentia, & tantæ confuſionis imaginem cepit, cùm dixit; *Expatiata ruunt per apertos flumina campos——Preſſæque labant ſub gurgite turres.* Magnificè hoc, ſi non curavit, quid *Oves* & *Lupi* faciant. *L. Ann. Senec.* lib. 3. cap. 27. Natural. Quæſt.

Jam verò ad eum pervenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen judicii exercenda ſunt. Quis enim de *Ovidio* ſatis dignè dicere poſſit, nedum ut eum audeat reprehendere? *Faſtorum* ſtylus facilis, candidus: eruditio priſca & multa: ac tametſi materia non ſemper admittat cultum, ingenium autem viri non ſæpè; multis tamen in locis ſeipſo limatior atque terſior eſt. Minus laborati *libri Triſtes*; *De Triſtibus* malè inſcribuntur: quemadmodum & *de Ponto*, nihilo majore cura commendandi. *Epiſtolæ* omnium illius librorum politiſſimæ. Nam & ſententiæ ſunt illuſtres, & facilitas compoſita, & numeri poëtici. *Iul. Cæſ. Scalig.* in Hypercrit. p. 854. 855.

Uno vincitur [*Manilius*] quòd non poteſt *manum tollere de Tabulâ*, & (quod tam falsò quàm immeritò, *Ovidio* olim) nunquam ſcit deſinere—Hoc ut non mediocre vitium eſt in nitido *ſcriptore*, ita puri ſunt ab hac labe (*nimia earundem vocum iteratione*) principes Poetæ, *Virgilius* & *Ovidius*. *Ioſ. Scalig.* Proleg. *Manil.*

Omnes *Ovidius* tranſcendit. Sive falſa probabiliter, ſive obſcura perſpicuè, ſive utraque ornatè, ſive omnia ſimpliciter ſint exponenda. Falſa, ut in *Metamorphoſi*. Obſcura, ut Mathematica, & antiquitatis arcana in *Faſtis*.

Quæ ad *Mores* pertinent, ubique. Etiam cùm ludit aut laſcivit. Idque verbis & oratione vulgari. Ut & dicat quæ velit, & doceat quæ quiſque intelligat; tam admirabili felicitate, ut cum quivis idem poſſe videatur, nemo poſſit: Nemo, niſi magni animi & excitati tentare idem auſit: Sapientes etiam deſperent. Ubique *ſententiæ*, ubique *loci communes*; de ignavia de diſciplinis.

brevitate formæ, opum contemptu. *Dan. Heinſ.* libr. de conſtitut. *Tragœd.* ſecundum *Ariſtot.*

Ovdii facilitas eſt inimitabilis. *Scaligerana 2. Poetarum Ciceronem* vocat *Eraſmus* in *Ciceroniano* p. 147.

Cum adeò facilis ejus dictio videatur, ſubinde tamen occurrit, ubi ob trajectionem verborum duriuſculus videatur. *Voſſ.* de Poet. Lat. p. 30.

Ubique ingenioſus eſt *Ovidius*, quod nemo unquam, niſi qui, ipſe ingenioſus non eſſet, negavit: Ubique doctus eſt *Ovidius*, de quo non minus apud omnes conſtat: ſed haud equidem ſcio an alibi doctior ſit & ingenioſior, quàm in ſecundo *Triſtium*. Neque adeo mirum eſt: causam apud *Auguſtum* agebat, Principem doctum, Principem Poetam. *Tanaquil. Fabr.* lib. 1. Epiſt. Epiſt. 37.

Haud equidem ſcio, ſitne aliquid in toto *Latio*, quod elegantius & ingenioſius ſcriptum ab ullo Poëtâ fuerit, quàm *Elegia* octava libri 2. *Ponticorum*; ita ſunt ibi omnia terſa, ita omnia varia, & πολυμαθῆ, καὶ πάσας ἰδέας κινεῖ γλαφυρὸν ποίημα. *Idem.* ibid. Epiſt. 71.

Jeſ. *Rapinus Ovidii Faſtis* hanc gloriam tribuit, quòd ſit *Opus* omnium quæ edidit placidiſſimum, quodque ſolidum judicium maximè prodit. Dicit inſuper Poetam hunc tum demum cum ſeneſceret Faſtoſque componeret attingere potuiſſe Prudentiæ ac Moderationis perfectionem quæ in hoc poſita eſt ut quis ea tantùm dicat quæ neceſſaria & convenientia ſunt; Eum hoc tantùm loco moderatum & circumſpectum eſſe; Eumque alibi ſemper juvenilem animum exhibere. *Rapin.* Comparat. Hom. & Virgil. cap. 11.

Rapinus aſſerit *Ovidium Propertio* atque *Tibullo* in Elegiis anteponendum eſſe, quia magis nativus eſt ſtylus ejus, magis movet, & ardentiores affectus prodit; & quia hoc pacto meliùs quàm cæteri *Elegiæ* Characterem expreſſit. *Rapin.* Reflex. in Poeſ. Refl. 29.

Optandum erat, ut extaret *Ovidii Medea*. Nam cum ingenium ejus viri tale ſit, ut penè modum humanæ conditionis excedat; ſi quo peccat, eo peccat, quòd, magnorum fluminum inſtar, interdum redundet. Quod ſi in eo vitium eſt, tot ſuis virtutibus ſatis illud compenſat. *Voſſ.* Inſtitut. Poetic. l. 11. p. 73.

Ex omni choro *Authorum*, quem unà legeremus ſegregavi *Ovidium*. Torvum enim illud & moroſum *Virgilianæ* Majeſtatis reveriti; incertum & intricatum *Papiniani* tumoris abominati ſumus. Et *Horatium* ſæpè ſuaviter nequam; dictiſque elegantibus & præceptis non raro laſciviæ ac intemperantiæ virus admiſcentem reſpuimus. Quin & ipſum prætetire auſi ſumus *Ciceronem*, ſubinde dum largo flumine *verborum* exundat; *rebus* & *ſenſibus* parcum. Quidni igitur *Ovidium* in manus ſumerem? *Ovidium* dixi, imò potius *Genium* quendam ingenii ac eloquentiæ in *Humanâ ſpecie* ludentem. Cujus *verſiculos* nec mortalis aliqua cura finxiſſe; nec ſtudium expreſſiſſe; neque *ars* concinnaſſe; ſed vel *natura* ipſa ſponte effudiſſe, aut *divinior* quædam *Muſa* dictâſſe videatur. *Ovidium*, lacteâ ubertate eloquii, facili proprietate verborum, ſincerâ puritate ſermonis, ſententiarum appoſito lepore, utilique acumine; æquali calore, & continuo *ſtyli* ſpiritu cuivis conferendum; cæterùm inexhauſtâ inventionis

copiâ,

copiâ, candidâ sensuum perspicuitate, lautâ supellectile *Historiarum*: varietate ac divitiis omnigenæ doctrinæ; & mirificè suavi, facili, lævi, ac rotunda compositione *carminum* cuivis longè præferendum *veterum Poetarum*. Cui nihil unquam aliud vitio datum est, quàm quod intemperantis ingenii fuerit, quódque vir amoribus alioqui nimium deditus, sui quoque ingenii nimius amator extiterit. *Isaac Barr vv.* Opusc. p 120.

De *Ælio Vero* Imperatore tradunt *Historiæ Augustæ* scriptores, cum usque adeò deamâsse librum *Ovidii de Arte Amandi*, ut illum sæpiùs in lecto decubiturus legerit, & dormiturus pulvinari imposuerit.

Operum *Ovidii* emendatissima est editio, quam *Nic. Heinsius* ad *MSS.* codices plures emaculavit & in 3 Tomos divisam, notisque *Criticis* illustratam *Amstelodami* ex officina *Elzeviriana* Ann. 1661. edidit: quam secuta illa *Burchardi Chippingii* itidem Tomis 3 *Lugd. Batav.* ex *Officinâ Hackina* An. 1670. 8°. divulgata.

* In *Ovid. Metamorph.* libros commentaria, sive Enarrationes Allegoricæ, vel *Tropologicæ*, omnino prohibentur in *Indice Tridentino*; vid. *Appendicem certor. Auctorum.*

Hoc *Ovidii* Epitaphium:

Hic situs est Vates, quem Divini Cæsaris *ira*
Augusti *patriâ cedere jussit humo.*
Sæpe miser voluit patriis occumbere terris:
Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

GRATIUS FALISCUS.

Clar. paulò ante Chr.

Cynegeticorum scriptor *Ovidii* tempore vixit. Hunc auctorem primus *Actius Sannazarius* è *Gallis* secum attulit, & typis mandavit. Notis doctissimis cum illustravit *Ianus Vlitius* An. 1645.

Ecce antiquum Poetam Latinum *Virgilio* & *Ovidio* Coævum qui celeberrimus fuit puro illo Seculo quo amplissima Ingenia floruerunt, & Poesis severissimorum Iudicum censuræ obnoxia fuit, qui mediocribus esse Poetis non concessere. Stylus ejus ubique concisus, castus & floridus est. Ejus comparationem melius instituere non possum, quam si *Virgilii Georgicis* æquiparari posse dixero. Idem fere Argumentum tractat, & quantitate ipsum ferè adæquat quoad Carminum numerum. In hujusmodi comparatione nollem videri Virgilium deprimere, cui meritam existimationem nequaquam denego: Sed mens mihi tantùm est *Gratium* ad debitum celebritatis gradum evehere apud eos quibus nondum innotuit quem Charactere tribuere debeant huic Poetæ, qui hactenus parum tritus fuit apud nos: Nostrum hoc judicium ni fallor ab iis probabitur si opus ipsum perlegere non graventur, cujus ea est brevitas ut diuturnum otium ad ejus lectionem non requiratur. Ipse *Ovidius* nobis hac in parte suffragaretur.

Postrema

Postrema quarti ejus libri *de Ponto* Elegia præclarum est Opus in quo singula sæculi sui solertia Ingenia recenset: Quorum nomen perennibus carminis ejus Monumentis durabilius evasit quàm si Annalibus in Capitolio asservandis insertum fuisset. In hac Elegia Poetam hunc eodem ordine cum *Virgilio* collocat.

Tityrus, antiquas & erat qui pasceret herbas:
Aptaque venanti Gratius arma daret.

Et reverà ætate suppar videtur illi fuisse, ut & argumento & stylo ei parum dissimilem se præbet. Et ausim asserere neminem qui acri & studioso ingenio præditus sit, ejus Melodia seu arte non delectatum iri. Et perfecti illi homines qui quodam quasi connubio binas hujusmodi dotes, tam rarò in eodem pectore sociabiles conjunxerunt dictionum ejus Hermonià intimè afficientur. *Christ. Vase* Præf. ante *Gratium* de *Venatione*.

Duo elegantes Poetæ *venationis* præcepta poemate tractarunt, *Gratius* & *Nemesianus*. *Nemesiani* stylus candidus, nec vulgare sonans: *Gratius* verò castigatior. *Iul. Cæs. Scal.* l.6. Poetic. p.850, 851.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est; quicum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos: quippe cujus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem repræsentatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. Atque eos quidem ambos cùm plebeios judicem, *Gratii* puritatem atque rotunditatem, denique inventionem & ordinem antepono. Id quod sigillatim perpendenti omnia, satis patebit. *Idem* ibid. l.5. p. 578.

Felicissimum Latinorum seculorum facilè in *Gratii* poemate agnoscas, nil enim vulgare aut ineptum inest; omnia eodem filo gravitatem & elegantiam servant *Casp. Barth.* Adversar. l.1. c.16. p.37.

Si à *Marone* recesseris, quem *Gratio* nostro præferre possis Poetam toto *Latio* ne unquam quidem habebis. Idem ibid. l.6. c.5. p. 265.

Notamus in hoc scriptore eruditionem non pœnitendam, judicium acre, dectam dictionem, sed humiliorem subinde charactere *Epico*, neque id injuriâ, cum argumentum operis id deposcat. *Borrich* de Poet. p.54.

Gratius aurei & latinissimi seculi Poeta. *Ioan. Niess.* l. de ort. & occas. ling. lat.

Gratium nostrum neque florentibus *Romani* adhuc *Imperii* rebus magnopere cognitum fuisse, testari nobis abundè cum damno nostro potest *Nemesianus*, qui aliquot post sæculis de *venatione* librum scripturus, jactat primum se *Romanorum* illud iter ingredi, non facturus si floruisset nominis Poetici *gloriâ* tum *Gratius*. *Casp. Barth.* Adversar. l.57. c.17.

Gratius, luculentus Poëta, & in quo meritò seculi felicitatem agnoscit Incomparabilis Censor *Scaliger*. Eruditissimum illius Poëmation, quod *Cynegeticon* inscribit, primus ex carcere squaloris & sitûs vindicavit *C. Barthius*; cui

M passim

passim Poëta nullo post *Maronem* inferior, egregius & summo proximus Vates, audit: in quo castigata & erudita Phrasis pressaque & semper sibi æqualis. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Gratius Poëta cultus ac tersus. *Dempster.*

De hoc Poëtâ optimè meruit *Christophorus Wase*, qui versibus Anglicanis elegantissimè expressit, atque commentario illustravit.

C. JULIUS HYGINUS.

Claruit Ann. Dom. IV.

TEmpore *Octaviani Augusti*, cujus erat libertus floruit. *Scripsit* librum de vitâ rebusque virorum illustrium: De familiis Trojanis: De situ Urbium *Italicarum*: commentarios in *Virgilium*: librum de Agriculturâ: librum de *Penatibus*. Hodiè verò nihil *Hygini* habemus, præter *Poeticon Astronomicon* ad *M. Fabium* & *Mythologiam*. *Thomas Munckerus* hæc edidit, commentariisque illustravit, Anno 1681. *Amstelodami*, in 8°.

Est hic auctor ut quidem non ita purus atque elegans, adeo ut in quibusdam parum etiam *Latinus* videri queat, ita vetus tamen, & à reliquis *Hygini* scriptis, quæ quidem ad nos pervenere, non omninò absimilis aut abhorrens, præcipuè autem utilis iis, qui in *humanioribus* hisce studiis multùm ac diligenter versantur. Ex hoc enim non pauca, quæ tum apud *Ovidium*, tum apud alios plerosque Poetas minimè hactenus, aut certè perperàm intellecta sunt, intelligi & explicari tandem posse videntur, multaque hîc plana jam atque expedita reperias, quæ dudum magnos atque eruditos quoque viros variè ac miserè torserunt. *Iac. Micyll.* in Epist nuncupatoriâ.

Et *Augustalis* liberti, *Phædrus* & *Hyginus*, etsi in hunc posteriorem, quemadmodum & in *Asconium Pedianum*, posterioribus seculis nonnulla minus *Latina* irrepsisse palam est. *Sciopp.* de Styl. Historic. Apud *Hyginum* offerri non pauca parum *Latina* & fæces sequioris ævi redolentia satis est manifestum: tum frequenter illum in narratione *fabularum* dissentire à semetipso, ac variare. Unde convinci possit interpolatus non ab una manu, *Scholiastas* Poetarum ac *Mythologos* præsertim *Græcos* compilante. *Nic. Heinsius.*

Est similis sibi hic scriptor, licet minimè unius auctoris liber sit, sed *Epitoma* ex *Hygino* & aliis contracta. *Barth.* l.5. adversar. c.2.

Hygini nomine prostantem librum ego *Rhapsodiam* ex omnibus hinc inde Mythologorum libris concinnatam esse arbitror. Nam apud *Fulgentium* integræ periodi sunt, quæ hic extant, nisi tamen arrogans ille & invenustus, addo etiam semibarbarus & sesquiloloecus scriptor *Hyginum* potius exscripsit. Barth. Adv. l. 10 c. 12.

Quæ phrasis stylique facies in *Hygini* fabulis & multa in eo notanda sunt ab usu *Latinitatis* hodiernæ remota, quæ tamen *Barbariæ* damnare non possis, multa ob elegantiam commendanda. *Barth.* l.8. Adversar. c.6. Sunt in isto fasciculo (*Hygini*) nonnulla, quæ vix infimâ *Latinitate* subsistant. *Reines* l. III. variar. lect. p. 572.

Judicium

Judicium in *Grammatico*, qui *fabularum* librum capitum ducentorum septuaginta septem constipavit, & præfixo *Hygini* nomine ætatem mentitus est & auctoritatem, meritò requiramus multis de causis. *Idem* ibid. c 8.

Iulius Hyginus scripsit ad *M. Fabium Quintilianum*, cui familiarissimus fuit, *De Mundi* & sphæræ *ratione* utile sanè *Astronomicum*. Præterea de *signis cœlestibus* opus, in quatuor libros distinctum. *Anton. Riccobon.* in fragm. Hist.

Nota magis nulli domus est sua, quàm *Hygino* Cœlum. *Franc. Mod.* Epist. 9. *Novantiq. lect.*

Hic *fabularum* liber ad omnium poetarum lectionem mirè necessarius. *Gesner.* in Biblioth.

Hyginus plebeius bonæ ætatis scriptor. *Sciopp.* in Infam. *Famian.* p. 49.

T. LIVIUS.

PAtavinus, quarto obiit *Tiberii* Anno, ætatis suæ 76. quo & *Ovidius* decessit *Tomis*: Ut de utroque *Eusebius* in *Chronicis* testatur. *Scripsit* Historiarum libros 140. iis complectebatur *Res Romanas* ab U. C. usque ad bellum in *Germania* gestum à *Druso*, ejusque mortem. Ex illis soli supersunt 35. Nam secunda periit *Decas*, & quicquid sequebatur librum 45. cæterorum nihil habemus præter argumenta, quæ Epitome *Liviana* (si argumentum libri 136. & 137. exceperis) continentur, sive ejus *Florus*, sive alius est auctor. Claruit An. Dom. XII.

Eximius scriptor *Livius Patavinus*, Romanæ pater Historiæ. *Blond. Flavius Ita.* illust. principio.

Diligentissimus scriptor, ad bene tum loquendum, tum sentiendum in negotiis cum primis utilis. *Lud. Viv.* de tradend. Discipl. l. 5.

In *Livio* libertas maxima, prudentia non parva, dicendi copia major, quàm diligentia: ideoque à Principe *Cæs*, tanquam verbosum & negligentem notatum fuisse crediderim. *Car. Sigon.*

T. Livius Historicorum princeps fuit. Scripsit Historiæ Romanæ 140 libros arte ac elegantia tantâ, prorsus ut nec ætas superior, neque tota posteritas, non modò potiorem, sed ne parem quidem ullum habuerit scriptorem. *Leand. Albert.* in *Ital.* descript.

Non est Antiquarius *Livius*, fateor: sed nec omnia in eo protrita, & à fæce vulgi. Vetustæ dictionis plura haud dubiè extarent vestigia, absque *correctorum* audaciâ si fuisset. *Lips.* Epist. Quæst. l. 4. Epist. 10.

Est *Livius* magnitudine quidem & majestate operis ante omnes. Diffusus ille & placidus, in concionibus maximè disertus; & talis omninò, qualem *Fabius* descripsit. *Patavinitas* ei objecta ab *Asinio*, id est, nisi fallor, sermonis quædam peregrinitas nec tam in verbis quam in stylo toto. Nos quoque supinum eum alibi, aut frigidum, imò & *ταυτολόγον* agnoscimus: derivaturi libenter tamen in exscriptores hanc culpam. Judiciis sententiisque bonus est, etsi non frequens: quid refert? pro ipso loquitur docteque copia tot eventuum & exemplorum. *Lips.* not ad Poetic. l. 1. c. 9.

Nihil hoc scriptore est grandius atque uberius. De stylo litem intentabat olim Asinius Pollio. Patavinitatem in eo animadvertere se aiebat, ut Fabius testatur l.8.c.1. Nimirum delicatum hominis palatum videbatur sibi aliquid sentire, quod non usquequaque saperet genium *Romani* sermonis. At non audiendus est *Keckermannus*, quando hinc colligit, reprehensum ab *Asinio* esse sublimem *Livii* stylum. Uti &, cùm à *Seneca* culpari putat l.1.de *Irâ*.c ultimo; & de Tranquillitate c.9 Nam longè aliud & *Fabium* & *Senecam* velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendit. *Voss.* de Hist. *Lat.*

Livii Patavinitatem, quam gustabat *Pollio Asinius*, nos non gustamus; scilicet non habemus jam palatum usque adeò eruditum, aut certè morosum. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Livius sermone illo, quem *Pollio Patavinitatem* dixit sapere, eloquentior fuit multis *Romæ* natis, & fortassis illo ipso *Pollione*. *Idem.* l.2. De caus. Corrupt. Art.

Quod si Pollio sibi solus *Romanè* vel loqui vel scribere visus est, cui *Livius* olet *Patavinitatem*, *Virgilius Mantuanitatem*, *Ciceronis* dictio parum sapit, sanè si iis quæ illius extant, non dixit meliora: malim profectò cum hisce minus *Romanè* loqui, quàm cum illo eum ad modum, quem legimus ex fragmentis. *I. C. Scaliger* l.4.c.17. Poëtic.

Philippus Comineus Livium vocabat *Latinorum Polybium*, omnibusque senatoribus & rerum publicarum gubernatoribus perlegendum dicebat.

Magnatibus viris nulla est lectio magis accommoda quàm *Historicorum*, inter quos facilè primas tenet T. *Livius*, de *Latinis* loquor. *Erasm.* l. 28. Epist. 15.

T. Livius non rarò secum ipse dissidet in rerum gestarum narratione, tantum abest, ut nusquam aberret à vero. *Idem* in *Ciceroniano* p.109.

Livio non alius jucundior, etsi ad primum gustum subausterus sit. *Idem* l.28. Epist. 8.

Non movere debet *Henricus Glareanus*, vir variæ eruditionis, cùm (præfatione Annotationibus in *Livium* præmissâ) *Livium* bellicosæ Gallorum gentis res gestas odiosè tractare, virtutesque eorum malignè elevare conqueritur. Quod etiam *Barthius* facit Adversariorum l. 60. in *August.* De *Civitate Dei* l.1.c.6. Quàm enim *Livius* veritati studuerit, vel ex eo conjecturam capere possimus, quòd in descriptione Belli civilis, ne Augusto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quàm factum sciret. *Voss.* de Histor. Lat.

Multi *Livium* improbant, quod superstitiosè referat prodigia tam multa: ut boves locutos, infantes semestres Triumphum clamasse. Quæ sanè in Gentili laudem magis merentur, cùm qualemcunque numinis cultum ἀθεότητι oporteat præferre. *Idem* ibid.

Ne indignetur sibi *Herodotus* æquari *T. Livium*, cùm in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita dicuntur omnia cùm rebus, tùm personis accommodata.

Sed

Sed affectus quidem, præcipuè eos, qui sunt dulciores, ut parcissimè dicam, nemo Historicorum commendavit magis. Ideoque immortalem illam *Salustii* velocitatem diversis virtutibus consecutus est. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Magnus, *Deus* bone, autor *T. Livius*; lacteâ quadam ubertate dictionis divinitùs facundus; amans virtutum, osor vitiorum, rectus judicii, rerum togæ, rerum sagi, etsi non ex usu, neque experientiâ, egregiè tamen peritus: denique, si quid judico, hoc solum ingenium (de *Historicis* loquor) populus *Romanus* par imperio suo habuit. *Casaub* præfat. Polyb. præmissâ, p. 54.

Cæterùm tantus & tàm admirabilis scriptor, ut eloquentiâ *Polybium* facilè vincit, quod ingenuè fateor: ita aliis dotibus à *Polybio* non obscurè vincitur. Nam, ut de libro sexto nihil dicam, & id genus aliis *Polybii* digressionibus; & *Tactica* imperitiam, est, ubi deprehendas, quod nostri commentarii *Polybiani* docent: & in caussis rerum assignandis, à sincero nostri judicio, præ nimiâ superstitione non rarò deflectens, aniles ineptias solidis rationibus, & certis illius demonstrationibus anteponit. Illa quoque tam frequens & tam accurata portentorum enumeratio, annon eundem hunc animi illius morbum palam facit? Ut non abhorreat à veri fide, quod memoriæ proditum est à nonnullis, *Gregorium Magnum Pontificem* Religionis Christianæ propagandæ studiosissimum, hac tanti scriptoris ridiculâ superstitione offensum, ex omnibus Bibliothecis ejus Historias curassë tollendas. *Idem* ibid.

Polybii vestigiis (ut accuratè ostendit *Fulvius Ursinus*) passim insistit *Livius*, usque adeò ut sæpè etiam verbum penè verbo interpretetur. *Voss.* Institut. Orator. l. 1. p. 39.

Omninò assentire malo *Petrarchæ, Crinito, Politiano, Sigonio*, atque aliis, qui divisionem eam Decadum, non à scriptore, sed librariis esse, putant. Movet verò me illud, quod etiam istos movit: nempe quòd *Censorinus*, *Diomedes*, ac veterum alii, nunquam *Decadum*, sed semper librorum meminere. *Voss.* de arte Hist. c. 25.

Neque partitiones *Decadum* ab ipso *Livio* sunt, quod Professorem *Humanitatis* ignorare non decebat; antiqui enim *Grammatici* non *Decades* sed *Libros* agnoscunt. *Laurent Pignor.* in Sym. Epistol. Epist. 44.

In *Decades* fastidiosam legentium ignaviam Livii centum & quadraginta libros dispescuisse verosimile est. *Act. Erudit.* Cal. Mart. An. 1683.

Rufus Avienus, *Servio* teste, *Livium* carmine expressit *Iambico*.

Elegans est editio illa quæ cum perpetuis *Ioan. Fried. Gronovii* & *Variorum* notis in 3. Tomos divisa, *Amstelodami* apud *Ludovicum* & *Danielem Elzevirios* in 8°. Annis 1664. & 65. excusa fuit. Præferenda verò est illa editio, quæ cum notis *Ioan. Doujatii* prodiit, jussu *Christianissimi Regis*, in usum *Delphini*. Tomis quinque, Paris. 1679, 1680, & 1681. in 4°.

Hoc *T. Livii* Historici Epitaphium in *Palatio Patavino* sub veteri Statuâ.

Ossa tuumque caput cives tibi, maxime Livi,

Prompto animo hîc omnes composuere sui.
Tu famam aeternam Romae, *patriaeque dedisti.*
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hac; & si majora liceret,
Hoc totus stares Aureus ipse loco.

Anno seculi hujus decimo quinto *Bamberga, Hectore Corzavio, Imperialis Ecclesiae Decano, Bibliothecam* Publicam recognoscente ac transferente, inventa est à *Iohanne Horrione Societatis Iesu* Theologo prior pars libri 33. *Titi Livii*, anteà desiderata. Praetereà membranam palmulae, quâ pila luditur, à sphaeristerii Magistro injunctam, deperditorum quippiam *Livii* continentem, se vidisse *Doujatto* narravit *Iohannes Capellanus*, vir celeberrimus. In Regis etiam *Hispaniarum Scoriale-si* bibliothecâ nondum in vulgus editos quosdam *Livii* libros haberi vulgò fertur. *Constantinopoli* verò in *Turcarum* Imperatoris Regiâ integrum *Livium* extare, ex Imperatorum *Graecorum* Bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim *Petrus Valius* (*Pietro* della *Vall*) Epistolarum exoticarum partis primae septimâ narravit: adjiciens, eum *Codicem* quinque millibus *Ducatonis* Magnum *Hetruriae Ducem* aliquando redimere voluisse; *Gallicarum* etiam Regis Legatum *Sansium*, è gente *Harlaeâ*, decem millibus eundem animose licitum esse, ac citra dubium grandi hac aeris summâ istum obtinuisse à Biblioth.cae in Palatio *Imperatoris Turcici*, custode, si is invenire *codicem* istum potuisset, quem disjectum ferebat, cùm exhibere sibi eundem *Legatus* cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides sublesta redditur. Ut adeo quae nuper modo percrebuit fama de *Livio* integro, à *Bassa* quodam Regi *Galliae* pro immensâ vi auri quàm postulaverat oblato, eodem loco habenda sit. *Act. Erudit.* An. 1683. Calend. Mart.

STRABO.

Claruit Ann. Dom XV.

NAtus *Amasiae* civitate *Ponti*, *Philosophus* fuit *Stoicus*, quanquam & Philosophiam *Peripateticam* attigit. *Geographus* praestantissimus fuit, cujus 17. *Geographiae* libri quos *Tiberio Caesare* rerum potiente conscripsit, etiamnum hodie extant. *Scripsit* & alios, ac inter eos, commentarios historicos utiles ad moralem ac civilem Philosophiam; sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii *Tiberii*, extremae senectutis. *Hofman.*

Strabo vir profectò maximus. Extant ejus 17. *Geographiae* libri; quos non unâ de causâ maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores *Strabonis* maximopere nobis commendat: siquidem priorum *Geographorum* nemo plus terrarum lustravit *Geographiam* suam scribebat An. U. C. 771. quarto anno Imperii *Tiberii Caesaris*. Voss. de Hist. Graec. L. 1. c. 6.

Ex his apparet, quanto judicio usus sit *Strabo* in Historicis istis: longè aliter ac *Plinius*; qui multa ex *Megasthene*, & similibus, suis infarsit libris, de rei veritate securus.

securus, dum bonâ referat fide, quæ apud *veteres* legisset. *Voss.* de Hist. Græc. cap. 12. l. 1.

Unus extitit *Strabo Philosophus*, αἱρέσει quidem *Stoicus*, cæterùm doctus, *Deus bone*, & laboriosus, prorsusque ad unguem factus homo: qui omni doctrinâ eruditus, iisque omnibus præsidiis abundè instructus, quæ ad rem Geographicam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tantâ felicitate confecit, ut persuasum habeam, si quis diligenter hujus scripta versare voluerit, eum antiquiorum *Geographorum* jacturam patienter ferre opus namque relictum nobis est à summo scriptore, quod præter accuratissimam totius orbis tunc cogniti descriptionem, tantâ doctrinâ, tamque variâ omnium rerum scientiâ refertum est, eâ denique arte contextum, ut si unius aut alterius è *Veteribus* scripta excipias, nihil planè in omni *vetustate* reperiam cum hoc opere comparandum. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Iac. Lect. Strab.* L. 17 rer. Geographic. præfixâ.

Strabo Geographorum princeps, *Idem* ad *Baron.* Ann. 31. num. 69.

Strabo scriptor apprimè serius. *Idem* ibid. Ann. 34. num 116.

Nemo certè *Straboni* huic nostro est comparandus: tantâ curâ, tantâ animi perspicuitate illi universa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, sub oculos ponit: tanto inde judicio singulis sua affert ornamenta locis, ut unus ille verè totius orbis pictor *Apelles* videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipse peragravit ac vidit, eo quidem tempore, cùm tranquillitatem *Orbi* fecisset *Augustus*, & utcunque adhuc retineret *Tiberius*. Porrò quæ non vidit, quantâ diligentiâ inquisivit ab iis qui verè noverant? *Marc. Hopper.* Præfat. in *Strabon. Amstelod.* 1652.

Strabo pleraque refert occultâ fide: egregiùs mehercules, & non ad vulgi gustum scriptor. *Lips.* comment. in l. 2. Annal. *Tacit* figur. 177.

Strabo Geographus, insignis judicii & prudentiæ vir. *Idem* Manuduct. ad *Stoic.* Philosoph l. 1. dissertat. 17.

Strabo non *Historicus* modò insignis, sed *Philosophus* quoque & *Mathematicus*, adeò celebris & pervulgari nominis, ut eum *Thessalonicensis Eustathius* per quandam exochen *Geographi* nomine persæpè significet. *Rhodigin.* l. 21. lect. Antiq. c. 25. Cura ei non τόπων tantùm, sed etiam τῶν τρόπων fuit. *Coler.* Epist. de stud. Politic. p. 212.

Ipsum virum peritissimum, genere *Cappadocem*, eruditione *Græcum*, judicio *priscum*, incolatu *Romanum*, terrarum multarum peragratorem vocat *Petr. Bert.* descript. *Gall.* p. 203.

Satis prædicari nequit doctrina & industria *Strabonis Amaseni*, scriptoris gravissimi; quem *Stratonem* vocari debere, perperam in *Peripateticis* suis *Discussionibus* contendit *Franciscus Patricius*. *Voss.* de Philologiâ, p. 56.

Strabo Geographiæ suæ adjunxit *Dissertationes* Historicas & Politicas, de singulis sui temporis Rebuspublicis. Hujus judicio nihil est limatius in *Politicis*, quāvis multi eum tanquam nudum *Geographum* rejiciant In summa; est *Geographus Historico Politicus*. Differt à *Ptolomæo*, qui mathematicè, non verò Historicè *Geographiam* tradidit. Historia autem propriè non pertinet ad *Geographiam*, ad quam ea

proprid

ipsum Musarum numen sit habitus. Quod ad linguam latinam attinet, eruditi omnes uno ore confitentur, si funditùs illa esset amissa, unius autem *Ovidii* scripta extarent, ex illis commodissimè posse restitui. *Gif..n.* Apolog. pro Poët. lat. pagin. 484.

Opus ejus universum, ingenium potiùs refert, quàm curam. *C. Barth.* Adversar. lib. 58. 9.

Lascivus quidem in *Heroicis* quoque *Ovidius*, & nimium amator ingenii sui: laudandus tamen in partibus. Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Orator.

In *carminibus* non ignoravit vitia sua, sed amavit. *M. Ann Senec.* l. 2. declam. declamat 1. *Idem* quinto libro *Controversiarum* Battologiam *Ovidio* objicit. *Ovidius* magnâ in verbis novandis licentiâ utitur, ac neque humilia & à plebe petita fastidit; eaque re nonnemini visus est *Argenteæ* potiùs *ætati* accensendus. *Gasp. Sciopp.* in libro cui tit. consultat. p. 41.

Ovidius Poetarum ingeniosissimus egregiè illud pro magnitudine rei dixit: *Omnia pontus erant: deerant quoque littora ponto*; nisi tantum impetum ingenii & materiæ ad pueriles ineptias reduxisset. *Nat. lupus inter oves, fulvos vehi unda leones*; non est res satis sobria lascivire, devorato orbe terrarum. Dixit ingentia, & tantæ confusionis imaginem cepit, cùm dixit; *Expatiata ruunt per apertos flumina campos——Pressaque labant sub gurgite turres.* Magnificè hoc, si non curavit, quid *Oves* & *Lupi* faciant. *L. Ann. Senec.* lib. 3. cap. 27. Natural. Quæst.

Jam verò ad eum pervenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen judicii exercenda sunt. Quis enim de *Ovidio* satis dignè dicere possit, nedum ut eum audeat reprehendere? *Fastorum* stylus facilis, candidus: eruditio prisca & multa: ac tametsi materia non semper admittat cultum, ingenium autem viri non sæpè; multis tamen in locis seipso limatior atque tersior est. Minus laborati *libri Tristes*; *De Tristibus* malè inscribuntur: quemadmodum & *de Ponto*, nihilo majore cura commendandi. *Epistolæ* omnium illius librorum politissimæ. Nam & sententiæ sunt illustres, & facilitas composita, & numeri poëtici. *Iul. Cæs. Scalig.* in Hypercrit. p. 854. 855.

Uno vincitur [*Manilius*] quòd non potest *manum tollere de Tabulâ*, & (quod tam falsò quàm immeritò, *Ovidio* olim) nunquam scit desinere—Hoc aut non mediocre vitium est in nitido *scriptore*, ita puri sunt ab hac labe (*nimia earundem vocum iteratione*) principes Poetæ, *Virgilius* & *Ovidius*. *Ios. Scalig.* Proleg. *Manil.*

Omnes *Ovidius* transcendit. Sive falsa probabiliter, sive obscura perspicuè, sive utraque ornatè, sive omnia simpliciter sint exponenda. Falsa, ut in *Metamorphosi*. Obscura, ut Mathematica, & antiquitatis arcana in *Fastis*.

Quæ ad *Mores* pertinent, ubique. Etiam cùm ludit aut lascivit. Idque verbis & oratione vulgari. Ut & dicat quæ velit, & doceat quæ quisque intelligat, tam admirabili felicitate, ut cum quivis idem posse videatur, nemo possit: Nemo, nisi magni animi & excitati tentare idem ausit: Sapientes etiam desperent. Ubique *sententia*, ubique *loci communes*; de ignavia de disciplinis, brevitate

brevitate formæ, opum contemptu. *Dan. Heinſ.* libr. de conſtitut. *Tragœd.* ſecundum *Ariſtot.*

Ovdii facilitas eſt inimitabilis. *Scaligerana* 2. *Poetarum Ciceronem* vocat *Eraſmus* in *Ciceroniano* p. 147.

Cum adeò facilis ejus dictio videatur, ſubinde tamen occurrit, ubi ob trajectionem verborum duriuſculus videatur. *Voſſ.* de Poet. Lat. p. 30.

Ubique ingenioſus eſt *Ovidius*, quod nemo unquam, niſi qui, ipſe ingenioſus non eſſet, negavit: Ubique doctus eſt *Ovidius*, de quo non minus apud omnes conſtat: ſed haud equidem ſcio an alibi doctior ſit & ingenioſior, quàm in ſecundo *Triſtium*. Neque adeo mirum eſt: causam apud *Auguſtum* agebat, Principem doctum, Principem Poetam. *Tanaquil. Fabr.* lib. 1. Epiſt. Epiſt. 37.

Haud equidem ſcio, ſitne aliquid in toto *Latio*, quod elegantius & ingenioſius ſcriptum ab ullo Poëtâ fuerit, quàm *Elegia* octava libri 2. *Ponticorum*; ita ſunt ibi omnia terſa, ita omnia varia, & πολυμαθῆ, καὶ πάσας ἰδέας κινεῖ γλαφυρὸν ποίημα. *Idem.* ibid. Epiſt. 71.

Jeſ. *Rapinus Ovidii Faſtis* hanc gloriam tribuit, quòd ſit *Opus* omnium quæ edidit placidiſſimum, quodque ſolidum judicium maximè prodit. Dicit inſuper Poetam hunc tum demum cum ſeneſceret Faſtoſque componeret attingere potuiſſe Prudentiæ ac Moderationis perfectionem quæ in hoc poſita eſt ut quis ea tantùm dicat quæ neceſſaria & convenientia ſunt; Eum hoc tantùm loco moderatum & circumſpectum eſſe; Eumque alibi ſemper juvenilem animum exhibere. *Rapin.* Comparat. Hom. & Virgil. cap. 11.

Rapinus aſſerit *Ovidium Propertio* atque *Tibullo* in Elegiis anteponendum eſſe, quia magis nativus eſt ſtylus ejus, magis movet, & ardentiores affectus prodit; & quia hoc pacto meliùs quàm cæteri *Elegiæ* Characterem expreſſit. *Rapin.* Reflex. in Poeſ. Reſl. 29.

Optandum erat, ut extaret *Ovidii Medea*. Nam cum ingenium ejus viri tale ſit, ut penè modum humanæ conditionis excedat; ſi quo peccat, eo peccat, quòd, magnorum fluminum inſtar, interdum redundet. Quod ſi in eo vitium eſt, tot ſuis virtutibus ſatis illud compenſat. *Voſſ.* Inſtitut. Poetic. l. 11. p. 73.

Ex omni choro *Authorum*, quem unà legeremus ſegregavi *Ovidium*. Torvum enim illud & moroſum *Virgilianæ* Majeſtatis reveriti; incertum & intricatum *Papiniani* tumoris abominati ſumus. Et *Horatium* ſæpè ſuaviter nequam; dictiſque elegantibus & præceptis non rarò laſciviæ ac intemperantiæ virus admiſcentem reſpuimus. Quin & ipſum præterire auſi ſumus *Ciceronem*, ſubinde dum largo flumine *verborum* exundat; *rebus* & *ſenſibus* parcum. Quidni igitur *Ovidium* in manus ſumerem? *Ovidium* dixi, imò potius *Genium* quendam ingenii ac eloquentiæ in *Humanâ ſpecie* ludentem. Cujus *verſiculos* nec mortalis aliqua cura finxiſſe; nec ſtudium expreſſiſſe; neque *ars* concinnaſſe; ſed vel *natura* ipſa ſponte effudiſſe, aut *divinior* quædam *Muſa* dictâſſe videatur. *Ovidium*, lacteâ ubertate eloquii, facili proprietate verborum, ſincerâ puritate ſermonis, ſententiarum appoſito lepore, utilique acumine; æquali calore, & continuo *ſtyli* ſpiritu cuivis conferendum; cæterùm inexhauſtâ inventionis

copiâ,

Postrema quarti ejus libri *de Ponto* Elegia præclarum est Opus in quo singula sæculi sui solertia Ingenia recenset: Quorum nomen perennibus carminis ejus Monumentis durabilius evasit quàm si Annalibus in Capitolio asservandis insertum fuisset. In hac Elegia Poetam hunc eodem ordine cum *Virgilio* collocat.

Tityrus, antiquas & erat qui pasceret herbas:
Aptaque venanti Gratius arma daret.

Et reverà ætate suppar videtur illi fuisse, ut & argumento & stylo ei parum dissimilem se præbet. Et ausim asserere neminem qui acri & studioso ingenio præditus sit, ejus Melodia seu arte non delectatum iri. Et perfecti illi homines qui quodam quasi connubio binas hujusmodi dotes, tam raò in eodem pectore sociabiles conjunxerunt dictionum ejus Hermonià intimè afficientur. *Christ. Vase* Præf. ante *Gratium* de *Venatione*.

Duo elegantes Poetæ *venationis* præcepta poemate tractarunt, *Gratius* & *Nemesianus*. *Nemesiani* stylus candidus, nec vulgare sonans: *Gratius* verò castigatior. *Jul. Cæs. Scal.* l.6. Poetic. p.850, 851.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est; quicum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos: quippe cujus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem repræsentatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. Atque eos quidem ambos cùm plebeios judicem, *Gratii* puritatem atque rotunditatem, denique inventionem & ordinem antepono. Id quod sigillatim perpendenti omnia, satis patebit. *Idem* ibid. l.5. p. 578.

Felicissimum Latinorum seculorum facilè in *Gratii* poemate agnoscas, nil enim vulgare aut ineptum inest; omnia eodem filo gravitatem & elegantiam servant *Casp. Barth.* Adversar. l.1. c.16. p.37.

Si à *Marone* recesseris, quem *Gratio* nostro præferre possis Poetam toto *Latio* ne unquam quidem habebis. Idem ibid. l.6. c.5. p. 265.

Notamus in hoc scriptore eruditionem non pœnitendam, judicium acre, lectam dictionem, sed humiliorem subinde charactere *Epico*, neque id injuriâ, cum argumentum operis id deposcat. *Borrich* de Poet. p.54.

Gratius aurei & latinissimi seculi Poeta. *Ioan. Niess.* l. de ort. & occas. ling. lat.

Gratium nostrum neque florentibus *Romani* adhuc *Imperii* rebus magnopere cognitum fuisse, testari nobis abundè cum damno nostro potest *Nemesianus*, qui aliquot post sæculis de *venatione* librum scripturus, jactat primum se *Romanorum* illud iter ingredi, non facturus si floruisset nominis Poetici *gloriâ* tum *Gratius*. *Casp. Barth.* Adversar. l.57. c.17.

Gratius, luculentus Poëta, & in quo meritò seculi felicitatem agnoscit Incomparabilis Censor *Scaliger*. Eruditissimum illius Poëmation, quod *Cynegeticon* inscribit, primus ex carcere squaloris & situs vindicavit *C. Barthius*, cui

M passim

passim Poëta nullo post *Maronem* inferior, egregius & summo proximus Vates, audit: in quo castigata & erudita Phrasis pressaque & semper sibi æqualis. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Gratius Poëta cultus ac tersus. *Dempster.*

De hoc Poëtâ optimè meruit *Christophorus Wase*, qui versibus Anglicanis elegantissimè expressit, atque commentario illustravit.

C. JULIUS HYGINUS.

Claruit Ann. Dom. IV.

TEmpore *Octaviani Augusti*, cujus erat libertus floruit. *Scripsit* librum de vitâ rebusque virorum illustrium: De familiis Trojanis: De situ Urbium *Italicarum:* commentarios in *Virgilium:* librum de Agriculturâ: librum de *Penatibus*. Hodiè verò nihil *Hygini* habemus, præter *Poeticon Astronomicon* ad *M. Fabium* & *Mythologiam. Thomas Munckerus* hæc edidit, commentariisque illustravit, Anno 1681. *Amstelodami*, in 8°.

Est hic auctor ut quidem non ita purus atque elegans, adeo ut in quibusdam parum etiam *Latinus* videri queat, ita vetus tamen, & à reliquis *Hygini* scriptis, quæ quidem ad nos pervenere, non omninò absimilis aut abhorrens, præcipuè autem utilis iis, qui in *humanioribus* hisce studiis multùm ac diligenter versantur. Ex hoc enim non pauca, quæ tum apud *Ovidium*, tum apud alios plerosque Poetas minimè hactenus, aut certè perperàm intellecta sunt, intelligi & explicari tandem posse videntur, multaque hîc plana jam atque expedita reperias, quæ dudum magnos atque eruditos quoque viros variè ac miserè torserunt. *Iac. Micyll.* in Epist nuncupatoriâ.

Et *Augustales* liberti, *Phædrus* & *Hyginus*, etsi in hunc posteriorem, quemadmodum & in *Asconium Pedianum*, posterioribus seculis nonnulla minus *Latina* irrepsisse palam est. *Sciopp.* de Styl. Historic. Apud *Hyginum* offerri non pauca parum *Latina* & fæces sequioris ævi redolentia satis est manifestum: tum frequenter illum in narratione *fabularum* dissentire à semetipso, ac variare. Unde convinci possit interpolatus non ab una manu, *Scholiastas* Poetarum ac *Mythologos* præsertim *Græcos* compilante. *Nic. Heinsius.*

Est similis sibi hic scriptor, licet minimè unius auctoris liber sit, sed *Epitoma* ex *Hygino* & aliis contracta. *Barth.* l. 5. adversar. c. 1.

Hygini nomine prostantem librum ego *Rhapsodiam* ex omnibus hinc inde Mythologorum libris concinnatam esse arbitror. Nam apud *Fulgentium* integræ periodi sunt, quæ hîc extant, nisi tamen arrogans ille & invenustus, addo etiam semibarbarus & sesquisolœcus scriptor *Hyginum* potius exscripsit. Barth. Adv. l. 10 c. 12.

Quæ phrasis stylique facies in *Hygini* fabulis & multa in eo notanda sunt ab usu *Latinitatis* hodiernæ remota, quæ tamen *Barbariæ* damnare non possis, multa ob elegantiam commendanda. *Barth.* l. 8. Adversar. c. 6. Sunt in isto fasciculo (*Hygini*) nonnulla, quæ vix infimâ *Latinitate* subsistant. *Reines* l. III. variar. lect. p. 572.

Judicium in *Grammatico*, qui *fabularum* librum capitum ducentorum septuaginta septem constipavit, & præfixo *Hygini* nomine ætatem mentitus est & auctoritatem, meritò requiramus multis de causis. *Idem* ibid. c 8.

Iulius Hyginus scripsit ad *M. Fabium Quintilianum*, cui familiarissimus fuit. *De Mundi* & sphæræ *ratione* utile sanè *Astronomicum*. Præterea de *signis cœlestibus* opus, in quatuor libros distinctum. *Anton. Riccobon.* in fragm. Hist.

Nota magis nulli domus est sua, quàm *Hygino* Cœlum. *Franc. Mod.* Epist. 9. *Novantiq. lect.*

Hic *fabularum* liber ad omnium poetarum lectionem mirè necessarius. *Gesner.* in Biblioth.

Hygenus plebeius bonæ ætatis scriptor. *Sciopp.* in Infam. *Famian.* p. 49.

T. LIVIUS.

Clarui An' Dom. XII.

P*Atavinus*, quarto obiit *Tiberii* Anno, ætatis suæ 76. quo & *Ovidius* decessit *Tomis*: Ut de utroque *Eusebius* in *Chronicis* testatur. *Scripsit* Historiarum libros 140. iis complectebatur *Res Romanas* ab U. C. usque ad bellum in *Germaniâ* gestum à *Druso*, ejusque mortem. Ex illis soli supersunt 35. Nam secunda periit *Decas*, & quicquid sequebatur librum 45. cæterorum nihil habemus præter argumenta, quæ Epitome *Livianâ* (si argumentum libri 136. & 137. exceperis) continentur, sive ejus *Florus*, sive alius est auctor.

Eximius scriptor *Livius Patavinus*, Romanæ pater Historiæ. *Blond. Flavius Ita.* illust. principio.

Diligentissimus scriptor, ad bene tum loquendum, tum sentiendum in negotiis cum primis utilis. *Lud. Viv.* de tradend. Discipl. l. 5.

In *Livio* libertas maxima, prudentia non parva, dicendi copia major, quàm diligentia: ideoque à Principe *Cæs*, tanquam verbosum & negligentem notatum fuisse crediderim. *Car. Sigon.*

T. Livius Historicorum princeps fuit. Scripsit Historiæ Romanæ 140 libros arte ac elegantia tantâ, prorsus ut nec ætas superior, neque tota posteritas, non modò potiorem, sed ne parem quidem ullum habuerit scriptorem. *Leand. Albert.* in *Ital.* descript.

Non est Antiquarius *Livius*, fateor: sed nec omnia in eo protrita, & à fæce vulgi. Vetustæ dictionis plura haud dubiè extarent vestigia, absque *correctorum* audaciâ si fuisset. *Lips.* Epist. Quæst. l. 4. Epist. 10.

Est *Livius* magnitudine quidem & majestate operis ante omnes. Diffusus ille & placidus, in concionibus maximè disertus; & talis omninò, qualem *Fabius* descripsit. *Patavinitas* ei objecta ab *Asinio*, id est, nisi fallor, sermonis quædam peregrinitas nec tam in verbis quam in stylo toto. Nos quoque supinum cum alibi, aut frigidum, imò & ταυτολόγον agnoscimus: derivaturi libenter tamen in exscriptores hanc culpam. Judiciis sententiisque bonus est, etsi non frequens: quid refert? pro ipso loquitur docteque copia tot eventuum & exemplorum. *Lips.* not ad Poetic. l. 1. c. 9.

Nihil hoc scriptore est grandius atque uberius. De stylo litem intentabat olim *Asinius Pollio. Patavinitatem* in eo animadvertere se aiebat, ut *Fabius* testatur l.8.c.1. Nimirum delicatum hominis palatum videbatur sibi aliquid sentire, quod non usquequaque saperet genium *Romani* sermonis. At non audiendus est *Keckermannus*, quando hinc colligit, reprehensum ab *Asinio* esse sublimem *Livii* stylum. Uti &, cùm à *Seneca* culpari putat l.1.de *Irâ*.c ultimo; & de Tranquillitate c.9 Nam longè aliud & *Fabium* & *Senecam* velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendit. *Voss*. de Hist. *Lat*.

Livii Patavinitatem, quam gustabat *Pollio Asinius*, nos non gustamus; scilicet non habemus jam palatum usque adeò eruditum, aut certè morosum. *Lud. Viv*. de Trad. Discipl.

Livius sermone illo, quem *Pollio Patavinitatem* dixit sapere, eloquentior fuit multis *Romæ* natis, & fortassis illo ipso *Pollione*. *Idem*. l. 2. De caus. Corrupt. Art.

Quod si Pollio sibi solus *Romanè* vel loqui vel scribere visus est, cui *Livius* olet *Patavinitatem*, *Virgilius Mantuanitatem*, *Ciceronis* dictio parum sapit, sanè si iis quæ illius extant, non dixit meliora: malim profectò cum hisce minus *Romanè* loqui, quàm cum illo eum ad modum, quem legimus ex fragmentis. *I. C. Scaliger* l 4.c.17. Poëtic.

Philippus Cominæus Livium vocabat *Latinorum Polybium*, omnibusque senatoribus & rerum publicarum gubernatoribus perlegendum dicebat.

Magnatibus viris nulla est lectio magis accommoda quàm *Historicorum*, inter quos facilè primas tenet T. *Livius*, de *Latinis* loquor. *Erasm*. l. 28. Epist. 15.

T. Livius non rarò secum ipse dissidet in rerum gestarum narratione, tantum abest, ut nusquam aberret à vero. *Idem* in *Ciceroniano* p.109.

Livio non alius jucundior, etsi ad primum gustum subausterus sit. *Idem* l.28. Epist. 8.

Non movere debet *Henricus Glareanus*, vir variæ eruditionis, cùm (præfatione Annotationibus in *Livium* præmissâ) *Livium* bellicosæ Gallorum gentis res gestas odiosè tractare, virtutesque eorum malignè elevare conqueritur. Quod etiam *Barthius* facit Adversariorum l. 60. in *August*. De *Civitate Dei* l. 1. c. 6. Quàm enim *Livius* veritati studuerit, vel ex eo conjecturam capere possumus, quòd in descriptione Belli civilis, ne Augusto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quàm factum sciret. *Voss*. de Histor. Lat.

Multi *Livium* improbant, quod superstitiosè referat prodigia tam multa: ut boves locutos, infantes semestres Triumphum clamasse. Quæ sanè in Gentili laudem magis merentur, cùm qualemcunque numinis cultum ἀθεότητι oporteat præferre. *Idem* ibid.

Ne indignetur sibi *Herodotus* æquari *T. Livium*, cùm in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita dicuntur omnia cùm rebus, tùm personis accommodata.

Sed affectus quidem, præcipuè eos, qui sunt dulciores, ut parcissimè dicam, nemo Historicorum commendavit magis. Ideoque immortalem illam *Salustii* velocitatem diversis virtutibus consecutus est. *Quintil.* l. 10. c 1.

Magnus, *Deus* bone, autor *T. Livius*; lacteâ quadam ubertate dictionis divinitùs facundus; amans virtutum, osor vitiorum, rectus judicii, rerum togæ, rerum sagi, etsi non ex usu, neque experientiâ, egregiè tamen peritus: denique, si quid judico, hoc solum ingenium (de *Historicis* loquor) populus *Romanus* par imperio suo habuit. *Casaub* præfat. Polyb. præmissâ, p. 54.

Cæterùm tantus & tàm admirabilis scriptor, ut eloquentiâ *Polybium* facilè vincit, quod ingenuè fateor: ita aliis dotibus à *Polybio* non obscurè vincitur. Nam, ut de libro sexto nihil dicam, & id genus aliis *Polybii* digressionibus; & *Tactica* imperitiam, est, ubi deprehendas, quod nostri commentarii *Polybiani* docent: & in causis rerum assignandis, à sincero nostri judicio, præ nimiâ superstitione non rarò deflectens, aniles ineptiás solidis rationibus, & certis illius demonstrationibus anteponit. Illa quoque tam frequens & tam accurata portentorum enumeratio, annon eundem hunc animi illius morbum palam facit? Ut non abhorreat à veri fide, quod memoriæ proditum est à nonnullis, *Gregorium Magnum Pontificem* Religionis Christianæ propagandæ studiosissimum, hac tanti scriptoris ridiculâ superstitione offensum, ex omnibus Bibliothecis ejus Historias curasse tollendas. *Idem* ibid.

Polybii vestigiis (ut accuratè ostendit *Fulvius Ursinus*) passim insistit *Livius*, usque adeò ut sæpè etiam verbum penè verbo interpretetur. *Voss.* Institut. Orator. l. 1. p. 39.

Omninò assentire malo *Petrarchæ*, *Crinito*, *Politiano*, *Sigonio*, atque aliis, qui divisionem eam Decadum, non à scriptore, sed librariis esse, putant. Movet verò me illud, quod etiam istos movit: nempe quòd *Censorinus*, *Diomedes*, ac veterum alii, nunquam *Decadum*, sed semper librorum meminere. *Voss.* de arte Hist. c. 25.

Neque partitiones *Decadum* ab ipso *Livio* sunt, quod Professorem *Humanitatis* ignorare non decebat; antiqui enim *Grammatici* non *Decades* sed *Libros* agnoscunt. *Laurent Pignor.* in Sym. Epistol. Epist. 44.

In *Decades* fastidiosam legentium ignaviam Livii centum & quadraginta libros dispescuisse verosimile est. *Act. Erudit.* Cal. Mart. An. 1683.

Rufus Avienus, *Servio* teste, *Livium* carmine expressit *Iambico*.

Elegans est editio illa quæ cum perpetuis *Ioan. Fried. Gronovii* & *Variorum* notis in 3. Tomos divisa, *Amstelodami* apud *Ludovicum* & *Danielem Elzevirios* in 8°. Annis 1664. & 65. excusa fuit. Præferenda verò est illa editio, quæ cum notis *Ioan. Doujatii* prodiit, jussu *Christianissimi Regis*, in usum *Delphini*. Tomis quinque, Paris. 1679, 1680, & 1681. in 4°.

Hoc *T. Livii* Historici Epitaphium in *Palatio Patavino* sub veteri Statuâ.

Ossa tuumque caput cives tibi, maxime Livi,

Prompto animo hîc omnes composuere tui.
Tu famam æternam Romæ, *patriæque dedisti.*
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hac; & si majora liceret,
Hoc totus stares Aureus ipse loco.

Anno seculi hujus decimo quinto *Bamberga, Hectore Corzavio, Imperialis Ecclesiæ Decano, Bibliothecam* Publicam recognoscente ac transferente, inventa est à *Iohanne Horrione Societatis Iesu* Theologo prior pars libri 33. *Titi Livii,* anteà desiderata. Præterea membranam palmulæ, quâ pila luditur, à sphæristerii Magistro injunctam, deperditorum quippiam *Livii* continentem, se vidisse *Doujatto* narravit *Iohannes Capellanus*, vir celeberrimus. In Regis etiam *Hispaniarum Scoriale* si bibliothecâ nondum in vulgus editos quosdam *Livii* libros haberi vulgò fertur. *Constantinopoli* verò in *Turcarum* Imperatoris Regiâ integrum *Livium* extare, ex Imperatorum *Græcorum* Bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim *Petrus Vallius* (*Pietro* della *Vall*) Epistolarum exoticarum partis primæ septimâ narravit: adjiciens, cum *Codicem* quinque millibus *Ducatonis* Magnum *Hetruriæ Ducem* aliquando redimere voluisse; *Gallicarum* etiam Regis Legatum *Sansium*, è gente *Harlæâ*, decem millibus eundem animose licitum esse, ac citra dubium grandi hac æris summâ istum obtinuisse à Bibliothecæ in Palatio *Imperatoris Turcici* custode, si is invenire *codicem* istum potuisset, quem disjectum ferebat, cùm exhibere sibi eundem *Legatus* cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides sublesta redditur. Ut adeo quæ nuper modo percrebuit fama de *Livio* integro, à *Bassa* quodam Regi *Galliæ* pro immensâ vi auri quàm postulaverat oblato, eodem loco habenda sit. *Act. Erudit.* An. 1683. Calend. Mart.

STRABO.

Claruit Ann. Dom. XV.

Natus *Amasiæ* civitate *Ponti*, *Philosophus* fuit *Stoicus*, quanquam & Philosophiam *Peripateticam* attigit. *Geographus* præstantissimus fuit, cujus 17. *Geographiæ* libri quos *Tiberio Cæsare* rerum potiente conscripsit, etiamnum hodie extant. *Scripsit* & alios, ac inter eos, commentarios historicos utiles ad moralem ac civilem Philosophiam; sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii *Tiberii*, extremæ senectutis. *Hofman.*

Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. *Geographiæ* libri; quos non unâ de causâ maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores *Strabonis* maximopere nobis commendat: siquidem priorum *Geographorum* nemo plus terrarum lustravit. *Geographiam* suam scribebat An. U. C. 771. quarto anno Imperii *Tiberii Cæsaris*. Voss. de Hist. Græc. L. II. c. 6.

Ex his apparet, quanto judicio usus sit *Strabo* in Historicis istis: longè aliter ac *Plinius*; qui multa ex *Megasthene*, & similibus, suis infarsit libris, de rei veritate securus.

securus, dum bonâ referat fide, quæ apud *veteres* legisset. *Voss.* de Hist. Græc. cap. 12. l. 1.

Unus extitit *Strabo Philosophus, αἱρέσει* quidem *Stoicus*, cæterùm doctus, *Deus bone*, & laboriosus, prorsusque ad unguem factus homo: qui omni doctrinâ eruditus, iisque omnibus præsidiis abundè instructus, quæ ad rem Geographicam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tantâ felicitate confecit, ut persuasum habeam, si quis diligenter hujus scripta versare voluerit, eum antiquiorum *Geographorum* jacturam patienter ferre. opus namque relictum nobis est à summo scriptore, quod præter accuratissimam totius orbis tunc cogniti descriptionem, tantâ doctrinâ, tamque variâ omnium rerum scientiâ refertum est, eâ denique arte contextum, ut si unius aut alterius è *Veteribus* scripta excipias, nihil planè in omni *vetustate* reperiam cum hoc opere comparandum. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Iac. Lect. Strab.* l. 17 rer. Geographic. præfixâ.

Strabo Geographorum princeps; *Idem* ad *Baron.* Ann. 31. num. 69.

Strabo scriptor apprimè serius. *Idem* ibid. Ann. 34. num 116.

Nemo certè *Straboni* huic nostro est comparandus: tantâ curâ, tantâ animi perspicuitate illi universa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, sub oculos ponit: tanto inde judicio singulis sua affert ornamenta locis, ut unus ille verè totius orbis pictor *Apelles* videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipse peragravit ac vidit, eo quidem tempore, cùm tranquillitatem *Orbi* fecisset *Augustus*, & utcunque adhuc retineret *Tiberius*. Porrò quæ non vidit, quantâ diligentiâ inquisivit ab iis qui verè noverant? *Marc. Hopper.* Præfat. in *Strabon. Amstelod.* 1652.

Strabo pleraque refert occultâ fide: egregiùs mehercules, & non ad vulgi gustum scriptor. *Lips.* comment. in l. 2. Annal. *Taciti* figur. 177.

Strabo Geographus, insignis judicii & prudentiæ vir. *Idem* Manuduct. ad *Stoic.* Philosoph l. 1. dissertat. 17.

Strabo non *Historicus* modò insignis, sed *Philosophus* quoque & *Mathematicus*, adeò celebris & pervulgati nominis, ut eum *Thessalonicensis Eustathius* per quandam exochen *Geographi* nomine persæpè significet. *Rhodigin.* l. 21. lect. Antiq. c. 25. Cura ei non τόπων tantùm, sed etiam τῶν τρόπων fuit. *Coler.* Epist. de stud. Politic. p. 212.

Ipsum virum peritissimum, genere *Cappadocem*, eruditione *Græcum*, judicio *priscum*, incolatu *Romanum*, terrarum multarum peragratorem vocat *Petr. Bert.* descript. *Gall.* p. 203.

Satis prædicari nequit doctrina & industria *Strabonis Amaseni* scriptoris gravissimi; quem *Stratonem* vocari debere, perperam in *Peripateticis* suis *Discussionibus* contendit *Franciscus Patricius*. *Voss.* de Philologiâ, p. 56.

Strabo Geographiæ suæ adjunxit *Dissertationes* Historicas & Politicas, de singulis sui temporis Rebuspublicis. Hujus judicio nihil est limatius in *Politicis*, quàvis multi eum tanquam nudum *Geographum* rejiciant. In summa; est *Geographus Historico Politicus*. Differt à *Ptolomæo*, qui mathematicè, non verò Historicè *Geographiam* tradidit. Historia autem propriè non pertinet ad *Geographiam*, ad quam ea propriè

propriè spectant, quæ ad *Regionis* situm, longitudinem & latitudinem pertinent: peccat ergò *Strabo* in hoc casu. In descriptione *Germaniæ* multos errores commisit. *Herman. Conring.* in *Thesaur.* Retump. Vol.1.p.27.

Strabo Amasenus Princeps *Geographorum*, quem frustrà conatur de sui *operis* possessione dejicere *Franc. Patricius* l. in 3. *Peripatetic. Discussion.* ut cuidam *Stratoni* tribuat. Castigandus autem videtur *Strabo*, quòd *Historias*, & *Philosophicas* Disputationes *Geographiæ* miscuerit. Cardinal. *Ioan. Bona.*

* *Isaaci Casauboni* in *Strabonem* Commentarii, permittuntur cum expurgationibus. Vid. Indic. Madrit. edit. Ann. 1667.

Extant Geographiæ libri 17. Græcè cum versione Guil. Xylandri & observationibus *Isaac. Casauboni* & Friderici Morelli. Lutetiæ Parisiorum An. 1620. Typis Regiis in fol.

PHÆDRUS.

Clar. Anno Dom. XX.

Thrax *Augusti* libertus, tempore *Tiberii* claruit. Reliquit 5. libros *Fabularum Æsopicarum* versibus Iambicis conscriptos.

De hoc libello idem ego tecum & cum politissimo viro *Iacobo Bongarsio* sentio, elegantem esse cumprimis, & florente etiam ac purâ linguâ *Latinâ* scriptum: (quæ paulò pòst multum à nativa illa simplicitate sua degeneravit) ac suppare m esse judico hunc *Phædrum Laberio*, ac *Publio Syro Mimographis*: abundare quoque optimis & ad vitam utilissimis sententiis. Tantùm vellem in numeris ac legibus carminis Jambici paulò accuratior fuisset, in quibus palam est, eum satis negligentem esse, ne dicam dissolutum. Sed *Comicorum* ille fortasse hac in re licentiam imitari voluit, nihilque circa numeros pensi habuit, dum purè atque emendatè loqueretur: in quo studio nemini facilè cedit. Hoc quoque non sine judicio fecisse existimandus est; quòd ad *Fabularum* descriptionem *Iambo* potissimum adhibere voluit. Hoc enim metri genus quàm minimè à quotidiano & naturali sermone recedit: adeoque ipsa *Natura* (si *Aristoteli* credimus) id invenit, ceu maximè accommodatum & proprium τῇ λέξει. *Conrad. Ritterstiu.* in Epist. præliminari ad *Ioachim. Camerar.* præfix. *Phæd.* Fab. 1667.

De dicendi genere si roges, quid sentiam, dicam equidem, & quasi me *Censor* rogaret, ex animi sententia; Neminem arbitror à felici illâ *Terentii* simplicitate propiùs abesse—Nemo è veteribus ingenio fuisse videtur ad illam *Terentii* semper lenitatem magis facto, quàm *Phædrus*; quod & necesse fuerat, ea enim est Apologorum, atque adeò *Fabellarum* omnium natura, ut sermone non debeant, nisi facili placidoque tractari. *Tanaquill. Fab.* in Not. ad *Phædr.*

Phædrus suavissimus ille Fabulator, & urbaniorum hominum delicium. *Tan. Fab* l. 1. Epist. Epist. 49.

Phædrus Scriptor meo judicio politissimus. *Casaub.* in Epist. 99. ad *Petr. Pithæum.*

De

De *Phædri* Fabulis ita judicant doctorum plerique, esse ingenuæ *Latinitatis*, neque mentiri ævum *Tiberii*. In quorum ego prorsùs opinione sum, licèt unam & alteram subdititiam & insititiam esse jam olim notarim. *Gasp. Barth.* Adversar. l. 36. c. 21.

Ingenuas *Phædri* fabulas à primâ pueritiâ in deliciis habui, & immortali amore prudentiam in tam suavibus verbis & fabulis abditam, dignam esse quis neget? *Idem* ibid. l. 30. c. 22.

Phædrum & *Hyginum* velut elegantiæ minùs studiosos *plebeia* plusculum usurpasse apparet. *Gasp. Sciopp.* Consultat. p 42.

Scripsit has *fabellas* stylo longè optimo ac latinissimo, ut plerique docti tradiderunt. Nam quòd *Schoppius* in eo nescio quid *Barbari* ac *Thracici* subodoratur, id planè est ejusmodi, quale ejus, qui in *Tito Livio* deprehendit *Patavinitatem*. Itaque hucusque nemini ex doctioribus suam approbare potuit sententiam, nec credo unquam approbabit. *Ioan. Scheffer* in Vit. *Phædri.*

Antiquitas nihil Fabulis ipsis elegantius habet. Eruditor. Diar. Gallic. 2. Febr. 1665.

Dictio ejus pura est, & emendata, nec indigna quam imitentur linguæ *Latinæ* candidati. *Borrich.* de Poet. p. 56.*

At verò *Phædrus* noster illis (*Plauto* & *Terentio*) castigatior est, & adstrictior, sed ita tamen, ut honestâ quadam interdum libertate utatur. Quod à nobis eâ gratiâ dicitur, ne quis omnia ejus Carmina ad molestam illius purioris *Iambici* diligentiam postulet revocari. Nam quod suspicatur *Schoppius* ignorâsse *Phædrum* leges *metricas*, cui, quæso, persuaserit? Eadem operâ P. Syrum, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, vetéresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, πῶς σε ἄνευ φῶ; sed solens suo more facit *Schoppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos* insectari, κολοιὸς πρὸς αἐτόν. *Tanaquil. Faber* Not. in Prolog. *Phæd. l.* 1. Fabul.

Phædrus Augusti vel *Tiberii* libertus gente *Thrax*, *Æsop:* fabulas *Latinis* Versiculis descripsit adeò nitidis & limatis, ut nil *Romanius* dici scribique possit. *Dan. Georg. Morhof.* de *Patavin. Livian* p. 158

Vavassor de *Ludicrâ Dictione* p. 206. *Phædri* dictionem ab omni peregrinitate & insolentiâ remotam judicat, narratque accepisse se à *Iacobo Sirmundo*, cùm *Petrus Pithæus* primùm misisset *Romam* hos libros *Lutetiæ* editos, *Romanos* ut emunctæ naris homines novitate voluminis percussos non dubitasse, quin ætatem redoleret *Augusti*, ac summam illam facilitatem styli & Scripturæ repræsentaret. Id autem miratur *Vavassor*, quî factum; quòd *Seneca* *Æsopios* logos intentatum *Romanis* ingeniis opus dixerit, cùm *Phædrum* hunc haberet, quem opponere possit toti *Græciæ*.

Editiones multæ circumferuntur; laudatior *Rigaltii*, *Pithæi*, *Schefferi*, *Tanaquilli Fabri*, *Holstii* cum notis *Freinshemii*: laudatissima verò ac emendatissima est editio *Marquardi Gudii*.

M. ANNÆUS SENECA.

Clar. Anno Dom. XX.

RHetor & Declamator, *Augusti & Tiberii* ætate floruit. Idem tres filios egregios reliquit, *Lucium Annæum Senecam Philosophum, M. Annæum Novatum*, alias *Junium Gallionem* dictum, & *M. Annæum Melam*, *Lucani* poetæ patrem. Nobis ex sui ævi *Declamatoribus* excerpta dedit, idque stylo puro & eleganti, nec minori acumine judicii, quo egregiè usus est in ingeniis, dictisque eorum, censendis; ex quibus laudabilia ista, sedulæ instar apis, delibavit. *Voss.* de Rhetor. natur. p. 106, 107.

Inter *Declamatores M. Seneca* Rhetor insignis familiam ducit, sive *Suasorias* ab optimis dicendi magistris tractatas, sive *controversias* memoriâ reconditas, depromat. De cujus scriptoris stylo ita judicare non dubitem, nihil esse in *Linguâ Latinâ*, cùm à *Cicerone Fabioque* discesseris, scriptum purius aut elegantius. Judicium verò, quod semper fuit, eritque perpaucorum hominum, & acumen in aliorum ingeniis dictisque censendis, summum ac proprium illius. Dissentio igitur à viro docto, qui memoriâ nostrâ *Senecam* hunc *Rhetorem* leviter doctum, ac quasi proletarium appellat. *Andr. Schott.* de *M. Senec. & Declamand.* rat. præfix. oper. *M. Ann. Senec.*

Ex decem *controversiarum* libris, quos vulgârat *Ann. Seneca*, quinque vix supersunt: iique adeo mutili & corrupti, ut fragmentorum potius congeriei, quàm alicujus integri corporis speciem referant. *Græca* enim omnia quæ notabilem operis partem efficiebant, penitus interciderunt. *Latina* verò manca, confusa, perturbata, & ubique tàm malè habita sunt, ut si ipse auctor rediret, sua esse ejuraret. *Nic. Fab.* præfat. ad *M. Ann. Senec.* libr.

Senecam Rhetorem licebit evolvere, à quo multum adjuvabitur verborum, & propriorum & translatorum vi, tum copiâ & veritate: ut rem eandem crebrò & sine fastidio possint exponere: multumque alere potest *facundiam Latinam, Metaphoris* potissimum, præ cæteris *Scriptoribus*, dextrè accommodatis. *Lud. Viv.* l. 3. de Tradend. Discipl.

Lucius Ann. Seneca Philosophus patrem habuit, nomine & cognomine eodem. Is domo *Corduba* fuit, professione *Rhetor*. Natus ante bellum civile *Cæsarianum*, supervixit ad Claudii circiter principatum: sine honoribus, & non aliud quam *Provincialis Eques*. Is jam senex non dubiè filiis suis scripsit, aut dictavit potius, illos, qui supersunt, *controversiarum* & *suasoriarum* libros. Sed ut in *Plauti* fabula, inter duos *Menæchmos*, sic inter duos *Senecas* confusione nominum ortus error. Tributa illi quæ hujus erant: & claritate nimiâ *Filii* obscurus *pater* hodiè, imò ignotus. Memoriam boni *senis* fugitivam (impunè hoc dixerim) primus retraham ego. Ejus, inquam, *Senecæ* hi Libri. Doceo ex ætate, quæ *patri* convenit, disconvenit *proli*. Doceo ex *inscriptione* quæ in omnibus libris, etiam scriptis, concipitur: *L. Ann. Seneca ad Senecam Novatum, & Melam filios*. vid. *Just. Lips.* l. 1. c. 1. Elect.

M. Annæus Seneca Rhetor seu Declamator, Pater Philosophi; extant non ipsius

ipsius sed alienæ ab eo digestæ Declamationes: quas præloquiis aut interloquiis distinxit: & vel sic come atque amœnum ingenium suum satis ostendit. *Lipsius* in vitâ *Senecæ*.

Utile illud ad eloquentiam scriptum est, & quod in uno velut corpore præfert, tot membra veterum oratorum. *Idem* Epist. 4. Cent. 4. Miscel.

Unicè me in *Filio* Sapientia delectat: in *Patre* comitas, lepos & facundia quædam simplex. *Idem* Epist. 45. Cent. 1. Miscel.

Opera *M. Annæi Senecæ Rhetoris* prodierunt cum integris *Nicolai Fabri*, *Andr. Schotti*, *Ioh. Fred. Gronovii*, & selectis *Variorum* Commentariis illustrata, & prætereà Indice accuratissimo aucta. Accedunt *Iohannis Schultingii* in eundem notæ & emendationes, hactenus ineditæ. *Amstelodami*, apud *Dan. Elsevirium*, An. 1672. in 8°.

M. Annæi Senecæ Epitaphium:

Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores,
Ite, alias post hac sollicitate animus.
Me procul à vobis Deus *evocat. Ilicet actis*
Rebus terrenis hospita terra vale.
Corpus avara tamen sollennibus accipe Saxis,
Namque animam cœlo reddimus, ossa tibi.

Phil. Labb. Thesaur. Epitaph.

VALERIUS MAXIMUS.

TEmpore *Tiberii* imperatoris claruit. *Dictorum Factorumque Memorabilium* libros novem reliquit. Quidam ei libellum de *Prænominibus* quoque tribuunt: à quibus tamen *G. I. Vossius* dissentit. *Idem Vossius* nos non ipsum *Valerium*, sed *Epitomen* ejus quam *Iulius Paris* concinnaverat, habere existimat. Clar. Anno Dom. XXVII.

Stylus vix sapit tam bonum ævum: sententias quoque nimiùm affectat. *Voss.* de Hist. Lat.

Tam similis est *Ciceroni*, quàm mulus homini, adeo ut vix credas vel *Italum* fuisse, qui scripsit, vel hoc ætatis, quod præ se fert, vixisse: tam diversum est totum dictionis genus: Afrum quempiam esse dicas, nec ullum *carmen* elaboratius. *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 141.

Valerius Maximus, rerum varietate, eloquentiæ spiritu ac nervis incomparabilis, solâ adulationis fœditate vilescens. *Bonifac.* l. 15. Iudic. Hist. c. 8.

Valerius Maximus rerum varietate conspicuus, in plerisque acutus, & subtilis, in plerisque durus, & abjectus, labe quoque adulationis vilescens. *Ioan.* Cardin. *Bon.*

M. Valerius Maximus novem libros reliquit *exemplorum*, quæ ex plerisque *Historiis* contulit in proprios locos. Sed & ex omnibus elicit, qui sæpè inter sese

varii sunt, sæpè item haud sibi constat. *Tiberii Cæsaris* tempore scripsit. Mira in eo adulandi ratio, ait *Sigonius*; *Sed qui* (inquit) *melius fecisset, si nomina Historicorum unde illa decerpsit, addidisset. Possevin.* Apparat. Sac.

In pretio habentur *Valerii Maximi* libri novem *Dictorum Factorumque Memorabilium*, quæ ex præstantissimis utriusque linguæ *Auctoribus* admirandâ industriâ collegit, & singula ad certa capita virtutum & vitiorum revocavit, gravissimisque *sententiis* illustravit. *Conrad. Rittersh.* Epist. ad cent. 3. Meditat. Hist. *Camerar.*

Sententias habet initio & fine cujusque *capitis*, fortassis concinniores quàm interdum deceret gravitatem *exemplorum. Lud. Viv.* de Tradend. Discipl.

Valerius Maximus author propriè non est *Operis* illius quod sub ejus nomine jampridem circumfertur. Certum est jam *Tiberii* temporibus illustrem hunc *Romanum*, æquè insignem *Patricia* stirpe, eruditione ac militaribus gestis quibus clarebat, in plures libros congessisse magnum numerum Exemplorum seu memorabilium Gestorum cùm *Græcorum* tum *Romanorum* virorum: Verùm quia id cum magna prolixitate fecerat, *Opus* illud quamvis alioqui cum tota sæculi illius elegantia & concinnitate conscriptum, primo intuitu neglectum fuit penitusque interiisset non minus quam Historiæ *Trogi* pluresque *Titi Livii Decades*, nisi *Africanus* quidam *Nepotianus*, non verò quidam *Iulius Paris* quod leviori fundamento nixus putavit *Vossius* illius Epitomen sub primi ejus Authoris nomine nobis superstitem, confecisset. Quandoquidem hic Scriptor cùm *Valerii Maximi* nec conditione nec dotibus gauderet & verosimillimè trecentis aut circiter annis post ipsum vixerit, rebus neque magnificentiæ neque elegantiæ Characterem quo scriptæ fuerant, conservare nescivit, multò minùs de iisdem loqui stylo illo elimato sæculi *Tiberii*, quod ab illo Augusti non satis distabat ut ab eodem valde differret. Erudit. Diar. Gallic. die Lun. 29. Jan. 1680.

Valerius Max. ut *Ægyptus Homerica*, bonis & malis mixtus est: in plerisque enim est acutus & subtilis, quod maximè vult videri; in plerisque durus, subobscurus & ad plebeium sermonem abjectus, à puritate & candore latini sermonis longiùs discedit. Est tamen in eo jucunda tot Historiarum quasi Florum congesta varietas, & brevitas narrationum, acuminibus sententiarum, non rarò tam aptè aspersa, ut nihil videatur amœnius. *Caussin* lib. III. de eloq. cap. 14.

Valerius Max. Historicus, ineptus affectator sententiarum, quanquam non inutilis propter exempla. *Ioseph. Scalig.* comment. in Catalecta, p. 248.

Quovis Adamante durior, quovis in orationis structurâ saxeto asperior. *Fr. Floridus.*

Valerius Maximus invocat, ut Poetæ solent, quod ab Historiâ alienum. *Claud. Verder.* in Autor. Cens.

Valerii Maximi Exemplorum Memorabilium libros novem, Interpretatione & Notis illustravit *Petrus Iosephus* Cantel è Societ. *Iesu*, jussu Christianissimi *Regis* in usum *Delphini* in 4°. Parisiis apud Viduam Thiboust *&* *Petrum* Esclassan. 1679.

C. VELLEIUS

C. VELLEIUS PATERCULUS.

Historicus Romanus, imperante *Tiberio* floruit, Gente *Neopolitanus*. *Exaravit* duos *Historiæ* libros ad *M. Vinicium* consulem. Librorum *Velleii* bona pars deperiit. Clar. A. D. XXVII.

Meo sanè judicio, nulli secundus est *Velleius* inter *Latinos*: tam est castus ac nitidus in dicendo, mirâ styli jucunditate ac clarissimo candore præditus. *Beat. Rhenan.* in prolegom. ad *Vellei*.

Velleii, Elegantissimi scriptoris, pauca admodum supersunt: atque eorum honorem fœdâ adulatione in sui ævi rebus non leviter obfuscavit. *Voss.* de Art. Historic. c. 32. Librorum *Velleii* bona pars deperiit. *Dictio* ejus planè *Romana* atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in sui ævi rebus nimis domui *Augustæ* & *Sejano* adulatur. *Idem* de Histor. Lat.

Ut dicendi genus, quo nihil purius ac suavius fluere potest, omittam; *Antiquitates Romanorum* ab ultimo principio tantâ brevitate ac perspicuitate (siquidem integer extaret) comprehendit, ut nemini secundus esse videatur. Laudes etiam illustrium virorum egregiâ quadam oratione, & magno viro dignâ commendare solet, ut videre est in laudibus *Pompeii*, *Cæsaris*, *Ciceronis*. *Ioan. Bodin.* Method. Hist. c. 4.

Extant libelli hi duo, nec toti, probi & fidi, donec ad *Cæsarum* res venias, ubi haud usquequaque veri. Per adulationem enim multa celat, aut velat: imò & palam aliter narrat. Diserti tamen ubique & eloquentia quadam facili ac profluente. *Iust. Lips.* in proleg. ad *Vell.*

Risi nuper *Rhenanum*: qui cùm *Velleium Paterculum* (sive, ut aliis placet, *Vellium*) laudandum suscepisset; aut parem eum *Cæsari*, aut certè proximo loco ponendum affirmat. Non pareo vero huic designatori. Et næ ille Velleius in Historicorum ordine tantum abest à *Secundo*, quàntum *Cæsar* à *primo*. Melius *Quintilianus*, qui in historiæ *Romanæ* Catalogo hunc ne nominat quidem. *Lips.* l. 3. Epistolic. Quæst. Ep. 8.

Est & *Velleius Paterculus*, qui sub *Tiberio* floruit, insignis & eloquens, cujus libellus & *Epiphonemata* habet præclara & ingeniosè prolata. Sed & hic *Consules* non semper enumerat, nec *annos* distinguit: certus igitur *Dux* hic nobis esse non potest *Historiam* discendi. *Franc. Robortell.* in liter. ad *Ioan. Bapt. Campeg.* Tom. I. de pop *Roman.* vit. & vict. præmissis.

Pleraque imò omnia placent, quod res ipsæ dignæ sint, neque à melioribus conscribantur. Tenuis alioqui verbis, neque satis accuratus. Adulationis, supra quam credi potest, vitio laboravit; præsertim cùm *Augusti* & *Tiberii Cæsaris* gesta narravit. *Car. Sigon.* de Hist. Roman.

Velleius Paterculus tantum Præconem *Romani nominis* agit, ut eo solo fine scripsisse videri possit. *Casp. Barth.* in Adversar. p. 2878.

Unum adhuc notatu dignissimum in ejus stylo reperio. Quòd scilicet in omnibus quibus utitur Orationis figuris, *Epiphonema* cum tanta venustate adhibeat, ut ipsi nemo fortassis hac in parte fuerit unquam æqualis—Misso *Criticorum*

ancipiti judicio, constanter tenendum est, circa genuinum Authoris hujus textum, quòd exceptis erroribus iis qui potiùs à *Scribis* quàm ab ipso, & ab *Apographis* quàm ab *Autographo* fluxerunt, nihil in tota *Latinitate* purius nobis suppetat, nec dignius *Augusti Tiberiique* temporibus. *Mothaeus le Vayer*. Gall.

C. Vell. Paterculus, explicator veteris Historiæ luculentus & pressus & efficax. *Ald. Manut. in Scholiis Grut. edit. adjectis.*

Compendium *Vellejanum* laudabile fuit, sed potior pars periit; judicio & ordine tamen scriptum: & quod exemplar pleniori Chronologiæ sit ad imitandum. *Lipsius* Cent. III. Miscell. Epist. 61.

C. Velleius Paterculus, vir nobilis, quique sicuti & ejus Frater, primo anno Imperii *Tiberii* fuit destinatus *Prætor*, cùm & alia munera in *Republicâ* obierit, jacebat fermè sepultus usque ad *Patrum* nostrorum memoriam, cùm ex *Murbacensi* Bibliothecâ est in lucem editus: quem denique *Iustus Lipsius* animadversionibus illustravit. Mutilus autem est libellus hic, sed in quo distincta *antiquæ latinitatis* lumina cernuntur, ac stylus pressus, fluens, idemque dilucidus: quamvis non desit, cui videatur esse tenuis alioqui verbis, & ordine non satis accuratus, vitio certè adulationis laborans dum *Augusti* & *Tiberii Cæsaris* gesta commemorat. *Ant. Possevin.* Biblioth. Select.

Extant *C. Velleii Paterculi* libri Historiarum Romanarum duo cum *variorum* notis ex recensione *Antonii Thysii* J.C. Lugd. Bat. ex officinâ *Hackiana* in 8°. 1668.

PHILO.

Clar. Anno Dom XL. ORtu *Iudeus*, Gente *Alexandrinus*, familiâ *Sacerdos*, Scholâ *Platonicus*, Anno *hr* 40. Princeps legationis *Iudaicæ Romam* ad *Caligulam* missus est, cùm secunda vice venisset ad *Claudium*, cum *Petro Apostolo* sermonem habuit, ejusque coluit amicitiam, teste tum *Hieronymo*, tum *Photio*. Subdit *Photius*, quâ autoritate ductus non liquet, *Philonem Christianis* etiam sacris initiatum, ab iis tandem descivisse. *Guil. Cave* in Chartoph. Ecclesiast.

Philo vir à plurimis non modò nostrorum, verum etiam *Gentilium* in pretio habitus. In divinis verò & patriis disciplinis quantoperè elaboravit, res ipsa declarat. Adhæc in Philosophiâ & humanioribus literis quantus fuerit, nihil attinet dicere: quippè cùm in *Platonicâ* & *Pythagoricâ* Philosophia, quam præcipuè sectatus est, omnes sui temporis superasse memoretur. *Euseb.* l. 2. Hist. Ecclesc 4. interpret. *Henr. Vales.*

Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus inque sublime se tollens. *Euseb.* II. Hist. Ecclesc. 17.

Acutissimus simul ac disertissimus Scriptor. *Lambec.* 1. prodrom. Hist li. 6.

Scripsit de *Vitâ Mosis*, vir secretioris Philosophiæ peritissimus, ex genere Sacerdotum Judaicorum & Alexandri Alabarchæ frater, inter primores Alexandrinos meritò numerandus: plurimum curæ & laboris posuit in divinis & patriis Institutis percipiendis, itemque in Philosophicis & externæ literaturæ disciplinis,

disciplinis, secutus doctrinam præcipuè *Pythagoræ* & *Platonis*, ita ut inter cunctos suæ ætatis viros doctos præemineret.

Vide *Keckermann.* in Auctuar. ad Comm. de nat. & propriet. Histor. cap. 3. pag. 166.

Quid loquar de *Philone*, quem vel alterum, vel secundum *Platonem Critici* pronunciant? *Hieronymus* Epist. 84. ad magn. Orator. Roman.

Philo disertissimus *Judæorum. Idem* de script. Eccles. De hoc vulgò apud *Græcos* dicitur, aut *Plato Philonem* sequitur, aut *Platonem* Philo: tanta est similitudo sensuum & eloquii. *Idem* ibid. c. 11.

Philo vir liberaliter eruditus, unus eorum, cujus eloquium *Græci Platoni* æquare non dubitant. *Augustin.* l. 12. contra *Faust. Manichæum.* c. 39. Tantam sibi apud *Græcos* artis dicendi peritiâ celebritatem peperit, ut vulgo etiam sermone illud usurparetur, aut *Plato Philonizat*, aut *Philo Platonizat. Phot.* in Biblioth. cod. 105.

Hic sanè vir fuit *Pythagoricæ, Platonicæ, & Aristotelicæ Philosophiæ* peritiâ omnibus suæ memoriæ hominibus longè superior: sed & *Græcæ* facundiæ inter omnes tàm Christianos, quàm *Judæos* & *Ethnicos* ætatis suæ facilè principem locum obtinuit. Non defuere tamen, qui ei propriæ, hoc est, *Hebraicæ* linguæ imperitiam adscripserint. Hujus opera in tantum admirati sunt *Romani*, ut digna existimarent, quæ in ipsorum publica Bibliotheca, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit prætereà, ultra quam dici queat, admirabilis in divinis Scripturis exponendis. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Philo Hebræus vir omnium consensu doctissimus. Hic ponitur à *S. Hieronymo* inter *Scriptores Ecclesiasticos*, quia scripsit in laudem *Christianorum*, qui sub *S. Marco Evangelista* in *Ægypto* religiosissimè vivebant. Et prætereà jure numeratur inter *Scriptores Ecclesiasticos Testamenti Veteris*, quoniam Scripturas divinas *Testamenti Veteris*, primus exposuit. Circumfertur nomine Philonis *Breviarium Temporum* sed ab omnibus rejicitur, ut etiam alii *Historici*, qui cum eo *Breviario* simul editi sunt. *Bellarmin.* de *Scriptor. Ecclesiast.*

Philo natione & sapientiâ *Judæus*, *Græcanicæ* verò *facundiæ* leniter fluens amnis, aut in alveo *Scripturarum* potius dulcè canens *Cygnus. Guid. Fabric.* in N. T. Syr. lit. Interpret. Præfat. *Philo Judæus* vir disertissimus, qui res *Judaicas* præ cæteris calluit. *Baron.* prim. volum.

Legitur *Philonis* liber, cui titulus *Cajus reprehensus*, aliusque *Flaccus reprehensus*. Quibus in libris magis, quàm in aliis dicendi vis ejus ac venustas apparet. Peccat tamen non rarò *ideis transmutandis*, cæterisque à *Judaicâ* secta alienis describendis. *Phot.* in Biblioth. cod. 105.

Quod *Philonem* (*Nicolaus Serarius*) tantoperè laudet, idem mecum facit, siquidem cum exceptione. *Scripta* enim ejus pigmentis *Platonicis* condita, & multis luminibus *Hellenismi* lita esse nemo negaverit. *Jos. Scalig.* in *Elench.* Trihæres. c. 25.

Homo *Græcè* tantum loquens, *Hebraismi* autem adeò imperitus, ut dubitem an etiam legere sciret *Hebraicè. Scalig. Elench.* Trihæres. Serar. c. 18.

De *Philone* tibi possum narrare, quod mirari fortasse possis. Fuit ille *Hebraismi* imperitissimus.

imperitissimus. Atque adeò, ut *tirunculi Christianorum*, nedum *Iudæorum*, possint eum in partes vocare. Tu miraberis, ego non miror. Ejusmodi enim erant *Alexandrini Iudæi* & reliqui Ἑλληνισταὶ: quo nomine distinguebantur à *Iudæis Hebraistis*, qui Biblia in *Synagogis Hebraicè* & *Chaldaicè* legebant. Isti verò *Alexandrini*, *Græcè* tantum legebant ea, quæ hodiè extant, & quæ ipse *Philo* & reliqui *Iudæi* fabulantur à 70. *Iudæis Hierosolymitanis* jussu *Ptolomæi* versa. *Jos. Scalig.* in Epist. 13. *Gilb. Seguine.*

Plerique veterum censuerunt, librum illum, qui in *Bibliis Salomoni* inscribitur *Liber Sapientiæ*, scriptum esse à *Philone*; ascribi autem *Salomoni*, ut libro conciliaretur autoritas. Sed de hac re sic censet *Vossius*: *Qui cultus* (de veneratione animarum) *unde originem traxerit, ostendit liber sapientiæ, Salomoni à multis etiam veterum attributus, cùm sine dubio alterius sit, &, ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & Moses Atticissans dictus fuit, sed longè vetustioris, qui sub Oniâ sacerdote, annis ante Christum 160. tot pulchras sententias vel scripserit, vel congesserit. Voss.* l. 1. *Idololat.* c. 11.

Iosephus & *Philo* post *sacras literas* de *Iudaicis* rebus optimè scripserunt. *Martin. Ruar.* 1. Cent. Epist. p. 98.

Philo Platoni quam maximè par & aliquando prior. *C. Barthius* lib. 11. cap. 21. Adversar.

Platonis æmulus, magnus imprimis vir. *Jos. Scalig.* in conjectan. ad *Verr.* p. 72.

Philo eloquentiâ Platonis æmulus, Philosophus Practicus exquisitæ doctrinæ, recti judicii, quotiens Allegoriis non immergitur; eâ enim Philosophiâ intemperantiùs & audaciùs utitur. Inter editiones præstat Parisiensis Græco-Latina 1640. Fol. *Boecler.* de Scriptor. pag. 52. seq.

POMPONIUS MELA.

Clar. Anno Dom. XLV.

Geographus, cujus extat liber *De situ Orbis*, Natione *Hispanus* fuit, *Claudiique* Imperatoris temporibus floruit.

Inclaruit *Mela* libris 3 de *Chorographiâ*; ut est in plerisque libris: sive potius, ut in aliis vocantur, *De situ Orbis*. In iis, & perspicua est brevitas, & mira elegantia. Imò ut *Strabo* ab eruditione, à diligentiâ *Plinius*, ita ab arte commendatur *Mela*: quod judicium est *Alphonsi Garsiæ Motamori* in commentario de doctis *Hispaniæ* viris. Valdè autem ridiculus est *Claudius Verderius*, cùm dictionē *Melæ*, elegantissimi sanè scriptoris, culpare non veretur. *Ioan. Gerard. Voss* de Histor. Lat.

Pomponius Mela antiquus & elegans *Geographus*, insigni opere *De situ Orbis*, toti orbi notus. *Quenstedt.*

Cujus libellum de *situ orbis*, styli elegantia, & brevitas toti orbi commendant. Cardinal. *Bona.* in Notit. Auct.

Pomponius Mela, probatissimus *Geographus* & diligens, sed nimis concisus. *Balthass. Bonifac.* Iudicr. Hist. p. 601.

E *Latinis Geographis* præstantissimi sunt *Pomponius Mela*, & *Plinius Secundus*. *Voss.* de Philolog. p. 57.

Reliquit

Reliquit verò *Mela* libros tres *De situ Orbis* perelegantes, quibus nihil in eo genere præclarius: à quo *Plinius*, *Solinus*, cæterique sunt mutuati. *Hispania Bibliothec.*

Hispani qui nostro ævo tantopere in *Pomponio Mela* populari suo laudando satagerunt, non abs judicio fecisse putandi sunt: est enim omnino *scriptor* verè Principibus *Latinorum* accensendus; in admirabili brevitate nihil minus quàm obscurus, quam ego summam, sed non solam ipsius laudem censeo. *Barth* l. 15. c. 6. Adversar. Licet densus & concisus *Pomponii Stylus*, minimè tamen obscurus est. *Idem* l. 14. c. 17.

Pomponius Mela diligentissimus auctor, quô nemo *Latinorum* accuratius de *Geographiâ* scripsit. *Isaac. Voss.* ad *Mel.* p. 69.

Pomponius Mela Patavium, *Bononiam*, *Mutinamque* procul à mari seposuit. Cùm autem *Bononia*, *Mutinaque* à mari longè non absint, tum *Patavium* mari constat esse proximum. *Claud. Verd.* in Aut. Cension.

* *Ioachimi Vadiani* in *Pomponium Melam* Commentarii si expurgentur, permittuntur in *Indic. Madrit.* Edit. An. 1667.

Pomponii Melæ liber *De situ Orbis* prodiit cum *Isaaci Vossii* Observationibus *Hagæ-Comitis* 1658. in 4°.

AULUS PERSIUS FLACCUS.

NAtus est *Volaterris* in *Hetruria* Ann. *Chr.* 34. obiit An. 62. Composuit *Satyras* numero sex, præfatus in his multum se laboris atque diligentiæ posuisse, neque se repentè *poetam* prodiisse. Non desunt, qui scribant imperfectum fuisse Hoc *Opus* à *Persio relictum*: quod mihi verisimile videtur propter immaturum illius obitum. Cùm publicarentur *Persii Satyræ*, mirum est quam fuerint judicio eruditorum approbatæ. Secutus est in scribendis *Satyris* Poetam *Lucilium*, qui acerrimus fuit in notandis, atque insectandis *Romanorum* vitiis. *Petr. Crinit.* De Poet. Lat. Claruit Anno Dom. LVI.

Multum & veræ gloriæ, quamvis uno libro, *Persius* meruit. Quintil. lib. 10. cap. 1.

Quanti *Persium* æstimarit *Martialis*, ostenditur his versibus:

> *Sæpius in libro memoratur* Persius *uno*,
> *Quam levis in totâ* Marsus Amazonide.

Martial. Epigr. l. 4. Epigr. 29.

Persii stylus morosus: & ille ineptus: qui cum legi vellet quæ scripsisset, intelligi noluit quæ legerentur. *Iul. Cæs. Scalig.* in Hypercrit. p. 838.

Qui liber etsi obscuritate & reconditis sensibus est plerunque refertus, nihilominus bonis est annumerandus Authoribus. *Lil. Gyrald.*

Ignoscendum *Persio Satiryco*, quòd & crebris & audacioribus utatur tran-

flationibus. Nam, uti animus, ita dictio nobilissimi juvenis, grandia tantùm spirabat. *Ger. Ioan. Voss.* l. 6. Instit. Orat. p. 454.

Persius frustra intricatus. *Dempster.* *Persius*, miserrimus Autor, obscuritati studet; non pulchra habet, sed in eum pulcherrima possumus scribere. *Scaligerana* 2.

Magna vis est abstrusarum rerum etiam post *Commentationes* tot doctissimorum hominum apud *Persium*, ita ille farciendis multis in pauca insanivit. *Casp. Barth.* l. 11. Adversar. c. 27.

Longè *salibus* ab *Horatio* superatur, & à *Iuvenale Persius*: quorum uterque fœliciter est assecutus, quod voluit noster, nec potuit. *Isaac. Casaub.* proleg. in *Pers.*

Persium dignissimum legi *antiquitas* censuit, ut *Quintilianus*, *Martialis* & D. *Hieronymus* testantur.

Persius omnia quæ de moribus disserit, ex *Platone* excerpsit, *Lud. Viv.* in D. *Augustin.* de civ. *Dei* l. 2 c. 6.

Persius acutus *Satyricus*, sed obscurus. Stylum enim magnificum affectans, crebrisque & audacibus translationibus utens, in obscuritatem frequenter labitur. Nascitur etiam obscuritas ex ignorantiâ. Scribit ille quæ suo tempore *servis & tabernariis* notissima erant, quæ quia nobis ignota nunc sunt, plena mysteriorum arbitramur. *Joan. Bona.* Card.

Cum Poeta noster sese Lectoribus intelligibilem præbere in animo non habuerit, *Casaubonus* aliique qui ipsum commentari voluerunt, contra mentem ejus ivisse videntur, eoque culpandi quòd illum explicare tentarint; quandoquidem juxta D. *Godeau* indignus erat labore quo in hanc rem Eruditi illi sese fatigarunt. Dici tamen potest operam illorum non omninò inutilem fuisse cùm ad hoc saltem usui fuerit, ut Authoris exiguum meritum propalaretur. Jes. *Vavassor* monet nos, Jesuitam *Petavium* illum dimidio minoris facere quàm fecisset si absque interpretationibus, glossematis, & commentariis relictus esset; quia ejus obscuritas in hac saltem opinione nos tenuisset, quòd mysteria quædam in ipso laterent. *Erudit. Iudic.* de Poetis. Paris. 1686. Gall.

Aulus Persius Flaccus Volaterranus, eques, oppidò juvenis scribendæ *Satyræ* sese impendit, *Nerone* Principe, neque id infeliciter, feliciùs si institutum, quod magno animo aggreditur, mordaci sale perfricans ævi sui vitia, paulò clariori dictione fuisset prosecutus. Nunc apud eos, qui minutiis *Grammaticorum* & *Antiquitatis* innutriti non sunt, obscuritate nimiâ acumen sæpè perdit. Quid quod in tumorem nonnunquam attollatur, *Satyræ* utique non convenientem: Obscuritatem fortassis excusaverint tempora. quæ attingi *ulcera* sua non patiebantur, nisi tectiùs. *Olaus Borrich.* in Dissert. de Poët. pagina 59, 60.

Miror equidem, quid isti (*Quintilianus & Martialis*) tale ac tantum sex in satyris deprehenderint, quod nos tam longo intervallo ne suspicione quidem assecuti simus. Atqui majora nobis omnia in illo videri debent, quàm videri potuerint *Antiquis*: propterea quòd ii plurima sui temporis nota habebant, idcoque

ideoque vulgaria existimabant meritò, quæ tanto post cùm acceperimus, cumque annis obscura sint, plena *Mysteriorum* arbitramur: ut apud nos doctrinæ interioris & reconditæ nomen & instar obtineant, quæ *servis* quondam essent, & *Opificibus* & *Tabernariis* notissima. Nec tamen occurrit quidquam *Persianum*, quod laudem à nobis præcipuam, nedum admirationem magnoperè efflagitet. Nam mihi quidem, ut verum dicam, nihil se offert insignius ipsâ obscuritate scriptoris, ex qua fortasse nata est opinio eruditionis & doctrinæ. Ac sæpè *Carmine*, ut *oracula* vates, videtur fundere, quæ opem conjectoris requirant: Sic ut hæreamus, ubi nos vetus *Interpres* brevitate suâ destituit. In quam obscuritatem si *auctor* incidat imprudens: magnum vitium. Si de industriâ quæsivit: non apparet cur plerique scripta mirarentur, quæ non intelligant; aut cur scriptorem laudent, qui intelligi noluit. ---Defero *Persio*, quantum deferri potest: do ei *jocos, cavillos, salem, fel, acetum*: non adimo *Latinitatem*, diversam jam illam quidem ab optimâ, sed tamen nondum corruptam. *Franc. Vavass.* de Ludicr. dict. p. 239, &c.

* *Isaaci Casauboni* Commentarius in *Aulum Persium*, *Parisiis* 1605. permittitur cum expurgationibus. *Index Madrit*. Edit. An. 1667.

Edidit *Persium Eilhardus Lubinus*, item *Bernhardus*, *Autumnus*, & *Claverius*; laudatissimè *Isaacus Casaubonus*, qui & commentaria subjunxit, & dissertationem de satyris *Persii*; probanda etiam industria *Thomæ Farnabii*, qui brevibus sed elegantibus scholiis tenebras ejusdem abstersit.

LUCIUS JUNIUS MODERATUS COLUMELLA

Natione *Hispanus*, patriâ *Gaditanus*, tempore *Claudii* Imperatoris floruit. Reliquit 12. libros *De Re Rustica*. Librum decimum, qui est de cultu Hortorum, versibus elaboravit. Claruit Anno Dom. LVIII.

Hispanus, literarum peritissimus ac disertus. *Gaditanus* & ipse, ut sæpiùs excellenti De *Agricultura* opere testatum reliquit: quo à se in *Re Rustica* potissimùm observata quæ à *L. Volusio* accepisset, retulit. *Claudii* Principis temporibus floruit. *Biblioth. Hispan.*

Principibus *Latinæ* linguæ scriptoribus meritò accensetur *Columella*; sermonis suavitate, politiâ, & vi quoque, & eruditione. Ejus *Hortulus* purum & verè *Latinum* carmen est, non tumidum, inflatum, absonum. Sed naturali venustate elegans, nec adfectans declamatorios flores, perpetuæ orationis dedecus & coruptionem. *Barth.* Adverf. l. 37. c. 7.

Veris descriptio similem sibi habet placidissimis & amœnissimis versibus apud *Columellam*, unum ex optimis Poetis, libro illo aureolo *De cultu Hortorum*. *Idem* ibid. l. 20. c. 19.

Scripsit *Columella De Re Rusticâ* minimè rusticè. Inter omnes enim qui extant *Rei Rusticæ* scriptores, *Soli* instar eminet ac elucet; libris duodecim universam *Ruris* disciplinam ac *Agriculturam* tradidit, temporibus *Claudii* Imperatoris. *Quenstedt.*

In agris excolendis, in Apibus, in Columbis, nec non Piscibus alendis inter cæteros *Columella* & *Æmilianus* autores probabiles extiterunt. Sed *Columella* sedecim libris per diversas *Agricultura* species eloquens ac facundus illabitur, disertis potiùs, quàm imperitis accommodus, ut operis ejus studiosi non solùm communi fructu, sed etiam gratissimis epulis expleantur. *Cassiod.* de Div. Lect. cap. 28.

Cum alios libros de *culturâ*, *Agrorum* tùm præcipuè *Catonis*, *Varronis*, *Columella*, *Palladii*, sic semper studiosè legi, ut satiari delectatione non possem. Videbar enim illis legendis ruri esse, villas habitare, *M. Curii. L. Quintii Cincinnati* felicem illam vitam degere; quorum alter, cùm de *Samnitibus* ac *Sabinis* triumphasset, & de *Pyrrho*, in agris consumpsit extremum tempus ætatis: Ubi ad focum sedenti magnum auri pondus *Samnites* cùm attulissent, spreto auro, magnificam illam vocem edidit, *Non aurum habere præclarum sibi videri; sed eis, qui haberent aurum, imperare.* Alter *Dictator* factus, à *villa* in *Senatum* accersitus est. *Ioan. Iucund. Veronen.* præfat. in libr. *De Re Rusti.* ad *Leon.* 10. Pont. Max.

Magnus, utilis, eruditus, eloquens auctor. *Dempster.* Placidissimi & amœnissimi versus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis. Idem *Dempste* L. 20. cap. 19.

Columella elegantior & tersior est *Varrone*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. lib 3.

Columella utilis, eloquens & politus auctor; qui de *Re Rusticâ* minimè rusticè scripsit tempore *Claudii* Imperatoris. *Ioan.* Card. *Bona*.

Claudii principatu inclaruit *L. Iun. Moderatus Columella*, cujus non tantùm cæteri Agriculturæ libri prosâ oratione scripti laudem merentur, sed & liber 10. qui versû *Hortum* auctor ipse appellat. Dictio ejus satis munda & fluida, sed humilior, ut res tenues eò convenientiùs exprimat. Is de *Malis Persicis*, quæ in *Perside* venenata sunt, sed translatione in *Europam* venenum omne exuunt, ita:

——Poma quæ Barbara Persis
Miserat ——— patriis armata venenis:
At nunc depositi parvo discrimine lethi,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Borrich. de Poet. p. 54

Libri ejus de *Re Rustica* impressi sunt *Lugduni* apud *Gryphium*, Anno 1535. cum *Catonis*, *Varronis*, & *Palladii* libris ejusdem Argumenti in 8°. item *Basilea* apud *Hervagium*.

LUCIUS ANNÆUS SENECA.

Corduben*sis* Philosophus, Præceptor *Neronis*, jubente *Nerone* periit venis incisis & veneno hausto, Anno Dom. 68. *Scripsit* plurima vulgò nota. Clar. Anno Dom. LX.

Sanctus *Hieronymus* in catalogo *Ecclesiasticorum Scriptorum* eum inter *Sanctos* referre non dubitat.

Henric. Bullingerus in cap. 1. ad *Romanos*, scribere ausus est unum *Senecam* plus sincerioris *Theologiæ* posteritati reliquisse, quàm omnes ferè omnium *Scholasticorum* libros.

De *Seneca* Erasmus acutissimè scripsit: si *Christianus*, *scripsit Paganicè*; *si Paganus*, *Christianè*.

Annæus Seneca frequenter mihi in manibus est: ut ego sentio, non sine fructu. Sive enim doctrinam quæro, multa invenio in ritibus priscis recondita: sive sapientiam, *Deus* bone, quid ad mores & ad vitam, scriptum unquam præclarius? Qualis ille, & quàm *Romanus*, ubique animus? quæ tela adversum *casus* administrat, & ipsam mortem? Quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Fatendum est. In cacumine *Olympi* Montis constitutus videor cùm illum lego: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Lips.* lib. 1. *Elect.* cap. 26.

Quanquam *Oratio* composita à *Senecâ* multum cultûs præferet, ut fuit illo viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. *Tacit.* l. 13. *Annal.*

Et cum *Tullio Senecam* pono, de quo *Plutarchus* magnus vir & *Græcus* ultrò fatetur; *Nullum in Græciâ fuisse, qui sibi in Moralibus possit comparari. Franc. Petrarch.* in Epist. contra *Gal.*

Senecæ & multæ & magnæ virtutes fuerunt; ingenium facile & copiosum, plurimum studii, multarum rerum cognitio: in quâ tamen aliquando ab iis, quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est. Tractavit etiam omnem ferè studiorum materiam. Nam & *Orationes* ejus, & *Poemata*, & *Epistolæ*, & *Dialogi* feruntur. In *Philosophiâ* parùm diligens, egregius tamen vitiorum insectator fuit. Multæ in eo claræque sententiæ, multa etiam *morum* gratiâ legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eò perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Nam si aliqua contempsisset, si parum concupisset; si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potiùs eruditorum, quàm puerorum amore comprobaretur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Fuit *Seneca* vir excitati & audacis ingenii, morum vitiorumque publicorum & descriptor verissimus & accusator acerrimus. *Hornius* lib. 4. Histor. Philos. cap. 6.

Foret optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri. *Quintilian.*

Vir excellentis ingenii atque doctrinæ. *Columel.* lib. 3. de Re Rusticâ cap. 3.

Omnes sui ævi Romanos, multos verò & alios, sapientiâ anteivit. *Dio* lib. 54.

Seneca tantus utique, quem *Fronto*, secundum quosdam, *nepos Plutarchi*, asserit, sic universos exterminare errores, ut *aurea* videatur *Secula* reformare, & Deos ab humano genere exsulantes, ejus operâ revocatos, hominibus contractâ Societate misceri. *Iohann. Satisber.* Policrat. lib. 8. cap. 13.

Seneca Princeps eruditionis ac potentiæ, quæ postremò nimia ruit super ipsum. *Plin.* lib. 14. cap. 4.

Parem ingenio non habuit, & admirandus potiùs videtur, quàm laudandus. *Caussin.* III. Eloq. cap. 14.

Quin ubique videtur plurimus jocorum affectator, etiam in rebus maximè seriis, in quibus optârim illum aliquantò longius abesse ab ineptiâ, obscœnitate, vitioque scurrilitatis ac petulantiæ. Est omninò liberale quoddam *jocandi* genus, est & perpetua quædam *Orationis* jucunditas, quæ virum bonum non dedeceat, si in loco adhibeatur: at in *Senecâ* sæpè *cachinnos* sentias potius quàm risum. *Erasm.* l. 28 Epist. 12.

Ego Senecam universè, admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror: in partibus aliquid esse quod censeas, aut cui succenseas, non nego Sanè decidit interdum, aut à se mutat Ut in *jocis* aut *dictis*, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in *laudibus* aut *vituperiis* sine modo? *exordia*, aut *transitus* longinqua, aut comica? *Incuria* etiam in *Historiis*? Inquisitiones aut dissertationes in *Philosophia*, sed & *Philologia* tenues? Sunt enim ista, sed pauca: & meliorum statim interventu ita pensantur, ut momentum ad deprimendum non habeant in hâc *judicii* lance. *Lips.* Judicium super *Senec.* ejusque *script.* præfix. 1. Volum. *Senec.* Not. *Varior.*

Semper ille mihi magnus vir apparuit: sed ut solent verè magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat, & credo post *Sacras Literas* nihil in ullo orbe, in ullâ linguâ, scriptum utilius meliusque. *Idem* Cent. 1. ad *Belgas.* Epist. 42. *Seneca Moralis Philosophia* primas tenet. Dignissimus qui semel atque iterum legatur, & fideli memoriæ commendetur. *Scaligerana.* 1.

Habet ille reverâ multa eximia, utilia, fortia, sublimia, & arguta, subtiliaque complura; estque dignus admodum qui non ab *Humanioris Literaturæ* tantùm, sed & *Theologiæ* etiam studiosis sedulò quidem, sed judicio atque examine justo adhibito, legatur. Verùm non est unius ejusdemque ubique coloris, nec per omnia constat sibi. *Gataker. Præloq. Anton. Pium.*

In Poetis *Senecæ* locum dedimus, non quasi omnium eum *Tragœdiarum* parentem putemus, quas tribui vulgò videmus: sed quia non dubium, quin in illis quædam sint genuini ejus fœtus. Quàm spissus verò eorum error, qui propter *supposititias* illas *Senecæ* & *Pauli Apostoli Epistolas* judicarunt, fuisse hominem *Christianum. Voss.* de Poet. Lat.

Sed heus, *Epistolas* ad *Divum Paulum* non memoramus? quæ nunc sunt, non sunt tanti: imò certum est ejusdem *Auctoris*, & *Pauli* & *Senecæ*, illas esse, & compositas à semidocto in ludibrium nostrum. Tentat latinè loqui, quisquis

auctor fuit. Ergo inter se non scripserunt? Hieronymus, (de *Scriptor. Eccles.*) *Augustinus*, (Epist. 53. ad *Maced.* & 6. de civ. *Dei* c.10.) atque etiam antiquior utroque *Linus Pontifex*, (de passione *D. Pauli*) asserunt & passiva opinio olim fuit. Atque adeo *Ioan. Sarisberiensis* fortiter: (l. 8. Policrat. c. 13.) *Desipere videntur, qui non venerantur eum, quem Apostolicam familiaritatem meruisse constat.* Itaque rejicere hoc totum & calcare non ausim: fuerint aliquæ, sed aliæ: si istæ, requiro judicium optimorum *patrum. Lips.* in vit. *L. Ann. Senec.*

Salmeron commentar. in *Philipp.* c. 4. & *Binius* Tom. 7. Bibl. PP. fidem harum *literarum* (viz. *Pauli* ad Senecam, & *Seneca* ad Paulum) tuentur. Sed *Erasmus* scholiis in *Hieronym. De Eccles. scriptor.* ait *Nihil in illis esse neque Paulo dignum, neque Seneca.*

Epistolæ quæ circumferuntur *Pauli* ad *Senecam*, & hujus vicissim ad illum, non credo ab illis esse scriptas. *Lud. Viv.* comment. in lib. 6. *Augustin.* de C. D. cap. 10.

Suspectæ nobis redduntur, quamvis sciamus eas non recens esse excogitatas, sed antiquitus scriptas, & à S. *Hieronymo* cognitas atque probatas. *Baron.* Vol. 1. *Annal.*

Seneca mores nequaquam intelligit; Est eleganter loquax, qui venustos sermones proferre indesinenter tentat: nativus non est stylus ejus; & illi quos loquentes introducit Actores comicos semper referunt. *Rapin.* Reflex. in Poesin, 1. par. Reft. 25.

Extant ejus opera cum *Lipsii*, *Gronovii* & aliorum notis. Accedunt *Liberti Fromendi* in *Quæstionum Naturalium* libros Notæ ac emendationes Tomis III. *Amstelodami* apud *Dan. Elzevirium*, 8°. 1673.

MARCUS ANNÆUS LUCANUS.

Poeta Cordubensis, natus est tertiò Nonas Novembris Anno *Chr.* 39. Clar. Anno Dom. LX.

In *Pisonianâ* conjuratione deprehensus, à *Nerone* jussis mori, venis incisis pridiè Kal. Majas anno ætatis 26. *Neronis* 12. *Chr.* 65. expiravit.

Lucanus ardens & concitatus, & sententiis clarissimus, &, ut dicam quod sentio, magis *Oratoribus* quàm *Poëtis* annumerandus. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Lucanus ideò esse non meruit in numero Poetarum, quia videtur composuisse *Historiam* non *Poema*. *Serv.* ad *Virgil.* lib 1. *Æneid.* v. 281. Innuit etiam Poeta doctissimus, si tamen Poeta dicendus est, qui verâ narratione rerum ad *Historicos* magis accedit. *Ioan. Sarisberiens.* l. 2. *Policrat.* c. 19.

Altera (quæstio): An *Lucanus* sit Poeta? Sanè est. Nugantur etiam morosuo *Grammatici* cùm objiciunt illum *Historiam* composuisse. Principio, fac historiam meram: oportet eum à *Livio* differre: differt autem versu: hoc verò Poetæ est. Deinde quis nescit omnibus *Epicis Poëtis* Historiam esse pro argumento, quam illi aut adumbratam, aut illustratam, certè aliâ facie quum ostendunt, ex historiâ conficiunt Poema. Nam quid aliud *Homerus*? Quid *Tragicis* ipsis facimus? Sic multa *Lucano* ficta: patriæ imago, quæ sese offerat *Cæsari*: excita

ab

ab inferis anima, atque alia talia. *Cæs.Scalig.* l.1. Poetic. cap. 2.

Lucanus Poeta magni ingenii, neque vulgaris doctrinæ, spiritus verò prorsus heroici, jam inde ex eo tempore, quô floruit, maximâ semper fuit autoritate, præcipuè apud *Philosophos*, propter grave, nervosum & acutum, vibransque & penetrabile sententiarum pondus, quibus universa ejus oratio mirificè floruit, adeo, ut in eo genere parem nunquam ullum habuerit. *Barth.* l.53. Adversar. cap. 6.

At cui non potius mirari subeat altam illius indolem, libertatis usque accerrimam propugnatricem, liquidum eloquii flumen, materiam haud sequacem puro carmine ducentis, quò voluit: adeò ut non ruere immenso fragore (quod de *Nilo Plinius*) sed fluere videatur---Quid ego dicam acumen nobile & divinum spiritum ardentem & concitatum, Musam masculam, ac planè militarem, omnia denique in illo alta, clara, casta? *Thom. Farnab.* in lit. ad Lect. *Lucan.* præmissis.

M. Annæus Lucanus Neroni principi æmulus ingenii gloriæ, nec multum *Virgilio* inferior. *Dempst.* in Elench. Script.

A *Statio*, & *Martiale*, non solùm collatus *Maroni*, verùm etiam prælatus.

Quidam *Lucanum* etiam *Maroni* parem facere ausi sunt: qui non tam illius magnitudinem, quàm suam insolentiam iis ineptiis prodidere. Fatemur in illo ingenium magnum; equidem etiam plusquam poeticum condonabo. Effrænis mens, sui inops, serva impetûs, atque idcirco immodica, raptaque calore simul, & calorem ipsum rapiens, hostem maximum ejus temperamenti, quod in uno omninò *Marone*, & admirabile est & divinum. Proinde, ut, nimis fortassè liberè dicam, interdum mihi latrare, non canere videtur. *Cæsar. Scalig.* Poetic. p. 844.

Lucani carmen plurimum habet virium, ut etiam bellicis sint prope pares, nec prælia videatur canere, sed committere, & intonare *classicum*, eodemque ardore arma scribere quo *Cæsar* tractavit: ita ut ullum quorundam aures, tanquam sonum vastum, ac immodicum, non ferant. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Lilius Gyraldus idem de *Lucano* affirmat, quod *M. Tullius* de *Cordubensibus* suorum temporum Poetis, qui eos, nescio quid pingue & peregrinum sonare putabat. Quare *Lucanum* quidam, sanè ingeniosus, indomito similem equo esse dicebat, qui in medio prato, aut campi spatio cursitet, & acriter quidem & animosè saliat, sed inconcinnè & incompositè. Alii illum expedito quidem militi similem dicunt, qui amentatas quasdam velitum hastas jaciat, potenti ac valido interdum brachio, sed parum plerumque consideratè ac prudenter. *Lil. Gyrald.*

Lucanus Poeta est, si modò est, in quo quamvis quædam reprehendantur, longè tamen plura laudanda sunt: tumidum, & affectatum scribendi genus, declamatoria rerum etiam minimarum ad ostentationem amplificatio, & frequentes à proposito excursiones, ut omniscius esse videatur, fortassè in illo culpentur: at de rebus acres & sanas habet opiniones, de virtute verò, non ferè aliter ac

Zeno

Zeno loquitur, gravesq; de eâ sententias ubiq; inculcat, quæ eo altius hominum mentibus insident, quod non sine aliquo acumine infiguntur. *Roland. Maref.* Epist. l. 1 Epist. 8.

Si propius totum *Opus Lucani* putare volueris, non solùm nullam *Astronomiæ* peritiam in eo homine reperies, sed & importunè semper interjectam rerum *Cœlestium* mentionem, & levem, vanum, & ostentatorem illum juvenem fuisse deprehendes. *Ios. Scalig.* l. 1. Epist. Epist. 3.

Lucanus longus est & *radii* pater. *Cæs. Scalig.* l. 3. Poetic. p. 288. *Lucani oratio* superba, & minax, auditorem invitum, atque alibi animo hærentem ubi vult tenere, aut trahere, abigit: *Tyranno* haud absimilis, qui mavult metui, quam amari. *Idem* p. 294.

Uxor *Lucani Polla Argentaria* post excessum mariti *Pharsaliam* ejus emendavit: imò & viventem in carmine dicitur adjutasse. *Voss.* de Poet. Lat.

Pharsalia Lucani (hoc est opus de bello civili, quod *Iulium Cæsarem* inter & *Pompeium* in campis potissimùm *Pharsaliis* detonuit,) masculæ dictionis est, sententiis, monitisque politicis ad satiem distincta, durior tamen subinde, & horridula. Neque forsan à tumore semper abest. Severior in eum *Scaliger*, qui latrare *Lucanum* quandoque potius quàm canere scribit. Limasset haud dubiè musteum opus si fata præcipitia otium indulsissent. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Lucanus ampli & sublimis ingenii est; sed judicii non admodum subacti: Argutias suas ostentare tantùm conatur. Et reverà nullum in sermonibus suis modum servat, in quibus Philosophum magis quàm Poetam se præbere affectat. *Rapin.* Refl. in Poet. 2. par. Refl. 15.

De *Lucano* universè statuebant; ingenium ei esse oppidò magnum, sed contumacius, quam ut regi posset; dictionem ingenio parem, animosam, peracutam, eruditam: at inamœnam, tragiceque feralem, & quæ nescio quas turbas amet, famæque magnæ malit esse quàm bonæ. Uno verbo *Lucanum* esse, qui primus inclinasse stylum ausus sit. *Fam. Strad.* Prolus. Acad.

Lucanus multum debet vulgatoribus suis, *G. Versellano*, *Philippo Beroaldo*, *Iodoco Badio*, *Ant. Sabellico*, plus etiam *Thomæ Farnabio*, *H. Grotio*, *Corn. Schrevelio*, ex quibus hic *Variorum* observationes addidit, ille Notas & emendationes, iste necessariam Tyronibus interpretationem. Quin *Theod. Pulmannus* indicem locupletem adjecit.

TITUS PETRONIUS ARBITER.

Poeta, tempore *Neronis* claruit; qui principis sui vitam sub *exoletorum* nominibus descripsit. *Elegantiæ Arbiter Tacito* dicitur 16. Annal. ac narrat ut se erudito luxu perdiderit. Non minus *nequitiæ Arbitrum* appe[...]s: *Scriptorem*, ut jam alii dixere, *purissimæ impuritatis*. *Voss.* de Poet. Lat. p. 41. Clar. Anno Dom. LXIV

T. Petronius Arbiter Eques Romanus: inter paucos familiarium Neroni assumptus est, elegantiæ Arbiter, dum nihil amœnum & molle affluentiâ putat, nisi quod ei *Petronius* approbavisset. *Tacit.* 16. Annal. cap. 18.

P Scriptor

Scriptor lepidissimus: immortalis Charitum pullus. *C. Barthius* in *Racemat.*

Spurcus & Obscœnus, sed ad pios etiam castosque illustrandos utilis Auctor. *C. barth.* lib. 11. Adversar. cap. 20.

Scriptor tersus & venustus, & nisi quòd in re illâ Voluptatum, nimis latinè interdum loquatur, cætera laudatus. *Lipsius* lib 1. Antiq. Lect. cap. 8.

Neronis & aliorum procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit. *Isaac Casaub.* lib. 11. de Satyrâ, cap. 2.

Hic *Satyricum* opus varium, &, ut sic dicam, miscellum, composuit. Cujus licet *fragmenta* ad nos tantùm pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facilè cognoscimus, nam in taxandis *moribus* cùm acrem, tum festivum maximè, & jocis seria miscentem videmus. *Lil. Gyrald.*

Conservatus est *elegantiorum nequitianum* curiosis *Petronius Arbiter*. Quod enim ex ejus *Satyrico* habemus, mera excerpta sunt alicujus studiosi, qui quæ ad gustum suum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, adversariis suis commendavit. Qui putant à *monachis* sic eviratum esse, vehementer errant. Qualis hæc castratio foret, quæ resectis à reliquo corpore membris, vel potiùs ipso corpore abjecto, solas pudendas partes reliquisse videatur? Certè desiderantur, vix videri possunt salaciora ac nequiora fuisse his, quæ relicta sunt. Imò ista nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν vel ipsis lenonibus usurpandam reliquam faciunt. *Claud. Salmas.* in Præfat. ad *Ampel.*

Petronius candidus, tersus, suavis, in omnibus, mirandus modo absit obscœnitas *Thom. Dempst.*

Versus sanè quam amœni & elegantes extant *Petronii Arbitri* de *Ciconiâ*. *Adrian. Turneb.* l 8. Adversar. c. 18.

Elegans profectò & luculentus est *Scriptor Petronius*, quemque non abs re tantoperè amant viri docti. *Gasp. Sciopp.* l. *Verisimil.* c. 16. *Phæ'r.um & Hyginum* velut *elegantiæ* minùs studiosos *plebeia* plusculum usurpasse apparet: quo sermonis vitio neq; *Petronius* abstinere se potuit, qui passim etiam habet *singularia* præter omnium *veterum* & æqualium consuetudinem: quæ tamen vitia aliis vitiis, sed dulcibus nec paucis, acutè, salsè & eleganter dictis redimit. *Idem consultat.* p. 42.

Ut in vitâ sic in studii s juvat severitati aspersa comitas. Eâ causâ frequenter soleo à gravioribus libris, animum quasi in ludum mittere ad scriptores amœniores. Quo in numero *Petronium* repono: quidquid dicant isti *frontis severæ*. Et tuâ fide, *Pythæe*: vidistin' quidquam venustius, argutius, post natas *Musas*? Non ego: abesset tantùm nuda illa nequitia quâ tamen nihil offendor. *Ioci* me delectant, *urbanitas* capit: cætera nec in moribus meis magis labem relinquunt, quàm olim in flumine vestigium Cymba. *Lips.* lib. 3. Epistolic. Quæst. Epist. 2. *Petr. Pythæo.*

Petronius in brevi Poemate suo de *Romana Corruptione* in omnia quæ ab ipso damnantur vitia labitur: Nemo unquam sanioris judicii præcepta circa *Poesin* tradidit, nec eadé ullus unquam illo minùs observavit. *Rapin*, Refl. in Poes. Sect. 15.

Plus

Plus quàm octo voces apud Petronium leguntur, quarum ignoratur prorsus significatio, ut *Odopeta* & aliæ. *Scaligerana* 2.

Petronius Arbiter venustatem orationis suæ inquinavit spurcissimis Amoribus. *Adrian. Turneb.* Adversar. l 19. c. 6.

Utinam vel solo hoc *scriptore* abesset obscœnitas, nemo eo unquam venustior manum ad scribendum applicasset. *Barthius* l. 50. Adversar. c 9.

Petronius carmen reliquit sani coloris, & judicium de carmine ad *Stagiritæ* mentem accommodatum. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Petronium edidere varii, additis etiam observationibus & commentariis, quos inter *Petrus Lotichius* hodieque eminere videtur, & *Ios. Ant. Gonzales de Salas*, cujus index *Petronianus* laudatur. Nec ingloria hîc Joh. Alex. Brassicani opera. Textum etiam sic satis curiosè evulgavit *Ioann. Bourdelotius*, notisque *criticis* effecit, ut intelligenter lectitetur. De fragmento *Petronii Traguriano* hîc nihil, de quo hodieque *Hadr. Valesius, Chr. Vagenseilius*, *Schefferus*, *Reinesius*, *Statilius* inter sese digladiantur.

CAJUS SILIUS ITALICUS.

Tempore *Neronis* & *Domitiani* claruit. Vitam inediâ abrupit Anno ætatis 75. Clar. A. D. LXXII.

Poema elaboravit *De Bello Punico secundo* libris 17. quod cum blattis tineisque usque ad tempora *Concilii Basileensis* conflictatum est. Tunc siquidem è latebris in lucem prodire cœpit *Konig.*

Silium Italicum lego, cujus ego lectione tum propter *Antiquorum Poetarum* imitationem, tum Historicarum rerum *Punicarum* narrationem, quam ad *Livii* & *Polybii* exemplar conformavit, mediocriter me capi fateor. *Ludov. Carr.* l. 2. emendat. c. 11.

Etsi autem ad *Maronis* se exemplum componeret; nihil tamen ille ad *divini Vatis* Majestatem: imò *carminum* gloriâ etiam vincitur, non à *Lucano* modò, sed etiam *Papinio*, *Valerio Flacco*, & juniorum aliis. Et tamen laudabilis industriæ sic quoque successus non infelix fuit. Nec enim planè ei adulatur *Martialis*, cum *os* ei tribuit *magnum, facundumque*. Quòd si de puritate etiam Sermonisque *Romani* castimoniâ certare lubeat; nulli illorum cedat, quos ea, vel proxima vidit ætas. Imò potius eos exsuperet universos. *Voss.* de Hist. Lat.

Silius Italicus scribebat *carmina* majori curâ quàm ingenio. *Plin.* l. 3. Epist. 7.

Silius Italicus consul. *Orator* verius quàm *Poeta*, nimius interdumque ridiculus *Virgilii* imitator. *Dempster.* in Elench. Script.

Ad magnum nomen ingenii pervenerunt, *Silius Italicus*, qui à natali solo & patriâ germanâ nomen accepit, & *Valerius Martialis Bilbilitanus*; quos in divinis Poetis habitos scio: nam & plurimum eos naturâ valuisse, & mentis solitos excitari viribus, & quasi divino quodam afflari spiritu, dum *bella Punica* alter ad *Virgilii* imitationem, cujus quotannis illustres manes colebat, compositus personaret: alter neque sermone inculto, neque aridâ venâ, salibus & jocis

undique difflueret. *Alphon. Garf.* Matamor. in libr. de *Academ.* Doctisque viris *Hispan.*

Silium equidem postremum bonorum Poetarum existimo: quin ne poetam quidem. Non nervos, non numeros, non spiritum habet. Adeò verò ab omni venere alienus est, ut nullus invenustior sit. Totus hæret, trepidat, vacillat: ubi audet, cadit *Iul. Cæs. Scalig.* in Hypercrit. p. 841.

Licèt omnium verè *Latinorum* Poetarum ingenio & acumine sit postremus, præter dictionis tamen puritatem non pauca etiam habet, non infeliciter, & eruditissimè dicta. *Barth.* l. 10. c. 24. Adversar.

Silius Italicus non bonus *Auctor*, legendus tamen ut vetus *Scaligerana* 1.

Extat *Epicum* illius carmen de *Bello Punico* secundo, 17. libris expressum, quod jam senior composuit, evulgatum demùm principatu Domitiani. In quo scripto ita versatus est, ut parcè fingeret, veritati semper propior, non neglectis tamen coloribus, digressionibus, similitudinibus, & cæteris *Poetarum* flosculis. Ingeniosissimum non fuisse apparet, sed si quid ingenio defuit, illud sollicitudine, & advocato undique nitore rependit. Delituisse autem in tenebris per multa secula hunc *Scriptorem* argumento fuerit irritus *Francisci Petrarchæ* conatus, qui ignorato *Silio*, idem bellum carmine aggressus est, sub titulo *Africani*. Vide *Borrich.* c. de Poet. p. 60. 61.

Meo quidem judicio, ejus idcirco carmina talia sunt, ut sint cognoscenda quidem, sed non ad imitationem, ea licet perpetuò victura *Martialis* vaticinetur, quem in *Silii* laudes omninò procliviorem fuisse videmus. Ut verò non sine infamiæ notâ fuit, quòd sponte quosdam sub *Nerone* accusasse creditur, ita commendatione dignus, quod *Virgilium* ante omnes coluisse dicitur, cujus etiam natalem religiosiùs quàm suum celebrabat & *Neapoli* maximè, ubi monumentum ejus adire, ut templum solebat. Coluit & *Ciceronem*, ipsiusque *Ciceronis* manes. *Lil. Gyrald.* de Poet.

Jes. *Rapinus* eum quoad Poesin usque adeo commendandum non censuit ac *Critici* cæteri. Dicit eum in Opere suo legum artis *Statio* fuisse observantiorem; judicium & prudentiam in ejusdem operis designatione deprehendi: eum, si nativis dotibus parum instructus erat, magna saltem animi attentione laborasse, ejus verò elocutionem sublimitate ac nobilitate parum commendabilem esse. *Rapin.* Reflex. in Poet. 2. part. Refl. 13.

C. VALERIUS FLACCUS.

Chr. Anno Dom. LXXIII. E *Setiâ* fuit, *Campaniæ* urbe: sed in *Venetâ* regione sedem habuit: unde spem *Antenorei Laris* vocat *Martialis* l. 1. Epigramm. 79. Reliquit octo *Argonauticorum* libros, sed imperfectos: unde *Quintilianus* conqueritur in ejus obitum multum fuisse amissum. Quàm *Martiali* fuerit carus, liquet ex eo, quòd ibidem vocet *curarum pretium non vile suarum.* Pauperem fuisse, ex eodem Epigrammate cognoscitur. Vid. *Voss.* de Poet. Lat. p. 46.

Hic est *Valerius Flaccus*, cujus *Argonauticon* opus extat, *Vespasiano* patri inscriptum, ut facilè ex ejus carminis principio colligitur. Opus, inquam, quantum per juvenem præstari potuit, cultum, eruditum, & varium, sed in quo plus est virium, quàm virtutis, ut in eo animos, & audaciam quandam juvenilem facilè offendatis. *Gyrald.* de Poet. Dialog. 4. p. 181.

Est igitur *Valerius Flaccus* excusatione dignus. Cujus cùm esset ingenium felix, judicium magnum, diligentia non vulgaris, immaturâ morte præventus, acerbum item poema suum nobis reliquit. Est autem omninò duriusculus: penitus verò nudus gratiarum comitate. *Iul. Cæs. Scalig.* lib. 6. Poetic. pag. 839.

Valerium Flaccum majoris pretii Poetam, quàm quis præteriens censeat, esse, vel ignoratio ejus apud *vulgum* nobis persuadeat. Est enim omnium veterum minimè tritus manibus hominum scholasticorum aut litterionum, quod genus ab eo velut abhorret qui duriusculus censeatur, & minus gratiarum amans. Sed nos generosum vatem, & quidvis potius quàm absurdum censemus. *Gasp. Barth.* Adversar. l. 1. c. 17. p. 38.

Pluris omninò faciendum ego reor in numero Latinorum Poetarum *Valerium Flaccum*, quàm vulgò faciunt, imò non vulgò etiam eruditi. Sonus, spiritus, eruditio, gravitas, in eo sunt insignes, nec deest judicio; illud observavimus, quoties per se aliquid canit, longè faciliorem esse, quàm cum *Apollonium* pede presso imitatur. Nescio quomodo enim generosus ille animus flaccescit, cum seipsum ad secutilejas leges alienarum inventionum componit & cogit, *Barth.* ibid. l. 26. c. 3. p. 1259.

Valerius Flaccus, scriptor unicè mihi carus ob inaffectatam, genuinam, *Romanam* dictionis majestatem. Sane ego eum auctorem, *Argonautica* scribentem, legere malo quàm vel *Ovidium* vel *Papinium*; quorum ille tenuem materiam lascivia utique violasset aut depudicasset: hic magniloquentia contrivisset. Quorum cùm neutrum *Valerio* objectari possit, non video, quid in compositione sermonis desiderent. Nam de *Gratiis*, quod ait *Scaliger*, nequaquam illi suæ deesse possunt, qui alienas non affectavit, neque sprevit *Romanas*, neque transmarinas non expressit. Vid. *Pompon. Sabin. Virgil.* interpret, quem citat *Konig.* in Biblioth.

Ios. *Rapinus* scribit priore parte Reflexionum suarum, in languidum & frigidũ stylum eum incidisse, quòd grandiloquentiam ingenio ad hanc nato destitutus affectaverit: & parte posteriori ait Fabulam, ordinationem, Executionem ac reliquum Poematis ejus admodum exiguo charactere ornata esse.

Valerium Flaccum, ut *Apollonium Rhodium*, non video quid attineat legi, quasi nihil sit, in quod tempus consumatur potius: non tàm illorum vel carmen vel dictionem improbo, quàm *argumenti* levitatem. *Ioan. Lud. Viv.* De Tradend. Discipl. III. p. 541.

C. Valerius Flaccus, *Campanus*, imperante *Domitiano* clarus, *Argonautica* libris 8. persecutus est, *Orpheos* & *Apollonii* exemplo. Dolet *Fabio*, quòd immaturâ morte interceptus nequierit affectum opus deducere ad usque umbilicos. Agnoscimus

cimus sanè felicem in illo, licet nondum exasciato, calorem, impetus *Poeticos* hinc inde generosos, judicium plerumque subactum, dictionem sic satis floridam, sed aliquando inæqualem & duriusculam; quam emolliisset dubio procul, si productius ei contigisset ævum *Borrich*. De Poet. p. 61.

Publicavere hunc *C.Val. Flaccum* diversi, *Bapt.* Pius, *Andreas Schottus*, *Lud.* Carion, alii; sed palmam cæteris præripiunt *Lampert. Alardus*, & *Ioannes Weitzius*.

CAJUS PLINIUS SECUNDUS.

Clar. Anno Dom. LXXV.

VEronensis, dictus *Senior*, temporibus *Vespasiani* & *Titi* vixit, quorum negotia administrabat; noctibus verò & successivis (ut ipse inquit) temporibus opus *Historiæ Naturalis* composuit. *Neronis* quoque historiam, vitam *Pomponii Secundi*, de Bellis *Germanorum*, aliaque scripsit. Periit in horrendo, montis *Vesuvii* incendio, An. *Chr.* 79 dum ejus causam indagare vellet. *Hofman.*

Plinii Naturalis Historia, opus diffusum, eruditum, & tam varium quàm ipsa *natura*. *Plin.* Min. l. 3. Epist. 5.

Plinius omnium rerum memorabilium collector, judex ingeniorum summus, æstimator acutus, admirator disertus. *Angel. Politian.* in Epist. ad *Leonic.*

Plinius veritatis Antistes, censorque liberrimus. *Budæus* de *Ass.* l. 1. Perspicacissimus *Naturæ* Mystes, *Plinius*. *Drexell.* in Aurifodin. p. 6.

Plinius ille doctissimus, ac quo persuasissimum est, indoctos esse, quibus ille non sapit. *Rhodigin.* l. 12. c. 3. lect. Antiquar.

C. Plinius Secundus Naturæ Panegyristes nobilissimus ad prodigiosam prorsus eruditionem pervenit hoc uno tramite *excerptorum*. *Drexel.* in Aurifod. p. 11. Naturæ Bibliothecarius audit apud Lansium orat. pro *Italiâ*.

Plinii libros qui *Pandectas* appellaverit, me judice, haud erraverit. Omnia ille vir legit, vidit, scivit: & in unum volumen *Græciam* & *Latium* conclusit, paulò mehercle feliciùs, quàm *Thrax* ille Imperator veteres leges. *Lips.* l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 13.

Plinius ille diligens totius *Antiquitatis* pervestigator: qui nullam *Bibliothecam* prætermisisse videtur, quam non excusserit, & perlustrarit. *Edv. Leigh* de viris illustr.

Plinii Historiam Naturalem opus eximium ac nunquam satis laudatum vocat *Ger. Ioan. Voss.* in l. de Histor. Lat.

Cardanus solùm habebat pro *Grammatico*. Quo non tàm *Pliniano* detraxit nomini, quàm suo *Idem* de Philosoph. c. 12. Sect. 11.

Jam de *Cajo Plinio* quid dicam? Qui naturam Universam & utrumque mundum planè inusitatâ antè cæteris audaciâ, paucis voluminibus inclusit? Qui Imperio Romano, cui Universus terræ Orbis concessisset cœlum quoque adjecit: Quod non armis aut vi bellicâ; non ariete aut balistâ, sed sublimi animo, & invictâ industriâ expugnandum fuit. *Heinsius* in Orat. pro Biblioth. mun. 111. pag. 32.

Plinius

Plinius classis Rom. Præfectus, naturalium rerum Scriptor diligentissimus, eloquentissimus, veracissimus, incomparabilis, unus omnium instar. *Dempster*.

Plinius non ubique sui similis: pleraque enim acutè scripsit, &c. nonnulla neglecta & inculta. *Plinium* desiderare videntur in *Plinio*. *Caussin*. lib. III de Eloq. cap. 14.

Plinium meritò nihil moramur, neque verbis ejus nisi ubi meliora nobis deficiunt, utendum putamus. *Sciopp*. de Styl. Histor. pag. 100.

Plinius fascicularium facit, cuncta olfaciens, nihil degustans, omnia glutiens, nihil decoquens, lerna mendaciorum, errorum *Oceanus*, in quem ingenti edito volumine invectus est *Leonicenus*. *Verder*. in censur. Autor.

Scripta *Plinii*, *Cardani*, *Alberti*, & plurimorum ex *Arabibus*, commentitiis & fabulosis *narrationibus* passim scatent, iisque non solum incertis, & neutiquam probatis, sed perspicuè falsis, & manifestò convictis. *Fr. Bacon* de Augm. Sient. lib. 1.

Plinius Historiam Naturalem solus pro dignitate complexus est, sed complexam, minimè, ut decuit, imò potius indignis modis tractavit. *Idem* ibid. l. 2. cap. 2.

Plinius tantus vir, ut non mirum sit, si vulgus illum improbet, cùm minimè auctor vulgaris sit. *Jos. Scalig*. inter opusc.

Hoc teneo, *Plinium* eruditissimum suæ ætatis hominem, Latinè elegantiæ observantissimum; non mirum aliquando in vertendis *Græcis* hallucinari. Hoc non solum illi, sed & *Ennio Attio*, *Ciceroni* accidit. At quibus viris? qui sunt columina priscæ *Latinitatis*. *Jos. Scalig*. ibid.

Genus scribendi, quod *Plinius* secutus est, mihi prorsus incomparabile videtur, medium inter *prosam*, & *carmen*, quod de *Platonis* sermone dixit *Aristoteles*: breve, & concisum, floridum & figuratum, ita ut sæpè res viles & humiles quales pleræque res naturales videntur, verbis grandioribus per translationem exornet & extollat. Miror tamen tam maturum, & gravem *Scriptorem* à quibusdam tãquam exigui judicii hominem sugillari, ut qui multa ipsis incredibilia, sibi non satis comperta fide aliorum referat: cùm eum mentis, & judicii acumine multum excelluisse, ex omnibus locis in quibus sententiam suam de quacunque re interponere voluit, manifestissimè constet quod passim, sed maxime in præfationibus librorum quam breviter, tam acriter facit. *Roland. Maref*. l. II. Epist. 40.

Maxima *priscorum* negligentia. Dum *rerum naturas* profitentur, elenchis nominum tantùm coacervatis, nobis plus inquirendum, quàm si nihil prodidissent, reliquerunt. Inter quos princeps *Plinius*, dum studet nihil intactum relinquere, importunâ festinatione præceps, pro epulis exponit titulos convivis. *Jul. Scalig*. de subtilit. advers. *Cardan*. exercit. 207.

Plinium paucæ lectionis virum appellavit *Cæs. Scalig*. adversus *Cardanum*, exercit. 218. Sect. 1. Ubi (inquit *Vossius*) nihil opus erat obtrectari *Plinio*; quando is nihil minus fuit, quàm vir *paucæ lectionis*. *Voss*. de Idololatr. l. 4. c. 28.

Historia

Historia Plinii inter pucherrimos libros censenda est. Hinc etiam pauperum Bibliotheca vocatur. Si ei addatur Aristoteles, numeris omnibus absoluta erit illa *Bibliotheca.* Si ad illos accedant *Plutarchus* & *Seneca,* tota familia librorum bonorum aderit, pater, mater, primogenitus, natu minor. *Guido Patin* Epist. 6. Gall.

Posteritas Plinio multum debet, quod laboribus suis conservaverit quicquid in *Historiam* suam *Naturalem* congessit. Stylus ejus gravitate & elegantia multa commendabilis est. In Moralibus præsertim excellit, tam ritè selecta sunt ejus exempla, ejusque benè vivendi Præcepta animos adeo movent, ut cor suum ad propriarum lectionum normam direxisse censeri possit. Difficile est vitium acrius reprehendere & majoribus laudibus virtutem extollere. Sed artium ac Scientiarum de quibus locutus est tam parum gnarus erat ut singulis passibus cæspitaverit, & tam graviter identidem lapsus sit, ut Dom. *Salmasius* aliis Veteribus illum accenseat, qui securè se invicem transcribentes, libros sæpissimè de rebus sibi minime notis componebant. Testis est *Aratus* qui Astrologiæ prorsus ignarus, librum tamen de Cœlorum motibus & Astrorum cursu edidit. *Plinius* Operis sui propriè loquendo merus *Architectus* fuit, Ejus autem culpa est quòd ex inepta materia illud construxerit, quam absque sufficienti peritia & sagacitate corrasetat. Vastum itaque ædificium excitavit, sed parum solidum, quodque opificem valde inexpertum fuisse plus satis comprobat. In eo Symmetria parum observatur, ejusque partes innumeræ ornatu debito destituuntur. Omnes ejusmodi defectus tribuendi sunt præproperæ illius festinationi continuisque avocamentis quibus illum implicabant functiones munerum & favor quibus ab Imperatoribus *Tito* & *Vespasiano* cohonestatus fuit. *Plinius junior* ejus Nepos refert illum inter cœnandum excerpta sua facere solitum esse. Vid. D. *Beauval.* Hist. Operum Eruditorum Febr. 1689. Gall.

Plinius quum multorum *Autorum* nomina recenseat, ex quibus libros suos confecit, nullibi tamen *Dioscoridis*, cujus omnia ferè scripta suis intermiscuit, mentionem facit. *Bilibald. Pirckheim.* in respons. ad *Oecolampad.* de ver. Christ. carne, A. 4.

Ad *Latinos* transeo inter quos *Cornelius Celsus Hippocratem* ferè transtulit, *Plinius* autem *Dioscoridem*, tametsi ipse dissimulaverit, & *Collenutius* fortiter neget. *Georgius Agricol.* in Dial. de re Mallicâ, c. 19.

Plinium Medicis accensemus, quandoquidem naturalis ejus *historia* magnam partem ex *Medicorum* libris compilata: ejusdemque argumenti est. Hunc multa sine judicio collegisse oppidò patet, præsertim ex *re Herbaria*, cujus utique fuit imperitus unde etiam sæpe eandem *Herbam* diversâ ejus appellatione deceptus viribus diversam facit. vid. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in Art. Med. p. 56.

Opera *C. Plinii Secundi* edidit *Ioann. Frid. Gronovius* cum notis *Variorum* 3. Vol. *Leidæ* in 8°. 1669. apud *Hackios.*

QUINTUS

QUINTUS CURTIUS RUFUS.

Unde oriundus fuerit, non constat. *Italum* tamen fuisse, satis certum est, id enim *styli* ipsius tersissima puritas ad *Romanum* filum ad amussim formata ostendit. *Quinstedt.* Quando vixerit variant eruditi. Quidam sub *Augusto* vixisse existimant, ut *P. Pythœus* & *Bongarsiu*; *Lipsius* eum *Claudio* coævum judicat. *Rutgersius*, ac etiam *Ger. Ioan. Vossius*, tempore *Vespasiani* vixisse, asserunt. Alii ad tempora *Trajani* eum referunt. *Scripsit* decem libros de rebus *Alexandri Magni*, quorum duo priores periêre. Claruit circa Ann. Dom. LXXX.

Matthæus Raderus in prolusionibus ad Historiam *Curtii* c. 1. non dubitat, illum summis rerum *Romanarum* scriptoribus, *Salustio*, *Livio*, *Cæsari*, *Ciceroni* admovere; *Tacito* verò, *Suetonio* & *Floro* præponere.

Rhetore sanè illustri, vel Rhetoris filio dignissima hæc historia est. Usque adeò auctor is verborum est eligens; nec perspicuè minùs quàm tersè scribit; acutus etiam est in sententiis, inque orationibus mirè dilectus. Imò vel *Augustæo* ævo digna est *dictio*; vel proximè abit. Ut hinc quoque argumentum capere possimus, non vixisse tempore *Trajani*; quod, plusculâ affectatione acuminis, & anxiâ brevitatis curâ, ab nativâ illâ aurei ævi simplicitate magis recessit: ut ex *Plinio* juniore, *Floro*, & aliis, non obscurè videmus. *Voss.* de Histor. Lat.

Arrianus & *Quintus Curtius*, floridus uterque, sed nitidior *Curtius*, & quovis melle dulcior: lectorem citiùs defatigatum quàm satiatum dimittat: sententiæ passim directæ & obliquæ, quibus mire illustretur vita humana. *Color.* in Epist. de studio Politic. p. 193.

Quintus Curtius, me judice, probus est legitimusque historicus, si quisquam fuit. Mira in sermone ejus facilitas, in narrationibus lepos: astrictus idem, & profluens; subtilis, & clarus; sine curâ ullâ accuratus. Verus in judiciis, argutus in sententiis, in orationibus supra quam dixerim facundus. Quod si varium magis argumentum habuisset; fallor, aut variæ prudentiæ eximium magis specimen præbuisset. Sed *Alexander* quid nisi bella? *Lips.* notis ad 1. *Libr. Politic.*

Inter Historicos sanè à nemine sibi plus adjumenti potest promittere eloquentia Politica, quàm *Livio* & *Curtio*. Sicut enim posterior *Livio Curtius* Vespasiani demùm temporibus, ut videtur, vixit, ita optimi ævi Scriptoribus æquari & fortasse omnibus Historicis quodammodo anteferri potest. Magnificentior *Livii*, *Salustii* gravior, *Taciti* profundior oratio. *Curtii* his omnibus suavior, tersior, accuratior est. Quod in moribus *Livio* tribuit Fabius, multò magis *Curtio* convenit; electissima ejus verba, civiles & aptæ sententiæ, expositio mirifica, conciones expeditâ facundiâ instructæ: materiem suam non magis promptè implet oratio, ubi opus est, quàm è pleno, prout decet, dispensat. *Livius* eloquentiam suam prolixiùs & liberalius vel amare, vel imitari volentibus offert. *Curtius* haud paulò accuratior æquabile politissimi styli temperamentum non simul & semel, sed post iteratam sæpiùs attentis demum intentisque

commendat. *Livius*, magnanimo quodam plenus candore, exporrectâ suavitate invitat simul & admittit lectorem: *Curtius* per quædam admissionis mysteria & gradûs in familiaritatem adhibet erudita & decora ingenia, obviâ tamen sic quoque & expositâ humanitate statim idoneus amari, non enim abstrudit gratiarum suarum irritamenta, sed disponit &, cum primo aspectu placeat, hôc pretio vult placere, ut æstimetur. Seorsum laudari meretur (*Curtius*) quòd non minùs utilem, quàm subtilem observationem habet: rerum aulicarum elegantiam, ipsius Aulæ genium, figuras, vultum nemo vel appositè magis, vel magis ex decoro expressit. *Boecler* de Eloquentiâ Politici.

Non alia, quàm bellica, narrat; Politico tamen homini ipsômet Cæsare tantò commodior, quantò diffusior est, docens non vincere duntaxat, sed victa etiam retinere. *Hermann. Conring.* de Civ. prudent. cap. 14. pag. 330.

Cæsari comitem do *Q. Curtium*, quem adeo inter selectos recensere non dubito, ut inter optimos locum illi libenter tribuam. *Ioan. Bernart.* de utilitat. legend. Hist. p. 50.

Q. Curtius rerum *Alexandri* M. Latinus super omnes *Græcos* diligens, verus, candidus & prorsus integerrimus scriptor, si integrum haberemus. *Val. Acidal.* in Præfat ad libr. quart.

Curtius est argutus, elegans & nervosus scriptor. *Dav. Chytr.* in Chronol. *Herodot. & Thucyd.*

Historicus cæteris candidior est; sed Nihil, aiunt, ad *Parmenonis suem.* Habet multas sermonis formulas à *Ciceronianis* diversas. *Erasm.* in *Ciceronian.*

Iudicare mihi licet, quia totos 25. annos in omnibus probatis Authoribus *Latinis*, *Græcis* & *Italis* evolvendis insumsi; Totos quindecim annos in perula *Ciceronis Oratorem* gestavi. Omnium abjectissimus, est *Taciti* stylus, omniumque Historiographorum minimus est. In quatuor aut quinque rebus versatur totus stylus ejus, in *Antithesibus* in *Aposiopesibus*. Unica *Quinti Curtii* pagina triginta *Tullii* paginis præstat.—*Quintus Curtius* in *Latinitate* coryphæus est, adeo limatus, adeo tersus, adeoque mirabilis ut etiam in argutiis suis planus, perspicuus & intelligibilis sit. *Florum* in supremo post ipsum ordine statuo, totus floridus est, quàm elegans est! Dom. *Tyronius* vir præclarus ad stylos dijudicandos *Quinto* Curtio primas dabat. *Perroniana* pag. 306. Gall.

Mirari subit quòd primi ordinis *Scriptor* qualis fuit *Q. Curtius* Antiquitati tam parum notus fuerit ut nemo reperiatur qui ante medium seculi XVI. *Historicis* illum annumeraverit. Ephemerid. Eruditor. die lun. 18. April. 1678. Gall.

Quintus Curtius est bonus Author. Jampridem interiit *Qu. Curtius*, quicquid illius nobis superest ex unico Exemplari exscriptum fuit, omniaque MSS. nova sunt.

In Bibliotheca Sancti Victoris primus liber *Q. Curtii* erat, sed deprehendi, esse compositum à Petrarcha. *Scaligerana.*

Voluptatis illius, quam ex Historicis capere est, illustre exemplum habemus in sapientissimo *Arragoniæ* Rege *Alphonso*. Qui cùm gravissimo morbo labora-

ret, multaque incassum *Medici* remedia adhiberent. *Curtii* de *Alexandro* historiam legere cœpit, eâque tantopere delectatus fuit, ut valetudini restitutus dixisse dicatur, *Valeant Avicenna, Hippocrates, Medici cæteri: vivat Curtius sospitator meus. Voss.* de art. Histor. p. 30.

Quintus Curtius ob sinceritatem laude dignus est. De *Alexandro* bona & mala refert, Herois sui merito haudquaquam offuscatus. Si quid in ejus Historia reprehendendum occurrat, nimia erit elegantia; Sed hoc non obstitit quin in moribus jucundè ac genuinè depingendis excelluerit. *Rapin* Reflex in Hist. Sect 28.

Unus *Latinorum* est *Q. Curtius*, cujus sententiæ nec nimis diffunduntur, aut diffluunt, nec nimis in arctum compactæ, aut constrictæ negotium lectoribus facessunt. *Gasp. Sciopp.* de Historici offic.

Sunt qui *Quintum Curtium authorem* satis *neotericum* censent, putantque eum ad majorem authoritatem sibi conciliandam *Antiquæ Romæ Cæsaribus* coævum se dixisse. Hæc erat cujusdam ex Dom. *Patini Gymnastis* opinio. *Q. Curtii* nomen suppositititium esse arbitrabatur, & *Historiam* quæ sub hoc nomine circumfertur, *fictam Narrationem* esse, quam *Italus* quidam ante trecentos demum annos fabricatus fuerit. Hanc opinionem his, inter alias, rationibus tuebatur, 1. quia *Authorem* hunc *veteres* nunquam citant. 2. quia de Gange & Indiâ, & quibusdam aliis regionibus loquitur, quæ ignorabantur antequam à *Geographo Ptolemæo* memorarentur. Sed frustra sunt hæc omnia. Quamvis validum & mirum quid sit Argumentum desumptum ex eo quòd à *Veteribus* nunquam citetur, nemini qui acri judicio polleat Opus hoc adeo recens esse persuadere quis poterit. Jam supra mille quingentos annos nemo ampliùs *Latinè* scribit ut *Historicus* ille, quisquis tandem is sit: Quamvis in *Geographi is* aliquando hallucinatus sit, inde non sequitur eum esse neotericum; Hoc enim fundamento *Titus Livius*, *Herodotus* omnesque Veteres Historici musteì censerentur. Novell. de Rep. Literaria, Tom.3.p.252, 253.

Q. Curtii Rufi Historia *Alexandri* M. prodiit cum notis *Variorum*, Raderi, *Freinshemii*, *Loccenii*, Blanchardi, &c. *Amstelodami*, ex officinâ *Elzevirianâ* 1673. in 8°.

EPICTETUS.

PHilosophus Stoicus, ex *Hierapoli Phrygiæ* urbe, *Romæ Epaphrodito* cuidam *Neroni* familiari servivit, atque ad *Marci* usque *Antonini* tempora pervenit: Domitiano autem imperante ejus dominatu offensus *Româ Hierapolin* migravit, ratus verum esse quod est Tragicum, Patriam esse cujusque, ubi quis rectè ageret. Tanta verò apud omnes homines ejus vitæ admiratio extitit, ut *Lucianus Syrus* lucernam ejus fictilem tribus drachmarum millibus, ob ejus authoritatem, vænisse tradat. *Hofman.* Clar. A. D. LXXXII.

De *Senecâ* habes: clarum aliud sidus se ostendit, *Epictetus*; ævo, non merito, posterior: & scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vitâ præpo-

nendus. Ille vir totus à se & à Deo, nihil à fortuna fuit. Origine vilis, & inter servos; corpore claudus ac debilis; mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vita emendatissima fuit, & planè adscitum, quod in ore habebat, Ἀνέχου καὶ Ἀπέχου. *Contine, & abstine.* Item hostis fucorum, qui *Philosophos* habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellare solitus *Philosophos* sine factis, dictorum tenus. *Lips.* in Manuduct. ad Stoic. Philosoph. l. 1. Dissertat. 19.

Scripta ejus pauca extant: *Enchiridion* sanè egregium, & *Stoicæ* moralis Philosophiæ velut anima: item *Dissertationes*, quas obiter in viâ, domo, Scholâ habuit, ab *Arriano* collectæ & digestæ. Neque omnes etiam extant: in *Agellio* & *Stobæo* reperies, quæ hîc requiras. Sed, *Deus* bone, acrem & altum in iis spiritum: accensum animum, & *honesti* amore ardentem! Nihil in *Græcis*, aut fallor, tale extat: à duabus illis notis dico, *Acrimonia* & *ardore*. Tironem aliquem & rudem veræ Philosophiæ vix afficiat aut tangat: proficientem aut provectum incredibile est quàm excitet, & cùm pungat ubique, tamen etiam delectet. Genus styli concisum, fractum est, & quod indolem subitarii sermonis habet: Sed docta interveniunt sæpe, semper salutaria, & non est qui bonam Mentem magis aut trahat aut formet. Ego *Senecionem* illum nunquam lego, nisi cum interno animi motu: & quod *Homero* proprium, pluris facio cùm relego, semper ut novum, & cùm repetivi repetendum. *Lips.* ibid.

Sermo in eo omnino efficax est, atque energiæ plenus, & in quo mira sit ad promovendum vis. Stylus autem, qualem res postularet, concisus est, dilucidus, quique omnem respuat ornatum. *Polisian.* in Epict. enchir.

Epicteti singulæ voces *Proclo*, *Simplicio*, *Luciano* ipsi oraculorum instar sunt. *Morneus* de veritat. Rel. *Christian.* c. 3.

Epictetum magni æstimabat *D. Augustinus*.

Epictetus Philosophi famam minus aucupatur, Philosophatur melius. *Morn.* de veritat. Rel. *Christ.* c. 20.

Epicteti scripta dùm legimus in diversos imò contrarios affectus rapimur, etiam nonnunquam inviti. Nunc enim gaudemus, summâque perfundimur voluptate: dum infinitam *Dei* bonitatem miramur, quâ etiam *Gentilibus* ea de moribus nota esse voluit, quæ summam cum nostrâ doctrinâ convenientiam habere videntur; nunc rursus contristamur maximoque afficimur dolore quando cernimus, quantò turpius in medio *Christianismo* vivatur, quàm olim est factum ab *Epicteto*, eique similibus aliis: qui gratiâ tamen speciali *Divini Spiritus* (quæ, nisi nolentibus, nobis non deest) imbuti non fuere. *Henr. Iul. Scheurls* Bibliogr. Moral. Impress. *Helmstad.* in 8°. 1686.

Unum hoc *Enchiridium* plus moribus hominum formandis valet, quàm universa *Aristotelis Ethica*, imò & omnium post illum Philosophorum, qui *Moralem Philosophiam* magnâ verborum pompâ scriptis mandarunt. *Abraham Berkel.* in Epist. Dedic. quæ *Epictet. Enchir.* præmittitur.

Exiguum quidem est volumen (Enchiridion) verùm non ex mole, sed pro rerum, quæ in eo tractantur, dignitate atque excellentiâ æstimandum. Neque

hoc latuit *Antoninum* Illustrissimum, & optimum *Romanorum* Imperatorem, qui in divino prorsus *De seipso ad seipsum* tractatu, Diis immortalibus gratias agit, magnique beneficii loco reputavit Epitecti ὑπομνήματα accepisse, atque ex tali scriptorum genere ad beatam in tanto imperio vitam multum fructûs & utilitatis percepisse. *Idem.* ibid.

Enchiridion illius sanè egregium & *Stoicæ* Moralis Philosophiæ velut Anima. *Lipsius*. Gravis herclè rerum magis pondere, quàm mole magnus liber & exosculandus, nocturnâ diurnâque manu versandus. *Remus* ad Themist.

Epicletici Enchiridion moribus utile, dissertationes graves, prudentiæ plenæ. *Dempster*.

Extat *Epicleti Enchiridion*, unà cum *Cebetis Thebani Tabulâ Græcè & Latinè*, ex recensione *Abrahami Berkelii*, cum ejusdem animadversionibus & notis: quibus accedunt notæ *Wolphii*, *Casauboni*, *Caselii* & aliorum, cum *Græcâ Paraphrasi*. *Lugd. Batav.* Ann. 1670. in 8°.

M. VALERIUS MARTIALIS.

HIspanus, *Bilbili* in *Celtiberia* natus tempore *Claudii* Imperatoris: sub *Nerone* annos natus 20. *Romam* venit; atque annos istic egit 35. Tito, ac imprimis *Domitiano* carus fuit, à quibus & donatus jure trium liberorum. Etiam *Tribunus*, & *Equestris* dignitatis fuit. At non item in honore fuit mortuo *Domitiano*. Itaque sub *Trajano* in patriam rediit: atque ibi conscripto libro *Epigrammatum* duodecimo, partim tædio patriæ, quia non in honore esset, quanto fuerat *Romæ*, partim etiam à civibus suis sugillaretur, tædio vitæ, ut verisimile est, decessit. *Voss.* de Poet. Lat. Clar. A. D. LXXXXII.

Libros 12 *Epigrammatôn* composuit miro ingenio, & singulari urbanitate; quibus adjecit *Xenia*, & *Apophoreta* libellis duobus absoluta. In his secutus est *Marsum* Poetam, *Pedonem*, atque *Getulicum*, quorum exemplo seipsum tuetur, ac lascivam verborum licentiam excusat. *Petr. Crinit.*

Erat homo ingeniosus, acutus, acer, & qui plurimum in scribendo & salis haberet & fellis; nec candoris minus. Plin. Epist. l. 3. Epist. 21.

Ælius Verus Imperator solitus est singulari affectu prosequi Lepôres atque jôcos poëtæ *Martialis*; suumque *Virgilium* vocare.

Valerius Martialis artificiosissimus *Epigrammatum* scriptor, ita in iis quidem jocatus est, ut frequentiùs carpat, quàm delectet: tametsi è demorsione ipsâ delectatio quoque paritur. Ad hæc Dictis ejus partim oculatissima quædam insunt spicula; partim verba quæ non solum à faceto sint aliena, verùm aut obscœnâ ipsa admodum scurriliàque, aut maximè ampullosa, & acida. Quod quidem *Hispanicum* est. Sunt tamen dicta ejus in universum arguta, subtiliterque conquisita; abstrusæ sententiæ, eædemque raræ, salsæ, aculeatæ: inventiones verò maximè acutæ: verba præcipuè accommodata, quæque non primâ tantum facie, atque in ipso explicatu, lectorem alliciant, atque auditorem: verùm quæ in ejus animo relinquant tacitam quandam quasi subtitillationem. Nihilo tamen

minus iis, non pauca quidem animadvertas, quæ digna prorsus sunt facetis ac temperatis ingeniis: retineantque decorum illud, quod virtutis hujus, de quâ præcipimus, maximè est proprium. *Ioan. Pontan.* l. 3. de *Sermone*, cap. 18.

Martialis unus *Epigrammatis* Genium videtur possedisse. *Dempst.*

Martialis ad *Nasonis* facilitatem plurimùm accedit, & aliquid *Ciceronianæ* laudis illi poterat tribui, in libros aliquot Epistolis præfatus esset, *Deum immortalem*, quàm non *Ciceronianis! Erasm.* in *Ciceronian.* p. 147.

Martialis lepidissimus Poeta: nec enim illis assentior, qui *scurram* ineptum eum appellant, neque satis elegante *Musâ* libros *Epigrammatum* scripsisse autumant. *Adrian. Turneb.* Adversar. l. 13. c. 19.

Epigrammatis virtutes peculiares, *brevitas* & *argutia*; hanc *Catullus* non semper est assecutus; *Martialis* poeta argutissimus nusquam omisit. *Iul. Cæs. Scalig.* Poetic l. 3. c. 126. Multa sunt ejus Epigrammata divina, in quibus & sermonis castitas, & argumenti species luculenta est. Versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. Alia fœda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem. *Idem* ibid. l. 6. p. 838.

Quid censes tu? non melius de *Martiale Scaliger* judicavit, qui versus ejus candidos, numerosos, plenos, *Epigrammata* multa divina dicit: quàm ille, qui *Scurram* de trivio appellat? Nollem excidisset viro magno hoc judicium judicii dissimile. Nihil ad *Catullum Martialis*, Scio: sed & hoc scio, *Epigrammata* illa nec in *trivio* nata, nec omnia in *triclinio*. Multa fœdâ, obscœna in *Martiale*: & mehercule in uno *Catulli* libello non pudiciora, sed pauciora. Ignorat seculum illud, qui hoc accusat. *I. Lips.* l. 1. Epist. Quæst. Epist. 5.

Reliquit *Epigrammatum* librum omninò rejiciendum, quippe qui neque elegantiæ latinæ neque moribus prosit. *Raph. Volaterran.* Comment. Urban. lib. 17.

Faceret è re literariâ, si quis more veterum *Criticorum*, delectum *Epigrammatum* ejus haberet, & bonis affigeret laudis notam, aliis culpæ. Potuisset hoc *Douza* noster, qui Poetam istum non solùm feliciter expressit, sed etiam correxit. *Iust. Lips.* ut supra.

Martialis iis, qui *Epigrammata* volunt scribere, & legendus & imitandus est: nihil enim in illo genere reperiri potest tersius argutiusque. Et multa sunt ejus non spurca, quale illud de *Santra*. vid. Vol. 4. *Grot.* oper. p. 740.

Epigrammata ejus arguta pleraque sunt, & acuta, sed & sæpè præ obscœnitate putida, indigna quæ oculis castis observentur: unde *Ingolstadiensis* editio à *Iesuitis* procurata obscœna illa meritò amputavit. Duo priores libri, qui *Spectaculorum* nomine circumferuntur, alterius scriptoris habentur fœtus, verùm *Xenia* & *Apophoreta* communi consensu ejus sunt. *Borrich.* de Poet. p. 63, 64.

Martialem Bilbilitanum quàm iniquè tractarunt nonnulli! Hunc vilem è *trivio Scurram* præ *Catullo* vocat *Muretus*. Ejus *Epigrammata* Asinis placere, aiebat *Lil. Gyraldus*. Eorum exempla, quot nancisci poterat, quotannis cum execratione *Vulcano* dicabat *Andreas Naugerius*.

Martialis Bilbilitanus, etsi ob peregrinitatem *Hispanicam* nonnullis, sed

maledicis

maledicis *censoribus*, vapulat: Laude tamen *Elegantiarum Latinarum* minimè privandus est. Dan. Georg. Morhof. De Patav. Livian. p. 160.

Latinum *Epigramma*, depravato judicio, quod grassari cœpit cùm pura *Latinitas* jam labasceret, animos argutia aliqua, quæ *acuminis* nomen sortita est, titillare tentavit. *Martialis* acuminum in vocibus author quodammodo fuit, terminando nimirum vulgarem sententiam aliqua voce inaudito modo usurpata. *Rapin*. Reflex. particul. in Poes. Refl. 3. par. 2.

M. Val. Martialis Epigrammata prodierunt cum notis *Variorum*, accurante *Corn. Schrevelio*, *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* 1670. in 8°.

MARCUS FABIUS QUINTILIANUS.

Rhetor, *Hispanus* ex civitate *Calaguritanâ*: *Romam* à *Galbâ* adolescens admodum perductus est. Primus *Romæ publicam Scholam* aperuit, & *Salarium* è fisco tulit, eoque dives evasit. Incidit illius ætas in ea tempora, quibus inclinatio quædam *Sermonis Romani* ad *barbariem* fieri cœperat. *Carol. Stephan.* Clar. A. D. LXXXIII.

Ciceronis & *Quintiliani* politissima sunt *scripta*, quæ nihil supervacui, nihil impediti, nihil non ad *Artem Rhetoricam* pertinentis complectuntur. Sanè pervulgata quædam *Rhetorum* præcepta negligens prætermisit, aut breviter perstrinxit *Cicero*, viri *consularis*, & in eloquentiâ eminentissimi, servatâ dignitate: quid verò in *Quintiliano*, vivo quodam præceptionum omnis generis exundante *gurgite*, quod vel ad *mores*, vel ad docentis dicentisque *utilitatem* pertineat, desiderare possis? Quo magis *Ciceronis* quibusdam similis, nihil *ejus* præter umbram & larvam habentibus, infensus sum, qui *Quintilianum* prolixum, & nullo certo docentem ordine clamitantes, de manibus *studiosorum* excutere meditantur. Cujus mentem, & susceptam à principio ad finem instituendi rationem, si intentis oculis acrius intueantur, facilè obstinatum in pravâ sententiâ animum mutaverint. Tantâ enim facundiâ, diligentiâ, dexteritate, industriâ ab imis fundamentis ad summa fastigia partibus omnibus expressam hanc Eloquentiæ Architecturam comperient, ut pravis affectibus depositis, facilè confessuri sint, nihil in eo genere ne mente quidem & cogitatione perfectius concipi posse. *Petr. Galand*. in Epist. *Petr. Castellan. Fab.* institut. præfix.

Nemo potest *Quintilianum* intelligere, nisi *Ciceronem* optimè teneat; neque *Ciceronem* probè sequi, nisi *Quintiliano* pareat; nec unquam fuit quispiam eloquens post *Quintilianum*, nec esse potest; nisi qui se totum *arti ejus* formandum, imitationique tradiderit. *Laurent. Vall.* l. 1. Antidot. in *Pogg.*

Nos quidem *Quintilianum* magnæ eruditionis, & elegantis judicii fuisse, agnoscimus; ac de quo serio illud dici possit, amasse eum bonam mentem: verùmenimverò dolendum planè, quòd vir maximus toties re leviculâ deceptus recedat ab *Aristotele Rhetore* longè se perspicaciore, qui solus, non solùm *de arte*, sed etiam *ex arte*, atque adeò artificiosissimè scripsit; ac cui, ut omnium optimo, optimè optimam operam dari putamus. *Voss.* de *Rhetor.* c. 6.

Magnus ille Magister *Eloquentiæ Fabius*. *Isaac. Casaub.* Comment. ad *Pers.* Satyr. 1.

Emunctissimæ

Emunctissimæ naris & judicii vir *Quintilianus*. *Mer. Casaub.* De quat. ling. p. 30.

Fabius optimus instituendæ pueritiæ Artifex. *Voss.* de Art. Hist. p. 32. Gloria *Romanæ* Togæ *Quintilianus*. *Martial.* l. 2. Epigram. 90.

Qui omnibus omninò *Scriptoribus M. Fabium* prætulit, non ille quidem abs ratione audacter judicavit. Nulla enim virtus *Romani Styli* est, quam non expleat; cùm quicunque ex cæteris summam attigêre, habeant singuli tamen in quo vel abundent vel deficiant. *Barth.* l. 31. c. 5. Adv.

Quintilianus omnium, qui unquam scripserunt, auctorum elegantissimus. *Barth.* præfat. ad *Gratium*.

Ciceroni Quintilianum adjunxit *Laurentius Valla*, tanquam *comitem*, aut veriùs *socium*, *paremque*, non omninò injuriâ, cùm verborum munditie, tum translationum, & totius dictionis acumine. *Lud. Vives* de Tradend. Discip. l. 3.

Quintilianus affectavit *Ciceroni* dissimilis esse. Cujus utinam extarent *Declamationes*; nam quas habemus, minimum habent *Ciceronis*. *Erasm.* in *Ciceronian.*

Me puero magnâ cum curâ exponebantur in *Scholis Institutiones Oratoriæ M. Fabii Quintiliani*, accurati admodum & exquisiti *Rhetoris*, neque quisquam satis bonus *dicendi Magister* habeatur, qui non in illis vel præcipuè *auditores* suos exercere solitus esset. *Marc. Ant. Muret.* l. 18. var. lect. c. 20.

Miro quidem candore veterum ingenia virtutesque omnium indicavit. *Senecam* tantùm damnare, invisumque habere est creditus: quod accidisse sibi ipse scribit, dum corruptum, & omnibus vitiis depravatum dicendi genus revocare ad severiora judicia contendit. Nam cùm solus ferè *Seneca* in manibus adolescentium foret, non quidem ipsum omninò conabatur excutere, sed potioribus præferri non sinebat. *Angel. Politian.* præfat. ad *Quintil. Institut.*

Quintiliano nemo artem *oratoriam* inter *Latinos* elegantiùs adornavit, annon *Hispanus*? & hunc tamen, si *Ciceronem* exceperis, omnibus præferre non dubitant nonnulli, etsi *Philephus* in illo *Hispanitatem* invenisse sibi visus est. *Dan. Georg. Morhof.* de *Patavin. Liv.* p. 160

Extant *M. Fabii Quintiliani* Institutionum oratoriarum libri duodecim, cum notis *Variorum*, *Lugd. Batav.* ex officina *Hackianâ* 1665 in 8°.

SEXTUS JULIUS FRONTINUS.

Clar. A. D. LXXXV.

VIR consularis, tempore *Nervæ* & *Trajani* floruit. Aquarum præfectus à *Nervâ* creatus, libellum *de aquaductibus* edidit Et rei militaris peritus, *Trajano* libros Strategematicos dicavit. Moriens vetuit sibi sepulchrum construi. *Ioan. Maria Catan.* comment. in Epist. *Plin.* l. 4. Epist. 8.

Julius Frontinus maximus Geometra. *Hieron. Mag.* l. 4. Miscell. c. 2. Serius & minimè verbosus Autor. *Barth.* l. 2. Adversar. c. 11.

Julius Frontinus elegans & disertus scriptor. *Thom. Dempster.* in Elench. Script.

Ipsa strategemata quibus Imperatores & milites in bello, vel in ipso prælio uti consuevere, & ad suitutelam, & ad hostium perniciem, parum in operibus suis (*ii, qui de re Militari scripserunt*) attigisse videntur, præter unum *Frontinum*, virum consularem, qui satis commodè, satisque abundè ipse descripsit Strategemata. *Iacob. comes Purliliar.* in procem. libror. de *Re Militar.*

Iulius Frontinus strategemata, per *Romanorum* historiam diffusa, dictione facili, atque ordinatissimâ temporum serie digessit — videtur aliquando *Frontinus* non satis elegans, & nonnunquam parum latinus fuisse, si delicatiorum quorundam aures consulamus. Discrepat etiam interdum ab aliis scriptoribus in rerum gestarum narratione, dubium, errore, an consilio — ex quibus (*Frontini Strategematis*) sanè plurimùm frugis percipere possunt exercituum ductores, quos ille acuit, cùm ad insidias parandas, tum ad eas evitandas. Huic etiam auctori debemus nonnullorum Militarium vocabulorum explicationes, quas absque illo eramus ignoraturi. *Balthass. Bonifac.* in excerpt. Rom. Histor. Script.

Sextus Iulius Frontinus strategematum libros conscripsit in quibus ex omnibus Historicis exempla, in certos libros distincta, enumerat copiosè, & magnâ cum utilitate; licet pleraque, librariorum errore, ineptè sint repetita. *Carol. Sigon.* de Hist. Roman.

Iulius Frontinus de *Aquaeductibus*, & ad locorum urbis notitiam valet, & ad notationem Fastorum. *Lud. Viv.* de Trad Discipl l.5.

Elogium urbis *Romæ* quod in libro de *Aquaeductibus* legimus; (*Regina & Domina orbis, quæ Terrarum Dea Gentiumque consistit, cui par nihil, & nihil secundum*) non *Frontini* esse sentit *Lipsius* Vereor (inquit) ut allitum adscriptumve alienâ manu sit; & gravis atque eruditus reliquus *Frontini* stylus non probat aut amat lasciviam poetarum. *Lips.* De Magnitud. Roman. l. 1. c. 2.

Extant *Sexti Iulii Frontini* opera, cum notis & emendationibus *Roberti Keuchenii. Amstelodami* 1661. in 8°.

Vetuit sibi exstrui monumentum his verbis: Impensa Monumenti supervacanea est: Memoria nostri durabit, si vitam meruimus. *Erasm.* lib. Apoph.

PUBLIUS PAPINIUS STATIUS.

Clar. A. D. LXXXV.

NEapolitanus, sub *Domitiano* vixit: sed perperàm confunditur cum *Statio* Poetâ, cognomine *Surculo*, qui claruit sub *Nerone*, ac *Tolosensis*, in *Galliis* fuit. *Reliquit* quinque *Sylvarum* libros, 12. *Thebaidos*, 5. *Achilleidos*. Mirum verò *Martialem*, cùm adeò celebrat *Stellam Poetam*, non meminisse *Statii*, tanti amici *Stellæ*, ut ei miserit primum *Sylvarum*. Nempe ab invidia id profectum videtur. Non ferebat *Martialis Papinium* tantoperè in gratiâ esse apud *Domitianum*, idque ob extemporalem in carmine felicitatem, quâ *Martialis* longè vincebatur. Parum amicum fuisse *Papinio Martialem* ex eo colligitur, quòd nunquam æqualis sui meminerit: tum aliis quæ legas apud *Gevartium* ad 1. *Sylvarum*. *Voss.* de Poet. Lat.

Velles *Papinium Statium* tam dextro ingenio *Thebas* fortissimumque *Achillem*, quàm *Sylvas* decantasse. Si non majus nomen, majorem certè gratiam inde haud dubiè reportasset. Nulli unquam Poetarum, quod sciam, magis proprium fuit, subito œstro incalescere, atque ubi incaluisset, fortiùs feliciúsque debacchari, ut quantumcunque *Phœbum* hauserit: ac nescio an etiam majorem, eodem calore confestim reddat. Cuperes, dixi, omnem ejus operam in *Sylvis* locatam, nihil est illis amabilius floridiùs, magisque *poeticum*. *M. Anton. Sabellic.*

Statius cultissimus atque ingeniosissimus *Poeta*. Neque ullus *veterum* aut *recentiorum* propiùs ad *Virgilianam* Majestatem accedere valuit. Etiam propinquior futurus, si tàm propè esse noluisset. Siquidem naturâ suâ elatus, sicubi excellere conatus est, excrevit in tumorem. At profectò *Heroicorum Poetarum* (si *Phœnicem* illum nostrum eximas) tum *Latinorum*, tum etiam *Græcorum* facilè princeps. Nam & meliores versus facit quàm *Homerus. Iul. Cæs. Scalig.* de re Poetic. l. 6. p. 841, 843.

Virgilianæ Æneidos felix imitator *Statius*. *Henr. Glarean.* not. in *Terent.* fine *Eunuch.*

Optimus Poeta *Papinius*. *Adr. Turneb.* Adv l. 26. c. 23.

Statius, eximius Poeta. *Isaac. Casaub.* ad *Sueton. Domitian.* *Statius* generosus, & subito calore admirabilis. *Steph. Claver.* ad *Claudian.*

Iuvenalis multis in locis asper est & durus; materiæ suæ conveniens, mollis & suavis *Statius*. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l 3.

Papinius sublimis, & celsus Poeta, non herclè tumidus. *Lips.* Centur. 1. Epist. 13.

In *Statio* luxuria ingenii non indecora. *Idem* ad Annal. *Tacit.* 3.

Statius eruditus in *Sylvis*, sublimis in *Thebaide*, blandus in *Achilleide*. *Thom. Dempst.*

Papinius in libris *Thebaidos* id bellum bellissimè descripsit. Andr. *Tiraquell.* de Jure primog nit. c. 17. Sect. 5.

Papinii Statii Sylvas, quò sæpiùs legas, eò magis magisque & admireris & ames. Admireris spiritum Poeticum; ames judicium & floriditatem *characteris*, duo ut summa, ita rarissima *vatum* argumenta feliciorum. *Barthius* Adv. l. 12. c. 4.

Sublimis & celsus, magnus & summus Poëta. *Lips.* Cent. 1. Epist. 13.

P. Papinius Surculus Statius, Neapolitanus, *Domitiano* gratus, plurima quidem scripsit, & eruditè, atque sublimi charactere omnia, sed quorum non pauca interciderunt, etiam illustris illa *Agave*, *Tragœdia*, quam egestate cogente *Paridi* vendidit, ut pro suâ publicaret. Hodie *V. Sylvarum* ejus libros, 12. *Thebaidos*, & *Achilleidos* duos numeramus, in quibus dictio ubique ferè florida, electa, magnifica, in *Sylvis* tamen purior, & magis nativa, in *Thebaide* calamistrata magis, in *Achilleide* inæqualior. Quæ causa est, cur inter Poetas *Statium* id esse pronuncient nonnulli *Criticorum*, quod *Alexander* Magnus inter *Heroes*, hoc est, virtutes magnas magnis vitiis miscuisse, & modò *Cothurnis* aptissimè incedere, modò tumore flatulento ultra nubes evehi, rursus è medio subinde cœlo

Icario

Icario lapsu decidere. Certe *Famianus Strada* non ineptè fingit *Statium* in summo cacumine eminentioris *Parnassi* collis considere, sed ità periculosè, ut semper videatur lapsuro similis. *Borrich.* de Poet. p. 62.

Papinium, vir doctissime, magni feci semper, ut qui *Virgilio* omnigenâ eruditione haud multum cedat, spiritu autem Poetico certe quibusdam in partibus, si per *Criticos* dicere liceat, dubiam ei faciat palmam. *Aug. Grot.* in Epist. ad *Gronov.* Lutet. 10. Decembr. 1637.

Jes. *Rapinus* eum perstringit quòd Poeseos essentiam in verborum pompa & magnificentia potiùs quàm in rebus posuerit; asserit ejus carmina aurem quidem implere, cor verò minimè penetrare; eum æquè insolentem seu absurdum esse in suis ideis ac in earum enunciatione; Duobus ejus Poematis nihil regulare inesse, sed omnia nimis vasta, debitæque proportionis expertia. Denique *Statium* præ *Virgilio* merum esse furiosum asseverat. Hæc variis locis apud Rapinum legi possunt.

Statium publico donavere plurimi; sollicitè *Io. Bernartius* cum scholiis In Thebaida, & Achilleida, notisque in Sylvas, in quas extant quoque Commentaria *F. Morelli* & *Frid. Tiliobrogæ*, atque lectiones *Papinianæ Casp. Gevartii.* Notas adjecit *Emmericus Cruceus*, & diatribas *Gronovius*, quibus Antidiatribas *Cruceus* opposuit. Ex curiosissimis hodie editionibus illa habetur, quæ è Bibliothecâ *Pithœi* exiit, item *Chr. Daumii* scholiis variis illustrata, curâ G. Barthii, & denique ultima, quam *I. Veenhuysen* cum notis variorum divulgavit, Lugd. Batav. ex officinâ *Hackianâ* An. 1671. 8.

FLAVIUS JOSEPHUS.

EX Regio & sacerdotali sanguine editus, *Matathiæ* sacerdotis filius, (quem *Hieronymus* Græcum *Livium* appellat, recentiores verò *Iudæi Iosephum Bengorion* vocant) natione *Hebræus*, patriâ *Hierosolymitanus*, genere sacerdos, in excidio *Hierosolymæ* captus, *Romam* à *Tito* Imperatore ductus est; ibique propter ingenii excellentiam à Senatu & populo *Romano* promeruit, ut eo vivente libri ejus publicæ Bibliothecæ traderentur, ipsi verò post mortem *ænea statua* poneretur. Amicus *Christianorum*, quanquam *Iudæus* esset; & Dominum Nostrum *Iesum Christum* in decimo octavo Antiquitatum libro insigni elogio celebravit: quâ de causâ *D. Hieronymus* eum in catalogo Ecclesiasticorum dignâ cum laude recenset. *Sext. Senens.* Clar. A. D. XCIV.

Scripsit Judaicarum Antiquitatum libros 20 —— De Bello Judaico libros 7. —— Contra Appionem libros 2. —— De Maccabæis —— Vitam suam.

Multa quoque alia adfert, quibus fidem historiæ suæ conciliet: imprimis, quòd prope omnia oculis suis viderit: cætera ab iis acceperit, qui ipsi rebus præfuerunt —— Quantum autem fidei mereatur, minimè nunc convenit inter eruditos. Sunt quibus usque adeò fides ejus suspecta sit, ut planè susque deque habeant, quid *Iosephus* dicat, dummodò vel alterius qualicunque autoritate, vel minutâ ratiunculâ, defendere contrarium sibi posse videantur. Contrà magnus

Scaliger Prolegomenis ardui operis de *Emendatione Temporum* censet, ubique elucere *Iosephi* & eruditionem, & fidem, in tantum, ut non solum in rebus *Iudaicis*, sed etiam externis, tutiùs ei credatur, quàm omnibus *Græcis* ac *Latinis*. *Voss* de Histor. Græc.

Flavius Iosephus, autor omni laude dignus, & cui post *Sacrorum Voluminum* scriptores prima esse debet fides, — etsi gravitate supra cunctos *Iudæos* eminet, tamen haud ubique à deliramentis abhorret popularium suorum. *Petr. Cunæus* de Rep. *Hebræor* l. 3. c. 1.

Cujus amor veri notissimus, fides constantissima; nisi quid illi fortasse humanitùs errare contingat; quæ exceptio locum hîc non habet: cui ad penitus cognoscenda illa de quibus scribebat, omnia præsidia abundè suppetebant. Nam aut ex *actis publicis* illa descripsit, aut ex oculatâ fide. *Casaub.* ad *Baron. Apparat. Annal.*

Nullam occasionem prætermittit *Baronius*, sive justam, sive injustam, detrahendi *Iosepho*, historico nobilissimo, quicquid ingrati *Iosephomastiges* muginentur——Si omnes *Iosephi* errores, hallucinationes, aut ablepsiæ (de iis non loquor, in quibus discedit *Iosephus* à Bibliis: in quo excusari non potest) in unam summam contrahantur, vix centesima pars ea fuerit culparum ab uno *Eusebio* admissarum, sive in *Chronico*, sive in aliis scriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cũ iniquitate *Iosepho* insultabimus? cujus libros nisi providentia *Dei* singularis ad nostra servasset tempora, in quantis rerum *Iudaicarum* tenebris hodie versaremur? quot fabulas, quot mendacia jubar Historiæ *Iosephi* discutit? At errat *Iosephus* interdum manifestò. Sanè: homo enim erat. *Idem* ibid. Exercit. 12. Ann. 28. Num. 2.

Is in omni Latinorum & *Græcorum* Scriptorum genere versatus, omnem *Gentilium* historiam & chronologiam excussit & perdidicit: ideoque ab istorum *Hebræorum* ineptiis remotissimus fuit. *Possevin.* Biblioth. Select. l. 2. c. 25.

Miratur *D. Hieronymus* in homine *Iudæo* tantum *Græcæ Antiquitatis* fuisse.

Si quid mei judicii est, *Iosephum* habeo prudentem probumque Scriptorem. *Lips.* Poliorcetic. l. 5. Dialogis 2.

Inter omnes verò, qui *Historiam Herodianam* attigerunt, palma debetur citra controversiam *Flavio Iosepho*, homini quidem *Iudæo*, Historico tamen eximio, & raræ tum diligentiæ, tum fidei, & cui major adhuc æstimatio deberetur, siquidem temporum & librariorum injuriis minus obnoxius fuisset, & purus ac integer ad manus nostras pervenisset. *Frideric. Spanhem.* par. 2. *Dubior. Evangelic.* Dubio 2.

Utinam diligentior fuisset *Iosephus* & religiosior in Sacrâ Historiâ scribenda!! *Georg. Horn.* not. in libr. 2. *Sulpic. Sever.* c. 8.

Iosephus multa, invidiæ declinandæ ergô, ut gratiora essent auribus *Vespasiani* & *Romanorum*, prætermit. Cætera ad pompam detorquet. Unde plurima habet quæ discrepant à Scripturâ, & ei contraria sunt. *Cornel. A Lapide* not. in libr. 1. *Sulpit. Sever.* c. 42.

De stylo ejus ita censet *Photius*, esse eum candidum, purum, elegantem, ac jucundum: in concionibus etiam disertum.

Flavii

Flavii Iosephi Apologia, quæ extat adversus *Apionem*, usque ad miraculum est erudita. *Cunæus* de *Rep. Hebr.* p. 2.

Quod *Hebræi* dicunt, testimonium illud de *Christo* in suis libris non haberi, & ideo videri superadditum à *Christianis*; facilè refelli potest. Nam *Hebræi* non habent *Iosephum* filium *Matathiæ*, qui *Græcè* scripsit libros *Antiquitatum*, de quo nos loquimur, sed *Iosephum* filium *Gorionis*, qui aliquid simile scripsit *Hebraicè*: proinde non est mirum, si *Iudæi* in suo *Iosepho* hoc testimonium non habeant, cùm in nostro habeatur, & non sit superadditum; sed verum & germanum *Iosephi* testimonium. Certè sanctus *Hieronymus* & *Eusebius* viri doctissimi fuerunt, & omnes penè libros veterum scriptorum legerunt, & nunquam hoc Testimonium de *Christo Iosepho* tribuissent, nisi scivissent verè ab illo auctore ita scriptum fuisse. *Bellarmin.* de Scriptor. Ecclesiastic.

De hoc *Iosephi* loco, genuinusne sit, an insititius, gravis nuper exorta est controversia. Hoc testimonium enervare nititur vir doctissimus *Tanaquillus Faber* in epistola critica p. 126. Confirmat autem *Isaacus Vossius*, quem vide.

Iosephus in Historia *Iudaica* supprimit miracula vera, ut Ethnicorum, qui illa non credidissent, animis sese attemperaret, & eventus minùs veros supponit quia hos illorum gustui & ingenio convenientiores arbitrabatur. *Rapin.* Reflexion. Hist. Sect. 27.

Mirabiles descriptiones *Historiam* ejus ornant, eloquentissimæ Orationes, & præclarissimæ sententiæ: Narratio ejus perspicua est atque fidelis; Non modo lectores suos delectat, sed etiam trahit in optatam partem: Cupitos affectus in eis concitat aut sedat: Denique *Historici* absoluti numeros omnes continere dici potest, meritoque *Græcorum Titus Livius* nuncupari. Tractatus de *Maccabæis* ingenii ejus præclaras dotes & ejus eloquentiæ magnitudinem prodit: Ejusque libri adversus *Appionem* quam acris judicii, profundeque eruditionis fuerit manifestat. *Ell. du Pin.* in Nova Biblioth. Author. Ecclesiast. Tom. 1.

Iosephi testimonium de *Iesu Christo* refertur ab *Eusebio*, à Divo *Hieronymo* & ab aliis pluribus post illos tanquam monumentum quod Religioni *Iesu Christi* non mediocriter favet: Sed ætate nostra res exactiùs ponderatæ fuerunt, plurimi jam fuerunt & adhuc sunt eruditi viri qui hunc locum verè *Iosephi* non esse asseverant: Et fatendum est horum conjecturas non esse prorsus contemnendas. *Idem* ibid. p. 67.

Laudatur inter varias *Iosephi* Editiones illa *Genevensis Græcè* & *Latinè* in Fol. Ann. 1611. & deinde Ann. 1634. vulgata emendata olim à *Segism. Gelenio*.

S. POLYCARPUS.

Smyrnæ à S. *Ioanne Apostolo* & *Evangelistâ* Anno *Christi* (ut creditur) 82. *Episcopus* ordinatus, Apostolicus & Propheticus Doctor, totius *Asiæ* princeps, nonnullos *Apostolorum*, & eorum, qui viderant *Dominum*, magistros habuit. *Romam* veniens sub *Imp. Antonino Pio*, *Ecclesiam* regente *Aniceto*, multos ab Clar. A. C. XCIV.

ab *Haretico* errore correxit: ac tandem centenario major *Smyrnæ* igni traditus est, sedente *Proconsule* & universo populo adversus eum in *Amphitheatro* personante, die 26. *Ianuarii* ex *Martyrologio Romano*. A. C. 167. *Labb.* De scriptor. Ecclesiast.

Polycarpus Smyrnensis, circa extrema *Neronis* natus nonnullis esse videtur. *Vir* (inquit *Irenæus* l. 3. c. 3.) *qui non solùm ab Apostolis eruditus, & cum multis qui Dominum viderant, familiariter versatus, verùm etiam in Asiâ Smyrnensis Ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus. Iohannem* Apostolum præcipuè intelligit, cujus Discipulus *Polycarpus* fuit, atque ab eo Episcopus constitutus, idque factum esse circa An. 94. vel 95. necesse est; si modò vera esset doctissimi *Usserii* conjectura, eum esse *Smyrnensis Ecclesiæ* Angelum illum, cui Epistolam scripsit *D. Iohannes* Apocal. 11. Ortâ gravi de *Die Paschatis* controversiâ, *Romam* se contulit, ibique cum *Aniceto* Episcopo (qui juxta *Pearsoni* & *Dodvvelli* calculum, ex *Eutychio* haustum, pontificatum iniit An. 143.) familiariter versatus est, plurimosque *Marcionis* & *Valentini* errore deceptos ad *fidem* reduxit. Demum sub *M. Antonino*, vel ut alii, *Antonino Pio*, incalescente Persecutione, *Polycarpus Smyrnæ* ad rogum damnatus, igni traditur: at flammâ instar veli Navalis ventorum flatu sinuatij corpus *Martyris* circumvolitante, neque illud tangere ausâ, tandem gladio confossus est. Mortui corpus in cineres redegerunt *Ethnici*, ne abreptas ejus reliquias divino honore *Christiani* prosequerentur, veriti. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Scripsit ad *Philippenses* valde utilem *Epistolam*, quæ usque hodiè in *Asiæ* conventu legitur. *Hieronym* in catalog

Hanc *Epistolam* multùm laudant *Augustinus, Tertullianus, Irenæus, Bellarminus* atque *Baronius*.

Hic docuit semper quæ ab *Apostolis* didicerat; & *Ecclesiæ* tradidit, quæ sola sunt vera. *Irenæus.*

Quo viro, post *Apostolos*, quorum familiaris fuit, vix ullus apud *Christianos* unquam fuit Sanctior ac Divinior. *Dall* de Pseudepig. Apost. l. 2.

Polycarpus discipulus *Iohannis Evangelistæ*, & eruditionis & sanctitatis nomine percelebris, floruit circa 140. annum *Domini*, aut paulò post. *Illyric.* catal. Test. Verit. l. 2.

Irenæus dicit, *Epistolam Polycarpi* ad *Philippenses* perfectissimè esse scriptam: ex quâ & characterem fidei ejus, & prædicationem veritatis, qui volunt, & curam habent suæ salutis, possint discere.

Polycarpi Epistola ad *Philippenses* multis referta est admonitionibus, cum perspicuitate, ac simplicitate, *Ecclesiastici* more *Interpretis*. *Phot* cod. 126.

Hieronymus Polycarpi Epistolam valdè utilem dicit, & *Eusebius* instructissimam, ut ex eâ fidei characterem ac veritatis doctrinam cognoscere queant ii, qui salutis suæ rationem habent. Magnam autem istam utilitatem, in eâ quam nunc habemus Epistolâ non video *Christoph. Sand.* de scriptor. Ecclesiast. Impress. *Cosmopoli* 1669.

Polycarpo

Polycarpo venerationi singulari erat memoria *S. Iohannis*; Delectabatur referre colloquia quæ cum ipso habuerat, & cum aliis qui *Iesum Christum* viderant: Narrabat quæ sibi de ejus doctrina & miraculis dixerant: Si verò quempiam audivisset, qui doctrinam *Apostolicæ* fidei contrariam attulisset, exclamasset, O *Deus*, ad quænam tempora me reservasti! Ell. du Pin. Biblioth. Nova Authorum Ecclesiastic.

Hæc *Polycarpi* ad *Philippenses* Epistola, magnam tum *stylo*, tum rebus ipsis cum Epistola *Clementis* ad *Corinthios* affinitatem habere videtur; cùm & identidem easdem regulas suggerat, iisdemque vocibus & phrasibus utatur: adeo ut nullum sit dubium quin ob oculos præstantissimam hanc Epistolam specialiter habuerit, dum illam exararet. Et reverà pia & verè Christiana est Epistola illa, brevibus & utilibus Vitæ Præceptis Regulisque referta, eaque modestia & simplicitate quæ temporibus *Apostolicis* conveniebat scripta, proximè post *Sacri Canonis* libros *Veteribus* in pretio habita. *Cave* in *Polycarpi* Vita.

Extat *Polycarpi* Epistola ad *Philippenses Græcè & Latinè* ex editione *Petri Halloix Duaci*. Ann. 1633. cum versione *Iacobi Usserii*, *Oxon.* Ann. 1644. in 4°.

DECIUS JUNIUS JUVENALIS.

Poeta Satyricus, ex *Aquino* oriundus; Is ferè ad mediam ætatem declamavit, postea vitiis offensus, *Satyras* scripsit, sed cùm schemate notasset *Paridem Pantomimum*, jam octogenarius, specie honoris, præfectus est cohortis in extimâ *Ægypto*, inde *Irati Histrionis exul* vocatur à *Sidonio Apollinari*. Creditur vixisse usque ad annum 12. *Adriani. Hofman.* Clar. A. D. XCV.

Iuvenalis autem candidus, ac *Satyrorum* facilè princeps Nam ejus versus longè meliores quàm *Horatiani*: Sententiæ acriores: Phrasis apertior: *Iul. Cæs. Scalig.* Poetic. 6. c. 6.

Horatius est irrisor, & ob id *Sermonum* titulo contentus fuit, qui modo sententiæ lacertos expressos ostendat Sermone vulgato, sed lecto tamen; parum curat numeros; & denique, modò purè diceret, nihil pensi habuit. In *Iuvenale* omnia contra. Ille ardet, instat, apertè jugulat. Stylus valdè arridet, in quo cum Romanâ puritate juncturas molles felicissimè consecutus est. Urbana & salsa multò plura *Juvenali* attribuas, quàm excipias ab *Horatio*. Quibus sanè locis neque temerè, neque frustrà contendemus *Iuvenalem* longè accuratioris *Satyræ* auctorem esse: & cum tantò anteponere decet Horatio, quantò melior *Horatius Lucilio* judicatur. Cùm neque argumentorum varietate par sit illi *Horatius*, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimoniâ reprehensionis, neque faceriis & urbanitate. Idem alio loco.

Iuvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in *Satyrâ* præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius

verius protulit——De *Iuvenali* verò judicat. Ardore, altitudine, libertate, id est, suo quodam genere supra *Horatium* est; quod ipsum maximè *Satyræ* proprium videtur. Tangit vitia, objurgat, inclamat: rarò jocos, sæpiùs acerbos sales miscet. Quæ omnia in *Horatio* contra; qui placidus, lenis, quietus, monet sæpiùs quàm castigat. Sed ita præclarè tamen hoc ipsum, ut in eâ parte & arte nihil possit supra eum. *Lips.* l. 1. Epist. Quæst. Epist. 9. *Pulmanno.*

Longè salibus ab *Horatio* superatur, & à *Iuvenale Persius*: quorum uterque feliciter est assecutus, quod voluit noster, nec potuit. Excellunt igitur in eo *Horatius* & *Iuvenalis*, etsi ratione diversâ: nam illius sales plebeium aliquid ferè sapiunt: hujus omnes joci quibus abundat, sic sunt urbani & salsi, ut acumen sæpè atque eruditionem præ se ferant, & ingenium longo declamandi usu probè subactum. *Casaub.* Prolegom. in *Pers.*

In taxandis moribus, nostrorum Patrum memoriâ, primum locum habere putabatur adeò, ut is tunc doctior existimaretur, qui plures ejus versus memoriter recitaret. *Lil. Gyrald.* de Poet.

Non sine causâ tanti semper ab omnibus habitus fuit. Nemo vitia seculi sui altiùs penetravit, nemo graviùs, & cum majore indignatione perstrinxit. Quod nullus diffiteri potest, qui diligenter & cum judicio legit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. *Vincent. Fabric.* p. 35.

Juvenalis *excellens*, & apud quem egregia quædam occurrunt. *Satyræ* tragicæ. Miror autem cur se dicat scripsisse stylo *Lucilii*, nam nihil est dissimilius, & Phrasi *Horatianæ*. *Scaligerana* prima.

Iuvenalis argutus ubique & inventione & dispositione, & nexu dicteriorum, sed dum ad omnia censenda stylum porrigit, sæpè turpis, obscœnusque, ut proindè quædam *Satyræ* ejus rectiùs exularent. Nonnunquam etiam philosophandi studio ultra *Satyræ* institutum exit, quo nomine memorabilis est *Satyra* 10. *Borrich.* p. 64.

Sed ne fiat longius non necessariò, sic distinguemus: *Horatium*, placidè & leniter influentem in animos, suadere ridendo: subsannantem *Persium* philosophari velle: *Iuvenalem*, quasi crudum & nauseantem, indignari omnia. Ut hic abundè faciat dicto suo fidem, & quem initio protulit versum, totis Satyris comprobet: *Si natura negat, facit indignatio versum.* *Vavass.* de Ludicr. Dict. p. 242, 243.

Horatius optimè noverat ingenii festivitatem validissimis rationibus & sententioso quovis sermone ad vitium derisioni exponendum, efficaciorem esse. Qua in re Juvenalis quantumvis serius tam ægrè optatum exitum assequitur. Et sanè violenti quibus ubique utitur *Declamationis* modi sæpè minimum efficaces sunt. Nusquam ferè persuadet, quia semper ira commotus, nunquam animo tranquillo loquitur. Verum est quòd *Moralis Philosophiæ* locis communibus quibusdam utatur qui vulgaria ingenia perstringere possunt. Sed quantalibet vi polleat ejus dictio, licet energicas voces usurpet, ac eloquentiæ pompa in ipso fulgeat, parum tamen affectus movet: nihil in ipso argutum, nihil nativum

occurrit

occurrit. Vero Zelo in sæculi sui depravationem non invehitur, sed ambitionis & ostentationis ingenio; temperamento potiùs quam ratione ut *Criticum* se gerit. *Rapinus* Reflex. particular. in Poes. par. 2. Refl. 28.

Profectò sermo *Iuvenalis* longè omnium est *Latinissimus*, & purior quàm *Horatii*; numeri etiam rotundi, concinni, & *Horatianis* multò exactiores; sententiæ denique creberrimæ, & ad stuporem usque ingeniosæ, ut nihil dicamus de Argumentorum nobilitate ac varietate, quæ tantâ ingenii judiciique dexteritate tractavit, ut affirmare nihil vereatur *Lubinus*, qui *Satyras Iuvenalis* omnes prosariâ ecphrasi reddidit, in unâ *Iuvenalis Satyra* plus doctrinæ & sapientiæ ad *vitam moresque* regendos contineri, quàm in 10. *Aristotelis* ad filium libris. *Acta erudit.* An. 1686. p. 407.

* *Eilhardi Lubini* commentaria in *Iuvenalem* & *Persium*, Hanoviæ, 1603. cum *expurgationibus* permittuntur in *Indice Madrit* Edit. An. 1667.

Edendo & illustrando *Iuvenali* manus admovit *Eil. Lubinus*, *Fed. Ceratus*, Scholiastes vetus, *Grangæus*, *Autumnus*, *Calderinus*, sed diligentiùs in hac palæstrâ versatus est *Pithœus* & *Thomas Farnabius*. Nec sua defuit industria *Schrevelio*, qui notas Variorum addidit, *Leidæ* 1665. in 8°.

IGNATIUS.

DE *Ignatii* Patriâ & Parentibus silent *Veteres*; eundem esse cum puerulo illo, quem manibus suis sublatum *Christus* Discipulis exhibuit indeque nomen θεοφόρε reportasse volunt S. *Metaphrastes*, *Nicephorus*, aliique, incertâ prorsus traditione. Testis nobis est *Chrysostomus* illum cum *Apostolis* familiariter vixisse, ab iisque fluenta spiritualia hausisse, καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων αὐτοῖς κεκοινωνηκέναι, & *sedis Antiochenæ* principatu dignum ab iis esse judicatum. Certè mortuo *Evodio*, ad Ecclesiæ istius præsulatum evectus est: hancque gratiam suscepit διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς, ut loquitur *Theodoritus* Dialog. 1. pag. 33. *ipso Petro manus ei imponente*. Rexerat hanc *Eccl. siam* annos plusquam 40. cùm *Trajanus* circa An. 107. *Parthis* bellum illaturus, *Antiochiam* venit, à quo S. *Ignatius* ad bestias damnatur, & *Romam* ad *Martyrium* subeundum vinctus mittitur: ubi in *Amphitheatrum* productus 13. cal. Jan. Ann. 107. corpore leonum dentibus mox comminuto, beatam animam *Deo* reddidit. *Scripsit Epistolas* quasdam. *Gul. Cave*. Hist. Literar. Clar. Anno Dom. C.

Epistolæ *Genuinæ* sunt: Ad *Ephesios*: Ad *Magnesianos*: Ad *Trallianos*: Ad *Romanos*: Ad *Philadelphenos*: Ad *Smyrnæos*: Dubium verò est (inquit. *Gul. Cave*) num auctor sit Epistolæ ad *Polycarpum*. Epistolæ *supposititiæ* sunt: Ad *Mariam Cassobolitam*--Ad *Tarsenses*: Ad *Antiochenos*: Ad *Heronem*: Ad *Philippenses*: Ad *B. Virginem Mariam*: Ad *Ioannem Apostolum*.

Ignatii Epistolæ, sunt sane primævæ pietatis, doctrinæ *Ecclesiasticæ*, & regiminis *Episcopalis* in ipsa *Apostolicâ* Ecclesia vigentis testes luculentissimi. Hanc ob causam acriter in eos insurgunt *Novatores*, totisque viribus oppugnarunt

S *Blondellus*

Blondellus, *Salmasius*, *Dallaus*, doctissima *Novaturientium* capita. Ne quid jam dicam de minorum gentium scriptoribus, *Ovveno*, *Voetio*, &c. Sed inanes horum impetus fortiter debellavit ὁ πάνυ *Hammondus* nostras, dissertationibus quatuor adversus *Blondellum*, aliosque Ann. 1651. editis: cui succenturiatus doctissimus, & numquam sine honoris Præfatione nominandus, *Ioh. Pearsonus*, posteà Episcopus *Cestriensis*, *Vindicias Ignatianas* An. 1672. in lucem emisit; quibus objectiones omnes funditùs adeò diflavit, & causam *Ignatianam* tot validis, invictisque argumentis munivit, ut mirum planè videri debeat, si Adversarii copias suas toties devictas in aciem iterum proferre audeant. *Gul. Cave* in loco prædicto.

Ignatius, *Patriarcha Antiochenus*, vir, quod in *Orientis* partibus perrarum est, singulari eruditione. *Scalig.* Canon. Isag. l. 3.

Ignatii Epistolæ meritò dicuntur copiosa *Apostolicarum* traditionum apotheca, fortisque adversus hæreticos armatura. *Phil. Labbe.*

Magnâ quidem in primis *Dei* providentiâ factum est, ut numeratæ omnes *Epistolæ* ab *Ignatio* scriberentur: sed & admirando planè divino consilio procuratum, ut inter tot tantaque naufragia scripturarum, eædem ad nostram ætatem incorruptæ atque integræ servarentur. In illis quippe ejus temporis *Orientalis Ecclesiæ* facies propemodum viva redditur: atque adeò, ut non tantùm res tunc gestæ, sed & Ecclesiastica disciplina, & mores, & Apostolicæ ipsæ traditiones Apostolicarum Ecclesiarum, velut in tabulâ quadam eruditæ manus penicillo habeantur expressæ. *Baron.* Tom. 2. ad Ann. Christ. 109.

Ignatii Epistolas semper Antiquitas est venerata. *Idem* Tom. 1. Qualis enim quantusve fuerit in Ecclesia S. *Ignatius*, qui non uni *Ecclesiæ Antiochenæ*, vel uni Provinciæ *Syriæ* præfectus Episcopus videretur, sed toti penitus *Orienti*; *Epistolæ* illæ, quas, cùm *Romam* vinctus à militibus duceretur, obiter in transitu ad diversas Ecclesias scripsit, manifestè declarant. Ipsæ enim, velut excellens quædam pictura, vivam ipsius imaginem repræsentant. *Idem* Tom. 2. ad Ann. *Chr.* 109.

Salmasius in Apparatu de Primatu, pag. 56. Epistolas *Ignatii* passim interpolatas esse conqueritur. In Bibliothecâ Florentinâ vetustissimum exemplar extare dicitur, longè diversum ab omnibus quæ hactenus vulgata sunt. *Konig.* in Biblioth. suâ.

Ignatius Antiochenus Episcopus instituit primus, ut per *Antiphonarum* reciprocationem Psalmi canerentur. *Calvis.* in Chronolog.

Omnes ejus Epistolæ perquam salutaribus præceptis & adhortaminibus utilissimis abundant. Viro *Christiano Episcopo* & *Martyre* dignissimæ sunt. Unctionis & pietatis plenissimæ. Nemo illas legat qui ubique non animadvertat *Sanctum* illum zelo prorsus divino pro *Animarum Salute*, pro *legis Iesu Christi* observatione ejusque *Doctrinæ* conservatione, incensum fuisse. In omnibus quæ dicit, amore in *Iesum Christum*, affectu erga fratres suos, studio in *Ecclesiæ* disciplinam & ardore in bonum *pacis* plenum sese ostendit. Quidquid denique dicant *Critici* diversum sentientes, ausim asserere *Epistolas* illas existimationem

& admi-

& admirationem eorum omnium mereri, qui venerationem & reverentiam erga Pietatis libros profitentur. *Ell. du Pin.* Nova Bibl. Authorum Ecclesiast. Tom. 1. p. 133.

Ignatii Epistolas publici juris fecit *Iacobus Usserius Oxonii* in 4°. annis 1642. & 1644. demum *Londini* 1647. Felix hoc quidem inceptum, quo *Usserius* senex, cùm ingenii, judicii & doctrinæ singulare specimen exhibuit, tùm Ecclesiæ utilissimam & hisce temporibus maxime salutarem operam præstitit. Denique *Isaacus Vossius*, aliquantò post *Usserium*, edidit *Græcè* & *Latine* septem purissimas easdem S. *Ignatii Antiocheni* Episcopi Epistolas, ex fide manuscripti codicis optimæ notæ in Bibliothecâ *Medicea Florentinâ* reperti. Editum opus Ann. 1646. & 1648. *Amstelodami* in 4°. & postea recusum Londini in 4°. Ann. 1680. quorum diligentiæ vix quicquam addi potest, iis quæ spectant ad *Ignatium*, ejusque Epistolas. *Casim. Oudin.* in supplement. De Scriptor. Ecclesiast.

C. CORNELIUS TACITUS.

TEmpore *Trajani* Imp. floruit. Struxit *Historias* & *Annales*. *Annalibus* extremum *Neronis* biennium deest: at ex *Historiarum* libris pars longè maxima periit. Prætereà reliquit librum de situ, moribus ac Populis *Germaniæ:* item de vitâ *Iul. Agricolæ*, soceri sui. Claruit Anno Dom. C.

Dictio *Taciti* floridior uberiorque in historiarum est libris, pressior siccriorque in *Annalibus*. Nimirum in *Historiâ* rem persequitur ordine, nec eam intercidit rebus aliis. In *Annalibus* stylum accommodat annis ac Coss. eaque causa est, cur in Historiâ causas accuratius tractet: in *Annalibus* eas brevius proponat: cur item in *Historiâ* uberior sit dictio, concisior in *Annalibus*. Interim gravis utrobique & diserta. *Voss.* de Histor. Lat.

Latini Historici sequantur, quorum agmen *Cornelius Tacitus* mihi ducat. Ante Livium? inquies. Non eloquentia, aut aliis virtutibus: sed iis, quas nunc consideramus, prudentiæ & *Iudicii* notis. Quis illo verius narrat, aut brevius? Quis narrando magis docet? In moribus quid est, quod non tangat? in affectibus, quod non revelet? Mirabilis omnino scriptor, & qui serio hoc ipsum agit, quod non agit. Nec enim historia solùm est; sed velut *Hortus* & *Seminarium* præceptorum. Ut ii, qui vestes acu pingunt, ingeniosè gemmas inserunt, sine confusione aut noxâ formarum: Sic iste passim sententias seriè narrationis nihil omissâ aut læsâ. Scaber tamen quibusdam & obscurus videtur: suone vitio, an ipsorum? Nam acutè argutéque scripsisse fateor: & tales esse debere qui eum legent. Ideo *consiliariis* magis *Principum*, quàm ipsis commendo: qui habeant hunc *Sapientiæ* simul & *Prudentiæ* verum ducem. *Lips.* in Not. ad Politic. l. 1. c. 9.

Est oratio *Taciti* mirum in modum arguta & prudentiæ plena. Quid multa? nullus profectò *Historicus* magistratui ac Judici utilior videtur. *Budeus* acerbè *Tacitum Scriptorem* omnium sceleratissimum appellavit: quòd nonnihil adversus *Christianos* scripsit. Quæ ratio fecit, opinor, ut eum *Tertullianus* mendacissimum.

Scio *Christianos* eum alibi perstringere & deliria varia delirasse, cùm de *Judæis*, eorumve ritibus ac ceremoniis scribit, quo respectu eum *Tertullianus* mendacissimum vocitat: verùm ut vinum vinum non esse desinit, si guttulæ in eo aquæ, sic nec *Taciti* historia proba, si in ea hæ maculæ ex ethnicorum maculis expressæ. Errores fuere ignorantis, non mendacia fallentis. Quas si tollas, prudens ille certè, cæterùm & suavis omninò scriptor. *Joan. Bernart.* de utilitat legend. Histor.

M. Claudius Tacitus Imp. tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret *bibliothecis*; libros verò ejus decies quotannis describi, inque *Archivis* publicis collocari juberet, ne perirent.

Atque hoc est, quod *Tacito* dandum vitio videtur: quòd aliqua narrationibus crebrò inserat, non tam ad *Historiæ* cursum, quàm ad *Historici* acumen cognoscendum. *Fam. Strad.* Prolus. Acad.

Magnis mentibus maximè convenit hic autor, & præcipuè iis, qui ad *Reip.* clavum sedent: singulis siquidem penè lineis monitum aliquod Politicum continetur, quod eruere non cujusvis est: & quod de *Thucydide* dixit *Cicero*, ei omninò convenit, ita crebrum esse rerum frequentiâ, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur. In judicando verò de iis rebus quas narrat, adeò sagax est, ut ad prudentiam comparandam unus omnium instar auctorum esse possit; quique non obiter sit legendus, sed penè ad verbum addiscendus. *Roland. Maresf.* in Epist. pag 25.

Extant *C. Corn. Taciti* Opera cum Notis *Variorum*, accurante *Iohn. Fred. Gronovio* 2. Vol. in 8° *Amstelodami* apud *Dan. Elzivir.* Ann. 1673.

CAJUS PLINIUS CÆCILIUS SECUNDUS.

NOvocomensis, ex prioris sorore natus, & ab *avunculo* in nomen & cætera jura adoptatus; discipulus *Quintiliani*, eloquentiâ, virtute, & sanctitate vitæ ac morum, aut maximus ipse, aut inter maximos sui seculi viros fuit. Floruit sub *Trajano*, cujus & *Panegyricum* opus insigne scripsit. Habemus ejus *Epistolarum* libros, verissimum *Atticæ* eloquentiæ exemplum; ex quibus vita ejus & mores disci possunt. Amplissimis muneribus defunctus, Præfecturam quoque *Bithyniæ* gessit in quâ *Christianorum* moribus exploratis, non pepercit illis solùm, sed & eos per *Epistolam Trajano* commendavit. *Hofman.* Clar. Anno Dom. C.

Plinii Secundi Epistolas quò sæpiùs lego, eò magis illas à plerisque tam rarò legi miror: multo etiam magis, à nonnullis ne legi quidem omnino—Illæ non solum aliquid habent propter quod legi mereantur, sed habent omnia, quæ nos ad *Epistolarum* aut *Græcarum* aut *Latinarum* lectionem invitare & possint & debeant. Nam sive utilitatem, sive delectationem, sive etiam utrumque in istarum lectione sibi quis proponat, eum, quod abundè suo desiderio satisfaciat, inventurum esse dico. *Henr. Stephan.* præfat. in *Plin.* Epist.

Multæ in *Plinii* Epistolis latent observationes eruditæ *antiquitatis*, multæ

præceptiones *Politicæ*, iis sanè, qui in *Republicâ* versantur, non modò utiles, sed summè necessariæ. Sed de earum pretio supervacuum est dicere, quum neminem vel mediocriter doctum non earum elegantia devinciat. *Ioann. Vecnbus* in Dedicat ad *Plin.* Epist cum Notis

Esse enim *Epistolicus Stylus* simplex debet ac velut negligentiusculus. Nam est etiam quædam negligentia diligens; exemplo sunt *Plinii Cæcilii* Epistolæ acutæ, eleganter expressæ, in quibus nihil nisi domesticum, quotidianum, sed omnia tantùm latina, casta, ornataque leguntur. Cumque sit stylus ille multâ arte, atque ingenio, cultuque subactus & elaboratus tamen penè subitus atque extemporaneus videtur. *Erasm.* in brevissimâ Epistol. conficiend. formâ.

Accommodatior (*Seneca*) ad usum *Plinius Cæcilius*, eorum præsertim, qui de negotiis privatis aut *Republicâ* non scribunt. Nam hujusmodi melior est *Cicero*: *Plinius* verò succinctus, & festivus, & facetus, & acutus, & frequens concinnis sententiis, doctis atque acutis ingeniis mirificè est aptus, qui *Scholasticas* inter se mittunt Epistolas, & *umbraticas*, ut idem ipse ait, quibus opportet plus ornatûs & condimenti adjungi, quando rebus non perinde nituntur. *Lud. Viv.* de conscribend. Epistol.

Macrobius l. 5. *Saturn.* c. 1. pingue & floridum ei dicendi genus tribuit.

Plinius tersus, candidus, in *Epistolis* alter *Cicero*, in *Panegyrico* gravis, ornatus, disertus. *Bonifac.* in Iudicr. Hist. p. 600

Cujus *Panegyricus* & *Epistolæ* omnibus numeris absolutæ sunt, miscentes *utile dulci*. Sed in *Panegyrico* nimiâ quandoque prolixitate aggravat animum legentis. *Ioan. Bona.* Cardinal.

Quin ipsum *Plinium*, in secundâ hac classe jure colloco, tersum, acutum, nitidum: sed non sine deliciis molliculum interdum, & parùm virum. *Lips.* Institut. Epistolic.

Panegyricus, quem *Plinius Trajano* dixit, divinus planè liber est, & novo *Principi*, *Dii* Boni! quàm aptus *Lips.* Centur. 2. ad *Belg.* Epist. 31.

Plinii Epistolas quò magis legas, eò plus diligas. Sunt enim suavissimæ; & genium inusitatæ alacritatis habent; singulis periodis amabili quodam acumine excitantis, *Barth.* l. 29. c. 15. Adversar.

Quo [*Panegyrico*] eo in genere Romana facundia nihil habet elegantius. *Voss.* de Rhetoric. p. 108

Pliniani Panegyrici incomparabilis facundia aliquid suæ virtutis gratiarumque in omnium quidem animos immittere, paucorum tamen calamo attingi potest. *Boecler.* de Eloquentiâ Politici ch. 76

Malè hunc & alterum *Plinium* confundit *Hieronymus* in *Chronico Eusebiano*, Num. 2125. & ex duobus *Pliniis* unum nobis, quantum in se fuit, concinnavit. Id quod dignum animadversione suâ existimavit *Scaliger*, quem ibi, si lubet, vide.

* *Conradi Rittershusii* commentarius in Epistolas *Plinii* & *Trajani*, cum expurgationibus permittitur. *Index Madrit.* 1667.

Extant *Caii Plinii Cæcilii secundi* Epistolarum libri 10. cum Variorum Notis

ex recensione *Johan. Veenhuysen Bremensis.* Lugd. *Batav.* ex officina. *Hackianâ.* 1669 in 8°.

Plinius Junior Anno Christi 100. scripsit librum de *Viris Illustribus:* dubitatur tamen, an istæ vitæ sint *Caii Plinii Cæcilii 2. junioris*, qui floruit sub Trajano, Taciti Historici amicissimus. Quisquis tandem sit Auctor, sanè propter argumenti magnitudinem utilis est, etiamsi nec accuratus in elegantiâ Romanâ, & talis, qui non semel erret & pleraque dicendo omittat. *Keckerman.* de nat. & propriet. Histor. in auctar. cap. 5.

PLUTARCHUS

Sub *Domitiano* & *Nervâ* vixit, sed imprimis floruit sub *Trajano.* Fuit natione *Bœotus*, patriâ *Chæronensis*, sacerdos *Pythii Apollinis:* à *Trajano Consulari* dignitate ornatus est. Scripsit varia, *Ethica, Historica, Politica*, quæ duobus Tomis inclusa sunt. Clar. Anno Dom. CIV.

Quis post *Plutarchum* extitit, qui veræ ac solidæ eruditionis copiâ & varietate ita cum eo comparari queat, ut non longissimo intervallo abfuturus ab eo sit, quemcunque illi proximum esse volueris? Quem ille Poetam veterem, quem Oratorem, quem *Historiæ Scriptorem* non ita triverat, ut edidicisse videretur? Quam Philosophiæ partem non ita tractaverat, ut nemo postea tantum in unâ eminuerit, quantum ille in omnibus? *Marc. Ant. Muret.* Vol. 2. orat. 15.

Inter Græcos medios *Plutarchus* est: qui non *Historiam* propriè, sed *particulas* Historiæ scripsit, & ablegit *illustrium* virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, *Principe* scriptor. Qui judicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadam scribendi viâ ad virtutem ubique & prudentiam ducit, sed ad illam magis: &, ni fallor, melior omnino, quàm acutior doctor. *Lips.* in Not. ad libr. 1. Politic. c. 9.

Quid Plutarcho excogitari potest erudititius? quid fuit unquam post homines natos sapientius? *Iacob. Pontan.* annotat. ad Vol. 2. Progym. 44.

Plutarchus Chæronensis, *Trajani* Principis educator, Philosophus Historicus, Politicus, Antiquarius summi limatissimique judicii. *Dempster.* in Elench. Scriptor.

Plenus est autor ille rerum, plenus monitorum ad virtutem. *Lud. Viv.* de tradend. discipl. l. 5.

Sanè fuit *Plutarchus* vir undecunque doctissimus idem *Philologus*, *Philosophus* & *Historicus* summus. Magnam enim horum trium scientiam undique ejus scripta spirant. Quin habitus etiam fuit *orator* bonus. Tamen dissimulare non possum; *dictionem* ejus gravem quidem esse, sed duriusculam videri. Verùm leviculum hunc defectum multijugâ adeo scientiâ abunde summus vir compensat. *Voss.* de Histor. Græc.

Cum *Plutarchi* oratio aspera morosaque sit, præcipuè in his libris, quos de *vitâ & moribus* scripsit, durior adhuc illa obscuriorque fit, quia multæ *vete-*

rum sententiæ insertæ in eam confusæque sunt. *Petrus Victor.* l. 13. variar. lect. c. 11.

Populorum verò maximè illustrium Historiam complectitur: tametsi non perpetuam, sed abruptam, & ad Principum similitudines accommodatam. Est autem quod in eo miremur liberum de re quaque judicium, ut non tam Historicus, quàm *Principum censor* esse videatur: Sic tamen existimo si quis idoneus est earum rerum *Arbiter*, aut Plutarchum esse aut neminem; quid enim tantam sapientiam latere potuit? *Bodin.* in Method. Histor. cap. 4. pagin. 62.

Illud tamen animadversione dignum est, quòd *Græcos* Principes cum *Græcis*, & *Romanos* inter se bonâ fide comparavit: *Græcos* verò cum *Romanis* non item. Idque facile intelligi potest in comparatione *Demosthenis* ac *Ciceronis*: *Catonis* & *Aristidis*: *Sylla* & *Lysandri*: *Marcelli* ac *Pelopidæ*: Quid denique aliud est *Agesilaum* Pompeio, quàm *muscam elephanto* conferre? Interdum etiam in *Romanorum Antiquitate* labitur; quod in homine *Græco*, qui se linguam *Latinam* non satis intellexisse in vitâ *Demosthenis* confitetur, mirum videri non debet. *Idem* ibid.

Plutarchus, scriptor alioqui verax, in rebus *Græcorum* illustrandis, & cæcutire, & fingere interdum etiam videtur. *Melch. Can.* l. 11. loc. Theolog. c. 6.

Plutarchus rerum *Romanarum* notitiâ sæpe labitur. *Paul. Manut.* comment. in *Ciceron.* ad *Q. Fratr.* l. 2. Epist. 5.

Φιλοβοιώταλ⊛ fuit *Plutarchus*, & patriæ suæ gloriæ semper velificatur. *Iacob. Palmer.* in exercitat. ad *Plutarch. Lysandr.*

Ego quidem cum *Theodoro Gazâ* sentio, qui interrogatus, si omnes libri perdendi essent, & ipsi optio daretur, quem servatum vellet, *Plutarchum* dixit. Est enim verè *Thesaurus* eorum, quæ præstantissima in omnibus aliis scriptoribus sparsim inveniuntur, sive *Philosophiam*, & alias disciplinas, sive Historiam *Græcam* & *Romanam* spectes. Tanto verò judicio pollet, quod ubique, sed maximè in comparandis inter se *Græcis*, & *Latinis Imperatoribus*, & eorum *censendis actis* liquidò apparet, ut hominem minime *Bœotum* in crasso jurares aere natum. De *moribus* verò ea passim inculcat, quæ ignavissimos quosque ad virtutem amplectendam possint impellere. Denique omnia ejus *opera* qui seriò evolverit, næ is se pro doctissimo venditare jure merito potest. *Roland. Mares.* l. 1. Epist. 24.

Plutarchus totius sapientiæ ocellus. *Scaligerana* prima. p. 124. Aulicis tantùm scripsit, non doctis. *Scaligerana* prima, pag. 49.

Lycurgi vitam ex Antiquis Auctoribus *Plutarchum* compilasse scribit *Iacob. Palmerius* in exercitat. in optimos Auctor. *Græc.* p. 9.

Tantus est amor *Patriæ*, ut nec antiquissimis quibusque, multisque ante seculis vitâ functis parcat. *Græcis* nimiùm favet *Plutarchus*, à reliquis ferè dissidens, ut maximè ex *Coriolano* videre est, si cum *Livio*, aliisque conferatur: in *Philosophicis* multorum opiniones adfert, nihil propemodum solvens. *Claud. Verder.* cens. in Autores.

Minus certè habet ipse *Plutarchus*, quod de temporis edacitate conqueratur:

cùm

cum ejus *præcepta Politica* ex illo tam insigni bonorum auctorum naufragio enatarint, valdè quidem illa sedatæ ac compositæ doctrinæ, ut genium auctoris gravissimo judicio, ac moderatione temperatum, præ se ferant. *Gabr. Naud.* bibliograph. Politic.

Extant opera P*lutarchi* omnia *Græcè* & *Latinè* ex Interp. Herm. Cruserii & *Guil. Xylandri*, Francofurti in fol. 1620.

DIO

P*Rusaensis*, cui facundia *Chrysostomi* nomen peperit, tempore *Nervæ* & *Trajani* claruit. Condidit *orationes*, quæ extant: item octo libros de *Alexandri* virtutibus: ut & librum, An *Mundus* sit corruptioni obnoxius. Apud Trajanum plerumque vixit, cujus familiaris fuit, eodemque curru dignatus est. Clar. Anno Dom. CXI.

Suidas tradit, eum magnificentiam adeò affectâsse, ut *Leoninam* pellem ferens in publicum prodierit.

Synesius in *Dione*, eum *Aquilam* simul ac Cygnum, id est, *Philosophum* & oratorem, vocat.

Dio Prusæus ob auream facundiam dictus *Chrysostomus*, orator clarissimus, vehementiâ, ubertate, & varietate præstans. Vid. *Joann.* Card. *Bonam* in Notit. *Auctorum*.

Dion Prusæus, propter aureum eloquentiæ flumen cognomento *Chrysostomus*, summus & *Philosophus* & *Orator*, cui ego quem præferam nondum inveni. Non spinosa docet, aut injucunda, neque abruptis sententiolis rem obscurat, ut *Aristoteles*; neque absurda atque communi sensu abhorrentia tradit ut *Plato*, neque, ut idem, longis perplexisque suspendit lectorem ambagibus, & disputatiunculis sed plana & aperta, veréque politica profert in medium. Docet facilè, afficit mirabiliter, jucundissimè exponit, mira enim quædam illi inest suavitas. *Atticâ* usus est *Dialecto* felicissimè, nisi quòd longis interdum periodis molestus est & obscurior. At id *Græcis* eâ tempestate familiare erat, ut ait *Plinius*, extento spiritu prolixisque periodis immensam verborum sylvam effundere. Patriæ cultor & amator, virtutis & veritatis assertor, concordiæ pacisque studiosus, nobilissimas *Græciæ* civitates pervagatus, magnam ubique eruditionis, facundiæ, prudentiæ, probitatis laudem adeptus est. *Thom. Naogeorg.* in Præfat. in *Dion.*

Dion in dicendi arte acutus ac solers est habitus. *Orationes* conscripsisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus: quæ quidem *orationes Chrysostomi* [hoc est, *aurei oris*] cognomentum illi apud ejus ætatis homines pepererunt. Cæterùm pleræque *Orationum* ejus sunt *suasoriæ*. Sed quando æquum est *deliberativo generi* quiddam etiam judiciale permisceri parem ipse virtutem in hoc quoque Orationis genere ostendit: & inter omnes quidem maximè *Rhodiaca*. Nam & acrius *enthymematis* instar, & brevem atq; contortam orationem (quod saltem ad *characterem*) adhibet, & vehementia cum ubertate abundat. *Exemplis* insuper maximè præstat; quæ ubique multa è variis

T petita

petita rebus, aptissimè ad propositum argumentum accommodat. Libentissimè quoque *fabulosas narrationes* aliquas monitionibus intexit, ut eam etiam ob rem simplex *dicendi* genus consectatus videri possit. Rarius enim *Platonis* exemplo ejusmodi cum *fabulas* adferentem videas, quæ (ut in *Borysthenica*) clariorem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur *Ideâ* plurimùm est usus in *sensibus*, vocabulis item *familiaribus*, & passim obviis, nihilque compositio habet aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ jucunditatis gratiâ innovatum. *Pho.*. in Biblioth.

Inter omnes ejus *Orationes* copiosissima est *Oratio* de *Ilio* à *Græcis* non capto.

Optima verò ac laudatissima est in Dionis orationibus affectuum temperatio: quoties enim impotentes, ac insolentes *Respublicas* increpat, neque contumeliosus, neque importunus videtur sed perinde earum, ac equorum ferociam fræno potius, quam flagello compescere. Sin ab optimis legibus institutas *civitate* laudandas se conferat, non tam erigere, aut ad superbiam excitare, quàm continere videtur, quasi citius interituras si alium in statum degeneraverint. Sed & reliquo quoque *Philosophandi* instituto fuit non omnibus exposito aut simulatorio, sed ejusmodi ut gravitate quadam instaret, non secus ac condimento insita sibi humanitate temperata. Quàm porrò *Historiæ* scribendæ aptus fuerit, argumento sunt ab eo scripta *Getica*. *Philostrat.* de vit. Sophistar.

Extant *Dionis Chrysostomi* orationes 8°. cum Interpretatione *Thomæ Naogeorgi*, ex recensione *F. Morelli*, & Notis *Isaaci Casauboni*. Lutetiæ apud *Claudium Morellum* in Fol. Anno 1604.

AULUS GELLIUS.

Clar. Anno Dom. CXII.

QUem nonnulli *Agellium* vocant, Grammaticus, *Noctium Atticarum* scriptor, *Antonini Pii* temporibus vixit. Plerique hodie eruditi *Agellium* vocant, quamvis *Salmasius*, *Vossius*, alii promiscuè *Agellium* & *Gellium* indigitent. Quòd si ex *Gellia* gente sit oriundus, mirum est, cùm aliquoties *Gellios* nominet, se non meminisse ex eadem familiâ prognatum. *Annotat.* in Præfat. *Aul. Gell.*

Ob titulum libri multi succensent Auctori, quoniam potius tempus quando scripsit quàm argumentum libri indicat. Hic verò titulus multùm placet *Hadriano Iunio*: *Aulus*, inquit, *Gellius scripta sua Noctes Atticas vocavit: glorioso nocturnæ lucubrationis argumento*. *Gesner.* in Biblioth.

Virum elegantissimi eloquii, & multæ ac facundæ scientiæ appellavit D. *Augustinus*, l. 9. c. 4. de Civ. *Dei*.

Huic judicio *Augustini*, maxima, seu omnis potius *Grammaticorum* manus suffragatur. *Lud. Viv.* in locum prædict.

Is maximi judicii vir. *Gifan.* in Apolog. pro Poët. Latin. pag. 470.

Criticorum Madulsa vocatur à *Paræo* in *Plaut.*

Aulus Gellius, cujus nomen *Critici* luxantes *Agellium* vocant, Grammaticorum utilissimus, subtilissimus, accuratissimus. *Bonifac.* Ludicr. Hist.

Agellium

Agellium Scriptorem ego habeo purissimæ latinitatis,& planè ad Comœdiam antiquam. *Lips.* cent. 4. Miscell. Epist. 57.

AulusGellius publicus penè literarum censor, solertissimus verborum investigator atque censor. *Valla* præfat. l. 2.& l. 6. c. 23.

Vetus illa puraque Latini Sermonis amabilitas mirum dictu est quàm paucos habeat nostro ævo amatores aut capaces suarum deliciarum. Habuit & olim vix plures paucissimis. Post primorum tempora vel solus est scriptor *Gellius*, qui eam dilexerit penitiùs, & secutus sit promptius. *Barth.* adversf. lib. 32. cap. 10.

Ejus *Noctes* maximè candidæ. *Politian.* Miscel. cap. 13.

Agellius, Tertullianus, Arnobius, Minutius, & *Apuleius* propter eruditionis varietatem omnino legendi sunt, sed imitatio eorum stoliditatis opinionem conficit. *Gaspar. Sciopp.* consultat. p. 43.

Novator non magni pretii. *Sciopp.* de stylo pag. 208.

Aulus Gellius, homo rhapsodus planè, congestor potiùs, quàm digestor, & ostentator quam peritus: loquaculus sine eruditione: in verbis ac sententiis putidulus. Quæ de significatu vocum disserit, sunt frivola & plerunque imperita, ac falsa. Legendus est quidem, sed ita, ut te rem levem scias inspicere. *Lud. Viv.* l. 3. de Trad. Discipl. *Gellius* durissimarum elegantiarum affectator. *Lud. Viv.* ibid.

De *Ciceroniani* cùm dico, *Agellium* non excludo, cùm nemo feliciùs expresserit Comicorum phrasin: ut de eo audiri non debeant doctissimi Hispani duo, *Ludovic. Vives*, & *Anton. Augustinus*. Nempè concoquere non poterant, quòd vituperâsset, vel saltem maligniùs laudasset *L. Senecam* itidem hominem *Hispanum*. *Voss.* l. 4. instit. Orat. p. 26.

Agellius, scriptor purus castusque, quamvis vir clarissimus. Ant. *Augustinus* l. 2. Emend. c. 2. eum appellat non bonum latinitatis auctorē. *Idem* ibid. l. 4. p. 219.

Auctor est doctissimus, & excultissimæ eloquentiæ. *Rhodigin.* l. 8. lect. Antiq. c. 13.

A. Gellii candidissimam phrasim mirantur eruditi: sed nec argumentum convenit, nec phrasis, primùm affectata, & verborum copiâ penè superfluens, rerum supellectile frugalis. *Erasm.* in *Ciceronian.*

Scaliger stylum ejus Antiquum censet; cætera verò præstantissimum Authorem esse, cum innumera fragmenta continere; ejusque bonitatem ac pretium in hoc præsertim consistere; præclarum esse inter alia caput illud quo de *Duodecim Tabulis* agitur: dolendum esse quòd ejus liber tot barbáris vocibus scateat, quodque præterea integer non extet; totus enim intercidit octavus ejus liber. Scaligerana 2.

Nefas est præterire hoc loco *Aulum Gellium*, qui sexcenta Grammaticorum, Poetarum, Rhetorum, Philosophorum, Medicorum, Jurisconsultorum dicta, facta, instituta usque eo non præteriit, ut unus *scriptor* instar plurium haberi possit—De se *Gellius* dicit ipse cùm multa passim, tum vigesimo libro extremo, nequaquam se in scribendo & commentando secutum copiam, sed habuisse

delectum, eaque sola mandasse literis, quæ aut hominum studia commoverent ad discendum, adjuvarentque non sine delectatione & animorum lætitia, aut eos, aliis jam vitæ negotiis occupatos, à turpi certè, aggrestique rerum & verborum imperitiâ vindicarent. Quod equidem verum puto, neque audiendum ullo modo *Gasparem Scioppium*, præsidentem *Grammaticum*, qui ex quatuor *Latini Sermonis* quasi ætatibus, quas arbitratu suo distinguit *aurea, argentea, ænea, ferrea: Gellium* in vilissimâ, maximeque ignobili reponat ætate, & ultimis scriptoribus annumeret. Judicium quantum existimare possum, omnis judicii & prudentiæ expers. Ut enim esse fatear hunc *Scriptorem* in frequentandis & continuandis verbis ac locutionibus *comicorum* nimium, atque agere delicias isto in genere putidiusculas, neque ulli temerè *scriptori* imitandas: nunquam tamen dubitaverim, quin multò ad summos, quàm ad infimos *Scriptores*, propiùs accedat. Ita diligens, & accuratus, & elegans, & varius, & amœnus ubique, & curiosus mihi quidem videtur. *Franc. Vavass.* de ludicr. dict. pagin. 268, 269, 270.

Prodierunt *Auli Gellii Noctes Atticæ* cum selectis Commentariis *Ant. Thysii & Iacobi Oiselii. Lugd. Batav.* ex officinâ *Petri Leffen.* 8°. 1666.

Prodierunt itidem *Auli Gellii Noctes Atticæ*, quas notis & emendationibus illustravit *Ia. Proust.* soc. Jesu, jussu Christ. Regis in usum Delphini, in 4°. à *Paris.* apud *Simon. Benard.* An. 1681.

CAJUS SUETONIUS TRANQUILLUS

Clas. Anno Dom. CXII.

TEmpore *Trajani* & *Hadriani* floruit. Sub *Hadriano* Epistolarum magister fuit. Texuit duodecim *Cæsarum* vitas. Extat prætereà ejus fragmentum de *Grammaticis* & *Rhetoribus*. Eidem nonnulli vitas *Terentii, Horatii, Persii, Lucani* tribuunt.

Atque hæc singula ita *Suetonius* hic noster persecutus in suâ historiâ est, ut præter explicandi scientiam, quâ mirificè est usus, etiam diligentiam nobis fidemque & libertatem suam planè probaverit. Nulla in his libris suspicio est gratiæ, nulla simultatis; nihil studio dictum, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, veritati inprimis servitum est. *Angel. Politian.* in præfat. in *Sueton.*

Suetonius Tranquillus emendatissimus & candidissimus *scriptor*; cui familiare fuit amare brevitatem. *Flav. Vopisc.* in *Firm.* c. 1.

Illud opinor apud eruditos omnes in confesso esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, *prorsus eâ libertate scripsit Cæsarum vitas, qua vixerint ipsi. Erasm.* l. 28. Epist. 16.

Sceleratus quoque *Tranquillus*, ubi agit de *Christianis*: cujus tamen historia tantopere laudatur, ut, qui æqui rerum æstimatores, nihil unquam accuratius ab ullo *Historico* scriptum fateantur. Non placet quibusdam, quòd levissima quæque persequitur: sed in *Principum* dictis & factis, nihil leve, nihil parvum videri debet; propterea quòd in vulgus manant, & *principis* exemplo *mores*

Populi

Populi semper reguntur. Hoc fortassis improbari potest, quòd fœdissimas quasque *Principum* libidines nimis studiosè consectatur, quas *Cornelius Tacitus* omisit. *Bodin.* c. 4. Method. Historiar.

Suetonium Tranquillum non injuriâ commendo sæpe *Iuventuti*. Verba vides? pura, tersa, propria. Filum totum orationis? breve, nervosum. Rem ipsam? utilis pariter & jucunda Historia est: &, quod mihi caput, plena *moris & doctrinæ antiquæ*. Quis obsecro, ritus publicus olim privatusque fuit, quem velut de industriâ non tangat? Quod munus, quis magistratus, quem non libet? Tangat, & libet, dico. Non enim explicet: quod institutum ejus vetuit, & ratio scribendi. At viam tamen latam sternit ad indagandum: & aures atque animum imbuit auditione aliquâ, imò cognitione. *Lips.* l. 2. *Elector.* c. 17.

C. Suetonius Tranquillus Historicus prudens ac verax: antiquitatis autem *Romanorum* & *Græcorum* peritus admodùm. *Possevin.* l. 16. *Biblioth.* Select. c. 7.

Suetonius Tranquillus, scriptor (*Deus* bone) doctus & accuratus. *Isaac Casaub.* in lit. *Thuan.* dat. *Genev.* 13. Kal. Decemb, 1594.

Suetonius vitas aliquot descripsit *Augustorum*. Fidem si spectes, nihil certius. Acumen scribentis si consideres, & prudentiam, nihil acutius, nihil prudentius. Verborum, quantum satis est, adhibet, copiam autem rejicit. Formulas *Fori* & *Curiæ* omnes servat in loquendo. Mirificus plane vir, & dignus qui ab omnibus ametur & legatur. *Franc. Robertell.* in lit ad *Ioan. Baptist. Campeg.* Tom. 1. de Pop. *Roman.* vitâ & victu præmiss.

In *Suetonio* mirabilis dicendi proprietas, astricta illa, & quæ plus habet nervorum, quàm corporis. *Lud. Viv.* de rat. stud. pueril. Epist. 2.

Stylus ejus tenuis, & qui *Grammaticum* magis, quàm *Historicum* sonat. *Carolus Sigon.* de Histor. Roman. c. 14.

Adeò tranquillè & æqualiter fluit, rebusque unicè addictus, orationis ornamenta non negligens sed securus præterit, & tamen hunc ipsum ornatum velut umbram (non id agens) trahit. *Famian. Strad.* prolus. lib. 2, 3. Hist. part 2.

Sed in *Suetonio*, quem hîc sequitur *Hieronymus*, non pauca ejusmodi παρόραμα deprehendimus, eximio alioqui & utilissimo scriptore, cujus omnes libros extare pluris interesset *Reip. Literariæ*, quàm multos quibus æquo animo careremus, si illis potiremur. *Ios. Scalig.* Animadv. in *Hieronym. Eusebian.* Chronic. ad Ann. Abr. 1960.

Ludovico Vivi l 5. de tradend. Discipl dicitur esse *Græcorum & Latinorum Scriptorum* diligentissimus atque incorruptissimus. Verè quidem, si de vitarum scriptoribus loquamur. Nam qui iccirco eum *Livio, Sallustio, Tacito* præponere velit: insignitâ, meo judicio, injuriâ adficiat tantos *Scriptores*. *Voss.* de Histor. Lat.

Suetonius sic scripsit vitas *Romanorum Imperatorum*, ut nullum sibi præscripserit servandi *temporis* ordinem. *Baron.* vol. 1. *Annal.*

* *Isaaci Casauboni* animadversiones in *Suetonium*, permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic.* Madrit. 1667.

Prodierunt *C. Suetonii Tranquilli* vitæ 12. primorum Imperatorum *Romanorum*, cum Notis *Variorum*, accurante *Ioanne Schildio. Lugd. Batav.* ex officinâ Hackinâ. 8°. 1667.

Prodierunt itidem cum paraphrasi Sabellici, ac Commentariis & notis *Beroaldi, Glareani, Egnatii, Pulmanni, Torrentii, Casauboni, Ursini, Marcilii*, ac *Lipsii*. Parisiis sumptibus *Hadriani Beys* An. 1610. in Folio.

APPIANUS

Clar. Anno D.CXXIII.

PAtria fuit *Alexandrinus*, *Romæ* causarum Patronus. Floruit *Trajani* & *Adriani* temporibus. Historiam *Romanam* complexus est libris 24. Orsus ab *Æneâ*, & *Ilio* capto, percurrit illa tempora usque ad *Romulum*. Inde accuratiùs persequitur omnia usque ad *Augustum*: quædam etiam carptim atq; obiter usque ad *Trajanum*. Ex vasto opere supersunt hodie *Punica*, *Syriaca*, *Parthica*, *Mithridatica*, *Iberica*; *Annibalica*, *Illyrica*, de *bellis civilibus* libri quinque, & *Celticorum* fragmentum, vel compendium.

Stylus illi tenuis ac minime redundans; sed Historiam, quoad ejus fieri potest, veram texit, & militaris disciplinæ, si quis alius, enarrator est. Oratione dejectos militum animos erigere, & ardentiores mitigare affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optimè novit. *Phot.* in Biblioth.

Scaliger. in Animadversionibus *Eusebianis* judicium est, *Appianum* vel admodum in *Historiâ* esse infantem, vel multa ejus *Syriacis* esse adsuta. Atque idem alibi eodem in opere vocat *alienorum laborum fucum*. Sanè multùm *Polybio* debere, ac *Plutarchum* ad verbum exscribere solitum, viri docti jamdiu observarunt. *Voss* de Histor. Græc. l. 2. c. 13.

Baldvinus aliquot *Plutarchi* in *Crasso* paginas de *Bello Parthico*, in libris quoque *Appiani* repetitas legi fatetur. Verùm id esse factum suspicatur, non ab ipso *Appiano*, qui *Plutarcho* fuit æqualis; sed à librariis, ut supplerent aliquam in *Appiani* commentariis lacunam. *Lib.1.De instit. Histor.* p. 87.

Nec prætereundus nobis *Appianus Alexandrinus*, alienorum quidem ille laborum fucus, ut meritò à magno viro appellatur: sed scriptor utilis tamen, præsertim post deperditos non paucos eorum, quos exscribere solet. *Voss.* de Art. Histor. c. 20.

Historicus eximius vocatur *Dempstero*.

Prudens sanè Scriptor. *Conring.* de Civ. prud. cap. 7.

Quæ *Appianus* (de *Pythagorâ ejusque Discipulis*, ac *de Septem Græciæ Sapientibus*) refert, putidæ sunt calumniæ in viros optimos à Causidico contra fidem veterum omnium monumentorum exemplo in Historiarum Scriptore sanè non ferendo, jactæ. *Corring.* ibid.

Historia ejus utilior est viro Militari, quàm Civili.

Appianus Alexandrinus Græcus licèt Autor, sed quoniam externa & civilia *Romana* bella memoriæ mandavit, in alienis rebus mendax non fuit, futurus in suis, si *Græcorum* morem & ingenium sequeretur. *Melch. Can.* l.11. Loc. Th. c.6.

Multis

Multis in rebus levis, multa etiam omittit: sed diligenter legendus, quod pleraque ex Historiis his acceperit, quæ perierunt. *Sigon.* de Hist. Roman. cap 15.

Non *Appiano* de *Romanis* scribenti ubique assentior, cùm in eorum antiquitate sæpissimè offendat. *Iohan. Bodin.* Meth. Hist. c. 4. p. 63.

Etsi in Romanorum Antiquitate sæpe lapsus esse deprehendatur, unus ex omnibus Historicis est, qui Romanorum provincias, opes, exercitus, totiusque Imperii descriptionem proponit. *Ant. Possevin.* Biblioth. Select.

Et subit mirari, clam *Appiano* bellum *Rhæticum* fuisse, cujus tot ante illum scriptores meminerint. *Livius* copiosè descripsit, ex Epitome enim cognoscimus huic uni librum 136. prope solidum impensum. *Marc. Velser.* V. C. l. 2. Rer. *Augustanar.*

Appianus vir *Ægyptius* Hellenismi sinceri non optimus *Auctor*-----Pessimus *Geographus* in rebus *Hispaniæ Appianus*, qui *Saguntum* inter *Pyreneos* & *Iberum* fluvium locat, quæ omnium Geographorum consensu fuit inter *Iberum* & *Sucronem*, non longè à loco, ubi nunc *Valentia*. *Iac. Pamel.* Exercit. ad *Appian.*

* *Henrici Stephani* in *Appianum Alexandrinum* Annotationes permittuntur, adhibitâ notâ Auctoris damnati, & Operis permissi. *Index Madrit.* Edit. Anno 1667.

Quæ *Appiani* supersunt *Historica* ex emendatione *Henrici Stephani* & *Alexandri Tollii*, prodierunt in 8°. 2. Vol. *Amstelod.* Anno 1670.

AQUILA

CLaruit sub *Adriano Augusto*, Anno Dom. 128. *Rabbi Akibæ* discipulus, secundus divinorum voluminum *Græcus* Interpres, curiosus & diligens, Natione *Ponticus*, patriâ *Synopæus*, vir utriusque matheseos peritissimus, & ob id *Hadriano Augusto* charus: à quo etiam constitutus est præfectus operum ad extruendam urbem *Hierosolymam* à *Tito* dirutam; Hic, inquam, cum urbe instauratâ, discipuli Apostolorum in eâ Evangelium prædicarent, in *Christum* credidit, & baptizatus est. Sed cùm nimiùm *Genethliacis* intentus, quotidie geniturarum positiones, inspecto nascentium horoscopo, designaret, atque ob id à Patribus increpatus non desisteret, sed potiùs sese illis contumeliosè opponeret, ab ipsis de Ecclesiâ pulsus est. Quam ille ignominiam ultrà quàm dici potest graviter molesteque ferens, abnegato *Christianismo*, Proselytus efficitur, & apud *Judæos* circumciditur, brevique edoctus *Hebræorum* linguam, interpretatus est Græcè divinas Scripturas de verbo ad verbum, irruens in 72. interpretum translationem, ut nonnulla testimonia de *Christo* in Scripturis prolata, & ab eis translata aliter ederet, sicque acceptam confusionem ulcisceretur. *Sixt. Senen.* in Biblioth. lib. 4. Clar. A. D. CXXVIII.

Ea quæ de *Christo* in scripturis prædicta fuerant, ut à *Iudæis* gratiam iniret *Aquila*, aliter, quàm septuaginta vertendo, subdolà obscuritate involvit. *Possev.* l. 2. Biblioth. Select. p. 173.

Aquila

Aquila Proselytus, & contentiosus interpres, qui non solùm verba sed etymologias quoque verborum transferre conatus est, jure projicitur à nobis. D. *Hieronym.* in Epist. ad *Pammach.* de opt. gen interpr.

Valde accuratus interpres vocatur *Bocharto* in Geographia Sacrâ. *Aquila* literis *Hebraicis* summè eruditus ad interpretandum accessit. Vid. *Epiphan.* l. de Mensur. & Ponderibus. Miratur proinde *Nic. Fullerus* (Miscellan. Theolog. l. 4. c. 18.) *Ioannis Curterii* maledicendi pariter atque mentiendi libidinem, qui eò insolentiæ processerit, ut palam affirmare non erubuerit (præfat. in *Procopii* comment. in *Isaiam*) *Aquilam Sinopitam*, quum ipsa vix Hebræorum elementa didicisset, Interpretationem novam sacrorum Bibliorum *Adriano* Imperante molitum.

Altera *versio Græca* cujus fragmenta tantùm nobis supersunt, est illa *Aquilæ*, qui *Adriano* imperante vixit. *Interpretes*, ille *Christianam* Religionem deseruit ut Judaïsmum amplecteretur: Cumque *Hebraicæ* Linguæ studio sese addixisset, novam totius *Scripturæ translationem* molitus est, quam opponeret *Versioni* LXX. *Interpretum*, qua fructuosissime adversus *Iudæos* tunc utebantur Christiani. Sed cum sibi in hac Versione non omninò satisfecisset, ad incudem hanc posteà revocavit, alteramque priori magis ad *literam* adornavit. Hinc fit ut *Aquilæ Versio*, in eundem locum diversimodè citata quandoque occurrat. Fragmenta nobis residua manifestè arguunt Interpretis hujus præcipuum studium fuisse ut *Hebraicum Bibliorum contextum* verbotim redderet, & Vocum *Hebraicarum Lexicon* potius quam *versionem* pangeret. Quapropter etiam adeo barbara est *Versio* illa ut pluribus locis ferè intelligi non possit: & hac de causa *Divus Epiphanius* eam contempsit & opus admodum inutile censuit. S *Hieronymus Aquilam* tamen in quibusdam laudat ut accuratum & fidelem interpretem, sed in aliis eum respuit ridiculumque ac absurdum appellat, quia voces interpretari non contentus harum etiam etymologiam & proprietatem notaverat. Causa verò cur tam diversa locutus sit D. *Hieronymus* de *Aquilæ Interpretatione* hæc fuit, quòd scilicet cùm se urgeri videret exprobratione quòd satis accuratè *Scripturam Sacram* non transtulisset, in sui *Apologia* respondit hanc adeò literalem & ex Grammaticali rigore vertendi rationem rejiciendam esse, & in ejusmodi *Versionum* exemplum *Aquilæ Versionem* adduxit, cujus nimiam scrupulositatem damnat. E contra verò idem *Hieronymus* dum agitur de propria & genuina vocum *Hebraicarum* significatione exprimenda, hanc ut omnium præstantissimam commendat, Authoremque ut accuratum & fidum *Interpretem* laudat. Origines de *Aquilæ Versione* loquens Judæos hanc cæteris omnibus anteposuisse testatur, eandemque hac de causa usurpare solitos esse in omnibus suis adversus *Christianos* disputationibus. *Christiani* vice versa illam ob easdem rationes, infamârunt adeo ut quadantenus tenerentur illam ut falsam & ab Ecclesiæ Christianæ infensissimo adversario concinnatam considerare. Interea *Patres* sanum de illa judicium ferre non poterant; quia cùm plerique *Hebraicæ Linguæ* omnino essent ignari, cum *Hebræo Autographo* illam conferre nequibant. Jure tamen merito huic *Interpretationi* diffidebant, & credebant

Aquilam.

Aquilam, qui tantum adversus Ecclesiam odium manifestaverat, *Judæorum* opinionibus favere, præsertim ubi voces *Hebraicæ* varium sensum admittere poterant. Hæc tamen ipsi laus jure debetur quod *Hebraicum Textum*, de quo etiam nulla erat controversia, illibatum servaverit. Quum verò *Patres* criminantur *Judæos* qui *Aquilæ Versionem* usurpabant, quòd Scripturam corruperint, id non de ipso *Contextu*, quem integrum reliquit, sed de falsis *Contextûs* Interpretationibus solummodò intelligi debet. Cæterùm *Patres* quibus hæc Versio damnata fuit, ad eam tamen quandoque confugerunt. *Ricard. Simon.* Hist. Crit. *V. Testam.* lib.2.cap.9. Gall.

Quo nemo unquam majori castitate Ebraicam veritatem retulit, nemo fidem suam tam luculenter, verbis etiam ipsis annumerandis præstitit. *Petr. Dan. Huet.* de claris Interpret.

Aquilam verò agnoscimus exactissimum *Interpretem*, & in *vocabulorum* propriis ac reconditis *significationibus*, & cernendis oculatissimum, & consectandis studiosissimum. *Nic. Fuller.* l.2.c.11. *Miscell. Sacr.* Atque illud ipsum mirificè confirmatur interpretamento quodam *Aquilæ* viri exquisitâ peritiâ & singulari industriâ. *Idem* l.3.c.12.

Aquila proprietatis *Hebraicarum* vocum callentissimus. Sed superstitiosus usque ad ineptias, in *Etymologiis* earum exprimendis. *Arnold. Boot.* in *Animadvers. Sacr.* ad Text. *Hebraic.* V. T.

Extant Versionis *Aquilæ* Fragmenta *Græca*, quæ *Flaminius Nobilius* & *Drusius* collegerunt.

CLAUDIUS ÆLIANUS.

ITalus, sub *Hadriano Cæsare* magni nominis fuit. Præneste natus est, sed *Romæ* vixit, civisque *Romanus* fuit; unde & se in *variis* sæpiùs *Romanum* appellat. *Scripsit* de *Animalibus*, de *Variâ Historiâ*, de *Re militari*, quæ omnia ad nos pervenere. Cætera ejus opera deperdita sunt. Clar. A. D. CXXIX.

Ælianus licet genere *Romanus* esset, non minus scitè tamen *Atticè*, quàm vel Mediterranei *Athenienses*, locutus est. Et sanè laude dignus vir ille mihi videtur: primùm, quòd cùm habitaret in urbe, quæ sermone prorsus diverso utebatur, *Græcanicæ* linguæ puritatem sit consecutus: deinde quod oblato sibi (ab iis qui hujusmodi titulos conferre solent) *Sophistæ* nomine, nullam de se fiduciam aut adulationem sui, aut superbiam ex tanti nominis honore conceperit: quin potius cùm suas ipse vires expendisset, easque *Declamatoriæ Palestræ* impares judicasset, ad scribendum animum appulit, & admirationem inde consecutus est. *Dictio* ejus est omnino pura, simplex & inaffectata est, ut *Nicostrati* elegantiæ leporem quendam adhibeat. Est quando *Dionem*, ejusque *dicendi* genus & tonum imitatur. *Philostrat.* de vit. *Sophist.*

Cùm verò tanta inesset sermoni & scriptis suavitas Μελίγλωσσος vel Μελίφθογγος cognominatus fuit, quemadmodum apud *Suidam* legere est. Facundum eum appellat *Martial.* l 12. Epigr. 24.

In libris de *Animalibus* præ scriptoribus aliis laudem eo meretur, quòd ex mutis animantibus vitæ exemplum capere homines docet.-----Liber de *Historiâ variâ* minùs elegans est, quàm libri de *Animalibus*. Sed planè mihi persuadeo, non esse extremam operi manum additam ab Auctore, eò quòd fato præveniretur. Namque absque dubio aliter concinnaturus erat ista capita, quæ ab ὅτι orditur. Siquidem sic solent scribere, qui alieni operis excerpta solùm nobis dant: ut ostendunt *Strabonis* Epitome, *Photii* Bibliotheca, & alia hujus monetæ. *Voss.* de *Hist.* Græc.

Ælianus, elegantissimus ille scriptor, quique veteres *Græciæ* heroas tam studiosè legerat. *Tan. Faber.* Epist.l.1.Epist.8.

Ælianus, venustus ille & amabilis scriptor *Idem* l.1.Epist.75.

In quo nihil non tersum, elegans, politum, plane ut *Romanus Græcâ* eloquentiâ multos *Athenienses* videatur excellere. *Balth. Bonifac.* l.15. Iudic. Hist. c.3.

In dicendo *apheliam* maximè affectavit, quam nos simplicitatem dicimus, quæque (uti prodit *Fabius*) simplex & inaffectata habet quendam purum, qualis etiam in fœminis amatur, ornatum. *Cæl. Rhodigin.* l.21 c.32. Lect. Antiq.

Porro illud de *Æliano* velut superpondium addamus, quod in eo viro non parum admirationis habet. Quippe prædicare solitum ferunt, nunquam se extra *Italiam* pervagatum, navem nunquam inscendisse, mare nec novisse quidem, quo nomine in magnâ erat auctoritate, veluti patrii moris studiosus inprimis. *Idem.* ibid.

Ælianus de *Historiâ naturali*, dum alius ab *Aristotele* videri vult, à rei veritate recedit. *Claud. Verder.* cension. in Auctor.

Utinam scripta *Æliani* omnia ad nos illibata & integra pervenissent! certè quicquid stylus sophisticus habet verbis nitidum, sententiis acutum, figuris jucundum, translationibus floridum, inventione præclarum, compositione elaboratum, id omne noster (*Ælianus*) velut quidam *Eloquentiæ Institor* nobis intuendum & penè contrectandum daret. Sed hîc *Æliani* opera vi temporum & concussu calamitatum partim labefactata & convulsa, partim planè deleta extinctaque meritò dolemus. *Ioachim. Kunius* Præfat. ad *Ælian.* Var. Hist.

In ejus narrationibus quid non egregium, non præstans, non idoneum vel ad cognoscendum, vel ad imitandum fugiendumve? quid non in eo tersum, elegans, politum & Atticum? *Iustus Vult* jus in Præfat. Hist. multifariæ.

In *Æliani* de *Animalibus* libris temperamentum quoddam & Harmonia utriusque Philosophiæ, Moralis, inquam, & Naturalis. *Gesner.* de *Ælian.* Hist. Animal.

Extant *Claudii Æliani* variæ Historiæ libri 14. *Græcè* & *Latinè* ex emendatione *Tanaquillii Fabri Salmurii* 8. 1668.

Tactica *Græcè* & *Latinè* cum Notis *Sixti Arcerii* & Tabulis æri incisis, *Lugd. Bat* 4°. apud *Ludovicum Elzevirium* Anno 1613.

PAUSANIAS.

TEmpore *Antonini Philosophi* Imp. vixit, Discipulus fuit *Herodis Attici*; qui sub *Hadriano* & *Antonino Pio*, magnum adeò nomen habuit inter *Sophistas*. Patria ei fuit *Cæsarea Cappadociæ*. Inde erat, quòd in Declamando, *Cappadocum* more, corripiendas *Syllabas* produceret, producendas corriperet: ac propterea *Coquo* comparabatur, cibos bonos malè condienti. Sed & *stylus* per se languidior erat. Declamavit non solum *Athenis*, sed etiam *Romæ*; ubi senex decessit. Extat hujus Scriptoris minùs quidem facundum, sed eruditum *opus* de *Græciâ*, libris decem constans: iis & situm urbium ac locorum, & Antiquitates *Græcanicas*, & quicquid penè memorabile *Græcia* habuit, magno Philologiæ & Historiæ studiosorum bono complexus fuit. Quod olim dicebat *Domitius Piso*, *thesauros scribi debere, non libros*, id à *Pausaniâ* verè factum dixeris. Quare non satis concoquere possum, quod excidit *Cæsari Scaligero* commentario in priorem librorum *De Plantis*, *Aristoteli* falsò inscriptorum; ubi dicitur, *Græculorum omnium mendacissimus*. Non sum ignarus, quàm multa narret fabulosa Sed hoc *Grammaticum* decebat. Nec sine fabularum istiusmodi notitiâ satis intelliguntur *veteres Scriptores*. Utinam tantùm extarent ejus *Asiatica*, sæpiùs memorata *Stephano* in *Ethnicis*. *Voss.* de *hist.* Græc. l. 2. c. 14. Clar. A. D. CXXXIX.

Autor ob variarum rerum copiam, & Historiarum jucundam diversitatem utilissimus, cùm exquisitam totius *Græciæ* descriptionem instituisset, non solùm locorum situs, & intervalla diligenter exploravit, & accuratè annotavit, verùm etiam præcipua *Regionum* ornamenta studiosè est complexus: Rerump. status, Imperiorum successus, *Regum* familias, & res præclare gestas, splendida *Civitatum* & sumptuosa ædificia; Bellorum dehinc causas & ambiguos exitus, Ducum Consilia, Militum fortitudinem. *Pacis* item artes & alia complura, quæ ad instituendas & conservandas *Resp.* multum habent adjumenti. Post hæc exhilarandi lectoris, aut ornandi operis causâ addit earum rerum descriptionem quæ multis de causis aut voluptati omnibus sint, aut admirationi. *Abraham Loescher.* præf. in *Paus.*

Habuit sanè nihil olim *Græcia*, quod spectaretur dignum, vel ex *ære*, *auro*, *argento*, vel ex *ebore*, *ligno*, *marmore* factum & elaboratum, quod hic noster (*Pausanias*) non eleganter atque intelligenter explicaverit——In pervolutandis certè *Pausaniæ* libris, è *Græci* hominis facundiâ & eruditione, non mediocrem tum fructum, tum voluptatem capies. *Romul. Amasæus* in Epist. ad *Alex. Farnes. Cardinal. Pausan.* Descript. *Græc.* præfix.

Opus (*De Græciâ*) antiquæ raræque eruditionis thesauros continens. Multa hìc invenies, *Lector* candidissime, recondita; multa scitu pulchra; nonnulla quæ alicubi nondum legisti. Admiraberis *Autoris* accuratam & exquisitam diligentiam, sive narrationem rerum præclarè gestarum in fronte voluminum collocet; sive *Genealogias* persequatur; vel ab *ovo* (ut dicitur) ordiens, vel ad caput usque generis seriem pertexens: sive *Statuarum* tum Artifices commemoret,

rum eos concelebret, quorum in honorem erectæ sunt. *Ald. Manut.* præfat. in *Pausan.*

Pausanias minùs quidem facundus scriptor, sed ob rerum copiam, & Historiarum varietatem utilissimus. *Ioan. Cardin. Bona.*

Auctor auro omni Antiquitatis Græcæ cupidis pretiosior. *Barth.* ad *Nemesiani Cyneget.* pag. 234.

Universæ Græciæ provincias Rerumque publicarum status & conversiones, populos, Urbes, castra, fluvios, montes, vertices, fontes, fana, statuas tam curiosè describit, ut in eo genere omnium superârit Opinionem. *Bodin.* cap. 4. Method. *Histor.*

Pausanias Græcus Author bonus est. *Scaligerana* posterior.

Extant *Pausaniæ* Antiquitatum *Græcarum* libri 10. *Græce* cum versione *Romuli Amasæi*, & ex recensione *Frid. Sylburgii. Francofurti*, Anno 1583. apud hæredes *Wecheli* in Fol.

CLAUDIUS PTOLOMÆUS.

Clar. A. D. CXL.

NAtione fuit *Ægyptius*, patriâ *Pelusiensis*, floruit sub *Marco Antonino* Imperatore *Romano*, clarissimus *artium liberalium*, & *Græcarum* literarum studiis *Alexandriæ*. Primus omnium apud *Græcos Cœli* rationem accuratiùs diligentiúsque explicuit. Instrumenta quæ ab *Hipparcho* inventa erant, demonstravit clariùs. Princeps itaque doctrinæ *Mathematicæ* jure fuit habitus, in *Astrologia* enim scientiâ nulli secundus erat. Is monumentis ingenii & doctrinæ relictis penè divinis, mortuus etiamnum inter mortales vivit, æternâ gloriæ laude victurus perpetuò. *Boissard.* in Icon.

Variis monumentis immortale sibi nominis decus peperit *Claudius Ptolomæus*. De ætate testis *Suidas*. At nimium quantum errant, qui *Ptolomæum* hunc arbitrantur fuisse unum ex *Regibus Ægyptiis*. Ut, qui edidit eum, *Simon Grynæus*, & ante hunc alii, *Albumazarem* in eo secuti. Hic *Ptolomæus* in doctrinâ *Siderum* primas tenet. Unde Θαυμάσιος sive admirandus, dici à *Græcis* solet: nempe ut *Plato* à *Scholiastoribus* vocatus θεῖος, sive divinus; *Aristoteles* δαιμόνιος, sive *Dæmonum* similis; qui quasi dii *minorum gentium* sortem excedere humanam, diisque *majorum gentium* vicini existimabantur. *Voss.* de scient. Mathemat. pag. 162.

Ptolomæus Astrologorum princeps, & in *Mathematicis* vir ingenii eminentissimi. *Rhodigin.* l. 1. lect. Antiq. c. 16.

Ptolomæus in *Arabicis* vir sane fide dignus: quippe qui sedulò hoc egerit, ut accuratè *Arabica* traderet. *Henr. Stephan.* in *Periplo.*

Ptolomæum in *geographicis divinissimum*, ac *sapientissimum* virum appellat *Heracleota* init. *Peripl.*

Ptolomæus, vir ingenio, industriâ, eruditione, admirandus, qui *Hipparchum* ubique ferè κατὰ πόδα insequitur. *Steph. Ward.* præfat. ad *Astronom. Geometric.*

Ptolomæus omnium primus hanc (*Geographicam*) disciplinam ad certiorem

rationem

rationem redegit, commentus dimensionem *Latitudinis* universi *Orbis* à *polo* ad *polum*, *Longitudinis* ab *exortu* ad *occasum*, adhibitâ collatione *terræ* habitabilis ad *cœlum*, ut jam non facilè quis, toto (quemadmodum aiunt) cœlo possit aberrare. *Erasm.* l.28.Epist.19.

Licèt *Hipparchus* primus omnium ex collatione suarum, & *Timocharis* observationum deprehenderit *Stellas fixas* locum mutare, & εἰς τὰ προηγούμενα progredi; hoc tamen vix receptum serò tandem *Ptolomæus* in usum revocavit, & solidis rationibus illustravit. *I. ſ. Scalig.* l.1.Epist.3. *Mamerto Patissoni.*

Ptolomæo proximæ post *Archimedem* debentur ingenii laudes; quia tam claras *siderum* rationes ut in æternum sufficerent, excogitavit; solusque divini opificii modum, & subtilitatem exprimere ausus est; ut invenisse non dicam. *Cardan.* l. 16. de *subtilit.*

Sed utcunque nihil, vel tantummodo minutum quid, desideres in iis quæ propria sunt *Mathematici*: in illis tamen, quæ *Historia* suppeditat *Geographo*, sæpè aberrat *Ptolomæus*, culpâ non suâ, sed eorum, unde Historiam accepisset. *Voss.* de scient. Mathem. p. 247.

Ptolomæum frequenter adibam; sed fastidium movebant non pauca. Animadvertebam plurima magno *auctori* scripta esse ab auditu, & ex aliorum (qui sæpè fallunt, quorumque, cùm, quæ visa narrant, verba nonnunquam non benè capiuntur) fide: eamque ob causam ipsius *Geographica*, ex alieno concinnata relatu, maleque & inemendatè scripta, innumeris deformata esse erroribus; multa item, quæ aliis nominatissima, negligenter in iis esse omissa; multa sequiorem nacta esse stationem, & extra verum locata situm; multa dubiam adepta nomenclaturam; infinita non suis tributa populis, vel regionibus, plurima denique cùm ab aliis, tum ab seipso, & alibi-dictis dissentientia. *Paul. Merul.* suâ in *Geograph.* præfat.

Ptolomæi errores circa Stellarum motum, ipsarumque & Solis declinationem taceo: taceo quòd Solem tardiorem quàm sit effecerit. Sed absque ratione profectò ait Quadripartit. 1. *Planetas* humidiores, siccioresque esse, prout amplius minusve ab ascendentibus è terrâ vaporibus humiditate afficiuntur: & *Lunam* propterea humidiorem esse quòd propior terræ sit: *Saturnum* contra sicciorem quòd à terrâ sit remotior. *Claud. Verder.* in Autor. censione.

Quin igitur quod res est, *Ptolomæi* peccatum agnoscimus liberè. Volens lubens fateor nihil à quoquam de *Ptolomæo* tam magnificè & splendidè dictum, quin ejus excellens ingenium, & solers industria omnia exuperet: perspectum tamen habeo, multa hoc tantum ingenium latuisse, multa industriam subterfugisse. Neque mirabitur, qui conditionem rerum quas explicandas sumpsit, *Universi Orbis*, tum universam, tum privatas descriptiones, posuerit ob oculos. Si ipse redivivus detur, censuram ultro agniturum, atque inconsideratam eorum levitatem, si qui sunt, qui aliter fieri potuisse persuasum habent, risurum existimo. Quot liceat illius errores manifestos colligere, ab iis qui *Germanica*, *Gallica*, *Hispanica*, *Britannica*, scripsere observatos? Quoties hominem *Alexandrinum* in *Italica* descriptione, quâ unâ propter *Imperii* sedem nihil illustrius,

sugillant? *Marc. Velser.* l. 1. *Rerum Augustanar.*

Extant *Claudii Ptolomæi* Geographiæ libri 8. cum Tabulis Geographicis restitutis per *Gerardum Mercatorem* recogniti & castigati à *Petro Montano, Amstelodami* sumptibus *Cornelii Nicolai* & *Iodoci Hondii*, 1605. Fol.

Iidem *Græcè* & *Latinè* curâ *Petri Bertii* Tomo Primo Theatri Geographici veteris *Amstelodami*, Anno 1618. in Fol. editi.

DIOGENES LAERTIUS sive DIOGENIANUS.

Clar. A D. CXL.

CIlix fuit, & à *Laerte Ciliciæ* oppido *Laertius* sive *Laertiensis*, appellatus, tempore *Antonini Pii* claruit. Habemus ejus decem libros de *Vitis Philosophorum*—Librum *Epigrammatum* omni Metrorum genere scripsit, quem idcirco πάμμετρον vocavit—*Timonis* quoque *Sillos* commentario illustravit.

Parum idoneè de hoc Autore judicat vir cæteroquin eruditus, sed novellorum scriptorum, quàm Antiquitatis studiosior, *Bartholomæus Keckermannus*. Ait ille libro suo de Historiâ, scripsisse *Laertium languidè & frigidè, sæpè tamen non inutiliter*. Quæ profectò frigida laus est operis utilissimi, & auro contrà non cari. Quippè ex quo discere sit, cùm alia tam multa ad historiam temporum pertinentia: tùm præclara tot veterum *Apophthegmata*, quorum *Keckermannus*, malo sanè exemplo, *Erasmum* laudare mavult autorem, quàm *Plutarchum*, *Laertium*, & similes. Quin, quod caput est, discrepantes ex eodem *Laertio Sectarum* sententias discimus. *Voss.* de Histor. Græc.

Extat magno commodo omnium literarum *Diogenes Laertius*: cujus Rhapsodiæ, licet diligentissimæ exactissimæque non sint, summâ tamen utilitate & voluptate leguntur, ut multis vegrandibus carere pro isto velle sapientia sit. *Barth.* ad *Claudian.* pag. 102.

Casaubonus in vitâ *Diogenis* eum Antiquitatis indagatorem sedulum vocat, sed cui aut memoria firma, aut otium, judiciumve in digerendo defuerit. *Diogenes Laertius* unicum ferè Philosophicæ Historicæ columen est: absque eo esset, rudera superessent, atque cæmenta difficulter in plerisque conjungenda. *Ioan. Ionf.* de scriptor. Histor. Philosophic. p. 271.

Diogenes Laertius Philosophorum vitas ad fœminam quandam composuit. Magna est in eo opere rerum cognitio, multoque est legi dignissimum.—Magnâ fide ac diligentiâ Philosophorum vitas composuit. *Lud. Viv.* De tradende. Discipl. l. 5.

Omnes illas Epistolas, quæ illis Philosophis (*Democrito, Soloni, Thaleti, Pittaco, Mitylenæo*) à *Laertio* attribuuntur, multis argumentis confictas à *Græcis*, quibus nunquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare possum. *Ios. Scalig.* Epist. 306.

Ille mihi multis nominibus carissimus auctor. *Isaac. Casaub.* Epist. 18. ad *Iac. Bongars.*

Ipse non indignus est ut inter Poetas connumeretur eos qui *Epigrammatis* luserunt. *Lil. Gyrald.*

Diogenes

Diogenes Laertius sedulus indagator *antiquitatis* : ex cujus libro de *Vitis Philosophorum* multum proficere possunt studiosi. Sunt qui dicant eum plus studii in legendo, quàm diligentiæ in scribendo adhibuisse. *Ioan.* Card. *Bona.*

Nullum ad nos librum Veteres transmiserunt qui uberiorem nobis doctrinam subministrarit quam *Vitæ Philosophorum* à Diogene Laertio; si modò scribendi peritiam Argumenti quod sibi proposuerat ex æquo respondentem habuisset: Si enim de ipsis tam eruditè Orbi literato scripsisset ac *Gassendus* de *Peiresko*, quantis scientiæ divitiis frueremur, quarum jacturam ob ejus imperitiam magna ex parte passi sumus! Cùm ab illo uno pendere cogamur, quia nullus alius aut saltem nullus melior Author nobis superest qui de illo Argumento scripserit. *Doctoris Burnet.* Præfat. in Vit. Dom. *Matt. Hale.* Angl.

In ejus Scriptis nusquam *Sectæ* cujusvis rigidus Affectator, neque Fautor deprehenditur. Si tamen de illa ex conjectura nobis opinari liceat, non absque ratione putamus illum fuisse sectatorem *Potamonis Alexandrini*, authoris Sectæ illorum quibus *Eclecticorum* nomen inditum est, & *Veritatis Amantium* titulo præterea insigniti fuerunt; quia optionem faciebant è quacumque *Secta* eorum quibus sibi potissimùm adhærendum esse arbitrabantur. Ejus doctrina ex ejus Scriptis patet; Si enim ejus *stylum* observemus, concisum & efficaciæ plenum ipsum deprehendemus, voces ejus selectas, sermonem ejus facundum. Nec tamen omni culpâ vacat, quod ad dispositionem, superfluitatem aut defectum materiæ spectat; quod quidam id memoriæ ejus labilitati imputantes excusant; alii multiplicibus ejus occupationibus id tribuunt, quibus ab eorum quæ scripserat recognitione inhibebatur. Illis tamen accensetur qui in omni doctrinæ genere præstantissimi fuerunt existimati; Ita ut si quod sentio dicere ausim nec *Platonis* Vita, nec *Zenonis Dogmatum* Epitome, nec tres *Epicuri* Epistolæ, ejus textura videantur. *Diogenis Laertii* vita, *Versioni* Anglicæ præmissa in 8°. Excusa *Londini* An. 1688.

Multa ex hoc *Laertii* opere (de *vitis Philosophorum*) suis doctrinæ variæ eclogis inseruerat *Sopater*: teste *Photio* Cod. 161.

Diogenis Laertii libri 10. de vitis Philosophorum prodierunt *Græcè* cum interp. *Aldobrandini*, cujus item notæ ad vitam *Leucippi* usque, nec non utriusque *Casauboni Isaaci* & *Merici*, denique amplissimi commentarii *Ægidii Menagii* accedunt, curâ *Ioann. Pearsonii. Londini* apud *Octavianum Pulleyn*, Typis Thomæ Ratcliffe *in Fol. Anno.* 1664.

JUSTINUS MARTYR.

Natus est *Neapoli Palestinæ*, patre *Prisco Bacchio* : educatus est in studiis Philosophiæ *Platonicæ* : ad Christum conversus est, cùm fidelium in perferendis Martyriis constantiam vidisset: prædicavit *Christum* habitu Philosophico, (teste *Eusebio*) pro cujus etiam gloriâ mortem, quam sibi ipse Apologiâ ad *Antonium* prædixit, gloriosissimam perpessus est, Martyrii coronâ redimitus Ann. *Dom.* 164 Circa an. *Dom.* 140 pro *Christianis Apologiam* obtulit. Clar. A. D. CXL.

Opera genuina sunt: Paræneſis ad Græcos —— Elenchus, ſeu Oratio ad Græcos — Apologia pro *Chriſtianis* prima —— Apologia pro *Chriſtianis* ſecunda —— Liber de Monarchia *Dei*, *forſan* in fine mutilus. —— Dialogus cum *Tryphone Iudæo* —— Epiſtola ad *Diognetum*.

Opera non extantia: Liber de animâ —— liber Pſaltes dictus —— contra omnes Hæreſes —— Contra *Marcionem* —— Commentarius in Hexameron —— De Reſurrectione carnis, teſte *Damaſceno*.

Opera dubia: *Ariſtotelicorum* quorundam dogmatum everſio —— Epiſtola ad *Zenam* & *Serenum*.

Opera ſuppoſititia ſunt: Quæſtiones & Reſponſiones ad Græcos —— Quæſtiones Græcanicæ, de *incorporeo*, &c. & ad eaſdem Chriſtianæ reſponſiones —— Quæſtionum 146. Reſponſio ad Orthodoxos —— Dubitationum adverſus Religionem ſummariæ ſolutiones —— Expoſitio fidei de S. *Trinitate*. *Gul. Cave.*

Scripta *Iuſtini* magnum in Eccleſiâ nomen conſecuta ſunt. *Abraham. Scultet.* in Medull. Patrum, p. 1.

Reliquit nobis *Iuſtinus* plurima eruditi animi monumenta, ac omnis generis utilitatis plena. *Euſeb.*

Iuſtinus Martyr vicinus *Apoſtolorum* temporibus fuit: quem tanquam *Apoſtolicum* virum citant *Euſebius*, *Baſilius*, *Epiphanius*, & alii Patres. *Poſſevin.* Biblioth. *Iuſtino* benè perſpecta erat *Apoſtolica* doctrina & conſuetudo. *Zanch.* 3. Volum.

Eſt vir ille ad Philoſophiæ tum noſtræ, tum potiſſimùm profanæ ſummum evectus faſtigium, multiplicíſque eruditionis, & hiſtoriarum copiâ circumfluens. Sed Rhetorico artificio, nativam Philoſophiæ ſuæ pulchritudinem colorare haud ſtudio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus, pollens alioquin ac valida, ſcientificumque ſervans ſtylum, Rhetoricæ illa condimenta non ſpirat, nec illecebris & blandimentis vulgus auditorum attrahit. *Phot.* in Biblioth.

Libros erudititiſſimos *Iuſtinus* ſcripſit adverſus *Valentinianos* & *Marcionem*; prætereà de *Hæreſibus* & *Hæreticorum* præſcriptis, quos ſi quis legere non gravabitur rectiùs intelliget *Irenæi* libros. *Eraſm.* Epiſt. 28 Epiſt. 5.

In rebus Hiſtoricis graviter interdum hallucinatus eſt *Iuſtinus*: Ut cùm in *Apologiâ* ſecundâ regnaſſe ait *Herodem* in *Iudæâ*, quando *Ptolomæus Philadelphus* libros legis vertendos curavit: qui tantus eſt ſive prochroniſmus ſive metachroniſmus ut oculis meis cùm illa lego vix credam. *Caſaub.* exercitat. 1. ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 69.

Omnium patrum antiquiſſimus eſt *Iuſtinus*, magni apud veterum Hiſtorias nominis, non ſolùm propter inſignem rerum divinarum & Philoſophiæ cognitionem, ſed etiam propter zelum illum quem luculentiſſimè & magnâ cum laude exeruit, cùm mortem pro *Chriſto* fortiter oppetiit. In hujus tamen viri operibus, quàm multa occurrunt vel levia vanaque, vel etiam perículoſa! Manifeſtè apparet ipſum cum *Chiliaſtis* ſentire, antequam Reſurrectio penitùs perficiatur, *Hieroſolymis* fideles annos mille regnaturos. Alibi videtur ſenſiſſe eſſentiam *Dei* eſſe finitam; probat enim adverſus *Iudæum*, de *Patre* non fuiſſe dictum,

dictum, *Dominus pluit super Sodomam ignem & sulphur*, aliàs (inquit) in cœlis non fuerit. Quæ habet de *Angelis*, tametsi istis leviora sunt, tamen & ipsa quoque absurdissima; Deus (inquit) hominum ipsorum, atque eorum, quæ sub cœlo sunt, providentiam *Angelis* ad hæc dispositis attribuit: Angeli autem ordinationem sive dispositionem eam transgressi, cùm mulierum concubitus causa, amoribus sunt victi, tum filios procrearunt, eos qui Dæmones sunt dicti. *Dallæus* de usu Patr. p. 255.

Justinus *Martyr simplex est, juvat tamen quid dicat inspicere.* Scaligerana posterior.

Perfectæ *Philosophiæ Ethnicæ* cognitioni miram *Scripturæ Prophetiarumque* intelligentiam sociaverat, atque *Religionis* nostræ notitiam exquisitam; adeo ut *Veterum* ferè nemo de omnibus *Mysteriis* nostris accuratiùs disseruerit. Verum quidem est eum circa *Trinitatem* à nobis dissentire videri, quòd Platonicorum Principiis insistat: Sed qui ejus ac *Veterum* Doctrinam ad amussim examinaverint, eos nobiscum in rebus consentaneos, & in suos sensus enunciandi modis à nobis tantùm discrepantes animadvertent. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. *Authorum Ecclesiastic.* Tom. 1. p. 160 161. Gall.

Tatianus Justinum maximâ appellat dignum admiratione.

Epiphanius Sanctum, & Dei amicum vocat.

Philosophum Divinum *Justinum* vocat *Anastatius*, Bibliothec. in Hist. Ecclesiasticâ.

Vir maximâ dignus admiratione. *Henr. Ernst.* de verâ Philos. n. 47.

Vir veræ Philosophiæ studio & martyrio claro notatus Ibid. n. 54.

Gravis & pius Scriptor, quantùvis auctoritate venerandus. *Boecler.* de Scriptor. pag. 64.

Dionys. Petavius Justinum refert inter eos, qui idem quod *Arius* ante tradiderunt, ideoque rejicit *Expositionem Fidei*, quæ sub nomine *Justini* circumfertur.

Literarum *Hebraicarum* rudem penitùs & imperitum fuisse, *Justino* vitio verti non debet, 1°, quia quamvis patriâ fuerit *Samaritanus*, *Græcis* tamen parentibus natus sit; deinde quòd magnam vitæ partem in religione *Gentilium* traduxerit; deindè quòd *Philosophiæ* Græcisque disciplinis se totum dederit, quæ à literarum *Hebraicarum* studio immane quantum abhorrent. Hinc factum est, ut in *Hebræis* adeo pueriliter lapsus sit. *Gui. Cave.* Hist. Literar.

Opera *Justini* omnia prodierunt *Græcè* & *Latinè* cum notis *Sylburgii*, *Perionii*, *Billii* & *Petri Laussellii*. Fol. *Parisiis* An. 1636.

JUSTINUS.

Historicus tempore *Antonini Pii* imperatoris claruit. Sunt qui post Imperium *Constantinopolin* translatum, eum vixisse existiment: quos *Ger. Ioan.* *Vossius* redarguit. *Pompeii Trogi* Historiam in compendium redegit. Clar. A. D. CXLII.

Studiosam verò juventutem, quæ cognoscendæ historiæ cupida est, hortor

etiam, atque etiam, ut auctorem hunc, qui multis nominibus cognitu jucundissimus pariter est ac utilissimus, nè postremo loco ducant, sed assiduè diligenterque evolvant ad exemplum *Augustini, Orosii, Isidori*, aliorumque magni nominis virorum, qui frequenti cum lectione familiarem sibi reddiderunt adeò, ut multa ex illo, præsertim *Orosius*, ad verbum transcribere, suisque ipsorum scriptis inserere non dubitârint. *Theoph. Cangiser.* Præfat. præfix *Iustin.*

Est *Iustinus* scriptor tersus & elegans: ut de eo scribit *Raimundus Lullus* l. 7. de orat. cap. 4. Quàm turpiter autem in rebus *Iudaicis* aberrârit, ostendit *Benedictus Pererius* in *Daniel* c. 40. *Voss.* de Histor Lat.

Iustinus Trogi Pompeii, Præceptoris sui abbreviator, quantum styli genus patitur, disertus. *Dempster.*

Voco ego eum delicias Historicas, omniumque quotquot *Epitomas* conscripserunt longè principem facio. *Bonifa*. Iudic. Hist. cap. 5.

Trogi certè Historiam *Iustinus* non solùm admutilavit, sed non uno etiam loco verbis ferreâ demum ætate usurpari cœptis inquinavit. *Gasp. Sciopp.* consultat. p. 41.

Trogi Pompeii compendium fecit *Iustinus* quidam. Res ea, ut fieri amat, dispendio fuit *Trogo*. Nam ipse quidem præ illo breviario seponi ac negligi cœpit atque interire tandem. *Quenstedt.*

Iustinus Historicus *Trogi Pompeii* breviator stylo nitidissimus, cujus *Epitome*, ipsi *Trogo* exitio fuit. *Ioan. Card. Bon.*

Iustinus qui *Compilator* evadit dum Historici titulum affectat, levia tantum excerpta *Materiarum* tradit. Multa novit; res prudenter dicit; non pauca gesta conrasit quorum notitia aliàs intercidisset. *Rapin.* Refl. in Hist. Sect. 28.

Nullum ex vetustis *Scriptoribus*, qui ex fœdâ barbariei tempestate, tristique *rei literariæ* naufragio quasi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis studii Historiarum eo (*Iustino*) accommodatiorem esse, viri doctissimi censent. Tam tersè sanè, tam emendatè scripsit, ut sæculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex *Trogo*, optimi ævi *Scriptore*, delibasse videatur. Nec præter eum quisquam amplius extat eorum, qui secundùm seriem temporum res plerarumque Gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longâ superioris memoriæ nocte, optimarumque Artium fatali silentio deletis. *Acta erudit.* Calend. Maii, Anno 1683. p 179.

Non perinde nitidus est *Iustinus*, ac *Q. Curtius*. *Lud. Vives* Lib. 3. de Tradend. Discipl.

Quid de *Iustino* dicemus qui *Trogi* Epitomen fecit? qui eloquentiam penitiùs scrutantur, haurire possunt inde aliquid è melioris seculi literaturâ. Fortasse enim in plurimis non minùs *Trogum* exscribit, quàm Xiphilinus Dionem. Si candidè & citra morosam censuram agendum est, non video, quid repudiare in eo possit nostri seculi Politicus, vel in verbis, vel in sententiis, quatenus expositioni rerum serviendum est. Nam elegantiam contexendæ orationis aut ornandi Argumenti aliundè rectiùs petiveris. *Boecler.* de eloquent. Polit. n. 65.

Augustinus

Augustinus Iustinum tanti fecit, ut ex eo non pauca in libros *De Civitate Dei* ad verbum transtulerit. *Konig.*

Sunt qui historiam *Trogi* vidisse se in *Italiâ* affirment: per quietem puto. *Lud. Viv.* in l. 4. *Augustin. De C. D.* c. 6.

Quamvis *Iustinus* scribendi genere adeo præclarus sit, ut *Augusti* potiùs quàm *Antoninorum* sæculo dignus habitus fuerit, in aliis tamen stylo ejus multò gravioribus censuram vitare non potest. Errorum plurimorum in rebus *Iudæos* spectantibus eum convicit *Pererius*, *Commentariis* suis in *Danielem* cap. 4°. *Vopiscus* eum *Historicis* illis annumerat qui mendacium vitare non potuerunt; sed levissima inde fit accusatio illa, quòd illum *Tito Livio*, *Sallustio* & *Tacito* consociaverit. Id in quo excusari nequit *Chronologiam* spectat, in qua tam crassè hallucinatus est, ut quisque sedulò cavere debeat ne illum semper sequatur. Eò autem graviores censentur illius lapsus, quòd *Trogi Pompeii* fama, ejusque apud *Veteres* omnes existimatio, hanc opinionem inducant quòd hujusmodi errores circa temporum seriem *Apographo* non autem *Autographo*, seu *Epitomatori* potiùs quam Authori primitivo sint ascribendi. *Franc. Motheus* le *Vayer*. Gall.

Extat *Iustini* Epitome Historica ex *Trogi Pompei* libris, cum observationibus *Matthiæ Berneggeri*, sæpiùs Typis excusa, novissime Anno 1666. in 8°. *Argentorati* impressa.

Prodiit itidem cum Notis variorum accurante *Schrevelio* in 8°. *Amstelod.* 1669.

CLAUDIUS GALENUS.

MEdicus Excellentissimus, ex *Pergamo Asiæ* urbe; Floruit *Trajani* ævo, usque ad *Antoninum Pium*, *Athenis* & *Romæ*. Clar. A. D. CXLIII.

Hic cunctis Philosophis & Philologis utilis, loquitur ubique puro, eleganti, simplici, & nunquam affectato sermone, non sine magnâ vocum & sententiarum supellectile: adeo ut nullâ satietate lectorem offendat: sed ubique progrediendi cupidum, rhetorico artificio demulceat, homo ad eloquentiam factus. In hoc præcepta quædam Philosophica rara & eximia, magisque illustria quàm apud ullum alium scriptorem invenias. Nihil obtrudit lectori quod non firmis rationibus demonstret, ac ejus contrarium refutet; qui moralia habet perpulchra affectibus moderandis. Ambitionem & avaritiam præcipuè insectatur, & de qualibet re doctè atque eleganter disserit. Nullis non ad ingenii cultum ejus lectio utilis. *Heurn.* in Dissertat. de stud. Medic.

Claudius Galenus, alterum ab ipso *Hippocrate* Medicorum decus, & quasi lumen aliquod Artis Medicæ, qui universam Medicinam veterem *Hippocratis* à brevitate obscuram & Demonstrationum firmamentis orbam, mirâ ingenii solertiâ, arduâ scribendi libertate, ingenuo ac venusto in capita certa ordine disposuit atque digessit, & adeò purè, eleganter, copiosè & doctè omnia proposuit, rationibus stabilivit, eadem expolivit, locupletavit, atque perfecit, ut eum artem hanc primò instituisse ac genuisse sit dicendum. *Ioan. Andr. Quenst.* de viris Doctrinâ Illustr.

Alexand. Trallianus Galenum non nisi cum *Epitheto* & cognomine *Divinissimum* vocat, teste *Zacuto Lusitano*.

Francisc. Valeriola l. 1. Loc. Comm. c. 1. ipsum *Heroa* potius ac *Dæmonem*, quàm *hominem* appellandum censet.

Hoc nemo plura, ac majori undique doctrinâ scripsit: ut de eo satiùs sit tacere, quàm plura addere. *Voss* de Philosoph c. 12. Sect. 19.

Galenus Criticorum non minùs, quàm Medicorum princeps. *Casaub.* in *Athenæum* ad Lectorem.

Medicorum ex primo primus. *Dempster.*

Pontifex Maximus Medicorum. *Scalig.* ex. 61.

Mare eruditionis, Oceanus disciplinarum, omnium ingenuarum Artium promus condus, & quasi Bibliotheca quædam est *Galenus*, è quo Medici cùm omnia hauserunt, nihilo tamen minus Criticorum industriæ relinquunt. *Heins.* Orat. 111. pro Biblioth. mun. grat. act. pag 31.

Philosophus & Medicus singularis, cujus scientissima & plurima extant ingenii Monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoriæ proditur à nonnullis, cibi & potûs abstinentiâ centum & quadraginta annos vitam protelâsse, & odoriticum semper anhelitum spirâsse. Unde adagium, ut *Galeni* valetudinem dicamus pro eâ, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa. *Cœl. Rhodigin.* lib. 10. cap. 12.

Ejus libros de *Usu Partium* auro inscribendos ait Cornel. Martini in Compend. Theol. pag. 224.

Galenus inter duodecim subtilissima orbis ingenia meruit locum, testante *Hieronymo Cardano*, qui de eo judicat hisce verbis: Undecimus subtilitate, sed clarissimus arte *Galenus*, Methodis, pulsibus, atque dissectionibus: sed adeo verbosus, & studio contradicendi tædulus, ut alterum vix ferre queas; in reliquo gravis jactura Artium posita est, quam nostræ ætatis viri restituere conati sunt. *Cardan.* de subtilitat. l. 16.

Qui *Hippocrati Galenum* parem esse putant, neutrum eorum se intelligere eâ confessione fatentur. Multo enim plus *Hippocrates* à *Galeno* distat, quàm *Galenus* à puerulo quovis. *Idem.* ibid.

Fusus est *Galenus*, & plenus verborum, nempe *Asianus*, sed bonorum atque elegantium. *Lud. Viv* de Tradend. Discipl.

Galeni liber de sectis *Medicorum* aliis omnibus ejus libris anteponendus, testante *Photio*: Illud clarum, inquit, opus hoc inter cæteraartis Medicæ scripta omnibus præferri oportere. Siquidem discere convenit, quæ secta inter omnes optima sit, ut eam deinde secteris. Videtur autem non propriè Medicus habendus liber hic, sed proœmii vicem præbere, atque ad Philosophiam potiùs pertinere. Certum item illud ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse, ac venustum. Harum enim ubique formarum studiosus imprimis *Galenus* extitit, tametsi in plerisque scriptis intempestivis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis non sine molestiâ libros commisceat, dictorum sensum obscuret, & orationis seriem quodammodo abrumpat.

lectorem.

lectorem etiam ipsum longioribus hisce deliramentis in negligentiam abducens: quibus saltem vitiis vacat hoc de *Sectis Opus*. *Pho*. in Biblioth.

Malè quidam eum *Christo* coævum faciunt, & cum *Magdalenâ* collocutum esse tradunt, quos rectè *Glycas* l.3. *Annal*.p 323.& *Ioh. Tzetzes* in *Chiliad*.p.223. redarguunt. Vixisse à quibusdam scribitur annos centum & quadraginta; *Hofmannus* verò refert obiisse Anno Dom. 140. ætat. 70. *Iudaeorum* & *Christianorum* hostem professum vocat idem *Hofman*. in *Lexico*.

Galenum vocari ἄθεον miror, virum tam assiduum in *Dei* sapientiâ prædicandâ. Ego illum eo maximè nomine dignum laude & æternâ prædicatione semper judicavi. *Casaub*. Epist. *Dan. Tileno*.

Galenus inter Medicos eloquentissimus, inter eloquentes Medicus acutissimus, inter utrosque diligentissimus, inter omnes denique maximus. *Gesner*. præfat. ad *Galeni* Op.

Illud verò ambobus (*Hippocrati* & *Galeno*) æternam laudem conciliat, quòd unâ alteràque *Saeculorum* decadè inferiores, illos præ cæteris, ubi non rectè valemus, consultores auxiliatoresque non illubenter admittimus—*Galenum* verò peritiâ vix quisquam superavit. Denique semper summo studio in curando simul & præsagiendo sese exercuit, tantumque profecit, ut aliqui eum *Vatem* esse dicerent, tanquam *divinatrice* arte, non *Medicina* scientiâ futura prædiceret. *Ioan. Westerburg*. in literis *Ioan. Beverovic*.

Averroes in *Sectionibus Collectaneorum*, *Galenum* omnibus Medicis anteferre non dubitavit.

Hic est ille *Claudius Galenus Pergamo ex Asiâ* oriundus, maximus vir medendique artis quasi quoddam *Numen*. Quanquam enim solus ille non omnia perfecerit, neque etiam unus sit imitandus; ita tamen cæteros præcessit, ut nullus sit hactenus inventus, qui tanto studio & industriâ *Dogmaticam* hanc *Artem* excoluerit. Ipse quidem nulli uni Dogmaticæ sectæ fuit addictus, nihilominus tamen maximè *Hippocratem* sectari videri voluit, cujus etiam summum egit enarratorem. Licet verò ita talis haberi voluerit, fatendum tamen in pluribus eum non videri *Hippocraticum*, utpote qui interdum plurimùm à Dogmatibus *Hippocratis* abeat, nunc apertè, nunc clanculum. Nec enim quæ ille *Hippocrati* tribuit, genuina semper sunt *Hippocratis* placita, sed sæpè ipsiusmet *Galeni Hippocratico* nomine tantùm, majoris auctoritatis captandæ causa, fucata. *Sebast. Scheffer*. Introduct. in Artem Med.p.36, 37.

* Casparis *Hofmani* Commentarii in *Galeni* librum 17. *De usu partium Corporis Humani*, prohibentur in Decreto 4. Febr.1627. *Index Roma* Impressus An. 1664. jussu *Alexandri* 7. Pont. Max.

Opera *Galeni* omnia *Graecè* extant *Basileæ* Tom. 5. An. 1538. apud *Andr. Cratandrum* in Fol. Eadem *Latinè* in 7. Tom. distincta *Venetiis* 1625. in Fol. Hasce editiones veluti præstantiores commendat *Boeclerus* commentatione posthumâ de scriptor. Græcis ac Latinis p.58.

ARRIANUS.

Clar. A. D. CXLVII.

NIcomediensis, *Epicteti* discipulus, *Hadriani* & *Antonini Pii* ac *Marci Antonini* Imperatorum temporibus vivens, ad *Consularem* tandem dignitatem, postquam alios in Republicâ magistratus gessisset, evectus, excellentissimi Philosophi, insignis Historici, præstantissimi (ut quidam arbitrantur) Jureconsulti, & fortissimi Ducis Militaris laudem sustinuit. Quam non immeritò ipsi fuisse tributam, operum ejus ostendunt fragmenta, elegantiâ non magis rerum quàm dulcedine sermonis (ob quam alter & novus fuit dictus *Xenophon*, memorante *Photio*) quæ se commendant. Major autem longè ipsum manebat gloria, si ad nos pervenissent à *Photio* indicati *Parthicorum* libri septendecim, in quibus bella à *Parthis* & *Romanis* ductu & auspiciis *Trajani* Imp. gesta descripsit: *Bithynicorum* item, in quibus patriæ suæ historiam pertexit; & *Alanicorum* commentarii, quos citat *Photius*: tum vita *Tillibori* Latronis, à *Luciano* in Pseudom. seu *Alexandro* p. 474. indicata; nec non de rebus *Dionysii* Syracusarum Tyranni; & alius de *Timoleontis Corinthii* in *Siciliâ* gestis, liber *Photio* citatus; & decem de rebus post *Alexandrum* gestis libri. *Acta Erudit.* Anno 1684. p. 122.

Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de *Dissertationibus Epicteti*. Item *Periplum*, sive lustrationem tum Ponti *Euxini*, tum Ponti *Erythræi*: quod *Hadriano Cæsari* dicavit. Adhæc septem libros De *expeditione Alexandri*: eos scripsit exemplo *Xenophontis*, cujus totidem habemus libros de expeditione *Cyri*. In his maximè secutum se ait *Ptolemæum Lagi*, & *Aristobulum Aristobuli* filium, quorum uterque sub *Alexandro* militârat. Supersunt quoque *Indica Arriani*. At planè ratio fugit doctissimum *Guil. Stuckium*, cùm opus hoc ait temporum injuriis intercidisse. Nam *Indica* nihil aliud sunt, quàm qui vulgo creditur liber Octavus de expeditione *Alexandri*. Quem seorsim à prioribus septem scriptum esse, cùm ex *Photio* constat, tum ex fine septimi de *Alexandro*: ac vel maximè ex *Indicorum*, sive ut vulgò vocant, libri octavi fine. *Voss.* de Hist. Græc.

Huic auctori adsunt divina sermonis lumina, puritas, perspicuitas, & cum ornatu decorum; omnia feliciter, ac velut sine curâ & arte, licet plurimum artis emineat, repræsentata. Nam & proprietatis *Græca* linguæ retinens est, & in brevitate apertus nusquam ordo vocum perturbatus, aut invisa alieni copia. Jam affectuum morumque imitatio, & illud in apparatu admirandum; quin elegantia, narratio nec extans nec hians; figuræ non affectatæ, non molestæ; sermo cujusque fortunæ, ætati, aut ingenio mirè conveniens enitet undique. Adeò, ut cùm virtutes omnes *Xenophontis*, quem dulcedine orationis, & quadam vitæ similitudine expressit, lectori suo præstet; putes hunc unum a naturâ factum, & velut fato destinatum, qui *Græce* nobis *Alexandrum* exhiberet. *Nic. Blancard.* in Dedicat. præfixâ *Arriano*.

Est sanè scriptor hic nemini eorum, qui historiam optime contexuerunt, postponendus: Nam & narrationum brevitate præstat, & importunis digressionibus,

aut crebrâ Parenthesi, continentem historiæ tenorem minimè lædit. Decori insuper observans, novâ orationis compositione magis quàm vocabulis usque eo est, planè ut alio nullo modo neque clarior, neque dilucidior fieri narratio possit. *Phot.* de libr. decem Arrian. de rebus post *Alexand.* gestis.

Arrianus in Græcos Historicos tantæ est in scribendo integritatis, ut φιλαληθὴς, id est, veritatis consectator, studiosusque sit vulgò cognominatus, atque ita etiamnum honestetur in Libris. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. Lection. Antiq. c. 22.

Arrianus tanto se reliquis Historicis, qui vitam *Alexandri Magni* scripserant, superiorem putat, quanto reliquis Imperatoribus *Alexander* fuit. Certè *Arrianus* summo vir ingenio summaque doctrinâ præditus, ut planum sit ex ejus Commentariis in *Epictetum*: præterea usum cum eruditione conjunxit: ac propter summam prudentiam ab *Adriano Augusto* per omnes honorum gradus ad consulatum florente Republica provectus est. Omitto flores *Attici* sermonis, & eloquentiam, quæ in eo tanta fuit, ut alter *Xenophon* appellaretur. *Bodin.* in Method. Histor. c. 4. pag. 60.

Est in manibus etiam *Arriani Epictetus*, liber, ut nosti, verè aureolus, quem Jacobus *Schegkius*, magni apud suos nominis homo, sic *Latinum* fecit, quasi jurasset omnia non vertere, sed pervertere. *Isaac. Casaub.* Epist. 9. *Thuano.*

Scio non alios è priscis magis consentire cum *Christianâ* pietate quàm eos qui è *Stoica* domo. In quo numero etiam *Arrianus* est, qui digessit *Græce* Dissertationes *Epicteti*, mihi valdè probatas. *Lips.* Epist. Cent. 1. Miscel. Epist. 13.

Arrianus unum è pulchermis operibus *Antiquitatis* nobis reliquit. *Franc. Mothæus le Vayer.* Gall.

* *Joannis Gulielmi Stuckii* Scholia in *Arriani Periplum Ponti Euxini*, & maris *Erythræi*, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.*

Extant *Arriani* libri 4. super dissertationes *Epicteti græcè* cum interpretatione *Latinâ Hieronymi Wolphii* & annotationibus. *Cantabr.* 8°. Ann. 1655.

Libri 8. de expeditionibus & rebus gestis *Alexandri M.* extant *Græcè* cum versione *Latinâ Bonaventuræ Vulcanii*: editore *Nicolao Blancardo*, qui recensuit & libros 8. Animadversionum adjecit. *Amstelodami* 8°. 1668. apud *Waesbergium.*

ATHENÆUS.

NAucratita, ætate *Pertinacis* atque *Severi* Impp. vixit. Præter 15. libros Δειπνοσοφιστῶν, etiam librum de Regibus *Syriæ* composuit, ceu ipse liber 5. testatur. Ab hoc diversus est *Athenæus*, cujus liber περὶ μηχανημάτων, id est, de *Machinis Bellicis* hodieque superest. *Vossius* libro de *Scient. Mathem.* p. 290. cum *Archimedi Syracusano* æqualem statuit. Clar. A. IX. C. L. V.

Ex omnibus illis quorum ad nos *Scripta* pervenerunt, nullus est, quantum equidem memoriâ repeto, qui à vetustate pejus aut crudeliùs fuerit acceptus, quàm *Naucratita Athenæus*; scriptor verè πολυμαθέστατος, verè undecunque doctissimus: & ut paucis multa complectamur, *Græcorum Varro*, aut *Plinius*. Hujus igitur tam eruditi Auctoris luculentissima *Scripta*, priorum seculorum barbaries ita vexavit, ut nondum statuerim magis gaudendumne *Studiosis* fuerit

nou

non penitùs illa intercidisse, an dolendum, quòd sic affecta ad nos sint transmissa. *Isaac. Casaub.* Proleg. in *Athen.*

Quî factum sit nescio, quod factum tamen scio, ut locis prope infinitis verba *Aristotelis* & *Theophrasti* describens *Athenæus* erraverit. Equidem verum censeo, hominem eruditissimum non ex ipsis Auctoribus, sed ex suis *Adversariis* & *Eclogis* plerosque *auctorum* quos laudat locos descripsisse. *Idem* Animad. in *Athen.* l.2.c.20.

Sæpè scriptorem hunc peccare graviter, dum suorum excerptorum fidem sequitur, neque ad fontes ipsos abit, multis locis probatum nobis satis superque. *Idem* ibid. l.5.c.15.

Maximos ingenii doctrinæque suæ fructus percipit à posteritate quindecim libris Δειπνοσοφιστῶν: quorum & excerpta supersunt, sive, ut mutilator ipse appellavit, παρεκβολαί. *Voss.* de Hist. Græc. l.2.

Quindecim *Athenæi Deipnosophistarum* libri innumeris indagationibus curiosis & jucundis referti sunt, si licentiores illæ 13. libri excipiantur. *Erudit. Ephemerid.* Gall. 20. Maii 1680.

Apud Athenæum interesse licet præclaro cuidam non multorum dierum, sed multorum librorum convivio, in quo *Philosophi* convivantur, vel potius philosophantur *convivæ.* Quos quidem convivas sive hospites, multi joci, multæque curiositatis, non multi cibi reperias, omnia jucundè, plurima absconditè disserentes. Acutæ interrogationes, festiva responsa, disputationes eruditæ. Fercula ipsa materiam præbent Colloquiis mutuis. Utrumque scriptoris narratio complectitur: adeoque res propè tota geritur Sermone. Qui sermo non bellaria, ut fieri solet, aut condimentum solummodo videri debet, sed caput omnino, aut fundus & fundamentum Cœnæ. Verùm quid facias? deest huic *convivio* extructisque mensis, lepidorum nostratium pulpamentum, *Ludicra* dictio. *Franc. Vavass.* de *Ludicr. dict.* p. 267, 268.

Athenæus, Naucratita Grammaticus, tempore *M. Aurelii*, librum *Deipnosophistarum* composuit varium opus, & eruditum, ut *Plinius* alter *Græcus* ferè dici possit: quod ad nos sanè haud integrum pervenit, ejus Epitome ab *Hermolao Byzantino* tantùm relicta. *Hofmann.*

Athenæi Deipnosophisticωn sive Sermonum Convivalium Libri 15. prodierunt *Græcè* & *Latinè* ex recensione & emendatione *Isaaci Casauboni*: versio est *Jacobi Dalechampii*, cujus quoque notæ accedunt, apud *Commelinum* 1611. Fol. Commentarius verò ejusdem *Casauboni* in *Athenæum* prodiit *Lugduni* apud Viduam *Antonii* de *Harsy* & *Petrum Ravaud.* Fol. An. 1621.

HERMOGENES.

Clar. A. D. CLVI.

TArensis, sophista, sub *Antonino Pio* Imp. inclarescere cœpit Eum 16. annos natum *Marcus* Imperator docentem audivit. *Ætate* provectior artis suæ oblitus est: unde *Antiochus* sophista dicebat: *Hermogenes inter pueros senex, inter senes verò puer.* Reliquit libros 2. de Ideis, doctos & tanto *Rhetore* dignos. *Konig.* Biblioth.

Nunc

Nunc videamus, quid super *characterum* numero, & illis, quæ considerari in iis debent, senserit scripseritque is, qui si *nomen* spectes, patrem merito vocet ipsum *eloquentiæ* præsidem *Mercurium*. *Hermogenes*, dico, qui *Idearum* doctrinam duobus complexus est libris; doctis profectò, & tanto *Rhetore* dignis, utut eos videatur exiguo temporis spatio conscripsisse. *Voss.* Institut. Orator. lib. 6. pagin. 487.

Ingeniorum illud præcox genus non temere unquam pervenire ad frugem, dictum est à gravissimis auctoribus. Id si aliàs unquam, in *Hermogene* deprehensum maximè est. Cui vix dum pubescenti vim ingenii miram & doctrinam minus pervulgatam neque ex *trivio* (quod aiunt) *natura indigeni* adnexa curiosiori ingessit, adeo ut natus annos duodeviginti *artem* concinnarit *Rhetoricam*, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philosophus *Musonius* Declamantem præsentiâ honestare. Immò verò nec *Marcus* Imperator, ad quem extant verba illa; sicuti auctor Philostratus est: *Venio*, inquit, *ad Te Imperator pædagogo indigens Rhetor, quem etiamnum ætas moratur*. Quo nomine à *Marco* munificè dimissus est. Cæterùm ipse hic ingeniosus adeo, & ultra ætatem Disciplinis imbutus expolitusque agens quartum & vicesimum annum mente lapsus est, nullâ evidenti causâ. *Rhodigin.* lect. Antiq. l. 21. c. 6.

Hermogeni in *Rhetorum* classe post *Aristotelem* princeps locus jure merito debetur, quippe qui ipsi *Aristoteli* palmam facere videtur dubiam. *Quenstedt.* de Vir. Doctrina Illustr.

Hermogenes Rhetor egregius dicitur *Lilio Gyraldo*.

Hermogenis ars oratoria prodiit *Græce* cum Versione & Commentariis *Gasp. Laurentii Genevæ* 8°. Anno 1614.

M. AURELIUS ANTONINUS.

EO pervenit eruditionis, constantissimus Philosophiæ cultor, ut suo merito à Posteritate dictus fuerit cognomine *Philosophus*. Decessit An. Chr. 180. anno ætatis 59. imperii 19. Librum de vitâ suâ scripsit. *Hank.* Clar. Anno D. CLXI.

Imperator optimus, atque idem Philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen. Duodecim conscripsit de officio suo libros, maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum testes plenissimos: & cum quibus multorum operosa præcepta collata, meritò sordere possint. *Gul. Canter.* l. 7. Novar. Lect. c. 1.

Omnium sapientissimus atque doctissimus M. *Antoninus*, quem propter assiduam operam studiis navatam, vulgò Historici *Philosophum* cognominant, in libris aureis de vitâ suâ. *Isaac Casaub.* ad *Henr.* 4. *Franc.* Reg. Epist. quam *Polyb.* præmisit.

Videtur autem summus omnis memoriæ Imperator omnia Hominis, Principis, & Philosophi sua officia Monita, rationes, his libris complexus, nec magnopere tamen ordini etiam studuisse, aut eloquentiæ. *Casp. Barth.* Adversar. l. 51.

l. 51. p. 2412. Pulcherrimè *Marcus Antoninus* Imp. l. 12. de vitâ suâ; qui libelli reverà omnis humanæ sapientiæ sunt apex & summa. *Idem* ibid. l. 60. cap. 8. pag. 2899.

Quem facilius est tacitè admirari, quàm laudare, quòd oratio nulla hujus viri virtutibus exæquari possit. Cùm enim à primâ ætate constantem, & quietam vitam sibi sequendam proposuisset, neque propter metum, neque propter voluptatem aut lætitiam, vultu mutato unquam est conspectus Philosophos autem Stoicos laudat. Fuit autem illorum imitator non solùm vitæ instituto, sed etiam disciplinarum studio. *Suid.*

Ejus certè librum *Græcè* scriptum legi, cujus titulus, Μάρκυ Ἀντωνίνυ εἰς τῶν καθ' ἑαυτὸν, ex quo variam & multiplicem illius sapientiam facilè colligere possumus. Fuit hic unus inter *Cæsares* omnes æquissimus ac optimus. *Lil. Gyrald.* De Poet. dial. 5. p. 203.

Antoninus tantum enituit in *Philosophia*, ut iturus ad bellum *Marcomanicum*, timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione sed seriò, ut præcepta *Philosophiæ* ederet. *Vulcat. Gallican.* in *Avidio Cassio.*

Opus hoc erutum è Palatinâ Bibliothecâ primus in lucem emisit *Conradus Gesnerus*: Latinè vertit *Gul. Xylander*: ejus postea translationem ad incudem vocavit vir clarissimus *Mericus Casaubonus*, *Isaaci* filius, eruditas præterea notas, & emendationes addidit. Posteà verò recensuit, ac perpetuo commentario illustravit *Thomas Gatakerus*, vir κριτικώτατ@-, *Cantabrig.* Anno *Dom.* 1652.

Vita illa *M. Aurelii Antonini*, quæ ab *Antonino Guevarâ*, *Mendonensi* Episcopo, & *Cæsari Carolo* 5 à consiliis, *Hispanicè* edita est, eâque è linguâ in alias permultas translata fuit, nihil *Antonini* habet; sed tota est supposititia, ac genuinus *Guevar* ipsius fœtus; qui turpiter os oblevit lectori, planè contrà officium hominis candidi, maximè Episcopi. Habet interim plurima lectu nec injucunda: imprimis viro Principi: unde & *Horologium Principum* inscribitur. *Voss.* de Hist. Græc.

LUCIUS APULEIUS.

Clar. Anno D. CLXIII. MAdaurensis Platonicus Philosophus, sub *Antoninis* Impp. *Marco & Philosopho* floruit. *Scripsit* 11. libros *Milesiarum*, sive de Asino Aureo: quod opus ex *Luciano* expressit---Quæstiones convivales----librum de Proverbiis---Epitomen Historiarum---Libros Ludicrorum: aliaque quæ partim à *Servio*, *Nonio*, ac *Fulgentio* commemorantur.

Barthius in Notis majoribus ad *Claudianum* p. 1259. *Apuleium* vocat scriptorem unum omnium maximè proprietatis amantem, & veteris Latinitatis, suprà quàm vulgò credatur, conservatorem.

In utraque linguâ, Græcâ scilicet & Latinâ, nobilis extat *Apuleius* Afer, vir Magnus imprimis & qui venustate morum & dicendi copiâ *Socraticum* fontem & torren-

& torrentem *Platonicum* facile redoleat vel tenuiter sapienti. *Ioann. Sarisberien.* lib. 7. cap. 6.

Sacerdotem arcanæ sapientiæ *Ausoniâ* nutritum *Sirene* prædicat Epigramma Græc. 59. l. 5. *Anthol.*

Proprietatis latinæ Scriptor optimus. *Barth.* lib. 55. Adversf. cap. 2.

Mirifico acumine disertissimus Auctor. *Idem* lib. 44. cap. 25.

Auctor cautæ lectionis & periculosæ imitationis. *Caussin.*

Ineptâ dictione rebus eruditus. *Dempster.* in *Rosino.*

Vir in omni parte Philosophiæ versatissimus. *Schoock.* in fab Hæmel. pagina 27.

Omnigenæ vir eloquentiæ. *Volateran.* lib. 13.

In verbis novus, in sententiis creber, in inventione acutus, in translationibus audax, in elocutione varius. *Idem ibid.*

Stylum ejus ineptum esse volunt: fatebor in parte (nec enim asperitatem illam & horrorem quæsitæ dictionis usquequaque excuso) sed tamen doctè ineptum, & è quo multa bona selectaque hauriat bonæ selectaque mentis lector. *Lips.* lib. 11. Elect. cap. 2.

Cujus Phrasis doctè inepta est-- --*Apuleium* sane scriptorem doctissimum, nimio *Epithetorum* usu peccare, non vulgus modò, ad cujus palatum is nihil sapit, sed eruditi quoque confitentur---Neque solùm voces è tribus aut pluribus compositas vitabit orator; sed nec eas, quæ grandioris sunt soni, cum laude usurpabit, nisi veniam petat pudentem. Delinquunt hac in parte vegrandis & affectatæ eloquentiæ scriptores, quos inter ducit familiam *Apuleius. Voss.* part. 2. Orator. institut. p. 15. 246 450.

Apuleius non omnino malus auctor, & antiquarum vocum usurpator. *Turneb.* Adversar. l. 18. c. 14.

Apuleius interdum non malus Auctor, præsertim cum lasciviæ ingenii non indulget, neque ludum sibi permittit. *Idem* l. 29. c. 13.

Apuleius in *Asino* planè rudit. In aliis sonat hominem, nisi quòd Florida sint ridicula, sed excusat ea Inscriptio. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Librum ejus de *aureo Asino* ex *Græco Asino Luciani* descripsit, orationis genere tali, ut rudere veriùs quàm loqui, ibi *Apuleius* viris eruditis videatur. *Neand. Geograph.* part. 1.

Ego verò *Apuleii* lectionem abhorrendam non censeo, quidquid isti de *Arpinati* Scholâ investes pueri dicant: tumidus fortasse, vegrandis, & adfectatæ elegantiæ scriptor est: at certè doctus literas & mores veteres, & in sermone ipso *Plauti* inprimis imitator. Itaque ille nescio quis Rhetorista, qui *rudere* illum dixit, non loqui: probet prius de *Plauto*, & credam de *Apuleio Lips.* l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 22.

Et quis non rideat, immò ringatur veriùs, super stolidissimo illo vulgi de *Apuleio* judicio? Aiunt eum *rudere*, quàm *loqui*, maluisse. Dii Deæque, & quò non evadet denique projectissima illa hominum audacia! Tot jam & sæpè unicis doctissimorum virorum, adde, si ita vis, *Ciceronianorum*, elogiis condecoratum

coratum facetum illum *Milesiarum* scriptorem etiamnum rudere? Sed quoniam nequicquam inveteratum & jam olim radices agentem errorem hunc ex animis volgi expectoratum imus, feramus sanè, quæ mutare nefas: illud interim professi, malle nos illum *rudentem* sæpe, quàm hos *loquentes* sive *latrantes* audire. *Gasp. Sciopp.* l. 1. suspect. Lection. Epist. 4.

Id opus de *Aureo Asino* sic latinum fecit *Apuleius*, ut ad verbum expresserit plurima, additis plerisque quo jucundior esset Lectio iis, qui *Milesiis* fabulis delectantur, & condivit suâ illâ partim antiquariâ, partim nimis audaciter novatâ dictione rem alioqui futuram subinsulsam, atque subfatuam. At nunc juvat legere, quia Phrasi illâ complura dixit, quæ nec appositiùs dici nec majore cum gratiâ poterant: quem nonnulli quum imitari conentur, in ridiculas ineptias incidunt. Puto enim gratiam illam esse propè inimitabilem. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de *Civit. Dei*, l. 18. c. 18.

Apuleius de Magicis artibus accusatus est apud *Claudium Maximum*, *Africæ* Præfectum, non *Christianum*. Extant *Apologiæ* duæ *Apuleii* de Magiâ, in quibus exuit nimiam illam sermonis lasciviam, & antiquaria & audaciter innovata verba: accommodavitque se forensi dicendi generi; sed ita tamen, ut, nesciò quo pacto, *Apuleium* internoscas temporariâ personâ contectum. *Lud. Viv.* ibid. l. 8. c. 19.

Cassiodorus autor est, cum primùm *Arithmeticam* Latinis literis illustrasse. Professus est *Carthagine*, ubi publicè ei statua posita.

* Castigationes *Isaaci Casauboni* in *Apuleii Apologiam*, inter libros expurgandos locum habent; in Indice Madrit. Edit. An. 1667.

Apuleius librum suum de *Salutaribus Remediis* ex *Plinio* totum compilavit. *Ioan. Budæus* à Stap. in libr. 1. c. 9. *Theophrast.* de *Plant.*

Quem locum [in libro De *Mundo* ab *Apuleio* verso, qui *Aristoteli* falsò tribuitur] valdè indiligenter atque imperitè vertit *Apuleius*, æquè ac totum librum; cui se, fœdo ac miserabili plagio, non *Interpretem* sed *Autorem* inscripsit, atque multis etiam doctissimis viris, quanquam in re manifestissimâ, imposuit. *Arnold. Boot.* in l. 2 c. 5. Animadvers. sacrar. ad Text. Hebraic. vet. Testam.

Apuleii Apologia prodiit seorsim cum observ. *Ioann. Meursii*, *Lugduni Bat.* 1607. Eadem cum Notis *Ioan. Pricæi* Parisiis 4°. Anno 1635. Eadem cum Notis *Isaaci Casauboni* 4°. 1594.

Prodierunt de *Aureo Asino* libri cum animadvers. *Ioann. Pricæi* 8°. 1650. *Goudæ.*

LUCIANUS

Clar. An. D. CLXX.

S *Amosatensis*, genere humili. Cùm ad artificium quoddam mechanicum adhibendus; nil proficeret, studia amplexus est, somnio monitus: & quidem forenses rixas sibi ingratas deprehendens, ad Philosophiam se applicuit, *Declamator*

matu insignis. Sub Marco Aurelio magni nominis, & Ægyptiis reditibus præpositus. Scriptor præstantissimus & facetissimus, primum Christianus, demum fidei desertor, sed tandem suæ improbitatis luit pœnas gravissimas, nam à canibus devoratus miserè interiit. Hieronym. in catalog. & Hofmann. in Lexic.

Scripsit Dialogos----vitam Demonactis —librum de Longævis,&c. Billius, eidem Epistolas, quæ Phalaridis nomine circumferuntur, adscribit.

Fuit huic Lucianus Samosatensis homo Atheus, quippè qui promiscuè risit omnem religionem; Gentilium Deos magnâ libertate exsibilavit & laceravit, ipsique Christo mundi servatori maledixit & conviciatus est, nominans eum Sophistam de palo suspensum (sit venia blasphemiam repetenti!) unde & Blasphemi sive Dysphemi, id est, maledici & inauspicati, vel potius impii cognomen sibi diabolicis suis calumniis acquisivit. Simplicitatem doctrinæ cœlestis risit hac voce, quam sæpè contra pios usurpavit, omnis doctrina, omnis sapientia vestra est, Crede. Ioan. Andr. Quenstedt.

Lucianus hominum & Deorum subsannator——Pessimè Lucianus Samosatenus sophista, qui adimens hominibus veterem ac receptam religionem, non saltem reponebat novam aliquam. Quòd irrideret antiquas dementias ac insanias, rectè id quidem: sed alia debebat substituere potiora. Sublatis enim prorsus religionibus, quid aliud quàm hominem sine humanitate relinquebat. Lud. Viv. de veritat. Fid. Christian. l. 2. p. 126.

Deorum Hominumque Irrisor. Barth. in Rutil. pag. 117.

Lucianus nec diis nec hominibus pepercit. Lactant. de falsâ Relig. cap. 9.

Lucianus, ingeniosus & dicacitati adeò devotus scriptor, ut contra omnium Deorum hominumque fidem suis strophis se stare posse existimet. Barth. Adv. L. 2. cap. 8.

Lucianus Samosatensis metuo ne haud satis justâ de causâ ἄθεος apud Christianos audiat. Scio Suidam tradere eum ità appellatum, quòd in Christum debacchetur: verùm nusquam in eum maledicus invenitur, præterquam in Personâ Peregrini, ubi Christum appellat Sophistam, quæ vox non solùm Impostorem significat, sed etiam in bonam partem sumitur. Christiani verò vocem illam æstimarunt, quasi ex Luciani, non ex Philosophi, in quo τὸ πρέπον servandum erat, personâ dictum fuerit. Non tamen rectè scenæ servitur, cum de Deo agitur; eòque culpâ Lucianus haud planè vacat. Gerard. Voss. de Philosoph. Sect. p. 57.

Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, meâ sententiâ, aut noster Lucianus est assecutus; qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens, Deum immortalem; quâ vafritie, quo lepôre perstringit omnia, quo naso cunctasuspendit, quàm omnia miro sale perfricat, nihil vel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate; præcipuè Philosophis infestus, atque inter hos Pythagoricis potissimùm, ac Platonicis ob præstigias! Stoicis item propter intolerandum supercilium, hos punctim, ac cæsim, hos omni telorum genere petit; idque jure optimo: Quid enim odiosius, quid minus ferendum, quàm improbitas virtutis professione

personata? Hinc illi *Blasphemi*; hoc est, maledici vocabulum addidere, sed hi nimirum, quorum ulcera tetigerat. *Erasm.* Epist. lib. 29. Epist. 5. In *Luciani* Somn.

Tantum obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inveniendo felicitatis, tantum in jocando lepôris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus, sic seria nugis, nugas seriis miscet: sic ridens vera dicit, vera dicendo ridet; sic hominum mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit: neque legenda, sed plane spectanda oculis exponit, ut nulla comœdia, nulla satyra cum hujus *Dialogis* conferri debeat seu voluptatem spectes seu spectes utilitatem. *Idem* ibid.

Multa eloquentia & varia eruditio ei inest. *Boecler.* de scriptor. p. 62.

Lucianus festivissimus & politissimus scriptor. *Turneb.* Advers. p. 542.

Luciani verba sunt tersa, & *sensa* dilucida. *Lud. Viv.* de Trad. Discip.

Ad stylum quod attinet, longè optimus: dictione usus significante ac propriâ, quæ efficax dicendi genus decet. Distinctionis adhæc, atque puritatis, æquè ut perspicuitatis, & aptæ magnitudinis, si quis alius perstudiosus est. Compositionem quoque adeò commodè concinnat, ut lector credat, non se orationes legere, sed jucundum aliquod carmen, sine manifesto cantu, audientium auribus instillari. *Phot.* cod. 128.

Lucianus homo fœdissimus, loquentiæ multæ, at sapientiæ minimè. *Cal. Rhodig.* l. 9. lec. Antiq. c. 19.

Quid venustius dici, aut fingi potest? sed solens more suo facit *Lucianus*. Neque enim temerè quenquam reperias tersiorem elegantioremque. *Tanaquil. Fab.* in Not. in l. 4. *Phædri*, Fab. 7.

Lucianum à *Menippo* non pauca esse mutuatum, & in multis æmulatum fuisse, non dubito: sed facies orationis tota diversa. Quin ipse gloriatur novum scribendi genus se invenisse: ac sub comicâ jocositate gravitatem Philosophicam occuluisse. *Isaac. Casaub.* de Rom. Satyr. l. 2. p. 268

* *Luciani Samosatensis* Dialogi, viz. mors *Pellegrini*, & *Philopatris*, prohibentur in *Indice Romæ* impresso Anno 1664. jussu *Alexand.* 7. Pont. Max.

Opera *Luciani* omnia prodierunt cum Notis *Theod. Marcilii*, *Gilb. Cognati*, & *Ioan. Bourdelotii*, *Paris.* apud *Ludovic.* *Græc. Lat.* 1615. in Fol.

IRENÆUS.

Claruit A.D. CLXXIX. *Lugdunensis* Episcopus, S. *Polycarpi* discipulus, Anno *Christ.* 202. martyrio coronatus est. *Scripsit* multa, sed ad nos non pervenerunt, nisi quinque libri adversus *Valentinum*, qui pleni sunt doctrinâ & pietate. Ambigunt nonnulli *Græcène* an *Latinè* scripserit; quoniam non inveniuntur ejus libri, nisi *Latinè* conscripti, & tamen ipse natione *Græcus* erat, & Phrasis ejus *Græcismum* redolet. S. *Hieronymus* eum inter *Græcos scriptores* numerat. *Bellarmin.* de Script. Ecclesiastic.

Erasmus verò *Irenæum* Latinè scripsisse putat, quo nomine vapulat à *Beato Rhenano*, *Iosepho Scaligero*, aliisque.

Opera

Opera Irenæi quæ non extant:

Libellus de ſcientiâ adverſus Gentes----Demonſtratio Apoſtolicæ Prædicationis, ad *Marcianum* Fratrem- ---Liber de Ogdoade ---Epiſtola ad *Blaſtum* de ſchiſmate----Ad Florinum de Monarchiâ, ſeu, Quòd *Deus* non ſit conditor mali, Epiſtola---Ad *Victorem* Epiſcopum *Romanum* de *Paſchate*, Epiſtola---Ad varios Epiſcopos de eadem Re---Variorum Tractatuum liber. *Gul. Cave.*

Apoſtolicorum temporum vir. *Hieronym.*

Doctrinarum omnium accuratiſſimus explorator. *Tertullian.* adverſus *Valentin.* c. 5.

Irenæus in modici temporis ſpatio prædicatione ſuâ maximè, in integrum Civitatem reddidit *Chriſtianam*, inconcuſſumque annis circiter triginta Eccleſiaſtici regiminis clavum tenuit. *Blondel.* Apolog. de *Epiſcop.* & *Presbyt.*

Ephiphanius eum Apoſtolorum ſucceſſorem, priſcumque Theologum nominat.

Magnus ille *Eccleſiæ* propugnator, ac pro ſui nominis augurio *Pacis Eccleſiaſticæ Vindex Irenæus.* Nam Εἰρήνη *Græcis pacem* ſonat. Spirant illius *Scripta* priſcum illum *Evangelii* vigorem, ac Phraſis arguit pectus *Martyrio* paratum. Habent enim *Martyres* ſuam quandam dictionem ſeriam, fortem, ac maſculam. Eloquentiæ nec ſtudioſum nec peritum ſeſe fatetur ipſe præfans in primum librum. Ejus ſermo fuit dilucidus, digeſtus, ac ſibi cohærens. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. Epiſt. 5.

Irenæi varia ſcripta, & Epiſtolæ circumferuntur; etſi in aliquibus Eccleſiaſticorum dogmatum certa veritas ſpuriis rationibus fucari videtur, quæ obſervaſſe convenit. *Phot.* in Bibliothec.

Eruditiſſimum opus ſcripſit *Irenæus* in quinque libros digeſtum, contra *Valentinum*, in quibus mire retegit & confutat veterum *Hæreſeωn* impias ac portentoſas opiniones. *Geſner.* in Biliothec.

Quæ apud *Epiphanium* extant, Fragmenta, rerumque prætereà ipſius *Irenæi* geſtarum apud *Euſebium* Hiſtoria, ſatis convincunt, & hominem *Græcum* fuiſſe, & Græcè ſcripſiſſe. Neque dubitandum. *Ioſeph. Scalig.* in Epiſt. 239.

In ea ſententia videtur fuiſſe *Irenæus* æquè ac *Iuſtinus* quòd animæ ex *Gratiâ* immortales demum ſint, & quòd illæ impiorum exiſtere ſint ceſſaturæ poſtquam diu cruciatæ fuerint. Aliam adhuc ſibi propriam opinionem habet, quod animæ Corporum ſuorum figuram accipiant; ſed *figura* Vox de qualitate quadam peculiari animæ intelligi poteſt. Circa animarum à corpore ſeparatarum ſtatum, ſenſit illas in viſibili quodam loco ſtatui ubi corporum reſurrectionem præſtolabantur; *Iuſtos* autem poſt quam mille annos cum *Ieſu Chriſto* in terris regnaverint ſenſuumque Voluptatibus indulſerint, Cœlum ingreſſuros ad æternam fœlicitem poſſidendam. Credidit etiam *Ieſum Chriſtum* ad *Inferos* deſcendiſſe ut ibi *Fidem Patriarchis* & veteribus *Iuſtis* cùm *Iudæis* tum *Gentilibus prædicaret*, eoſque qui ejus prædicationi crediderant de *Sanctorum* numero futuros eſſe. Quaſdam præterea ſingulares alias opiniones fovet.

Opinatus

Opinatur verbi gratia quòd *Jesus Christus* ultra annos quinquaginta in terris vixerit; censet illum quà homo est judicii ultimi diem ignorasse, &c. S. *Justini* sententiam approbat, quòd *Diabolus* ante adventum *Jesu Christi* condemnationis suæ nescius fuerit; Asserit Sanctos sensim in altera vita notitiam adepturos rerum quarum ignari sunt dum incipiunt Beatitudine potiri: *Deum* ad *Angelos Enochum* delegasse sibi persuadet. Ejusmodi *opiniones* omnibus *Christianismi* Veteribus sunt condonandæ, cum eorum nemo harum similibus non fuerit inquinatus. *Ell. du Pin.* Nova Bibl. *Authorum* Eccles. Tom. 1. p. 197. 198.

Stylus S. *Irenæi* quantùm ex residuis ejus fragmentis judicare possumus, pressus est, tersus, nervosus, sed parum sublimis, Lectorem erudire magis quàm delectare satagit; magis attendit ad illum persuadendum eis quæ dicit quam modo eadem dicendi. Dubitari non potest quin tum in sacris tum in profanis consummatæ fuerit eruditionis. In *Poetis* & *Philosophis* perfectè versatus erat: *Nullius Hæretici* doctrinam & argumenta ignorabat: *Scripturæ Sacræ* callentissimus erat: Innumerorum quæ *Apostolorum* discipuli viva voce docuerant memoriam habebat; in *Historia Disciplinaque Ecclesiastica* exercitatissimus erat. idem ibid. p. 199.

Fatendum sanè est, etiam in iis Operibus quæ supersunt, nævos quosdam inesse; qui si defendi non possunt, merentur excusari: ex his maximè notari meretur, qui l. 2. adv. Hæres. c. 39, 40. reperitur: *Christum* scil. non nisi anno ætatis quinquagesimo munus Propheticum aggressum esse: quique partim ex nimio disputandi fervore adversus *Gnosticos*, qui *Christum* expleto anno ætatis suæ tricesimo primo terris excessisse voluerunt, oriri potuit; partim ex malè intellecto S. *Joan.* 8. 57. loco; præsertim accedente traditione quadam falsâ; quam à *Papia* magistro, aut quovis alio eum accepisse non malè forsan credi posset. *Phrases* quæ apud ipsum sæpiùs occurrunt, duriusculæ, & dictiones incommodiores, quæ forsan Interpreti satis barbaro ut plurimùm ascribi debent, notare non est opus; ipse prudens lector facilè animadvertet. *Stylo* usus est admodum simplici & inelaborato; nec enim, quod de se fatetur Præfat. ad lib. 1. verborum artificium, neque sermonis vim, nec dictionis ornamentum, nec persuadendi facultatem ostendit: utpote quæ nec didicit, nec affectavit. Adde, quod nativam dicendi simplicitatem, *Barbarorum*, inter quos degebat, linguam addiscendo, plurimùm corrupit. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Extant *Irenæi* opera adversus *Gnosticos*, & alia quædam, *Græc. Lat.* unà cum fragmentis *Græcis*, ex editione *Franc. Fevardentii. Paris.* Fol. 1639.

JULIUS POLLUX

Clar. An. D. CLXXXV. NAucratita, vixit temporibus *Commodi* Imperatoris, cui & *Epithalamium* fecit. Extat ejus *Onomasticum* ad eundem *Commodum*. Ei quoque alia quædam attribuuntur, & inter alia, fuisse librum *De Arcadiâ*, in *Gesneri* Bibliotheca legimus.

Pollucem

Pollucem Naucratitem an doctum, an indoctum appellare oporteat, nondum satis compertum habeo: sive quod ineptum fatuumque esse videretur, eruditum simul & ignarum. At enim vocabula ejus benè dignoscenti, constat ipsum admodum *Attica* Linguâ fuisse exercitatum: ei autem qui *Declamationum* illius genus perspexerit, nihil melius aliis *Attico* sermone scripsisse visus fuerit. Hæc porrò scire de ipso opus est *Pollux* in *Judiciali* genere satis exercitatus fuit: quòd cum Patre conversatus esset, qui controversias *forenses* percalluit. *Sophisticas* orationes magis audacter quàm artificiosè composuit, suo fretus ingenio: sed enim optimâ præditus erat indole. *Philostrat.* de Vit. Sophist.

Julius Pollux, mille autorum diligentissimus, eruditissimus, incomparabilis excerptor. *Dempster.*

Contra de eo pronuntiavit *Athenodorus*, *Julium Pollucem* esse veluti *Tantali* hortos, rem videlicet leviculam, & momenti non magni, quæque esse aliquid videatur, cùm sit nihil ferè.

Julius Pollux varietatem & copiam verborum suggeret: lectore tamen indiget, doctissimo: nam innuit magis peritis, quàm docet imperitos. *Lud. Viv.* De Tradend. Discipl. l. 3.

Gaudeo susceptam à Te *Pollucis* editionem, vir doctissime. Neque enim dubito fore utilem *Reipublicæ Literariæ*, quam in eo posuisti, operam. Est sanè *Pollux*, si quid judico, scriptor optimus, eruditissimus, utilissimus: & eo seculo, quod tot claros in literis viros tulit, dignissimus. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Wolfgang. Seberum.*

Optandum esset ut aliquis eruditus novam *Pollucis* Editionem nobis procuraret: Quamvis enim illa *Seberi* prioribus longè anteponenda sit; pluribus tamen locis deficiens est; Præterquam quòd *Gualteri* Versio huic addita magni pretii non est, ut ipse in quadam ad *Vulcanium* Epistola fatetur. Plura *Pollucis* Manuscripta in Bibliothecis habemus iis emēdatiora & integriora quibus usus est *Seberus*. *Pantinus* in *Apostolii Adagia* p.370. Editionis *Juntianæ* memorat *Pollucis Manuscriptum* quod ad *Demetrium Chalcondylam* socerum docti *Jani Parrhasii* pertinuerat. *Casaubonus* Tractatu suo de *Satyrica Græcorum Poesi* p. 190 loquitur de *Pollucis* quodam *Manuscripto* quod in Regia Bibliotheca erat. Jesuita Henschenius aliud in *Antuerpiana* sodalium sui Ordinis Bibliotheca mihi ostendit. *Vossius* inter Manuscripta sua *Pollucis* optima quoque fragmenta habet. *Vulcanius* qui præclarus vir fuit, Præfatione quadam in *Isidori Hispalensis Etymologias Pollucis* editionem pollicebatur. *Paulus Colomiez* Biblioth. Select. pag. 105. 106. Gall.

Sub *Commodo* floruit *Julius Pollux Naucratites*; cujus etsi Orationes perierint, eruditissimum tamen *Onomasticum* remansit. *Voss.* de Rhetor. Nat. p. 87.

Extat *Onomasticum Græce* cum Interpretatione *Latinâ Rodolphi Gualteri*, & Annotationibus *Wolfgangi Seberi*, *Francofurti* in 4°. Anno 1608. apud. *Ambrios.*

CLEMENS ALEXANDRINUS.

Clar. Anno D. CXCII.

ALexandrini cognomen ei datum est, quòd *Alexandriæ* diutissimè docuerit, & usque ad finem vitæ commoratus sit; cùm verò patriâ *Atheniensis* esset, hinc nonnunquam etiam *Atheniensis* dictus est, ut scribit *Epiphanius* Hæres. 32.

Alexandrinæ Ecclesiæ fuit Presbyter, *Panteni* discipulus, & *Origenis* Præceptor, claruit sub *Severo*, Anno Dom. 204. *Bellarmin.* De scriptor Ecclesiast.

Opera genuina & extantia sunt: Protrepticon ad Gentes—Pædagogi, libri III.—Stromateων, libri 8.——Oratio quisnam dives ille sit, qui salvetur——Epitome doctrinæ orientalis Theodoti, &c.

Opera non *extantia:* Hypotyposeων, seu Institutionum, libri 8.——Canon Ecclesiasticus——Adversus Judaizantes——De Paschate——De obtrectatione——Disputationes de Jejunio——Exhortatio ad Patientiam, ad Neophytos. *Supposititia* sunt commentariola in Prim. Canonicam S. *Petri*, in Epistolam Judæ, & tres Epistolas S. *Iohannis* Apostoli. *Gul. Cave.*

Feruntur ejus insignia volumina, plenaque eruditionis & eloquentiæ, tam de scripturis divinis, quàm de sæcularis literaturæ instrumento. *Hieronym.* de Script. Ecclesiast.

Hæc autem mirabilis ille *Clemens* in *exhortario* ad *Gentes* apertè revelat, vir omnium rerum experientiâ scientiâque præditus & usu plurimorum negotiorum prudentissimus, qui patrias nugas, à salutari & Evangelicâ Doctrinâ monitus, citò contempsit. *Euseb.* ad Præpar. Evangel. l. 2.

Clemens vir disertus, & plurimarum rerum cognitione præditus——Hujus historiæ separatim meminit *Clemens* in *Stromatibus*, vir & in primis studiosus, & qui eorum quæ apud *Græcos* leguntur altitudinem curâ ac studio perscrutatus est, quô pauci utique ex iis, qui eum præcessêre. *Cyril.* Alexandr. l. 10. in *Julianum.*

Cujus tot ugam doctrinam *Ecclesia* etiam nunc admiratur & fruitur, in libris qui extant. Qui ipse quàm sæpè *Stoicus* est, & dogmata eorum sacris nostris aptat? *Lips.* l. 1. Manuduct. ad Stoic. Philos. Dissert. 17.

Inexhaustæ doctrinæ virum vocat *Casaubonius* exercit. 1. ad Baron. Appar. p. 2.

Clemens Alexandrinus, eruditione multiplici, etiam ad miraculum, instruebatur. *Montacut.* Apparat. 1. Sect. 62.

Clementis Alexandrini & summa & consummata fuit eruditio. Erat acer, vehemensque & sensu sententiisque pollens. *Idem* Antidiatrib.

Is cùm omni sacrâ & exoticâ eruditione ad miraculum abundaret, præclara illa ingenii sui monumenta, quæ sanè reliquit non pauca, solet multis divinorum Christianorum, philosophorum, etiam hæreticorum scriptorum literis, ac testimoniis variegare. *Dallaus* de Pseudepigraph. l. 2. c. 5.

Clemens Alexandrinus vir sanctitate & omnimodâ eruditione præstans. *Blondell.* in Apolog. pro sententiâ *Hieronym.* De Episcop. & Presbyt. p. 56.

Clemens

Clemens Alexandrinus scriptor in primitivâ olim Ecclesiâ admodum celebris, tum pietatis tum eruditionis nomine. *Illyric.* in catalog. Test. Veritatis. *Clemens* sanè doctus & accuratus—— *Clemens* ille, quem sæpe ad loco, velut pararium & conciliatorem utriusque (Divinæ & Humanæ) Philosophiæ. *Lips.* de Stoic. Philoloph.

Quid *Stromatibus* (hæc est enim inscriptio) & aliis *Clementis* Presbyteri *Alexandrini* operibus variegatum & ornatum magis? Textus est enim totus ille *Scriptor* allusionibus ad Historias, sententias, Apothegmata, & adagia literarum tum sacrarum, tum prophanarum. Hîc vividis earum coloribus illustratus assurgit, alibi umbris obscuratus quodammodo delitescit. Itaque non est quod sperent qui literarum humaniorum carent cultu, se cum fructu & intelligentiâ in ejus scriptis versari posse. *Dallæus* de vero usu *Patr.* c. 5. p. 139.

Neque verò *Clementis Alexandrini* quæ summa fuit eruditio obstitit quo minus in varios errores incideret. Docet is variis in locis *Gentiles* ante *Christum* natum justificatos fuisse per Philosophiam. Censet alioqui *Deum* injustum & personarum acceptorem futurum, si damnasset eos qui ante *Christi* adventum vixerunt. *Clemens* in eâ quoque sententiâ fuit, quam ipsius discipulus *Origenes* sequitur passìm, docens inferorum pœnas omnes, esse purgatorias, non adeò æternas, sed aliquando desituras, postquam scilicet, qui damnati sunt, eo igne satis excocti & purgati fuerint. Sed & cum *Justino* quidem docet *Clemens Angelos* amore mulierum correptos, iis arcana multa, quæ tegenda fuerant, revelasse. Ab *Irenæi* verò sententiâ *Dominum* usque ad quadraginta annos vitam in terris produxisse sentientis longissimè discedens, tradit *Christum* annum integrum in carne prædicasse, & uno & trigesimo ætatis suæ anno mortuum fuisse. Dall. ibid. c. 4. p. 258, 259.

Clemens Alexandrinus, ô eruditum Scriptorem! Ethnicos optimè intelligebat. Sic etiam *Iustinus Martyr*, sed non tantùm. Præclaros quibus caremus libros citat. *Scaligerana* 2.

Dicamus nunc quodnam de S. *Clemente Alexandrino* judicium sit ferendum; quin eruditione consummata ornatus fuerit ambigi nequit: S. *Hieronymus* haud gravatè asserit neminem unquam ei scientiâ æqualem fuisse; & sanè verum est inter *Veteres* omnes nullum esse cujus libri eruditione profana æquè perspersi sint. Imò majorem ejus ubertatem propalat quam *Scriptorem Christianum* deceat, & profiteri possumus eum magis fuisse *Philosophum* quàm *Theologum*, licet *Religionis* nostræ ignarus non esset, *Sacramque Scripturam* apprimè calleret. Sed Philosophiæ *Moralis* quàm *Dogmatum* multò peritior est, omniaque fermè loca quæ citat more *Philonis Judæi allegoricè* explicat. Absque ordine ac serie penè semper scribit. Stylus & ejus est admodum incomptus, quod in *Stromatibus* ejus imprimis observare licet: Nam in sua *Parænesi ad Gentes* & in *Pædagogo* suo floridior est ejus sermo ut observavit Photius, imò ad nescio quam gravitatem non injucundam assurgit. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. pag. 234, 235.

* Non desunt in hoc insigni Auctore sententiæ aliquæ, quæ errorem sapiunt.

quas in libris nostris *Controversiarum* notavimus, ob quas *Gelasius* Papa in *Concilio* quodam *Romano Clementis* hujus opuscula inter *Apocrypha* retulit. Utrum autem sententiæ illæ ab Hæreticis insertæ sint, ut aliqui pii credunt, an auctori more humano acciderint, ignoramus. *Bellarmin. de Scriptoribus Ecclesiast.*

Opera ejus omnia extant *Græce* cum versione *Frid. Sylburgii* & ex emend. *Dan. Heinsii*, Lugduni Bat. apud *Ioan. Patium* 1616. Fol. Eadem editio prodiit *Paris.* in Fol. Anno 1641.

Prodiit *Homilia* ejus de *Divite salvando Græc. Lat.* cum Fragmentis nonnullis tum *Græcis* tum *Latinis Oxon.* 1683. in 12. Homiliam antea ediderat *Combefis* in Auct. Gr. Lat. Par. 1672. fol.

Q. SEPTIMIUS TERTULLIANUS.

Clar. Anno CXCII.

PResbyter *Carthaginiensis*, circa Ann. 192. exeunte hoc sæculo ad *Montani* dogma prolapsus. Obiisse videtur circa An. 220

Opera genuina sunt: Apologeticus. Ad Nationes, Libri 2—De Testimonio Animæ —Ad Scapulam —De spectaculis —De Idololatriâ —De Coronâ —De Pallio —De Pœnitentiâ —De Oratione —Ad Martyres —De Patientiâ —De cultu Fœminarum l. 2. —Ad Uxorem, lib. 2 —de Virginibus velandis —Adversus Judæos —De Præscriptione Hæreticorum —De Baptismo —Adversus Hermogenem —Adversus Valentinianos —De Animâ —De carne Christi —De Resurrectione carnis —Adversus Marcionem, lib. 5 —Scorpiace —Adversus Praxeam.

Libri post lapsum in *Montanismum* scripti.

De exhortatione Castitatis —De Monogamiâ —De Fugâ in Persecutione —De jejuniis —De Pudicitiâ.

Opera supposititia sunt: Poemata. Adversus Marcionem, lib. 5. —De Judicio Domini —Genesis —Sodoma.

Opera non *extantia*: De Paradiso —De spe Fidelium —De Ecstasi —Adversus Apollonium —Adversus Apellicanos —De vestibus Aaron —De censu Animæ.

Libros de Coronâ; De Virginibus Velandis; De Baptismo Græcè scripsit. *Gul. Cave.*

Vir profecto acris ac vehementis ingenii, humanis non minùs quàm divinis disciplinis imbutus, suorum quoque temporum *Rhetor* præstantissimus, & publicus ejus artis in urbe *Carthaginiensi* Præceptor, multa *Latino* eloquio eleganter scripsit, sed stylo nimiùm elaborato, ac duro, & propter inusitatam vocum novitatem obscuro. *Sixt. Senen.* l. 4. Bibliothecæ sanct.

Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. *Hieronym.* Epist. ad *Paulin.*

Septimius Tertullianus fuit in omni genere literarum peritus, sed in loquendo parum facilis, & minus comptus, & multùm obscurus. *Lactant.* l. 5, cap. 1.

Scla

Scis quàm durus sit & asper sermo *Tertulliani*. Certè stridet magis, quàm loquitur. *Calvi*. in Epist. 339.

Tertullianus perturbatissimè loquitur ut *Afer*. *Lud. Viv*. de Tradend. Discip. lib. 3.

Inter *Latinos Theologos* multò omnium doctissimus *Tertullianus*, quanquam & ipse Philosophiæ cum primis callens. *Erasm*. l. 28. Epist. 8. p. 1634.

Tertullianus habet hoc vitii quod in *Origene* damnat *Hieronymus*. Nonnunquam vim facit *Scripturis*, idque impudentiùs etiam quàm *Origenes*. Nam hic plerunque disputat & inquirit, *Tertullianus* assseverat ac pugnat. *Erasm*. lib 17. Epist. 22.

Præterquàm quòd pietatem spirant *Orthodoxa* ejus *Scripta*, utriusque linguæ, *Græcæ* & *Latinæ*, fuit peritissimus; plurimum valuit in docendo: disputandi, dicendi, scribendi copiâ & gravitate maximâ fuit præditus: quod plerique ejus libri, ac doctissimi illi quinque, quos contra *Marcionem* scripsit, & *Apologeticus*, testantur. Beatus *Cyprianus* tanti eum fecit, ut singulis diebus solitus sit eum lectitare, & *Magistrum* seu *Præceptorem* appellare. *Illyric*. l. 3. Catal. Test. Verit.

Tertullianus diligentissimus omnis *Antiquitatis* scrutator. *Montacut*. Appatat. 1r. Sect. 37.

Tertullianus vir in *Romanis legibus* exercitatus, & præterea celebris etiam inter eos, qui *Romæ* illustres fuerunt, *Euseb*. l. 2. Histor. Eccles. c. 2.

Tertullianus vir insignis, accuratâque *legum & Actorum Romanorum* peritiâ clarus, Niceph. l. 2. Histor. Eccles. c. 8.

Audio Te, Clarissime *Pameli*, in emendando *Tertulliano* esse. Major, an utilior à Te res suscepta, nescio. *Scriptorem* plenum antiquæ & reconditæ doctrinæ, corrigere arduum: eundem correctum dari, non solùm vestra *Theologorum* interest, sed nostra omnium qui *literas Græcas Romanasque* tractamus. Tanta in eo viro & tam varia eruditio fuit. Ita in efficiendo labor: in effecto, laus ingens tibi proponitur. *Lips*. Epistolic. Quæst. l. 5. Epist. 9.

Scriptorum quantum ad nos venit, eruditior nemo est, exque quo plura condiscere possis, quàm *Tertullianus*. Nullus in eo Apex est non cum curâ positus, ut quo pacto alii inopiâ, hic abundantiâ literarum peccare nonnunquam videatur. *Barth*. l. 19. Adversar. c. 1.

Tertullianus semper in manibus habendus, accuratéque legendus est, tum propter linguæ *Romanæ* proprietatem, tum propter disciplinarum ac literarum omnium cognitionem: fuit enim doctor omniscius & argutus, qui illotis manibus tractandus non est, nec obiter legendus; ubique enim remoratur lectorem. *Tertullianus* certè excellentissimus auctor est in omnibus. *Scaligerana* prima.

Tertullianus prudens & sciens obscuravit malis verbis bonas sententias, vel ipso durior *Apuleio*. *Erasm*. in *Ciceron*. p. 152.

Septimius Florens erat ille quidem omni liberali eruditione imbutus, verùm de industriâ orationem asperat, & horridum quiddam affectat, & consectatur: proinde quasi parum virilem eam eloquentiam putaret, quæ concinnior

& elegantior esset. *Turneb.* lib. 7. Adversar. cap. 20.

Ingenii acris, ardentis & subtilis erat, sed quod omnem illam concinnitatem, omnemque rectitudinem quæ optari posset non habebat. Plus sæpe fictorum luminum quam veræ soliditatis ratiociniis ejus inest; percutit & perstringit potiùs audacibus suis enunciationibus, quàm rationum pondere convincit. Ejus sententiæ sunt affectatæ, immò quandoque paulò inflatæ: modo sublimi eas exprimit, sed parum nativo. Mediocritatem in rebus sæpiùs excedit; ferè in omnibus exardescit & concitatur: Figuris & hyperbolis totus turget. Ubere scientia & eruditione pollebat, quibus opportunè uti noverat. In satyra excellebat, joci ejus arguti sunt & mordaces. Adversarios dexterè adoriebatur, eosque turma rationum se invicem subsequentium & quasi concatenatarum profligabat. Denique si ratiociniis suis non persuadeat, assensum saltem verborum magnificâ pompâ extorquet. Concisus est stylus ejus, voces ejus energicæ, ejusque Scriptâ tot sententiis ferè quot vocabulis constant. Hæc non obstant quin *Lactantius* tria vitia notatu digna in eis meritò carpat. *Tertullianus*, inquit, *humanioribus literis excultissimus erat; sed in loquendo parum facilis, parum comptus & multum obscurus.* Hæc quidem tria in loquendo vitia in plerisque Authoribus Africanis occurrunt, sed illis in summo gradu laborare *Tertullianus* dici potest, nullumque Authorem extare cujus stylus durior, minùs comptus, & obscurior sit. Omnia ejus opera tribus his vitiis obnoxia sunt, alia quidem plus, alia minus. In *Polemicis* libris planior & tersior, sed minùs comptus est; obscurior verò & purior in *Locis Communibus*; ut in libro suo de *Pallio*, qui inter totius Antiquitatis obscurissimos libros censeri debet. Omnium comptissimus est Liber de *Pœnitentia*. Præclariora ejus Opera & utiliora sunt ejus *Apologeticus*, *Præscriptiones*, ejus de *Pœnitentia* Libri, de *Baptismo*, de *Oratione*, cum *Exhortationibus* ad *Patientiam* & ad *Martyrium*, *Ell. du Pin.* Nov. Bibl. Autor. Eccles. Tom. 1. p. 228, 229.

Expecto *Tertullianum* quem nobis mox evulgabis ut *patientiam* quam præscribit me doceat. Author est cui me tua *præfatio* reconciliavisset si ipsum aversatus essem, ejusque dictionis durities & ejusdem sæculi vitia me ab ejus lectione deterruissent; sed illum jam pridem magni facio, mihique injucundus non videtur quantumvis spinosus & lugubris sit. In ejus Scriptis affulsit mihi *Lux* illa *nigra* cujus meminit vetus quidam Poeta; nec cum minori voluptate speculor ejus obscuritatem quàm *Ebeni* nitidissimi & elaboratissimi. Hæc semper mea fuit opinio, quòd quemadmodum *Africanarum* fœminarum pulchritudo, licet nostratium venustati dissimilis, eas tamen amabiles reddit, & quemadmodum *Sophonisba* plurium *Italicarum* elegantiam obscuravit; sic etiam ejusdem Regionis *ingenia* placeant suâ illâ exoticâ facundiâ; imò hunc etiam pluribus *Ciceronis imitatoribus* semper anteponam. Hoc delicatioribus fateamur, quòd *ferreus* quidem sit ejus *stylus*; sed nobis etiam vicissim fateantur illum ex hoc *ferro arma* præstantissima fabricavisse, honoremque ac innocentiam *Christianismi* propugnavisse, *Valentinianos* ad internecionem persecutum esse, *Marcionemque* usque ad cor confodisse. *Balzac* Epi-

stolà

stolâ ad D. *Rigaltium*, Epistolarum Gallic. lib. 5. Epist. 2.

Tertulliani opera pro Apocryphis habet *Gelasius*.

* *Beati Rhenani* in *Tertullianum* Annotationes, si corrigantur, permittuntur. *Index Madrit*. Edit. Anno 1667.

Sicut ille [*Origenes*] apud *Graecos*, ita hic [*Tertullianus*] apud *Latinos* nostrorum omnium facilè princeps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in Divinis atque humanis rebus exercitatius? Nempe omnem Philosophiam & cunctas Philosophorum sectas, Auctores adsertoresque sectarum, omnesque eorum Disciplinas, omnem Historiam ac studiorum veritatem mirâ quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò tam gravi ac vehementi excelluit, ut nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliserit. Jam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? quæ tanta nescio quâ rationum necessitate conserta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat. Cujus quot penè verba, tot sententiæ sunt: quot sensus, tot victoriæ. Sciunt hoc *Marciones*, *Apelle*, *Praxes*, *Hermogenes*, *Iudai*, *Gentiles*, *Gnostici* cæterique, quorum ille Blasphemias multis ac magnis Voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque post hæc omnia, hic inquam *Tertullianus*, Catholici Dogmatis, id est universalis ac vetustæ fidei, parum tenax, ac disertior multò quàm fidelior, &c. *Vincent. Lirinens*. commonitor. 1.

Habet *Tertulliani* stylus majestatem quandam sibi propriam, & grandem eloquentiam sale & acumine plurimùm conditam, quæ simul legentis ingenium exercet, & animum suaviter delectat, *Gul. Cave*. Hist. Literar.

In scripta *Tertullianica* laborarunt varii, insigniores verò sunt, *Beatus Rhenanus*, *Iacobus Pammelius*, *Ioan. Ludov*. de la *Cerda* Soc. Jes. *Nicol. Rigaltius*. Hic verò neglectâ omni illâ divisione operum *Tertulliani* in plures vel pauciores tomos, uti fecerant *Iacobus Gammelius* ac *Ludovicus Lacerdanus*, simpliciter in uno volumine in Fol. edidit omnia *Tertulliani* opera *Parisiis* An. 1644. quæ postea impressa An. 1662 ibid apud *Ioannem Dupuis*, sub signo Coronæ aureæ, selectis ab illo variis notis ex auctoribus qui *Tertullianum* commentati fuerant, sed brevibus & extra nauseam. Quisquis post tantos, ac tam varios auctores, in *Tertullianum* commentari tentaverit, ludere, opinor, atque oleum perdere apud prudentes existimabitur. *Casimir. Oudin* in Supplem. de script. Ecclesiast. à Bellarmin. omiss.

ÆMILIUS PAULUS PAPINIANUS

JCtus, tempore *Severi* Imp. claruit. *Severus*, quòd virum summopere probaret, *Praefectum Pratorio* fecit, eique moriens *Liberos* suos commendavit. Clar. Anno Dom. CC.
Interemptus est ab *Antonino Caracallâ*, quòd *parricidium* ejus excusare nollet, cùm tricesimum sextum annum vix exegisset. Tam miserè igitur interiit, vir omni æternitate, needum terno illo *Nestoris* seculo dignissimus.

mus. *Guido Panciroll.* de Reb. recens invent.

Clarissima illa *jurisprudentiæ* nostræ *Lumina* & *Numina*, *Ulpianus*, *Paulus*, *Scævola*, *Pomponius*, *Iulianus*, *Papinianus*, quos quoties nomino, toties miror, toties stupeo, meamque per tot vigilias infantiam & inscitiam deploro. *Anton. Fab.* in Cod. *Fabrian.*

Nemo unus unquam erit *Papinianus*. *Cujac.* l. 1. Quæst. *Papinian.* *Papinianus* omnium qui sunt, qui erunt, quique fuerunt, juris peritissimus. *Idem* in Edit. Cod. *Theod.* in Epist.

Fran. Baldvinus monet omnes ut revereantur *Dei Providentiam* qui excitavit summos illos viros, *Iosephum* in *Ægypto*, *Danielem* in *Babylonia*, *Athenis Periclem*, *Romæ Papinianum* ad conservandam humanam *Societatem* & *Iustitiæ* splendorem. *Baldvin.* in comment. ad Institut. in præfat.

Æmilius Paulus Papinianus egregium *Astreæ* columen, ævi sui lumen, Vir excelsi & justi judicii ac omnium JCtorum acutissimus. *Quenstedt.*

Quem Ælius *Spartianus* Hist. in *Severo*, *Iuris Asylum* vocat, doctrinæque *legalis thesaurum*.

Virum Juris experientissimum vocat *Iohannes Sarisburiensis*, lib. 4. cap. 2.

Tanto honore *Papinianum* affecerunt *veteres*, ut ab illo *Legum* studiosi, qui profecissent, *Papinianistæ* appellati fuerint, quemadmodum *Iustinianus* in præfatione *Digestorum* testatur. Tanta ejus in jure est autoritas, ut si discrepantes sententiæ *Iurisconsultorum* occurrant, ea verior existimetur, in quam *Papinianus* inclinat, ut sancivit *Theodosius* in Cod. *Theodosiano*.

Papinianus fuit primus omnium in *Consiliis Severi*, tum ob insignem præ reliquis omnibus *Iuris* scientiam, tum quòd *Severo* ex secundâ uxore affinitate conjunctus esset. *Arthur. Duck* de Authorit. *Iur. Civil. Romanor.*

Interpretes nostri opinantur, omnes constitutiones *Severi* & *Antonini*, quæ in *codice Iustinianeo* reperiuntur, à *Papiniano* multâ cum deliberatione conscriptas fuisse. *Matth. Wesenbec.* in *Papinian.*

Romanarum Legum usus & exercitium in *Britanniâ* evidentissimè constat ex eo, quòd sub *Septimo Severo* Imp. *Æmilius Papinianus Eboraci* Præfecti Prætorio munus (quod in *Imperio Romano* supremum fuit) gesserit & *jus* dixerit: cujus rei fides tribuenda est *Dioni-Cassio* viro *Consulari*, qui sub *Severo* vixit, & res gestas *Severi* scripsit, licèt à reliquis *Romanæ* Historiæ scriptoribus omittatur. *Arth. Duck.* de Authorit. *Iul. Civil. Romanor.* l. 2. c. 8. Sect. 5.

Fragmenta *Papiniani* recitantur in *Pandectis*.

LUCIUS ANNÆUS FLORUS

Clar. Anno Dom. CCI.

HIstoricus, extremis *Trajani* temporibus floruit: Rerum *Romanarum* quatuor perscripsit libros. Stylus ejus in Historiâ est declamatorius, ac poetico proprior, adeò, ut etiam *Virgilii* hemestichia profundat. Et tamen ea potissima est *Flori* nostri laus, quòd scriptor esset elegans & disertus, & si paucula exceperis, quæ frigidiùs dicta videntur, verè floridus. Sed latæ est culpæ reus,

rcus, quòd in temporum ratione usque adeò negligens sit; ita ut non possit non sæpiùs hallucinari, qui hunc ducem sequi velit. Valdè autem falluntur, qui cum putant in historiâ suâ Epitomen nobis *Livii* dare voluisse: siquidem crebrò à *Livio* recedit. *Voss.* l. 1. de Historic. Lat. c. 30.

L. *Annaus Florus* compendium non tam *Livii*, à quo sæpè dissentit, quàm Rerum *Romanarum* scripsit: si quid mei judicii est, compositè, disertè, eleganter. Subtilitas quidem & brevitas in eo sæpè mira: & sententiarum quædam gemmulæ cum judicio insertæ & veritate. *Lips.* lib 2. Elect. cap 5.

Habemus & alterum *Flori* ejusdem opusculum de *Romanâ Historiâ*, quo nihil potest fingi in illo genere vel acutius vel lepidius. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 5.

Florus quidem populi *Romani*, tanquam generis humani facta, à *Romulo* ad *Cæsarem Augustum*, pulcherrimo & simul absolutissimo enchiridio absolvit, cum aliquo fortassè molis damno, nullo veritatis, *Eryc. Putean.* in Præfat. quam suis *Insubric. Hist.* libr. præmisit.

Quæ (*Flori* Epitome) declamatoris mihi, non historici videtur. Dum singula bella descripsit, in singulis ineptus est. *Carol. Sigon.*

Miror autem ideò reprehensum & ineptiæ damnatum à *Sigonio*, quòd singula bella singulatim descripserit. Quis enim meliore ordine rem *Romanam* digesserit, præsertim si non utatur perpetuâ scriptione, sed per sectiones, & capita dispertita? Justior multo illa fuerit accusatio, quòd in temporum ratione usque adeo negligens sit ut non possit non hallucinari, qui illum sequatur. Inclementior in illum *Verderius*: *Lucius*, inquit, *Florus brevitate suâ se implicat potius, quam explicat*. Quem censorem nemo non censurâ dignum existimet; perspicuus est enim ac dilucidus *Florus*, si quis alius quod ad ejus fieri maximè potuit, cùm sibi multa paucis verbis complectenda proponeret. *Balthass. Bonifac.* de Roman. Hist. Script.

Lucius Florus sicuti nequaquam verbosus aut diffusus, ita neque, ut illi qui summa rerum capita aut nuda Breviaria contexunt, in se restrictus est aut exanguis; sed sobriam & verbis cultam orationem amat, densus interim sententiis, & rebus cum judicio prolatis, adeò frequens & fœcundus, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur. *Ioan. Pontan.* in Orat. Isagogic. ad *Luc. Flor.*

Utinam *Florus* non tam brevis compressusque esse studuisset. *Lud. Viv.* in *Augustin.* l. 4. c. 6.

Quas laudes *Hispaniæ* passim tribuit ei exprobrant qui censent eum ex amore in Patriam cum quodam excessu secundi libri sexto, decimo septimo & decimo octavo capitibus locutum esse; præter illa quæ decimo tertio addit cùm Sertorii apud Hispanos bellica gesta narrat. *Franc. Motheus* le *Vayer.*

A *Scaligero* suis in *Eusebium* Commentariis jure culpatur, quòd à *Cacozelia* non temperatit, abjectoque ac puerili desiderio mirabilia dicendi veritatis dispendio se sibi ipsi passus sit. *Idem* ibid.

Florus verè floridus, plus habet Palæstræ declamatoriæ, quàm virium & lacertorum. *Caussin.*

Lucius Florus brevitate suâ se implicat potiùs quàm explicat: cujus operâ *Livii* multi libri periere. Scelus laqueo dignum. *Claud. Verder.* in Auctor. Cension.

Lucii Ann. Flori Rerum Romanarum libri 4. prodierunt cum Notis *Ioan. Camertis*, editore *Iacobo Bedroto Pludentino*: additi sunt *Sextus Rufus* & *Messala Corvinus*. *Basileæ* 1532. in fol. apud *Hervagium*.

Prodierunt itidem cum Notis *Ioannis Freinshemii Argentorati* 1669. in 8°. apud *Dolhophium*.

FLAVIUS PHILOSTRATUS.

Clar. A. D. CCIV.

LEmnius, temporibus *Severi* Imp. ejusque uxoris *Iuliæ*, Epistolarum Magister. *Reliquit* de vitâ *Apollonii Tyanei* libros octo. In iis *Damidem Assyrium*, *Maximum* & *Maragenem*, ut ipse fatetur, secutus est. Scripsit jussu *Iuliæ Augustæ*. Extant ejusdem Epistolæ, & liber *Iconum*, atque de Vitis Sophistarum libri duo.

Philostratus in Historicis magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. p. 625.

Liber *Philostrati* de *Apollonio* penè totus figmentum est rabiosum, ac blasphemum hominis in *fingendo* non inexercitati, quique historias comminisceretur de iis, quæ nemo unquam vel vidisset, vel audisset. *Lud. Viv.* l. 5. ibid. p. 630.

Philostratus omnium, qui unquam *historiam* conscripserint, mendacissimus. *Cœl. Rhodigi.* l. 17. Lect. Antiq. c. 15.

Philostratum nugatorem ac mendacem sæpiùs appellat *Lipsius*.

Sunt qui nihil aliud agunt quàm ludunt, & aures animosque otiosos demulcent adductis tantùm ad hoc narratiunculis: quales sunt *Heliodorus* & *Philostratus*, & his vetustiores, nihilo tamen graviores, *Herodotus* & *Ctesias*, ob nimiam mendaciorum licentiam obliterati dudum, in quibus vix quicquam præter facundiam laudes. *Ioan. Wier.* lib. Apologetic. advers. *Leon. Suavii* calumn. Sect. 19

Vix quisquam satis dignè valeat unquam exprimere, quantum *humano generi* obfuerit *Philostratus*, scribendo res gestas *Apollonii Tyanæi*, easdem amplificando mendaciis: ut videatur planè inventum fuisse *Diaboli*. Quod enim non valuit perficere in *Simone Mago* nuper extincto, id in *Apollonio* implere conatus est: quippe qui æmulus *Christi* gloriæ; sicut scripto jam *Evangelio*, longè latéque per *orbem* innotescebant *Christi* res gestæ; suum ipse statuens *Antichristum*, *pseudoevangelium* quoque *actorum* ipsius per mendacissimum hominem scribendum curavit; cui fidem præstantes homines, nihilo *Christo* minorem fuisse *Apollonium* existimarent, vel, sicut istum ea perfecisse *Magiâ* complures compertum haberent, eâdem quoque Arte *Christum* usum esse falsò ac absurdè effutirent. Commentario namque edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Areopagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porrò ejus insanias *Eusebius* adversus eum scribens

egregiè

egregiè confutavit. *Baron.* ad An. *Chr.* 68.

Philostratus Lemnius in vitâ *Apollonii Tyanei* fabulator & mendax, sed sermo ejus melle dulcior fluit. *Ioan. Bona.* Cardin.

Stylo usus est aperto, gratioso, conciso, pleno etiam dulcedine, ac cum ex priscis loquendi formis, tum ex recentioribus elegantiis laudem quærit. *Phot.*

Eunapius ait, *Philostratum* opus suum non debuisse inscribere *Vitam Apollonii*, sed *Accessum Dei ad Homines.*

Philostratus de *Aquâ*, circa oppidum *Tyana*, *Iovi* sacrâ, quam vocant *Asbamæam*, ea prodit, quæ, nisi falsò tribuantur *Aristoteli* Græca, quæ post librum θαυμασίων ἀκουσμάτων leguntur fragmenta, verbo ad verbum inde deprompsit. Vide *Aristotelem* inquit *Mausacus*, vide *Philostratum*, & apparebit facilè furtum. *Thomas.* de *Plagi.* num. 518

Philostratus autem nullius est apud ullum cordatum auctoritatis, ita ut mirer doctissimum *Bochartum* tantâ cum fiduciâ ex hoc mendacissimo scriptore quamcunque conclusionem probare velle. In *Philostrato Baronius*, & ex eo *Possevinus* errores varios notat, sed multò plura crassissima mendacia attentus quilibet *Lector* observaverit. *Robert. Bail.* in Op. suo *Hist.* & *Chronol.* Impress. *Amstelod.* 1668 pag. 285.

Philostratus hic immortalem est nactus memoriam, libris octonis de *Apollonii* vitâ. In eâ se profitetur sequi, tum *Damidem Assyrium*, tum alios duos, qui & ipsi *Philostrati* vitam scripserint; nempe *Maximum* & *Mœrogenen*. Sed, seu vanos sequitur duces, seu ipse multa comminiscitur, *magna Homeri mendacia majoribus mendaciis corrigit*; ut de eo refert *Vives* l 5. de Trad. Discipl. & tamen hujusmodi commentis deceptus *Caracalla Apollonio* Heroicum erigere monumentum non dubitavit; ut est apud *Xiphilinum* in vitâ *Caracallæ*. Quin fuere Gentiles, quos etiam *Christo* comparare *Apollonium* non puderet. Uti *Hierocles* ille, adversus quem *Eusebius* disserit. *Voss.* de Hist. Græc.

Extant libri 2. De Vitis Sophistarum ad *Antoninum* Consulem Græcè cum Interpretatione *Antonii Bonfinii.* Ejusdem libri 8. de vitâ *Apollonii Tyanæi* celebris Magi, nec non aliorum *Philostratorum* reliqua edita fuere curâ *Frederici Morelli*, *Lutetiæ Parisiorum* Anno 1608. apud *Claud. Morellum.*

Prodierunt Epistolæ *Philostrati* Græcè, editore *Ioanne Meursio*, *Lugd. Bat.* Anno 1616. in 4. unà cum *Meursii* Dissertatione de *Philostratis.*

OPPIANUS.

Cilix, ex urbe *Coryco*, Grammaticus, & Poëta, vixit sub *Antonino Caracallâ*. Scripsit *Halieutica*, id est, *Piscatoria*, libris quinque: *Cynegetica*, l. 4. de *Aucupio*, libris duobus. Circa finem Imperii *Caracallæ* luce excessit, Anno ætatis tricesimo. Clar. A. D. CCXVII.

Antonino Carac. Ἁλιευτικὰ sua inscripsit, & κυνηγετικὰ, donatus ab eodem ob singulos versus statere aureo, hoc est, viginti millibus nummorum aureorum.

Suid. Hinc *Oppiani* carmina à plurimis *aurea* appellata sunt.

Oppianus quidem inter *Græcos* adeò sublimis est, adeò numerosus, ut eorum unus ad *Virgilianam* diligentiam aspirasse videatur. *Iul. Cæs. Scalig.* l.5.c.9. Poetic. pag. 664.

Oppianus Musarum alumnus audit. *Idem* exercit. 218. Sect. 1.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est: quîcum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos; quippe cujus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem repræsentatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. *Idem* l.5. Poetic. p. 758.

Oppianus suavis, generosus incomparabilis Poeta. *Dempster.*

Omnium eruditorum puncta hic unus abstulit, quod certè omni ævo paucissimis contigit. *Conrad. Rittersh.* in procem. *Oppian.*

Dictio *Oppiani* copiosa, luculenta, & sententiis hinc inde resplendens, nonnunquam etiam obscurior, sed ubique docta. Præfationes ejus ita *Asiatico* quodam dicendi genere elimatæ, profusæque, ut totidem *Panegyricæ* orationes videri queant. *Borrich.* De Poet. p. 16.

Dom. *Crassus* ait *Oppianum* in *Sententiis* & *Parabolis* præsertim excellere. Addit Oppianum rem admodum arduam præstitisse, quod scilicet uniformitatem ubique servaverit, quam etiam sermonis facundiæ & rerum de quibus agit maturitati tam feliciter attemperare noverit. *Crass.* de Poet. Græc. *Italice.*

Habet stylum floridum & planum cum facundiâ & maturitate, & in sententiis ac Parabolis præcipuè excellit. *Iac. Frisius* Biblioth. Philos.

Oppianus Cilix, admirabilis ille, & nunquam satis laudatus Poeta. *Tan. Fab.* l.1. Epist. Epist. 63.

Oppianum tuum sic expecto, ut dies noctesque de eo cogitem: amo enim illum Poetam, ut si quis alius. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Conrad.* Rittersh. Momp. a.d. 7. Idus Sept. 1597.

Ios. *Rapinus* non dubitavit tamen judicare Oppiani stylum exsuccum esse. Refl. in Poes. 2. *part. Reflex.* 15.

Oppianus de *Piscibus* solutâ oratione scribens, sæpè pro aliis alios *pisces* accipit. *Claud. Verder* in Autor. censio.

Oppianus in descriptione *Equi Generosi* pleraque è *Iobi* c. 39. mutuatus est. *Arnold. Boo* l.3.c.11. Animadver. Sacr. ad Text. Hebraic. Vet. Testam.

Anno ætatis suæ tricesimo (quo etiam *Persius* Satyræ scriptor acerrimus vivere desiit) pestilentiâ, quæ tum *Anazarbi* grassabatur, extinctus est, vir & poeta optimus, gratus omnibus gravis nemini. Magnum igitur moriens luctum & ingens sui desiderium omnibus bonis tam inter cives quàm apud exteros, quibuscunque nominis ejus fama innotuerat, reliquit. Nam à civibus quidem ejus & Sepulchri Monumentum ipsi exædificatum & statua collocata est —— Sunt profectò *Oppiani* poemata singularia ac divina, neminique *Græ-*

corum

eorum Poetarum postponenda; plurimis verò etiam anteponenda, ut non temerè factum esse videatur, quod singuli ejus versus singulis *aureis*, seu *Stateribus* æstimati fuerunt. Neque mihi soli ita videtur, sed judicii mei approbatores & ὁμοψήφους habeo eruditos & intelligentes audeo dicere Universos *Conrad. Ritters.* in Procem. de vit & Oper. *Oppian.*

Prodierunt Opera ejus de Venatione & Piscatu, Græcè & Latinè, curâ *Conradi Rittershusii*, cujus Notæ, item vetus Scholiastes Græcus, accedunt. *Leydæ* in 8°. Anno 1597.

M. MINUTIUS FELIX.

M. *Minutius Felix*, Gente, ut verisimile est, *Afer*, non ignobilem inter *Romanos Causidicos* locum tenuit, doctrinâ tamen ac pietate *Christianâ* ipse longè nobilior. De ætate ejus quâ vixit, nihil habeo, quod pro certo affirmare ausim: si tamen in re obscurâ, dubiâque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote *Tertulliano* supparem, *Cypriano* antiquiorem, circa Ann. 220. claruisse. Scripsit *Romæ* libellum, pro octavo *Arnobii* libro aliquot retrò seculis falsò habitum, *Dialogum*, inquam, illum insignem, *Octavium* dictum, inter *Cæcilium Natalem*, Gentilem acerrimum, & *Octavium Ianuarium*, acutum *Christianorum* vindicem ac Patronum: quos inter medius sedet bonus *Arbiter*, *Minutius Felix*. In quo sanè libello totum *Gentilium* cultum, *Deorumque* prosapiam non minus eruditè quàm venustè & ingeniosè convellit, & *Christianos* eorumque *Sacra* ab omnibus *Cæcilii* calumniis atque objectionibus eleganter & nervosè vindicat. Tandem manus dans *Cæcilius* gloriatur se quidem ab Octavio victum, de *errore* tamen triumphasse. *Gul. Cave.* Hist. Literar. Clar. A. D. CCXX.

Minutius Felix, Romæ insignis *causidicus*, scripsit *Dialogum Christiani & Ethnici* disputantium, qui *Octavius* inscribitur, sed & alius sub nomine ejus fertur de *Fato*, vel contra *Mathematicos*, qui cum sit & ipse diserti hominis; non mihi videtur cum superioris libri stylo convenire. *B. Hieronym.* de viris Illustr.

Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro cui titulus *Octavius* est, & in altero contra *Mathematicos*, si tamen *Inscriptio* non mentitur auctorem, quid *Gentilium Scripturarum* dimisit intactum? *Idem* in Epist. ad *Magnum*.

Minutiani hujus libelli inscriptio, & Dialogi forma, antiquum, eruditumque scribendi morem refert. Genus dicendi est argutum, acre, vehemens. Est pressum, densum, nervosum, crebris sententiis compactum, omniumque Antiquitatum atque Historiarum memoriâ refertum: & in quo plures sententias, quam periodos numerare possis. Nam neque verbosi olim fuerunt *Christiani*, qui *verba dare* nondum didicerant: & eorum *patroni* erant homines docti, ac ut uno verbo dicam polyhistores. *Franc. Balduin.* Præfat. præmiss. *Octav.* M. *Minut. Fel.*

Dialogum ejus elegantissimum vocat *G. Calixt.* de verit. Relig. Christ. n. 16.

Minutius Felix, *Romanus Orator*, rei *Christianæ* magnus Propugnator. *Hier. Drexel.* c. 3. Sect. 30. *Prodrom.* Æternitat.

Cæterùm *Minutius* (si non mole, sed reapse æstimes) magna aliorum pro *Christianis* vincit volumina, cùm rerum copia tum dictionis venustate. *Aubert. Miræus* in Schol. ad *Hieronym.* de *Script. Eccles.* c. 58.

Minutius Felix dialogum contra *Paganos* scripsit, lacteâ Sermonis ubertate *Lactantio* nihil cedentem; mirabili ubique perspicuitate, etiam in acutè dictis: nihil argutiarum obscuritate molestatum, nihil intempestivâ eruditionis ostentatione insolens aut arcessitum: nihil verborum novitate aut transferendi improbitate; aut compositionis scabitudine durum, horrens, abruptum. *Monobibl. Ioan. Fred. Gronov.* Observat. in *Script. Ecclesiast.* c. 7.

Minutius Felix non ignobilis inter Causidicos loci fuit: Hujus liber, cui *Octavio* titulus est, declarat, quàm idoneus veritatis assertor esse potuisset, si se totum ad id studium contulisset. *Lactant.* l. 5. c. 1.

Si *Tertullianicis* comparentur *Minutiana*, statim apparebit, *Minutium* ab *Tertulliano* & argumenta & disserendi ordinem, atque ipsa plerumque verba sumpsisse. *Nic. Rigalt* Not. in *Minut.* ap. 2.

Æqualem *Tertulliano Minutium* fuisse, semper mihi persuasi, & quæ in utroque scriptore totidem verbis perscripta extant, uter ab altero mutuatus sit, dubito. *Ioseph. Scalig.* Epist. 376. *Ioan. A Wouvu.*

Dialogus Minutii Felicis elegans est, vocabulis selectis constat, sententiæ ejus sunt exquisitæ, jucundus eas eloquendi modus, ejusque rationes magna lux urgentiores reddit, multùm eruditionis in eodem observatur. Denique Tractatulus iste, ut observat Lactantius, demonstrat *Minutium Felicem* præclarum *Religionis* ac *Veritatis* Patronum futurum fuisse si ad hujusmodi studium totum animum appulisset. Sed *Dialogus* ejus Ingenii ab aliorum munerum occupationibus laxamentum captantis fœtus est potius quàm opus cum assiduitate concinnatum. Leviter tantum res attingit non verò exhaurit. Majorem dat operam ut ostendat quàm ridiculæ sint Ethnicorum opiniones, easque propriis eorum *Authoribus* impugnet, quàm ut *Christianorum* Doctrinam explicet atque probet. Imò nec *Mysteriorum* nostrorum valde gnarum se prodit; *Animaque* cum corpore interitum credidisse videtur. Liber hic diù Octavus *Arnobii* liber habitus est; Repertus enim cum septem Authoris hujus libris in veteri quodam *Vaticanæ* Bibliothecæ *Manuscripto*, quater sub illo nomine typis mandatus fuit, nemine verum ejus Authorem cognoscente. Eruditus *Iurisconsultus* Balduinus vulgarem hunc errorem primus animadvertit, ac *Heidelbergæ* Ann. 1560. Dissertatiunculam hanc separatim excudendam curavit, cum doctâ Præfatione, quâ vero *Autori* eam restituit. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiasticor. p. 326, 327. Tom. I.

Certè in *Cypriani* de *Idolorum Vanitate* libello plurima sunt, quæ totidem verbis in *Octavio Minutii* leguntur, necesse ut sit aut hunc ab illo, aut illum ab hoc ea sumpsisse. *Ios. Arn.* Lexic. Antiquit. Eccles. p. 88).

Ejus *Octavius* sive Dialogus inter *Octavium* Christianum & *Cæcilium* Ethnicum, prodiit cum Notis variorum, accurante *Iacobo Ouzelio*, *Lugd. Bat.* in 4°.

Anno

Anno 1652. apud *Ioan. Maire*. quæ editio ibidem pulcherrimè repetita Anno 1672. in 8. ex officinâ *Hackianâ* prodiit.

JULIUS AFRICANUS.

Scriptor Ecclesiasticus, Claruit Anno 220. vixit *Nicopoli*, in *Palæstinâ*, eratque Episcopus *Emaus* (si fides sit habenda *Hebed-jesu Metropolitæ Sobensi*) obiit circiter annum 232. Chartoph: *Gul. Cave.* Clar. A. D. CCXX.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii inscripti de *Cestis*—Epistola ad *Origenem*, de Historiâ *Susannæ*——Annalium seu de *Temporibus* volumina quinque——Epistola ad *Aristidem* de discrepantiâ Genealogiæ *Christi* à *Matthæo* & *Lucâ* descriptæ.

Julius Africanus, accuratissimus temporum observator, Christianorum primus *Chronologiæ* fontes reclusit, ac πεντάβιβλον χρονολογικὴν scripsit, ex quâ integras etiam paginas in suum Chronicon transcripsit *Eusebius*. Primus eas *Græcè* publicavit *Iosephus Scaliger*, qui nec dubitat *Eusebii* Chronicon vocare *Africani* Chronicon recoctum. Atque hinc detegitur spissus error *Ioannis Bodini*, qui in *Methodo Historiæ* suæ *Eusebio* juniorem facit, atque addit, deduxisse tempora usque ad annum 320. Scribere debuit 220 ut ex *Eusebio* scimus, qui *Africanum* exscripsit. *Voss.* de Hist. Græc.

Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Historiographus, & Theologus insignis. Suis studiis & sumptibus apud *Cæsaream Palestinæ* insignem Bibliothecam condidit. Scripsit prætereà magnæ utilitatis plura opuscula. *Trithem.* de Scriptor. Ecclesiast.

Iulius Africanus, vir ingentis, variæque doctrinæ. *Voss.* de Mathemat. pag. 293.

Doctum imprimis, & antiquum Scriptorem, nuncupat *Isaac. Casaub.* initio Not. in Tactic. *Æneæ.*

In multis rebus non tam diligentiâ, quàm judicio & linguarum cognitione destitutum labi probatu declive est. *Grot.*

Africanus sedulus potiùs scriptor, quàm exacti per omnia judicii. *Idem* ibid.

Per idem tempus (viz. Ann. *Christ.* 222.) *Africanus* librorum scriptor qui Κεστοὶ appellantur, magnâ commendatione ad hominum famam profluxit. *Baron.* ad Ann. 222. Ejusdem *Africani* quinque alii libri de *Temporum* & *Annalium* serie, accuratâ quadam industriâ elaborati, ad nos pervenerunt. *Idem* ibid.

Iulius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus. *Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 3.

Legimus *Africani* illius Historiam, qui *Cestos*, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. *Phot.* Cod. 34.

Africanum

Africanum nostrum librum τ͂ κεςῶν auctorem fuisse cum *Eusebio*, *Photio*, *Suidâ* statuimus, ut de *Vossio*, *Lambecio*, *Westenio* nihil dicam, quicquid dicant *Scaliger* & *Valesius*, qui *Africano* cuidam Gentili, *Sexto* dicto, tribuunt. *Gul. Cave* in Chartophyl. Eccles.

Eidem Authori ascribitur prætereà Dissertatio quæ inscribitur de *Cestis*, quæque sub ejus nomine citatur, non tantùm à *Suida*, & à *Syncello*; sed etiam à Photio; imò & ab *Eusebio* Historiæ suæ lib. 6. cap. 31 si modò affictus non sit hic locus, qui nec in Versione *Ruffini*, nec apud D. Hieronymum legitur. Sed verisimilius est id alterius cujusdam Africani opus esse. *El.* du *Pin*. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 318.

Notandum à *Suidâ* 24. numerari *Cestorum* libros, *Photio* 14. aliis verò duntaxat novem. *Labbe* de Script. Eccles.

Iulius Africanus quædam præclarissima habebat, sed lapsibus non carebat, id nobis constat ex iis quæ ex eodem transcripsit *Eusebius*. Quàm eximia ejus fragmenta traditurus sum! Scaligerána 2.

Accuratissima ejus, quæ confecit scripta, cum aliis genuinæ antiquitatis, intercidérunt, præter frustula quædam, in *Eusebiano Chronico*, & inter *Basilii*, *Origenisque* opera conspicua.

* *Iulii Africani* Opera pro *Apocryphis* habet *Gelasius*.

Epistolam ad *Origenem* de Historiâ Susannæ Græcè edidit David *Hoeschelius*. Ann. 1602. Græcè & Latinè unà cum quibusdam *Origenis* Opusculis *Ioh. Rod. Wetstenius* Basil. 1674.

Extant Commentarii de *Cestis* MSS. tum alibi, tum in Bibliothecâ Clarissimi Viri *Isaaci Vossii*.

Chronicon *Africani* apud Chaldæos etiamnum extare scribit *Hebediesus*, penes quem fides esto.

HERODIANUS.

Clar. A. D. CCXXIV. Historicus, tempore *Maximini* Imp. claruit. *Reliquit* Historiarum libros octo. Incipit à morte *Aurelii Antonini*, & desinit in morte *Balbini* & *Maximi*. Eum in *Latinum* sermonem *Angelus Politianus* transtulit. Quâ de re ita *Whear*. " Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianusne*, " quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, qui " *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est, ut non transtulisse, sed ipse " composuisse videri possit.

Artium minutissimus sciscitator vocatur *Ammiano Marcellino* lib. 22. cap. 42.

Ad fidem pleraque dixit. *Iul. Capitolin.*

Scriptoris hujus dictio clara est, atque perspicua, quin & jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque supra modum *Atticis*, quibus nativa illa communis sermonis gratia quodammodo violetur, nec rursus in humilitatem quandam ita demissis, ut artem omnem illæ fugisse videantur. Adhæc nec supervacaneis tumet, neque

neque necessarium quid omittit: Sed, ut uno verbo absolvam, omnibus Historiæ virtutibus paucis sanè cedit. *Phot.* in Biblioth. cod. 99.

Circumspicere cœpi quem potissimum ex omni *Græcorum* copiâ interpretandum susciperem. Occurrit autem in primis *Herodianus* hic, excellens rerum scriptor, & quidem in *Palatinâ* versatus *aulâ*, affectæque jam ætatis Historiam de suis temporibus componere aggressus, neque eloquentiæ caruit laudibus, & fidem in primis libertatemque retinuit---Copiosam quandam ad instruendos mores suppellectilem in hoc auctore inveniet lector, & tanquam speculum humanitatis agnoscet, in quod inspicere omnis vita poterit, unde ea capere atque haurire documenta queat, per quæ vel publicis vel privatis rationibus consulatur. *Angel. Politian.* in lit. ad *Innocent.* 8. P. M. quas *Herodian.* præmisit.

Herodianus persimilis *Thucydidi*. Nam eleganter Imperatorum res gestas ab *Antonino* & *Commodo* ordiens, usque ad *Gordianum* nepotem describere conatus est, & conciones aptè suis locis effinxit. Sed poterat, quâ in re culpâ non caret, historiam suam *Consulatibus* distinguere; quod in Historiâ est necessarium. *Fran. Robertel.* in lit. ad *Ioan. Baptist. Campeg.* tom. 1. de pop. Rom. vita & victu præmiss.

Imperatorum singulorum actiones & gesta diligenter & certo ordine enumerat. Concionibus gaudet, sed brevibus. Acumine, brevitate, & sententiarum gravitate *Sallustio* comparandus. Si meliorum temporum res tanto ordine & eâ copiâ scripsisset, inter *Græcos* Historicos, qui *Latina* memoriæ mandarunt, principem locum proculdubio obtinuisset. *Carol. Sigon.*

Quod si quis *Dionem* & *Herodianum* velit comparare, *Dio* sanè amplitudine argumenti, copiâ expositionis, frequentia pragmaticæ informationis præcellere videbitur; sed styli tersissima & temperatissima venustas, οἰκονομίας historicæ concinnitas, sententiarum opportunitas & elegantia, judicii civilis gravitas & æquabilitas, compositionis universæ competentia in *Herodiano* longè lateque eminebit—Quod nonnulli in Rebus *Alexandri* & *Maximini* fidem ejus suspectant, non magnis id videntur de causis facere, sicut in notis ostendimus. *Ioan. Henric. Boecler.* in *Herodian.* præfat. ad lector

Non idem fuit in *Herodiano* studium veritatis inquirendæ: nec ferè potest ejusdem Principis virtutes ac vitia recensere. *Bodin.* Method. Hist. cap. 4. de *Sueton.* locutus.

Veritati etiam studuit: nisi quod fides ejus nutet in *Alexandro* & *Maximino*. Quod etiam observatum politissimo hujus Scriptoris interpreti, *Angelo Politiano*. Et ante eum *Iulio Capitolino* in *Maximinis* duobus, ubi ait: *Herodianus Græcus Scriptor, ei quantum videmus in odium Alexandri plurimum facit.* Similiter *Trebellius Pollio* in 30. tyrannis: ac *Lampridius* in *Alexandro Severo*, & in *Antonino Diadumeno*. *Voss.* l. 2. de Hist. Græc. c. 15.

Quamvis *Herodianum* hîc tantùm spectemus quatenus Historicum se profitetur; cum tamen acceperimus à Suida eum plurima scripsisse, conjectare possumus, præter octo ejus Historiæ libros nobis superstites, eosque admodum breves, cum alia plura opera concinnavisse, quæ ad nos minimè pervenerint.

Quam in rem observandum est eum primitùs *Alexandrinum Grammaticum* fuisse; æquè ac Pater ejus Apollonius cognomine Dyscolus seu Morosus. Quapropter fortassis etiam *Artium minutissimum sciscitatorem* eum nuncupat *Ammianus Marcellinus*. Ut ut res sit, meliorem ætatis suæ partem *Romæ* in *Aula Imperatorum* traduxit, ubi ei facultas fuit, ea curiositate quam in ejus libris cernere licet, innumera præclara indagandi, quæ alibi non docemur. *Franc. Mothaus le Vayer.*

Historicus elegans, copiosius vocatur *Demostero*

Absolutissimi styli & Judicii Historicus, & sine causâ ab Interpretibus inter vitarum Scriptores repositus. *Bosius* de compar. prud. Civ. n. 29.

Herodiani libri Historiarum 8. ab excessu *M. Aurelii Antonini* Philosophi, usque ad mortem *Balbini* & *Maximi*, prodierunt Græcè & Latinè cum Notis & animadversionibus *Ioan. H. Boecleri* Argentorati apud *Iosiam Stedelium* in 8. Anno 1662.

DIO CASSIUS

Clar. A. D. CCXXX.

QUi & *Coccius*, sive *Cocceianus* vocatur. *Nicea* hic, *Bithyniæ* urbe, natus fuit, ac sub *Commodo*, & proximis Imperatoribus, *Senatoriâ* gravisus est dignitate: à *Pertinace* etiam ornatus; ab *Alexandro*, *Mammeæ* filio, ad Consulatum fuit evectus, quem cum ipso *Imperatore* gessit. Extremâ ætate, cum bonâ ejusce *Imperatoris* veniâ, *Niceam* abiit, ut reliquum vitæ tempus in urbe patria viveret. Historiam ad hunc usque *Alexandrum* libris 80. perduxit. Ac orsus quidem fuit ab Urbe Conditâ. Sed primi 34. libri perierunt. Extant verò sequentes 25, qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Cæsari*. Qui inde sequebantur, itidem interciderunt. Attamen bene est, inquit *Vossius*, quòd horum *excerpta* saltem habemus.

Unius interim, sed latæ admodum culpæ absolvere *Dionem* non possum; quòd quadam seu judicii, seu morum pravitate, virtutes suo pretio æstimare nescit; sed virus suum ejaculatur in optimos, & præstantissimos viros ut *Ciceronem*, *Brutum*, *Cassiumque* & *L. Senecam*. Omnino hæc aut insignem judicii defectum, aut malam mentem, arguunt. Transtulit *Dionem Cassium Xylander*: idemque à se, sed liberiore stylo, factum ait *Robertus Constantinus* in suo scriptorum nomenclatore. Præter istos 130. libros, qui in decadas distribuebantur, etiam prodidit *Persica*, *Getica*, Ἐνόδια sive potius, ut *Hieronym. VVolphius* emendat, ἐνόδια itineraria; ad hæc res à *Trajano* gestas, & *Arriani* Philosophi vitam; auctore *Suidâ*. *Voss.* de Hist. Græc. c. 15. l. 2.

Cùm *Dio* totum vitæ suæ tempus in *Rep.* gerendâ consumpserit, ac per omnes honorum gradus bis ad *Consulatum* evectus, deinde *Proconsul* factus, *Provincias* summâ cum laude gubernarit, magnam denique bonarum *Artium* scientiam cum *usu* conjunxerit, Quis dubitet eum inter optimos *Scriptores* censere? Profectò Comitiorum ac Magistratuum Romanorum totiusque publici *Iuris* disciplinam accuratè collegit: *Principum* verò consecrationes & ἀποθεώσεις unus tradidit;

tradidit; & ea, quæ *Tacitus Imperii Arcana vocat*, penè solus evulgavit. Fuit enim publici consilii diligens indagator. Videtur tamen ubique partes *Cæsaris* adversus *Pompeium*, & *Antonii* adversus *Ciceronem* datâ operâ tueri voluisse: illa verò portenta, quæ in Acie *Marcomanorum* contigerunt, *Arnulpho Ægyptio*, non *Christianis* tribuit, contra quam *Tertullianus*, *Eusebius*, *Orosius*, *Iustinus*, *Paulus Diaconus*, ac *Marcus* ipse *Aurelius* in suis ad *Senatum* literis testantur. *Bodin.* in Method. legend. Hist. p. 64.

Historicus diligentissimus vocatur. *Dempstero.*

Maximæ fidei & auctoritatis Historicus. *Rupert.* ad lib. 2. ff. de O. I. cap. 1.

Prudentissimus profectò gravissimusque Scriptor, nemineque utilitate & disciplina Historica inferior. *Bossius* de Compar. prud. Civ. n. 29.

Ipse αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, quæ suam ætatem attinuerunt, omnia penitissimè inquisivit, præteritorum memoriam ex publicis Monumentis recollegit, & quia in clarissima luce Romanæ Reip. multos annos vixit, solus arcana Reip. intellexit, notisque conservavit, veteres leges ac solennes formulas diligentiùs expressit, ut in illo nihil possit desiderari, *Tilem. discipl. Philol.* pa- pin. 202.

Inferior hôc (*Dionysio Halicarnassensi*) *Dio Cassius* est, ut tamen & ipse Politicum sese probet aptumque docendis τοῖς μοναρχικοῖς fortassis & in Aristocraticis & Democraticis Institutis parem laudem à nobis referens, nisi amplissimæ Historiæ totos 34. priores libros, quibus res ab Urbe Conditâ ad *Lucullum* usque tradidit, ævi infœlicitas detraxisset. Insignes certè sunt superstites 25. libri, quamvis in morte *Claudii* desinant: & nihil vulgare sapiunt ipsa reliqui Operis *Xiphiliniana* Excerpta. *Conring.* de Civ. Prud. Cap. 14.

Judicii, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ civilis, cùm alia licet opere toto sparsa colligere argumenta, sanè quàm illustria, tum ex illis, quæ initio libri 42. de admissis à *Pompeio* post cladem *Pharsalicam* variis erroribus; quæ libri hunc sequentis initio, de populari civitatis Romanæ statu in *unius* imperium mutato; quæ deniquè libro 47. de dominatione *unius*, ex comparatione *Triumviratus*, præ quo *C. Cæsaris* Imperium fuit aureum, sapientissimè disseruit. Ex his enim, quæ pauca producimus è multis, velut ex ungue *Leonem*, quod aiunt: ita, quanto *Cassius* noster usu rerum valuerit, facilè quivis agnoscet. *Ioan. Leuncl. v.* prolegom. ad *Dion.*

De *Dione* aliud est; quem legendum cum judicio aio, nec fidei ejus usquequaque fidendum. Sæpè adulatur, sæpè hallucinatur: utrumque, ideo, quia *Græcus*, & ingenii minimè constantis. Quædam audaciùs in moribus externis, quædam vaniùs affirmat. *Lips.* l. 4. Epist. Quæst. Epist. 3.

Summa eadem divitiarum *Senecæ* expressa à Dione: qui omnes res relictas habet præut culpet virum inculpatum. Ita adulterium ei objicit cum *Agrippinâ*; *pullarium* eum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum *Neroni*: causam autoremque interfectæ Matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem, prætereque omnium mentem conviciatur velut è plaustro. Quibus odii causis? aut

quo mendacii pretio? Nam *Seneca* tanto anterior, non beneficio cognitus illi. Sed credo, judicii quadam morumque perversitas fuit, quæ eundem illum in *Ciceronem* exacuit, quæ in *Cassium*, *Brutum*, omnesque bonos. Caveat ab his, moneo, juventus; & è campis illis ita antiquitatum & historiæ flores legat, ut non colligat venena. *Idem* commentar. ad *Taci*. l. 15. Annal. num. 125.

Dionem Cassium à veritatis orbita sæpè deflectere, haud eum fugit, qui vel illa legit, quæ memoriæ tradidit de *Cicerone*, *Cassio*, *Senecâ*---*Dio Cassius* nusquam ad minutias dilabitur; vel si quid, quod levius videatur, minimè prætrire volet, excusatione utitur, ut facilè liqueat, neutiquam imprudentiâ, vel inscitiâ, peccare. *Voss.* De Arte Histor. p. 49. 66.

Ea est humani animi Imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm consequatur. Ita observatum est à viris doctis, *Dionem* multùm rhetoricari in præliorum descriptione; sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, propè dixerim nullam. *Idem* ibid. p. 140.

Grandis ejus sermo & tumidus, eò quòd rerum ingentium sensa adferat. Veteris item ipsi constructionis Sermo plenus, verborumque, quæ rerum magnitudini respondeant. Periodi parenthesibus trajectæ, & *hyperbatorum* opportunus usus. Numeri porrò & intercisio, etsi accuratè adhibita, ob orationis tamen perspicuitatem, obiter legentibus non sunt manifesta. In narrationibus præterea & concionibus, *Thucydidis* maximè est æmulus; nisi quòd ad perspicuitatem magis tendit: cætera ferè *Thucydides* illi norma est, ac regula. *Phot.* in Biblioth. cod. 71. *Andr. Schott.* Interp.

Nihil penè nos fugeret in rebus *Romanis* (tanta diligentia & accuratio fuit) si *Scriptor* ille totus extaret. *Lips.* De Magnitud. Rom. l. 3. c. 13.

Dio Cassius apud plerosque authoritate caret, ob res insolentes quas sine judicio narrat; tantùm enim abest ut veritati addictum se præbeat, ut potius à verosimili longè abeat; ut Historiæ suæ libro 66. ubi dicit *Vespasianum* sanavisse cæcum quendam Oculos ejus sputo suo illinendo. *Rapin.* Reflex. in Histor. Sect. 28. Gall.

Dio Cassius sive *Cocceius*, Historicus, *plagii* notatur ab *Henrico Valesio*, quòd è *Sullá Plutarchi* capita non pauca sua descripserit ad verbum. *Hen. Valef.* Not. in excerpt. *Peirescian.* è *Dione* p. 91. Ed. Paris. An. 1634.

* *Ioannis Leunclavii* in *Dionis Cassii* Historiam *Romanam* Notæ, *Francof.* 1592. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.*

Dionis Cassii Historiæ Romanæ libri XXV. superstites ex LXXX. qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Cæsaris*, in lucem editi sunt Græcè cum versione *Gulielmi Xylandri* in fol. apud Henricum Stephanum ann. 1591.

ORIGENES

ORIGENES

ADamantius dictus, ob indefatigabile studium, *Alexandria* natus, an. 186. ibique Presbyter & Scholæ *Catechetica* Magister, Claruit ann. 230. à *Demetrio* ann. 233. *Alexandria* pulsus, obiit *Tyri* ann. 254. *Gul. Cave.* Clar. Ann. D.CCXXX.

Opera genuina ferè infinita sunt.

Opera supposititia sunt: Libri *Iob* Tract. III. & comment. in eundem—Commentarius in *Evangel. S. Marci*—Homiliæ in diversos—De Sectis Philosophorum, & Dogmatibus—Lamentum *Origenis*—Scholia in orationem Dominicam, & in cantica B. Virginis, Zachariæ & Simeonis.

Opus Dubium est Dialogus contra *Marcionitas*, de rectâ in *Deum* fide. Extat Græc. Lat. *Gul. Cave.*

Negari non potest *Origenem* sæpius accusasse Judæos quòd *Scripturam Sacram* adulteraverint, nec idem iis à S. Hieronymo crimen quandoque objectum fuisse. Sed si duorum illorum *Patrum* scribendi modum attentè perpendamus, illos, ut ad aliorum opinionem sese accommodarent, contra sui ipsorum sententiam sæpe locutos esse fatebimur. Ric. *Simon*, Hist. Critic. V. T. lib. 1. cap. 19. Gall.

Origenes primus inter Patres ad *Librorum Sacrorum* studium animum maximè intendit. Hinc est quòd Methodo ab aliis *Patribus* qui ipsum præcesserunt longè differat: Ac de illo dici potest quod neminis opera exscripserit, quamvis eorum legisset Commentaria qui ante se in *Biblia* scripserant; cùm contra plerique eorum qui post illum vixerunt, ferè tantùm libros ipsius exscripserint. Hac de causa D. *Hieronymus* primum *post Apostolos Ecclesiarum Magistrum* illum nuncupavit. Quia valde eruditus erat, suis in *Scripturam Commentariis* se in *Librorum Sacrorum* & *profanorum* Authorum studio æquè exercitatum ostendit. *Allegorias* præsertim in deliciis habebat, non modò quia *Platonicorum* Philosophorum Scripta legerat, sed etiam quia *Scripturæ* hac ratione sublimitatis famam conciliare putavit, quæ *Ethnicis* simplicior videbatur. Plurimi tamen faciebat *Literalem Bibliorum sensum*; sed Allegoriam utiliorem censuit ad *Eruditos* sæculi sui ad Religionem Christianam alliciendos. Usque ad sexies mille Volumina seu chartæ Spiras numerant, quas in *Scripturam* conscripserat. Ut ut res sit, hoc saltem constat, neminem unquam æquè ac ipsum in *Biblia* laborasse, sive ad *Textus* emendationem, sive ad ejusdem explanationem. Si ejus *Scholia* seu literales *Notulas* in *Scripturæ Textum* & *versiones* haberemus, de profunda ejus eruditione & magna animi ad *Criticam Librorum Sacrorum* attentione meliùs judicare possemus. Satis etiam in *Hebraicis* versatus erat, ut à *Iudæis* quos interdum consulebat facilè non deciperetur; ejusque ingenii vastitas efficiebat ut multa detegeret ad *Scripturarum* elucidationem utilia. Ejus Ingenii vis, Judiciique soliditas agnoscitur in ejus *Homiliis* seu sermonibus quos extempore dictabat aut pronuntiabat. Licet enim singularibus sententiis creberrimus sit, tot tamen inutilitates & digressiones in illis non deprehenduntur ac in

plerorumque aliorum *Patrum Homiliis*, Multò plus eruditionis inerat *Commentariis* ejus, seu *Tractatibus*, in quibus *Scripturæ* sensum profundiùs scrutabatur; & S. *Hieronymus* observavit illum in ejusmodi *Operibus* ad *Hebraicum Textum* confugisse, ne quid negligeret quod ad Librorum Sacrorum elucidationem conducere posset. Nimium tamen eruditionis admiscuisse videtur suis in *Scripturam Operibus*, & à *Bibliorum* simplicitate longè nimis obivisse. Sed cum acuti & penetrantis esset ingenii, solum sublimem sensum in pretio, habebat & nescio quam interpretationem quam *Spiritualem* vocabat; *sensumque literalem* fastidiebat, quem nihil non humilius simpliciusq redolere putabat. Vitiosa tamen est ejusmodi *Methodus*; quia res non sunt explicandæ juxta ingenii nostri acumen & ideas quas de illarum humilitate vel sublimitate, formamus, sed quales sunt in se ipsis & in sua natura sunt considerandæ. In quo hallucinati sunt plerique eorum qui *Platonicorum* libros ut exemplar imitandum sibi proposuerunt. Si semel hæc aperiatur fenestra, quisque sublimes & spirituales sensus secundùm propriam indolem finget; & ita sordebit *historicus* & *literalis Bibliorum sensus*. Verum est quod *Origenes* in hoc excusabilis fuisse videatur, quia experientiâ didicerat *Scripturæ* literam ad institutionem parum conducibilem esse; contrà vero suas *Allegorias* Auditorum suorum animas excitare & ad Lectiones suas attentiores reddere. Idem ibid. l 3. c. 9.

Origenes Adamantius, patriâ *Alexandrinus*, *Leonidæ Martyris* filius, *Ammonii* præstantissimi Philosophi in Philosophia, & *Clementis Alexandrini* in sacris dogmatibus auditor, ac discipulus. Vir tantæ fuit eruditionis & ingenii, ut ei parem doctissima *Græcia*, felicissimorum ingeniorum parens, nunquam habuerit. *Sixt. Senens.*

Athanasius eum fidei suæ testem locupletissimum vocat.

Severus Sulpitius asserit, eum in illâ parte, quâ probatur, neminem post *Apostolos* habuisse æqualem; in eâ verò, quæ jure reprehenditur, neminem deformiùs errasse. *Hieronymus*, quanquam satis acerbè interdum in eum invehitur, tamen maximè admiratur ejus eruditionem; eundemque prædicat *sacrorum omnium expositorum victorem*.

Origenes Adamantius à D. *Hieronymo Chalcenterus* dictus, id est habens *ærea intestina*, rarum sapientiæ sydus, atque utinam non caducum. Dum enim fastidit literam, Historiam penè omnem in Allegoriam vertit; & dum sublimiora sectatur, corruit in profundum, *Ioan. Bona*. Card.

Certè magno fuit vir ingenio, atque excellenti eruditione *Origenes*: uti non immeritò scientiam illius optaverit *Hieronymus*, etiam cum invidiâ nominis. Fuit ille quidem perniciosorum dogmatum author; sed tamen, quia præstantissimus erat *Sacræ Scripturæ* interpres, ita spernendi ejus errores fuere, uti nihil derogaretur summis ejus virtutibus. Falli & Hallucinari humanum est. Solitudinem quærat oportet, qui vult cum perfectis vivere. Pensanda vitiis bona cujusque sunt, &, qua major pars ingenii stetit, ea judicandum de homine est. *Petr. Cuneus* de *Rep. Hebr.* p. 294, 295.

Quid aliis usu veniat, nescio: in me certè comperio, quod dicam: Plus me docet

docet Christianæ Philosophiæ unica *Origenis* pagina, quam decem *Augustini*. *Erasm*. Epist. l. 2. Epist. 26.

Erat in omni disciplinarum genere versatissimus adeò, ut ipsis *Christiani* nominis hostibus admirationi fuerit. *Porphyrius* arcem totius eruditionis tenuisse dicit. *Konig*.

Est certè hic *Scriptor* adeò omnibus modis impurus, sive ita ipse scripsit, sive depravata posteà fuerant ejus *Scripta*, ut nullam in *Ecclesiâ* authoritatem in rebus controversis mereatur. *Theod. Beza* in Epist. 28.

Quamvis doctissimus fuerit, deceptus tamen ex *Platonis* Philosophiâ in multos errores incidit; S. *Basilius* in libro de *Spiritu Sancto* c. 20. dicit *Origenem* non habuisse sanas de spiritu sancto opiniones: S. *Epiphanius* in libris de *Heresibus* ponit *Origenem* in numero aliorum *Hæreticorum*: S. *Hieronymus* vertit in *Latinum* idioma libros *Origenis Periarchon*, ut ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent. Denique in quinto *Synodo generali*, collatione 8. canon. 2. dicitur *Anathema Origeni*, & Scriptis ejus. *Bellarmin*. de Script. Eccles.

Quantùm attinet ad *Cypriani* æqualem *Origenem*, ex quo uno si salvus perdurasset plus lucis nobis accederet quàm ex reliquis aliis, & à quo forsan potius quàm à cæteris omnibus haberemus in quo acquiesceremus, paucula sunt, & maximam partem, fœdè lacera, & miserè immutata quæ sub illius nomine feruntur. Magni enim & mirandi istius viri monumenta, neque temporum, neque hominum injuriam superare potuerunt. Atque haud scio annen horum invidia graviùs eum afflixerit, quàm ipsa tot seculorum vetustas quæ ab ipsius morte ad nos fluxerunt. *Dall*. de usu *Patr*. l. 1. c. 1.

Epiphanius & *Rufinus* eum sex millia voluminum in *sacras Scripturas* elaborasse referunt. *Vincentius Lirinensis* addit, neminem mortalium plura scripsisse, quàm *Origenem*; cujus *Opera* non solùm non perlegi, sed ne inveniri quidem possibile est.

Quidam inter summos *Ecclesiæ* Proceres dicere non dubitabant, *Malle se cum Origene errare, quàm cum aliis verum statuere*.

Celebre de eo vetustatis judicium est, *Origenes ubi benè, nemo meliùs; ubi malè, nemo pejus*.

Origenes optimè scripsit contra *Celsum*, sed reliqua nihil valent. *Scaligerana* 2.

Inter *Origenis* opera hoc opus contra *Celsum* est, meo judicio, longè pulcherrimum atque amplissimum. *Tan. Fab*. Epist. l. 1. Ep. 43. p. 140.

Hic amore castitatis se castravit: Novum & vetus Testamentum memoriter novit: jam senex *Hebraicam* didicit *Linguam*. *Ioann. VVolf*. centur. 3. lection. Memorab.

Origenis libri contra *Celsum* præstantissimum opus sunt & profunda eruditione refertum——Liber hic politissimè, magna animi attentione exquisitaque methodo scriptus est. Non modò optimum *Origenis* opus est sed etiam *Apologia* pro *Christianis* absolutissima & elaboratissima omnium earum quas nobis transmisit *Antiquitas*. *Ell*. du *Pin*. Nov. Biblioth. *Author. Ecclesiastic*. Tom. 1. p. 388, 389. Gall.

Libri

Libri *Principiorum* magna cura scripti erant, & utilissimi fuissent si satis habuisset *Religionis* Principia ex *Scriptura* & *Traditione* explicare, imaginationes suas Philosophicas iis non admiscendo. Politioris styli sunt *Homiliis* ejus *Commentaria* in *Scripturam* magnaque eruditione plena, sed accuratione debita carent, plurimaque inutilia, obscura & intricata continent. Sæpè post explicationem aliquam inchoatam ad aliam se confert præcedente nondum absoluta. Ejus Homiliæ simpliciores & intellectu faciliores sunt, sed harum stylus minùs elegans est. Idem ibid.

Extant *Origenis* opera omnia Græco-Latina Tomis 2. in fol. an. 1679. per *Danielem Huetium. Parisiis* apud *Andr. Pralard.*

DIONYSIUS LONGINUS

Clar. An. D. CCXLVIII. Sophista, tempore *Severi* Imp. *Athenis* docuit. Erat *Porphyrii* Philosophi Præceptor, & *Zenobiæ, Palmyrenorum* Reginæ à Consiliis. Occisus est ab *Aureliano* Imp. eo quòd *Zenobiæ* author fuisset, ut *Romanis* sese opponeret, & superbiorem ei Epistolam dictasset.

Multa admodum *scripsit*, quorum pleraque apud *Suidam* legi possunt. Hodiè nihil ejus extat, præter opusculum illud elegantissimum περὶ ὕψους, De sublimi Charactere, & Fragmenta quædam apud *Porphyrium* in vita *Plotini*, & apud *Euseb.* l. 15. *Evangel.* Præparat.

Suidas Longinum Philosophum vocat; sed *Plotinus* eum dicebat Φιλόλογον μὲν, Φιλόσοφον δ' οὐδαμῶς, *Politioris* quidem *Literaturæ peritum, Philosophum* vero *minimè.*

Eunapius eum vocat Βιβλιοθήκην ἔμψυχον, καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, *Bibliothecam vivam*, & *ambulans Musæum.*

Dionysius Longinus Cassius, mordax *Criticus*, & Rhetor præstantissimus, atque egregius Philosophus, Magister *Porphyrii*, quem Eunapius in vitâ *Porphyrii*, & ipse *Porphyrius* in vitâ *Plotini* valdè commendant. *Joan.* Card. *Bona.*

Denique *Dionysio Longino*, Rethori κελτικωτάτῳ, qui sub *Aureliano Cæsare* de hoc charactere [de *sublimi stylo*] ablectum & planè aureolum reliquit libellum, appellatur ὕψος. *Voss.* Institut. Oratoriar. l. 6 p. 435.

Aristoteles, Cicero, Quintilianus & *Longinus Rhetorica Tractatus Antiquitatis* absolutissimos nobis reliquerunt. *Rapin.* Reflex. in Eloquent. Refl. 1.

Longinus magnus Magister dicendi; nec minor existimator scriptorum alienorum. *Petr. Victor.* l. 3. Var. Lect. c. 11.

Certè *Mosen*, quòd de *Deo* magnificâ sit oratione usus, laudat *Paganismo* deditus *Longinus*, impii illius *Porphyrii* præceptor, ut *Eunapius* & *Suidas* tradunt, ac *Porphyrius* ipse agnoscit. *Idcirco* (inquit *Longinus*) *Judæorum legislator, vir haud vulgaris, quandoquidem divini Numinis virtutem pro dignitate cognovit ac divulgavit; statim in ingressu atque initio legum scribens : Dixit Deus, quid inquit? Fiat Lux, & facta est; Fiat terra; & facta est. Voss.* Institut. Orat. l. 6. p. 446.

In *Longini* Libellum περὶ ὕψους notas eruditas scripsit *Gerb. Langbainius*, Anno 1636.

1636. 8° *Oxon.* Prodiit idem cum illustratione *Caroli Manolessii*, 4° *Bononiæ* 1644. Græcè & Latinè cum Notis *Tanaquilli Fabri* Salmurii anno 1663. in 8°.

CÆCILIUS CYPRIANUS.

Clar. An. D. CCXLVIII.

C*Arthaginiensis*, ex Gentili *Christianus*, ex Rhetore primùm Presbyter anno 247. dein ab anno 248. Episcopus *Carthaginiensis*, capite damnatus, & gladio animadversus anno 258. *Chartophyl.* Ecclesf. *Gul. Cave.* Extant opera *Paris.* 1666. & *Oxon.* 1682. fol.

Cyprianus Carthaginiensis Episcopus, natione *Afer*, ante susceptam fidem gloriosè Rhethoricam docuit: Sed suadente Presbytero *Cæcilio*, à quo & cognomen sortitus est, ad *Christum* conversus, omnem substantiam suam pauperibus erogavit; ac post non multùm in *Presbyterum* & Episcopum *Carthaginis* electus, multa piissima opuscula elegantissimæ Phraseos & *Ciceroniano* candori proximæ ad ædificationem *Ecclesiæ* scripsit. In quibus, ut *Hieronymus ad Paulinum* scribens, ait, *instar fontis purissimi lenis incedit & placidus*. Sixtus Senens.

Unus igitur præcipuus, & clarus extitit *Cyprianus*, quoniam & magnam sibi gloriam ex artis Oratoriæ professione quæsierat; & admodum multa conscripsit in suo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioso, suavi, & (quæ Sermonis maxima est virtus) aperto; ut discernere nequeas, utrumne ornatior in eloquendo, an facilior in explicando, an potentior in persuadendo fuerit. *Lactant.* l. 5. Institut.

Non alium video inter eos, qui Latinè scripserunt, qui ad *Apostolici* pectoris vigorem propiùs accedat: ubique sentias *Pastorem* loqui, ac *Martyrio* destinatum. *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 18.

Non possum equidem inficias ire, quin olim inter *orthodoxos Scriptores* primas tribuerim *Hieronymo*: Verùm ubi *Cyprianum*, quem priùs & carptim & oscitans legeram, propiùs sum contemplatus animi dubius reddor utrum utri præferam, adeò suis uterque virtutibus summus occurrit. Quòd si hoc nomine jure præfertur *Demosthenes*, quod propiùs accesserit ad verum illud ac naturale dicendi genus, & longiùs absit ab *umbra Declamatori*, longè præcellit hac parte *Hieronymum Cyprianus*: Magis ubique serius, ac minus affectans; cùm *Hieronymus*, quemadmodum & *Tertullianus*, in risu penè sit immodicus, subinde desidens in *expatiationibus*, plurimum admiscens ex profanâ literaturâ: Quæ dotes, si laudi dantur, non tam defuere *Cypriano*, quàm vel spretæ sunt, vel neglectæ. Nihil in hôc reperies quod ad ostentationem ingenii videri possit ascitum, aut quod ullo pacto vafritiem sapiat, quæ non abest *Hieronymo*. Idem ibid. lib. 28. ep. 6.

Cæterùm cùm *Lucubrationes* ab eo relictæ ore omnium in Ecclesiâ sint celebratæ; quidnam autem est quod *Gelasius Papa* in *Romano Concilio*, statuto *Canone* de libris Apocryphis, censuerit *Cypriani Opuscula* apocrypha esse: At per *Opuscula* certè non alia ab eo esse opera significata, quàm editos ab illo de rebaptizatione Hæreticorum tractatus, existimamus; qui uno volumine *opusculo-*

rum titulo inscripto, continerentur. *Baron.* 2. vol. ad an. 261.

Cùm jam *Christianam* Religionem amplexus est, derisum à *Gentilibus*, ac vilipensum, & loco *Cypriani*, dictum *Coprianum*, his verbis testatur *Lactantius*: *Audivi quendam hominem disertum sanè, qui eum jam mutatâ unâ literâ, Caprianum* (imò ut emendatiores codices habent, *Coprianum*, nempe stercorarium) *vocaret*: Quasi quòd elegans ingenium & melioribus rebus aptum, ad aniles se fabulas contulisset. *Idem* ibid. ad ann 250.

Cyprianum, virum sanctissimum *Carthaginienses* ad unum omnes in primis colunt, cui templum planè memorabile extra urbem ad littus maris extruxerunt: cumque cùm aliis pietatis officiis venerantur, tum festum diem, quem *Cypriana* vocant, quotannis celebrant. *Evagr. Scholastic.* l. 4. c. 16. Eccles. Hist.

Versus scripsit *Cæcilius Cyprianus*, *Afer*, Pontifex Carthaginiensis, qui *Valeriano* Imperatore pro *Christo* neci traditus est. Cujus *Opera* solutâ oratione omnibus nota, nec commendatione indigent. At versus, quia parum cogniti vobis, tantum indicare volui. Sunt verò, quos ego legi, sexaginta novem Heroici, *De sanctæ Crucis Ligno*, quos si semel legatis, iterum & sæpè legetis. *Lil. Gyrald.*

Tertulliani unicus admirator *Cyprianus*, ut etiam eum propter excellentiam *Magistrum* vocitare soleret, illius sententiarum quasdam liberè secutus est, ac, inter cæteras, istam de *rebaptizandis Hæreticis*, quam mordicùs tenuit — Idem beatus *Martyr* in sui seculi errore versabatur, putans omnibus Baptizatis, ne pueris quidem exceptis, *Eucharistiam* esse ad salutem necessariam. *Dall. de vero usu Patrum*, p 262, 263.

Quod de D. *Cypriani* Operibus nobis superest majorem ob amissa dolorem in nobis excitat. Nulli enim libri utiliores illis ad veræ *Theologiæ* solidam notitiam comparandam. In illis quæ fuerit antiqua *Ecclesiæ* Disciplina cernere licet. Singularia quædam ad *Ecclesiasticæ Historiæ* intelligentiam pernecessaria hinc hauriuntur, & plerarumque difficultatum in primis *Concilii* occurrentium elucidatio ibi reperitur, quarum solutionem alibi frustra quis quærat. *Ephemerides* Gallic. Erudítor. VIII. Febr. 1666.

* *Desiderii Erasmi* in D. *Cyprianum* annotationes, cum *expurgatione* permittuntur. *Index Madrit.* edit. Ann. 1667.

Non me terret auctoritas *Cypriani*, quia reficit humilitas *Cypriani*; magnum quidem meritum novimus *Cypriani* Episcopi & *Martyris*. *D. Augustin.* L. 2. de Bapt.

Beatissimus *Cyprianus* velut oleum decurrens in omnem Suavitatem linguâ compositâ: Declamator insignis, Doctorque admirabilis. Quantos enim ille dubitantes non pertulit labi, lapsos verò firmissimâ prædicatione solidavit, confessores ad *Martyrium* ipse perduxit? & ne minor esset prædicationibus suis, ipse quoque *Martyrii* coronâ, Domino præstante, decoratus est. *Cassiodor.* Divin. Lect. c. 19.

Omnia Sancti *Cypriani* Opera edita in fol. *Oxonii* anno 1682. è Theatro *Sheldeniano*, correcta ad Manuscriptos Codices, qui summâ cura allegantur, recognita & illustrata per *Ioannem Fell. Oxoniensem* Episcopum.

PLO-

PLOTINUS

PHilosophus *Platonicus Ægyptius* natione, è civitate *Lyco*, discipulus *Ammonii*, Philosophi *Christiani*, præceptor *Porphyrii*, *Galieni*, *Taciti* & *Probi* temporibus. Sub *Philippo Romæ* docuit, non *Idololatras* modò, sed & *Christianos* habens Auditores, à quorum religione non multùm abhorrere creditus est. *Civitatem* conditurus, ad *Platonis* ideam, *Galiens* Imp. opem imploravit, sed hic à *Consiliariis* suis est absterritus. Fuit corpore gracili, tenui valetudine, morboque Sacro obnoxius. *Scripsit* de Rebus Philosophicis libros 54. in *Enneadas* sex distributos; quos *Latinè* interpretatus est *Marsilius Ficinus*. *Porphyrius* illum quoque contra *Gnosticos* scripsisse addit. Doctrinam ejus *Ficinus* egregiè explicavit. Obiit Anno 270. ætatis 66. *Amelii* Præceptor: tantâ virtutis veneratione superstitibus relictâ, ut aræ passim ipsi, veluti *Deo*, extruerentur. *Hofman.* Clar. An. D. CCL.

Plotinus in disputationibus strenuus, ad inventionem solers, ad opportuna percipienda promptissimus, soli tamen intelligentiæ studens, nihil de *Orthographiâ* curabat. Qui ad hunc legendum accedunt, hos mente sublimiore esse convenit, nam cæteri homines animum habent, hic verò non animum, sed intellectum. Quæ scribere conceperat, ita animo disposuerat, ut è libro quodam antè oculos posito exscribere videretur: sique ab aliquo interrumpebatur, peracto negotio, non repetebat Scripta, sed sequentia contexebat, quasi nihil intermisisset. *Porphyr.* in vit. *Plotin.*

Ob vim ingenii cœlestem & dictionis obliquam, & ab ænigmatum obscuritate non alienam rationem, gravior & à populari captu disjunctior videbatur. *Eunapius* in *Porph.*

Plotinus certè nostræ memoriæ vicinus temporibus, *Platonem* cæteris excellentius intellexisse laudatur. *Aug.* de Civit. *Dei* l. 8. c. 10.

In *Plotino Augustinus* l. 3. Acad. videri *Platonem* revixisse scribit. Ita fuit ille os *Platonis* in Philosophiâ purgatissimum & lucidissimum, dimotis nubibus erroris. *Macrobius* quoque Principem Philosophiæ facit *Plotinum* cum *Platone*. *Lud. Viv.* comment in loc. prædict. *August.*

Qui hunc audit, *Platonem* audire se putet: aut enim in *Plotino Plato* revixit, aut Dæmon idem prius *Platonem*, deinde *Plotinum* afflavit *Marsil. Ficin.* in Epist. ad Lect.

Plotinus Platonicus profundissimus, & à populari captu omninò disjunctus. Genus dicendi sectatus est horridum & incultum, verborumque ac sententiarum obscuritate perplexum. *Ioan.* Card. *Bona.* in Notit. Auctor.

Plotinus magis quàm quisquam verborũ parcus. *Macrob.* in som. *Scip.* l. 2. c. 12.

Vir sapientiâ inclytus vocatur *Lipsio* cent. 4 Miscellan. Epist. 39.

Philosophus maximi nominis, quique posteris exemplum doctrinæ præbuit. *Barth.* ad *Zach.* pag. 284

Plotinus Numenii inventa & dogmata sibi tribuere à maledicis quibusdam dictus est, quo *plagii* crimine ut liberaretur, *Amelius* librum scripsit de *Differen-*

riâ doctrinæ Plotini & Numenii. Joan. Jons. de script. Hist. Philos. l. 3. c. 10.

De *Platonica*, ut & *Pythagoricæ Philosophiæ* Principiis, scripsere olim *Numenius*, *Cronius*, *Moderatus*, & *Thrasyllus*, qui *Tiberiano* ævo vixit: Sed omnium ante se industriam curâ accuratâ vicit *Plotinus*. *Voss.* de Philos. Sect. p. 72.

Plotinus non modò Hæbræorum Patrum, sed Piscatorum quoque ac Salvatoris nostri perdoctus traditiones. *Theodoret.* de curandis Aff. Græc lib. 6.

Sed redeo ad *Plotinum*, cujus morientis verba literis planè aureis, & si quid auro reperitur etiamnum pretiosius, perscribenda: quia quid nostrûm cuique meditandum obeundumque sit, summa veritate præscribunt, non duxi per incuriam transmittenda. Nam cùm jamjam foret animam acturus, pertexit ad eum invisendum *Eustochius*, sicuti ab eodem relatum sibi, *Porphyrius* scribit: habitabat is *Puteolis*. *Adhuc* (inquit *Plotinus*) *te expecto, atque equidem jam adnitor, quod in nobis divinum est ad divinum ipsum quod viget in universo, redigere.* Spiritumque his verbis emisit. *Rhodogin.* Lect. Antiq. l. 21. c. 10.

Plotini Philosophiæ *Platonicæ* libri 54. in sex Enneades distributi prodierunt *Græcè* cum Interpr. *Marsilii Ficini* & Commentariis. *Basileæ* in Fol. An. 1580.

GREGORIUS.

Clar. Anno D. CCLIV.

Antea *Theodorus* dictus, Episcopus fuit *Neocæsariensis*, & à magnitudine miraculorum patratorum *Thaumaturgus* appellatus, auditor fuit *Origenis*, dum esset adolescens; sed ab erroribus ejus omninò immunis fuit. *Bellarm.* Obiit ann. Dom. 265.

Scripta Genuina hæc sunt: Panegyricum in *Origenem*—Metaphrasis in Ecclesiastem. — Brevis expositio fidei — Epistola Canonica. Aliæ Epistolæ plures quæ non extant.

Opera Supposititia sunt: Ἡ κατὰ μέρος πίστις—Capita XII. de fide, cum Anathematismis — In annunciationem S. Dei Genetricis Sermones tres — Sermo in Sancta Theophania. — Ad Tatianum de animâ disputatio. *Gul. Cave.*

Certè *Basilius* tantam fuisse miraculorum ejus præstantiam ait, ut ab ipsis etiam veritatis hostibus *Alter Moyses* appellaretur. Virum Apostolicorum signorum & virtutum vocat: *Hieronymus*.

Vir doctus & sanctus, & multa scripsit, & miraculis vivens coruscavit. *Trithem.*

Vir Apostolicarum virtutum maximè compos, inter omnes Patres. *Barth.* in Adv. p. 36.

Gregorium Magnum & illius voces quo loco ponam? annon cum *Apostolis* & *Prophetis*, virum qui eodem Spiritu, quo illi, versatus est, quique *Sanctorum* vestigiis per omnem vitam inhæserit, quique Evangelicæ conservationis vigorem, quamdiu vixit, præstiterit? Equidem illud dixerim: profectò injuriâ afficeremus veritatem, si non animam illam annumeremus iis qui *Deo* juncti sunt: Qui velut insignis magnaque lucerna in Ecclesiâ *Dei* resplenduit: Qui *Spiritus* ope

ope terrorem habuit adversum Dæmonum potestatem. *Basil.* de Spirit. Sanct. cap. 29.

De *Gregorio* illud constat: Quantumlibet in fide Christianâ *Origenem* habuerit Catechistam atque Doctorem; tamen adeò omni penitus impuritate defæcatam ab eo cognoscitur hausisse doctrinam, ut nullus unquam nec adversariorum quidem fuerit, qui vel levi suspicione cum *Origene* conniventiæ cum in crimen adduxerit. Quòd verò in ipsum aliquando fuerit inclamatum, suis scriptis favisse *Sabellio*: procul hæc abhorrebant ab *Origenis* Sententiâ. *Baron.* ad Ann. 266.

Contra Gentiles scribens *Thaumaturgus* aliquibus visus est *Sabellio* arma subministrâsse, quod S. *Basilius*, *Baronius*, aliique purgant & excusant.

Iste *Gregorius* crebrò hominum celebratur sermone non *Athenis* solùm & *Beryti*, verum etiam per totam regionem *Ponti*, atque adeò per universum (prope dixerim) orbem terrarum. *Socrat.* l. 4. Hist. Eccles. c. 27.

Ubi cognovit suum instare obitum, totam diœcesin ac civitatem suam perscrutans, cùm septemdecim tantum *Ethnicos* in eâ reperisset, Gratias *Deo* agit, quod suo *Successori* tot relinqueret simulachrorum cultores, quot ipse ejus Ecclesiæ curam suscipiens in eâ Christianos invenisset.

Sicut de *Moyse* ait *scriptura*, quod eruditus esset omni sapientiâ *Ægyptiorum*: Ita quoque magnus iste vir [*Gregorius Thaumaturgus*] cùm omnem *Gentilium* eruditionem atque doctrinam perscrutatus esset, factoque periculo didicisset, quàm infirmæ eorum opiniones sint atque sententiæ, quàmque parum sibi constent. Discipulus fit *Evangelii*, ac priùs quàm per mysticam & incorpoream nativitatem institutus esset, adeò rectè atque præclarè sese in vitâ gerebat, ut nullas peccati sordes ad *Lavacrum* afferret. *Gregor. Nyssen.* in vita ejus.

Gregorii Thaumaturgi Episcopi *Neocæsariensis* opera varia, Græcè & Latinè summâ curâ comparata, Interprete & scholiaste Doctore *Gerardo Vossio* colliguntur, *Romæ*, ann. 1594. unà cum variis Sanctorum Patrum opusculis, quæ anteà nunquam prodierant è prælis, eodem Interprete & scholiaste *Gerardo Vossio*. Hæc autem impressa in 4° *Moguntiæ*, ann. 1604. & in fol. *Parisiis* ann. 1622. junctis sanctorum *Macarii Egyptii*, & *Basilii Seleuciæ* Episcopi operibus, cum *Zonaræ* expositione in aliquot *canonicas Græcorum* Epistolas. De his operibus plene *Possevinus in suo Apparatu sacro*, *Bellarminus* & *Labbeus De Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui multis contendunt ut magnam saltem eorum partem, si non omnia, legitimam & putent & probent. Attamen ut ego ingenuè sensum meum aperiam, dicam valdè mihi suspecta esse ea omnia quæ sub ejus nomine vulgata sunt, ob auctoritatem S. *Gregorii Nysseni* Episcopi, qui teste *Leontio Byzantino* in libro de *sectis*, c. 8. ait in vitâ D. *Gregorii Thaumaturgi* quam conscripsit, eum nihil de Scriptis reliquisse posteritati: Quis enim hoc meliùs noscere poterat, quàm S. *Gregorius Nyssenus*, qui vitam ejus scribebat? *Oudin* in Supplement. de Script. Ecclesiast.

PORPHYRIUS

Claruit A.D. CCLXX.

PHilosophus *Tyrius*, clarâ ortus prosapiâ, priùs *Malchus* vocabatur, deinde ob vestem regiam *purpuream*, quâ ob nobilitatem utebatur, *Porphyrius* à Sophistâ *Longino*, qui ejus in *Rhetoricis* Præceptor erat, dictus est. *Plotini* fuit discipulus, magister verò *Iamblici*. Natus *Aureliani* temporibus, obiit sub finem *Diocletiani*.

Scripta ejus hæc sunt: De divinis nominibus, l 1.—De Principiis lib.2—de Materiâ, lib.6. — De animâ; lib. 5. — De animalium abstinentiâ, lib.4. — De cognoscendo seipsum, lib. 4. — Quòd una fuerit *Platonis Aristotelisque* secta, lib.7 —In historiam *Iuliani Chaldæi* Philosophi, lib.4. — Contra Christianos, lib.15. — De Homericâ Philosophiâ —Ad *Aristotelem* quòd anima sit *entelechia*—Philologiæ Historiæ, lib. 5. — De Genere, Specie, Differentia, Proprio & Accidente——De *Nili* fontibus, secundum *Pindarum*——De utilitate quam Reges ex *Homero* percipere possunt, lib 10.——Miscellanearum Quæstionum, lib.7.——In *Thucydidis* procœmium—— Ad *Aristidem*, lib.7.——In *Minutiani* artem. Item alia plurima, præcipuè verò *Astronomica*.

Hic est ille *Porphyrius*, qui contumeliosam, ac atrocium injuriarum plenam linguam in *Christianos* movit, & quâ suum pestiferum venenum in eos effudit, ac ejaculatus est. *Suid.*

Porphyrius, vir, si quis alius fuit, Religioni *Christianæ* & ejus *cultoribus* infestissimus. *Tanaquil. Fab.* Epist. l. 1. p. 145.

Rabidus adversus *Christum* canis audit *Porphyrius Hieronym.* in procem. catalog. Scriptor. Eccles.

Porphyrius contra veritatem rabidâ debacchatus est insaniâ. *Theodoret.* Serm. 1. de *Græc.* affect. curatione.

Porphyrius à posteriore *gentilitate* maximè cultus, & inter *Platonicos*, ob excellentiam, *Philosophus* cognominatus; sed hostis ille *Christi* asophos vel misosophos potius appellandus. Hic habitus omnium *Platonis* mysteriorum consultissimus. *VVier.* de Mag. Infam. c. 3.

Ejus adeo exosum & execrabile nomen, ut in *Edictis Imperatorum* profligatissimi quique *Heretici*, *Porphyriani* dicerentur. *Crakanthorp.* de Provid. Dei.

Porphyrii Scripta adversus *Christianos* olim combusta fuisse *Theodosii* M. jussu, ann. 448. patet ex *Actis Concil. Ephesini.*

Lactantius duorum meminit Philosophorum, qui contra *Christianos* scripserint, quorum prior sine dubio hic *Porphyrius* fuit. Describit eum velut sub velo Philosophi omnibus vitiis coopertum, avarum simul ac luxuriosum, quique opibus suis ipsos *Iudices* corruptos habuerit in potestate. *Holman.*

Magnum hujus inter *Philosophos*, ac *sophistas*, nomen fuit— -*Porphyrium* primitùs fuisse *Christianum*, sed posteà à Religione hac resiliisse, *Augustinus* innuere videtur, l. 10. de *civ. Dei*, c. 28. Id ob auctoritatem tanti viri inficias ire non ausim: Sed hactenus tamen nihil invenio, quo id verisimile fiat, præterquam quòd junior

junior familiariter usus sit *Origene*. Ac longè etiam minùs assentire possum doctissimo *Annalium Ecclesiasticorum* Scriptori, [*Baronio* ad annum 325.] qui jam senem denuò ex *Gentili Christianum* factum putat. *Voss.* de Hist. Græc.

Usque adeò vir ille [*Porphyrius*] in omni virtutum genere volutatus promiscuè fuit, ut nescias quid laudes magis, Sermonis elegantiam & nitorem, an verò dicendi acrimoniam. Videtur extremam senectam attigisse; quo factum, ut multas reliquerit observationes, libris prius à se editis repugnantes: de quibus non possum aliter existimare, quàm quòd ætatis progressu sententiam mutarit. *Eunap.* in vit. *Porphyr.*

Porphyrius tanquam *Mercurialis quædam catena* ad Mortales demissa, omnigenæ eruditionis beneficio, cuncta apertè, dilucidè, claréque explicabat Plotini & Philosophorum res, qui arcana sua obscuritatis latebra, sicut Poëtæ Fabulis, involverunt, postquam laudatum *perspicuitatis remedium* (τὸ φάρμακον τῆς σαφηνείας) experientia edoctus gustasset. *Eunapius in vitâ ejus.*

Porphyrium Christianæ fidei desertorem tanti fecit *Libanius* sophista, ut eum pro Deo habuerit. *Niceph.* lib. 10. cap. 3.

Julianum ejus mendaciis atque deliramentis tanquam divinis vocibus exultasse, liquet ex *Nazian.* orat. 4.

Capitalis quidem ille [*Porphyrius*] fidei *Christianæ* hostis, Philosophus tamen insignis, & veterum historiarum scientissimus. *Nic. Full.* Miscell. sacr. l. 2. cap. 6.

Optandum esset nos habere libros quos adversus *Christianos* conscripsit: Si eos haberemus libros quos habebant *Patres* egregia in iis cerneremus.

Ex *Aristotelis* libris *Topicorum* sumpsit *Porphyrius* quæ de *quinque vocibus* composuit; opus, ut meâ utique sententiâ utilissimum, ità longè ab utilitate traditum. Præterea ταυτολογίαν, & molestiam *Orationis*. *Lud. viv.* de causis corrupt. Art. p. 181.

Porphyrius è *sacris Literis*, quæ sibi collibuit suffuratus, nonnullis inde sententiis sua monumenta intersitis, posthabuit *veritatem* perdiscere. Simiusque duntaxat imitator permansit, vel ut veriùs dicam, *Graculus* quidam fuit alienis plumis excultus. *Theodoret.* serm. 7. p. 108.

Quæ verò causa eum moverit, ut deficeret à fide & libros in Christianos scriberet docet *Socrates* l. 3. c. 19. Nam iste *Cæsareæ Palestinæ* à quibusdam Christianis reprehensus, cùm prægravi, quâ ardebat, iracundia illud ferre non posset, religionem *Christianam* deseruit; & præ odio illorum, qui ipsum coarguerant, ad libros conscribendos, quibus *Christianos* maledictis & contumeliis perstringeret, præceps ruit. Eadem *Nicephor.* l. 10. c. 36. *Lud. Viv.* comment in l. 10. c. 26. *Augustin.* de civ. *Dei.*

Porphyrii opera, viz. de Abstinentiâ ab animalibus necandis, libr. 4. cum versione *I. Valentini*: De vitâ *Pythagoræ* liber: Sententiæ ad Intelligibilia ducentes: De Antro Nympharum, quod in Odyssea describitur, Latinè omnia versa sunt per *Lucam Holstenium*; qui & dissertationem de Vitâ ac Scriptis *Porphyrii*, nec non Observationes ad vitam *Pythagoræ* adjecit.

Can-

Cantabrigiæ in 8° Impensis *Guil. Morden.* annos 1655.
Libri quatuor de Abstinentiâ prodierunt Græcè cum Scholiis *Michaelis Ephesii* anno 1547. Florentiæ in Fol.

Scholia ejus optima ad Iliada *Homeri* se habere, aliquando in lucem proditura, ait *Isaacus Vossius* ad *Melæ* lib. 1. c. 9. quæ cum aliis commentatoribus Poetæ ejus è Bibliothecâ Peirescianâ acceperit.

ÆLIUS SPARTIANUS

D. Clar. An. CCXCIII.

Diocletiani Imperatoris temporibus floruit. Vitas *Adriani, Ælii veri, Didii Iuliani, Severi & Pescennii Nigri, Caracallæ & Getæ*, literis consignavit.

Ælius Spartianus profundissimâ scatet eruditione, non sine sui temporis eloquentiâ. *Ioan. Bapt. Pius*, c. 57. annot. poster.

E *Spartiano, Lampridio, Capitolino, Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21.

De *Stylo* res nota, uti & aliorum, qui cum *Spartiano* conjungi solent. Ut sunt *Gallicanus, Trebellius Pollio, Iulius Capitolinus*, & alii. De quibus sic *Erasmus* in *Ciceroniano*: *In his vix est quod probes, præter Historiæ fidem. Nam ægrè tuentur Sermonis Latini castimoniam. Voss.* de Hist. Lat.

Rarissimos superesse, qui veritatem viderentur exquisitè sectari, & sibi comperta scripsisse, in cæterorum tamen copiâ non spernendos, voluit divina benignitas. In his ponere soleo *Polybium, Suetonium, & Vitarum Augustarum* ineptos plerumque consarcinatores, nisi si ita interpolatos; *Tacitum Ammianum Marcellinum*. Quibus etsi diversissimis *Scriptoribus*, maximè omnium *veritatis* studium cordi fuisse scimus. *Barth.* l. 60. advers. in *Augustin.* de C.D.l.1.c.6.

In *Spartiano* multa pluribus in locis deprehenditur earundem rerum repetitio, & plurima ubique confusio. Nam quoties *Serviani* cædem legas in *Adriano*? in cujus vitâ contexendâ poterat sanè, debuerat certè *Spartianus* vel temporum servare seriem, vel per partes sic dicenda distinguere, ut de publicè gestis, de peregrinationibus, deque privatâ cæterâ ejus vitâ separatim tractaret. Qui quidem ordo in aliis quoque *Spartiani* scriptis desideratur. *Bonifac. Roman.* Hist. Scriptor.

Ælius Spartianus Historicus non magni ponderis. *Dempster.* in Elench. *Scriptor.*

Certum est quòd *Spartianus*, Lampridius cæterique qui quod *Historiæ Augustæ* nomen obtinere solet composuerunt, tempora de quibus scribunt mirum in modum illustraverint, quòdque eorum librorum lectio, quandoquidem melioribus hac in parte destituti sumus, absque insigni dispendio negligi nequeat. Sed totum illud ingens volumen quod ab illis habemus, frigidum & exanime cadaver est, potiùs quàm *Historicum* corpus debitè animatum. Omnes Eruditi judicio conformes sunt Authori qui, in sua *Præfatione*, *Historiæ dehonestamenta* eos nominat. Dicique potest nihil in eorum lectione profici posse, quod attinet

ad

ad Historiæ regulas, nisi in contrarium sensum trahantur, quemadmodum in illorum imperitorum *Fidicinum* cantu, quem Discipulos suos audire volebat *Isinenias*, ut errores vitarent quos in illo animadvertissent. *Francis. Mothæus le Vayer*. Præfat. sua. Gall.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum scriptis apparet: quamobrem cùm scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eadem in eos invidiâ, quæ de *Christianis* scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeò ut acerbissimæ in eos per Imperatores *M. Antoninum* & *Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Historiæ Augustæ Scriptores, licèt exili quidem ac levidensi testimonio prosequatur *Caspar Barthius* alicubi, & ipso ævo *Theodosiano*, vel etiam *Iustinianeo* latinitatem in plerisque deformiorem pronunciet: Nolim quisquam utilitatis parùm ex eorum lectione comparari posse putet. *Whear.* Meth. leg. Hist. Civil. Sect. 22.

Historiæ August. scriptorum lectio cùm omnibus & Historiæ & Morum antiquorum studiosis necessaria, nedum utilis; tum vel maxime iis, qui cognitione *Iuris Civilis* Romanorum delectantur. Quàm multa enim toto sparsim opere invenias, quæ ad Iurisprudentiæ studia propriè pertineant? quàm multis locis, aut novum Jus aliquod introductum, aut vetus antiquatum observatur? ut taceam, quòd absque his scriptoribus fuisset, plurimos prudentes, quorum extant in *Pandectis* & nomina & Fragmenta, ignoraremus: Taceam item dictionis genus, in multis commune cum antiquis Jurisconsultis. Quid? tot Principum pulcherrimas Epistolas, tot gravissima Senatûs-consulta, tot alia publica monumenta, è scriniis Augustorum, Actis Senatûs & populi, aut nescio unde ex abdito eruta, quanti censemus facienda? aut quem mihi dabis ex omni veterum Auctorum numero, cui propter similem vel fidem, vel diligentiam tantum debeamus. Nec prætermiserim eruditas illas neque longè petitas, sed è re natas digressiones, quibus hi Libri, tanquam segmentis purpuræ veri luminis, variis locis sunt ornati. *Isaac. Casaub.* In Prolegom. ad Histor. August.

Ælius Spartianus, *Ælius Lampridius*, *Iulius Capitolinus*, aliique *Historiæ Augustæ* Scriptores, in lucem emissi sunt cum integris Notis *Isaaci Casauboni*, *Claudii Salmasii* & *Iani Gruteri*, duobus Tomis in 8°. *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ*, anno 1671.

ÆLIUS LAMPRIDIUS.

IMperatorum *Diocletiani* & *Constantini* Magni temporibus vixit. Nam ad illum quidem *Antonini Commodi*, ad hunc verò *Antonini Heliogabali* & Clar. A. D. CCXCVI.

 Alexandri

Cantabrigiæ in 8° Impensis *Guil. Morden.* annos 1655.
Libri quatuor de Abstinentiâ prodierunt Græcè cum Scholiis *Michaelis Ephesii* anno 1547. Florentiæ in Fol.

Scholia ejus optima ad Iliada *Homeri* se habere, aliquando in lucem proditura, ait *Isaacus Vossius* ad *Melæ* lib. 1. c. 9. quæ cum aliis commentatoribus Poetæ ejus è Bibliothecâ Peirescianâ acceperit.

ÆLIUS SPARTIANUS

D. Clar. An. CCXCIII.

Diocletiani Imperatoris temporibus floruit. Vitas *Adriani, Ælii veri, Didii Iuliani, Severi & Pescen ii Nigri, Caracallæ & Getæ*, literis consignavit.

Ælius Spartianus profundissimâ scatet eruditione, non sine sui temporis eloquentiâ. *Ioan. Bapt. Pius*, c. 57. annot. poster.

E *Spartiano, Lampridio, Capitolino, Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21.

De *Stylo* res nota, uti & aliorum, qui cum *Spartiano* conjungi solent. Ut sunt *Gallicanus, Trebellius Pollio, Iulius Capitolinus*, & alii. De quibus sic *Erasmus* in *Ciceroniano*: *In his vix est quod probes, præter Historiæ fidem. Nam ægrè tuentur Sermonis Latini castimoniam. Voss.* de Hist. Lat.

Rarissimos superesse, qui veritatem viderentur exquisitè sectari, & sibi compertа scripsisse, in cæterorum tamen copiâ non spernendos, voluit divina benignitas. In his ponere soleo *Polybium, Suetonium*, & *Vitarum Augustarum* ineptos plerumque consarcinatores, nisi si ita interpolatos; *Tacitum Ammianum Marcellinum*. Quibus etsi diversissimis *Scriptoribus*, maximè omnium *veritatis* studium cordi fuisse scimus. *Barth.* l. 60 advers. in *Augustin.* de C.D.l.1.c.6.

In *Spartiano* multa pluribus in locis deprehenditur earundem rerum repetitio, & plurima ubique confusio. Nam quoties *Serviani* cædem legas in *Adriano*? in cujus vitâ contexendâ poterat sanè, debuerat certè *Spartianus* vel temporum servare seriem, vel per partes sic dicenda distinguere, ut de publicè gestis, de peregrinationibus, deque privatâ cæterâ ejus vitâ separatim tractaret. Qui quidem ordo in aliis quoque *Spartiani* scriptis desideratur. *Bonifac. Roman.* Hist. Scriptor.

Ælius Spartianus Historicus non magni ponderis. *Dempster.* in Elench. *Scriptor.*

Certum est quòd *Spartianus*, Lampridius cæterique qui quod *Historiæ Augustæ* nomen obtinere solet composuerunt, tempora de quibus scribunt mirum in modum illustraverint, quòdque eorum librorum lectio, quandoquidem melioribus hac in parte destituti sumus, absque insigni dispendio negligi nequeat. Sed totum illud ingens volumen quod ab illis habemus, frigidum & exanime cadaver est, potiùs quàm *Historicum* corpus debitè animatum. Omnes Eruditi judicio conformes sunt Authori qui, in sua *Præfatione*, *Historiæ dehonestamenta* eos nominat. Dicique potest nihil in eorum lectione profici posse, quod attinet

ad

ad Historiæ regulas, nisi in contrarium sensum trahantur, quemadmodum in illorum imperitorum *Fidicinum* cantu, quem Discipulos suos audire volebat *Ismenias*, ut errores vitarent quos in illo animadvertissent. *Francis. Mothæus le Vayer*. Præfat. sua. Gall.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum scriptis apparet: quamobrem cùm scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eadem in eos invidiâ, quæ de *Christianis* scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeò ut acerbissimæ in eos per Imperatores *M. Antoninum* & *Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Historiæ Augustæ Scriptores, licèt exili quidem ac levidensi testimonio prosequatur *Caspar Barthius* alicubi, & ipso ævo *Theodosiano*, vel etiam *Justinianeo* latinitatem in plerisque deformiorem pronunciet: Nolim quisquam utilitatis parùm ex eorum lectione comparari posse putet. *Whear*. Meth. leg. Hist. Civil. Sect. 22.

Historiæ August. scriptorum lectio cùm omnibus & Historiæ & Morum antiquorum studiosis necessaria, nedum utilis; tum vel maximè iis, qui cognitione *Juris Civilis* Romanorum delectantur. Quàm multa enim toto sparsim opere invenias, quæ ad Jurisprudentiæ studia propriè pertineant? quàm multis locis, aut novum Jus aliquod introductum, aut vetus antiquatum observatur? ut taceam, quòd absque his scriptoribus fuisset, plurimos prudentes, quorum extant in *Pandectis* & nomina & Fragmenta, ignoraremus: Taceam item dictionis genus, in multis commune cum antiquis Jurisconsultis. Quid? tot Principum pulcherrimas Epistolas, tot gravissima Senatûs-consulta, tot alia publica monumenta, è Scriniis Augustorum, Actis Senatûs & populi, aut nescio unde ex abdito eruta, quanti censemus facienda? aut quem mihi dabis ex omni veterum Auctorum numero, cui propter similem vel fidem, vel diligentiam tantum debeamus. Nec prætermiserim eruditas illas neque longè petitas, sed è re natas digressiones, quibus hi Libri, tanquam segmentis purpuræ veri luminis, variis locis sunt ornati. *Isaac. Casaub.* In Prolegom. ad Histor. August.

Ælius Spartianus, *Ælius Lampridius*, *Julius Capitolinus*, aliique *Historiæ Augustæ* Scriptores, in lucem emissi sunt cum integris Notis *Isaaci Casauboni*, *Claudii Salmasii* & *Jani Gruteri*, duobus Tomis in 8°. *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ*, anno 1671.

ÆLIUS LAMPRIDIUS.

IMperatorum *Diocletiani* & *Constantini* Magni temporibus vixit. Nam ad illum quidem *Antonini Commodi*, ad hunc verò *Antonini Heliogabali* & Clar. A. D. CCXCVI.

Alexandri Severi vitas scripsit. *Gerard. Ioan. Vossius* eundem sibi *Ælium Spartianum* atque *Lampridium* videri existimat.

Mihi quidem id animi fuit, ut imitarer *Suetonium Tranquillum*, *Fabium Marcellinum*, *Gargillium Martialem*, *Iulium Capitolinum*, *Ælium Lampridium*, cæterosque, qui hæc & talia, non tam disertè, quàm verè memoriæ prodiderunt. *Flav. Vopisc.* in *Probo*, c. 2.

E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum Historicis, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Iust. Lips.* l. 5. Epistolic. Quæst. ep. 21.

Ælius Lampridius Historicus futilis, si scribendi genus spectetur, cæterùm necessarius Polyhistor. *Dempster* in elench. Script.

Lampridius Historicus frigidus. Idem ibid.

Stylus *Lampridii* pedester ac humilis est, dictio parùm sincera, numerus plerumque subsultans; res nullâ seriè digestæ, ita relatæ, ut in mentem veniebant; nullus verborum delectus, nullus eloquentiæ apparatus. *Barth. Bonifac.* in excerpt. de *Roman. Histor.* Scriptor.

De *Iulio Capitolino*, *Ælio Lampridio*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Ælio Spartiano*, & *Vulcatio Gallicano*, qui uno ferè tempore sub *Diocletiano* & *Constantino* Magno *Imp. Rom.* Principum vitas conscripsere, vix habeo quid dicam; adeò temporum injuriâ & *Librariorum* indiligentiâ sunt mutili, & corrupti; ex his tamen quæ extant facilè colligere possumus, eos pro temporum conditione satis diligentes in historiâ conscribendâ fuisse, sed rerum dispositio, quâ usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt, multis ineptè, quæ ad rem nihil vel parum pertinent, additis, & cùm brevitati student, in nimiam verbositatem incidunt, minuta quæque persequentes. Nobis tamen chari esse debent, cùm eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de *Rom. Hist.* Script c. 20.

Illud opinor apud eruditos omnes in confesso esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, *Prorsus eâ libertate scripsit Cæsarum vitas, quâ vixerunt ipsi.* Propemodum æquarunt *Suetonium*, hac sanè laude, *Ælius Spartianus*, *Iulius Capitolinus*, *Ælius Lampridius*, *Vulcatius Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, *Flavius Vopiscus*, licet eloquentiæ viribus sermonisque politie multò inferiores. Proinde mihi quidem digni videbantur, ut eorum lucubrationes studiosi summâ fide servarent, quorum fide factum est, ut tantarum rerum tam certa memoria duret in hanc usque nostram ætatem. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 16.

Romanorum Impp. vitæ ac res gestæ, à sex illis *Historiæ Augustæ* Scriptoribus, non tam disertè, quàm verè in literas referuntur; quos accuratè emendatos, atque illustratos, *Isaacus Casaubonus*, novissimi hujus seculi immortale decus, & *Claud. Salmasius*, rerum literarumque veterum usque ad miraculum doctus, haud ita pridem nobis dederunt. *Whear.* Meth. legendi Hist. Civil. Sect. 22.

JULIUS

JULIUS CAPITOLINUS.

TEmpore *Diocletiani* vixit. E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21. Clar. A. D. CCXCVIII.

In his (*viz. Ælio Lampridio*, *Iulio Capitolino*, *Ælio Spartiano*, *Vulcatio Gallicano*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Aurelio Victore*) vix est quod probes, præter Historiæ fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani cognominis* honore digner. Nam ægrè tuentur Sermonis Latini castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Ex his tamen, quæ extant, facile colligere possumus, eos (*viz. Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Vopiscum*, *Spartianum*, *Gallicanum*) pro temporum conditione, satis diligentes in historia conscribenda fuisse. Sed rerum dispositio, quâ hi usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt; multis ineptè, quæ ad rem nihil, vel parum faciunt, additis. Et cùm brevitati studere conantur, in nimiam verbositatem incidunt, minuta quæque prosequentes. Nobis tamen chari esse debent, cùm eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de Hist. Roman. c. 20.

Reprehendit *Sigonius Capitolinum* otiosam verbositatem, dum minuta quæque prosequitur. Sed profectò nimis ille est iniquus, qui pro gratia, quam *Scriptori* de nobis optimè merito debemus, reddit objurgationem. Nam vel minimarum rerum cognitio magnam interdum affert utilitatem, præsertim si de magnis agitur viris, quorum nullum est tam leve, tamque domesticum dictum aut factum, quin observatione dignum videatur. *Balthass. Bonifac.* de *Roman. Histor.* Scriptor. cap. 21.

Iulius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*; & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum Scriptis apparet: quamobrem cùm scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eâdem in eos invidiâ, quæ de Christianis scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeò ut acerbissimæ in eos per Impp. M. *Antoninum* & *Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Vitæ nonnullæ sunt inter hos (*viz. Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Spartianum*, *Gallicanum*) quas jure dicas, centonum instar, è diversi coloris pannis fuisse consutas. Scriptorum alibi desideres judicium limatius, alibi diligentiam exquisitiorem; omnium maximè in *Capitolino*, & in quatuor aliis. *Balthass. Bonifac.* & Roman. Hist. Scriptor. c. 26.

Iulius Capitolinus Historici nomine indignus. *Dempster* in Elench. Script.

In *Vopisco*, præter eruditionem, illud, etiam laudamus, quod omnia ordine

narrat meliori, quàm factum fuit à *Spartiano*, *Capitolino*, atque aliis *Historiæ Augustæ* Scriptoribus, in quibus pleraque valdè barbara. *Voss.* l. 2. de Hist. Lat. c. 7.

Omnium verò maximè incuriam suam prodidit *Iulius Capitolinus*: Cui congerendi tantùm, non digerendi voluntas fuisse videtur. *Idem* de Art. Hist. c. 24. pag. 128.

Iulius Capitolinus eorum judicio qui illum evolvere dignati sunt, omnium *Historiæ Augustæ Scriptorum* vilissimus habetur. Fr. *Moth. le Vayer*. Tom. 1. pag. 412.

* *Isaaci Casauboni* Emendationes ac Notæ in *Iulium Capitolinum*, inter libros *expurgandos* locum habent in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Si de *Ælio Lampridio*, atque *Iulio Capitolino* plura scire desideres, vide in *Ælio Spartiano* judicia de hisce, aliisque *Historiæ Augustæ* Scriptoribus.

HIEROCLES.

Clar. A. D. CCCII. PHilosophus, an solùm homo politicus non liquet. Claruit ineunte hoc Seculo circa ann. 302. Persecutionis sub *Diocletiano* ferventis Auctor & ἐργοδιώκτης maximus: *Bithyniæ* primùm ex Vicario Præses, deinde *Alexandriæ* Præfectus. Utrobique in *Christianos* mirè desæviit. Nec hôc contentus, Scriptis in eos duobus virulentis libellis, quos λόγους φιλαλήθεις nominavit, ulterius adhuc insecutus est. Quo in opere inter alia *Apollonium Tyaneum*, magum famosissimum *Christo Domino* comparavit, & vel paria, vel etiam majora fecisse contendit. Alius à nostro, & ætate junior *Hierocles* ille, qui scripsit de *Fato* apud *Photium*. *Guil. Cave.* Chartophyl. Eccles.

Commentario edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Areopagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porrò ejus insanias *Eusebius* adversus eum scribens egregiè confutavit: Quem consulat, qui hæc pleniùs scire cupit. *Baron.* ad an. *Dom.* 68.

De hoc Autore, tacito ejus nomine, *Lactantius* hæc tradit: Alius eandem materiam mordaciùs scripsit, qui erat è numero *Iudicum*, qui auctor imprimis persecutionis faciendæ fuit: Quo scelere non contentus, etiam Scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos, non *contra Christianos*, ne inimicè insectari videretur; sed *ad Christianos*; ut humanè ac benignè consulere putaretur. In quibus ita falsitatem *Scripturæ Sacræ* arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: Nam quædam capita, quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeò multa adeò intima enumerans, ut aliquando ex eâdem disciplinâ fuisse videatur. *Lactant.* de *Iustitia*, l. 5. c. 2.

Hieroclem, Philosophum *Alexandrinum*, *Raynaudus* plagiariis accenset, quoniam ipsi *Eusebius* libro contra eum, perinde ut *Philopono Photius*, usurpationem alienorum librorum vitio verterat. *Thomas.* de *Plagio*, sect. 463.

Inter opera verò Philosophica, sive *Iudex*, sive alius fuerit, primum jure merito-

merito locum sibi vendicat ὑπόμνημα εἰς τὰ χρυσᾶ Πυθαγόρου Ἔπη, Commentarius in Aurea *Pythagoræ* Carmina, opus nunquam satis laudatum. Neque enim carmina ista tantùm interpretari, aut Grammaticorum instar *Scholia* conficere in animo habuit, sed omnia *Pythagoricæ* disciplinæ lineamenta brevi quasi tabulâ depingere. *Ioan. Pearson.* in Prolegom ad *Hierocl.*

Sciendum quòd *Hierocles*, qui scholam *Alexandrinam* sublimitate & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam, & constantiam, etiam ingenii ubertate admodùm affluebat; & cùm linguæ præstantiâ, pulcherrimorumque nominum & verborum facilitate ac copiâ excelleret, omnes ubique auditores in sui admirationem rapiebat, tam orationis venustate, quàm scientiarum varietate, cum *Platone* semper contendens. *Damascius* apud *Phot.*

Est autem Phrasis *Hierocii* aperta atque pura, & rebus Philosophicis apta, at non supervacuis pulchrisque coloribus, & *Rhetorices* variis pigmentis decorata. *Phot.*

Extant ejus Commentarii in Aurea *Pythagoræ* carmina, de Providentiâ & Fato, &c. Græcè & Latinè *Londini* in 8°. an. 1654.

ARNOBIUS.

Afer, sub *Diocletiano* in urbe *Africæ Siccâ* florentissimè *Rhetoricam* docuit. Floruit circa ann. *Chr.* 303. *Lactantii* Præceptor fuit. Septem Libros adversus *Gentes* edidit. Hâc occasione hos libros scripsit: Cum adhuc Ethnicus ad Fidem *Christi* occultis inspirationibus vocaretur, & ad credulitatem quodammodò compelleretur, ab Episcopis *Africæ* Sacramentum regenerationis efflagitavit: Quem cùm illi rejicerent, veriti, ne vir seculari eloquentiâ tumens, Religioni *Christianæ*, quam semper oppugnaverat, illudere vellet, obtulit eis in argumentum sinceritatis suæ præstantissima adversus pristinam Religionem disputationum volumina, tanquam fidei suæ obsides. *Sixt. Senens.* Clar. A. D. CCCIII.

Arnobius Afer, abstrusæ eruditionis, summique ingenii Autor, *adversus Gentes* libros septem scripsit. Reconditæ hoc sapientiæ promptuarium, quo fatua *Gentilium* Religio explodîtur, vera confirmatur, omni laude majus est. Quis enim eloquentiæ nervos, rationum pondera, exquisitas sententias cùm pervolvit, non abripitur in amorem & desiderium tanti auctoris? ubique triumphat florentissima ejus dictio, atque ipsi adeò Gentiles suo jugulantur gladio. Calamus ille simul omnes tacentes *Gentilium Deos* perfodit, confecit. Ipsi Dii, si tales dii essent, erubescerent, ubi audirent hîc sua crimina, atque insulsas de se confictas fabulas. Libro quidem secundo *Arnobius Gnosticorum* sequitur opinionem de Immortalitate Animarum, & aliis in Locis à veritate Christianâ nonnihil recedit. Sed hoc condonandum illi, qui ex *Ethnicismi* tenebris recèns ad veritatem *Christianam* pervenerat. Idem huic autori evenit, quod iis solet, qui ex carcere tenebricoso in lucem perducti visum adhuc dubium habent, in cæteris subtilis, disertus, ingenio & facundiâ pollens. Ethnicismi debellator fortissimus. *Ioan.*

Maire præfat. ad Lect. *Arnob.* Impres. 4°. an. 1651.

Septem libros adversus *Gentes Arnobius* edidit, totidemque Discipulus ejus *Lactantius*, quos si legere volueris, *Dialogorum Ciceronis* in eis Epitomen reperies, inquit *Hieronymus* in Epistolâ ad *Magnum*.

Arnobio quis post *Tertullianum* inter sacros Scriptores doctior? ideoque doctorum limâ dignior? *Lips.* Cent.1.Miscell. Epist. 42.

Arnobius Christiani nominis Scriptorum quasi *Varro* est. Antiquæ & reconditæ doctrinæ, quà in rebus, quà in verbis *Idem* Epistol.Quæst.l.1.Ep.20.

Arnobius scriptor eruditissimus, neque magistellorum auribus commendandus. *Ios. Scalig.* comment. in *Priapeia.*

Arnobium nemo tam indoctus est quin eruditissimis scriptoribus accenseat; nemo tam *Christiani* dogmatis ignarus, quin errores ejusdem facilè ignoscat egregiis illis & nervosissimis invectivis, quibus vi quadam aut vibratione velut flammeâ *gentium* superstitiones disturbat. *Casp. Barth.* l.44.c 1. Adversar.

Usque eò eruditus, ut Rhetoricam Latinè docuerit, multos præclaros discipulos instruxerit, & doctrinâ reconditâ atque sagacitate antiquæ lectionis *Varronum* & *Nigidiorum* sit similis, antiquissimorum morum, rituum, juris Pontificii vetustissimi consultus, Theologorum & initiatorum omnia Mysteria doctus. *Barth.* l.59.cap.10. adversar.

Si non extaret, densa nox foret in Superstitionibus Veterum. *Idem* lib. 18.cap. 14. Advers.

Arnobius inæqualis & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. *Hieronym.* ad *Paulin.* Epist.13 Tom. 1.

Reconditæ eruditionis, styli asperioris. *Dempster.*

Cui Lucretii verba ab usu remotiora mirificè placuerunt, & quasi in deliciis habita sunt. *Gifan.* collectan. in *Lucret.*

Feruntur sub nomine *Arnobii* commentaria brevia in Psalmos. Sed ea non videntur esse hujus *Arnobii*, sed alterius recentioris: Nam in explicatione Psalm. 108. refellit hic Auctor hæresim *prædestinatorum*, quæ tempore S. *Augustini*, vel postea exorta est; & in explicatione Psalm 109. nominatim refellit *Photinum* hæresis *Ebionitarum* Instauratorem. At *Photinus* tempore *Valentiniani* vixit, teste *Hieronymo*, quo tempore *Arnobius* superstes esse non poterat—Feruntur etiam annotatiunculæ in varios locos Evangelii, sed parvi momenti, neque certum est, an sint *Arnobii*. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccl. hist.

Eruditissimus *Scultetus* affirmare non dubitat, *Arnobium* nil nisi septem illos libros adversus Gentes scripsisse: Quibus (inquit) eruditè, & quidem tumido, claroque orationis genere contra *Gentes* disputat. *Scultet.* in Medullâ Patrum.

Lactantius Ciceronem satis feliciter imitatur: *Agellius*, *Tertullianus*, *Arnobius*, *Minutius* & *Apuleius*, propter eruditionis varietatem omninò legendi sunt, sed imitatio eorum stoliditatis opinionem conficit. *Casp.Sciopp.* consult.p.43.

Licet *Arnobii* facundissimos contra *Gentes* libros *Hieronymus* ad *Paulinum* scribens, reprehendat, veluti sermone inæquales, & nimios, ac sine ullâ totius

operis

operis partitione confusos; aliàs tamen luculentissimos & à florentissimo Rhetore feliciter elaboratos fatetur.

A *Clemente Alexandrino* multa *Arnobius* ad verbum penè mutuatus est. *Theod. Canter.* ad Lect. Not. ad *Arnob.*

Septem *Arnobii* libri eo dicendi genere scripti sunt quod *Rhetorices* Professore dignum sit. Modus quo sua sensa enunciat *Oratoris* est, stylus tamen ejus utcumque Africanus est; idest verba ejus sunt dura, perperam disposita, parum polita, & quandoque parum *Latina*. Liquet etiam eum *Religionis* nostræ *Mysteriorum* perfectam notitiam nondum fuisse adeptum. Multò majori solertia Ethnicorum Religionem oppugnat quàm *Christianam* propugnat. *Ethnicismi* stultitiam felicius propalat, quam solide *Christianismi* veritatem probat. Sed mirum id videri non debet; hoc enim omnibus recens *Conversis* solemne est, qui *Religionis* suæ adhuc pleni ejus vitia & debilitatem meliùs norunt, quàm argumenta & præstantiam ejus quam nuper amplexi sunt. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 557.

In suis cum Ethnicis altercationibus armis oppugnantibus solertiorem quàm oppugnantibus Athletam se præbet. Eò potissimùm tendit ejus eruditio ut his auxiliis Gentilium Causæ miserabilia fundamenta convellat. Non liquet eum, quo tempore scribebat, multum adhuc è Bibliis legisse, præter loca *Evangelicæ Historiæ* magis obvia; aut eum Doctrinas & Principia Christianismi accuratè perpendisse. Nedum igitur æquè ac *Catechumenus* primis fidei Rudimentis initiatus erat; Et ideo ejus memoria tamquam erroribus maculata traduci non debet; etiamsi quædam in ejus Scriptis occurrant Catholicæ Doctrinæ haud ita strictè conformia; potiùs enim mirari subit quî in plures & graviores Errores non inciderit. Sæculari Eruditione abundè instructus erat, & præclaris naturæ dotibus ad illam ornandam præditus erat. Stylus ejus quamvis jam olim à D. *Hieronymo* perstrictus ut laxus & inæqualis, sufficienter tamen elegans est. Sapit quidem aliquando rancorem quendam *Africanæ* Dialecti, medium tamen calcat tramitem inter asperitatem *Tertulliani* & lenitatem ac dulcedinem Cypriani: Nec ejus Opus adeo confusum methodique expers est ac Pater ille videtur innuere, ut evidens erit cuilibet id attentè legere dignanti, & observanti quomodo institutum suum designaverit, Argumentum suum prosecutus sit, ejusdem singulæ partes ex natura sua convenienter satis ab invicem dependeant. Liberè neminisque partium studio ductus scripsit, & ut plerique Scriptorum ejus conterraneorum cum insolito animi ardore ac fervore, Laconicis periodis nervosoque ratiocinationis acumine, multisque facetissimis salibus, cujus occasionem sufficientem ei subministrabat Argumentum quod præmanibus habebat. Præter septem ejus adversus Gentes libros diù sub ejusdem nomine *Commentarii* quidam in *Psalmos* circumlati fuerunt, quos ut illius esse probet, ac styli discrimen ac inæqualitatem concilier multum laborat Erasmus.

Sed si eruditus ille vir paulò attentiùs rem consideràsset, aut satis diù vixisset ut Libros adversus *Gentes* (quos interiisse concludit) in lucem egressos vidisset, huic labori pepercisset: Siquidem in hoc dudum omnes consentiunt, quòd

hujusmodi

hujusmodi *Commentaria* fœtus sint *junioris Arnobii* qui eadem *Leontio Arelatensi* Episcopo & *Rustico Narbonensi*, ambobus *Augustino*, vergente jam ejus ætate, contemporaneis, nuncupavit: ut mittam quòd loca quædam in iis occurrant *Photinianas* & *Pelagianas* Controversias spectantia, quæ diu post *Arnobii* ætatem excitatæ fuerunt. Quid de *Arnobio* post ejus conversionem factum fuerit, & an Sacris Ecclesiæ Ordinibus fuerit inauguratus, nobis non constat. Si D. *Hieronymus* genuinum temporis ordinem designaverit, quando eum collocat in Fronte Continuationis suæ *Chronici Eusebiani*, vivebat *Ann. Chr.* 327 biennio post Concilium Nicænum: sed an tunc temporis tantùm, an verò multùm diutiùs, me latet Doctor. *Willelmus Cave* in *Arnobii* Vita. Angl.

Castigatissima septem illorum adversus *Ethnicos* librorum editio anno 1651. prodiit *Lugduni Batavorum* in 4°. unà cum *Theodori Canteri* Notis, *Godescbalci Stevvechii*, Electis Gebharti Elmenshorstii observationibus, & collectaneis variarum lectionum ac duplici Indice, nec non *Desiderii Heraldi* animadversionibus & castigationibus: *Salmasiani* autem illi Commentarii tam diu expectati, tam sæpè ejus amicorumque literis promissi atque jactati in fumum tandem ventosque evanuerunt. *Labbe*.

* Opera *Arnobii Gelasius* Papa Apocrypha declaravit.

LUCIUS CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS.

Clar. A. D. CCCIII. ARnobii Rhetoris quondam auditor atque discipulus; vir in sæcularibus literis abundanter doctus & in divinis Scripturis nobiliter institutus, ita ut in arte *Dicendi* post *Ciceronem* facilè obtinuerit principatum: Rhetoricam primùm *Nicomediæ*, deinde *Romæ* sub *Diocletiano* ab eo vocatus gloriosè docuit. Ubi cùm penuriâ Discipulorum ad paupertatem devenisset, ad extremum *Cæsaris Crispi* filii *Constantini* Præceptor jam senex in *Galliâ* factus est. Claruit sub *Constantino* Principe, cui amicissimus fuit, Anno *Dom.* 320. *Trithem.*

Opera Genuina sunt: Institutionum libri septem —- Institutionum Epitome —-De irâ *Dei*—-De opificio *Dei*—-De mortibus Persecutorum—-Fragmentum parvum de extremo Judicio.

Opera non extantia: Symposium—-Grammaticus- --Ὁδοιπορικὸν—-Ad Asclepiadem l.2.—-Ad Probum Epistol. libri 4.—-Ad Severum Epist. libri 2.- —-Ad *Demetrianum*, Epist. lib. 2.

Opera Supposititia: Carmen de Phœnice—-Carmen de Paschâ—-Carmen de Passione Domini. *Gul. Cave.*

Lactantius Firmianus secutus *Arnobii* præceptoris sui exemplum, contra *Gentes* septem volumina conscripsit elegantissima & acutissima, nec est ullus inter Christianos Scriptores tam vicinus dictioni *Tullianæ*. *Lud. Viv.* comment. in August. de Civ. *Dei*, l. 18. c. 23.

Plus elocutioni, quàm eruditioni, studuisse *Lactantium*, judicium est *Ant Galat.* libro de Japigiæ situ.

Eusebius.

Eusebius Cæsariensis in *Chronico* vocat eum virum omnium suo tempore eloquentissimum.

Hic est *Cicero Christianorum*, quemadmodum *Cyprianus* eorundem *Cæsar. Alsted.* Encyclop. l. 32. c. 7.

Firmianus à Patriâ vocabatur, sed *Lactantius* à *lacteo* eloquentiæ flumine, solidiorique orationis genere. *Wolf.* Lection. Memorab. centur. 5.

Fluvium quasi quendam *Tullianæ* Eloquentiæ *Hieronymus Lactantium* appellat in Epist. 13. ad *Paulinum*.

Lactantius Ciceronis stylum effigiavit, aut, ut quibusdam placet, supergressus est. Mihi videtur rebus & sententiis crebrior, nec numeris injucundior, nec fili æquabilitate, & candore posterior: Has quippe virtutes maximis viribus & æmulatus, & assecutus est; hunc nec æquales, nec posteri momorderunt, nemo elumbem, & fractum, *Asianum*, & redundantem nemo causatus est. *Ioan. Franc. Picus*, l. 3. Epist. 10.

Maximè verò inter omnes, qui de Christianâ veritate scripserunt, longè eminet, & excellit nitore quodam, ac copiâ *Lactantius Firmianus* vir omnem *Christianorum* proculdubio eloquentissimus, cujus libros lege, quæso, si literas amas. *Leonard. Aretin.* in Epist. ad *Constantiam Sfortiam*.

Utinam tàm nostra confirmare potuisset, quàm facilè aliena destruxit. S. *Hieronym.* Epist. 13. ad *Paulinum*.

Plus studii posuit in destruendo *Hellenismo*, quàm in *Christianâ Religione* astruendâ. Card. *Ioan. Bona*.

Quid verò, si quid tale *Lactantio* dictum esset? Quid si dictum & creditum *Augustino*? dicam quod in animo est, neque ille tam validè peregrinarum superstitionum fundamenta convelleret, neque iste *Civitatis Dei* muros tantâ arte construeret. *Francisc. Petrarch.* l. 1. Epist. Senil. Epist. 4. ad *Ioan. Boccacium*.

Lactantius Firmianus licet à veterum paucis de erroribus accusatus, ab iis tamen immunis non fuit. Jamdudum *Hieronymus* gravissimum notavit. *Lactantius* (inquit) *in libris suis, ut maximè in Epistolis ad* Demetrianum, *Spiritûs Sancti omnino negat substantiam, & errore Iudaico, dicit eum, vel ad Patrem referri, vel ad Filium, & Sanctificationem utriusque personæ sub ejus nomine demonstrari.*

Cæteri sunt leviores, eique cum multis aliis *Patribus* communes: Ut quòd, verbi gratiâ, docet *Angelos* mulierum congressibus inquinatos, & inde nescio quod genus *Dæmonum terrenorum* natum. Item quòd differit omnes *Animas* in unâ communi custodiâ detineri, donec tempus adveniat quo *maximus Iudex* meritorum faciat examen.

Christum ante ultimum judicium in terras venturum, & eos qui tum superstites futuri sunt non morituros, sed per mille annos infinitam multitudinem generaturos, vitamque in civitate ornatissimâ acturos pacatam, omnibusque commodis uberrime affluentem, sub *Christo* & *Sanctorum* quorundam à mortuis suscitatorum regno. *Dalleus* de usu *Patrum*, p. 266.

Lactantius inter omnes Ecclesiasticos Authores Latinos eloquentissimus est.

Purus, æqualis & nativus est stylus ejus; denique *Ciceroniano* prorsus simili, jureque optimo *Ciceronis Christiani* nomen meretur, nedum ob vocabulorum puritatem, sed etiam ob phraseωs elegantiam & scribendi modum, *Ciceroniano* usque adeo conformem ut vel emunctioris naris eruditi discrimen aliquod vix animadvertere possent; Imò quidam sunt, qui, referente *Pico Mirandulano*, stylum ejus *Ciceroniano* præferre non dubitarunt.

Utut res sit, certum est Lactantium *Ciceroni* longè superiorem esse quoad sententias, quia Religionis materiæ de quibus agit Philosophorum Axiomata infinito intervallo superant, Gentium Religionem nervosissimè refutat; *Christianam* solidè stabilit; de Deo sublimiter loquitur; modo maximè orthodoxo *Verbi* divinitatem & *Incarnationis* mysterium explicat; Vividissimo modo & creationem Mundi & diem Judicii describit: Iis tamen falsa, incerta & fabulosa quædam admiscet. Moralibus exquisitis præceptis refertus est, virtutes perspicuè docet, homines ad earum exercitium potenter hortatur, justitiæ viam ipsis monstrat, eosque ab iniquitatis deviis abducit, *Deum* vero cultu honorandi modum ipsis tradit, & delictorum suorum pœnitendi. Fatendum tamen est eum nimis Philosophicè Theologiam tractare, omnia nostra Mysteria non penetrâsse, imo in pluribus erroribus versatum esse. *Ell.* du *Pin* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1.

Vir fuit temperamenti ad gravitatem compositi, vitæ severæ, Zelo honoris suæ Religionis affectus, & in hac contra omnes adversarios vindicanda indefessus. Strenuè *Judæis* & *Gentilibus* obstitit, &, cum id ferebat occasio, iis quoque qui intra Ecclesiam Fidem corrumpebant. ipsique mens fuit adversus omnes *Secta* & *Hæreses* ubertim scribere. Præditus erat dotibus promtis & vividis, judicioque sagaci: Quodcumque præ manibus haberet Argumentum id eo vigore eaque perspicuitate tractabat ut victoriam facilè semper reportaret. Ejus in peregrinis & exoticis literis, in quibus præsertim versatus erat, eruditio exquisita fuit, quo fiebat ut tam felici successu *Gentiles* propriis eorum armis profligaret. & B. *Hieronymus* de eo diceret. *Eum majori dexteritate illorum Causam destruere, quàm propriam confirmaret & astrueret.* Si quædam in ejus Scriptis obscura & minimè *Catholica* occurrant Dogmata, quis usquam fuit Hortus in quo nullæ succrescant herbæ noxiæ? Si præsertim qui illum colit è saltibus & dumetis recens prorepserit & in sylvis ac desertis enutritus fuerit. Præterquam quòd pleraque nobis pateant quæ apud Veteres in obscuro latebant, necdum sufficienter discussa erant; plurimæ Quæstiones intricatæ ac problematicæ manebant, utpote circa quas Ecclesia nihildum præcisè neque dogmaticè determinaverat. Dantur Errores qui *Sæculi* sunt nævus potius quam *Personæ*; plurimaque Humanæ infirmitati & sufficientis lucis defectui condonari debent. Notiones ejus *Chiliastica* ipsi cum plurimis Doctrinâ & Pietate clarissimis in Ecclesia Viris communes erant. *Cave* in vita *Lactantii*. Angl.

Lactantius omnia ordine *Temporis* accuratissimo disposuit. *Henr. Dodwell*. dissert. *Cyprian*. p 305. in 8°.

Lactan-

Lactantius quædam suppresso nomine descripsit ex *Mercurii* libro. *Conring.* de Hermeticâ Medicinâ c. 5.

* Quemadmodum omnia ejus *opera* ad eloquentiam *Tullianam* proximè accedunt, ita erroribus variis sic deformata sunt, ut non sine causâ *Gelasius* Papa in *Concilio Romano apocrypha* censeri voluerit. *Bellarmin.* de Scriptor Ecclesiast.

Prodierunt *Lactantii* opera cum variorum Notis curâ *Servatii Gallæi*, *Leidæ* an. 1660 in 8. quæ pulchra est editio.

Lactantii librum ad *Donatum* Confessorem de *Mortibus Persecutorum*, per annos plus mille in obscuro latentem, doctissimus *Baluzius* ex codice Manuscript. Bibliothecæ *Colbertinæ* primùm in *Galliâ* edidit, 1679. *Parisiis*. Hunc Librum vir admodum Reverendus *Gilbertus Burnet* in Anglicanum Sermonem elegantissimè transtulit.

EUSEBIUS.

Vulgò *Pamphili* cognomentum sortitus ob initam cum *Pamphilo* Martyre contubernale suo singularem amicitiam, *Cæsareæ* in *Palæstinâ* Metropolitanus Episcopus post *Agricolam*, ab anno *Christi* circiter 315. ad annum 340. quo obiisse perhibetur, *Arianæ* Factionis signifer, librorum omnis generis diligentissimus pervestigator πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος. *Philipp. Labbe.* De Scriptor Ecclesiast. Clar. Anno D.CCCXV.

Scripsit *Eusebius* Chronica à Mundi fabricâ usque ad *Constantini Magni* vicennalia, qui est annus *Chr.* CCCXXVI. Horum priorem partem παντοδαπὴν ἱστορίαν ipse *Eusebius* vocat: Alteram, χρονικοὺς κανόνας. *Georgius Syncellus* χρονικὸν, ac frequentiùs κανόνα appellat. Opere hoc propositum *Eusebio* fuit, monstrare, *Mosaicas* origines cum initiis omnium dynastiarum, regnorum, ac Rerump. cum natalibus fabulosorum *Deorum*, longè esse antiquiores. Atque ut hoc opere vetustatem Doctrinæ Mosaicæ; ita ejusdem, ac *Christianæ* item religionis, veritatem adversùs Philosophos tuetur aureis commentariis *de Præparatione Evangelicâ*. Idem quoque elaboravit viginti libros *demonstrationis Evangelicæ*: Quot olim fuisse, auctores sunt B. *Hieronymus* in Scriptor. Eccles. & *Photius* in Biblioth. Sed hodiè decem tantum supersunt. *Arianum* fuisse, vel saltem excidisse illi *Ario* magis, quàm *Nicenæ* Synodo, convenientia, etsi veteres non dicerent, satis ex hoc opere pateret: quemadmodum ostendit doctissimus *Billius*, lib. 1. observationum sacrarum cap. 27. Ex Scriptis nominatis *Chronica* (quorum & *Epiphanius* meminit in λόγῳ ἀνυρωτῷ) cum vett. libb. contulit doctissimus *Arnoldus Pontacus*. Atque idem opus *Josephus Scaliger* castigavit, notisque illustravit, quibus nihil hic sol videt eruditius: Ut omnino tacere de iis satius videatur, quàm pauca dicere. Utinam aliquis tandem exsurgat qui in illo, quod dixi, περὶ ἀρχαϊκῆς opere, parem præstet industriam: Nam eo *Eusebius* satis docet, omnes se reserasse arcas librarias Philosoph. Historic. Theologorum,

logorum, non Græcorum modò sed etiam *Ægyptiorum*, ac *Phœnicum*. Atque hæc quidem eò fecit: Tum ut ex divina lege arguat *Gentiles*: Tum ut comprobet, multa illos de *Hebræorum* fontibus hausisse. Condidit prætereà *Historiam Ecclesiasticam* libris decem, quibus initium capit à nato *Christo*, & per tyrannorum tempora accuratè progressus usque ad *Constantinum Magnum*, ea, quæ ab illo in Ecclesia instituta, vel saltem sub eo gesta diligentissimè tractat. Mentionem facit eorum & *Photius* tmemate 27. edidit insuper librum de *Martyribus*: Ut constat ex Histor. Eccl. l. 4. c. 14. & l. 5. c. 1 & l. 4. & 20. Meminit ejus operis quoque, cùm *Hieronymus* in Script. Eccl. tum *Gregorius* Magnus ad Eulogium, Epist. 29. l. 7. indict 1. Etiam de vita *Pamphili* fecit tres libros, ac alia multa; quorum titulos legere potes apud *Hieronymum* in dicto opere. Mirum verò, præteriri ab illo libros 4. de vita *Constantini*, qui hodieque extant, ac pro *Eusebianis* quoque agnoscuntur à *Photio*; ubi ἐγκωμιαστικὴν τετράβιβλον vocat. Similiter nec mentionem facit *Hieronymus* orationis *Eusebianæ* quæ inscribitur εἰς Κωνσταντῖνον τὸν βασιλέα τριακονταετηρικός. At ejus meminit ipse *Eusebius* lib. 1. de vitâ *Constantini* cap. 1. & lib. 4. cap. 47. *Voss.* de Hist. Græc. l. 2. cap. 17.

Primus imperante *Constantino Eusebius* Cæsariensis, sui seculi sine controversiâ vir eruditissimus, ad scribendam Ecclesiæ Catholicæ Historiam καθολικὴν & universalem, animum appulit: Primus certè, quod affirmat ipse libri primi initio, manum operi admovit, & orsus à nativitate Domini, rerum gestarum seriem ad sua usque tempora singulari diligentiâ pertexuit. *Casaub.* in Prolegom. ad *Baron.* Annal.

Invenire difficile est, qui veritatem in omnibus fuerit assecutus. Ecce enim *Eusebius*, qui in Historiâ Ecclesiasticâ primas tenere videtur, *Arianismo* semel male imbutus, tametsi fidelis in cæteris habeatur, cùm in his quæ spectant ad dogmata *Arianorum*, tum etiam in rebus gestis *Constantini Augusti*, cujus vitam in gratiam *Constantii Arianorum* Patroni, conscripsit, multa mentitus est. *Baron.* Præfat primi Volum.

De summâ ejus & longè diffusissimâ doctrinâ, ut pluribus agam, opus non est; cujus erudito nomini & olim & hodiè venerabundus assurgit totus penè orbis Literarius: Pietate adeò venerabilis, ut apud plurimas occidentis Ecclesias in *Sanctorum* numero haberetur, & *Sancti Confessoris*, & *Episcopi beatæ recordationis*, & *egregiæ vitæ beatissimi Sacerdotis* nomen meruerit. At pro dolor! gravatur viri optimi memoria non apud recentiores modò, verùm apud veterum plerosque hæreticæ pravitatis culpâ, quibus passim *Arianus* audit, & (si ita loqui fas sit) *Arianissimus*, Princeps & signifer *Arianæ factionis*, ut non uno loco de eo *Hieronymus*. Temerè quidem, & iniquiori, quàm par erat, censurâ. Fatendum est, illum in *Platonicorum* scriptis, librisque *Origenis* multum diuque versatum, exinde nova quædam hausisse, & Phrases minùs commodas, quandoque & periculosas, in *Christianam* Religionem induxisse. Quod tamen illi cum multis præteritorum Sæculorum *Doctoribus* commune fuit, securiùs & audacter nimis de iis loquutis, de quibus nondum suum Ecclesia tulerat judicium.

cium. Nequaquam verò *Hæresis Arianæ* κυρίαις δόξαις fuisse imbutum, apertè satis testantur loca plurima in Scriptis ejus hodiernum extantia, quæ ipsa *Arianismi* fundamenta radicitùs evellunt. *Gul. Cave.* Chartophyl. Ecclesiast.

Eusebius tantâ secularium disciplinarum peritiâ, & divinarum literarum exercitatione inter omnes sui seculi Episcopos claruit, ut nobilissimo *Constantini* Imper. elogio celebrari meruerit. Is enim sæpe de ipso dicere consuevit: *Felicem Eusebium, qui non unius Urbis, sed orbis prope totius Episcopatu dignus esset. Sixt. Senens.* in Biblioth. l. 4.

Eusebius est vir immensâ lectione, & proinde summâ eruditione. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. l. 18. c. 8.

Cæsariensis Eusebius, vir longè doctissimus, & in omni Historiarum genere exercitatissimus. *Casaub.* exercit. ad Apparat. Annal. exercit. 1. p. 15.

Eusebius Chronologus optimus ... usus autoritate *Constantini Augusti* in conquirendis toto orbe rerum gestarum Scriptoribus, ut *Aristoteles Alexandri*. *Bonifac.* Ludic. Hist.

Quô nullus Scholasticorum veterum plura ad Historiam *Christianismi* contulit, nullus plura errata in scriptis suis reliquit, nullius plures hallucinationes extant. *Scaliger.* Elench. Trihæres. Serar. c. 28.

Tota *Eusebii* Chronica nihil aliud sunt quàm centunculus ex pannis *Africani* consutus. *Jos. Scalig.* Epist. 108.

In rebus *Constantini* potiùs est *Encomiastâ*, quàm *Historicus*. *Baron.* in 3. vol.

Cardinalis iste [*Baronius*] ubique ferè suum in *Eusebium* prodit odium, non aliunde natum, quàm quòd Historicus noster, qui laudes & donationes *Constantini* Ecclesiasticas fusè persecutus est; Donationis Romanæ non modò mentionem facit nullam, sed eam etiam fictam esse innuit, dum *Constantinum* non à Papâ Romano *Romæ*, sed *Nicodemiæ* baptizatum esse scribit. *Abraham. Scultet.* in Medullâ Theolog. Patrum p. 736.

Eminent inter scripta *Eusebii* libri 10. Historiæ Ecclesiasticæ, & libri 15. de Præparatione Evangelicâ, qui Thesaurus sunt omnis eruditionis veteris & sapientis. *Mich. Neand.* in descript. Obis.

Eusebii libros de Præparatione Evangelicâ, eximium opus appellat *Casaubonus* ad *Baron.* Ann. 34. Num 129.

Eusebius Phrasi neque jucundus uspiam neque perspicuus: Homo tamen multæ doctrinæ est: Tametsi mentis acumine, affectuumque constantiâ, quantum in dogmatum accuratâ tractatione est opus, indigeat. *Phot.* in Biblioth. cod. 13.

Leguntur *Eusebii Pamphili* de vita *Constantini* Magni August. laudatorii libri quatuor. Est porrò in hoc opere sui satis in dictione similis, nisi quòd nonnihil ad splendorem magis trahitur oratio, vocesque ad floridum alicubi genus tendunt: Etsi jucunditatis, & gratiæ in explicando modicum adhibere, ut in aliis quoque libris, videtur. Adferuntur verò loca plurima in his quatuor libris ex universâ ejus decem librorum Ecclesiasticâ Historiâ. *Photius* ibid. cod. 127.

Eusebius inter eruditissimos Antiquitatis Viros eminuit, quod ejus Sectatores & Adversarii communi calculo agnoverunt: Imò & dici potest absque hallucinationis metu, neminem extare inter nostros Authores *Græcos* qui tanta lectione tantaque eruditione insignis fuerit. Omnia fere Opera ab ipso concinnata totidem fœtus sunt Herculei laboris diutissimæque ac operosissimæ disquisitionis. Fatendum tamen est magno levamine ipsi fuisse *Monumenta* eorum qui ante ipsum in eadem Argumenta scripserant, quorum etiam opera verbotim exscribere nequaquam dubitat. Sermoni suo expoliendo minimè incubuit, qui defectus vulgaris est iis qui Scientiam & Eruditionem operæpretium unicè ducunt. Nec facundus neque jucundus est ejus stylus, quod sæpius observavit *Photius*. *Ell.* du *Pin*, Biblioth. Nov. *Author. Ecclesiasticorum* Tom 2. p. 26, 27.

Si eruditissimus vocandus, quia multa legit, sanè nemo illi hanc laudem invidere potest. Sin autem is eruditissimus est, qui judicium cum multa lectione conjunxit, alium potius, quàm *Eusebium* producere debuit. *Ios. Scalig.* in Not. ad *Hieronymi* præfat. in *Eusebii* Chronicon.

Per hæc tempora (viz. Anno *Dom.* 339.) mortuus est *Eusebius Pamphili*, *Cæsareæ Palestinæ* Episcopus, & Chronographorum Ecclesiasticorum facilè princeps: Cujus indefesso studio, incredibili diligentiâ, & vix satis æstimandis laboribus posteritati consecrata est bona *Historiæ Ecclesiasticæ* pars, quâ hodiè fruimur. *Bucholcer.* Indice Chronologico.

* Historiam *Eusebii* Ecclesiasticam *Gelasius* Papa inter Apocryphos libros retulit, fortasse ob nimias laudes *Origenis*. *Bellarmin.* de scriptor. Eccles.

Historiæ Ecclesiasticæ libri 10. de vitâ *Constantini* M. libri 4. Oratio *Constantini*. Panegyricus *Eusebii*. Omnia cum MSS. collata versa & Notis illustrata, curâ *Henrici Valesii*, Græcè & Latinè impressa *Parisiis* in fol. an. 1669. Recusa *Francofurti* ad *Moenum* in Fol. an. 1672.

Eclogarum Propheticarum de *Christo*, libri 4. inediti hactenus sunt MS. in Bibliothec. *Vindebonensi*. Vide *Lambecium* comm. de ea Tom. 1. addit. 3.

De Præparatione Evangelicâ pro Christianâ Religione adversus Philosophos Commentarii: Demonstrationis Evangelicæ libri decem prodierunt Græcè cum versione & emendatione *Francisci Vigeri*, *Parisiis* 1628. in fol. additi de Theologiâ Ecclesiasticâ libri . à *Richardo Montacutio* primùm eruti & latinitate donati, Notis quoque illustrati, & alia nonnulla

Prodiit expositio in Canticum Canticorum Græcè, cum Observationibus *Ioan. Meursii* 4°. *Lugd.* 1617.

Prodiit Chronicon ab orbe condito usque ad ann. *Chr.* 326. cum Notis *Arnoldi Pontaci* Episcopi Vasatensis, *Burdigala* anno 1604. in fol.

Prodiit itidem cum animadversionibus *Iosephi Scaligeri*, *Lugduni Batavorum* anno 1606. in fol. Auctius verò *Amstelodami* an. 1658. accurante *Alexandro Moro* Ecclesiaste *Parisiensi*.

S. ATHANASIUS

Alexandrinus, ab anno 326. ex Diacono *Alexandriæ* Episc. *Arianorum* odium simul & flagellum; depositus in synodo *Tyriâ* anno 335. *Treverim* in exilium missus anno 336. Obiit in pace anno 371. Clar. Anno D. CCCXXVI.

Opera Genuina varia sunt.

Opera dubia : Synopsis sacræ Scripturæ—Testimonia ex S. Scripturâ de communi essentiâ Patris & Filii & Spiritus Sancti —Sermo in Passionem & Crucem Domini —Vita D. *Antonii*, prout extat hodie.

Opera suppositititia sunt ; Disputatio contra *Arium* in Synodo Nicænâ—De Sanctissimâ Deiparâ Virgine —Symbolum *Athanasii* — Tractatus de Definitionibus —De S. Trinitate Dialogi 5. —Dialogus inter Orthodoxum & Macedonianum continens 20 capitula—Quæstiones 135. ad Antiochum —Dicta & Interpretationes parabolarum Evangelii , Quæst. 133 —Quæstiones aliæ 20 — Disputationes cum *Ario* Laodiceæ habitæ—De unitâ Deitate Trinitatis ad Theophilum, libri 7. Lat. —Ad Monachos Exhortatio Lat —Epist. ad Marcum Papam, cum Rescripto Marci. Lat —De Passione Imaginis D.N. J. Christi crucifixæ in Beryto—Declaratio Levitici—Homiliæ 7 ab Holstenio Latinè editæ —Expositiones 11. de Incarnatione verbi —Orationes 4. in Anchiurio Gr. Lat. à Combef. edit. Tom. 1.—S. Syncleticæ vita Lat.

Opera quæ non extant : Commentarii in Ecclesiasten —Commentarii in Cantica Canticorum —Contra Valentem & Ursacium, lib. 1.—Epistolæ ἑορταστικαὶ —Epistolæ aliæ plures. *Gul. Cave* in vita *Athanasii*.

Malleus Hæreticorum à plurimis vocatur. *Theodoretus* illum vocat πρόβολον τῆς ἀληθείας, propugnaculum veritatis.

Gregorius Nazianzenus appellat, Tubam ingenten, & columnam Ecclesiæ. Pater rectæ fidei, vocatur *Epiphanio*.

Athanasium laudare, idem est ac *virtutem* ipsam laudare, quoniam virtutes omnes in unum collectas tenebat. *Gregor. Nazianz.*

Magnus eruditione, virtute, labore, passionibus, sed super omnia, *Symbolo*, *Andr. V. int. Epis.* oratione habitâ in Camerâ Stellatâ.

Erat vir ille seculo tranquillissimo dignus, dedisset nobis egregiós ingenii facundiæque suæ fructus. Habebat enim verè dotem illam quam *Paulus* in Episcopo putat esse præcipuam, τὸ διδακτικὸν; adeò dilucidus est, acutus, sobrius, attentus. breviter omnibus modis, ad docendum appositus. Nihil habet durum, quod offendit in *Tertulliano*; nihil ἐπιδεικτικὸν, quod videmus in *Hieronymo*; nihil operosum, quod in *Hilario*; nihil laciniosum, quod est in *Augustino*, atque etiam *Chrysostomo*; nihil *Isocraticos* numeros, aut *Lysiæ* compositionem redolens, quod est in *Gregorio Nazianzeno*, sed totus est in explicandâ re. *Erasm.* Epist. l. 29. Epist. 88.

Excelluit post Apostolos in *Perspicuitatis* arte *Athanasius*, cui tribuunt quippe

pe eruditi, quòd acri non tantùm polluerit ingenio, sed & scribendi methodo usus sit tam accuratâ, ut ne quidem ullum obscuritatis vestigium in Scriptis ejus, quorum genuinus autor erat, appareret. Et certè Persuadendi singularis vis dictionis Scriptionisque facilitati inest — Monachi varia *Athanasio* supposuerunt Opuscula, ut vino suo vel potiùs vappæ, hoc est, *ritibus* suis gratiæ & nominis aliquid conciliarent. Atque hâc de causâ celebri nobilissimi illius Patris Scripto (saltem adscribi ipsi solito) *Syntagmati Fidei* dicto, *Hederam* imprimis *suspenderunt*. *Gul. Salden* de Usu & Abusu Librorum.

Adeò post tot tantaque ejus pro rectâ fide certamina, *Athanasii* nomen posteris doctrinæ, & sanctitatis fulgoribus clarum effulsit; ut quæque ipsius scripta non modò avidè legerentur; sed singulari quadam reverentiâ colerentur. *Baron.*

Præclarum est illud elogium *Cosmæ*, Abbatis *Hierosolymitani*, quod apud *Sophronium*, Patriarcham *Hierosolymitanum*, habemus in *Prato Spirituali*, cap. 40. *Cum inveneris aliquid ex Opusculis S.* Athanasii; *nec habueris Chartam ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud.*

Athanasii non esse id *Symbolum*, quod ejus dicitur, probatur (inquit *Vossius*) primùm eo, quòd abhorruerit Ecclesia Catholica à novo Symbolo post *Nicænum* condendo — Deinde quia in veteribus *Athanasii* Codd. desideretur — Tum quia nec *Athanasius* ipse ejus meminerit; nec ejus vel proximi ævi quisquam: Imò nec illis memorari, qui vitam *Athanasii* aliquot sæculis posteà exararunt — Circa annum millesimum videtur hoc *Symbolum* jam in Ecclesiis aliquibus obtinuisse; & ita obtinuisse, ut aliqui *Athanasii* id esse arbitrarentur. Interim nihil solidi ac certi pro hac Sententia adfertur. Post annum verò millesimum ducentesimum crevit hæc opinio *Athanasii* esse; aliqui interim putabant *Anastasii* fuisse, ac ex similitudine eâ nominum hunc errorem provenisse — *Orientales* neque olim agnovisse, neque hodie agnoscere *Athanasii Symbolum*, certum est — Aliqui auctorem hujus Symboli existimant *Eusebium Vercellensem*, seu martyrem, seu confessorem potius, *Athanasii* ipsius æqualem. Cujus sententiæ etiam meminit *Juellus* in Responsione ad *Hardingum* pro confessione Ecclesiæ Anglicanæ parte secundâ, cap. 1. divisione 1. *Symbolum illud, cui nomen est Quicunque vult, ab* Athanasio, *ut nonnulli arbitrantur, conscriptum; ut alii, ab* Eusebio Vercellensi. Alii verò credunt esse hominis *Galli*. Uti *P. Pithæus* libro de Process. Spirit. Sanct. *Magni* Athanasii *symbolum, quamvis Treveris, ut plerique tradiderunt, id est, in* Galliâ, *a Theologo tamen inter illos doctissimo, acutissimoque, scriptum.* In *Pithæanam* hanc sententiam (inquit *Vossius*) maximè inclinat animus: Nempè ut sit Theologi *Galli*: facilèque mihi persuaserim, conditum fuisse Pipini, vel *Caroli* M. temporibus occasionem inter cætera præbente controversiâ de *Processione Spiritûs Sancti*: super quâ in Gallicis tum Synodis agebatur. In mentem tamen venit, videri etiam posse hominis *Hispani*; quando circa eadem tempora quæstio in *Hispaniis* agitabatur. Vide hæc fusiùs in *Vossio* de tribus *Symbolis*.

Symbolum quod *Athanasii* nomine insignitur diu, nemine contradicente.

Opus

Opus habitum fuit, cujus Pater ille verus Author esset. Nunc tamen convenit inter omnes id Patris illius fœtum non esse; sed alicujus Authoris qui diu post ipsum vixerit. Ignoratur quis ille sit, quibusdam alicui *Gallo* ipsum tribuentibus, aliis, ut les. *Quesnellus*, *Vigilio Tapsensi*, qui vergente quinto Ecclesiæ sæculo vivebat. Ut ut sit, certum est post *Chalcedonense* Concilium id adornatum fuisse; quia tam disertè *Nestorianorum* & *Eutychianorum* errores reiicit, ut liquidò constet id duas illas Hæreses impugnare voluisse. *Ell.* du *Pin*, Nov. Biblioth. Author. Eccl. Tom. 2. p. 119.

Ejus *Apologeticus* ad *Imperatorem Constantinum* est in eo genere Opus omnibus suis absolutum numeris: Nullum unquam Scriptum nativum & simplicem genium magis spiravit, nec ullus unquam sermo, elegantior, figuris ornatior, & ad persuadendum efficacior extitit. Hac in parte excellunt omnia B. *Athanasii* Opera. Simplicem & sine fuco speciem præ se ferunt; & tamen si attentiùs considerentur artificio miro composita deprehendentur. Verborum aptitudinem mirificam ubique in oratione sua servat, stylumque suum Argumentis quæ tractat & Personis quas alloquitur semper attemperat. Idem ibid p. 154.

Legi *Magni Athanasii in Ecclesiasten*, *& Cantica Canticorum commentarium*. Dilucidè dicit, ut in omnibus suis scriptis. Ad earum tamen Epistolarum gratiam & venustatem, quibus secessum excusat suum, quæque ad exilium pertinent exponit, neque hic liber, neque alius ejus, (qui quidem in meas inciderit manus) attingit. *Phot.* Biblioth. Cod. 139.

Lecti sunt *ejusdem* sancti viri *contra Arium*, *ejusque dogmata libri quinque*. Hujus dictio perspicua, ut & in cæteris ejus omnibus, sobria item & candida, vehemensque ac profunda; & argumenta validè torquens: ejus verò ubertas in his, ac fœcunditas admodum sanè fuit mirabilis. Dialecticis adhæc usus est argumentis, non illis nudè propositis, & ipsismet ex eâ arte petitis vocibus (quod pueri, recentioresque discipuli, juveniliter sese, ac gloriosè ostentantes, solent) verùm Philosophorum more, magnificeque prolatis, ac per nudas duntaxat notiones, & has quidem benè ornatas. Sacræ quoque Scripturæ testimoniis, ac demonstrationibus validè communitur: & ut uno verbo absolvam, solus hic liber ad *Arianismum* universum refellendum sufficere queat. Immò qui *Gregorium* Theologum, sanctumque *Basilium* dixerit, ex hoc tanquam fonte haustos egregios illos & limpidos librorum suorùm rivos contra eundem errorem profudisse, sanè à scopo minimè aberrarit. *Phot.* ibid. Cod. 140. *Andr. Schot.* Interpr.

Naturæ dotibus acribus & acutis præditus fuit, ejus Ratiocinia vivida & arguta fuerunt, judicium ejus severum & solidum erat; quæ omnia si analogâ educationis felicitate exculta fuissent, eum efficere potuissent unum ex eruditissimis viris qui in Ecclesia unquam claruerint. Sed à juvenilibus suis conatibus & indagationibus illicò abducebatur gravioribus & severioribus studiis quæ ipsum in politioribus sæcularis eruditionis partibus minùs eminentem reddebant, ob quarum defectum à *Philostorgio* perstringitur. *Cave* in *Athanasii* vita pag. 192. Anglicè.

Photiniani Athanasio adeo infesti sunt, ut eum *Sathanasium* vocare non vereantur. *Konig.* in Biblioth.

Opera D. *Athanasii* in magnâ perturbatione sunt, quàm multis ei aliorum Auctorum inscriptis. Hic primus est, cui doctissimi hujus sæculi Critici debuerant apponere medicam manum, ut S. Patris Scriptiones redderent purissimas ab extraneis omnibus: sed heu stupendam patiuntur confusionem! *Oudin.* in Supplem. de Script. Ecclesiast. à *Bellarm.* omissis.

Prodierunt Opera *Athanasii* omnia Græcè & Latinè ex emendatione *Petri Nannii* Tomis 2. *Paris.* Fol. 1627.

AURELIUS THEODOSIUS MACROBIUS.

Clar. A. D. CCCXLIV. TEmpore *Theodosii* Imp. floruit. In *Somnium Scipionis* commentatus est. Edidit etiam libros *Saturnaliorum.*

Macrobius Scriptor præstantissimus; qui *veterum* Philosophiam, non vanam illam, & quæ ad solam ostentationem pertinet, sed cordatam, & masculam, altissimè penetravit, *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. p. 17.

Curiosissimus in loquendo, & reconditissimæ Scientiæ *Macrobius. Laurent. Valla.*

Autor excellentissimus, & vir reconditissimæ scientiæ. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. c. 12, & 15.

Macrobius, vir memoriarum *veterum* exsequentissimus non citra dicendi mundicias. *Idem* l. 6. c. 14.

Mihi quidem in *Platonicorum* mysteriis, in Mathematicis Disciplinis, in re Poëtica satis eruditus, neque suo seculo infacundus videtur. *Bonifac.* Ludicra Hist.

Macrobii Saturnalia multum habent bonarum, ac variarum rerum. *Lud. Viv.* de Trad. Disc. l. 3.

Macrobius melior est his (*Gellio* ac *Apuleio*) atque explanatior, habet quæ non tam vulgari sermoni sint utilia, quàm Philosophiæ explicandæ. *Idem* ibid.

Macrobius dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. *Politian.* Epist. l. 12. Epist. 22.

Æsopicam Corniculam *Macrobium* appellat *Erasmus*: ex aliorum pannis suos contexuit Centones. Itaque suâ linguâ non loquitur, etsi quando loquitur, *Græculum Latinè* balbutire credas. Quod genus est illud ex *Commentario* in somnium *Scipionis* secundo. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 148.

Ejus *Saturnalia* omnigena tractant argumenta: *Critica & Antiquitatum* perjucunda & eruditionis plena miscella censetur ab Episcopo *Godeau.* Gall.

Christophorus de *Mile Authorem* hunc singulari *Platonis* studio teneri observavit, cumque iis colligendis quæ Authores in *Virgilium* notaverant maximè incubuisse; ejus *Saturnalia* erudita esse sed styli non laudabilis, quòd sæculo scripserit quo linguæ Latinæ puritas jam alterata vel deperdita erat, ut ipse *Macrobius*

aribius fatetur. Deinique *Ies. Vavassor* deprehendit illum totidem verbis *Plutarchum* innumeris in locis transcripsisse, ab *Aulo Gellio* plurima mutuatum esse; de suo tamen addidisse multa singularia & jucunda quæ ejus eruditionem & *Antiquitatis* notitiam manifestant. *Eruditorum Iudicia*. Tom. 2. Paris. 1685. Gallicè.

Macrobius Philosophus eximius, & *Criticus* acutissimus. Cardin. *Bona* Notit. Autor.

De *Macrobio*, quoniam *Xylander* adeo sprevit virum, cujus tamen nihil cognitum habuisse videtur, hoc etiam dicam: fuisse inter ætatis suæ doctissimos sine controversiâ eximium quendam. *Reines*. in Epist. ad *Rupert*. p.462.

Macrobius, vir eruditissimus, etiamsi & aliud in totâ non egisset vitâ, in quâ reverà pro virili suâ *Literariæ Reip*. benè laboravit: Sed si aliud præterea non egisset, quàm servare nobis hunc omnis eruditionis thesaurum (*Somnium Scipionis*) optimè de studiis omnibus fuisset meritus. *Lud. Viv*. Præfat. *Vigilia in Somn. Scip*.

Cœlium Rhodiginum optimorum Authorum fucum conviciantur quidam; nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium* cùm tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach*. Præfat. ad Lect. librorum *de Re Rustica*.

Quod etiam *Macrobius* (ut alia complura) è penu *Gellianæ* eruditionis in suas cœnas deprompsit: homo satis quidem eruditus, sed ingenio maximè ingrato, ac propè impudenti, ut qui tantô æris alieni cumulô nusquam *creditoris* nomen profiteatur. *Petr. Crinit*. de Honestâ Discipl p.534.

Totam hanc disputationem de *Servis*, num dominis beneficia tribuere possint, partim ex hoc *Senecæ* loco, partim ex Epist.47. partim ex *Valerio* consarcinatam *Macrobius* l.1 *Saturn*. c 2. pro suâ venditavit. Sed & ex *Agellio* & *Plutarchi Symposiacis* tam multa nullo pudore in septimum librum *Saturnaliorum* suorum transtulit, ut appareat, cum factitâsse eandem artem, quam plerique hoc sæculo factitant, qui ita humani nihil à se alienum putant, ut alienis æquè utantur ac suis. *M. Anton. Muret* ad *Senec*. 111. de Benefic. 18.

Macrobius transcripsit *Alexandrum Aphrodiseum*, & penè verbatim expressit. *Ulysses Aldrovand*. de Quadruped. p. 394.

A *Gellio* ad *Macrobium* transeo, ad cujus propositum quantum faciat *Virgilii* versus quidam quem citat, omnes viderint. Laudanti enim *Septenarium* numerum quid authoritatis adferre potest hic versus? *Talia voce refert, ô terque quaterque beati*. O pulchrum commentum! non videt *Virgilium* ternario numero unitatem addidisse, quasi diceret ter imò quater laudandi. Non autem quatuor ut *Septenarium* efficeret: ut enim rectè *Servius* numerum finitum pro infinito posuit, de *Septenario*, opinor, potius quàm de alio numero nequaquam cogitans. In aliis *linguam Latinam* pervertit idem *Macrobius*. Sed quid mirum hominem *Græcum* non loqui *Latine*, cui passim occurrunt ἑλληνισμοὶ? Quamprimùm os reserat *Græcisat*. *Claud. Verder*. in Autor. Censione.

Prodierunt *Macrobii* Opera, ex emendat. *Ioan. Rivii Veneti. Parisiis* apud Ascensium in Fol. 1519.

Prodierunt itidem cum observationibus *Joan. Isaaci Pontani. Lugd. Bat.* 1597. in 8°.

Itidem cum Notis variorum *Pontani, Meursii & Ioan. Fried. Gronovii*, curâ *Iacobi Gronovii. Lugd. Bat.* ex Officina *Arnoldi Doude*, 1670 8°.

JAMBLICHUS.

Clar. A. D. CCCXLV.

PORPHYRII Discipulus, tempore *Constantii & Iuliani* Imperator. floruit. Natus erat *Chalcide Syriæ*. Vitam ejus *Eunapius* exaravit. Reliquit duas orationes protrepticas ad Philosophiam, quas primus *Græce* edidit *Ioh. Arcerius*: item, vitam *Pythagoræ*, nec non libellum de Mysteriis *Chaldæorum* & *Ægyptiorum*, quod postremum opus primus *Marsilius Ficinus* edidit, postea *Nic. Scutellius* Anno 1556. hisce verò duobus palmam præripuit vir ille doctrinâ celeberrimus, *Thomas Gale*, qui hoc opus, An. Dom. 1678. in Latinum Sermonem elegantissimè transtulit, atque notis eruditissimis illustravit, in Fol.

His successit *Iamblichus*, ut clarissimi nominis Philosophus, ita & illustris genere, natus familiâ amplissimâ & locuplete. Patria illi *Chalcis*, *Syriæ*, quam *Cœlen* nominant, civitas. Hic cum *Anatolio*, qui à *Porphyrio* secundum locum obtinuit, consuetudinem aluit, sed multis cum modis superavit, & ad summum Philosophiæ gradum ascendit. Ab eo conjunxit se *Porphyrio*, quo nullâ in re fuit inferior, præterquam in concinnâ orationis structurâ, dicendique facultate: Neque enim pari venere & gratiâ ab eo dicta, instructa fuere: Neque candorem habebant, & perspicuitatem: Neque puritate Sermonis exornare Scripta laborabat, quanquam non omninò obscuritate involuta sit, aut vitium habeat oratio: Sed (quod de *Xenocrate* dictitabat *Plato*) non sacrificavit *Mercurialibus Gratiis*. Itaque lectorem non detinet, non obrepit illecebris quibusdam & ad lectionem invitat, quin potius avertere & obtundere aures videtur. *Eunap.* in vit. *Iambl. Hadrian.* jun. Interpr.

Quanti verò habitus fuerit *Iamblichus*, docet *Iuliani* Imp. epistola prima ad eum scripta: *καὶ εἴηγε Ζεῦ σῶτερ*, &c. *utinam ô Servator Iupiter, & Sancte Mercuri, contingat Iamblichum optimum, commune orbis terrarum commodum longissimâ vitâ frui.*

Iulianus Apostata Oratione 4. observat *Iamblichum* nonnulla scripsisse *ἀρχεῖς ὑποθέσεως* hoc est, non quòd ita sentiret, sed ut argumento serviret. Archangelorum doctrinam, & materiæ *ποίησιν* in hoc tractatu amplectitur, alibi aliter Philosophatur. *Tho. Gale* in Not. in Testimon. *Anonym.* Annotat. in *Iambli.* de *Myst. Chaldæor.*

Ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος. *Divinus Iamblichus* dicitur *Proclo* in *Plat.* Theol. l. 1. c. 2.

Iamblichus, magnæ vir apud *Græcos* authoritatis. *Pier. Valer.* Hieroglyph. l. 33. c. 41.

Tractârat hoc argumentum (*de vitâ Pythagoræ*) antea Præceptor ejus *Malchus*,

Malchus, sive *Porphyrius*: ex cujus libro multa, vel iisdem, vel leviter immutatis verbis scripsit *Iamblichus*. *Voss.* de Hist. Græc. l. 2. c. 18.

In vita *Pythagoræ* multa surripuit ex eâ, quam scripserat *Porphyrius* ejus Præceptor. De vitâ *Pythagoræ* libros 7. composuit, quorum quatuor duntaxat ad nos pervenerunt: Duo priores editi sunt, duo posteriores habentur MS. in Bibliothecâ *Vaticanâ*. *Ioan.* Card. *Bona*.

Alios duos libros de ejusdem vitâ MS. habuit *Lucas Holstenius*, & editionem promittit, cap. 1. p. 4. vitæ *Porphyrii*.

THEMISTIUS.

PHilosophus & Orator, tempore *Constantii*, *Ioviani*, *Valentis* & *Valentiniani* Imperatorum vixit. Præfecturâ Prætorii *Constantinop.* defunctus est. A facundia *Euphrades* cognominatus est, *Augustinus* libro *de Categoriis* præceptorem suum vocat. *Scripsit* Paraphrasin in *Aristotelis* Physicam libris 8. *&c.* Præterea edidit sua, viz. de Interpretatione & Inscriptione *Prædicamentorum*; Disputationes etiam quasdam Orationes ad *Principes*, sub quibus vivebat. Clar. A. D. CCCLII.

Doctissimus is fuit *Aristotelis* Paraphrastes, atque etiamnum magnæ Autoritatis. *Quenstedt*.

Themistius elegans & nitidus Scriptor, non tantum doctus Philosophus. *Turneb.* advers. l. 12. c. 11.

Lectæ sunt *civiles orationes Themistii* sex & triginta. Harum aliæ ad *Constantinum* Imp. habitæ: In *Valentem* quoque, & *Valentinianum* minorem, sed & in *Theodosium August.* Laudibus eos encomiisque celebrantes. Sermo illi apertus, supervacaneis carens, ac floridus. Verbis quidem usus est vulgaribus, sed in gravitatem aliquantum flexis. Hujus *Themistii* in omnia ferè *Aristotelis* scripta feruntur, non solùm commentaria, sed etiam *Metaphrases*, utiliter & compendio scriptæ: ut *Analyticorum*, ut librorum de *Anima* & *Physicæ Auscultationis*, similiumque operum. *Platonis* etiam quædam exposuit: Cætera *Philosophiæ* amans imprimis, ac perstudiosus. *Phot.* in Biblioth. *And. Schotto* Interp.

Hic licèt *Gentilis Valentem* Imperatorem quotidiè sævientem in *orthodoxos*, authoritate suâ & epistolis reddidit mitiorem. Vide *Sozomen.* & *Suid.*

Themistium ob summam in Philosophiâ scientiam, *Præturæ* dignitate & insignibus decoravit *Constantius* Imperator. *Crakenthorp.* de Provid.

Themistii Orationes, quas doctissimus Miræus attulit, vidi, & summâ cum voluptate legi. Benè meretur de *Rep. Literariâ*, qui earum editionem parat: Sunt enim pulcherrimæ, elegantissimæ, lectu dignissimæ, καὶ ἐνὶ λόγῳ, *Themistio* dignissimæ. *Casaub.* epist. ad *And. Schot. Lut. Paris.* 7. Kal. Dec. 1609.

Philosophis acutissimis suo merito jam olim adscriptus est *Themistius*, isque ex familiâ *Aristotelis*, si *Hermolao Barbaro* credas, oriundus. Egregium sua memoriâ Philosophum vocat *Augustinus*, & *Cassiodorus* diligentissimum Scriptorem ac lucidum & omnia ad facultatem intelligentiæ reducentem. *Antonio Zimarra*, qui *Tabulas* super *Aristotelem* edidit, creditus est *Alexandri Aphrodisæi*

 Abbreviator;

Abbreviator; sed falsò, siquidem ab eo dissentit haud timidè, observante eodem *Hermolao*, cum collibuit, ordinemque ac seriem ejus variavit; vestigiis tamen ejus insistens *Aristotelis Posteriora* & *Physica*, item librum de *Anima*, *Memoriâ* & *Reminiscentiâ*, *Somno*, & *Vigiliâ*. *Insomniis & Divinatione* per *Somnum* eleganter & perspicuè explanavit, seque ipsum *Paraphrasten Aristotelis* non obscurè est professus. Hos libros *Themistii Paraphrasticos Hermolaus Barbarus Latinos reddidit*, & *Venetiis* Ann. 1570. in fol. edidit. Sed si *Vossium* de *Philosophiâ* audire velis (viz. p. 8. *Themistius ab Hermolao, dum nimium studet elegantiæ, tantâ conversus est libertate, ut sæpissimè longè aliud dicat, quàm senserit* Themistius; *optandumque adeo sit, edi tralationem veterem, quam apud Carpetanos alicubi delitescere aiunt*. Fuit autem *Themistius*, non insignis tantum Philosophus, seu *lucidissimus Peripateticus*, uti in titulo libri jam dicti salutatur, sed & *Orator* sine pari; unde & εὐφραδὴς, hoc est, *Eloquens* fuit cognominatus. *Themistii Orationes* dum lego (inquit *Muretus*, orator ipse disertissimus, 11. orat. 18.) *nullum ei Sophistarum, qui hoc unum agebant, ut compte ac politè dicerent, antepono*. Nec mirum, cum, cum excellentis fuerit indolis, tam celsum *sapientiæ* atque *eloquentiæ* culmen attigisse. Patrem enim habuit *Eugenium*, Philosophiæ in *Paphlagoniâ* Professorem sapientissimum, cumque sub disciplinâ ejus plurimum profecisset, in *Ponto Asiæ* præclaris artibus fuit institutus. His præsidiis instructus *Commentarios* scripsit in *Aristotelem*, qui tanti *Sicyonio* quodam Philosopho fuerunt æstimati, ut *Scholâ* suâ derelictâ rectâ *Constantinopolin* advolârit, ferturque & ipse non minus quàm *Socrates* ab *Oraculo*, à Discipulis dubitantibus consulto sapientissimus omnium judicatus. In ipsâ autem celebritatis ἀκμῇ constitutus peregrinari cœpit & *Philosophiam* hinc inde, *Antiochiæ* imprimis, *Nicomediæ* & in *Galatiâ*, & *Constantinopoli*, & *Romæ* profiteri. *Acta Erudit*. Mensis Octob. 1685

Christianus nonnullis visus fuit. Verùm discernendus omnino est hic *Themistius* à *Themistio* alio, qui sectam *Agnoetarum* condidit, proque *Gentili* habendus, cùm in *Orationibus* non alio, quàm perpetuò *Gentilium* more consuetudineque loquatur. Tametsi enim in *orationibus* illud in *Sacro Codice* obvium: *Cor Regis in manu Dei est*, aliquoties afferat, affert tamen tanquam ex libris peregrinis, atque *Assyriis*, ut vocat, arcessitum. Fuit interim cum *Gregorio Nazianzeno* familiariter conjunctus, testibus *Gregorii* ad eum scriptis literis. Ibid.

Themistius *Paphlagoniæ* Philosophus fuit, adeo eloquens ut Euphradis cognomine insignitus fuerit. In prima juventute *Commentaria* in *Aristotelem* evulgavit quæ tanti fuerunt æstimata, ut quidam ex optimis *Græciæ* Philosophis Scholam suam ad eum invisendum reliquerit. Tanta celebritate docuit *Antiochiæ*, *Nicomediæ*, Romæ aliisque locis ut omnium Philosophorum sibi coævorum famam obscuraret. Romani usque adeo ipsum demirati sunt, ut ad *Imperatorem* viros delegaverint qui procurarent ut illum apud se remanere adigeret, sed hanc prærogativam adepti non sunt. *Constantinopolin* repetere maluit *Themistius* ubi majorem vitæ partem traduxit. Sex Imperatoribus charus fuit. Constantius *Prætoris* dignitatem ipsi contulit eumque ærea statua decoravit. *Valens* tantam ei reverentiam detulit ut in ejus gratiam falso zelo quo ad

Orthodoxorum

Orthodoxorum persecutionem ferebatur moderatus fuerit. Nullum profecto signum evidentius existimationis cuiquam exhiberi potest; Ex quo enim Princeps aliquis Religionem quampiam exterminare in animum induxit, supra modum grave ac molestum est ei quicquid hujusmodi consilii progressum remoratur & nihil præter validissimas rationes hujusmodi remoram operari potest. Interim tamen *Themistii* sermo mirum hunc effectum produxit in *Imperatorem* ad exitium *Orthodoxorum* inflammatum quorundam *Arianorum* Episcoporum consilio, & *Imperatricis* artibus. Philosopus ille *Valentem* admonuit *quod homines frugi & immeritos persequeretur; Crimen non esse diversum ab eo credere, & sentire; hanc opinionum diversitatem mirum quid non esse; Gentiles multò magis inter se dissentire quàm Christianos; Unumquemque veritatem diversa aliqua parte intueri; Deoque visum esse hominum superbiam confundere seque venerabiliorem iis reddere difficultate ipsum cognoscendi. Novella* Gall. de Literarum *Rep.* Mense Decembr. 1684.

Prodierunt *Themistii Orationes* 33. cum Notis *Dionysii Petavii* è *Soc. Ies.* atque *Iohannis Hardvini* ex eadem Societate. *Parisiis* 1684. in fol.

HILARIUS.

A*Quitanus*, Episcopus *Pictaviensis*, claruit anno 354. ob fidem relegatus: obiit anno 369. Clar. A. DC CCCLIV.

Opera Genuina sunt: De Trinitate, libri 12.—— Adversus *Constantium* vita functum, liber 1.—— Ad eundem Imperatorem libri duo—— Adversus Arianos & Auxentium liber: Cui subjungitur Auxentii ad Imp. Epistola—— De Synodis, adversus Arianos—— Fragmenta ex opere Historico de Synodis, libri 2.—— Commentarii in Evangelium S. Matthæi—— Commentarii in Psalmos.

Opera suppositítia sunt: Epistola ad Augustinum—— Alia ad eundem—— Carmen in Genesim—— Epistola ad Abram Filiam—— Liber de Patris & Filii unitate—— Liber de essentia Patris & Filii.

Opera non *extantia*: Tractatus in Job—— Commentarii in Cantica Canticorum—— Historia Ariminensis & Seluciensis Synodi adversus Valentem & Ursacium—— Adversus Salustium Præfectum, seu Dioscurum Medicum—— Liber Hymnorum—— Liber Mysteriorum—— Epistolæ plures. *Guliel. Cave.*

Quamvis jam provectæ ætatis *Christianus* factus est, tamen brevi in Ecclesiasticâ doctrinâ ita profecit, ut *Doctor* maximus, & Ecclesiæ Catholicæ *Columna* meritò habitus sit. *Bellarmin.* de Scriptor: Eccles.

S. *Hieronymus* eum Romani Sermonis *Tubam*, Latinæque eloquentiæ *Rhodanum* appellat.

Hilarius difficilis est & obscurus in loquendo: Et Gallico cothurno attollitur, verba

verba quoque multa secum trahens, quæ non sunt *Tullianæ* puritatis. *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 151.

Hebræi Sermonis ignarus fuit, & Græcarum literarum vix quandam tenuem auram accepit. Stylus ejus tam in *Psalterii* quàm in *Matthæi* Commentariis est absque ullà artis affectatione pressus, solidus, interdum subobscurus; sed ab omni tumore fastuque alienus: Tametsi diversum sentire visus sit *Hieronymus*, qui ad *Paulinum* scribens, *Hilarius*, inquit, *Gallicano Cothurno attollitur*, *&*, *cum Græcis floribus adornatur, longis interdum periodis involvitur*; *& ob id à simplicium Fratrum lectione procul est.* Quæ sanè *Hieronymi* verba referenda sunt ad libros duodecim de *Trinitate*; in quibus, ut idem *Hieronymus* in Epistola ad *Magnum* oratorem scribit, Duodecim *Quintiliani* libros & stylo imitatus est, & numero. *Sixtus Senens.* Biblioth. l. 4.

Nisi *Hilarius Pictaviensis* collegisset Decreta Synodorum Orientalium, jam nihil sciremus; quia in Tomis *Conciliorum*, sicut nunc habentur, Ceremoniæ quædam in illis Synodis sancitæ recensentur, nihil verò de dogmatibus. *Chemnit.* de lecturà Patrum.

Quia masculè *Arianæ* impietati sese opposuit *Hilarius*, hinc *hæreticorum* flagellum & Malleus, itemque *Arianæ* pravitatis domitor passim audit. *Quenstedt.*

Hilarius Latinorum primus, eloquentiæ suæ gladium strinxit in *Arianos*. Ea quoque res illi plurimum famæ conciliavit, præcipuè quòd res esset cum hoste nobili. Nam non dubito, quin apud *Græcos*, præter *Athanasium*, plures idem fecerint. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 8.

Hilarius quàm egregius Author! de *Trinitate* benè scripsit. *Scaligera. posterior.*

In libris de *Trinitate* videtur totà vi adnisus, ut in hoc *opere* declararet atque exereret, quicquid ingenio, quicquid eloquentià, quicquid sacrarum cognitione literarum posset. *Erasm.* l. 28. ep. 8.

Hilarius Pictaviensis Episcopus *Psalmorum* interpretationem & Homilias in *Job* scribens, è Græcis *Origenis* libris quadraginta fermè millia versuum sic transtulit in suos Latinè, ut sensuum magis quàm verborum curam habens, nonnulla etiam de suo addens, non *Interpres* alieni, sed *Autor* sui operis (dissimulato, viz. constanter *Origenis* nomine) haberi voluerit; quod idem institutum suis quoque in *Matthæum* Commentariis prosecutus est. Eo fortasse consilio, ut *Origeniani* nominis invidiam evitaret. Quo pacto excusatum eum habere cum *Erasmo* possumus. *Thom.* de *Plagio*, num 466.

Hilarius, qui *Origenis* Homilias in *Iob*, & libros in *Psalmos* complures è Græco Latinè vertit, non assedit *literæ dormitanti*, & putidà rusticorum Interpretatione se torsit, sed quasi captivos sensus *Victoris* jure transposuit. *Hieronym.* ad *Pammach.* de optimo gen. interpretandi.

B. *Hieronymus* S. *Hilarium* vocat *Latinæ Eloquentiæ Rhodanum*, non modò ad Patrium ejus solum alludens, sed etiam ad *styli* ipsius characterem qui violentus & rapidus est sicut *Rhodani* decursus. Quemadmodum enim flumen illud aquarum suarum impetu abstrahit quicquid earum torrenti obsistit, ita etiam B. *Hilarius* animum & judicium abripit & sermonum suorum, vi consensum extorquet.

extorquet. Modus quo res enunciat, percutit, stupefacit, dejicit & persuadet. Ejus Periodi prolixæ ac intricatæ plerunque sunt, quod illum ubique obscurum reddit & quibusdam locis ferè intelligi nescium. Barbaris sæpè vocibus utitur, & in ejus *Operibus* loca occurrunt ubi constructio nulla est. Figuris & Antithesibus creber est; Ejus ratiocinia quamvis solida, admodum tamen sublimia sunt vivido illo & urgenti modo quo illa contexit. *Adversarios* suos nullo delectu tractat, Ad Potentes & de Potentibus incomparabili libertate loquitur. Nemini parcit, morum rigidus Censor & severus *Fidei Defensor* est. *Elliesdu Pin*, Nov. Biblioth. Tom. 2. p. 281. 282.

Ejus eruditio tanta erat quanta in his Mundi regionibus comparari poterat. Quod *Hebraïcorum* imperitus erat, qua occasione *Hieronymo* plus semel vapulat, minimè mirum est, *Judaica* eruditio diebus illis infrequens erat, præsertim in *Occidentalibus* plagis. Suâ in Oriente tot annos commoratione aliqualem linguæ *Græcæ* notitiam acquisiverat, quamvis ad ejus ἀκρίβειαν & perfectionem nunquam pervenerit, quod, inter alia exempla, *Versiones* ejus etiamnum extantes comprobant. Ad studia *Theologica* præsertim animum appulit, & ad examen Controversiarum quæ temporibus illis agitabantur; in quibus, licet in fatuis & intricatis Speculationibus sitæ essent, magnus *Magister* evasit, claruitque inter *Latinorum* primos qui *Catholicæ* Fidei explanationem & Defensionem susceperunt. — Absurdas & singulares ejus Notiones & Opiniones plus satis discusserunt alii: Quarum causa parum æquum esset Memoriam ejus gravare, si attendamus quòd controversa *Dogmata* recèns exorta & nondum sufficienter elucidata essent; quòdq; procul ab Actionis Scena vixerit, & postquam publicum Theatrum conscendisset, totam vitam Capitibus & Controversiis illius Sæculi fatigatus fuerit. Sed quid multa, Eruditus, Eloquens, & acris judicii fuit, Vir præclaris dotibus & sana mente præditus, Catholicusque Episcopus, & quod caput rei est, Vir pius & bonus. *Dr.* Cave in Vita Hilarii pagin. 212. 213.

Notantur in *Hilario* voces nonnullæ, quibus præter loquendi consuetudinem videtur usus, ut *Disproficit*, pro *Degenerat*, sive in *pejus proficit*: *Rheumam* dixit pro *Rheumate*; *pascham* & *mannam*: rursus *Diapsalma Diapsalmæ*, & *Diapsalma Diapsalmatis*. *Zabulus* pro *Diabulo* non apud ipsum modò reperitur. Notantur etiam aliquot *Solœcismi* — Porro quod attinet ad *literas Græcas*, eas tenuiter attigit. *Joan. Gillot.* in Comment. de S. *Hilario*.

* *Desiderii Erasmi* in D. *Hilarium* Annotationes, si *expurgentur*, permittuntur. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Prodierunt opera ejus omnia *Parisiis*, ann. 1605. 1631. 1652. Fol.

LIBANIUS

SOphista *Antiochenus* Ethnicus, floruit *Juliani* Imp temporibus usque ad *Theodosium* Seniorem. Hic *Athenis* audivit *Diophantum* Philosophum, Clar. Anno D.CCCLX.

deinde in Declamationibus se exercuit. *Constantinopolim* profectus, ibidem ludum aperuit, unde propter lascivum in pueros amorem pulsus, *Nicomediam* venit, indeque eandem ob causam rejectus, in patriam reversus est; *scripsit* Declamationes; Progymnasmata; orationes, quæ subobscuræ; & Epistolas, quæ laudatissimæ; item opus de Modis dictandi Epistolas Hic etiam argumenta in omnes Orationes *Demosthenis* edidit. Quæ omnia diligentiæ *Frederici Morelli*, *Leonis Allatii*, *Valesii*, &c. debentur. Præceptor fuit *Basilii*, ab hoc impensè laudatus in Epist. & *Chrysostomi*; oblatam à *Iuliano* Præfecturam *Prætorii* titulo *Sophistæ* posthabuit. *Hofman.*

Libri *Libanii* scatent gratiâ & faceriis *Comicis*, & adspersâ ubique urbanitate & argutiâ verbis subservit; affluit & lepos ac grata jucunditas, cunctis *Syrophœnicibus* in vulgari colloquio peculiaris. (*Attici* nasum & salem vocant) quæ dos præter eruditionem peti ab eo potest — eruditionem magnam & multiplicem lectionem in *Orationibus* ejus invenias, & dictiones, quæ illecebras meras, & suavia spirant. *Eunap.* in vitâ *Liban.*

Lecti sunt *Libanii* Tomi duo. Is in fictis suis, quasque exercitationis tantùm causâ scripsit, *Orationibus*, seipso est, quàm in aliis præstantior. Nimis enim diligens ac curiosus dum esse vult, nativam effusamque sermonis (ut ita dixerim) gratiam ac venustatem in illis aliis corrupit, atque in obscuritatem delapsus est, multa quidem interpositionibus obscuriora reddendo, quædam etiam ablatis necessariis. Regula est alioqui hôc in genere, ac norma *Sermonis Attici*. Clarum item habet in Epistolis scribendis nomen: Multaque & varia circumferuntur ab eo conscripta *Phot.* in Biblioth. Cod. XC.

Philostratus floridus ac pictaratus: dilucidus magis est & simplex *Libanius*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Chrysostomus puer nondum *Sacro Lavacro* regeneratus, audivit ingeniosum, sed insigniter impium *Libanium* Sophistam. Sic enim tum *Rhetores* appellabantur. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 4.

Libanio doctorum hominum calculis, inter *Atticistas* præcipuus locus tribuitur. *Idem* ibid. l. 29. Epist. 16.

Libanius Sophista Declamator mirè disertus; sed dum nimis diligens esse vult, in obscuritatem sæpè dilabitur. *Ioan.* Card. *Bona.*

Unus tantùm repertus est *Libanius* Sophista *Antiochenus*, *Iuliano* magno amicitiæ vinculo adstrictus, qui funebrem in ipsius Imp. laudem scripserit *Orationem*, quâ eum pro arbitrio laudibus in cœlum evexit, & inter numina collocavit. *Baron.* ad ann. 363.

In *Christianos* sæpiùs stylum stringit, præsertim *Oratione* in *Necem Iuliani*, & *Oratione* de *Templis Gentilium*, ipsi *Theodosio* oblatâ.

Libanii 300. Epistolas MSS. Regina *Sueciæ Christiana*, habuisse traditur. *Konig.*

Legi hesternâ die orationem tuam magnâ ex parte ante prandium, pransus verò sine ullâ intermissione reliquum absolvi. O te felicem qui ita possis dicere aut sentire potius! ô rationem! ô partitionem! ô argumenta! ô disquisitionem!

nem! ô aditus! ô verba! ô numerum! ô compositionem! ô mentem! ô prudentiam! *Julianus* Imp. in Epist. 14 ad *Liban.*

Prodierunt *Libanii* Orationes, Declamationes, Dissertationes, &c. *Græcè*, cum Versione & Notis *Fed. Morelli* 2. Tomis, *Parisiis* 1606, & 1627.

Extant Orationes 5. Constitutionum Imperatoriarum quales in Cod. *Theodosiano* & *Justinianeo* occurrunt, *Græcè* cum Versione & Notis *Gothofredi*. *Genevæ* 1631. Fol.

Extant ejus Descriptiones *Græc. Lat.* per *L. Allatium*, *Romæ* 1641. in 8°.

JULIANUS.

Apostata, Imperator, inter viros doctrinâ claros refertur. Elaboravit Orationes & Epistolas: Librum de *Cæsaribus*: *Misopogonem* adversus *Antiochenos*: Hymnum in Solem, &c. Opera *Juliani* omnia *Dionysius Petavius*, *Parisiis* 1630. edi curavit, in 4°. Claruit A.D. CCCLXI.

Per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando, currebat *Julianus*. Sed tamen cùm hæc effectè, plenéque colligeret, nec humiliora despexit: *Poeticam* mediocriter, & *Rhetoricam*, (ut ostendit *Orationum*, *Epistolarumque* ejus cum gravitate comitas incorrupta) & Nostrarum Externarumque rerum *Historiam* multiformem. Super his aderat *Latine* quoque differendi sufficiens *Sermo*. *Ammian. Marcellin.* l. XVI.

Per universa hæc studia animum suum diffuderat *Julianus Cæsar*: Magnus omninò Vir; sed major futurus, nisi *Libanium* nimis æstimâsset. Græci sermonis ea est illi elegantia, is nitor, ea facundia, ut omnes rapiat in admirationem sui. *Voss.* de Philolog. c. 1. sect. 6.

Et genere nobilissimo, & formâ liberali, & ingenio ad literas & ad arma accommodato celebris statim à pueritiâ fuit. *Christianos* non tam violentis Persecutionibus, quàm dolis & persuasionibus à veritate fidei abducere conatus est: Cùm oblata essent ei aliquando *Scripta Christianorum*, quibus defendebatur doctrina *Evangelii*, deridens eam, subscripsit hæc verba Ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων, *Legi, Intellexi, Damnavi*; sed respondit, nomine aliorum Episcoporum *Basilius*, Ἀνέγνως, ἀλλ' οὐκ ἔγνως, εἰ ἔγνως, οὐκ ἂν κατέγνως, *Legisti, sed non intellexisti; si enim intellexisses, non damnasses*. *Pezell.* Mellific. Histor. part. 2. pagin. 273.

Quô [*Juliano*] tetrius magísque *Deo* simul & *Hominibus* exosum animal orbis vix vidit. *Crakanthorp.* de Provid. Dei.

Julianus, maximis ille quidem præstans ingenii dotibus, & eâ statione dignissimus; verùm eò miser atque infelix, quòd in tantorum munerum largitorem Deum, ingratus extitit, ac mox ab agnitâ veritate scelestissimè defecit. *Isaac. Casaub.* Dedicat. præfix. *Polybio*, p. 13.

Julianus cætera vir egregius & laudabilis, nisi quòd ob scelus desertæ *Fidei Christianæ* fœdum *Apostatæ* nomen ad Posteros transmisit. *Baudii* Orat. præfix. *Plin.* Panegyr.

Julianus Parabates, atrocissimus licèt Christiani nominis hostis, vir tamen verè literatus, literarumque & librorum amantissimus fuit. *Princeps*, ut nonnemo eum vocat, *ad unguem factus*, *odium in Christianos si excipias*. *Gul. Selden.* de librorum Usu & Abusu.

Certè *Julianum Judæorum* non minùs quàm *Christianorum* hostem, Historiæ evidentia coegit fateri, & viros *divino Spiritu* afflatos vixisse inter *Judæos*, & ad *Mosis* atque *Eliæ* Sacrificia ignem cœlitùs delapsum. *Grot.* de Verit. Relig. Christ l 1.

Etsi res gestas & exitum *Juliani* Imp. *Ammianus Marcellinus*, & alii ejus fautores, inter quos fuit *Libanius*, honorificè recensent, & sapientiam, pietatem atque ejus virtutes heroicas, præsertim continentiam & castitatem prædicant atque commendant: tamen plerique alii *Historici*, de ipsius sceleratis & flagitiosis actionibus, & horrendâ morte conveniunt. Scribunt enim, quum in prælio contra *Persas* hastâ cœlitùs vulneratus esset, haustum cavâ manu proprium cruorem versùs cœlum aspersisse, cum hâc blasphemâ voce erga *Christum*, à quo impiè desciverat: *Vicisti tandem, Galilæe:* Sicut commemorant *Theodoricus*, *Cassiodorus* in tripartit. & *Nicephorus*, qui & illud refert, Julianum jam moriturum animâ secedente à corpore, diviniùs quodammodò quàm pro hominum captu potuit, oculos intendisse, ita ut *Christum* viderit, & exclamasse: *Saturu Te, Nazarene. Philip. Camerar.* Oper. Horar. subcisiv, c. LIX.

Interdixit iste *Apostata* usum *Scholarum Christianis*, ratus, nullam acerbiorem fore persecutionem, neque expeditiorem viam evertendæ Religionis, quàm si à studiis literarum *Christiani* arcerentur: Nimirum (inquit *Vossius*) acutus ac perspicax imperator satis videbat, quo pacto maximè posset nocere Religioni Christianæ. *Voss.* de Philolog. p. 7.

Obiit *Junii* 26. *Ann.* 363. Ætatis suæ Anno trigesimo secundo, cùm duos nondum integros annos regnâsset. Princeps præclaris sanè Virtutibus ornatus, Prudens, Circumspectus, Æquitatis amans, strictè Justus, Castus, Temperans, in Laboribus patiens & indefessus, in moliminibus strenuus, imò usque ad temeritatem & præcipitantiam: Ingenio erat, acer sed nimis *Satyricus*, Captûs facilitate & Eruditione plerisque omnibus Principibus superior; De cætero tamen Laudis & auræ Popularis avidissimus; Qui dicacitate delectabatur, nec rarò cum vana sic satis gloria se ipsum commendabat: Erat, fatentibus vel ipsis ejus Scriptoribus, Superstitiosus potiùs quàm Religiosus; Immodicè amans Rituum, Ceremoniarum & Consuetudinum Ethnicismi, quas tum gladio tum calamo & restauravit & propugnavit; atque in quarum exercitio non parvas otii sui portiones insumsit, séque juratum hostem professus est eorum omnium qui ipsis adversabantur. Denique, ne quod ei debetur taceam, si ejus Memoria, defectione ab optima quæ unquam extiterit Religione, commaculata non fuisset, séque tam acerbo & implacabili animo erga *Christianos* non gessisset, optimis Principibus qui unquam tenuerint *Imperii Romani* clavum accenseri potuisset. *Cave*, in sua introductione ad suos *Ecclesiasticos*.

Etsi fidei Religionísque *Christianæ* desertor turpissimus infensissimusque hostis

stis *Iulianus* esset, Omni tamen doctrinæ genere excelluit, vitæque suæ & morum acerrimus censor, bellorum etiam in *Germanos* & *Persas* magnâ cum celeritate nec minori felicitate confectorum gloriâ inclytus, eam laudem apud posteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis strenuus, & vitâ integer, & literarum studiis excellens noscatur: cùm quæ singuli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis sit complexus universa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipsius etiam *Constantini* Magni, superaret, (quod adversus Patres ipsi iniquiores asseruit *Petrus Cunaus*, ringente *Petavio*) iniquè tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin istum in perversos mores & temeraria facta priorum Imperatorum stringeret. Hinc natus liber, quem *Cæsarum* nomine insignivit, quòd eorum, qui ante se Romanis imperitaverant, vitia insectaretur. Hic cùm elegantia dictionis, & argutâ dicacitate, rerumque varietate insignis, reliqua vel Græcorum vel ipsius etiam *Iuliani* scripta superaret, è Græco sermone in Latinum à *Carolo Cantoclaro Gallo*, & *Petro Cunao* Belgâ olim translatus est. *Acta Eruditorum*, Vol. 2. p. 311.

CAIUS,

Sive, ut alii malunt, Fabius,

MARIUS VICTORINUS.

Marius Victorinus per ea tempora floruit, quibus *Constantius Constantini* filius *Romani* Imperii habenas est moderatus, *Afer* quidem, & ut plerique existimant *Carthaginiensis*. Qui verò *Massiliensem* faciunt valdè falluntur, & fallunt legentes. *Romæ Victorinus*, ut *Hieronymus* prodit, Rhetoricam docuit, ubi & statuam meruit in Foro *Trajani*, quo in loco & plerisque aliis positas legimus. *Victorino* operam dedisse in Rhetoricâ *Hieronymum* accepimus; & juvenem ipsum fuisse *Gentilium Deorum* cultorem, quos demum maturiore ætate abjuravit, ut *Hieronymus* & *Augustinus* prodiderunt; quorum hic in libro Confessionum, de eodem illud commemorat: quòd cùm aliquando *Victorinus* cum *Simpliciano* viro sanctissimo colloqueretur, seque *Christianum* assereret, & id se minus credere *Simplicianus* respondisset, quoniam cum cæteris Christianis illum in sacris ædibus concionibus interesse non conspiceret: tum viro sancto per jocum *Victorinus* respondit: *An*, inquit, *Simpliciane Pater putas parietes Christianum hominem facere?* Tandem verò cùm *Victorinus* ad templa devenisset, & ei velut homini verecundo, occulti *Symboli* liber oblatus fuisset, ut legeret; ille pulpitum, quem *Umbonem* & *Ambonem* Ecclesiastici vocant ascendit & publicè clarâ & altâ voce *Symbolum* pronunciavit; Quâ ex re cunctis palam innotuit illum *Christianum* esse. Sed enim præter *Rethoricam* & *Dialecticam*, quas disciplinas in primis excoluit, (nam & in utraque doctissimè scripsit) in Poeticâ etiam illum floruisse videmus: Nam & versu Heroico septem *Maccabeorum* Clar. An. D. CCCLXII.

 fratrum

fratrum acerbam cum matre necem sub *Antiocho* Rege descripsit: Quod non multò antè Poema legi, parum licèt castigatum: Præter enim fenestras, quæ in eo patentes pleræque existunt, vacillantes quoque Syllabas & pedes offendimus. Leguntur & *Hymni* quidam ejus nomine editi *De Sanctissimâ Trinitate*. Extant & ejus in Poetica commentarii exquisitæ frugis, si integri & non mutili à studiosis haberentur. Sunt præterea in manu ejusdem commentarii in duos *M. Tullii* de Inventione Libellos. Sunt & quæ ex *Porphyrii* Isagoge in Latinum transtulit. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet. Hist. Dial. 5.

Victorini libros 4. adversus *Arianos* S. *Hieronymus* tradit *dialectico more* scriptos valdè esse obscuros, & non nisi ab eruditis intelligi, ac cum judicio legendos, cùm nonnulla contineant duriuscula, & ab usu loquendi *Theologorum* aliena.

Non quia ignorem *Caium Marium Victorinum*, qui *Romæ* pueros Rhetoricam docuit, edidisse commentarios in *Apostolum*; sed quòd occupatus ille eruditione sæcularium literarum, *Scripturas* omninò *Sanctas* ignoraverit: Et nemo possit quamvis eloquens, de eo bene disputare, qui nescit. *Hieronym.* in Procem. comment in Epist. *Pauli* ad *Galatas*, Tom. 9.

Marius Victorinus Afer, sensu profundus, dictione obscurus, durus in sententiis, & sæpè *Platonizans*. *Ioan.* Card. *Bona*.

In *Victorini* libris contra *Arium* pleraque obscura & involuta sunt nexibus plicatum circumducta, quæ hominem doctum potius quàm disertum arguant & capiant. *Casp. Barth* l. 42. advers. c. 9.

Poema *Maccabæorum* est descriptio versibus *Hexametris* Martyrii septem Fratrum. Nihil non vulgare continetur in hoc Poemate. Nihil Poeticum habet præter Virgilii humilia quædam imitamina; & pleraque ejus carmina Vilia sunt & abjecta.

Commentaria *Victorini* in Apostolum *Paulum* nondum edita sunt. Jes. *Sirmondus* eorum Fragmenta quædam in nescio quo Manuscripto invenerat.

Sed dubio procul illa censuit indigna quæ in publicam lucem venirent, quamvis in Admonitione sua dicat horum Commentariorum stylum planiorem & tersiorem esse quam Scriptorum ejus Dogmaticorum. *Ell.* du *Pin*. Nov. Biblioth. Author Eccles. Tom. 2. p. 296.

Quæ scripsit *Victorinus* cautè legenda monent *Critici Sacri*, quia magis Arti Rhetoricæ quàm Sacris Literis & Theologiæ operam dederat. Quo anno obierit, non constat, hoc certum obiisse ante annum 378. quo S. *Augustinus* repudiato *Manichæorum* dogmate ad partes Catholicorum transiit. Ejus opuscula nemo in unum volumen collegit. *Philipp. Labb.*

Stylus *Victorino* parùm fœlix, præsertim in Dogmaticis perplexus & ingratus, & qui vix ulla adeò decantatæ eloquentiæ vestigia retinet. In Commentariis verò stylum planiorem & apertiorem esse testatur, qui legit, Doctissimus *Sirmondus*. Denique opuscula ejus attentum & oculatum lectorem postulant. Cum in Gentilium enim literarum studio longè majorem vitæ partem transegerit nec nisi provectâ jam ætate Christianismum amplexus sit, non videtur ubique Fidei

dogmata

dogmata satis accuratè percepisse, saltem non satis fœliciter expressisse. *Gul. Cave* in Hist literar.

Ejus *Hymnos* tres de *Homousio* recipiendo *Fabricius* ametros notat & anarythmos.

Libri quatuor adversus *Arium* cum aliis quibusdam, extant Tom. 4. Bibl. PP. *Paris*. fol.

Librum adversus *Manichæos*, & alterum *de Principio Dei*, edidit *Sirmondus* in opusc. dogmat. p. 153. *Paris*. 1630. 8°.

EPIPHANIUS.

Eleutheropoli *Palestinæ* oppido oriundus, *Constantiæ* seu *Salaminis* in *Cypro* insulâ Episcopus, floruit sub *Iuliano*, *Valente*, *Gratiano*, *Theodosio*, atque *Arcadio* Impp. ab anno 361. ad 403. quo obiit die 12. Maii, valdè senex; πεντάγλωττος, ob quinque linguarum peritiam meritò appellatus, & à Sanctis Patribus sæpè multumque commendatus. *Phil. Labbe*. de Script. Eccles. Clar. An. D. CCCLXX.

Sanctus *Hieronymus* in Literis ad *Pammach*. vocat summum Antistitem, quô nec ætate, nec scientiâ, nec vitæ merito, nec totius orbis testimonio major extitit—Multa *scripsit Epiphanius*, quæ ab eruditis propter res, à simplicioribus propter verba quoque lectitantur. *Hieronym*. de Script. Eccles.

Opera Genuina sunt: Panarium sive adversus Hæreses 80.—Ancoratus, seu de fide sermo—Anacephalæosis, seu Panarii Epitome—De Ponderibus & Mensuris liber—Epistola ad *Ioannem Hierosolymitanum*. Lat.—Ad *Hieronymum* Epistola brevis. Latinè.

Opera suppositiia sunt: Physiologus—De vitâ & interitu *Prophetarum*—De duodecim Gemmis in veste *Aaronis*—Ejusdem libri Epitome—Orationes octo, viz. In Festum Palmarum: In *Christi* Sepulturam: In *Christi* Resurrectionem: In *Christi* Assumptionem: De Laudibus B. *Mariæ* Virginis: In Festo Palmarum—De numerorum Mysteriis—De Christi Resurrectione.

Opera non extantia: De lapidibus—*S. Hilarionis* Encomium—Epistolæ plures. *Gul. Cave*.

Multa cum delectu & judicio legenda apud *Epiphanium*. Cujus *Panarium* nos solemus vocare *Christianæ Antiquitatis Scrinium*: Et sanè præstantissimum est *opus*, & non omnium hominum. *Scalig*. Elench. Trihæres. *Serar*. c. 15.

Cum delectu ille Author tractandus, optimè alioqui de literis divinis deque Ecclesiâ meritus. *Idem* ibid. c. 21.

Fuit quidem *Epiphanius* vir sanctus, sed Grammaticæ ac Rhetoricæ admodum rudis, ut satis apparet ex Operibus, in quibus, non solùm orationis nitorem, sed etiam seriem & syntaxin, periodorumque structuram, orationis omnis lucem unicam, plerumque desideres; quæ quidem vitia variis multisque in locis necessariò obscuritatem pariunt, quod & queruntur ejus Interpretes. *Ioan. Dallæus* de vero usu *Patrum* c. 5. p. 158.

Epiphanius verò ut ingenio erat simplici & aperto, &, si dicere licet, incautos, & nimis

& nimis credulo; sic acer fuit & vehemens in iis omnibus retinendis, quæ sancta & vera esse in animum induxerat, ideoque faciliùs abreptus est ad multa admittenda tanquam solida, quæ, ut semel susceperat non facilè dimittebat, sed retinebat mordicus. Non exiguo volumine & multo otio opus esset, ad ea omnia recensenda quæ notari ex eo possent. Si cui in ea inquirere cordi est, adeat *Dionysii Petavii* recentissimi Interpretis *Notas*; castigat enim eum sæpenumerò, ac nonnunquam quidem acriter. *Dallæus* ibid. p. 272.

In Hæresibus *Iudæorum* & *Samaritanorum* non est valdè accuratus *Epiphanius*. *Montacut.* Apparat. 7. Sect. 10.

Perobscura atque impedita; imò falsa esse quæ *Epiphanius* de *Anno* & *Die* quo natus est *Christus*, disserit, nullumque *Sphingis* ænigma ejus oratione perplexius esse non dubitat pronunciare *Petavius* in *Epiphanium*.

Casaubonus in exercitationibus ad *Annales Baronii*, *Epiphanium* virum maximum vocat: sed credulitatis nimiæ eum sæpius insimulat.

Epiphanius Historiarum diligentissimus Inquisitor vocatur *Grotio*.

Epiphanius falsa multa continet. Bona quædam habet, sed ignarus est, atque misellum ingenium. Multa corrasit, & Græcorum ac Hebraicorum nihil omnino callebat. Antiquitatum Thesaurum habemus apud Epiphanium, bonis enim libris instructus erat, ex quibus quando describit, optimè; sed quando ex suo dicit aliquid miserrimus est. *Scaligerana* posterior.

Legimus sanctissimi Episcopi *Epiphanii* adversus octoginta *Hæreses Panaria* voluminibus tribus in libros septem distributa: Ducto igitur à Barbarismo initio, tendit inde usque ad *Messallianos*: Cæteris, qui ante ipsum contra *Hæreses* scripserunt, copiosor atque utilior; propterea quòd quæ reliqui utilia continebant, hic nequaquam prætermisit: Sed quæcunque præter illa studiosè reperire potuit, adjunxit. Dictio ejus humilis, ac plane talis, qualem ejus esse oportuit qui *Atticæ* elegantiæ rationem nullam duceret.

Infirmus verò ut plurimum est in conflictibus adversus impias *Hæreses* susceptis. Est tamen ubi fortiter aggreditur, atque irruit, quamvis neque verborum ipsius, neque constructionis proprietas ullâ ex parte præstantior efficiatur. *Phot.* in Biblioth. cod. 122.

S. Epiphanii stylus omnis elegantiæ & sublimitatis expers est; imo contrà simplex, humilis & abjectus est asper est atque rusticus, absque serie & connexione; multæ lectionis & eruditionis vir fuit sed in rebus discernendis omni sagacitate, & ingenii politie destitutus. Falsis plerumque rationibus ad Hæreticos refutandos utitur. Admodum credulus & minimùm accuratus erat. Passim hallucinatur in *Historia* factis notatu dignissimis; & falsis monumentis aut rumoribus incertis nimis temerè fidem adhibet; Zelo & pietate abundabat sed consilio prudentiaque civili deficiebat. *Ell.* du *Pin*, Nov. Bibl. *Author. Ecclesiastic.* Tom. 2. p. 762.

Eruditio ejus contemnenda non erat ratione cùm Prophanorum tum Sacrorum Scriptorum præsertim verò *Eruditionis Ecclesiasticæ* tramites emensus erat; Omnes usitatiores linguas mediocriter callebat, speciatim verò *Hebraicam*, *Syriacam*, *Ægyptiacam*, *Græcam* & *Latinam*; hinc B. *Hieronymo* πεντάγλωτ-

Jo denominatus, quamvis Orientalium idiomatum notitia tunc temporis parum frequens esset. Verum est quòd eruditione multò magis quàm judicio polleret, ejusque Lectio diffusior quàm acuta & nervosa ejus ratiocinia. Quandoque, ut observat Photius, Adversarium cum acumine quodam adoritur, at enerves plerunque ac insulsi sunt sermones ejus. Sed capitalis ejus defectus fuit nimia ejus credulitas, cùm res plerunque referat alienam fidem secutus, sinens ut sibi imponatur ejusmodi narrationibus quas evulgaverat Partium altera, vel de propriis vel de Adversarii sui actis, absque debita inquisitione prævioque examine, quod in errores, contradictiones & confusiones innumeras eum conjecit; Quemadmodum evidenter patet, ut alia taceam, ex ejus relationibus circa *Arianos* hujusque trunci varios ramos. Vilis & insipidus est ejus stylus, nec ad Eloquentiæ confinia accedit; quem Characterem Scriptis ipsius jam dudum tribuerat bonus ejus amicus S. *Hieronymus*; *Quòd scilicet Viri Docti ea legerent propter Materiam & Substantiam, Simplices verò propter Stylum.* Præcipuus librorum qui nunc extant est ipsius *Panarion* seu Tractatus adversus *Hæreses*; In quo præter Argumentum principale, multa Veterum Authorum Ecclesiasticorum Fragmenta notatu digna & nusquam alibi occurentia conservavit; Et non exigua Ecclesiasticæ Historiæ pars illo libro continetur. In præstantissimi & utilissimi hujus Operis compilatione auxilio non medioeri fuerunt ei Veteres quidam qui in hoc scribendi genere ipsi præluxerant, *Iustinus Martyr*, *Irenæus*, *Hippolytus* & quidam alii, quorum Sermones & Relationes hic Author noster auxit & ampliavit, iisque integras addidit dissertationes de *Hæresibus* suo Tempore exortis; quod omnium turbulentissimum & vexatissimum Ecclesiæ Sæculum fuit, *Cave* in Vita *Epiphanii* p. 444 445. Angl.

Prodierunt Vita & Opera *Epiphanii* Græc. Lat. cum Notis per *Dionysium Petavium* Tom. 2. in fol. *Paris.* 1622.

Auctior verò editio quæ prodiit *Coloniæ* 1682. in fol. 2. Tomis. Sumptibus *Jerem. Schrey*, & *Heinr. Ioh. Meyeri.*

S. BASILIUS

Cappadox, meritò Magnus appellatus, per plures annos S. *Gregorii Nazianzeni Athenis*, & in solitudine comes individuus, *Cæsareæ* in *Cappadociâ*, quæ prius *Mazaca* dicebatur, Archiepiscopus creatus est die Junii 14. Dominicâ anni 369. *Arianis*, ipsique *Valenti Augusto* sæpè restitit, multisque exantlatis pro Fide Catholicâ laboribus, ad meliorem vitam transiit Kalendis Januariis anni 378. *Phil. Labb.* de Script. Ecclesiast. Clar. Anno D. CCCLXX.

Opera Genuina sunt: Homiliæ 9. in Hexaëmeron——In Psalmos Homiliæ 22.——Homiliæ 31. varii argumenti——De Baptismo lib. 2.——De vera Virginitate ad Letoium Melitens.——Commentarii in 16. priora Isaiæ capita——Adversus Eunomium lib. 5.——Ad Amphilochium de Spiritu Sancto——Sermo de Abdicatione rerum——De verâ ac piâ Fide——Procemium Ethicorum de

judicio Dei — Ethica seu Moralia — Ascetica, seu de Institut. Monach. Serm. 12. — Regulæ fusiùs disputatæ — Regulæ breviores — Constitutiones Monasticæ — Epistola ad Chilonem Anachoretam — Ad Monachum lapsum, & Virgin. Laps. Epist 3. — Ad Amphilochium Epistolæ Canonicæ, 3. — Epistolæ aliæ 428. — Liturgia, sed interpolata — Conciones Morales 24. Ex *Basilii* libris, per *Simeonem Logothetam* selectæ.

Opera Supposititia: Homil. 10. & 11. in Hexaëmeron — De Grammaticâ exercitatione Libellus (revera *Moschopuli*) — De Consolatione in Adversis, Lat. — De laudibus eremi, seu vitæ solitariæ (fragmentum ex opere *Petri Damiani*) — Admonitio ad Filium Spiritualem, Lat. — Precatio cùm sacris operaretur — Fragmentum Epistolæ ad Julianum Imp.

Vir eloquentium præstantissimus, & in omni doctrinæ genere summus. *D. Hieronym.* in catal. Script. Ecclesiast.

Fidei columen, veritatis norma, & Ecclesiæ forma, pléna prudentiæ canities, fidelis servus & magnus Pontifex; Dei, hominisque mediator; Spiritusque Sancti Domicilium. *Greg. Nazianz.* in Epist 28. ad *Simplicianum*.

Vir divinus & Sacrosanctus, orbis oculus, magna vox & tuba, doctrinæ Palatium, Sol inter Sidera. *Greg. Nazian.* in Epist. 10. ad *Basilium*.

Os Ecclesiæ, aurea doctrinæ luscinia vocatur *Gregorio Nysseno* in Encomio *Ephræm*.

Præfulgidum lumen orbis universi. *Theodoret.* l. 4. c. 19.

Basilius vir doctus atque sanctissimus, tantæ apud *Græcos* auctoritatis extitit, ut ejus doctrinæ vel scriptis nemo unquam quantumlibet sciolus in aliquo contradicere ausus fuerit. *Trithem.*

Basilius Cæsareæ Cappadocum Episcopus, re & cognomine magnus. Jure Christianorum Philosophus & Philosophorum Christianissimus dictus est. *Sixtus Senens.* l. 4. Biblioth.

D. *Basilius* vir optimo jure dictus *Magnus*, sed *Maximi* cognomine dignior — Equidem contumeliam esse judico, *Basilii* facundiam cum quoquam eorum comparare, quorum eloquentiam supra modum admirata est *Græcia*, juxta modum æmulata *Italia* — In Basilio nescio quid morosulus etiam lector possit desiderare. Manat è sanctissimo pectore, cunctisque humanis cupiditatibus defæcato, simplex ac naturalis oratio. Præstantur omnia quæ potest *ars*, nec ulla tamen usquam artis significatio: Agnoscas ibi summam mundanæ *Philosophiæ* cognitionem, sed nullam prorsus ostentationem. Sentias illum callere disciplinas liberales, & in his *Mathematicas* omnes, sed sic adhiberi, ut nihil aliud quàm ancillentur pietati. *Erasm.* Epist lib. 28. Epist. 7.

Opus Hexaëmeron dictum, usque adeò admirandæ dictionis curâ & orationis majestate elaboravit, ut *Gregorius Nazianzenus* non immeritò dixerit, tantum *Basilii* orationem omnes hominum Sermones antecedere, quantum *divina* vox *humanas*. *Rivet.* Tom. 2.

Hic plurima scripsit, inter quæ maximam admirationem hominibus movent illa, quæ in sex dierum opificium conscripsit. *Suidas.*

S. *Basilius*

S. *Basilius* Sancto Joanne *Chrysostomo* subtilior est in Homiliis quas in sex Creationis Mundi dies conscripsit, easque in Eruditorum gratiam magis quàm ad plebis institutionem adornasse videtur. Sæpius tamen Textus literam explicat, & aliquando usque ad Grammaticum sensum descendit, præcipuos notando modos quibus vocabula Græca & Hebraica verti possunt. Græci patres hoc Opus mirati sunt, Cùm ob Authoris Eloquentiam insignem, tùm ob eruditionem quandam quàm *S. Basilius* affectâsse videtur. In illis Homiliis Orator perfectus, potiùs quàm Sacri Textûs Interpres observatur: Quæ methodus plerisque Patribus communis est, præsertim verò *Græcis*; qui in suis Sermonibus cæteris multò diffusiores sunt. Eundem ferè characterem suis in aliquot *Psalmos* Homiliis servat; ubi quidem tanta eruditio non elucet, sed frequentiora sunt moralia documenta, propter Argumentum quod edisserit. Literalem sensuum magis sequitur suis in *Isaiam* Commentariis, licet digressiones quasdam contineant & circa moralem sensum copiosiores sint. Fatetur hic Pater neminem *Scripturam Sacram* intelligere posse nisi plures annos imo totam vitam in ejusmodi studio sese priùs exercuerit. Cæterùm in hoc Commentario non apparet eruditio illa quam exhibent ejus in Hexaemerum Homiliæ, quia gravius est argumentum. Videtur è contrà meram affectâsse citationem variorum *Scripturæ* locorum qui in toto illo libro utramque paginam faciunt. R. P. *Richard. Simon*, Hist. Critic. Veteris Testam. lib 3. cap. 10. Gall.

Nulli *Authores* extant quorum *Scripta* animos altius penetrent quàm D *Basilii*. Omnia tam ad vivum describit, tanta vi rationes suas explicat, tam horrendas vitii picturas delineat, ejus ad virtutem hortamenta tam efficaciter persuadent, ejus documenta usque adeò ampla & utilia sunt, ut ejus scripta legere nemo possit quin se erudiri & persuaderi de veritate persentiscat, & quin amorem erga virtutem & odium adversus vitia concipiat. Sermones ejus sententiis vacui, verbis vero pleni non sunt, ut *Oratorum* plerique sermones. In illis eloquentia doctrinam comitatur: pariter erudiunt, delectant, & movent. Dictio ejus tersa est & emphatica Sublimiter sensa sua enuntiat. Stylus ejus purus est, elegans & ad persuadendum efficax. Ejus Oratio nativa, lenis & inaffectata semper deprehenditur. Jucundè persuadet, tam perspicuè res explanat easque adeò verisimiliter enunciat, ut, eruditi *Photii* judicio, eum nobis proponere possimus in *Exemplar Demosthene* ac disertissimis *Oratoribus* Antiquitatis haud longè inferius. Imò, si *Erasmo* fides adhibeatur, Veteres *Græciæ Oratores* antecellit eorumque vitiis caret. Ad omnigenas compositiones aptus erat. Ejus in *Scripturam* Commentarii maximè institutivi & genuini sunt. In *Panegyricis* eximius est. Ratiocinii ejus vis & acumẽ in ejus tractatibus de Controversiis cernuntur. Ejus *Morales* sermones ad institutionem & affectuum motionem apti sunt. Denique licet ejus *Ascetica* styli æquè magnifici non sint ac alia ejus Scripta, non illis minùs tamen pura & tersa dictio eis inest Methodus tamen in qua in usus est eadem subobscura quandoque reddit. *Ell.* du *Pin*, Nov. Bibl. Author. Ecclesiastic. Tom. 2. p. 586, 587.

Basilius præstantissimus est in libris omnibus. Purâ enim dictione, significante, propriâ, & omninò civili ac Panegyricâ, si quis alius, uti novit: sensuumque ordine ac puritate primus, & nemini secundus, apparet. *Phot.* in Biblioth. Cod. CXLI.

Vir fuit claræ ac perspicacis Apprehensionis, promti & acris ingenii, acutè solertis ratiocinii, profundi solidique judicii: Acquisitæ ipsius dotes oppidò adaugebant nativas ejus perfectiones, iisque splendorem & ornatum incomparabilem addebant. Sicut educatio felix ei non defuerat, sic nec industria nec sedulitas ad ejusdem usum in eo desiderabatur: Horum ope Doctor eximius brevi evasit & ad summum omnis politici utilisque eruditionis fastigium brevi evectus est, in qua nihil sibi impervium reliquit: & tamen in singulis ita versatus erat Scientiis ut quispiam alius in harum unica, cùm in qualibet Arte non minùs accuratus esset quàm si ei soli operam navasset. Eminebat in Grammaticis, Rhetoricis, Philosophicis, Astronomicis, Geometricis, Arithmeticis, Physicis, & quibus non? Omnes Gentilium Thesauros expilaverat, secretioresque Philosophicæ secularisque Doctrinæ recessus rimatus erat; Cujus respectu *Philostorgius* ait, & forsitan verè, *Athanasium præ illo merum infantem fuisse*. Ejus stylus & scribendi modus mirificus est ac ferè inimitabilis; proprius est, perspicuus, emphaticus, dulcis, lenis & facilis, & tamen energeticus & ad persuadendum efficax, & ab ipso fluens cum nativa & inaffectata venustate ac suavitate. Ejus in Philosophicis ἀκρίβεια styli ejus nitorem & lenitatem minimè vitiabat; nec suavitas ac elegantia Orationis ejus nervosum robur & evidentiam Argumentorum infirmabat. *Cave* in Vit. S. *Basilii* p. 262.

Basilii Opera omnia prodierunt Græcè & Latinè, Tomis 3. *Parisiis*, Fol. ann. 1638.

Ad commodiorem Operum S. *Basilii* intelligentiam non parum conferet *Fr. Combefis Basilius restitutus*, in quo ex optimis MSS. textum castigavit, auxit, illustravit, & Versiones recensuit. Edidit hoc Opus *Paris.* 1679. Vol. 2. in 8.

S. GREGORIUS NAZIANZENUS.

Cl. Dr. An. Ch. CCCLXX. Cognomento *Theologus*, *Nazianzi* in *Cappadociâ* natus. *Athenis* operam dedit sub *Libanio* aliisque sophistis, cum Sancto *Basilio*, circa ann. 354. Post aliquot annos reversus ex solitudine in Patriam, *Sasimorum* factus est à S. *Basilio* tum *Cæsariensi* Archiepiscopo Episcopus, quibus relictis vivo adhuc patre administravit *Nazianzenam* Ecclesiam, unde *Nazianzeni* cognomen ei adhæsit. inde *Valente Augusto Arianorum* fautore mortuo, *Constantinopolim* venit ann. 379. Ubi pastorali per aliquod tempus functus officio, occasione excitatorum à *Timotheo Alexandrino* Patriarchâ aliisque præsulibus tumultuum in Concilio *CP.* Generali sponte secessit *Nazianzum* an. 382 ibique plerumque ruri vixit, usq; ad annum *Christi* 389. *Theodosii* Imp. undecimum, quo obiit, vel die Maii 9. ex Martyrologio *Romano*, vel die Januarii 25. ex *Græcorum* Menologiis. *Phil. Labbe*.

Opera

Opera Genuina plurima sunt.

Opera Dubia sunt: Oratio seu Epistola ad *Evagrium* Monachum de *Divinitate*---significatio in *Ezechielem*.

Opera Suppositita sunt: Metaphrasis seu Translatio in *Ecclesiastem*, quam *Gregorii Thaumaturgi* opus esse constat – Christus Patiens, Tragœdia: quam ab *Apollinare Laodiceno* scriptam esse verisimile est. *Gul. Cave*.

Vir fuit omnino divinis humanisque literis solidissimè imbutus, atque si unquam apud homines talis existere debuit, effigies quædam, atque omnibus virtutibus constans columna. *Sim. Metaphrastes*.

Gregorius os *Christi* & vas Electionis vocatur *Basilio*.

Vir per omnia incomparabilis, verbo & operibus clarus. *Ruffin*.

Columna aurea & totius *Ecclesiæ* fundamentum. *Euseb*.

Ab omnibus *Græcis* ob singularem autoritatis suæ excellentiam, primus post D. *Ioannem Evangelistam*, *Theologi* ac *Magni* cognomentis illustratus est. Vir fuit tam Philosophiæ, quàm Theologiæ opibus affluens & omnium sui temporis solutâ atque pedestri oratione eloquentissimus: quippe qui *Polemonis Laodiceni*, Sophistæ celebratissimi, sublimem dicendi Cothurnum esset assecutus. Hic *Basilio Magno* arctissima fuit necessitudine conjunctus & D. *Hieronymum* in Scripturarum studiis auditorem ac Discipulum habuit. Obtinuit etiam in *Ecclesiâ Græcâ*, tantum authoritatis pondus, ut quicunque testimonio ejus refragari auderet, statim vel *Hæreticus* haberetur, vel *Hæreseos* suspicione notaretur. *Sixt. Senens*. l. 4. Biblioth. Sanctæ, p. 279.

Tanto autem tum vivens, tum etiam post mortem nominis splendore effulsit & gloriâ, ut tam Græcorum quàm Latinorum præconiis celebretur: quem & reveriti sunt & laudaverunt etiam Ecclesiæ hostes, ut inter alios *Enstorgius*, qui *Basilio* atque *Apollinari Gregorium* præfert. *Baron*. ad ann. 389.

In *Gregorio Nazianzeno* pietas propemodùm ex æquo certat cum facundiâ. Sed amat significantes argutias quas eò difficilius est Latinè reddere, quòd pleræque sunt in verbis sitæ. Tota verò Phrasis nonnihil accedit ad structuram *Isocraticam*. Adde quòd de rebus divinis, quæ vix ullis verbis humanis explicari possunt, libenter ac frequenter philosophatur. *Erasm*. l. 26. Epist. 33.

Gregorius multa scripsit, in quibus sapientiam cum Eloquentiâ mirifice copulavit. *Bellarm*, de Script. Ecclesiast.

Gregorius Nazianzenus dictus *Theologus*, humanæ & divinæ Sapientiæ Thesaurus. *Ioan*. Card. *Bona*.

Philostorgius ait, *Apollinarii* Sermonem *Commentationibus* esse aptiorem, *Basilii* in genere *Panegyrico* splendidissimum; At *Gregorii* cum utroque comparati oratio, sublimiorem in scriptione locum obtinuit. Etenim *Appollinario* erat uberior in dicendo; *Basilio* verò gravior.

Ex *Erasmo*, Billio, *Baronio*, aliisque retundas impurum os Martini Chemnitii Lutherani, qui cap. 11. Theol. Jesuit. deblaterat *Nazianzenum* Apostrophis suis floridis magis & Rhetoricis, quàm Theologicis, occasionem dedisse multis superstitionibus. *Labbe* de Script. Ecclesiast.

De Facundiæ præmio cum Authore illo disceptare nemo potest. Palmam dubio procul omnibus sibi coævis præripit, vocabulorum puritate, elocutionis nobilitate, sermonum ornamentis, similitudinum concinnitate, ratiociniorum præstantia & sententiarum sublimitate. Sanctus *Hieronymus* & *Suidas* Veterum quendam nomine Polemonem illum fuisse imitatum tradunt; Sed asserere possumus stylum ejus *Isocratico* proximum esse. Quantumvis sublimis, nativus tamen est, lenis & jucundus. Plenæ sunt ejus periodi & ad finem usque sibi similes. Verborum mira est ei copia, nec in elocutionis facilitate, modoque jucundo parem ullum agnoscit. Ejus *Orationes* arte ac methodo exquisita compositæ sunt; Character earum tum Argumento tum Auditoribus ejus conveniens est. Denique censeri potest perfectissimis *Græciæ Oratoribus* annumerandus. Nimiùm tamen affectat *Antithefes*, allusiones, similitudines, comparationes aliaque id genus sermonis blandimenta quæ ipsum effœminatum reddere videntur. Imo falsum ejus sententiis & ratiociniis quandoque subesse deprehenditur, sed quod elocutionum ejus pompa velatur copiaque verborum ejus obvoluitur. Admodum prolixus est & pauca *Periodis* pluribus effatur. *Ell.* du *Pin, Nov.* Biblioth. Author. Tom. 2. p. 655.

Concionibus ejus plures Philosophicæ sententiæ admiscentur, & *Historiæ Fabulæque* locis refertæ sunt. *Moralem doctrinam* eo modo tradit qui *Philosophorum* magis quam Populi captui accommodatus est; verùm in *Mysteriorum* explicatione sublimissimus & exactissimus est, qua facultate *Theologi* κατ' ἐξοχὴν sic dicti nomen meritus est. Pietate clarus erat, sed consilio, prudentiaque civili ad res gerendas parum valebat. *Idem* ibid.

Fuit (ne plura dicamus quàm de ipso dicit *Basilius* Epist. 141. pag. 165.) σκεῦος ἐκλογῆς, καὶ φρέαρ βαθὺ, στόμα Χριστοῦ. *Vos electum, Thesaurus profundus & Os Christi*; jureque meritus est Characterem quo *Ruffinus* ipsum insignit, *Quòd in omnibus Vir incomparabilis fuerit, tum Doctrinâ tum vita eminens, maximum Ecclesiæ Lumen, qui quod docebat faciebat, faciebatque quod docebat.* Divinæ hujusmodi ac præstantes qualitates stipabantur Naturalibus Dotibus sublimis Ingenii, subtilis Apprehensionis, sani Judicii, facilis expeditæque Elocutionis: Utrasque tandem ornabant totum ingens illud peculium totaque præclara illa supellex Eruditionis humanæ quæ in *Orientalibus Scholis*, cujusmodi erant *Alexandrina*, ipsaque *Atheniensis* comparari poterant — Omnes ejus Sermones mirificè suavem quendam Gravitatis & Pietatis odorem spirant: Vixque dici potest an ejus *Eloquentiam*, an verò ejus *Sanctimoniam* magis mirari quis debeat. Stupendum in modum argutæ atque Laconicæ sunt ejus periodi; Succinctæ ac expeditæ sunt ejus sententiæ, licet abundantem Sensûs incomparabilis copiam paucis verbis in se contineant; Nec tamen aut Periodorum ejus brevitas Argumenti ejus præstantiæ nocet, aut ejus Argumenti sublimitas Sermonem ejus obscurum & intellectu difficilem reddit. Quodcumque Thema edisserendum assumeret sive in Persuasorio, sive Encomiastico, sive Forensi genere, unumquodque perfectissimè semper in suo genere tractabat, rarò aut nunquam infra solitam Sermonis sui majestatem & sublimitatem descendendo. Hinc est quòd in

alias

alias linguas vix ac ne vix quidem verti possint ejus Tractatus, accuratione aliqua quæ cum Autographo ullam proportionem servet; Adeo ut Erasmus qui *Occidentalem* Ecclesiam infinitè sibi demeritus est suis Veterum Patrum Emendationibus & Versionibus, ingenuè confessus sit se ab aggrediendâ *Nazianzeni Translatione* simul deterreri & animum despondere ob styli ejus acumen, Argumenti magnificentiam & sublimitatem, easque subobscuras allusiones quibus Scripta ejus frequenter interspersa sunt. *Cave* in Vita *Greg. Nazanz.* pag. 334. 335. Angl.

Prodierunt *Gregorii* opera omnia Græcè & Latinè cum Commentariis Græcorum Nicetæ Serronii, Pselli, Nonni & Eliæ Cretensis, ex Interp. Jacobi Bill. Tom. 2. *Parisiis* apud Claudium Morellium fol. an. 1609.

Prodierunt verò eadem Græc. Lat. Vol. 2. *Par.* 1630.

AMBROSIUS.

Natus fuit *Ambrosius* seu *Romæ*, seu *Treveris*, aut *Arelate* ad *Rhodanum*, ut quidam viri docti existimant, anno *Christi* 333. patre *Ambrosio* præfecto prætorio *Galliarum*, missus ab *Anitio Probo Mediolanum* anno 369. ad gubernandas *Insubriam*, *Liguriam*, atque *Æmiliam*, post mortem *Auxentii Hæretici Ariani* creatus consensu omnium *Mediolanensis* Archiepiscopus & consecratus die 7. Decembris anni 374. omnem ad fidem rectam convertit *Italiam*, ut ad annum *Christi* 375. Olympiadis 288. tertium, inquit in Chronico Sanctus *Hieronimus*. Ad *Maximum* tyrannum bis in *Gallias* legatus profectus est annis 383. & 387. Dein, ne pluribus in percurrendis ejus præclarè gestis immorer, gloriosis pro Ecclesiâ Catholicâ perfunctus laboribus, sanctissimè obiit die 4. Aprilis, Sabbato sancto sub diluculum, seu, quod idem est, pridiè Paschatis, quod in Nonas Aprilis incidit anno *Christi* 397. *Cæsario* & *Attico* Coss. ætatis 64. Episcopatus 22 cum quatuor circiter mensibus. *Phil. Labbe.* Clar. An. D. CCCLXXIV.

Opera Genuina plurima sunt.

Opera hæc recensentur inter *Dubia*: De Virginis formâ vivendi—De Virginis lapsu—Hymni aliquot—De Viduis, liber.

Opera hæc *supposititia* sunt: Sermones de Tempore, & de *Sanctis*—Conciones breves—Sermo de Purificatione B. Virginis—Precationes ad Missam 2.—De Vocatione omnium Gentium, lib. 2.—De Filii divinitate, & consubstantialitate adversus *Arianos*—In Epistolas D. *Pauli* commentaria—In Apocalypsim. B. *Ioannis* Commentaria—De vitiorum virtutumque conflictu—Expositio Fidei secundum Symbolum Nicænum—De Spiritu Sancto libelli Fragmentum—De concordiâ *Matthæi* & *Lucæ* in Genealogiâ *Christi*—De Pœnitentia, liber—De Origine & moribus *Brachmanorum*—Expositio in Cantica Canticorum—Epistola ad Demetriadem.

Opera quæ *non extant*: In *Esaiam* Commentarii—Commentarii adversus nonnullos *Platonicos*—Elucidationes & Homiliæ in Sapientiam—Expositio in omnes D. *Pauli* Epistolas—Sermo de Judicio *Salomonis*—Catechismus Epistolaris

stolaris ad *Fritigildem* — De puerilis ætatis institutione ad Pansophiam. *Gul. Cave.*

Ambrosius Liguriæ & *Insubriæ* primùm Præses, deinde verò *Mediolanensis* Ecclesiæ Pontificatum divinitùs adeptus, eâ inter sui temporis Episcopos Fidei stabilitate, morum integritate, & eruditionis admiratione excelluit, ut Imperator *Theodosius*, virtutum illius celsitudine commotus, publicè in summo templo *Constantinopolitanæ* Urbis exclamaverit, *Ambrosium novi unum qui solus dignè vocetur Episcopus. Sixtus Senens.* l. 4°. Biblioth. Sanctæ.

Ambrosii tantam fuisse Christianæ Doctrinæ authoritatem scribit *Augustinus*, ut nec ab Inimicis quidem in ejus Scriptis, quod reprehenderetur, potuerit inveniri.

Fuit velut Malleus Hæreticorum, constantissimus impugnator, cujus Linguæ in Fide *Christi* loquenti, nulla potuit unquam auctoritas humana indicere silentium. *Trithem.*

Adhuc audi alium excellentem *Dei* Dispensatorem, quem veneror ut Patrem: in *Christo* enim *Iesu* per Evangelium ipse me genuit, & eo Christi ministro lavacrum regenerationis accepi: Beatum loquor *Ambrosium*; cujus pro Catholicâ Fide Gratiam, constantiam, labores, pericula, sive operibus, sive Sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat orbis prædicare Romanus, *Augustin.* lib. 1, 9. contra *Iulian. Pelag.*

Inter priscos Ecclesiæ Doctores *Latinos*, vix alium arbitror esse digniorem, cujus extent integræ Lucubrationes quàm D. *Ambrosium*. Hoc & ex animo dictum videri velim, & citra cujusquam contumeliam. Sit Linguarum ac scripturarum peritior *Hieronymus*, sit elaboratioris phraseos *Hilarius*, sit in quæstionum nodis explicandis argutior *Augustinus*, aliis item dotibus excelluerint alii; sed quem mihi dabis, qui pari sinceritate tractet sacras literas, qui cautiùs vitarit suspecta dogmata, qui sic ubique gerat *Christianum* Episcopum, qui sic spiret paterna viscera, qui summam Præsulis Authoritatem cum summâ mansuetudine conjunxerit? Ubique sentias hôc illum affici quod loquitur, & adest dictioni modesta quædam ac pia jucunditas, grataque civilitas. Est quem omninò sine causâ *Doctorem Mellifluum* vocant. At hic, juxta nomen suum, verè cœlesti manat *Ambrosiâ*, dignus qui sit, quod dicitur *Ambrosius*; hoc est Immortalis, non solùm apud *Christum*, verùm etiam apud homines. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 3.

Illud confitendum, at non improbandum, quod pleraque quæ scripsit *Ambrosius*, hausit è Græcorum Commentariis, præsertim *Origenis*; sed ita, ut quod sanum esset excerperet, quod à sinceritate doctrinæ Catholicæ alienum aut contentiosum, dissimularet, nec errorem proferens, nec auctorem prodens, quorum alterum non erat tutum, alterum invidiosum *Idem* ibid.

Dicendi character nec flaccidus est, nec humilis, quo nomine taxare videtur libellos de *Spiritu Sancto Hieronymus*, excusante *Augustino*, quòd rem licèt grandem tamen subtilem docenti, non laudanti conveniret oratio demissior: Sed habet interim suos aculeos, ubi res postulat, propiùs tamen accedens ad argutam jucunditatem, quàm ad δείνωσιν illam & affectus penè tragicos, in quos

inter-

interdum exardescunt *Hieronymus* & *Hilarius*. Ac plerunque totus ferè sermo ex variis sententiarum generibus, velut ex tessellis, contextus est, quo dicendi genere supra modum delectatus videtur *Seneca*. *Idem* ibid.

Videtur nectare & *Ambrosia* innutritus. Tam suaves habet, tam argutas plerunque orationis delicias, ut apes, quæ infantuli cunas & os circumsederunt, credas adhuc in ejus labellis sessitare. *Nic. Caussin.*

Ambrosius firmissimum Ecclesiæ sui temporis columen, ne ipse quidem omni planè errore caruit. Cum *Hilario* consentit omnes in universum ignis examen subituros, justos inde liberatum iri, infideles in eo æternum mansuros------Resurrectionem verò mortuorum non simul & semel futuram arbitrantur, sed paulatim longo & statuto ordine, ità ut qui crediderunt primi resurgant, pro meritorum ratione. *Dalleus* de vero usu Patrum c.4.p.270, 271.

Ambrosium Hieronymus multa passim ex *Origene, Hypolito, Basilio*, forsan & ex *Didymo*, *Raymundus* etiam ex *Philone* descripsisse produnt. Imò *Sixtus Senensis Ambrosii* Hexaëmeron nihil aliud esse ait, *quam ipsum* Basilii *Hexaëmeron Latinè versum, iisdem ubique sententiis ac verbis, transpositò tamen linearum ac sententiarum quarundam ordine, atque additis vel ex* Hypolito & Origene, *vel ex alio quopiam, vel de suo fortasse nonnullis digressiunculis*. *Thomas.* de Plag. sect. 355.

Ejus Eruditio plus elegantiæ quam profunditatis habebat; quoniam aliqualem *Platonicæ Philosophiæ* peritiam juvenilibus annis ab ipso comparatam haud mediocriter ornabat Græcanicæ Linguæ & Eruditionis notitia. Cùm Episcopatum adeptus est, in Theologicis speculationibus parum versatus erat, in quarum prosecutione tam celerem progressum fecit ut numine cœlitus afflatus videretur. Concionator apud alios evasit dum metus discipulus in se adhuc erat; *Docere vos cœpi quod ipse non didici*, hæc ejus confessio fuit. Eodem tempore docebat & discebat: Se ipsum informabat, dum alios instituebat. Quamvis cum *Græcorum* Patrum scriptis magnum haberet commercium, eorumque qui audacissimè & fidentissimè locuti sunt, omnia tamen suspecta minimèque orthodoxa *dogmata* sedulò vitavit. Noxias præteribat herbas, Floresque solos colligebat, pretiosum à Vili separans, Theologicasque doctrinas cum maxima mentis Scrupulositate & sincerissima reverentia erga notam & receptam Ecclesiæ doctrinam tractando.

Varius est Stylus ejus pro Argumentorum de quibus agit varietate, generatim tamen concisus & argutus, *Senecæ* stylo valde similis, sed paulò mitior & lenior. Sermones ejus conflati sunt ex rotundis sententiis, argutis dictis, concinnis Transitionibus, & Argumentum suum acriuscula quaquam clausula terminare solet. Verum est quod stylus ejus comptulus sit potiùs quam elegans. Periodorum ejus brevitas & acumen voluptatem afferunt, & aliquid pungentis ac delicati saporis in Lectoris animo relinquunt, imo semper aliquid intelligendum, quod aut verbis non expressum, aut obscurè tantum insinuatum fuit. Opera ejus (ferè omnia manu propria exarata nisi superveniente invaletudine ipsi subducerentur) sunt vel *Tractatus* seu libri in peculiaria quædam Themata

conscripti; vel Homiliæ; vel *Epistolæ*; vel Commentarii. Inter ejus *Tractatus* quidā sunt de quibus ei exprobratur quòd nihil fermè sint quàm meræ Translationes è *Græcis*. Sic B. *Hieronymus* dudum observaverat circa Librum ejus *De Spiritu S.* quòd fere omnia ex *Didymi* libro in idem Argumentum mutuatus esset & in iis vertendis deteriora fecisset; quòd frequenter *Græcos* Patres transcribat, præsertim *Origenem*. Non est diffitendum quin *Græcorum* Patrum Scriptis crebrò utatur. Nec mirum est quòd vir qui ad studia Theologica serò se accinxit, aliquantò magis solito in subsidium advocet illos qui ipsum antecesserunt, & quòd hic qui *Idiomatis* Græci callentissimus erat *Orientales* Thesauros in Plagas *Occidentales* conveheret, non semper facta mentione peculiari Portûs unde eos transvexisset. Nemo, quod in hanc rem optimè observat *Erasmus*, *Ciceronem* culpat quod in *Platonicis* Libris adeò versatus fuerit, & in propria Scripta bonam Philosophiæ suæ partem hinc derivaverit. *Notiones* sunt Platonicæ *Tullianis* ornamentis comptæ Imò nec indecorum hoc est plagium, sed defensione non indiga imitatio. Monendi etiam sumus quòd *Hieronymus* non mediocri simultate in *Ambrosium* affectus fuerit, de quo etiam haud frequenter officiosè loquitur. *Hieronymus* impotentis animi vir fuit, qui multum sibi arrogabat & qui rarò gloriosum Characterem tribuebat iis à quibus se vinci putabat. Quamvis alibi honorificam ejus mentionem faciat, dicens quòd cùm Mediolanensis Episcopus factus fuisset, universa *Italia* mox ad Catholicam fidem adducta fuerit. *Cave* in Vita S. *Ambrosii* p. 419, 420.

Ambrosius----- Vir summâ pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi Præsul, qui Judæis, Gentilibus, & cujuscunque generis Hæreticis animosè restitit; literarum Græcarum æquè ac Latinarum peritissimus; unde è Scriptis Patrum Græcorum, *Origenis* puta, *Didymi*, &c. hortulos suos largiter irrigavit: in hoc laudandus, quòd suppressis loliis flores decerpserit. Stilo usus est conciso, arguto, tessellato; & qui Senecæ facundiam, molliori tamen venâ, imitatur. *Gul. Cave* in Histor. Literar. Script. Eccles.

Extant *Ambrosii* Opera, Tom. 5. *Basil.* 1567. *Rom.* 1581. *Par.* 1632. fol. Nonnullis etiam videtur *Ambrosius* esse auctor librorum *De Excidio Iudæorum*, qui sub *Hegesippi junioris* nomine circumferuntur, saltem scriptor iste erat *Ambrosii* σύγχρονος. Extant hi Libri cum Scholiis *Gualteri*, *Col.* 1575. in 8°.

S. GREGORIUS NYSSENUS.

Clar. A. D. CCCLXXV. NYssæ in primâ *Cappadociâ* Episcopus, S. *Basilii Cæsareæ* Archiepiscopi frater natu minor, vir eloquentissimus, ut qui ex Rhetorices Professore ad ad curam pastoralem traductus fuisset sub *Valente* Imp antequam S. *Gregorius* Theologus *Sasimorum* fieret Antistes, ut ex ejus orationibus constat. Interfuit Concilio *Constantinopol.* Generali anno 381. vivebatque adhuc anno 392. *Theodosii* Imp. 14. obiisse tradunt alii anno *Christi* 395. alii sequenti, vel die 9. Martii, ut *Latinum Martyrologium*, vel 9. Januarii, ut *Fastis Græcorum* adscriptum legitur. *Labbe* de Script. Ecclesiast.

Opera

Opera *Genuina* varia sunt.

Opera *Spuria*: In mulierem Peccatricem, & eos qui duriùs alios judicant, & de Pœnitentiâ——Oratio in Principium Jejuniorum. Duas istas Orationes *Asterii Amaseni* esse patet ex *Photio* Cod. 271——De Trinitate adversus Judæos ex Veteri Testamento delecta Testimonia——De Naturâ Humanâ libri 8. qui *Nemesii* sunt.

Opera *Deperdita*: Expositiones in Proverbia——Contra *Ablavium* de Patris, Filii & Spiritus Sancti Divinitate; nisi quis forsan ex Argumenti affinitate suspicetur idem esse Opus cum libello ad *Ablavium*, qui extat——Commentarii in Epistolam D. Pauli ad Philippenses. *Gul. Cave.*

Gregorius Nyssenus, quem *Græci* honoris causâ *Patrem Patrum* appellant. Academicis ac Peripateticis disciplinis excultus, vir eloquentiæ nervosæ ac pressæ. *Sixt. Senens.*

Gregorium veneranda Ecclesiæ antiquitas eximiè coluit laudibusque extulit, quem sequentibus sæculis Theologi, tam *Græci* quam *Latini* ad confirmanda orthodoxæ fidei dogmata testem certissimum adhibuerunt: Quippe qui in iis quæ ad fidem pertinent, nullâ in re à *Basilio*, ut inquit etiam *Cardinalis Bellarminus*, dissenserit. *Oudin* in Supplem. de Script. Ecclesiast. à *Bellarmin.* omiss.

Leo Imp. *Constit.* 88. vocat ipsum dulcem & illustrem *Ecclesiæ* fontem.

Suidas hominem eloquentissimum, & multiplici eruditione præstantem.

Summus evasit orator, nec priscis oratoribus inferior. Nimium tamen ejus cultum Rhetoricarum disciplinarum reprehendit *Gregorius Nazianzenus* aureâ planè Epistolâ eâ de re ad illum scriptâ quæ est numero 43. Interfuit Concilio Oecumenico *Constantinopolitano*, inque eo scripsisse fertur à *Nicephoro* lib. 12. Histor. c. 13. & aliis, Libellum Fidei sive *Symbolum* dictum *Constantinopolitanum*. *Quenstedt.*

In divinis Scripturis admodum studiosus & eruditus; provocatus studio fratris *Basilii*. *Trithem.*

Sciunt omnes eruditi *Gregorium Nyssenum* inter *Græca Ecclesiæ* lumina censitum cum paucis. Dignum *Basilio* fratrem: dignum sodalem *Nazianzeno*. *Montacut.* Apparat. 9. Sect. 10.

Gregorius fuit naturâ simplex & bonus: ideo χρηστότητα, id est, simplicitatem ejus reprehendit alicubi *Basilius* frater. Et *Erasmus* benè judicat; *in Stylo quoque piam simplicitatem Nysseno placuisse.* *Abraham.Scultet* in Medul. Patrum.

Lectus est *Gregorii Nyssæ* Episcopi similiter pro *Basilio* adversus *Eunomium* liber. Stylus illi, sicui *Rhetorum*, illustris, & jucunditatem auribus instillans. Sed nec ipse quidem ordine *Eunomii* scriptum reprehendit. Quamobrem & *Theodoro* concisior est, & *Sophronio* latior, abundat enim *Enthymematis* atque *Exemplis*. Illud autem verè pronunciaverim, quantum *Gregorius* venustate, splendore, & mirificâ jucunditate antecellit *Theodoro*, tantum etiam argumentorum copiâ & ubertate eundem vincere connititur. *Phot.* in Biblioth. Cod. 6.

Lectum est alterum ejusdem *Gregorii Nysseni* opus de eadem ipsâ re: in quo

rationibus validioribus cum *Eunomio* manus conferens eum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venustas verò Orationis, & splendor jucunditate mixtus, etiam in hoc opere decenter se ostendit. *Phot.* ibid. Cod. VII.

Quamvis S. *Gregorius Nyssenus Rhetoricam* publicè professus sit, & Photius asseveret stylum ejus sublimem & jucundum esse; dici tamen potest eum à S. *Gregorii Nazianzeni* eloquentia longè abesse. Affectata est ejus Scriptio, ejusque stylus minimè nativus. *Declamatorum* potius, quam *Oratorum* more loquitur. *Allegoriis* aut abstractis *ratiocinationibus* semper immersus est, *Philosophiam Theologiæ* commiscet, *Philosophorumque* principiis utitur tum in *Mysteriorum* explicatione tum in *Moralibus* suis sermonibus. Quapropter ejus *Opera Tractatibus Aristotelis* & *Platonis* quam aliorum *Christianorum* similiora sunt. *Origenem* in *allegoriis* secutus & imitatus est; imò aliqui ejusdem *Authoris* errores in ejus Operibus occurrunt, circa naturam *Animarum* & circa *terminationem* Pœnæ damnatorum; sed illos aliis locis disertè rejicit & refellit. Valdè igitur verisimile est locos in quibus *Origeniani* errores illi leguntur, additos fuisse. *Eu. du Pin.* Noy. Bibl. *Author. Ecclesiastic.* Tom. 2. p. 682, 683.

Gregorius Nyssenus Episcopus, *Basilii* naturâ quidem frater, disciplinâ verò filius: qui unà cum *Basilio* videtur ab *Origenis* de *Purgatorio* ipsius gehennæ igne dogmate non admodum abhorruisse; idque fatetur *Nilus Thessalonicensis Archiepiscopus*. *Germanus* Episcopus *Constantinopolitanus*, qui Anno Dom. 680. florebat, tres *Nysseni* libros hoc errore inspersos concedebat; sed eos ab *Hæreticis* vitiatos fuisse hariolabatur, non ab ipso auctore ita scriptos; quod ultimum est eorum effugium, qui stulta & absurda pertinaciâ sibi persuadent, nihil à *veteribus* scriptum esse à præsenti ipsorum fide alienum. Cæterùm tam multa sunt, & totis *Nysseni* orationibus ita penitus infixa hujus delirii venena, ut parum sit verisimile ea ab aliâ esse quàm ab *Auctoris* mente & manu. In aliis *Origenem* sequitur. *Ioan. Dallæus* de usu PP. p. 269, 270.

Vir fuit cùm ob styli perspicuitatem & elegantiam, tum ob eximias suas dotes vitæque pietatem æquè venerandus. Haud parum idoneo fuit loco in *Constantinopolitana* Synodo, cum in maximi momenti Casibus ejus suffragium plurimi fecerint Collegæ. Quapropter cùm necessaria putabatur expositoriæ Confessionis Fidei perscriptio, præsertim in Articulo de Spiritu Sancto, ejus adornandæ cura ei demandabatur. Hoc autem est *Constantinopolitanum*, seu, ut vulgò inter nos vocatur *Nicenum Symbolum*. *Cave* in vita *Gregorii* Nysseni Episcopi.

Extant Opera ejus omnia, *Græc. Lat.* Vol. 3. *Par.* ann. 1615, 1618, 1638. Fol.

S. HIERONYMUS.

Cl. A. D. CCCLXXVIII. D*Almata*, urbe *Stridonensis*, natus circa ann. 329. inclarescere cœpit ab ann. 378. quo Presbyter à *Paulino Antiocheno* ordinatus, eremi *Bethlemetici* incola factus ann. 383. scripsit catalogum 392. obiit *Bethlemi* 420. ætat. 91. *Gul. Cave*, Chartophyl. Eccles.

Vir

Vir fuit in omni doctrinarum genere absolutissimus. Quippe qui splendore sermonis & eloquentiæ viribus, in quibus sub *Donato* Grammatico, & *Victorino* Rhetore, clarissimis viris, profecit, omnes Latinæ Ecclesiæ scriptores multo post se intervallo reliquit. *Linguarum* quoque tantam habuit peritiam, ut *Græcam, Hebræam, Syram, Chaldæam* & *Latinam* omnes æquè ac *Dalmaticam* sibi maternam linguam teneret. Sed & in Scholis Philosophorum nihil de *Aristotelis, Platonis* ac *Zenonis*, hoc est, de *Peripateticis*, *Academicis*, *Stoicis*, reliquit intactum. Quibus instructus apparatibus, contulit se ad sacrarum literarum studia, usus in his *Apollinari Laodiceno*, *Didymo Alexandrino* & *Gregorio Nazianzeno* præceptoribus. Sub quibus tantam sibi divinarum rerum eruditionem, & eruditionis nomen comparavit, ut in obscuris sanctorum voluminum difficultatibus *Romanus* Pontifex *Damasus*, doctissimus *Augustinus*, *Paulinus*, *Chromatius*, *Heliodorus*, multique alii passim per *Italiam, Galliam, Hispaniam, Africam, Palæstinam* & *Græciam*, eruditissimi Episcopi, ad hunc unum confugerent, tanquam ad eum, qui multiplici linguarum varietate adjutus, omnes legisset divinæ Scripturæ interpretes, *Græcos*, *Hebræos* & *Latinos*. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Nec S. *Hieronymum*, quià *Presbyter* fuit, contemnendum arbitreris; qui *Græco* & *Latino*, insuper & *Hebræo* eruditus eloquio, ex *Occidentali* ad *Orientalem* transiens Ecclesiam, in locis sacris atque in literis sacris usque ad decrepitam vixit ætatem: cujus nobis eloquium ab Oriente usque ad Occidentem, instar lampadis, resplenduit. *S. Augustin.* contra *Julian.* l. 1. c. 7.

Hieronymus Catholicorum Magister, cujus scripta per universum mundum, quasi divinæ lampades rutilant. *Ioan. Cassian.* contra *Nestor.* de Verb. incar. l. 7.

Vir enim præter fidei meritum, doremque virtutum, non solum *Latinis* atque *Græcis*, sed & *Hebrais* etiam ita literis institutus est, ut se illi in omni Scientiâ nemo audeat comparare. — Concivit odia perditorum. Oderunt eum *Hæretici*, quia eos impugnare non desinit; oderunt *Clerici*, quia vitam eorum insectatur, & crimina. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt; nam qui eum *Hæreticum* esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, catholica hominis Scientia, sana doctrina est. Totus semper in lectione, totus in libris est; non die, non nocte requiescit; aut legit aliquid semper, aut scribit. *Sulpic. Sever.* in Dialog. 1. de Virtutibus Monachorum Orientalium.

Magnus mihi Auctor est *Hieronymus*, vir in omnium temporum Historiis versatissimus *Grot.* Vol. 4°. Impress. *Lond.* apud *Mosem Pitt*, in Fol. p. 488.

Chrysostomum & *Hieronymum* legere volui, ideò quòd eos videbam in textu sacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Idem* ibid. p. 653.

Quantum in illo antiquitatis, quantum Græcarum literarum, quantum historiarum? tum quæ Phrasis, quod dicendi artificium quo non *Christianos* modò omnes longo post se intervallo reliquit, verum etiam cum ipso *Cicerone* certare videtur. *Erasm* l. 5. Epist. 19.

Hieronymum unum habet Ecclesiasticus orbis, utrâque doctrinâ *Sacrâ* & *Gentili*, ut vocant, juxta absolutum. *Idem* l. 9. Epist. 15.

Quô virô nihil habet Orbis Latinus vel doctius vel sanctius. *Idem* lib. 28. Epist. 8.

-----His adde quòd consummatissimus erat Theologus, & judice *Erasmo* omnium Christianorum sine controversiâ longè tum doctissimus, tum facundissimus, & Theologorum princeps.

Cæterùm quod sanctissimi viri pace dictum sit, præfervidi erat & impotentis animi, qui affectibus suis nimis indulgebat; semel lacessitus, adversarios asperrimè tractavit, & ab invectivâ ac Satyricâ scribendi venâ vix ac ne vix temperavit. Testes sunt nobis satis luculenti inimicitiæ, quas cum *Rufino* olim sibi necessario, *Ioanne Hierosolymitano, Ioviniano, Vigilantio*, aliisque habuit. In hos arreptâ levi quavis occasione & remotâ omni pene gravitate, tota conviciorum plaustra evomit, nullâ personæ, dignitatis, eruditionis ratione habitâ. Et quid mirum? cum in ipsum D. *Paulum* Apostolum duram nimis & planè insolentem censuram exercere solet. Quoties ipsum ad criticas Grammaticorum regulas anxiè expendit. *Solœcismos*, & *vitiosam elocutionem*, & quod *sermone utitur triviali* objicit, (ut Apologiam pro semetipso hâc de re scribere necesse habuit: *Nos*, inquit, *quotiescunque Solœcismos, aut tale quid annotamus, non Apostolum pulsamus, ut Malevoli criminantur*, &c) quod *profundos sensus aliena lingua exprimere non valeret, nec curabat magnopere de verbis, cùm sensum haberet in tuto:* adeóque *non juxta humilitatem, ut plerique æstimant, sed verè dixisse Paulum, se sermone imperitum esse*. Denique *stultum cum stultis Galatis factum, simplicioribus solummodò usum argumentis, & quæ stulti possent intelligere, & penè de trivio: adeò ut ni præmisisset, secundùm hominem dico, sapientibus displicere potuisset.* Mitto plura in hominem θεόπνευστον, & Apostolorum longè eruditissimum, duriùs dicta, ne viri doctissimi & de Ecclesiâ optimè meriti manes nimis sollicitare videar. In hôc etiam reprehendendus, quòd dum *Virginitatem* immodicis prorsus laudibus efferat, de *Nuptiis* minùs honestè, ac verecundè sentire videatur. Certè *digamos* tanquam scortis solummodò meliores facit, cum immundus Arcæ *Noæ* animalibus & serpentibus confert, mulieremque secundas nuptias repetentem, cani ad vomitum, suique lotæ ad volutabrum revertenti comparare non erubescit. *Sed quisque suos patimur manes. Gul. Cave*, in Histor. literar. Script. Eccles.

Latinos, Græcos, Hebræos, Chaldæos Scriptores plures evolvit, accuratiùs excussit, quàm eorum qui post eum quisquam: nempe homo summâ industriâ præditus, indefatigabili studio & longâ vitâ usus. *Lud. Viv.* de Causis corruptar. Art. l. 2. p. 131.

Hieronymus Doctor omninò Clarissimus, contra Hæreticos leo rugiens, (hinc juxta quosdam cum leone pingi solitus) & commune totius Orbis oraculum. *Ioh. Gottefrid. Olear.* in Abaco Patrum.

Nobis constat, *Hieronymum* omnium, qui olim interpretati sacras literas sunt, fuisse eruditissimum, adeò penitùs perdidicerat *Hebraismum*. *Petr. Cunæus* de Rep. Hebræor. p. 262.

Nihil illo viro eruditius vidit veterum ætas. *Idem* p. 316.

Hieronymus

Hieronymus, ut ubique vehemens ita in *Eristico* contradicendi genere parum interdum attendendus. *Montacut.* Apparat. 9. sect. 29.

Omnium traditionum curiosissimus explorator. *Idem.*

Hic mos apud Patres frequens est, maximè apud *Tertullianum*, *Ambrosium* & *Hieronymum*, qui cum ingenio sint fervido ac concitato, quam in partem propendent eo tanto impetu feruntur, ut quos quidem laudant eos inter Angelos, quos verò vituperant, inter Diabolos collocare videantur. Ita quæ credenda putant non aliter commendant, quàm si totidem essent *Christianismi* fundamenta; quæ rejiciunt ac refutant, non aliter explodunt quàm si merum *Atheismum* spirarent. *Dallæus* de usu PP. p. 177.

Quicquid habemus in Danielem, illud *Hieronymo*, debemus, hic verò *Porphyrio* Christianorum hosti jurato. *Hieronymus* non adeo doctus erat ac perhibetur; admodum ignarus erat; ad superstitiosas mulierculas scribebat. Per nebulam tantùm Hebræa novit, quantùm edoctus à præceptore, nam Grammaticam nunquam habuit, usu didicit; *Hieronymus* quamvis *Græcam* & *Hebraicam* linguam bene calluerit. Biblia tamen sæpiùs perperam interpretatur & intelligit. Pleraque illorum quæ scribebat non intelligebat, ut *Serarius*, sed bonus est quoad illa quæ ejus ævo gerebantur——Melior est in iis quæ ad Ethnicos spectant quam in Theologicis. Nimis vehemens fuit, præsertim adversus *Iovinianum*, & *Vigilantium*, quamvis immeritò, ut ipse *Erasmus* id agnoscit——Quicquid dicat *Hieronymus*, est *Origenista*. Miserrimè est commentatus in *Prophetas*. *Hieronymus* in Vetus *Testamentum* multùm laboravit & non contemnanda dixit. Erat bonus *Hebræus*. *Scaligerana* posterior.

Patrum post *Origenem* doctissimus est dubio procul S. *Hieronymus*, qui *Latinorum Origenes* quodammodo dici potest; quia reverà eadem in Biblia Opera *Ecclesiæ Latinæ* tradere affectavit, quæ *Ecclesiæ Græcæ* tradiderat *Origenes*. Imò in hoc *Origenem* vincebat quòd *Hebraicæ Linguæ* illo valde peritior erat, frequentiùsque cum *Iudæis* sui temporis quàm ille commercium habuerat. S. *Hieronymus* tamen adeo subtilis & perspicacis ingenii non erat ac *Origenes*. Unde etiam in allegorias & in spirituales sensus tam frequenter non excurrit; & præterea ejus Allegoriæ meræ interdum Etymologiæ meraque animi ex allusione ad voces oblectamenta. Sed dici potest eum supra cæteros omnes Patres ornatum fuisse dotibus necessariis ad *Scripturam Sacram* ritè interpretandam; quia *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Græcam* & *Latinam* linguam callebat. Non modò legerat & examinaverat *Græcas* Versiones quæ in *Origenianis Hexaplis* erant, sed insuper cum doctissimis sui temporis *Iudæis* sermones contulerat, nihilque ferè in *Scripturam* ipsis inconsultis faciebat. His addi potest eum omnes Authores cùm *Græcos* tum *Latinos* legisse qui in Biblia ante se scripserant. Denique in profanorum Authorum libris versatus erat; Adeo ut dici possit eum præ quocunque alio Patre instructum fuisse iis omnibus quæ ad Sacrorum Librorum *Interpretem* efformandum conducere valent. Non est tamen semper accuratus, quia non satis meditabatur,

batur, & quia plerumque Scribis suis tantùm dictabat, ut ipse refert, quæ in aliorum Commentariis legerat, aut quæ à *Iudæis* acceperat. Quapropter ipsi tribuenda non sunt quæcunque in ejus Commentariis occurrunt, ejusque in *Scripturam* Observationes. In illis enim explicationes minime *Orthodoxas* affert, quas in *Iudæorum* vel *Hæreticorum* libris legerat, ut ipse fatetur; traditis etiam Regulis ad ea in suis Scriptis distinguenda quæ verè sua erant, ab iis quæ non erant. Diluit hoc pacto quod ei de ejus i constantia & opinionum diversitate exprobrabatur.——Optandum esset eruditum illum Patrem tempus habuisse diutius meditandi, & quæ in Commentariis *suis* scripserat relegendi ut ad saniores opiniones mentem determinaret. Cæterùm nemo est inter veteres Authores, apud quem *Scripturæ* literalem sensum meliùs quam apud S. *Hieronymum*, ediscere liceat qui tamen à plerisque Theologis hodiernis magni non æstimatur, quia nimis aridus & nimis criticus ipsis videtur, & quia negligunt studium Linguarum *Græcæ* & *Hebraicæ* absque quarum notitia impossibile tamen est ejus Opera legere posse. Et sanè non semper se in eadem sententia esse ostendit, quodque uno loco approbavit, idem alibi reiicit: Eundem hominem laudat & culpat pro variis rationibus ob quas de ipso loquitur. Modò Septuaginta Interpretum Versionem cæteris omnibus præfert, eosque tanquam Prophetas suspicit; modò ignorantiam eorum ipsis exprobrat, eorumque *Translationem* despicit. *P. Richard. Simon.* Hist. Cit. Veteris Testam. l. 3. c. 9. Gall.

Quô tandem modô, aut quibus ego verbis, tuam, maxime *Hieronyme*, ingentem simul pietatem ac facundiam describam? Quônam modô tot linguarum simul & totius propè antiquitatis ac Philosophiæ admirabilem peritiam? Quomodo Heroicum illum in scribendo & cœlestem ardorem tuum, quo imbelle Hæreticorum agmen, non secus quàm mucrone quodam stricto, persecutus es ac profligâsti? Quæ omnia prophanos etiam in admirationem rapiant, &c. *Heins.* Orat. 3. pro Biblioth. muni. Grat. act.

Hieronymus à *Rufino* furti accusatus, tum alibi, tum his verbis in Prologo l. 2. in *Micheam* se defendit: *Nam quod dicunt*, Origenis *volumina me compilare, & contaminare non dicere veterum Scripta: Quod illi maledictum vehemens esse existimant, eandem laudem ego maximam duco, cum illum imitari volo, quem cunctis prudentibus & vobis placere non dubito. Si enim criminis est, Græcorum benè dicta transferre, accusetur* Ennius & Maro, Plautus, Cecilius & Terentius, Tullius *quoque & cæteri eloquentes viri: Qui non solum versus, sed multa capita & longissimos libros, & fabulas integras transtulerunt. Sed & Hilarius noster furti reus sit, quod in Psalmos quadraginta fermè millia versuum supra dicti* Origenis *ad sensum verterit.*

Extant Opera 4. Vol. *Bas.* 1553. *Antvv.* 1578. Tom. 6. *Par.* 1643. fol. *Francof.* Tom.

Tom. 12. 1684. cum omnium notis & Commentariis. Præfatio libri, qui *Comes* appellatur ap. *Dacher. Spicileg.* Tom. 13.

Vide Opera *Genuina, Dubia, Spuria*, & *Deperdita* apud *Gulielmum Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

AMMIANUS MARCELLINUS.

Natione *Græcus*, patriâ *Antiochenus*, floruit sub *Gratiano* ac *Valentiniano*. Libros scripsit 31. ex quibus tredecim primi deperierunt. Clar. An. D. CCCLXXX.

Est hic scriptor veritatis studiosissimus, & prudens, gravis planè ac serius, & dignus, qui ab omnibus, ac *Germanis* præcipuè ametur. Mirificè enim illustrat *Veteris Germaniæ* situm. Eoque majorem hac in parte fidem meretur, quia in hac stipendia ipse meruerit adversus *Germanos*. *Dictio* horridior est. Sed virtutes hujus Scriptoris sunt tantæ, ut hoc in rationem venire non debeat. Et quid mirum, si duri militis phrasis quoque duriuscula sit, homoque *Græcus Græcanicas* sapiat loquendi formas. *Voss.* de Hist. Lat.

Mihi quidem *Marcellinus* summis quibusque *Historiæ* Scriptoribus comparandus videtur. Nam cùm duo maximè in *Historico* spectanda sint, Res & Verba; elocutio quidem haudquaquam rerum gestarum Scriptori negligenda est, rerum tamen prima ac potissima cura esse debet. Et *Marcellinus* quidem tum argumento *Operis*, tum delectu ac dispositione, tum judicio ac fide nemini cedit: In præliorum verò obsidionumque narrationibus multos longo intervallo superat. Verba autem ipsa sunt ea quidem Latina ferè omnia: Sed constructio & collocatio verborum est, ut ita dicam ferè militaris. Nolim tamen omninò negare in Historiis *Marcellini* quædam occurrere reprehendenda. Nam & interdum verbosior est, quàm ut par sit, & doctrinæ famam nimis affectat: Quod vitium est plerumque eorum, qui provectâ jam ætate ad studia se contulerunt. Hinc excessus illi intempestivi atque pueriles de terræ motuum causis de Cometis, de Iride. Præterea numerum & tonum Historicum rarò servat: Sed ferè *Cothurnatus* incedit, cùm *Historico* conveniat tracta & leniter fluens Oratio. *Henr. Vales.* ad lector. Epist. quam *Marcellino* præmisit.

Ammiani Marcellini candorem ac studium inquirendæ veritatis imitari debuissent. Is enim *Principum* virtutes ac vitia, ut optimus quisque *Scriptor*, summâ fide notavit — *Tacitum* unum ex omnibus ad intuendum & ad imitandum sibi proposuisse videtur. Hôc tamen ab eo differt, quòd *Tacitus Romani* Sermonis dignitatem, ut tempora ferebant assecutus est; *Ammianus* verò latinis verbis, ac sæpius ne latinis quidem, *Græcè* scripsit, & à re propositâ longiùs ac sæpius digreditur. *Bodin.* Method. Hist. c. 4. p. 77. 78.

Ubi ad temporum suorum Historiam, quæ libris, qui extant, continetur, devenit, diligenter scripsit; sed ea, quæ pertinent ad *Christianos*; traducens ac detorquens: Adeo autem duro ac aspero, inepto & planè turbato sermone, ut vix, quod dicat, consequi possis; librariorum quoque errore mutilus est & de-

pravatus ; utilis tamen est, ubi intellexeris. Nam ea scribit, quæ meliores autores non habent. *Ant. Possevin.* in Apparatu, Sect. 3. c. 15.

Ammianus Marcellinus, homo quidem militaris, sed tam literatus miles, tamque veterum literarum studiosus, ut nihil non pervestiget. Uno verbo dicam, Diligentissimus Scriptor est. Est quidem scabra ejus, hominis nempe *Constantinopolitani*, Oratio Latina: Sed rebus est doctis referta, & variam, multiplicem, reconditamque lectionem includit, & verò historiam, quam alius non exposuerit, copiosè explicat. *Franc. Balduin.* de Historiâ L. 1.

De hoc Scriptore hoc dicam; nullum neque apud Latinos, neque apud Græcos *Historicum* extare, qui paucis plura dicat, ubi res publicas & vitæ munia tangit, nec ullum me unquam prudentiorem legisse. *Barth.* l. 45. Adversar. c. 2.

Utilitate monitorum, & veritate Historicâ nescio an quisquam autor ullibi sit supra *Ammianum Marcellinum*. *Barth.* ibid. l. 47. c. 1.

Ammianus Marcellinus fidei & judicii satis clarus est, modò Styli. *Iust. Lips.* in Not. ad Politicorum L. 1. c. 9.

Ammiani Marcellini dictio sicut à purâ Latinitate non parùm recessit, ita suo quodam genere loquendi rerum abdita & negotiorum naturas diligenter consequitur. Non potest quidem, quod prudenter intelligit, civiliter & venustè eloqui; sed ostendit tamen eximiè, sibi inesse talis doctrinæ elementa, si vel seculi fæcundioris exemplo, vel maturiore disciplinâ licuisset uti viro plerumque in militiâ & negotiorum actu versanti. Certè compositionis eloquentiæ studioso sæpè potest suggerere cogitationes & sententias orationi civili profuturas; & simul admonere de iis, quæ magis ad ἐπίδειξιν & scenam recitatorum, quàm ad civilem habitum pertinent. Placuisse eum valde suo ævo vel Libanii Epistola de eo & ad eum docere potest. *Ioh. Henr. Boecler.* de eloquent. Polit. n. 70.

Ammianus Marcellinus, Miles Græcus, tantos habet plerumque Spiritus, ut quæ *hircosâ* (si ita liceat appellare) latinitate scripsit, placere possint inter *unguentatos*; quod de *Ennio* non inurbanè *Seneca* fertur dixisse. *Caussin.* in Parall. Eloq. lib. 3. cap. 14.

Ætate & stylo omnibus hisce (*Tacitô, Suetoniô, Trogô Pompeiô, Iuliô Cæsare, Q. Curtiô*) inferior, neutiquam tamen prudentiâ *Ammianus* est *Marcellinus*, pacis bellique negotiorum, eorum præsertim, quæ in regnis solent venire usu, præstans Narrator. *Hermann. Conring.* de Civ. Prud. cap. 14.

Tredecim priores libri *Ammiani Marcellini* quibus triginta ferè Imperatorum gesta continebantur, & quæcunque notatu digniora totis 259. annis facta fuerant, à *Nerva* scilicet usque ad *Constantium* & *Magnentii* obitum, ad nos usque non pervenerunt; Sed Octodecim libri nobis superstites, quorum quinque postremos Accursio debemus, ante quem detecti non fuerant, nos circa jacturam illam abundè consolantur, cùm præclarissima, nobilissima & maxima pars Historiæ illius sint. In illis *Ammianus* omnes ingenii & eloquentiæ suæ vires adhibuit ut nobis ad vivum depingeret tum pace tum bello, singula gesta *Constantii, Iuliani, Ioviani, Valentiniani, Valentis, Gratiani* omniumq; quot-

quot

quot in *Reipublicæ* regimine partem aliquam obiverunt. Nihil neq; accuratius, neque sincerius, eo quod de iis scribit, legere est. Nihil ferè de sex illorum *Imperatorum Regno* absque *Ammiani* libris nobis constaret. Unicus inter omnes *Historicos* qui ad nos pervenerunt, plenè pertractavit quæ alii obiter tantum perstrinxerunt aut prorsus omiserunt. Nam ut taceamus de *Aurelio Victore*, *Eutropio*, *Orosio ipso*, qui Historias potius abbreviarunt quam contexuerunt, *Zozimus* & *Zonaras* qui tribus illis aliis prolixiores fuerunt, ad *Ammianum* non accedunt, ejusque meram ferè *Epitomen* elaborarunt. *Eruditorum Ephemerides* Gall. dici Lunæ 28. Julii 1681.

Eo in numero [inter Scriptores præstantes] jure meritoque collocandum censeo *Ammianum Marcellinum*, Auctorem serium & ingenii elegantis: Quem non magis in manibus hominum versari miror, immo indignor. Cujus si integra historia extaret, quam à *Nervæ* principatu ad *Valentiniani* & *Valentis* Impp. obitum perduxit, esset profecto qui aliorum jacturam æquiore animo ferremus. De rebus sanè Majorum nostrorum à *Taciti* ævo natum Scriptorem habemus neminem, qui memoriæ aut plura, aut exactiora tradiderit. Quippe non audita narrat, sed visa; nec ab aliis saltem acta, sed quibus ipsemet sæpè interfuit, laborum particeps periculorumque: Qui & stipendia adversus *Germanos* meruit, & plerasque *Germaniarum* partes lustravit: Quo nomine ut *Germanus* meritò illum amo. Præter omnifarium doctrinarum Genus quo delicitur; sententiis creber est & aptus; consiliorum diligens observator: Nec publica tantùm & cuivis in oculos incurrentia, sed arcana quoque & quæ intra *aulam*, ut dicitur, notat, judicio minime vanus nisi quod in multiplicibus illis *Regionum* descriptionibus, *rerumque Naturalium* disquisitionibus penè intempestivis in leges historicas nonnihil videtur peccare: quorum alterum *Philosophi* proprium; alterum *Periegetici* est, & *orbis* situm narrantis. De stylo ejus, quem nescio qui *Scholastici* vituperant, sic sentio. Durus ille quidem & asper, si cum *Augusti* ævo conferatur: At verò ornatus & suas habens Veneres, si posteriora tempora & sæculum Auctoris, originemque ejus & Sectam spectes. Qui cùm *Græcus* natione esset & *Castra* sequeretur, *Castrensi* immò *Aulicâ* quoque dictione usus est. Nam & ipsi *Imperatores*, & qui in comitatu eorum elegantiores videri volebant, ita tum loquebantur. Tamen ut in senticeto rosæ nonnunquam & lilia succrescunt, ita in ejus *styli* aspritie velut flosculi quidam elegantiarum urbanarum apparent, qui cum *Livianis* de jure *Latinitatis* oppidò certare possint: Unde neque *Priscianus* Grammaticus veritus est auctoritate ejus uti. Itaque si minus interdum placet, & obscurus esse videtur, *obscuritates non adsignemus culpæ scribentis, sed inscitia non assequentis*, ut apud *A. Gellium Sextus Cæcilius* inquit. *Frid. Lindenbrog.* in Præfat. ad observat. in *Ammi. n. Marcell.* fol. 1681.

Prodiit *Ammianus Marcellinus* cum Notis *Valesii*, *Lindembrogii* & aliorum, in fol. *Parisiis* apud *Antonium Dezallier*. ann. 1681 Dissertationem de Vitâ & Scriptis *Ammiani* præmisit *Claudius Chiffletius*, in quâ spem nobis facit deperditos *Marcellini* libros alicubi hodie delitescere.

pravatus; utilis tamen est, ubi intellexeris. Nam ea scribit, quæ meliores autores non habent. *Ant. Possevin.* in Apparatu, Sect 3. c. 15.

Ammianus Marcellinus, homo quidem militaris, sed tam literatus miles, tamque veterum literarum studiosus, ut nihil non pervestiget. Uno verbo dicam, Diligentissimus Scriptor est. Est quidem scabra ejus, hominis nempe *Constantinopolitani*, Oratio Latina: Sed rebus est doctis referta, & variam, multiplicem, reconditamque lectionem includit, & verò historiam, quam alius non exposuerit, copiosè explicat. *Franc. Baldvin.* de Historiâ L. 1.

De hoc Scriptore hoc dicam; nullum neque apud Latinos, neque apud Græcos *Historicum* extare, qui paucis plura dicat, ubi res publicas & vitæ munia tangit, nec ullum me unquam prudentiorem legisse. *Barth.* l. 45. Adversar. c. 2.

Utilitate monitorum, & veritate Historicâ nescio an quisquam autor ullibi sit supra *Ammianum Marcellinum. Barth.* ibid. l. 47. c. 1.

Ammianus Marcellinus fidei & judicii satis clarus est, modò Styli. *Iust. Lips.* in Not. ad Politicorum L. 1. c. 9.

Ammiani Marcellini dictio sicut à purâ Latinitate non parùm recessit, ita suo quodam genere loquendi rerum abdita & negotiorum naturas diligenter consequitur. Non potest quidem, quod prudenter intelligit, civiliter & venustè eloqui; sed ostendit tamen eximiè, sibi inesse talis doctrinæ elementa, si vel seculi fecundioris exemplo vel maturiore disciplinâ licuisset uti viro plerumque in militiâ & negotiorum actu versanti. Certè compositionis eloquentiæ studioso sæpè potest suggerere cogitationes & sententias orationi civili profuturas; & simul admonere de iis, quæ magis ad ἐπίδειξιν & scenam recitatorum, quàm ad civilem habitum pertinent. Placuisse eum valde suo ævo vel Libanii Epistola de eo & ad eum docere potest. *Ioh. Henr. Boecler.* de eloquent. Polit. n. 70.

Ammianus Marcellinus, Miles Græcus, tantos habet plerumque Spiritus, ut quæ *hircosâ* (si ita liceat appellare) latinitate scripsit, placere possint inter *unguentatos*; quod de *Ennio* non inurbanè *Seneca* fertur dixisse. *Caussin.* in Parall. Eloq. lib. 3. cap. 14.

Ætate & stylo omnibus hisce (*Tacitô, Suetoniô, Trogô Pompeiô, Iuliô Cæsare, Q. Curtiô*) inferior, neutiquam tamen prudentiâ *Ammianus* est *Marcellinus*, pacis bellique negotiorum, eorum præsertim, quæ in regnis solent venire usu, præstans Narrator. *Hermann. Conring.* de Civ. Prud. cap. 14.

Tredecim priores libri *Ammiani Marcellini* quibus triginta ferè Imperatorum gesta continebantur, & quæcunque notatu digniora toris 259. annis facta fuerant, à *Nerva* scilicet usque ad *Constantium* & *Magnentii* obitum, ad nos usque non pervenerunt; Sed Octodecim libri nobis superstites, quorum quinque postremos Accursio debemus, ante quem detecti non fuerant, nos circa jacturam illam abundè consolantur, cùm præclarissima, nobilissima & maxima pars Historiæ illius sint. In illis *Ammianus* omnes ingenii & eloquentiæ suæ vires adhibuit ut nobis ad vivum depingeret tum pace tum bello, singula gesta *Constantii, Iuliani, Ioviani, Valentiniani, Valentis, Gratiani* omniumq; quot-

quot

quot in *Reipublica* regimine partem aliquam obiverunt. Nihil neq; accuratius, neque sincerius, eo quod de iis scribit, legere est. Nihil ferè de sex illorum *Imperatorum Regno* absque *Ammiani* libris nobis constaret. Unicus inter omnes *Historicos* qui ad nos pervenerunt, plenè pertractavit quæ alii obiter tantum perstrinxerunt aut prorsus omiserunt. Nam ut taceamus de *Aurelio Victore*, *Eutropio*, *Orosio ipso*, qui Historias potius abbreviarunt quam contexuerunt, *Zozimus* & *Zonaras* qui tribus illis aliis prolixiores fuerunt, ad *Ammianum* non accedunt, ejusque meram ferè *Epitomen* elaborarunt. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei Lunæ 28. Julii 1681.

Eo in numero [inter Scriptores præstantes] jure meritoque collocandum censeo *Ammianum Marcellinum*, Auctorem serium & ingenii elegantis: Quem non magis in manibus hominum versari miror, immo indignor. Cujus si integra historia extaret, quam à *Nervæ* principatu ad *Valentiniani* & *Valentis* Impp. obitum perduxit, esset profectò qui aliorum jacturam æquiore animo ferremus. De rebus sanè Majorum nostrorum à *Taciti* ævo natum Scriptorem habemus neminem, qui memoriæ aut plura, aut exactiora tradiderit. Quippe non audita narrat, sed visa; nec ab aliis saltem acta, sed quibus ipsemet sæpè interfuit, laborum particeps periculorumque: Qui & stipendia adversus *Germanos* meruit, & plerasque *Germaniarum* partes lustravit: Quo nomine ut *Germanus* meritò illum amo. Præter omnifarium doctrinarum Genus quo delicitur; sententiis creber est & aptus; consiliorum diligens observator: Nec publica tantùm & cuivis in oculos incurrentia, sed arcana quoque & quæ intra *aulam*, ut dicitur, notat, judicio minime vanus nisi quod in multiplicibus illis *Regionum* descriptionibus, *rerumque Naturalium* disquisitionibus penè intempestivis in leges historicas nonnihil videtur peccare: quorum alterum *Philosophi* proprium; alterum *Periegetici* est, & *orbis* situm narrantis. De stylo ejus, quem nescio qui *Scholastici* vituperant, sic sentio. Durus ille quidem & asper, si cum *Augusti* ævo conferatur: At verò ornatus & suas habens Veneres, si posteriora tempora & sæculum Auctoris, originemque ejus & Sectam spectes. Qui cùm *Græcus* natione esset & *Castra* sequeretur, *Castrensi* immò *Aulicâ* quoque dictione usus est. Nam & ipsi *Imperatores*, & qui in comitatu eorum elegantiores videri volebant, ita tum loquebantur. Tamen ut in senticeto rosæ nonnunquam & lilia succrescunt, ita in ejus *styli* aspritie velut flosculi quidam elegantiarum urbanarum apparent, qui cum *Livianis* de jure *Latinitatis* oppidò certare possint: Unde neque *Priscianus* Grammaticus veritus est auctoritate ejus uti. Itaque si minus interdum placet, & obscurus esse videtur, *obscuritates non adsignemus culpæ scribentis, sed inscitiæ non assequentis*, ut apud *A. Gellium Sextus Cæcilius* inquit. *Frid. Lindenbrog.* in Præfat. ad observat. in *Ammian. Marcell.* fol. 1681.

Prodiit *Ammianus Marcellinus* cum Notis *Valesii*, *Lindembrogii* & aliorum, in fol. *Parisiis* apud *Antonium Dezallier.* ann. 1681 Dissertationem de Vitâ & Scriptis *Ammiani* præmisit *Claudius Chiffletius*, in quâ spem nobis facit deperditos *Marcellini* libros alicubi hodie delitescere.

EUNAPIUS

Clar. A. D. CCCLXXX.

SArdianus, ſophiſta, Medicus & Hiſtoricus, tempore *Valentiniani, Valentis*, & *Gratiani* floruit. Reliquit de vitis ſophiſtarum opus elegans ac venuſtum, in quo paſſim odium ſuum (erat enim *Gentilis*) erga *Chriſtianos* prodit. Idem *Cæſarum* res geſtas, orſus, ubi *Herodianus* deſierat, ad ſua tempora uſque perduxit. Extare dicitur in *Bibliothecâ Venetâ*. *Konig.*

Quòd *Gentium* dogmata ſequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate ſingulari imperium ornarunt, eos omninò largiter vellicat atque traducit, maximéque omnium *Conſtantinum* Magnum; impios contrà extollit, ac præcæteris *Iulianum* Apoſtatam, ut ferè ad hunc laudandum, hiſtoricum hocce opus elaboraſſe videatur. Pulchra ejus *dictio*, ſi quis iſta exceperit: Ἀλεκτρυονῶδες, καὶ ἐλαφωδέστερον, καὶ συωδέστερον, καὶ δὴ, καὶ τὰς ἱερακώδεις, καὶ κορακώδεις, καὶ πιθηκώδεις, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, id eſt, Gallinaceoſum, magis cervinum, magiſque ſuillum, accipitroſi, corvoſi, ſimioſi, & lacryma fluminoſa, & id genus alia. His enim aliiſque vocibus generoſum dicendi genus corrumpit, atque adeo adulterat. Tropos adhæc præter modum adhibet, quod *Hiſtoriæ* lex vetat. Eximit autem moleſtiam ut plurimum dicendi vis, atque urbanitas. Compoſitione verò & perſpicuitate ac periodis ad hiſtoriam accommodatè ac propriè utitur, niſi quòd interdum *juridicè* magis, quàm *Hiſtoricè* implet, texitque orationem. Innovat non pauca in conſtruendo, verùm id non ingratè, neque ut periodis reprehendendis anſam præbeat. *Phot.* in Biblioth. cod. 77. *Andr. Schott.* Interprete.

Eunapium Græcum Scriptorem è tenebris erutum, per otium vertendum ſuſcepi primus, tametſi mutilum locis pleriſque & maculoſum, & quô nihil obſcurius ſit, ob conciſam dicendi & ſæculi illius genio peculiarem phraſin; eodem tamen pellacius nihil, quando altiorem quandam doctrinæ Sirenem mentibus inſtillat, & rerum aliis Scriptoribus omiſſarum, aut etiam ignoratarum, cognitionem tradit. *Hadrian. Iunius* in literis ad Lect. quas *Eunap.* vit. præmiſit.

Dicendi genus non *Aſiaticum*, quod redundante verborum copiâ luxuriat, ſed nitidum & picturatum, *Sophiſtarum* genti tunc peculiare, videtur ſecutus, quod res non adumbrat, ſed vivis potiùs coloribus exprimit, atque ita ob oculos exponit, ut coram cernere videaris, conciſus tamen: Adde, quod & floſculos eruditos undecunque è Poetis & Philoſophis delibat, orationique, ceu ſtellas, aſpergit. *Idem* in vitâ *Eunap.*

Eo ex opere [*de Rebus Geſtis Cæſarum*] ſolùm *de Legationibus* fragmentum, beneficio Viri Clariſſimi *Andreæ Schotti*, lucem vidit: reliqua extare dicuntur in *Bibliothecâ Venetâ*. Eò autem æquiori animo iſtis caremus, quòd *Zoſimum* habemus, Nam eaſdem res *Eunapius*, & *Zoſimus*, tractârunt, & ita tractârunt, ut *Zoſimus Eunapium* propè deſcripſiſſe viſus ſit: ut à quo ſolùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichonem* conviciis proſcindat: item quod brevior, &

planior

planior *Eunapio* sit, nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.

Librum de Vitis Philosophorum & Sophistarum, impulsu *Chrisantii*, stylo non omninò perspicuo scripsit. *Ioan. Ionsius*, l. 3. Hist. Philos. c. 17.

Doctus, sed impius scriptor vocatur. *Dempstero.*

—Sic *Monachos* pro absurdis, avaris, & incommodis usui humano cavillantur eisdem cum *Rutilio* temporibus *Eunapius* & *Zosimus*, rabiosi canes *Diaboli*, quorum alter *Philosophorum*, alter *Imperatorum* vitas non alio fine scripsit, quàm ut à laudibus *Idololatriam* doctorum & potentum hominum *veritati* ubique efflorescenti obstaculum objicerent. *Casp. Barth.* in *Rutil. Numat.* l. 1. v. 440.

Liber de *Vitis Sophistarum* prodiit Græcè cum Versione Latinâ *Hadriani Iunii. Coloniæ Allobrogum* in 8°. ann. 1616.

Prodiit idem Græcè & Latinè curâ *Hieronymi Commelini*, ann. 1596. in 8°. Addita sunt *Legationum* Fragmenta ex Bibliothecâ *Andreæ Schotti.*

Prodiit idem unà cum *Laertio* in 12° *Lugduni*, ann. 1596.

Q. AURELIUS SYMMACHUS

ROma oriundus, ejusdemque urbis Senator, & Præfectus, claruit præcipuè an. 384. Consulatum gessit ann. 391. Reus majestatis *Româ* expulsus est, verùm mox à *Theodosio* in gratiam receptus. Infensum *Christianæ* Religioni animum ubique prodit, imprimis in *Relatione pro Arâ Victoriæ*, quam Imp. *Valentiniano* obtulit, in quâ *Gentilium* causam strenuè & ex professo agit. *Gul. Cave.* Reliquit decem libros *Epistolarum.* Claruit A. D. CCCLXXXIV.

Symmachus Aproniano successit, inter præcipua nominandus exempla doctrinarum atque modestiæ. *Ammian. Marcellin.* l. 28. c. 4.

Symmachus ille, mirabili eloquio & Scientiâ præditus. *Prosper. Aquitan.* de Promiss. *Dei*, part. 3.

Nullo veterum minor. *Macrob.* l. 5. c. 1.

Symmachus inter *Senatores* præcipuus habebatur, eratque *Romani* eloquii eruditione mirabilis. *Cassidor.* Hist. Tripart. l. 9. c. 23.

Symmachus, Vir *Consularis*, & *Vrbi Præfectus* eloquentissimus & doctissimus. Scripsit *Epistolas* familiares elegantissimas, miræ brevitatis ac rotunditatis. *Cuspinian.* in Comment. *Coss.*

Fuit *Symmacho* vera facundiâ, solers ingenium & acutum: par sententiarum gravitas & venustas. Si verba respicias, brevitas grata: sin altius sensum investiges, prolixa & multiplex eruditio. Adde sapientiæ *Civilis* solidam atque abstrusam cognitionem. Adde raram sub *Imperatoribus* sanctimoniam morum, & *Romanam* in *Iure* suggerendo libertatem. Non ille *Rerump.* moderatoribus, aut *Iure consultis*, inprimis Magnorum *Principum* Consiliariis, aut Secretariis, tractandus levi manu. *Iacob. Lectius*

Dici non potest, quanti merito suo æstimandæ sint *Symmachi Epistolæ*. Non sanè ob accuratam illam, & maximè ei generi scriptionis aptam brevitatem

solùm, sed propter sententias politicas tales atque eâ copiâ, ut vel inde prudens aliquis *Reipublicæ*, cum gloriâ & emolumento administrandæ, usum discere possit. Nulla ex iis est, quæ non spiret *Genium* quempiam, viri in rebus egregii publicis procurandis excitati: nulla *Epistola* est, quæ non integrum dogma *Politici* alicujus *Syntagmatis* propagare queat. *Caspar. Barth.* Ableg. lib. 11. capite 8.

In Epistolis eloquens, in relatione vehemens. *Dempster.*

Symmachus in *Epistolis* quoties suo, quàm *Theodosiani* sæculi more ac modo loqui mavult, non multum optimis concedit. *Sciopp.* Consultat. p. 43.

Reinesius in Epist. 35. ad *Hofm* p. 244. *Epistolas*, quas habemus, non unius *Symmachi*, unius tamen *Sæculi* esse judicat.

In *Symmachi Epistolis*, quæ ferè breves sunt, & publicas res attingunt, haud scio quam *Sidonius* rotunditatem repererit: delectant tamen ob crebras argutas, & concisas sententias, quod fortasse *rotunditatem* appellat; compositio verò minimè *rotunda* esse videtur; & ejus *sermo*, qualis illo seculo erat, multùm à Germanâ ac purâ *Latinitate* desciscit ac degenerat. *Roland. Maref.* l. 2. Epist. 1.

Symmacum admirentur quibus studio est *molestè* potiùs, quàm benè dicere. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 148.

Symmachus amat *Plautina* & *vetera* inspergere *Lips.* in Analect. ad *Milit. Roman.*

Symmachus nihil valet nisi pro Jure *Theodosiano*; Bonum est illum semel, non ampliùs legere. *Scaligerana* 2.

Prudentius libro 1. eorum, quos adversus *Symmachum* scripsit: sic adversarium compellat.

O linguam miro verborum fonte fluentem;
Romani decus eloquii, cui cedat & ipse
Tullius; has fundit dives facundia gemmas!
Os dignum, æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare *Deum*.

Quatuor sunt genera dicendi; Copiosum in quo *Cicero* dominatur: breve, in quo *Sallustius* regnat: siccum, quod *Frontoni* adscribitur: pingue & floridum, in quo *Plinius Secundus* quondam, & nullo *veterum* minor noster *Symmachus* luxuriatur. *Macrob.* l. 5. *Saturnal.* c. 1.

Haud quisquam ita nitet, ut comparatus tibi non sordeat; Quis ita *Æsopi* venustatem, quis Sophisticas *Socratis* conclusiones, quis enthymemata *Demosthenis*, aut opulentiam *Tullianam*, aut proprietatem nostri *Maronis* accedat? quis ita affectet singula, ut tu imples omnia? Quid enim aliud es, quàm ex omni bonarum Artium ingenio collecta perfectio. *Auson.* in Epist. ad *Symmach.*

Illud pretiosissimum generis humani decus, vir totus ex sapientiâ, virtutibusque factus. *Boeth.* libr 11. prof. 4.

De *Symmacho* MS. qui nunc Ingolstadii vinctus asservatur, literis Longobardicis

dicis exaratus, nemo, qui verisimilia viderit, dubitare possit, esse nimirum longè illum vetustissimum. *Scopp.* de Art. Crit. in Præfat.

Extant ejus opera *Geneva* 1598. in 8°. *Parisiis* 1604 in 4°. cum Notis *Parei* Neap. Nemet. 1618. 8°.

CLAUDIUS CLAUDIANUS.

Alexandrinus, magni spiritûs Poeta, sub *Arcadio* & *Honorio* Imp. floruit, à quibus etiam statuam in foro *Trajani* meruit. Gentilis fuit (inquit) ac quidem pervicax: ut ex *Augustino* & *Orosio* constat. Nec obstat *Carmen* de *Christo*, quod in Editione *Venetâ Andreæ Asulani*, *Claudiani* nomen præfert. In aliis enim libris adsignatur *Damaso* Papæ. Nec ignoro etiam in nonnullis Manuscriptis *Claudiani* nomen inveniri. Sed ut *Claudiani* esset, non hujus fuerit, sed *Claudiani Mamerti*, qui sub *Zenone* vixit. *Voss.* de Poëtis Latinis. Clar. An. D. CCCLXXXVIII

Claudianus Poëta Ægyptius genere, cujus hodiè Poemata extant, multa & varia, nitidus & ferax in sententiis, majorque inventione, quàm figurâ carminis, sic quoque talis, ut si in recentiorum numero ponas, sit haud dubiè primus, ut veterum ultimus. *Marc. Anton. Sabellic.* Ennead. 7. Hist. l. 9.

Ad carmen natus fuit, quod elegantissimè scripsit, poetico vir ingenio, & ad superstitionem propensior: tametsi de *Christo* extat carmen ejus nomine inscriptum quod credo ab eo in *Honorii* gratiam compositum, ut fuit assentator maximus. *Lud. Viv.* in *Augustin.* l. 5. de C. D. c 26.

Ingenio excellenti fuit, maximéque apto ad carmen componendum. Nam & & assurgit feliciter, variisque figuris ac sententiis mirificè delectat, ut videatur à naturâ ipsâ instructus ad poeticam facultatem. *Petr. Crinit.*

Maximus Poeta *Claudianus* solo argumento ignobiliore oppressus, addidit de ingenio, quantum deesset materiæ. Felix in eo calor, cultus non invisus, temperatum judicium, dictio candida, numeri non affectati, acutè dicta multa sine ambitione. *Jul. Cæs. Scalig.* de Re Poët: l. 6. c. 5.

Nec equidem puer ego unquam *Claudiani* versus contempsi: sed cum minimè numeros & lineamenta variet, idemque sit ubique, ab aliquibus eo nomine in ordinem redigitur. At si cui forte illius numeri satis placent, placeant: ejus certè flaccescit *Inventio.* Nam cum primo animi impetu, ut videmus, pulchrè materiam apparet, & animosiùs feratur, mox tanquam ventus hominem deficit, nec principiis satis postrema respondent. Omnino tamen, ut *Piso* dicebat, est Poëta canorus, volubilis, & valdè dulcis: sed certè parum idoneus dignusque ut tantoperè illum imitari studeatis. Sunt quidem in eo, si cum delectu decerpantur, flores, qui mirum dictu est, quàm vobis prodesse possint. *Lil. Girald.* de Poet. Antiq. p. 195.

Elegantissimum Panegyricum *Claudianus* in hunc quartum *Consulatum Honorii* scripsit. Quem, studiose Lector, accuratè legas, ut multas ejus temporis Historias. Plenus enim est rerum & Historiarum, & omnimodâ scatet eruditione. *Joan. Cuspinian.* in Commentar. ad ann. Urbis MCLII.

Claudia-

Claudianus elegantissimus Poeta, quàm præclara habet in quatro Consulatu *Honorii*! etiam *Prudentius*. *Scaligerana* posterior. p. 51.

Claudianus in sexto *Honorii* consulatu ostendit, se non ingenii solùm viribus excitatum, sed optimorum quoque Poëtarum lectione assiduâ, ad poëticum decus & gloriam pervenisse. *Ioseph. Castalio* var. lect. c. 37.

Claudius Claudianus Ægyptius, omnibus Latinis rerum ubertate prior, soli *Homero*, inventionis gloriâ, inter Græcos cessurus, poëtarum prægloriosissimus. *Thom. Dempster.* in Elench. Script.

Testem insuper dabimus non paulò auctoritate potentiorem: is erit laudatissimus Poëta; *Claudius Claudianus*, cujus ingenium & eloquentia licèt ævo inciderint jam procliviori in vitium; nemini tamen ab ipso *Augustæo* ævo puritate, candore & magnificentiâ sermonis cessurus est: quarum virtutum licèt vulgo non sint satis æstimantes in summo scriptore; nos tamen ei debitum præconium non invidebimus. *Eust.it. Swart.* l. 1. *Analector.* c. 13.

Claudianus Poëta est, qui non fabularum obscuris ambagibus aures potiùs titillet, quàm animum instruat. Nulla in eo nugarum scitè cogmentatarum series, quæ blando errore à gravioribus studiis ad *Sirenum* cantus mentes deducat. Gravissimus & compositæ ad Politicam doctrinam nervositatis Stylus. *Boxhorn.* in Monument.

Legimus hodiè versus ejus non sine veneratione tanti ingenii; notamus dictionem castam, gravem, sublimem, & nihilominus, quod mirere, facilem, moralis & Politicæ sapientiæ monitis intertextam; sed ne quid dissimuletur, subinde tumidiorem, penè juveniliter exsultantem, quod in *Marone* nemo justè culpaverit. *Borrich.* de Poet. p. 73.

Jes. *Rapinus* eum nobis depingit tanquam *Authorem* qui in suis Poematis multum judicii non ostendit. Juvenilis indoles in omnibus *Claudiani Panegyricis* regnare conspicitur, quæ nihil habet solidi, quamvis ingenium felix in iis rutilet. Insipidas absque ordine & cohærentia laudes congerit. Ille Poeta, pergit alibi, ingenio feliciique imaginatione gaudet, sed ei palatum est ineruditum quoad numeri delicias illas, carminumque modum illum quem in *Virgilio* admirantur Docti. versus & verba ejus similiter continuò cadunt; quo fit ut vix absque tædio legatur; nec in omni sua dictione ullatenus unquam assurgit. *Rapin.* Reflex. partic. in *Poetic.* part. 2. Refl. 14. 15.

Claudianum verò cum *Tibullo* si conferrem in *Elegiis*, carperer à nonnullis; tamen is maximam meo judicio laudem promeretur in *Elegiâ* numeris omnibus absolutâ, quâ *labores Herculi*, orbisque cantu *Orphæo* viduati calamitatem pulcherrimâ varietate, floridoque Stylo, velut erudito penicillo exprimens ob oculos ponit legentium. *Jacob. Gadd.* in *Elog.* p. 150.

Claudianus non Latina solùm, verùm etiam Græca scripsit Poemata. Unde in veteri Epigrammate quod in basi ejus statuæ erat inscriptum, *Virgilii* simul & *Homeri* animam in se transfusam habuisse dicitur. Latinum quidem *carmen* primùm scribere aggressus est Anno Christi 395. quo Coss. fuerunt *Olybrius* & *Probinus*. De quorum *consulatu* elegans *carmen* conscripsit, quod etiamnum extat.

Hic

Hic conatus cùm feliciter successisset *Claudiano*, animos ei addidit ad Latina deinceps *carmina* conscribenda; cùm anteà Græcos tantùm versus edidisset. *Henr. Valef.* in Annotat. ad l 1.c.19.Hist. Ecclesiast. *Euagrii.*

De *Claudiano* inter alios optimè meruit doctissimis Commentariis *Caspar Barthius* qui eum edidit *Francofurti* in 4°. 1650. feliciorem tamen in emendando textu fuisse *Nic. Heinsium* nemo dubitat, cujus Notæ cum Commentariis Variorum, applausum provocant. Hæc *Heinseiana* Editio, accurante *Schrevelio*, prodiit in 8°. *Amstelodami* ex officinâ *Elzevirianâ*, ann. 1665.

TORANIUS RUFINUS.

PResbyter, floruit An D. 390. inter omnes Monachos *Aquileienses*, secundùm *Hieron.* ep. 41. juxta *Bonosum & Florentium*, celeberrimus, cum quibus hic *Aquileiæ* amicitiam iniit. In *Ægyptum* profectus, dein *Hierosolymam* venit, ubi an.25.commoratus est, variis operibus in publicum edendis ibi intentus. *Romam* rediit An 397. sed quòd nimiùm *Origenis* scriptis tribuerit, hoc primùm cum *Hieronymo* ipsum collisit, non sine insigni scandalo. Lis à *Theophilo* utcunque composita, paulò post acriùs recruduit, cùm *Rufinus Romæ* librum *Origenis* de Principiis ederet, in quo nomine suo suppresso, *Hieronym.* pro *Origene* testem advocabat, qui sic in suspicionem venit *Origenismi*: Hinc acerbissimæ utrinque invectivæ. Tandem *Rufinus*, ab *Anastasio* Episc. condemnatus, obiit in *Sicilia*, an. 410. E *Græco* vertit *Iosephum*, *Eusebii* Historiam Eccl. & alia, illique duos adjecit libros, à S. *Paulino* rogatus. *Scripsit* quoque in *Hoseam*, *Ioëlem*, *Amosum*, &c. *Hofmann.* in Lexic. Clar. A. D. CCCXC.

Rufinus, *Aquileiensis* Ecclesiæ presbyter, apud multos olim magno loco habebatur. *Cassiano* l.7.de incarnat. c. 27. vocatur *Christianæ Philosophiæ vir, haud contemnenda Ecclesiasticorum doctorum portio.* Imò & B. *Hieronymus*, ut ex epistolâ ejus 5. ad *Florentium* constat, summis hujus sanctimoniam laudibus extulit. Sed isthoc fecit, antequam *Rufinus Romam* rediens, translatione librorum *Origenis* περὶ ἀρχῶν, errores suos detexisset. Posteà sanè mens longè alia beato patri fuit; ut adversaria amborum scripta ostendunt. Atque hoc in causâ est, cur *Palladius* quoque qui *Rufino* erat addictior, iniquior sit *Hieronymo*. Sed pro *Hieronymo* stat *Gelasius* & Concilium *Romanum* 70. Episcoporum: quo statuitur, multa in *Rufino* ad arbitrii libertatem pertinentia notata esse à B. *Hieronymo*: In quibus *Hieronymi* sententiæ subscribere conveniat. Imprimis *Rufinus*, ob utriusque linguæ, ac historiarum peritiam, magnifieri solet. Itaque & cùm *Severus Sulpitius* rogâsset *Pontium Paulinum*, ut participem se eorum faceret, quæ de antiquis temporibus observasset: negavit hic, se eorum esse intelligentem; *Rufinumque Sulpitio*, ut eorum multis partibus peritiorem, commendavit. Sic enim inter alia ad *Severum* scribit Epist. nonâ: *Quod de me non habui, de fratris unanimi opulentiore thesauro petivi; & ipsam adnotationem, quam commonitorii vice miseras, literis meis inditam direxi ad Rufinum presbyterum Sanctæ Melaniæ spiritali viâ comitem, verè sanctum, & piè doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione conjunctum.*

Si ille has, quæ meritò te promovent, de annorum, sive regnorum, non congruente calculo, hiantes Historia caussas non ediderit; qui & Scholasticis, & salutaribus literis, Græcè juxta, ac Latinè, dives est: Vereor ne apud alium, in his regionibus, frustrà requiramus. Multum sanè operæ contulit *Rufinus* ad Historiam illustrandam. Nam inter alia, quæ *Gennadius*, & ex eo *Honorius* commemorat, *Clementis Romani* recognitiones, & *Flavium Josephum*, Latinè transtulit. Item decem libros *Eusebii* historiæ Ecclesiasticæ. Quod ad *Josephum*, versio illius, ut *Casauboni* verbis utar ad Apparat. Annalium sect. ult. *multis locis est ad insaniam usque inepta*. Sed addit hoc, inde provenisse, partim *quòd corruptissimos nactus esset codices*, partim quòd *judicio critico destitutus, quicquid inveniret, exprimeret*. In *Eusebio* quoque nimiùm profectò libertate in vertendo usus fuit. Sanè *Eusebiana* Translatione paraphrasis quidem dici possit: Sed proprium opus, in quo tamen *Eusebium* plurimùm exscripserit. Multa adeò addit, multa demit, multa mutat. Dimidium octavi libri omisit: Decimum vix attingit. Atque hoc pacto ex libris decem *Eusebii* fecit novem: Quibus duos de suo adjecit: sed quibus non semper habenda sit fides, si *Socrati* credimus. *Voss.* de Hist. Lat.

Sanè futilissimum auctorem vocat etiam *Josephus Scaliger*, Appendice operis de emendatione Temporum.

Rufinus nihil unquam vertit bonâ fide. *Erasm.* l. 25. Epist. 3.

Rufinus monachus & Aquileiensis ecclesiæ *presbyter*, vir eloquens, & in divinis Scripturis valdè eruditus; *Græco & Latino* peritus eloquio, inter Ecclesiasticos Doctores non parvæ opinionis fuit. Ejus scripta licèt multa sint, tamen inter Apocrypha computantur. 15. dis. Sancta *Roman.*; propterea quòd in sanctissimum virum *Hieronymum* scripserit invectivas Epistolas; sicut ex earum lectione intelligi potest; Sed posteà in concordiam dilectionis fraternæ redeuntibus, facta sunt opuscula *Rufini* authentica; in quantum *Hieronymi* dictis non fuerint contraria. *Trithem.*

Profectò, si quisquam, *Rufinus* is est, qui *Tempora* soleat confundere. *Voss.* de trib. Symb. p. 43.

Rufinus ex inscitiâ ubique errare solet. *Casaub.* exercit. 16. ad *Baron.* Ann. 34. Num. 196.

Tantam habes *Græci & Latini* sermonis scientiam, ut *Græci* te *Latinum*, & *Latini Græcum* putent. *Hieronym.* Apol. 3. advers. *Rufin.*

Rufinus quamvis *Græcè* loqueretur, non intelligebat tamen *Græca* quæ legebat, *Scaligeran.* posterior.

—— Nec erit fortasse piaculum, si noster Lector *Historiarum* studiosus insuper *Rufinum* habendo prætereat; nam eorundem Temporum Historiam uberiùs multò & accuratiùs *Socrates*, *Theodoretus* & *Sozomenus* composuerunt. *Whear.* in Meth. legendi Historias.

Neque verò Historiam suam (*Socrates*) negligenter ac supinè conscripsit, quemadmodum *Rufinus Aquileiensis*, qui duos libros *Historiæ* Ecclesiasticæ, quos *Eusebii Cæsariensis* libris attexuit, memoriter mihi videtur composuisse. *Hen. Vales.* de vitâ & script. *Socratis*.

Dom.

Dom. *Gallois* in ea est opinione quòd *Josephi* Versio omnium ejus *Translationum* pessima sit. Aliæ saltem eloquentiam quandam redolent quæ catum defectus compensat. Sed illa *Iudaïcarum Antiquitatum* adeo barbara & obscura est, ut nihil è *Ruffino* in ea deprehendatur præter usurpatam ab illo *Interpretes* licentiam introducendi *Josephum* ea dicentem quæ in mentem ei nunquam venerunt. *Eruditorum Ephemerides* Gallic. 10. Januar. 1667.

Rufinus, quamvis sensum potiùs *Eusebii* sequatur quàm verba, tersus est tamen ac nitidus, nec legentibus injucundus: ac vel eo nomine plurimum laudandus, quòd *Ecclesiasticam Historiam* primus Latinæ linguæ hominibus dedit; cujus *versione* ad nostram usque ætatem usa est *Occidentis Ecclesia*. *Henr. Vales.* Præfat. ad *Eusebianæ Hist.* edit.

Rufinus primus est qui *Eusebianam* Historiam verterit, sed id admodum licenter, de more suo præstitit. Totum decimum librum omisit, duosque alios ei adjunxit qui Historiæ seriem usque ad *Theodosii* mortem complectuntur. Ejus versio pura, tersa imò & satis elegans est; jucundè admodum Authoris sui sensum & mentis ideas exprimit, imò fideliùs interdum quam Interpretes qui ipsum postea verterunt. Authoribus Latinis auxilio non mediocri fuit; hinc enim hauserunt quicquid de primorum seculorum Historia Ecclesiastica scripserunt aut noverunt. *Ell.* du *Pin* Nov. Biblioth. Authorum Ecclesiasticor. Tom. 2. pag. 9.

Fatendum est *Rufinum*, quamvis à S. *Hieronymo* acerrimè vapulaverit, inter doctissimos seculi sui viros numerandum esse. Eruditione Sanctum illum fortassis non æquabat, sed pacatioris & minus vehementis ingenii erat. Latinè non scribit æquè eleganter, sed æqualior est stylus ejus. Diffiteri nemo potest quin ei multum debeat Ecclesia Latina quod præcipuorum Authorum Græcorum notitiam ei gratificatus sit, præsertim verò Historiæ Ecclesiasticæ. Quamvis plurium errorum accusatus fuerit, nullius tamen convictus est, nec male criminationes in se collatas diluit. *Origenem* defendit, sed errores ipsi ascriptos repudiando. Id in cujus culpa esse censeri potest, non quidem quod ex ejus scriptis liqueat, sed penes fidem Authorum qui de ipso locuti sunt, hoc unum est, quod *Pelagii* Præceptor fuerit. Sed fortassis errores discipuli causa fuerunt cur Magistro imputati fuerint quamvis eos ipsum minimè docuerit. Utut res sit dici non potest ab Ecclesia ideo secessisse, nec illos errores pertinaciter propugnavisse. Perperam itaque, meo quidem judicio, plerique recentiorum memoriam ejus adeo contumeliosè insectantur, & cum ipso agunt ut cum Hæreticorum perniciosissimo. Non sunt attendenda omnia convitia quibus à S. *Hieronymo*, in mutuæ contentionis æstu, proscinditur, atque *Gelasii* Papæ moderamen imitari satius est, qui Sancti viri nomine ipsum condecorat: *Rufinus vir Religiosus*, inquit, quamvis agnoscat eum ab Hieronymo jure reprehensum circa ea quæ de hominis libertate dixit. *Ell.* du *Pin*, Nov. Bibliot Author. Ecclesiasticor. Tom 3. Gall.

Summum quidem fuisse *Origenis* admiratorem, & cum *Pelagii* sectatoribus libero Arbitrio nimium tribuisse nemo prudens facilè negabit. Verùm

annon ἀμετρεία τῆ ἀνθολκῆς *Hieronymum* nimis transversum egerit; an meruit *Rufinus* omnia, quæ pleno ore in ipsum evomuntur, convitia, perpendent æqui rerum æstimatores. Interim illud negari non potest, *Rufinum* in vertendis è Græco Sermone aliorum Scriptis pessimâ fide ut plurimum egisse, mutando, truncando, addendo; ut nova potiùs quàm aliena videri possent; nec divinando quis assequi valeret quænam *Rufini*, quænam ipsius Auctoris partes fuerint. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Prodierunt opera *Rufini* 2. Tom. *Paris.* 1580. fol.

DECIUS MAGNUS AUSONIUS.

Clar. A. D. CCCXC. GEnere *Gallus*, patriâ *Burdigalensis* fuit. *Valentiniano, Gratiano* & *Theodosio* Imperantibus, claruit. A *Gratiano* Discipulo ad consulatum evectus est. *Bellarminus* aliique eum inter *Christianos* collocant, dissentiente *G. I. Vossio*, qui *Gentilem* fuisse asserit. Condidit varia *carmina*.

Ausonii ingenium magnum, acutum: Stylus duriusculus. Multa *scripsit*, non solum varia, sed etiam variè. Quare quid facere potuerit, non quid fecerit, potiùs judicandum. Utinam *Epigrammata* ne scripsisset. Nam & inculta sunt penè omnia, & omnia dura: Quædam etiam inepta, aut frigida, aut frivola, ut è *Græcis* satis habuit quæ exprimeret. Nonnulla verò adeo fœda atque detestanda, ut neque Scriptore, neque Auditore digna, non in spongiam incumbere merita sint, sed solis flammis expiari posse videantur. Sanè sibi multùm placuisse constat ex incuriâ *Scriptionum* futurorum sæculorum securum, cùm sibi videretur sui esse Princeps. Eum verò piguisse Castigationis videmus in ipsis *Iambis*, quos cùm puriores inchoasset, lutulentos fluere permisit. *Jul. Cæs. Scalig.* L. 6. Poetic. c. 5.

Inter cætera verò ejus poëmatia sunt, quæ ipse partim εἰδύλλια, ut *Gryphum de numero ternario*, partim vocat *Eclogas*; sic enim inscribitur ea, quæ vitæ nostræ miserias describit; valdè sunt bona, & quovis magno Poetâ digna. Sed longè illustrior illa, in qua *Cupido cruciatur*. Est enim docta, candida, neque carens numeris. *Mosellam* verò adeò excoluit, ut ea sola magni Poëtæ nomen sibi comparare potuerit. Est enim in eâ multa ars tum dispositionis tum eloquutionis. Multa lumina figurarum, multum ingenii deprehendas. *Idem* ibid.

Multa in illo viro (*Ausonio*), verè Magno, tecum unà miror, multa suspicio & veneror. Ut pauca de multis, Illud imprimis apud me monstri instar habet, hominem *Christianum*, &, ut apparet, non nomine tantùm; sed & pectore & moribus, adeò sæpè lasciva atque improba scribere potuisse, ut nisi nomen *Ausonii* esset adscriptum, *Bilbilitanum* Poëtam te legere putes——Suspicio in hoc viro acumen, leporem, ac rotunditatem, imprimis *Epigrammatum*, quibus (*expleri* mentem nequeo, ardescoque legendo) veneror & eruditionem multiplicem de veterum fontibus haustam. Quid enim apud illos, sive *Græcos*, sive *Latinos*, memorabile, quà verborum, quà rerum, quod

non

non *Ausonius* delibarit. *Cunrad. Rittershus.* in Epist. ad *Solomonem Pantherum*.

Christianus quidem *Ausonius* fuit;ut ex ejus versibus, & item *Paulini* ejus discipuli facilè colligimus: Sed petulantior tamen, & lascivior quàm ut inter *Christianos* numerari dignus sit——In *Grypho* quidem eruditio multa, varietas, & curiositas; judicii verò,& nitoris, ut quidem mihi nunc videtur, parum. Sunt ejus quædam, quæ è *Græco* in *Latinum* transtulit, in quibus argutiæ, salis, & leporis satis,quæ legisse aliquod est operæ pretium. *Lil. Gyrald.*de Poët Dial. 10.

Poëmation composuit lepidissimus Poëta *Ausonius* ad *Nepotulum* ejusdem nominis *Ausonii* ex filiâ,quod προτρεπτικὸν inscripsit, elegans sanè & doctrinæ multijugæ. *Idem* dialogismo 21.

In *Mosellâ* maximam laudem,ut est autor *Symmachus*, jure optimo sibi vindicavit. Siquidem incredibili elegantiâ utitur in eo describendo. *Fastorum* præterea libros absolvit,opus magni laboris, ac multarum vigiliarum. *Petr.Crinit.* de Poët. Lat.

Ingenium & eruditio fuit in *Ausonio* multa, sed stylus tempora illa, inquit *Erasmus* in *Ciceroniano*, aulæ delicias & licentiam resipit.

D. *Ausonius Burdegalensis* Poëta eruditissimus, licèt durioris styli. *Thom. Dempster.* in elench. Scriptor.

Ausonius nostras, Poëta post tempora *Domitiani* omnium eruditissimus,& in cujus Lectione nemo operam suam luserit. *Ios. Scalig.* ad *Virgil.*catalecta.

Ausonius non tam inelegans,meo judicio,Poeta, quàm volunt hi, qui eum *Ferreum* contumeliosè nominant. *Ioann.Brodaus* l.1.Miscel.c.6.

Tam eruditus verò est Scriptor *Ausonius*, ut vix possit alterum tertiumve versum absolvere,quin egregiam aliquam rem gestam alludat *Casp.Barth.* l. 40. advers. c. 9.

Nullam Ausonius disciplinam ignoravit: Omnes *Latinos Græcosque* Scriptores,quorum major pars intercidit, ad unguem novit. Hinc in ejus Scriptis multa se ostendit,& varia eruditio,ut cuivis legenti non statim queant intelligi. *Elias Vinet.* præfat. præfixâ *Auson.* Scriptis.

In Scriptis ejus oblita *Tulliano* mellè festivitas, merum gaudium. *Symmach.* lib.1.Epist.30.

Oratio Atticis Salibus aspersa & thymô odorata. *Idem* epist. 22.

Ille rerum eventus nequaquam eveniet,ut ingenium tuum labor deterat: Benignitatem cura flectat: Facundiam usus exhauriat. *Idem* ibid.

Tam secundæ (*Ausonius*) apud Aquitanos fuit famæ, ut ab illis cum aliquo septem Sapientum contenderetur. Atque scitum ejus in ore omnium versabatur: *Beatum esse non qui habet quæ cupit, sed qui non cupit, quæ non habet.* Atque de eo jactabant Aquitani. Quemadmodum *Ausonius* neminem sibi proposuit imitandum: Ita *Ausonium* nemo nunc potest imitari. Eloquentiæ non ita studuit, cùm hoc sæpiùs diceret: Satius esse, si moribus Antiquorum prudentium viveremus, quàm si eorum tantùm linguâ & arte loqueremur.

quaeremur. *Jos. Scalig.* lib. 2. *Ausonianarum* lect. cap. ult.

Mosellam ipsius ita prædicat *Symmachus*, ut libris *Maronis* adjungendam judicet.

Martialem Ausonius renovare visus est ac referre scribendis *Epigrammatis*, longo intervallo ut temporis, ita dignitatis ac præstantiæ. Huic ego Poetæ faveo libenter, cùm homini *Gallo*, tum doctrinâ singulari, & summâ ingenii suavitate prædito. Sed minus ei tempus profectò, quo vixit, favet. Quo quidem tempore infici jamdudum cœperat *Latinus Sermo*, verbis & parum *Latinis*, & parum *Latine* junctis. *Poëtica* facta durior multò, quàm olim. *Vavass.* de *Epigrammate*, c.15.

Elegans & acutum *Ausonii* Poëmation *Gryphus* est; in quo propter reconditam doctrinam & occultos quosdam respectus, ingenium poeta declaravit suum. *Andr. Schott.* l.2.c 33. observ. Human.

D. Magnus *Ausonius Burdigalensis*, Imperatoris *Gratiani* Præceptor, ejusque beneficio *Consul* tandem *Romanus*, paulò ante initium Seculi 5. obiit, Religione *Ethnicus*, eoque à *Paulino* amico, sed *Christianis sacris* dedito identidem objurgatus, varia scripsit, quæ in luce publicâ versantur, omnia culta, selecta, ingeniosa, sed à fæcibus temporum, quibus vivebat, non semper libera. Ad eum quoque referuntur à Doctis illa, quæ *Dionysii Catonis* nomen præferunt *Disticha*; sed quia *Vindicianus* in Epist. ad Imperat. *Valentinianum* hujus *Catonis* meminit, alium eum esse ab *Ausonio* credibile est. Vivacitatem ingenii ejus ut ex aliis deprehendunt eruditi ita præcipuè ex *Centone* illius *Nuptiali*, quo *Maronis* castitatem in ruborem dedit, atque utinam non lectorum hodiéque tentet pudicitiam. *Borrich.* de Poetis, p. 73.

Ausonius editus est *Amstelod.* ex recensione *Iacobi Tollii* cum Notis Variorum, in 8°. Anno 1671. In *Gryphum* ejus *De Numero ternario* commentatus est *Claudius Minos Divionensis*: In eundem de *Urbibus Elias Vinetus*: In *Mosellam Marquardus Freherus*.

S. AURELIUS AUGUSTINUS.

Clar. A. D. CCCXCVI.

PAtre Patricio, Matre S. *Monica*, *Tagastæ* in *Numidia* natus, *Arbetione* & *Lolliano* Coss. Anno Christi 355. Idibus Novembris, *Romam* ex *Africâ* venit ann. 383. deinde *Mediolanum* ann. 384. ubi à S. *Ambrosio* Mediolanensi Præsule ad fidem Catholicam à Manichæorum hæresi conversus, & baptizatus est Paschali tempore ann. 388. ætatis 34. Post sanctæ matris obitum, ad *Ostia Tiberina* die 4. Maii ann. 389. reversus in *Africam*, à *Valerio Hipponensi* Episcopo ann. 391. Presbyter ordinatus, deinde Episcopus ann 396. jubente eodem *Valerio* à *Megalio Calamensi* Episcopo *Numidiæ* Primate consecratus novo more, ut non succederet in Cathedrâ Episcopali, sed accederet, commissam sibi Ecclesiam rexit per ann. 35. usque ad diem 28. Augusti ann. 430. quo *Vandalis* Hipponem Regium jam tertium mensem arctâ obsidione vallantibus, ad cœlestem patriam evolavit, cùm libris *Iuliani Pelagiani* responderet, annos natus 76. *Philip. Labbe.*

Vir

Vir supra omnes, qui ante eum & post eum hucusque fuerunt, mortalis, admirabili ingenii acumine præditus, omnibus liberalibus disciplinis instructus, *Platonica* Philosophiâ plenissimè imbutus, *Aristotelica* doctrinæ non ignarus, in divinis Scripturis longè omnium eruditissimus, & in earum explanatione ultrà, quàm dici queat, incomparabili subtilitate sublimis; omnes *Latinæ Ecclesiæ* Scriptores scribendi labore, & lucubrationum multitudine superavit, editis plus quàm mille & triginta ex omni disciplinarum genere voluminibus *Sixt. Senens.* Biblioth. l. 4.

Orationis ejus, ac dictionis genus fœcundissimum & exuberantissimum est, ditissimâ & copiosissimâ, ne dicam nimiâ, diversarum rerum affluentiâ redundans, & periodis in longum productis, mistim & indiscriminatim quamplurima secum volvens ac rapiens, digressionibus, excursibus, & ambagibus vagabundum, quod ingeniosum, attentum, memorem, & patientem requirat lectorem: quem ne multiloquii tædio fastidiat, *Punicis* quibusdam argutiis recreare solet, ludens sæpissime in similiter progredientibus & similiter cadentibus sententiis, aliisque non injucundis *Rhetorum* figuris, quæ longum & implicitum prolixæ lectionis iter emolliant. *Idem* & ibid.

Augustinus multum habet *Africitatis* in contextu dictionis, non perinde in verbis, præsertim in libris *de Civitate Dei*, quod unum ex ejus operibus legendum censeo *Philologo*. id enim bonâ ex parte in mediâ Philologiâ versatur. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Quia D. *Augustinus* omnigena eruditione præditus erat, de omnigenis etiam rebus, & pro omnibus hominum generibus scripsit. *Operum* ejus plurima pro *Theologis* aut *Philosophis* tantùm sunt; sed Tractatus de *Civitate Dei* pro illis etiàm est qui Scientiam non profitentur, cumque illum insigni cuidam *Dynastæ Romano* nuncupaverit, eum videtur præsertim conscripsisse in gratiam Nobilium, eorumque captui attemperasse. Illum enim jucundum & intellectu facilem elucubrare delectatus est, ibique servato splendido illo igne qui in omnibus aliis ejus Operibus coruscat, iisque omnium admirationem conciliat, obscuritatem vitavit quæ in quibusdam ejus scriptis deprehenditur, cujusque causâ ab ipso *Hieronymo* castigantur. Unde etiam apud Maximos totius Orbis Principes in magno pretio fuit. Is est liber, cujus lectionem, *Æginardo* teste, *Carolus Magnus* in deliciis præsertim habebat. *Carolus V. Regum* nostrorum sapientissimus tanti eundem æstimabat, ut virum cujus opera ad illius versionem Gallicam usus est remuneratus sit dignitate *Magistri supplicum libellorum*. *Henricus* verò VIII. *Angliæ* Rex Commentarios quibus *Ludovicus Vives* Authoris illius difficultates explanaverat, ut gratissimum munus omnium quæ sibi offerri possent accepit. *Eruditorum Ephemerides* Gall. dici lunæ 15. Martii 1666.

Quid habet *Orbis Christianus* hôc Scriptore vel magis aureum, vel *augustius*? ut ipsa vocabula nequaquam fortuito sed Numinis providentiâ videantur indita viro.—Non arbitror alium esse *Doctorem*, in quem opulentus ille juxta ac benignus *Spiritus Sanctus* dotes suas omnes largiùs effuderit quàm in *Augustinum*,

quasi

quasi voluerit in unâ tabulâ vividum quoddam exemplar *Episcopi* repræsentare —linguam habebat in tantum ab omni petulantiâ puram, ut etiam cum procacissimis *Hæreticis*, vel scripto vel sermone disputans, mirè temperet à conviciis; sed Scripturarum modò testimoniis & argumentis veritatem asserit, impiet tem refellit, adeò ut ne lacessitus quidem regerat maledicta. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 1.

Augustinus accuratissimus in Fidei dogmatibus discernendis, & in disputandis solertissimus. *Montacut.* Apparat. 1. sect. 70.

Magnus sanè vir fuit *Augustinus*, pietate & doctrinâ admirabilis *Casaub.* Epist. 710. ad *Perronium* Card.

Unus *Aurelius Augustinus*, vir tantus, *Retractationum* libros reliquit, simpliciter ac bonâ fide, quem nullus est ad hoc tempus imitatus: videlicet mansueto vir ingenio, & modicè de seipso sentiens. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

Hîc nobis toties occinuntur *Augustini Retractationes*. Atqui *Retractatio* nihil aliud est quàm *recognitio*. Neque enim eo titulo profitetur se castigationem errorum suorum, sed catalogum & recensionem operum suorum texere, ac singulorum velut argumenta, eò spectans, ne quid lucubrationum ipsius intercideret, aut alteri tribueretur quod ipsius esset, aut ipsi tribueretur quod esset alterius. Verùm obiter quædam sua reprehendit, fateor, sed levicula: veluti quòd alicubi sit usus vocabulo *fortuna*, quòd lapsus sit in nomine *Medici*. At plura defendit, interdum non sine tergiversatione. *Erasm.* l. 25. Epist. 14.

Nec *Hebraicè* sciebat *Augustinus*, & *Græcè* minus quàm mediocriter. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. l. 15. c. 13.

Nunquam infeliciùs in Scripturis Sanctis versatus, quàm in *Psalmorum* enarratione—*Hieronymus* in Epistolis ad *Augustinum* taxare videtur hos *Commentarios tanquam nimis obscuros & in nonnullis etiam à rectâ lineâ, & à suâ, Græcorumque omnium tractatorum mente discrepantes*. Suspicor *Hieronymum* desiderasse in his *Enarrationibus* explicationem *Psalmorum* juxta Hebraicæ veritatis puritatem, & Græcorum Expositorum sententiam: sed, cùm *Augustinus* Hebraici sermonis esset ignarus, & in Græcis literis non sic esset instructus, ut Græca *Commentaria* liberâ manu posset evolvere; necesse fuit illum sæpè ex inopia literalis intelligentiæ à vero, ac proprio literæ sensu ad extortas *Allegorias* deflectere. *Sixtus Senens.* in Biblioth. Sanct.

S. *Augustinus* ingenio admodum vasto, polito & acuto pollebat. Ejus ratiocinia validè urgebant. Usitata ejus Methodus est præclara Principia ponere, ex quibus innumeras elicit consequentias, adeo ut omnia Doctrinæ illius capita arctissimam inter se connexionem habeant. In pleraque *Mysteria* magìs ratiocinatus est quàm ullus Author ante illum plures: Quæstiones priùs non motas agitat, harumque plures sola acuminis sui vi diremit. Longè sæpius ubivit ab eorum sententia qui ipsum præcesserunt, ut novam prorsus viam insisteret, sive in *Scripturarum* explicatione, sive in Theologicis opinionibus. Circa res Theologicas de eo dici potest quod de seipso dicebat Cicero circa Philosophiam, quod fuerit *Magnus Opinator*, id est quòd plurimas opiniones quæ meram

habebant

habebant probabilitatem in medium protulerit. Sed id facit S. *Augustinus* admodum modestè ac prudenter, non ea mente ut alios ad arbitrium suum cæcorum in morem sequendum adigeret. Contrà verò cùm agitur de Ecclesiæ Doctrina, eam cum animi firmitate proponit ac tuetur, eamque oppugnantes fortiter adoritur. Multo minus eruditione quam ingenii dotibus valebat; nam neque linguas callebat, nec Veterum scripta multùm evolverat. Multò faciliùs & tersiùs quàm politè ac eleganter scribebat. Quamvis Rhethoricam docuisset, Oratorum tamen eloquentiam non possidebat, aut illam saltem negligebat: Imò nec semper in phrasibus suis castigatus est stylus ejus, vocabulaque impropria atque barbara quandoque usurpat, argutiis sæpiùs vocumque allusionibus utitur: Res easdem frequenter repetit, eademque ratiocinia centies in scriptis suis inculcat. Eidem mentis conceptui diutiùs hæret, quem variis modis effatur, & in locos communes excurrere solet. Argumenta innumera ex aliquo Principio edisseruit, Corpusque Theologicum, ut ita loquar, Latinorum Patrum qui post ipsum vixerunt efformavit. Hi siquidem ex illius libris nedum hauserunt Principia quibus usi sunt, sed etiam frequenter eundem merè transcripserunt. Concilia in suis Decretis condendis verba ejus adhibuerunt. Deniq; cùm Petrus Lombardus sæculo Duodecimo Theologiam universam in Epitomen cogere voluit, nihil fere egit quàm S. Augustini locos excerpere. Et quamvis S. *Thomas* cæterique Scholastici diversam methodum secuti sint, horum tamen pleriquε Principia S. *Augustini* amplexi sunt, iisque Opiniones suas Theologicas superstruxerunt. *Ell.* du *Pin*, Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 3.

Origeni & Sancto Hieronymo Sanctum *Augustinum* à me subjungendum esse censui, qui eruditione prioribus æqualis quidem non fuit, sed hunc defectum ingenii sui viribus, judiciique soliditate supplevit. In suis Libris de *Doctrina Christiana* plurimisque Operum suorum locis optimè notavit dotes ad Scripturam ritè interpretandam necessarias; cumque modestus esset harum plerisque se deficere ingenuè fassus est, adeoque nemo mirari debet si ejus in *Scripturam Commentarii* parum accurati quandoque deprehendantur: præterquam quod in eo Studii genere satis exercitatus nondum erat cùm in hanc materiam Scribere statuit, ut & ipse agnovit. Subtilioris quidem & acutioris erat ingenii quàm Sanctus *Hieronymus*; Estque *Origene* ordinatior etiam & verbis aptior in omnibus quorum inventor est: sed quia minimùm *Græcam* linguam callebat, *Hebraicæ* vero prorsus ignarus erat, Opus quod in *Genesim* suscepit ut *Manichæis* responderet, supra vires ejus fuisse videtur. Quapropter idem ad incudem revocare necesse habuit; imò nec erubuit ea damnare quæ præcipitanter nimis & absque auxiliis ad *Scripturam* bene interpretandam requisitis scripserat — Cùm subtilis & acuti esset ingenii *Scripturæ* salebras facilè deprehendebat, imo quasdam subinde animadvertebat iis locis ubi plana videbatur: Sed in eo Studii genere se ipsum satis non exercuerat, ut aptas earum solutiones & Lectoribus suis satisfacientes afferret. Quibusdam prætereà *Philosophicis Theologicisque* præjudiciis fœtus erat, quæ Omnibus suis Operibus interserit.

Quæstionibus tamen suis in septem priores *Bibliorum Libros*, ostendit se *Criticæ* inscium non fuisse, multóque felicius optatum exitum se assecuturum, si *Græci Hebraique* idiomatis notitiam habuisset; præterquam quòd totum tempus ad meditandum in tanti momenti materiam necessarium ei non suppetebat. Unde etiam fatetur se Opus istud *Quæstiones* inscripsisse, quoniam Dubia potiùs proposuit quàm horum solutiones attulerit, quamvis tamen plurima enodaverit. Ejus in *Psalmos Commentarii* seu potius *Conciones* nihil præter moralem & allegoricum sensum continent, prætereaque innumeris digressionibus & supervacaneis subtilitatibus scatent. *Ios. Richard. Simon.* Hist. Criticâ V. Testamenti lib. 3. c. 9. pag. 397, 398. Gall.

Augustinus est *magnus disputator, sed non est* ἐξηγητικὸς, *non interpretatur benè Scripturam*, est ineptus sæpe. Sanctus *Augustinus* in Sanctum *Hieronymum* stomachabatur, quòd *Biblia* vertisset, qui optimè ipsi respondit, adeo ut *Augustinus* lenissimum responsum reposuerit. Magnus Theologus fuit Sanctus *Augustinus* sed major adhuc fuisset si *Græcam Hebraïcamque* linguam intellexisset; Sæpe fatetur se neque *Græcè* neque *Hebraicè* quicquam scire. *Rhetoricæ, Dialecticæ Grammaticæque* Professor fuerat. Veterum præstantissimus est Sanctus *Augustinus*. Quàm misellus Liber sunt Sancti Augustini *Confessiones*! *Scaligerana* posterior.

Augustinus fuit utilis ad monita danda piæ vitæ, ad *Interpretandas Scripturas* satis infelix, certè Græcis multis inferior. *Grotius* in Discuss. *Rivet.* Apologet.

Augustinum suos passum esse manes nemo jure inficiabitur. Ejusmodi est quòd adversùs pueros ante baptismum morientes, adeo immisericorditer pronunciat, non solùm visione *Dei* privandos, quæ sententia vulgo nunc obtinet, sed etiam inferorum igne in æternum cruciandos, quæ fuit etiam sententia *Gregorii Ariminensis*, doctoris Scholastici non ignobilis, qui ob id *Parvulorum tormentum* dictus est. Statuit etiam *Augustinus Eucharistiam* pueris necessariam. Huic subjicienda est alia *Opinio* in quam evidenter propendet; *Animam esse ex traduce*, & de patre in filium transire, & ex ejus substantiâ non minùs quàm corpus progigni, minimè verò à *Deo* immediatè creari & immitti, quæ hodiè nostra omnium fides est. Nemo nescit ipsum passim *Angelis* naturam corpoream tribuere: temere item affirmare universum orbem momento creatum, & sex dierum intervalla in creatione ad varios gradus cognitionis *Angelicæ* referre. Censuit item cum veterum plerisque, Tempus quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositum est, *Animas* abditis receptaculis contineri. Sed & cum iisdem omninò videtur sentire supremo olim die, omnium etiam sanctissimorum hominum corpora, post resurrectionem, igne lustratum iri. Illud sanè mirificum est quod vir, alioqui cautus & à temeritate alienus, disertissimè affirmat, LXX. *Interpretes* Prophetas fuisse, & à Spiritu Sancto immediatè afflatos in *Scripturis* vertendis; ita ut quæcunque apud hos aliter sunt quàm in *Hebræis* fontibus, ea non ab *Interpretum* errore, sed à *Dei* ipsius numine ac voluntate esse velit; in quam ille opinionem eo inductus

Opus est, quòd vulgari, & ab *Hieronymo* acriter castigatæ & irrisæ, de Septuaginta diversis istorum *Interpretum* cellulis fabulæ, nimiùm credulus fuit. *Dallaus* de vero usu PP. p. 280. &c.

Augustinus descripsit quædam suppresso nomine ex libro *Mercurii*. *Conring*. Hermet. Medic c. 5.

Extant ejus Opera decem Tom. *Bas.* 1529. 1569. *Antv.* 1574. *Par.* 1586. Fol. Supplement 2. Tom. *Par.* 1654. Fol. Paratur à Benedictinis Parisiens. acuratissima Editio, cujus aliquot jam Tomi prodierunt.

Vide Opera ejus *Genuina, Dubia, Spuria*, & *Deperdita* apud *Gul. Cave* in Hist. literar. script. Eccles.

SEXTUS AURELIUS VICTOR

QUI beneficio Cl. Viri, *Andreæ Schotti*, prodiit in lucem, ætate vixit *Constantii* & *Iuliani* Imperatorum. De hoc Auctore sic *Ammianus Marcellinus* l. 21. Imperator (*Constantius*) revertitur *Naissum*, copiosum oppidum: quò inde expeditè cuncta disponeret suis utilitatibus profutura: ubi *Victorem* apud Sirmium visum, Scriptorem Historicum, exinde venire præceptum, Pannoniæ secundæ Consularem præfecit, & honoravit æneâ statuâ, virum sobrietatis gratiâ multilaudum, multò post urbi præfectum. Clar. An. D. CCCXCVI.

Extant hujus *Victoris* libri duo. Prior est de Viris Illustribus à *Procâ* usque ad *Iulium Cæsarem*: qui vel *Cornelio Nepoti*, vel *Plinio Novocomensi*, vel *Suetonio* etiam falso tribui solet. Alter continet vitas *Cæsarum* usque ad *Iuliani* tertium Consulatum. His libellis præmittitur *Origo Gentis Romanæ*. Sed cur Commentariuncula isthæc minùs credatur ejusdem esse *Victoris*, verisimile facit titulus ejus: quando isthic legas, ex fontibus illis petitum esse, ex quibus sua hausere juniores ipsi, *Livius*, & *Victor Afer*. Quis enim sit *Victor* ille *Afer*, si non est historicus ille *Ammiano* memoratus, ac cujus duo sunt libelli, quos dicebamus? Nec obstat *Afri* cognomen. Nam *Aurelium Victorem* natione fuisse *Afrum*, à vero non abhorret, quandoquidem multus est in eâ laudandâ, ac alicubi appellat *terrarum Decus*. Quamobrem ita colligimus, libellum de *Origine Gentis Romanæ* congestum esse ab aliquo, qui fuerit post *Aurelium Victorem*. Atque idem scripsit *de Origine Gentis Patavinæ*: ut ipse initio libelli *de Origine Gentis Romanæ* testatur. *Victorem* fuisse hominem *Gentilem*, vel inde constat; quòd in *Hadriani* vitâ eò inclinat, ut *Antinoi* Sacrificium res fuerit pia religiosaque. *Voss.* de Hist. Lat. l. 2. c. 8

Historiæ Romanæ breviarium ex omni Historiâ priscorum digessit, & de viris Illustribus urbis Romæ libellum illustrem composuit. Scriptor præclari judicii, qui charactere cuique verè Principi affingendo, paucos omninò pares habuit. Summæ autoritatis Historicus; Afrum in eo acumen, & densitas sententiarum nodosa, & summo affectatoque studio difficilis. *Barth.* lib. 54. Advers. cap. 13.

Ingenium & dictio *Victoris Aurelii* videntur speciem quandam referre *Corn. Taciti*, cui tamen nihilo propior est, quàm stannum argento. Laudandus tamen conatus, & habenda gratia *Victoris* industriæ, quæ cùm multa undique delibaverit, cavit nobis, ne plurimarum rerum ignari essemus quarum memoria cum vetustioribus libris, unde erant excerpta, penitus interiisset. *Balth. Boni, ac.* de Rom. Hist. script.

Is ut elegantiâ *Romanâ* haud mirabilis est, ita propter magnitudinem materiæ valdè nobis utilis, licet non semel erret, & pleraque dicendo omittat. *Car. Sigon.* de Histor. Roman.

Durum hoc mihi ipsi videretur, nisi *Victorem* cogitarem, & reliquam ejus adfectatæ novitatis Phrasim. *Lips.* l. de Amphitheatro, c. 6.

In his (viz. *Ælio Spartiano. Iulio Capitolino, Ælio Lampridio, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flavio Vopisco, Aurelio Victore*) vix est quod probes præter Historiæ fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani* cognominis honore digner. Nam ægre tuentur *Sermonis Latini* castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano.*

Aurelius Victor, Auctor neque indisertus, nec inargutus: quem *virum sobrietatis gratiâ multilaudum*, dicit *Ammianus Marcellinus*: & *Casaubonus* Opusculum ejus *de Vitis Augustorum*, elegantissimum appellat. *Whear.* Method. Leg. Hist. Civ. sect. 22.

Aurelius Victor, summæ auctoritatis *Historicus*, qui *Scripta* sua ex *Suetonio*, *Eutropio*, & aliis antiquioribus contexuit. *Ioan.* Card. *Bona.*

Sextus Aurelius Victor, vir *Consularis*, breviter ab *Augusto* ad *Theodosii* senioris mortem, sub quo vixit, *Imperatorum* vitas mandavit memoriæ: Nonnulla alia præterita persecutus est. Corrigendus est autem dum tempore *Conventus Mediolanensis* ambos *Constantini* filios creatos fuisse *Cæsares* tradit, cùm aliter constet ex *Eusebio* l. 4. c. 40 Vitæ *Constantini*. Cæterùm longè à *Victore* discrepat *Zosimus*, & ipse errore lapsus, dum *Licinianum Licinii* filium à Patre creatum *Cæsarem* dicit non cum viginti mensium esset infans, sed annos viginti natum. *Ant. Possev.* Biblioth. Select.

S. *Aurelii Victoris Historia Romana* compendium Interpretatione & Notis illustravit *Anna Tanaquilli Fabri filia* jussu *Christianissimi* Reges in usum Serenissimi *Delphini* in 4°. A *Paris.* chez *Denus Thierry* 1681.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

Clar. An. D. CCCXCVIII.

PRopter admirabilem in dicendo eloquentiam dictus à *Græcis* χρυσόστομος & χρυσορρήμων, *Antiochiæ* anno 355. aut præcedenti natus cùm aliquot annos in foro versatus fuisset, ad severioris vitæ genus, ac *Christianam* pietatem sedulò conversus, adversus *Gentiles* & *Iudæos* anno 382. scripsit, tum anno 386. à *Meletio* Patriarchâ *Antiocheno* Presbyter ordinatus, cum *Marcionitis* non semel disputavit. Anno *Christi* 398. *Arcadii* Imp. ab obitu patris quarto, post *Nectarium* ad

ad *Thronum Constantinopol.* Regiæ urbis evectus, ex eo dejectus est anno 403. conspiratione *Eudoxiæ Augustæ, Theophili Alexandrini,* & aliorum Episcoporum, & in exilium ejectus, unde paulò post revocatus anno seq. iterum deportatus est *Cucusum Armeniæ* oppidum, & *Arabissum*, ac in villam, quæ *Comana* dicitur, in Regione *Ponticâ*, in quâ, cùm rediret, obiit die 14. *Septembris*, anno 407. ætatis 53. sedis 9. cum mensibus 6. & die 20. *Phil. Labbe.*

Si *Plutarcho* fides sit habenda, qui perspicuitatem ac facilitatem germanum *Atticismum* esse censet, præclarus ac celebris *Ioannes* omnes superat, ut qui & *Atticum* se verbis præbuerit, & perspicuitatem, qualem, haud scio an alius quisquam, adhibuerit. *Isidor. Pelusiota* l. 2. epist. 42.

Linguam etiam habuit, quæ suo fluxu *Nili Catarrhactas* superabat. Nullus profectò mortalium ab omni ævo, tantâ dicendi copiâ abundavit, quantâ solus ille ditatus erat, & solus absque fuco, illud aureum & divinum [*Chrysostomi*] nomen hæreditario quasi jure consecutus est. *Suidas* in verb. Ιωάννης.

Dictio illius de more perspicua & pura, splendida insuper, ac fluens apparet, multam interim cùm sensuum varietatem, tum gratissimorum exemplorum copiam exhibens. — Quæcunque auditorum captui accommodata essent, atque ad eorum salutem & utilitatem pertinerent, ea neutiquam ille prætermittebat. Quamobrem neque admirari sanctissimum virum satis unquam possum, quòd perpetuò in omnibus suis scriptis auditorum ità utilitatem, tanquam scopum præfixisse sibi videatur, ut cætera vel omninò neglexerit, vel levissimè attigerit. Sed & illud penitus præ auditorum utilitate contempsit, quod alicui vel sensus aliquos ignorasse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alià præteriisse, videri posset. *Phot.* Biblioth. cod. 172.

Quantum verò ad verborum rationem, & genus Dictionis attinet, omnes ei tribuunt nativam, nudam ac venustam *Attici* Sermonis puritatem, admirabili docendi facilitate conjunctam, qualis nulli unquam, vel *Græcorum* eloquentissimo, contigit. Nusquam delectandi gratiâ utitur vel sententiarum argutiis ut *Ambrosius*; vel Poetarum illecebris, & mimorum salibus, ut *Hieronymus*; vel facetiis & jocis, quemadmodum *Tertullianus*: Sed affectu potius paternæ Charitatis, & pio quodam juvandi studio mirificè delectat *Auditores*; quos ut majori cum attentione detineat, orationis cursum frequentibus dialogismis, percontatiunculis, & exercitatiunculis interrumpere solet. *Sixtus Senens.* l. 4. Biblioth. Sanctæ.

Omnium ferè disciplinarum cùm *Chrysostomus* fuerit exactè doctus, nullam tamen usquam præbet ostentationis speciem, sed omnes humanas Disciplinas cogit servire *Christianæ* pietati, sic admiscens quasi vinum generosum aquâ modicâ diluas. Nusquam enim est aquæ vel color, vel sapor, sed tamen sentis vinum esse suavius. Cumque tantus esset, tum eruditione, tum eloquentiâ; tamen incredibili quodam juvandi studio, quicquid ferè scripsit, accommodavit auribus populi; eoque ad hujus captum demisit orationis habitum, quasi Præceptor

cum puero discipulo balbutiat. Metaphoris & collationibus, quoniam plurimùm conducunt, & ad lucem, & ad jucunditatem orationis; frequenter utitur; in quibus inveniendis quidem mirus est, sed multò mirabilior in tractandis. *Erasm.* l. 28. Epist. 4.

Mihi inter omnes *Græcos* placet *Chrysostomus* lectus: qui copiam, varietatem, figuras & flexus Sermonis dabit, denique & ornamentum grande, & quod plausus movet, similitudines atque Imagines, quibus scatet. *Lips.* in Cent. 3. Epist. ad *Belgas*, Epist 49.

Paschalium feriarum, sive religio, sive otium, facilè suasit, ut veterum *Græcæ Ecclesiæ* Doctorum eloquentissimum, *Chrysostomum*, in manus sumerem. Ejus enim facundia, eruditio & facilitas, in causâ sunt ut eum aliis omnibus libenter præferam. Cl. *Sarrav.* ad Cl. *Salm s.* Lut. Paris. 9. April. 1644.

Ego studiosissimus illius Patris sum, tum quia nullus melior Novi Testamenti *Interpres*, tum & propter miram dulcedinem, & amœnitatem dictionis, quam post illum nullus Ecclesiasticus Scriptor consequi potuit. *Ioseph. Scalig.* epist 389.

Verè dicam: Ego multùm faveo *Chrysostomo*, propter illud flumen eloquentiæ, quod nunquam lutulentum fluit, sed semper sibi simile est. Hoc tamen non possum dissimulare, quod in eo Scriptore deprehendi, quum ab illis discessit, quæ ad sacram paginam pertinent, nihil puerilius, ne dicam inscitius esse illo. *Ioseph. Scalig.* epist. 84.

Chrysostomus Patrum Græcorum præstantissimus. Si omnes S. *Chrysostomi* lucubrationes typis mandentur, 100. florenis profectò valebit. Benè scripsit, sed quando à Theologia sua, suoque textu digreditur, nihil nisi vilissimum præstat. Impuritatem superbiæ junxit. An decebat illum patrare quæ patravit. Exilio multatus est, idque jure merito. Infinita pulchra habet & optima in Novum Testamentum. *Scaligerana* posterior.

Chrysostomum & *Hieronymum* legere volui, ideò quòd eos videbam in textu Sacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Grot.* vol. 4. Impress. Lond. apud *Mosem Pitt.* fol. p. 653.

Post Sacra *Biblia* & *Paulinas* in primis *Epistolas*, nullum novi scriptum, in quo qui concionatores sunt & *Græcæ* non nesciunt, majore cum fructu versentur, quàm in *B. Chrysostomi* Homiliis, quas ita numerosas reliquit, ut nemo plures; ita bonas, ut nemo meliores; ita disertas & dilucidas, ut nihil excogitari quidem possit disertum aut dilucidum magis. *Ioan. Boisius* præfat. ad Notas in Tom. 3. *Chrysostomi.*

Iohanne Chrysostomo, nemo *Græcorum Patrum* plura dedit, nemo meliora sive orationis ornatum spectes, sive gravitatem sententiarum. *Suidas* in omnes *Veteris* & *Novi Testamenti* libros commentaria refert edidisse, complurimos præterea composuisse Tractatus, *ad multa versuum millia, quorum numerum inire non hominis esse, sed Dei, cui nota sint omnia. Georgius Alexandrinus* quatuor millia & octingentos ipsius *Sermones*, cùm omnes non possent. à piis quibusdam viris post mortem ejus coacervatos scribit. Porrò in interpretandis *Scripturis* ita

felici

felici, adeoque Divino fuisse Ingenio constat, ut quamvis cæteri *Ecclesiæ Patres* communibus suffragiis locum aliquem *Scripturæ* secus quàm ipsi visum esset, interpretarentur, contra omnes unius præponderaret sententia. Quam consuetudinem in *Orientali Ecclesiâ*, & semper antea, & suo tempore obtinuisse scribit *Author incertus vitæ Chrysostomi*, c.37. Quin & in *Occidentali* magni fuisse ponderis ejus *Interpretationes*, testes sunt locupletes *Hieronymus* & *Augustinus*; ipsisque adeò *Britannicis Insulis* solùm ex omnibus Antiquis *Interpretibus* lectitatum, in summâque habitum admiratione multis ante suam ætatem seculis refert *Georgius*. Nec minor in *Dogmatibus* stabiliendis ejusdem Auctoritas. *Henr. Savil.* in præfat. *Ioan. Chrysost.* oper. præfix.

Chrysostomus licet pulchrè suo cognomini respondens, alicubi tamen verbis redundat, & in digressionibus videtur immodicus. *Erasm.* l. 28. Epist. 7.

Iohannes Chrysostomus absque controversiâ doctissimus ac facundissimus scriptor. Ei tamen multa excidisse, vel falsò, vel certè incautiùs dicta, & veniam poscentia quis neget? Quale est quod somniat *Davidem* eos Psalmos qui quinquagesimum proximè consequuntur, humanâ simpliciter intelligentiâ scripsisse, Spiritu Sancto vacuum. Idem peccatum originale videtur nescivisse, nam & peccatum nobis naturâ inesse negat, & parvulos peccato carere ait, & illud *Pauli* ad *Romanos* 5.19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*, admodum dilutè interpretatur, ac si Apostolus vellet homines *Adæ* scelere, non peccato quidem ipsi, sed morti fuisse subjectos. Eum quoque clarum est justorum animas cœlo ante supremam resurrectionis diem excludere, & preces pro ipsis damnatis approbasse, ac velut utiles commendasse; quod videntur quoque sentire *Augustinus*, *Damascenus*, & alii. *Dallæus* de usu PP. pag. 273. 274.

Extant Opera *Chrysostomi* Græcè 8. vol. *Eton.* 1613. (quæ nitida planè est & accurata editio) Græc. Lat. 11. vol. *Par.* 1609. & 1636. fol. *Oratio in Diodorum Tarsens.* cum Palladio Gr. Lat. *Par.* 1680. 4°. *Homil.* 6 ap. Combef. 1656. *Homiliæ* 4. in *Psalm.* & *interpretatio in Daniel.* Gr. Lat. *Par.* 1661, 4°. Desideratur inter hujus Patris inedita, celeberrima ad *Cæsarium* Monachum adv. Apollinarii Hæresim Epistola. Antiquam hujus Epistolæ versionem (græca enim superesse haud sperandum est) ex codice Florentino à se descriptam *Palladii* Dialogo de vitâ *Chrysostomi* nuper subnexuerat *Emericus Bigotius*. Verùm impressione ad umbilicum perductâ, Epistolam à reliquis divulsam supprimendam curarunt Censores aliquot *Sorbonici*. De quo meritò conquestus est ex Reformatorum gente *Parisiensis* Theologus. Donec prodeat integra, liceat mihi hoc loco ad fragmenta quæ extant, digitum intendere. Primùm habetur ap. *Petrum Martyrem* (qui Epistolam hanc ex eodem Codice Florentino descripserat, secumque in *Angliam* retulerat) in defens. Eucharistiæ adv. *Gardinerum* Wintoniens. Part. 1. pag. 390. Et iterum p. 502. edit. ut videtur. *Tigur.* 1559. fol. Et loc. commun. Class. 4. cap. 10. pag. 603. nobile, si quid aliud, adv. Transubstantiationis dogma testimonium. Aliud habet *Damascenus* libro contra *Acephalos* ap. *Canis.* Antiq. Lect. Tom. 4. Part. 1. pag. 211. Tertium Anonymus

contra

contra *Severianos* ibid. p. 238. *Cave* Chartophyl. Ecclesiast.

Vide ibid. Fragmentum Græc. prædict. Epistolæ ex Biblioth. *Arundel.* antiq. MSS. desumptum.

S. *Chrysostomi* Epistolæ ad *Cæsarium* apographum habuit ex Bibliothecâ Florentinâ *Laurentius Panciatichi*, Cardinalis Medicæi Bibliothecarius, cujus copiam ab eo impetrare non potuit *Christ. Sandius*, ut ipse testatur in Appendice Historiæ *Arianorum*; cumque eum interrogaret quid Epistola contineret, respondit Panciatichi se non audere id propalare. *Chrysostomi* Homiliis in totum Psalterium (quarum partem tantùm habemus) usus est *Wilhelmus Lindanus*, ex Cardinalis *Granvellani* Bibliothecâ. Has in Latinum Sermonem vertit *Martinus Duncanus*, eodem Lindano teste, Præfatione in Psalterium vetus ab eo castigatum. Verùm tralatio ista nunquam prodiit. Veteris Testamenti Synopsis, auctore *Chrysostomo*. MS. occurrit apud Cl. *Is. Vossium*. His adde *Ieremiæ* explanationem, quæ Græcè integra extat in catena *Chisleriana* in hunc Prophetam. *Paul. Colomes.* Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesf. *Gul. Cave.*

SULPICIUS SEVERUS.

Vel potiùs,

SEVERUS SULPICIUS.

Clar. A. D. CCCC. AQuitanus, *Primuliacensis* in *Galliâ* Presbyter, tersissimi Sermonis Scriptor, claruit & scripsit anno 400. obiit circa annum 422. *Gul. Cave.*

Scripsit duos libros de *Sacrâ Historiâ* — Vitam *B. Martini* — Tres Epistolas — Tres Dialogos. In quibus sequitur errorem *Millenariorum*.

Severus Presbyter, vir genere, & literis nobilis. *Gennad.* in catal.

Severus, vir doctrinâ & sapientiâ pollens. *Augustin.* epist. 205.

Dictione utitur tersâ, & eleganti, adeò ut *Ecclesiasticorum* purissimus *Scriptor* à *Iosepho Scaligero* vocetur. *Voss.* de Hist Lat.

Elegantiâ *Romani Sermonis* vix quisquam *Christianus Auctor* extat præferendus *Severo Sulpitio*; ut eum legens videatur stantis *Reipublicæ Senatorem* aliquem de diuinis rebus disserentem audire. *Barth.* l. 12. adv. c. 18.

Christianum Sallustium vocat *Barthius* l. 49. adv. c. 4.

Quô opusculo (*sacrâ Historiâ*) non sanè magno, aliud an illo unquam seculo *Reip. Christianæ* utilius ac præstabilius editum sit, iis, quorum illud est judicium, judicandum relinquo. De *elegantiâ* verò præstare ausim, & affirmare me posse confido, nulli idem omnium *Scriptorum Ecclesiasticorum* quicquam concedere; alia verò omnia, quæ in eodem genere versantur, tanto intervallo omnimodis superare, ut ne sint quidem ad hoc comparanda. Magnum est quod dico, & fortasse plurimis incredibile; Sed ejusmodi tamen, quòd non tā dicenti mihi, quàm testificanti pro me veritati creditum iri confidam, si quibus operæ pretium erit *Orosium*, *Florum*, *Eutropium*, aliosque *Epitomarum* autores cum hoc nostro

omnibus

omnibus partibus contendere. *Victor Giselin* in vita *Sulpit.*

Hortor omnes qui se aut sacris aut prophanis studiis dediderunt Adolescentes, ut *Severum* hunc eo animo legant, ut plurimùm se non tam in prudentiæ, quàm in religionis & innocentiæ studio profecturos esse confidant. Addo etiam *Latinæ Eloquentiæ*, quam ille tantâ industriâ coluit, ut *Sallustianam* dictionem nobis magnâ ex parte expresserit. *Car. Sigon.* comment. in l. 1. *Hist Sacræ.*

Dignus sanè, qui vel eo nomine legatur, quòd supra sæculi sui captum loquitur Latinè. *Jos. Scalig.* in epist. 305.

Vir erat doctrinâ & sapientiâ plurimùm pollens; scriptor valdè politus. *Whear.* in Meth. legend. Hist. Eccles. sect. 2.

Sulpitius mollior quidem & jucundior & dilucidior & illaboratior *Hilario*, sed Phrasis *Gallum* fuisse declarat. Non deest pietas, sed abest vis & gravitas, & est floridum dicendi genus magis, quàm nervosum. *Erasm.* in *Ciceroniano*, pag 152.

In Senectute vergente, à *Pelagianis* deceptus (*Severus Sulpitius*) posteà erroris sui pœnitentiam egit; ac perpetuo silentio linguæ temeritatem expiavit. Stylus *Severo* clarus, facilisque; & longè supra seculi sui genium tersus & politus. *Gul. Cave.*

Hic Author (*Severus Sulpitius*) elegans est. Admodum castè politéque scribit. Eximiam brevitatem summæ perspicuitati conjunxit, in quo *Sallustium* quem imitatus est antecellit. Historiæ Breviarium ita concinnum & egregiè elaboratum nemo nobis exhibuit. Non est tamen valdè accuratus & in Historiam pluries peccat, in Ecclesiasticam præsertim. Quoad Miracula credulus admodum est, Veterumque deliramentis suffragatur, circa Regnum Mille annorum, circa Antichristum quem putat *Neronem* esse, circa tempus finis seculi, & circa filios Dei qui cum mulieribus commercium habuerunt. Admodum obiter perstringit Historiam Ecclesiæ, à *Jesu Christo* usque ad Sæculum quartum. Paucissima de *Arianis* memorat; sed de *Priscillianistis* prolixè admodum disserit, pluraque quam cæteri Authores de iis nos docet. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3. Gall.

Quòd à *Pelagianis* seductus in aliquo à regulâ *Orthodoxæ Fidei* exorbitaverit *Severus*, nusquam omninò, nisi in solo *Gennadio* legi, qui nescio utrum hoc alicubi & ipse legerit, an ex solâ famâ, quæ facta infectaque loquitur, didicerit. Illud tamen fideliter credo, hunc ejus *errorem* gloriam sanctitatis ejus non obscurasse; cùm autor idem qui refert, deceptum testetur & correctum. *Guibert.* Abbas *Gemblacensis.*

Malè verò *Carolus Sigonius*, *Petrus Galesinius*, & *Victor Giselinus* *Sulpitium* hunc, cum *Sulpitio*, episcopo *Bituricensi*, confundunt. *Voss.* de Hist. Lat.

Sulpitius Severus, vir fabulis addictissimus. *Henr. Dodwel.* dissert. *Cypr.* p. 299. in 8°.

Severi Sulpitii libri de *Sacrâ Historiâ* & *Dialogi* de Conversatione Orientalium cautè legendi sunt. *Bellarm.* de Script. Eccles.

* *Joannis Drusii* Commentarius in *Sulpitii Severi* Historiam Sacram

prohibetur, donec emendetur. *Index Madrit.* anno 1667.

Georgii Hornii Commentaria in *Severum Sulpitium*, omninò prohibentur in *Indice Romæ* Impresso 1681.

Prodierunt Opera *Sulpitii Severi* cum Notis Variorum, accurante *Georgio Hornio*. Amstelodami apud *Elzivirios* 1665. in 8°.

De *Severi Sulpitii* laudibus & Scriptis, *Bellarminus* & *Labbeus* in Opere suo, De *Scriptoribus Ecclesiasticis*, *Possevinus* in *Apparatu Sacro* scripserunt. Hujus operibus sæpiùs impressis cum Notis etiam & Commentariis, addo duas insignes *Epistolas* ad sororem suam, quas primus evulgavit *Stephanus Baluzius* tom. 1. Miscellaneorum suorum p. 329. Itemque alias quinque in *Spicilegio Lucæ Dacherii* evulgatas ex MS. Cod. tom. 5. p. 532. magnum veteris ac venerandi Scriptoris Supplementum. *Casimir. Oudin.* in Supplem. ad Bellarm.

AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS.

Clar. A. D. CCCCV. Vir clarissimus, *Hispanus*, Miles *Palatinus*, (sunt qui Virum Consularem atque urbi *Romanæ* Præfectum vocitent) Poeta *Christianus*, natum se canit Anno *Dom.* 348 Floruit *Theodosii* Magni & Filiorum ejus temporibus. De morte *Prudentii* nihil constat. *Iuventutem* incontinenter actam sibi fatetur ipse & dolet.

Leguntur adhuc ipsius *Poëmata* multiplici ac vario genere carminum composita: Quibus facilè probari potest, eum quidem pro conditione temporum maximè præstitisse inter *Christianos* Poetas, non modò eruditis verborum figuris, sed etiam sententiarum gravitate. *Sidonius Apollinaris* haud omninò contemnendus *autor* in legendis atque observandis antiquis Scriptoribus, cùm loquitur de *Prudentio* Poetà, minimè veritus est, illum *Horatio* adjungere. *Petr. Crinit.*

Fuit homo multæ quidem eruditionis ac variæ, verùm in *Eloquentiâ* ac linguæ castitate vel parùm valuit, vel potiùs neglexit, desiderio videlicet pietatis ac *fidei*: Quod ipse innuit cum alibi, tum in *Hymno* octodecim *Martyrum Cæsaraugustanorum*. *Lil. Gyrald.*

Historiam Christianam juvit iis, quæ, inter alia, de variorum *Martyrum* passionibus scripsit: *Carmine* quidem, sed ex quo tamen petere rei gestæ veritatem soleant, qui hanc materiem *prosâ* prosequuntur. *Voss.* de Hist. Lat.

Aurelius Prudentius, Poeta *Christianus*, scripsit egregia carmina. *Bellarm.* de Scriptor. Eccles.

Prudentius Pindarus Christianus dulcissimus, & prudentissimus *Christi vates*. *Ioann. Bona* Card.

Senex vario metrorum genere *res Ecclesiasticas* ingeniosè & eleganter tractavit. *Illyricus* Catal. *Testium Veritat.*

Prudentius septimum & quinquagesimum annum agens, *res Ecclesiasticas* vario carminum genere cœpit componere, doctè & eleganter, nisi quòd interdum in *vocibus peregrinis* & maximè *Græcis*, syllabarum quantitatem neglexit, quum tamen *Græcas* illum *Literas* probè tenuisse testentur librorum ipsius *Inscriptiones Græcæ*. *Car. Stephan.* in Dictionar. &c.

Prudentius

Prudentius sanè tolerabilis est Poeta, sed aliàs ætatis consuetudine abripitur, aliàs priscorum verborum usui, & *Lucretii* imitationi nimium indulget. *Casp. Sciopp.* in consultat. p. 43.

In *Prudentii* carmine sunt etiam quæ desideres. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 520.

Quô nemo diviniùs de *Christianis* rebus unquam scripsit. *Barth.* adv. l. 8. c. 11.

Est enim in eo poetâ recondita eruditio rarus in verbis lepor, in phrasi latinitas non impura, nisi quâ imitatione sacræ loquelæ, fregit volens regulam, & quâ à barbarie Monachorum exscribentium secus quàm voluit, non rarò scribere coactus est. *Barth.* l. 21. c. 4. Adv.

Elegantium rerum thesaurus est *Prudentius*, quem non debemus instar Poetæ vulgaris præterire. *Idem* ibid. l. 27. c. 5.

Prudentius bonus Poeta. *Scaligerana* 1.

Prudentius elegantissimus Poeta. *Scaligerana* 51.

Aurelius Prudentius Clemens, *Theodosio* Magno Imperatore clarus, supra genium sæculi sui facundiâ & piâ eruditione assurrexit. Sunt inter manus opera ejus metrica *psychomachia, cathemerinos, apotheosis, hamartigeni*, item de *Coronis Martyrum*, & libelli duo adversus *Symmachum* cum hymnis aliquot. Versus ejus, si quantitatum vitia tollas, ferè sine salebris, sonori, decori. *Borrich.* de Poetis p. 72.

Prudentius non est valde bonus Poeta. Barbaris sæpe utitur vocibus & ab *Augustini* seculi puritate longè remotis. Ejus sententiæ sunt sic satis concinnæ & vero Christiano dignæ. Quidam ejus loci eleganter scripti sunt, quique cum jucunditate leguntur. *Elies du Pin.* Nova Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3.

Prudentius omnium Christianorum Poetarum prudentissimus & eruditissimus. *Taubmann.*

Tantum spirans tum sanctimoniæ, tum sacræ eruditionis, ut mereatur inter gravissimos Ecclesiæ Doctores annumerari. *Desider. Erasm.*

Unus omnium inter Poetas Christianos Lectores suos pascere sufficit lautissimè, sive pretiosissimas panis cœlestis, hoc est, verbi divini epulas esurias, sive efficacis eloquentiæ condimenta requiras. *Petrus Mosellanus* in Epist. ad *Matth. Meiner.*

In *Aurelii Prudentii* Poematis viget & spirat ardor Pietatis, & eruditio, & gravitas *Christiana*, & flexanima divinitùs efflati pectoris Eloquentia, ad ciendos in animis legentium affectus pios efficacissima. *David. Chytræus* in Regulis studiorum, p. 194.

Tamen in *Prudentio* verborum non tam acer delectus. *Lips.* in l. 2. Saturnal. Sermon. c. 20.

Prodierunt opera ejus sive Poemata cum Notis Criticis *Nicolai Heinsii* in 12. *Amstelodami* 1670. apud *Elzev.*

Libri 2. adversus *Symmachum* cum Scholiis *Isaaci Grangei* Gymnasiarchæ *Vindocinensis*, ad ill. D. *Cæsarem* de *Vendosme*, Vindocinensem Ducem. *Par.* apud *Robertum Fovet.* 1614. 8°.

SYNESIUS.

Char. A. D. CCCCX. GEnere *Pentapolitanus*, ex Philosopho *Platonico*, *Ptolemaidis in Thebaide* Episc. vivebat annum circ. 412. *Gul. Cave*.

Opera Synesii edidit *Dionysius Petavius*, Ann. 1612. & 1631. cum Notis. Inter quæ liber de *Regno*: De *Providentiâ* libri duo: *Epistolæ* 155. *Dio*, vel, de vitæ ipsius instituto: *Calvitii* encomium: *Catastasis* in Barbarorum excursionem: *Catastasis* in laudem *Anysii*: De dono *Astrolabii*: *Homiliæ*: *Hymni*: De *Insomniis*.

Hic igitur *Synesius*, tum reliquis disciplinis excultus fuit, tum in Philosophiâ adeò excelluit, ut admirationi esset etiam *Christianis*, his scilicet qui neque odio, neque gratiâ adducti, de rebus judicare solent. Persuadent igitur illi, ut salutaris regenerationis lavacrum perciperet, & *Sacerdotii* jugum subiret, tametsi *Resurrectionis* doctrinam nondum suscepisset, neque ita sentire vellet: rectè omninò conjicientes, ad reliquas ejus viri virtutes ista esse accessura, cùm *Divina Gratia* nihil imperfectum habere sustineat. Nec spes eos fefellit. Qualis enim & quantus extiterit, abunde testantur, tum *Epistolæ* post susceptam Sacerdotii dignitatem eleganter & doctè ab eo conscriptæ; tum *Oratio* quam dixit eidem *Imperatori Theodosio*; tum quicumque ejus libri admodum utiles circumferuntur, *Evagr*. l. 1. Eccles. Hist. c. 15. *Henr. Vales*. Interprete.

Lectæ sunt *Episcopi Cyrenes*, cui *Synesio* nomen, de *Providentiâ*, & de *Regno*, aliisque nonnullis *Orationes*. Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad popularem simul dictionem aliquantum inclinet. Lectæ sunt & ejusdem *Epistolæ* variæ, venustate ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore ac densitate. *Phot*. in Biblioth. Cod. 26

Synesii stylus, *Photii* quidem judicio, grandis & sublimis est, sed Poesin aliquatenus redolet. In narrationibus præsertim & in descriptionibus excellit. Prolixis præfationibus crebrisque digressionibus variat argumenta quæ pertractat. Delectabilia reddit eadem, præclaris Historiæ fabulæque locis, insignioribusque Profanorum Poetarum dictis. Nihil asperi nec tædiosi habet ejus Philosophia; ea est ejus industria ut hanc gratam & jucundam reddat; ad solam delectationem attendere videtur, cùm præcipua sapientiæ capita tradit. Ad summarum veritatum notitiam lectorem sensim deducit, dum festivas tantum narrationes se legere putat. In prima ejus Epistola duorum generum Opera illum scripsisse observat; alia esse circa sublimissimam Philosophiam; alia verò Rhetoricas dissertationes esse: Sed facile cognosci posse utraque ejusdem ingenii fœtus esse, modò res serias, modò facetias meditantis. Et sane idem character ubique conspicitur. Opera ejus Philosophica Rhetoricis & Poeticis figuris sunt exornata; Eloquentiæ verò diatribæ sententiis Philosophicis roborantur. In Platonicis Scriptis versatissimus erat & ex illo fonte hauserat quicquid maximi & altissimi habet antiqua Philosophia circa summi Entis & Moralium Principiorum cognitionem. Pauca de Religione nostra scripsit, & multùm abest quin in

in ea æquè doctus esset ac in Platonis Philosophia. Liquet tamen ex ejus Epistolis eum fuisse sapientissimum, prudentissimum & optimum Episcopum. Negotia quantùm poterat detrectabat; quando tamen illis implicabatur dexterrimè sese hinc expediebat eaque cautissimè gerebat. Magna sinceritate cordisque rectitudine utebatur, nec tamen constantia & lenitate, datâ occasione deficiebat. Humilitatis seu modestiæ ejus præclaram ideam mentibus nostris ingenerant conatus illi quibus Episcopatum recusavit, & modus ille quo de se ipso loquitur. Ad quotum usque annum vixerit ignoratur. *Ell. du Pin.* Nova Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3.

Synesius vir admirandæ sanctitatis & doctrinæ, eloquentiæ tamen studiis clarior, quam rerum *Ecclesiasticarum* notitiâ. *Quenstedt.*

Synesius Philosophorum omnium, uno *Platone* excepto, eloquentissimus—— Neque enim mihi animus est, eloquentissimi juxta ac sapientissimi Philosophi (*Synesii*) laudes pertexere, aut orationis accuratissimæ virtutes persequi, aut reconditam *philosophandi* rationem in lucem protrahere. *Luc. Holsten.* dissertat. de *Synes.* & de Fugâ Episcopatûs.

Phrasis ejus tanquam *Attica* laudatur. *Gesner.*

Dictione utitur gravi, & quæ exercitatum & attentum lectorem requirit. *Neand.* Geograph.

Synesius elaboratus, & translationibus paulò obscurioribus frequens. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 540.

Ioannes Maria Brasichellanus in *Romano Indice* observat, *Synesium*, qui diutiùs antè Philosophus *Ethnicus* vixit, *Platonica* quædam seu *Pythagorica* nonnunquam suis *Hymnis* inseruisse, præsertim, cùm de *Trinitate* loquitur, vix *Poëticis* numeris potuisse retinere exactam illam loquendi rationem, quam Theologia in Mysterio sacræ *Triadis* servandam præscribit.

Reperiuntur in *Scriptis* ejus quædam *Ethnica* opiniones, quales sunt *Opinio de Venere*, quòd ejus indignatione mulieres *Libycæ* grandes habeant mammillas, pectoraque inconvenienter composita, ita ut infantes non per alas, sed per humeros lac sugant, mammâ in humeros rejectâ, Epist. 4. *Opinio de Fortunâ & Famâ*, quòd *Deæ* sint, Epist. 43, 44.

Vide plura *Ies. Arndii* Lexic. Antiquit. Ecclesiast.

Synesius pius, & doctus, argutus interdum, stylo amœno, æquè prosâ versuque bonus. *Balth. Bonifac.* Ludic. Hist. p. 603.

Vir pietate & eruditione inter primos sui ævi. *Hofman.*

Vir fuit admirandæ sanctitatis & doctrinæ. Scripsit plurimas & elegantissimas Epistolas. *Bellarm.* de Scriptor. Eccles.

Synesii Epistolas admirandas vocat *Gregorius Gyraldus.*

Egregia in Synesii Epistolis occurrunt. Scaligerana 2.

Synesius, patriam nactus *Cyrenen*, *Pentapoleos* in *Libyâ Ægypto* proximâ nominatissimam urbem, ab ineunte ætate, ut ex epistolâ 57. adversus *Andronicum* discimus, Philosophiæ operam dedit, *Alexandriæ Magistrâ* imprimis usus *Hypatiâ*, *Theonis* præstantissimi Mathematici filiâ, quæ ut ex *Socrate* constat, anno

demum 415. à populo primùm testis obruta est, tum membratim discerpta; fuitque inter sophistas sui temporis nominatissimus, uxorem duxit, quatuorque ex eâ filios suscepit, Legatione pro patriâ suâ per triennium functus est *Constantinopol.* apud *Arcadium* Imperator. circa annum 400. ad quem habuit orationem de Regno: dein anno 410. Episcopatum *Cyrenes* seu *Ptolemaidis* patriæ suæ invitus capessere coactus est, ordinatus à *Theophilo Alexandrino* Patriarchâ sub *Theodosio* juniore *Arcadii* filio. Quamdiu in sacrâ illâ ministratione vixerit, quove anno obierit, à nemine proditum est *Phil. Labbe* de Scriptoribus Eccles.

ISIDORUS PELUSIOTES.

Clar. A. D. CCCCXII.

PResbyter *Ægyptius* sanctissimus & magnæ in Ecclesiâ *Christi* gloriæ, vulgò *Pelusiota* dictus, quòd juxta Urbem *Ægypti Pelusium*, quibusdam modò *Celbeis* vel *Damiata* appellatam, monasticam vitam exercuerit (sunt & qui Abbatem vocent *Pelusiaci* montis in *Ægypto.*) Fuisse S. *Ioannis Chrysostomi* discipulum, & floruisse sub *Arcadio* ejusque filio *Theodosio* minore constat. Obiit die 4. Februarii post annum 431. neque enim certus mortis ejus annus cognosci potest. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Angelicam in carne degens vitam, multa scripsit variæ utilitatis plena, potissimùm autem *Epistolarum* omnis generis divinâ simul & humanâ gratiâ refertarum propè Chiliades decem, sive decem millia: in quibus omnes divinas utriusque *Testamenti* Scripturas exposuit, & omnes omnium hominum mores instituit, usus in eis dicendi genere maximè ad *docendum* accommodato. Vidimus in Bibliothecâ *Marcianâ Venetiis* Volumen manu scriptum, complectens hujus sancti viri 1148 Epistolas. *Sixtus Senens.* Biblioth. l. 4.

Pelusiaci in *Ægypto* montis Monachis præfuit *Abbas*, *Isidorus Pelusiota* inde dictus, eximius *Iohannis Chrysostomi* discipulus, vir doctissimus, & in Prophanis etiam Scriptoribus (*Platone* & *Plutarcho*) versatus; qui propter insignem vitæ, morumque sanctitatem θεοφόρος peculiariter est appellatus, quemque *Angelicam* in carne vitam degisse, atque Monastici Instituti vivum ac animatum exemplar fuisse *veteres* affirmant. Placuit ipsi *Scripturam*, & alia quæ occurrebant *Dubia*, *Epistolico* scribendi genere explanare. Scripsisse autem *Isidorum* ad decem millia *Epistolarum*, atque in his ter mille *Scripturam Sacram* exposuisse, auctor est *Suidas*, vel quem *Suidas* exscripsit. Hactenus verò triplici editione non plures in lucem prodierunt, quàm bis mille tredecim. *Ioan. Andr. Quenst.*

Isidorum Pelusiotem ἀδόγλωττον appellat *Damascius* apud *Suidam*, quòd unà cum simplicitate veritatem amaret, probaret, & sine omni dissimulatione loqueretur.

Quod scribis de repertis B. Patris *Isidori Pelusiotæ* Epistolis, & tuâ curâ descripti, atque ad edendum paratis, beasti me, Mi *Rittershusi*, hoc Evangelio. Macte hoc studio atque *Hermæo* isto. Multum quidem tibi jam *Resp. Literaria* debet, propter egregia ingenii tui monumenta, quibus illam auxisti, ornasti; sed magnum

cumulum

cumulum prioribus tuis meritis adjeceris, si tam pium & eruditum Scriptorem ἐξ ἄδε παλίνορσον nobis dederis. *Isaac. Casaub.* Epist. ad *Cunrad. Rittersh.* Dat. Madrid. 3. Non. *Septemb.* 1604.

Isidori Epistolæ quæ in publicum prodierunt, libris 5. succinctæ sunt & oppidò elegantes, in quibus plurima *Scripturæ* loca erudite enodantur. *Hofman.*

Isidorus Pelusiota reliquit Epistolas doctas & pietatem spirantes. *Konig.*

Isidori Pelusiotæ Epistolæ, bonus liber. *Scaligerana 2.*

Origenistæ Orthodoxos olim irridentes *Pelusiotas* per contemptum vocabant, ut docet *Hieronymus* ad *Pammachium*, de Erroribus *Origenis*.

Theodosio Imp. regnante, magno etiam in honore fuit *Isidorus Pelusiota*, cujus gloria ob illius tum facta, tum dicta longè latéque pervagata est, omniumque sermone celebrata. Iste carnem sic maceravit laboribus, sicque animum arcanis & divinis doctrinis saginavit, ut *vitam Angelicam* in terris traduceret, & vivam expressamque effigiem *vitæ Monasticæ*, & divinæ contemplationis omnibus perpetuò intuendam proponeret. Scripsit quidem cùm alia multa opera perquam utilia, tum unum ad *Cyrillum*: ex quo perspicuum est, eum iisdem cum admirabili illo *Cyrillo* vixisse temporibus. *Evagr.* l. 1. c. 15.

Jam quòd rursus de *Epistolis Isidori Pelusiotæ* dicendum est. cùm eæ sententiis, ac brevibus adhortationibus aculeum *Lectori* perutilem infigant, suaserim probis, & eruditis *Gymnasiarchis*, ne tantam sinerent elabi occasionem, quâ eas Discipulis interdum prælegerent, sicque eorum mores efformarent, dictionem ac pietatem eis instillarent. *Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Prodierunt opera ejus omnia Græcè & Latinè in Fol. *Paris.* ann. 1638.

Alius planè à nostro erat *Isidorus*, cujus sæpiùs meminit *Suidas*, in vocibus Ἀφέλεια, Μέτλοι & σαρᾴπιων, nempe Philosophus Gentilis; cujus vitam scripsit *Damascius*, quam apud Photium Cod. 242. videre est. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

S. CYRILLUS ALEXANDRINUS.

THeophilo patruo suo θείῳ πρὸς πατρὸς successit in Patriarchatu *Alexandrino*, eumque rexit ab ann. 413. ad ann. 444. quo decessit die 9. Junii, vel ex aliorum calculis, die 28. Januarii anni sequentis. Præfuerat ann. 431. *Concilio Ephesino* adversus *Nestorium*, nomine Sancti *Cælestini* Papæ. *Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. CCCCXII.

Cyrillus Alexandrinus Episcopus, acumine ingenii, subtilitate judicii, eruditionis varietate, docendi facilitate, copiâque disserendi celebris, & pietate sincerâ conspicuus, reliquit in divinas literas varios ac penè innumerabiles interpretativi generis labores, hoc est *Homilias* valdè elegantes, quas olim (ut *Gennadius* refert) *Græciæ* Episcopi ad declamandum memoriæ commendabant. *Sixt. Senens.*

Cyrillus Episcopus *Alexandrinus*, vir sanctissimus, & doctissimus, ac præsertim circa mysterium *Incarnationis Dominicæ* à Deo doctus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Cyrillus

Cyrillus vir ingenii vehementis & imperatorii. Mysterii *Incarnationis* acerrimus Hyperaspistes. *Hofman.*

Cyrillus Episcopus *Alexandrinus*, magis bonus Theologus, quàm vir bonus, *Johannis Chrysostomi* viri innocentissimi disertissimique in vitâ & post mortem hostis infensissimus. *Henr. Savil.* Lect. irâ primâ in *Euclid.*

Cyrillus vir ingenii excellentissimi, & in omni doctrinarum genere præclarè instituti, electus Episcopus circa ann. 415, per multos annos tum vivâ voce, gregi suo; tum variis scriptis, quorum nonnulla extant, *Christi* Ecclesiis eximiam operam navavit. *Illyric.* in Catal. Testium Veritat.

In libris quinque adversus *Blasphemias Nestorii* servat *Cyrillus* suum dicendi characterem, & sermonis proprietatem. Clarior verò est quàm ad *Hermian* scribens, aut in libris *de Adoratione in Spiritu*. Sermo illi confictus, & ad propriam dicendi formam contortus, ac veluti solutum numerosque negligens metrum. *Phot.* in Cod XLIX.

Cyrilli Thesauri, Epicherematis sive Argumentationibus refertus est liber, pugnatque validè ac variè cum *Arii* & *Eunomii* furibundâ rabie. Etenim & Logicis argumentis sapienter illorum destruit amentiam, quibus dum S. *Scripturæ* adnectit adtexitque testimonia, quàm sit illa doctrina futilis omni ex parte divulgat. Adhibet idem nuda quoque S. Scripturæ testimonia, ut quò se fastuosi vertant, obsepti undique atque conclusi non habeant. Est autem inter omnia ejus scripta liber hic maximè perspicuus, iis potissimùm, qui logicorum argumentorum sensum capere possunt. *Idem* in Cod. 136.

Cyrillum ad certamina natum, nullam prorsus hæresin grassari passum fuisse. *Nicephorus* ait l. XIV. c. 14.

Meritò fortissimus *Christi* Athleta, & *Nestorianæ* Hæresios *Averruncus* dicitur. Multis, præsertim in *Divinas Literas*, editis *Commentariis* optimè de *Ecclesia* meritus est. *Quenstedt.* de viris Illustr.

Cyrillus Alexandrinus pietate, eloquentiâ, & acumine insignis. *Ioa.* Card. *Bona.*

Quod autem ad S. *Cyrillum* spectat, obstupesco quidem, dum incredibilem & planè incomparabilem animi ejus considero mansuetudinem, atque modestiam cum summâ animi summissione conjunctam: quibus quidem omnibus virtutibus præter innumera illa specimina edita, additamentum modò illud adjecit omni laude dignissimum. *Baron.* ad ann. 432.

Hoc certè in confesso est, vix aliquem memorabilem nævum in Magno isthoc viro deprehendi, nisi quòd *Angelis* nimium tribuere videtur. *Olear.* in Abac. PP.

Ex *Cyrilli Thesauro* citantur sententiæ quædam pro *Romani Pontificis* primatū, nempè: *Petro omnes jure Divino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt.* Rursus: *Debemus nos, ut qui membra sumus, capiti nostro Romano Pontifici, & Apostolicæ sedi adhærere.* At in libris *Thesauri* quos in *Cyrilli* operibus habemus, ne vestigium quidem horum testimoniorū apparet, quæ conficta esse non dubitamus. Autor falsi fuit *Thomas Aquinas* in opusculo adversus *Græcos*, qui primus ex *Cyrilli Thesaurorum* libris *Pontifici Romani* tyrannidem asserere

tere voluit. *Bellarminus* tamen quædam profert, & ex eo *Possevinus*; ex quibus ab eo crimine *Thomam* suum absolvere conantur. *Andr. Rivet.* Critic. Sacr.

Sanctus *Cyrillus* sensum sublimem & allegoricum multò magis sequitur suis in *Exodum* & *Leviticum*, quàm in *Genesin* Commentariis. Uno verbo, ad hoc præcipuè collimat ut *Iesu Christi* & Religionis nostræ Mysteria notificet, hoc axiomate nixus, quòd Vetus Testam. nihil fuerit quàm typus & umbra eorum quæ in Novo futura erant. Itaque Domino nostro ejusque Mysteriis pleraque eorum quæ in *Exode* & in *Levitico* leguntur, accommodat. Eadem methodo uti pergit in quosdam duorum cæterorum *Pentateuchi* Librorum locos; Utque majori firmet authoritate hunc Veteris Testamenti interpretandi modum relatè ad veritates quæ in Novo continentur, subjungit eos solos quibus perfectè nota sunt Religionis nostræ Mysteria, capaces esse sublimium & celsorum hujusmodi sensuum. Ejus in Esaiam Commentarios silentio prætereo quia Pater hic in sua Methodo admodum uniformis est. Jos. *Richard. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3 cap. 10. Gall.

Liber adversus *Iudæos*, & breves illæ *Anagogæ* haud scio an *Cyrilli* sint. Sed res parvi momenti est, cùm sint libelli brevissimi, & leves. Libri sexdecim in Leviticum *Cyrilli* non sunt, sed *Origenis*; & manifestum hoc est, tum quia auctor ubique sensum literalem destruit, tum quia habentur isti ipsi inter opera *Origenis*: ut mirum sit, cur Impressores in omnibus Editionibus ista opera auctori non suo attribuant. scripsisse dicitur *Cyrillus* in alios etiam Prophetas, sed non extant Commentaria ejus, nisi in *Isaiam*, & Prophetas minores — Scripsit *Cyrillus* libros duodecim in *Ioannem*, sed quatuor intermedii perierunt. Sed *Iodochus Clictoveus* ad imitationem *Cyrilli* addidit quatuor libros intermedios. Itaque *Cyrilli* non sunt, nisi primi quatuor, & quatuor postremi — *Thesaurus* creditur esse imperfectus, multa enim citantur à S. *Thomâ* in opusculo de erroribus *Græcorum* ex *Thesauro Cyrilli*, quæ in libris non inveniuntur. — Liber de Sacrosanctâ *Trinitate* non videtur esse *Cyrilli*, sed alicujus posterioris; auctor enim copiosè disputat de duabus Naturis in *Christo*, & de duabus voluntatibus, & operationibus, & reddit rationem cur non repugnent istis dogmatibus, qui aliquando dixerunt, in *Christo* esse operationem theandricam, & unam Verbi naturam esse incarnatam. Itaque videtur auctor scripsisse post sextam Synodum. *Bellarm.* de Script. Ecclesiast

Cyrillus — Vir sanè pietate juxta ac eruditione, zeloque pro fide Catholicâ invicto nobilis. Multa illum quidem criminatur *Theodoritus*, & ab eo unicam in Christo Naturam positam fuisse clamat. Fatendum quidem est, eum sæpiùs affirmare μίαν εἶναι φύσιν λόγου: Sed æquè clarum est, in omnibus his locis ipsum vocem φύσεως loco ὑποστάσεως usurpare: uti sole clariùs demonstrari posset, si modò hisce immorari vellem. Vitio insuper *Cyrillo* vertitur, quòd *Hypatiam*, celeberrimam illam Philosopham *Alexandrinam*, odio & livore ductus, membratim à plebe discerpi effecisset. Verùm qui hanc in *Cyrillum* calumniam stringit, *Damascius*, parum hac in re fidei meretur, utpote Christianæ Religionis hostis acerrimus. Id quidem ab *Alexandrinis*, levissimo hominum genere,

 factum

Opus cui titulus *Hormesta* Historia quædam universalis est in septem libros distributa, quæ utilis quodammodo esse potest. Non malè scripta est, sed parum accurata. Plures contra Historiam & Chronologiam crassi errores in illa occurrunt. Græcos Historiographos non evolvit Author; & iis quæ in rem suam facere poterant temerè admodum fidem adhibet, an firmo nitantur fundamento minimè perpendens. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Aut. Eccles. Tom. 3.

Paulus Orosius Hispanus nonnulla ex *Eutropio*, & ex *Floro* excerpta collegit. Primæ illi partes in Religione *Christianâ* meritò laudantur, uti & in *veterum* superstitione explodendâ. Vixit sub *Honorio* Principe, *Augustini*, cujus discipulus fuit, temporibus, ut hoc nomine, atque adeò brevitatis cujusdam facundæ dignissimus sit, qui legatur. *Anton. Possev.* Biblioth. select.

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus, vitâ & conversatione clarissimus fuit. *Biblioth. Hispan.*

Fuit disertus, ac multarum rerum perititiâ clarus. *Ibid.*

Optima ejus Editio est, quæ cum *Latini* & *Audræ Schotti* observationibus ac aliorum annotationibus anno 1615. *Moguntiæ* excusa est.

THEODORETUS sive THEODORITUS.

Clar. An. D. CCCCXXIII. ANtiochenus, *Theodori Mopsuesteni* discipulus, ab anno 423. *Cyri* Provinciæ *Euphratesiæ* in Syriâ urbis Episcopus, ob nimiam cum *Nestorio* amicitiam depositus, in *Synodo Chalcedonensi* anno 451. restitutus, vixit usque ad annum 460. seu ut alii, 466. Extra controversiam sui sæculi doctissimus erat. *Gul. Cave.*

Atticâ vir eloquentiâ celebris, & *sanctorum voluminum* explanatione clarissimus, *Hæreticorum* quoque impugnator acerrimus. *Sixt. Senens.*

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in sæcularium literarum disciplinis sufficienter eruditus. *Trithem.*

Theodoretus Episcopus *Cyri*, vir eruditione & judicio inter primos. Patriâ *Antiochenus*, genere nobilis, discipulus *Chrysostomi* fuit; domi parcus, urbem magnificè exornavit, à *Pulcheriâ* quoque impetravit, ne tributa in *Diæcesi* suâ intenderentur: Quæ cùm 800 contineret *Parochias*, quarum plurimæ *Hæresibus* variis infectæ, omnes magnâ industriâ & felicitate purgavit. Ob eloquentiam, doctrinam & pietatem *Antiochiæ* Præsulibus tantoperè gratus, ut illum diu secum retinerent, concionibus frequentibus ibi defunctum. In opere, cui Titulus, *Medela Passionum Græcarum*, tota *veterum* Philosophia & Theologia latet. *Hofman.*

Fuit autem *Theodoretus* in omni literaturâ *Græcâ* eruditissimus, sectator Magni *Ioannis Chrysostomi*, illum enim sibi, quasi primarium exemplar, stylo conformando propositum habuit; ideò fluidus admodùm est & copiosus, in elocutione facilis, & *Atticam* gratiam redolens. *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Sanctissimum & *Sacrarum Literarum* intelligentiâ præcellentissimum *Theologum*,

legum eum vocat. *Drusius* observat. lib. 3. c. 21.

Fuit ingenio excellentissimo. & ad omnis generis disciplinas percipiendas capacissimo, *Illyric.* catal. Test. veritat.

Gennadius dicit, omnia *Theodoreti Scripta* solidis ac nervosis argumentis abundare.

Vir sui seculi eruditissimus vocatur à *Dallæo.*

Virum planè doctissimum vocat *Bellarminus* de Script. Eccles.

Clemens Alexandrinus, Cyrillus & *Theodoretus* inter eloquentes summè docti, inter doctos summè eloquentes. *Nic. Caussin.*

Ajunt virum hunc in maximâ urbe *Romanâ* usque adeo clarum & celebrem extitisse, ut etiam in omnibus officinarum vestibulis homines parvas *Imagines* ipsi erigerent, hinc videlicet præsidium sibi & securitatem quandam comparantes. *Johan. Damascen.* orat 3. de *Imaginibus.*

Libros plurimos composuit *Theodoretus*, tum in *Sacram Scripturam*, tum adversus diversas *Hæreses*, deque aliis *Argumentis*: quorum pleraque extant, multa interierunt. Ex quibus hanc ingenii ac judicii doctrinæque laudem retulit, ut nemo Divinas Literas fideliùs interpretari, nemo Historiam Ecclesiasticam aptiùs illo texere existimetur. Styli verò is lepos & elegantia, quæ & lectorem sine fastidio teneat, & perspicuitati brevitate non officiat. *Iacob. Sirmond.* in vita *Theodoreti.*

De Stylo *Theodoreti* ita censet *Photius*: *Historiæ* eum magis convenire, quàm istum, quô vel *Socrates* utitur, vel *Hermias Sozomenus*, vel *Evagrius Ponticus*; clarus enim & grandis est, miniméque redundans: Nisi quòd Translationibus interdum audaciùs, penè ineptè utatur. *Phot.* in Biblioth. Cod. 31.

Lectus *Theodoreti* Episcopi *Cyri* liber contra *Hæreses.* Stylus huic perspicuus, miniméque redundans. *Idem* Cod. 56.

Supersunt *Theodoreti* libri quinque Historiæ Ecclesiasticæ: Quos ab *Hæresi Arrii* incipit, & deducit usque ad tempora *Theodosii* Junioris. Secundæ Synodi Generalis gesta fusiùs, quàm Historici alii, enarrat. Apud *Gennadium* autem legimus, continuasse eum Historiam suam usque ad *Leonem* Imper. atque id aliis quinque libris, adjectis, Sed isti perierunt. *Voss.* de Hist. Græc.

Theodoreti Historiam *Baronius* sæpissimè redarguit, utpote quæ in Chronologiâ labatur non semel, & nonnullas falsas narrationes immisceat.

Errores *Theodoreti* varii sunt: negavit ante *Mosen* fuisse linguam *Hebræam*: mulieres non esse ad *Imaginem Dei* conditas: in Genesi *Mosen* per *Spiritum* intelligere *Aerem*, & alia, quæ vide *Centur. Magdeburg.* l. 5. c. 10.

Laudat *Iohannes Garnerius* in *Theodoreto* pietatem & morum innocentiam, opum aliarumque rerum humanarum contemptum, ingenium capax, felicem memoriam, indefessum literarum studium, stupendam eruditionem, & dicendi facultatem, zelum adversus *Marcionitas*, *Apollinaristas*, & alios *Hæreticos*, aliaque domi & foris præclarè gesta. Reprehendit contrà philautiam, nimium gloriæ amorem, & pertinacissimum *Partium* studium. Arguit eundem, quòd non tam ex modestiâ, quam præ se tulerit, quàm nobilioris Ecclesiæ desiderio *Cy-*

 rensem

rensem Episcopatum invitus susceperit. Dolet, quòd cùm Magistrum Scientiæ *Theodorum*, eloquentiæ *Chrysostomum* habuisset, *Chrysostomi* eloquentiâ ad tuendos *Theodori* errores abusus fuerit. Notat ipsum dum ad perspiciendos *Hæreticorum* errores omnem animi aciem intenderet, id fuisse passum, quod oculi vehementer affecti solent, nempe ut nonnunquam totam *hæresin* videre sibi videretur, ubi minima ejus species vel umbra appareret. Deplorat, quòd à *Nestorio*, quem in *Monasterio* S. *Eupreprii* contubernalem & studiorum commilitonem habuerat, in gravissimos errores abreptus, *Cyrilium Alexandrinum* impugnaverit, & non solùm in vivum amarulenta convicia ore & calamo congesserit, sed mortuo quoque insultaverit. *Acta Eruditorum* Mensis Februarii 1685.

Theodoretus longe admodum abiit ab aliorum *Patrum* methodo. Non enim *Homilias* nec *Commentarios* in universam Scripturam conscripsit, sed satis ipsi fuit in unam *Scripturæ* partem *Quæstiones* agitare, in alteram verò *Commentarios* conscribere. Quædam quidem sunt satis inutilia in ejus *Quæstionibus*, quæ longe nimis accersita videntur, Sed vice versa ingens reconditæ *Theologiæ* copia in illis conspicitur, styliique *Sacræ Scripturæ* notitia plusquam mediocris. Inter Græcos omnes Patres, huic imprimis addicere se debet quicunque in *Bibliis* doctus evadere vult. Quandoque tamen, potius ad Sermonis sui ornatum quàm ad explanationem argumentorum quæ pertractat, allegorias admiscet: Quod vitare debebat in Quæstionibus ubi res simpliciter tantum proponere paucisque verbis solvere requiritur. Cæteros Græcos Patres sedulò legerat, præsertim verò Libros *Origenis* & Sancti *Iohannis Chrysostomi*, quos sæpius sequitur. Veteres *Græcos Interpretes* identidem citat, imo & Textum *Hebraicum*, quem legebat in Origenis *Hexaplis*, & in vocum Hebræarum interpretatione quam idem Origenes evulgârat. Præter ejus quæ nobis suppetunt Quæstiones in *Pentateuchum* in *Iosuam*, in *Iudices*, in Rutham, in quatuor *Regum* libros & in *Paralipomena*, contexuit etiam *Commentarios* in *Psalmos* & in plures alios *Bibliorum* libros, quos ad literam quam maxime potest exponit, aliquas tamen moralitates iis semper admiscendo. *Literam* multò pressiùs sequitur quàm cæteri *Patres Græci*; Nec etiam valde diffusus est stylus ejus, quamvis eum similitudinibus interdum exornet. Sæpiusculè citat Græcas veteres Versiones *Aquilæ*, *Symmachi* & *Theodotionis* ad *Scripturæ* textûs ampliorem elucidationem; Nec *Septuaginta* Interpretes semper sequitur, cùm præsertim ipsi persuasum est Versiones alias *Scripturæ* sensum puriùs exprimere. Jes. *Richard. Simon.* Hist. Critic. Vett. Test. l. 3. c. 10. Gall.

Omnium Veterum præstantissimus est *Theodoritus*, quem male *Theodoretum* vocant: hoc enim participium significat, *itus* verò nomen. Nulla inest *Allegoria*. Dolendum est quod omnia Græco idiomate non habeamus. Neminem Veterum nisi in patriâ ejus linguâ legam, *licet habeatur tantùm* Latinè. Habebo Theodoritum in Canones Apostolorum. *Multa sunt ejus in Bibliothecis* Bavarâ, *Augustanâ*, Papæ. Scaligerana 2.

Certè dum *Theodoreti* Historiam in *Latinum* Sermonem converterem, verissimum

num esse id quod de *Metaphoris* ejus dixerat *Photius*, non sine fastidio deprehendi. Hujusmodi enim *Figuræ*, præcipuè in Historiâ rerum gestarum, maximam molestiam pariunt *Interpreti*. Illud prætereà in Historiâ *Theodoriti* reprehendendum mihi videtur, quòd in toto opere nullam notam *Temporum* adhibuit. Nam neque *Consules* nominat, nec quo cujusque *Imperatoris* anno res gestæ sint observat. *Henr. Vales.* in Præfat. præfix. editioni *Theodor.* an. 1673.

Extant Opera ejus omnia in 4. Tomos digesta, curâ *Iacobi Sirmondi Græcè & Latinè, Parisiis* apud *Sebastianum Cramoisi* in folio anno 1642.

Prodiit Tomus quintus cum Historiâ *Theodoriti*, & Dissertatione de Libris ejus, aliisque Dissertationibus *Iohannis Garnerii* è Soc. Jes. *Parisiis* 1684. in fol.

PHILOSTORGIUS.

ÆQualis *Olympiodoro* erat *Philostorgius Cappadox*: Qui, *Carterio*, & *Eulampiâ*, parentibus natus fuit, sub *Valentiniano*, & *Valente*, Impp. circa annum *Chr.* 367. Sed sub *Theodosio* juniore Ecclesiasticæ Historiæ libros edidit 12. pro duodecim literis, quas habemus in nomine ejus, Ac primus quidem liber cœpit à Φ, alter ab I, tertius à Λ; & ita porrò, ut tandem integri nominis, quod est Φιλοσόργι☉, fieret Ἀκροστιχίς. Hoc fecisse arbitror, ne auctor aliquando ignoraretur: sed ex *Acrostichide* posset agnosci. Quomodo & *Plautinarum* Comœdiarum nomen indicatur versibus, qui cuique fabulæ præmittuntur. Stylo usus fuit sic satis eleganti; sed undique erga *Eunomianæ* sectæ homines amorem, erga *Catholicos* odium prodidit. Ab *Arrii* in Hæresin studio incepit: ac desiit in eo tempore, quo *Theodosius* junior Imperii sceptra *Valentiniano* minori, *Flacidi*, & *Constantii* filio, patrueli suo, tradidit. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 20. Clar. An. Dom. ccccxx.

Nicephorus Callistus initio Operis sui, & libro 7. c. 19. eum vocat Θεομισῆ (*Deo invisum*): nempe ob Hæresin *Eunomianam*. Etiam, ut ineptum *Eunomii* laudatorem, taxat idem *Nicephorus* l. 12. c. 29.

Hoc *Philostorgii* opus Antiquitatis multa egregia refert. *Nicephorus Callistus* ex hoc *Philostorgio*, quem *Deo invisum* vocat, multa in Historiam suam transtulit. *Hofman.*

Sanè artibus liberalibus apprimè fuisse excultum liquidò constat: Unde plurima in Historiam suam refert, quæ non vulgarem *Philosophiæ, Historiæque Naturalis, Geographiæ, Astronomiæ, Poetices & Medicinæ* notitiam redolent. Sectâ erat non tam *Arianus*, quàm *Eunomianus* & *Anomæus*, filiúmque ἑτεροούσιον, ac *Patre* minorem esse contendit; quod ex sexcentis Historiæ locis patet: Unde & *Athei* cognomen traxit. Scripsit circa ann. 425. *Gul. Cave* Histor. Literar.

Lecta est *Philostorgii Ariani* veluti *Ecclesiastica Historia*. Narrat autem ferè contraria omnibus *Ecclesiasticis Historicis*, laudibus extollens quos novis *Aria-*

nisme

nisimo infectos, & conviciis *Orthodoxos* perfundens: ita ut hoc ejus opus non tam *Historia* esse videatur, quàm *Hæreticorum* laudatio, cum nudâ & merâ vituperatione atque accusatione *Catholicorum*. Stylus illi comptior; & poëticis sine tædio, miniméque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia gratiam ipsi cum jucunditate conciliant. Nisi quòd interdum audaciùs ipsis, vel nimiùm detortis utendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab illo variè oratio, vel ad satietatem, ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occultè trahatur Auditor. Sæpè etiam sententias aptè suis locis inserit — Quantumvis autem *Philostorgius* hic in *Orthodoxos* fureret, in *Gregorium* tamen cognomento *Theologum*, incurrere non est ausus, cujus doctrinam vel invitus prædicat. *Basilio* verò magno calumniam texere ausus est, quâ illustriorem eum reddidit. Vim enim & venustatem Sermonis in concionibus, ipsâ rei evidentiâ fateri coactus est: temerarium tamen ipsum homo futilis appellat, nec in refutando exercitatum: eò quòd, ut ait, *Eunomii* libris respondere ausus esset. *Phot.* in Biblioth. Cod. 40.

Suidas ex *Philostorgio* non pauca recitat, variis in locis.

Putantur Fragmenta quædam *Philostorgianæ* Historiæ superesse inter libros *Didaci Hurtadi*, qui nunc *Scuriaci* in Bibliothecâ Regis *Catholici* adversantur. *Aub. Miraus* de Script. Ecclesiast.

De *Philostorgio* scriptisque ejus fusè, ut solet, agit *Iacobus Gothofredus* prolegomenis in *Philostorgium*, qui & uberrimas annotationes adjecit, doctissimo *Valesio* non semper probatas.

Hanc *Philostorgii* Historiam eruit ex MS. Cod. *Genevensi Iacobus Godefredus* doctissimus Jurisconsultus impressam in 4°. *Genevæ* anno 1642. Sed & illud procuravit imprimi iterum anno 1673. *Henricus Valesius*, cum Historiis *Theodoriti* & *Evagrii Scholastici* in Fol. *Paris.*

ZOSIMUS

Clar. An. D. CCCCXXV.

COmes & exadvocatus *Fisci* fuit, *Paganorum* religioni addictus: *Theodosii* Junioris tempore claruit. Reliquit sex libros Historiarum. Incipit ab *Augusto*, desinit in *Honorio*. Paulò tamen (inquit *Vossius*) ulteriùs progressum esse, verisimile est. Nam quædam in fine deesse, nemini puto esse obscurum. Libros istos Latinè vertit, atque edidit, *Ioannes Leunclavius*. *Henricus Stephanus* duos primos etiam Græcè cum *Herodiano* suo excudit. Sed interpretationem esse *Leunclavii*, parùm candidè dissimulavit.

Impiam hic *Paganorum* secutus Religionem, in pluribus adversus pios sæpiùs latrat. Alioqui brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers. *Phot.* in Biblioth.

Ipse totus in *Christianæ* Religionis pietate oppugnandâ: Principibusque *Romanis*, qui & initiati fuerant, lacerandis versatur. Ideò sæpè falsa scribens indignus est *Historici* Nomine, à quo amor & odium abesse debent, ut veritati locus sit. Utilis tamen est, quòd pleraque aut ab aliis non scripta, aut tem-

porum

porum injuriâ amissa, persequitur. *Car. Sigon.* de Hist. Lat.

Zosimus, Ethnicus homo addictissimus *Ethnicismo*, & in *Christianam* Religionem infensissimus, cùm de *Christianorum* rebus agit, manifestus sæpè convincitur proditor veritatis, & in *Constantinum* pariter iniquissimus, quem ut *desertorem Deorum* exagitat contumeliis; ut intelligas ipsum in *Constantinum Philippicas* potiùs, quàm *Constantini* historiam scripsisse. *Baron.* ad ann. 306. num. 18.

Zosimus comes, vir idolomaniæ addictissimus, imperio *Romano* ad veram *Christi* Religionem suscipiendam feliciter inclinato, provinciam hanc suscepit describendæ *Romanæ Historiæ*, hôc tantum consilio, ut ostenderet, mutatam *Deorum* superstitionem in *Christi* fidem, causam fuisse declinationis *Imperii*. Planè ut capitalissimus hostis *Christianorum*, in luce clarissimâ hallucinatur, quia hallucinari voluit. *Lœl. Bisciol.*, l. 7. c. 10. Horarum subseciv.

Fuerit sanè *Christianis* infensus, (quotusquisque enim tam æquo est animo, ut benè cupiat ei, qui sibi persuasionem de cultu divino, quam veritati consentaneam, & plurium seculorum consensu nixam putat, eripere velit? an ideo statim fides ei deroganda? Certe n. gari nequit, quædam enormia vitia illos habuisse, quorum aliqua & *Christiani* Scriptores notârunt. Interpretatus forsan aliqua fuerit paulò seciùs, odioséque traduxerit: at fabulas excogitâsse, quibus planè nil veri insit, suæque Historiæ inseruisse, vix unquam ostendi poterit. *Ioan. Andr. Bosius* in Exercitat. de Pontificat. Max. Impp. Roman. c. 6. sect. 4.

Possem, si liberet, vel si opus esse ducerem, verissimas hoc loco *Zosimææ* Commentationis laudes explicare. Sed quando *Vendibili*, quod aiunt, *vino*, suspensâ non opus est hæderâ; mittamus ista sanè, nec diutiùs ab elegantissimorum librorum lectione, jam cupidos cognoscendi nostri *Scriptoris* animos inhibeamus. Hoc quidem futurum, propè certò mihi polliceri videor, ut, solis *Ecclesiasticarum Rerum* narrationibus exceptis, cætera *Zosimum* quibusvis nostrorum Historiis *Eusebianis*, *Socratis*, *Sozomenicis*, *Theodoreteis* eruditi lectores non invitè præferant: aut, si hos, quasi majorum gentium *Scriptores Ecclesiasticos*, animi quadam religione præpediti, *Pagano* postponere non audebunt; quin extra controversiam in suo genere parem his facturi sint, cæterosque nostros sive *Zonaras*, sive *Cedrenos*, ne quidem in comparationem cum hoc admissuri, nullus equidem dubitabo. *Ioan. Leunclav.* in Apolog. quam pro *Zosimo* contra *Evagrium*, aliosque scripsit.

Henricus Stephanus in Epist. ad *Philippum Sydneium*. *Zosimum*, veritatis & eruendæ è tenebris, & in lucem proferendæ valdè studiosum fuisse ait.

Easdem res (*de Rebus Gestis Cæsarum Eunapius*, & *Zosimus*, tractârunt, & ita tractarunt, ut *Zosimus Eunapium* propè descripsisse visus sit: ut à quo solùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichonem* conviciis proscindat: item quòd brevior, & planior *Eunapio* sit; nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.

Zosimi Romanarum Historiarum libri 6. à *Cæsare Augusto* usque ad ann. *Christ.* 410. prodierunt Græcè cum *Ioan. Leunclavii* Interpr. & *Frid. Sylburgii* Notis in

Tom.3. Historiæ Rom. Scriptorum ab eodem *Sylburgio Franc.*1590. in Fol. editæ. Prodierunt itidem *Oxonii* 1680 in 8.

VINCENTIUS.

Clar. A. D. ccccxxxiv. GAllus, *Tulli Leucorum* natus, ex Milite seculari *Monachus* & *Presbyter Lerinensis*, scribebat ann. 434. Obiit circiter ann. 440. aut paulò post. *Gul. Cave.*

Primò militiam secularem sectatus, militiæ *Lirinensis* excubias, ut verbo *Sidonii* utamur, posteà desudavit: ubi factus monachus & *Presbyter*, elegantissimum illud *Commonitorium* scripsit adversùs *Hæreses*, quod toties bono publico editum est. At Vir modestissimus, utilitatem potiùs *Christianorum* spectans quàm terrestris gloriæ vanitatem, quemadmodum de se dicebat *Salvianus*, nomen huic operi suum subtraxit, quod sub *Peregrini* nomine vulgavit. *Steph. Baluz.* Notis ad *Vincent. Lirin.*

Vir in *Scripturis Sanctis* doctus, & Notitiâ *Ecclesiasticorum Dogmatum* sufficienter instructus composuit ad evitanda *Hæreticorum* collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem, quam absconso nomine suo, titulavit *Peregrini adversus Hæreticos*. Cujus Operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, & uno in libro edidit. *Gennad.* de Script. Eccles.

Vincentii liber contra prophanas *Hæreseon* novitates, Opus est eruditum & acutum, quodque *veritatis* adversariorum fraudes detegat, atque impugnet. *Pontificii Doctores* de hoc *Vincentii* libro multùm gloriantur, & *Catholicum* illud suum superbè jactant. *Illyric.* Catal. Test. Verit.

Vincentius Monasterii *Lirinensis* Presbyter æqualis *Cassiani* fuit, quippe qui paulò post *Concilium Ephesinum* se scripsisse testatur, id est, tribus annis post *Concilium* celebratum. Scripsit opusculum parvum mole, sed virtute maximum, de *prophanis vocum novitatibus*. Libellus extat, & utilissimè legitur. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Hunc *Vincentii* libellum planè aureum vocat *Baronius* Notis in Martyrol.

Idemque *Baronius* Tom.5. ann.434. ait: ut vix sit reperire, qui paucioribus Chartis majora concluserit.

Commonitorium Vincentii Lirinensis nunquam homini *Christiano* deponendum manibus putem; imò instar quotidiani *Enchiridii* circumferendum, ut solidum Beatitudinis nostræ documentum eleganter & nervose literis ab eruditissimo homine signatum; utinam non paulò copiosiùs. *Barth.* l.18. adv. c.7.

Vincentius Monachus & Presbyter Monasterii *Lerinensis* insulæ. Natione *Gallus*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, & secularium literarum non ignarus, vitâ & moribus clarus. Extat ejus insigne opus, quod sub *Peregrini* nomine composuit, à veteribus doctoribus percelebrè laudatum, de erroribus & Collegiis Hæreticorum fugiendis. *Trithem.*

Si quis diligentiùs pensitabit, dicet scriptum esse eruditum & acutum, quod-

que

que *Hæreticorum* fraudes clarè in apertum producat, detegat atque egregiè impugnet; quin & præsens valdè remedium & antidotum quasi contra eorundem venena ministret: in quo ipsius Scriptoris vis ingenii elucet, & doctrinæ magnitudo. *Magdeburgens* Hist. Cent. V. c. 10.

Vincentius Peregrini nomine Commonitoria scripsit, quibus nihil in eo genere majore judicio aut acutiore Stylo conscriptum memini *Petr. Pithæus* præfat. in *Salvian.*

Edo in usus vestros duo ex Ecclesiasticâ Antiquitate scripta; unum S. *Augustini*, libros videlicet ejus de Doctrinâ Christianâ, quibus appendicem addidi librum de *Fide & Symbolo*; alterum *Vincentii Lerinensis*: utrumque sicut celebritatis ita quoque utilitatis maximæ. Complectuntur enim Introductionem in universum studium Theologiæ, & cùm ad Scripturæ Explicationem, tum ad tractationem controversiarum sive confutationem Hæreticorum viam muniunt. *Georg. Calixt.* in Procem. libris 4. *Augustin.* de Doctrinâ *Christ.* & *Vincent. Lerin.* Commonit. præmisso.

Vincentius Monachus *Lerinensis* jam ab annis plusquàm mille ducentis vivebat. Interea tamen ut ait Card. *Perronius* ejus scripta ex usu concinno esse nunquam desinunt. Et sanè illis non modo ævi sui *Novatores* adoritur, sed etiam arma ministrat ad profanas *Novitates* oppugnandas, omnium *Hæreticorum* qui adversus *Ecclesiam* insurgere potuerunt vel unquam poterunt. *Eruditorum Ephem.* Gall. Tom. 12. pag 335.

Laborat *Vincentius* suspicione *Semi-Pelagianismi*, qui tunc vigebat in illo *Monasterio*. Unde & nonnulli censent, *eundem* esse, qui objectiones illas proposuit, quas *Prosper* appellat *Vincentianas* & refutat, ut sunt *Vossius* & *Rivetus*, ille Hist. *Pelag.* l. 1. c. 9. iste l. 4. Critic. Sacr. c. 24. Quod tamen *Baronius* in Notis ad Martyrologium die 24. Maii prorsus impugnat. & Tom. 5. ann. 431. Lerinensem pro *Catholico* & hoste *Pelagii* habendum operosè contendit. Novissimè tamen *Ioannes Dallæus*, c. 2. lib. de *Usu Patrum* confirmat, & *Sanctum* salutari admiratur. Nam in Martyrologio Romano sic legimus: *D 9 Kal. Iunii in Monasterio Lerinensi celebratur Natalis S. Vincentii Presbyteri, doctrinâ & sanctitate conspicui. Ios. Arudius* in *Lexic.* Antiquit. Eccles. p. 1011.

Extat *Vincentii Lerinensis* Commonitorium adversus Hæreses, *Parisiis* 1619. 4° & cum *Salviano* ibid. 1669. 8° à *Stephano Baluzio* editum.

SOCRATES.

Patriâ *Constantinopolitanus*, officio *Scholasticus*, *Helladii* & *Ammonii* in Grammaticis Discipulus, *Novatianis* paulò faventior, claruit & scripsit ann. 440. Extat *Historia Ecclesiastica* stylo non admodum splendido Gr. Lat. *Paris.* 1668. Fol. Edit. *Vales. Gul. Cave.* Clar. A. D. CCCCXL.

Historiam libris septem condidit, orsus inde, ubi *Eusebius* desiit. id est, à *Constantino*, usque ad *Theodosium* Juniorem, per ann. 140.

factum esse negari nequit: *Cyrillo* autem satagente id evenisse spectata illius probitas credere nequaquam sinit. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

* Hæ variæ Editiones *Cyrilli* Operum, viz. *Basileæ* 1524, 1528, 1546, 1566, 1576. *Parisiis* 1573 1605. inter libros *Expurgandos* numerantur in *Indice Madritiensi* Edit. ann. 1667.

Cyrillus est censurâ notatus, quia multa habet contra Monachos. *Scaligerana*.

Prodierunt Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa Græcè & Latinè, editore *Ioanne Auberto Laudunensi* Canonico. *Paris.* in Fol. ann. 1638.

Prodierunt itidem *Homiliæ* XIX. in *Ieremiam* è MS. Bibl. Scotialensis Græcè cum interpretatione *Balthasaris Corderii Antverpiæ* 1548. apud Plantinum, 8.

PAULUS OROSIUS.

Claruit A.D. CCCCXVI.

HIspanus *Tarracone* ortus, tempore *Arcadii & Honorii* Imp. claruit. Struxit Apologiam de Libertate Arbitrii, cui septem integra *Augustini* folia cum parte octavi inserta sunt, quæ ex illo opusculo planè debent furcillari. Quâ de re *G. I. Vossius*, lib. 2, de Hist. Lat. cap. 15. & l. 1. Hist. *Pelag.* cap. 17. legi poterit.

Idem *Orosius*, suasu S. *Augustini*, septem libros Historiarum composuit, quibus ostendit, ab Orbe condito usque ad suam ætatem maximas semper atque atrocissimas calamitates passim contigisse. Hoc opus à quibusdam *Hormeites* inscribitur. *Vossius* putat, ὁρμώτην vel ὁρμαθὸν vocari: *Barthius* statuit, epigraphen hanc ex verbis tituli, *Oros.* de miser. hom. natam esse. *Steph. Vignandus Pighius in Hercule Prodicio*, p. 112. verum & genuinum titulum, *Orchestram mundi*, fuisse existimat. *Pighii* sententiam ut rationabilem *Reinesius* in Var. lect. 3.3. pag. 386. amplectitur. Manuscriptum ejus exemplar cum inscriptione *Ormesta* extare etiam *Oxonii* in Bibliothecâ *Balleolensi*, ut ait *Thomas Iamesius*. Qui & auctor est, *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii S. *Benedicti* Manuscriptum esse exemplar *Orosii de Viris Illustribus*. *Quale opus* (inquit *Vossius*) *videre nondum contigit. Sed sanè metuo ne non Orosii, verùm Honorii illud sit. Quæ nomina in Manuscriptis quandoque confunduntur.*

Adversus Paganos *Orosius* jussu *Augustini* septem libros *Historiarum* conscripsit. De quibus *Gelasius* primus cum LXX. Episcopis sententiam tulit, ejusque decreti verba sunt hæc: *Orosium virum eruditissimum collaudamus quia valdè necessaria adversus Paganorum calumnias ordinavit, miráque brevitate contexuit.*

Augustini Consilio, ut ipse ad *Euodium* scribit, *Orosius Bethleemum* ad D. *Hieronymum* profectus est cum hac ejus commendatione, *Ecce venit ad me Religiosus Juvenis, Catholicâ pace frater, ætate filius, honore Compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse*

esse desiderans, ad refellendas falsas perniciosasque doctrinas, quæ Animas Hispanorum multò infelicius, quam corpora barbaricus Gladius trucidarunt.

Est *Orosius* scriptor planè utilis: sed qui Scriptores *Græcos* non legerit: imò *Græcarum* literarum expers fuerit. In temporibus etiam crebrò fallitur: ut vel illa ostendunt, quæ in eo castigavit *Scaliger* in animadversionibus *Eusebianis*. Sæpiùs etiam vulgares sectatur opiniones quàm historicum accuratum se præbeat, cujus est omnia ad veritatis trutinam expendere. Ita videmus eum lib. 7. tradere *Drusium* à *Tiberio* extinctum veneno, quam opinionem vulgi refellit *Tacitus* in IV. Annal. *Iustus Lipsius* Commentario ad eum locum, culpat hoc nomine *Orosium*, & asperiùs aliquanto quàm vellem subtexit: *At me non valdè movent ejusmodi Scriptores legitimæ historiæ (dicam iratis quorundam auribus) dehonestamenta.* Item in l. 5. cùm questus esset de magno Historiæ hiatu, (nam triennii ferè gesta desiderantur) subjungit mox: *Adeò boni illis partibus cura otiumque fuit describere Orosios, & Vopiscos, & hujusmodi quisquilias præ* (Taciti) *auro*: Nec immeritò sanè. *Voss.* de Hist. Lat. l. 2. c. 14.

P. Orosius Hispanus, in Historiâ interdum parùm veritatis aut investigator, aut enarrator. *Dempster.*

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus. *Trithem.*

Paulus Orosius Nobilissimus ille rerum *Christianarum Historicus. Montacut.* Apparat. 3. Sect. 43.

Paulus Orosius, scriptor etique bonis adnumerandus, quamvis non quidem primis. *Casp. Barth.* l. Adversar. p. 1661.

Baronius & *Casaubonus* fidem *Orosio* detrahunt propter nimiam credulitatem: Rerumque *Romanarum* ignorationem ejus aliquando mirificam fuisse dicunt. *Isaac. Casaub.* Exercitat. 1. ad *Baron.* p. 85.

Orosii diligentiam, & pietatem, viri quidam doctissimi, sed importuni alieni judicii *Censores*, & suis affectibus, & præconceptis opinionibus nimis interdum indulgentes, variè sugillant, & criminantur: & nimiæ levitatis, ut loquuntur, in *Prodigiis* credendis postulant: Zelum habuisse, sed non secundum discretionem, pronunciant: & rerum *Romanorum* mirificâ laborâsse ignorantiâ. Cujus viri pietas, eruditio, diligentia, canities nequaquam tàm acerbè, vel insolenter potius, tractanda fuit. Coætaneus erat *Augustino* & *Hieronymo*; utrique familiaris & multis nominibus commendatus. Viderat ille, legerat, volutarat rerum *Romanarum*, & nostratum authores non paucos, qui à multis retrò seculis desiderantur, quos de nomine *Censores* nostri vix noverunt: Quos, saltem, aliquos, Duces sequi poterat & directores, in aliquibus hisce *Prodigiis* interpretandis, ne de suo finxisse, quod multi solent, videatur. *Montacut.* Apparat. 3. sect. 43.

Scriptor hic acris judicii vir, brevi Historiâ ingentem rerum suppellectilem continet. Qui tamen memoriâ lapsus videtur [inquit *Baron.* Card. Tom. *Annal.* 4.] cum versus *Claudiani* de *Victoriâ Theodosii* contra *Eugenium* referens, non videatur consuluisse *Claudianum*, qui aliter habet. *Ant. Possev.* in Apparat. Sacr.

Opus cui titulus *Hormesta* Historia quædam universalis est in septem libros distributa, quæ utilis quodammodo esse potest. Non malè scripta est, sed parum accurata. Plures contra Historiam & Chronologiam crassi errores in illa occurrunt. Græcos Historiographos non evolvit Author; & iis quæ in rem suam facere poterant temerè admodum fidem adhibet, an firmo nitantur fundamento minimè perpendens. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Ant. Eccles. Tom. 3.

Paulus Orosius Hispanus nonnulla ex *Eutropio*, & ex *Floro* excerpta collegit. Primæ illi partes in Religione *Christianâ* meritò laudantur, uti & in *veterum* superstitione explodendâ. Vixit sub *Honorio* Principe, *Augustini*, cujus discipulus fuit, temporibus, ut hoc nomine, atque adeò brevitatis cujusdam facundæ dignissimus sit, qui legatur. *Anton. Possev.* Biblioth. select.

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus, vitâ & conversatione clarissimus fuit. *Biblioth. Hispan.*

Fuit disertus, ac multarum rerum peritiâ clarus. *Ibid.*

Optima ejus Editio est, quæ cum *Latini* & *Andreæ Schotti* observationibus ac aliorum annotationibus anno 1615. *Moguntiæ* excusa est.

THEODORETUS sive THEODORITUS.

Clar. An. D. CCCCXXIII. ANtiochenus, *Theodori Mopsuesteni* discipulus, ab anno 423. *Cyri* Provinciæ *Euphratesiæ* in Syriâ urbis Episcopus, ob nimiam cum *Nestorio* amicitiam depositus, in *Synodo Chalcedonensi* anno 451. restitutus, vixit usque ad annum 460. seu ut alii, 466. Extra controversiam sui sæculi doctissimus erat. *Gul. Cave.*

Atticâ vir eloquentiâ celebris, & *sanctorum voluminum* explanatione clarissimus, *Hæreticorum* quoque impugnator acerrimus. *Sixt. Senens.*

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in sæcularium literarum disciplinis sufficienter eruditus. *Trithem.*

Theodoretus Episcopus *Cyri*, vir eruditione & judicio inter primos. Patriâ *Antiochenus* genere nobilis, discipulus *Chrysostomi* fuit; domi parcus, urbem magnificè exornavit, à *Pulcheriâ* quoque impetravit, ne tributa in *Diœcesi* suâ intenderentur: Quæ cùm 800 contineret *Parochias*, quarum plurimæ *Hæresibus* variis infectæ, omnes magnâ industriâ & felicitate purgavit. Ob eloquentiam, doctrinam & pietatem *Antiochiæ* Præsulibus tantoperè gratus, ut illum diu secum retinerent, concionibus frequentibus ibi defunctum. In opere, cui Titulus, *Medela Passionum Græcarum*, tota *veterum* Philosophia & Theologia latet. *Hofman.*

Fuit autem *Theodoretus* in omni literaturâ *Græcâ* eruditissimus, sectator Magni *Ioannis Chrysostomi*, illum enim sibi, quasi primarium exemplar, stylo conformando propositum habuit; ideò fluidus admodùm est & copiosus, in elocutione facilis, & *Atticam* gratiam redolens. *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Sanctissimum & *Sacrarum Literarum* intelligentiâ præcellentissimum *Theologum*.

legum eum vocat *Drusius* observat. lib. 3. c. 21.

Fuit ingenio excellentissimo. & ad omnis generis disciplinas percipiendas capacissimo, *Illyric*. catal. Test. veritat.

Gennadius dicit, omnia *Theodoreti Scripta* solidis ac nervosis argumentis abundare.

Vir sui seculi eruditissimus vocatur à *Dallao*.

Virum planè doctissimum vocat *Bellarminus* de Script. Eccles.

Clemens Alexandrinus, *Cyrillus* & *Theodoretus* inter eloquentes summè docti, inter doctos summè eloquentes. *Nic. Caussin.*

Ajunt virum hunc in maximâ urbe *Romanâ* usque adeo clarum & celebrem extitisse, ut etiam in omnibus officinarum vestibulis homines parvas *Imagines* ipsi erigerent, hinc videlicet præsidium sibi & securitatem quandam comparantes. *Johan. Damascen.* orat 3. de *Imaginibus*.

Libros plurimos composuit *Theodoretus*, tum in *Sacram Scripturam*, tum adversus diversas *Hæreses*, deque aliis *Argumentis*: quorum pleraque extant, multa interierunt. Ex quibus hanc ingenii ac judicii doctrinæque laudem retulit, ut nemo Divinas Literas fideliùs interpretari, nemo Historiam Ecclesiasticam aptiùs illo texere existimetur. Styli verò is lepos & elegantia, quæ & lectorem sine fastidio teneat, & perspicuitati brevitate non officiat. *Iacob. Sirmond.* in vita *Theodoreti*.

De Stylo *Theodoreti* ita censet *Photius*: *Historiæ* eum magis convenire, quàm istum, quô vel *Socrates* utitur, vel *Hermias Sozomenus*, vel *Evagrius Ponticus*; clarus enim & grandis est, miniméque redundans: Nisi quòd Translationibus interdum audaciùs, penè ineptè utatur. *Phot.* in Biblioth. Cod. 31.

Lectus *Theodoreti* Episcopi *Cyri* liber contra *Hæreses*. Stylus huic perspicuus, miniméque redundans. *Idem* Cod. 56.

Supersunt *Theodoreti* libri quinque Historiæ Ecclesiasticæ: Quos ab *Hæresi Arrii* incipit, & deducit usque ad tempora *Theodosiii* Junioris. Secundæ Synodi Generalis gesta fusiùs, quàm Historici alii, enarrat. Apud *Gennadium* autem legimus, continuasse eum Historiam suam usque ad *Leonem* Imper. atque id aliis quinque libris, adjectis, Sed isti perierunt. *Voss.* de Hist. Græc.

Theodoreti Historiam *Baronius* sæpissimè redarguit, utpote quæ in Chronologiâ labatur non semel, & nonnullas falsas narrationes immisceat.

Errores *Theodoreti* varii sunt: negavit ante *Mosen* fuisse linguam *Hebræam*: mulieres non esse ad *Imaginem Dei* conditas: in Genesi *Mosen* per *Spiritum* intelligere *Aerem*, & alia, quæ vide *Centur. Magdeburg*. l. 5. c. 10.

Laudat *Iohannes Garnerius* in *Theodoreto* pietatem & morum innocentiam, opum aliarumque rerum humanarum contemptum, ingenium capax, felicem memoriam, indefessum literarum studium, stupendam eruditionem, & dicendi facultatem, zelum adversus *Marcionitas*, *Apollinaristas*, & alios *Hæreticos*, aliaque domi & foris præclarè gesta. Reprehendit contrà philautiam, nimium gloriæ amorem, & pertinacissimum *Partium* studium. Arguit eundem, quòd non tam ex modestiâ, quam præ se tulerit, quàm nobilioris Ecclesiæ desiderio *Cy-*

rensem Episcopatum invitus susceperit. Dolet, quòd cùm Magistrum Scientiæ *Theodorum*, eloquentiæ *Chrysostomum* habuisset, *Chrysostomi* eloquentiâ ad tuendos *Theodori* errores abusus fuerit. Notat ipsum dum ad perspiciendos *Hæreticorum* errores omnem animi aciem intenderet, id fuisse passum, quod oculi vehementer affecti solent, nempe ut nonnunquam totam *hæresin* videre sibi videretur, ubi minima ejus species vel umbra appareret. Deplorat, quòd à *Nestorio*, quem in *Monasterio S. Euprepii* contubernalem & studiorum commilitonem habuerat, in gravissimos errores abreptus, *Cyrillum Alexandrinum* impugnaverit, & non solùm in vivum amarulenta convicia ore & calamo congesserit, sed mortuo quoque insultaverit. *Acta Eruditorum* Mensis Februarii 1685.

Theodoretus longe admodum abiit ab aliorum *Patrum* methodo. Non enim *Homilias* nec *Commentarios* in universam Scripturam conscripsit, sed satis ipsi fuit in unam *Scripturæ* partem *Quæstiones* agitare, in alteram verò *Commentarios* conscribere. Quædam quidem sunt satis inutilia in ejus *Quæstionibus*, quæ longe nimis accersita videntur, Sed vice versa ingens reconditæ *Theologiæ* copia in illis conspicitur, stylique *Sacræ Scripturæ* notitia plusquam mediocris. Inter Græcos omnes Patres, huic imprimis addicere se debet quicunque in *Bibliis* doctus evadere vult. Quandoque tamen, potius ad Sermonis sui ornatum quàm ad explanationem argumentorum quæ pertractat, allegorias admiscet: Quod vitare debebat in Quæstionibus ubi res simpliciter tantum proponere paucisque verbis solvere requiritur. Cæteros Græcos Patres sedulò legerat, præsertim verò Libros *Origenis* & Sancti *Iohannis Chrysostomi*, quos sæpius sequitur. Veteres *Græcos Interpretes* identidem citat, imo & Textum *Hebraicum* quem legebat in Origenis *Hexaplis*, & in vocum Hebræarum interpretatione quam idem Origenes evulgârat. Præter ejus quæ nobis supperunt Quæstiones in *Pentateuchum* in *Iosuam*, in *Iudices*, in Rutham, in quatuor *Regum* libros & in *Paralipomena*, contexuit etiam *Commentarios* in *Psalmos* & in plures alios *Bibliorum* libros, quos ad literam quam maxime potest exponit, aliquas tamen moralitates iis semper admiscendo. *Literam* multò pressiùs sequitur quàm cæteri *Patres Græci*; Nec etiam valde diffusus est stylus ejus, quamvis eum similitudinibus interdum exornet. Sæpiusculè citat Græcas veteres Versiones *Aquilæ*, *Symmachi* & *Theodotionis* ad *Scripturæ* textûs ampliorem elucidationem; Nec *Septuaginta* Interpretes semper sequitur, cùm præsertim ipsi persuasum est Versiones alias *Scripturæ* sensum puriùs exprimere. Jes. *Richard. Simon*. Hist. Critic. Vett. Test. l. 3. c. 10. Gall.

Omnium Veterum præstantissimus est *Theodoritus*, quem male *Theodoretum* vocant: hoc enim participium significat, *itus* verò nomen. Nulla inest *Allegoria*. Dolendum est quod omnia Græco idiomate non habeamus. Neminem Veterum nisi in patriâ ejus linguâ legam, *licet habeatur tantùm* Latinè. Habebo Theodoritum in Canones Apostolorum. *Multa sunt ejus in Bibliothecis* Bavarâ, *Augustanâ*, Papæ. Scaligerana 2.

Certè dum *Theodoreti* Historiam in *Latinum* Sermonem converterem, verissimum

mum esse id quod de *Metaphoris* ejus dixerat *Photius*, non sine fastidio deprehendi. Hujusmodi enim *Figuræ*, præcipuè in Historiâ rerum gestarum, maximam molestiam pariunt *Interpreti*. Illud prætereâ in Historiâ *Theodoriti* reprehendendum mihi videtur, quòd in toto opere nullam notam *Temporum* adhibuit. Nam neque *Consules* nominat, nec quo cujusque *Imperatoris* anno rés gestæ sint observat. *Henr. Vales.* in Præfat. præfix. editioni *Theodor.* an. 1673.

Extant Opera ejus omnia in 4. Tomos digesta, curâ *Iacobi Sirmondi Græcè & Latinè, Parisiis* apud *Sebastianum Cramoisi* in folio anno 1642.

Prodiit Tomus quintus cum Historiâ *Theodoriti*, & Dissertatione de Libris ejus, aliisque Dissertationibus *Iohannis Garnerii* è Soc. Jes. *Parisiis* 1684. in fol.

PHILOSTORGIUS.

ÆQualis *Olympiodoro* erat *Philostorgius Cappadox*: Qui, *Carterio*, & *Eulampiâ*, parentibus natus fuit, sub *Valentiniano*, & *Valente*, Impp. circa annum *Chr.* 367. Sed sub *Theodosio* juniore Ecclesiasticæ Historiæ libros edidit 12, pro duodecim literis, quas habemus in nomine ejus, Ac primus quidem liber cœpit à Φ, alter ab Ι, tertius à Λ; & ita porrò, ut tandem integri nominis, quod est Φιλοστόργιος, fieret Ἀκροστιχίς. Hoc fecisse arbitror, ne auctor aliquando ignoraretur: sed ex *Acrostichide* posset agnosci. Quomodo & *Plautinarum* Comœdiarum nomen indicatur versibus, qui cuique fabulæ præmittuntur. Stylo usus fuit sic satis eleganti; sed undique erga *Eunomianæ* sectæ homines amorem, erga *Catholicos* odium prodidit. Ab *Arrii* in Hæresin studio incepit: ac desiit in eo tempore, quo *Theodosius* junior Imperii sceptra *Valentiniano* minori, *Placidi*, & *Constantii* filio, patrueli suo, tradidit. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 20. Clar. An. DX. ccccxx.

Nicephorus Callistus initio Operis sui, & libro 7. c. 19. eum vocat Θεομισῆ (*Deo invisum*): nempe ob Hæresin *Eunomianam*. Etiam, ut ineptum *Eunomii* laudatorem, taxat idem *Nicephorus* l. 12. c. 29.

Hoc *Philostorgii* opus Antiquitatis multa egregia reserat. *Nicephorus Callistus* ex hoc *Philostorgio*, quem *Deo invisum* vocat, multa in Historiam suam transtulit. *Hofman.*

Sanè artibus liberalibus apprimè fuisse excultum liquidò constat: Unde plurima in Historiam suam refert, quæ non vulgarem *Philosophiæ*, *Historiæque Naturalis*, *Geographiæ*, *Astronomiæ*, *Poetices* & *Medicinæ* notitiam redolent. Sectâ erat non tam *Arianus*, quàm *Eunomianus* & *Anomæus*, filiúmque ἑτεροούσιον, ac *Patre* minorem esse contendit; quod ex sexcentis Historiæ locis patet: Unde & *Athei* cognomen traxit. Scripsit circa ann. 425. *Gul. Cave* Histor. Literar.

Lecta est *Philostorgii Ariani* veluti *Ecclesiastica Historia*. Narrat autem ferè contraria omnibus *Ecclesiasticis Historicis*, laudibus extollens quos novis *Arianismo*

nismo infectos, & conviciis *Orthodoxos* perfundens: ita ut hoc ejus opus non tam *Historia* esse videatur, quàm *Hæreticorum* laudatio, cum nudâ & merâ vituperatione atque accusatione *Catholicorum*. Stylus illi comptior; & poëticis sine tædio, minimèque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia gratiam ipsi cum jucunditate conciliant. Nisi quòd interdum audaciùs ipsis, vel nimiùm detortis utendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab illo variè oratio, vel ad satietatem, ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occultè trahatur Auditor. Sæpè etiam sententias aptè suis locis inserit — Quantumvis autem *Philostorgius* hic in *Orthodoxos* fureret, in *Gregorium* tamen cognomento *Theologum*, incurrere non est ausus, cujus doctrinam vel invitus prædicat. *Basilio* verò magno calumniam texere ausus est, quâ illustriorem eum reddidit. Vim enim & venustatem Sermonis in concionibus, ipsâ rei evidentiâ fateri coactus est: temerarium tamen ipsum homo futilis appellat, nec in refutando exercitatum: eò quòd, ut ait, *Eunomii* libris respondere ausus esset. *Phot.* in Biblioth. Cod. 40.

Suidas ex *Philostorgio* non pauca recitat, variis in locis.

Putantur Fragmenta quædam *Philostorgiana* Historiæ superesse inter libros *Didaci Hurtadi*, qui nunc *Scuriaci* in Bibliothecâ Regis *Catholici* adversantur. *Aub. Miræus* de Script. Ecclesiast.

De *Philostorgio* scriptisque ejus fusè, ut solet, agit *Iacobus Gothofredus* prolegomenis in *Philostorgium*, qui & ubertimas annotationes adjecit, doctissimo *Valesio* non semper probatas.

Hanc *Philostorgii* Historiam eruit ex MS. Cod. *Genevensi Iacobus Godefredus* doctissimus Jurisconsultus impressam in 4°. *Genevæ* anno 1642. Sed & illud procuravit imprimi iterum anno 1673. *Henricus Valesius*, cum Historiis *Theodoriti* & *Evagrii Scholastici* in Fol. *Paris.*

ZOSIMUS

Clar. An. D. ccccxxv.

Comes & exadvocatus *Fisci* fuit, *Paganorum* religioni addictus: *Theodosii* Junioris tempore claruit. Reliquit sex libros Historiarum. Incipit ab *Augusto*, desinit in *Honorio*. Paulò tamen (inquit *Vossius*) ulteriùs progressum esse, verisimile est. Nam quædam in fine deesse, nemini puto esse obscurum. Libros istos Latinè vertit, atque edidit, *Ioannes Leunclavius*. *Henricus Stephanus* duos primos etiam Græcè cum *Herodiano* suo excudit. Sed interpretationem esse *Leunclavii*, parùm candidè dissimulavit.

Impiam hic *Paganorum* secutus Religionem, in pluribus adversus pios sæpiùs latrat. Alioqui brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers. *Phot.* in Biblioth.

Ipse totus in *Christiana* Religionis pietate oppugnandâ: Principibusque *Romanis*, qui & initiati fuerant, lacerandis versatur. Ideò sæpè falsa scribens indignus est *Historici* Nomine, à quo amor & odium abesse debent, ut veritati locus sit. Utilis tamen est, quòd pleraque aut ab aliis non scripta, aut temporum

porum injuriâ amissa, persequitur. *Car. Sigon.* de Hist. Lat.

Zosimus, Ethnicus homo addictissimus *Ethnicismo*, & in *Christianam* Religionem infensissimus, cùm de *Christianorum* rebus agit, manifestus sæpè convincitur proditor veritatis, & in *Constantinum* pariter iniquissimus, quem ut *desertorem Deorum* exagitat contumeliis; ut intelligas ipsum in *Constantinum Philippicas* potiùs, quàm *Constantini* historiam scripsisse. *Baron.* ad ann. 306. num. 18.

Zosimus comes, vir idolomaniæ addictissimus, imperio *Romano* ad veram *Christi* Religionem suscipiendam feliciter inclinato, provinciam hanc suscepit describendæ *Romanæ Historiæ*, hôc tantum consilio, ut ostenderet, mutatam *Deorum* superstitionem in *Christi* fidem, causam fuisse declinationis *Imperii*. Planè ut capitalissimus hostis *Christianorum*, in luce clarissimâ hallucinatur, quia hallucinari voluit. *Lœl. Bisciol.* l. 7. c. 10. Horarum subsiciv.

Fuerit sanè *Christianis* infensus, (quotusquisque enim tam æquo est animo, ut benè cupiat ei, qui sibi persuasionem de cultu divino, quam veritati consentaneam, & plurium seculorum consensu nixam putat, eripere velit? an ideo statim fides ei deroganda? Certe n. g[illegible] nequit, quædam enormia vitia illos habuisse; quorum aliqua & *Christiani* Scriptores notârunt. Interpretatus forsan aliqua fuerit paulò seciùs, odioséque traduxerit: at fabulas excogitâsse, quibus planè nil veri inesset, suæque Historiæ inseruisse, vix unquam ostendi poterit. *Ioan. Andr. Bosius* in Exercitat. de Pontificat. Max. Impp. Roman c. 6. sect. 4.

Possem, si luberet, vel si opus esse ducerem, verissimas hoc loco *Zosimeæ* Commentationis laudes explicare. Sed quando *Vendibili*, quod aiunt, *vino*, suspensâ non opus est hæderâ; mittamus ista sanè, nec diutiùs ab elegantissimorum librorum lectione, jam cupidos cognoscendi nostri *Scriptoris* animos inhibeamus. Hoc quidem futurum, propè certò mihi polliceri videor, ut, solis *Ecclesiasticarum Rerum* narrationibus exceptis, cætera *Zosimum* quibusvis nostrorum Historiis *Eusebianis*, *Socratis*, *Sozomenicis*, *Theodoreteis* eruditi lectores non invitè præferant: aut, si hos, quasi majorum gentium *Scriptores Ecclesiasticos*, animi quadam religione præpediti, *Pagano* postponere non audebunt; quin extra controversiam in suo genere parem his facturi sint, cæterosque nostros sive *Zonaras*, sive *Cedrenos*, ne quidem in comparationem cum hoc admissari, nullus equidem dubitabo. *Ioan. Leunclav.* in Apolog. quam pro *Zosimo* contra *Evagrium*, aliosque scripsit.

Henricus Stephanus in Epist. ad *Philippum Sydneium*. *Zosimum*, veritatis & eruendæ è tenebris, & in lucem proferendæ valdè studiosum fuisse ait.

Easdem res (*de Rebus Gestis Cæsarum*) *Eunapius*, & *Zosimus*, tractârunt, & ita tractarunt, ut *Zosimus Eunapium* propè descripsisse visus sit: ut à quo solùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichonem* conviciis proscindat: item quòd brevior, & planior *Eunapio* sit, nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.

Zosimi Romanarum Historiarum libri 6. à *Cæsare Augusto* usque ad ann. *Christ.* 410. prodierunt Græcè cum *Ioann. Leunclavii* Interpr. & *Frid. Sylburgii* Notis in

Tom.3.Historiæ Rom. Scriptorum ab eodem *Sylburgio Franc.*1590. in Fol. editæ. Prodieruut itidem *Oxonii* 1680. in 8.

VINCENTIUS.

Clar. A. D. CCCCXXXIV.

GAllus, *Tulli Leucorum* natus, ex Milite seculari *Monachus* & *Presbyter Lerinensis*, scribebat ann.434. Obiit circiter ann. 440. aut paulò post. *Gul. Cave.*

Primò militiam secularem sectatus, militiæ *Lirinensis* excubias, ut verbo *Sidonii* utamur, posteà desudavit: ubi factus monachus & *Presbyter*, elegantissimum illud *Commonitorium* scripsit adversùs *Hæreses*, quod toties bono publico editum est. At Vir modestissimus, utilitatem potiùs *Christianorum* spectans, quàm terrestris gloriæ vanitatem, quemadmodum de se dicebat *Salvianus*, nomen huic operi suum subtraxit, quod sub *Peregrini* nomine vulgavit. *Steph. Baluz.* Notis ad *Vincent. Lirin.*

Vir in *Scripturis Sanctis* doctus, & Notitiâ *Ecclesiasticorum Dogmatum* sufficienter instructus composuit ad evitanda *Hæreticorum* collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem, quam absconso nomine suo, titulavit: *Peregrini* adversus *Hæreticos*. Cujus Operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, & uno in libro edidit. *Gennad.* de Script. Eccles.

Vincentii liber contra prophanas *Hæreseon* novitates, Opus est eruditum & acutum, quodque *veritatis* adversariorum fraudes detegat, atque impugnet. *Pontificii Doctores* de hoc *Vincentii* libro multùm gloriantur, & *Catholicum* illud suum superbè jactant. *Illyric.* Catal. Test. Verit.

Vincentius Monasterii *Lirinensis* Presbyter æqualis *Cassiani* fuit, quippe qui paulò post *Concilium Ephesinum* se scripsisse testatur, id est, tribus annis post *Concilium* celebratum. Scripsit opusculum parvum mole, sed virtute maximum, de *prophanis vocum novitatibus*. Libellus extat, & utilissimè legitur. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Hunc *Vincentii* libellum planè aureum vocat *Baronius* Notis in Martyrol.

Idemque *Baronius* Tom.5. ann.434. ait: ut vix sit reperire, qui paucioribus Chartis majora concluserit.

Commonitorium Vincentii Lirinensis nunquam homini *Christiano* deponendum manibus putem; imò instar quotidiani *Enchiridii* circumferendum, ut solidum Beatitudinis nostræ documentum eleganter & nervose literis ab eruditissimo homine signatum; utinam non paulò copiosiùs. *Barth.* l.18. adv. c.7.

Vincentius Monachus & Presbyter Monasterii *Lerinensis* insulæ. Natione *Gallus*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, & secularium literarum non ignarus, vitâ & moribus clarus. Extat ejus insigne opus, quod sub *Peregrini* nomine composuit, à veteribus doctoribus percelebrè laudatum, de erroribus & Collegiis Hæreticorum fugiendis. *Trithem.*

Si quis diligentiùs pensitabit, dicet scriptum esse eruditum & acutum, quodque

que *Haereticorum* fraudes clarè in apertum producat, detegat atque egregiè impugnet; quin & præsens valdè remedium & antidotum quasi contra eorundem venena ministret: in quo ipsius Scriptoris vis ingenii elucet, & doctrinæ magnitudo. *Magdeburgens* Hist. Cent. V.c.10.

Vincentius Peregrini nomine Commonitoria scripsit, quibus nihil in eo genere majore judicio aut acutiore Stylo conscriptum memini *Petr. Pithaeus* præfat. in *Salvian.*

Edo in usus vestros duo ex Ecclesiasticâ Antiquitate scripta; unum S. *Augustini*, libros videlicet ejus de Doctrinâ Christianâ, quibus appendicem addidi librum de *Fide & Symbolo*; alterum *Vincentii Lerinensis*: utrumque sicut celebritatis ita quoque utilitatis maximæ. Complectuntur enim Introductionem in universum studium Theologiæ, & cùm ad Scripturæ Explicationem, tum ad tractationem controversiarum sive confutationem Hæreticorum viam muniunt. *Georg. Calixt.* in Procem. libris 4. *Augustin.* de Doctrinâ *Christ.* & *Vincent. Lerin.* Commonit. præmisso.

Vincentius Monachus *Lerinensis* jam ab annis plusquàm mille ducentis vivebat. Interea tamen ut ait Card. *Perronius* ejus scripta ex usu concinno esse nunquam desinunt. Et sanè illis non modo ævi sui *Novatores* adoritur, sed etiam arma ministrat ad profanas *Novitates* oppugnandas, omnium *Haereticorum* qui adversus *Ecclesiam* insurgere potuerunt vel unquam poterunt. *Eruditorum Ephem.* Gall. Tom. 12. pag. 335.

Laborat *Vincentius* suspicione *Semi-Pelagianismi*, qui tunc vigebat in illo *Monasterio.* Unde & nonnulli censent, *eundem* esse, qui objectiones illas proposuit, quas *Prosper* appellat *Vincentianas* & refutat, ut sunt *Vossius* & *Kivetus*, ille Hist. *Pelag.* l. 1. c. 9. iste l. 4. Critic. Sacr. c. 24. Quod tamen *Baronius* in Notis ad Martyrologium die 24. Maii prorsus impugnat. & Tom. 5. ann. 431. Lerinensem pro *Catholico* & hoste *Pelagii* habendum operosè contendit. Novissimè tamen *Ioannes Dallaeus*, c. 2. lib. de *Usu Patrum* confirmat, & *Sanctum* salutari admiratur. Nam in Martyrologio Romano sic legimus: *D 9 Kal. Iunii in Monasterio Lerinensi celebratur Natalis S Vincentii Presbyteri, doctrinâ & sanctitate conspicui. Ios. Arudius* in *Lexic.* Antiquit. Eccles. p. 1011.

Extat *Vincentii Lerinensis* Commonitorium adversus Hæreses, *Parisiis* 1619. 4° & cum *Salviano* ibid. 1669. 8° à *Stephano Baluzio* editum.

SOCRATES.

Patriâ *Constantinopolitanus*, officio *Scholasticus*, *Helladii* & *Ammonii* in Grammaticis Discipulus, *Novatianis* paulò faventior, claruit & scripsit ann. 440. Extat *Historia Ecclesiastica* stylo non admodum splendido Gr. Lat. *Paris.* 1668. Fol. Edit. *Vales. Gul. Cave.* Clar. A. D. CCCCXL.

Historiam libris septem condidit, orsus inde, ubi *Eusebius* desiit. id est, à *Constantino*, usque ad *Theodosium* Juniorem, per ann. 140.

Novati partibus eum favisse pluribus è locis manifestum est. Nàm (quod observavit doctissimus *Jacobus Billius*) nihil libentius fecit, quàm ut non modò oblatâ, sed etiam interdum quæsitâ occasione in *Novatianorum* laudem multa commemoret. Et si quis pio zelo incensus *Novatianos* acriùs insectetur, hujus nomen existimationemque perstringere ac labefactare studuit. Sed ita obliquè, ut minùs perspicaci lectori non tam dolori suo atque iræ obsequi, quàm veritatis rationem habere videatur. *Jacob. Bill.* l.1. Observat. Sacrar. c. 26.

Sanè *Novatianis* favere, nulli obscurum esse potest, qui legerit. *Voss.* de Hist. Græc.

Claudicat veritas in *Socrate* Sectæ *Novatianorum* addicto, & in *Sozomeno* eâdem tincto fuligine. *Baron.* præfat in Annal. Eccles. p 2.

Photius in Biblioth. Cod. XXVIII. censet; *Socratem* nec habere stylum admodum splendidum, nec in dogmatibus esse accuratum.

Tandem verò (*Socrates*) abjectâ causidicinâ, ad scribendum *Ecclesiasticam Historiam* animum suum applicuit. Quâ in re, & judicio & diligentiâ usus est singulari. Ac judicium quidem, declarant observationes ac sententiæ passim in libris ejus intextæ; quibus, meo quidem judicio, nihil est illustrius. Diligentiam verò, cùm alia multa testantur, tum illud inprimis, quod temporum notam, id est, *Consulatus* & *Olympiadas* sæpenumerò apponit, præsertim ubi res quasdam majoris momenti commemorat. —— In scribendâ autem Historiâ, usus est *Socrates* stylo simplici atque abjecto, idque de industriâ; quo ab omnibus faciliùs intelligi posset, ut ipse testatur in exordio libri primi ac tertii. Illud enim sublime & ornatum dicendi genus, Panegyricis potiùs orationibus, quàm rerum *Ecclesiasticarum* Historiæ convenire existimavit. *Henr. Vales.* de vitâ & Script. Socratis.

Potuit quidem *Socrates* noster favere *Novatianis*, seu quòd necessitudine ac familiaritate iisdem conjunctus esset, seu quòd eorum disciplinam atque abstinentiam probaret. Fuit enim, quantum quidem ex ejus libris colligere possumus, paulò severior. Sed *Novatianum* illum fuisse, ægrè admodum mihi persuaserim; præsertim cùm ex aliquot locis, quæ in ejus Historiâ occurrunt, contrarium mihi videar deprehendisse. Primùm enim in l. 2. c. 38. τοὺς τῆς ἐκκλησίας non semel appellat *Catholicos*, eosque opponit *Novatianis*. *Novatianos* ergo extra *Ecclesiam* fuisse agnoscit. Quod profectò nunquam faceret, si *Novatianam* sectam amplexus fuisset. Sed & in libro sexto, c. 20. & 23. *Novatianos* inter *Hæreticos* nominat, cum *Arianis* scilicet *Macedonianis* & *Eunomianis*. Denique ex capite 19. ejusdem libri apertè colligitur, *Socratem Novatianum* non fuisse. *Henricus Vales.* ibid.

Hanc igitur *Historiam Ecclesiasticam*, quæ cunctis *Christianis* valdè necessaria comprobatur, à tribus *Græcis* auctoribus mirabiliter constat esse conscriptam: uno scilicet *Theodorito*, venerabili Episcopo, & duobus disertissimis viris, *Sozomeno* & *Socrate*. *Cassiodor.* in Præf. Hist. Tripartit.

Socratem, Theodoretum, & *Sozomenum Epiphanius Scholasticus* Latinè transtulit, Magno *Aurelio Cassiodoro* id postulante, qui ex tribus istis unum corpus confecit.

cit edidítque, unde *tripartitam Historiam* appellatam ex ipso constat. *Whear.* Sect. 34.

Socratem in re Chronologica aliquandò hallucinari, videtur *Baronio*.

Franciscus Turrianus ipsum mendacii accusat non uno in loco.

HERMIAS SOZOMENUS.

ORtu, ut videtur, *Palæstinus*, Advocatus *Constantinopolitanus*, claruit anno 440. Extat *Græc. Lat. Historia Ecclesiastica*, in quâ sæpè à *Socrate* dissentit, *Par.* 1668. fol. cum Notis *Valesii*. Hanc editionem ut & *Socratis* expresserunt *Moguntini* anno 1677. fol. verùm longè infra *Parisiensem* subsidet ista editio. *Gul. Cave* in Chartophyl. Clar. A. D. CCCCXL.

Hermias Sozomenus, dictus *Scholasticus*, *Salaminius*. Scripsit *Historiam Ecclesiasticam* libris 9. à tertio Consulatu *Crispi* & *Constantini* jun. seu An. *Chr.* 324. usque ad 17. Consulatum *Theodosii* jun. id est, usque ad ann. 439. Inscripsit illam *Imperatori*; sed partem ejus, continentem res gestas Annorum 20. ab anno nempe 400. amisimus. Nimium *Theodoro Mopsuesteno* tribuere videtur *Gregorius* M. nisi hic se fefellit, *Socratem* intelligens fortè. Pœnitentiæ publicæ gradus exactè describit. *Novatianis* quibusdam paulò æquior fuisse dicitur. Obiit anno 450 *Hofman.* in lexic. suo.

Apud *Gregorium* M. l. 6. Epist 95. hujusmodi de eo judicium est: *Sed ipsam quoque Sozomeni Historiam sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur: & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat; atque ad diem usque obitûs sui magnum doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet.* Quod de *Theodoro Mopsuestiæ* ait, id hodiè in *Socrate* non legas; sed in *Theodoreto*. Quare videri possit in *Gregorio* memoriæ error. Sed verisimilius est, scripsisse hoc *Sozomenum* in iis, quæ deperierunt. Nam ipse *Sozomenus* refert in præfatione, se Historiam suam produxisse usque ad Consulatum *Theodosii* junioris septimum decimum: ut penè viginti annorum Historia desideretur. Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 20.

Cardinalis *Baronius* Tom. 4. ad annum 439. hôc modo interpretatus est verba prædicta *Gregorii* M. dicendo, nimirùm, *ab Ecclesiâ R. Sozomenum Theodori Mopsuestiæ laudatorem non recipi: in reliquis quæ vera dixit, quomodo potuit ab Ecclesiâ non recipi?* Præterea à *Gelasio* Papâ (cui nemo ob auctoritatem atque doctrinam refragari potest juxta ipsum *Cardinalem*) constat, *Sozomenum* non rejici, sed majoris fidei haberi quàm *Eusebium Cæsariensem*; ejusque *Historiam* majoris æstimationis apud *Photium* quàm *Socratis* fuisse. Denique *Melchior Canus* ait, in *Concilio Florentino*, cui interfuit Imperator *Paleologus*, testimonium *Sozomeni*, non solùm usurpatum, sed etiam probatum. *Whear* in Meth. legendi Hist. Civ. Sect. 35.

In scribendâ autem Historiâ usus est *Sozomenus* stylô, nec depressô nimis nec turgido, sed qui inter utrumque medius incedit. Qui quidem stylus *Ecclesiasticarum* rerum scriptori optimè convenit. Et *Photius* quidem in *Bibliothecâ*, dictionem *Sozomeni* præfert dictioni *Socratis*. Cui nos libenter accedimus. Sed

quantum elegantiâ dictionis vincit *Sozomenus*, tantum *Socrates* judicio vincit. Nam *Socrates* quidem tum de viris, tum de rebus ac negotiis *Ecclesiasticis* optimè judicat. Nihil est in illo nisi grave ac serium. Nihil quod tanquam superfluum possis expungere. Contrà verò in *Sozomeno* quædam occurrunt levia ac puerilia. Cujusmodi est in libro primo excessus ille de conditu urbis *Hemonæ*, & de *Argonautis*, qui navem *Argo* humeris suis per aliquot stadia transportarunt. Item descriptio illa *Daphnensis* suburbani, quæ habetur in libro sexto: Item observatio illa de pulchritudine corporis, ubi agit de *Virgine* illâ apud quam diu latitavit Beatus *Athanasius*. Denique liber nonus nihil ferè aliud continet quàm eventus Bellicos, quibus nihil commune est cum *Historiâ Ecclesiasticâ*. *Henr. Vales.* de vitâ & scriptis *Sozomeni*.

Sed & dictio ipsa *Sozomeni* quam *Photius* dictioni *Socratis* anteponit, vitiis suis non caret. Observavi enim, periodos à *Sozomeno* non aliter inter se connecti quàm per *particulas* illas δὲ & τὲ, quibus nihil est molestius. Quòd si quis *Epistolam* illam attentiùs legerit quâ *Sozomenus* Opus suum juniori *Theodosio* nuncupavit, inveniet profectò id quod dixi, *Sozomenum* non magnum *Oratorem* fuisse. *Idem* ibid.

Uter plagiarius sit, *Socrates* ne an *Sozomenus*, difficile est dicere, cùm ambo iisdem temporibus vixerint, ambo principatu *Theodosii* junioris, Historiam suam scripserint. Itaque in hujus Quæstionis disceptatione, utendum est conjecturâ. *Idem* ibid.

Sozomenum in Chronologiâ sæpè errasse censuit *Baronius*.

SALVIANUS.

Clar. A. D. CCCCXL. ORtu *Gallus*, Presbyter *Massiliensis*, claruit ab anno 440. & deinceps magis magisque inclarescere cœpit; in vivis adhuc erat anno 495. *Scripta* ejus *Parisiis* excusa sunt Anno *Dom.* 1669. 8°. *Gul. Cave.*

Salvianus plurima *Opera* scripsisse fertur, sed nunc extant solùm, quod ego sciam libri octo de *Providentiâ*, & *Judicio Dei*, & libri quatuor de *Ecclesiâ*, sub nomine *Timothei*, in quibus ita exaggerat vitas *Christianorum* & maximè *Clericorum* sui temporis, ut nimius videri posset, nisi ex vero zelo gloriæ *Dei*, & salutis animarum Oratio ejus proficisceretur. *Bellarmin.* de script. Eccles.

Salvianus humanâ & divinâ litteraturâ instructus. *Phil. Labbe.*

Divinarum & humanarum literarum Scientissimus. *Hofman.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis sufficienter instructus. *Trithem.*

Salvianus Presbyter *Massiliensis*, cultus ac pius *Auctor*, novus sui temporis *Hieremias*. *Joan. Bona* Card.

Nihil ei videtur ad absolutam eruditionem defuisse. Et ut est sanè mirus in castigando artifex, ita est in docendo Magister acerrimus. *Centur. Magd.* l. 5. c. 10.

Scripsit hic *Latino*, candido & succincto sermone multa laudatissima opuscula. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Liber ejus de *Providentiâ Divinâ* verè aureus est, multæ eloquentiæ, pietatis

& doctrinæ, meritoque omnibus legendus. *Quenstedt.*

Eximius scriptor *Salvianus*, sanè diligenti lectione dignus est. *Barth.* l. 43. cap 16.

Iosephus Scaliger Scriptorem *Christianissimum* appellat.

Gallicæ Gentis Episcoporum magistrum vocat *Taubmannus* Notis in *Plautum.*

Salviani Opera *Conradus Rittershusius* erudito Commentario illustravit. Quo nomine gratias illi egit *Casaubonus* hisce verbis: *Salvianum* verò qui pluris faciat quàm ipse facio, non facilè invenias. Itaque pro eâ Operâ, quæ illi optimo Scriptori à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. *Casaub.* in Litter. ad *Rittersh. Londini* prid. Kal. Jan. 1611.

Salvianus & *Vincentius Lirinensis*, viri, quantum ferebat mala seculi illius fortuna, & eloquentissimi & veræ pietatis ac sinceræ religionis amantissimi. Scripserunt enim illi adeò purâ ac tersâ *Latinitate* ut desiderari præterea nihil possit in scriptoribus adeò remotis à seculo *Divi Augusti* & *Titi Livii*. Res verò *Religionis* ac *Morum* eo veri amore ac caritate erga miserrimos ætatis suæ mortales, eâ in *Deum* pietate prosecuti sunt, ut planè appareat nihil aliud efficere eos lucubrationibus suis voluisse nisi ut *Humanum Genus* ad sanam mentem & ad Divinorum beneficiorum agnitionem retraherent. *Steph. Baluz.* in Epist. ad *Abbat. Iac. Nic. Colbert.* dat. *Lut. Paris.* 4. Kal. Jul. 1669. Oper. *Salvian.* & *Vincent. Lirin.* præfixâ.

Salvianus quam pulcher est hic liber, & quâ pulchra simplicitas! Scaligerana 2.

Salvianus Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, humanâ & divinâ literaturâ instructus, &, ut absque invidiâ loquar, Episcoporum Sanctorum *Salonii* & *Verani* magister, scripsit scholastico & aperto Sermone multa. *Gennad.* de Script. Eccles.

Salvianus, magni nominis Episcopus sui temporis fuit, laudaturque ab *Eucherio* Episcopo *Lugdunensi* simul cum *Vincentio*, quos Sanctos viros eloquentiâ & doctrinâ eminentes fuisse tradit in præfatione ad libros de *Quæstionibus* Veteris ac Novi Testamenti, quos ad *Salonium* inscripsit, ad quem etiam *Salvianus* eosdem suos commentarios dedit. *Baron.* ad ann. 428.

Salvianus Treveris oriundus, quem *Massiliensem Episcopum Possevinus, Sixtus Senensis, Bellarminus*, & cum iis alii è recentioribus multi faciunt, cùm tamen *Presbyterum* tantùm *Massil.* fuisse, ex incorruptis Codicibus *Gennadii Massiliensis*, coætanei, liquidò constet, imò ipsa Episcoporum Masil. successio & Chronologia id edoceat: Vivente enim *Salviano*, *Venerius* anno 428. fuit Episcopus, cui, *Gennadio* teste, successit *Eustachius*, & huic, *Græcus*, auctore *Sidonio Apoll.* tùm *Cannatus*, &c. referentibus *Sanmarthanis*, Tom. 3. *Gall. Christ.* f. 642. Major adhuc est audacia *Philippi Elsii*, Ord. August. qui eremitam *Salvianum*, & *Augustinianum* facere contendit, castigati propterea à *Labbeo* p. 322. de Script. Eccles. *Olearius* in Abaco Patrum.

* *Conradi Rittershusii* Commentarius in *Salviani Massiliensis* Opera, inter Libros expurgandos numeratur in *Indice Madrit.* impresso Anno 1667.

TIRO PROSPER.

Clar. A. D. CCCCXLVI.

AQuitanicus, *Valentiniani* temporibus fuit, quem *Burdigalensem* vocat *Ioannes Aventinus: Leonis Papæ* primùm Notarius, ac pòst Episcopus *Rhegiensis* fuit. Multa præclara scripsit pro *Gratiâ Christi* contra *Pelagianos*, seseque S. *Augustini* Discipulum & defensorem acerrimum demonstravit, uti loquitur *Bellarminus* de Script. Eccles. *Chronologiam* suam terminavit Anno 435. quo creditur obiisse. Scripsit porro *Poëma*, contra *Ingratos*; Librum contra *Collatorem*, &c. Quæ omnia sæpiùs Edita. Libri tres de *Vitâ Contemplativâ*, *Iuliani Pomerii* sunt, falsò *Prospero* tributi. Sic duo libri De *Vocatione Gentium*, nec *Ambrosii*, nec hujus *Prosperi*, nec *Prosperi*, Episc. *Aurelian.* cujus *Sidonius Apoll.* meminit, in Epist. nec *Prosperi*, qui An. 527. Concilio *Carpentoractensi* subscripsit, sed *Afri* cujusdam sunt, qui ad *Demetriadem* Epistolam scripsit. *Hofman.*

Quo eodem *Leonis* tempore in *Italia Prosper* claruit, qui ex *Hispaniâ* originem duxit, vel (ut rectiùs alii tradunt) ex *Aquitaniâ*: qui cùm chlamydatus *Romam* miles venisset, à *Leone* Pont. Max. benignè susceptus, & ad aliam militiam longè feliciorem translatus est, Leonisque ipsius scriba fuisse creditur. Quin *Gennadius*, Epistolas *Leonis*, ait, adversus *Eutychem*, quæ adhuc leguntur, ab ipso *Prospero* dictatas esse, sunt qui credunt. Certè ab ipso *Leone* non multò pòst *Regii Lepidi* Pontifex est institutus, ubi cùm doctrinâ, tum Sanctitate floruit. Longior vobis videri possim, si omnem ejus vitam percurrere velim, quam non contemnendo stylo *Flaminius* pater complexus est: ut missam faciam quæ in Ecclesiâ legitur, & quam breviter *Gennadius* in suo de viris illustribus attigit. Poëticam ejus nunc ego tantùm attingam, in quâ (ut ea ferebant tempora) excelluit. Scripsit verò de *Providentiâ Dei* librum unum: περὶ ἀχαρίστων, id est, *de ingratis*, alterum, heroïco carmine. Scripsit & *Epigrammata* ex D. *Augustini* sententiis, omnia quæ leguntur. Item libellum alterum elego versu de *Diversis Causis*: *Odas* insuper & *Hymnos*, quorum aliquos citat *Beda*. Scripsit & *Prosper* alia pleraque solutâ Oratione, quorum magna pars extat, & ipse nonnulla legi. In Divorum quoque numero suis meritis relatus est, & *Regi Lepidi* maximè cultus. *Lil. Greg. Gyrald.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis nobiliter doctus; carmine excellens & prosâ, eloquio disertus, sensu profundus, ingenio subtilis, assertione nervosus, vita & conversatione sanctissimus. *Trithem.*

Vir acris ingenii, dictionis pressæ, nervosæ, & elegantis, magnam cum vitæ sanctitate divinarum & humanarum rerum eruditionem habens. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Prosper Aquitanicus acerrimus fidei defensor, in scribendo accuratus, sive soluta, sive ligatâ Oratione loquatur. *Sirmundus* in Notis ad *Sidonium Apollinarem* constanter negat hunc *Episcopum* fuisse. Imò *Laicum* fuisse & *Uxoratum* docet *Philippus Labbe. Ioan.* Card. *Bona.*

Laudatur à *Gennadio Prosperi* dictio, utpote (ut ait) scholastica atque nervosa.

nervosa. Eadem de eo *Marcellinus* in *Chronico*: Sed magno errore ibi, pro *nervosa* habet *verbosa Baron.* ad Ann. 466.

Vir certè erat magnæ eruditionis, nec minoris pro fide Catholicâ Zeli: adeo ut *Pelagianæ* Hæreseos ruinam illi præ aliis acceptam referat *Photius* Cod. 54. Uxoratum fuisse arguunt versus ad Uxorem suam, qui à *Beda* in fine libelli de re Metricâ adducuntur. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

Prosper Aquitanicus, Rhetor & Poeta seculi quinti disertus, sensu profundus & subtilis. Extat carmen ejus adversus *Ingratos*, item *de Providentiâ Dei* aliud; in quibus rariùs impingit in Nævos *Prosodicos*, quàm vulgò veteres *Ecclesiastici* solent. Constat *Pelagianis* infestum fuisse, eoque olim commendatum. *Borrich.* de Poët pag. 77.

De eleganti Carmine περὶ ἀχαρίστων (sic *Pelagianos* & *Semipelagianos* vocat, tanquam erga *divinam Gratiam* ingratos) quin ejus sit ambigit nemo. At carmen *de Providenti* hominis est *Pelagiani*: cui illud *Prosperi de Ingratis* subjungi solet, ut antidoti impleret vicem. Meritò verò judicium desideramus in *Antonio Flaminio Imolensi*, qui in *Prosperi* vitâ, carmen illud *Pelagianum* illius esse putavit: & tamen ab eo librum esse scriptum ait contra nefariam *Cassiani* hæresin *Vossl.* 1. c. 18. Hist. *Pelagiana*.

Dominus *Godeau* censet Poema contra *Ingratos* Epitomen esse omnium S. *Augustini* librorum in hanc materiam, eorum præsertim qui adversus *Julianum* scripti sunt. Addit ejus phrases mirabiles esse, meritoque pluribus in locis non sine stupore considerari quomodò *Sanctus* ille versificationis pulchritudinem cum argumenti spinis consociare valuerit. *Anton. Godeau* Approbat. *Versionis Gall.* ornatis hujus adversus *Ingratos. Gallicè.*

Quod satis mirum in hoc adversus *Ingratos* Poemate occurrit, juxta *Anonymi* Authoris sententiam, est quòd ἀκρίβεια circa Fidei dogmata in illo tam congruenter observata deprehendatur, quantumvis reluctantibus versuum coactione, genii que Poetici licentia; quòdque ibi cernantur veritates cum nativis Poeseos ornamentis, id est cum blanditiis liberalique audacia repræsentatæ quæ amœnitatem & ingenium pariter sapiat. *Anonymus Interpretes* Operis hujus, in suo *Prologo* Gallicè.

Gennadius in libro de *Viris Illustribus*: scribit Epistolam illam celebrem Sancti *Leonis* ad *Flavianum* contra *Eutychem*, existimari à Sancto *Prospero* fuisse scriptam. At certe si ulla Epistola S. *Leonis* est, illa omnino est, sive stylum, sive doctrinam *Leonis* attendas. Libri de *Vocatione Gentium* tribuuntur etiam S. *Ambrosio*, sed verè *Prosperi* sunt, non *Ambrosii*, ut supra demonstravimus, cùm de libris *Ambrosii* ageremus. Liber *de Providentia Dei* non videtur *Prosperi*, sed alicujus ex factione *Gallorum*: qui *Semipelagiani* sunt appellati. Legat prudens lector, & judicet. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Editio *Operum* ejus probatior *Coloniensis*, in 8°. anno 1630. Chronicon integrum edidit *Labbeus* Bibl. Nov. MSS. T. 1.

C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS

Clar. An. D. CCCCLXXII. Obiisse dicitur An. 4 2 XII. Cal Septembr.

PAtrem habuit, qui sub *Honorio* Imp. fuerit *Tribunus Notarius*, & Præfectus Prætorio *Galliarum*. Natus ipse sub *Theodosio* juniore, & *Valentiniano* 3. Ter utriusque militiæ Magister fuit, quater Prætorio Præfectus. Multùm auctoritate valuit apud *Augustos Petronium Augustum*, *Avitum*, *Majorianum*, *Aviti* etiam gener fuit, ac perfamiliaris *Theodorico Gothorum* regi: inter quem & *Majorianum*, *Sidonio* conciliante, pactum initum est. A *Majoriano* etiam *Comitis* honore auctus. Sub *Severo Augusto Averniam* adversus incursus *Barbarorum* defendit. Sub *Anthemio* etiam magno in honore fuit. Post varias verò dignitates jam quadragenarius, factus est *Arvernorum* Episcopus: ac tum totum se *Sacris Studiis* dedit, relictâ Poësi. Quantum autem valuerit *Poësi*, partim ostendit, quod in *Trajani* foro statuam meruit cum *Laureâ Apollinari*: partim elucet ex 24. Poëmatiis, quæ habemus. In Metra sæpiùs peccat. *Voss.* de Poët. Lat.

Sidonius Arvernorum Episcopus scripsit varia & grata volumina, & sanæ doctrinæ. Homo siquidem tam divinis quàm humanis ad integrum imbutus, acerque ingenio; scripsit ad Diversos, diverso metro, vel Prosâ compositum insigne Volumen, in quo quid in literis possit, ostendit. Verùm in *Christiano* vigore pollens, etiam inter *Barbaræ* ferocitatis duritiem, quæ eo tempore *Gallos* oppresserat, *Catholicæ* pater & Doctor habetur insignis. *Gennad.* lib. de Viris Illustr.

In *Sidonio*, ingens, ut apparet, ingenii vigor. Magis ob multas virtutes admirandus quòd præmortuâ Romanâ facundiâ hæc scripserit, quàm ob temporis vitia accusandus videatur. *Caussin.* lib. 3 cap. 14.

Nemo post Claudianum melior Poëta fuit, à quo deinceps cæteri omnem eloquentiam in affectatos illos Rithmos fregerunt, multa paucis includere, & consonis sententiarum clausulis velut harmonicum genus dicendi affectantes. *Barth.* lib. 57. cap. 11.

Scholasticissimus omnium Præsulum *Sidonius*. *Wibert. Gemblacensis.*

Vir ingeniosus & Cothurnatæ Eloquentiæ. *Vincent.* spec. lib. 21. c. 46.

Veteris studiosus elegantiæ, ita ut barbaricis Incursionibus obsoletæ, & penè antiquatæ *antiquæ facundiæ reductor & reparator* haberetur. *Savaro. in vitâ.*

Apollinare opus, Musis & Apolline dignum. *Idem ibid.*

In utroque dicendi genere Gallicum nescio quid & barbarum redolere videtur. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poët. Dial. 5.

Verba Antiquaria, & novata, & Phrasis dura, atque novata, & horrida, minùs multò notabilia sunt in oratione numeris adstrictâ: quod est animadvertere in multis, velut in *Sidonio Apollinare*, & Martiano Capellâ: quorum *Prosa* absurdissima est, *Versum* non penitus rejicias. *Lud. Viv.* lib. 3. de ratione *Dicend.* c. de Poëtic.

Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus, vir acris ingenii, & Cothurnatæ eloquentiæ, sed stylo duro & obscuro ob corruptum à *Gothis* seculum. *Io. Card. Bona.*

Notamus hodieque non proletariam in *Sidonii* scriptis eruditionem, & locuples sanè ingenium. Non inficiandum tamen, dictionem ejus duriorem subinde esse, & horridulam, immò quandoque tumidam. Ut taceam lapsus *Prosodicos*, & verborum quandoque novitates. *Borrich.* de Poëtis p. 77.

In Epistolis ac Carminibus supra modum literatus. *Rosin.* Antiq. Rom.

Unicè autem laudo & amplector *Sidonii* modestiam, qui se immeritò *Arvernæ Ecclesiæ* præpositum esse conqueritur. Gener is fuit *Aviti* Imp. Vir summâ morum sanctitate, Rhetoricis & Poëticis literis excultus. *Greg. Turonens.* l. 2. c. 21.

Sidonii Apollinaris, sive *Apollinaris Sidonii*, ita enim malumus cum doctissimis viris; ingenium magnum fuit; eloquentia in versu non vulgaris eo tempore nam de cæterâ melius sileri existimo, cùm infiniti alii eo tempore longè faciliùs scripserint. C. *Barth.* l. 49. c. 18.

Sidonius accuratus, aliquando etiam anxius; plenus electorum verborum & sententiarum, quas acutas brevi concludit gyro. *Iul. Cæs. Scalig.* De Re Poët. pag. 822.

Ies. *Rapinus* ait illum in improprietatem incidisse, dum affectat grandiloquentiam nec tamen Poeseos genium habet. Imò nec dubitavit alibi prætereà dicere, *Sidonium stylo* admodum arido minimèque sapido scripsisse.

Apollinarius Sidonius à vitâ moribusque *Modesti* nomen apud Librarios accepit. *Barth.* advers. l. 6 c. 1.

Claudius Mamertus Sidonium vocat eruditorum sui ævi peritissimum ac disertissimum, eique libros tres de *Animâ* adversus *Faustum* dedicavit. *Labbe.* de Scriptor. Eccles.

Editio illa Operum ejus non fastidienda, quæ *Parisii* cum Commentariis & castigationibus *Ioan. Savaronis* prodiit, item *Wouverii*, sed præfertur *Hanoviensis Elmenhorstii*; probatissima omnium *Labbei* cum notis *Iacobi Sirmondi*.

Plura si quis velit, consulat is *Ioannem Savaronem* & *Iacobum Sirmondum*, qui *Sidonii* nostri res gestas studiosè & accuratè collegerunt.

MARTIANUS MINEUS FELIX CAPELLA

Ætatis dubiæ Auctor. Vir Proconsularis, & domo *Carthaginensis* in vett. libris vocatur. Extant libri 7. *De Nuptiis Philologiæ*, primùm editi *Vicentiæ* anno 1499. curâ *Francisci Vitalis Badiani*; cum scholiis & observ. *Bonav. Vulcanii*, unà cum *Isidori Originibus*. fol. ann. 1577. emendati ab *Hugone Grotio Lugduni Bat.* anno 1599. in 8. quæ editio reliquis præstantior. Clar. An. D. CCCCXC.

Ut *Petronius*, sic & *Martianus Capella Satyræ* nomine opus suum inscripsit, quòd illius instar hoc opus & versibus & Prosâ scripserit, & utile dulci miscuerit

cuerit. Stylus Barbaries ipsa est: tantâ audaciâ, tantâ *figurarum* insolentiâ, ut vel in Poëta omnium confidentissimo non ferendæ sint: Stylus etiam tam spissâ caligine involutus est, vix ut explicari possit: doctus alioqui, & non vulgari eruditione refertus. *Africanus* fuisse creditur; si non erat, esse debuit; usque adeò horrido & coacto scribendi genere utitur. Incertum est, quo tempore vixerit; certum tamen est eum *Justiniano* fuisse antiquiorem, & ad *Proconsulis* evectum esse dignitatem. *Petr. Dan. Huet.* de *Orig. Fabul.* p. 79. 80.

De *Martiano Capellâ* judicium ecce *Ludovici Vivis! Sidonii*, inquit, & *Capellæ Prosa absurdissima est, versum non penitus rejicies.* Verum enim verò Scriptorem eruditum esse, & in *Historia* etiam *Ægyptiacâ*, ut alia mittam, probè versatum ignorare non potest, qui eum sedulò versaverit; laudatus propterea etiam *Scheinero* in *Rosâ Ursinâ*: sed vitio gentis, *Afer* enim fuisse traditur, & temporum, liberiùs sibi indulsit, Dictionisque *Latinæ* negligentior deprehenditur. *Ol. Borrich.* cogitat. de variis Lat. Ling. ætat. p. 21.

Martianus Felix Capella, etsi *Carthaginensis* fuit, *Latinè* tamen multa scripsit, sed novo quodam & affectato scribendi genere, quo plerique in terrâ *Africâ* usi sunt, ut *Apuleius*, *Tertullianus*, & *Fulgentius*. Carmina hic multa composuit, suis & libris inseruit. Ejus verò *Philologiæ* & *Mercurii Nuptiis* non aliud mihi esse videntur, quàm figmentum quoddam *Poëticum*, quod cum solutâ oratione, tum pedibus astrictum conscriptum sit. Parum ab aliis scriptoribus antiquis *Martianus*, quod sciam, celebratur, nisi in eo qui de *Disciplina Ecclesiasticorum* inscribitur, qui à quibusdam *Severino Boetio* attribuitur — Tametsi multa variaque in eo sit & exotica eruditio, nihilominus non est pueris ediscendus. Neque enim tenera ætas eruditioni, ut mea fert opinio, sed linguæ proprietati, & elegantiæ studere debet, & *Naturam* imitari, quæ nos quidem priùs verba formare, dein cum annis sapientiam assequi docet. *Lil. Gyrald.*

Scriptorem hunc verè eruditum, tamen barbarum non planè immeritò appellat *Jos. Scaliger* notis in *Cris. Voss.* de Hist. Latin.

Durum & verè *Latini* Sermonis æstimantibus barbariorem scriptorem esse *Martianum Capellam* non imus inficias: Ex eo tamen tot numero tantaque pondere discere possis, quot quantaque ex aliô paris molis quovis. Tota ferè ibi *Cyclopædia* novem Chartis absoluta est, cum innumeris interioris sapientiæ Mysteriis versu atque Prosâ oratione indicatis & propositis. *Barth.* l. 19. adv. cap. 16.

Martianus Capella auctor utilissimus ad veterum de singulis artibus liberalibus sententiam capiendam, nec dignus qui à *Criticis* adeò aspernabili titulo prostituatur ludibrio *Tulliastrorum*. *Idem* ibid. l. 7. c. 16.

Et fuit alioquin jam ante ipsos mille annos tanta *Capellæ* hujus auctoritas, ut qui eum teneret, videretur omnium Artium arcana nosse. *Barth.* ibid lib. 8. cap. 23.

Qui dictionem ejus solutam in culpam trahit, mitiùs judicabit, si temporum caliginem intuetur, & *Afrum* fuisse sciat, cui genti, si paucos excipias, sartago quædam loquendi non erat insueta. Spargit autem *Capella* per totum opus suum

metra

metra varii generis, non optimi quidem illa coloris, sed tamen nec ubique pessimi. *Borrich.* de Poët. p.80

Ad ipsum *Martianum* te relego, in quo plurima invenies, quæ nec discere tædebit, nec didicisse pœnitebit. Neque hoc ipsos barbari seculi homines latuit, apud quos quanti nominis fuerit *Capella*, vel solus *Turonensis* satis superque docebit, qui eum in fine libri non aliter nominat, quàm si *Aristotelem*, *Ciceronem*, *Varronem* nominâsset. *Hug. Grot.*

Rebus Latinus, verbis Africanus, durus innovator. *Dempster.*

GENNADIUS.

Massiliensis Presbyter, vixit tempore *Anastasii* Imp. & *Gelasii* Papæ: cui & opus de *Fide* dicavit. Episcopum vocat *Sigebertus*: uti & *Platina* in *Symmacho* facit. Sed Presbyter dicitur è *Wallafrido Strabone* de divinis officiis c. 20. Imò ipse sic se appellat in fine libelli de Illustr. Script. Ut verisimile sit, à *Sigeberto* eum confundi cum altero *Gennadio*, *Constantinopolitano*, qui *Leonis* senioris temporibus floruit: ut ex *Massiliensi* hoc *Gennadio* cognoscimus, item è *Nicephoro* l.15. c. 22 & 23. *Massiliensis Gennadii* duo libri extant: unus est de *Dogmatibus Ecclesiasticis*; quem falsò tribui *Augustino*, jam ante annos octingentos monuit *Ecclesia Lugdunensis* in iis, quæ de *Godscalci* causâ adversus *Ioannem Erigenam Scotum* scripsit. Alter liber, cujus unius causâ hîc ejus meminimus, est is, quem conscripsit de *Illustribus Ecclesiæ Scriptoribus*. Eum & *Cassiodorus* commendat libro de divinis lect. c. 17. Manuscriptus extat in *Bibliothecâ* publicâ *Academiæ Cantabrigiensis*, & *Bibliothecâ* Collegii S. *Benedictini*, eadem urbe. Reliqua *Gennadii* perierunt. *Voss.* de Hist. Lat. Clar. An. D. CCCCXCII.

Gennadius Massiliensis Presbyter & posteà Episcopus vixit tempore *Gelasii* Papæ, circa an. Dom. 490. nam ad ipsum *Gelasium* misisse librum suum de *Fide* testatur ipse *Gennadius* in extremo libro suo de *Viris Illustribus*, quamvis non in omnibus *Codicibus* liber *Gennadii* inveniatur completus. Scripsit librum de *Ecclesiasticis Dogmatibus*, qui extat inter libros S. *Augustini*, & hic esse creditur liber, quem ipse misit ad *Gelasium*.

Scripsit etiam librum de *Viris Illustribus*, in quo suspicionem non parvam reliquit suæ non rectæ fidei. Laudavit enim *Cassianum*, & *Faustum* qui *Semipelagiani* fuerunt; & S. *Prosperum* depressit, qui pro gratiâ *Dei* contra *Pelagium* fortissimè dimicavit. Scripsit præterea multa alia, quæ ipse commemorat in extremo libro de *Viris Illustribus*: Sed ea non extant, aut certè ad manus meas non venerunt. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Gennadius Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, vir in divinis Scripturis eruditissimus & sæcularium literarum non ignarus, *Græco* simul & *Latino* ad perfectum instructus eloquio, multa conscripsit opuscula & de Græco in Latinum Sermonem non pauca volumina Antiquorum Patrum traduxit. *Trithem.*

Hujus quoque [*Symmachi* Pont. M.] tempore Ecclesiam Dei multum

juvit *Gennadius Massiliensis* Episcopus, qui diligens *Augustini* imitator, & librum de dogmatibus composuit: & quid cuique ad salutem necessarium esset, declaravit. Scripsit item de *Illustribus*, *Hieronymum* imitatus. *Platin.* de Viris Pontif.

Nec verò potest aut debet tanto cum fastidio *Gennadii* auctoritas declinari, admittendo ejus lapsum. Nam *Adrianus* Papa Epist 3 ad *Carolum Francorum* Regem de ipso perhonorificè loquitur, testemque producit, & cum laude tanquam scriptorem usquequaque Catholicum allegat in suæ causæ præsidium pro veneratione reliquiarum sanctarum, ubi etiam *Pontifex* titulo *Sanctitatis* eundem honestat. Unde colligit *Suarez Gennadium* nunquam fuisse *Pelagianum*, quia si fuisset Hæreticus, non tanto honore ab *Adriano* Papâ ad fidei dogma confirmandum allegaretur. *Ioh. Bapt. Guesnay* in suo *Cassiano Illustrato*.

Sic igitur concludimus, satis gravem caussam non esse, cur *Gennadium* in *Semipelagianorum* numerum reponamus: Ut qui de absolutâ quidem *Prædestinatione* dissenserit ab *Augustino*, quod illi cum multis Catholicorum commune fuisse, suo loco comprobabimus; at fortasse necessitatem gratiæ non negârit ἁπλῶς, verum ejus duntaxat, quæ fluat ab intentione *Dei* absolutâ, eóque certò & infallibiliter semper operetur. *Voss.* Hist. Pelag. l. 1. c. 10.

Pelagianismi notâ eximunt libri ab eo contra *Pelagium* scripti: nec Gratiæ prævenientis necessitatem ab eo sublatam esse (quæ propria erat Semipelagianismi nota) manifestò liquet: Adeo ut Scriptoribus Catholicis jure accenseri queat. *Gul. Cave* in Hist Literar. Script. Eccles.

Quamvis *Gennadius* in suo de Viris illustribus libro non mediocri diligentia usus fuerit, observatur tamen cum minori curâ exoticos Scriptores quam conterraneos perquisivisse & retulisse, ac Authorum ejus plerosque Gallos esse, paucissimos verò ex aliis Imperii Provinciis. *Eruditorum Iudicia, Paris.* 1685. per *Dom. Baillet*, Gallicè.

In *Gennadii* libro de *Viris Illustribus* nonnulla quædam fuisse ab interpolatore addita, censet *Labbeus*.

Extat Liber de *Scriptoribus Ecclesiasticis Antuverpiæ* 1639. Fol.

(Integrior verò extat in Cod. *Corbeiensi*, cujus specimen dedit Mabill. Anal. T. II. p. 42.)

Extant de *Dogmatibus Ecclesiastici* libri duo cum observationibus *Geverharti Elmenhorstii*. Additæ sunt *Martialis Lemovicensis* duæ Epistolæ *Hamburgi* in 4°. an. 1614.

HESYCHIUS.

Claruit An. Dom. D.

ALexandrinus, Grammaticus nobilis, & fortè Christianus, ad *Eulogium* quendam Lexicon vocum *Græcarum* scripsit, in quô multæ rarissimæ voces ac difficillimæ phrases explicantur, plurimis encomiis ab Eruditis commendatum. Nitida ejus est editio quæ nuperrimè an. 1668. in 4. cum notis *Iunii*, *Scaligeri*,

Scaligeri, Salmasii, Palmerii, Guieti, Sopingii, Coccei, Gronovii, Tanaquil. Fabri, accurante Cornelio Schrevelio Lugduni Bat. & Roterodami. Typis prodiit, additô etiam per *Pricaum* Indice auctorum omnium, quos ille citat, ex Officinâ *Hackiana. Ioan. Hallervord.* Biblioth. curios.

Hesychius, doctissimus ille Grammaticus, & cujus liber pro Thesauro eruditis esse debet. *Tanaquill. Faber* l. 1. Epist. p. 108.

Glossographorum longè princeps. *Casaub.* in *Athenaeum.*

Grammaticorum Alpha. *Montac.* orig. Eccles. Tom. 1. part. poster.

Equidem ita semper judicavi, omnium veterum Criticorum, qui hodiè extant, eruditissimum illum esse. *Casaub.* Epist. 198.

Omnium veterum Criticorum, quos habemus hodiè longè, si quid judico, doctissimus, & seriò Graecantibus apprimè utilis. *Casaub.* Ep. 265.

Ille verò omnium sui generis eruditione praecipuus, sed *Glossographus* potiùs quàm linguae *Aristarchus. Eusthat. Suvart.* l. 1. Analect. c. 1.

Iulius Scaliger in lib. de subtilitate futilem & planè Grammaticum autorem nominat.

Hesychii Lexicon *Graecae* Linguae thesaurum ducebat Praeceptor in *Graecis* meus *Bonaventura Vulcanius.* Qui & *Gentilem* non *Christianum*, fuisse censet. Mihi ille, quem *Gentilem* fuisse *Suidas* putat, diversus ab hoc videtur. Sanè *Lexici* scriptor tam multa admiscet è Scripturis, eorumque Graecis Interpretibus, ut non aliud liceat suspicari. *Voss.* de Philol. p. 37.

Ex nudâ *Indicis* percursione, structorem vocabularii illius (rem nondum omnibus creditam) parebit Christianum fuisse. Quis enim (ut *novi Foederis* ῥήσεις mittam) *Evangelistas, Apostolos, Prophetas, Prophetarum expositores*, à verâ fide alienus suo operi inseruisset? *Pricaeus* praefat. ad Indic. *Hesych.*

Hesychio qui testimonia Veterum Auctorum exsecuit, piaculum inexpiabile fecit. Plurima enim bonorum Scriptorum loca paucis verbis illustrat doctissimus omnium Grammaticorum, quae nisi coram Glossis suis videas, vix sentias quàm sint erudita. *Casp. Barth.* ad Claud. p. 1102.

Vix centesimam *Hesychii* partem habemus, & saepè pro gemmis, auro, argento, saepè, inquam, meros carbones, & lutum lutulentum imperiti homines substituerunt. *Tanaquil. Fab.* l. 2. epist. p. 58.

Hesychius optimus Author est. Epitome nobis tantùm restat, citationes omittuntur. *Scaligerana posterior.*

Hesychii & *Erotiani* Lexica ad *Hippocratem* intelligendum maximo erunt adjumento; quorum hic ex professo ipsius *Hippocratis* dictiones exactissimè perpendit enarratque, ille verò fuit optimus Grammaticus. *Scaligerana. prima.*

Hesychii Lexicon magni aestimabant *Heinsius* atque *Salmasius.*

Graecorum Lexicographorum par illud nobile, *Hesychius* & *Suidas*, in Scholis Grammaticis, auditu vix notum, nedum manibus tritum; & Opera eorum (virorum clarissimorum) quamvis fundamenta fuerint *Lexicorum* subsequentium, iis superstructorum; nihilominus tamen, Latinè etiam reddita, adeò

cura

curta sunt, & abstrusa; ut penè mutilum prorsus esset, & vix Operæ pretium, tyronum usui ea exhibere vestiganda. *Gul. Robertson.* in Præf. ad *Schrev.* Lexic.

Ex omnibus quorum ad nos scripta pervenerunt, nullus ferè est, qui à *Vetustate* pejus fuerit acceptus, quàm hic noster Scriptor, verè πολυμαθέστατος, verè undecunque doctissimus, & omnis *Antiquitati* peritissimus; cujus *Lexicon* nihil aliud est, quàm perpetuæ *Auctorum* Glossæ & Interpretationes, & antiquæ eruditionis penu; & in quo non *Græcia* totius modò, sed ex parte & *Orientis*, ut *Dan. Heinsius* in *Aristarcho* suo ait; eruditio conclusa jacet. *Cornel. Schrevel.* in Præfat. ad Hesych. Lexic. 4°. Impres. Lugd. Batav. 1668.

Julius Scaliger ait *Hesychium* esse Authorem frivolum; absque eruditione ac minimè idoneum ad aliquid boni continendum, pertusoque canistro similem. Sed eum in hac sententia solum esse arbitror. ——

Lexici hujus editio omnium absolutissima est Hollandica anni 1668. tota *Græcè* cùm Notis *Variorum* in 4°. accurante *Schrevelio*. Sed quoniam hic Compilator mediocriter celebris sit, potior, à Dom. J. *Caspare Suvicero* expectatur, quam etiam brevi exstituram spes est. *Eruditorum Judicium* Parisiis 1685. per *Dom.* Baillet.

PROCLUS.

Clar.^m Ann. Dom. D.

LYcius, Philosophus, floruit Anno *Christ.* 500. *Syriani* discipulus fuit: *Marinum* verò discipulum & successorem habuit. *Scoeflerus* atque *Schrekenfuchsius* malè in tempora *Trajani* collocant. Extant sex ejus libri de Theologiâ *Platonicâ*, qui *Hamburgi* primùm prodiere an. 1618. Item supersunt ejusdem Commentarii in *Timæum* & libros de *Repub.* scripsit quoque de *Orphei*, *Pythagoræ* & *Platonis* consensu in *Oraculis* libros decem, aliaque quæ *Suidas* commemorat. *Konig.*

Hic est ille *Proclus* (inquit *Suidas*) secundus à *Porphyrio*, qui impuram suam & contumeliosam linguam adversus *Christianos* exacuit. Sed adversus hunc calamum fœliciter strinxit *Joan. Philoponus. Gul. Cave* in Chartophyl.

Circa Ann. *Christ.* quingentesimum memoriam sui nominis consecrabat nobilis & *Grammaticus, Philosophus, Proclus Lycius*: cujus, inter alia multa, *Sphæram* habemus, imprimis agentem de *Circulis Cœlestibus*. Sed monumentis aliis plus laudis meruit: quia hoc opus exscripsit ex Isagoge *Gemini*, Geometræ & Astrologi; qui *Ciceronis* ætate viguit. Vertit *Procli Sphæram Thomas Linacer*, Scholiis illustravit *Erasmus Osualdus Schreckenfuchsius. Voss.* de Mathemat. p. 165.

Mirari satis non possum malignitatem *Procli*, quando Scholiis in *Cratylum Platonis*, *Aristoteli* exprobrat, quòd *Analytice* ejus à quovis non planè hebete, ac stupido intelligi possit. Nam nec ipse, qui hoc culpat, quoties Commentario in *Euclidem* aliquid in Scriptore eo improbat, ad *Platonicas* Methodos recurrit,

tir, sed omnia secundum *Aristotelis Analyticen* expendit. Nec si tanta est perspicuitas *Aristotelis*, ut omnes non hebetes eum intelligant, Philosopho id vitio sed laudi duci debet. Quis enim in tam necessario Argumento non malit dictionem perspicuam, qualis Philosopho convenit, quàm Mysticam & Symbolicam, cujusmodi eorum est, qui nolunt intelligi, ut magis sint admirationi? Quid quòd nec tam perspicua omnia sint in *Analyticis*, quàm videri vult *Proclus*. Quod veterum plerique agnoscunt. *Voss.* de Natur. Logic. p. 70.

Naturalis Philosophia adhuc sincera non invenitur sed infecta & corrupta: in *Aristotelis* Scholâ, per *Logicam*; in *Platonis* Scholâ, per *Theologiam Naturalem* in secundâ Scholâ *Platonis*, *Procli*, & aliorum per *Mathematicam*; quæ *Philosophiam Naturalem* terminare, non generare aut procreare debet. *Franc. Bacon.* Nov. Organ. l. 1 Aphorism. XCVI.

Proclus tum & in Philosophiâ & in *Mechanicis* florebat, neque *Archimedis* duntaxat celeberrimi Artificis cognôrat omnia, sed & ipse nova quædam adinvenerat: ab eo facta est Machina, quâ classis *Vitaliani* debellata est. Nam specula ex ære fabricasse ustoria *Proclus* fertur, eaque de muro è regione hostilium navium suspendisse, in quæ cùm radii solares impegissent; ignem inde instar fulminis erumpentem, classiarios ipsasque naves hostium combussisse; quod *Archimedem* excogitasse *Romanis Syracusas* obsidentibus, *Dion* refert. *Zonar.* in Annal.

Proclus cum esset *Olympiodori* Auditor. hominis facundi, & cujus dicentis Oratio non fluebat, sed torrentis instar ferebatur, ut pauci dicta ejus assequerentur, solitus à recitatione omnia quæ dixisset *Olympiodorus* totidem atque iisdem verbis reddere. *Casaub.* in Not. *Spartian.*

Licèt *Logicâ* leviter instructus, attamen eximius Mathematicus fuit. Certè libris & monumentis ejus recensendis libro fuerit opus, ita multiplices unius ingenii fœtus memorantur.; *Geometricarum* verò in *Euclidem* Expositionum libri quatuor diligentiam magnam testantur. Atque utinam, ut in primum *Euclidis* librum industrius esse voluit, sic in reliquos parem industriam continuâsset: sed videtur aliis viam laboris indicare voluisse, laboris ipsius parte contentus fuisse. *Petr. Ram.* Schol. Mathem.

Extant *Procli* Elementa Theologica & Physica Latinè reddita à *Francisco Patricio*, *Ferrariæ* in 4°. apud *Dominicum Mamarellum*, ann. 1583.

Extant Theologiæ *Platonicæ* libri 6. è Bibliothecâ *Gottorpianâ* primùm eruti & Græcè cum Interpretatione Latinâ *Æmilii Porti* editi *Hamburgi* in Fol. ann. 1618.

Extat Paraphrasis in *Ptolemei* de Syderum affectionibus lib. 4. Græcè cum Interpretatione *Leonis Allatii*. *Leydæ* in 8°. an. 1635.

FULGENTIUS.

Afer, ex Abbate, *Ruspensis* in *Africa* Episcopus, claruit circa ann. 508. unà cum aliis in exilium missus, rediit ann. 523. vivere desiit ann. 533. ipsis Clar. A. D. DVIII.

Calendis Januarii, ætatis suæ 65. *Gul. Cave.*

Omnibus quidem *Patrum* scriptis ea dos inest; ut non solò mentes *Veritatis* fulgore perstringant, sed simul intimum quemdam pietatis sensum cordibus legentium inserant: Haud scio tamen an ullius propria magis laus illa fuerit quàm *Fulgentii*, cujus ex scriptis is *Charitatis* spirat ardor, ea *Spiritus* ubertas exudat ut pectus *Deo* plenum non intelligas modò, sed sentias. *Augustini* discipulum scias, non magis ex consensione dogmatum, quàm ex similitudine virtutum, variisque ingenii ac morum ornamentis, quibus ille totum *Augustinum* expressit. Est quidem *Augustini* stylus aliquanto cultior, & à seculi sui vitiis intactior, cùm *Fulgentio* nunquam cura fuerit abstergere seculi sui situm, at idem in utrisque mentis vigor, idem acumen, idem sententiarum pondus; eadem ingenii felicitas, eadem in tractandis Scripturis diligentia, dexteritas, affluentia: eadem morum æquitas, suavitas, mansuetudo; idem Charitatis ardor ex *Scriptis* emicans, idem pro *Veritate* zelus. Nec dispares utrique hostes. Nam & *Augustino* frequens cum *Arianis* luctatio fuit, & *Fulgentium* hæc *Hæresis* per totam vitam exercuit: cum *Semipelagianis* orientibus conflictus *Augustino* fuit, cùm iisdem adultis *Fulgentio*: pari utrobique successu. A neutro enim hic error in totum compressus est, sic tamen ab utroque revictus & depressus est, ut utrique tota se *Latinorum Theologorum* cohors semper adjunxerit. *Gul. Desprez.* Præfat. in *Fulgent.* Opera.

Fulgentius Afer, Ecclesiæ *Ruspensis* Episcopus, in confessione *Fidei* clarus in Scripturis Divinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac disserendo subtilis, *Isidor. Hispalens.*

Fulgentius Ruspensis Episcopus, in Græcâ & Latinâ linguâ clarus, geminâ scientia scripsit multa. Claruit in *Homilitico* dicendi genere. *Sigebert. Gemblac.* de Script. Ecclef.

Vir erat & eximiâ doctrinâ & insigni pietate inter ætatis suæ Episcopos facilè princeps. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

Pontifex *Ruspensis* doctrinâ & vitæ sanctimoniâ conspicuus, summum ac penè ultimum Ecclesiæ *Africanæ* sidus. *Drexel.* cap. 2. Prodr. æternit. sect. 46.

Fulgentius Ruspensis Episcopus, incomparabilis vir, cujus ego admirator sum. *Casp. Barth.* Adversar. l. 16. c. 8.

Quem ego Scriptorem [*Fulgentium*] inter *Patres Latinos* summoperè amo, ob nervos quibus præditus est in persuadendo, & vivam vim dictionis rebus maximis ubique parem. *Idem* ibid. l. 46. c. 13.

Fulgentius Ruspensis Episcopus, Fulgentissimum Ecclesiæ sidus. *Voss.* Hist. *Pelag.* lib. 1. cap. 21.

Hoc eodem anno, ipsis Calendis Januarii summum illud ac penè ultimum *Africanæ* Ecclesiæ decus, *Fulgentius Ruspensis* Episcopus doctrinâ & sanctitate mirabilis, optatum diu, ante præcognitum, præsenti vitæ finem lætus imposuit. *Henr. Spondan.* ad ann. 529.

In Antiquitatis notitia hospitem admodum esse oportet eum qui ignorat quantum

tium dignitate sua, virtute, eruditione, Zelo & ærumnis suis pro Fide Catholica, in Ecclesia coruscus fuerit *Fulgentius*, quem Tractatûs cujusdam divi *Augustini* lectio eripuit præsenti Seculo, & muneri cuidam primario in urbe *Carthagine*, cui natales debebat è quadam Nobilissimorum & illustrissimorum concivium familia. *Eruditorum* Ephemerides. Gall. Tom. 12. p. 216.

S. *Fulgentius Carthaginensis*, Episcopus *Ruspensis*, vir sanctissimus, & doctissimus, floruit tempore *Transimundi* Regis, ad quem scripsit libros. Obiit Ann. Dom. 529. vitæ suæ ann. 65. Episcopatus autem 25. ut Card. *Baronius* Annotat. Tom. 6. Annal. Scripsit plura, teste *Isidoro* libro de *Viris illustribus*, quorum multa perierunt. *Bellarm.* de Script. Eccles.

——Quibus quidem apparet, quanta esset in *Fulgentio* cum ingenii acumine sacræ Theologiæ eminens excellensque doctrina. Videas miro quodam modo validâ sæpè responsione erigere prostratam ab hostibus veritatem, simulque prosternere pollentem regiâ potentiâ, insultantemque impietatem; tantâ tamen modestiâ, ut sicut ex eo sublimis ipsius doctrina intelligi possit, ita ex hoc ejusdem intueri valeas sanctitatem. *Baron.* ad Ann. *Christ.* 504.

Inter cætera ante Episcopatum composuit 24. vel ut alii legunt 23. libros: quorum primus est absque *A*. hoc est, ne unam quidem literam *A* habet. Secundus est absque *B*. Tertius absque *C*. & sic dei. ceps. Hujus operis *Fulgentiani* exemplar Ms. extat in *Lætiensi* apud *Hannones* Cœnobio, teste *Auberto Miræo* Bibl. Eccles.

Extant ejus opera *Antv.* 1574. 8° *Lugd.* 1633, 1652. Fol. cum operibus *Leonis* M. &c. B. PP. Tom. 9. p. 16.

Post varias Doctorum Virorum ad Opera S. *Fulgentii* procuratas successu temporum Accessiones & Commentarios, ea omnia ann. 1684. cum optimo (inquit *Oudinus*) ordine & charactere impressa in 4° *Paris.* apud *Guillelmum Desprez*, viâ *Iacobæâ*, sub signo S. *Prosperi*, suppositititiis sermonibus elemento minori ad finem adjectis.

Quamvis verò qui huic *Fulgentii* editioni *Paris.* 1684. operam dederunt, nomina sua latere voluerint, de publicâ utilitate magis, quàm de fama soliciti & egregii facti conscientiâ contenti, neminem tamen latere voluerunt, multum se à Jesuitâ *Chiffletio* adjutos, qui variantes in omnia ferè *Fulgentii* opera lectiones, quas olim ex variis codicibus Bibliothecæ *Carthusiæ* ad *Porta* exscripserat, benignissimè cum iis communicavit *Acta Eruditorum* Mens. Septembr. Anno 1684.

FABIUS PLANCIADES FULGENTIUS.

Grammaticus, texuit libellum de *Continentiâ Virgilianâ*: & alium de *Antiquarum Vocum Interpretatione*, ad *Chalcidium*, qui extant. *Physiologicon* ejusdem nondum apparet. Hunc *Fulgentium* nonnulli cum *Fulgentio Ruspensi* confundere solent, inter quos *Lil. Gregorius Gyraldus*. Clar. An. D. DX.

Fulgentii Planciadis Grammatici *Mythologiarum* libri tres; utiles quidem, sed dictionis admodum tumidæ, & verbis abstrusis, atque Poëticis abundantes. Hoc opus editum olim sub nomine *Fulgentii* Episcopi *Carthaginensis*. *Bollandus* die 14. Januarii censet esse S. *Fulgentii* Episcopi *Astigitani* in *Hispaniâ*, Fratris SS. *Leandri*, & *Isidori*, qui primò fuit Episcopus *Carthagenæ*, unde fortassis factum est, ut *Fulgentio Carthaginensi* tribueretur, Sed hæc est conjectura *Bivarii* in Comment. ad *Chronicon Suppositiitium* M. *Maximi*, nam Auctor *Mythologiarum* est proculdubio *Fulgentius Planciades* Grammaticus *Africanus*. *Ioan.* Card. *Bona*.

Fulgentius omnium Scriptorum audacissimus, corruptus sermone, confusus intellectu, & omninò quidvis potiùs quàm sapientiæ consultus. *Casp. Barth.* in 1. *Sylv. Papinii*, p. 81.

Hæc *Fulgentius*: quem Scriptorem legendo miseratione temporum afficimur; tanta enim jam ruditas à Græcâ literaturâ erat, ut sibi arrogantiæ summæ homo omnia scribere licere crederet, modò vel auctores Græcos vel voces ejusdem linguæ per caput pedesque attrahere posset in medium, & inde suum negotium curare. *C. Barth.* Comm. ad *Stat.* Tom. 3. p. 449.

Fulgentius Planciades, scriptor Mythologicus, utilior quàm eloquentior: Semipoetans: Afer Affectator. *Barth.* l. 17. c. 7. Advers.

Quòd autem *Fulgentius Planciades* etiam *Taciti Facetias* citat, hôc inficeto adeò *Grammatico* planè dignum est, qui etiam *Plauti Eucislon*, & similes laudet nugas. *Vass.* de Hist. Lat. l. 1. c. 30.

Quòd signifer *Iovis* sit *Ganymedes*, docet doctissimus *Mythologus Fulgentius*. l. 1. *Ios. Scalig.* Comment. in El. de Ob. *Mæc.*

Auctor non contemnendus *Fulgentius*. *Turneb.* Adversar. l. 16. c. 3.

Fulgentius non contemnendus Grammaticus. *Angel. Politian.*

Expiscati commodum ex penario literatorio, cujus tu fuisti Condus, *Mythologicon Placiadem*, fratrem, ut fertur, *Cassiodori*, hunc Chalcitypis Officinatoribus tradendum curavimus, nuncupatim tibi dicantes sine provocatione electo judici aureum librum; quid librum? thesaurum potiùs: quem *Sidonius* l. 3. eruditissimum, & ob ingenii merita *Quæstorium* vocat, tanquam *Quæsturâ* rejectâ *Episcopatum Africa* sumpserit. *Ioh. Bapt. Pius* in Epist. Dedicat. ad *Anton. Mariam Bentivolum*.

Fulgentii verò paucos libros vidi, in quibus de *Christianâ* Religione benè sentit: sed duriusculus in primis, & affectatior stylo est, adeò ut in scriptis suis spinas, & verborum asperitates, si non aculeos potiùs pro verbis inseruisse videatur: & in primis in *Mythologico*: nam alia quidem piè, & *Christianè* scripta, non tam horrida sunt. *Lil. Greg. Gyrald.*

Ineptè ludit ille [*Fulgentius*] in *Etymologiis* ex *Græcis* fontibus derivandis, ut contrà M. *Varro* nimio sæpè linguæ *Latinæ* studio. *Andr. Schott.* Observ. Human. l. 2. c. 17.

Fulgentii Mythologiâ quid ineptius? *Brod.* Annot. in *Q. Calabrum*. p. 238.

Semeles ineptissimum etymon est apud *Fulgentium* l. 2. *Mythol.* & tamen doctissimi

ctissimi viri eum *Mythologum Doctissimi* nomine commendant, qui totus nihil nisi mera est nugacitas. *Barth.* Comment. ad *Stat.* Tom. II. p. 928.

In libro cujus titulus est *Expositi: Virgiliana Continentia, secundum Philosophos Morales*, mirabili industriâ aurum in luto, ut ita dicam, quæsivit & invenit; dum opus . . ętæ ad Physicam rationem inclinavit. Scripsit hoc opus ad quendam Diaconum: Aliud verò *Mythologiarum* ad *Catum* Presbyterum *Carthaginiensem*, & de abstrusis Antiquorum sermonibus ad *Chalcidium* Grammaticum, jam senem, cum ipse adhuc juvenis esset, & literarum Humanitatis Scholæ Doctor & Rector. *Trithem.*

Hujus opera edidit *Amstelodami* in 8°. *Thomas Munkerus*, Ann. Dom. 1681. atque Commentariis illustravit.

ANICIUS MANLIUS SEVERINUS BOETHIUS.

Tempore *Anastasii* Imp. & *Theodorici Gothorum* Regis claruit. *Scripsit* quinque libros de consolatione Philosophiæ, cùm *Ticini* in exilio viveret: Cùm ob litteras, ad *Anastasium* Imp. scriptas, & alia quædam suspectus esset *Theodorico* Regi, quasi studeret recuperandæ libertati, jussu ejus cum socero *Symmacho*, anno 524. interemtus est. Clar. An. D. DX.

Certè inter posterioris ævi Scriptores; *Græcos* pariter ac *Latinos*, nemo fuit in omni genere sapientiæ *Boethio* nostro par. Nihil quippe in eo non est eximium. Religionem spectamus? Christianus est, & quidem inter Christianos fidei orthodoxæ sectator atque Adsertor. Patriam? *Romanus*. Dignitatem? Patritius, exconsul ordinarius, exmagister officiorum. Familiam? *Anicius, Manlius, Torquatus, Severinus, Boëthius*. Studium & vitæ genus? Logicus acutissimus, Theologus gravissimus, Mathematicus solertissimus, Mechanicus artificiosissimus, Musicus suavissimus: adhæc Orator & Poëta optimus. Dictionis modum? utroque in genere fuso pariter & numeris adstricto, egregius, sed in hoc præcipuè excellens. *Boëthii Petr. Berthius* præfatione præfixâ *Boëthii* libris de consolatione.

Sunt quidem omnes *Boethii* libri graves & eruditi. Sed in his, de consolatione Philosophiæ, nescio quomodo noster Auctor seipsum vicerit. Ac puto, homines, quò sunt morti viciniores, eò plus experiri in se divinitatis; eóque communem vitæ ordinem egressos, majora dicere, vidère, cogitare, quàm in omni vitâ actâ fecerint. Quæ res ingens momentum habet ad probandam immortalitatem animarum — Scripsit consolationem istam verbis sententiisque ita numerosam, ut nihil possit concipi elegantius. *Idem & ibidem.*

Boëthii Severini ingenium, eruditio, ars, sapientia, facilè provocat omnes Auctores, sive illi Græci sint, sive *Latini*. Sæculi barbarie ejus oratio soluta deterior invenitur; at quæ libuit ludere in Poësi, divina sanè sunt, nihil illis cultius, nihil gravius; neque densitas sententiarum, Venerem, neque acumen abstulit ardorem. Equidem censeo, paucos cum illo comparari posse. *Valla* docet illum *Latinè* loqui; at *Vallam Boëthius* bene sapere. *Jul. Scaliger* in Hypercritico, p. 815.

Sine difficultate profundus est in sententiis, in verbis sine levitate conspicitur, orator vehemens, efficax demonstrator. Ad id quod sequendum est, nunc prolabitur suadens, nunc quasi stimulo necessitatis impellens. *Ioannis Sarisberiensis* Episc. *Carnot.* Policratici lib. 7. cap. 15.

Fuit *Boëthius* in omni disciplinâ egregiè doctus, quòd liquidò ex ejus monumentis constare potest. In pangendis versibus mirâ usus est facilitate. *Lilius Gyraldus* de Poëtis.

Vir *Latinè* & *Graecè* doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens, quôque *Roma* à *Varonis* temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Quantum idem carmine valuerit, ostendunt libri 5. *de Consolatione Philosophiæ*, quos exul *Ticini* scripsit. Omnino nihil in poësi venustius habuit, vel illud ævum, vel etiam quod proximè antecessit. *Vossius* de Poëtis Latinis.

Severini Boethii ingenium neque ante se multos, neque post se aliquem toto *Romani* Imperii tempore habuit similem. *Barthius* adversar. lib 17. c. 13.

Quis *Boëthio*, vel in dialecticis acutior, vel subtilior in Mathematicis, vel in Philosophia locupletior, vel in Theologia sublimior? *Politianus* in Miscellaneis.

Boëthius egregius Philosophus, Poëta non pessimus, à *Ciceronis* dictione longè semotus. *Erasm.* in *Ciceroniano.*

Boëthius totus legendus est, magnus quippe Philosophus, & Poëta eximius, phrasin *Neroniani* temporis imitans. *Scaligerana* prima, p. 30.

Boetius parvulas quasdam *Odas* composuit, quas Operi suo de *Consolationibus Philosophicis* immiscuit. Sed quantavis ingenii politie ornatus esset, pravum scribendi modum qui tunc vigebat superare nequivit: Quod in illo pulcherrimum nitet, nihil est nisi adulterina pulchritudo, genio seculi quo scribebat conformis. *Rapin.* Reflexionib. in *Poeticam* in particulari. Reflex. 30.

Extat *Lugd. Bat.* ex off. *Hackiana* 1671. 8°.

M. AURELIUS CASSIODORUS.

Clar. An. D. DXIV. SEnator, V. C. & illustris, Exquæstor Palatii, Exconsul Ordinarius, Officiorumque Exmagister, Præf. Præt. Præpositus atque Patricius *Romanus*. Consulatum quidem ann. 514. solus gessit, *Theodorico Ostrogothorum* Regi carissimus eique à secretis & Epistolis, ann. 570. Adhuc vixit nonagenario major, anno verò 575. obiit, sicut refert *Ioan. Henr. Vrsinus*, l. 4. de *Stat. Anim.* p. 544.

Quasi sidus quoddam inter *Gothici* seculi barbariem eluxit, tandem Monachus factus & *Ravennatensis* Cœnobii Abbas. *Olear.* Abac. Patrum.

Scripsit plurima, hæc verò primum obtinent locum: Comment. in Psalmos, & in Cantica Canticorum — Epistolarum libri 12. — Institutionum Divinarum libri duo — De Orthographiâ ex Veteribus Grammaticis excerptâ — *Chronicon*, desinens in annum 519. — Historia Ecclesiastica, quæ *Tripartita* nominatur,

tur, quam ex Græcis Auctoribus, *Socrate*, *Sozomeno*, ac *Theodoreto* per amicum suum *Epiphanium Scholasticum* Latinè redditis concinnavit — Libri 12. de rebus gestis *Gothorum*. - Eos *Iornandes* in Epitomen redegit — Liber de Animâ.

Imprimis verò *Aurelium Cassiodorum* Senatorem, virum illustrem, ac doctum auxit dignitate Patriciatûs *Theodoricus*, de quâ eidem collatâ dignitate extant ejusdem *Theodorici* litteræ cùm ad ipsum *Cassiodorum* tum ad *Senatum* datæ, in quibus magistratûs tum ab ipso, tum à majoribus ejus benè perfuncti honorifica mentio habetur. Retinuit eum apud se, cujus Consilio Regnum moderari consuevit, & leges sancire populis, usus etiam ejus Ministerio in conscribendis ad diversos Epistolis, ex quibus ipsius *Cassiodori* libri variarum confecti sunt. *Baron*. ad and. 493.

Cassiodorus bonus Auctor, & minimè spernendus. *Scaligerana* 1.

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in secularibus literis omnium suo tempore facilè eruditissimus, non minus sanctitate quàm scientiâ clarissimus effulsit. *Trithem*.

Inter viros suo tempore doctissimos citra controversiam Principatum quendam tenuit. *Petr. Brosseus* in vitâ *Cassiodori*.

Doctus, &, ut illa tempora ferebant, eloquens. *Dempster*. in *Rosin*.

Vir utique & dignitate & pietate magnus. *Conring*. de Antiq. Acad. dissert. 1.

Magna *Aurelii Cassiodori* mens, quæ inter hanc *Gothici* seculi barbariem quasi sidus quoddam eluxit, stylo veniam deprecatur & facilè invenit. *Caussin*. plura *Valla* lib. 4. Elegant. c. 88.

Cassiodorus Senator, & Regi *Theodorico* ab Epistolis, posteà Monachus, vir gravis & solidè doctus, cujus sacræ & prophanæ lucubrationes plenæ sunt jucunditatis & gratiæ. *Ioan*. Card. *Bona*.

Quingentesimus tertius Christi annus *Dexecrato* & *Volusiano* consulibus notatur à *Marcellino*, ex quo librarii redarguas errorem in *Cassiodoro*, apud quem omissus anni hujus reperitur horum consulatus. Acta autem Synodalia anni hujus, absque certo Consule, post consulatum *Avieni* notata leguntur: sed male indictione nonâ cum undecima scribenda esset indictio: unde conjicias librarii errorem ita exscribentis IX. loco XI. numeri notas: sed & nonnisi librariorum vitio potuit accidisse, ut ad finem *Chronici Cassiodori* aliquot desiderentur consulatus: omnis enim suspicio oscitantiæ procul ab ipso abest, qui suorum temporum scriptor luculentissimus & accuratissimus extitit. Porro ex numero annorum Imperii *Anastasii* integrum & concinnum esse *Marcellini* Chronicon, *Cassiodori* verò mutilatum apparet. *Baron*. ad Ann. Chr. 503.

Est illud *Chronicon* [*Cassiodori*] non inutile quidem propter *Consulum* annos, quos digessit; ut & *Sigebertus* annotavit in Catalogo CXL. Sed tamen nec nimis est magnæ rei. Sanè penè nunquam ei cum *Eusebio* convenit. Sed *Cassiodori* Chronicon tantùm farrago est quam temulentiæ comparat *Onuphrius Panvinius*, approbante etiam *Iosepho Scaligero* in Animadvers. *Eusebianis*. Profectò insanum sit non longè præferre *Fastos Capitolinos*. Nam Antiquiores sunt multò,

longéque

longéque florentioris ævi: adhæc non *Consules* modò, sed etiam *Censores*, & *Dictatores* nominant, cum suis *Equitum Magistris*: præterea prænomina exactè magis ponunt, quorum ignorantia facit, ut personæ confundantur, magnaque in Historiis oriatur obscuritas. Utinam tantùm *Fasti* illi non ad nos mutili pervenissent. *Voss.* de Hist. Lat.

Inutile etiam esset heic examinare *Cassiodori Commentarios* in *Psalmos*, cùm nihil penè aliud egerit quàm *Divi Augustini Commentarios* in eosdem libros, contrahere, ut id statim initio Præfationis suæ testatur. Præter ejus *Commentarios*, hujus Authoris præclarum habemus Tractatum, cui titulus *De Institutione Divinarum Scripturarum*, quo se exercitatum in *Scripturæ Critica* demonstrat, seque observasse quæ optima in hoc Argumentum apud Veteres *Ecclesiæ Doctores* occurrebant — Præcipui ejus Authores sunt *Divus Hieronymus* & *Divus Augustinus*; quibus acceptas ferre tenetur plerasq; regulas quas in Opere suo universo proposuit ad *Scripturarum* interpretationem. Plures memorat libros qui nunc desiderantur, & inter; cæteros Observationes quasdam à *Divo Hieronymo* conscriptas, admodum concisè, in *Prophetas*, ut junioribus *Scripturæ* studia faciliora fierent. Novam *Beati Hieronymi* Versionem ex Hebræo tanti æstimat, ut aperte dicat vix in posterum opus esse ad Hebraicos fontes confugere, cum tàm accurata *Bibliorum Translatio* extet. *Rich.* Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. cap. 10.

Omnia *M. Aurelii Cassiodori* opera impressa sunt duobus Tomis in Fol. *Rothomagi* anno 1679. impensis *Antonii Dezallier* Bibliopolæ *Parisiensis*, & collata fuerunt cum MSS. Codd. curis *Iohannis Garetii* Monachi *Benedictini* Congregationis sancti *Mauri*, præmissâ dicti *Cassiodori* vitâ, cum dissertatione *de ejus Monachismo*.

JUSTINIANUS I.

Claruit A. D. DXXVII.

ROmanorum Imperator, ex sorore nepos *Iustini* sen. à quo Nobilissimus primò, dein *Cæsar* & *Augustus* pronunciatus, an. *Chr.* 527. paulo post ei successit. Leges hic statim in hæreticos severas promulgavit, templa destructa reparavit, Ecclesiæ protectorem se fore professus, dignum se imperio ostendit. Hinc per *Belisarium* contra *Persas Vandalosque*, capto *Gilimere*, victor, *Africam* recuperavit, *Gothos* in *Italia* subegit, *Vitige* R. in potestatem redacto, *Mauros* superavit, *Samaritanisque* subjugatis, pristinum Romano Imp. splendorem reddidit: postquam *Hypatium*, *Pompeium* & *robum Anastasii* imper. nepotes, ingenti seditione à *Viride Venetaq;* *Circi* factione excitatâ, rebellantes, ab Imperatrice corroboratus, & à *Belisario* Mundóq; fortiter defensus oppressisset. Sic quiete Imperio partâ, *Ius Civile* in eum ordinem redigendum curavit, quo nunc utimur, electis ad id negotii decem viris præstantissimis, qui Codices *Gregorianum*, *Theodosianum* & *Hermogeneum* in unum contraherent, legesque per 2000. Libb. dispersas in quinquaginta saltem compingerent, unde Codex *Digestorum*

vel

vel *Pandectarum* ortus. Porro 4. Libb. *Institutionum*, qui textum omnium legum succinctè continerent, & Cod. *Novellarum*, quibus novas à se latas complexus erat, composuit. Concilio 5. Oecum. *Constantinopoli* habito, priorum Concil fidem confirmavit, errores damnavit, tria capitula rejecit.[1] Anno 548. dum *Theodora Eutychianorum* commoda omnibus modis curaret, quæ *Epiphanio* Episcopo urbis mortuo *Anthemium Eutych* promovit, donec re à Marito cognitâ, huic *Menna* Orthodoxus substitutus est. Felix, ni paulo ante mortem in *Severitarum Hæresin* prolapsus esset, qui negarunt *Christi* corpus corruptibile fuisse. Obiit an. 565. ætat. 83. Imp. 39. *Hofman.* in Lexico.

Quem quidem Imperatorem tanti constat ingenii, tantæque doctrinæ fuisse, ut mirum non sit si leges *Romanas* sparsas & incompositas in ordinem ad utilitatem hominum redegerit, eaque absciderit, quæ supervacanea & inutilia videbantur. Hac tamen in re, consilio & operâ *Ioannis* patricii *Treboniani, Theophili*, & *Dorothei* usus est, qui tum doctrinâ & authoritate insignes habebantur. Immensum namque illud librorum pelagus (ad duo enim ferè millia librorum fuisse constat) coacervatis simul ab urbe conditâ usque ad hæc tempora tot judiciis, in quinquaginta libros titulatim digessit, quos nunc *Digesta*, nunc *Pandecta* appellant: quòd omnem civilem doctrinam contineant. Idem quoque legum Epitomen fecit librorum quatuor. Has autem leges *Institutiones* vocat. Dicimus etiam *Iustiniani Codicem* & volumen esse. Sunt prætereà qui dicant *Iustinianum* ipsum libros de *Incarnatione Domini* eleganter scripsisse, templumque in honorem *Dei* Patris (nam Filius sapientia est) *Sanctæ Sophiæ*, quo nullum est in orbe majus, suâ impensâ, suoque jussu ædificatum. *Platina* in vitis Pontif. Rom.

Vir magni & excellentis ingenii, locum inter Ecclesiasticos Scriptores meritò acquisivit: quòd præter plura, quæ sive in ejus legibus, sive in legum collectionibus tradidit ad *Christianam* pietatem spectantibus, vindicem se acerrimum *Hæresium*, quæ ejus temporibus vigebant, ostendit; nimirùm *Porphyrii, Eutychetis, Nestorii* & *Arrianorum*. *Trithem.* & *Possevin.*

Iustiniani fama nullis sæculis, nullis silebitur ætatibus. *Iornand.* de Reb. Goth.

Iustinianus Imperator inter viros literatos merito suo reponitur. Fuit enim princeps, si quis alius, in Philosophicis Theologicis, & Juridicis versatissimus, adeò ut *Sapientissimi Principis* elogium à *Theodahado, Gothorum* Rege, obtinuerit. *Konig.*

Ipsius etiam *Iustiniani* industriæ & solicitudini debemus, quòd præclara illa veterum Jurisprudentum & Legislatorum monumenta summo totius orbis bono habeamus concinnata. Alioquin nempe futurum erat, ut desudati illi veterum labores egregii, jam essent irriti, scriptis tineas & blattas pascentibus. *Guido Panciroll* de Reb. recens invent. p. 219.

Tribonianus sagacis vir ingenii, & ad simulandum facti, impius quoque & *Christiani* cultûs ex professo hostis, avaritiæ cum primis mancipatus sic ut ad omnem lucelli auram leges fixerit ac refixerit: hic fraudes spirans, pestifero afflatu *Iustinianum* Imperatorem ita infecerat, ut nunquam moriturum persuaderet, sed vivum sentientemque in cœlum tralatum iri. Hunc tamen *Iustinia-*

num sunt, qui tradant, fide catholicum, rectum in administratione, judicii justum: unde sit factum, ut ex voto cederent omnia. *Rhodigin.* Lect. Antiq. l. 22 c. 20.

Creditur *Justinianus* prorsum fuisse literarum expers: Etenim *Justinus* pater boves pavit, sed antea sues, mox materiarii fabri minister vilis. *Justinianum* Suidas ex imperitiâ ἀναλφάβητον vocat. *Idem* ibid. l. 25. c. 12.

Licet aliquam infamiam passus sit *Justinianus* ex *Suidæ* testimonio referentis eum fuisse rudem, literarum expertem, & demùm in amentiâ decessisse, quem & aliqui viri docti secuti sunt; tamen ejus famam defendunt longè plures, majoribusque testimoniis freti. *Arth. Duck.* de usu & Authoritate Jur. Civ. Rom.

Quidam tradunt *Justinianum* à verâ fide excidisse: *Suidas* autem (qui aliis nominibus eum fortiter calumniabatur) eum fatetur fuisse omnium Imperatorum maximè orthodoxum; quod & ipsius Professio Fidei Christianæ in *Codice Justinianæo*, & splendidissimum S. *Sophiæ* Templum *Constantinopoli* ab eo constructum adhuc demonstrant. Imò etiam à plurimis asseritur, eum fuisse relatum in numerum *Sanctorum*; novissiméque *Sixtus Quintus* Pont. *Rom.* ejus eximiam pietatem celebravit. *Idem* ibid.

Non deerant olim, nec desunt hodie, qui in sacratissimum Principem, non minus doctrinâ & pietate, quàm potentiâ & rerum gestarum gloriâ clarum, tota calumniarum & convitiorum plaustra exonerant. Nemo verò unquam iniquiori censurâ, & inverecundiâ longè infra summi Principis sortem, in augustissimos *Justiniani* manes debacchatus est, quàm Card. *Baronius*, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex Imperatore non *hominem* sed *diabolum* nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. *Fuit*, inquit, *homo penitus illiteratus, adeò ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilegus Imperator, qui non levem persecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, correptus maligno spiritu, agitatus à Satanâ, quique omnem in Ecclesiâ dissolvit ordinem, fecitque ex regno cœlorum ergastulum Inferorum.* Infinitus essem, si omnia percurrerem. Non mihi in animo est, post *Guinetum*, *Giphanium*, *Trevorium*, *Rivium* nostratem, aliosque, egregii Principis vindicias agere. De eximiis *Justiniani* virtutibus unicum aut alterum Veterum Testimonium proferam. De doctrinâ ejus & pietate hæc Procopius, (De Bell. Goth. lib. 3. de Ædif. Justin. lib. 1.) in *Justinianum* adhuc æquus. Solitum eum tum libros de rebus Divinis agentes pervolutare, tum de iisdam colloquia cum Episcopis & Presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei semper fuisse multis ante Pascha dierum hebdomadibus corpus vigiliis & inediis plusquam ascerticis macerare, semel in biduo cibum capere, vino, pane, aliisque cibariis penitùs abstinuisse, herbis tantùm sale & aceto conditis, atque aquâ contentum. De egregio autem illius erga fidem Catholicam studio audiamus *Agathonem* Papam ex Episcoporum 125. Synodo testimonium ferentem. *Et præ omnibus*, inquit, *æmulator veræ Apostolicæ Fidei piæ memoriæ* Justinianus *Aug. cujus fidei rectitudo, quantum pro sincerâ confessione Deo placuit, tantùm Rempublicam Christianam exaltavit: & usque ab omnibus*

omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur : Cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. Gul. Cave in Hist. literar. Script. Eccles.

Institutiones Iustiniani multùm laudat *Cujacius:* hunc librum omnium librorum *Iuris Civilis* nitidissimum, comptissimum, facillimum, nulloque penè *Interprete* indigentem prædicat. *Cujac.* l. 2. observat. 31.

In *Iustiniani Institutiones Philippus Melanchthon* hoc distichon composuit:

Continet hic tenuis Legum Præcepta libellus:
Primaque *Romani* semina *Iuris* habet.

Præter *Novellas*, quarum plurimæ sunt fori Ecclesiastici, extant Lat. Ep. ad Synodum *Constantinopol.* Concil. Tom. 5. p. 119. Epp. 11. gr. l. ibd. p. 223, 679.

Tractatus adv. *Origenis* errores, ib. p. 635. Confessio adv. Tria Capitula, ib p. 685. Constitutio adv. *Anthimum*, &c. ib. p. 264.

PROCOPIUS.

PRæclarum sub *Iustiniano* nomen habuit *Procopius*. Natus hic fuit *Cæsareæ Palestinæ*. Fuit idem orator, ac Rhetor seu professor, vel Caussidicus. Notarius erat, ac comes *Belisarii*; cujus & res gestas consignavit. Accuratè, ac disertè scripsit, sive, ut *Evagrius* inquit, l. 4. c. 12. φιλοπονώτατα, κομψῶς τε, καὶ λογίως, id est, Laboriosè, scitè ac disertè, ut ait *Nicephorus Callisti*, l. 16. c. 10. Continet ejus Historia libros 8. quorum duo primi sunt de Bello *Persico*; duo sequentes de bello *Vandalico:* Quatuor postremi de bello *Gothico*. Primos duos, quos de bello *Persico* esse dixi, in compendium redegit *Photius* in Biblioth Cod. 63. At omnium σύνοψιν habes apud *Agathiam* in Præfatione: Qui Historiam suam inde cœpit, ubi *Procopius* desiit. Octo istis postea nonum *Procopius* adjecit: atque eum, quia complecteretur res antea non editas ἀνέκδοτα appellavit *Suida* teste: qui etiam auctor est, libro hôc fuisse invectum in *Iustinianum*; & conjugem *Theodoram*; item *Belisarium*, & uxorem ejus *Antoninam*. Ἀνέκδοτα ista laudat *Evagrius* l. 4. c 31. Memorat quoque *Nicephorus Callisti* l. 17. c. 10. Item *Suidas*; qui & multa inde variis excripsit in locis. Præter novem, quos dixi, libros, extat volumen *Procopii* de *Iustiniani* ædificiis in sex narrationes, sive, ut ipse vocat, λόγους, divisum. Ex iis clarè elucet, Hominem fuisse *Christianum*; non *gentilem*: qualium ἀθεΐαν detestatur: Sed neque *Hæreticum*, etsi in *Iustiniano* damnet, quòd in tales statuerit pœnam capitalem. Nimirum judicabat, aliquas fidei controversias tam esse difficiles penetratu, ut multi eas capere non possint: eoque probare non poterat, si propterea quis vitâ privaretur. *Voss.* de Hist. Græc. Clar. A. D. DXXVII.

Procopius Historias optima fide *Græcè* conscriptas nobis reliquit; diligens in scribenda Historiâ, verùm mediocri stylo, ac planè naturali dictione, quæ *Asiaticæ*

propior est, quàm *Attica*: ipse enim *Asiaticus* fuit. Conciones & Epistolas quasdam breves interposuit, haud prorsus in eo genere ineptas. *Possev.* de Historic.

Procopius Historicus insignis, quique rebus à se scriptis interfuit, verax alioqui, at malignus & ingratus in *Iustinianum*, quem *Anecdotis* lacerat virulentè ac proscindit. *Bonifac.* in Lud. Hist. p. 601.

Certè quantùm ex ipsius Scriptis perspicere liquet, veri non absimile mihi videtur, *Procopium* neque prorsus Gentilem fuisse, neque prorsus Christianum; cum Gentilibus Christianam non veram & unicam esse Religionem credidisse; cum Christianis Gentilium ritus & superstitiones ludibrio habuisse: cum utrisque summum Numen cœli terræque conditorem agnovisse. Utut res sit, erat saltem professione & nomine tenus, Christianus; utque *Iustiniani* gratiam eò faciliùs captaret, quicquid in pectore clam fovebat, palam Christianum cultum præ se tulit—In eâ (Historiâ Arcanâ) *Procopius* summâ non tam audaciâ dicam, quàm mentiendi & calumniandi prurigine turpissima & inaudita hactenus scelera *Iustiniano* Imp. aliisque affingit: adeò, ut nullo alio fine eam scripsisse videatur, quàm ut optimi Principis Aulam, tanquam Diabolorum Lernam, orbi invisam redderet. Tanta quinetiam in eâ ubique scatet fortiter conviciandi libido, tanta mendaciorum inverecundia, à solitâ *Procopii* gravitate alienissima, ut supposititium esse opus & *Procopio* falsò inscriptum viri doctissimi opinati sint. In excusis exemplaribus paginæ nonnullæ horrendas *Theodoræ* Aug. impudicitias & libidines narrantes omissæ sunt. *Integra* verò *Historia* in Bibliothecâ Vaticanâ reperitur. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Procopius ornamenta *Historiarum* & *Græci* Sermonis puritatem aut nescisse aut neglexisse videtur: sed quæ ad *Historiam* pertinent, singula commemorat ac res quoque levissimas magno studio consectatur. Et quoniam in rebus gerendis perpetuus *Belisarii* comes, ac totius publici consilii particeps fuit, sæpiùs etiam pro *Republ.* legationes obiit. Denique mediocriter est à doctrinâ informatus, ut non dubitem illum inter *Selectos* recensere. Cùm verò singulas Epistolas, Decreta, Fœdera, Conciones vario dicendi genere ac stylo describit, magnum verissimi *Scriptoris* præbet argumentum: Nisi quòd suum *Bellisarium* sæpiùs, quàm decuit, & ineptis plerunque laudibus oneravit: ineptiùs quoque cædem *Constantiani*, qui apud *Iustinianum* stabuli magistrum egit, *Bellisarii* jussu perpetratam ita excusavit, ut in *fatis* esse diceret, *Constantianum* sic mori debuisse. Ridiculas quoque 30. *porcorum* & *statuæ Theodorici* conjecturas eximo, quodque *Thulen* decies *Britanniâ* majorem facit, quæ tamen altero tanto minor est. Sed illud fidem omnium superat, *Cineres Vesuvii montis*, qui citra *Neapolim* situs est, *Byzantium* usque vento delatos, ac populum ita exterritum, ut annuis supplicationibus *Deum* placaret: quæ *prodigia* sapiunt *Græcam* vanitatem, & *Historicis* non modò *prophanis*, verùm etiam Ecclesiasticis fidem sæpè derogarunt. *Ioann. Bodin.* in Method. Hist. c. 4.

Procopius in iis quæ scribit accuratus est, quoniam Belisarium in ejus bellis comitatus est præclarorumque Gestorum ejus testis extitit, sed in Historia sua

Persica

Persica nimis jejunus est: *Diarii* enim potius quam *Historiæ* speciem præ se fert. *Rapinus* Refl. x. in Histor. Sect. 28.

Procopius. O egregium Historicum! *Vulcanius* totis quinque vel sex annis meum servavit, cumque à me lacrymabundus efflagitabat, quoniam eum illi dare renuebam. *Scaligerana* 2. Gall.

Procopius omnibus iis dotibus est instructus, quæ ad *Historiæ* pulcritudinem conducere possunt. Nam, *Evagrio* judice, accuratè, comptè ac eleganter scripsit. Nihil eorum oblitus est quæ ad Historiam decorandam Ars conferre valet. Mirificæ sunt ejus descriptiones, ejus Orationes vehementes, ejusque animadversiones sagacitatem spirant. *Eruditorum* Ephemerides Gall. 26. Augusti 1675.

Paucis ut concludam, arbitror *Procopium* dignum esse qui attentè legatur, in primis propter ea quæ solus cum accurata notitia tractat; Magna tamen utendum esse prudentia in eo legendo, ut bonum à malo distinguatur, ejusque lapsus, ab iis quæ judicio limatiori scripsit. Suidas, postquam eum *Illustrem* cognominavit, *Rhetoris* & *Sophistæ* nomen ei tribuit, qualis reverà plusquàm *Historicum* deceat fuisse videtur. Diffusus est, sed ea ubertate quæ potiùs *Asiatica* est quàm *Attica*, seu quæ frequenter plus superfluitatis quàm veri ornatûs habet. *Francisc. Mothæus* le *Vayer*, Tom.1.p.363. Gall.

Leonardus Aretinus mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus est, quòd *Gothicam* historiam suppresso *Procopii* nomine publicâsset, accusante *Christophoro Personâ*, qui aliud *exemplar* nactus, & *Gothicam*, & *Persicam* simul atque *Vandalicam*, *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo, transtulerit. *Paul. Iov.* in Elogio *Aretini*.

Fuit *Procopius* horum *Romanæ Antiquitatis* curiosissimus, ut passim in libris *de Bello Gothico* singulari diligentiâ descripserit urbis mœnia, portas, cloacas, vias, ædificia, suburbia, nullusque illo exactiùs prosequatur viam *Appiam*, *Æneæ* navigium, *Mausoleum Adriani*, Bovis *Myroniani* signum in foro Pacis; quæ compluraque alia, & hæc ipsa de *Domitiano* uni *Procopio* debemus. *Nic. Alemann.* in Notis ad cap.8. *Procop.*

Quoniam autem *Iustinianum* omnis Literaturæ imperitum fuisse asseruimus, non defuerit fortè, qui contra *Suidæ* testimonium, *Procopium Cæsariensem*, *Belisarii* scribam, producat, qui inter varias nugas & mendacia, quibus scatent ejus historiæ (de his loquor, quæ ad *Iustiniani Tribonianique* mores pertinent) hunc Principem Theologiæ operam dedisse, memoriæ prodidit. Vide *Franc. Florid. Sabin.* in lib. de *Iur. Civ.* interpretibus.

Opera ejus omnia in unum collecta *Parisiis* Tomis 2. è Typographiâ Regiâ vulgavit *Græcè* ac *Latinè* Notisque illustrata P. *Claudius Maltrais* Jesuita *Tholosanus* an. 1663. fol.

Anecdota studio atque curâ *Nicolai Alemanni Romæ* & *Lugduni* 1623. Typis edita fuerunt in fol. apud *Andream Brugiottum*.

Omnia verò *Procopii* Opera edita sunt *Græcè* & *Latinè*, inter Auctores *Historiæ Byzantinæ* in fol. 24. Tomis editos, ex prælo *Galliarum* regio ab anno 1647. & ad 1670. & ultra.

PRISCIANUS.

Clar. A. D. DXXVIII. CÆsariensis, claruit *Athenis* tempore *Iustiniani* Imp. *Scripsit* de *Arte Grammaticâ*, ad *Iulianum* Consulem; ad *Chosroën* verò *Persarum* Regem lib. De *Naturalibus Quæstionibus*. Convertit in *Latinum* Sermonem *Dionysii*, de situ *Orbis*, carmina. Sunt qui scribunt, hunc ab initio *Christianum*, deinde fidei *Desertorem* fuisse. Pars *Operum* ejus ab *Eliâ Vineto* aliisque edita. Floruit *Constantinopoli*, Anno 525. Nomen ejus, in codice Antiquissimo & emendatissimo *Præscianum* esse, notat alicubi *Hadrianus Valesius*. *Hofman*.

Priscianus Cæsariensis Grammaticus, omnium sui generis Princeps scriptor. *Joan. Card. Bona*.

Priscianus Priscus & nomine & fide Grammaticus. *Voss.* l. 1. De Anal. c. 19.

Magnus Grammaticorum Thalassiarchus Priscianus. *Barth.* Adv. l. 35. c. 9.

Tres illi tanquam *Triumviri* de quorum principatu inter eruditos quæritur, *Donatus, Servius, Priscianus*. Quibus ego tantum tribuo, ut post eos quicunque aliquid de *Latinitate* scripserunt, balbutire videantur. *Laur. Valla*. Præfat. in secund. lib. *Elegant*.

Dixi *promiscuum veteres scripsisse EI* vel *I*, longum *Priscianus* aliter, qui *veteres* vult semper *EI* scripsisse, sequentem ætatem, *I* productum. Errat ipse, non ego: & refutant clarè æra & *Marmora* vetusta, in quibus ferè omnibus (quasi ti nihil intersit) confusanea hæc Scriptura. Putidum sit citare: cui mens aut oculi, legat. Illud non importunè moneo, soluisse *veteres EI* illud scribere, etiam cum *I* brevi. *Lipsius* de Rect. Pronunc. Lat. Ling. c. 8.

Pater *Cressolius Iesuita* dicit *Priscianum* inter *Grammaticos* literatissimum fuisse. *Iosias le Mercier* eruditionem multam ipsi tribuit. & G. *Vossius* eum limatioris judicii *Grammaticum*, ac in lingua versatissimum censet. *Scioppius* tamen non rarò in illum invehitur, exiguum ei obiiciens judicium in omnibus quæ scripsit, quamvis non dissentiatur magna dexteritate & diligentia eum uti oportuisse ad Operis sui executionem. Sed *Bibliographus Anonymus* observat *Criticum* ipsum legitimo in suis Accusationibus fundamento sæpè destitutum esse. Cæterum Prisciani Opera in *Vniversitate Parisina* usque ad decimum tertium Seculum usitatissima fuerunt, ibique conspiciebantur parva ejus Grammatica seu ejus Rudimenta, quæ in inferioribus Classibus *Alphabetum* vocabantur; ejusque major, quæ *Priscianus Major* in superioribus dicebatur. *Baillet*, in *Eruditorum* Iudiciis. Paris. 1685. Gall.

Vulgò de incongrua *Latinitate* dicimus quòd *Prisciano caput obtundatur*, ac si ritè loqui & scribere, speciali jure, ad ipsum pertineret. (Anglica Authoris sententia.)

Extant Opera ejus Grammatica cum expositione *Ioan.* de *Aingre* in Fol. *Venetiis* an. 1596.

Extant etiam in Corpore veterum Grammaticorum à *Putschio* evulgato.

Venetiis

Venetiis jam anno 1476. excusa tradit *Vossius* l. 3. c. 30. de Analogiâ.

AGATHIAS, nonnullis dicitur AGATHIUS.

MYrinensis Poëta & Historicus celebris, vixit *Iustiniani* Imp. temporibus. Composuit 5 libros de Imperio & gestis *Iustiniani*: item *Epigrammata* quæ passim in *Anthologiâ* leguntur. *Suidas Scholasticum Smyrnaeum* appellat. Veteribus *Schola* Collegia *Iurisperitorum* dicta sunt: unde σχολαστικοὶ, qui alio nomine *Advocati* vocantur. *Konig.* Clar. A. D. DLX.

Agathius Scholasticus Smyrnaeus quinque libris res *Iustiniani* Principis, ejusque Ducum *Belisarii* & *Narsis* in *Italiâ, Africâ, Perside* & apud *Byzantium* gestas, post *Procopium*, scripsit stylo tenui, & crebris interpositionibus confuso. Verùm utilis est, quòd ea prosecutus sit, quæ meliores scriptores non habent. *Car. Sigon.* de Hist. *Roman.* cap. 34.

Nunc verò *Agathiam* Historicum Optimum, qui *Iustiniani* Imp. res gestas post *Procopium Cæsariensem* est persecutus, *Græcè* antehac nunquam typis editum, in lucem emitto; *Agathiam*, inquam, virum suæ ætatis doctissimum, quique unus *Poeticen* cum *Oratoriâ* ita conjunxit, ut dubium sit, in utrâ magis excelluerit; in utrâque certè non dubiam de omnibus sui ævi scriptoribus victoriam reportavit. E cujus editione plurimum & *Historiæ*, & *Græcæ* linguæ incrementi ornamentique est accessurum. Cùm enim varia gravissimaque Bella adversus populosissimas potentissimasque nationes, *Francos* scilicet, *Gothos*, *Vandalos*, *Hunnos*, & *Persas* gesta describat; tum verò de eorum moribus atque institutis, ac præcipuè de *Persicorum* Regum genealogiâ ac politiâ, multa commemorat scitu dignissima, quæ apud alios *Scriptores* nusquam reperiantur. *Stylus* ipse planè est floridus atque amœnus, multis sententiarum luminibus illustratus. Verbis verò utitur selectissimis, & frequenter à communi usu ac significatione remotis, adeo, ut *Suidas* diligens *Glossographus* potissimam *Lexici* sui partem ex hujus Scriptis concinnârit. *Bonaventur. Vulcan.* in lit. ad *Holland.* & *Westfris.* Ord. quas *Agath.* præmisit, anno 1594. scriptis.

Multùm tempora illa ornabat *Agathias*——Præter *Epigrammata* multa; quæ in Ἀνθολογίᾳ habemus scripsit libros quinque de *Imperio*, & rebus gestis *Iustiniani*. Nec tamen omnia de eo refert: sed inde, ut ipse ait, cœpit, ubi desiit *Procopius*. Dictione utitur tersâ, & floridâ. *Gentilem* fuisse, præter alia ostendit illud φασὶν, quo l. 3. utitur, cùm sermo sit de Martyrio B. *Stephani*. *Voss.* de Hist. Græc.

Agathias Historicus & Poëta excellens. *Cunrad. Rittershus.*

Probus imprimis sui seculi scriptor. *Olear.* in Abac. PP.

Procopium sequatur *Agathias*, floridus & non contemnendæ prudentiæ Scriptor. *Whear.* in Meth. legend. Hist. Civ. sect. 24.

Agathias est multi nominis Historicus & Poëta. *Dempster.*

Hic Author tanquam unus è Seculi sui optimis Poetis celebratus est. Credo ex ejus *Poematis* unum & octoginta Epigrammata nobis, tantum superesse, in

libris

libris ejus *Anthologiæ* perspersa, quæque *Vulcanius* in fasciculum collegit, quem cum ejusdem Authoris Historia evulgavit. Hæc plurimi fecisse videtur *Josephus Scaliger*, cum ea in Latinos versus convertere dignatus sit, quæ septimo *Anthologiæ* libro occurrunt. Idem de aliquot aliis præstiterunt *Dousa* & *Vulcanius*. Poema quoddam insuper elaboraverat cui titulus *Daphnici* seu *Daphniasis*, quod rebus amatoriis imò & pejoribus refertum erat, sed utrum in lucem prodierit ab inventa typographia, me latet. *Eruditorum Iudicia* de Poetis Parisiis 1686.

Sunt qui *Agathiam* existiment primum fuisse, qui *Græcorum Epigrammatum* volumen collegerit, in unumque conjunxerit: alii *Planudem Maximum*, Monachum, virum doctum. *Gyrald.* de Poet. Hist. Dial. 10.

Vero propius est, illum *Ethnicum* fuisse, quàm *Christi* fidelem: neque tamen diversæ factionis homines insectatur palam aut mordet, perinde ac *Zosimus* fecerat. Dictione usus est floridâ ac tersâ; quam suo more, uti barbaram & fæculentam reprehendit *Verderius*: omni enim potiùs ornatu *Scripta* composuit; nudamque Historiam vetulæ rugis scatenti persimilem sibi videri dicebat: quodque gravissimos scriptores fecisse compererat, disceptationibus & consiliis judicium suum interposuit, & quasi *Arbiter* datus, sententiam tulit *Balth. Bonifac.* de *Rom. Hist.* Script. cap. 24.

Zosimus, *Procopius*, *Agathias* tantam redolent barbariem, ut ne eorum quidem meminisse deceat. *Claud. Verder.* in Autor. Censione.

Extant de Imperio & Rebus Gestis *Iustiniani* Libri 5. Græcè & Latinè cum Notis *Bonaventuræ Vulcanii*. *Lugduni Bat.* 4°. an. 1594.

GILDAS.

Clar. A. DDLXXXI.

COgnomine *sapiens*, & ut à *Gildâ Albanio* distinguatur, *Badonicus* dictus, gente *Anglo Saxo*, natus anno 520. ob prælium *Badonicum* claro (inde ei nomen) *Ilduti Morganensis* discipulus, Monachus *Bannochorensis*, scripsit an. 581. teste *Radulpho* de *Diceto* nequid jam dicam de *Polydoro*, *Balec.* &c. quamvis alii, & in his Rev. *Usserius* libellum ejus ad an. 564. referant, ipsumque an. 570. obiisse volunt. *Gul. Cave* Chartoph. Eccles.

Scripsit Epistolam sive libellum de excidio *Britanniæ*, itemque Reprehensionem acrem in *Britanniæ* Clerum. Aliarum *Gildæ* lucubrationum ad nos pervenit nihil, præter *Fragmenta* quædam, quæ, veteri libro *canonum* titulorum 66. inserta, in *Cottoniana* Bibliothecà vidimus. Nam ut cum aliis, quæ inter *Plautinas* Comœdias habetur, *Aulul ariam* huic adscribam, persuaderi mihi non patior: licèt eò etiam politissimi virum judicii *Ger. Ioannem Vossium* propendere non ignorem. *Iacob. Usser.* in *Antiq. Britan* Eccles. c. 14.

Iustiniani temporibus, atque ultrà, claruit *Gildas*, cognomento *Sapiens*, *Ilduti Morganensi* discipulus, & *Bannochorensis* cœnobii monachus atque Abbas. Cujus tum libellum de excidio *Britanniæ* habemus, tum reprehensionem acrem in *britanniæ* Clerum —— Sanè ut summæ eruditionis vir, ita fidei, ac sanctimoniæ

ſanctimoniæ præcellentis fuit. Nec movere debent ridicula illa, atque inepta oracula, *Gildæ* tributa. Planè enim ſunt nugatoris cujuſdam commentum, qui auctoritatem aliquam quiſquiliis ſuis *Gildæ* nomine voluit comparare. At verè ſcripſit *Gildas* librum antè memoratum, ſive ut ipſe vocat, epiſtolam de excidio, & conqueſtu *Britanniæ*. In quâ refert, quàm atrocia ſit perpeſſa *Britannia* à *Saxonum* adventu uſque ad tempus illud, quo iſta traderet. Is liber primùm operâ *Cuthberti Tonſtalli, Londinenſis* Epiſcopi in lucem protractus, ac cum præfatione *Polydori Virgilii* editus fuit. Meminit hujus Libelli etiam *Venerabilis Beda* hiſtor. Angl. l. 1. cap. 22. item *Gulielmus Neubrigenſis* in Præfat. Brevis eſt in hiſtoriâ: multus autem in caſtigandis *Britannorum* vitiis. Antequam is lucem adſpexiſſet, imponi ſimplicioribus ſolet libello alio *Gildæ* nomen ementiente.—Si quid *Gildæ*, præter epiſtolam, de quâ diximus, ac invectivam in Clerum *Britanniæ*, tribui debet, id fuerit *Querolus*; ſive *Aulularia* illa quæ cum *Plauti* nomine falsò prodiit. Sanè *Gildæ* adſignant codices quidam manu exarati: nec ſtylus refragatur: niſi quòd ille in *Gildæ* Epiſtolâ ſit impeditior, intricatiorque, quàm in *Querolo*. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Hunc (*Gildam*) venerabilis *Beda* quaſi per *Antonomaſiam* notanter *Britonum* Hiſtoricum vocavit.

Et ſanè Auctor Antiquus, & ſcriptor non vulgaris *Pitſæus*.

Vir fuit ſummæ eruditionis ac fidei. *Aub. Miræus*.

Præ aliis *Britanniæ* Scriptoribus, ſolus mihi *Gildas* (quoties eundem materiæ curſus intulerit) imitabilis eſſe videtur. Quia ea quæ vidit & ipſe cognovit ſcripto commendans, *excidiumque gentis* ſuæ declarans potiùs quàm deſcribens, veram magis *Hiſtoriam* texuit quàm ornatam. *Gildam* itaque *Giraldus* ſequitur: quem utinam moribus & vitâ ſequi poſſet; factus ejuſdem plus ſapientiâ quàm eloquentiâ, plus animo quàm calamo, plus zelo quàm ſtylo plus vitâ quàm verbis Imitator. *Sylveſt. Gyrald.* in priore Præfat. præfix. Deſcript. *Cambriæ* ſuæ.

Gildas homo *Britannus*: cui nihil remotius eſt, quàm mentiri, nihil propius, quàm veritati inniti. Integritatis ejus non leve documentum eſt, quia in veritate promendâ, propriæ genti non parcit: & cùm admodum parcè bona de ſuis loquatur, multa in eis mala deplorat: nec veretur, ut verum non taceat, *Brito* de *Britonibus* ſcribere, eos nec in Bello fortes fuiſſe, nec in pace fideles. *Polydor. Virgil.* l. 1. Angl. Hiſt.

Legem innocentiæ ſibi conſtituens, vitam vixit integerrimam *Gildas*, ut in *Deum* flagitiosè delinquentes, eò liberiùs caſtigaret. Eruditione multò plus valuit quàm eloquentiâ, quod vitio temporis adſcribendum modis omnibus judico. *Britannicæ* Plebis peccata & ingruentem per *Anglo-Saxones* calamitatem, quotidianis deplorabat lachrymis. Impuros hominum mores, præcipuè Sacerdotum & *Principum*, non poterat in ſuis Concionibus non improbare. *Ioan. Balæus* de ſcript. *Britan.*

Hunc *Gildæ* libellum de *Excidio Britanniæ*, ob horridulum & incomptum *Orationis* Characterem, etiam à *Gulielmo Neubrigenſi* in *Anglicana* ſuæ *Hiſto-*

ria prooemio ita vituperatum invenimus : *Cum sermone sit admodum impolitus atque insipidus, paucis cum vel transcribere vel habere curantibus, rarò invenitur.*

Et sanè (inquit Usserius Biblioth. Theol. MS. pag. 113,) *Beda* Britannorum scelera, Historicum illorum *Gildam* flebili sermone descripsisse confirmat; ex cujus etiam opere integras aliquando paginas Historiæ suæ inseruit. Unde & *Priseus* in Histor. Britann. Defens. cap. ult. rationem reddens cur à *Bedâ* præteritus fuit *Arthurus*, ex hoc Gilda, inquit, id erroris hauserat, quando nihil ex Britannicis rebus ipse legisse videretur, præter ea quæ ab hoc acceperit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

* Hic Author in quibusdam locis de *Sacerdotibus*, cautè legendus. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Extant Epistola *de Excidio Britanniæ*, *Lond.* 1525. 8°. 1568 12°. Et *Ordinis Ecclesiast. Castigatio*, in Orthodoxographia, p. 487. & Biblioth. PP. Tom. 8. pag. 707, 715.

Epistola *de Excidio Britanniæ* Manuscripta adservatur *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ publicâ, & *Oxoniæ* in Bibliothecâ Collegii Mertonensis. Etiam vita *Gildæ* hujus Manuscripta dicitur superesse *Cantabrigiæ* in Collegio *S. Benedicti*. Variaque ex eâ vitâ refert fragmenta *Ioannes à Bosco* in libro, quem ex veteribus membranis *Floriacensis* Bibliothecæ collegit. *Voss.* de Hist. Lat.

S. GREGORIUS.

Clar. An D. DXC. Magnus, *Romæ* natus, Patre *Gordiano* Senatore; *Felicis* II. aliis III. abnepos, ex Præfecto Urbis *Romanæ* Monachus S. *Equitii* factus, tum à *Pelagio* II. Romano Pontifice *S. R. E.* Diaconus creatus, mittitur *CP.* ad *Mauritium* Imperatorem Apocrisiarius anno 582. unde disputatione cum *Eutychio P. CP.* de Resurrectione carnis habitâ, *Romam* reversus, ædificavit Monasterium Sancti *Andreæ* in *Clivo Tauri*, ac *Pelagio* lue extincto die 8. Febr. anni 590. ipse electus, acceptoque *Mauritii* Imp. consensu consecratus est die 3. Septembris ejusdem anni, tenuitque Pontificatum annis 13, mensibus 6. diebus 10. usque ad diem 12. Martii, anni 604. quo obiit sub *Phocâ Imp. Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Gregorius Papa, *Romanæ* Sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris *Dei* plenus, & humilitate summus, tantoque per Gratiam Spiritûs Sancti scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem par fuerit unquam. Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, ut, exclusis omnibus illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate *Antonium*, eloquentiâ *Cyprianum*, sapientiâ *Augustinum*. *Ildefons. Tolet.* de Script. Ecclesiast.

Gregorius Romanæ Urbis Episcopus, organum Sancti Spiritûs, incompara-

bilis,

bilis omnibus suis prædecessoribus, multa præ sole præclara, ac præ obrizo auro pretiosa scripsit. *Honorius Augustod.* de Script. Eccles.

Gregorius Primus, ex Monacho ordinis Sancti *Benedicti*, Patriâ *Romanus*, post *Pelagium* Pontificem sedit in Cathedrâ *Petri* annis 13. mensibus 6. Vir in Divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis utique doctissimus, Theologorum Princeps, splendor Philosophorum, & Rhetorum lumen, vita & conversatione integer atque sanctissimus, cui divinas Scripturas explananti Spiritus Sanctus aliquoties visibili specie apparuit, eique arcana mysteriorum earundem invisibili magisterio reseravit. *Trithem.*

Hic [*Gregorius*] librum *Dialogorum*, quem cum *Petro* Diacono suo, de miraculis Sanctorum sui temporis habuit, *Teudelindæ Longobardorum* Reginæ, pro munere misit. Scripsit & alia, quæ à *Romanis* post mortem ejus combusta sunt, qui & omnia opera ejus combussissent nisi *Petrus* diaconus ejus interveniens confirmâsset jurejurando, se vidisse Spiritum Sanctum quasi columbam super caput *Gregorii* tractantis sedentem, rostrum suum ori illius inserentem: & hoc ipsum *Petrus* hac conditione fecit, ut, si ipse post factum jusjurandum statim moreretur *Romani* à libris *Gregorii* comburendis cessarent: si non moreretur, ipse etiam combustoribus librorum manus daret. Sic *Petrus* inter verba juramenti expiravit, & *Romanorum* insania cessavit. *Sigebert.* de Script. Eccles.

Alii quidem *Pontifices* construendis ornandisque vel auro vel argento Ecclesiis operam dabat, hic autem totus erga animarum lucra vacabat *Beda* Hist. Eccles. *Angl.*

Is non sibi ipsi, sed utilitati hominum, ac honori divino consulens, quem certè ob Religionem & pietatem rebus omnibus semper attulerat, spretis opibus, posthabitis voluptatibus atque omni ambitione & potentiâ, gubernacula Christianæ Reipublicæ suscipiens, ita vixit, ut usque ad tempora nostra neminem ex successoribus parem habuerit, nedum superiorem vel sanctitate vitæ, vel diligentiâ in rebus agendis, vel doctrinâ & scriptis. *Platina* in Vit. *Gregor.*

Nullâ virtute major & admirabilior, quàm quòd ambitionem illam contempsit, quæ maximos quosque Christianæ confessionis antistites afflixit — Ejus Homiliæ mirificè bonis rebus plenæ, & exemplar sequentium seculorum doctoribus. In summo pretio fuerunt, adeò, ut qui aliorum librorum potiri non possent, ex præscripto, istum sibi parare omnimodè oportuerit. *Casp. Barth.* l. 55 c. ult. Adversariorum.

In *Gregorio* puram, nulloque fuco picturatam sanctimoniam agnoscimus. *Erasm.* in Præfat. *August.*

Gregorius Magnus Papa morum instructor præcipuus, & omnium virtutum Magister. *Ioan.* Card. *Bona.*

Gregorium Romanum ejus nominis primum agnosco virum pium, ea loquentem quæ sentit. Et hic propiùs accedit ad *M. Tullium*, quàm *Ambrosius*: sed fluit lutulentus, & *isocratica* structuræ quasi servit Oratio, quod est à *Ciceronis*

alienum. Sic enim puer in Scholis assueverat. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 155.

Verborum, & Orationis genus in omnibus penè scriptis ejus continuum est & connexum, incisis quibusdam, & membris sibi invicem correspondentibus currens, & ὁμοιοτελεύτοις, hoc est, similiter terminantibus sententiis fluens, semperque ferè in absolutis perfectisque finiens periodis, non affectatis tamen, nec quæsitis, sed ex pristinâ secularis eloquentiæ exercitatione ultro manantibus, citra ullum accuratæ dictionis & elaboratæ texturæ artificium. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Sanctus *Gregorius* Papa prolixos in *Iobum* Commentarios elucubravit, ubi Literalem sensum tanquam parum utilem ad plebis institutionem negligit. Hic Pater Sancti *Augustini* Opera sedulo legerat, quorum excerptis libros suos refersit; & in hoc se judicio pollere demonstrat, quod in omnibus non sit secutus veterem Latinam Versionem quæ ad *Græcam Septuaginta* Interpretum facta fuerat, quæque illo tempore Vulgata Versio adhuc erat; Verùm ad Divi *Hieronymi* Translationem ex Hebraicis sæpè recurrit, iis præsertim locis quibus illam Veteri præstantiorem deprehendebat. Utraque hac Versione se uti profitetur, quia *Romæ* ambæ tunc erant in usu: Hæc autem fuit occasio cur Nova hæc Sancti *Hieronymi* Versio reciperetur; quæ tandem Veteri Vulgatæ succenturiata fuit. Jes. *Rich. Simon,* Hist. Critic. V. T. l. 3. cap. 10.

Hæc carmina de *Gregorio* Primo, *Leone* Primo, & *Nicolao* Primo composuit *Stephanus Paschasius*:

Pontifices quot *Roma* tulit celeberrima Sanctos;
Majores nullos *Nicolao*, *Gregorioque*;
Sive *Leone* habuit: *re* sunt ut *nomine* Primi.

Gregorius Magnus — Vir erat pietate insignis, nec ævi illius ratione habitâ doctrinâ incelebris: immo si *Isidorum Hispalensem* audire velimus, *tanto per gratiam S. Spiritûs scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam doctorum, sed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam.* Sic quidem *Isidorus*: cujus tamen hac in re verba cum grano salis accipienda esse meminerit lector. Pietatis certè & eruditionis laus ei neutiquam est deneganda, in hôc verò jure merito culpandus, quòd teste *Ioanne Sarisburiensi*, de Nug. Curial lib. 2. cap. 26. & lib. 8. cap. 19. non modò *Mathesin* ab Aula recedere jusserit, sed quo major esset S. Scripturæ autoritas, & in ea evolvenda diligentia studiosior, intempestivo nimis ac planè flagranti zelo nobilissimæ bibliothecæ Palatinæ, in cujus Archivis recondebantur tot veneranda vetustatis monumenta, ignem admoverit, quo incendio perierunt.

Scripta *Palatinus* quæcunque tenebat *Apollo*.

In quibus inquit Sarisburiensis, *erant præcipua, quæ cœlestium mentem & superiorum oracula videbantur hominibus revelare.* Gul. Cave *in Hist. literar. Script. Eccles.*

Antoninus Florentinus, part. 4. *Summæ Confessionis*, tit. 11. c. 4. refert, *Gregorium* omnes libros, quos habere potuit, *Titi Livii* comburi fecisse, quia ibi multa de superstitionibus *Idolorum* narrantur.

Universalis titulum penitùs damnavit *Gregorius*: & primus appellari voluit *Servus Servorum*.

Extant Opera Rom. 2. Vol. 1588. 1597. *Bas.* 1564. 2. Vol. *Ant.* 1572. 1615. *Par.* 1605. 1640. fol. *Epistolarum* lib. 12. C. T 5. p. 1028. Dialogorum lib. 4. à *Zacharia* P. Græcè versi habentur integri Gr. Lat. edit. *Par.* 1640. Tom. 3. suppletis quæ deerant ex Canis. Antiq. Lect. Tom. 3.

Perpensis ex utraque parte argumentis restat, ut hi *Dialogi de Vitâ & Miraculis Patr. Italicorum, & de æternitate Animarum*, saltem sint dubiæ fidei, à *Gregorio* M. ut videtur, scripti, à recentioribus aucti & interpolati. Ejus ergo esse haud iverim inficias. Interim in hoc opere concinnando nimiùm credulitati suæ indulsisse, & in fabulas plus quam par erat, propensiorem fuisse nemo qui æquo animo ac præjudiciis libero id legerit, facilè negabit. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

EVAGRIUS SCHOLASTICUS.

Genere *Syrus*, domo *Epiphaniensis*, Advocatus & Expræfectus natus ann. 536. quando obierit non liquet. *Gul. Cave* Chartoph. Eccles. Clar. An. D. DXCV.

Evagrius Scholasticus Epiphaniâ Syriæ urbe oriundus, post *Eusebium*, *Socratem*, *Sozomenum*, atque *Theodoretum*, libros sex Ecclesiasticæ conscripsit Historiæ, ab anno circiter 431. quo *Nestoriana* impietas in Concilio *Ephesino* damnata est, usque ad annum 597. *Mauritii* Imp. 12. ut ipse in fine narrat, ubi etiam asserit scriptum à se aliud quoque opus fuisse, quod Relationes, Epistolas, Decreta, Orationes, Disputationes, resque alias ejusmodi complectebatur: seque duos honoris gradus consecutum: & primùm quidem à *Tiberio Constantino* ad Quæsturam evectum, tum à *Mauricio* munus adeptum servandarum Tabularum, in quibus, non tam nomina, quàm ipsa Præfectorum acta inscribebantur. *Phil. Labbe* de Hist. Ecclesiast.

Evagrius, illustri dignitate præditus, Historiam usque ad *Iustini* ætatem deduxit, maximâ ex parte res prophanas tractans: quarum argumenta, & materiam, ex *Eustathio Syro*, *Zozimo*, *Prisco*, *Ioanne*, *Procopio Cæsariensi*, *Agathiâ*, qui illis temporibus ordine insignes fuere oratores, & prætereà ex aliis, non pœnitendis Historicis decerpsit. *Niceph. Calist.* in Procem. Hist. Ecclesiast.

Evagrius est suorum temporum rerum gestarum Scriptor insignis, atque ex *Græcis* primus eorum, qui leguntur, *Orthodoxus*. Ast enim vero magnam partem Scriptorum suorum *Zachariæ* rhetoris, *Eutichiani* Hæretici authoritate confirmat *Evagrius*, unde ipse haud immeritò *Eutychianus* à nonnullis dicitur. *Henr. Spondan.* in Epit. *Annal. Baron.* ad Ann. 565. num. 11.

Zachariam Rhetorem, cujus auctoritate magnam partem Scriptorum suorum

confirmat, *Eutychianum* Hæreticum fuisse, plurimaque rerum benè à Catholicis gestarum silentio supprimere, atque ea quæ *Eutychianæ* errori favent, ad verbum recensere constat. Meminerit igitur Lector Catholicus, ut cautè legat ea quæ ab eodem *Zacharia*, in causâ præsertim *Eutychianorum*, apud *Evagrium* citantur. *Aubert. Miræus* de Script. Ecclesiast.

Laudanda est in primis *Evagrii* diligentia, qui cùm *Historiam Ecclesiasticam* scribere aggressus esset, quæcunque ad id argumentum spectabant, ex optimis Scriptoribus collegit, puta ex *Prisco*, *Ioanne*, *Zacharia*, *Eustathio*, & *Procopio* Rhetoribus. Stylus quoque ejus non improbandus est: Habet enim elegantiam & venustatem ut testatur etiam *Photius*. Sed quod præcipuè in *Evagrio* laudandum est ex *Græcis Ecclesiasticæ Historiæ* Scriptoribus, solus hic rectæ fidei doctrinam integram atque illibatam servavit, ut post *Photium* observavit *Baronius* in *Annalibus*. Illud tamen in eo reprehensionem meretur, quòd non tantam diligentiam adhibuit in conquirendis antiquitatis *Ecclesiasticæ* monumentis, quantam in legendis prophanis Scriptoribus. Certè totus ferè liber sextus in belli *Persici* narratione consumitur. *Henr. Vales.* in Præfat. ad edit *Theodoreti* & *Evagrii*.

Evagrius Scholasticus Ecclesiasticæ Historiæ Scriptor, res potius profanas quàm sacras pertractans. *Ioan.* Card *Bona*.

Evagrius est Scriptor à fabulosis narrationibus, ut res arguit, non nimis alienus. *Isaac. Casaub.* exercit. 13. num. 31.

Lecta est *Evagrii Scholastici* expræfecti, nati *Epiphaniâ* urbe *Cœlesyriæ*, *Ecclesiastica Historia* libris sex: Inchoans à fine *Socratis* & *Theodoriti* Historiarum, pertingensque ad *Mauricii* annum duodecimum imperii. Stylus huic non ingratus, tametsi interdum redundare quodammodò videatur. Verùm in Dogmatum veritate cæteris *Historicis* accuratior est. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 29.

Quæ quidem laus etsi ei non sit deneganda, in pluribus tamen factis recensendis nimis fuisse credulum, & in fabulas proniorem, ex iis quæ datâ quâvis occasione de Cruce, Reliquiis, fictisque Miraculis (quæ majori in pretio jam haberi cœperant) refert, cuivis præjudiciis non occæcato liquidò patebit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Historiam *Evagrii* primus omnium *Robertus Stephanus Græcè* edidit ex unico codice MS, Bibliothecæ Regiæ.

Loca complura in *Evagrii* Historiâ explicat *Iacobus Billius Prunæus* libr. 1. Observationum Sacrarum c. 38.

Prodiit *Evagrii* Historia unà cum *Theodoreti* Historiâ Ecclesiasticâ anno *Dom.* 1683. fol. cum Notis *Henrici Valesii*.

S. ISIDORUS HISPALENSIS ARCHIEPISC.

Clar An. D. DXCV. SEveriano Patre in provinciâ *Cartaginensi* natus, post [illegible] *Leandrum Hispalensis* in *Bætica* Archiepiscopus fuit per annos 40. ab anno *Christi*

Christi 595. ad 636. æra 874. qua anno primo *Chintiliani* Regis Spiritum *Deo* reddidit die 4. Aprilis, feriâ quinta post Pascha, alii 16. Januarii — Junior sæpè dicitur ad distinctionem alterius *Isidori Hispani*, *Cordubensis* Episcopi qui *Honorio* & *Theodosio* II. imperantibus *Paulo Orosio* Historiarum Scriptori notissimo commentaria in libros Regum dicavit circa ann. 412. *Phil. Labb.* de Script. Ecclef.

Scripsit varia, hæc verò primum obtinent locum: Originum, sive Etymologiarum libri 20. — Chronicon ab initio Mundi usque ad annum *Christi* 626. — Historia *Gothorum*, *Vandalorum*, & *Suevorum* — Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis — Commentaria in libros Historicos veteris Testamenti.

Isidorus vir egregius, *Hispalensis* Ecclesiæ Episcopus; *Leandri* Episcopi Successor & Germanus, floruit à tempore *Mauritii* Imperatoris, & *Recaredi* Regis: in quo quiddam sibi Antiquitas vindicavit, imò nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam imaginavit. Vir in omni locutionis genere formatus, ut imperito doctoque, secundùm qualitatem Sermonis, existeret aptus, congruâ verò opportunitate loci, incomparabili eloquentiâ clarus. Jam verò quantus sapientiâ fuit, ex ejus diversis studiis & elaboratis opusculis perfacilè prudens lector intelligere poterit: *Braulio*. Episc. *Cæsar. August.* in prænot. libr. *Isidori*.

Isidorus, post *Leandrum* Fratrem Hispalensis Sedis, Provinciæ *Bœticæ*, cathedram tenuit, vir decore simul & ingenio pollens. Nam tantæ jucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes: ex quo audita bis qui audisset, non nisi repetita sæpiùs commendaret. Scripsit opera eximia, & non parva. *Ildefons. Tolet.* de Script. Ecclef.

Isidorum summoperè laudant *Concilii Toletani* VIII. Patres. *Nostri*, inquiunt, *Sæculi Doctor egregius, Ecclesiæ Catholicæ novissimum decus, præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus, & quod majus est, in sæculorum fine doctissimus, atque cum reverentiâ nominandus* Isidorus. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Ecclef.

Vir non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus, & in dicendo non tam rudis, quàm inexercitatus. *Volaterran.*

Hispanis Isidorus Hispalensis Episcopus *Leandri* successor, multa tum scripsit quæ fidem *Christianam* mirificè juvant. De summo enim bono, de viris illustribus, de vocabulis Grammatices, & etymologiis libros composuit. Historiam præterea ab *Adam* usque ad tempora *Heraclii*, vitas quorundam Sanctorum, Historiam *Longobardorum*, & brevem quandam Cosmographiam stylo satis eleganti edidit. In eo homine pluris facienda est certè sanctitas, quàm eruditio. Sunt qui scribant *Isidorum Germanum* fuisse, quanquam *Hispani* hunc suum esse affirment: utcunque sit, satis constat, eum fuisse quavis laude dignum ob doctrinam & sanctitatem. *Platina* de Vit. Pontif.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in sæcularibus literis nulli suo tempore secundus. *Trithem.*

Vir eximiæ sanctitatis & eruditionis, divinarum Scripturarum peritissimus. *Sixt. Senens.*

Fuit

Vir doctrinâ simul & ingenio pollens. *Baron.* ad an. 636. sect. 9.

Fuit hic vir omnium literarum cognitione tinctus. *Bibl. Hispanic.*

Qui unus (*Isidorus Hisp.*) inter omnes *Hispaniæ* Viros, tum sanctitate, tum literis clarus, nec secus ac *Sol* inter omnia sidera fulget. *Lucius Marinæus* de Reb. *Hisp.*

Isidorus vitæ sanctitate, literis tam sacris quàm profanis paucis æqualis, inferior nemini, quemque satis superque doctum illud *Originum* opus posteris commendat. *Ludovic. Nonius* in *Hispan.*

Quem (*Isidorum Hisp.*) *Hispaniarum Doctorem* nominat Rex *Ferdinandus* cognomento *Magnus*, quanquam sæpè etiam vanus (in opere *Etymologico*) dicatur *Paulo Merulæ* part. 2. Cosmog. l. 3. c. 34.

Isidorus Hispalensis, Grammaticus necessarius, in quo pleraque, quæ nusquam alibi, & Historicus non satis cultus, nec diligens, moribus tamen incorruptis, & non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus. *Bonifac.* Iudic. Hist. l. 15. c. 5.

Isidorus Hispalensis Grammaticus adfert nonnulla ex antiquis hausta haud prorsus aspernanda, præsertim quòd fontes illi non pervenerunt ad hanc ætatem. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Est quidem is Scriptor necessarius potiùs quàm doctus. *Casaub.* ep. 307. *Car. Labbæo.*

Ioannes, Gerundensis Episcopus, sic censet, in rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompeium, Orosium*, & *Isidorum Hispalensem*: tolerabilem, *Rodericum Toletanum*: cæteros somnia contexere.

Isidorus multa ex *Veterum* libris quibus hodiè caremus, eaque optima transcripsit, ideo illum velim habere. Doctis utilissimus est. *Scaligerana* prima.

Fratoribus *Isidorum* semipriscis annumerat *Ian. Douza* l. 3. præcid. in *Petronium*, c. 9. p. 355.

Isidorum centonum Sarcinatorem vocat idem *Douza* Not. in *Sallust.* p. 18.

Isidorus Hispalensis Episcopus scripsit *Originum* libros xx. In quibus eum ex *Servio Maronis* Interprete, *Festo, Nonio, Divo Augustino*, cæterisque melioris notæ Auctoribus ad verbum pleraque transcripsisse, ostendit *Petrus Ciacconius* Notis in *Isidor.*

Talis fermè est apud *Latinos Isidori Rhapsodia*, qualis apud *Græcos Suidæ*, undecunque à compluribus consarcinata. *Beat. Rhenan.* in *Tertullian.* de Pœnitentiâ. p. 471.

Auctor *Originum* sive *Etymologiarum*, quibus tamen quandoque nil, nisi nugas agit, & risum movet. *Christian. Becman.* de propriâ significatione vocum p. 13.

Ianus Douza centonum Sarcinatorem vocat *Isidorum*. Quô tamen ipsô locô cùm unum alterumque *Sallustii* fragmentum haud mediocri accessione augeat ex *Isidoro*, vellem parciùs ipsi probrum hoc, saltem dum ejus beneficio fruebatur, objecisset. *Thomas* de Plagio, num. 474.

Cæterùm in sacris quoque lucubrationibus cùm aliena constipare, quàm sua dare idem *Isidorus* maluerit, *plagium* ipsi cum primis è S. *Gregorio*, cujus discipulus fuit, objectum meminimus. Quod quidem crimen ab eo depellere qui volet, nisi aliam viam institerit, quàm *Lucas Tudensis*, qui extraordinarium

Spiri-

Spiritûs Sancti influxum credi à nobis hic voluit, operam perdet. *Idem* ibid. num.475.

Miror sanè *Bellarminum* in eâ fuisse sententiâ, quòd *Chronicon* illud decerptum sit ex libro 5.*Etymologiarum*, cum è contrà certo certius mihi videatur, ex hoc Chronico delibasse *Isidorum* aut certè *Braulionem* quæ brevi compendio de serie temporum traduntur ad calcem libri quinti *Etymologiarum* —sunt qui [*Isidiori*] commentarios in quatuor libros Regum adjudicare malunt *Isidoro* seniori Episc.*Cordubens*. *Phil.Labbe*. de Script. Ecclesiast.

Isidorus Hispalensis anno 6 9. præfuit Synodo *Spalens*, quo modo vocatur Synodus *Hispalensis*: Ut *Spalis* pro *Hispalis*,*Spania* pro *Hispania* dixere. Item præfuit nobili illi lxx. Episcoporum Synodo *Toletanæ*: quæ anno habita 6 3, ut Manuscriptis Antiquis *Garsias Loaisa* observavit. Utrum autem *Hispalensis* hic sit idem ille,qui Pontificum Epistolas, & Conciliorum Canonas, collegit, adhuc in Controversiâ est. *Voss*.de Hist.Lat.

Non possum eruditum & Ecclesiasticæ Antiquitatis studiosum Lectorem hoc loco gaudium meum celare: repertum nempe a me esse superioribus diebus illustre & bene longum *Isidori Hispalensis* Episcopi Fragmentum de *Institutione Jejunii Quadragesimalis*, quod alibi,si vitam *Deus* dederit, publici juris faciam. *Boxhorn*.ad Hist.August.Script.p.959.

An Fragmentum illud ediderit *Boxhornius*, nobis incompertum; quod, aut egregiè fallor, non aliud fuit ab *Isidori* 36. capite libri primi *de Officiis Ecclesiasticis*.*Isidori* operum editio *Madritensis* anno 1599.rariùs prostat. In eâ *Ich. Grial* editoris & aliorum Præfationes legas, in editione *Parisiensi* An.1601.Typographorum avaritiâ expunctas.*Paul.Colomes*. paralipom. ad Chartophyl. Ecclef.*Gul.Cave*.

Opera omnia cum observationibus *Garsiæ Loaysæ Grialii* & *Iacobi du Breul* Monachi *S. Germani* à *Pratis*. *Parisiis* in fol. apud *Seb. Nivellium* an.1601. *Editio bona.*

Opuscula nondum anteà edita vulgavit *Constantinus Cajetanus*, & inscripsit *Philippo III.Hispaniarum* Regi. *Romæ* in 4.. 1616.

De ordine creaturarum liber ad *Braulionem* Episcopum *Cæsaraugustanum* primùm editus à *Dacherio* Tomo 1.spicilegii.

THEOPHYLACTUS.

Cognomine *Simocatta*,genere *Ægyptius*, patriâ verò *Locrensis*, ex Sophistâ Præfectus,& Antigrapheus,id est,forsan *Cancellarius*,claruit anno 611. & deinceps. *Gul.Cave*. Clar.A D. DCXI.

De rebus à *Mauritio* Imp.gestis libros octo posterius reliquit, quos ex *Græco Iacobus Pontanus* S. J. *Latinos* fecit. Singulorum librorum excerpta *Photius* Cod.65. recitat. Circumferuntur & hæc ejusdem *Simocattæ*, *Problemata Physica*; Epistolę Morales,Rusticæ,Amatoriæ;*Excerpta Legationum* ex libris illis Historiarum.

Dictio illius [in *Historiarum Libris* veneris aliquid habet, nisi quòd figuratis vocibus & allegoricis sensibus putidè nimis ac frequenter ad satietatem usus, in frigiditatem quandam ac juveniles ineptias dilabatur. Veruntamen & Sententiarum illa interjectio minus opportuna, diligentiam arguit, & curiosam, & supervacaneam. Cætera bonus, in reprehensionem non incurrit. *Phot.* in Bibliot. Cod. 65.

Huic [*Photii de Simocatta*] judicio & nos suffragamur, Dictionisque elegantiam ex *Tropis*, tum iis, qui in uno verbo, tum iis, qui in oratione cernuntur, magnam partem à *Simocattâ* quæsitam & comparatam concedimus——Et est aliunde parum nonnunquam dilucidus hic Autor, ut interpretem etiam me eruditiorem pudere non debeat, id candidè confiteri. Quod de Sententiis non opportunè insertis queritur *Photius*, id aliquando factum à *Simocattâ* non memini. Curiosè quidem, & fortasse plus satis diligentem alicubi, non negaverim, & in sententiis quoque crebrum esse fateor: nec ob id diem illi dicendum puto. Invenitur præterea aliquantò verbosior, quod *Photium* præteriisse miror: & idem vel continenter repetit, vel pluribus, quàm opus est, dicit——Genus scribendi, si totum simul universè spectemus, sanè elaboratum, prudens, grave, jucundum, disertum, planeque oratorium——Nec lectorem suum tantummodò meliorem, sed etiam doctiorem dimittere studet; &, cùm alios summi ordinis Scriptores, tum *Homerum* se non oscitanter legisse ostendit. Multa nihilominus particulatim laudari in hac *Historiâ Mauritianâ* possunt: ut descriptiones Montium, Fluminum, Castellorum, Locorum, pugnarum, rituum: Orationes partim Sacræ, partim Civiles, partim Militares, sententiis ornatissimæ ac robustissimæ, & omninò eloquentissimæ: similitudines ad illustrandum accommodatæ: multa prudenter dicta: multa piè explicata. Si igitur *Historia* quoquo modo scripta delectat; hæc *Historia* scripta ad hunc modum, necesse est, multò amplius delectet. *Iac. Pontan.* in lit. ad Lector. quas *Simocattæ* lib. Histor. præmisit.

Ejusmodi est, quod apud *Theophylactum Simocattum*, scriptorem eximium inter *Græcos* recentiores, observabamus. *Casaub.* Not. ad *Spartian. Hadrian.* c. 25.

Theophylactus Simocatta, cujus præter *Historiam* exstant *Quæstiones Physicæ*, & *Epistolæ* agrestes, morales, amatoriæ: Stylum habet venustum, sed dum nimis elegantiam sectatur, in *cacozelon*, & puerilem affectationem incidit. *Ioan.* Card. *Bona.*

Quæ verò fusiùs suis libris exponit *Simocatta*, ea breviùs perstringunt *Theophanes*, *Zonaras*, *Cedrenus*, & *Nicephorus Callistus*: qui & ex *Simocattâ*, vel iis, qui *Simocattam* exscripserant, illa, quæ de *Mauritio* scribunt, hauserunt. *Voss.* de Hist. Græc. c. 23. l. 2.

Theophylactus Simocatta *quàm misellus Scriptor!* Scaligerana *poster.*

De Rebus à *Mauritio* Imperatore gestis libri octo impressi sunt in Fol. *Parisiis Græcè* pariter ac *Latinè*, inter Scriptores Historiæ *Byzantinæ* ex Typographio Regio, per *Sebastianum Cramoisium* an. 1647.

BEDA.

BEDA

IN *Britanniâ* ex *Anglo-Saxonum* genere oriundus, in *Girvvensi* territorio non longè à *Tinæ* fluminis ostiis natus est anno 673. à puero Monasticam vitam amplexus, in ea per multos annos perseveravit sub *Benedicto* & *Geolfrido* Abbatibus Monasterii BB. *Petri* & *Pauli* ad *Tinam*, in Diœcesi *Dunelmensi*, vulgò appellatus Presbyter *Anglus* ac *Venerabilis*, obiit anno 735. die 26. Maii, sive 7. Kal. Junii, quo *Ascensionis Domini* memoria celebrabatur. *Phil. Labbe* de script. Eccles. Scripsit penè infinita. Clar. A. D. CDCXIII.

Omnigenâ scientiarum eruditione instructus, Grammaticus *Græcè* non minùs, quàm Latinè peritus, Poëta, Rhetor, Historicus, Astronomus, Arithmeticus, Chronographus, Cosmographus, Philosophus & Theologus evasit in tantum illis temporibus admirandus, ut apud ejus seculi doctiores proverbium de eo diceretur, Hominem, in extremo orbis angulo natum, universum orbem suo ingenio perstrinxisse. Opera ejus, adhuc eo vivente, & semper nova scribente, tanto in pretio habita sunt, ut ex ordinatione Episcoporum *Britanniæ* in Ecclesiis publicè legerentur. *Sixt. Senens.*

Fuit in *Gentilium* libris tam planè exercitatus, ut eo seculo vix parem habuerit. *Physicen* & *Mathesin*, non à rivulis sordidis, sed ex purissimis fontibus, hoc est, ex *Græcis* & *Latinis* authoribus primis hausit. Fidei verò *Christianæ* Mysteria tam solidè, quantum ejus temporis dabat iniquitas, novit; ut ob exactam utriusque linguæ, *Latinæ* & *Græcæ* peritiam, magno illo *Gregorio* à multis præclarior haberetur. Styli enim suavitate ac Dicendi copiâ, illum in plerisque exuperabat: atque utinam Spiritualium Sensuum puritate magis. Nihil ferè lectione dignum in omni reperitur vetustate, quod suis locis non legatur in *Bedâ*: tametsi *Britanniæ* limites nunquam fuerit egressus. Si *Augustini*, *Hieronymi* aut *Chrysostomi* temporibus claruisset, non dubito quin potuisset de paritate cum ipsis contendere: quòd inter tot superstitionum præstigia, tam castos ediderit fœtus. *Ioan. Balæus.*

Et sanè noster *Beda* vir omni eruditionis genere tam insigniter instructus, ut eo vix quemquam in omnibus scientiis doctiorem unquam *Europa* protulerit. *Pitseus* de Script. Britann.

Quô mortuô, sepulta est cum eo rerum gestarum omnis penè notitia usque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in totâ insulâ studiorum detepuit fervor. *Gul. Malmesbur.*

Beda enim præter *Græcæ* atque *Latinæ* linguæ doctrinam, quam non mediocriter tenebat, ob religionem etiam, atque modestiam, *Venerabilis* cognomentum adeptus est. Scripsit enim multa in *Actus Apostolorum*, in *Lucam*. Edidit & librum de temporibus, & homilias plerasque, quibus multùm *Gallici* sacerdotes utuntur. *Platina* de Vit. Pontific.

Observandum est, sexto, septimo atque octavo seculo neminem ferè per *Italiam*, *Galliam*, *Britanniam*, *Hispaniam* (uno verbo) in *Occidentalis Ecclesiæ*

toto orbe, nomen aliquod scripto libro invenisse, qui non in *Monasterio* educatus sit atque institutus. Qui inter *Britannicos Monachos* eminet *Beda*, idem omnium illius tempestatis per occidentem Universum fuit doctissimus. Nos ipsi *Germani* prima *Christianæ* doctrinæ exordia illis Cœnobitis debemus. Imo debemus illis initia omnis culturæ melioris, atque eruditionis: sicut & *Angli* ipsi ac *Scoti* à *Monachis Romanis* eam antehac acceperant. *Hermann. Conring.* tertiâ Dissertat. de Antiq. Academ.

Vir moderato sermone suæ gentis res gestas conscribens: cui sanè ob id plurimum debet Posteritas, quòd plurima scitu dignissima literarum monumentis tradiderit, quorum memoria (si ille non retulisset) oblivionis nube tegeretur. *Britannicæ Antiquit.*

Videtur autem quibusdam incredibile, quòd in extremo mundi angulo vir qui nunquam maria transfretaverit ob addiscendam sapientiam, scholas *Philosophorum* non frequentaverit, tanta eruditione clareat, tantâ *librorum* compositione ubique mundo innotescat: sed hoc non esse mirandum ipse docet, qui inter DC. beatæ vitæ & mirabilis scientiæ *Monachos* enutritus, quicquid scientiæ singuli habuerant, omne hoc ipse in unum sui cordis vasculum *Spiritu Sancto* illuminante contraxerat. *Simeo Dunelmens.* in Epist. ad *Hugonem Decan. Eborac.* de *Archiep. Eboraci.*

Beda Stylum habet nec omninò inelegantem, nec affectatæ elegantiæ curiosum, sed temperatum; qui nec verborum multitudine fastidium, neque paucitate obscuritatem pariat, sed brevi facilitate currat gratissimè. *Sixt. Senens.*

Quorum nos virorum (*Gregorii Turonensis* & *Bedæ*) pietatem & zelum promovendæ Religionis suspicimus & veneramur: at facilitatem in credendis multis, quæ priora sæcula non crediderant, admodum suspectam habere profitemur. *Isaac. Casaub.* Exerc. 16. ad *Baron.* Num. 18.

Bedæ, optimi & sanctissimi viri, ac merito suo, uti vocatur, *Venerabilis*, libro de *locis Sacris*, multa futilia aut palam falsa contineri, ne *Baronius* quidem dubitabat agnoscere & fateri. *Casaub.* Exerc. 2. ad *Baron.* Num. 4.

Quædam falsò scripsit *Beda* de *Hiberniâ*: Nec mirum, cùm *Beda* nihil de hâc Insulâ oculatâ fide cognoverit, sed per latorem audierit. *Ioan. Bromton.* in Chronico, in *Hen.* 2.

Seculi sui Omnigena *Eruditione* ornatissimus fuit. Incipiat ab ejus *Axiomatibus Sophista*, ad ejus *Metaphysica* progrediatur *Baccalaureus*, ad ejus *Mathematica* Magister Artium; Ejus verò *Controversiis* & in *Scripturas Commentariis* concludat Theologus: Et illum singuli in quavis harum *Artium* ac *Scientiarum* quovis Scriptore Christiano illius Seculi præstantiorem deprehendent. Universa ferme *Biblia* explanavit, in Anglicum idioma *Psalmos* & *Novum Testamentum* transtulit. Vitam egit quæ *Commentarius* fuit in hæc Apostoli *verba*. In medio Nationis pravæ ac perversæ splendentes ut luminaria in mundo. Tom. Fuller. Pr. reb. Angl.

Miratus sum non semel, cùm tam multi *Bedæ* Codices in *Angliâ* reperiantur, cur nemo adhuc inter *Anglos* inventus sit qui conterraneum suum longè me-

meliorem, quàm in eruditorum manibus versatur, in vulgus emittat. Ego, quod solùm possum, in commune Reip. literariæ bonum notabo, *Bedæ* Fragmentum ex libro de *temporibus* apud *Munsterum* extare lib. 2 *Cosmographiæ*, quod in editis non comparet. *Bedæ Hymni* aliquot occurrunt in collectione *Cassandriana*. Obiter observa quæ habet *Ph. Melanchon* in quadam ad *Io. Cratonem* Epistola: *Narravit mihi Aventinus*, inquit, *se in Codice Bedæ, qui est in Bibliothecâ Passaviensi, legisse enarrationem verborum* (*Cœnæ Dominicæ*) *perspicuam, quæ tota desit in libris editis.* Quam *Bedæ* Editionem intelligit *Aventinus*, qui obiit Anno 1533. mihi non constat, nisi forte ejus in Evangelia Commentarios separatim excusos, quos videre nondum contigit. Genuinum *Bedæ Martyrologium* cum *Flori* Additamentis habetur in Actis SS. mensis Martii Tom. 2. In eo enim invenias quæ ex *Bedæ* Martyrologio adducit *Amalarius* de Offic. Eccles. l. 2. c. 34. & de ordine Antiph. c. 28. Quod minus animadversum RR. Patribus *Henschenio* & *Papebrochio*. *Paul. Colomes*. Paralipom. ad Chartoph. Eccles. *Gul. Cave*.

Hoc *Bedæ* Epitaphium.

Beda *Dei* famulus, *Monachorum nobile* sidus,
Finibus è terræ *profuit* Ecclesiæ;
Solers esse Patrum *scrutando per omnia sensum*,
Eloquio viguit, *plurima* composuit.
Annos hâc vitâ ter duxit ritè triginta.
Presbyter officio, *utilis* ingenio.
Jani septenis *viduatus carne* Kalendis
Angligena Angelicam *commeruit* Patriam.

Circumfertur & hoc vulgò monostichon Epitaphium *Leoninum*.

Hâc sunt in fossâ Bedæ *Venerabilis* Ossa.

Phil. Labbe. Thesaur. Epitaph.

Extant Opera 3. Vol. *Bas.* 1653. *Col.* 1612. fol. *Historia Ecclesiastica* unà cum *Alfredi* Regis paraphrasi *Saxonicâ*, doctisque *Abr. VVhelocı* Notis *Cantabr.* 1644. Fol. cum Notis P. *Chiffletii Par.* 1681. 4°. Epp. 11. & vitæ Abbatum *VViremuthensium* & *Girvvic. Dublin.* 1664. 8°. Ep. ad *Albinum* ap. *Mabillon*. Analect. Tom. 1. *Martyrologium* Carmine Heroico ap. Dacher. Tom. 10.

Opera Deperdita: Commentarius in Isaiam Prophetam—Epistolarum liber—Tractatus de Mansionibus Filiorum Israel—In illud Isaiæ, *& claudentur ibi in carcere, & post Dies multos visitabuntur.*—Epigrammatum liber—librum de vitâ & Passione S. *Anastasii*, malè è Græco translatum, & pejus à quodam imperito emendatum, *Beda* ad sensum correxit. *Gul. Cave*.

ALCUINUS, *sive*, FLACCUS ALBINUS ALCUINUS.

Clar. A.D. DCCLXXX.

NAtione *Britannus*, *Eboracæ* Civitatis Diaconus, officio Scholasticus, Magister *Caroli Magni Francorum* Regis, eique familiaris ac percarus, obiit ex paralysi *Turonibus* die *Pentecostes* 19. Maii an. 804. & in *Cormœriaceno* Cœnobio sepultus. Venerabilis *Bedæ* qui anno 735. finem vivendi fecit, atque *Egberti* Archiepiscopi *Eboracensis* discipulus fuisse dicitur, evocatus in *Galliam* à *Carolo* circa annum 790. multisque Monasteriis præter *Turonense* S. *Martini* ab eodem ditatus. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Flaccus Albinus, qui & *Alcuinus* Diaconus cognominabatur, *Anglus* natione, à nonnullis Scriptoribus *Eboracensis* putatur, ab aliis verò *Londino* non procul oriundus fertur. Hic *Bedæ* primùm, *Egberti* Archiepisc. posteà obsequentissimus olim Discipulus, *Theologorum* suæ ætatis, imò omnium *Anglorum* ab initio, post *Bedam* & *Adhelmum* longè eruditissimus credebatur, ita ut esset *Caroli Magni* Præceptor, & *Parisiorum* Academiæ Institutor primus. Gymnasii *Cantabrigiensis* Annales habent, quòd omnes illic *Liberales Artes*, publicè post *Bedam* docuerit, *Latinè, Græcè, & Hebraïcè* peritus: & quòd tandem *Eboraci* sub *Egberto* prælegerit, *Philosophorum* sui temporis *Antesignanus*. Ab *Offâ* potentissimo *Merciorum* Rege ad *Carolum* prædictum, pro pacis fœdere confirmando, atque aliis regnorum negotiis missus: perspectâ ejus eruditione penè incredibili, fit ex legato hospes, & ex hospite demum Magister deliciosus: non aliter quàm apud *Athenienses* fuerit olim *Gorgias*. Deinceps igitur illum instructiorem præ aliis omnibus *Carolus Cæsar* habebat, in *Rhetoricis, Dialecticis, Mathematicis* ac *Theologicis*: qui & simul computandi artem, atque *siderum* cursus varios, sub eo copiosè didicit: de quo *Bebelius* in quadam Præfatione hoc scribit: *Albinus* (inquit) *author ubique pius, ubique doctus, succinctus, maturus, gravis, & ante multos alios præcipuè dignus, qui in manibus hominum habeatur, &c. Nam stylus ejus simplex est & purus. Ioan. Balæus.*

Carolus Magnus Franciæ Rex & Imperator eximiam *Alchuvini* doctrinam ac sapientiam expertus, eum de remotissimis *Angliæ* finibus evocatum sibi totum asseruit, ac magnis in regno suo dignitatibus cumulavit—— *Alchuvinus* in celeberrimum hoc *Galliæ* regnum ascitus, unus è principibus *Imperialis Aulæ* comitibus fuit, usu & exercitatione rerum tractandarum, omnibusque artibus ac scientiis adeò instructus, ut prudentissimis ejus consiliis *Rex Carolus* semper uteretur—Postremò beatos *Alchuvini* manes honorificâ recordatione prosequitur *Gallia*, quòd cùm ob singularem eruditionis ac sapientiæ famam apud *Carolum Magnum* gratia & auctoritate plurimùm valeret; hac sortis benignitate non ad sui ipsius commoda, sed ad communem *Reipublicæ* utilitatem usus est. Nam hôc potissimùm suasore Rex ille gloriosissimus, qui quotidie eum de scientiis variis disserentem libentissimè audiebat, *litteras* penè *jacentes* erexit, *Scholas destructas* repara-

reparavit, & si nonnullis *veterum* habenda fides, *Parisiensem* etiam hanc *Academiam* primus instituit. *Andr. Duchesnius* in Epist. ad D. *Gul. Varium, Franc.* Procancell. quam præmisit Edit. Opp. *Achuvini*.

Erat ingenii felicissimi, mitis animi, facundæ linguæ, miræ modestiæ, moderatæ gravitatis, maturi judicii, magnæ Pietatis, singularis erud tionis, tersi sermonis, styli succincti, simplicis, puri. Politè tum versu, tum Prosâ scripsit. Cum *Latinorum* literarum scientiâ, *Græcarum* etiam & *Hebraicarum* cognitionem conjunxit. Nam has linguas & perfectè calluit, & publicè docuit. Omnes denique scientias Mathematicas, Philosophicas, & Theologicas accuratè tenuit, atque etiam docuit. Demum testimonio *Vincentii Bellovacensis* in *Speculo Historiali*, & nostrorum *Historicorum*, imò communi penè omnium sententiâ, erat *Anglorum* omnium post beatum *Aldhelum*, & *Venerabilem Bedam* planè doctissimus. Ad quas etiam laudes addunt quidam, tres antiquos Auctores fuisse, ut ita dicam *Hyppiæ* simiels, hoc est, *omniscios*, videlicet D. *Hieronymum*, *Isidorum*, & hunc nostrum *Alcuinum*. *Ioan. Pitseus*.

Temporibus *Pipini*, & filii ejus *Caroli Magni*, *Francorum* Regum, claruit *Flaccus Alcuinus*, cui cognomentum *Albinus* fuit---Natione hic erat *Anglus*: à *Bedâ* primùm, hinc ab *Egberto* Archiepiscopo, est institutus. Docuit *Carolum Magnum* ac eidem posteà ab eleemosynis, & sanctioribus consiliis, fuit. Etiam consilio ejus *Carolus* instituit *Academiam Parisianam*. *Latinè, Græcè, Hebraicè*, callebat: atque idem erat Rhetor, Philosophus, Mathematicus, & Theologus nobilis. *Voss.* de Hist. Lat.

Vir in *Divinis Scripturis* eruditissimus, & in *Sæcularium Litterarum* peritiâ nulli suo tempore secundus, carmine excellens & Prosâ. *Trithem*.

Vir in omni scientiarum genere suo tempore celebratissimus. *Sixt. Senens.*

Albinus Flaccus Alcuinus, abbas multæ pietatis, & scientiæ Scriptor, quem *Eginarthus* ait *Magistrum* fuisse *Caroli Magni*. Liber autem de *Divinis Officiis* malè tributus ei videtur, quia in eo citantur versus *Theodulphi* Episcopi *Aurelianensis*, qui vixit sub *Ludovico Pio*, quod etiam observavit P. *Sirmondus* in notis ad *Theodulphum*. *Ioan.* Card. *Bona*.

Extant opera omnia ab *Andr. Quercetano* collecta *Par.* 16 7. fol. Epp. 11. & Sermo ad *Carolum* M. ap. *Baluz.* Miscel. Tom. 1. p. 365. Ep. & Præfatio in lib. 7. ad *Fœlicem* ib. Tom. 4. p. 41;. Epp. 11. & Præfatio in Psalmos Pœnit. ap. Dacher. Tom. 9. vita S. *VVillibrordi* ap. Mabill. Sæc. III. part. I. p. 601.

Opera Deperdita: Commentarius in Proverbia—Commentarius in 4. Epistolas S. *Pauli*, viz. ad Ephesios, ad Titum, ad Philemonem, & ad Hebræos—De Orthographiâ liber—De Musicâ liber. *Gul. Cave.*

Alchuvini seu *Albini* Abbatis *Epitaphium*, ab ipso dum viveret dictatum, & in laminâ æreâ parieti insertum *Turonis* in D. *Martini*. Extat quoque inter Epitaphia *Rabani Mauri* num. 7.

Hic, rogo, pauxillum veniens subsiste, Viator,
Et mea scrutare pectore dicta tuo:

Tu

Ut Tua deque meis agnoscas fata figuris,
Vertitur en species ut mea, sicque tua.
Quod nunc es, fueram famosus in Orbe Viator,
Et quod nunc ego sum, tuque futurus eris.
Delicias mundi casso sectabar amore,
Nunc cinis, & pulvis, vermibus atque cibus.
Quapropter potiùs animam curare memento,
Quàm carnem: quoniam hæc manet, illa perit.
Cur tibi rura paras? quàm parvo cernis in antro
Me tenet hîc requies? sic tua parva fiet.
Cur Tyrio *corpus inhias vestirier ostro,*
Quod mox esuriens pulvere vermis edet?
Ut flores pereunt vento veniente minaci,
Sic tua namque caro, gloria tota perit.
Tu mihi redde vicem, Lector, *rogo, carminis hujus,*
Et dic da veniam Christe *tuo famulo.*
Obsecro nulla manus violet pia jura Sepulcri,
Personet Angelica *donec ab arce tuba:*
Qui jaces in tumulo terræ de pulvere surge,
Magnus adest judex millibus innumeris.
Alchvvin *nomen erat* Sophiam *mihi semper amanti,*
Pro quo funde preces mente, legens titulum.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

HINCMARUS RHEMENSIS.

Clar. A.D. DCCCXLV.

EX nobili ortus *Francorum* familiâ, Monachum primò professus est in Monasterio S. *Dionysii* in *Francia*, sub *Hildvino* Abbate, tum in locum *Ebbonis*, ob conjurationem adversus *Ludovicum Pium* Imperatorem depositi, atque ejecti, annitente *Carolo Calvo* Rege promotus in Archiepiscopum *Rhemensem* mense Aprili anni 845. in Concilio *Bellovacensi*, ac deinde consecratus Dominicâ die 17. Maii, cùm sedisset annis 37. obiit die 21. Decembris anni 882. *Sparnaci*, cùm metu *Normannorum Duro Cortoro Rhemorum* ad illam Matronæ impositam villam secessisset. Interfuit quamplurimis per ea tempora celebratis Conciliis, ac paulò ante mortem scripsit Epistolam mense Augusto ad Episcopos *Franciæ*---Quamvis in quibusdam eum aberrasse ut humanum est, nemo negare possit; constat tamen inter ætatis suæ eruditissimos ac sanctitatis & disciplinæ Ecclesiasticæ retinentissimos vindices meritò annumerandum esse. *Philip. Labb.* de Script. Eccles.

Hincmari vitam scripsit *Flodoardus* lib. 3. *Rhemensium* Episcoporum, à quo ob *Canonum* peritiam, & *Theologiæ* scientiam valdè commendatur. Quem

Quem quidem etiam *Nicolaus* I. Papa divinitùs valdè doctum fuisse testatur. At varia, quæ gessit, cùm vel ageret cum Apostolicâ sede, vel cum *Hincmaro* Episcopo *Laudunensi* altercaretur, vel aliis negotiis se immisceret, fecerunt, ut non modò dubiam, verùm etiam constantem de se relinqueret Opinionem, cum in plerisque haud rectè incessisse. Scripsit autem doctè contra *Gothescalcum*, &c. *Possevini* Apparat. sac.

Non sum nescius, dùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultrò vos cogitare apud *Principem* juvandi *Bonos*, facultatem divinitùs accepisse, ut quod in se non habent, in vobis possideant, & remunerandæ vestræ industriæ materiam præbeant. Nobilitatem vestræ generositatis ornat eruditio salutaris, altitudinem officii commendat Religio professionis. Hæc vestræ Celsitudini non arrogantiæ vitio, sed amicitiæ studio scripsi: ut quoniam in vobis & nobilitas & sapientia convenerunt, quantum hæc societas valeat etiam nolentibus emineat, qui ipsa quoque lumina Ecclesiæ obscurare contendunt. *Lupus* Abbas *Ferrariens.* in Epist. 42. ad *Hincmar.* Episc. *Rhemens.*

Hincmarus fuit *Archiepiscopus Rhemensis*, vir doctus, & pietatis studiosus, sub *Carolo Secundo Ludovici Pii* filio, circa 87[illegible]. Domini annum: tametsi & Magni *Caroli* tempora adolescens attigerit. Is dum corrigere vitia morbosque *Clericorum* conatus est, multum molestiarum à perditæ vitæ Clero, eorumque ad *Papam* appellationibus, imò & à *Papis* ipsis sustinuit. *Matth. Flacc. Illyric.* Catal. Test. Verit.

Jacobus Sirmundus vir optimè meritus de omnibus literis jam inter octuagenarium & nonagenarium medius non desinit posteritatem obligare. Librum nobis edidit ex Manuscripto qui fuit *Hincmari* Archiepiscopi *Rhemensis* satis noti. Is liber oppositus est libro hominis sentientis cum *Prædestinatis*, id est, ita ut nunc sentiunt qui Synodo *Dordrechtanæ* adhærent. Est autem scriptus & efficaciter & eleganter, & dignus qui legatur non sui tantùm linguâ, sed & aliis. *Hug. Grot.* Epist. ad fratrem suum *Lutet.* 10. Octob. 1643.

Hincmarus Rhemensis, Episcopus doctus, sed dubiæ famæ, dubio vitiorum, ac virtutum temperamento *Ioan.* Card. *Bona.*

Si de *Hincmaro* quid sentiendum æquo judicii libramento dicendum sit: quod ad scientiam pertinet, si agitur de peritia *Canonum*; planè dixeris eruditissimum, licèt interdum nimis eis favens super Apostolicæ sedis Decreta eos extulerit. Si de Theologicis facultatibus, ipsum quidem invenimus excultissimum, ut in his quæ contra *Gothescalcum Prædestinatianum* Hæreticum a. unde scripsit, adversus quem præ cæteris laboravit. In reliquis etiam talem existimatum quem consuluerint plures diversis Quæstionibus, sed non in omnibus ita feliciter, ut ex responsionibus ad eas apparet. *Baron.* ad ann. 882.

Vir in divinis Scripturis singulariter doctus, & in secularibus literis nulli suo tempore secundus; sapientiâ & morum honestate conspicuus, atque eloquentissimus; scripsit non contemnendæ auctoritatis plura opuscula. *Trithem.*

Et sane Ecclesiæ leges & jura nemo meliùs intellexit, nemo animosiùs defendit. Tandem ad ejus opera deveniamus, multâ quidem eruditione, doctrina, pietate, referta; & quæ Ecclesiæ *Gallicanæ* Historiam mirè illustrant; de quibus rectè Sirmundus, *in iis nullum esse quod utilitate suâ careat, & in quo præstans autoris judicium cum scientiæ copiâ non eluceat.* *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccl.

Extant opera ejus omnia editore *Ioanne Cordesio* Canonico *Lemovicensi*, *Parisf.* 1615. in 4°. apud *Sebast. Nivellium.*

Extant eadem in Tom. II. divisa cum observationibus *Iacobi Sirmondi*, *Parisf.* 1645. in Fol.

Anno. 1658. *Parisf.* in 4°. edidit *Lud. Cellotius* quatuor *Hincmari opuscula de Ecclesiasticâ libertate* adversus *Hincmarum Laudun.* unà cum Concilio *Duziacensi*, suisque Notis eruditis, quæ ad Innocentiam *Hincmari Rhemensis* vindicandam plurimum conferunt, habentur etiam Concil. Tom. VIII. pag. 1732. ibique etiam pag. 1-89. extant VIII. ejus ad *Hincmarum Laudun.* Epistolæ, ex Codice *Vatic.* descriptæ, & tunc primùm editæ, quæ proinde in operibus *Hincmari* desiderantur.

RABANUS MAURUS.

Clar. A. D. DCCCXLVII.

MAgnentius Hrabanus Maurus, sive ut alii, *Rabanus Maurus Magnetius* aut *Magentius*, quod ultimum fortè illi à Patriâ adhæsit, *Magentiæ* enim sive *Moguntiæ* natum se atque renatum in Epitaphio clarè insinuat: deinde *Fuldæ* à puero Monachus, *Alcuini* discipulus & post *Egilem* ann. 822. defunctum ejusdem celeberrimi in *Buchoniâ* silvâ à S. *Bonifacio* ædificati Monasterii Abbas suo tempore eruditissimus. Demum jam senior post *Otgarium* die Dominicâ 26. Juni ann. 847 electus *Moguntinus* Archiepiscopus, obiit die 4. Febr. ann. 856. *Ludovico Lotharii* filio imperante, regnantibus verò *Ludovico* in *Germaniâ* & *Carolo Calvo* in *Galliâ Ludovici Pii* filiis, cumque ad S. *Albanum Moguntiæ* sepultus fuisset, translatus deinde fuit in *Saxoniam*. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Juvenis adhuc *Benedictinæ* Sectæ monachum induit, ac tam moribus quàm scientiis mirabiliter profecit: & omnium dicendi generum peritus, *Parisiensem* Scholam ab *Anglis* & *Scotis* inchoatam, suâ doctrinâ celebriorem reddidit. Summus enim *Theologus* erat, *Philosophus*, *Astronomus*, *Rhetor*, ac Poëta subtilissimus: cui per eam ætatem, ut de ipso scribitur, nec *Italia* similem, nec *Germania* æqualem peperit. Multa etiam in *Bibliorum* libros & luculenter & accuratè conscripsit. *Io. Balæus* de Scriptor. *Britan.*

Tanti viri eruditionem (inquit *Bruschius*) omnes Bibliothecæ nobis commendant, & quantum ingenio valuerit, edita ab eo Volumina demonstrant. Bibliothecam enim *Fuldensem*, tantâ librorum multitudine locupletavit, ut dinumerari vix queant. Illum tamen *Thomas Waldensis* in Epistolâ ad Papam *Martinum* Quintum; & in libro suo *de Sacramentis*, inter Hæreticos numerat; quòd *Eucha-*

-rusticum panem, cibum digerendum esse dixerit; & secessui obnoxium, *Bertramique* partes foverit. *Appendix* ad Loc. prædict. *Io. Bal.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis nobiliter doctus; Philosophus, Rhetor, *Astronomus* & Poëta subtilissimus, cui (ut absque invidia loquar) nec *Italia* similem, nec *Germania* peperit æqualem. *Trithem.*

Vir omnium disciplinarum cognitione absolutissimus; Rhetor, Poëta, Astronomus, Philosophus, & Theologus, cui nullum parem eo seculo *Germania* habuerit. *Sixt. Senens.*

In omni disciplinarum genere excelluit. In *Parisiensi Academiâ* aliquandiu *Professorem* egit, & magno ornamento fuit *Doctoribus Scholasticis. Illyric.* Catal. Test. Veritat.

Magnentius Rabanus laudibus *Sanctæ Crucis*, opere ingenii & industriæ admirabili, *Barth.* lib. 19. Adversar. cap. 10.

Poëtarum sui Temporis nullis secundus. *Vincent. Bellovacent.* Doctrinal. sui lib. 18. cap. 59.

Hoc Poëtæ nomen sibi imprimis paravit *Poëmate Isogrammatico* quod inscribitur de *Sanctæ Crucis* laudibus. *Voss.* de Poë. Lat.

Rabanus Maurus ex Abbate *Fuldensi* Archiepiscopus *Moguntinus*, æquè doctus ac pius, ligatâ & solutâ oratione excellens. Artificiosum valdè est ejus *Poëmation Isogrammaticum* de laudibus *Sanctæ Crucis. Io.* Card. *Bona.*

Sunt qui scribant rogatu *Ludovici Gregorium* IV. *Sanctorum omnium* celebritatem Kalendis Novembris instituisse, eamque rem magnopere à *Rabano* Monacho, Theologo insigni, *carminibus* & *prosâ* laudatam fuisse. In his enim duobus dicendi generibus vir doctus, ut illâ maximè tempestate, satis valebat. *Platina* in Vit. *Greg.* IV.

Emicuit planè *Rabanus* ut *Fulgentissimum Sidus*, cujus quæ extant *Scripta* tanquam lucis radii excellentiam demonstrant *auctoris*, ut & iisdem illustrata *Germania* glorietur suum haud adeò imparem magnis habuisse *Doctorem*: de quo *Trithemius* tradit, ipsum præter *Opuscula* tam carmine quàm solutâ oratione conscripta, *Scripturam Sanctam* à Principio usque ad finem omnem feliciter explanasse, virum planè omni literarum genere egregiè excultum, triumque linguarum, Hebraicæ, Græcæ atque Latinæ peritum. *Baron.* ad ann. 856.

Vertex sui temporis Theologorum *Rabanus. Idem.* ad ann. 847.

Rabanus Maurus Magnentius, Archiepiscopus *Moguntinus*, Scriptor seculi 9. celeberrimus, *Fuldensis* creditur. Philosophus ingens, Theologus summus, Poëtarum sui seculi facilè princeps. *Alcuino* præceptore usus, primò Abbatiæ *Fuldensi* adhibitus est, cujus reditus cùm negligentiùs, sacris curis studiisque intentior, curasset, Monachorum importunis querelis cedens, ad *Ludovicum Germaniæ* Regem se contulit, à quo *Moguntinâ* Insula ornatus est anno 847. Synodos complures celebravit, Arbiter negotiorum sui temporis. Sententiæ *de Orali Manducatione Corporis Christi in Cœnâ Domini*, jam tum spargi

cœptæ, acriter restitit, diligens *Augustini* sectator, ejusque sententiam *Bertramus* Præsbyter, jussu *Caroli* calvi, scripto edito defendit: eodem tempore & *Johanne Scoto*, de *Eucharistiâ* dogma *Augustini* egregiè tuito, *Hospin.* in præf. ad lib. Conc. sub eo tamen *Godescalcus* Monachus, quòd Prædestinationem & reprobationem dari, nec Christum pro omnibus mortuum esse, ex Sacrâ Scripturâ, doceret, duriter habitus est. Obiit ann. 856. *Hofman.*

Anno 856. decessit *Rabanus Magnentius Maurus.* Hic *Albini Flacci* auditor fuit, ac ex quarto Cœnobii *Fuldensis* Abbate sextus est factus Episcopus *Moguntinus.* Præter doctissimos in Scripturam Commentarios, inter alia composuit Martyrologium, quod Manuscriptum in Monasterio S. *Galli* apud *Helvetios* adservatur, atque exinde ab *Henrico Canisio* editum est. Tom. VI. Antiq. Lect. Fortasse tamen non tam *Rabanus* id composuit, quàm, multò antè Scriptum, tantummodo adauxit: quomodo, temporibus *Othonis* II. Martyrologium *Rabani* locupletavit *Notgerus Balbulus*, monachus S. *Galli*; quæ & *Barthii* suspicio est lib. 35. Adversf. c. 8. Liber ejus de Vitâ *Mariæ Magdalenæ* Manuscriptus est *Oxonii* in Bibliothecâ *Magdalenensi.* Ait *Possevinus*, carmine etiam consignasse res gestas *Lothari, Ludovici*, & *Caroli* Imp. Sed quo pacto *Ludovici* gesta panxerit, qui primo ejus anno cœlis receptus fuit? Ac quanto minus tradiderit gesta *Caroli Calvi*, qui post annos 20. *Ludovico* successit? Vitam *Rabani* tribus libris complexus est *Trithemius*: qui & descripsit translationem ejus in *Saxoniam* è Monasterio S. *Albani* prope *Moguntiam*, ubi fuerat sepultus. *Voss.* de Hist. Lat.

Erat quidem in ipsum [*Rabanum Maurum*] paulò iniquior *VVillielmus Malmsburiensis* noster, quod ex *Præfatione ejus ad Abbreviationem Amalarii* liquet, quam ex Bibliothecâ *Lambethanâ* nuper extulit D. *Alix.* ad *Ioan. Parisiensem*, quâ non modò sententiam illius de *Eucharistiâ*, tanquam minùs sanam, immò periculosam notat, sed & libros ejus veluti parum utiles traducit; quin & insignis cujusdam plagii insimulat, quasi duos *de Officiis Ecclesiasticis* libros ex *Isidoro, Augustino*, & *Gregorii* Pastorali ad verbum transcripsisset; alia quædam Opuscula ex *Isidoro* & *Beda* compilâsset; *Fuit enim*, inquit, *vir ille huic vitio peculiariter assiduus, quasi prorsus desperaret lectores suos memoriam non habere, qui possent ejus furta deprehendere.* Quæ tamen non tam rei veritati quàm literatorum invidiæ, & peculiari in *Rabani* sententiam odio sunt ascribenda. Erat quippe *Rabanus* extra controversiam inter seculi sui doctrinâ claros facilè princeps. Nec ipse modò eruditissimus, sed solis instar doctrinæ radios undique sparsit. Erat sub eo *Fuldense* Monasterium publica virtutis & erud tionis Schola. CCLXX. Monachos habebat, quos non solum in SS. Scripturis, sed etiam secularibus literis erudivit. Confluxerunt etiam ad eum aliunde Discipuli, adeò ut ex ejus Scholâ prodirent, qui mox ad summas in Ecclesiâ & Republicâ dignitates evecti sunt. In suorum usum Bibliothecam *Fuldensem* primus condidit, librisque ornatam reddidit; quin & ipse tot præclara scripsit Volumina, quæ sola Bibliothecam instruere possent. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Extant

Extant opera ejus vi. Tom. *Colon.* 1627. fol.

Extat liber de Computo apud *Baluz.* Miscell. Tom. 1. p. 1.

Opera inedita: Commentarius in Acta Apostolorum. Extat MS. in Bibliotheca Collegii *Baliolensis Oxon.* volum. 151. ---De vitâ S. *Mariæ Magdalenæ* liber. Habetur MS. in Collegio *Magdalenensi Oxon.* vol. 166. — Expositio de Paschate & Agno Paschali. Extat MS. in Collegio S. *Benedicti Cantab.* volum. 1 : ---------Glossarium Latino-Theotiscum in tota Biblia Sacra Veteris & Novi Testamenti; cujus exemplar MS. venerandæ vetustatis in Germaniâ repertum Bibliothecæ Cæsareæ intulit *Lambecius*, ut ipse prodit Comment. lib. 2. pag. 4 6. Et forsan alia alibi; de quibus videndus Catalogus, quem exhibet Serarius *Rerum Moguntiac.* lib. 4. pag. 6 1. Inter *Opera* ejus quæ hodie non supersunt gravi (inquit *Gul. Cave*) Ecclesiæ dispendio, periit *Epistola ad Egilonem* Abbatem *Fuldensem*, quâ veram & orthodoxam de *Eucharistiâ* doctrinam asseruit, & novam Paschasii sententiam refutavit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

JOANNES SCOTUS ERIGENA.

QUem alii *Anglum* apud *Ergene* in Confiniis *VVallia* natum, alii *Scotum*, *Hibernum* alii fuisse volunt, claruit anno 858. à discipulis Monachis liberiùs à se reprehensis, anno 884. in Cœnobio *Malmesburiensi* graphiis confossus præacutisque scalpellis interemptus est. *Scripsit* multa, atque ex iis libros quinque *De Natura Divisione*, impressos in *Angliâ Oxonii* anno 1681. fol. Clar. A. D. DCCCLVIII.

Hic relictâ patriâ, *Franciam* ad *Carolum Calvum* venit, à quo magnâ dignatione susceptus, familiarium partium habebatur, transigebatque cum eo tam seria quàm joca, individuusque comes tam mensæ, quàm Cubiculi erat: nec unquam inter eos fuit dissidium, quia miraculo scientiæ ejus Rex captus, adversus Magistrum quamvis irâ præproperum, nec dicto insurgere vellet. Regis ergo rogatu *Hierarchiam Dionysii* de *Græco* in *Latinum*, de verbo verbum transtulit, quo fit ut vix intelligatur *Latina*; quæ volubilitate magis *Græcâ* quàm positione construitur nostrâ. Composuit & *Librum* quem περὶ φύσεων μερισμοῦ, id est, *De Naturæ Divisione* titulavit, propter quarundam perplexarum Quæstionum solutionem benè utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à *Latinorum* tramite deviavit, dum in *Græcos* nimium oculos intendit. Fuit multæ lectionis & curiosæ, acris sed inelegantis ad *Interpretandum* scientiæ; quod eum (ut verbis *Anastasii Romanæ Ecclesiæ* Bibliothecarii loquar) non egisse aliam ob caussam existimo, nisi quia cum esset humilis spiritu non præsumpsit verbi proprietatem deserere, ne aliquo modo à sensûs veritate decideret. Doctus ad invidiam, ut *Græcorum* pedissequus, qui multa, quæ non recipiant aures *Latinæ*, libris suis asperserit: quæ non ignorans quàm invidiosa lectoribus essent, vel sub personâ *Collocutoris* sui, vel sub pallio *Græcorum* occulebat. Quapropter & *Hæreticus* putatus est, & scripsit contra eum quidam *Florus*. Sunt enim in libro περὶ

φύσεως perplurima; quæ multorum æstimatione à fide *Catholicâ* exorbitare videantur. *Willielm. Malmesbur.* ex Codice *Thuaneo* MS.

Anno 883. venit in *Angliam* Magister *Ioannes Scotus*, vir perspicacis ingenii. *Roger. Wendover* in Chronic.

Vir supra sæculi sui captum doctus. *Gul. Cave* in Chartophyl.

Vir perspicacis ingenii, & multæ doctrinæ. *Oudin.* de Scriptor. Eccles.

Iohannes Scotus, dictus *Erigenus*, è *Scotiâ* in *Franciam* delatus, *Carolo Calvo* gratus fuit. Vir pusillo corpore, sed ingenio maximus, festivus ac facetus, unde & mensæ & cubiculi Imperatorii non rarò particeps. Philosophus porro eximius, Theologus consummatus. Eodem tempore, anno 876. quo *Rabanus* Episc. *Moguntinus*, diligens *Augustini* sectator, in libb. *de Institut. Clericorum*, *figurarum locutionem*, in verbis S. *Cœnæ* agnoscebat, à *Bertramo* Presbytero, jussu *Caroli* defensus: edito libro de *Eucharistiâ*, dogma *Augustini* quoque retinuit. Hinc *Parisiis*, Papæ instigatu, pulsus, cùm in *Angliam* pervenisset, à Discipulis, instinctu Monachorum, graphiis confossus est, Anno 884. Opus ejus aliquot in *Conciliis* damnatum, & *Berengarius*, qui ex illo salutarem doctrinam hausit, *Romæ* an. 1059. sub *Nicolao* 2. in ignem conjicere coactus est, quasi igni in veritatem jus esset. *Hofman.*

Carolus Imperator ad quem pervenit *Bertrami* liber de *Eucharistia*, celebrem nostrum popularem in Aula sua tunc habebat, cui nomen *Johannes Scotus*; qui de eodem Argumento librum conscripsit & in eundem finem in quem scripserat alter. Vir iste ob minimè vulgarem ejus eruditionem, in Anglia, ubi magno apud *Alfredum* Regem in pretio fuit, *Johannis Sapientis* cognomen adeptus est: Et haud ita pridem in Ecclesiæ Romanæ *Martyrologio* locum occupavit, quamvis illinc hodie ejectus sit. Reverà eum ab Ecclesia *Lugdunensi* & aliis eodem tempore reprehensum legimus, ob opiniones quasdam ab ipso evulgatas circa Dei *Præcognitionem* & *Prædestinationem* ante conditum Orbem, circa *Liberum* hominis *Arbitrium*, hujusque cum Dei *Gratia* in præsenti Seculo Concursum, & circa genus *Punitionis* Reproborum Hominum & Angelorum, in futuro Seculo: Sed nusquam nobis constat hunc de *Sacramento* librum fuisse damnatum ante *Lanfranci* tempora: Qui primus Anglicanam Ecclesiam hoc corruptæ Doctrinæ de *Carnali Præsentia* fermento deinceps infecit. Eò usque Quæstio hæc de *Reali Præsentia* problematica semper fuerat: & perinde liberum erat cuique *Bertrami* aut Johannis Scoti hac in parte Doctrinam sectari, ac illam *Paschasii Radberti*, quæ à tempore solutionis *Sathanæ*, superior evasit. Episcopus *Usserius*, Responsione ad Jesuit. Provocatione pag. 76.-7.

Joannes dictus *Erigena* Monachus, in Divinis Scripturis doctus, & in disciplinâ sæcularium literarum eruditissimus, *Græco* & *Latino* ad plenum instructus eloquio, ingenio subtilis, sermone compositus. *Trithem.*

Hoc viro eximio, tanquam Geniali quodam sidere, adornabat *Alphredus* Academiam suam *Oxonii* inchoatam. Erat ille primus qui publicè illic bonas artes profitebatur. *Ioan. Baleus.*

Quæ verò *Baleus* de hujus Patre *Patricio*, de *Peregrinatione*, quâ

Athenis

Athenas petiit, de mirâ in linguis *Orientalibus* peritiâ scripsit, nullam apud me fidem impetrant. Editor *Joan. Scot. Erigen.* lib. 5. de Divis. Naturæ, fol. *Oxon.* 1681.

PHOTIUS.

SAncti *Thurasi P. CP.* ex sorore nepos, vir doctissimus, Imperatori primum à Secretis, Protospatharius, atque urbis Senator, Eunuchus & Laicus, sedem *CP.* ejecto per *Bardam Cæsarem S. Ignatio* viro sanctissimo invasit die 25. Decembris 858. vel ut alii numerare malunt, omissâ duntaxat dierum ogdoade ut plenior computatio videatur, sive ex familiari aliàs plerisque *Romanis* more, anno 859. tenuitque per summum nefas usque ad annum 869. quo in Synodo VIII. Oecumenicâ *CP.* celebrata restituto *S. Ignatio* expulsus est, deinde post ejusdem *Ignatii* mortem restitutus à *Basilio Macedone* anno 878. perseveravit thronum illum sanctissimum fœdare usque ad annum 885. quo à *Leone Sapiente Basilii* filio iterum ejectus in secessu Monasterii Acœmetarum periisse dicitur: Sed quo anno, quave die ignoratur. *Phil. Labb.* de Script. Eccles. Clar. A.D. DCCCLVIII.

Scripta ejus hæc sunt: Bibliotheca---Epistolæ--- Nomocanon Titulis XIV. comprehensus, hoc est, Canones Apostolorum Conciliorumque veterum cum legibus Imp. Romanorum collati, & in unum digesti volumen---Acta Conciliorum septem Generalium in Epitomen redacta---Sermo in Natalem B. *Mariæ*---De voluntatibus in *Christo*---Epistola ad *Michaelem* Principem *Bulgarorum*.

Tandem *Photium* Protospatharium & primum à Secretis, Patriarcham urbis Regiæ designant, hominem sanè minimè obscurum & ignobilem, sed claris & illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu prudentiaque & scientiâ clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laude, quin & Philosophiæ & Medicinæ, & omnium propè liberalium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantoperè florebat, ut ævi sui facilè princeps haberetur, imò & cum Veteribus certare posset. Omnia quippe in illo concurrerant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus librorum omnium copiam sibi comparabat, &, quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, quâ incensus totas noctes ut lectioni assiduè vacaret, ducebat insomnes. *Nicet. Paphlaga* in *Ignatii* Patriarch. *CP.* vitâ *Matt. Radero* Interpr.

Photii Pseudopatriarchæ *Constantinopolitani Bibliotheca*, infinitam ejus lectionem, & acerrimum judicium demonstrat: Sed hic homo perditus fuit, & primus auctor *Schismatis Græcorum*: Ingenii vafri, versipellis, & ambitiosi. *Joann.* Card. *Bona.*

Photius eruditissimus & incredibili lectione *auctor*; in eo præsertim opere

quod

quod *Bibliothecam* de libris à se lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam acri ingenio, tam consideratè, tam doctè, tam distinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate librorum judicium facit, ut nihil animadversione dignum prætermisisse videatur. Ita ferè cujusque libri argumentum, & genus styli, ac doctrinæ discernit & notat, ut qui *summas* illas legat, totos libros & ingenia *auctorum* nosse sibi videatur. Quis igitur nostræ ætatis se cum *Photio* conferre audeat, sive ingenium e,us spectemus, sive πολυμαθίαν & πολυπειρίαν; *Franc. Turrian.* proœm. in Apostol. Constitut. *Clement. Roman.*

Photii Bibliothecam laudat *Andreas Schottus* hisce verbis: Non ex aliorum Sermone, vel obiter, & tanquam per transennam inspecto *Opere*, ut ferè hoc sæculo, de toto *Opere* judicium sibi ferendum existimabat, sed à capite ad calcem perlecto, liberè judicat *Censor & Criticus* gravissimus, summi & ingenii & judicii de *Scriptoribus* ducentis amplius & septuaginta, *Philologis, Poëtis, Historicis, Oratoribus, Philosophis & Theologis*: qui maximam partem, temporum ne injuriâ, an *Majorum* incuriâ perierunt. Et quidem de styli charactere, scriptorum numero, & titulis, quæ γνήσια, quæ ψευδεπίγραφα quid laude & imitatione, quid contra, vituperatione dignum in singulis deprehendisset, sine fuco & odio, more majorum pronunciat. Denique quâ quisque tempestate floruerit, cætera ne, longum esset enim ire per singula, audacter d judicat. *And. Scot.* in Not. ad Chrestomath. *Procli.*

Certè inter paucos ille Scriptor (*Photius*) meretur: Qui solus tot clarissimorum ingeniorum monumenta à *fato* eripuit: toto dico fato, & saltem nomina, & *Scriptorum* velut membra servavit. Quàm multos ille legit, ex iis elegit, &, ut sic loquar, defloravit, quos nosse nobis aliter non esset? E sacris, prophanis; tractatoribus, *Historicis, Oratoribus, Poëtis*; & nihil est in *Græcâ* omni literatura, aut, ut veriùs dicam, libraria, quod ille vir non libârit. *Lips. ad Marc. Velsero.*

Utinam, mi *Hoescheli*, in *Photii* editione exornandâ te juvare possem. Librum quidem totum in duos tomos distinctum, manu *Henrici Stephani* scriptum, olim legi. *Opus* varium. Ex cujus editione incertum majorne redundatura sit in te gloria, an in alios utilitas. Certè tam egregium scriptum non alio *editore* dignum erat quàm te, qui tot bonorum auctorum editione, & eruditionem tuam & propensum in literas animum testari volueris. *Iof. Scalig. David. Hoeschel.*

Photius acerrimo vir ingenio perspicacissimoque & in omni genere doctrinarum præstantissimus Scriptor. *Fuller.* Miscellan. l. 2. c. 3.

Photius acerrimi & exquisitissimi judicii vir. *Tanaquil. Faber* l. 1. Epist. ep. 43.

Addo his temporibus editam, cum nullâ aliâ conferendam, *Photii Patriarchæ Bibliothecam*, in quâ vir ille Magnus Sententiam suam de *Scriptorum Ecclesiasticorum Græciæ* maximâ parte nobis exponit. *Dallæus* de vero usu l. 1. p. 53.

Vir, ut cætera taceam, infinitæ Lectionis, stupendæ eruditionis, omnium non sui modò, sed & omnium penè seculorum doctissimus, librorum Helluo voracissimus.

voracissimus, censor κερτικώτατ@-. Nemo Bibliothecam ejus vel semel inspexerit, quin Historicum summum, Philologum instructissimum, Criticum perspicacissimum statim deprehendet. Testantur accuratam Juris periciam tot solertia ad Interrogationes propositas Responsa; prudentiam politicam liber *De Officio Principis*, ut de Rebus Gestis nil dicam. Legantur ejus *Epistolæ*; videbis ipsum Philosophica, Medica, Mathematica, Theologica, ad amussim tenuisse. Verùm id apud omnes in confesso est, & fortè solus est *Philippus Brietius*, qui *Photium* literis sæcularibus clarum, divinarum fuisse ignarum affirmavit, reclamante totâ Doctorum caveâ, totque ejus Scriptis summâ Sacrarum Literarum, & Rei Theologicæ peritiâ refertissimis. *Gul. Cave* in Hist. Liter.

—Vides quàm malâ fide & verba *Josephi* & sententiam *Photius* recitet. Atque hoc non semel diligens lector, in eo præstantissimo *Scriptore* si attendat, observabit. Solet enim nonnunquam pugnantes invicem sententias diversorum auctorum, uni alicui tribuere, & integras narrationes hoc pacto confundere. *Isaac. Casaub.* exercit. 1. ad *Baron.* num. 5. p. 3.

Tumultuarium quidem *Opus*, ne quid taciturnitate prævaricari videar, *Photianam* hanc *Bibliothecam* extitisse hæc indicant: eadem sæpè repetita, hiatus interdum, atque hiulca loca, neglectus stylus, rejecta denique in alteram Operis partem, librorum, quos jam recensuerat, *excerpta* longiora; prorsus ut credam *Photium* memoriâ suâ juvandâ potius, quàm ut cæteris promiscuè prodesset, hoc opus consarcinasse, aut certè postremam manum non adjecisse, limâ nitidiori Opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione transversim raptum, mentem aliò, aliò aures divisisse. *Andr. Schott.* præfat. ad *Phot.* Biblioth.

Dom. *Valois* primogenitus probare decreverat hujus Bibliothecæ plusquam quartam partem *Photii* non esse, *Paul. Colomes.* in Opusc. p. 97.

Omnibus, qui ante ætatem illam aut superiores extiterunt, palmam Patriarcha *Photius* præripuit. Qui de omnibus, inprimis autem summis maximisque *Christianis* simul Prophanisque autoribus, *Philosophis*, *Historicis*, Poëtis, Oratoribus, sed maximè Theologis, ità accuratè ac exquisitè judicat, ut unus erudit omne variâ, cum omnibus, quos legerat, legendi diligentia, cum maximis, qui ante extiterant, commisisse videatur: tam diffuso in his omnibus judicio atque accurato, ut non tantùm singula, de quibus judicavit, penetrasse, sed & omnia, quæ sciri possunt maximo successu didicisse videatur; tantâ autem fide, ut non Criticum in Scripto, sed juratum Judicem, in luce hominum de singulis sententiam pronunciare existimes. In quo uno homine ad universum sese literarum orbem circulumque Critice diffudit: ut, qui nihil in Grammatica, Rhetorica, nihil in minoribus scientiis ac artibus, Theologis ignoscat; opiniones autem parùm integras ac sanas, ut Theologus, proscribat; sic in omnibus versatus pariter atque absolutus, ut nec disciplinam ullam, neque partem ullam Critices intactam sibi magnus vir relinquat. Nam nec eam, quam emendat prætermittit; qui nonnulla, etiam in sacris literis, à Scribis aut Hæreticis corrupta eo tempore

 ostendit:

ostendit: & in ea, quæ ex genio & usu, de proprietate & possessione singulorum statuit ac scilicet, raro ad modum abesitat. In iis autem, quæ aut rectè, aut secus ab aliis dicuntur, partem operis præcipuam consumsit. *Dan. Heins.* prolegom. in *Aristarch.*

At qu. prudentia vir [*Photius*] fuit! quo acumine! quàm sincerus & elegans in omni judicio. *Varass.* de Ludic. Dictine, p 143.

De cujus [*Photii*] insigni eruditione atque exacto in censendis libris judicio *Catholici* æquè ac *Hæretici* consentiunt. *Petr. Halloix* de *Dionys. Areop.* vitâ, quæst. 11.

Photius Patriarcha, in quô dubium, majorne lectio, an acrius judicium. *Dempst.*

Eruditissimus Scriptor & exactissimi judicii criticus *Photius. Isaac. Casaub.* proœm. Not. in *Gregor. Nyss.* Epist. ad *Eustathiam.*

Photium [*Bardas*] insignem doctrinâ virum, cujus *Bibliotheca* thesaurum præbet adhuc priscæ eruditionis, primarium tunc à secretis, evexit in thronum. *Io. Cluver.* in Hist. Epitome, de Imp. *Michael.* III. rebus.

Photium acerbis passim *Bellarminus, Baronius, Labbeus*, & plerique omnes Pontificii, verbis dicteriisque petunt: *Richardus Montacutius* verò, *Norvicensis* in *Angliâ* Episcopus, ex instituto eum defendit.

Prodiit *Photii* Bibliotheca (Græcè μυριόβιβλον) cum interpretatione *Latinâ* & observ. *Andreæ Schotti*, & Notis *Hoeschelii, Rothomagi* in folio, anno 1653. apud *Ioannem* & *Davidem Berthelinos.*

Etymologicum ejus Manuscriptum se apud *Marquardum Gudium* vidisse affirmat *Ez. Spanhemius* de Numism. p. 358.

Epistolæ CCXLVIII. prodierunt *Græcè* cum interpretatione & notis *Richardi Montacutii, Londini* 1651. fol.

Prodiit *Nomocanon* sive jus Pontificium *Græcè* & *Latinè*, cum Commentario *Balsamonis*, cujus reliqua scripta adjuncta sunt *Parisiis* an. 1620. in fol.

ANASTASIUS.

Clar. A.D. DCCCLXX.

ROmanus Abbas, & S.R.E. Bibliothecarius labente *Christi* seculo nono, sub summis Pontificibus *Nicolao* I. *Hadriano* II. & *Ioanne* VIII. floruit, ac si vera est *Cardinalis Baronii* Chronologia, usque ad annum fermè 886. vitam perduxit: quo verò anno obierit, nemo affirmat. Errat *Vossius*, & si qui alii cum *Anastasio Presbytero Cardinale S. Marcelli*, & Bibliothecario *Gregorii* IV. Papæ confundunt, qui à *Leone* IV. in *Synodo Romanâ* anno 850. est exauthoratus, eò quòd contra *Canones* Ecclesiam suam quinquennio deseruisset. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Multa *scripsit*; inter alia vitas *Pontificum Roman.* quarum ultima est *Nicolai* I. composuit. Multa de *Græcis Latina* fecit.

Anastasius Apostolicæ Bibliothecæ custos & instaurator sagacissimus, in Divinis Scripturis eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, *Græco* & *Latino* multum peritus eloquio. *Trithem.* de Script. Eccles.

In

In *Anastasio* (dicit nescio quis *Moguntinus* haud indoctus) habemus sincerè & fideliter, excluso omni verborum fuco, descriptas centum & novem *Romanorum Pontificum* vitas: hoc est, quotquot à *B. Petro Apostolo*, usque ad ann. *Dom.* fere septuagesimum supra octingentesimum *Romanam Cathedram* obtinuerunt: viz. à B. *Petro* usque ad *Nicolaum* I. qui anno 867. è vivis excessit, *Whear.* in Method. leg. Hist. Eccles. Sect. 41.

Anastasius in pretio erat *Romanæ Ecclesiæ* Bibliothecarius, vir sanè ita utraque linguâ doctus, ut è *Græco* in *Latinum* septimam universalem *Synodum*, & *Hierarchiam Dionysii*, & vitas multorum Sanctorum *Caroli* [*Calvi*] gratiâ in *Latinum*, eleganter & doctè transtulerit. *Platin.* in *Ioan.* IX.

Anastasius Bibliothecarius, etsi rudi stylo, fidelissimè tamen rerum gestarum Historiam enarravit, immò in rerum sui temporis narratione, nullum fideliorem & meliorem scriptorem habemus, apud quem magis cum simplicitate veritas, quam cum fuco mendacia valuerunt. *Baron.* ad Ann. 752. & 799.

Anastasius S.R.E. Bibliothecarius, vir pro eorum statu *Græcis* & *Latinis* literis eruditus & *Theophane Isauro*, & *Nicephoro* Patriarcha *Constantinopolitano Græcis* Scriptoribus, inepto, ac planè barbaro stylo, verùm optimâ fide, & diligentiâ Historiam decerptam, *Latinè* conscripsit à *Christi* natali ad *Michaelem* seniorem cognomine *Rangales Constantinopolitanum* Imperatorem: Nobis autem valde charus esse debet, quòd ea, quæ nec meliores, nec pejores Scriptores habebant, literarum monumentis tradiderit. *Ant. possevin* Bibliot. select.

Anastasius Abbas, & Bibliothecarius *Apostolicus Græcè* & *Latinè* doctus; in *Vitis Pontificum* plura sunt *vocabula* illius ætatis quâ vixit, circa finem sæculi noni, tunc omnibus cognita, nunc obscura & difficilia. *Ioan.* Card. *Bona.*

Anastasius —Vir erat pro ævi sui genio nequaquam indoctus; qui utriusque linguæ scientiam tenuit, & cum primariis sæculi viris, *Photio* ac *Hincmaro*, arctam satis amicitiam coluit. *Gul. Cave* in Hist. literar.

Apud *Anastasium* multa de *Sergio Papâ* II desiderari videntur; siquidem nulla ibi de clade tanta per *Sarracenos* illatâ mentio, cùm deprædati sunt *Basilicas Apostolorum*: quæ quidem haud potuerunt à quovis etiam negligente scriptore prætermitti, cujus cladis tantùm est mentio obiter facta apud *Anastasium* ipsum in *Leone*, qui *Sergio* huic successit. *Baron.* ad An. *Christ.* 847.

Multa ille [*Anastasius* Bibliothecarius] Græcorum volumina Latinè descripsit, at quamvis non κατὰ πόδα, sed bona tamen fide sensum retulisse se ipse scribat, in quibusdam nihilominus boni interpretis numeros omnes absolvit; & tantâ quidem religione, ut præ fidi interpretis laude, puri & casti sermonis decus sit aspernatus, & vocabula *Cethegis* non exaudita fingere ausus sit: juxta sanctionem *Hyeronimi*, qui rebus novis nova fingere nomina interpretem jubet. *Huet.* de Clar. Interpret.

Libri *de Vitis Pontificum* priorem partem *Anastasium* parentem non agnoscere, inde probat *Labbeus*, quòd viderat MS. codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo *Vitæ* illæ *Damaso* jam tum tribuebantur, antequam aut natus esset *Anastasius*, aut saltem ex primis infantiæ crepundiis emersisset.

Philip. Labb. de Script. Eccles. Tom. 1. p. 252.

Librum de *Vitis Romanorum Pontificum*, ab alio scriptum, ab *Anastasio* autem interpolatum, censuit *David Blondellus* in Præfat. Apologiæ p. 26.

Extat *Concilium Nicænum* II. ab *Anastasio* Latinè versum, in Concil. Tom. 7. pag 29.

Extat *Concilium Generale* 8. partim è *Græco* versum, partim multis de suo additis auctum (huic enim Synodo ipse præsens interfuit) in Concil. Tom. 8. pag 961.

Extat *Historia Ecclesiastica* & *Vita Pontificum*, *Parisiis* 1649. in Folio.

Anastasii Collectanea de *Historiâ Monothelitarum* edidit Sirmondus *Parisiis* 1620. 8°. & Biblioth. PP. Tom. 12 p. 831. *Passionem* S. *Demetrii*. *Mabillon*. Analect. Tom. 1. pag. 65.

OECUMENIUS.

Clar. A.D. DCCCCXC. SCriptor admodum incertæ ætatis, de quo altum apud veteres silentium: id modo constat, post annum 8:0. claruisse. *Olympidioro* illum hîc adjungimus ad annum 990, donec veram ejus ætatem expiscari liceat. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccles.

Oecumenius Græcus autor, valdè doctus, in explicandis *Divinis Scripturis* brevis, apertus, & elegans, atque in *veterum* Commentariis evolvendis assiduè versatus, collegit solerti curâ ex Dictis præstantissimorum *Græcæ Ecclesiæ* Doctorum nobiles Annotationum Commentarios in *Octateuchum*; quos ipse in Commentariis suis in Epistolam ad *Hebræos* Capite sexto se scripsisse testatur. Collegit etiam persimili industriâ in totum Novum *Testamentum Catenam* explanationum. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Oecumenii in omnes D. *Pauli* Epistolas absolutissimi Commentarii, cùm ex aliis probatissimis quibusque *Græcis* Theologis, tum præcipuè ex aureo illo *Chrysostomo*, divinâ brevitate collecti: ita ut post hunc supervacaneus videri *Theophylactus* possit. *Gesner.* in Biblioth.

Fronto Ducæus noster apud *Possevinum* in *Apparatu* censebat, in Commentariis seu Catenis *Oecumenii* in S. *Paulum* quædam fuisse à posteriore aliquo scriptore admixta; unde ridiculè pro more concludere visus est *Robertus Cocus* Commentarios illos falsò fuisse *Oecumenio* ascriptos. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

In *Bibliothecâ Patrum* extat *Catena* in Epistolam S. *Pauli* ad *Romanos*, sub nomine *Theoduli* presbyteri *Cœlesyriæ*; quæ tota ferè excerpta est ex *Oecumenii Catenâ*. *Aubert. Miræus* in Auctar. de Script. Eccles.

Plurima excerpsit *Oecumenius* ex *Chrysostomo*, cujus tamen nomen tunc solùm addi curavit, quum ejus verba recenseret: non autem cum ipsius sententiam contractioribus verbis referret. *Ioan. Henten.* in Præfat. ad *Oecum.* Comment. in Act. Apost. &c.

Oecumenius Græcus scriptor, quamvis à *Sixto Senensi*, & ab aliis hactenus habitus

bitus sit Auctor Scholiorum ad Epistolas D. *Pauli*, rectè tamen mihi scripsit *Fronto Ducaus* noster in Antiquis *Gracis* Patribus accuratus observator, ea non esse *Oecumenii*, nisi ex parte.; neque verò Auctorem illius *Catena* tam antiquum fuisse. Neque enim solet Auctor ejus *Catena* aliquid suum interserere, nisi rarissimè. *Ant. Possev.* Apparat. Sac.

Opera ejus *Gracè* & *Latinè*, edita *Parisiis*, duobus Vol. Anno 1631. Quibus adjuncta, quæ *Areta* Episc. *Casar.* in *Cappadociâ* tribuuntur. Cuncta hæc vertit *Ioannes Hentenius*; nempe *Catenas* in *Acta Apostolorum*; Commentarios in Epistolas S. *Pauli*: in Epistolam S. *Iacobi*, aliasque Canonicas.

AVICENNA vel ABOALI ABINSCENI.

Sub *Conrado* 2. & *Henrico* 3. claruit. In *Balech* oppido natus fuit Patre Medico insigni, anno *Hegira* 37?. hoc est anno *Christi* 992. Vixit annos 58. ut mortuus sit anno *Muhammedis* 428. sive *Christi* 1050. Atque hæc cognoscere est ex vitâ *Avicenna*, quam unus ex ejus discipulis, & ipse *Arabs*, scripsit: Quare toto seculo decepti sunt, secundùm quos (in iis est *Neander Bremensis*) *Avicenna Corduba Averrhoëm*, *Alexandria* audivit *Rhasin* in Adolescentiâ. Multa quoque de hoc ipso narrant, ut qui rotæ ab *Averroe* fuit impositus. Verùm quàm hæc sint falsa, adparet ex supradictis, & præcipuè ex Scripto *Leonis Africani* de doctis *Arabibus*, ubi utriusque vita fusè describitur. *Voss.* de Philosoph. c. 14. Clar. A.D. MXL.

Omnem medicinam ordine optimo complexus est, ita ut hâc parte etiam exsuperet *Galenum*. *Idem* ibid.

Avicenna primus artem conscripsit, cùm anteà *Galenus* sparsim per occasionem de diversis Argumentis pro re natâ disseruisset. *Henr. Savil.* Lectur. 2. in *Euclid*.

Inter *Arabas* præcipui Medici sunt, *Avicenna*, *Rhazes*, *Averrhoës*, *Mesue*, *Avenzoar*, *Serapio* & *Alsabaravius*. Qui delectantur fusâ & polydædalâ varietate remediorum, *Avicennam* amplectantur: cuncta enim hujus ævi remedia ex eo manant. *Heurn.* dissertat. de studio Medic.

Avicenna, Medicus & Philosophus insignis. Nondum decenni major literas humaniores & quicquid scientiarum ad *Alcorani* intellectum pertinet, calluisse dicitur, & totam ἐγκυκλοπαιδείαν ante annum ætatis 18. absolvisse, quo temporis spatio nec unam noctem integram dormivisse perhibetur, nec interdiu aliis rebus quàm lectioni vacâsse; cùm aliquid illi intellectu difficile occurreret, ad templum, nodi istius solutionem à *Deo* precibus impetraturus, se conferre solitus. *Edvv. Pocock* in Specim. Hist. *Arab.* p. 162.

De Religione suspectus est, quòd de rebus ad alteram vitam spectantibus philosophicè argutandi easque aliter ac sonant verba interpretandi audaciam sibi sumpserit. Ita, si benè memini, à docto apud illos quodam, cui ejus istis de rebus sententiæ mentionem injeci, responsum accepi. *Idem* in Notis Miscell. ad Portam *Mosis* c. 7.

Multa in Philoſophiâ & Medicinâ compoſuit. *Ariſtoteli* ita addictus fuit, ut quidam referant, eum totam *Ariſtotelis* Metaphyſicam memoriâ tenuiſſe. *Konig.* in Biblioth.

Avicenna ſingulari ſcientiâ vir & ingenio exactiſſimo, & ſubacto imprimis, id eſt, uſu, auditione, lectione, ac literis perpolito atque culto. *Rhodigin.* l. 2. cap. 19.

Cæſar Scaliger Divinum virum appellat Comment. in primum *Theophraſt.* Hiſt. Plant.

Julius Scaliger Avicennæ lectionem Medicis omnibus tanquam perneceſſariam commendabat, nec quenquam in magnum medicum evadere poſſe exiſtimabat, qui tam doctum opus non legiſſet. *Scaligerana* 1. p. 18.

Fuit *Avicenna* vir ſummi ingenii, magnus Philoſophus, excellens Medicus, & ſummus apud ſuos *Theologus*. Quum itaque tanto ingenio, tantâ Philoſophiæ cognitione, tantâ denique peritia *Artis* inſtructus eſſet; rem hactenus *Græcis* ipſis intentatam aggreſſus eſt, integram *artem Medicam* in unum *Syſtema* redigere conatus. Quamquam enim non negaveris, multa in illo Opere *Canonis* occurrere, quæ correctionem mereantur; fatendum tamen eſt, eſſe opus admiratione dignum. *Leonardus* ſanè *Fuchſius*, & alii *Arabum Medicorum* hoſtes eximium illud opus damnando nihil egerunt. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in *Art. Medic.* p. 63.

Etſi penè infiniti ſint viri, qui *Avicennam* maximis encomiis affecerunt, tamen quàm abjectè quidam de eo ſenſerint, oſtendit *Joannis Manardi* de eo judicium l. 9. Epiſt. 5. *Nec eſſe inter Antiquos numerandum, ſed nec inter Auctores, hoc eſt, qui Arti aliquid addiderunt, cùm ex aliis ferè verbum ex verbo acceperit, quicquid in ſuum librum congeſſit, atque cum multis, vel ſui, vel Interpretum culpâ, mendis.* Atque idem l. 1. Epiſt. 1. ait: *Quis Avicennam ceu cœleſte numen non adoravit? in cujus tamen libro præter denſam caliginem, infinitum eſt ambagum chaos. Nicolaus Leonicenus* libro ſuo de erroribus *Plinii*, tyrannum vocare non dubitat, varioſque ei & noxios objectat errores Nec minùs alii inſultant.

Averrois doctrina, & Metaphyſica *Avicennæ*, omnia denique illa *Arabica* mihi videntur reſipere deliramenta *Alcorani*: nihil fieri poteſt illis inſulſius frigidiuſque. *Lud. Viv.* l. 5. de Cauſ. Corrupt. Art.

Huic debemus cocturam Sacchari; item Caſſiam fiſtularem, myrobalanum, tamarindam & rhabarbarum.

Natus in *Arabiâ*, vel *Perſiâ*, in villâ *Aufrene* ad *Bucharam*, Patre *Hali*. Anno ætatis decimo tam luculentum ingenii ſpecimen Præceptoribus dedit, ut miraculo eſſet: quippe *Alchoranum*, qui liber *Mahomethi* leges continet, memoriâ tenebat. Nihil legere ſolitus fuit, quod non excerperet. Curavit aliquando adhuc juvenis Regis *Nuch* filium, fruſtra ſuorum medicorum operam expertum. Ideo ad regiam Bibliothecam admiſſus, majori contentione operam ſtudiis dedit. Et cùm reliquum tempus diſcendo abſumpſiſſet, anno ætatis 21. ad ſcribendum animum appulit. In pleriſque *Meſuem* imitatus eſt. Malus interdum fuit Evangeliſta, quia ſæpè aberrat. Sed robuſto corpore, & valetudine proſperrimâ uti

potuiſſet,

potuisset, nisi nimiâ *Veneris* intemperantiâ & assiduâ libidine, in quam naturâ maximè pronus erat, eam labefactâsset. Floruit sub *Conrado* III. Imperatore *A.C.* 1145. vel, secundum alios, sub *Friderico Barbarossâ A.C.* 1165. obiit anno ætatis suæ 58. sepultus est in civitate *Chamedan. Ioan. Anton.* vander *Linden.* de Script. Medic.

Quædam *Avicennæ* opera Latinè reddidit & Scholiis illustrata evulgavit *Vopiscus Fortunatus Plempius* Medicus *Lovaniensis. Lovanii* in fol.1658.

Extant *Canonis Medicinæ* lib.5. *Arabicè:* addita sunt Oupscula Logica, Physica, & Metaphysica. *Romæ* in Typohraphia *Mediceâ* anno 1593. in fol.

MICHAEL PSELLUS.

Patriâ *Constantinopolitanus* nobili *Prosapiâ* oriundus, *Michaelis Ducæ* Imperatoris Præceptor, & Senator *CP.* claruit anno 1050. tandem dignitatibus exutus, habitum Monachalem induit. *Latinorum* in dogmate de *Processione* Hostis ipso fatente *Allatio*: scripsit penè infinita, Philosophica, Mathematica, Medica, Historica, Theologica, quorum catalogum satis amplum tam editorum quàm ἀνεκδότων texit, mirâ sane diligentiâ L. *Allat. diatribâ de Psellis, eorumque scriptis Rom.* 1634. 8°. *Gul.Cave* Chartophyl. Eccles. Clar. A.D. ML.

Michael Psellus Philosophus Peripateticus, & Medicus *Græcus* eruditus & clarus & in Theologiâ haud vulgaris. *Ioan. Anton.* vander *Linden.* de Script. Med.

Deinde etiam *Michaeli Psello* [*Ioannes Italus Philosophus*] dedit operam, illi latè inclyto, homini, non tam curâ Magistrorum sapientum, quorum limina non multùm triverat, quàm indolis præstantiâ & velocitate mentis divinitus adjutæ (id videlicet impetrantibus per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo *Cyri*, ad Sanctam Imaginem *Dei* Matris fundi solitis) in eminentissimum sapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto; quippe qui ad *Græcorum* literas atque artes omnes, quas perfectè norat *Chaldæorum* Disciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctissimi omnium, qui tunc essent. *Anna Comnena* lib. 5. *Alexiados.*

Ii tres viri [quorum unus fuit *Michael Psellus*] sapientiâ & eloquentiâ hominibus illius tempestatis præstare videbantur. *Iohann. Curopalat.* in Hist. Compend.

Sapientissimus *Psellus* vocatur *Mich. Glycæ* in Annal. part. 4.

Michael sapientissimus *Psellus*, Philosophorum Princeps dicitur *Io. Zona.* in Annal. Tom. III.

Michael Psellus, Græcus, vir apprimè doctus, cùm in Philosophiâ *Peripateticâ*, tùm verò præcipuè in studiis Mathematicis & Medicinâ. *Quenstedt.*

Michael Psellus, vir & eruditione & Famâ maximus. *Voss.* de Hist. Græc.

Hujus quoque *Constantini Ducæ* tempore, vir cùm in omnium liberalium Artium Scientiâ, sed & peregrinarum, floruit *Michael Psellus*, cujus innumerabiles

penè

pene libri curioſorum & ſtudioſorum manibus teruntur. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poët. Dialog. 5.

Vir planè admirandus, & qui omnes fere ſeculi ſui eruditos dicendi copiâ, ingenii acumine, doctrinæ profunditate, longo poſt ſe intervallo reliquit. *Gul. Cave* in Hiſt. literar. Script. Eccleſ.

Auſim dicere, neminem eâ, vel ſubſequente ætate, Græcè vel inveniſſe acrius, vel ordinaſſe aptiùs, vel locutum eloquentiùs, vel profundiùs res pertractaſſe. Nulla fuit ſcientia, quam ipſe vel notis non illuſtraverit, vel compendio non tentaverit, vel optima Methodo non expedierit. *Leo Allatius* in Diatribâ quam edidit de *Pſellis*, eorumque ſcriptis, p. 42.

Anno 1060 ac deinceps, claruit ille πολυγραφώτατος Michael *Pſellus*: qui inter cætera reliquit libros duos, *Conſtantino Duca* dicatos, de *Victûs Ratione*, deque *Facultatibus & ſucci qualitate elementorum*. Latinè vertit *Georgius Valla* excudit *Baſileæ Andr. Cratander* anno 1529. Peſſimè tranſlatum eſſe, conqueritur *Lilius Gyraldus*: quia propterea non multùm fuit adjutus eâ interpretatione, cùm verteret *Simeonem Sethum*, *Antiochenum* magiſtrum, de Cibariorum facultate. Etſi idem ſit liber, ac ſolùm *Pſello* quædam adjecerit *Simeon Sethi*. *Voſſ.* de Philoſophiâ, c. 12.

Michael Pſellus ſcripſiſſe dicitur Ἰατρικὸν περὶ Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον. *Medicale ad Conſtantinum Porphyrogennetum*. *Leo* tamen *Allatius*, diſſertatione de *Pſellis*, negat eſſe inclyti illius *Michaelis Pſelli*, quia neque in eo ſit agnoſcere *Pſelli* in dicendo acrimoniam, nec in re expediendâ ſolertiam: ac tempora etiam obſtare, ſive is *Conſtantinus Porphyrogennetes* ſit primus, ſive ſecundus, qui cum *Baſilio* imperium tenuit. Agnoſcit interim *librum eſſe non contemnendum ac ſæpè ſuâ brevitate expeditum, & remediis à probatiſſimis Scriptoribus delectis tranſcriptiſque, idque populari loquendi formâ.*

Seculo undecimo *Michaelis Pſelli* celebre erat nomen. Scripſit *Lyræ Pythagoreæ* diagramma, quod hodie manuſcriptum ſervatur in *Galliâ*, teſte *Phil. Labb.* Biblioth. Novæ, fol. 114. *Io. Ionſius* de Script. Hiſt. *Phil.* l. 2. c. 20.

Michael Pſellus Præfectus ſtudiis *Michaelis Ducæ* Imperatoris, qui fuit *Conſtantini Ducæ* filius, & anno 1071. *Romano Diogeni* ſucceſſit in regimine *Orientalis Imperii*. Floruit anno 1071. & ſequentibus, inſignis ob magnam rerum philoſophicarum & divinarum ſcientiam, quam probant plurima ejus Opuſcula tam impreſſa, quàm etiam Manuſcripta adhuc latitantia in variis Bibliothecis. *Oudin.* in Supplem. de Script. Eccleſ. à *Bellarmino* omiſſ.

Extat Commentarius ſive Paraphraſis in *Canticum Canticorum* Græcè editus à *Io. Meurſio* unà cum *Euſebii* in idem Paraphraſi, anno 1617. in 4°.

Dialogus περὶ ἐνεργείας δαιμόνων à *Gilberto Gaulmino* Græcè & Latinè prodiit *Lutetiæ Pariſ.* 1615. in 8°.

Prodiit de Virtutibus Lapidum liber ex Editione & cum Notis *Philippi Mauſaci Toloſæ* 1615. & 1618. in 8°.

Confer de ejus variis ſcriptis *Leonis Allatii* Syntagma de *Cl. Pſellis Romæ* apud *Iac. Maſcardum* anno 1634. impreſſum.

GEORGIUS

GEORGIUS CEDRENUS.

Monachus, claruit anno 1057. Extant Græcè & Latinè *Annales* sive *Compendium Historiarum* ab orbe condito cum Notis & Animadversionibus *Xylandri*, *Car. Fabroti*, *Iac. Goaris*, & Glossario mixo-barbaro, *Par.* 1647. fol. ut olim *Basil.* 1566. fol. Clar. A. D. MLVII.

Totum *Cedreni* opus est stabulum Quisquiliarum, & Cento ex multis pannis sordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris consutus. *Jos. Scalig.* Not. in Græc. *Euseb.* p. 402.

Cedreni verò *Synopsin* arbitramur non multò post ejus obitum mutilatam fuisse atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodiè edita est, posteritati transmissam: quin ne ea quidem, quæ *breviatores* collegerant, integra omninò ad nos pervenisse: Nam *Leunclavius* vir doctissimus in Notis ad *Annales Turcicos* scribit, aliquot *Cedreni* fol a penes se habuisse, quæ in excusis desiderantur. Nos verò apud *Syncellum* paginam integram reperimus, & quædam alia, quæ in editione vulgata non extant. *Idem* ibid.

Georgius Cedrenus in rebus *Byzantinis Zonarâ* paulò diligentior est: In iis autem quæ *Constantinopolitanos* Cæsares præcedunt, cedit *Zonaræ*: à quo & stylo vincitur, uti etiam à *Nicetâ* & *Gregorâ*, & aliis. Interim in *Centone* hoc, ac, penè dixerim, *Quisquiliis* istis, aliquos purpuræ pannos reperire est ex *Africano* ab *Eusebio*, indeque à compilatore hoc, suo adsuros centoni. Nam ut *Africanum Eusebius*, Eusebium *Georgius Syncellus*; ita *Syncellum*, itemque *Theophanem*, qui *Syncellum* continuavit, ad verbum exscripsit *Cedrenus*. Vocavit verò hoc opus Σύνοψιν ἱστορικήν. Sed ut ipse mutilârat priores, ita ejus quoque volumen mutilarunt juniores: idque judicio nullo, sine ordine temporum, sine delectu rerum. *Voss.* de Hist. Græc.

Etsi *Georgius Cedrenus* sit quidem *anilium* sæpè *fabellarum* scriptor, & veri incuriosus vel ignarus; Judicio legatur tamen, dabit quod juvet. *Lips.* Epist. Cent. 3. Miscel. Epist. LXI.

Georgius Cedrenus Monachus *Græcus*, in cujus *Historiâ* si quid boni reperitur, ab aliis compilatum est. *Io.* Card *Bona.*

Cedreni porrò *Historia* à morte *Nicephori* usque ad Imperium *Isaaci Comneni*, etiam legitur sub nomine *Joannis Curopalatæ*, paucis exceptis: quod *Gesnerus*, *Vossius* & alii monuerunt. Adeò quidem, ut alteruter *Plagiarius* fuisse videatur. *Aubert. Miræus* in Auctar. de Script. Ecclesiast.

Casaubonus quoque, Notis in lib. 17. *Strabonis*, refert, ut cùm à *Græculo* Historiam *Curopalatæ* emisset, eumque contulisset cum *Cedreno*, deprehenderit eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter necessariò *Plagiarius* sit.

Hunc [*Georgium Cedrenum*] aliquando *Wolphius*, sed quam sano judicio? prætulerat *Zonaræ*. *Zonaras* enim licèt in Historia post *Constantinum* Magnum jejunior sit, & nonnisi obvia quæque percurrerit, in his verò, quæ ante *Constantinum* ad mundi exordia diligentiùs, ac copiosiùs versatur. Sed quod laude dignum, eaque

summa est, *Zonaras* res de suo componit, & narrat, non alienorum furtis plausum captat, neque tractatus integros exscribit. *Leo Allat.* de *Georg* Diat.

Opus è variis Historiis, non sententiis solùm, sed verbo tenus consarcinatum absolvit. Quæ si ab Auctoribus repeterentur, nudus ipse, æquè ac cornicula illa remaneret — Nescio qua fronte, quæ exscripsit, pro suis divendidit, adeò ut vix unam, alteramve periodum in tam vasto volumine *Cedreni* propriam ac legitimum reperies: gratiæ tamen illi agendæ sunt, quòd auctores nobis præcipuos, & raros suo ipse furto conservavit. *Leo Allatius* Diatrib. de *Georg.* & eorum Script. p. 54.

LANFRANCUS.

Clar. A. D. MLXX.

NAtione *Italus*, Patriâ *Papiensis*, ex Priore *Beccensi*, ac deinde Abbate S. *Stephani Cadomensis*, Archiepiscopus *Cantuariensis* & *Angliæ* Primas ab anno 1070. usque ad anno 1088. quo mortuus est.

Stigando verò successit *Lanfrancus* Monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera Magnifica Opera, librum composuit *de Sacramento Altaris*, fidem roborando Catholicam. *Mat. Westmonast.* ad ann. 1070.

Stigando successit Reverendissimus *Patriarcha* ex Abbate *Cadomensi* omnium liberalium Artium Doctor laudatissimus & luculentissimus, & in temporalibus negotiis experientissimus, vitaque ac Religione sanctissimus, Magister *Lanfrancus*, in Archiepiscopum *Cantuariensem* Canonicè consecratus. Vide *Rer. Anglic. Script. Veter.* Tom. 1. Impress. *Oxon.* 1684. fol. p. 69.

Omnium sui temporis in omni literarum genere doctissimus, & in Concilio, quod *Romæ* adversus *Berengarium* Diaconum Ecclesiæ *Andegavensis* Hæreticum à 113. Episcopis sub *Nicolao* II. celebratum est, longè clarissimus, inter alia præstantis ingenii sui Monumenta reliquit pios, atque eruditos in totum *Psalterium*, & in omnes *Pauli* Epistolas Commentarios. *Sixt. Senens.*

Lanfrancus, vir eâ tempestate doctissimus errores *Berengarii* præclaro opusculo notavit. *Platina* in Vit. *Nic.* II.

— Hæc de ordinatione *Lanfranci* celebris hujus seculi in *Ecclesiâ Catholicâ* luminis supra tantum Candelabrum erecti, ut qui scientia egregiè polleret & sanctitate vitæ. *Baron.* ad Ann. Chr. 1070.

Lanfrancus Archiepiscopus *Cantuariensis* vir Sanctus, & doctus in Concilio *Romano* sub *Nicolao* II. *Pontifice* anno 1059. disputavit cum *Berengario* Hæresiarchâ: eumque ita convicit, ut *Berengarius* librum suum in ignem ejecerit. Sed eo ad vomitum redeunte, scripsit idem *Lanfrancus* insignem librum de veritate Corporis *Domini* in *Eucharistiâ*. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Certè Eadmerus *Lanfrancum* de rebus Ecclesiasticis quæ suo tempore gestæ sunt, veracissimo & compendioso calamo scripsisse disertè refert. *Eadmer.* lib. 1. Hist. Nov. p. 7.

Dicit *Petrus Cluniacensis* in initio libri sui *de Sacrificio* *Lanfrancum* de Sacrificio

crificio *Eucharistiæ* scripsisse benè, plenè, perfectè: *Guitmundum*, meliùs, plenius, perfectiùs: *Algerum*, optimè, plenissimè, perfectissimè.

Obiit, ut plerique tradunt, Jun. 4. (ut *Hovedenus*, & *Florentinus* Wigorn. Maii 24.) 1089. febricula quod sæpè optaverat ab umptus, & in Ecclesiâ *Cantuarensi*, quam multùm locupletarat, ac ædific is novis ornaverat, honorificè tumulatus est. Monachorum in eo Cœnobio degentium numerum eò usque auxit, ut c m adveniens triginta tantùm invenerit, 1, o. deced ns reliquerit. Manneria 25. per *Odonem* Episcopum *Baiocensem* fratrem Regis uterinum erepta, *Ecclesiæ* restituenda curavit. Palatium Archiepiscopale quod est *Cantuariæ* ferè totum construxit. Xenodochia duo prope civitatem prædictam instituit, unum videlicet apud *Harbaldovvn*, alterum in Suburbiis quod S. *Joannis* nom ne hodiè innotescit. Ad structuram Ecclesiæ Cathedralis *Roffensis* magnam contulit pecuniam, aut potius integram à fundamentis excitavit. In reparatione Cœnobii S. *Albani* mille Marcas impendit. Mannerium de *Redburn* per injuriam ereptum, illius operâ redditum est: Ac deinde moriens, mille libras nostrate eidem Monasterio per testamentum legavit. *Franc. Godvvin.* de *Præsul. Angl.*

Lanfrancus Longobardus, *Papiæ* oriundus, erat sophismatum strophis ac omni genere Dialectices ætate sua instructissimus—*Cantuariæ* templum instauravit, prætiosis ditavit ornamentis, Monachorum auxit prædia, Præbendas instituit, novos erexit cultus, adventantibus peregrinis Xenodochia condidit, atque alia multa pro ampliando Papismo fecit. *Balæus* de Script. *Britan.*

Vir juris Divini & Humani suo in ævo scientissimus ac undequaque doctissimus, qui velut *tertius* è Cœlo *Cato* Monacho Malmesburiensi, *lib. 3. de Gestis Regum Angliæ*, dicitur, & Archiepiscopus fuit sub *Wilhelmo* Primo seu propè sexcentos abhinc (scil. 1650.) annos Cantuariensis. *Selden.* lib. 1. de Synedr. Vett. Ebr. cap. 13.

In memoriam *Lanfranci* Archiep. *Cantuariensis* hoc *Epitaphium* struxit *Philippus Bonæ Spei:*

Vixisti venerande Pater sapienter & æquè,
Vixisti vivens, mors quoque vita tibi est.
Inter divitias pauper Lanfrance *fuisti*,
Divitiis manans pauperum amator eras.
Per te florentes artes valuere Latinæ,
Gratia de vobis ecce triumphat ovans.
Tu Larios *ortu*, Gallosque *docendo levasti*,
Te sibi Primatem *cardo Britannus habet.*
In terrâ degens Cœlestia mente petebas;
Exemptus terrâ sidera liber adis.
Sol Geminos *venis obsederat igne diebus*,
Prompsit Luna *Dies*, *Nocte solutus abis.*

Phil. Labbe Thesaur. Epitaph.

Prodierunt Opera omnia; Commentarius in Epistolas *Pauli*: Libellus de S. *Cœnâ*. Notæ in aliquot *Cassiani Collationes*: Decreta pro Ordine S. *Benedict*. Epistolæ. Editore *Lucâ Dacherio* Monacho *Bened. Paris.* in fol. 1648.

THEOPHYLACTUS.

Clar. A.D. MLXXI. ACridæ in *Bulgariâ* Archiepiscopus in lectione operum S. *Ioannis Chrysostomi* versatissimus, quem *Erasmus* alicubi *Vulgarium* pro *Bulgare* seu *Bulgarorum* Præsule appellitat, non anno 860. ut *Possevinus*, *Perronius* Card. & plerique alii, sed circiter annum 1071. vivebat tempore summi Pontificis *Alexandri* II. & *Romani Diogenis Græcorum* Imperatoris, ut ex ejus Epistolis constat; Pervenisse quoque usque ad Pontificatum *Gregorii* VII. & Imperium *Nicephori Botoniatæ* mihi exploratum. Quo autem obierit anno, prorsus ignoro. *Phil. Labbe* de Script. Ecclesi.

Theophylactus, *Bulgariæ* Archiepiscopus, in D. *Chrysostomi* lectione diu multumque versatus ac detritus, redegit in breve & apertum compendium juxta historicam intelligentiam, quicquid admirabilis ille pater ex aureo suo ore, veluti ex abundantissimo fonte, in exponendis Scripturis Sanctis effuderat, prætermissis locis communibus, in quibus ille plenis eloquentiæ velis excurrere consuevit. Allegorias quoque cum aut nullas, aut raras apud *Chrysostomum* invenisset, ex aliorum Commentariis supplevit, & suis locis aptissimè accommodavit. *Theophylacti* in *Oseam* liber unus, acephalus & atelestus, hoc est temporis injuriâ, initio & fine carens. *Sixt. Senens.* Bibl. Sanct. l. 4.

Theophylactus in Commentariis suis in quatuor *Evangelia*, & in omnes Epistolas S. *Pauli*, ita *Chrysostomum* secutus est, ut *Chrysostomi* Abbreviator dici possit. Porrò Schismaticum fuisse *Theophylactum* intelligi potest ex Commentario in cap. 3. *Ioannis*, ubi *Latinos* reprehendit quòd credant *Spiritum Sanctum* à Filio etiam procedere. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Ubivis *Theophylactum* legeris, senties S. *Ioannis Chrysostomi* semper eructare sententias. *Baron.* ad Ann. Chr. 1073.

Scripturarum Interpretem, haudquaquam malum, censebat *Erasmus* in cap. 1. *Luc.*

Hoc tempore florebat *Theophylactus*. *Bulgarorum* Archiepiscopus, solus ferè hoc seculo Theologiæ nomine celebris, qui sane in his verbis, *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, Episcopi *Romani* nullam rationem habuit. *Phil. Mornaus* in Myst. Iniq.

Cautionem *Theophylacto* hanc adscripsit *Possevinus*, errasse nimirum enarratione in caput 3. Evangelii S. *Ioannis* circa processionem Spiritûs Sancti ex Patre ac Filio, quam *Catholici* veteresque Patres colligunt ex iis verbis *Ioannis* 20. *Insufflavit ac dixit: Accipite Spiritum Sanct.* Idem monuit ab interpretibus ejus Hæreticis *Ioanne Oecolampadio* ac *Ioanne Lonicero* falsatos fuisse locos, qui ad potestatem summi Pontificis spectant.

Prodierunt Commentar. *Theophylacti* in Epistolas *Pauli* Græcè & Latinè è

Lon.

Joann. Loniceri translatione & recognitione *Philip. Montani*, curâ *Augustini* in fol. 1636.

Prodierunt ejus Commentar. in 4. Evangelia Græc. & Latin. *Paris.* fol. ann. 1635.

Prodiit ejus Institutio Regia curâ *Petri Possini* 4°. *Paris.* 1651. è Typographiâ Regiâ.

Integra *Theophylacti Bulgariæ* Episcopi *Enarratio* in duodecim Prophetas minores, Græcè MS. extat in folio in Bibliothecâ *Augustanâ* Codice 48.

Ejusdem quoque colloquium cum quodam de *Accusationibus Latinorum*, & *Oratio* in *Alexium Comnenum*, Imp. MSS. Græcè in Bibliothecâ Serenissimi *Bavariæ* Ducis Codice 116. *Oudin.* in Supplem. de Script. Eccles.

JOANNES XIPHILINUS.

Constantinopolitanus, tempore *Constantini Ducæ* Imperatoris claruit, & *Dionis Cassii* Historiam in compendium redegit. Malè nonnulli eum Patriarcham faciunt. Sic enim *Gul. Cave* in Tab. Chronolog. ad Secul. 11. Qui Dionis Historiam in Epitomen redegit, non fuit hic Patriarcha (*Constantinopolitanus* (quod ad unum ferè omnes *Scriptores* volunt; & in his *Andreas Schottus*, *I. G. Vossius*, Lud. *La-Cerda*, &c.) sed ejusdem nepos. En ipsius verba, à nemine, quod sciam, hactenus animadversa, in vitâ *Augusti*: λέγω γὰρ τοῦτο οὐκέτι ὡς ὁ Δίων, &c. *Verùm hoc non dico* Dionis Prusæensis *nomine*, *sed ut* Joannes Xiphilinus, Joannis *Patriarchæ fratris filius, qui tempore* Michaelis *Imperatoris, filii Ducæ, hanc Epitomen composui. Gul. Cave* Chartophyl. Eccl. Clar. A. D. MLXXIII.

Sub *Constantino* XII. cognomento *Ducâ*, (cujus uxori *Eudoxiæ* tribuitur Cento *Homericus* de *Christo*) claruit *Ioannes*, cognomento *Xiphilinus*, VII. ejus nominis, Patriarcha *Constantinopolitanus*, ordine in iis LXXVIII. quâ dignitate functus est annos XI. menses VII. Antea fuit Monachus montis *Olympi*. Patriâ erat *Trapezuntius*. De eo sic *Glycas* Annalibus parte IV. *Constantino Patriarchâ mortuo*, Joannes Xiphilinus *in ejus locum suffectus est*; *vir omnino propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam, virtutem admirandus*. Trapezunte *oriundus*, *vitam in Olympo religiosis exercitiis deditam agebat*: *unde vir pertractus est ad hanc dignitatem, tanquam inter alios eximius*. *Xiphilinus* hic *Dionis* Historiam in Compendium redegit: nisi cum nonnullis, nepotem ejus fuisse, malis. Sed priorem sententiam magis probo: uti & *Andr. Schottum* facere video Prolegomenis in *Photii* myriobiblum *Voss.* de Hist. Græc.

Xiphilinus, vir valde doctus vocatur *Possevino*.

Xiphilinus, Epitomastes *Dionis*, adeò fidelis, & prudens, ut ea quidem, quæ nimia esse videbantur, resecaret, in cæteris verò à verbis, quibus *Dion.* usus fuerat, non discesserit. Scripsit quingentis annis post *Dionem*, *Michaelis* Imperatoris temporibus. *Balthass. Bonifac.* Ludic. Hist. p. 606.

Præclarè nobiscum actum est, quòd *Ioannis Xiphilini Constantinopolitani* Monachi Epitome, ex quadraginta quatuor posterioribus *Dionis* libris confecta, superstes,

persit, quæ vitas *Imperatorum* omnium continens non modicum auxilium rebus cognoscendis præstat. *Car. Sigon.*

Xiphilinus Dionem Cassium in compendium redegit, magno Reipublicæ Malo: *Dionis* enim Commentarius ita excidit, & Compendium retentum est. *Calvis.* ad ann. *Chr.* 1066.

Multorum *Dionis* Scriptorum amissionem præpostero *Xiphilini* consilio, vel ausui potius temerario debemus, qui dum suas obtrusit imperitis Eclogas, occasionem præbuit, ut integri *Dionis* libri negligerentur. *Io. Leunclav.* Præfat. in *Dion.*

Xiphilinus multas pulchras & utiles partes in *Dione* recîdit, testante *Lipsio*, qui in descriptione *Trajani* pontis in *Danubio*, hisce verbis utitur: Describit graphicè *Dio Cassius*, & gratia *Sectori* ejus *Xiphilino* esto, quòd hanc partem non recidit. O quàm pulchras valentesque ille alias! *Lips.* de Magnitud Roman. l. 5. c. 1.

Xiphilinus scripsit Commentarium in *Matthaeum* Græcè MS. apud *Isaacum Vossium*, teste *Colomesio* opuscul. c. 16.

Scripsit Sermones in Evangelia MS. in *Scorialensi* Bibl. *Barvoëtius* p. 133.

Scripsit *Homilias in Evangelia Dominicalia totius Anni*, quæ MSS. Græcè extant sub ejus nomine in Bibliotheca Serenissimi *Bavariæ* Ducis cod. 91. & in Vaticanâ ex MS. Codice *Heidelbergensi Palatino*, num. 221. dignissimæ (inquit *Oudinus*) quæ in publicum prodeant.

LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS.

Clar. A. D. MLXXVII. Non ut quidam *Aschaffemburgensis*, & cœnobii *Hirsfeldensis* in Diœcesi *Moguntinâ* ab anno 1058. alumnus, quo vestem Monasticam ex *Meghineri* Abbatis manibus, ut ipsemet narrat, accepit, & presbyter ordinatus, *Hierosolymitanum* iter inscio Abbate aggressus anno sequenti medio mense Septembri ad Monasterium suum rediit. Is culto ac veraci stylo scripsit *Historiam ab orbe condito* ad annum 1077. quæ habetur in Collectione Rerum *Germanicarum*. Continuatio Monachi *Erfordensis* usque ad annum 1471. non accedit ad præcedentis Historiæ dignitatem, sed hominem sapit parum accuratum atque elegantem *Phil. Labbe* de script. Ecclesiast.

Lambertus Schafnaburgensis, sive *Aschaffenburgensis* (ut est apud *Serrarium* in Annal. *Moguntinis*) monachus *Hirsfeldensis* in diœcesi *Moguntinâ*. Hunc *Trithemius* in Chronicis ait conscripsisse Chronicon cœnobii sui *Hirsfeldensis*; breve illud, sed non inutile. Id videre nondum licuit: Imprimis autem nomen sibi peperit Historiâ *Germaniâ*, quam perducit usque ad annum *Christi* 1077. quo vivebat. Eum verò continuavit *Monachus* quidam *Erphordensis* usque ad an. 1471. Dictio ejus elegans est — Vix tamen probare possim, quod *Historiæ* quædam admisceat privata, posteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controversiam inter *Henricum* IV. & *Gregorium* VII. fidem ejus claudicare, multorum judicium est. *Voss.* de Hist. Lat.

Lamberto

Lamberto Schafnaburgensi nemo politiùs inter veteres res *Germaniæ* Literis commisit. *Barth. Adversf.* l. 19. c. 4.

Miræ ævo su. *Eloquentiæ* Scriptorem vocat idem *Barth.* l. 45. c. 23.

Insignis & verax Historicus *Lambertus* vocatur *Bellarmino* de Ser ptor.

Chronographus doctissimus & accuratissimus vocatur *Bucholcero* in Ind. Chronol. p. 31.

Philippus Melancthon de *Chronico Lamberti* inter alia sic scribit ad *Casparem Crugerum*: *Nondum vidi, à Germanis Scriptoribus eo argumento quicquam diligentius esse compositum.*

Lambertus Schafnaburgensis, vir supra sæculum prudens, & facundus. *Quenstedt.*

Equidem miror in Sæculo tam barbaro tantam hominis & in loquendo puritatem, & in temporum putatione solertiam fuisse, ut in *Chronologis* nostri temporis pudorem aliquem exprimere possit, si aliquem sensum harum rerum haberent. *Ioseph. Scalig.* lib. de emendat. Temp.

Lambertum Schafnaburgensem haud planè contemno, in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum*, in *Hispanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo *Lips.* Not. ad 1. lib. Politicorum.

Henrico IV. Imp. coævus & rerum illius temporis diligentissimus & judiciosissimus Scriptor. *Hen. Meibom. jun. in Epist. de Illustris gentis Heimburg. Orig. & Progressu.*

Sanè prudentiæ non minùs, quàm eloquentiæ palmam (ut sileam accuratam temporum rationem) non suæ tantùm ætatis omnibus, sed & disertioris ævi pluribus præripuit. Cæterùm unius circiter decennalis historiæ hoc præconium est, quà scilicet *Henrici* IV. Cæsaris res nonnullas suâ ætate gestas est persecutus: reliqua, quæ præcedunt, prorsus aliâ sunt conditione, ut mirari meritò subeat cur tam dissimilia unô illi placuerit volumine comprehendere. *Conring* in Præfat. ad *Tacit.* de M. G. edit. primæ.

Lamberti Historiam Germanicam, opus insigne & jucundæ lectionis vocat *Trithemius.*

Scriptore hôc se non parùm adjutum ait *Trithemius* in Chronico *Hirsaugiensi.*

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Madritensi* edit an. 16 7.

Extat Chronicon *Argentorat.* 1609. fol. & apud *Pistor. Francof.* 1583. in fol.

SUIDAS

Grammaticus, Lexici conditor, vixisse creditur circa an. 1081. Forsan antiquior ipse *Suidas*, multis quæ sequiora tempora sapiunt, à recentiori manu additis. *Gul. Cave* in Chartophyl. Eccles. Clar. A. D. MLXXXI.

Suidas junior, Grammaticus, Lexicon *Graecum* ex variis Scriptoribus collegit. De ætate ejus alii aliter sentiunt. *Hugo Grotius* in Epist. 110. ad *Gallos*, p. 254. paulò

lò post *Constantinum, Leonis* filium, vixisse autumat. Rationem addit. Nam, quantum memini, hic est Imperatorum postremus, quem in libro suo nominat. *Constantinus* autem ille A. C. 912. regnare cœpit. *Cluverius* in Epitome Hist. p. 448. sub *Theophilo*, qui anno 829. imperabat, collocat. *Vossius* in tract. de Philol. p. 57. aut temporibus *Alexii Comneni* (is autem *Imperio* præfuit ann. 1080.) aut *Iustiniani* claruisse judicat. Ego aliquando existimabam, eum tempore *Basilii* II. & *Constantini* VIII. vel A. C. 976. & deinceps vixisse, motus hac ratione, quòd in vocibus Κωνσταντινύπολις et Ἀδὰμ tempora mundi usque ad tempora *Zimisce, Basilii* & *Constantini* supputet. Supputavit autem sine dubio usque ad sua tempora. *Konig.* in Bibl.

Suidas Lexicographus, Monachus *Byzantinus*, admirabilis, incomparabilis; unus instar omnium Grammaticorum. *Jo. Rosin.* in Antiq. *Roman.*

Carolus Philippi in *Gustu Philologico* vocat eum pecus cum aureo vellere.

Sed admoneo, utcunque pecus *Suidas* est, aureum tamen esse, & è meliore metallo vellus ferre. Carpsit & sumpsit ex optimis, qui fuerunt, & plerique non sunt; utinam judicio & curâ, addo & fide, meliori! Nam & nomina ferè supprimit, & intendere oportet quid ejus sit, quid alienum. Cæterùm etsi ille *Arcadicum* & *Midinum* sapit; alios tamen lectores suos facit, qui curiosi quidem sint & intenti. *Lips.* de Milit. *Romanâ* l. 4. Dialog. 10.

Suidas Grammaticus nullius judicii, doctrinæ autem mediocris, qui Laciniis undique collatis & corrasis purpuræ interdum, non rarò tamen panni levidensis crasso filo & depexi farraginem illam coagmentavit. *Montacut.* in exercitat. p. 235.

Suidas in *Græcis* non contemnendus Author, rudem se prodit & planè infantem in *Latinis*. *Montacut.* Apparat 3. Sect. 1.

Suidas (ut est diversorum librorum è *Centonibus* consutus liber) sibi ipsi sæpiùs minus constat. *Jul. Cæs. Scalig.* in Epist quadam.

Suidas autem more suo, id est trivialiter (ut aiunt) interpretatur vocem *Parodiæ*. *Idem* de re *Poëtic.* p. 114.

In hoc Auctore emendando multus est *Possevinus* in *Apparatu Sacro*, ubi inquit; In opere sive Scriptis, quæ *Suidæ* nomen præferunt complura sunt quæ ad *Philologiam*, ad *Historiam* humanam, ad *Poësin*, ad *Philosophiam*, sed & ad *divinæ Scripturæ*, *Patrumque* & *Historicorum Ecclesiasticorum* notitiam spectant. Veruntamen etiam pleraque iisdem fuerunt intertexta, quæ aut *Evangelicæ* veritati adversantur, aut procul absunt ab *Historicâ* integritate. Hæc *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Suidas, homo ineptus, fateor, sed, interdum, non malus compilator. *Tan. Faber.* Not. in *Prima Scaligerana*, p. 2.

E Scholiis *Aristophanis*, ut ex aliis *Grammaticorum* promptuariis in acervum suum infinita congessit. *Desider. Herald.* Animadv. ad *Arnob.* l. 3.

Suidæ tribuitur *Lexicon*, quod tamen multis auctariis à variis posterioribus est cumulatum, felicitate *Lexicographis* perpetuâ. Nam etiam *Ambrosii*

Calepini Dictionarium, quod ab Autore editum erat valdè jejunum & aridum, nunc accessionibus subinde factis, & *Calepino* semper tributis, clarum reddit auctorem. *Raynaud.* erotemata de mal. & bon. libris Partit. 1 Erot. 10.

Nihil facilius fuerit, quàm eum auctorem (*Suidam*) infinitis quibus scatet mendis liberare: quod tamen miror nequivisse videre virum eruditum ejus *Interpretem*, cui, quum *Suida* sæpissimè integras *Laërtii* paginas describat, nunquam potuit hoc subolere: quod sanè miror. *Casaub.* in Not. ad *Diog. Laer.*

Pauca legi apud *Scholiasten Aristophanis*, quæ relata non sint in hoc *Suidæ* Dictionario, prodit *Maussacus*; qui & sic judicat, vel *Scholiasten* illum à *Suidâ*, vel *Suidam* à *Scholiaste* integras enarrationes descripsisse. *Mauss.c.* dissert. Crit. ad *Harpocrat.* p. 374.

In *Collectaneis* illis eruditos uno ore hodieque requirere, pleraque *Veterum Scriptorum*, ut *Polybii* ac *Dionis* nomina temerè omissa, testatur *Andreas Schottus* præfatione in Proverbia *Zenobii*.

Is mos *Suidæ*, ad verbum priores exscribere, neque mentione eos dignari. Nescio autem, quid in mentem venerit doctissimo *Angelo Politiano*, ut epistolâ ad *Bernardum Riccium*, quæ legitur libro undecimo, dubitaret, an ullus unquam *Suidas* fuisset. *Voss.* de Hist. Græc.

Eam abjiciendam puto, quàm *Grammatistæ* quidam faciunt, duorum hujus nominis distinctionem, ut scilicet ille antiquior tantùm *Historicus*, hic recentior *Grammaticus*. *Gyrald.* de Poëtar. Hist. Dial. 3.

* *Hieronymi* Wolphii Annotat. in *Suidam*, si *expurgentur*, permittuntur. *Index Madrit* edit. an. 1667.

Prodiit *Suidæ* Lexicon Græcè cum interp. Latinâ *Æmilii Porti Cretensis* & Notis, Tomis II. *Coloniæ Allobr.* anno 1619. fol. apud *Petrum Chovet.*

S. ANSELMUS.

IN *Augustâ Salassorum* urbe inter *Alpes* sitâ natus (Burgundum alii minùs rectè, ac *Seduni* apud *Rhætos* natum, quidam *Pedemontanum* vocitant atque *Italum*) relicto Patre, quem nullo placare posset obsequio, patriaque clam abscedens, ad *Laufrancum* venit *Beccensis* in *Normannia* celeberrimi Monasterii Priorem ac Magistrum, ubi factus Monachus, vixque elapsis tribus annis, deinde Prior per quindecim annos, atque Abbas ejusdem Cœnobii, exactis in supremo regimine totidem annis, *Cantuariensem* adeptus est Præsulatum an. *Christi* 1093. electus die 6. Martii primâ Dominicâ Quadragesimæ. Multis pro Catholicâ Ecclesiâ perfunctus laboribus in *Italiâ*, *Galliâ*, ac *Britanniâ*. *Londini* tandem obiit anno ætatis 76. Præsulatûs 16. *Christi* 1109. die 21. Aprilis, feriâ quartâ hebdomadæ sanctæ, & in Ecclesiâ *Cantuariensi* ad caput *Lanfranci* prædecessoris sui sepultus. *Labb.* de Script. Eccles. Clar. A. D. MXCII.

Anselmus Cantuariensis in *Angliâ* Archiepiscopus, *Lanfranci Cantuariensis* Archiepiscopi Discipulus, ingentibus *Dei* bonis, doctrinaque & sanctitate ornatus, varia *Scripta*, magno eorum bono reliquit, qui ea voluerint attentè

 perlegere.

perlegere. Ad quam Lectionem faciliùs allici potuerunt, si intellexerint, ea non solùm esse fere brevissima, sed & tanti succi plena, ut vir inter alios productus *Antonius Demochares* Theologus *Sorbonicus* Epistolâ Præfixâ *Anselmi* opusculis, quæ data anno 1544. edita est 1550. *Parisiis*, scripto sit testatus, *In* Anselmi *istius brevibus Opusculis pene omnia firmis rationibus demonstrari, quæ* Petrus Lombardus *Magister Sententiarum, in quatuor plenis voluminibus, multis Sanctorum Doctorum auctoritatibus posteà confirmavit. Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & sæcularium literarum peritiâ nulli suo tempore secundus. *Trithem.*

Vir magni ingenii & acuminis. *G. Callist* in Apparat. Theolog. pag. 132.

Vir tam Divinis quàm Humanis Disciplinis nobiliter excultus, stylo mirè simplici & puro, sed non injocundo. *Sixt. Senens.*

Vir fuit natione *Italus*, professione *Monachus*, ingenio acerrimo & sanctitate admirandâ cum maximâ prudentiâ, & humilitate conjunctâ. Ejus vita ab *Edinero* fideliter conscripta est. Cum moreretur, dixit, optare se adhuc modicum temporis, ut quæstionem obscurissimam de *Origine Animæ*, quam cœperat, absolveret: sed hoc tempus ei datum non est, ut majus bonum ei in æternitate daretur. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Illustravit planè *Anglicanam* Ecclesiam doctrinâ, illustravit & sanctitate, cæteris Sanctissimis Patribus *Christi* Confessoribus, quos *Ecclesia* veneratur, minimè impar. Claruit miraculis vivens, atque defunctus, lucidum sidus Ecclesiæ *Anglicanæ*, multiplici fulgore coruscans omnibus intuentibus in tantâ noctis obscuræ caligine. *Baron* ad Ann. 1109.

Anselmus, Vir Sanctimoniâ Vitæ, gravitate, eruditione eximiâ, aliisque virtutibus clarus——In Synodo *Barensi* coactâ, præclaram operam navarat *Anselmus*, contra *Græcos* ibidem tunc præsentes, quorum errores, ac illum præcipuè de processione Spiritus Sancti, doctissimè magnâque cum gloriâ præsens refutarat, inde postmodum sumpta occasione libellum eâ de re edendi, qui etiamnum apud doctos, in pretio est. Cujus tamen certaminis non aliud tulit præmium, quàm quòd ipsi & successoribus sedes assignata est in Concilio generali prope dextrum pedem Pontificis, qui hoc usus elogio id constituit, *Includamus* (inquit) *hunc in Orbe nostro tanquam alterius Orbis Papam*; alludens fortassis ad illud *Solini*, ubi *Britanniam* nostram alterius Orbis nomine appellat——Quadringentis ferè post obitum ejus annis, operâ *Ioannis Moorton* successorum unius, inter sanctos relatus est, serò satis. Nimirum quia non erat ad illum usque diem qui numeratâ pecuniâ hunc illi emeret honorem; nec repertus est inter Pontifices qui ultrò & gratis deferret vel huic, quo nemo (fidenter dico) jam inde ab eo tempore *Sancti* elogio dignior in *Divorum* album ascriptus sit. *Franc. Godvvin.* de Præsul. *Angl.*

Ante ann. 1102. sacerdotibus Uxores in *Angliâ* interdictæ non fuerunt, tunc verò *Anselmus* Archiepiscopus *Cantuariensis* sacris literis & Naturæ vim intulit, & *Anglorum* sacerdotibus Uxores anteà non prohibitas, prohibuit. *Camden.* in *Britan.*

Anselmus dicere solebat, *se malle esse sine peccato in inferno, quàm in Cœlo cum peccato.*

Sixtus Senensis in suâ Bibliothecâ tribuit S. *Anselmo* explicationem in *Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Iosue & Iudices*: Sed unde hoc habeat, divinare non possum cùm tanta opera *Edinerum* latuerint. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccles.

Prodierunt opera ejus omnia in 4. Tomos distributa, studio *Theophili Raynaudi Cesspitellensis* è Soc. Jesu. *Lugd.* fol. 1630 apud *Durantium.*

Opera verò ejus accuratissimè impressa sunt in fol. *Paris.* apud *Ludovicum Billaine* ann. 1675. curâ & studio doctissimi viri *Gabrielis Gerberon* Monachi *Benedictini* Congregationis S. *Mauri*.

SIGEBERTUS.

Clar. A. D. MC.

Gemblacensis in *Brabantiâ Gallicanâ* cœnobii Monachus, (errat enim *Melchior Goldastus* qui *Gemblacensem* Abbatem eundemque *Sanctum* appellare non est veritus) cùm ætate florens pueros in *Metensi* S. *Vincentii* Monasterio diu docuisset, *Gemblacum* reversus, reliquum vitæ tempus ibidem egit, *Henricianis* partibus adversus *Romanos* Pontifices *Gregorium* VII. *Urbanum* II. & *Paschalem* II. ad procacissimam usque infrunitæ mentis audaciam; atque ut *Catholici* quidam scripserunt, insaniam delitiumque addictus. Obiit die 5. Octobris non anni 1112. ut *Miraus* aliique plurimi scripsere, sed anni 1113. proximè consequentis. Suum ipse sibi texuit elogium c. 171. *libri de viris illustribus* post alia omnia opera compositi; quem cum aliis sex, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis ex professo tractarunt, recudendum curavit *Aubertus Miraus Antverpiæ* anno 1639. *Labbe* de Script. Eccles.

Præ cæteris ejus *Scriptis* æstimantur libri *de Viris Illustribus*, & *Chronicon* ab ab an. 381 ad an. 1112.

Vir in divinis Scripturis à juventute suâ studiosissimus & multum eruditus, atque in secularibus literis nulli suo tempore in *Leodiensium* territorio secundus, carmine exercitatus & Prosâ. *Trithem.*

Poëta sui temporis celebratissimus, & in divinis Scripturis à juventute detritus *Sixt. Senens.*

Cum annos religiosè piéque ætate grandis apud suos exegisset, animam creatori suo reddidit. Utinam ea ætas tales multos tulisset: certè non tam mutilam haberemus illorum temporum Historiam *Franc. Svveert. Athen. Belgic.*

Sigebertus, venerabilis Monachus *Gemblacensis Cœnobii*, vir in omni scientiâ literarum incomparabilis ingenii. *Monach. Augustinian. Nussiens.* in Chron. *Belg.*

Sigebertus vir nemini suo tempore eruditione inferior. *Centuriator. Magdeburg.* Cent. XII. c. 10.

Felicia certe hæc tempora fuere, quæ & *Sigebertum* Monachum *Gemblacensem* virum spectatæ doctrinæ, & *Bernardum* ex *Castilione Burgundiæ* nobili genere ortum, protulere. *Platin.* in Vit. *Paschal.* II.

Sigebertus vir doctus vocatur *Lipsio*, l. 2. Var. Lect. c. 3.

Sigebertus omnis divini humanique *Iuris* consultissimus. *Illyric.* in Catal. Test. Ver.

Stylo utitur libero, & neque Pontificibus, cùm opus est, parcit. *Hofman.*

Morum probitate & scientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus sui temporis sapientibus. *Valer. Andreas* in Biblioth *Belg.*

Sigebertus in computatione sæpè labitur, testante *Baronio*.

Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu dignissima, quædam falsa & commentitia levia nonnulla & futilia. *Bonifac* l. 15. Ludic. Hist. c. 7.

Sigebertus in suâ Chronologiâ iniquior fuit *Gregorio* Septimo, ob studium erga Imperatorem: quâ de causâ non pauca mentitus est, & præsertim cùm narrat obitum ipsius *Gregorii*. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Sigebertus Gemblacensis Monachus, utilis, & laudabilis Historicus, nisi quòd *Gregorio* VII. iniquior fuit, & in gratiam Imperatoris multa mentitus est. *Ioan. Bona.*

Quod ad *Sigebertum* spectat, Vossius observat temporum seriem sæpiùs ab illo neglectam in ordine quo Scriptores suos collocat. *Bellarminus* sentit etiam illum in suis judiciis non esse satis liberum, eumque in *Papas* propter Imperatores animum nimis infensum, prodidisse: sed hoc ad Chronicon ejus potius quàm ad Viros ejus illustres pertinet. *Sigebertus* in multos errores incidit non minus quàm qui præcesserunt, accurationis defectu. Quidam vanæ cujusdam gloriæ illum etiam insimulant, quòd magna cura omnium suorum Scriptorum enumerationem Catalogo suo attexuerit. Sed si grave vitium hoc fuerit, id Seculo nostro vulgarissimum evasit, neque hoc sine exemplo fecit *Sigebertus*. *Eruditorum Iudici*. per Dom. *Baillet*. Gall.

* *Sigeberti* liber contra Papam *Gregorium*, & contra Epistolam *Paschalis Papæ*, prohibetur in *Indice Romæ* Impresso, 1681.

Extat Chronicon ejus ab anno 381. ad annum 1112. post omnes alias Editiones, *Auberti Miræi* curâ à Mendis repurgatum *Antv.* 1608. in 4°.

Extat liber *de Viris Illustribus* Miræi Notis illustratus unà cum aliis ejusdem argumenti in Bibliothecâ Ecclesiastica *Antv.* 1639. Fol.

Alia ejus Opuscula, *Schardius*, *Goldastus*, aliique exhibuerunt.

S. BERNARDUS.

Chr. A. D. MCXV. IN castro Fontanis prope *Divionem* in Ducatu *Burgundiæ* natus anno 1091. Patre *Tecelino*, Matre *Aletha*, *Cistercium* venit cum sociis circiter 30. anno 1113. ad *Stephanum Hardingum* tertium illius Monasterii anno 1098. primùm fundati *Abbatem*, à quo *Claravallensi* Cœnobio anno 1115. ad fluviolum *Sequanam* in *diœcesi Lingonensi* erecto datus Abbas, vixit usque ad diem 20. Augusti anni 1153. quo ad cœlos evolavit Doctor Mellifluus, ac verè sui seculi decus singulare, cujus vitam plures scripsere. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vitæ

Vitæ ſanctimoniâ & præclarâ eruditione præſtantiſſimus —— Modus docendi ejus in ſenſibus Myſticis indagandis, & in moribus formandis ferè ſemper verſatur. Oratio ubique dulcis & ardens, ita delectat, & ardenter incendit, ut ex ſuaviſſimâ linguâ ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentiſſimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia erumpere videantur. *Sixt. Senenſ.*

Bernardo qui ſuavius ſcripſit? cujus ego Meditationes rivum Paradiſi, Ambroſiam Animarum, Pabulum Angelicum, Medullam pietatis vocare ſoleo. *Dan. Heinſ.* Orat. 11. pro Biblioth. mun. Grat. act.

Vir & *Christianè* doctus, & ſanctè facundus, & piè feſtivus. *Eraſm.* in Annot. ad cap. 1. Epiſt. ad *Rom.*

Bernardus, admirabili Religionis ſtudio, & ſacrarum literarum peritiâ, quarum verba & ſententiæ dicenti ſe ſponte offerunt, in movendis etiam affectibus piis, non ſegnis, nec inefficax, ſimul tamen feſtivus & jucundus eſt, ut *Mellifluí* cognomen non immeritò ipſi tributum videatur; cum plerique alii, illi σύγχρονοι, & recentiores Scholaſticæ Theologiæ Scriptores, frigidi & ἀπαθεῖς in dicendo, unum hoc agant, ut lectorem doceant. *David Chytræus* in Orat. de *Ph. Melancthone*, p. 509.

Vir planè ſinceræ atque infucatæ pietatis, inſigni in Deum amore, ingenti adverſus corruptos Chriſtianorum mores zelo flagrans, multò melior futurus, ſi tempora, in quibus ſors ipſi vivendi contigit, non prohibuiſſent. Literis humanioribus non leviter tinctus, Scientiâ Theologicâ inſtructiſſimus, longè ſupra captum ſeculi, quâ vixit, elegans ac eruditus. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Bernardus vir melleæ eloquentiæ, admirandæ doctrinæ, piique & ſani ſenſûs ſcriptor. In quo ita ſumma Religio & probitas cum ſummâ eruditione & eloquentia conjuncta fuit, ut à nonnullis *Apoſtolus* XIII. appellatus ſit. *Quenſtedt.*

Nullos habuit Præceptores præter quercus & fagos: Hinc Proverbium; *Neque enim Bernardus vidit omnia.* Nec mirum, cum incidit in fatalia illa tempora, quibus literis omnibus ferè bonis ſpiſſa nox incubuit: *Hofman.* in Lexic. ſuo.

Vir digniſſimus meliori ævo, qui vel in tantis tenebris veritatis lucem ſalutarem aſpexit, viceſque ſuas ſæpè deplorabat. *Morton.* cauſa Reg. c. 3.

B. *Lutherus* nullus dubitat illum omnibus *Patribus* anteponere, in *Coll. Menſ.* cap. 30.

Inter Latinos, *Bernardus* me capit; & uſum habet excitandi, ob acrimoniam ubique & calorem: tum etiam docendi atque imprimendi, ob ſententiarum acumen, quas crebrò & ſalubriter miſcet. *Lipſ.* Epiſt. Cent. III. ad *Belgas* Epiſt. 49.

Utinam tales *Papiſtas* multos, imò vel unum talem hodiè haberemus in toto regno *Pontificio*, qualem *Bernardum* fuiſſe conſtat. Ita ſanè, ita ſolidè diſputat ille de ſummis fidei capitibus, de Scripturis, de Eccleſiâ, de Hominis miſeriâ, de

gratuitâ justificatione, de gratiâ, de novâ obedientiâ, cum *Catholicâ Ecclesiâ*, contra *Tridentinas* fabulas, ut nihil solidius quæri possit. Num ergo *Papista* fuerat, qui contra Jesuitas, contra *Tridentinos* in maximis fidei Articulis *Ecclesiam Catholicam* & Patrum consensum sequitur? Dicam apertè quod res est. *Bernardus* Romani Pontificis jurisdictionem longè supra omnes superiores *Patres* extulit. Atque hinc est quòd *Papista* vocetur à *Bellarmino*. Nam *Cyprianus*, *Augustinus*, *Ambrosius*, aliique superiores *Romani Pontificis* jurisdictionem cohibuerunt. *Bernardus* autem incidit in fatalia illa tempora, ultra annum millesimum, *Satanâ* jam soluto. Itaque quod cohibere non potuit, tulit ut potuit. Nam post annum millesimum multi viri Sancti *Romani* Pontificis jurisdictionem in spiritualibus, quam cohibere non possent, patienter tulerunt. *Georg. Carleton* in Consens. Eccles. Cathol. contra *Tridentinos*, lib. 6.

Librum ejus de *Gratiâ* & *Libero Arbitrio* plurimùm laudat *Vossius* Hist. *Pelag.* lib. 1. cap. 21. *Qui præconio* (inquit) *nostro non indiget, cum in deliciis esse omnibus soleat, qui catholicam sententiam sequuntur.*

Hujus lectioni *Carolus* V. in secessu suo præcipuè deditus, ejus maximè de *Duplici Hæreditate Christi* discursu, in *Agone* mortis se solatus est. *Thuan.* l. 14.

Bernardi Sermones octoginta sex in tria prima *Cantici Canticorum* capita eruditi omnes cæteris ipsius laboribus præferunt. *Sixt. Senens.* Bibl. Sanct. l. 4.

De ejus stylo ita *Erasmus* in *Ciceroniano*, *Bernardum* agnosco virum bonum, quæ pars est *Oratoris*, naturâ compositum ad urbanitatem, & ad dictionis leporem: sed adeo non *Ciceronianus*, ut è *Scriptis* vix suboleat, unquam illi lectum *Ciceronem*, pag. 153 154.

Bernardus fuit autor *Monasteriorum* ultra centum & sexaginta.

Refertur post novem annos à morte inter Sanctos à Pontifice *Alexandro*, quòd *Apostolicam* sedem adeò defendisset. *Calvis.* ann. 1153.

S. *Bernardus* Abbas *Claravallensis*, vir planè Apostolicus, & non minus gloriâ miraculorum, quàm sapientiæ splendore illustris, floruit maximè tempore *Innocentii* secundi Pontificis anno Domini millesimo centesimo trigesimo, sed obiit ann. 1153. ætatis suæ sexagesimo sexto. Scripsit multa opera, sed multa etiam illi tribuuntur quæ ejus non sunt. Opera quæ sine dubio Sanctum *Bernardum* habent auctorem illa sua sunt, quæ numerantur à *Gofrido* ejus discipulo, & Alumno, l. 5. vitæ ipsius capite ultimo, vitam enim S. *Bernardi* primus scripsit eo vivente *Gulielmus* Abbas S. *Theodorici*, unico libro comprehensam: deinde adjecit secundum librum *Bernardus* Abbas bonæ *Vallis*: tres ultimos addidit *Gofridus* Monachus *Claravallensis*. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Extant opera ejus omnia cum Notis *Ioan. Picardi* Monasterii *Parisiensis* ad S. *Victorem* Canonici. *Antverpiæ* apud *Ioan. Keerburgium*. in fol. ann. 1616. curâ *Edmundi Tiraquelli* Religiosi Cist.

Extant eadem studio & labore *Iacobi Merloni Horstii*. S. Theol. Licentiati, fol. *Coloniæ* 1642. Tomis 6.

Extant eadem aucta & emendata à Domino *Joanne Mabillon* Monacho *Bened.* qui & notas adjecit. *Parisiis* in fol. anno 1667. apud *Fred. Leonard.* vol. 2.

Epitaphium

Epitaphium S. *Bernardi Claravallis* Ab. per *Philippum Bonæ Spei* Abbatem Ord. Præm.

Claræ *sunt* Valles, *sed claris vallibus* Abbas
Clarior, his Clarum nomen in orbe dedit.
Clarus avis, Clarus meritis, & Clarus honore
Claruit ingenio, Religione magis.
Mors est Clara, cinis Clarus, Clarumque Sepulchrum,
Clarior exultat Spiritus ante Deum.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ANNA COMNENA.

ALexii Comneni Imp. filia, *Nicephori Bryennii Cæsaris* uxor, claruit Anno 1118. scripsit an. 1148. Libros 15. de rebus gestis Patris sui, quos *Alexiada* vocavit. Horum octo primos ex *Augustanâ* Bibliothecâ edidit *David Hæschelius* Anno 1610. in 4°. omnes quindecim *Græcè & Latinè* prodierunt cum *Hæschelii* notis & *Petri Possini Glossario, Parisiis,* 1651. fol. Notas Historicas & Philologicas addidit *Carolus Dufresnius, Paris.* 1670. fol. *Joannes Bodinus* falsò affirmat hoc opus *Comnenæ* constitisse libris 20. Clar. A. D. DCXVIII.

Erat autem & ipse (*Bryennius*) studiis doctrinarum deditus, & *uxor* ejus in iisdem operam nihilo minorem, ac potiùs majorem ponebat, exquisitè *Atticissans*, ingenioque prædita acutissimo abstrusissimas contemplationes, eam facultatem partim naturæ bonitate, partim industriâ consecuta. Affixa etiam erat libris, & eruditorum consuetudine haud obiter utebatur. *Ioan. Zonaras.* Annal. Tom. 3. Interp. *Hieron. Wolf.*

Annam Cæsarissam sororem Imperatoris (*Ioannis Comneni*) *Nicephorus Briennius* in matrimonio habebat, omnium disciplinarum parenti Philosophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam. *Nicet. Acominat. Choniates* in Hist. de *Ioan. Comneno,* c. 3.

Anna, Alexii illius filia, fœmina eruditissima, tanti dux fœmina facti, libris 20. suæ *Alexiados* paternam Historiam ita describit atque illustrat, ut ejus ætatis, & Imperii, & orientis statum liquidò etiamnum conspiciamus. *Franc. Patrit.* de Hist. Institut. l. 1.

Annam paulò pluris æstimamus, quàm *Aventinum* aut *Illyricum*, cui quanta fuerit mentiendi facultas, docet ejus *Alexias* nuper *Græcè* publicata, de cujus dubiâ & suspectâ fide editor ipse statim in limine luculentum testimonium dedit. Et lectio ipsa docet, quot falsis narrationibus & pseudologiis liber ille refertus sit, præsertim ubi de *Latinorum* rebus & *Gregorii* VII. *Robertique Guiscardi* Sermo. *Iac. Gretser.* advers. *Melch. Goldast.* l. 2. c. 19.

Hæc ipsa prænobilis fœmina ad miraculum docta, in hac suâ Historiâ, ne amori erga suum parentem nimium aliquando indulserit, nonnulli haud leviter suspicantur.

suspicantur. *Degor. Whear.* in Method. leg. Hist. Civil. Sect. 38.

Multa verò de parente suo longè aliter narrat, quàm *Latini* solent: qui omnes propè, si unum excipias *Albertum*, Canonicum *Aquensem*, *Cæsarem* eum describunt, tanquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sed satis verisimile est, tum *Latinos* suo erga *Græcum Imperatorem* odio, tum filiam *Comnenam* amori erga patrem suo, aliquanto amplius indulsisse, quàm per leges *Historiæ* liceret. *Voss.* de Hist. Græc. l. 2. c. 27.

Comnena Alexiade suâ, sive quindecim libris de gestis *Alexii Comneni* patris sui, doctrinam & facundiam pariter comprobavit. *Voss.* de Philolog.

Quos quidem (*Alexiados* libros) *Anna Comnena* acri profectò supra sexum judicio ac singulari elegantiâ conscripsit. *Car. Dufresn.* in liter ad Lect. quas hist. libr. *Ioan. Cinnami* præmisit.

Anna ea est *Comnena* decima *Musarum*, & *Pallas* quædam *Byzantiæ Græciæ*, cujus *Porphyrogenitæ* licèt ac primogenitæ moderantis orbem Principis, si quis ingenii opes æstimet, *Augusti* natales, atque illam Cunarum purpuram in minimis ornamentis numerabit. *Petr. Possin.* in lit. ad *Petr. Seguierium*, quas *Annæ Comnenæ* præmisit.

Concinnitas qua libris quindecim Paternæ vitæ Gesta describit *Anna Comnena*, & eloquium quo eadem extollit, muliebre ingenium usque adeo superare visa sunt, ut an ipsa historiam suam contexuerit dubitatum sit. Verum est ibi non posse legi descriptiones regionum, fluviorum, montium, urbium, obsidionum, præliorum; ejus in eventus quosdam animadversiones, judicium quod de humanis actionibus ab ipsa fertur, ejus in plura argumenta digressiones, quin fateamur illam fuisse peritissimam Grammaticæ, Rhetoricæ, Philosophiæ, scientiarum Mathematicarum; imo nec Medicinæ, nec Iurisprudentiæ, nec Theologiæ Sacrarumque Scripturarum prorsus ignaram: Quod ejus Sexui non est valde usitatum. *Ephemerides* Eruditorum diei Lunæ 26. Augusti, 1675. Gall.

JOANNES ZONARAS.

Clar. A. D. MCXVIII. EX Magno *Drungario* Biglæ, & Protoasecretis, Monachus ord. S. *Basilii*, sunt qui *CP.* fuisse velint, floruit sæculo *Christi* XII. circa annum 1120, quo autem anno obierit, non liquet. *Phil. Labbe.*

Scripsit Annales ab Orbe condito ad Ann. 1118.—Commentarios in Canones SS. Apostolorum & Sacrorum Conciliorum, tam Oecumenicorum, quàm Provincialium——Expositionem Epistolarum Canonicarum SS. Patrum, *Dionysii Alexandrini*, *Petri Alexandrini*, *Gregorii Thaumaturgi*, *Athanasii Alexandrini* & *Basilii Cæsariensis*.——Epistolas.——Vitam *Alexandri Magni*——Orationem de immunditie ob gonorrhœam——De nuptiis consobrinorum——Poëma adversus omnes propemodum Hæreses.——

De Stylo quo in condendis Annalibus usus est, ipse ita pronunciat, vel potiùs

potiùs excusat. εἰ δ' ὁ χαρακτὴρ τοῦ λόγου ποικίλλεται, &c. " Dictionem esse variam, " nec per omnia sui similem, nemo miretur, aut culpet orationem, aut me au- " torem illius. Cum enim historiam ex variis Scriptoribus veluti stipem colli- " gere necesse habeam, in multis illorum & dictione & compositione utendum " erit. Sicubi tamen ipse de meo aliquid interjecero, ac inseruero, stylus ad il- " lius, quem sequar, auctoris formam accommodabitur, ne Scriptura à sese dis- " sidere videatur. *Annal.* Tom 1. p. 3.

Extremis *Alexii* temporibus, item sub *Ioanne Comneno*, floruit *Ioannes Zonaras*; qui justiùs inter Historicos sibi locum deposcit. Hic priùs maximos in *Constantinopolitano* imperio honores gessit. Nam magnus in eo *Drungarius*, & Protosecretarius, fuit Postea, monachus factus, scripsit Historiam Καθολικὴν ab Initio Mundi usque ad sui ævi Imperatoris, *Alexii Comneni* obitum: qui incidit in annum *Chr.* 1118 Passim autem *Dionem* vel sequitur, vel exscribit: ita ut sæpè quid *Dio* in libris deperditis senserit, & scripserit, ex *Zonara* liceat cognoscere. Sinceræ fidei historicum appellat *Alexander Brassicanus* Jurisconsultus, Vir Cl. præfatione in *Salvianum*. Majorem tamen curam atque Industriam, meritò, in eo desideramus. Sed illud maximè mirandum, virum usque adeo experientem, etiam in sui temporis rebus, pleraque perfunctoriè tantum dicere: cum multa, magnaque iis temporibus gesta sunt, orientali orbe cum occidentali quasi concurrente. Sanè pauca sunt, quibus *Alexii Comneni* vitam perstrinxit. Sed bene est, quod hunc *Zonaræ* defectum supplevit *Alexii* Imp. filia, *Anna Comnena*. *Voss.* de Hist. Græc.

Quinquaginta & amplius annis post *Cedrenum* floruit *Iohannes Zonaras*, nimirum circa annum 1120. Is *Universalem* scripsit *Historiam*, quam in tres tomos partivit: quorum hoc in loco tertium præsertim *Lectori* nostro commendare placet. Siquidem eo tomo, quæ in *Oriente* à *Constantino* Magno, ejusque in regno successoribus, usque ad sua tempora gesta fuerint, exactius describere laboravit, utpote paucis aliis tentata. Singulis Tomis rerum aliis indictarum sæpè fit mentio (inquit vir quidam doctus) tertiâ verò Historiæ suæ parte, ea pleraque tradit de Rebus *Byzantinis*, quæ præter ipsum nemo alius, & sine quibus, nos bonam partem eorum, quæ à posterioribus Imperatoribus *Orientis* gesta sunt, ignoraremus. *Whear.* in Method. leg. *Hist. Civil.* Sect. 36

Opus hoc Historiarum *Ioannis Zonaræ*, viri sua ætate in *Constantinopolitano Imperio* clarissimi, longo jam tempore à multis viris doctissimis desideratum, duplici potissimùm nomine commendandum esse videtur: tum propter amplitudinem & varietatem rerum, quæ in eo continentur: tum ob brevitatem, hominibus vel in Republicâ, vel domesticis negotiis, vel studiis gravioribus occupatis, vel iis quorum infirmior est memoria, gratam atque acceptissimam. *Hieron. Wolf.* in Præfat. *Ioan. Zonar.* Annal.

Hunc Autorem adeo nihili fecit *Isaac Casaubonus*, ut ignominiæ causâ appellarit *Legitimæ Historiæ dehonestamentum*.

In Bibliothecâ *Basiliensi* Codex habetur Canonum omnium Concil. & SS.

PP. cum Nomocanone *Photii* & duplici Commentario *Zonaræ* ac *Balsamonis*, ubi longè plura, quàm in editione *Paris.* quo Codice editionem nuperam *Canonum* omnium *Conciliorum Oxonii* in *Angliâ* accuratam, plurimùm juvit *Clarissimus Wetstenius* jun. Oratoriæ in Acad. *Basil.* Professor. *Hofman.*

Canonum porrò, & reliquarum Epistolarum Expositio, quæ apud *Zonaram* occurrit, eadem est cum illâ quam *Theodorus Balsamon* adfert; eamque à *Zonarâ* mutuatus censetur. *Aub. Miræus* in Auctar. de Script. Eccles.

Ioannes Zonaras in Tom. 2. & 3. Annal res gestas ab *Augusto* ad annum Chr. 1117. recenset, ex quibus *Cuspinianus*, & *Nicetas*, aliique rerum illarum descriptiones sunt mutuati. *Euseb. Bohem.* in Epitom. Hist. Eccles. p. 64.

In *Scholiis* in *Canones* componendis, *Zonaræ* aliud atque *Balsamoni* propositum fuit. Hic enim *Civilis* æquè ac *Canonici* juris Consultissimus, utriusque concordiam persequitur apparentes discrepantias componit; & *Canonicas* Quæstiones à se motas multoties solvit. At *Zonaras* è contra ipsis Canonum verbis & sensui interpretandis strictè adhæret, raro admodum ad *Civiles* leges digrediens. Hinc fit, quòd *Balsamon* totum *Zonaræ* Commentarium totidem nonnunquam verbis transcribat; superfluum nimirum judicans, alia *Zonaræ* dictis addere, cùm nihil in tali *Canone* occurrat, de quo ex legibus Politicis & Imperialibus constitutionibus disputatio instituatur, hoc est, nihil quod ad suum propositum pertineat. Subinde etiam *Zonaræ* interpretationem celato nomine perstringit; neque ullibi ejus mentionem facit, præterquam in Commentariis ad Epistolam Canonicam S. *Athanasii* ad *Ammum*, ubi eum vocat ὑπερφυέστατον ἐκεῖνον Ζωναρᾶν, *summè excellentissimum illum Zonaram*, eumque dictam *Epistolam* σοφῶς, καὶ ὑπερδεξίως καὶ ὡς ἐκ ἄν τις κρειττόνως, *sapienter, & peraptissimè, atque ita ut nemo melius*, interpretatum esse affirmat. *Gul. Bevereg.* Prolegom. ad *Canones.*

Extat Historia Catholica ab initio Mundi usque ad *Alexii Comneni* obitum, sive ann. 1118. Græcè cum Interp. *Hieron. Wolfii* fol. *Basil.* apud *Ioannem Oporinum* ann. 1557.

Extat etiam in Historia *Byzantinâ.*

Extant Commentarii in *Canones Apostolorum* & Conciliorum, & in Epistolas Canonicas SS. PP. *Parif.* 1618. in fol. Et cum *Beveregii* Annotationibus in Pandect. Canon. *Oxon.* 1672. in fol.

Extat Oratio de immunditie ob Gonorrhœam. Jur. Gr. Rom. lib. 5. pag. 351.

Extat de Nuptiis Consobrinorum liber, apud *Coteler.* Monument. Tom. 2, pag. 453.

GUILIELMUS MALMESBURIENSIS,

Clar. An. D. MCXXX. Sive, ut sæpiùs more antiquo scribi solet, *Willelmus Somerset*, *Malmesburiensis* in *Angliâ* Cœnobii Monachus, & Bibliothecarius, novellam suam,

ut vocat, Historiam anno 1142. terminavit: An ultrà vivendo progressus sit, prorsus ignoro. Sunt qui hoc ipso anno 1142. mortuum memorent. *Phil. Labbe.*

Scripsit libros 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum — Libros duos Historiæ Novellæ — Libros 4. de Rebus Gestis Pontificum Anglorum — Vitam *Dunstani* Archiepiscopi — Antiquitates *Glasconiæ* — Antiquitates *Malmesberiæ* — De Gente *Wydenorum* — Vitam S. *Aldhelmi* Episcopi *Schireburgensis* primi.

Hujus opera dum volvo, & ex iis utilitatem cum voluptate percipio, nec hominis diligentiam pro merito laudare, nec ingentes labores satis mirari possum. Nam adeò accuratè nostras Historias tractavit, ut vix quisquam in eo genere sit illi conferendus, nemo anteferendus. *Pitsæus* de Illustribus *Angl.* Script.

Vir erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditissimus, & in eruendis Antiquitatibus ingenio, diligentiâ, & industriâ singularis. *Anglicæ* nostræ nationis studiosissimus illustrator, à Primo *Angl-Saxonum* adventu in *Britanniam*, per *Pontificum* ac *Regum* seriem *Historias* ad sua tempora perduxit, elegantes ac pulcherrimas; ni quòd ex *Christianæ Prudentiæ* defectu, immoderatè extulerit execrabiles quasdam superstitiones. Veruntamen in hoc nobis plurimùm profuisse cum aliis multis creditur, quòd ejus ætatis naturam & iniquos mores tam graphicè ac genuinè nobis depinxerit. *Balæus* de Script. *Britan.*

Inter rerum *Anglicarum* Scriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat *Gulielmus Malmesburiensis*, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui Septingentorum plus minus annorum res tantâ fide, & diligentia pertexuit ut è nostris propè solus *Historici* munus explêsse videatur. *Henr. Savil.* Præfat. in *Rer. Angl.* Scriptores

Cujus eruditæ industriæ & *Ecclesiastica* & Politica *Angliæ* Historia plurimum debet. *Camden.* in *Britan.*

Matthæus Paris, vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Willielmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus. *Casaub.* in Epist. 624. ad *Fronton. Ducæum*, p. 741.

In *Anglorum* Historiâ *Gulielmus Malmesburiensis* scriptor minimè ineptus. *Barth.* in Adversf. p. 68.

Nostrorum Historicorum post *Bedam* præcipuus *Gulielmus Malmesburiensis* Bibliothecarius. *Iac. Vsher.* in Epist. Dedic. ad Brit. Eccl. Primord.

Gulielmum Malmesburiensem ante alios admittendum duco, idque meritissimo suo: cùm inter Historicos nostros, & narrationis fide, & judicii maturitate principem locum teneat. *Whear.* in Meth. legendi Histor. Civ. Sect. 28.

Magnam Historici sui Speculi partem ex *Gulielmo* hoc exscripsit *Vincentius Bellovacensis*. *Voss.* de Hist. Lat.

Extant libri 5. de Rebus Gestis Regum *Anglorum* & Historiæ *Novellæ* libri

duo, inter Scriptores Rerum *Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos annis 1596. 1596. *Londini*, 1601. *Francofurti*.

Vitam *Aldhelmi* Episcopi *Schireburgensis* primi edidit *Ioan. Mabillon*. seculo. 4. Sanctorum Ordinis D. Benedicti Tom. 1. p. 726. & sequentibus. Ejusdem opus de Antiquitate *Glastoniæ* habetur MS. in Bibliothecâ Collegii S. *Benedicti Cantabrigiæ* Cod. 373. Item Abbreviavio *Guillelmi Malmesburiensis* ex Gestis. Haymonis de Imperatoribus MS. in Bibliothecâ Collegii *Balliolensis Oxoniæ*. Cod. 108.

GRATIANUS.

Clar. An. D. MCXXXI.

PAtriâ *Etruscus*, *Clusii* natus, Monachus *Bononiensis*. Ordinis *Benedictini*, claruit ab anno 1131. in vivis adhuc ann. 1151. *Gul. Cave*.

Decreta Pontificum in unum opus redegit, juxta materiarum diversitatem digessit. Hoc opus authoritate *Gregorii* XIII. ann. 1580. à mendis purgatum, & suæ integritati restitutum est.

Scripsit Decretum, sive Concordiam Discordantium *Canonum*: Opus valdè laboriosum: in quo *Canones* plurimos collegit ex Responsis Pontificum ex Conciliis, & ex Patribus. Et quamvis multi alii viri docti in hoc genere Scriptionis laboraverint, ut *Dionysius* exiguus, *Isidorus*, *Cresconius*, *Burchardus*, *Ivo*, & si qui alii sunt: ipse tamen solus obtinuit, ut publicè in Gymnasiis prælegeretur, & multorum doctissimorum virorum Commentariis illustraretur. *Gratianus* id unum habet quod reprehendi posse videtur, quòd non habuit delectum Auctorum, ex quibus *Decreta* collegit. *Bellarmin*. de Script. Eccles.

Circa annum 1157. sub Eugenio tertio *Gratianus* Monachus *bononiensis*, *Iuris* valdè peritus, composuit librum *Decreti* præsertim ex Canonibus Conciliorum, scriptis Patrum Latinorum Græcorumque, & constitutionibus Pontificum, quas vel soli, vel cum consilio Cardinalium edebant, quibus & aliquas leges *Cæsareas* adjiciebat; & præter hæc ipse *Rubricas* addidit, multaque dicta sua interseruit. Horum omnium Authoritas adhuc controversa est, cùm *Gratianus* sæpè errare deprehendatur, in recitandis Canonibus Conciliorum, Dictis *Patrum*, & *Pontificum* constitutionibus, aliterque se habere plurima reperiuntur in ipsis fontibus è quibus *Gratianus* hæc desumpsit: De *Rubricarum* verò fide & dictorum *Gratiani* omnes derogant, quòd *Gratianus* homo privatus legis ferendæ potestatem habere non potuit. De *Rubricis* & dictis ipsius *Gratiani* non aliter judicant *Interpretes*, quàm de unius *Doctoris* & *Magistri* sententiâ, ideoque in his sæpè dissentiunt à *Gratiano* & profitentur *Gratianum* errasse, eique *Iuris* interpretandi tantum, non condendi potestatem tribuunt. Præterea aliqua sunt in *Decreto* quæ *Palea* dicuntur, nullamque *Iuris* authoritatem habent, sive fuerint ipsius *Gratiani*, sive alterius; de quo varia tradunt *Interpretes*, easque paulatim irrepsisse in Codicem *Decreti*, & paucissimas in libris antiquioribus reperiri. *Duck* de Authoritat. *Iuris Civ*.

Anno 1140. *Gratianus* compilat *Decreta*, & *Lombardus Sententias*: quæ duo scripta Pontificiam omnipotentiam valdè promovent. Hinc *Gratianus Lombardus, Franciscus, & Dominicus*, quatuor *Evangelista Antichristi* vocantur. *Alsted.* in Chronol. suâ.

Gratianus totos ferè viginti quatuor annos in Opere suo consarcinando insumsisse putatur, id est ab anno circiter 1127. usque ad 1151. cùm id in lucem emisit, ut vulgò creditur. *Morer.* in Maiori Dictionario. Gall.

Per idem etiam tempus *Gratianus Decretum* consarcinat, non feliciùs quàm *Pandectas Justinianus*; ex Canonibus & Decretis antiquis, quæ quidem ipse pluribus locis ad temporis corruptelam accommodat, *Romanæ* ambitioni præsertim servire cogit: quamquam multa nobis vestigia relinquit, quorum ope, antiquam *Ecclesiæ* & Doctrinam & praxim investigare sedulò quærentibus datur. *Phil. Mornan.* in Hist. Papat. p. 285.

Multa sunt in libro, quem *Decretorum Gratiani* vocant, præclara ex Patribus collecta, in quibus cernere est, utcunque statum Veteris seu Primitivæ Ecclesiæ, longissimè diversum à statu sequentis, præsertim Romanæ, quæ sibi post per Schismaticos Pontifices *Universalis Ecclesiæ* nomen arrogavit; si tamen *Ecclesiam* licet appellare, quæ hoc sacrilegum Idolum ausa est statuere impudentissimâ facie. Sed *Gratianus* Pontificibus, jam tunc tyrannidem in Ecclesiâ Christi sibi vendicantibus, adulantior vel obsequentior, quàm oportuit, optima dicta & decreta Patrum vel antiquat, vel ad arbitrium Romanorum Pontificum depravat, piâ (ut apparet) intentione, sed pestilentissimô exemplô. Nam inde Papa ita superbivit, ut jura negarit sibi nata. *Luther.* Præfat. in epist. *Hieron.* ad *Evagrium.* tom. 4. *Jen.* pag. 408.

Canonum concinnavit *Decretum*, ipse *concordiam discordantium Canonum* vocat; sed cujus maximam partem ex *Isidori* quodam libro congessisse fertur. *Thomas.* de Plagio.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & mirabili studio flagrans, ingenio promptus, & clarus eloquio, vitâ quoque & conversatione insignis. *Trithem.*

In *Epitaphio* audit *Gratianus Iuris Cesarei Pontificii enucleator propè Divinus.*

Gratiani Decretum extat infinitis vicibus editum, in omni juris Canonici editione, præcipuè *Rom.* 1580. *Par.* 1. 12. fol. *Lugd.* 1661. 2. vol. 4.

PETRUS LOMBARDUS.

Natione *Lombardus*, patriâ *Novariensis*, ab oppido urbi illi vicino, quod vulgò *Lumen omnium* dicitur, Magister Sententiarum vulgo dictus, ex Theologicæ Scholæ præsidente qui per ea tempora *Scholasticus* vocabatur, *Parisiensis*, non Archiepiscopus, ut alicubi scripsit minus circumspectè *Blondellus*, sed Episcopus ab Anno *Christi* 1159 aut sequenti, quo ei ob eminentem doctrinam cessit *Philippus* Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ *Ludovici* VII. Regis *Franciæ* filius & *Ludovici* VII. frater, usque ad diem 20. Julii anni 1164. quo vi- Clar. An. D. MCXLI.

tam finiit & in suburbana S. *Marcelli* Ecclesia conditus est — —Quanquam *Petrus* noster suos nævos habere dicatur, rectè tamen *Stancarus* libro de *Trinitate* dixit unum *Lombardum* pluris se facere quàm centum *Lutheros*, ducentos *Melancthones*, trecentos *Bullingeros*, quadringentos *Petros Martyres*, quingentos *Calvinos*, ex quibus si in mortario contundantur, utpote Hæreticis & Hæreticorum Ductoribus Doctoribusque, exprimi non possit una uncia veræ Theologiæ. *Labbeus* de Script. Eccles.

Hunc omnes Theologorum Scholæ singulari quadam venerationis excellentiâ *Magistrum Sententiarum* appellant, & in cujus Theologiæ compendium innumerabilia disputationum volumina eruditissimi clarissimarum toto Christiano orbe Academiarum Theologi elaborârunt. Collegit in omnes *Psalmos Davidicos*, & in omnes *Pauli Epistolas* ex sententiis *Ambrosii*, *Hilarii*, *Augustini*, *Cassiodori* & *Remigii*, suppressis eorum nominibus, *Commentarios* omni eruditione refertissimos; in quibus etiam de suo aliqua non prorsus abjicienda interposuit. *Sixtus Senens.* l. 4. Bibl. Sanct.

Petrus Lombardus, Episcopus *Parisiensis* ex Scholastico: vir in divinis Scripturis studiosissimus, & nobiliter doctus; ingenio subtilis & clarus eloquio nomen suum scribendo cum tantâ gloriâ transmisit ad posteros, ut usque in hodiernum diem suis opusculis Theologorum *Scholis* ubique exercitata, singulari veneratione *Magistrum* eum nominet & habeat. *Scripsit* sagaci studio ex *Dictis Sanctorum Patrum* commendabile opus, *Sententiarum* libros quatuor. *Trithem.*

Quamvis *Petrus Lombardus Magister* appelletur, tamen Discipuli ejus *Scholastici Doctores*, viri acuti, & docti non omnia probant, quæ *Magister* docuit: notantur enim Articuli viginti sex, in quibus *Magister* rejicitur. Nec solùm opiniones ejus aliquando refelluntur: sed etiam non defuerunt, qui eum ad *Alexandrum* tertium *Pontificem* detulerint, Hæresis nomine, quod docuisset, *Christum*, ut hominem non esse aliquid. Quam ejus sententiam damnatam fuisse in *Concilio* quodam *Parisiensi*, jubente *Alexandro Pontifice*, testatur *Matthæus Paris* in *Historiâ Anglicanâ*, in *Henrico* II. quæ damnatio contigit annis novemdecim post obitum ejusdem *Petri*. Non diu postea accusatus fuit à *Ioachimo* Abbate quòd docuisset, unam summam rem esse *Patrem*, & *Filium* & *Spiritum Sanctum*. Sed *Concilium Lateranense* sub *Innocentio* tertio, *Petri Lombardi* sententiam approbavit, & contrariam *Ioachimi Abbatis* reprobavit. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Est & alius scriptor pressis vestigiis *Aristotelem* sequens, illique tanquam fundamento innitens, qui non pauciores, opinor, enarratores habuit, *Petrus Lombardus*, ob hoc nobilitatus, quòd primus *Theologiam* antea inordinatam & indigestam, in Methodum redegit, & ad certa capita revocavit. *Roland. Mares.* Epist. l. 2. Epist. 57.

De *Lombardo Lambertus Danæus* judicat, eum, si in feliciora tempora incidisset, minusque corruptam fidei *Christianæ* doctrinam didicisset, potuisse multùm prodesse Ecclesiæ *Dei*.

Lombardus

Lombardus inter omnes *Papistas* optimus & doctissimus. *Rog. Ascham* in Apolog. pro Cœn. Dom.

Gratianus, Lombardus, Franciscus & Dominicus, quatuor *Evangelistæ Antichristi* vocantur. *Alstedio* in Chron. suâ.

Quamvis in libro *Sententiarum* Papatum confirmet pro virili, multa tamen exciderunt, quæ Pontificios errores oppugnant. *Illyric.* Catal. Test. Veritat.

Eadem methodus *Petri Lombardi* (is *Gratiani* frater) in 4. *Sententiarum* libris, quas ex *Patrum* locis hinc inde collectis, in certum ordinem compingit, quos & ipse immutato, omisso, addito interdum aliquo verbo, scenæ servire cogit, ad corruptam ævi sui Theologiam inflectit. *Mornaus* in Hist. Papat. pagin. 285.

Lombardus sacrosanctæ Philosophiæ veritatem, fontemque purissimum (sicut plus millies à *Jacobo Fabro*, & *Jodoco Clitoveo* Præceptoribus meis accepi, atque audivi) cœno Quæstionum, rivulis opinionum conturbavit. *Ioan. Aventin.* Annal. l. 6.

Certè ab hoc tempore ut loquitur *Trithemius*, Philosophia sæcularis, S. Theologiam inutili suâ curiositate fœdare cœpit, & in diversas sectas abiit.

Scholasticorum Pater, fons & Iovis statua *Petrus* fuit *Lombardus*, Episcopus *Parisiensis*, qui circa A. C. 1160. *Theologiâ* argutis & otiosis quæstionibus obscuratâ, aut per Philosophiam secularem curiositate inutili fœdatâ, vim *Scripturæ* elisit & labefactavit, atque à *Christo*, à fide, à *Dei* cultu vero, ad tricas inutiles *Ecclesiam* abduxit, sermonemque purum & proprium horrendâ barbarie deformavit. *Henn. Witte* præfat. Memor. Philosoph.

Petrus Longobardus, Scholasticus *Parisiensis*, posteà ejusdem civitatis Episcopus, magistris sui temporis & Scripturarum expositoribus eò maximè præferendus judicatur, quod ingenio sagaci & usu assiduo tantâ in exponendis Scripturis luce claruit, ut penè magisterio doctoris non egeat, qui glossarum ipsius lectioni animum intendere voluerit. Scripsit inter cætera magnum de Sacramentis Volumen, ubi præcedentium Patrum sententias cum sanè intellexisse, planè exposuisse manifestum est. *Henr. Gandavens.*

In condendo hoc *Sententiarum* opere non leviter adjutum esse *Lombardum Petri Abailardi Sententiarum* libris, nobis auctor est *Ioannes Cornubiensis*, ipsius *Lombardi* discipulus. Addunt alii. *Lombardum* magistri cujusdam *Bandini*, obscuri & penè ignoti Theologi, scrinia insigniter compilasse. Scripsit *Bandinus Sententiarum Theologicarum* libros 4. qui curâ Bened. Chelidonii prodierunt *Viennæ* 1519. Non ovum ovo similius, quàm *Bandiniano* operi *Lombardi Sententiæ*, nisi quòd prolixior multò *Lombardus* sit. Uter alterum exscripserit, incertum, nec lis est facilè dirimenda, etsi non desint, quæ *Lombardum* sua ex *Bandino* deprompsisse suadeant. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Libri *Sententiarum* IV. prodierunt *Rothomagi*, an. 1653. in 4°.

Extant Commentarii in Psalmos, *Parisiis* an. 1541. 1561. in fol.

Extant in Epistolas D. *Pauli* collectanea, *Parisiis* an. 1535. 1537. 1555. in fol.

AB

ABEN EZRA.

Clar. An. D. MCXLV.

Sive *Abraham Esdræ* filius natione *Hispanus*, insignis fuit Grammaticus, Philosophus, Astrologus & Theologus, qui commentaria præclara in tota Bibliia conscripsit. Commentarium suum in 12. Prophetas minores absolvit in urbe *Rhodi*, an. *Dom.* 1145. Mortuus anno 75. ob insignem doctrinam & sapientiam fuit κατ' ἐξοχὴν dictus *Sapiens*. Unde *Mayerus* in Philologiâ sacrâ inquit, *Meritò audit Sapientissimus Hebræorum. Car. Steph.*

In Commentariis suis Astrologiam & quæ inde pendent, Divinis haud satis piè miscere solet. *Selden.* de Diis *Syris* syntagm. 1. c. 3.

Aben Ezra Judæorum Rabbinorum eruditissimus. Stylus ejus sat concisus, unde interdum obscurus. *Rich. Simon* in Catal. Auth. *Judæor.*

Longè doctissimus *Hebræorum Rabbi Aben Ezra. Jos. Scalig.* de emend. Temp. p. 271.

Aben Ezra, haud ex infimo Doctorum subsellio vir. *Spencer* de Ur & Thum. p. 102.

Schikardus in libro suo cui titulus *Bechinath Happeruschin*, tractans quali honore Rabbi *Salomonem Iarchi* prosequantur *Judæi*, addit, " At si me arbitro res " ista disceptaretur, palmam ego deferrem sequenti *Aben Ezræ*, quia non tantùm " magis perspicuus est, methodicus & in stylo multùm elegantior; scripturæque " idiotismorum tenax, sed etiam prudentior: cautior, & nugarum parcior: cùm " vicissim ille à fabulis abstineat minùs, obscurior sit, & in orthographiam ali" cubi impingat, ut cum *Kimchæo* interdum non agat mitius, quàm nostrates " pueri cum *Prisciano*.

Aben Ezra seu potius *Abraham Ben Ezra* inter eos qui apud Judæos, Doctissimi Rabbini fuerunt eminet. In majorem Scripturæ partem Commentarios scripsit qui in magnis *Venetis* & *Basiliensibus* Bibliis excusi reperiuntur. Stylum habet satis concisum; quæ causa est cur obscurus interdum sit, præterquàm quòd impressi exemplaria mendorum typographicorum haud omninò pura sint. Extat Bibliotheca Patrum Oratorii *Parisiensium* Exemplar manuscriptum Commentariorum ejus in Pentateuchum. Præter suos in Scripturarum Commentarios, plures Grammaticos libros elaboravit. Jes. *Rich. Simon.*

Quintus deniquc Scripturas interpretandi modus inter Judæos, est sedulò pervestigare propriam cujusque vocis significationem, & locos ad literam quoad ejus maximè fieri potest explicare, non tamen scrupulosè nimis adhærendo *Massoræ*, quia variæ lectiones Exscriptoribus plerumque sunt ascribendæ, non verò *Massoretis*: *Aben Ezra* hanc methodum se suis in Scripturam Commentariis secutum esse profitetur. Et sanè nullus author Judæus à nobis legitur qui magis ad literam & meliori judicio Scripturam explicaverit. Grammatica tamen aliquanto plura quam par est interdum admiscet, & optandum esset ut ejus stylus adeo intercisus non esset. Quod *Judæos* alios impulit [illegible]iurum seu Commentariorum ejus elucidationes scribendas — Ecce in genere

nere regulas quas *Aben Ezra* proponit ad Scripturam ritè explanandam,& eâdem operâ Judæorum Authorum qui in Biblia scripserunt Criticen. Nihil meo quidem judicio, rationi magis consentaneum est quàm regulæ ab eo præscriptæ,nec dubito quin à Christianis admittatur ejus methodus. Quamvis Patrum suorum Traditioni plurimum tribuat, non tamen approbat innumera deliramenta quibus omnes eorum libri perspersi sunt; & in suis Commentariis sensum maxime literalem & genuinum quantum potest exquirit. Jes. *Richard. Simon*, Hist. Critic. V. T. lib. 3. c. 6.

Et sanè, ut dicis, multa in *Rabbinorum* Scriptis occurrunt quæ ostendunt judicii tenuitatem. Sed sunt & alii, qui lectis Philosophorum *Græcorum* & *Arabum* libris nonnullis & *Christianorum*, accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbabiles, quos inter excellunt *Aben Esr.* & *Maymonides*. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Samson. Iohnsonum*, *Lutet.* 1°/11. Septemb. 1638.

AVERROES, vel AVEN ROES.

Arabs, in *Africa* educatus, naturali scientiâ vir præstantissimus, omniumque bonarum disciplinarum encyclopædiam adeptus, sectâ Mahometanus, tempore *Miramolini* Regis apud *Cordubam*, *Hispaniæ* urbem vetustissimam, floruit anno *Dom.* 1149. Multa ac varia composuit. Librum (*Colliget*) dictum, totam ferè Medicinam complectentem, edidit. *Avicennæ* æmulus & inimicissimus fuit. *Symphor. Campeg.* libro de claris Medic. Clar. An D. MCL.

Inter primos *Arabum* non immeritò numeratur *Averroes*. *Erpen.* orat. secund. de Ling. Arabicâ.

Fuit is Medicus celebris, ac Philosophus acutissimus, *Maroccanæ* Academiæ Professor, religione *Muhammedanus*. Magnus *Aristotelis Zelotes*, utpote quem ut infallibilem propugnat, & tanquam *Deum* veneratur. Medicorum stimulus à nonnullis dicitur *Aven roes*, quòd *Galeno* non paucis in locis contradicat, & *Avicennæ* æmulus implacabilis fuerit. Locum sibi primum inter expositores *Aristotelis* arrogavit, *Commentatorisque* vocabulo solus ferè nuncupatur. Scripsit enim super universum *Aristotelem*. *Quenstedt.*

Averroes Philosophorum *Accursius*; ut enim iste apud Jurisconsultos, ita hic in Scholis Peripateticorum κατ' ἐξοχὴν *Commentatoris* titulo salutatur. Sed obscurissimus est hic Commentator, ima miscet summis, & summa imis. *Scheurl.* Bibliograph. Morali, num. 63.

Inter *Arabas Aristotelis* Interpretes princeps locus debetur *Avenroi*, unde & κατ' ἐξοχὴν dictus *Commentator*. Qui græcè nescius feliciter adeò Mentem *Aristotelis* perspexit, quid non fecisset, si linguam scivisset *Græcam*? Nomen ei fit *Latinè Roisin*. Hinc *Aven-Rois* dictus, quasi *Rois* filius. *Cordubæ* floruit in *Hispaniâ* anno à nato Christo 1150. Testis *Conciliator*, ac *Ægidius Romanus*, qui & auctor est filios *Averrois* fuisse in Aulâ *Frederici Barbarossæ*. Nec Philosophus

modò, sed Medicinæ intelligentissimus fuit: de quâ reliquit libros 7. *Colliget* ipse ipsos, quia universalia pertractat. Quàm parum viderit tantus Philosophus in verâ & unicâ salutis viâ, arguit illud, quod diceret, *malle se animam suam esse cum Philosophis, quam cum Christianis. Voss.* de Philosoph. Sectis, pag. 90. 91.

Averroës Philosophorum inter *Arabes* princeps, magni *Commentatoris* nomine superbus (quem, si per Latinæ linguæ liceret genium, *Commentorem* aut *Comminitorem* veriùs quis dixerit, tot nobis *Commenta* reliquit) singula *Aristotelis* verba divina esse oracula arbitratus est. *Adr. Herebord.* epist. Dedicat. ad Select. in Philos. Disput.

Averroem Philosophi de nostrâ Scholâ, qui post eum scripsere, ita sunt amplexati ut penè authoritate *Aristoteli* adæquarint, nec solùm qui longo post intervallo vixerunt, sed qui illius quoque ætate: quod factum est & ignorantiâ meliorum & admiratione mercimonii linguâ & sensis peregrini: ut gratiam ei conciliaret apud primos novitas, apud posteros vetustas, nomen est *Commentatoris* nactus, homo qui in *Aristotele* enarrando nihil minus explicat, quàm eum ipsum quem suscepit declarandum. Sed nec potuisset explicare etiamsi divino fuisset ingenio, quum esset humano, & quidem intra mediocritatem. Nam quid tandem adferebat, quo in *Aristotele* enarrando posset esse probè instructus? non cognitionem veteris memoriæ, non scientiam placitorum priscæ disciplinæ, & intelligentiam sectarum, quibus *Aristoteles* passim scatet, Itaque videas cum pessimè Philosophos omnes antiquos citare, ut qui nullum unquam legerit ignarus Græcitatis ac Latinitatis. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 5. pag. 296. 297.

Cur autem *Commentator* (*Averroes*) tam sæpè ab *Aristotelis* sui sententiâ videatur devius, indè factum volunt, quòd is in *Hispaniâ* natus, & *Arabum* idiomate imbutus, quum *Græcæ* literaturæ ne apices quidem imbibisset. *Aristotelis* libros in barbarum sonum non translatos quidem, sed mutilatos, decurtatos perversosq; quum lectitaret, in iis quæ altioris sunt scientiæ, & interioris sensûs, auctorem eminentissimum studio brevitatis ita sæpe concisum, ut sensuum acumina sudantes Philosophos distineant diu multumque, minus minusque consequi valuit. Quod ita esse comprobat *Plethon*, & inde argumentum evidens, quòd Græca *Aristotelis* verba interpretem quandoque confodiunt. *Cæl. Rhodigin.* l. 3. c. 2. Lect. Antiq.

Averroës vir impius & Auctor execrabilis vocatur *Erasmo* Epist. lib. 10 Epist. 29.

Aristoteles vulgò habetur parum religiosus; *Averroës* verò ejus Interpres, impius planè. *Phil. Mornæus* de verit. Rel. Christ. c. 20.

Averroës velut lymphatur in *Aristotelis* laudes. *Lips.* manuduct. ad *Stoic.* Philos. Dissertat. 4.

Inter *Aristotelis* mancipia facilè primum obtinet locum *Averroës*, qui, dum nunquam eum errâsse dicit, in errores ipse manifestos labitur. *Henr. Ernst.* de verâ Philosoph. n. 85.

Magnus

Magnus ille *Aristotelis* Commentator. *Conring.* de Antiquitat. Acad. Dissert. 1.

Philosophus & Medicus non contemnendus. *Tiraquell.* de LL. connub.

Varia ejus opera Manuscripta recenset *Petrus Lambecius* lib. 1. Commentar. de augustiss. Biblioth. Cæsar. pag. 177. & seqq.

HENRICUS HUNTINGTONENSIS.

Clar. A. D. MCL.

N*icolai* filius, priùs *Lincolniensis* Ecclesiæ Canonicus & post *Huntingdonensis* Archidiaconus, sub *Stephano Anglorum* Rege claruit anno 1158. edidit ad *Alexandrum*, *Lincolniensem* Episcopum, *Historiam rerum Anglicarum* libris 10. qui *MSi. Cantabrigiæ* supersunt in bibliothecâ publicâ, & privatâ *Lunleianâ, Gualteri Copi*. Adhæc *Chronicon* fecit, quod *Cantabrigiæ* Manuscriptum reperitur in Collegio S *Benedicti*. *Historiam* quoque *breviorem* uno libro comprehendit. Item contexuit *Seriem Regum Orbis*. Adhæc *Seriem Regum Britanniæ*: quæ *Cantabrigiæ* Manuscripta custoditur in publicâ Bibliothecâ: apud *Th. James* lego, eâ in Bibliothecâ superesse *Epistolam manuscriptam* *Huntingtonensis* ad *VVarinum* de Regibus *Britonum*. Posteaque leges apud eundem, apud *Cantabrigienses* etiam in Collegio S. *Benedicti* eandem *Epistolam* extare: idem opus videtur, ac quod vocabam *Seriem Regum Britannicorum*. Item egit de *Sanctis Angliæ*: quod opus Manuscriptum *Antverpiæ* extare fertur in Bibliothecâ *Societatis Iesu*. Etiam exposuit *Originem rerum Britannicarum*. *Bedam* quoq; prosecutus est, aliaq; nonnulla ingenii & doctrinæ suæ reliquit documenta. *Voss.* de Hist. Lat.

Henricus Huntingdonensis patre *Nicolao* in *Angliâ* genitus, *Lincolniensis* Ecclesiæ Canonicus, & *Alexandro* magnifico illius sedis Episcopo mirè charus, à quo etiam propter virtutes & multiplicem eruditionem, & quia *Romam* cum eo profectus, in omnibus negotiis ei fideliter adhæsit, factus est Archidiaconus *Huntingdonensis*. Erat autem *Henricus* à juventute poëta elegans, orator facundus, Historiarum diligens scrutator, & antiquitatum strenuus investigator. Quibus nominibus à *Polydoro Virgili* & *Ioanne Lelando* multùm laudatur. *Albinum Andegavensem Lincolniensis* etiam Ecclesiæ Canonicum virum doctum, amicum & familiarem habuit, cui propter eximiam eruditionem, & ætatem nonnihil provectiorem defert hunc honorem, ut eum in scriptis suis *Præceptoris* nomine compellet. Porrò accedente ad elegantem doctrinam experientiâ rerum, simulq; crescente maturitate tum ætatis, tum judicii, ad scribendum se contulit, & maximè in Antiquitatibus pervestigandis, & posteritati mandandis suam operam posuit. *Historias* edidit æternâ laude dignas, in quibus & sibi & patriæ famam acquisivit, quam nulla ætas conticescet, nulla obscurabit oblivio. Hanc igitur saltem laboris mercedem accepit, ut dum aliorum res gestas à tenebris vindicavit, suum ipsius nomen immortalitati consecravit. *Ioan. Pitseus.*

Cùm jam esset experientiæ plenus, ad *Historiam* perscribendam totum se contulit. In quo officio suæ gentis res gestas à *Saxonum* adventu in *Britanniam* membranis non infeliciter commendavit, ne ullâ unquam temporis injuriâ in

oblivionem irent. Censuit ad vitæ institutionem, post *Scripturarum Sacrarum* studia utilissimas esse Historias: quòd rerum variarum exemplis bonos ad virtutes accendant, & malos à vitiis infamiæ metu deterreant. Interim si quid addiderit *nugalium fabularum*, tempori imputandum est. Scripsit reverâ *Henricus* eleganter & docte. *Ioann. Balaus.*

Henricus Huntingtonensis Archidiaconus in *Angliâ*, vir eruditus, ac celebris suæ ætatis Historicus vivebat anno 1148. *Ant. Possev.* Appar. Sac.

Præclarè de hôc Autore sensit doctissimus *Henricus Savill*; qui Præfatione in rerum *Anglicarum* Scriptores, eum, atque item *Hovedenum*, vocat, *Auctores eumprimis bonos & diligentes, verissimosque superiorum temporum indices.*

Ex libris decem *Henrici Huntingtonensis*, omissus est nonus in Collectione Veteri, quem quis invenire potest in MS. Codice optimæ notæ Bibliothecæ *Thuanea*, quam jam *Colbertus* comparavit, suæque adjunxit — Opus inscriptum *Imago Mundi* MS. *Oxonii* in Bibliothecâ *S. Trinitatis* Cod 7. in *Magdalenensi* Cod. 17. *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii S. *Benedicti* Cod. 367. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Oppidum *Huntingtonia* ab ipso plus honoris adeptum est quam ipsi retribuere unquam valeat: Quandoquidem tot Exterorum nec ore tam celebrata *Huntingtonia*, nec calamo notata unquam fuit quàm ob *Saxonum Regum* præclaram Historiam ab hoc *Henrico* conscriptam. Addamus quòd si stolida Superstitio seculi quo vixit attendatur, eâ minus quàm ullus coævorum suorum inquinatus sit; & cum esset Sacerdos Secularis, præsumtæ Monasticæ perfectionis fastum passim deprimat. Regnante *Stephano* floruit, anno Domini 1148. & probabile est eum anno circiter 1160. diem obiisse. *Thomas Fuller.* in *Præclaris Angliæ rebus.* Angliçè.

Extant libri IX. *Historiæ Anglorum* cum aliis *Anglicanarum* rerum Scriptoribus, *Londini* in fol. anno 1596. publicatis per *Henricum Savillium*, & anno 1601. *Francofurti* in *Germaniâ*.

Extat Epistola de Contemptu Mundi apud *Dacher.* Tom. VIII.

GALFRIDUS MONUMOTENSIS.

Claruit A.D. MCLI.

Regnante *Henrico* II. vixit *Ganfridus*, seu *Galfridus*, *Monemutensis* Archidiaconus, ac post *Asaphensis* Episcopus. Nec ignoro *Centuriatores Magdeburgenses* æqualem putare *Bedæ*, atque etiam *Cardinalem* statui ab iisdem. Verùm *Lelandr*, *Balao*, *Anglorumque* aliis, de *Britannicis Scriptoribus* magis credendum. Edidit inter alia *Historiam Britanicam*. Item *Vitam Merlini Caledonii*, & *Gesta Arturi Regis*. Sed fides ejus à multis damnatur. Eosque inter à *Polydoro Virgilio* (qui tamen crebrò ejus auctoritatem advocat in *Historiâ* suâ) item *Alano Copo*, *Ioanne Molano*, *Baronio*, *Antonio Possevino*, & *Gulielmo Neubrigensi*. Adversus *Gulielmum Neubrigensem*, & *Polydorum Virgilium*, *Galfridum* tuetur *Ioannes Lelandus*. Hujus *Galfredi* pleraque Manuscripta supersunt in *Angliâ*: uti *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ publicâ, & in Collegio S. *Benedicti*, & in

in privatâ Bibliothecâ *Gualteri Copi. Voss.* de Hist. Lat.

Galfridus Arthurius, Monemuthensis Archidiaconus, genere *Britannus*, vir tam carmine quàm prosâ eruditus, quòd de clarissimo *Britannorum* Rege *Arthurio* multa conscripserit, ab illius nomine cognomentum acceperit. Sunt qui istum plus justo redarguant, potissimum *Guilhelmus Parvus Novoburgensis*, & post eum *Polydorus Virgilius*, quòd, ut ipsis videbatur, importunè *Britannos* extulerit. Solus tamen fuit, qui suâ diligentiâ nunquam satis laudatâ, bonam *Britannicæ Antiquitatis* partem ab interitu planè vindicaverit. Illi certè non advertebant, communem esse Antiquis Scriptoribus, tàm Latinis quàm Græcis, nimium laudandæ Patriæ morem: imò nunc Adversariis ipsis, etiam in meris adversus *Deum* blasphemiis. Interpres tantum *Galfridus* erat non fictor Historiæ, & vir per suam ætatem in omni speculatione doctissimus. Benè igitur habet, quòd ejus defendendam susceperit causam *Ponticus Virunnius, Italus* eruditus; qui in gratiam *Badoeræ* clarissimæ *Venetorum* familiæ; quæ ex *Britannis* olim fuerat, Historiam ejus *Britannicam* epitomavit, hoc testimonium ferens: *Galfridus* (inquit) *Historicus egregius & Cardinalis, magnæ vir authoritatis apud Robertum Claudiocestriæ Ducem Henrici Regis filium, ac patriæ suæ curiosissimus fautor, ex summâ Philosophiâ atque Archivis Regalibus, Historiam antiquissimam continuâ serie ab ipsis Trojanis collectam transtulit. Verissimas esse Britannorum Historias, arguit Regum Occidentalium consuetudo: quæ erat, secum semper habere eos qui veritate præcipua eorum gesta notarent.* Hæc ille. Sunt *Galfridi* scripta ab æmulis frequentiùs usurpata; etiam ab ipso *Polydoro*, nec habent in *Britannorum* Historiis explicandis testimonium majus. Si in annorum supputatione quibusdam aliis non responderit, quòd commune id sit *Historicorum* malum, facilè condonabitur. *Ioan. Balæus.*

Vir in *Ecclesiasticis* disciplinis insigniter instructus, doctus etiam maximè in omni genere humanioris literaturæ, *Chronographus* etiam non contemnendus. Quòd si in *Historiâ Britonum* ficta nonnunquam factis, falsa veris, fabulosa sinceris miscuisse videatur, id ei vitio vertendum non est. Nam Historiam illam ipse non composuit, sed ex *Britannico* in *Latinum* sermonem transtulit *Interpres fidus*, ut scribit *Matthæus Paris* ad annum 1151. Hæc autem talia *Britannica Adversaria* ope & operâ *Gualteri* Archidiaconi *Oxoniensis* accepit *Galfredus*, & simpliciter vertit veritatem vel falsitatem, quæ penes auctorem esse debet, nequaquam examinans. Certè ego homini multum tribuo. Neque enim in *Britannicis* Historiis hôc testimonio ejus, vix aut ne vix quidem aliquid antiquius, gravius, verisimilius habemus. Si talis fabulator esset *Galfredus*, qualem apud sese fingunt eum quidam obtrectatores, sanè nunquam intuitu meritorum suorum, & imprimis laudatæ doctrinæ, ad *Episcopatum Assaphensem* assumptus fuisset. *Ioan. Pitsæus.*

Ioannes Tuvinus eum *Homerum Britannicum* & *Mendaciorum* patrem appellat. Sanè multa quidem fabulosa in eo reperias: sed non tanta hîc *Galfredi* est culpa, quantam arbitrantur. Nec enim ipse ea confinxit, sed ab aliis conficta, ex adversariis, quæ à *Gualtero*, Archidiacono *Oxenofordiensi*, hoc est, *Oxoniensi*, ac-

 ceperat,

cœperat, de *Britannico* sermone Latinè vertit; ut ipse extremo Operis sui refert. Eâque in re fuit *Interpres fidus*: ut vocatur à *Matthæo Parisio* ad ann. 1151. *Voss.* de Hist. Lat.

De certo mortis ejus tempore non constat. *Galfridi* fidem in Historicis vellicârunt plures tum veteres tum recentiores, & censurâ satis iniquâ premunt. Multa nobis incredibilia videntur, utpote à nostris temporibus longissimè remota, & à seculi gentisque nostræ moribus aliena; multas quæ etsi fabulosa esse concedantur, non statim ipse tamen ex proprio ingenio confinxit, sed ex vetustioribus rerum *Britannicarum* monumentis hausit.

Extat *Historia Britanniæ*, *Paris.* 1517. 4. & inter Scriptores *Britan. Heidelb.* 1587. fol. alia latent MSS.

Rabbi MOSES MAIMONIDES.

Clar. An. D. MCLX.

NAtus *Cordubæ* Ann. Christ, 1135. Septuagenarius obiit. *Ioan. Marsh.* in Canon. Chron.

In *Ægypto* Scholam erexit: unde à nonnullis *Moses Ægyptius* dictus est: calluit linguam *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Arabicam*, *Turcicam*, *Græcam*; Philosophiæ etiam, Theologiæ, Jurisprudentiæ & Medicinæ peritissimus fuit: à *Iudæis* magnis laudibus afficitur. Quidam eum *lucernam Israelis* appellant: alii *lumen Orientis & Occidentis*: à nonnullis sapiens *Hebræorum Arabum* nuncupatur. *Elias* in *Thisbi* ita de eo scribit: *à Mose Prophetâ usque ad hunc Mosen non surrexit sicut Moses. Konig.* in Biblioth.

Circa ann. 1160. effulsit inclytus ille Rabbi *Moses Ben Maimon*, qui ab initialibus nominis sui literis, *Rambam* solet nuncupari. Fuit ille *Maimonides* in *Hebræorum* literaturâ, ac *Iure*, *Mathesi* etiam, & *Medicinâ*, præcellens. *Voss.* de Mathem. p. 370.

Doctissimus fuit inter *Hebræorum* Magistros, unde Maximus Doctor dicitur ab *Heinsio* in *Aristarcho*, p. 415. A suis ob eruditionem quâ polluit *Aquila* magna audit. *Quenstedt.*

Maimonides Aquinas Rabbinorum à nonnullis vocatur.

Rabbi *Moses Maimonides* omnium *Iudæorum* doctissimus & acutissimus. *Scalig.* Canon Isagog. l. 3.

Inter *Hebræos* celebratissimus. *Mercer.* Præfat. in *Iob.*

Iudæorum juris, quod tum temporis in usu erat, scientissimus. *Selden.* de Synedr. Hebr. l. 3. c. 3.

Fuit autor iste candidus minimeque superstitiosus. Plus certè veritati addictus erat, quàm næniis importunis Neotericorum *Iudæorum*. *Drus.* in Tetragramm.

Rabbi *Moses Ben Maimon Talmudicam* doctrinam sepositis nugamentis feliciter complexus est. Nunquam ita magnificè quidquam de illo Autore dicemus, quin id virtus superet ejus. Fato enim quodam & sorte nascendi primus solusque

solusque in illâ gente rectè intellexit, quid hoc sit *non inepte*. *Petr. Cunæus* de Rep. Hebr. p. 9.

Moses Maimonides (qui & *Moses Ægyptius* dicitur) solidæ atque ingentis doctrinæ vir, de quo videor mihi posse id verè dicere, quod *Plinius* olim de *Diodoro Siculo*, primum illum inter suos desiisse nugari. *Casaub.* 16. Exercit. 16. ad *Baron.* Annal. p. 538.

Maimonides admirandæ doctrinæ Scriptor. *Idem* p. 538.

Ex *Iudæis Maimonides* præstat & *Kimchius*, quorum ille in suo More *Hannevochim*, hic in *Michlol* & *Schorasehim Critica Sacra*, tum ad linguæ Sanctæ, tum ad *rituum* & *ceremoniarum* notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facile possint abesse. *Hotting.* Bibliothecar. Quadripart. p. 175.

His addendus inter *Iudæos*, quotquot à *Mosis* ætate floruerunt, doctrinæ & ingenii gloriâ longè præstantissimus Rabbi *Moses Ben Maimon*; cujus patrocinium si quis meruerit, idem se *Iudæorum* omnium, qui illius *effata*, haud secus quàm *Dictata* de *Cœlo Oracula* audiunt, tulisse suffragia glorietur. *Huet.* de Opt. gen. Interpretandi.

Eximium doctissimi *Maimonidæ* Opus *Ductor perplexorum*. — *Huet.* de Clar. Interp.

Et sanè, ut dicis, multa in Rabbinorum Scriptis occurrunt quæ ostendunt judicii tenuitatem. Sed sunt & alii, qui lectis Philosophorum *Græcorum* & *Arabum* libris nonnullis & *Christianorum*, accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbabiles, quos inter excellunt *Aben-Ezra* & *Maimonides*. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Sam. Iohnsonum*, *Lutet.* 1. Septembr. 1638.

Ex quo literæ inter *Iudæos Occidentales*, *Christianorum* æmulos, explendescere cœperunt, duo præcipua in istâ caligine effulsere lumina, *Maimonides* atque *Abarbanel*, *Hispani*. Neutri rara defuit doctrina, excellens ingenium, gravis prudentia, nobilissima literarum præsidia. *Acta Erudit.* ann. 1686. p. 527.

Sicuti Rabbi *Moses Majemonides* apud cives suos tantam dudum adeptus est laudem ut de eo pronunciarint: à *Mose*, Prophetâ scilicet, ad *Mosen*, *Ægyptium* nimirùm seu *Majemonidem* non surrexit *Mosi* similis; ita non minoris est dignationis apud *Christianos*, quippe qui solidæ atque ingentis doctrinæ virum fuisse unanimes affirmant. Hinc Philologi summi magno numero scripta ejus in linguam Latinam transtulerunt. *Acta Erudit.* Januarii 1684. p. 10.

More Nevochim Arabicè à R. *Mose Ben Majemon* conscriptus, literâ *Iudaicâ* nondum editus, cujus *Hebraicam* quoque Interpretationem habemus, liber plenus bonæ frugis, abstrusæ eruditionis, & Theologis Christianis apprimè necessarius. *Ios. Scalig.* in Epist. ad *Stephan. Ubertum*.

Rabbi Moses cognomine *Maimonides* seu Maimonis filius magnam existimationem sibi peperit, nedum apud *Iudæos*, sed & apud *Christianos*, qui in suis Operibus unum ex ejus libris, cui titulus *More Nevochim* frequenter citant. Hujus Authoris præcipuus scopus est quæ in Scripturis difficillima insunt elucidare, omniaque æquivoca in iisdem occurrentia tollere. Plurimi Judæi in Methodum ejus illicò insurrexerunt & hoc Scriptum damnaverunt, quia

suo

suo ratiocinandi more Gentis suæ Patrum traditionem evertere videbatur. Ac sanè R. *Moses* Philosophum censeri nimis affectavit, & quoddam ex *Aristotelis* ac *Scripturæ* Principiis miscellaneum ferculum paravit, quod omnium palato sapere non potest. Ejus Metaphysica nimiùm subtilis est, & in sua plurimarum *Hebraicarum* vocum genuinæ significationis investigatione satis peritus Grammaticus non videtur. Præterea fere semper quæstiones decidit ex propriis præjudiciis quæ quidem Religionis quam profitebatur Axiomatibus quandoque conformia sunt; sed sæpius etiam accidit, ut *Arabum* Philosophorum, quorum libros evolverat, opinionibus mens ejus imbuta sit. Jes *Rich. Simon.* Histor. Critic. V. T. l. 3. c. 6.

R. *Moses* omnibus deliramentis omninò vacuus non est, licet asseveraverint quidam eum esse inter Iudæos unicum qui deliria nulla scripserit, *Solus inter Iudæos nescit delirare Rabi Moyses.* Verum est pauciora apud ipsum ea occurrere quam apud alios *Rabbinos*, sed eorum prorsus expers non est, aliàs genuinus *Iudæus* non esset. *Idem.* Supplemento ad Judaicos Ritus. Gall.

Extat *Porta Moysis* Arabicè cum Versione Latinâ & notis cura *Edvardi Pocockii* LL. Orientalium in Acad. *Oxoniensi* Professoris. *Oxonii* 1655. in 4°.

Extat de Idololatriâ Tractatus Hebraicè cum Versione ac Notis *Dionysii Vossii. Amstelodami* 4°. 1641.

Librum, cui Titulus est, *Doctor Perplexorum*, ex Hebræo transtulit *Ioan. Buxtorffius. Basileæ* 4°. ann. 1629.

Extat de *Pœnitentia* tractatus cum versione *Ioan. Hilperti. Helmst.* 4°. an. 1651.

Extat opus *Manus Fortis* inscriptum, Latinè redditum à *Ludovico* de *Compiegne* natione *Judæo. Paris.* apud *Petrum* le *Mounier* in 12°. ann. 1667.

Extat *de Consecratione Calendarum* Tractatus. *Paris.* 1669. in 12°.

Extat liber cui titulus *Sepher Hammizvos Amstelodami* 1660.

Extant *Canones Ethici* Ebraicè & Latinè cum Interpretatione & Notis *Georgii Gentii* 4°. *Amstel.* 1640.

PETRUS BLESENSIS.

Clar. An. D. MCLX.

A Natali *Galliæ* ad *Ligerim* oppido cognominatus, ex Canonico *Bituricensis* Ecclesiæ, *Bathoniensis* in *Anglia* Archidiaconus, ac postea etiam *Londinensis*, & *Cantuariensis* Archiepiscopi Cancellarius: obiisse videtur (inquit *Labbe*) circa annum 1200. aut paulò post. Scripsit multa, quæ undique conquisita evulgavit *Parisiis* in folio apud *Simeonem Piget* anno 1667. viâ *Iacobeâ* sub signo *Prudentiæ*, *Petrus* de *Gussanvillâ Carnotensis* Presbyter doctissimus, cum Notis & variantibus Lectionibus.

Vir in divinis Scripturis studiosus & eruditus, atque in sæcularibus literis egregiè doctus; ingenio acutus & vehemens, quia vitia Principum & Prælatorum non palpare sed arguere noverat: propter eruditionem & vitæ honestatem apud Reges, Principes, & Episcopos in precio habitus. *Trithem.*

Vir linguâ disertus & eloquens, omnigeno nitidioris doctrinæ honestamento nobilitabatur. Non assentator *Gnatonicus*, palpare, sed testis & præco veridicus

veridicus, Prælatorum ac Principum vitia modestè redarguere non metuens, in Gratiam ita venit coram *Henrico* II. *Anglorum* Rege, ut primùm archidiaconatu *Bathoniensi*, postea *Londinensi*, demumque *Cantuariensi*, per illum donaretur. *Thomæ Becketi Cantuariorum* Archipræsulis, quem pro raro *numine* tunc *Clerus* habebat, tumentem arrogantiam, in Epistolis ad Amicos & in familiaribus colloquiis solerter, sed religiosè, stringebat. *Clerumque* ipsum à vero dissentientem, quasi impetu quodam, sæpiusculè vocabat *Syriam*, *Edom*, *Vitulos Bethel*, *Idola Ægypti*, *pingues Samariæ*, *Sacerdotes Baal*, *Judices qui condunt leges iniquas*, & plura similia. *Ioan. Balæus.*

Inter dotes animi, quibus *Blesensis* excelluit, principem pono insignem *Sacrarum Scripturarum* scientiam & memoriam, quarum sententiis & Phrasibus sic omnia scripta sua condivit & respersit, ut haud secùs, quàm olim *Elisæus* propheta ab *Heliâ* spiritum duplicem, sic ille à B. *Bernardo*, cui proximè successit, Spiritum eructandi *Scripturas* hausisse videatur. Deinde Summam in dictandis Epistolis facultatem & celeritatem. *Ioan. Busæus* in vit. *Petr. Blesens.*

Petrus Blesensis, Archidiaconus *Bathoniensis*: vixit tempore *Alexandri* tertii *Pontificis*, & *Henrici* secundi Regis *Anglorum*, cui diu familiaris, & administer fuit. Scripsit multa sapienter, & eloquenter. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Petrus Blesensis Archidiaconus *Bathoniensis*, libertate spiritûs in scribendo eximius, & normam vivendi *Ecclesiasticis* præscribens. *Ioan.* Card. *Bona.*

Primus fuit *Petrus* ille *Blesensis*, qui vocem *Transubstantiationis* adhibuit, observante *Calixto*, tract. de *Transubst.* ch. 13.

Quæ ex ejus Epistolis nobis supersunt, totidem pro *Ecclesiæ* doctrina & pro pietate sunt Regulæ. *Moreri* Diction. Gall.

Ut *Petri Blesensis* meritum innotescat, satis est dicere eum fuisse delectum ut unum è præclarissimis ævi sui *Politicis* à Gulielmo II. *Siciliæ* Rege, ad *Sigillorum Custodis* munus; plurimos illustres Viros ejus operam quæsivisse tanquam eloquentissimi in ejus seculo, ad maximi momenti Epistolas suas scribendas; & Alexandrum III. Pontificem ejusdem calamo usum esse ad librum illum adornandum quem misit ad potentem quendam *Orientis Principem* qui *Religionis* nostræ *Mysteriis* initiari cupiebat. Magni illius Viri Opera bis jam sub prelo sudaverant. Sed nova hæc Editio duabus cæteris multò absolutior est. Nedum enim ad plurium *Manuscriptorum* trutinam iterum examinata fuit, sed etiam Tractatibus aliquot hactenus ineditis locupletata. Conciones, quas P. *Busæus* ex societate *Iesu* sub *Petri Blesensis* nomine typis mandari curavit, illi non sunt insertæ, quia *Petrus Comestor* earum genuinus *Author* nuper deprehensus est. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ, diei lunæ 16. Maii, 1667.

Petri Blesensis Continuatio ad *Historiam Ingulphi* primùm edita cum *Ingulpho*, Oxon. 1684. fol. p. 108.

JOANNES CINNAMUS.

Clar. A. D. MCLX.

GRammaticus, seu Notarius Imperatorius claruit anno 1160. in vivis adhuc anno 1185. *Gul. Cave.*

Scripsit Historiam, quâ compendio *Ioannis Comneni*, diffusè verò *Emanuelis Comneni* filii res gestas depingit. Prodiit *Græcè & Latinè Ultrajecti* in 4. anno 1652. cum Notis *Cornelii Tollii*, itemque *Parisiis* in fol. anno 1670. cum versione, notisque Historicis & Philologicis *Caroli du Fresn.*

Satis mihi erit pro hac re stabiliendâ elegantissimi item ac prudentissimi, licèt sequioris seculi scriptoris, *Ioannis Cinnami* testimonium, in quo vertendo, illustrandoque diu me exerceo, speroque laborem hunc meum, propter pulcherrimam Historiam, ad hunc diem cum vetustate luctantem, meis vigiliis & amicorum operâ, è scopulo in tranquillitatem illatam, *Historicæ* veritatis studiosis non ingratum futurum. *Leo Allat.* in Dissertat. de *Psellis.*

Autor elegans est, si quis alius. Formulis dicendi peregrinis sæpiùs utitur, figuris ex sophistarum penu. Periodi illi concisæ, plenæ, nisi cum compositionis novitate asperantur & obscurantur. Totum se, ut verbo extricem, ad Procopium componit. Et mirum est, inter tot alios posterioris sæculi scriptores, tumultuariè in dicendo scribendoque delirantes, hunc tantùm sapuisse. Nonnemo dixerit, cum nimium sibi indulsisse in enarrandis rebus *Græcorum*, quas majores, quàm erant, fecerit. His tamen respondebit *Thucydides*; eatenus sunt tolerabiles alienæ laudes, quatenus seipsum quoque parem arbitrantur alicui illarum assequendæ: in quibus verò imparem, iis invident, fidemque non habent. In *Pontifices Romanos*, cùm sese tulerit occasio, semper & acriter intemperans est. *Idem* in Diatrib. de *Simeonibus.*

Sed omninò modum excessit in suo laudando Principe (*Manuele Comneno*) quem etiam, ubi vincitur, ut victorem nobis describit. Sed illud quàm vanum, quod eum solum inducit pugnantem adversus totum *Saracenorum* exercitum! Dictio ejus purior tersiorque, quam aliorum esse *Graculorum* solet. Imò *Xenophontis* ipsius, quem in Præfatione laudat, æmulus est. *Voss.* l. 4. de *Hist. Græc.* c. 19.

Vitio ipsi vertitur, quòd in laudando *Manuele* modum excesserit. Laudat quidem, sed intra modestiæ limites, nec adulatur; certè adulationis suspicionem à se longissimè semovet, dum ex insitâ animi indole, atque ipso naturæ ductu se ne verbum quidem ultrò aut scientem, nisi verè perinde ac liberè proferre posse profitetur. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Vestro dignum præsidio & tutelâ habeatis maximis quondam Imperatoribus earum *Ioannem* hunc *Cinnamum*, Scriptorem industrium, elegantem, magni *Xenophontis* æmulum, satis ingenio suo indulgentem, satis temperantem; laudantem *Comnenos* Principes suos, ubi ratio, & locus, & merita postulant, non res & fortunas eorum immodicè adulantem, omnibus denique, quæcunque illo sæculo viguerunt ingenia, lumine ac claritate suâ tenebras obducentem. *Cornel.*

Cornel. Tollius in Litt. ad Provinc. *Ultraject.* ord. quas *Cinnamo* suo præmisit.

Fatendum est, neminem fere alium junioris *Græciæ* Scriptorem aut totâ *Historiæ* serie verbis tam elegantem, aut in *Orationibus* tam bellum, tam argutum esse, atque hunc nostrum. *Idem* in Not. ad *Cinnami* l.3.c.14.

Certè in isto Opere, ut in enarrandis *Græcorum* gestis nimium sibi videtur indulsisse, dum ea longè majora, quàm erant, facit; ita in *Pontifices Romanos*, *Imperatores Germanicos*, atque adeo in *Latinos* omnes, ex innato *Græcanicis* ingeniis odio, seu potius invidiâ, parum æquus, imò semper & acriter intemperans est. *Carol. Dufresn.* in Prolegom. de *Cinnamo*.

JOANNES SARISBERIENSIS.

Clar. A. D. MCLXXII.

IOannes de *Sarisberiâ*, seu *Salisbury*, natione *Anglus*, patriâ *Wiltunensis*. *Theobaldi Cantuariensis* Archiepiscopi, ejusque successoris S. *Thomæ Becket* Martyris primùm Clericus, tum anno 1172. creatus Episcopus *Carnotensis* cessione *Willelmi* dicti ad Albas Manus, filii *Theobaldi* Comitis *Campaniæ*, qui ad *Senonensem*, ac deinde *Rhemensem* Cathedram promotus, per biennium *Carnotensem* Episcopatum concessu *Alexandri* III. Papæ retinuerat. Interfuit Concilio *Lateranensi* anno 1179. unde reversus obiit anno 1182. sepultus in Abbatiâ Sanctæ *Mariæ* vulgò de *Iosaphat* appellatâ. *Labbe* de Script. Eccles.

Ioannes Sarisburiensis, natus in Provinciâ *Wilcheriæ*, quæ alio nomine Vilugia dicitur, ex primis unus fuit, qui nostræ *Britanniæ* post *Theodori* tempora, *Græcam* & *Latinam* Linguam, suæ puritati ac dignitati restituere laboravit. Avidus bonarum literarum explorator, perceptis *Artium* præceptiunculis primis, trajectoque mari, celebriora *Gallorum*, *Italorum* & *Apulorum* frequentabat studia. Dulce nimirum semper habuit, in liberalium *Musarum* Campis exercere ludum, ingenio ad id dexterrimo præditus. Singulari per hos labores linguæ beneficio atque eruditione præstans, *Eugenio* tertio, & *Hadriano* IV. *Rom. Pontificibus*, ac tandem *Cantuariorum* Archipræsuli *Theobaldo*, eximiè charus fuit. Telis tamen acerbissimis nonnunquam insectabatur *Cleri* abusus Scriptor suæ ætatis longè eloquentissimus, *Carmine* ac *Prosâ* excellens. *Ioan. Baleus*.

Ioannes Sarisburiensis Natione *Anglus*, patriâ *Wiltunensis*. Vir ad bonas artes capessendas à naturâ formatus Copiosi, grandis, sublimis ingenii. Insignis Poëta, Orator eloquens, omnes liberales, omnes Mathematicas artes ad unguem calluit. In Philosophia tum Morali, tum Naturali profundè eruditus. *Græcæ* Linguæ peritissimus, *Hebraicæ* non ignarus. Denique in *Sacris Scripturis* omnique *Theologiæ* genere versatissimus. Anno Dom. 1177. factus est in *Galliâ Senonensi Carnotensis* Episcopus. *Carnoti* obiit an. Dom. 1182. dum in *Angliâ* regnavit *Henricus* II. *Pitsæus*.

Ejus *Policraticon* magni æstimatur apud Eruditos.

Ioannes Sarisberiensis Episcopus *Carnotensis* tempore *Alexandri* III. supra

 ævi

ævi illius morem doctissimus, vir gravis etiàm cum de nugis scribit. *Ioan. Bona.*

Fuit vir *Graecè Latinéque* doctissimus, ac prosâ idem ac carmine pollens. Imò ut optimè *Dempsterus* censet, *in eo multiplex lectio, acre judicium, &, ut illa ferebant tempora, eloquentia satis. Voss.* de Hist. Lat.

Ioannes Sarisburiensis, vir, supra quam barbaries seculi ferebat, in omni literarum genere versatissimus, unde & *Incomparabilis* pro eâ ætate *Scriptor* dicitur *Rosino* in *Antiq.* Insignis *Graecus* & *Latinus*, ita ut utramque linguam in *Angliâ* pristinæ puritati restituerit. *Quenstedt.* de Viris Doctis.

Dignus ille auctor, qui multorum manibus teratur. Nævi aliqui, sed illius ævi sunt: qui doctam scripti majestatem non impediunt. Atque *mores* nostri ejusmodi quoque *Censorem* merentur. *Eryc. Putean.* cent. 2. Epist. 84. ad *Palthemium.*

Magnum ingenium, summa prudentia, singularis eruditio fuere ævo ultimo in *Ioanne Saresburiensi Anglo, Carnotensium* Episcopo. *Epistolæ* tanti *Præsulis* magno bono literario nuper memoriæ restitutæ sunt. *Barth.* l. 13. adv. c. 12.

Quô nescio an ullum ex sequioribus seculis literariorem Scriptorem habuerit. *Idem* ibid. l. 16. c. 31.

Meritò *Ioannem Saresburiensem*, *Carnotensium* ante annos ferè quingentos Præsulem tanti faciunt summi hujus ævi viri, ut penè *Romanis Scriptoribus* adæquent. Habuit ille sanè *Scriptores*, iisque dextrè ad *res* & *verba* usus est, quos nobis *fata* inviderunt. *Idem* ibid. l. 17 c. 8.

In quo Centone (viz. *Policratico Ioannis Sarisburiensis*) multos pannos purpuræ agnosco, & fragmenta ævi melioris. *Lips.* Not. in *Tacit.*

Quamvis sæpiusculè purpuræ huic pannum assutum videas, non illicò tamen ex bonæ notæ Auctorum censu exauctorari omninò merebatur. *Eustass. Swart.* l. 1. Analect. c. 3.

Ioannes Saresberiensis, *Cornicula* vocatur à *Iano Douså* nomine parum honesto, quodque saltem eô locô non merebatur, Scriptor alioqui non malignus, & vel ex ævi barbari moribus si non ubique autores citat, excusandus, neque tam asperè habendus. *Thomas.* de *Plagio*, num. 535.

Ioannes Saresberiensis multa ex *Apuleio* desumpsit. *Colvius* in Notis ad lib. de Dogm. Platon.

Videor mihi videre in hoc homine, præter raram quandam facundiam, omnis scientiæ orbem *Ioan. Leland.*

Vir *Graecè* & *Latinè* doctissimus, in quo *matutinam stellam* de suis thesauris *Deum* produxisse ait *Petr. Abbas Cellensis*, lib. 7. ep. 8. *Olear* in Abac. Patrum.

Vir ætatis suæ eloquentissimus, & reconditioris cujusvis Scientiæ genere instructissimus. Morum severissimus Censor, & si quis alius, rigidi servator Honesti: in carpendis aliorum, etiamsi Regum vel Pontificum vitiis parem adhibuit facundiam & libertatem. Nec amicis pepercit, nec inimicis. Quin nec ipsi *Thomæ*, domino suo & familiari, obstinatum & pervicacem in Regem clementissimum animum sæpius objicere dubitavit. *Gul. Cave* in Hist. Literar.

Hic,

Hic, ut prophanis Scriptis autoritatem conciliaret, impudenter mentitus est. *Ernst* de verâ Philos.

Plura de hôc Autore memoratu sanè dignissima, ex Epistolarum *Thomæ Becketi* collectione, non sine lectoris commodo peti possint.

Extat *Polycrati cus* Lugd. Bat. 1639. 8. & in Biblioth. Patr. Tom. 23.

Extant Epistolæ 303. in Bibliothecâ Patr. Tom. 23.

Epistolarum aliarum liber prodiit Parisiis. 1611. 4°.

THEODORUS BALSAMON.

Clar. A. D. MCLXXX.

Diaconus, dein Nomophylax, & Chartophylax, tandem Patriarcha *Antiochenus*, eruditissimus sui seculi. Spe sedis *Constantinopolitanæ*, ab *Isaaco Angelo* Imp lactatus, in *Præsulum* cœtu, translationem ex unâ sede in aliam *Canonibus* non esse contrariam obtinuit, sed *Dositheo*, qui Patriarcha *Hierosolymitanus* fuerat, ab imperatore promoto, deceptus est. *Scripsit* notas in *Nomocanonem Photii*; & *Syllogen Constitutionum Ecclesiasticarum*; quorum ille in Bibl. *Iuris Canonici Iustelli*, hæ cum notis *Caroli Annibalis Fabrotti* prodierunt. Sed Commentariûs ejus in *Nomocanonem*, in Bibl. *Basiliensi*, longe amplior extat, quàm qui *Parisiis* habetur: *Scripsit* porrò Meditationes in privilegia *Patriarcharum*. Responsiones ad *Marcum* Patr. *Alexandriæ*: ubique acris contra *Latinos*, qui tum *Antiochiam* tenebant. Obiit anno 1203. *Hofman.*

A *Spondano* in Epitom. *Annalium Baron.* ad annum 1193. num. 4. vocatur *Iurisconsultissimus*, item *legum* & *Canonum* peritissimus.

Theodorus verò pessimè affectus in *Latinos*, à quibus suâ Ecclesiâ pelleretur: toto opere illo (notis in *Nomocanonem Photii*) summâ animi amaritudine à se conscripto, nihil magis elaboravit, quàm ut infamaret *Latinorum* Ecclesiam principalem, *Romanam Sedem*, cujus auctoritate ab *Antiochenâ Ecclesia* se excludi cognosceret. At quàm calumniosè, astutè, vafroque consilio id egerit videndum est: In primis vero homo vaferrimus consuetâ arte *Pelasga* apocrypha in sua collectione miscuit cum *authenticis* atque *probatis*, nempè *Canones Apostolorum* dictos, ab Ecclesiâ Catholicâ nunquam receptos & probatos; itemque rejectos alios, appositosque mentitos *Canones* ad sextam *Synodum*, ex quibus tanquam è Pharetris Sagittas sumit contra *Cœlibatum Ecclesiæ Occidentalis, jejunium Sabbati*, & alia id genus. Itemque, quod nemo alius *Græcorum* anteà fecerat, ex *Actis Sylvestri Papæ*, sub *Eusebii Cæsariensis* nomine falsò *Græcè* scriptis edidit edictum *Constantini de Donatione*, non ut rem gratam faceret *Romanæ Ecclesiæ*, sed ut *Constantinopolitanum Patriarcharum* ostenderet antiquissimum. *Baron.* ad ann. 1191.

Neque hîc omittenda cautio *Ioannis Mariæ Brasichellani* in expurgatione Bibliothecæ *Bigneana* veterum *Patrum: Memineris Lector Theodorum Balsamonem Græcum esse Schismaticum, Ecclesiæ Romanæ Hostem, erroribus non paucis defœdatũ, ut notavit Genebrardus in Chronologiâ, p. 616, & 622. Ideoque Scholia ejus ac Commentaria cautè legenda, nec eis multum fidendum.* *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Hunc *Theodorum Balsamonem* jure *Canonico* pariter ac *Civili* instructissimum fuisse, non tam ex aliorum testimoniis, quàm ex suis ipsius Operibus constat. Multa siquidem composuit, quæ omnia ad *jurisprudentiam* spectant—— Inter omnia autem Opera, quæ illustris hic in utroque *Iure* princeps elaboravit, primum illud jure merito habetur, quo antiquos *Conciliorum Patrumque Canones* interpretatus est. *Gul. Bevereg.* Prolegom. ad *Canones.*

Ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ, &c. Divinus ille vir, *Antiochiæ* Patriarcha, accuratè percallebat *Civiles* & *Canonicas* Constitutiones, & ab omnibus in hisce rebus celebratus fuit. Ejus autem scripta, quæ ad *Canonica* & *Civilia* lemmata edita sunt, non in omnibus, quod mirum est, accurationem habere cernuntur; sed velut ex oblivione maximè & inconsiderantiâ procedentia; alibi etiam in seipsis divisa. Nec de eo dubitet qui diligenter consideràrit, inveniens ejus scripta subtilitati viri non respondentia. Ego autem etiam illo vivo multos audivi *Constantinopoli* legisperitos, qui quasdam viri illius sententias reprehenderent, quòd non essent rectè prolatæ in *Canonum* & *Legum* interpretationibus, & aliis hujusmodi voluminibus. *Ioan.* Episc. *Citri* in Epist. ad *Constantinum Cabasilam* Archiepisc. *Dyrrachii.* Vide *Gul Bevereg.* ibid.

Vixit usque ad annum 1203. quo capta est à Latinis *Constantinopolis.* De obitu verò ejus nihil constat. Græcorum sui temporis citra invidiam doctissimus, Juris Orientalis Canonumque Ecclesiasticorum, omnium quos unquam tulit ferax Græcia, peritissimus. Erat præterea Ecclesiarum Orientalium adversùs Latinos acerrimus propugnator, quo nomine convitia in illum pleno ore effundunt *Baronius*, aliique causæ Pontificiæ Sectarii. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Extant Græc. Lat. Commentarii in Canones Apost. & Conciliorum, Epistolæ SS. Patrum, *Parisiis* 1620. fol. & cum Notis *Beveregii* in Pandect. Canon. *Oxon.* 1672. fol.

Versio Latina Expositionum *Balsamonis* in *Photii* Nomocanonem, *Gentiano Herveto Gallo* auctore, primùm prodiit *Parisiis* 1561. eodemque anno altera, è librariâ *Bonifacii Amerbachii*, auspiciis *Henrici Agylæi, Belgæ*, qui itidem latinitate donavit, *Basileæ* edita, per *Ioan. Oporinum.*

Rabbi DAVID KIMCHI.

Clar. A. D. MCXV. **H***Ispanus*, Filius Rabbi *Josephi Kimchi*, Grammaticus doctissimus, floruit Anno Dom. 1190. *Alsted.*

Scripta ejus hæc sunt: *Michlol*, id est, summæ partes duæ; altera Grammaticas Regulas complectitur, altera Dictionarium Talmudicum—Commentarii in libros *Iosuæ*, *Iudicum*, *Samuelis*, Historiam Regum; in *Prophetas*, *Isaiam*, *Ieremiam*, *Ezekielem*: & in duodecim minores Prophetas: in Psalterium—— Liber Radicum.

Nomen est familiæ quæ tres viros insignes habuit; viz. *Iosephum* Patrem, & *Davidem*, *Mosem*que Filios: quorum uterque *Grammaticam* edidit, sed ille

plenissimè

plenissimè scripsit de hac arte, quem *Christiani Doctores* plurimùm sequuntur. *Drus.* Not. in Tetragram.

Vir talis, qui, quod literam, quod Historiam, quod denique Idiomata vocum attinet, plurimum lucis ac utilitatis *Veteri Testamento* adferat. Nonne ex solo ipsius libro *Radicum* sole clariùs ipsius *Ebraica* eruditio solidissima refulget? certè suo *Michol.* omnem laudem est supergressus. *Dilheri* Disputat. Academic.

David Kimchius, author, ut doctus, ita (nisi ubi nimio in *Christianos* zelo præceps rapitur) sobrius & gravis. *Pocock.* Not. Miscel. in Port. Mos. c. 4.

Magnus *Christianorum* adversator, vocatur *Grotio* in 5. l. *Verit. Rel Christ.* sect. 22.

Ex *Iudæis Maimonides* præstat & *Kimchius*, quorum ille in suo *More Hannevochim*, hic in *Michlol* & *Schoraschim* Criticæ Sacræ, tum ad Linguæ Sanctæ, tum ad Rituum & Ceremoniarum notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facilè possint abesse. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripart. p. 175.

Multùm laudat *Kimchi* librum *Radicum Paulus Fagius*: Nescio (inquit) an unquam liber in *Hebræâ Linguâ* à quoquam mortalium scriptus sit, qui eo plus prodesse possit omnibus solidè Hebraicari cupientibus. *Paul. Fag.* Præfat. præfix. *Thisbiti.*

Ut ex *Rabbinis Hebræorum* in *Vetus Testamentum* novissimus est, præter Rabbi *Levi Ben Gerson*, sic etiam doctissimus, minimè superstitiosus, & Christianorum lectioni aptissimus judicatur. *Gesner.* in Biblioth.

R. *Davidi Kimchi* honorificum visum fuit à superioribus dissidere, ut famam apud posteros sibi conciliaret. Atqui hic sæpè dormit, magisque est Grammaticus quàm Theologus, qui proinde à *Judæis* negligitur, & tantùm habetur pro Grammatico. *Possevin.*

R. *David Kimchium*, qui est *Hispanus* æquè ac *Aben Ezra* præ omnibus Judæis Grammaticis sequuti sunt Theologi, tum propter ejus methodum, tum propter Styli puritatem. Ab illa familia prognati multum in Hebraicam linguam laboraverunt. *Mosis Kimchi* fratris *Davidis* Grammaticam habemus quæ in *Latinum* versa fuit. Prætereaque *Iosephi Kimchi* patris eorum Libri à Rabbinis quandoque citantur. Sed quia *R. D. Kimchi* omnes alios antecelluit, ejus ferè solius opera posterioribus his seculis lecta sunt. Christiani ea transtulerunt prout ea sibi necessaria deprehenderunt, imo ipsa tamquam suarum Versionum normam sibi proposuerunt. Recentiores Judæi cæteris omnibus Grammaticis illos etiam anteponunt: Et *Aben Melech* qui Grammaticalium interpretationum Rabbinicarum in totam Scripturam Synopsin consarcinavit, huic Authori præsertim adhæret. De illo dicit neminem inter Judæos ei comparari posse, tum quoad *Massoræ* studium, tum quoad bonorum Exemplarium Biblicorum quæ in *Hispania* extabant perquisitionum. Interea tamen utcumque satis exactè *Massoram* sequatur Kimchi, ab illa nihilominus quandoque recedit, literasque in invicem permutat ut meliorem sensum eruat. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Crit. Vt. l. 1. c. 31.

R. D.

R. D. *Kimchi* ad Scripturarum sensum literalem animum etiam appulit; Ejusque Commentaria minùs tædiosa forent, si tot Grammaticis subtilitatibus non scaterent. Idem ibid. lib. 3. c. 6.

Inter *Rabbinos* qui excelluerunt in explicatione sensus literalis Scripturæ Sacræ, D. *Kimchi* præ cæteris æstimatur. Ille est qui graviores *Grammaticæ* difficultates explanavit. Ab illo *Pagninus* & plerique omnes cæteri *Authores* qui *Lexicis* condendis operam navarunt Verborum significationem didicerunt. Illi præsertim Recentiores *Hebraicæ Linguæ Idiotismorum* notitiam acceptam ferre tenentur. *Ephemerid. Erudit.* Gall. diei Lunæ 6. Decemb. 1666.

Seculo 13. vivebat, & in *Hispania* natus erat, ex familia inter populares suos illustri, cum & ejus Pater & Frater ejus duo celeberrimi *Rabbini* fuerint. In maximam Scripturæ Sacræ partem Commentarios elucubravit, qui apud Judæos in magno pretio habentur, sed quorum Christiani sufficienti notitia carent, quia pauci reperiuntur inter hos qui Hebraicum Idioma satis perfectè calleant ad Rabbinorum claram intelligentiam. Idem ibid.

Psalmos IV. cum interpretatione ejus Hebraicâ, edidit Hebraicè cum versione suâ Latinâ *Ioannes Bourdelotius Senonensis*, advocatus *Consistorii* aulici. *Lutetiæ Paris.* in 4°. ann. 1612.

Commentarii in omnes Psalmos *Davidis* ex Hebræo Latinè redditi à Domino *Ambrosio Ianvier* Congreg. S. *Mauri* Monacho *Benedictino*. *Paris.* in 4°. apud *Lud. Billaine* ann. 1666.

ROGERUS HOVEDENUS.

Clar. A. D. MCXCIX.

EBoraci in *Angliâ* nobilibus parentibus ortus, ac primarius quondam *Theologiæ* in Academiâ *Oxoniensi* Professor, vixit usque ad annum 1200. Quo autem anno defunctus sit, incertum est. Inter domesticos *Henrici* II. *Angliæ* Regis aliquando fuit, quo defuncto, *Historiam* sive *Annales Gentis suæ*, duobus elaboravit libris, eos auspicatus ubi *Beda* desiit, ab anno scilicet *Christi* 731 perduxit autem usque ad *Iohannem* Regem, qui anno 1199 regnare cœpit. Extant *Annales* inter Autores *Rerum Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos, anno 1596. *Londini*, iterumque *Wechelianis* Typis, *Francofurti* Anno 1601.

Dum egit in *Aula*, solebant aliqui nonnunquam ab eo consilium petere in Juris controversiis difficilioribus, unde vidit è re suâ fore, si studiis *Cæsarii* vel *Civilis Iuris* se dederet, ad aliquot igitur annos illi scientiæ navavit operam. Deinde etiam ad *Ius Pontifisium* vel *Canonicum* animum adjecit, & in utroque non contemnendos fecit progressus. Hâc igitur doctrinâ & in rebus agendis dexteritate, aucta est apud Regem viri auctoritas, aucta gratia, auctæ denique facultates. Verùm *Henrico* Rege mortuo, reliquit *aulam*, mutavit animum, & ad *Historias* tum legendas, tum etiam scribendas se contulit, scripsitque *Annales* gentis nostræ longè accuratissimos, non solùm annos, sed etiam menses, dies, & nonnunquam Horas diligenter annotans —— Has Historias Ann. Dom. 1291. omni diligentiâ, donec invenirentur, per Bibliothecas *Angliæ* perquiri fecit

Edvardus

Edvardus Primus *Angliæ* Rex, eo tempore quo dubitari cœpit de *Supremo Dominio* Regum *Angliæ* in Regnum *Scotiæ*: de quâ controversiâ scribit *Ranulphus* in *Polychronico* libro septimo, capite 39. Sed apud hunc & alios plurimos Auctores res adeò clara inventa est, ut posteà nullus relictus fuerit dubitandi locus, quin *Rex Scotiæ* semper fuerit Regis *Angliæ* Vassallus, tenueritque Regnum suum tanquam *Anglicani* Regni verum & legitimum *feudum*. Porrò *Rogerus* suis Historiis & aliis Scriptis laudatissimis nomen omni posteritati, imò potiùs immortalitati commendavit. *Ioan. Pitsæus.*

Rogerus Hoveden, vel *Hovedenus*, *Chronograph*[us] insignis, in *Eboracensi* provinciâ, ex illustri *Hovedenorum* familiâ natus, plurimum apud suos *Anglos* ingenii dexteritate valuit. *Ioan. Balæus.*

Rogerus de *Hoveden*, insignis Historicus, scripsit libros duos *Annalium Anglicanorum* valdè diligenter, & pervenit usque ad *Iohannem* Regem, qui regnare cœpit Anno Dom. 1199. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Vir clarissimus *Henricus Savill*, præfatione in *Scriptores Angliæ* à se editos *Londini*, vocat eum *Auctorem cum primis bonum & diligentem*, *verissimumque superiorum temporum Iudicem*.

Tantùm interim Lectorem admonitum volo, fuisse quendam *Rogerium Hovedenum*, hominem non indoctum, qui eâdem quâ ille (*Simeon Dunelmensis*) serie, *Historiam* deduxit à *Beda* ad *Iohannis* Regis Imperium, quem ob Historiam avitam ut meritò probandum putem, ita improbandum, quòd, picta *Simeonis* prata, nullâ ejus nominis mentione prorsus habitâ, compilaverit. *Ioan. Leland.* MS. de vitis Script. *Angli*[æ].

Hic mihi non placet *Rogerius Hovedenius*, vir alioquin laudandus, qui Scrinia *Simeonis*, suppressô ejus nomine, strenuè compilavit, & aliena pro suis, gloriæ avidulus, supposuit. *Ioan. Leland.* Comment. in *Cygn. Cant.*

Manuscriptum hoc opus *Cantabrigiæ* adservat Bibliotheca, quæ est in Collegio S. *Benedicti*. *Thomas Iames* in Bibliothecâ eâ S. *Benedicti* exstare ait *excerptiones de Chronicis Roberti de Hoveden*. Uti quoque privatâ Baronis *Lumlejani*, atque alia *Gualteri Copi*. *Voss.*

GULIELMUS NEUBRIGENSIS.

Clar. A. D. MCC.

GUlielmus cognomine *Parvus*, *Anglus*, *Bridlingtonæ* in agro *Eboracensi* natus, Cœnobii *Neuburgensis* (inde illi *Neuburgensis* nomen) ordinis *Augustiniani* Canonicus, claruit anno 1200. etiam ante plures annos clarus, quippe qui natus est anno 1136. Obiisse volunt anno 1208. *Gul. Cave* Chartophyl.

Sub *Richardo* Rege, ac *Ioanne*, claruit *Gulielmus Little*, qui & *Parvus*, sive *Gallico* cognomento *Petit*. Imò nec alius est *Gulielmus Neubrigensis*, quomodo vocatus, quia *Novoburgensis* Monasterii propè *Sylvam Cuculinam* Canonicus, ac Doctor Theologus fuerit. Hic, præter alia, edolavit libros duos de *Regibus Anglorum*: Item Historiam de *Gestis Anglorum* libris quinque: qui Manuscripti supersunt *Cantabrigiæ* in Collegio S. *Benedicti*. *Thomas Iames* ait, eos manu recentiori

tionis scriptos quibusdam in locis esse restitutos & perfectos. At primus eos in lucem protulit *Gulielmus Sylvius*. Orditur ab anno 1066. quo *Guilielmus* cognomento *Nothus*, *Dux Normanniæ*, *Haraldo* Regi *Anglorum*, bellum intulit: Hinc autem paucis omnia perstringit, usque ad annum 1135. quo se natum fuisse scribit: inde verò fusè omnia persequitur, usque ad annum 1197. *Polydoro Virgilio Veridicus Author* nuncupatur. At à *Guilielmo Lelando* non injuriâ reprehenditur, quòd modum non tenuerit in culpando *Galfredo Monemutensi*. Nam etsi multa fabulosa in eo sint; tamen non tam multa, quàm ille videri vult. Nec ipse effugere potuit *Neubrigensis*, quin fabulas multas Historiæ suæ inferciret. Interea dissimulare non possumus, longè majori judicio, ac delectu, in scribendâ Historiâ *Neubrigensem* usum esse, quàm *Galfredum Voss.* de Hist. Lat.

Is humanis juxtà ac Divinis Studiis tantoperè adhærebat, ut nullam ferè horam rectè collocatam putaret, nisi in doctorum librorum lectione. A *Polydoro Vergilio*, *Veridicus Author* pronunciatur, quòd *Britannicæ Historiæ* fidem non læserit. A *Lelando* æquiore rerum nostrarum censore, è contrà justissimè reprehenditur, quòd *Britannicarum* Antiquitatum ignarus, tam calumniosè cum *Galfrido Monemutensi* homine erudito, & mortuo, tam acriter in *Chronicorum* suorum Procemio decertaverit. *Arthurum*que fortiorem esse, *Lelandus* dicit; quàm qui supprimeretur à desides *Monacho*: ac alium fuisse *Merlinum*, quàm putaret subjiciendum alicujus cucullati judicio: quum eorum nomina de medio tollere niteretur. Erat tamen *Guilhelmus* (inquit) ne quem justâ defraudem gloriâ, vir suâ ætate, rerum temporibus recentioribus gestarum non ignarus; sed multò in *Scripturarum* Interpretatione, ut ex ejus facilè apparet libris, fœlicior. Scripsit ab An. *Dom.* 1066. ad an 1197. stylo satis nitido. *Joan. Balæus.*

Natione *Anglus*, patriâ *Eboracensis*, ex Oppido *Bridlingtono*, & in *Cœnobio Neuburgensi* juxta Sylvam quæ dicitur *Cucuiina*, secundùm institutum S. *Augustini Hipponensis* Episcopi Canonicus regularis. S. *Theologiæ Doctor*, in profanis etiam literis benè versatus. Vir ingenii, ut videtur, vafri & astuti; nonnihil item ambitiosi. Magnatum adulator, & sæcularis potentiæ nimius fautor. Unde mihi de veritate in Historicis narrationibus non parum suspectus. A *Lelando* certè nec immeritò reprehenditur, quòd Historiam *Galfredi Monumetensis* tam rigidâ censurâ notaverit. Erat tamen in Sacris Scientiis eruditus, & in suis Scriptis ubique satis politus. *Joan. Pitsæus.*

Stylus est *Gulielmo* satis Latinus, satis nitidus, longè purior quàm quo Scriptores nostri coætanei uti solebant. Ad Historiæ ejus fidem non parùm facit, quod quæ tradit, aut ipse suis vidit oculis, aut à viris fide dignis accepit. *Gul. Cave* in Hist. Literar.

Extant *Historiæ Anglicæ* libri 5. cum Notis *Joannis Picardi*, *Parisiis* 1610. 8°.

STEPHANUS LANGTONUS.

Clar. A. D. MCCIV. ANglus, primùm Gymnasii *Parisiensis* Magister fuit in *Theologiâ*, & sæcularis *Canonicus* ad ædem *B. Mariæ*: exinde à *Papâ Innocentio* III. creatus est

Presbyter

Presbyter *Cardinalis* Tit. S. *Chrysogoni*; ac tandem in Patriâ *Archiepiscopus* factus *Cantuariensis*: qua in dignitate admodum senex obiit anno salutis 1228. nono Regis *Henrici* III. anno, Episcopatus sui 21. *Scripsit Commentarios* in omnes & singulos *Vet. Testamenti* lib. os, & in Epistolas D. *Pauli*; aliaque plura, quæ habentur MSS. in *Bibliothecis Anglicis*, alibique.

Stephanus Langton, Anglus ad literas natus, *Gymnasii Parisiensis* Magister in *Theologiâ*, & ad fanum *D. Mariæ* Canonicus Secularis, ac tandem supremus ejus studii Cancellarius, in Philosophiâ *Aristotelicâ* nulli suo tempore habebatur secundus. Utramque Theologiam, & *Scholasticam* & *interpretativam* ingenio callidus, novo *prælegendi* genere per subtilitates docuit: *Scripturas*que *sacras* multis annis quàm superstitiosè per *Allegorizationes* ac *Moralizationes* exposuit. Qui mos diabolicus, unoquoque ferè pro sui ipsius interpretante commodo in maximum rei *Christianæ* detrimentum, ad hanc nostram ætatem semper in deterius accrevit. His initiis clarus, & *Romam* à *Pontifice Innocentio* III. accitus, inter *Palatinos*, *Palatinus* & ipse, *Theologiam* publicè profitebatur: ad S. *Chrysogonum* Presbyter tandem *Cardinalis* effectus. Mortuo interim *Huberto Cantuariensi* Archiepiscopo, idem Pontifex (inquit *Lelandus*) ad solitas artes recurrens causabatur nescio quid, ut *Stephanus* iste substitueretur. Satis enim (ait) satis sciebat illum in *Angliâ* magno usui sibi futurum, utpote hominem à seipso non ab *Anglis*, honoribus auctum. *Joannes* verò *Rex*, ut erat animo excelso & plane invictos, tantam injuriam non ferens, *Stephano* statim regno suo interdixit. *Joan. Baleus.*

Nemo Scholasticas subtilitates sive in *Theologiâ* sive in *Philosophiâ* clarius illo explicavit. Nemo Sacræ Scripturæ sensum, tam allegoricum quàm moralem feliciùs enodavit—Dum esset *Archiepiscopus* ad reformandum *Clerum*, & *Populum Anglicanum*, insignes *Ecclesiasticas* Constitutiones numero quadraginta & octo prudentissimè composuit. Omnes tum *Veteris* tum *Novi Testamenti* libros primus omnium in *Capita*, uti nunc habemus, ad eorum, qui Sacris Literis student, utilitatem, multo cum judicio distribuit & distinxit. Quod ante illum fortè vix quisquam unquam cogitavit, & in iis post illum nemo mutandum aliquid judicavit. *Joan. Pitseus.*

Thomas Waldensis in *Doctrinali* mentionem honorabilem hujus viri non semel facit, & ejus argumentis atque auctoritate nonnunquam utitur.

Stephanus Anglicus, gymnasii *Parisiensis* quondam decus & rector, in divinis Scripturis studiosus, & eruditus, atque in Philosophiâ *Aristotelicâ* nulli suo tempore secundus, theologiam multis annis gloriosè docuit, & primus Scripturam Sacram *moraliter* exponere cœpit. Et hinc mos inolevit, ut Magistri Scholasticæ Theologiæ divinos libros in Scholis lucidiùs & faciliùs aperirent: scripsit ergo in sacras literas multas præclaras expositiones, sed præsertim in Octateuchum Commentariorum libros undecim, &, in sexdecim Prophetas libros sexdecim, stylo & affectibus non ingratos, sicut ex Fragmentis ejus, nuper à *Tilmanno* Carthusiano in Tomis Allegoriarum publicatis, apparet. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Homo egregiè doctus vocatur *Francisco Godvvino* in lib. de Præsul. Anglic.

Ob eminentiam scientiæ morumque probitatem factus est Archiepiscopus *Cantuariensis. Oudin.* in supplem. de Script. Ecclef. à *Bellarmin.* omissis.

Extat Libellus de *Translatione B. Thomæ Cantuariensis* ad calcem Epistolarum *Thomæ Becket* nuper edit. *Bruxell.* 1682. 4°. ad R. *Ioannem ap. Dacher.* Tom. III. inedita dabunt *Balæus*, *Pitsæus*, *Jamesius*, alii.

NICETAS ACOMINATUS.

Clar. A. D. MCCIV.

A Patriâ dictus *Choniates*, vir *Constantinopolitano* Imperio illustris, floruit initio seculi decimi tertii. Magnis muneribus sub *Imperatoribus* defunctus, captâ à *Latinis Constantinopoli*, Anno 1204. *Nicæam Bithyniæ* concessit, ductâ ibi puellâ, quam hostibus eripuerat. Libris 21. complexus est *Historiam* annorum 85. nempe ab obitu *Alexii Comneni*, ubi desierat *Zonaras*, usque ad annum 1205. quo *Balduinus* obiit.

Zonaram tuum, vir amplissime, *Choniates* sequitur, homo suâ ætate non tantùm magnis dignitatibus ornatus, sed etiam ingenio & multiplici doctrinâ præstans, & veritatis Historiæ, ut mihi videtur, ubique studiosus — Atque utinam alius *Græcus* extitisset qui ab hoc autore & *Chalcocondyla* prætermissa, pari facundiâ prosecutus esset. Major enim est *Choniatæ* copia & diligentia lectioque jucundior, quàm *Zonaræ. Hieronym. Wolph.* in Epist. ad *Ant. Fugger* quam *Nicetæ* præmisit.

Ex affectatione nescio cujus insolentis elegantiæ & Poëticæ dictionis æmulatione, in salebras sæpè incidit: & duris, ne ineptis dicam, utitur Metaphoris, in *Proœmio* præsertim, ubi cumprimis disertus videri cupit. Quòd si totam Historiam simili oratione involvisset, in *Latomias* ire, quàm molestiis *conversionis* conflictari maluissem. Sed quia tolerabiliter loqui incipit, cùm ad rem ipsam ventum est; Hanc quoque operam studiosis *Historiarum* dare volui. *Idem* Procem. Annotat in *Nicet.*

Nicetas parum adhuc vulgo notus, fateor; sed dignissimus notitiâ: purum rectumque ingenium, si aliud illo ævo. Stylus ejus operosus, *Poëtas* & *Homerum* sæpè resipiens: at res & narratio ipsa distincta, composita; sine vanitate, sine ineptiis, brevis, quod satis sit, & fida. Crebra apud eum & opportuna Monita: judicia non libera solum, sed sana. Ad summam, legite vos *Politici*: gratiam mihi aliquis pro indicio habebit, certè debebit. *Iust. Lips.* l. 1. Politic. c. 9.

Quæ (simplicitatem & *elegantiam*) cùm polliceatur in exordio suarum Historiarum unà cum perspicuitate Historiæ maximè necessariâ *Acominatus Choniates*, & nihil minus præstiterit putidus *Scriptor*, verè in illum adnotavit *Alexander* fortasse *Chartophylax:* Nescio quid dicam, ô *Choniata*! Dicis, sapientiæ esse, conscribere *Historiam* dilucidè & perspicuè; deinde ænigmata & obscurissima, scilicet tanquam in *Barathro* abdita, scribis. *Lal. Bisciola* Tom. 1. Horar. subsiciv. l. 5. c. 15.

Diligens

Diligens fuit *Homeri* Lector ac imitator, adeo, ut ob Poëticam atque insolentem Dictionem quandoque durior fiat: cum primis in *Præfatione*, quæ sanè salebrosa: in cæteris mollius fluit. Quod & de se in *Præfatione* promittit. Ut mihi quidem videatur *Præfatione* eâ ostentare voluisse, quantus *Logodædalus* foret: quod si similiter in Historiâ fecisset, næ ille multò etiam minus laudis, quàm nunc habet, mereretur. *Voss.* de Hist. Græc.

In *Nicetæ Thesauro* satis feliciter procedebam, quamvis in eo quoque libros aliquot, præsertim priores & posteriores non paucioribus salebris scatentes deprehenderim------*Nicæam*, quæ *Bithyniæ* Metropolis est, se contulerat, ubi, quod supererat vitæ, *literario* otio impenderet. Quod quidem quantâ diligentiâ laboreque præstiterit, testantur æternumque testabuntur Divinæ Lucubrationes, quas in hoc opus verè aureum congessit. *Petr. Morellus* in Epist. ad *Ioann. Sanctandreatem*, quam *Nicetæ Thesauro* præmis.

Historiarum libros 21. vertit *Hieronymus Wolphius*, ediditque *Basileæ*, Anno 1557. dein *Genevæ* prodiit, Anno 1593. & Anno 1647. Opus hoc insertum est *Bibliotheca Byzantinæ*.

Nicetæ Thesaurus Fidei Orthodoxæ prodiit *Græcè & Latinè*, interprete *Petro Morello Turonensi*, in Bibliothecâ *Patrum* Magnâ, tomo 12. *Parisiis* 1644. in fol. ibid. 1654. folio.

RODERICUS XIMENIUS.

NAvarrus fuit. Anno *Domini* 1208. factus est Archiepiscopus *Toletanus*. Inde *Rodericus Toletanus* multis audit. Obiit anno 1245. Clar. An. D. MCCVIII.

Multum gloriæ comparavit libris 9. de rebus *Hispaniæ*; quas exorditur ab *Herculis* in eas terras adventu; ac perducit usque ad tempora *Ferdinandi* III. Id brevi, sed suavi eloquio facere, sententia est *Roderici Sanctii*, Episcopi *Palentini*. *Voss.* de Hist. Lat.

Martinus Præsul *Toletanus* obiit. Successit *Rodericus Semenus* domo *Vasco*. Hominem externum, spectatæ vitæ probitas eruditioque, ut ea erant tempora, singularis ad eum honoris gradum provexit. *Ioan. Mariana* l. 11. de reb. *Hispan.* c. 21.

Rodericus Ximenius, Archiepiscopus *Toletanus*, domo *Navarrâ*, literarum humaniorum, potissimùm verò antiquarum recentiorumque Historiarum longè peritissimus. Multum huic, ut & *Lucæ Tudensi* Episcopo, meritò omnes debent, quòd res præclarè gestas situ ac squalore obsitas, peneque sepultas ab interitu vindicarit ad posterosque transmiserit. Plurimarum hic rerum historias libris 9. itemque *Gothorum*, atque *Hunnorum* res gestas est complexus, resque quibus & ipse interfuit, memoriæ fideliter mandavit. *Andr. Schott.* in *Hispan.* Biblioth.

Hispania (*Roderico Ximenio*) summum beneficium debet, quòd res à suorum temporum memoriâ, propter vetustatem abolitas atque remotas insigni opere posteris tradidit. Verè is *Hispanos*, *Hispaniâ* in terrâ peregrinantes errantesque, quod de *M. Varrone Cicero* commemorat, tanquam hospites, quasi do-

mum deduxit: *Hieron. Surita* l.2. rerum ab *Aragon.* Reg. gestarum.

Joannes, Gerundensis Episcopus, sic censet initio *Paralipomenorum*: In rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompeium, Orosium* & *Isidorum Hispalensem*: tolerabilem *Rodericum Toletanum*: cæteros omnia contexere.

Lambertum etiam *Schafnaburgensem* haud planè contemno in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum* in *Hispanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo. *Lips.* in Not. ad l.1. Politic. c.9.

Anno millesimo ducentesimo decimo quinto, peregrinatione suscepta, *Rodericus* noster *Romam* abiit; & Patrum Concilio, quod mense Novembri inchoatum est in templo *Lateranensi*, interfuit. In eo conventu orationem ad Patres habuit, *Latinâ* quidem linguâ conceptam, cæterùm aliarum linguarum, quarum expers non erat, *Italicæ, Germanicæ, Anglicæ, Gallicæ*, floribus ornatam, sententiisque distinctam: ut miraculi instar Patribus esset, tantam *Hispanum* hominum linguarum facultatem assecutum esse, quantum ab *Apostolorum* ætate ulli homini negabant contigisse. *Aub. Miræus* de Script. Eccles.

Andreas Schottus in Notis ad illum, *Epitaphium* ejus annotat, unde sæculi ruditatem agnoscas: *Mater Navarra, Nutrix Castella, Schola Parisius, Sedes Toletum, Hortus Mausoleum, Requies Cœlum.*

Semper in *Hispaniâ* vivet Auctoritas *Roderici*, memoria vigebit, cujus defuncti manibus in pluribus maximi Templi *Toletani* Sacellis ad hanc diem parentatur, aliquot Sacerdotiis ejus jussu atque impensâ, eam ob causam constitutis. *Casimir. Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Extant de *rebus Hispaniæ* libri 9. item *Historia Ostragothorum, Arabum*, &c. *Hispaniæ illustratæ* Tom. 2.

FRANCISCUS ACCURSIUS.

Clar. A. D. MCCXXIII. FLorentinus, Jurisconsultus celeberrimus, mortuus est *Bononiæ* anno 1229. Juxta quosdam, Anno ætatis 37. demùm Legum studio vacare cœpit, & nihilominus summus Jurisconsultus evasit. Is primus Jus Glossis illustrare ausus est. *Guid. Panciroll.* & *Konig* in Bibl.

Vir magni ingenii, & singularis industriæ, dicitur *Boxhornio* Monumentis Illustr. Vir.

Franciscus Accursius Florentinus, ferè quadragenarius, ad Jus Civile accessit, sub *Arone* & *Odofredo*, in quo tantum profecit, ut Magistros longè superaret, relictaque professione Juris publicâ in solitudinem se recepit, in quâ per septennium scripsit Glossas in *Pandectas* & *Novellas*; & per aliud biennium in *Codicem*, ut ipse de se testatur, in quibus mirâ brevitate Leges omnes similes addit, dissentientes conciliat, & ex iis tantam industriæ, judicii, memoriæque famam est assecutus, ut nemo post eum Juri Glossas adjicere tentaverit & Interpretes post eum ex ejus admiratione, parem operam in ejus Glossis explicandis ac in verbis legum impenderint, quod sanè in iis meritò reprehendendum est; adeoque cum insecuti aliam viam docendi Juris per *Commentarios* prolixos inierunt, contra *Justiniani* sanctionem

Sanctionem prohibentis *Commentarios* legibus suis ascribi. *Arth.Duck* de Usu & Authoritate Jur.Civ.Rom.l.1.c.5.

Tanta est *Accursii* Authoritas, ut ex ejus sententiâ causa judicanda sit, quoties insignis aliquis Interpres ei adhæreat. *Idem* l.1.c.8.sect. 6.

Accursium verò omnibus Interpretibus *Græcis* & *Latinis* anteponit *Cujacius*, à quo quicquid *Bartolus* aliique aberraverint somnia appellat. Vide *Cujac.* l. 12. observat. 16.

Accursius noster, vir planè talis, ut eum, si cùm Latialis phrasis, tum præcipuè Antiquitatis magis fuisset peritus, omnibus tam Græcis quàm Latinis Interpretibus Juris, si mei arbitrii res foret, anteponere non dubitem. Sed hoc lumine destitutus, mirum quàm ille sæpiùs, quasi in *Cimmerios* delatus esset, cæcutiat, quàm frequenter ludos faciat equite adeo non plaudente, ut adolescentulis etiam sese ridendum præbeat. *Joan. Bernart.* de Utilitat. Legend. Hist.l.1.p.3.

Magna deliria delitavit magnus ille *Accursius*, non in expositione alicujus loci, sed totius tituli, *De Origine Iuris.* profectò quotiescunque lego, in somniantis hominis commento videor versari, non vigilantis Commentario. *Idem* l.2.p.141.

Inter antiquos Interpretes *Accursius* & *Bartolus* principatum tenent, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cum nossent, quantùm in illâ barbarie, & Codicum depravatione nosse poterant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt. Quod non tam eis, quàm sæculo illi tribuendum, quô linguæ, & bonæ literæ prorsus jacebant. *Roland. Mares.* Epist.l.1.p.146.

Accursius Natione *Italus*, ex *Florentiâ* Civitate oriundus, auditor quondam & discipulus *Azonis*, vir in utroque Jure peritissimus, atque in cæteris sæcularium litterarum disciplinis non infimè doctus, ingenio subtilis & clarus eloquio, cujus quanta sit hoc tempore apud Legum professores auctoritas, nemo est vel modicè doctus qui nesciat. Scripsit multa præclara opuscula, & primus totum jus Civile glossavit. *Trithem.*

Tantæ auctoritatis fuit, ut omnibus *Interpretibus* auctoritate præstet, quippe quem *Advocatorum Idolum* appellare *Cinus* non dubitavit. *Guid. Panzirol.* de Clar. Leg. Interpret.l.2.c.29.

Non levi honore prosequendus, si ejus temporum incommoda spectes. *Lel. Taurell.in Tr.de Milit. ex casu*, ubi & Budæum *Accursio* implacabilem dicit.

Glossatorum veterum coryphæus, homo ingenii prorsus stupendi, qui in tantis disciplinarum tenebris ipsam disciplinarum disciplinam accuratissimè intellexit. *Casp. Barth.* ad *Claudian.* lib.1. in *Ruffin.* pag.1201.

Ridicula est *Accursii* gloriatio (*in Gl. ad l.10, sect. 2. ff. de 1. & 1.*) nihil opus esse Theologiæ studio, ad cognoscenda divina, ut quæ ex legum Romanarum libris affatim queat peti. *Conring.* de civ. prud. cap.3.

Doceo Juris Civilis integrum, quem vocant, textum, omissis *Accursii* deliramentis omnibus, &c. *Brassican. inter Epistol. Hel. Eob. Hessi pag.* 32.

Apollini cum *Accursio* ne tantillum quidem convenit. *Ibid.* pag. 35.

Accursius

Accursius est Jurisconsultus vel quum interpretatur, *que*, id est, *&* : *ait*, id est, *dixit*: *seu*, id est, *aut*. Diligens & accuratus Historicus, vel quum de Origine 12. tabularum lepidam fabellam comminiscitur, aut de adoptione *Germanici Cæsaris*. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art l. 1.

Extant *Accursii* Glossæ ad *Iustiniani* Institutiones, *Lugd.* 1607: 8°.

Extat Commentarius ad Corpus Juris Civilis, cum super commentario *Gothofredi*, *Aureliæ* 1625.

ROBERTUS GROSTEST.

Clar. An. D. MCCXXXV.

LIncolniensis Episcopus. Quidam eum *Testam Grossam*: alii *Robertum Capitonem* vocant: Infimis in *Angliâ* parentibus natus in comitatu *Suffolcensi*, Diœcesis *Norvvicensis*. Vir crassi quidem capitis, sed subtilis ingenii, magni cerebri, majoris judicii. Posteaquam humaniores literas & omnes ingenuas Artes cum Principiis Philosophiæ percepisset in Patriâ, secundùm morem qui tum apud *Anglos* inoleverat, ad perdiscendas linguas & altiora studia capessenda, regiones exteras petiit. Et cùm jam in *Galliis* diù studuisset, & in literis uberes progressus fecisset, reversus in *Angliam*, *Oxoniæ* supremam in *Sacrâ Theologiâ* lauream accepit. Nec immeritò. Erat enim *Latinè*, *Græce* & *Hebraice* insigniter eruditus, Philosophorum etiam & Theologorum sui temporis facile princeps; denique, ut quidam scribit, in septem Artibus liberalibus vir præstantissimus, & verè Monacha. Ad quam eminentem doctrinam accessit pietas, modestia, prudentia, sobrietas, temperantia, omnesque virtutes quæ viros magnos & decent & faciunt. Quorum omnium intuitu, accedente *Sacerdotali* ordine, primùm ad *Archidiaconatum Leicestrensem*, deinde ad Episcopatum *Lincolniensem* assumptus est. *Ioan. Pitsæus.*

Ipsis temporibus Episcopus *Lincolniensis*, *Robertus*, vir in *Latino* & *Græco* peritissimus, *Testamenta* XII. *Patriarcharum* de *Græco* fideli Interpretatione transtulit in *Latinum*. Quæ per multa tempora incognita ac abscondita fuerant per invidiam *Iudæorum*, propter Prophetias de *Salvatore* in eis contentas. Sed *Græci*, omnium Scriptorum diligentissimi Investigatores, primùm in notitiam illius Scripti devenientes, illud de *Hebræo* in *Græcum* transtulerunt, & penes se usque in nostra tempora reservarunt. Nec tempore B. *Hieronymi* vel alicujus S. *Interpretis* ad notitiam *Christianorum*, machinante *Iudæorum* antiquorum malitiâ, potuit quomodolibet pervenire. Illum igitur gloriosum *Tractatum* ad robur fidei *Christianæ*, & ad majorem *Iudæorum* confusionem, transtulit plenè & evidenter *Episcopus* memoratus de *Græco*, verbo ad verbum, in *Latinum*, coadjuvante Magistro *Nicolao Græco*, clerico Abbatis S. *Albani*. *Matth. Paris* in vitâ *Henr.* Tertii.

Hoc anno 1253. obiit S. *Robertus* dictus *Grostest* Episcopus *Lincolniensis* 7. Idus Octobris. Qui in cunctis liberalibus Artibus excellenter erat eruditus, præcipuè in *Logicâ* & *Astrologiâ* plurima commentatus est. Ad *Innocentium Papam* misit Epistolam satis tonantem, pro eo, quòd *Ecclesias Anglicanas* indebitis, & insolitis exactionibus gravare videretur, & quia *Nepotulo* suo puero *Papa* contulisset

Canonicatum

Canonicatum cum proximâ *Prebenda* vacaturâ, in Ecclesiâ *Lincolniensi*; Quem tamen *Robertus* admittere noluit, rescribens *Papa*, se nec velle, nec debere tales ad *Curas Animarum* admittere, qui se nescirent, nec possint regere: Quâ de causâ ad *Curiam* vocatus, & excommunicatus, appellavit à *Curia Innocentii* ad *Tribunal Christi*, unde contigit, ut post *biennium* mortis *Roberti* apparuit *Papa* noctu quiescenti, quidam Episcopus Pontificalibus indutus; sic inquiens, *Surge, Miser, & veni ad judicium*; & statim cum baculo pastorali pupugit *Papam* in latere sinistro, usque ad Cor. Unde & lectisternium *Papa* inventum est mane sanguinolentum; & ipse defunctus. Hâc de causâ, quamvis *Robertus* perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus à *Curia Canonizari*. *Henr.* de *Knyghton*, de *Event. Angl.* in *Henrico* III. ad ann. 1253.

Hugo Wallis vitam produxit ad Annum *Christi* 1235 Quô *Robertus Grostedius* (quem *Capitonem* appellare *Latinè* possumus) illi surrogatus, qui licet esset *Capite*, non tamen fuit *Capitosus*; id est, duro & obtuso, sed acri, acuto, & subtili ingenio. Quanquam in nonnullis visus & quibusdam *Capito* fuisse, suoque nomini respondere; qui eum ut hominem nonnunquam duræ, præfractæ, & præcipitis sententiæ notarunt. Quod tamen (si aliquid id genus in eo fuit) zeli in res honestas omnes magnitudo, & sincera vitæ inculpatæ integritas, (quam nec adversarii inficiari poterant) obruere facilè visa est. *Nic. Harpsfeld.* Hist. Anglic. sæc. 13.

Rupertus Lincolniensis, cognomento *Grossa Testa*, inter Philosophos & Theologos sui sæculi primum locum adeptus est. Ingenii acumine subtilissimus, eloquio brevissimus, & sententiarum pondere copiosissimus. *Sixt. Senens.* Bibl. sanct. l. 4.

Robertus Grostest, vir in literis & linguis, supra quam credi potest in illa ætate eruditus, terrificus *Papa* redargutor, *Regis* sui monitor & veritatis amator. *Camden.* in *Britan.*

Vir planè erat, (ut pietatem, vitæ sanctimoniam, reliquasque virtutes Christiano Præsule dignas prætermittam) ingentis animi, acris ingenii, in re literariâ, quantum ea ferebant tempora, ad summum penè apicem evectus, totum encyclopædiæ circulum emensus in literis sacris pariter ac prophanis, in linguarum Hebrææ, Græcæ, Latinæ scientiâ, in Astronomiâ, & Universâ Philosophiâ adeo supra communem Doctorum sortem eruditus, ut artis Magicæ, & execrandi cum cacodæmone consortii apud sciolorum vulgus reus peageretur: quod in tam rudi barbaroque sæculo minime mirandum est. *Franc. Godvvin* de Præsul. Angliæ in Episc. Lincolniens. pag. 348.

Robertus Capito, Anglicè Grostheads, Gallicè *Grosse teste*, præstantissimus sæculi sui *Theologus* ac nobilis Scriptor, dudum in *Academia Parisiensi* operam literis dedit, in quâ insignis *Philosophus* ac *Theologus* extitit. Scripsit plurima *Robertus*, quorum pauca satis in Comparatione MSS. restantium in Bibliothecis *Anglicis* impressa sunt. Obiit *Robertus Capito* anno 1253. in nocte Sancti *Dionysii* apud *Bugedonum* Manerium suum. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellar.*

Scripsit non pauciores quàm trecentos Tractatus, quorum plerique omnes

Fff extant

extant Manuscripti in Bibliotheca *VVestmonasteriensi*, quosque Doctor *VVilliel-mus* ejus in Sede *Lincolniensi* successor, Tribus voluminibus in *Folio* evulgare in animum induxerat, nisi nupera turbida tempora ab incœpto ipsum deterruissent. Ista nimirum *Civilia* nostra *Bella* non modò *Legionibus Mendacium Libellorum* nos repleverunt, sed etiam tantis Veritatis Thesauris nos defraudarunt quantis omnem Posteritatem ditassent Præclari hujus Viri opera. *Thom. Fuller*. Libro de reb præclaris *Angliæ*.

Extat ejus commentarius in Libros Posteriorum *Aristotelis*, editus *Venetiis*, anno 1504. & 1537. ibid. ex editione *Pamphili Montis*.

Extat *Compendium Sphæræ Mundi*, *Venetiis*, anno 1508.

Extant Opuscula plura *Venetiis* edita anno 1514.

MATTHÆUS PARIS, sive PARISIUS.

Clar. An D. MCCXL.

ANglus, Sancti *Albani* Monachus, Ordinis *Benedictini*, claruit anno 1240. obiit anno 1259. vel sequenti. Extat *Historia Angliæ*, vitæ duorum *Offarum*, Regum *Merciorum*; & XXIII. *Abbatum* S. *Albani*, unà cum additamentis & *Glossario VVill. VVatsii*, *Lond*. 1640. & secundâ vice 1684. fol. prior verò editio non parum præstat. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccl.

Parisiorum cognomen, olim apud *Anglos* erat, quemadmodum & nunc celebre. Nisi quis sentiat illum à vulgo *Parisiensem* nominatum, quòd aliquando *Lutetiæ Parisiorum* studuerit: Sed in hac re utpote incertâ nihil volo statuere. *Joan. Leland*. Tom. 4. Collectaneorum.

Matthæus Paris, sive *Parisius* (familiæ id cognomentum est) patriâ *Anglus*, cœnobii *Albanensis* Monachus, congregationis *Cluniacensis*, cùm aliquantò antè, tum in primis in pretio erat post 1245. usque ad annum 1259. quo migravit è vitâ. Hic ab oblivione nomen suum abundè vindicavit historiâ majori: quam ferè omnes censent fuisse olim bipartitam. Prior pars, ut aiunt, ab *Adamo* erat, usque ad *Guilielmum*, *Normanniæ* ducem, *Angliæ* regem, cognomine *Conquæstorem*. Addunt, eandem extare in Bibliothecâ *Sidneiana*. Verum pars ista, utrùm fuerit *Matthæi Paris*, an alterius, viderint, qui viderunt. Altera autem pars, quam hujus esse *Matthæi*, certò constat, *Cantabrigiæ* adservatur in Collegio S. *Benedicti*: uti & in Bibliothecâ Baronius de *Lumleio*: ac primùm *Londini*, post *Tiguri*, typis divulgata fuit: atque id fide bonâ, ut MSSi. quos dixi, codices cuivis fidem fecerint. Quanquam scrupulum injicere videatur *Bryanus Tvvynus* L. 3. de Antiquit. Acad. *Oxon*. ubi aliquot sibi locos in editione hujus *Matthæi* à *Matthæo Cantuariensi*, viro non Doctrinæ minoris, quàm dignitatis, procuratâ, plurimùm suspectos esse ait: nec statuere aliquid de illis velle, priusquam secundùm optimorum exemplarium Manuscriptorum fidem eos examinaverit. *Voss.* de Hist. Lat.

Virtutis & doctrinæ titulis *Principibus* & Proceribus *Regni*, ipsique *Regi Henrico* tertio mirè charus erat. Rex cum ad maximas quasque solennitates, quæ in *Aula* frequenter habebantur, advocavit, ut omnia præsens oculis contem-plaretur,

plaretur, & posteà securiùs, atque fideliùs scriptis mandaret singula. Erat enim ad *Historias* scribendas ingenio satis accommodato. Quo nomine à suis multùm laudatur, & inter sui *Cœnobii* Benefactores non ultimo loco numeratur: Sanè in ejus *Scriptis* immensos labores & incredibilem sedulitatem videre est, quibus etiam accedunt ingenium & judicium. *Ioan. Pitsaus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Ob eximias corporis, & animi dotes, multis erat acceptus, *Regi Henrico* præcipuè, qui jussit ut sui temporis gesta conscriberet, quod & fecit. In quibus quorundam *Romanorum* Pontificum avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, impudentias, tyrannides, & artes pessimas ita depinxit, ut nullus unquam *Apelles* melius. *Ioan. Balaus.*

Matthaus Parisius, vir imprimis eruditus fuit, qui & singulari fide & dexteritate *Historiam Anglorum* conscripsit. *Magdeburg. Centuriator.*

Vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Williel-mum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus, & *Romanæ Sedis* acerrimus defensor. *Isaac. Casaub.* Epist. 624. p. 741.

Quô nemo vixit unquam neque *Papismi* superstitionibus addictior, neque rapinarum horribilium, quas *Papa* in *Anglia* exercuerunt, fidelior testis & expositor. *Idem* in Prolegom. ad Exercitat. suas *Baron.*

Matthaus Parisiensis Historiam *Anglicam* scripsit, industriè & inquisitè, si non eleganter aut scitè. Sed multa in eo bona & libera judicia: mireris si legas. *Lips.* in Epist. 83. ad Woverium Cent. 5. *Miscell.*

Legi multa in vestro Monacho *Matthao Paris*, qui quamvis sæpenumero sit ineptus, tamen aliud agens pulchrè depingit tyrannidem, quam *Pontifices Romani* in *Principes* illius ætatis exercuerunt. Non minus superbè vobis tunc imperabant, nec minus avarè vos compilabant, quàm si ab ipsis bello subacti fuissetis. *Hubert. Languetus* in Epist. 18. ad D. *Phil. Sydnæum.*

De hoc *auctore* tale est judicium *Baronii* ad Annum 996. Quàm fuerit animo infensissimo (inquit) in *Apostolicam* Sedem, quivis facilè potest intelligere: nisi probra illa fuerint additamenta ejus, qui edidit. Quæ si quis demat, *aureum* sanè dixeris *Commentarium*: utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, egregiè contextum, & coagmentatum inveniatur.

Magnâ prudentiâ & usu rerum prævalens Scriptor Anglicus. *Conring.* lib. 1. de F. 1. cap. 10

Majorem ævô illo prudentiam observare est in *Matth. Parisii* Anglicanarum rerum historiâ. *Conring.* de Civ. prud. cap. 14.

Monachus Benedictinus, Auctor summâ fide & diligentiâ. *Pet. Molinæus* cap. 5. de Monarch. Pontif. &c. p. 75.

VINCENTIUS, vulgo BELLOVACENSIS.

BUrgundus, Episcopus (ut volunt nonnulli) *Bellovacensis*, claruit anno 1244. obiit anno 1256. vel, ut alii, rectiùs forsan, 1264. *Gul. Cave.* Clar. A. D. MCCXLIV.

Hic temporibus Papæ *Innocentii* IV. longè latéque nomen suum diffundebat—*Vincentius* hic, sumptus suppeditante *Francorum* Rege, B. *Ludovico*, speculum quadruplex concinnavit. *Doctrinale*, quod de omnibus Scientiis tractat, à Grammaticâ ordiens, ac in Theologiâ desinens: *Historiale*, quod Historias complectitur, ab Orbe condito usque ad annum 1244. *Naturale*, quod est de naturâ rerum, situ locorum, & ratione Temporum: *Morale*, quod est de Affectibus, de Lege & Gratiâ, & de Virtutibus ac Vitiis. *Voss.* de Hist. Lat.

Vincentius Gallus Natione *Burgundus*, Ordinis *Prædicatorum*, dictus *Belvacensis*, vir in divinis *Scripturis* studiosus, & exercitatus, ac *Veterum* lectione dives, ingenio subtilis, & sermone compositus; tantum literis studium adhibuit, ut nullis unquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum culturâ potuerit evocari, quin semper aut legeret, scriberet vel prædicaret. Tantus itaque fuit, ut post se necdum habuerit parem, si ardua quæ scripsit *Opuscula* ex multis laboriosè collecta æquâ lance cum cæteris ponderemus. *Trithem.*

Vincentius ejusdem *Ordinis* (*Fratrum Prædicatorum*) dicitur scripsisse quoddam *Opus* magni ingenii, & laboris, quod prætitulavit *Triplex Speculum*, *Historiale*, *Allegoricum*, & *Morale*. Ipsum *Historiale* non solùm per *Sanctarum Scripturarum* seriem; sed etiam per *Secularium Historiarum* ordinem, usque ad sua deducens tempora, multaque hinc inde inserens studiosis lectoribus profutura. *Henricus* à *Gandavo* c. 42. Catal.

Vincentius Belvacensis, vir omniscius, ac plurimæ lectionis, ut ex ejus quadruplici *Speculo* constat. *Ioan.* Card. *Bona.*

Qui longè latéque nomen suum diffudit vasto illo & laborioso opere quadruplicis *Speculi*. *Quenstedt.*

Vincentium Belvacensem virum laboriosissimæ diligentiæ appellat *Spondan.* ad annum 1248.

Vincentius Bellovacensis Episcopus, primus è luto aliquantulum emersit. Fuit ille ordinis Dominicani, natione *Burgundus*. Ejus extant quatuor *Specula*, viz. *Doctrinale*, *Naturale*, *Morale*, & *Historiale*. Vasti illi libri sunt, & non contemnendâ diligentia congesti; sed ubique perlucet istius seculi ruditas—Ejus in Historiâ non magna fides est; nota enim est *Monachorum* in illo genere industria. Est tamen nonnunquam, ubi in sterquiliniô hôc auri aliquid apparet. Habuere illi nonnunquam libros, aut descripsere, qui ad nostras manus non pervenerunt. In *Speculo Morali* habentur omnes illæ Materiæ, quæ ad Philosophiam moralem & civilem spectant. Variæ Quæstiones circa hoc negotium, quasi per lancem saturam, è Scholasticis congestæ, aliquo tamen ordine: Sed de omnibus illis libris hoc pronunciandum, quod *Horatius* de cujusdam Poëtæ carminibus:

Cùm flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

Profuerunt tamen hi labores illis, qui postea libros ejus generis ediderunt. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 242, 243.

Vincentii

Vincentii Speculum Historiale multa continet alibi nusquam obvia: Prima ejus Impressio posteriore præstantior est; quia in *Venetâ* plurima demta sunt atque immutata. *Scaligerana 2.*

Trithemius in prædicandis *Vincentii* laudibus fortasse nimius, cum ait post se nondum habuisse parem. —— expectabit hic fortasse Lector, ut vexatam toties ab eruditis controversiam, ipse quoque pertractem, an à *Vincentio Bellovacensi* S. *Thomas* an viceversâ à S. *Thomâ Vincentius* Quæstiones de moribus, quæ in primâ ac secundâ secundæ, & in *Speculo Morali* agitantur, mutuatus sit. Ego sanè nullus dubito, quin ex *Angelici Doctoris* fontibus sua hauserit *Vincentius*. *Phil. Labbe* de Scriptor. Ecclesiast.

Magnam *Historici* sui *Speculi* partem ex *Gulielmo Malmesburiensi* exscripsit *Vincentius Bellovacensis*. *Voss.* de Hist. Lat.

Ergo *Vincentium Plagii* damnabimus? Ne hoc quidem. *Plagii* enim culpa solet ex eo depelli, quia ipse in Operis totius prologo apertè se profiteatur non *tractatorem*, sed *excerptorem*. Quam excusationem & nos utcunque admittimus. *Thomas.* de Plag. sect. 562, 575.

Vincentius Bellovacensis, usque ad Ann. Christ. 1244. deduxit *Speculum Historiale*, in quo multæ nugæ. *Io. Henr. Boecler.* in Dissert. de utilit. capiend. ex compos. *Hist. Univers.*

Extat *Speculum Quadruplex Venetiis* 1591. *Basileæ* 1481. *Duaci* 1624. in fol.

S. THOMAS AQUINAS.

Theologorum *Aquila*, & verè Doctor *Angelicus*, vitâ, doctrinâ ac miraculis Illustrissimus, natus è nobili comitum *Aquinatum* stirpe anno 1224. in castro *Latii Aquino*, ingressus est Ordinem Sancti *Dominici*, missusque *Parisios* & *Coloniam* Philosophicis Theologicisque studiis operam dedit, Magistris præstantibus usus *Alexandro de Hales Anglo*, & *Alberto* Magno *Suevo*. Inde ipse eadem die cum Sancto *Bonaventurâ* anno 1255. creatus in facultate *Parisiensi* Doctor Theologus & ibidem per plures annos easdem disciplinas professus, scriptis in *Aristotelem*, *Scripturam Sacram*, ac *Theologica Dogmata* quamplurimis doctissimisque voluminibus, sanctissimè obiit die 7. Martii Ann. Christ. 1274. ætatis 50. in Cœnobio *Fossenovæ* Ordinis *Cisterciensis* prope *Amasenum Campaniæ* fluvium, cùm evocatus à *Gregorio X. Romano* Pontifice ad Concilium *Lugdunense* II. iter in *Galliam* meditaretur. Sanctorum Catalogo adscriptus est die 18. Julii anno 1523. à *Joanne* Papa XXII. ejusque corpus *Urbano* VI. *Romano* Pontifice anno 1368. *Tolosam delatum*. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MCCLV.

Thomas Aquinas ordinis *Predicatorum*, ex illustri Comitum *Aquini* familiâ, in finibus *Campaniæ* splendidissimis parentibus ortus, *Alberti Ratisponensis* Archiepiscopi doctoris cognomento *Magni* major ipse discipulus, maximo & altissimo ingenio vir, cui ad plenam absolutamque totius tam divinæ quàm humanæ eruditionis gloriam, solus defuit linguarum & eloquentiæ usus, quem eruditi illius seculi, utpote sublimioribus studiis intenti, neglexere: Theologo-

rum fuit, ac Philoſophorum omnium, quos in hanc uſque diem Scholaſticorum Academia protulit, ſine ullâ controverſiâ princeps quippe qui primus omnium *Latinorum* Philoſophorum non minus incredibili, quàm felici uſu omnem *Ariſtotelis* Philoſophiam Commentariis lucidiſſimis illuſtravit. In ſacris verò ſincerioris Theologiæ ſtudiis ita ſapientiſſimo *Auguſtino* proximus inceſſit, atque ita mentem ejus, & omnes reconditos ſenſus introſpexit, exhauſitque, ut juxta *Pythagoræ* μετεμψύχωσιν communi doctiſſimorum omnium adagio jactatum ſit, *Auguſtini* animam migraſſe in *Thom.* In Scholaſticis quoque myſticæ Theologiæ diſputationibus ita cæteris Academiarum ducibus antecelluit, ut univerſali ſcholarum omnium conſenſu receptum ſit, *Thomam*, Scholaſticæ Theologiæ inſtauratorem, quatuor inter ſe implacabiliter pugnantia indiſſolubili pacis fœdere conjunxiſſe, videlicet *Copiam, Brevitatem, Facilitatem*, & *Securitatem*; quas nulli unquam literarum profeſſori vel ante, vel poſt eum contigit ſimul potuiſſe connectere. *Sixt. Senenſ.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Thomas Aquinas Theologiam omnem in eum deduxit ordinem, eâ perfudit luce, iis locupletavit incrementis, ut univerſa poſteritas illi quàm plurimùm debeat. Compendio utendum eſt in hujus viri elogiis, alioqui ea ad diei finem non finiemus. *Aquinas* ſapientiæ ac ſanctitatis magnum jubar, tametſi opem divinam ſuis ſcriptionibus faventem habuerit, humanam tamen induſtriam in ſe deſiderari neutiquam paſſus eſt. Legit plurima, & excerpſit. Conſidera ſeptemdecim tomos editionis *Romanæ*, quos *Thomas* poſteris reliquit: imò vel tres ſolùm Tomos inſpice, decimum, undecimum, duodecimum, quibus tres partes ſummæ Theologiæ complexus eſt. Quanta, *Deus*! in his ſcriptis, quàm varia, quàm ſublimis eruditio, quot à priſcis Patribus aliiſque Scriptoribus teſtimonia? Hæc profecto Notas & excerpta poſtulant quàm maximè. Itaque non ſolùm innumera legit beatus *Thomas*, ſed & excerpſit, & ſua fecit. *Drexel.* in *Aurifodin.* c. 7.

Thomæ quidem *Aquinati*, qui ſummâ vi ingenii, & ſingulari doctrinâ præditus fuit, quòd linguas, politioreſque literas ignoraverit, condonandum eſt, & illius ſeculi, quod profunda *Barbaries* occupaverat, infelicitati tribuendum. *Roland. Mareſ.* l. 2. Epiſt. Ep. 41.

Thomas Aquinas, vir non ſuo tantùm ſeculo magnus: Nam meo quidem animo nullus recentium Theologorum, cui par ſit diligentia, cui ſanius ingenium, cui ſolidior eruditio, planéque dignus erat, cui linguarum quoque peritia, reliquaque bonarum literarum ſupellex contingeret, qui iis quæ per eam tempeſtatem dabantur, tam dextrè ſit uſus. *Eraſm.* in 1. *Rom.* p. 144.

In eo culpandus maximè *Thomas* eſt, quòd non tantùm Philoſophica principia, ſed etiam Philoſophorum verba & Placita ad concluſiones Theologicas audacter applicat, quod vel ipſi *Pariſienſes* Magiſtri in illo improbant. *Quenſtedt.* de Vir. Illuſtr. p. 389.

Scriptor de Scholâ omnium ſaniſſimus ac minime ineptus. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 5.

Thomas nimis est *Aristotelicus*, & res omnem naturæ vim, captumque excedentes cogit naturalibus parere legibus. *Lud. Viv.* in *Augustin.* lib. XI. de Civ. Dei, c. 34.

Papistarum *Homerus* vocatur *Raynoldo*.

Illum imprimis *Papistæ* ob suam quandam sanctitatem & eruditionem, venerantur & prædicant. *Illyric.* Catal. Test. Verit.

Dici potest quòd Scholasticæ Philosophiæ subtilitas, in scientias ferè omnes illo tempore introducta, Scripturarum studio non parvum attulerit detrimentum. Sunt tamen Theologi quidam, & inter alios D. *Thomas* & *Thomas* quidam *Anglicus*, cujus opera quædam in Scripturam authores confuderunt cum operibus S. Thomæ, qui soliditate & judicio suis in Biblia Commentariis admodum pollent. Sed præclara illa Ingenia inauspicatò nati sunt temporibus illis quibus ferè nulla Humaniorum literarum notitia fuit, Jes. *Rich. Simon.* Histor. Critic. V. T. l. 3. cap. 10.

Thomas Aquinas Dominicanus, fuit doctus, ingenio utcumque tardus. Scaligerana 2.

Ejus *Lectiones Ethicæ* Opus auro contra æstimandum, & quô vix ullum (si paucas hallucinationes circa nomina propria & derivationes Græcarum vocum excipias) hoc tempore absolutius extare nobis persuademus. *Henr. Jul. Scheurl.* Bibliogr. *Moral.* Impress. in 8°. *Helmstad.* 1686.

Lutulentiùs fluunt, & *Romanas* aures neglectâ dictione radunt; viri duo præclarissimi, *Divus Thomas* & *Ægidius Romanus*, in operibus quæ de *Regimine Principum* nobis reliquerunt. Sed in illis tamen minimè, ut erat sæculi fatum, somniorum monstra aut nebulas pictas sequuti sunt. Imò lectionis diuturnâ ac sedulâ meditatione, ingenii rerum optimarum & politicarum copiâ luxuriantis argumentum exhibuere; quo in concipiendo, non magis indulserunt *Genio* potenti, & ad grandia quæque & difficillima nato, quàm *Principum* Imperio. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Ut, quod sentio, dicam, is ferè fuit mos *Antiquitatis* eruditæ, ut librorum locorumve citationes prætermiserint, quod & in Scriptis B. *Thomæ Aquinatis*, qui *Vitriaco* nostro posterior fuit, videre licet bene oculatis. Quamvis enim eos, à quibus aliquid promit, sæpe laudat *Auctores*; multa tamen in *Argumentorum* solutionibus aliisque locis effert non sua, sed aliunde sumpta, suppressis *Auctorum* nominibus. *Franc. Moschus* præf. ad Lect. Hist. Orient. & Occident. de *Jac. Vitriaco*.

Franciscus Garcia tradidit, *Moralia Aquinatem* sua, quæ in illius summâ *Theologiæ* habentur, ex *Vincentio Bellovacensi* accepisse, hoc est, tantùm non integrum *Vincentii Speculum Morale* sibi sumpsisse. Verùm probabilius est, *Vincentium* è *Thomâ*, è quo alia multa in *Speculo Naturali* nominatim transcribit, quàm hunc ex illo hausisse, licèt, in quo *Garcia* quærit suæ causæ robur, annis aliquot ante *Thomam* obierit *Vincentius*. Nam hunc, si ipse *Speculi Moralis* autor est, à vivo, quibus uteretur, accepisse dicemus, præsertim cum per quindecim annos integros ante obitum *Vincentii Thomas* primariam *Cathedram* rexerit

Parisiis. *Bellarminus* certe negat ullo modo credibile esse, sanctum *Thomam* *summæ* suæ partem secundam, eamque nobilissimam ex alio hausisse. *Thomas*. de Plagio, sect. 560, 561.

Librum de *Regimine Principum* genuinum esse negat *Bellarminus*.

Iste auctor stylum habet à stylo Sancti *Thomæ* valdè diversum: hic enim pressè & breviter scribit, & multa paucis complectitur; ille contra verbis abundat, & pauca multis explicat. Adde, quod hic Auctor non pauca levia profert, de nominibus magistratuum libro 3. cap. 22. & lib. 4. cap. 26. quæ Sancto *Thomæ* nunquam excidissent, quæ causæ fortasse fuerunt, ut in editione *Lovaniensi* anni 1652. libri isti de *Regimine Principum* inter opuscula S. *Thomæ* adscripta non inveniantur. Adde ultimo, cùm Sanctus *Thomas* scripserit septem libros de *eruditione Principum*, planè utilissimos, qui habentur inter opuscula *Romæ* edita, non videbatur necessarium, ut scriberet etiam de regimine Principum. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Extant vita & opera ejus omnia 18. Tomis in fol. cum Commentariis partim *Thomæ de Vio Cajetani*, & partim *Francisci Ferrariensis*. *Venetiis*, 1594.

Sub ejus nomine circumfertur Opusculum de *Symbolo*, eruditum quidem & pium, sed non videtur esse *Thomæ Aquinatis*. *Erasm.*

Epitaphium S. *Thomæ Aquinatis*, in Monasterio *Fossanova* defuncti.

Occidit hìc Thomas, *lux ut foret amplior Orbi,*
Et candelabrum sic Nova Fossa *foret.*
Editus ardenti locus est, non fossa, lucernæ.
Hanc igitur Fossam *quis neget esse* Novam?

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

ALBERTUS MAGNUS.

Clar. A. D. MCCLX.

LAvingæ apud *Suevos* ex nobilissimâ *Dynastarum Bolstatensium* familiâ natus, in *Prædicatorum* ordinem adscriptus anno 1221, discipulos inter alios habuit S. *Thomam Aquinatem* & *Thomam Cantipratensem*. Dein creatus ab *Urbano* IV. Papâ, *Ratisbonensis* ad *Danubium* in *Germaniâ* Episcopus anno 1260. prioris otii studio & literarum amore dilectam sibi *Coloniam Agrippinam* rediit, ubi ætatis anno 87. (qui anno 1205. non 1193. natum volunt annos duntaxat 75. vixisse fatebuntur) *Christi* 1280. 15. Novembris obiit eruditione ac pietate præstantissimus, ibidemque sepultus est. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vir eruditionis admirandæ, quem divinarum rerum pauca, humanarum fortasse nulla latuerunt, sublimibus ingenii ac memoriæ viribus usque ad miraculum præstans, in divinis studiis longè eruditissimus, & Philosophorum omnium, quos vel ante, vel post eum universa *Germania* protulit, princeps: ob scientiarum ejus multitudinem, magnitudinemque, *Magni* cognomen, quod nulli

nulli unquam eruditorum contigit, ante mortem adeptus. *Sixt. Senens.* in Bibl. l. 4.

Non surrexit post eum (*Albertum*) vir similis ei, qui in omnibus literis, scientiis, & rebus, tam doctus, eruditus, & expertus fuerit. Quòd autem de *Necromantiâ* accusatur, injuriam patitur vir Deo dilectus. *Trithem.*

Albertus post *Aristotelem* & *Theophrastum* in Philosophiâ, & in eâ maximè, quæ rerum naturam scrutatur, & interpretatur, non habuisse creditur parem. *Quenstedt.* de Script. Illustr.—& Spondanus ad Annum 1259.

Primus *Latinorum*, inquiunt *Centuriatores Magdeburgenses*, quicquid in *Græcis*, *Latinis*, *Arabibus*, *Ebræis*, Philosophis egregium fuit, perscrutatus est *Albertus Magnus*.

Laudat *Albertum* impensissimè *Aventinus*: *Germanum* eum *Varronem* appellans, etiamque longè *Varrone* doctiorem asserens, quem nihil penitùs fugerit, omnia perfectè noverit, Naturæ secundùm *Aristotelem* verissimus Interpres extiterit; adeoque singula, quæ de omnibus scientiis & facultatibus scripsit, in suo genere absoluta esse, ac si uni duntaxat operam navasset, cætera ne attigisset quidem. *Ioan. Aventin.* l. 7. Annal.

Albertus ille *Magnus*, profundâ rerum omnium divinarum & humanarum contemplatione, & curiosâ latentium reconditarumque in naturâ potestatum indagine hoc consecutus est, ut verè magiæ ministerio, inferiora superiorum dotibus copulando, artemque ad naturæ commercium flectendo, stupenda sæpè miracula ediderit: à prophanis cæteroquin Diabolicæ magiæ imposturis alienissimus. *Thom. Lansius* in orat. pro *Germaniâ*.

Eodem verò propemodùm tempore, cùm exorta fuisset Scholastica docendi methodus, multi etiam hoc scribendi genere eosdem Ethicorum libros explicarunt, aut potiùs inquinarunt, ut libenter dicerem, si tres mihi ex ipsorum numero excipere liceat, omni laude ac commendatione majores, nempe *Albertum Magnum*, *Divum Thomam* & *Ægidium Romanum* qui minus paulò quàm cæteri inquinatè locuti sunt, judicio verò doctrinâ, subtilitate, adeò supra morem & fatum sui seculi excelluerunt, ut, si pauca demas ex *Alberti* libro de *Historiâ Animalium*, nihil unquam eos ineptè, nihil non doctè ac sapienter protulisse, unicuique in eorum lectione versato, manifestum esse possit. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Anno 1252. longè latéque radios sui nominis dispergebat *Albertus Magnus*, Episcopus *Ratisponensis*, nulli suo ævo doctrinâ secundus: qui emisit monumenta sui ingenii ac doctrinæ permulta. *Voss.* de Scient. Mathemat. p. 362.

Primus omnium de *Metallis* ac *Lapidibus* Philosophiam excolere cœpit ille ipse *Albertus Magnus* cujus hac de re præclarum opus magno judicio & pari experientiâ conscriptum extat. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in *Art. Med.* p. 164.

In dicendo *Goticum* sapit, & barbarum; oratione squarrosâ prorsùm, & illepidâ. Inter *Peripateticos* tamen nominis celeberrimi. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. Lect. Antiquarum c. 11.

Homo *Græcæ* doctrinæ ignarus, in multis hujus scientiæ videtur peccâsse *Albertus*. *Idem* in Var. Loc. Lect. Antiq.

Inscribuntur Libri duo, unus de *Mirabilibus*, & alter de *Secretis Mulierum* Magno *Alberto*. Sed uterque liber indignus est, qui tanto viro tribuatur: nam superstitiosa quædam continet, & multa vana. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Notam plerique *Magno* inusserunt *Alberto*, quod in libris de *Mirabilibus Mundi* plurima congerat, quæ vel doctissimorum captum effugiant. Ego verò multa reor opuscula præfulgidum tanti viri nomen ementiri, ad legentium gratiam, quæ nec somniavit *Albertus*; nimia quippe Scriptorum celsitudo & opinionum firmitas, in abditissimo rerum omnium examine, quam ab ineptis quorundam commentis, quæ illi vulgus adscribit, abhorreant, cuilibet, vel oscitanter legenti perspicuum sit. *Ioan. Imperial.* in Musæo Historico.

Is *Sectam Albertistarum* condidit, & *Aristotelis* Philosophiam S. Scripturæ æquiparavit. *Ferdinandus Castillus* & *Ant. Possevinus* memorant ipsum quinquennio ante mortem omnium, quæ in Philosophiâ didicerat, oblitum: à B. *Virgine* autem impetrasse, ne se in Philosophorum opinionibus, sed fide Christianâ & charitate mori sineret. *Konig.* in Biblioth.

* *Alberto Magno* falsò adscriptus Libellus de *Secretis Mulierum*, prohibetur in *Edicto* 16. Decemb. 1605.

Extant Opera ejus omnia in 21. Tomos digesta, studiô & labore R. P. Fr. *Petri Iammii* Ordinis Præd. Conventus *Gratianopolitani*. *Lugduni* sumptibus *Claudii Prost*, *Petri* & *Claudii Rigaud*, *Hieronym.* de la *Garde*, & *Ioan. Ant. Huguetan.* 1651. fol.

Epitaphium *Alberti Magni*, Auctore *Iano Vitale Panormitano*.

Natura *has violas*, Ratio *hic tibi lilia passim*
  Ad tumulum spargunt Teutone *magne tuum*.
Purpureis quarum tribulos avellis ab hortis,
  Et pulchris violis lilia mixta seris;
Aviaque abstrusa pandis penetralia causa:
  Vere igitur Magni *nomine dignus eras.*

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

JOANNES DUNS SCOTUS.

Clar. An. D. MCCC.

JOannes Duns, Natione Scotus, natus in vico *Duns*, octo mille passibus ab *Angliâ* distante (neque enim audiendi qui cum *Cavello*, *Thadæo*, *Wadingo*, *Arturo*, &c. Hibernum asserunt *Duni* in *Vltoniâ* natum, aut qui cum *Camdeno*, *Baleo*, & aliis, *Anglum* fuisse contendunt ortum *Dunstoña* in Parochiâ *Emildonensi* in *Northumbriâ*) Ord. *Minorum*, Doctor subtilis nuncupatus, obiit *Coloniæ* die 8. Novembris anni 1308. ibidem sepultus. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Ioannes Duns Scotus, ordinis *Minorum*, vir fuit acutissimo ingenio præditus. *Bellarm.* de Scriptor. Eccles.

Vir admirandæ eruditionis subtilitate præditus. *Sixt. Senens* Bibl. Sanct. l. 4.

Fuit vir mediocri fortunâ, ingenio ad literas planè facto, & ad miraculum subtili atque acuto, ut non tam hominem acie mentis stupendum, quàm inter argutos Philosophos quemdam dixeris *Deum*------Nihil erat tam obscurum, densâque caligine involutum, quod ille sibi saltem non reddiderit perspicuum & clarum; nihil tam occultum & abstrusum, quod perspicax ejus ingenium non penetraverit, & è tenebris eruerit: nihil denique tam nodosum, quod ille, quasi quidam *Oedipus*, non dissolverit. *Pitseus* de Script. *Britan.*

Joannes Scotus titulum *Subtilis Doctoris*, ob doctrinam, parque ubique acumen meruit. *Cardan* de subtilitate, p. 802.

Ioannem Scotum limam veritatis appellat *Jul. Cæs. Scalig.* exercitat. 324. ad *Cardan.* de subtilitat.

Ioannes Duns natione *Scotus*, *Doctor subtilis* appellatus; portentosus Artifex, ac litigiorum *Patriarcha*, impostutarum *Labyrinthos* ingenio *Dædalino* excogitavit, contendendi formulas novas verbis intricatis subtiliter adinvenit, & monstrifica conflictationum vocabula formavit, de *Suppositionibus, Obligatoriis, Insolubilibus, Hæcceitatibus, Formalitatibus, Modis Intrinsecis*, atque aliis *Sophistarum* Chimæris, ut *Christus* in contentione prædicaretur, ac innumeris superstitionibus in *Ecclesia* vestiretur. Stultior enim est ea *Sententiariorum Papisticorum* Theologia sacra, ex *Centaurorum* biformi conflata genere, quàm sunt Scripta fabulosa *Hesiod.* & *Orphei* Theologorum Gentilium. *Ioan. Balæus* de Script. *Britan.*

Mirum quo supercilio, *Thomæ, Scoti, Durandi* similiumque barbariem execrentur: & tamen, si res vocetur ad exactum judicium, illi quum se nec eloquentes, nec *Ciceronianos* jactitent, magis *Ciceroniani* sunt, quàm isti, qui postulant haberi non jam *Ciceroniani*, sed ipsi *Cicerones*. *Erasm* in *Ciceronian*, p. 94.

Scotus item σκοτεινὸς verè ut *Heraclides* olim appellandus, non in *Dialecticâ* tantùm, sed in *Philosophiâ* & *Theologiâ*, in novis Quæstionibus non modò non necessariis, sed inutilissimis agitandis ita delectatus est, ut in eum illud septimi cap. *Ecclesiast.* meritò dici possit: *Creavit Deus hominem rectum; ille autem immiscuit se quæstionibus infinitis. Claud. Verder.* Cens. in Auctores.

Ioannes Scotus in *Dialecticâ* & spinosâ *Theologiâ* ad miraculum doctissimus, *Subtilis Doctoris* titulum promeruit, & novam *Scotistarum* sectam condidit, *Homero* major, utpote cùm de eo non *Civitates*, sed *Regna* contendant; *Anglis* verè suum, *Hibernis* suum, *Scotis* suum, suum quoque civem *Gallis* & *Italis* asseverantibus: Sed vitæ exitu infelix, quippe Apoplexiâ correptus, & nimis festinato funere elatus, cùm redeunte vitâ serò morbi impetum natura discuteret, frustra miserabili mugitu opem petens, & diu Sepulchri Lapidem pulsans, tandem in ipso sepulchro fessam animam elisit. *Thom. Lansius* in orat. pro *Britan.* p. 471.

Extant opera ejus omnia 12. Tomis, *Lugduni* 1639. in fol.

Epitaphium *Ioannis Scoti*, Auct. *Iano Vitale Panormitano.*

Quod nulli ante hominum accidit, Viator,
Hic Scotus *jaceo semel sepultus,*

Et bis mortuus; omnibus Sophistis
Argutus magis atque captiosus.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

RAYMUNDUS LULLUS.

Clar. A D. MCCC.

DE hoc ingens inter Scriptores rixa: aliis eum inter Hæreticos recensentibus; aliis suspectum de fide multisque implicatum erroribus, atque histrionem, perditæque memoriæ virum infamantibus; aliis denique, non tantùm ejus absolutioni subscribentibus, sed etiam ut *Martyrem Doctoremque Illuminatum* deprædicantibus. Obiisse dicitur in ora *Mauritaniæ* lapidibus appetitus anno ætatis 80. die 26. Martii anni 1315. unde postea delatus in *Balearium* primariam Insulam *Majoricam*, ut *Sanctus*, & pro fide *Martyr* colitur ab incolis. *Phil. Labbe* de Script. Ecclesiast.

Raymundus Lullius, eremita, natione *Hispanus*, patriâ *Majoricensis*, in civitate *Palmâ* natus, nobilique *Barcinonensium* stirpe ortus, seculo XIV. clarus, verè *Protheus* ingenio, *Dædalus* arte, & *Polycletus* normâ judicii, ut de eo loquitur *Mich. Majer.* Symbol. aur. mensæ l. 9. f. 405.

In icone quodam vocatur *Philosophus*, cum inscriptione Schedæ in ore: *Lex mea est ipse Dominus*; cumque disticho:

Doctrinam pandit Raymundus Lullius *omnem*,
Cui Deus infudit scibile quicquid erat.

Plura, quàm quatuor voluminum millia composuisse refertur *Ephemerid. Gall. Erud.* T. 1 *Olear.* in Abac. PP.

Elucubravit multa & varia in Philosophiâ, Medicinâ & Theologiâ, quæ apud multos in admiratione sunt. Ab hominibus sui ævi valdè celebratur. *Rabbini* dicebant, ei tantam sapientiam contigisse, quantam *Deus Salomoni* concesserat. Apud Cives suos *Majoricanos* tanta ejus est existimatio, ut Philosophia *Lulliana* ibi magno stipendio loco *Aristotelicæ* doceatur. Condidit peculiarem *Sectam* quæ *Lullistarum* dicitur. *Eimericus* memorat, *Lullum* de plusquam trecentis erroribus apud *Gregorium* XI. fuisse accusatum: & *Bernhardus* à *Lutzemburgo* in Catalogo *Hæreticorum* eum collocat. Contra alii ipsum vehementer defendunt, & tanquam *Martyrem* ac *Sanctum* extollunt. *Kœnig.* in Biblioth.

Raimundus Lullius, homo mirifici planè ingenii. Huic debetur *Ars Alchymistica* & inventio Spiritûs vini, seu vini adusti. Quanquam autem ejus doctrina inepta sit, nihilominus tamen suos habuit Sectatores. Hinc in Scholâ *Majoricensi* hodie illius Philosophia docetur. *Herman. Conring.*

Hoc autem admonere vos oportet, hanc *Lullii* artem ad pompam ingenii & doctrinæ ostentationem potiùs, quàm ad comparandam eruditionem valere ac longè plus habere audaciæ, quàm efficaciæ. *Henr. Corn. Agrip.* de vanitat. Scient.

Neque

Neque tamen illud prætermittendum, quòd nonnulli, viri magis tumidi, quàm docti, insudarunt circa *Methodum* quandam, legitimæ *Methodi* nomine haud dignam, cùm potius sit *Methodus* imposturæ; quæ tamen quibusdam *ardelionibus* acceptissima proculdubio fuerit. Hæc *Methodus* ita scientiæ alicujus guttulis aspergit, ut quis sciolus specie nonnullâ eruditionis ad ostentationem possit abuti. Talis fuit *ars Lullii*, talis *Typocosmia* à nonnullis exarata; quæ nihil aliud fuerunt, quàm vocabulorum artis cujusque *massa*, & *acervus*; ad hoc, ut qui voces *artis* habeant in promptu, etiam *artes* ipsas perdidicisse existimentur. *Baco* de Augment. Scient. l. 6. c. 2.

Miror autem, quid tibi, *Magne Dux*, Princeps sagacissime, venerit in mentem, ut *Raymundum Lullum* catalogo *Doctorum*, & eorum maximè, qui duces ac principes *ordinum* esse possint, non dubitaveris inserere; hominem stultissimè subtilem; qui cum omnium bonarum literarum esset expers, ac ne *Latinè* sciret quidem, multa tamen ausus est patrio sermone evulgare, & tali obscuritate permiscere, ut doctissimi licèt, pauci admodum ea capiant: quod ineptissimæ Scientiæ certum existimo esse argumentum. Ego *Lulli Lapidem* & *Doctrinam* pari dignor pretio: & cum *Poetâ* sic statuo:

Qui Lulli Lapidem *quæris, quem quærere* nulli:
Profuit; haud Lullus, *sed mihi* Nullus *erit.*

Lausius in orat. contra *Hispaniam*, p. 377.

Raymundus Lullius suo cum *Arabibus* commercio in *Medicina* in *Physica*, in *Astronomia* doctissimus evasit. Ex illis verò tribus scientiis quartam quandam *Chymiæ* sibi conflavit, quam Scientiam censeri voluit, cujus in *Hispania* & in Italia Restaurator fuit. Ordinem in Schola statutum evertere molitus est, Philosophiam, cæterasque Scientias redigens in *Methodum* quandam cui nihil inest solidi; quæque tantum abest ut Eruditos faciat, quin potius Homines ratione rectè utentes nunquam efformare potuerit. *Rapin.* Reflex. in Philos. Sect. 17.

Hunc ego inquirendo comperio, apud *Anglos* re quidem verâ præstitisse, quod suis libris pollicetur. Et in Arce *Londini* jussu *Regis* probatissimum aurum confecisse, mihique genus *nummi* ostensum est, quod adhuc appellant nobile *Raymundi auri*, viz. puri, & obryzi, summæque judicaturæ. *Robert. Constantin.* in Nomenclat.

Extant ejus Experimenta Chemica, unà cum *Georg. Hieronym. Velschii* exotic. Curat. & Observat. Medicinal. Chiliad. *Ulmæ*, apud *Christian. Balthasara Kuenium*, 1676 in 4°.

DANTES ALIGERUS.

ITalus natione, patriâ *Florentinus*, natus est Anno 1265. obiit *Ravennæ* anno Dom. 1321. Clar. A. D. MCCCX.

Scripta ejus sunt: Comœdiarum liber 1.— —De Monarchiâ Mundi lib. 1.— Epistolæ plures——Disputatio de aquâ & terrâ——Carmina de Inferno, Purgatorio, Paradiso, Italicè conscripta ——Libellus de amore——Cantica viginti, Italico sermone composita- ——Libellus de Officio Pontificis & *Cæsaris Romani*——De vulgari eloquentiâ libri duo, cùm tamen quatuor se daturum polliceatur, sed hoc consilium mors ejus interrupit.

Durantes ab initio vocatus, interciso deinde, ut fit in pueris, vocabulo, *Dantes.* Liberalibus Artibus in *Patriâ* legitimè eruditus, poëticæ deditus ab ipsâ pueritiâ fuit. Scripsit opusculum de *Monarchiâ*, ubi ejus fuit opinio quod *Imperium* ab *Ecclesiâ* minimè dependeret. Cujus rei gratiâ tanquam Hæreticus post ejus exitum damnatus est, cùm aliorum, tum *Bartoli* Jurisperiti Sententiâ. *Volaterran.* Anthropolog.

Petrarchæ & *Dantis* Poëmata illa *Italica*, quæ statum *Ecclesiæ* subinde attingunt, præ aliis Poëtis potissimùm leguntur à *Theologis. Gisbert. Voet.* Bibl. l. 2. sect. prior. cap. 9.

Fuit vir pius & doctus, ut multi scriptores, & præsertim ipsius scripta testantur. *Illyric.* in Catal. Test. Verit.

Maximâ vir laude & autoritate, eruditioneque omnibus carissimus, veritatem magnâ ex parte agnoscens, regni Papistici fraudes non ignoravit. *Olear.* in Abac. PP.

Dantes Aligerus Poëta sui seculi nulli secundus. Erat non tantùm *Græcè* & *Latinè* peritus, sed in linguâ *Hetruscâ* facundissimus: propterea quoties ad colloquia Principum admittebatur, tantâ sermonis elegantiâ, tantâ ubertate, & eloquentiæ floribus omnium in se animos convertebat, ut nemo illum non diligeret & admiraretur. *Boissard.* Icon.

In eo quidem eruditionem, & multarum rerum cognitionem offenderis, & inprimis ejus theologiæ, quæ *Parisiensibus* attribuitur. In eo salis & mordacitatis ad fastidium interdum usque. Certe in eo Poeticam dispositionem majoremque diligentiam plerosque desiderare video, ejusque linguæ nitorem: quos *Ioannes Stephanus* eremita, & amicus charissimus, & municeps noster, quâ est eruditione, & quo à teneris erga *Dantem* fuit studio, mirabiliter solitus est refellere. *Lil. Gyrald.*

Dantes Alighierius & ipse concivis nuper meus, vir vulgari eloquio clarissimus fuit, sed moribus parùm per contumaciam, & oratione liberior, quàm delicatis ac studiosis ætatis nostræ principum auribus atque oculis acceptum foret. *Franscisc. Petrarch.*

Boccacius Dantem Alighierium poëtam insignem fuisse dicit in libris de casibus virorum illustrium.

Dantes verò Poëta non aspernabilis. *Cæl. Rhodigin* l. 15. c. 20. Lect. Antiq.

Dantes Aligerius, vir æternâ dignus memoriâ, & in Poësi vernaculâ excellentissimus. *Boxhorn* in Monument. vir. Illustrium.

Habitus est *Dantes Aldegerius* vir doctissimus, & suâ vernaculâ linguâ Poëta insignis. *Platina* in Vit. *Bonifac.* VIII.

Dantes

Dantes Algierius & *Franciscus Petrarcha*, primi Philosophiæ, bonarum Artium, omnis eruditionis restauratores, *Iacob. Heerbrand.* Epist. Dedicat. ad Disput. ex Philos. select.

Primus *Italorum Danthes Aldigerius*, non instituto vetustatis ordine tantùm, sed præcellenti gravis ingenii fœcunditate primum locum inter imagines merito, optimo jure conspicitur. Hunc *Florentia*, factiosa eo seculo civitas protulit, ab altaque mentis indole cognitum octovirali supremæ potestatis Magistratu insignem fecit: ut mox fatali conversa turbine & summum civem, & *Etruscæ* linguæ conditorem, tanquam sæva & ingrata patria prosciberet. Sed exilium, vel toto *Etruriæ* principatu ei majus, & gloriosius fuit, quum illam sub amarâ cogitatione excitatam, occulti, divinique ingenii vim exacuerit, & inflammârit. Enata siquidem est in exilio Comœdia triplex *Platonicæ* eruditionis lumine perillustris, ut, abdicatâ patriâ, totius *Italiæ* civitate donaretur. Plenus ideo gloriâ perenni, quum eam quæ piis mortalibus expetitur, cœlestis auræ fœlicitaté tanto ore, tantoque spiritu decantatam contemplaretur, nullâ adhuc obortâ canitie, *Ravennæ* morbo interiit, adeò mentis compos, ut sex versus sepulchro incidendos componeret. Nec *Ravennates* in apparatu funeris publico totius *Italiæ* civi defuerunt. Quum enim sepulchrum è marmore condidissent, non obscurè exprobratâ *Etruscis* acerbitate, novam sibi claritatem gloriosâ pietate vendicarunt. *Paul. Iovius* in Elog.

Quis tam sui inscius, qui advertens *Dantem Aligerium* sacræ Theologiæ implicitos persæpè nexus mirâ demonstratione solventem, non sentiat eum, non solùm Philosophum, sed & Theologum insignem fuisse? *Boccacius* l. 14. Gen. Deor.

Iohannes Villani ipsi conterraneus ac ferè contemporaneus, asseverat neminem ad illam usque ætatem, nec nobilius nec magnificentius tum versibus, tum pedestri sermone scripsisse: Sed cum pauci ante ipsum scripsissent facili negotio celebritatem hanc sibi comparare valuit---Re verâ *Dantes* inter primos extitit, qui, referentibus Eruditis viris *Portûs Regii*, gloriam adeptus est posterioribus his seculis aggrediendi Poematum Heroicorum compositionem; In quibus tam felix fuit ut etiamnum apud Eruditos eorum respectu admirationi sit. Ita ut nemo hactenus extiterit, inquit *Eques Salviati*, qui ipsum hoc scribendi genere potuerit vincere, usque adeo vocabulis & elocutionibus suis proprius est; quamvis insolens quod sibi delegerat Argumentum, agendo nimirum de *Inferno*, de *Purgatorio*, & de *Paradiso*, cum sæpe coegerit voces atque Phrases sic satis singulares usurpare. Sed unum eorum quæ apud hunc Poetam majorem merentur existimationem, Præclarorum illorum virorum judicio, est quòd ejus Opus quoad mores non minùs quàm quoad sermonem purum deprehendatur. Jes. *Galluci* habuit quod in ejus Allegoriis reprehenderet, quibus dicit illum totum intertextum esse; addens nihil ipsi reliquum fore eorum quorum causa Poetæ famam sibi paravit, si ex ejus Scriptis eædem eraderentur. In hoc inquit tota ejus Inventio, tota ejus fictio consistit, qua in re longissimè distat à genuino Charactere qui in totis *Virgilii* Operibus regnat. *Eruditorum Iudicium* à Domino *Baillet*, Paris. 1686. Gall.

Vivens

Vivens ipse sibi hoc Epitaphium scripsit, cujus primis verbis significat libellum *de Officio Cæsaris* & *Romani Pontificis*, deinde *Cantica* sua, nomen, exilium, patriam, sepulturæ locum.

Jura Monarchiæ, superos, Phlegethonta, lacusque
Lustrando cecini, voluerunt fata quousque:
Sed quia pars cessit melioribus hospita castris,
Actoremque suum petiit felicior astris,
Hic claudor Dantes, *patriis extorris ab oris,*
Quem genuit parvi Florentia *mater amoris.*

Eum tumulum *Bembus* civis *Venetus*, *Bembi Cardinalis* pater cum *Ravennæ* Prætor esset, refici ac restitui curavit incisis his versibus.

Exiguâ Tumuli, Dantes, *hic sorte jacebas*
Squallenti nulli cognite pene situ.
At nunc marmoreo subnixus conderis arcu,
Omnibus & cultu splendidiore nites.
Nimirum Bembus *Musis* incensus Ethruscis,
Hoc tibi, quem imprimis hæ coluere, dedit.

Jes. *Rapin.* dicit Poeta hujus sententias adeo ferè semper abstractas & adeo arduas esse, ut arte opus sit ad illius mentem assequendam: Dantis sermonem non esse satis concitatum: Eum satis modestum plerumque non esse, & in eo nimis audacem fuisse quod proprium Animum tanquam Numen suum invocaverit.

* *Dantis Aligeri Monarchia* omnino prohibetur.

Extant ejus *Poëmata Italica* cum expositione *Christophori Landini* & *Alex. Vellutelli*, editore *Francisco Sansovino Florentino*. *Venetiis* apud *Ioan. Baptistam Sessam* & fratres in fol. anno 1564.

NICOLAUS LYRANUS.

Clar. A. D. MCCCXX.

ANglus, aliis rectiùs *Normannus*, ex *Iudæo Christianus*, ordinis *Minorum*, claruit Anno 1320. obiit Anno 1340. *Gul. Cave.*

Scripsit Commentarium, sive postillam in universa Biblia —Librum de Corpore Christi——Sermones de Tempore, & de Sanctis —Librum contra *Iudæos* ——Commentaria in quatuor libros Sententiarum——Quæstiones Veteris & Novi Testamenti——Tractatum de Visione Dei——Expositionem decem Præceptorum——Tractatum de idoneo ministrante, & suscipiente Sacramentum Altaris.

Scriptis suis inclytus, in quibus futuræ *Reformationis* administris viam egregiè stravit. Unde *Proverbium: si Lyra non lirâsset, tum totus Mundus delirâsset.* Item, *Lyra Luthero equum admovit, & stapedes tenuit, quò illum commodius conscenderet.* *Hofman.* in Lexic.

In *Lyrani Commentariis* multa occurrunt, quæ cum superstitionibus *Pontificiis* non

non consentiunt, atque demonstrant *Lyranum* multa commodiùs exprimere potuisse, si feliciore seculo natus fuisset. Symbolicam & Allegoricam illam *Interpretandi* rationem à *Scholasticis* & *Monachis* invectam minimè probavit: quam etiam *Glossario* illo labore refutasse videtur. *Illyric.* in Catal. Test. Veritat.

Vir in *Scripturis Sanctis* studiosissimus, & longâ exercitatione peritus; *Hebraicâ* linguâ ad perfectum instructus, ingenio promptus, sermone *Scholasticus*, nec minus conversatione quàm scientiâ venerandus. Sunt qui eum ob eloquii simplicitatem æstiment contemnendum; qui mihi videntur & vani & imperiti. *Trithem.*

Nicolaus Lyranus, Scholasticæ Theologiæ Professor, & Sententiarum ejus expositor non ignobilis, tanta quoque *Divinarum Scripturarum* verâ, purâ, ac germanâ intelligentiâ præditus, ut in eis exponendis, nullum eruditissimorum *Theologorum* sui temporis habuerit parem: Edidit in singula tam *Veteris* quàm *Novi Testamenti* volumina *Scholastica Postillæ* libros 89. studiosis *Sanctarum Scripturarum* ac præcipuè *Tyronibus* ad majora properantibus non utiles solum, sed valde etiam necessarios. In quorum prioribus quinquaginta libris universum Sanctæ Scripturæ corpus absque orationis lenocinio & verborum involucris brevi, nudo, & aperto sermone exposuit, summa in singulis diligentia aperiens, & elucidans literæ sensum cæteris divinæ Scripturæ sensibus ut præstantiorem, ita difficiliorem, allatis in id non modò *veterum* Ecclesiæ *patrum* expositionibus, sed *Rabbinorum* quoque sententiis, quarum apud *Iudæos* præcipua est authoritas. *Sixt. Senens.* l. 4. Bibl. Sanct.

Ego *Lyram* ideò amo, & inter optimos pono, quod ubique diligenter retinet & persequitur Historiam, quanquam authoritate Patrum se vinci patitur, & nonnunquam eorum exemplo deflectit à proprietate sententiæ ad ineptas allegorias. *Martin. Luther.* in Annotat. in cap. 2. *Genes.*

Bibliorum apud *Pontificios Interpretes* primarius *Lyranus*. *Gomar. Amicoster.* literæ *Hebraicæ* & Historiæ *Veteris Testamenti* doctissimus erat *Lyranus*. *Car. Molineus* Annotat. in Evangel.

Lyranus utrumque *Dei* testamentum diligenti examine & elucidatione explanavit. Si in plerisque, ut ei à multis imponitur, deliraverit, tempori est imputandum, in quo ferè omnia erant *Hypocritarum* nebulis obscurata. Meliorem certè cæteris omnibus per eam ætatem navavit in *Scripturis* operam. De Verborum simplicitate non est quòd conquerirentur homines, cum à vocabulis æstimanda non sit *æterni Patris* veritas. *Balæus* de Scriptor. *Britan.*

Nicolaus de *Lyra*, qui è *Lyra* oppidulo in agro *Perchiensi* nomen traxit, omnium Authorum in hacce Synopsi comprehensorum doctissimus & in Scripturæ stylo versatissimus est. Plures illum fuisse *Iudæum*, deinde *Christianismum* amplexum esse contendunt. Ut ut res sit, certum saltem est illum *Hebraicam* linguam calluisse, imo satis fuisse peritum Rabbinorum Hebraicæ Dia-

lecti, ut *Iudaeor.* in *Scripturam*, Commentarios evolvere posset, quod difficulter occurrebat temporibus illis in Viris qui in Religione nostra nati fuissent. Instar omnium Authorum fuit ei *Rasci* seu R. *Salomon* Iarchi, qui solet denominari *Iarki*. Eum suis Notis saepe citat: Et eorum pleriq; qui in suos Commentarios aliquid de *Iudaica* eruditione instillaverunt, ipsum tantummodò transcripserunt. Feliciorem multò successum habuisset hic Author si Methodum quandam secundum Aristotelis Principia philosophandi ejus aevo usitatam secutus non esset, licet innumeris Scriptoribus sibi contemporaneis hac in parte cautiùs admodum processerit. Hoc ornari potest elogio, quod nemo ante ipsum Scripturae sensum literalem tam bene assecutus fuerit. Optandum tamen esset ut tot inutilia è Rabbinis deprompta non permiscuisset, & ex eorundem libris ea tantùm retulisset quae ad Bibliorum Sacrorum elucidationem faciebant. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 11.

Hebraicam linguam is perfectè calluit, fuit ingenio prompto, nec minus conversatione quàm scientiâ venerandus. Ejus *Opera* omnibus S. Scripturam discere cupientibus, necessaria esse, nemo melius novit, quàm qui se in eorum lectione exercitavit. Sunt qui eum ob verborum simplicitatem contemnendum existimant, sed si res ipsas, non verba isti detrectatores spectarint, non dubium est quin ab eis maximè laudetur. *Gul. Rovill.* in promptuar. *Icon.* Insign. Viror.

Extant Commentaria in sacra Biblia *Lugduni* 1520, 1590. VI Tom. fol.

Extant itidem *Duaci* 1617. VI. Tom. & *Antverp.* 1634. in Bibliis Maximis. *Paris.* 1660.

GUALTERUS DE HEMMINGFORD.

Clar. An. Dom. MCCCXXXV. ANglus, regularis *Canonicus* Coenobii *Gisburnensis*, floruit sub *Edvardo* III. Ingenii atque industriae suae monumentum nobis dedit, *Chronicon Edvvardi* III. itemque *Historiam Anglorum*, ab *Guilielmo Normanno*, hoc est an. 1066. usque ad tempora *Edvardi* II. hoc est, anno 1308. Quod opus Manuscriptum *Cantabrigiae* adservatur in Collegio S. *Benedicti*. Liber est Chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne fastidiosus*. *Gisburnae* in Coenobio suo defunctus est anno 13.7. Hunc Autorem exscribere solet Historicus Monasterii de *Abbingtoni* ut observat is qui praefatur in *Matthaeum Florilegum*. *Voss.* de Hist. Lat.

Gualterus de *Hemmingford*, canonicus *Gisburnensis* Coenobii, quod est prope *Cliviam Eboracensium* Provinciolam, *Thesi* flumini celeberrimo adjacentem, impendio studiosus erat literarum, quo tandem factum est, ut in eruditum evaserit, & non levem apud suos gratiam sibi pepererit, Ejusmodi enim res *Literaria* virtus est, ut auctori gratiam, honorem, gloriam etiam facilè concilict. Quare virtutis praemio laetior factus, quanquam ipsa *virtus* per se satis illustris aliunde emicantibus splendoribus non eget, quâ coepit, viâ, perrexit, magnis fa-

nè passibus ad extremam *Sacræ Theologiæ* metam contendens. In quo studio quum jam non infeliciter cursum longum continuasset, ecce cupido quædam ejus occupavit animum, ut *Historiam Rerum Anglicarum* posteritati dedicaret. Bonis igitur avibus ab ipso *Guilielmo Normanno* exordium sumens ad tempora *Edovardi* ejus appellationis secundi, hoc est; ab anno *Christi* 1066. usque ad annum ejus 1308. *Anglorum* res gestas summâ curâ perscripsit. *Leland.* MS. de Vir. Illust.

Gualterus de *Hemmingford* res gestas *Anglorum* stylo non inelegante, curâ magnâ & fide pari describit. *Gul. Horman.* in suis collectan.

Amor Patriæ eum impulit, ut historias *Angliæ* legeret, & ex i s notatu digniora seligeret, atque accuratâ Methodo posteritati traderet. *Pitsaus* de Illust. *Angliæ* Scriptor.

In *Brigantum* agro est *Gisburgh*, nunc exiguum oppidum, cui magnæ gloriæ fuit, dum stetit, Monasterium perpulchrum & opulentum, quod *Gualterum* de *Hemmingford*, Historicum non ineruditum produxit. *Quenstedt.*

Hujus Historiæ plura extant *Exemplaria*; duo servantur in Collegio SS. *Trinitatis* apud *Cantabrigienses*; tertium habet *Officium Armorum* sive *Heraldorum*; quartum *Cottoniana* Bibliotheca; quintum penes me est; sed & alia memini me vidisse; quorum tamen domicilia nunc non veniunt mihi in mentem. *Thom. Gale.*

ARNOLDUS VILLANOVANUS.

ARagonenses, sat scio, *Arnoldum Villanovanum Cathaloniæ* asserere hodieque conantur, sed frustrà, cùm natus sit in *Galliâ Narbonensi*, in oppido *Villanovano* ann. *Dom.* 1300. In *Galliâ* medicinam docuit, vir *Græcæ* Linguæ peritus, adde & *Hebraicæ*, ut videre est in explanatione libelli *Tetragrammaton*: *Arabicæ* etiam haud ignarus. Porrò *Naturæ* secreta adeò rimatus est, ut altiùs post ætatem suam nemò fermè penetrarit. *Paul. Colomes.* Gallia Oriental. Clar. An. D. MCCLX.

Arnoldus de *Villa-Nova*, rei medicæ eâ tempestate peritissimus, majori tamen famâ quàm laude, quòd nobile ingenium, eruditionem maximam, pravis superstitionibus, pravisque de religione opinionibus fœdare visus sit. Quo nomine aliquanto post ab *Inquisitoribus* ignominiâ notatus est, librique quos magno numero ediderat reprobati. Ex humano semine quibusdam in vase medicamentis hominis corpus efformasse, qui affirmet authorem habeo. *Io. Mariana* Jesuit. l. 14. c. 9. *Rer. Hisp.*

Arnoldus de *Novavilla Hispanus*, vir eximiè eruditus, linguarum, *Hebraicæ*, *Græcæ*, *Arabicæ* & *Latinæ*, Philosophiæ & Theologiæ peritissimus, floruit ante annos 300. Recensetur à *Papâ* ejusque *Spiritualibus* inter *Hæreticos*, quòd eorum errores reprehendit——Habuit hic Doctor non paucos Auditores atque Sectatores, etiam post mortem, præsertim in *Hispaniâ*, quos papistæ *Arnoldistas* vocave-

vocaverunt, & tanquam *Hareticos* persecuti sunt atrocissimè. *Illyric.* Catalog. Test. Veritat.

Portentoso vir ingenio *Veterum Novatorum* maximus, Dogmatum raritate percelebris, quem sibi civem *Galli* certatim, & *Hispani* vendicant. Is licèt humili patriâ, obscurisque profectus laribus, tamen arcano impetu, ac excellenti mentis indagine, peritiorum *Naturæ* operum scrutator acerrimus, *Europam* ferè omnem sui nominis majestate complevit. Hoc ipsi vel in fatis fuit, *Medcinam* Astrologiæ, ac eximiori cuidam Philosophiæ perpetuò jungere. *Io. Imperial.* in *Musæo Hist.*

Ut erat homo multùm deditus *Rabbinorum* & *Alchimistarum* deliramentis, ita nonnullorum Sigillorum compositionem in suâ Medicinæ practicâ docuit. *Naud.* de Stud. Militar. lib. 1.

Nullum est Naturæ arcanum quod liberâ, prudente tamen sollicitudine curiositas ejus non scrutetur: Illi patent omnia ejus Penetralia, & profundâ suâ perquisitione vasti hujus Orbis thesauros omnes contemplatur. *Isaacus Bullart.* Acad. Scientiarum & Artium. Tom. 2.

* *Arnoldi* de *Villanova* Opera, nisi expurgentur, prohibentur in *Indice Tridentino*, vide Appendicem certorum *Auctorum*.

JOANNES CANTACUZENUS

Clar. A.D. MCCCXLI. NObilis *Byzantinus*, S. Cubiculi præpositus, Magnus Domesticus, *Thraciæ* Præfectus, demum ab anno 1341. Imperator *Constantinopol.* tandem purpuram deponere coactus, *Monachus* factus est, *Ioasaphus* dictus, anno 1357. vel paulò post. *Gul. Cave* in Chartophyl.

Scripsit *Historiam Byzantinam*, quàm è *Græco* in *Latinum* sermonem convertit *Iacobus Pontanus*, notisque explicuit, anno 1645. *Paris.* fol. Itemque scripsit *Orationes* tres; & *Apologias* IV. pro *Religione Christianâ* adversus *Alcoranum*; quæ prodierunt *Græcè* & *Latinè*, *Basileæ* 1542. in fol.

Nec præterire fas est *Ioannem Cantacuzenum*, qui ex imperatore *Monachus* factus, ac pro *Ioanne Iosaaphus* dictus, sub nomine *Cristoduli* luculentam condidit Historiam de Imperio *Andronici* junioris, & suo. Constat id opus libris IV. cujus priores duo præcipuè sunt de rebus *Andronici*: posteriores de iis, quæ ipse post obitum *Andronici* gessit. Factus verò *Monachus* fuit anno 1360. eò autem majoris *Historia* ejus fieri debet, quia scripta est ab illo, non qui *umbraticam* semper vitam egisset: sed qui primùm Magnus fuerit Domesticus: ac post obitum *Andronici* junioris, liberorum ejus tutelam obtinuerit: & mox (ita volente *Senatu*, & *Imperii* rebus exigentibus) Imperator creatus sit, & in eâ dignitate prudenter & fortiter se gesserit. His illud accedit, quòd non de rebus scripsit parum sibi perspectis; sed quibus ipse interfuit, atque adeò præfuit. Sanè inter recentiores *Græcos* non ei quemquam puto præferri oportere. *Voss.* de de Hist. Græc. lib. 2. cap. 28.

Inter recentiores quidem rerum *Græcarum* seu *Byzantinarum* Scriptores, ut sunt

sunt *Zonaras*, *Nicetas*, *Cedrenus*, & alii, meo quidem & quorundam benè literatorum judicio hic primas tenet; videturque solus didicisse quô pactô ad laudem accommodate contexenda sit *Historia*. Mira, nova, inaudita, inusitata, occultorum *Dei* judiciorum plena, grandia, illustria multa hic recensentur. Et, si *Historia* debet esse prudens, atque ornata rerum explicatio, neutra virtus in hac desideratur: quæ mihi semper à viro nobilissimo, & ingenio excellentissimo suavissimoq; visa est profluxisse. Prudentia militaris atque civilis tam eximia hic elucet, ut civitatum Provinciarumque Rectoribus ac Belli Ducibus majorem in modum commodaturam putem. *Jac. Pontan.* in Epist. ad Lectorem, quam Hist. *Cantacuz.* præmisit.—

Quæ fuerunt inter [*Andronicum Imperatorem*] avum, & [*Andronicum Imperatorem*] nepotem, eorumve occasione tam ab ipsismet, quàm à suis amicis, cogitata, deliberata, gesta, profusissimè prosequitur, qui magna eorum pars fuit, *Ioannes Cantacuzenus*, illustri prosapia ortus, magnus *Imperii* Domesticus, & *Andronici* junioris amicorum & consiliorum particeps, & rerum Moderator, in *Historiâ*, quam de iis suisque rebus luculentissimè conscripsit: sed ita eas tractans, ut quamvis veritatem & narrationis sinceritatem continuò prædicare non cesset, apertissimè tamen nepotis amicissimi sui causam adversus avum agendam ac propugnandam suscepisse demonstret. *Henr. Spondan.* in Annal. Eccles. ad Ann. 1321. num. 9.

Hoc loco Lectorem monebimus, *Historicum* nostrum [*Ducam*] in enarrandis rebus, quæ sub *Imperatore Ioanne* [*Palæologo*] gesta sunt, donec *Cantacuzenus* Monachus & *Anachoreta* fieret, ab hoc non multùm dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet: cum *Cantacuzenus* diligens ac judicio præstans *Historicus* sit. *Ismael Bulliald.* in Not. ad cap. 5. *Duca* Hist. *Byzant.*

Septimo volumine continentur libri tres historiæ senioris & junioris *Andronici* à *Cantacuzeno* conscriptæ, qui & ipse fuit Imperator & temporis illius rerum præcipua pars fuit. Aliquid heic de mirabilibus istius magni Viri facinoribus delibandum esset: Sed præterquam quòd in totius hujus Historiæ corpore satis jam prolixi fuimus, paucis dicere possumus illum solum fuisse dignum qui easdem promulgaret; & contra quàm plurimis Principibus evenit ut iis honos ab historia sua concilietur potius quàm eandem ipsi illustrent, *Cantacuzenus* propriam historiam ipse illustrat, quia non minore polluit eloquentia ad præclarorum suorum gestorum conscriptionem, quam animo & virtute ad eadem patranda; sive in privata conditione ac Magni Domestici munere, sive postquam thronum conscendisset ubi necessitas semel adversus hostium violentos impetus tuendi eum velut invitum coegerat ostendere quid posset, sive denique in Monasterii solitudine in qua ultimos vitæ dies transigere voluit. Octavum denique volumen continet librum quartum ejusdem Historiæ, ab eodem *Cantacuzeno* conscriptæ, & historiam postremorum Imperatorum Constantinopoleos, cum ejusdem urbis invasione funesta quam descripsit *Ducas*, qui *Calchondylâ* admodum est accuratior & solidioris judicii. *Erud. Ephemer.* Gall. diei Lunæ 26. Aug. 1675.

THOMAS BRADWARDINUS.

Clar. A. D. MCCCXLVIII

NAtus fertur *Hatfeldia* in Comitatu *Suffolciensi*, Oxoniæ verò educatus, ubi cùm bonarum literarum studiis aliquot annos incubuisset, Academicorum suffragiis *Procuratorum* unus creatur ann. 1325. posteaque *Doctoris* in *Theologia* gradu honestatur. Mathematicus fuit insignis, Philosophus egregius, in *Theologia* verò studiis eousque versatus, ut apud Doctos illorum temporum *Doctoris profundi* appellatione innotuerit; eamque non immeritò delatam illi fatebuntur credo, qui libros ab illo conscriptos perlegerint. Verùm in hoc homine nihil erat quod potiùs laudaveris, quàm morum vitæque sanctimoniam, ob quam, cæterasque virtutes à *Strafordo* delectus est, ut *Regi* esset à confessionibus. In quo munere ita se gessit, ut optimi simul ac prudentissimi viri laudem retulerit. *Regem* siquidem à recto deflectentem increpare consuevit audacter, eâ tamen prudentiâ verborumque lenitate, ut animum *Principis* nunquam offenderit. Non desunt certè inter Scriptores qui insignes illas *Edvvardi victorias*, hujus potiùs sanctitati ac virtutibus acceptas ferendas existiment, quàm cujuspiam seu fortitudini, seu prudentiæ. *Godvvin.* de Præsul. *Angl.* comment.

Quo anno natus sit, quemadmodum nihil pro certo asseveraverim, (ut sunt magnorum sæpe virorum principia obscura, quorum sunt notissimi exitus) ità cùm *Procuratorem* fuisse constet Universitatis *Oxoniensis* anno 1325. circa annum *Domini* 1290. natum crediderim, mediis temporibus Regis *Edvvardi* primi —In hoc curriculo *Literario* solidam ex *Aristotelis* & *Platonis* fontibus hausit Philosophiam, sed in artibus *Mathematicis* ac *Theologiâ* ejus potissimum eluxit industria; ac in *Mathematicis* quidem ita excelluit, ut parem illa ætas tulerit fortasse neminem——*Thomas* noster cum summus esset *Mathematicus*, etiam in *Theologicis* tractandis non recessit ab arte. Itaque primus, quod sciam, & solus hanc viam tentavit in *Theologicis*, ut filo *Mathematico Theologica* contexeret, ponendo scilicet primo loco duas *Hypotheses*, quasi *principia*, & ex iis proxima quæque demonstrando, & *corollaria* deducendo, petitis etiam ex *Euclide* probationibus; deinceps ex *Hypothesibus*, & prædemonstratis reliqua omnia perpetuâ serie ad finem usque operis attexendo, quô fit ut *Conclusiones* ejus cuipiam fortasse nimis altè petitæ videantur. *Henr. Savil.* in Præfat. *Bradvvardin.* lib. de *causâ Dei* contra *Pelag.* præfix.

Ex *Aristotele* & *Averroe* sedulâ investigatione pleraque hausit: *Iudæos*, quos in lege peritiores sciebat, pro *Scripturarum* intellectione familiariter convenit. Unde ad tantum doctrinæ incrementum posteà perveniebat, ut in *Oxoniensi* Academiâ supremæ facultatis Magister constitueretur: egregiusque *Raphaelis Volaterani*, ac *Ioannis Pici*, hominum *Italorum*, testimoniis, *Theologus* fuerit. Cum *Ioanne Baconthorpio Parisiis* olim reverso, magnam de *Præscientiâ* ac *Prædestinatione* concertationem habuit, eique tandem in omnibus consensit, ut idem *Ioannes* in quarto libro *sententiarum*, dist. 1.

Quæst.

Quæst. 4. demonstrat. Unde ex *Cancellario Londinensi* tandem Aulicus, atque ab optimo Rege *Edvvardo* tertio ad *confessionem* vocatus, *Cantuariorum* Archiepiscopus *Ioanni Offordio* diem obeunti substitutus est. Adversus Hæreticos arma suscipiens (verùm *Papistas Papista* non mordet) in magno spiritûs fervore scripsit, præsertim contra *Pelagianos*. Sed proh dolor, *Thomas* longiori vitâ dignus, exacto tantùm uno in *Pontificatu* anno, mortem obiit planè immaturam, anno ab incarnato *Dei* verbo 1350. sub prædicto Rege *Edvvardo* tertio. Summa ejus *Romæ* in *Vaticanâ Pontificis* Bibliothecâ extare perhibetur. *Balæus* de Script. Ecclef.

Floruit hic longè doctissimus vir circiter 1330. *Domini* annum, pugnavit acerrimè pro *gratiâ Dei*, contra *Liberum Arbitrium*, & *Pelagianos* ejus patronos, nempe *Scholasticos* Theologos; idque nec sine approbatione multorum bonorum, nec sine multorum seductorum gravissimâ offensione, suoque periculo: tamen exoratus à piis doctisque viris, quæ de eâ controversiâ in publicis Disputationibus differuerat, tribus libris justum volumen explentibus complexus est. Laudatur hic Scriptor nomine eximiæ eruditionis, etiam ab illustribus viris, *Raphaele Volaterano*, & *Joanne Pico*. *Illyric*. Catal. Test. Verit.

Nec minimum quoque auxilii repositum est in *Libris de Providentiâ Thomæ Bradvvardini*; quoniam in illis pari fermè cum divo *Thomâ* subtilitate, & rationum pondere procedit. *Gabr. Naud*. Bibl. Politic.

Thomas de Bradvvardina Anglus, ex ordine *Fratrum Minorum*, clarus ob doctrinam anno 1350. & sequentibus, scripsit *nobile Opus de causâ Dei contra Pelagium, & de veritate Causarum*, variâ sacræ ac prophanæ, antiquæ ac novæ Philosophiæ ac Theologiæ doctrinâ locuples atque ornatum, quod manuscriptum asservabatur in Bibliothecâ *Vaticanâ*, cujus etiam manuscriptum codicem habuit olim in *Germaniâ Matthias Flaccus Illyricus*. Impressum est ex Manuscriptis *Anglicanis*, curâ & studio doctissimi viri *Henrici Savillii*, anno 1618. *Londini* in fol. ex Officinâ *Northonianâ*: de quo abundè *Ludovicus Cellot* in Historiâ *Gottescalci Prædestinatiani* l. 5. c. 19. p. 390. Ejusdem *Opus de Geometriâ Speculativâ & Arithmeticâ*, impressum *Parisiis* anno 1512. *Tractatus proportionum*, editus *Venetiis* anno 1505. *Antonius Possevinus* in Apparatu Sacro mentionem illius habet, sed (quod mirum) de eo nihil habet *Lucas Wadingus* in Bibliotheca *Scriptorum Ordinis Fratrum Minorum*. Opus autem *de causa Dei contra Pelagium, & de Virtute causarum*, MS. *Oxonii* in *Angliâ* in Bibliotheca Collegii *Novi* Cod. 22. in *Orialensi* cod. 55. *Mertonensi* cod. 203. *Cantabrigiæ* in Collegio Sancti *Benedicti* cod. 146. Domus Sancti *Petri* cod. 176. & privatim in Bibliotheca *Baronis Lumleii* cod. 267. Appellatur in nonnullis manuscriptis codicibus *Cancellarius Londinensis*, quod an conveniat rectè *Franciscano*, seu *Conventuali* ordinis *Minorum*, mihi valdè suspectum est. *Oudin*, in Supplem. de Ecclef. à Bellarm. omiss.

FRANCISCUS PETRARCHA

Clar. A.D. MCCCL.

Aretii in *Tusciâ* ex *Florentinis* Parentibus, vel, ut alii quidam cum *Gerardo Ioanne Vossio*, circa *Ancisam Florentini* agri vicum majorum suorum sedem, patre *Florentino* exule natus die 20. *Iulii*, feriâ secundâ anno 1304. Archidiaconus *Parmensis*, tum Cathedralis Ecclesiæ *Patavinæ* Canonicus fuit. Obiit Apoplexiâ correptus die 19. Julii, Anno *Dom.* 1374.

Scripsit plurima & pedestri & solutâ oratione.

Hic Ingenio, eloquentiâ, *Latinæ* patriæque linguæ cultu, ac Poëticâ etiam utraque facultate sui sæculi Princeps, literas à multo ævo sepultas, primus à *Gothicis* tenebris excitavit. *Phil. Labbe.*

Vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis omnium sui temporis longè doctissimus, Philosophus, Rhetor, & Poëta celeberrimus, qui literas *Humanitatis* post longa silentia mortuas, ut ita dixerim, ab inferis revocavit ad superos, non minus sanctâ conversatione, quàm Scientiâ clarus emicuit. *Trithem.*

Vir undecunque doctissimus, *Latinæ Linguæ* multis jam seculis extinctæ primus *Instaurator*, *Hetruscæ* Poëseos *parens*, & absque ullâ controversiâ *princeps*; inter *Latinos* quoque poëtas non ignobilis, & ob egregiam *Latini Carminis* laudem in Capitolio *Romano laurea Coronam* publico totius *Italiæ* favore consecutus. *Sixt. Senens.*

Franciscus Petrarcha & *Ioannes Boccacius*, Poëtæ, præter ea quæ multa solutâ oratione uterque composuit, nonnulla quoque *Carmine Latino* scripsere, in quibus non multò præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adscribendum putarim, judicii minus sit & limæ, multum tamen poëtici spiritus habere videntur. *Lil. Gyrald.*

Reflorescentis eloquentiæ princeps apud *Italos* videtur fuisse *Franciscus Petrarcha*, suâ ætate celebris ac magnus, nunc vix est in manibus: ingenium ardens, magna rerum cognitio, nec mediocris eloquendi vis. Atqui est, ubi desideres in eo Linguæ *Latinæ* peritiam, & tota dictio resipit sæculi prioris horrorem. *Erasm.* in *Ciceron.*

Primus omnium *Franciscus Petrarcha* magno vir ingenio, majoreque diligentiâ, & *Poësin* & *eloquentiam* excitare cœpit, nec tamen is attigit *Ciceronianæ* eloquentiæ florem. *Blond. Flav.* in *Ital. Illustratâ*, de *Romandiola.*

Vir excellenti ingenio & doctrinâ exquisitâ *Franciscus Petrarcha. Poggius* in Hist. discept. de avaritiâ.

Franciscus Petrarcha vir maximæ doctrinæ, & elegantissimi (ut sua tempora ferebant) styli. *Laurent. Pignor.* l. Symbol. Epistol Epist 3.

Circa annum 1340 *Patriarcha* longè latéque diffundere cœpit ingenii divini doctrinæque mirandæ varia monumenta. *Voss.* de Poët. Lat. c. 7.

Si inter Mortales unus est tanto labori sufficiens, viribus praeclarissimi viri *Francisci Petrarchæ*, cujus jam diu ego auditor sum. Homo quippe est cœlesti

ingenio

ingenio prædirus & perenni memoriâ, ac etiam facundiâ admirabili, cui familiarissimæ quarumcunque gentium Historiæ sunt, sensus fabularum notissimi, & breviter, quicquid Philosophiæ sacro jacet in gremio, manifestum est *Ioann. Boccat.* in præfat. Operis de Genealog. Deor.

Franciscus Petrarcha poëta Sermonis *Italici* hodierni omnium elegantissimus, *Latini* veteris haud valdè bonus. *Paul. Manut.* comment. in Ciceron. l. 1. Epist. 3.

Cui vix parem inveniremus, si *Latina* ejus *Opera*, his, quæ *Tusco* Sermone conscripsit, æquari possent. *Ioan. Gobellin.* de gest. *Pii* II. Rom. Pontif.

Franciscus Petrarcha, seculi sui lumen, apud *Pontifices*, si adblandiri voluisset, nihil non consecuturus. *Mornæus* in Hist. Papat. p. 430.

Franciscus Petrarcha vir apprimè doctus, dicere solitus est, *nullum cuiquam majus malum optari posse, quam ut fiat Papa. Illyric.* Catal. Test. Verit. l. 18.

Franciscus Petrarcha, Phœbi nectar, *Musarum* corculum, priscæ eruditionis decus, literarum delicium, omnium sæculorum memoriâ dignus ——Ea semper fuit Varis nostri celebritas & operum ejus sublimitas, ut eò eruditorum omnium cohortes, veluti apes ad flores delibandos confluxerint. Quid dulcius, quid candidius hujus nostri sermone, qui in *Latinis, Græcis*, disertus, in *Etruscis* lenior. Utrobique animos jam virtutum disciplina, jam verborum pigmentis ac lepore suavissimo attrahit, movet. Viget in sermone soluto nervus: carmen ejus plenum, tersum, laboriosum, omnium genio accommodatissimum. Ubique mira rerum suavitas ac varietas, sententiarum lumina, verborum robora. *Iac. Phil. Tomasin* in *Petrarchâ* redivivo.

Edidit hic cœlestis vir tam prosâ, quam metricè plurima opuscula. Quæ cùm sint lepôre sonantium verborum melliflua, & sententiarum succo mirabili sapida, potiùs artificio cœlesti, quàm humano ingenio judicantur fabricata. *Iac. Phil. Bergomas* in chronic. supplem. ad Ann. *Chr.* 1341.

Quod ad doctrinas attinet, multarum rerum prudens doctusque fuit; imò verò nulla est ex doctrinis homine libero digna, in quâ vel audiens, vel per se inhians non magnopere profecerit.—Eloquio fuit claro ac potenti, ut stylus librorum indicat, atque, ut vere dixerim, unicus fuit, qui per tot secula exulantem, & jam penè incognitam dicendi facultatem in nostra tempora revocaret. Summus vitâ, summus doctrinâ, & summus eloquio scripsit octodecim librorum volumina. *Paul. Verger* in vit. *Petrarch.*

Stylus ejus copiosus est & magnus, in consolando dulcis, & in admonendo liber. Interdum jocatur salibus, sed ubique restrictus, ut ille, qui magis *Senecæ* densitatem, quàm *Ciceronis* amplitudinem imitatur: unde persæpe ex hoc recentiorem *Senecam* appellaverim. *Hieron. Squarzafichus* in *Petrarch.* vit.

At *Io. Boccatius* & *Franciscus Petrarcha*, quorum præstantissimis ac prope divinis ingeniis sermo *Etruscus*, ea verborum elegantia, iis ornamentis auctus ac locupletatus est, ut supra addi nihil possit, propius ab antiquitate aberant; annis enim plusquam trecentis ante nos fuerunt; & tamen nulla major ab eis opera data fuisse videtur, quàm ut omnem priscorum verborum fæcem à suis Scriptis

 removerent.

removerent, ne purum ac limpidum ipsorum orationis flumen aliquâ ex parte infuscarent. Quibus præsertim ob hanc causam arbitror primas ab omnibus sine controversiâ deferri. Inferunt se quidem interdum in ipsorum sermonem verba aliqua paulò antiquiora; sed ea miram habent venustatem; &, quia loco sunt posita, adeo omnium intelligentiæ sunt obvia atque aperta, ut nullâ ferè interpretis cujusquam ope auxilioque indigeant. Ideo nulla est in *Italiâ* civitas, quæ ita barbarè, ita inquinatè loquatur, quin eos legat, intelligat, admiretur, ediscat. *Jan. Nic. Erythr.* Pinacoth. p. 219, 220.

Postremò nunc tandem ad *Africam* & librum istum venio, qui mihi videtur inter præcipuos jure meritoque redigendus. Est enim (ut res ipsa indicat) refertus historiâ, documentis abundans, & plenus poëticæ fictionis. Magna est in eo volumine, & vetustatis & naturæ cognitio: magna eloquentiæ vis; magna præcipiendi facultas—Quod si ad extremam perduxisset ætatem, quanto futurum fuerit excellentius, nemo ambigit. Sed tamen est tale, ut de eo gloriari juvenis debeat, & pudere senem non possit. Constat autem esse versus aliquot dimidiatos & imperfectos, ut est creberrimè apud *Maronem*, aliquando & sententiam imperfectam. Sed hos defectus accusent, qui nihil pati possunt diminutum. Sunt & malè mensuratæ syllabæ, quæ tamen non præterierunt autorem. *Paul Verger.* in vit. *Petrarch.*

Scaliger ait illum perspicuè admodum Latinaque cum elegantia loqui: Eum quod ad Italica Scripta spectat intellectu difficilem esse, propter voces plurimas è *Provinciali* vicina lingua desumptas & ab *Italis* minimè intellectas. *Scaligerana* posterior. Gall.

Rostellus quod ad ejus stylum & phrases attinet ait illum sæpe interpretibus indigere &c. Quædam ejus *Tetradecasticha* (*Sonnetos* vocant Galli & Itali Poematia 14. versibus constantia) intellectu difficillima esse vel peritissimis ipsis hominibus. *Rosteau*, Iudiciis de quibusdam libris à se lectis. Gall.

Jes. *Rapin.* ait *Petrarcham* vernaculo suo idiomate scripsisse; Sed Stylum ejus nimis vastum esse ut Heroïci Poeta nomen mereatur.

Franciscus Petrarcha in Historia errasse à quibusdam deprehenditur. Quo ad *Rythmos* vernaculâ linguâ conscriptos ternariis quaternos inconcinnè minusque aptè interdum commiscet. *Claud. Verder.* in cens. Autorum.

Hieronymus Squarzafichus in *Petrarchæ* vita refert magnum illum Poetam nunquam assensum dare voluisse ut sua Soror præda fieret Benedicti XII. qui illius amore perditissimo captus erat, quique fratri Cardinalitium pileum in favoris remunerationem, pollicebatur. Tam nefarii commercii propositionem generosè repulit; Sed in salvo tamen non fuit ejus Soror, alius enim erat ei frater qui illam Papæ vili pretio tradidit. *Novellis* Gallic. Reip. *Literariæ.* Febr. 1686. pag. 144.

Extant opera ejus omnia *Lugduni* apud *Samuelem Crispinum*, 1601. fol.

Extat liber de *Vitâ solitariâ*, *Mediolani* in fol. apud *Hulderieum Scinzenzeter.* an. 1498.

Extant Poëmata *Hetrusca* cum expositione *M. Ioan. Andreæ Gesvaldi Venetiis* apud *Gabrielem Folitum Ferrariensem.* 4°. 1553.

Extant quædam Poëmata *Italica* antea inedita, quæ vulgavit *Fredéric. Ubaldinus* ex Auctoris Schedis, unà cum censurâ & emendationibus suis, *Romæ* anno 1642.

Francisci Petrarchæ liber de casibus virorum Illustrium MS. in Bibliothecâ *Colbertina*, cod. 840. Itemque ibidem ejusdem Rerum familiarium Epistolarum libri viginti quatuor Manuscripti cod. 842. quorum novem tantùm sunt impressi. *Oudin* in Supplem. ad *Bellarm.*

Hoc ejus Epitaphium, in viciniâ *Patavii* in *Arquato* pago marmoreo sepulchro incisum

Frigida Francisci *lapis hic tenet ossa* Petrarchæ,
Suscipe Virgo *parens animam, sate* Virgine *parce.*
Fessaque jam terris cœli requiescat in arce.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

BARTOLUS.

DE *Saxoferrato* (Urbs est *Umbriæ*, quæ *Sentinum* olim dicebatur) natus est anno 1303. obiit anno 1355. Clar. A. D. MCCCL.

Vir fuit ingenio subtili & acuto, facundæ eloquentiæ, & multi consilii: assiduus in studio legum, sobrius in victu; memoria labili, cui defectui ut succurreret, quæcunque meditabatur, scripto statim mandavit. Ideo delitias omnes postponens, & liberiora corporis exercitia negligens, totum se studiis dedebat, nullam sibi à serioribus meditationibus relaxationem concedens. *Boissard.* in Icon.

Bartolus ingens illud Jurisconsultorum lumen ac stella. Æqui & boni peritissimus. Veritatis Magister vocatur *Scurfio.* Jurisconsultorum signifer *Menochio.* Aliis Juris lucerna & cæcorum Dux, speculum ac veritatis pater. Tantâ celebritate jus civile professus est *Bartolus*, ut ad eum ob summam eruditionis & ingenii famam ac gloriam undequaque studiosorum turba conflueret. Ipsi omnes fasces porrigunt & sceptra *Iurium Consulti* sequentes. *Quenstedt.*

Bartolus natus anno 1303. *Ius Civile* professus est *Pisis*, posteàque *Perusii*, quod tanto judicio aperuit in *Commentariis* suis immensis pro ætate suâ (quæ quadraginta sex annos non excessit) ut longè primus *Iustiniani* Interpres post *Accursium* adhuc apud omnes celebretur, & in eo fuisse præ cæteris admirabilem legum peritiam, ejusque ingenio nomen adfuisse *Interpretes* nostri testentur. *Ar. h. Duck* de *Iur. Civ.* l. 1. c. 5. sect. 15.

In *Iure* primas, comparatus cæteris partes habebit *Bartolus*. *Andr. Alciat.*

Ejus authoritas magna erat per totam *Italiam* propter soliditatem consiliorum quibus res *Principum* adjuvabat. Erat enim *Caroli* IV. *Rom. Imper.* consi-

liarius, à quo nobilitate donatus est. *Boxhorn.* in Monument.

Supremus Doctor, qui veritatem semper ante oculos habuit. *Borcholt.* de. Transact.cap.1. n. 4.

Jurisconsultorum diu Princeps est habitus. *Grot.* l.2. de J.B. & P. cap. 22. sect. 13.

Bartolus, non contemnendi sanè judicii, plurimúmque profuturus Reip. si in meliora tempora incidisset – in distinguendis factorum speci.bus ut certum Jus colligatur, nulli secundus est inter Jurisperitos illius seculi. *Oldendorp.* tr. de act. de formul. investigandæ Actionis.

Huic plus credendum, ut censet *Angelus*, quàm omnibus aliis, tanquam Magistro omnium. Et *Caccialupus* refert. Regiô Edictô cautum fuisse, ut in Hispania & Lusitania in conflictu opinionum *Bartoli* observaretur sententia, eò quòd à semitâ veritatis & æquitatis raró judicatus fuerit aberrâsse. *Moller.* 2. Semestr. 49. n. 12.

Bartolus fuit subtilis Investigator & fuit Pater Juris, & Juris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis, nihil boni ignoravit. *Ioh. Nevizan.* Sylvæ Nuptial. lib.5.n. 25.

Bartolus Sentini in *Umbria* natus, magno acumine perspicacis ingenii *Jus Civile* professus, in omnibus *Italiæ* Gymnasiis exactæ doctrinæ documenta reliquit—Æquales suos doctrinæ firmitate, & mirâ judicii constantiâ superavit -----Defuit ei Latinæ eloquentiæ facultas, ne summæ gloriæ fastigium teneret. Et tamen est quod maximè miremur, illum in perpetuo docendi munere occupatum, tot & tanta volumina perscribere potuisse, quum quadragesimo sexto ætatis anno fato ereptus fuerit. *Paul. Iov.*

Inter antiquos *Interpretes Accursius* & *Bartolus* principatum tenent:, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cùm nossent, quantum in illâ barbarie, & codicum depravatione nosse poterant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt; quod non tam eis quam seculo illi tribuendum, quo linguæ, & bonæ literæ prorsus jacebant. *Roland. Maresf.* Epist.l.1.Epist. x 1.

Bartolus de *Saxoferrato* Mathematum & Hebraicarum quoque literarum peritus. *Genebrard.* in Chronolog. suâ.

Veruntamen *Vossius* in libro suo de *Philologiâ* affirmat, *Bartholum Iurisconsultum* ætate senili litteris *Hebraicis* immortuum esse.

Bartolus historiarum ignorantiâ densissimis tenebris omnia involvit. *Io. Bernart* d Utilit. leg. Hist. p.119.

Id etiam supra alios præcipuum habuit, ut in tot & tam variis *Commentariis*, quæ edidit, raró sibi contrarius reperiatur; mirâ brevitate usus plus tacendo, quàm loquendo dixisse fertur. *Veronæ* statutum est, neminem ibi Jurisprudentum collegium posse ingredi, qui *Bartoli Commentaria* non habuisset, quæ in decidendis *causis* maximè necessaria esse crediderunt. *Panzirol.* de Clar. Leg. Interpret. l.2.c.67.

Bartolus à *Saxoferrato* non parum à *Francisci Tigrini Pisani* Commentariis adjutus

adjutus fuisse creditur, quæ enim ab eo inordinatè scripta fuerant. *Bartholus* digesta pro suis publicavit. *Idem* ibid.

Nicolai quoque *Mattarelli* atque aliorum veterum sententias quandoque ad verbum descriptas sibi impudenter attribuisse dicitur. *Ioan. Fichard.* in Vit. Jurisconsultorum, p. 241.

* *Processus Satanæ* contra B. *Virginem*, auctore *Bartolo de Saxo-Ferrato*, prohibetur. Vid. *Indic. Madrit.* p. 859.

Hoc ejus Epitaphium, *Petro Myrteo* auctore:

Hic est Bartolus, *ille Iuris ingens*
Lux, & commodus explicator, hic est:
Quem mors ante diem abstulit maligna.
Heu mors invida, & ævo iniqua nostro,
Quæ Leges iterum jacere cogis.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

JOHANNES BOCCATIUS.

DE *Certaldo*, patriâ *Florentinus*, anno 1314. natus, & ann. 1372. mortuus, juxta *Berneggerum*, idol. Lauret. pag. 116. aut, si *Vossium* sequi libet, ann. 1376. vid. lib. 3. *Hist. Lat.* cap. 1. *Trithemius*, pag. 147. & *Simlerus* f. 346. ad ann. 1375. collocant. Vir fuit maximâ eruditione sacrâ & profanâ conspicuus, quod patet ex ejus quæ reliquit scriptis, ut sunt, lib. de fœminis illustribus, quibus *Iohannam* quoque *Papissam* annumerat, impress. *Bernæ Helvet.* 1539. Liber *Italicus*, *Decameron* sive *Princeps Galeottus* inscriptus, in quô fabulis, & historiis centum *Papale* regnum, *Confessionem auricularem*, *Sanctos*, *Lipsanolatriam*, *Purgatorium*, &c. acerrimè perstrinxit, perversitatis Papææ non ignarus. Vid. *Bernegg.* l. c. p. 128. seq. Librum quoque de *Genealogia Deorum* confecit, & alios plures. *Olear.* in Abac. PP. Ecclesiast. Clar. A. D. MCCCLXVII.

Vir in secularibus literis omnium sui temporis facilè doctissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Poëta, Philosophus, & Astronomus celeberrimus, ingenio subtilis, eloquio disertus. *Trithem.*

Boccatius multa reliquit *Scripta*, quæ Autoris doctrinam, & laboriosas lucubrationes satis testantur. *Ioan. Boissard.* in Icon.

Non tamen equidem inficias ierim, *Ioannem Boccatium* hominem fuisse studiosissimum, & elegantis ingenii, ut ea ferebant tempora; ingeniosum etiam & eruditum, sed non in Latinis & eo minus in Græcis is fuit, qui in proprio Idiomate, hoc est in *Hetruscis*, patrio scilicet & vernaculo sermone, in quo solutâ oratione omnes ante & post eum qui scripserunt, magno post se intervallo reliquit, *Lil. Gyrald.* in Epist. *Herculi Duci Ferrar.* præfix. operibus *Gyraldi.*

Magnam eruditionis & industriæ laudem retulit Genealogiâ suâ Deorum, *Voss* de Hist. Lat.

Quamvis non desint, qui *Genealogiam Deorum* ex alio transcriptam affirment, *Konig.* in Biblioth.

Franciscus Petrarcha & Ioannes Boccatius, præter ea quæ multa solutâ oratione uterque composuit, nonnulla quoque carmine Latino scripsere, in quibus non multò præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adscribendum putarim, judicii minus sit & limæ, multum tamen Poëtici spiritûs habere videntur. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Boccacius, *Hetruscorum Cicero*, fabulator jucundus, & eloquens sermone patrio, sed Latini parum petitus, *Theogoniæ* non admodum accuratus, & *Mythologiæ* non satis idoneus enarrator, in omnibus obscœnus, impius, & versificator ineptissimus, *Balthass. Bonifac.* l. 15, c. 3. *Ludicr. Hist.*

Joannes Boccacius Deorum *Genealogias* in corpus unum collegit, feliciùs quàm illo erat seculo sperandum; tametsi in Interpretandis fabulis sæpe est nimius & frigidus — *Ioannes Boccacius Petrarchæ* discipulus nullâ ex parte est cum Magistro conferendus. *Lud. Vives* de Tradend. Discipl.

Quemadmodum *Petrarcha* eloquentiam in Poësi *Hetruscâ* à cive & Magistro suo, *Dante Aligerio*, inchoatam, perduxit ad maturitatem: ita iisdem temporibus *Boccacius* pedestrem eloquentiam in sermone patrio (ut *Iovii* de eo judicium est) simul & inchoavit, & absolvit. *Voss.* de Hist. Lat.

Blondus ac *Boccacius Francisco Petrarchâ* inferiores fuere, tum in dicendi viribus, tum in *Romani* sermonis proprietate. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Boccacii Oratio dulcis, copiosa, polita, ornata, mollis, faceta, rem ante oculos ponens, ut geri ea, quæ legas, non narrari videantur. *Ioh. de la Casa* in Vit. Card *Bembi*.

Author *Biondo* (sic Italis flavi crinis capita vocantur) ait illum *Italicæ* linguæ quam Latinæ facundiâ multo excellentiorem fuisse. In quâ Præclari *Portus Regii* Viri observarunt eum cæteris omnibus præstitisse, imò & seipsum superasse, juxta *Bembi* Cardinalis sententiam, cùm eò majori elegantiâ & puritate scripserit, quò ab hujus novæ Linguæ natalibus & infantia jam longiori spatio remotus erat. Judicio etiam Equitis *Salviati* ejus *Prosa* acurata & nativa magis deprehenditur quam ejus *Carmina*. Addunt Eruditi illi viri advertendum tamen esse quædam apud illum Authorem loca clare ostendere quod majori scrupulo caverit puritatis Linguæ regulas ab hominum arbitrio ac voluntate tantum ortas violare, quam præcepta de morum puritate ab ipsomet Deo nobis tradita. *Eruditorum Iudicia*, per Dominum *Baillet*. Gall.

Jes. *Rapin* ait *Boccatium* purissimè vernaculo idiomate scribere; Sed Characterem ejus nimiùm vulgarem & familiarem esse ut Heroici Poetæ nomen mereatur. Idem Rapinus dicit alibi Boccatium aptis admodum verbis mentem suam exprimere in Poematis suis, sed hanc non satis altè penetrantem esse; Eum quoque vanæ gloriæ nimium affectatæ insimulat, & quod de seipso indesinenter mentionem faciat.

Maximi

Maximi inter ejus Compositiones momenti est *Decameron*, quod Opus Italiâ tota cùm applausu excepit; Hoc pariter extraneæ Gentes adeo favorabiliter amplexæ sunt, ut singulæ idiomate suo legere hoc ipsum voluerint; Et eo majori sollicitudine hoc quilibet exquisivit quò majori studio ejus suppressio tentata est, & acriori censurâ notatum, quod nimis licenter, & in Monachos satyricè nimis loqueretur. *Isaacus Bullart.* Acad. scientiarum &c. Gall.

* *Bocatii Decades*, sive *Novellæ* centum, quamdiu expurgatæ non prodierint, *Indice Romæ* impresso, 8°. anno 1681. prohibentur.

Gloriam quoque meruit *Boccacius* compendio *Historiæ Romanæ*: item libris de illustribus viris, de claris mulieribus, de Bellis Imperatorum, de *Florentinorum* Bellis, de captâ *Constantinopoli*, atque aliis, commemoratis à *Jacobo Bergomate* ad ann. 1365. Horum pleraque Manuscripta extant in Bibliothecâ publicâ Academiæ *Lugdunensis* apud *Batavos*. Libri ejus novem de casibus illustrium virorum Manuscripti adservantur *Oxonii* in Bibliothecâ *Collegii Novi*, teste *Thomâ Jamesio*. Qui & *Oxonii* in Bibliothecâ Collegii S. *Magdalenæ*, tum & *Lincolniensi*, extare ait *Boccacium* de casibus illustrium virorum: sed neutro loco, opus illud quot librorum sit; addit. *Voss.* de Hist. Lat.

Extant Genealogiæ Deorum libri xv. inscripti Hugoni *Hierosolymorum* & *Cypri* Regi. *Vincentiæ* 1487. in fol. Et *Italicè* redditæ per *Iosephum Betussi*, recognitæ à *Georgio Valentini* in *Venetiâ* per *Valentinos* in 4. anno 1617.

Extat *Decameron*, cum Præfatione & vitâ *Boccacii*, auctore *Francisco Sansovino*, *Italicè* in 4°. 1549. Idem liber *Gallicè* redditus per *Laurentium Premier*. *Parisiis* 1534. in 8°.

Extat opus de claris mulieribus *Bernæ* 1539. in fol.

Extant de casibus illustrium virorum libri ix. in folio *Parisiis*, apud *Ioannem Gormontium*.

Excessit è vitâ sexagesimo secundo ætatis anno. Sepulchrum ejus cum marmoreâ effigie insculptis his carminibus in templo maximo *Certaldi* conspicitur.

Hâc sub mole jacent cineres, ac ossa Joannis,
Mens sedet ante Deum, meritis ornata laborum.
Mortalis vitæ genitor Boccacius *illi,*
Patria Certaldum, *studium fuit alma Poësis.*

Paul. Iov. in Elog.

JOANNES WICLEVIUS.

ANglus, acer *Papismi* oppugnator, claruit anno 1370. obiit 1387. *Scripta* ejus penè infinita recenset *Baleus*; plures ejus Tractatus tum Latinè tum Anglicè scriptos adhuc ineditos extare in Bibliothecâ Collegii *Benedicti* apud *Cantabrigienses*, alibique testatur *Thomas Jamesius*. Clar. A. D. MCCCLXX.

Vir

Vir magno & excellenti planè ingenio præditus, *Oxonii* in Collegio *Mertonensi*, omnes eruditas artes tantâ cum fœlicitate perdidicit, quantâ sui temporis nemo facilè alius. Nam in Philosophiâ illâ *Scholasticâ*, acuminis ostentatrice, principem locum obtinebat. Tum prætereà in *Theologiæ* recessus penitiores, & sacrosanctos quidem illos, tam altè descenderat, ut à *Theologorum* vulgo pro *Deo* tantùm non habitus sit. Quo tandem calculo, summis honoribus & insignibus, quæ in eruditos *Academia* conferre solet, donatus est. Ille verò ut se vidit ejusmodi auctum titulis, suamque tanti in scholis esse, authoritatem, ut omnia quæ doceret tanquam è *tripode* dicta crederentur, primum *Fraterculorum* mendicitatem cute tenus stringere cœpit, nec multò post altis plagis vulnerare. Ut tamen bona pars *Scholasticorum* in hominem adfecta erat, ad hæc præludia connivebat. Deinde in *Publicis Prælectionibus* atque aliàs privatim, vellicabat *Pontificis Romani* astum, avaritiam ambitionem, ac tyrannidem: sic putans futurum, ut *Christiana Ecclesia* cognitis erroribus resipisceret. *Ioan. Leland.*

Præter vitam quam verè *Apostolicam* Wiclevus duxit, ingenio, facundiâ, atque eruditione multiplici, omnes in *Angliâ* commilitones longo intervallo superabat. Unde ipsum *æternus Pater*, anno post *Servatorem* 1360. per suum *Spiritum* suscitavit, ut in mediis errorum tenebris, ac *locustarum Tartarearum* seu *Hypocritarum* obscurationibus, pro suâ *veritate* staret, magnanimus *Christi* pugil: fieretque adversus ejus infensissimos hostes, *Antichristos*, insuperabilis Ecclesiæ columna. *Ioan. Balaus.*

Ecclesiam de *Lutterworth* in comitatu *Leicestrensi* rexit ille celeberrimus *Ioannes Wickliff*, vir ingenio subacto, & *sacris literis* versatissimus, qui cum calamum in *Pontificiam* Authoritatem, & *Romanam Ecclesiam* strinxisset, non solùm gravissimè exagitatus erat dum viveret; sed etiam anno post mortem quadragesimo primo in corpus sævitum fuit, quod *Senensis Concilii* mandato exhumatum erat & exustum. *Camden.* in *Britan.*

Ioannes de *Wickliff* exercitatissimus fuit Philosophus & clarissimus Theologus; excellentis & planè Divini ingenii, immensa & penè innumera Doctrinæ monumenta post se reliquit. *Anton.* à *Wood* Antiquit. *Oxon.*

At hoc ipso tempore sub annum 1360. caput exerit *Ioannes Wiclefus* ingentis ingenii vir, in omnibus literis & disciplinis *Oxonii* educatus, Philosophus & Theologus insignis, eoque nomine omnibus facultatibus & charus & venerandus. Hic sanè Ecclesiam *Romanam* omni ex parte strenuè adoritur. —— Omitto Scriptorum ipsius eruditionem, soliditatem penè incomparabilem. Quæ omnia si quis seriò attenderit, seculo aliàs caliginoso, inter tot fulmina tam formidanda, quibus magni quique Orbis Principes succumbere soliti, dubitare non possit, quin ejus spiritus cœlitùs lucem, robur, fiduciam acciperet, quin *Deus* in eo & per eum ageret, in imbecillitate homuncionis, si mundum spectes, abjectissimi, imperii *Satanæ* ruinam moliretur, plenitudinem illam potestatis tantopere jactatam, tanto tempore à *Pontificibus* affectatam jam aggredi occiperet. *Phil. Mornai* Myst. Iniquit. p. 445, 446.

Ioannes Wiclefus——Vir erat, quô majorem non tulit postremis hisce seculis Christianus

Christianus Orbis; quique non minus supra laudem quàm invidiam positus videtur. Omnifariâ rerum Theologicarum Scientiâ instructissimus, Legum Municipalium impendiò peritus, rarâ morum gravitate præditus, inprimis verò immenso erga Deum zelo, erga proximum charitate flagrans. Hinc nata puritatis pristinæ in Ecclesiam reducendæ cupido; quam tamen limites usque adeò egredi non permisit, ut omnia Disciplinæ Ecclesiasticæ jura illibata conservare religioni haberet. Eximiam ejus pietatem ne pessimi quidem adversarii in dubium unquam vocare sunt ausi; præclaram certè doctrinam abundè testari sunt ex iis quamplurimi. Sanè in omnibus ferè, quæ hodienum extant, suis scriptis accuratam Theologiæ notitiam & elimatum judicium prodit *Wiclefus*. Pressè ubique & acutè disputat, egregiam spirat pietatem, sacram autem Scripturam summâ perspicuitate ac solertiâ interpretari solet: Nil in eo puerile aut otiosum (Scriptoribus istius ævi solenne vitium) deprehendi potest; omnia gravia, subacta, atque elimata. Is denique est, cui nihil ad consummatam eruditionem defuit, nisi seculum fœlicius. Dissimulari tamen non potest, diversa sæpè ac contraria nonnunquam dogmata in illius libris reperiri posse: quod *Wiclefo* adeò non detrahit, ut in laudem illi potiùs cedere debeat. Neque enim præfervido quodam animi impetu abreptus, sed maturo judicio ac ratione ductus Ecclesiæ *Romanæ* errores oppugnavit; quos unico ictu cum non detexisse nil mirum est. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Acuratam Dogmatum *Wicleviauorum* cum hodiernâ Ecclesiæ *Anglicanæ* doctrinâ concordiam fusè demonstravit prolixâ *Wiclefi* Apologiâ *Anglico* Sermone editâ *Oxonii* 1608. 4°. Vir doctissimus *Th. Jamesius*; qui *Parsoni* aliorumque absurdas opiniones *Wiclefo* summâ injuriâ affluentium, calumnias invictè diluit. Post clarissimi Confessoris obitum, in sanctissimos ejus manes maximâ insaniâ debacchati sunt Pontificii. Acriùs tandem in *Wiclefi* memoriam nuper invectus est *Varillasius*, Historiographus Gallus; qui pristinas calumnias renovavit, novas subinde excogitavit; & utrasque in Historiâ suâ Hæresis in lucem dedit. Verùm tam insulsè ut plurimùm calumniatur Historicus ille mendacissimus, adeo omnem rerum gestarum Chronologiam perturbavit, tam crassos pariter ac ineptos Errores admisit; ut putidissimum Impostorem ubique prodat, & risu potiùs quàm refutatione excipi mereatur. *Idem* ibidem.

Conclusiones ejus habentur inter Epistolas *Gregorii* XI. Conciliorum, Tom. 11. Part. 2. p. 2041. *Articuli* ex ejus *Trialogo* excerpti, & in Synodo *Londinensi* damnati ibid. pag. 2080.

MATTHÆUS WESTMONASTERIENSIS.

A *Floribus* Historiarum quos accuratè collegit, *Florilegus* cognominatus, Ordinis S. *Benedicti* Monachus *Anglus*, in Cœnobio *Westmonasteriensi*. Vir scientiis melioribus benè instructus, & suo seculo Scriptor non vulgaris. In Historiis præsertim *Britannicis* & *Anglicis* peritissimus. Flores *Chronicorum* à creatione Mundi, in sex ætates divisos, in unum magnum congessit volumen, Clar. An. D. MCCCLXXVII.

tribus libris distinctum. In quorum primo de rebus insignioribus agit ab orbe condito usque ad *Christum* natum. In secundo à nativitate *Christi* usque ad *Normannorum* in *Angliam* adventum. In tertio agit de Imperio *Normannorum* in *Anglos*, usque ad initia regni *Edvvardi Secundi*. In quo toto decursu, sive discursu, ita vestigiis *Matthæi Paris* institit, ut parùm ab ejus Methodo deflexerit, nisi quòd in tertio libro multa ex suo deprompserit armario, quæ vel ab aliis accepit, vel ipse vidit, quibus Historiam suam non parum auxit, & multùm ornavit. Postremò res gestas septuaginta annorum de suo planè adjecit, deduxitque rerum seriem usque ad Regis *Edvvardi tertii* mortem, ad annum videlicet *Dom* 1377. post quem annum nec ipse diu supervixisse videtur. Omnia sua scripsit tantâ fide, ut vix unquam vel latum unguem à vero aberraverit; tantâ diligentiâ, ut ferè nihil eorum, quæ illis temporibus notatu digna contigerunt, omiserit. His adde summum judicium in rebus seligendis, acumen in inveniendis, ordinem in disponendis, exactam rationem in temporibus calculandis, annis supputandis. Ita ut hâc suâ multiplici industriâ, tantam attulerit nostris Historiis lucem, quantam ante eum vix quisquam alius. *Pitsæus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Scriptor ætate suâ non inelegans. Vir ipse erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditus, & in his quæ ad *Historiam* pertinent, potissimùm in rectâ annorum supputatione eximius. *Balæus* de Script. *Britan.* centur. 6.

Scriptor exactus, diligens, & fidelis vocatur *Hofmanno*.

Circa annum 1376. vigere fama cœpit *Matthæi Westmonasteriensis*: qui Historiarum Flores collegit ab exordio mundi usque ad annum *Domini* 1307. Indè vulgò dictus est *Florilegus*. In iis sequitur imprimis Historiam *Matthæi Paris* majorem. Posteà autem, adjectis 70. annis, laborem hunc perduxit ad annum usque 1377. Quòd effractis *Bibliothecarum* repagulis, nunc per manus omnium volitat, *Matthæi Parkeri*, *Cantuariensis* Antistitis, beneficium est. Nec hic industria *Westmonasteriensis Matthæi* stetit: sed præterea duplici *Chronico* nomen suum extulit: uno quidem patrio, seu *Westmonasteriensi*: altero autem fani B. *Eadmundi*. Porro *Florilegi* hujus vestigiis institit *Chronicon Roffense*; imò vix quicquam in eo legas *Florilegi* intactum; si exceperis, quæ propriè Monasterium *Roffense* spectant. *Voss.* de Hist. Lat.

Cæterum ne Historiarum obruaris multitudine, & hinc ducaris in Confusionem: (*Anglus* cùm sis, & *Anglorum* gesta scire desideres) *Matthæi Paris* & *Matthæi Westmonasterii* scriptis, præ cæteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solum quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foris luculenter addisces. Barbaros esse, fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintillâ, quâ tum fruebantur, utiles *Dei* ministros assero, quos è profundis tenebris & obscurâ nocte suscitavit, ad retegendam plusquam monstrosam *Romanorum Pontificum* vim & tyrannidem, quâ detinebamur miserè captivi——Hoc jam restat, cujus te admonitum esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate immaturè avoceris. Neve attonitus admireris, quo animo, tam absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic

Author

Author (*Matthaeus Westmonasteriensis*) Scriptis suis interposuerit. Poëtis equidem (& lubens fateor) tam incredibilium animadversione, ab omni, & spe boni, & veritatis opinione prorsùs avocari. Sed si & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuarium ordinem, diligenter consideraveris; nec tantum tibi mirari subierit, nec ita multum arguendus ille, quòd pro seculi sui vanitate cum aliis in *Religionis Christianae* mysteriis aberraverit. Ista si non incogitanter praeterieris, magnae commoditatis particeps discedes. Vid. *Praefat*. praefix. edit. *Francofurt*. 1601.

* *Flores* Historiarum, per *Matthaeum Westmonasteriensem* editi anno 1573. *Londini*, nisi emendentur, prohibentur in *Indice Tridentino*; vide Appendicem certorum Auctorum.

Extant *Flores Historiarum*, *Londini* 1567. & *Francof*. 1601. Fol.

GALFREDUS CHAUCERUS.

APud *Woodstock* non longè ab *Oxonio* in *Anglia* claris parentibus natus, patrem habuit Equestris Ordinis virum, & ipse tandem auratus factus est eques. Virbelli pacisque artibus mirè florens. Antequam virilem aetatem attigisset, erat Poëta elegans, & qui *Poësim Anglicam* ita illustravit, ut *Anglicus Homerus* meritò haberetur. Rhetor etiam disertus, Mathematicus peritus, Philosophus acutus, *Theologus* denique non contemnendus. Maximè conatus est, ut materna excolatur lingua, & in *Anglico* sermone eloquentiae *Romanae* expressa appareant vestigia. Illi duo viri *Ioannes Goverus* & *Galfredus Chaucerus* attulerunt certè nostro Idiomati tantum splendoris & ornamenti, quantum ante illos prorsus nemo. Nam sibi mutuò calcar addiderunt, & uter patriae plus afferret honoris, uterque vinci & vincere ambiens, amanter contenderunt. *Pitseus* de Illustr. Angl. Script. Clar. A. D. MCCCLXXX.

Fuere & in *Britannorum* idiomate & eorum vernaculo sermone aliqui Poëtae ab eis summo in pretio habiti, inter quos *Galfredus Chaucerus* vetustior, qui multa scripsit, & *Thomas Viatus*, ambo insignes equites. *Lil. Gyrald*. de Poëtis.

Galfredus Chaucerus Anglus Poëta, linguam Patriam magnâ ingenii solertiâ ac culturâ plurimùm ornavit; interque alia, cùm *Ioannis Mone* poëma de Arte amandi *Gallicè* tantùm legeretur, *Anglico* illud metro feliciter reddidit. *Vossius* de Hist. Lat.

Oppidum *Woodstock*, cùm nihil habeat quod ostentet, *Homerum* nostrum *Anglicum Galfredum Chaucerum* alumnum suum fuisse gloriatur. De quo, & nostris Poëtis Anglicis illud verè asseram, quod de *Homero* & *Graecis* ille *Italus* dixit:

——Hic ille est cujus de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenii aleam positus, Poëtastros nostros longo post se intervallo relinquit. *Camden*. in *Britann*.

Galfridus Chaucerus, Poëtarum nostrorum princeps, acris judicii, non lepidi

tantum ingenii, vir. Is Philosophicis, Theologicisque haud mediocriter imbutus fuit. *Henr. Savil.* Præfat. ad *Bradvvardin.* lib. contra *Pelag.*

De *Chaucero Lelandus* inter Epigrammata sua sic scribit:

Prædicat Algerum *meritò* Florentia Dantem,
Italia *& numeros tota* Petrarcha *tuos.*
Anglia Chaucerum *veneratur nostra Poëtam,*
Cui veneres debet patria lingua suas.

Usque ad tempus Henrici VIII. vix ullus Author qui Anglicè scripsisset in aliqua fuit existimatione præter *Chaucerum*; Nec illo idiomate quicquam editum erat quod bis legere dignaretur præter quædam ejus Poemata. Sed hunc aliquatenus caput extollere cœpit & tolerabilem quendam sonum adipisci. *Sprati* Historia Regiæ Societatis. Anglicè.

Dominus Gottefridius *Chaucer* Gentis nostræ *Homerus*, quique non minùs dulciloquam Musam nactus est in *Woodstockiæ* Nemoribus, quàm Veteres in *Heliconis* Collibus. *Baker* in Hist. Regni *Edvvardi* Tertii. Angl.

Versteganus damnat *Chaucerum* in eo quod *Anglicum* Idioma puritate sua spoliaverit, tot *Gallicarum* & *Latinarum* vocum permixtione. Anglicè.

Quædam Lectores monitos cupio; ut, primò quod apud *Chaucerum* occurrant quædam nomina propria quæ à Latinis & à *Græcis* unde desumuntur procul abeunt; quæ tamen ut errores in ipso damnari non debent: Nam & ille & alii Poetæ in ejusmodi vocum translatione ex uno idiomate in alterum sæpe, ut & ipsi *Græci* atque *Latini* variis utuntur *Metaplasmis*: verbi gratia *Campaneus* pro *Capaneus*: *Atheon* pro *Acteon*: *Adriane* pro *Ariadne*: Quod in aliis quoque vocibus facit *Chaucerus*: ut *gon* pro *begon*: *leve* pro *beleve*: *peraunter* pro *peradventure*: *loveden* pro *didlove*: *vvoneden* pro *did vvon*: solet etiam *Græcos* imitari duas adhibendo Negativas ad fortiorem Negationem, ut *I ne said none ill.* Sic etiam sæpissimè *Verbum* sub intelligendum omittit, ut *I not vvhat men him call*, pro *I knovv not* &c. Sic denique loco Authoris aliquam Operum ejus partem nominat, ut *Argonauticon* pro *Apollonius Rodius*; idque interdum in *Genitivo Casu*, *Substantivum* præcedens subaudiendo; sic apud ipsum legere est *Æneidos*: *Metamorphoseos*, vice Authorum ejusmodi Operum. Vide Præfationem in Opera *Chauceri* typis mandata in Folio. ann. 1602.

Ex hoc malè sano novitatis pruritu, *Belgæ Gallicas* voces passim civitate suâ donando, patrii sermonis puritatem nuper non leviter inquinaverunt, & *Chaucerus* Poëta, pessimo exemplo, integris vocum plaustris ex eadem *Galliâ* in nostram linguam invectis, eam, nimis anteà à *Normannorum* victoriâ adulteratam, omni fere nativâ gratiâ & nitore spoliavit, pro genuinis coloribus fucum illinens, pro verâ facie larvam induens. Vide *Stephan. Skinner.* in Præfat. præfix. etymologico suo linguæ *Anglic.*

Londini senex obiit, & apud *Westmonasterium* honorificè sepultus est cum has *Inscriptione:*

Qui fuit Anglorum *Vates ter maximus olim*
Galfredus Chaucer, *conditur hoc tumulo.*
Annum si quæras Domini, si tempora mortis,
Ecce notæ subsunt; quæ tibi cuncta notent.

25. *Octobris* 1400.

PETRUS de ALLIACO.

C*Ompendii* ad *Isaram* ex tenuissimæ fortunæ parentibus ortus, Doctor Collegii *Navarrici* in studio *Parisiensi*, ejusque Archididascalus (sunt qui Academiæ *Parisiensis* Cancellarium, S. *Capellæ* in eadem urbe Thesaurarium & Magnum *Franciæ Eleemosynarium* prætereà vocitent) *Joannis Gersonis* præceptor, *Cameracensem* anno 1398. post *Vellavensem*, sive *Aniciensem* adeptus Episcopatum, anno 1411. die 6. Junii creatus est S.R.E. Cardinalis titulo S. *Chrysogoni* à *Ioanne* Papâ XXIII. interfuit Concilio *Constantiensi* anno 1415. tum deinde obiit vel in *Germaniâ* anno 1416. vel ut alii plures scribunt, anno 1425. *Avenione* die 8. Augusti tum legatus Apostolicus per *Galliam*, dictus *Aquila Galliæ & aberrantium à veritate malleus indefessus*; relatumque est corpus ejus *Cameracum*, & in Ecclesiâ Cathedrali sepultum cum Epitaphio. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MCCCXCVIII.

En habes inter viros egregios virum literis eruditissimum, fide, prudentiâ, probitate, vigilantiâ commendatissimum, & zelo *unitatis Ecclesiasticæ* ardentissimum, *Petrum, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, & Regis Francorum* Eleemosynæ Ministrum, virum utique, ut breviter dicam, te tuisque moribus dignissimum. Cujus ipsa quoque insignis virtus multa est improborum æmulatione sæpe lacessita, & quem planè *alterum lumen nostri ævi* dicere non dubitaverim, quicquid de suo nomine detorquere maledicta perversorum lingua studuerit. Hunc in pacis consiliis adhibe participem, in laboribus consortem, & in negotiis omnibus adjutorem: Hunc dilige, cole, amplectere, huic alteri fiducialiter omnia committe, & proculdubio non falleris, nec talem te Ministrum elegisse pigebit. *Nic. Clameng.* in Epist. secund. ad *Benedictum.*

Petrus de *Alliaco Cardinalis*, vir doctrinâ & moribus spectatissimus, non modò *Galliam*, at universum terrarum orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Ioan. Ravis. Textor* in lib. de Clar. Mulier.

Alliacus dum viveret dici meruit *Aquila Franciæ, & malleus à veritate aberrantium indefessus*: quod præconium multis quidem explicari potest, sed reliquum semper erit aliquid, quod addi meritò poterit. Uno verbo, in *Scholis* & in *Ecclesiâ* ipsum *Petri Alliaci* nomen elogium est. *Ioan. Launoius* in Acad. *Parisi.* Illustrat. Tom. 2. p. 476.

Petrus Alliacus, Episcopus *Cameracensis*, S. R. E. *Card. Parisiensis Gymnasii* quondam *Cancellarius*, Praeceptor *Ioannis Gersonis*, vir Divinarum Scripturarum peritissimus, & in *Peripatetica* Philosophia & *Astronomicis* Disciplinis absolutissimus, eloquio elegans, & Declamator facundus, aggregavit ex *Augustino*, & aliis *Patribus* plurima in *Sacras Literas* volumina. *Sixt. Senens.*

Petrus de *Alliaco Compendii* ad *Isaram* natus anno 1350 ex parentibus ignobilibus quidem, sed probis, & liberalibus, magnum familiae suae honorem acquisivit ob doctrinam simul & pietatem. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Unum est, in quo reprehenditur hic *Auctor*, quòd videlicet sensisse videatur *Christi* nativitatem praenosci potuisse ex *Genethliacis* observationibus, atque ad hoc adduxerit apparitionem *Stellae*, quae apparuit *Magis*. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Mirum verò tam turpiter hâc parte dedisse etiam se hominem *Christianum*, cumque doctissimum: *Petrum* dico *Alliacensem*, Episcopum Cameracensem: qui in libro suo de *Concordiâ Historiae*, & *Astrologiae Divinatricis*, etiam diluvium *Noe*, Natalem *Domini*, & Miracula ejusdem, omniaque Prodigia ex *Astrologiâ* praesciri, ac praedici potuisse, arbitratur. Valdè etiam futile est fundamentum, quod arti isti ponit. Ait, ab initio Mundi usque ad Diluvium fluxisse annos CIↃ CIↃ XLII. à Diluvio ad Natalem *Christi* CIↃ CIↃ CIↃ CCCII. His ita constitutis, totus est in eo, ut ostendat, quandocunque mirandum aliquid contigit in terris; etiam illustrem aliquam *Stellarum* conjunctionem apparuisse in *Caelis*. Atqui falsissimum est, quod sibi sumit de anno, vel diluvii, vel natalis *Domini*: nec levis est error, sed spississimus; in priori quidem numero annorum penè sexcentorum; in altero autem paulo pauciorum. Quid mirum? omninò *Cameracensis* fuit *Chronologiae* imperitissimus: ut vel arguit, quòd *Arianam* Haeresin coepisse dicat an. *Christi* septingentesimo: quam verisimilius tum penè extinctam dixisset; ortam verò constat ferè initio seculi quarti. *Voss.* de Scient. *Mathemat.* p. 214, 215.

Petrus de *Alliaco* Cardinalis, in Concilio *Constantiensi*, jussu *Sigismundi* Caesaris, obtulit articulos, secundùm quos putabat corruptissimum statum Ecclesiae reformandum esse. Primùm autem ac praecipuè curiam *Romanam* corrigendam censuit, totque ac tam varias ei corradendae pecuniae artes praecidendas. Episcoporum Praelatorumque mores ac vitam corrigendam, eosque ad proprium eorum officium rectè obeundum cogendos. Deinde Pompam Ecclesiasticam, superflua festa, jejuniorum abusum, prolixas battologias boatusque, & Sanctorum canonisationem esse tollendam. Quin & monachorum ordines minuendos esse. Denique & nimiam imaginum templorumque curam & copiam abrogandam. Haec & similia quaedam alia in reformandâ Ecclesiâ agenda putavit, ac, ut fierent, in Concilio suasit, sed nihil profecit. Ipsimet enim qui emendari reformarique debebant, nempe *Curtisani, Cardinales, Episcopi*, & *Monachi*, in Concilio regnabant, & ad suam libidinem jus fasque inflectebant. *Illyric.* Catal. Test. veritat. l. 10.

Hic Auctor in *Laudatione Theologiae*, dictum hoc, *Super hanc Petram* trahit ad

Christum,

Christum, & ejus Verbum. In suis conclusionibus disputat, Ecclesiam esse alligatam ad Scripturam: item, Papam non habere monarchiam temporalem. Item, *Romanam* Ecclesiam errare posse. Transubstantiationis Missaticæ dogma etiam improbavit, in 4. sentent. *Idem* ibid.

Scripta quamplurima reliquit, quæ tamen in unum corpus nondum redacta, neque omnia typis hactenus vulgata fuere. Potissima, eaque excusa, enarrant *Bellarminus* atque *Labbeus*. Opera verò Manuscripta reperies in *Oudino* in Supplem. ad *Bellarm.*

Alliacus anno 1425. *Avenione* moriens bibliothecam suam legavit *Navarreo Parisiis* Collegio, quam ibi magnâ cum voluptate aliquando vidimus. Tumulus ejus *Cameraci* in Basilicâ majore visitur, quò corpus extremis tabulis devehi mandarat. *Aubert. Miraus.*

Hoc ejus Epitaphium:

Mors rapuit Petrum, *Petram subiit putre corpus,*
Sed Petram Christum *Spiritus ipse petit.*
Quisquis ades, precibus fer opem, semperque memento,
Quod præter mores *omnia morte cadunt.*
Nam quid amor Regum, *quid opes, quid gloria durent,*
Aspicis; hæc aderant nunc mihi, nunc abeunt.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

BALDUS UBALDUS.

Perusinus, Jurisconsultus, claruit anno 1400. obiit anno 1423. *Gul. Cave.* Clar. A. D. MCD.

Baldus Perusii natus, ex *Ubaldorum* nobili familiâ: is generis splendori adjecit doctrinam excellentem in Jurisprudentiæ studio; & aliis liberalibus disciplinis: auditor enim fuit *Bartoli de Saxoferrato*: præceptorique non cessit scientiarum cognitione. In patriâ docuit summâ cum laude & auditorum frequentiâ, qui undique *Perusium* confluebant ad illum audiendum. Sed postquam magnus ille *Galeacius* Vicecomes *Mediolanensis* Academiam *Ticini* erexisset, & scholas studiis bonarum literarum florentes excitasset, accitis undique celeberrimis professoribus, qui juventutem tam in Philosophiâ, quàm in Jurisprudentiâ instituerent, constitutis unicuique pro ratione & dignitate professionis, luculentissimis stipendiis, *Baldum* quoque *Perusio* evocavit, qui summâ auditorum frequentiâ *Papiæ*, quæ est *Ticinum*, jus aliquot annis publicè docuit. Pervenit ad annum ætatis septuagesimum sextum. Decessit è vitâ paulò ante *Galeacii* mortem. Sepeliri voluit amictus habitu S. *Francisci*, ratus id plurimum ad animæ salutem conducere. Quod etiam à *Rodulpho Agricola* factitatum tradunt, & ab aliis multis. *Baldus* florebat Anno 1365. Sepultus anno 1400. *Boissard.* in Icon.

Jus-

Jus *Civile* professus est *Bononiæ* & *Ticini* per 56. annos , tanto cum ingenii acumine judicioque, ut *Baldum* nihil ignorare soleret *Jason* dicere, & *Philippus Decius* testetur neminem mortalium authoritate *Baldum* adæquare posse. In his sanè(*Barthololo* & *Baldo*)nihil desiderari potest, quàm ut fœliciore ætate vixissent, in iis enim seculis barbaries *Gothica* & *Longobardica Latinum* Sermonem & literas ferè omnes extinxerat; & eâ ratione *Antonius Contius* eos *Longobardicos Doctores* appellat; ideoque si in iis sermo *Gothicus*, historiarum literarumque ignorantia reprehendatur, condonanda sunt illis pro temporis ratione, ac compensanda purâ exactâque *Iuris Romani* scientiâ, quam immenso labore judicioque Posteris tradidere. *Arth. Duck* de Authoritate Jur. Civ. l. 1. c. 5. sect. 15.

In Academiâ *Perusinâ Baldus Ius Civile* professus est, tantâ gloriâ, ut summus *Iuris* Commentator, & terrestre quoddam numen vocaretur. *Petr. Bertius* in Descript. Tractus *Perusini*.

Alterum post *Bartholum Romanæ* prudentiæ lumen vocat *Quenstedt*.

Baldus Bartholum præceptorem subtilitate ingenii & varietate doctrinæ superavit---Non *humani* modò, sed *divini* quoque *Iuris* intelligentiâ summus——Verùm præalto ingenio multa convolventi, invertentique stabilis scientiæ constantia deerat. *Paul. Iov.*

In *Baldo* nihil præter *Constantiam* desiderari potest, sæpè enim contraria asserit. *Arth. Duck* de Authorit. Jur. Civ. l. 1. c. 8. Sect. 9.

Cùm parùm sibi constans sæpenumerò contrarius reperiatur, id tamen non levitate, sed ingenii subtilitate evenisse *Paulus Castrensis* autumat.

Bartolo Præceptore acutior, sed non ita veritatis amator habitus est. *Pancirol.* de clar. Leg. Interpret. p. 204.

Ob æmulationem ingratus Præceptori discipulus XLV. annis, quibus *Barthòlo* superstes fuit, conatus est ipsius nomini tenebras offundere, quem ex professo sæpe mordet, nec sine contemptu quandoque nominat, & *Iudices* eum sequentes *Cæcos* vocat. Idem ibid. p. 202.

Ingenio acutissimus duabus tantum horis singulis diebus studiis operam dedisse fertur, præterquam ubi rem difficilem aliquam præ manibus haberet; quod mihi verisimile non videtur ; credendum enim non est tantam *legum* peritiam paucis horis comparari potuisse. *Idem ibid.*

De hoc Auctore sic cecinit Poëta:

Qui Baldum *juri negat accendisse lucernam;*
Ille potest medio sole negare diem.

Alius:

Nemo (quod hunc latuit) scivit, si Jura *monarcham*
Ferre queant, tanto hic nomine dignus erat.

JOANNES

JOANNES GERSON.

Celebris Theologus. à nonnullis *Ioannes Charlierius* appellatur: Natus est anno 1363. obiit anno 1421. juxta *Trithemium*: juxta *Senensem* verò Ann. 1429. interfuit Concilio *Constantiensi*. *Parisiis*, Academiæ Cancellarii munere functus est. *Doctor Christianissimus* audire solet. *Wimpelingus* eum vocat *Sempiternam Parisiensium gloriam*, & *Constantiensis Concilii columnam*. Opera ejus 4. Tomis constant. *Konig*. Clar. A. D. MCDIV.

Ioannes Gerson, natione *Gallus*, florentissimæ *Parisiorum* Academiæ Cancellarius, Theologiæ Scholasticæ peritissimus, Poëta & Orator suo tempore insignis, *Caroli Francorum* Regis in Concilio *Constantiensi* Legatus, multa nobilia volumina in divinas literas stylo quidem Scholastico, sed non prorsus injucundo, conscripsit: in quibus ita Scholasticas subtilitates dulcibus Mysticæ Theologiæ affectibus miscuit, temperavitque, ut addubitandum sit, an eruditione pietatem, vel pietate eruditionem superaverit. *Sixt. Senens.* in Biblioth.

Ioannes Gerson, Cancellarius *Parisiensis*, & famosissimus suâ ætate Theologus, Is *Caroli Septimi* temporibus regius ad *Constantiense Concilium Orator* auctoritate suâ & doctrinæ opinione pervicerat, ut multa in eo salutaria & memorabilia insererentur, indeque re benè ad *Dei* Gloriam & Decus Regni gestâ reversus, *Doctoris Christianissimi* non solùm apud nos, sed inter exteras Nationes summo consensu nomen meruerat. *Thuan* Hist. l. 137.

Fuit omninò, meo quidem judicio, vir pius ac eruditus: qui licèt multis Monachorum & sophistarum erroribus fuerit infectus: multos etiam nihilominus errores & abusus *Papatus* animadvertit, eosque & taxavit, & tolli ex animo optavit, ut ex ejus scriptis non uno in loco apparet. Aliquos tamen proculdubio metu *Pharisæorum* aut penitus dissimulavit, aut etiam leniùs, quàm tantum virum decuisset, & res ipsa postulâsset, reprehendit. *Illyr.* in Catal. Test. Veritat.

Ioannes Gerson Gallus, Cancellarius *Parisiensis*, vir doctus & pius. *Bellar.* de Script. Eccles.

Ioannes Gerson sui seculi Oraculum. *Hofman.* in Lexic.

In *Gersonii* operibus nemo sine insigni fructu versari potest. *Guil. Cave.*

Ioannes Gerson, Theologus *Parisiensis* magni nominis. *Sleidan.* lib. 1. Commentar. de statu Relig.

Vir suæ tempestatis prudentiâ, pietate & doctrinâ nemini facilè secundus. *Conring.* in defens. Eccles. Protestant. adversùs duo Pontific. Sophismata.

Vir suâ ætate eximius, qui in mediis adulti Papatûs tenebris scricturas lucis & veritatis sæpè vidit & aliis candidè commonstravit. *Georg. Calixt.* in Apparat. Theolog pag. 145.

Maximus Theologorum quos unquam habuerimus in Gallia, fuit *Magister* Johannes *Gerson*. Pasquier lib. 3. de Gallicarum rerum Perquisitionib. Gallicè.

Inter Doctores *Concilii Constantiensis* quasi lumen emicabat vir insignis *Ioannes Gerson*, quem propter eruditionem & animi candorem ac fervorem erga

puritatem *Ecclesiæ*, nemo non laudat Adversariorum. *Claud. Sanctes. Ebroicens.* Episc. in lib. de *Eucharist.* repet. 10. c. 4.

Joannes Gerson sui sæculi rarum lumen fuit omnium judicio. *Theoph. Raynaud.* in vita ejus.

Joannes de *Gerson*, natione *Gallus*, Cancellarius *Parisiensis*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, sæcularis Philosophiæ non ignarus, ingenio subtilis, sermone *Scholasticus*, scientiâ certus ac stabilis, consilio cautus, & dubiorum clarissimus interpres; scripsit metro & prosâ multa præstantissima opuscula, quibus nomen suum apud posteros immortalitatem semper obtinebit: quorum lectio devotis & religiosis non minus utilis quàm jucunda est. *Trithem.*

Joannes Gerson non *Galliam* modò, at universum Terrarum Orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Ioan. Ravis. Textor.* in lib. de clar. Mulierib.

Audio *Ioannem Gersonem* fuisse virum summum atque eminentissimum, quinetiam magnum *Ecclesiæ Latinæ*, nedum *Facultatis Theologiæ Parisiensis*, & hujus *Regni* decus & ornamentum. *Claud. Espencæus* in lib. 4. Apolog. c. 7.

Ioannes Gerson Cancellarius *Parisiensis*, quòd in Concilio *Constantiensi* emendationem Ecclesiæ *Romanæ* plurimis rationibus proposuisset, dissoluto Concilio, à Pontifice domo, patriâ, dignitatibus, &c. spoliatus, *Lugduni* consenuit, ibique mortuus est duodecimo Julii, Anno Dom. 1429. *Calvis.* in Chronolog.

Tribui solet huic Auctori præclarissimum opusculum de *Imitatione Christi*, quatuor libris distinctum: sed nullibi inter ejus Opera numeratur, nec in Catalogo, quem scripsit frater ipsius *Gersonis*, nec in Tomis editis *Argentorati* ann. 1488. Et tam planè cognitum est, esse *Thomæ à Kempis* viri admodum pii. *Bellarm.* de Script. Ecclesiast.

Epitaphium *Ioannis Charlieri Gersonis*, *Lugduni* in Æde D. *Pauli* circa sepulchrum.

Pœnitemini, & credite Evangelio:

Magnum parva *tenet virtutibus* urna Joannem,
Præcelsum meritis, Gerson *cognomine dictum*,
Parisiis *sacra Professor* Theologiæ,
Claruit ecclesiæ qui Cancellarius: *anno*
Milleno Domini centum quater atque vigeno
Nono, luce petit superos Julii *duodenâ*.

Prodierunt *Gersonis* Opera curâ *Ioannis Geileri Argentinæ* 1488. 3. Tom. 1499. 4. Tom. *Colon.* 1483. vol. 4. fol. *Basil.* 1518. 4. Tom. *Paris.* 1521. auctiora *Paris.* 1606. 4. Tom.

JOANNES FRANCISCUS POGGIUS.

Braccioli*nus*, vel *Brandolinus* cognominatus: *Florentinus* fuit, natus in pago *Terranova*, territorii *Aretini*. Fuit à Secretis *Eugenio* IV. & *Nicolao* V. quo officio sub octo *Pontificibus* se defunctum esse ipse scribit. Anno ætatis 72. *Florentiam* revocatus est, ut Patriæ Reipublicæ eandem operam præstaret. Eruditione insigni fuit, *Græce* imprimis & *Latine* doctissimus; *Emanuelis Chrysolorę* olim discipulus, *Bessarioni* quoque familiaris extitit. Ob sales & faciles jocos gratus omnibus, nisi quòd *Satyricus* magis quibusdam videretur. Invectus in *Laurentium Vallam* est acriter. Scripsit varia, ut de *Varietate Fortun.*; *Epistolarum* libros duos, in quorum illa, quam ad *Leonhardum Aretinum* scripserat de *Hieronymo Pragensi*, cum *Iohanne Husso*, in *Concilio Constantiensi*, ustulato ob Religionem, magnificè sentit. Porro Historiam *Florentinam*, quæ parum laudis habet. Alia quoque quædam etiam minus probata, edidit, plurimosque auctores è *Græco* transtulit. *Constantiæ*, Concilio durante, incidit in opera *Quintiliani* & *Asconii*: ibidem descripsit libros *Ciceronis* de *Finibus* & *Legibus*, qui nondum in *Italiâ* prius visi erant. Obiit anno 1459. ætatis 80. *Hofman* in Lexic. Clar. A. D. MCDVII.

Erat Consilio gravis, &, quum lubaret, facetiarum sale perurbanus: ita ut mirâ, & sæpe subitâ varietate ad ciendum risum modò prætextatis verbis uteretur, modò gravibus & malignis scommatibus alienæ famæ nomen perstringeret. Sed amarulento libello in *Vallam* importunè invectus, ab eodem pessimè audiendo cumulatas maledicentiæ suæ pœnas luit. Quùm *Valla* suo felle turgidus, & *Facium* & *Panormitam* & *Raudensem* probrosis voluminibus jugulasset. Erat quoque *Poggius* adeò intemperans objurgator, ut quum in Theatro *Pompei*, loco & die celebri, ubi bullarorum diplomatum censura habebatur, *Georgio Trapezuntio* malediceret, ab eo acriter duplici colapho cæderetur. Transtulit demùm è *Græco Diodorum Siculum*: Sed & nobiles aliquot libellos de *infelicitate Principum*, *varietateque Fortunæ* & de *avaritiæ peste*. Orationes item plures composuit tantâ ingenii fœcunditate, ut facetias etiam ad excitandam hilaritatem ægris animis expetendas conscriberet. Sed quod gratum & utile posteris fuit, *Ciceronis* libros de *Finibus*, & de *Legibus* à se in *Germania* descriptos, in *Italiam* primus attulit: ita ut & ei quoque *Quintilianum* in salsamentarii tabernâ repertum debere fateamur. *Paul. Iov.* in Elog.

Poggius, *Florentinus*, Philosophus & Rhetor facundus, Græco & Latino sermone ad perfectum instructus, literarum Apostolicarum multis annis scriptor disertissimus. Spurcitiarum opus, quod *facetias* prænotavit, ab hoc illustrium virorum catalogo meritò censuimus repellendum, quoniam ejus lectio devotos offendit, incautis nocet, carnales inficit. *Trithem.*

Historiam scripsit *Florentinam*: in quâ hoc à *Machiavello* meritò culpatur, quòd pleraque ea omiserit, quæ ad civiles discordias pertinerent. Nimis & *Patriæ* favet: quò respexit *Ælius Sincerus* epigrammate isthoc,

Dum Patriam laudat, damnat dum Poggius *hostem:*
Nec malus est Civis, nec bonus Historicus.

Voss. de Hist. Lat.

Scripsit etiam *facetias Spurcitiarum*, opus turpissimum, & aquis incendioque dignum. *Gesner* in Bibl.

Sed quòd hic (*Bergomas*) *facetiarum* ejus librum vocat pulcherrimum, qui non inficetissimus modò, sed etiam impurissimus, & planè flammis dignus est, sanè rem facit ordine suo *eremitico*, quem profitebatur, indignam. *Voss.* de Hist. Lat.

Cæterùm copiâ, venustate, facilitate naturali, & sponte nascenti eloquentiâ jucunditateque inaffectatâ longissimè præcellere *Valla Poggium*, non est ambiguum. *Poggii* itaque eloquentiam probo: quamque negligendam existimo minimè. *Henr. Bebelius* in Lit. ad *Leonard. Dierum* ann. 1513. *Tubingæ* scriptis.

Poggius fabula adeò indoctus, ut etiamsi vacaret obscœnitate, tamen indignus esset qui legeretur; adeò autem obscœnus, ut etiamsi doctissimus fuisset, tamen esset à bonis viris rejiciendus. *Erasm.* l. 4. Epist. Epist. 7.

Erasmus in *Ciceroniano* p. 157. *Poggius* (inquit) *Florentinus, vividæ cujusdam eloquentiæ vir —Naturæ satis erat, artis & eruditionis non ita multum: interim impuro sermonis fluxu, si* Laurentio Vallæ *credimus.*

* *Poggii Florentini* Facetiæ prohibentur in Indice *Tridentino*.

Ioannes Franciscus Poggius, homo doctus & admirandæ facundiæ vocatur *Boissardo* in Icon. Idemque *Boissardus* hoc distichon composuit.

Felle armata tibi manus est; multoque cachinno
Finxisti & nudo scripta proterva sale.

Sepultus est *Romæ*, in Templo S. *Gregorii* Ejus Epitaphium tale est.

Deo Opt. Max.

Ioanni Francisco Poggio Florentino, cum virtute ac constantiâ, morum gravitate, vita integerrimè actâ, paterna suaque laude eloquentiæ, ac literarum, Juris quoque civilis, ac Pontificii, divinæque Scripturæ cumulata doctrina, religiosè viventi, religiosiùs supremo die functo *Vicentius Luca Maretinus*, fratris ejus gener, parentis apud se locum semper adsequuto optim. meren. posuit. *Boissard.* in Icon.

Varia ejus opera variis locis atque temporibus excusa sunt.

LEONAR.

LEONARDUS BRUNUS ARETINUS.

AB *Aretio*, *Tusciæ* oppido, ubi natus est, *Aretinus* cognominatus. *Innocentii* VII. *Gregorii* XII. *Alexandri* V. *Ioannis* XXIII. Pontificum, usque ad *Constantiense* Concilium, Secretarius; postea Reipublicæ *Florentinæ* Cancellarius, per reliquum vitæ spatium, fuit. Clar. A. D. MCCCCX.

Leonardus Brunus Aretinus, Historicus, Orator, & Philosophus doctissimus: Græcæ & Latinæ linguæ peritissimus: quarum nitorem retroactis seculis offuscatum pristino splendori restituit —— Scripsit plurima eruditione plena. Inter ejus opera hæc præcipua recensentur. Historia sui temporis de gestis *Florentinorum* l. 12. Historia *Gothorum* l. 4. Historia primi belli *Punici* l. 14. Vita *Aristotelis*. Vita *Gracchorum*, *Pauli Æmilii*, *Catonis* Posterioris, *Sertorii*, *Ciceronis*. Dialogum de Moribus conscripsit, & librum contra Hypocritas. Commentarios in Oeconomica *Aristotelis*, Epistolarum Volumen. Et ex *Græcis* transtulit multa in Latinum sermonem. *Boissard.* in Icon.

Leonardus Aretinus felici quadam & fœcundissimâ ingenii vi atque bonitate, eloquentiâque pollebat. *Franc. Philelph.* l. 1. Conviviorum.

Idem *Philelphus* in Epistolâ ad eum scriptâ anno 1436. vocat eruditissimum, & optimum virum, atque ejus causâ ait libenter se *Clarentiæ* vixisse.

Vir doctissimus atque omnium eloquentissimus dicitur *Poggio Florentino*, secundâ in Philelphum invectivâ.

Idem *Poggius* invectivâ primâ in *Vallam* refert, à *Vallâ* habitum suæ ætatis doctissimum, proximum locum tribuisse *Guarino Veronensi*, uti tertium sibi.

Leonardus Aretinus, multis nominibus commendandus, vir in Philosophicis rebus non infeliciter versatus, in historicis pro temporum ratione minimè aspernandus, & facilis cujusdam naturæ scriptor; pluribus tamen rebus interim destituitur, & quandoque eum parum Latinè locutum contendas: quod sanè non est mirandum. Namque ut nihil simul & repertum & absolutum; ita unius Operâ *Latinitas* & restitui, & exactè excoli non potuit. *Florid. Sabin.* in Apol. adv. calumniat. Ling. Latin.

Leonardus Aretinus Philosophus, Historicus & Orator elegantissimus probatusque — Certè inter viros disciplinis excellentes ob virtutem permaximam ac dicendi elegantiam omnibus præferendum esse putamus. *Iac. Phil. Bergomensis* in Chronic. Supplem. ad Ann. Chr. 1416.

Leonardus Aretinus, Philosophus, Orator & Historicus insignis, ac vir undecunque doctissimus, Græci & Latini sermonis peritus. *Trithem.*

Edidit *Aretinum* præterea *Leonardum Brunum*, Græcè Latinéque doctissimum, ut opera, quæ vel ipse fecit, vel è Græco in Latinum vertit, abundè probant. *Leand. Albert.* in *Ital.*

Leonardum Aretinum ex te primùm sensi obiisse: qui Latium ornavit literis, quô nemo post *Lactantium Ciceroni* proximior fuit. Gaudeo *Poggium* ejus locum apud *Florentinos* tenere. Sed maluissem potiùs locum non vacasse, ne tanto

ſplendore caruiſſet *Hetruria.* Multos adhuc Græcos nobis Latinos dare potuiſſet. *Æneas Syl.* in Epiſt. 51.

Legimus Leonardum Aretinum Plutarchi celeberrimum interpretem, & virum magnâ doctrinâ. *Lucius Ioan. Scoppa* l.1.c.5.Collectan.

Andronici Theſſalonicenſis de *Aretino* judicium fuit: *Aretinus adeò feliciter Græca transfert, ut unus ſit verus & fideliſſimus interpres: cæteri potiùs Paraphraſtæ.*

De ſtylo ejus ſic *Eraſmus* in *Ciceroniano:* Facillitate dictionis, ac perſpicuitate ſatis accedit ad *Ciceronem:* Sed nervis, aliiſque virtutibus aliquot deſtituitur: alicubi vix tuetur *Romani* ſermonis caſtimoniam: alioqui vir doctus juxta ac probus.

Idem aiunt, Græcè libellum ſcripſiſſe (*Aretinum*) de Republica *Florentinum:* ut Latini Hominis, non admodum inelegantem. Compoſuit quoque de bello *Punico*, libros 3. quorum primus, ac ſecundus eſt de bello *Punico* primo, quod apud *Livium* deſideratur: tertius verò eſt de ſeditione militis conductitii, & populorum *Africæ* à *Carthaginenſibus* defectione; item bello *Illyrico*, & *Gallico:* quæ ipſa etiam in *Livio* perierunt. Ferè autem, quicquid habet, *Polybio* debet: unde eſt, quod in editione *Pariſienſi*, quam ante ſeculum *Badius Aſcenſius* dedit, *Polybii* nomen in titulo exprimatur: utcunque in præfatione ipſe neget, merum ſe interpretem egiſſe. Præterea contexuit hiſtoriam *Gothorum:* ſed in quâ nihil adferat, quod non è *Procopio* deſumſerit: ut ejus veriùs Paraphraſtes videatur. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Sed ambo (*Leonardus Aretinus* & *Poggius Florentini* noſtri) illis, quæ *Florentini* foris geſſere, ita ſilentio prætereunt magnam eorum partem, quæ pertinent ad inteſtina odia, civileſque diſcordias & mala, quæ inde ſunt conſecuta. Nempe, uti videtur, quia offenſam metuerent eorum, quorum majores reprehendere cogerentur. In quo neglexere Hiſtorici boni officium. *Voſſ* ibidem.

Primus in *Italiâ Leonardus Aretii* natus, *Græcarum* literarum decus à multis ſæculis Barbarorum immani tyrannide proculcatum erexit, atque reſtituit. Ejus enim incomparabili beneficio morales *Ariſtotelis* Libros optimâ fide traductos legimus. *Hiſtoriæ* quoque ab eo eleganter conſcriptæ, in manibus habentur. Hac ingenii fœcunditate florentem, *Innocentius* VII. quanquam planè juvenem, graviſſimo muneri parem, epiſtolarum Magiſtrum fecit: ita demum eruditè, atque integrè officio functus, ut ſuccedentibus quatuor Pontificibus amplificatâ dignitate operam præſtiterit. Seneſcenti opes creverunt cum alienâ liberrate, tum ſuâ triſti parſimoniâ cumulatæ, adeò ut *Arlottus*, mordaci ſale perurbanus in *Fabellis* ejus genium relicto corpore in fugâ ſitientem ridenter expreſſerit. Mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus eſt, quòd *Gothicam* Hiſtoriam ſuppreſſo *Procopii* nomine publicaſſet, accuſante *Chriſtophoro Perſonâ*, qui aliud exemplar nactus, & *Gothicam* & *Perſicam*, ſimul atque *Vandalicam* & *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo tranſtulerit. *Paul. Iov.* Elog.

Obiit ſenex *Florentiæ* divitiis & gloriâ plenus, ann. *Dom.* 1443. ætatis 74. ſepulchrum marmoreum in Æde Sanctæ Crucis ſpectatur, cum Inſcriptione:

Poſtquam

Postquam Leonardus *è vitâ migravit, Historia luget, Eloquentia muta est: Ferturque Musas cùm* Græcas *tum* Latinas *Lachrymas tenere non potuisse.*

Oudin. in Supplem. *ad Bellarm.*

Aliud *Leonardi Aretini* Epitaphium:

Amarus jacet hîc, viator, hostis
Vivorum simul atque mortuorum.
Diis convicia nulla dixit, & se
Excusans, sibi cognitos negavit.

Extant libri iv. de Bello *Italico* adversus *Gothos*, *Parisiis* an. 1534. excusi.

Extant Dialogus de Moribus, & Epistolarum libri viii. *Basileæ* an. 1535.

Vitæ *Aristotelis* & *Ciceronis* MSS. adservantur in Bibliothecâ Regiâ *Paris.* num. 2156. teste *Ionsio*, p. 309. Hist. Philos.

Tractatus de Republicâ *Florentinorum* MS. apud *Leonem Allatium.*

GULIELMUS LYNWOOD.

Legum Doctor *Oxoniensis* (qui tamen in Aulâ *Gonvilensi Cantabrigiæ* ad tempus victitavit) Archiepiscopi *Cantuariensis* primùm fuit *Cancellarius*, tum Privati Sigilli *Regii* Custos, postquam Legationibus fuisset perfunctus ad *Hispanum, Lusitanum,* aliosque *Principes* non paucos: Inter multa quæ scripsit, opus præcipuè celebratur, cui titulum fecit, *Provinciale*, seu *Constitutiones Angliæ*; in quo redegit in ordinem omnium *Synodorum Canones* à *Stephano Langton* ad *Henricum Chichleium, Cantuariensem* Archiepiscopum. Obiit an. *Dom.* 1446. *Henrici* VI. 25. & in Ecclesiâ Collegiatâ S. *Stephani Westmonasterii* jacet tumulatus. *Francisc. Godvvin.* in Comment. de Præsul. *Angliæ.* Clar. A. D. MCDXXII.

Gulielmus Lindvvood, imperante *Henrico* quinto, *Menevensi* sede potitus est. Fuit ille quidem vir *Cæsarei* & *Pontificii Iuris* consultissimus, qui Pontificias *Cantuariensium* Sanctiones temerè disjectas & dispersas, & inaptum ordinem digessit, & Commentariis etiam illustravit. Quo legato usus est *Henricus* V. in rebus maximi momenti ad *Hispanum*, & *Lusitanum*; cui Regi fuit à *Secreto Sigillo*: qui à loco ubi natus est in *Diœcesi Lincolniensi*, *Lindvvood*, ni fallor, dictus est. *Nic. Harpsfeild.* in Hist. *Anglic.* Ecclesiast.

Post *Ius Canonicum* sunt *Constitutiones* Archiepiscoporum *Cantuariensium* in *Conciliis Provincialibus* editæ: è quibus eas, quæ à *Stephano Langtono* ad *Henricum Chichley* sunt latæ, eruditis Commentariis illustravit *Gulielmus Lindvvood*, Legum Doctor, *Officialis* curiæ *Cantuariensis* constitutus à *Chichleio* Archiepiscopo; (qui etiam *Legum* fuit peritissimus) & singulariter est commemorandus, cum sit primarius inter paucos *Anglos*, qui *Iuris Romani* scientiam in Scriptis prodiderunt. Ille verò cùm esset *Officialis Cantuariensis* à *Rege Henrico* V. Legatus missus,

sus est ad Reges *Hispaniæ* & *Lusitaniæ*; quibus Legationibus defunctus post *Henrici* Regis mortem redit ad munus *Officialis*, & deinceps *Custos Privati Sigilli* & Episcopus *Menevensis* factus est. *Arthur Duck* de Authoritat. Jur. Civil. Rom. l. 2. c. 8.

Guilhelmus Lyndvvode, floridiora studiorum suorum tempora in lectione juris *Cæsarei* & *Pontificii* collocavit, doctusque non vulgariter in utroque evasit. Hinc famam, hinc opes, hinc honorem. *Officialis* ac *Doctor*, in foro *Cantuariano* sibi comparavit. Sed ut fortuna ampla arridere cœpit, relictis Clientibus, à foro illo utili quidem, at laborioso, ad *Aulam* se contulit. *Ioan. Baleus* de Scriptor. *Britan.*

Guilhelmus Lindvvodus, Jurisconsultus *Anglus*. Vir in omni politioris literaturæ genere ornatissimus, utpote qui felicis ingenii sui nervos in iis exercitiis per totam adolescentiam industriæ intenderit. Cùm autem jam ad annos juveniles pervenisset, omnem suam florentem ætatem non minore cum sedulitate, & longe majore cum fructu, in *juris* tum *Canonici*, tum *Civilis* studiis fœlicissimè collocavit. Hac enim ratione magnam doctrinam, celebre nomen acquisivit, & sibi ad summos honores viam compendiosissimam munivit. *Pitsæus* de Illustribus *Angl.* Scriptor.

Cæterùm taceri non debet *Lindvvodum* ad Concilium *Basileense* ab *Henrico* VI. Rege legatum, insignem Regio nomine Concilii Patribus obtulisse *Appellationem* contra Pontificum Romanorum fastum & arrogantiam, Regemque nullum in terris sibi in temporalibus superiorem agnoscere prædicâsse. *Appellationem* istam ab omnibus Conciliorum Editoribus hucusque summâ fraude omissam conqueritur *Iamesius* Tractatu de Corruptione Patrum, pag. 201. *Henr. Wharton* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Hujus *Linvvoodii* Opera (etiamsi nunc considerentur ut Almanachus antiquatus) apud eos qui judicio pollent in pretio erit, quamdiu viguerint *Eruditio* & *Urbanitas*. *Thom. Fuller.* in ejus Hist. Eccles. Anglicè.

Extat *Provinciale Oxonii* 1679. in fol.

Extat catalogus quorundam Archiepiscoporum *Cantuariensium*, *Londini* 1557.

Collectiones Constitutionum Provincialium quatuordecim Archiepiscoporum *Cantuariensium*, viz. à *Stephano Langtono* ad *Henricum Chichleium*, adservantur Manuscriptæ *Oxonii* in publicâ, & in Collegio *Corp. Christi* Bibliothecis. *Cantabrigiæ* in Coll. *Caii*, Gonelli, S. Petri.

JOANNES WHETHAMSTEDUS.

Clar. An D. MCDXXX.

ALiàs *Frumentarius* à loco ubi natus est, sic cognominatus, ordinis S. *Benedicti* Monachus *Anglus* ad *S. Albanum* aliis *Glocestriæ*, Congregationis *Cluniacensis*, qui etiam tandem factus est *Abbas*. Vir propter multiplicem doctrinam, & singularem linguarũ peritiam, suo tempore celeberrimus. Erat etiam industriæ mirabilis, acerrimi ingenii, solidissimi judicii, & incredibilis in rebus agendis prudentiæ. Propter quas insignes animi dotes, dici vix potest quanto fuerit in pretio apud viros principes & magnates. *Humfredus Glocestriæ* Dux singularis bonarum literarum & litteratorum hominum fautor, illum in deliciis habuit, & ad

eum

non rarò divertens de rebus variis familiariter cum eo contulit, ejusque consilio & hortatu multa tanto Principe digna fecit In ejus denique gratiam *Cœnobii* Bibliothecam, coemptis variis, iisque selectissimis libris liberaliter auxit & ornavit. Abbas etiam bono Principi vicissim quosdam libros donavit, suumque de *viris illustribus* elaboratum *Opus* ei dedicavit, & *exemplar* unum suâ manu pulchrè descriptum ipse tradidit. Hæc mihi *Lelandus* in suo *Catalogo* subministravit. *Ioan. Pitseus.*

Joannes Whethampstede, aliàs *Frumentarius*, in *Albani* fano Monachus, vir ad variarum Artium potiùs cognitionem, & Antiquitatem è tenebris eruendam, quàm ad eloquentiam compositus. *Ioan. Baleus.*

Dicitur in tantum studiis delectatus, tam impensè libris legendis atque et'am scribendis intendisse, ut œconomiam & res sui Cœnobii penè neglexerit, ideoque tandem gravem *Monachorum* suorum indignationem in se concitasse, & ab iis (quod olim *Hesiodo*, ob rem familiarem *studiorum* causâ neglectam, filios fecisse ferunt) in *jus* vocatum fuisse.

Joannes *Whetamstead* natus est in loco cognomine Comitatûs *Hatfordiæ*, non tam celebri ob *Frumentum* optimum a quo nomen mutuatur locus natalis, quàm ob *Joannem* illum *Whetamstead* qui à Loco denominatus est. Educatus fuerat in *Prioratu Tinmouth* provinciæ *Northumbriæ*, quem *Aureo Calice Sacro* donavit. Fuit postmodum *Abbas* S. *Albani*, atque sextus *Christiani* hujus Nominis. Vastis impensis hanc *Ecclesiam* adornavit, cùm sex millia Librarum excesserint. Duos Criticismos omittere non possum circa ejus Ædificia: *Unum* quod ad Septemtrionalem partem *Ecclesiæ* (cui novis fenestris majorem lucem conciliavit) *Statuas* posuerit *Ethnicorum Philosophorum* qui de *Christi Incarnatione* testimonium tulerunt. Alter est quod in exiguo *Sacello* (huic nomen *Tittenhanger*) *Imagines* erexerit omnium Sanctorum quorum *Christiana* Nomina fuerant *Ioannes*, cum sui ipsius *Pictura* & hac *Precatiuncula Disticho* comprehensa, *Ut quamvis indignus propter nomen suum in Cœlis locum habere posset.* Propterea procuravit ab *Humfredo Glocestriæ* bono Duce, magno suo *Mecœnate*, qui apud S. Albanum sepultus fuit, vestimentorum Synthesin pretii ter mille Marcarum, & *Pembrokii* Dominium in *South-Vallia*. Plurimi sunt Libri quos Posteritati reliquit, c m non pauciores quam octoginta & ultra numerentur *Tractatus.* Diem verò obiit circiter anno 1440. *Thom. Fuller* libro de Viris Præclaris *Angliæ.* Anglicè

Hoc ejus Epitaphium, quodam Monacho S. *Albani* Auctore.

Contegit iste Lapis venerabilis ossa Joannis
Whethamstede, *Abbas hic qui fuit ejus in annis*:
Ter doctus, doctos & amans, & eis miseratus.
Nec fraudes patiens curarum Presbyteratus.
In lubricos Phinees, *in adulteriisque* Joannes
Extitit; ymo Petrus *in omnes* Symonianos.

Insuper in laceris domibus mansisque vetustis :
Sic reparator erat, sic reparando novabat :
Quod sibi præteritus non sit compar Pater ullus.
Sive coequalis manet impar rebus in istis.
Marcas Millenas decies numero repetitas
Scripta ferunt post se quæ liquerat expesuisse:
Pro dilectoris anima tui dulciter ora,
Albani *Sancti conventus, qualibet hora.*

Weaver's Funeral Monuments, p. 567.

ALPHONSUS TOSTATUS.

Clar. A. D. MCDXL.

HIspanus, in oppido *Madrigali* natus, floruit sæculo Ecclesiæ xv. atque ex Doctore & Presbytero *Salmanticensi: Abulensis* in *Hispania* Episcopus, & Consiliarius Regius, Majorque, ut vocant, Referendarius, obiisse dicitur anno *Chr.* 1454. annos tantùm 40. natus. Concilio *Basileensi* interfuerat cum *Joanne Capreolo* pluribusque aliis viris doctis. *Opera* ejus voluminibus xxvii. *Venetiis* edita, Anno 1596. *Philip. Labb.*

Alphonsus Tostatus, Hispanus, ex oppido *Madrigali,* propemodùm puer *Salmantica* liberalibus Disciplinis operam dedit. In Collegium S. *Bartholomæi* ad *Laurum* adscitus, sacris Ordinibus primò initiatus, deinde creatus Episcopus *Abulensis.* Cùm duo & viginti annos explevisset, scientias, disciplinasque penè omnes est assecutus, ut præter *Philosophiam* & *Theologiam, Pontificiumque* & *Cæsareum* jus, in *Græcâ, Hebraicâque* linguâ, in *Mathematicis* item, atque *Geographiâ,* sed, & in *Historiis* excelluerit. Vir memoria mirabili, peracri in rebus publicis explicandis judicio, & (quod caput est) magnâ sanctitate, quam jejuniis, vigiliis, orationibus, admodum fovit & auxit; virgo natus, virgo quoque (ut constans est fama) decessit. Quamobrem quia in *Ecclesiâ* humatus est, ibidem eximiâ veneratione colitur. Quadraginta duntaxat annos vixit, quibus, & *Salmantica* publicè docuit, triplici stipendio conductus è publico, id quod sive antea, sive post illum nemini contigit: *Regis Consiliarius*, *Hispaniarum*que Major *Referendarius:* deinde *Episcopatûs* quoque munere fungens, tot, ac tanta duodeviginti annorum spatio scripsit, quot ne attentè quidem perlegere aliquis possit. *Sacrarum Literarum* minutissima quæque: *Novum* autem *Testamentum* admirandis Commentariis explicuit, *Ant. Possevin.* in Appar. Sac.

Vir sanctitate & doctrinâ celeberrimus,—— de quo meritò scriptum est,

Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne.

Et quod magis est admirandum; tanta scripsit brevissimo tempore, cùm non vixerit nisi annos quadraginta. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Ex

Ex tam infinitâ doctorum hominum multitudine, quantam hæc ætas habuit, nemo citra controversiam ad *Alphonsi Tostati*, Episcopi *Abulensis*, laudem adspiravit: cui si alio, quàm suo seculo, vivere contigisset, neque *Hipponi Augustinum*, neque *Stridoni Hieronymum*, nec alium quempiam ex illis proceribus Ecclesiæ antiquis, nunc invideremus. Excellentis vir ingenii fuit, & admirandæ memoriæ; divinæ etiam sapientiæ, & antiquitatis peritissimus: dignus fortasse, qui post quatuor Ecclesiæ Doctores, cum *Isidoro*, & *Thomâ*, de quinto loco certaret. Quòd si purior quædam, splendidiorque consuetudo loquendi suis temporibus fuisset: non dubito, quin posteriores omnes in sui admirationem conversurus esset. *Alphons.Garsias Matamor.* libro de *Hispan.* claris viris.

Alphonsus Tostatus, Scriptorum mole,antiquitatis cognitione,eruditione multiplici ad miraculum clarus audit. *Olear.*in Abac.

Alphonsus Tostatus Episcopus *Abulensis*, vir ingenio, judicio, ac pietate eximius. *Ioan.*Card. *Bona.*

Tostati acumen placet;viri,si in meliora secula incidisset, longè maximi. *Casaub.*exercitat.ad *Baron.*p.;25.

Tanta rerum sacrarum cognitione excelluit, ut eo seculo doctior, aut sapientior sit inventus nemo, solusque illustrare *Hispaniam* doctrinâ nominisque celebritata posset. Memoriam quoque eam habuisse fertur, quâ lecta à se cuncta veluti Thesauro contineret. Laboris verò patientia usque eo enituit,ut quod de *Didymo Alexandrino* jactatum ferunt, *enea habuisse intestina putaretur. Hispan. Bibliothec.*

Alphonsus Tostatus—Vir sanè stupendæ memoriæ, incredibilis diligentiæ ac rari planè judicii; qui non modò intima Theologiæ Adyta penetrârat; sed & reconditiorem exterarum disciplinarum,Philosophiæ, Mathematicæ, Geographiæ, Historiæ ac Juris utriusque scientiam toto, quod aiunt, pectore exceperat. Nec tamen pietate minùs ac religionis zelo, quam doctrinâ insignis; jejuniis, vigiliis,& orationibus perquam deditus; adeò ut defuncti memoria apud populares suos eximiâ veneratione coleretur. Diligentiam verò quod attinet, & indefessum legendi scribendique studium; certè omnium non sui modo,sed cunctorum sæculorum πολυγραφώτατος fuit: qui 22.annorum spatio plura scripsit,quàm integrâ ferè ætate aliquis attentè perlegere possit; ut in hoc decantato illi *Didymo* Alexandrino conferri soleat: quem admirandâ etiam memoriæ fœlicitate ita exæquavit,ut nil unquam semel perlectum oblitus feratur. Sanè ut immensa, quæ typis excusa circumferantur, taceam Volumina,quadringenti illius libri, dum ex *Hispaniis* in *Italiam* prælo destinati avehe rentur, naufragio interiisse dicuntur. Ne tantas tamen dotes labe aliquâ immunes censeamus, nonnulli in eo debitam erga *SS.Trinitatis* mysterium venerationem, plures majorem erga Patres reverentiam,omnes Styli nitorem atque elegantiam desiderant;ut Pontificiorum criminationes mittam, qui illum nimio placita sua à Card. *Turrecrementâ* impugnata,& ab *Eugenio* Pontifice notata,defendendi studio abreptum ipsam Papalem Authoritatem haud obscurè impugnâsse, conqueruntur. *Henr. Wharton.* in

Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Quamvis *Alphonsus Tostatus Hispanus* Commentariis suis in Scripturam valde etiam diffusus sit, & de illo dici soleat *Qui scibile discutit omne*, felix tamen est in suis digressionibus; adeo ut ejus lectio utilis esse possit, quia Doctus est ac in stylo Bibliorum exercitatus. Quæstionum ferax est, quas Textus sui occasione movet. Sed Argumentum sæpè longè nimis protrahit, bonaque interdum pars Commentariorum ejus præscindi posset, licet idcircò minus accurati non essent remansuri, quia nimium multis inutilibus referti sunt. Jes Richard. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 9. Gall.

Tot, tantaque sunt ejus in *Sacram Scripturam Commentaria*, ut si vel à primo natali dies numerando, terna cuique folia attribuas, plura scripsisse comperias. *Aubert. Miræus* de Script. Eccles.

De *Tostati* in Hebraicis ignorantiâ evolve *Michaelem Havemanum*, Theognos. p. 81.

In eodem majorem quoque erga *Patres* reverentiam desiderat *Ioannes Lorinus* Commentariis ad Psalmos, p. 83.

* Opera hujus Auctoris cautè legenda sunt. Vide *Indic. Madrit.* edit. 1667.

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS.

D. Clar. An. MCDXL.

Cretensis, natus est anno 1396. obiit an. 1486. *Eugenii* Pontificis temporibus *Romam* venit, posteà à *Nicolao* V. Scriba Pontificius factus est. Multa è *Græcis* transtulit: Nec pauca ipse *Latinè* composuit. Scripsit etiam Commentariolum, in quo asserebat, *Ioannem Evangelistam* nondum esse mortuum. *Platoni* iniquior fuit, nec laudem ejus ferre potuit, Aristoteli unicè deditus. *Platonis* tamen partes Card. *Bessarion* tuendas suscepit. Ad extremum *Trapezuntius* literarum prorsus oblitus est. *Konig.* in Biblioth.

Is *Græcorum* ferè primus *Romæ* eo tum seculo renascentibus *literis*, qui *Græca* feliciore stylo in *Latinum* verterit existimatus est, uti liquidissimè constat ex *Aristotelis*, sacrisque *Eusebii Cæsariensis* operibus, & ex Rhetoricis præceptis *Hermogenis*. Erat enim ingenio ad lucubrandum maximè valido, vehementique, sed uti mox apparuit, tetrici livoris pleno: nam cùm se *Peripateticum* profiteretur, unumque *Aristotelem* extollendo celebraret, usque adeo superbâ aure fuit, ut nec *divini* quidem *Platonis* ingenium laudari pateretur: cujus etiam dogmata & mores peracerbè ac insolenter edito famoso volumine laceraret. *Paul. Jov.* in Elog.

Virum egregiè doctum, deque re *literariâ* pulchrè meritum, vocat eum *Erasmus* in *Ciceroniano*; sed addit, absolutiorem hòc fuisse *Theodorum Gazam*.

Profectò justam laudem non ibo *Trapezuntio* ereptum. Attamen nec tanta ejus est apud me auctoritas, ut ejus sententia apud me sit *Minervæ* quidam calculus. Minimè profectò conferri meruit cum *Theodoro Gazâ*, cui eum æquiparavit *Angelus Politianus*: itaque jure politissimi ingenii virum hoc nomine reprehendit *Parrasius* in Epistolis. *Voss.* Instit. Oratoriar. l. 4. c. 3.

Neque

Neque ignoro, *Trapezuntium* errores aliquot observasse in *translationibus Gazæ*, quos hic monitus correxit, uti & memoriæ prodidit *Erasmus:* verum & illud scio, longè plura esse in *Trapezuntianis*, quæ *Gaza* potuerit culpare. Nam & in eo desiderare potuit fidei plus in tranferendis è *Græco* auctoribus, & majorem *Linguæ Latinæ* peritiam. *Voss.* ibid.

Sæpe labitur & haud fidelem se præstitit in transferendis è *Græco* auctoribus. *Dallæus* & *Perroniana.*

Nonnunquam *Auctorem* suum intra eas concludit angustias, ut tota ejus membra recidat; quorum & ordinem quandoque audet pervertere. Nativos præterea sensus neque rimatur feliciter, neque politè reddit; & quibus solis excusari potest *interpretationis* licentia, vel aspernatus est elegantias, vel assequi se posse desperavit. *Huet.* Clar. Interpr.

Georgius Trapezuntius jussu *Nicolai* V. ita in *Latinum* vertit *Eusebii* libros *De Præparatione Evangelicâ*, ut sentibus *Arianorum* amputatis, rosas tantùm hominibus *Latinis* obtulerit. *Christoph. Christophori Sand.* Nucleus Hist. Eccles.

In hoc omnes eruditi consentiunt quòd *Trapezuntius Eusebii* Contextum absque scrupulo mutilaverit atque truncaverit, ejus sensum perverterit, & phrases labefactaverit, plura ejus capita passim prætererierit, totumque decimumquintum librorum intactum deseruerit: Adeo ut vel ipsi Eusebio si reviviisceret fas non esset se ipsum apud *Trapezuntium* revisere & agnoscere. Eruditorum *Iudicia*, per Dominum *Baillet*. Paris. 1685. Gall.

Arrogantia stultitia quædam est, quæ ultra modum imaginationem inflat, quæque arrogantem supra vires ingenii ejus ipsum impellit ad temere judicandum de aliorum agendi ratione, & sæpè damnanda quæ laudet & applausu digna sunt. *Georgii Trapezuntii* plenior fuisset fama, ejusque Doctrinæ de splendore suo nihil decessisset, si in hanc mentis ineptiam non incidisset, quæ vergente ejus ætate in veram stultitiam degeneravit. *Isaacus Bullart.* Acad. Scientiarum &c. Gallicè.

De *Trapezuntio* quidam memoriæ tradiderunt, extremo senio pressum & morbo gravi detentum, postquam ad valetudinem rediisset, *literarum* omnium fuisse oblitum, neque legere aut scribere potuisse; quod ex dolore illi evenisse ferunt: propterea quòd ejus opera *Pontifici Maximo* oblata, centum ducatis tantùm compensata fuissent. Is autem è *Vaticano Palatio* domum se conferens, indignatione percitus ex ponte *Ælio* pecuniam ab ingrato acceptam in *Tyberim* abjecit, additâ exclamatione, *Periere labores, pereat & eorum ingrata merces. Boissard.* Icon.

Quem ego senem puer docentem audivi. In extremâ senectute oblitus erat omninò literarum, solusque per *urbem* baculo nixus incedere malebat. *Raphael Volaterran.* l. 21.

Multa in gratiam Aulæ *Romanæ* pessimè corrupit. *Scultet.* Medul. Patr. p. 856.

Extat *Græcè* & *Latinè* Epistola ad *Ioannem Palæologum* Imp. cum *Simocattâ*, &c. edita *Ingolst.* 1604.

Extat liber de *Processione Spiritus S.* ad *Ioannem Cuboclesium*; & Epistola ad *Cretenses* de eadem re, & de una, Sanctâ, Catholicâ Ecclesiâ apud *L. Allat.* Græc. Orthod. Tom. 1. p. 469.

Extat expositio in illud, *Si volo eum manere*, &c. Lat. *Bas.* 1543. 8°. & in Orthodoxogr. p. 1231. *Lat.*

Extat *Martyrium Andreæ Chiensis* apud *Sur.* Maii 22.

Hoc ejus Epitaphium:

Hac urna Trapezuntii *quiescunt*
Georgii *ossa, parum Deis amici,*
Quòd acri, & nimium procace lingua
Platonem, *superis parem, petivit.*

LAURENTIUS VALLA

Clar. A. D. MCDXL.

PAtricius *Romanus*, & Canonicus S. *Ioannis Laterani*, Grammaticus, Rhetor & Philosophus clarissimus, Theologiæ Doctor, *Græcæ* & *Latinæ* Linguæ peritissimus. Inimicissimus fuit *Poggio*, qui in oppidô ditionis *Florentinorum* natus, *Romæ* summâ in authoritate vivebat in aulâ Pontificiâ literarum Apostolicarum scriptor, vir quidem facetus, & dicteriis clarus, pauloque amarior quàm par fuit. Is in *Vallam* multa scripsit acerbiore stylo, cui & *Valla* respondit non leniori scripto. Scripsit prætereà plurima alia eruditione plena: ut sunt *Elegantiarum Linguæ Latinæ* libb. 6. de reciprocatione *sui* & *suus*, in *Antonium Raudensem*: annotationum lib. ad *Alphonsum* Regem *Arragonum* Epistola Apologetica, quæ inscribitur *Duo Tarquinii.* In Benedictum *Morandum Bononiensem* libr. 2. In *Bartolomæum Facium Ligurem*, & *Antonium Panhormitam* recriminationum lib. 4. Ad Candidum Decembrem in *Bartoli* de armis & insigniis. De Dialectica, lib. 3. Apologia ad *Eugenium* Pontificem contra calumniatores. Annotationes in Novum Testamentum. De Voluptate & vero bono lib. 3. De Libero Arbitrio ad *Garsiam* Episcopum *Illerdensem* De gestis *Ferrandi Arragonum* Regis. In institutiones oratorias *Quintiliani* lib. 12. Translationem *Iliadis Homericæ*, *Herodoti Halicarnassei* libros novem *Historiarum* Latinitate donatos: & *Æsopi* fabulas. Scripsit & Libellum peculiarem contra Privilegium donationis *Constantini* Magni, quam falsam asserit, & ementitam. *Boissard.* in Icon.

Laurentius Valla, Patritius *Romanus*, *Grammaticorum* hujus ætatis longè princeps, Philosophus, Rhetor, & *Theologus* præstantissimus, ingenio subtilis, acer & vehemens, *Latinam* eloquentiam *Græcè* præferens, multa ad ejus ornatum composuit, *Græci* & *Latini* Sermonis peritissimus, edidit non spernendæ lectionis *Opuscula*, quibus nomen suum ad notitiam posteritatis cum laude transmisit. *Tritbem.*

Vir

Vir de Linguâ *Latinâ* præclarè meritus;etsi eum,vir eruditus, *Ramirezius* de *Prado Hispanus*, suis in *Martialem* notis,audaciùs paulò *Audacem Grammaticum*;uti & ejus libros *in inelegantes elegantias* appellat.Omninò enim illis temporibus Magnus fuit,& acutus *Romani Sermonis* censor ; qui tamen non rarò à *veritatis* via deflectat ; idque imprimis contradicendi morbo , quo vehementer laborabat: ut non temerè omninò in eum jam olim dictum sit :

Carpis majores, & te quoque, Valla, *minores*
Carperis, & Carpis. Sic tua fata ferunt.

*Voss.*de Constructione, c.16.

Unius *Laurentii* mordacitas (siquidem ita malunt appellare)non paulò plus conduxit rei literariæ, quàm plurimorum ineptus candor, omnia omnium sine delectu mirantium,sibique invicem plaudentium,ac *mutuum*,quod aiunt,*scabentium. Erasm.*l.4.Epist.7.

Verùm esto,mordacior æquo fuerit:num ideo falsum dixit,quia verum mordaciùs dixit?usque adeo nobis odio est ista mordacitas , ut ejus odio, tam multa scitu digna,necessariaque detestemur ? Adeo nihil ignoscendum putamus ei qui tot modis profuit?—Quis tam exigui animi est,cujus pectus tantis invidiæ angustiis concluditur , ut *Vallam* non & magnificè laudet , & amet quàm maximè: qui tantâ industriâ,tanto studio, tantis sudoribus, *Barbarorum* ineptias refellit, literas penè sepultas ab interitu vindicavit, prisco *eloquentiæ* splendori reddidit *Italiam* : doctis etiam id præstitit , ut posthac circumspectiùs loqui cogantur. *Erasm.*l.7.Epist.3.

Quòd verò *Erasmum* & *Vallam* sciolos dixit *Bellarminus* ; id convitium esse , & quidem impudens , omnes sciunt , quibus duo illi viri vel ex ungue noti sunt; optimè suo seculo de *literis sacris, prophanis*que meriti:&,si *Bellarmini* libri perennaverint, omnes posteri os hominis mirabuntur;qui *Sciolos* eos vocare ausus est, quorum & ingenium planè eximium fuisse, & animum in instaurandis *literis* maximum , & labores felicissimos , & rerum denique *Divinarum* atque *Humanarum* stupendam,pro illius præsertim temporis captu, cognitionem, quæ diutissimè(si quid conjicere liceat)supererunt, ipsorum *Opera* loquentur. Sed viros egregios hâc contumeliâ affici,à quoquam quidem indignum est; à *Bellarmino* vero indignissimum ; quem nemo opinor eruditus negaverit *Scioli* nomine multo esse,quàm *Erasmum*,& *Vallam* digniorem. *Jo.Dall.*de libr.suppos. *Dionys.* Areop. & *Ignat.*l.1.c.36.

Propiùs accedit ad curam ac subtilitatem *Quintiliani*, quàm ad illaboratam *Ciceronis* facilitatem, quanquam cæteris (*Leonardo Aretino, Poggio Florentino,* & aliis) elimatior & purior. *Erasm.* in Ciceroniano,p.157.

Laurentio Vallensi quemnam in hâc arenâ præponamus , non video. Nemo meliùs constantiusque grassantem extinxit barbariem. Atque ut aliqui illum styli

elegantiâ,

elegantiâ vicerint, qui tamen *Latinam* Linguam æquè juverit, ad hæc tempora non extitit. *Franc.Florid.Sabin.* in Apolog. Ling.Latin.

De *Pandectis* verò quid sentiam, malo alienis verbis, quàm meis dicere. Prodeat igitur aliquis *Latinorum operum* æstimator idoneus. Is erit *Laurentius Vallensis*, vir certè cùm *Latinè* doctissimus, tum verò alienorum *Scriptorum* judex, ut optimus, sic minimè ambitiosus, id quod invidiosum nomen ejus vulgò reddidit, ut jam publico consensu, *Latinè* ignorantium, tanquam iniquus Judex, ferè rejiciatur. *Gul.Budæus* Annot.in *Pandect.* prioribus.

Laurentius Vallensis vir non minùs de *Rep.Literariâ* meritus, quàm *Camillus* olim de *Romanâ*, *Voss.* de Rhetoricâ, p.48.

Proprietatis *Latini* Sermonis intelligentissimus. *Scriver.* in *Martial.*

Laurentius Valla aggressus est reconcinnationem facere *Dialecticæ*, in quâ dissentit ab *Aristotele*, & *Peripateticis* veteribus, ac novis. Monet in quibusdam neutiquam pravè, etsi ea sunt perpauca; in plerisque labitur, ut fuit vir ille vehemens, & ad faciendum judicium præcipitatus. Nec solùm in re *Dialecticâ* falsus est, sed in *Philosophiâ*, nam hanc quoque attingit, & quòd magis mirere, in præceptis *Latinæ* Linguæ. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l.3. p.231.

Verbis cùm puris tum etiam propriis utitur: quæ ante *Elegantias* scripsit, ut de *voluptate*, minus sunt accurata, quàm quæ post eas. *Idem* de Tradend. Discipl.l.3.

Annis abhinc ducentis *Herodotum* & *Thucydidem Latinis* literis exponebat *Laurentius Valla*, in eâ bene & eleganter dicendi copiâ, quam totis voluminibus explicavit, inelegans tamen, & penè barbarus; Græcis ad hoc literis leviter tinctus, ad *auctorum* sententias parum attentus, oscitans sæpè, & alias res agens, fidem apud eruditos decoxit. *Huet.* de Claris Interpret.

Paulus Iovius hoc judicium tulit de libris *Laurentii Vallæ* de rebus gestis à *Ferdinando*, *Arragonum* Rege: "Opus hoc eo styli charactere perscri-"psit, ut ejus minimè videri possit, qui cæteris *elegantiarum* præcepta tradiderit.

* *Laurentii Vallæ* Annotationes in *Novum Testamentum*; & liber de *Personâ* contra *Bosthium*, prohibentur, nisi corrigantur. Ejusdem verò Libri de Falsa Donatione *Constantini*; de Libero Arbitrio, de Voluptate, omninò prohibentur. *Index Romæ* impressus Anno 1681. jussu *Innocentii* XI. P.M.

Extant Ejus Annotationes in *Novum Testamentum*, *Basileæ* 1540, & 1545.

Extat liber *de fictâ Constantini donatione*, *Basileæ* 1566. fol.

Extant libri 3. de Rebus gestis à *Ferdinando Arragonum* Rege Franc.1603.

Extant Libri 6. de *Elegantiis Linguæ Latinæ*, *Lugd.*1544. 8°.

Hoc *Laurentii Vallæ* Epitaphium.

Ohe! ut Valla *silet! solitus qui parcere nulli est.*
Si quæris quid agit, nunc quoque mordet humum.

Aliud:

Aliud:

Nunc postquam Manes *defunctus* Valla *petivit,*
Non audet Pluto *verba* Latina *loqui.*
Juppiter *hunc cœli dignitatus parte fuisset,*
Censorem lingua sed timet ipse sua.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

FLAVIUS BLONDUS

ITalus, *Forolivii* natus est anno *Dom.* 1388. *Eugenii* IV. Pontificis *Romani* Secretarius: aliorum quoque Romanorum Pontificum, in iis *Pii* Secundi, Secretarius fuit. Obiit *Romæ* die 4. Junii, Anno 1463. ætatis 75. Clar. An. D. MCCXL.

Blondus Flavius Foroliviensis, homo multæ eruditionis, *Romam* veniens propter insignem qua pollebat doctrinam, statim omnibus innotuit: Et ut illo sæculo scientiæ raræ erant, barbarie occupante omnes ferè *Christiani* Orbis Academias, quotiescunque ex illo ignorantiæ Barathro emergebat aliquis cognitione bonarum disciplinarum clarior, statim excipiebatur cum plausu & admiratione omnium; Idem accidit *Blondo* postquam *Romam* venit favore aliquot Cardinalium, qui apud Pontificem gratiâ & authoritate valebant, commendatus est *Eugenio* P. M. in cujus aulam receptus, Epistolarum Magister factus est. Uxorem habuit honesto loco: ex quâ suscepit quinque filios: qui omnes paternæ doctrinæ, & virtutum, sicuti & facultatum hæredes facti sunt. Pater licèt gravibus assiduisque negotiis in aulâ Pontificiâ occuparetur, non tamen desiit multa scribere, quæ in lucem emissa sunt magno Reipublicæ Literariæ emolumento. Scripsit enim Decades tres de Gestis *Romanorum* lib. 31. Vel Decades tres. De *Roma* triumphante libr. 10. De *Româ* instaurata lib. 3. De *Italiâ* illustratâ lib. 8. Præter hæc extant illius Epistolarum ad Diversos lib. 1. Orationum lib. 1. & alia plurima opuscula eruditione plena. *Boissard.* in Icon.

Flavius Blondus magno ausu, singularique industriâ, nec infelici eventu, multorum annorum intermorientes res gestas è tenebris excitare orsus, *Decadas* conscripsit quibus ab inclinante *Romano Imperio* funesta tempora, ac ideo veritatis lumine orbata, in lucem proferuntur. De vetustate quoque collapsæ urbis, ac ejus demum resurgentis dignitate, erudito operosoque volumine publicato, quantam nec ambitiosè quæsitam exoptarit, in literis authoritatem adeptus est. *Paul. Jov.* in Elog.

Blondus Flavius, vir in omni bonarum Artium disciplinâ peritus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, & Historiographus insignis, ingenio excellens, eloquio disertus, & dicendi gratia nulli secundus. *Trithem.*

Præ cæteris autem *Flavius Blondus* rari atque soliciti ingenii homo, & cùm diligentissimus antiquitatis investigator, tum Historicus urbem hanc ortu illustravit suo. *Leand. Albert.* in *Ital.* de *Foro Livii.*

Blondus Flavius, Historiarum scriptor egregius—Procul *Blondus* ab eloquentiâ priscâ fuit: neque satis diligenter, quæ scripsit, examinavit: non quàm vera, sed quàm multa scriberet, curam habuit. Si quis aliquando vir doctus, scribendi peritus, *Opera* ejus emendare atque ornare decreverit, haud parum utilitatis posteris afferet, & seipsum clarum efficiet, multarum ætatum gestis, quæ pœne modum sepulta sunt, in lucem redditis. *Io. Gobellin.* l. 11. Comment. de Reb. *Pii* XI. memorabilib.

Blondi Flavii Foroliviensis hoc in negotio summum studium amplectimur, quamvis in scribendo non admodum elegans habeatur: nec desint, qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant: al oqui non paucis etiam lutulentus fluere visus est. *Florid. Sabin.* in Apol. adv. Calumn. LL.

Ad honorem *Blondi* non parum pertinet, quòd scripta illius in Epitomen contrahere dignatus sit *Pius Pontifex.* Dictione est non admodum culta: ut etiam *Volaterranus* agnoscit, sed de Antiquitate tamen, utcunque interdum aliquid humani patiatur, sanè pro ætate, quâ vixit, optimè meretur. *Voss.* de Hist. Lat.

Blondus plura in Historiâ scripsit, quàm recentiorum quisquam. Omnia, ut libere dicam quæ sentio, meliore fide tradidit, quàm eventu: utpote is, qui nonnulla, quibus ea perquirenda dederat, temerè crediderit. Nam per se omnia videre potuisse, absurdum est credere: cùm nec ex autore uno, sed penè innumeris, atque illis ipsis ambiguis & variantibus, multa quærenda essent: nec ipsa dicendi figura multum ei favoris conciliat. Nam præterquam, quòd ubique ferè lutulentus fluit, dum nervorum robori studet, præpinguem nimis & obesum se reddidit: ademitque nimia corpulentiâ venustatem historiæ: sine qua prodesse quidem potest, delectare verò minimè: sed hæc ille accuratâ narratione rerumque varietate compensat. *Hubert. Gifan.* Observat. suis in Lingg. Lat. p. 396.

Flavius Blondus est bonus, sed omnia quæ ibi sunt, sunt & alibi. *Scaligerana* posterior.

Extant Opera *Blondi Flavii Basileæ* 1559. & alibi.

Manuscriptus extat *Cantabrigiæ* in Collegio S. *Benedicti.* *Oxonii* in Bibliothecâ *Balliolensi* est Manuscriptus *Blondius de Cosmographiâ Italiæ.* *Blondus*, an alius, signetur, inquit *Vossius*, melius dicent qui vidêre.

Obiit *Romæ*, inque Capitolio juxta Deiparæ Templum sepultus est. Nempe in arâ cœli ante introitum Templi, ubi tale ejus Epitaphium, ut est in *Fabritii Roma*:

Blondo Flavio Foroliviensi, *historico celebri, multorum Pontificum Romanorum Secretario*, Blondi *quinque filii patri bene merenti unanimes posuere. Vixit annos lxxv. obiit prid. Non. Iunii, anno salutis* Christianæ *MCCCCLXIII. Pio P. M. sibi, natisque faventa.*

Hos

Hoc ejus *Epitaphium* à *Jano Vitale* compositum est.

Eruis è tenebris Romam *dum* Blonde *sepultam*,
Es novus ingenio Romulus *atque* Remus.
Illi urbem struxere rudem: celeberrima surgit
Illa eadem studiis, ingeniose, tuis.
Barbarus *illam hostis ruituram evertit: at isti*
Nulla unquam poterunt tempora obesse tua.
Iure triumphalis tibi facta est Roma *Sepulchrum:*
Illi ut tu vivas, vivat ut illa tibi.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

NICOLAUS CUSANUS.

Nicolaus, à vico, ubi in lucem editus est in diœcesi *Trevirensi* ad ripam *Mosellæ* è regione *Ursicastri*, *Cusanus* vulgò, sive de *Cusâ* dictus, ex *Decano* S. *Florini Constantiensis* & Archidiacono *Leodiensi Brixinensis* in Comitatu *Tirolensi* Episcopus, & S.R.E. Cardinalis titulo S. *Petri* ad Vincula à *Nicolao* V. Papa creatus 20. Decembris anno 1448. obiit *Tuderti* in *Umbriâ* anno 1464. die 11. Augusti natus annos 6 . *Romæ* sepultus. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MCDXLVIII

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & Theologorum suo tempore facile princeps, atque in secularibus literis egregiè doctus: Philosophus, Rhetor & Mathematicus celeberrimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, trium Linguarum, *Hebraicæ*, *Græcæ* & *Latinæ* peritus, vitâ & conversatione integerrimus, & singulariter devotus. Circa *Cusam* nativitatis suæ villam ad ripas *Mosellæ* in opposito *Vrsicastri* hospitale celeberrimum in honorem S. *Nicolai* Episcopi construxit: quod prædiis & redditibus copiosè ditavit, ac libris in omni Scientiâ pluribus exornavit. *Trithem.*

Vir in omni literarum genere admirandus, Mathematicus, Philosophus & Theologus, suprà quàm cuique credibile sit, eruditissimus, cui docta quædam tam in verbis, quàm in sententiis amica fuit obscuritas; edidit in principium *Geneseos* brevem dialogum tantæ obscuritatis, ut vix à doctissimis viris possit intelligi. *Sixt. Senens.* l. 4. Bibl. sanct.

Nicolaus Cusanus, Germanus, ob eruditionem ferè pro miraculo habitus, eligitur Cardinalis die 0 Decemb. 1448. *Calvis.* in chronolog.

Nicolaus Cusanus vir apprimè eruditus fuit. Primùm reprehendit quosdam errores & crimina Papæ, posteà factus *Cardinalis*, eundem tueri cœpit. Extant tamen ejus Scripta, quibus non paucorum *Antichristi* mendaciorum & errorum vanitatem refutavit. In libris de *Concordiâ Catholicâ* refutat vanitatem *Donationis Constantini*, quæ est in *Decretis*; & affirmat libro 2. c. 34. *Vniversale Concilium*

 supre-

supremam potestatem in omnibus habere super ipsum *Romanum Pontificem*. In libro de *Pace Fidei* probat, nos solâ fide justificari, non ex merito, multoque minus per *Traditiones humanas*, quas vehementer extenuat. *Illyric.* in Catal. Testi verit.

In omni disciplinatum genere diligentissimè versatus, scripsit praeclara opuscula, saepiùs typis admota, tribusque voluminibus distincta. *Nomenclat.* Cardin. *Roman.* Eccles.

Nicolaus Cusanus Cardinalis, vir profundae scientiae, & subtilissimâ exercitatione limatae. *Jo.* Card. *Bona.*

Vir fuit aequè pius ac doctus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Possevinus in *Apparatu Sacro* virum eum vocat, ut Scientiis penè omnibus excultum, ita peritia *Canonum* eximium, ac reliquis vitae donis ornatum.

Anno 1440. videlicet tempore *Nicolai* V. & *Concilii Basileensis*, ac 24. ann. sequentibus, magno etiam ob *Mathesin* in pretio fuit *Nicolaus* de *Cusa*, Cardinalis titulo S. *Petri*: vir tantus, ut, quemadmodum de eo censet *Faber Stapulensis*, *Mathematicas disciplinas nemo profundiùs penetrârit* : quippe, ut subdit idem, *quae ante omne aevum latuerunt, maxima sacra Matheseos mysteria aperuerit.* *Vossius* de Mathem. p. 62. 63.

Nicolaus Cusanus, Cardin. magni nominis, ex humili loco in id fastigii evectus, Jurisconsultus & Theologus insignis. In *Germaniam* missus ann. 1451. tuba belli sacri, Religionis futuram mutationem insignem praedixit. Obiit in *Umbriâ* ann. 1464. aetat. 63. *Hofman.* in Lexic.

Cusa Germaniae Oppidulum, Mosellae flumini *Treverensem* Dioecesin transfluenti proximè situm, Patria simul & cognomen fuit *Nicolai Canonici* Regularis, & Canonum Sacrorum Doctoris ; Qui solertissimè applicato ingenii sui excellenti acumine ad ferè omnes optimas scientias, speciatim verò ad Theologiam & deinde ad Leges Canonicas, in illa unus ex eruditissimis evasit qui seculo suo vixerint, in his verò nulli omnium coaetaneorum cessit, qui easdem profiteretur. Vixit sexaginta tres annos, diesque suos terminavit ad undecimum Mensis Augusti Anno 1464. in *Umbria* Italica Civitate *Todi*. Ejus Cadaver Romam translatum sepulturam adeptum est in Ecclesia ejus titulari Sancti *Petri* in Vinculis, ut ipse Testamento caverat, pro perpetua sua erga gloriosum illum Apostolum devotione : Ejus sepulcro insculptum legitur ejusdem Epitaphium Latinis verbis heic statim subjunctis, nimirum. Ital.

Nicolas de Cusa Treverensis
S. Petri *ad Vincula Cardinalis*
Brixinensis Episcopus
Tuderti *obiit* M.CCCCLXIV. *xi. Augusti*
Ob devotionem Catenarum S. Petri *hic sepeliri voluit.*
Dilexit Deum, timuit, & veneratus est,
ac illi soli servivit.

Pro-

Promissio retributionis non fefellit eum.
Vixit ann. LXIII.

Ghilini *Theatrum Virorum Literatorum.* Italicè

Extant opera omnia 3.Tom.*Bas.* 1564.

THOMAS A KEMPIS

DE *Thomâ* patriâ *Kempensi*, sive à *Campis* modico in diœcesi *Coloniensi* oppido ad *Rhenum*, cognomento *Hemerchin*, hoc est *Malleolo*, ordinis *Canonicorum Regularium* S. *Augustini* Congregationis *Windesimensis* Religioso in Monte Divæ Martyris & Virginis *Agnetis* prope *Zvollas* in diœcesi *Vltrajectensi*, vitâ & conversatione devoto, & B. semper Virginis *Mariæ* amatore præcipuo, qui obiit ætatis anno 91. *Chr. Domini* 147 . die 8. Kal. Augusti, tam multa in utramque partem occasione librorum quatuor de *Imitatione Christi* hisce proximis annis scripta sunt, ut non necesse sit diutius in ejus pangendo elogio immorari. *Phil. Labbe* de Scaipt. Eccles. Clar. An. D. MCDL.

Varia conscripsit Orbis terræ judicio, ac testimonio comprobata, in quibus illud mirandum, horrido illum cœlo, ac solo natum, cùm *Latini Sermonis* munditics neglecta jaceret, tantum esse allecutum humili illo, quod consectabatur, dicendi genere. Aureum illum de *Chisti Imitatione* libellum, & non modò de manibus nunquam deponendum, sed & ad verbum addiscendum, tanquam pietatis Myrothecium (ut jure omnium gentium linguis hodiè legatur) *Gallia* aliquando *Joannis Gersonis* nomine sibi vindicare conata est. *Aubert. Miraus* in Elog. *Belgic.*

Hunc Libellum de *Imitatione Christi* quidam *Joanni Gersoni*, alii Abbati *Gesseno* Benedictino adscribunt: *Bellarminus* verò hac de re sic scribit: 'Scriptos & compositos esse ab eodem *Thomâ* quatuor libros de *Imitatione Christi*, 'contrariis conjecturis eversis demonstrat evidenter in *Vindiciis Kempensibus P. Heribertus Rosweydus*, cujus mihi & rationes plenissimè satisfecerunt, & sententiam penitus amplector, opusculum sanè utilissimum est ac jure in totâ Ecclesiâ summo omnium consensu receptum, & frequentatum, & in omnes penè linguas conversum Ego certè ab adolescentiâ, & usque in senectam, hoc opusculum sæpissimè volvi & revolvi, & semper mihi novum apparuit, & nunc etiam mirificè cordi meo sapit. *Bellarm.* de Script. Eccles.

De auctore Librorum de *Imitatione Christi* mirè certant hoc præsertim tempore eruditi, sed memet turbis hisce non immisceo; nec certè nostrum est tantas componere lites. Interim vide quæ habent *Theophilus Raynaudus* de Bonis & Malis libris, & *Vincentius Placcius* de *Scriptoribus Pseudonymis*. *Gul. Cave*, Chartophyl. Eccles.

De *Imitatione Christi* libri quatuor verè aurei, non *Latinè* solum; sed *Germa-*

nicè, Belgicè, Hispanicè, Gallicè, & *Græcè* sæpiùs excusi. Nullus post *Sacros Codices* tam crebrò fuit excusus libellus, nullus tam cupidè ab omnibus expetitus & lectitatus, à summis, mediis, & infimis. *Franc. Swert. Belgica Athenæ.*

Thomæ à *Kempis* exiguum libellum de *Imitatione Christi Lutherus* in Præfatione omnium *Antiquorum* præterquam *Augustini* Scriptis anteponit.

Comis & affabilis omnibus, atque in primis vitæ innocentiâ sanctimoniâque conspicuus erat; adeò ut plurimos sui visendi & audiendi causâ ad se attraheret. Sermo illi omnis de *Deo* & Sacrâ Scripturâ, cujus lectioni mirè addictus, cellæque suæ ita amans fuit, ut hoc *Symbolum* sæpius usurparet, librisque inscriberet: *In omnibus requiem quæsivi, sed non inveni nisi in angello cum libello.* Nunquam otiosus, semper vel lectitabat aliquid, vel in communem usum scribebat, vel pro instructione Fratrum commentabatur. Obiit nonagenario major, 8. Kal. Augusti, anno partæ per *Christum* salutis 1471. Professionis 55.

In umbra Cellulæ fulgidum astrum reperio, In ima solitudine Virum qui toto orbe innotuit sublimibus Ingenii sui fœtibus, qui ut *Prometheus* alter cœlestem ignem rapuit ad corda nostra *Christianæ* perfectionis ardenti cupiditate inflammanda. Is est eruditus ac pius ille Vir, *Thomas Hamerken*, à *Kempis* vulgo dictus, urbis natalis in Coloniensi Diœcesi nomine mutuato. In urbis Daventriæ Religioso quodam Sodalitio ubi Sacrarum literarum Professores erant publici, harum studium amplexus est, & ad hoc animum appulit adeo profunda rerum Divinarum meditatione, ut nihil abstrusum lateat in Mystica Theologia cujus perfectam intelligentiam non fuerit assecutus. In pretio nominatim esse debet, parvulus sed mirificus ille Libellus de *Imitatione* Jesu *Christi*: usque adeo puram & sanctam doctrinam is continet, tam efficaciter movet corda legentium, ut nullo Voluminí quantælibet molis non sit comparabilis; quemadmodum nullum pluries pluribusque idiomatibus sub prelo sudavit: Ejus gloriam *Joanni Gersoni* erudito *Gallo* quidam tribuere tentarunt, sed *Parisiensis* Senatus audacis & temerarii hujus moliminis injustis Authoribus cognitis, hos damnatorio Decreto ad desistendum à vano consilio suo, *Gersonem* verò ad hanc palmam Thomæ à *Kempis* cedendam adegit— Contigit ut Patre quodam è Societate *Jesu Algerii* peregrinante, ad captivos hinc redimendos; Rex in Bibliothecam suam illum deduxerit, & inter magnum Librorum numerum Opera *Thomæ* à *Kempis* lingua sua ei ostenderit, ipsi dicens se illum præ omnibus suæ Legis Authoribus æstimare. Quæ verba verè pia sunt, & *Christiano* quam Principe *Barbaro* digniora. *Isaacus Bullart* Acad. Scientiarum.

Scripsit *de Imitatione Christi libros* 4. opus non tam mole, quàm usu & famâ magnum: cujus admirandum, venustum tamen, dictionum zelum, sententiarum pondus, & igneas pietatis scintillas multi multis deprædicarunt. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Multa scripsit, totius orbis judicio ac testimonio comprobata, uno volumine excusa, primum *Normbergæ* 1494. fol. Deinde *Paris.* à *Badio* 1520. *Venet.* 1565. & 1569. *Antver.* typis *Nutii*, 1574. & 1580. 8°. & novissimè ex recensione *Henric. Sommalii* S. J. qui libellos omnes distribuit

in

in tres Tomos, ibid. 1615. 8°. *Duaci*, typis *Belleri* 1635. 8°. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

FRANCISCUS PHILELPHUS

Natione *Italus*, patriâ *Anconitanus*, natus est anno 1398. obiit anno 1481: eques auratus, & Poëta Laureatus fuit, *Emanuelis Chrysolora* gener, *Palaogi* Imperatoris *Constantinopolitani* ad *Pontificem*, & *Italos Principes* Legatus, *Latinas Gracasque* literas docuit, *Bononia*, *Roma*, *Mediolani*, *Florentia*, *Patavii*, & *Mantua*. *Scripsit* plurima & pedestri & solutâ oratione: multa etiam *transtulit* ex *Graco* in *Latinum* sermonem. Clar. A.D. MCDL.

Vir adeo studiosus & bonarum artium amator, & cultor indefessus, ut velut alter *Plinius*, inter continuas bellorum occupationes semper aliquid aut legeret sibi, aut dictaret aliis. *Trithem.*

Ad omne genus scripti sese accommodavit, ac ut de *Vinicio* dicit *Augustus*, ingenium in numerato habebat: Græca, Latina, Lyrica, Heroica, Prosam orationem, ex tempore dictitabat. *Volateran.* l. 21. Anthropol.

Franciscus Philelphus multa scripsit, ut *Orator*, & *Poëta*: de cujus *Epistolis*, *Dialogis*, & *Orationibus*, aliisque *soluta orationis* monumentis diversæ sunt doctorum sententiæ: Plurimi enim judicium ei defuisse volunt: alii tumidum eum plerumque; alicubi exilem, persæpè aridum, jejunumque arbitrantur, licèt sibi vel maximè placentem; doctus tamen fuit & magna ausus. *Florid. Sabin.* Apolog. in Calumniator. LL.

Franciscum Philelphum honore cognominis *Ciceroniani* planè dignarer, si tam placeret eruditis omnibus quàm placuit sibi. Et affectavit quidem illo seculo *Ciceronis* effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maximè oportuit esse similem, nimirum in *Orationibus*. Nam in *Epistolis* satis adumbrat *M. Tullium*. *Erasm.* in Ciceroniano, p. 156.

Longe plus *Carolo Aretino*, cui valdè infensus fuit, *Franciscus Philelphus* præstitisset, si in uno vel altero scribendi genere maturare, quàm sibi tantum arrogare maluisset. Videtis in eo oratorios impetus, poëticum furorem, variam & copiosam tum *Gracarum*, tum *Latinarum* rerum cognitionem, ex quibus omnibus, & illum interdum in *Academiâ* & *Lycio* versatum, tametsi non altiùs pedum fixisse, colligimus. Dignus tamen fuit multâ laude. *Lil. Gyrald.*

In *Francisci Philelphi* verbis planè nihil desideres: ejus tamen lectio est molesta, quòd motu omni, & quasi vitâ caret: & fortasse is est *genius*, quem in quoque libro victuro *Martialis* requirit. *Lud. Viv.* l. 3. de Trad. Discip.

Franciscus Philelphus religiosus circa verba, in reddendâ Sententiâ & indole defecit: transtulit *Xenophontis* multa, cumque videret verborum elegantiam, verbum verbo reddere voluit, cæterùm non potuit ex fide reddere, quæ in *Gracis* reperiebat, quod mirum in homine *Graco*. *Petr. Nann.* in *Horat.*

Ignoscen-

Ignoſcendum ſeculo, quô vixit, quòd crebrò adeo in metrum peccat. *Voſſius* de Poët. Lat. p. 81.

Cùm de modulo ſyllabæ aliquando contentio ei foret cum *Timotheo* Græculo: atque ita conveniſſet, ut, ſi vinceretur, ipſe pecuniâ lueret errorem: ſin vinceret, adverſarius barbam ſibi totam ſineret recidi: Victor uſque adeo fuit inexorabilis, ut barbam pecuniâ redimi minimè pateretur, ſed miſello *Timotheo*, non ſine ludibrio, eam novacula abradi totam neceſſe foret. *Konig.* in Biblioth.

Scripſit inter alia duos *Conviviorum* libros, quos *Ludovicus Vives* ab *Hiſtoria* & *Antiquitatum* atque item *Philoſophiæ* cognitione impensè laudat.

Franc. Philelphus, eques auratus, circa principia ſeculi decimi quinti clarus, ſcripſit *hecatoſtichorum* libros 10. & ſingulis decem ſatyras complexus eſt, pro captu temporum eleganter, at parce nervosè. Legitur quoque *epos* ejus *Sphorcias*, item *lyria* & *epigrammata*; in omnibus agnoſcitur poëticus impetus, licet non ſatis ubique expolitus. *Borrich.* de Poëtis, p. 102.

Favêre ei ante alios *Eugenius* Pontifex, Rex *Alfonſus*, & qui ſingulare juſtitiæ & bellicæ virtutis coronam eo ſeculo promeruit *Franciſcus Sfortia*, ab eo heroico poemate celebratus. Ingenio enim in ſtudiis æſtuante, vario, ambitioſo, quum neminem ſibi exæquari literariâ laude pateretur, plura quam quiſquam alius, in omni dicendi genere volumina publicavit, profitendoque ſingulis in urbibus eruditæ juventutis academias excitavit, nullam ſpem nobilioris gloriæ *Latinis* æmulis de *Romanâ* facundiâ, nullam denique de *Græcâ*, vel ipſis *Græcis* relicturus, niſi tantus eloquentiæ fluvius, uti nullis moderati judicii ripis caſtigatus, nimis latè exundans, & mutato ſæpè alveo, turbulentus & incertus, dum ſeſe diducit, & abſcedit in paludes, perſpicui profluentis dignitatem amiſiſſet; Inter *Græca* opera Latinitate donata, *Xenophontis Pædia Cyri*, & ex *Plutarcho* aliquot *horum* vitæ, & demum *Hippocrates*, non ita probantur à *Græcis*, quàm à *Latinis* perleguntur. Vixit ad exactam ætatem nonagenario proximus, periitque *Bononiæ* adeò diſſipatis rei domeſticæ copiis, ut ad efferendum funus & cubiculi & coquinæ inſtrumenta venierint. *Paul. Jov.* in Elog.

Philelphi Epiſtolæ, *bonæ*. *Scaligerana* Poſterior.

Extant Libri 10. *Hecatoſtichorum*, quorum quiſque decem Satyras continet. *Mediolani* per *Chriſtophorum Valdarfer Ratiſponenſem*, ann. 1476.

Extant de Morali Diſciplinâ libri 5. *Venetiis* 1552. 4°.

Extant Epiſtolarum Familiarium libri 16. *Venetiis* 1498.

Hoc ejus Epitaphium:

Abſtulit inſignis corpus fera Parca Philelphi,
Ingenio graſſans mors nocuiſſe nequit.

Aliud

Aliud Auctore *Hieronymo Balbo*:

Itala Cecropiæ Pallas *conjuncta* Minervæ,
Et flevit, & cecidit morte, Philelphe, *tuâ.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

THEODORUS GAZA

PAtria *Thessalonicensis*, vir nobilis, *Græcæ Latinæ*que linguæ peritissimus, omnium sui temporis hominum doctissimus habitus est. Literas *Latinas* in *Italiâ* didicit, in quarum cognitione tantum profecit, ut summâ felicitate & omnium admiratione *Latina Græcè* & *Græca Latinè* exactissimè verterit. Nonnunquam tamen Latina vocabula nova fecit. Stylo usus est non affectato, sed puro & facili, veteres *Latinos* imitatus. Ejus doctrinam mirificis laudibus extollit *Hermolaus Barbarus*. *Bessarioni* Patriarchæ *Constantinopolitano*, & Cardinali *Niceno* familiaris fuit, & amicus: a quo multis honoribus & beneficiis cumulatus est: ejusque commendatione Sacerdotium in magna *Græciâ* adeptus, ætatem illic absolvit feliciter, studiis & lectione bonorum autorum incumbens. Opera plurima eruditione plena reliquit. Obiit *Romæ* quò ex *Græcia* venerat, An. *Christi* 1478. *Frederico* III. *Romanorum* Imperatore, & *Sixto* IV. summum Pontificatum tenente. Quidam tradiderunt ejus corpus in *Græciam* fuisse transportatum, & ibi tumulatum, ubi sacerdotium obtinebat. *Boissard* in Icon. Clar. A. D. MCDLV.

Theodorus Gaza Thessalonicæ honesto loco natus, *Amurathe Græciam* omnem victricibus armis quatiente in *Italiam* venit, acumine, fertilitateque ingenii nemini secundus, quum *Græcos* omnes linguæ peritiâ, eruditoque judicio superaret. *Victorino* autem *Feltrense* magistro usus, usque adeò copiosè & diligenter *Latinas* literas didicit, ut longè omnium *Latissimè* scriberet, nec planè dignosci posset, an exactius, & certius ab eo *Latina Græcè*, an ipsa *Græca Latinè* verterentur; Historias enim *Aristotelis* de *Animalibus*, & *Theophrasti* de *Plantis*, ita *Latinas* fecit, ut *Romanæ* Linguæ facultatem, quum nova vocabula solerter effingeret, audaci, sed generosâ translatione locupletarit. Tantâ porrò felicitate librum M. *Tullii* de *Senectute Græcum* reddiderit, ut peritissimi præter adæquatos sensus, ipsam quoque *Ciceronis* eloquentiæ Majestatem, scitè & graviter repræsentatam admirentur. Transtulit etiam Problemata *Aristotelis*, & *Hippocratis Aphorismos*, ut præstantissimis authoribus ad perspicuam fidem, nec obscurè ad salutem humani generis sua dignitas redderetur. *Paul Jov.* in Elog.

Omnium doctissimè hanc artem [Grammaticam] libris quatuor tractavit *Theodorus Gaza* cujus operam ab ingenio & doctrinâ sic commendat *Franciscus Robertelius* commentario de Re Poëtica, ut nulli *veterum* postponendam

 dicat.

dicat. Nec ei se similè quicquam legisse eo in genere dictitabat *Budaus. Voss.* de Arte Grammmat. p. 16.

Magnam incomparabilemque jacturam jampridem fecimus (Pontifex Maxime) in *Theodoro Gazâ*, qui vir *Gracus Latinos* omnes in hoc munere scribendi interpretandique superavit. Is si diutiùs vixisset, Linguam *Latinam* hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis de *Animalibus Aristotelis*, & *Theophrasti* de *Stirpibus*. Hic unus mihi certare cum vetustate ipsâ visus est: hunc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab hujus Scriptis adjutum me & fateor, & prædico : hunc ego non magnopere incuriosiùs legi, quàm *M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium*, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligenter evolvere necessarium est. *Hermol. Barbarus* in Paraphrasin *Themistii* præf. ad *Sixtum* 4. Pont. Max.

Gazam Pliniariorum verborum observatorem atque imitatorem diligentissimum appellat *Jovius* l. 1. de Piscibus, c. 4.

Theodorus Gaza Aristotelem, quàm *Ciceronem* exprimere maluit, quo non alius felicior, sive vertat *Graca Latinè*, sive *Latina Gracè*: Cùm sua loquitur, duo quædam obstrepunt delicato lectori, Philosophiæ studium, in quo totus erat; & illud γνήσιον *Graci* sermonis, quod *Latinè* loquentes sequi solet, ac vix unquam dediscitur. *Erasm.* in Ciceroniano. p. 160.

Inter eos omnes qui bonas literas suscitarunt in *Italiâ*, invideo tantùm tribus his, *Theodoro Gaza, Angelo Politiano*, & *Pico Mirandulano*. *Theodorus Gaza*, Magnus certè vir & Doctus, qui tamen in librorum *Aristotelis* de *Animalibus* Versione lapsus est aliquibus locis. *Scaligerana* prima. p. 102.

Theodorus Gaza doctissimus erat. Bona est ejus Grammatica. Inter optimos è Græco in Latinum interpretes annumerandus: id luculenter demonstravit in Theophrasti versione: vidit ex *Plinio* debere verti. *Scaligerana* posterior.

Gerardus Joannes Vossius l. 4. Instit. Rhet c. 3. ipsum *Gregorio Trapezuntio* longè præferendum esse, contra *Angelum Politianum* statuit.

Mihi verò judicium placet *Pomponii Lati*, qui rogatus ab ornatissimo Equite, M. *Antonio Mauroceno*, quem sui ævi doctissimum putaret ? *Theodorum Gazam* respondit. *Vossius* ibid.

In *Theodori Gaza* Interpretationibus *Gracis* multa esse, quæ meliora fieri possint, quædam etiam, quæ omnino mutari debeant, *Iosephi Scaligeri* judicium est, à quo quidem non recedimus: at ut meliora optavit ille, nos cupimus certè ne ab aliis interpretibus nobis deteriora contingant, paremque omnes fidem, perspicuitatem, & nitorem adhibeant. *Huet.* de Claris Interpr.

——Quod in *Theodoro Gazâ* longè diversum fuit, qui Saturninâ quâdam iniquitate bonam suorum fœtuum partem absumpsit. Tantæ enim ille eruditionis vir, quantæ multis abhinc annis nemo *Gracorum*, dicere ausim, etiam & *Latinorum* fuit, cum divinas propemodum elucubrationes in *Aristotelis animalia*, quam historiam *Latinè* legendam repræsentarat, *Sixto* IV. Pont. Max. nuncupasset sperans scilicet Principis ejus beneficentiâ quæsitum per tot labores vitæ subsidium non deparcum se consecuturum; neque tamen plures quàm aureos quinquaginta,

quasi

quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri speraverat, retulisset; studiis indignatus suis, quòd tàm parca sibi laborum & vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in *Tyberim* abjecit, mox ipse hujus indignitatae rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine. *Jo. Pier. Valerian.* de Literator. infelic. l. 2.

Extant Grammaticæ Græcæ libri 4. Græcè *Basileæ* 1540. 4°.

Extat Liber de Mensibus *Græcè* Parisiis 1530. 8°.

Idemque *Latinè* per *Perellum*, *Parisiis* 1535. 8°. & *Græc. Lat. Parisiis* 16,•. octavo.

Extat de *Origine Turcarum* Libellus apud *Nihusium* in *Symmictis* à pag. 381. Tom. II.

Hoc ejus Epitaphium: Ex *Marulli* libro 1. Epigram.

Hìc Gazes *jacet, & Gazæ Sophia addita mater:*
Alterutrum quoniam mors rapere haud potuit.

Aliud. auctore *Angelo Politiano*:

Heu sacrum caput occubuit Theodorus, *& horâ*
Unâ obiere omnes reliquia generis.
Nec tamen hoc querimur, nimis est potuisse videri,
Non enim hìc nostro tempore dignus honos.
Hoc dolet heu! quòd neutra Patri *est nunc lingua superstes.*
Quæ mittat justas Manibus inferias.

Phil. Labbe Thesaur. Epitaph.

ÆNEAS SYLVIUS

Postea *Pius* II. Papa dictus, natione *Thuscus* fuit, patriâ *Senensis*, sedit in Pontificatu post *Calixtum* III. annis sex. Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Orator, & Poëta insignis plurima ingenii sui monumenta posteris reliquit. Hic quondam in *Concilio Basileensi* cuidam Prælato servivit pauper: deinde in *Scribam Cancellariæ Friderici Imperatoris* III. assumptus, & Poëta ab eo *Laureâ* receptâ creatus est: Primò Episcopus *Tergestinensis*, posteà *Senensis*, exinde *Cardinalis*, & novissimè *Papa* omnium Suffragio electus est. Mortuus est sub *Friderico* Imperatore anno *Domini* 1464. Indictione duodecimâ, 19. Kalend. Septemb. ætatis suæ anno 64, sepultus *Romæ* in Ecclesiâ S. *Petri* juxta altare D. *Andreæ*. *Boissard.* in Icon. Clar. A.D. MCDLVIII.

Philelphus commendat eum ab ingenii acrimoniâ, dicendi lepore, ac moribus urbanis, & cultis: *Philelph.* Epist. ad *Nic. Arcimboldum* script. 1451.

In Historiâ est nonnullis ex recentioribus ordine postponendus, Orator argutus, vehemens, candidus, poëta itidem non vulgaris. *Florid. Sabin.* in Apolog.

Magna quidem in dicendo *Pii* laus fuit, quòd cum sæpius iisdem de rebus loqueretur, diversa semper visus est dicere: tanta erat in homine elegantia & copia. *Platina.*

Æneas Sylvius, patriâ *Senensis*, vir doctus, prudens, & magni animi. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Mira in eo certè facilitas, & satis prompta facultas. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Literis, eloquentiâ, dexteritate, & prudentiâ nulli secundus. *Spondan.* ad Ann. 1458.

Scientiâ sane insignis, pari utinam & conscientiâ. Sed *Papalis Cathedra* vis in eo statim enituit. *Mornæus* in Hist. Papatus, p. 525.

Pius autem *Pontifex*, antea dictus *Æneas Sylvius*, interfuit *Concilio Basileensi* & rem omnem descripsit, & decreta ibi facta magnis laudibus extollit. Sed ad summum dignitatis gradum evectus, mutatâ sententiâ, *Pontifici Concilium* debere subesse voluit. *Sleidan.* l. 2. Comment. Unde illud, *Quod* Æneas *probavit*, Pius *damnavit.*

Ejus voluptas quando à munere publico vacabat, in lectione & scriptione frequenti reposita erat. Libros plusquam sapphiros & smaragdos charos habuit, quibus chrysolitorum magnam copiam inesse dicebat —— Homo fuit verus, integer, apertus, nil habuit ficti, nil simulati —— Adolescens, & nondum sacris initiatus, poëmata edidit lasciviæ magis & festivitati accommodata, quàm pressa & gravia. Surgit tamen nonnunquam: & dum jocatur, mordacitate non caret. Extant ejus Epigrammata referta salibus. Ad tria millia variorum versuum scripsisse dicitur, quorum pars magna *Basileæ* periit. Orationi solutæ reliquâ vitâ se totum dedit, magnitudine rerum invitatus, delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad Philosophandum aptiore. *Platin.* in vit. *Pii* II.

Vir fuit, ut doctissimus, ita amantissimus Poëtarum; sic tamen, ut poëtas famelicos quandoque eluderet. Exemplo hoc fuerit Distichon:

Discite pro numeris numeros sperare Poëtæ.
Mutare est animus carmina, non emere.

Sed *Philelphus* ait liberalissimum fuisse, atque in hunc scripsisse modum:

Discite pro numeris nummos sperare Poëtæ.
Mutare est animus Carmina muneribus.

Voss. de Mathemat. p. 413.

Ejus *Epistolæ familiares in quadruplici Vitæ Statu ad diversos transmissæ*, numero 432.

10.432. multâ eruditione & antiquitate refertæ, & eximio autoris præconio insignitæ (præfante scilicet *Nicolao de Uvile*; Lateran. Palatii consistoriique Imperialis Comite Poëtam quoque *Laureatum Æneam Sylv.* dicit;) impressæ primò *Noriberg.* 48. impensis *Antonii Koburgeri*.

Sedulus rerum vetustate involutarum indagator audit *Hieron. Balb.* Episcop. *Gurzens* lib. de *Coronat. ad Carol.* Quint. p. 49. cujus Scriptis *Germani* tantum tribuunt, quantum *Palladis* suffragio, juxta *Jo. Bapt. Egnat. clar. vir. Epist.* 59. *Bellarminus*, ac post illum *Moguntini* dicunt, multa eum audaciori priùs calamo scripsisse, quæ Pontifex factus retractaverit. Sed refelluntur à *Crocio*, Tom. 1. vindic. *Anti-Becani* sui, f. 470. ubi notabiles flosculos promit, ab ejus, cùm jam Pontifex esset, ore prolapsos; vagum Monachum, Diaboli mancipium esse; fideli animo thesaurum nullum anteponendum; sacerdotibus magnâ ratione sublatas nuptias, majori restituendas videri. Confer. ejus iconem & elogium, apud *Boissard.* icon. illustr. Vir. P. 3 p. 11. seq. *Olear.* in Abac. PP.

* In Actis *Æneæ Sylvii* prohibentur ea, quæ ipse in *Bullâ* Retractationis damnavit. *Index Romæ* impressus Anno 1681.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis excusa sunt.

Historia *Austriaca* ad Ann. Christ. 1458. pertingens MS. hactenus inedita servatur in Bibliotheca *Vindobonensi*, unde ejus editionem pollicetur *Petrus Lambecius* in Catalogo propriorum Operum, p. 58.

Omnia ejus Opera edita sunt *Basileæ* ann. 1571. ex Officinâ *Henrici Petri*. Fol.

Extat ejus Responsio ad Orationem Oratorum *Galliæ* in *Conventu Mantuano* apud *Dacher. Spicil.* Tom. 8. & Concil. Tom. XIII. p. 1773. confer. p. 1801, &c.

NICOLAUS PEROTTUS

SEntinum *Umbriæ* oppidum, cui hodiè *Saxoferrato* nomen est, *Barthòlo* Jureconsulto nobile, secundam à *Nicolao Perotto* claritatem accepit. Huic, cùm deessent opes, corporis vires municipali frugalitate, atque duritiâ constitutæ, perpetuis lucubrationum vigiliis minimè defuerunt. Juvenis in ludo pueros honestos docuit tanto concursu, ut mox *Latinæ* linguæ rudimenta, utili compendio ad normam digesta, ob idque facilè pueris perdiscenda publicarit. Exinde *Romæ Græcas* literas pertinaci studio consectatus, fretusque *Bessarione* generoso *Mecœnate*, adeò exactè, feliciterque profecit, ut ab eo *Polybius* gravissimus Historiarum scriptor, latinitate donaretur. Non defuere tamen ex æmulis, qui ejus auctoris traductionem antiquissimam fuisse, furtoque surreptam existimarint, quòd *Thucydidem, Diodorum, Plutarchum*, & *Appianum*, clarissimo ingeniorum certamine conversos, unus *Polybius* egregiâ fide *Latinus*, æquabili, & prædulci *Romani* sermonis puritate prorsus antecedat. Composuit quoque volumen Commentarii nomine in *Martialem Cornucopia*, usurpato vetere *Græco* lemmate nuncupatum, perutile quidem, ac ob id fortassè sempiternum: sed austero pudore suppressit editionem, quòd humili, & parum pudico opere quæsita laus dignitati minimè responderet: partis enim opibus, Archiepiscopatum *Sipontinum* Clar. A. D. MCCCCLXX.

adſecutus, ſeipſo major, *Peruſiam Umbriam*que regebat. Exceſſit è vitâ ſenex apud *Sentinum*, in villâ viridariis & fontibus peramœnâ, quam à pingui ocio *Fugicuram* appellavit. *Paul. Iov.* in Elog.

Nicolaus Perottus, *Sipontinus* Præſul, homo fuit accurato ingenio, & lectione multâ exercitus: cum *Domitius Calderinus*, vir, ut in ea tempeſtate, doctus, & æmulatione doctrinæ, & morum diſſimilitudine, oſum habebat: jurgiiſque & convitiis apud ſuos ſectatores plerunque inceſſebat, ſæpiuſque apud ſtudioſos in invidiam illum crimenque vocabat: & ut ſunt ferè ingenia, in explicandis *Auctoribus* ſi quid in controverſiam veniret, uterque potiùs, quo pacto diverſus ab altero diſſentiret, quàm quid veræ lectionis eſſet, rimabatur. *Alexand.* ab *Alexan.* lib. 4. c. 21.

Nicolaus Perottus Saxoferratenſis, poſteà *Archiepiſcopus Sipuntinus*, *Polybii Interpres*, Literarum Latinarum, quas perdiu docuit, exquiſitè, ut illa erant tempora, fuit peritus, & cumprimis curioſus; quod ingens ille in *Martialem* Commentarius, ſub titulo *Cornucopiæ*, ab eo editus oſtendit. Erat præterea in hoc viro non vulgaris induſtria in *Græcis* ita vertendis [quæ quidem intelligeret] ut nullum perſæpè *Græci Idiomatis* in *Latinâ* ejus Verſione veſtigium appareret; quam interdum eſſe opus αὐτοφυὲς dicas, non alieni *Interpretationem*. Quòd ſi par fides reſponderit, inter excellentiſſimos *Interpretes* poterat ſine dubio *Perottus* recenſeri. Nemo enim illis temporibus *Italorum* erat, qui amplius *Græcè* ſciret, quàm hic *Interpres*: pauci qui tantum, quantum ille. *Nos* verò affirmamus *Perottum* à fidelis *Interpretis* laude tantum abeſſe, quantum qui longiſſimè. Nullo enim pacto ferendus aut excuſandus eſt hic *Interpres*, homo *Bellicarum rerum* & *totius Tacticæ* adeo rudis & imperitus, ut qui in cæteris partibus *Hiſtoriæ Polybianæ* multa neſciret, in deſcriptionibus *Præliorum* omnia ignoraret, omnia peccaret; atque eâdem operâ tanto *Scriptori*, quod erat ferè præcipuum ejus decus, adimeret. Omninò prælium nullum, facinus militare nullum, à *Polybio* fuerat paulò diligentiùs narratum, in quo graviſſima & momenti maximi peccata ab hoc *Interprete* non ſint admiſſa. *Iſaac. Caſaub.* de *Polyb. Interpret.*

Nicolaus Perottus, natus *Saxoferrati* [quæ & *Bartoli* JC. patria fuit] Archiepiſcopus *Sipontinus*, vir *Græcis Latiniſ*que literis pereruditus; ut de eo judicat *Leander*, & monumenta ejus teſtantur, claruit anno 1460. Diſertiſſimum virum nominat *Philelphus* Epiſtolâ ad *Albertum Zanzarium* anni 145;.——Quid verò in eo laudabile, quid culpandum ſit, optimè dicet *Cauſaubonus* Præfatione ad Lectorem, quam *Polybio* ſuo de prioribus hiſtorici hujus interpretibus præmiſit. Inter alias culpas eſt, quòd ſæpè *Livium* exſcribens dicat, quæ *Polybius* non dicit. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Nicolaus Perottus diligentiſſimus *vocabulorum* perſcrutator: ſi quod undecunque incognitum audiſſet, neque dormitare, neque rerum aliquid gerere ſolebat, priuſquam id inveſtigâſſet. *Raph. Volaterran.* l. 21. Anthropol.

Nicolai Perotti Cornucopiam ſi vacet legere, non pœnitebit collocatæ in eo operæ. *Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. l. 4.

Perottus,

Perottus, qui sine mentione *Auctorum* exscribere solet aliena: *Martinius* in Lexic in voce *Sarcina*.

Extant *Cornucopia* sive linguæ *Latinæ* Commentarii *Basileæ* 1521.

RODOLPHUS AGRICOLA.

GRoninganus, ibique Syndicus, Rector *Heidelbergensis*, claruit anno 1474. obiit anno 1486. Extant Opera ejus omnia 2. Tom. Col. 1539. fol. *Gul. Cave*. D. Clar. An. MCDLXXVII

Quis non te *Rodulphe Agricola* inusitato, & planè portentoso conspirantium syderum concursu natum esse fateretur, si vim cœlestis tàm variè radiosi luminis, non secus ac in astris cursum certior disciplina deprehenderet? Hausisti enim *Hebraicas Græcasque* literas usque adeo stupendâ celeritate, ut nequaquam *Gruningiæ* in ultimâ *Frisiâ*, sed *Hierosolymis Athenisque* natus ac educatus à doctissimis crederêre. *Latinas* porrò tantâ felicitate didicisti, docuistique, ut exacta puritas, ac illa nobilis ubertas *Romanæ* eloquentiæ, nostro cum pudore in squallenti asperoque Oceani littore quærenda videatur. Vivent profectò in admirantium manibus tua illa, quæ avidè leguntur in Dialecticis Rhetoricisq; præcepta, & divini ingenii carmina, quibus vel illustribus Poëtis numeros excussisti. Nos verò in magno vitæ tuæ desiderio, aut numinum, certè siderum inconstantiam indignanter usquequaque mirabimur, quæ tantis cumulatum muneribus terris tantum ostenderint, graviore quidem injuriâ humani generis, cum ille cœlesti aurâ fortasse dignior, in secundissimo fœcunditatis cursu raperetur. Defunctum *Heidelbergâ Germaniæ* Urbe Gymnasio clarâ, decuriones sepulchri honore perornarunt. *Paul. Jov.* in Elog.

Vir in secularibus literis eruditissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philosophus, Rhetor & Poëta omnium sui temporis celeberrimus; *Græci* & *Latini* sermonis peritus, & *Hebraicæ* linguæ non ignarus; ingenio excellens, sermone disertus; *Ioannis Camerarii* de *Dalburg Wormaciensis* Episcopi viri æquè doctissimi quondam Præceptor. In Gymnasio *Heidelbergensi* docendo & scribendo principatum facilè obtinuit inter omnes etiam cujuscunque facultatis Doctores. *Tritherm.*

Quem ego virum totius cum *Germaniæ*, tum *Italiæ* publico, summoque honore nominis, illius, quæ genuerit, hujus, quæ literis optimis instituerit. Nihil enim unquam hôc *Cisalpinus* Orbis produxit omnibus literariis dotibus absolutius, absit invidia dicto. Nulla erat honesta disciplina, in quâ vir ille non poterat cum summis artificibus contendere. Inter *Græcos* græcissimus, inter *Latinos* latinissimus. In carmine *Maronem* alterum dixisses: in Oratione *Politianum* quendam lepôre referebat, majestate superabat. Oratio vel extemporalis adeo pura, adeo germana; ut non *Frisium* quendam; sed Urbis *Romanæ* vernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam absolutæ parem adjunxerat eruditionem. Philosophiæ

Philosophiæ Mysteria omnia penetraverat. Nulla pars musices, quam non exactissimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas *Hebraicas* ac scripturas divinas totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum invidia virum terris eripuit, nondum annos natum XL. Vide *Erasm.* Adag *Quid Cani & Balneo.*

Vix & hac nostrâ, & patrum Memoriâ fuit unus atque alter dignior, qui multùm legeretur, multùmque in manibus haberetur, quàm *Rodolphus Agricola Phrysius*, tantum est in ejus operibus ingenii, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is paucissimis noscitur, vir non minus, qui ut ab hominibus cognosceretur, dignus quàm *Politianus*, vel *Hermolaus Barbarus*, quos meâ quidem sententia, & majestate & suavitate dictionis non æquat modò, sed etiam vincit. *Lud. Viv.* Comment. in cap. 2 f. l. 1. de Civit. Dei.

Rodolphus Agricola in luminibus tenebrosi hujus seculi jure censendus *Mersenus* in Myster. Iniqu. p. 152.

Rodolphi Agricolæ scripta maximè omnium, qui ætate nostrâ scripserunt, mihi quidem probantur. *Petr. Bemb.* l. 6. Epist. ad *Erasmum*.

Rudolphus Agricola Iacobo Bergomati in Chronicis vocatur *Rodolphus à Chroningen*, nempe quia in *Buflon*, pago juxta Chroningam, principem *Frisiæ* Urbem, natus fuit: quod contigit circa annum 1442. Puer *Lovanii* in *Gymnasio Falconensi* Philosophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta degustârat in *Gallias* abiit, indeque in *Italiam*, ubi *Theodorum Gazam* audivit. Postquam domum rediit Syndicus factus est Reipublicæ *Groningana*, ob cujus negotia missus in aulam Cæsaris *Maximiliani*, ubi cùm semestri hæsisset, voti compos *Groningam* reversus est. Exinde à variis, eosque inter *Antverpiensibus* ad Scholæ Præfecturam deposcebatur. Sed prætulit professionem *Heidelbergæ*, ubi Philosophiam triennium docuit; ac *Græcis* literis totâ *Germaniâ* excitavit. Vir fuit *Latinè*, *Græcè*, & *Hebraicè* doctissimus, philosophus summus, atque idem admodum disertus, imò, & Musicæ, Picturæ, aliarumque artium studiosissimus. *Voss.* de Hist. Lat.

Rodolphus Agricola Frisius, optimus Magister dicendi; imo fortassis illorum Princeps. *Scaligerana* Prima.

Petrus Montanus, Philosophus *Platonicus*, & Poeta Satyricus de *Agricolâ* dicere solebat: *Agricolam* solum ex *Germanis* scriptoribus insolenti *Græciæ*, aut procaci *Italiæ* objicere possumus. In oratione enim pedestri mihi effinxisse videtur sonum *Lactantii*, lenitatem & rotunditatem *Plinii*, lumen *Senecæ*, *Tullianam* quoque redolet ubertatem, & acumen sollertiæ *Quintiliani*, vehementiamque & obliquitatem *Cypriani* referre videtur.

Rodolphum agricolam virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, stylo minimè vulgari, solidum, nervosum, elaboratum, compositum, sed qui nonnihil resipiat & *Quintilianum* in eloquendo, & *Isocratem* in Orationis structurâ, utroque tamen sublimior, *Quintiliano* etiam fusior & dilucidior. Quod voluit, præstitit; nec dubito, quin *Ciceronis* figuram potuisset effingere, si huc vertisset animi studium. Et huic tamen ad summam laudem quædam alia quæ-

dam

dam obstite re, tum præcipuè regionis ac temporum infelicitas, quibus vix quicquam honoris habebatur literis politioribus, & nationis parum frugalis vita. In *Italiâ* summus esse poterat, nisi *Germaniam* prætulisset. *Erasm.* in *Ciceron.* pag. 179.

Rodolphus Agricola primus omnium post beata *Græciæ Italiæ*que tempora eximium illum Logicæ facultatis usum revocavit, ut Juventus à Poëtis & oratoribus disceret non solùm purè loqui & ornatè dicere, sed de propositis rebus acutè cogitare prudenterque judicare. Vide *Ramus* Præfat. de conjungendâ Eloquentia cum Philosophia.

Illustres quoque interpretandi arte viros *Belgium* tulit, *Rodolphum* in his *Agricolam*, in magnarum rerum scientia, ut temporibus illis, exercitatissimum, & ex optima *Theodori Gazæ* disciplinâ exortum. *Latinè* loquitur, summo nitore floret; sed propter plenam & diffluentem orationem, verborum & indolis referendę laude caruit. *Huet.* de Claris Interp.

Opera ejus omnia impressa sunt *Coloniæ* apud *Gymnicum* Tom. 2, anno 1539. fol.

Extat de *Formando Studio* Epistola, scripta ann. 1484. *Heildeb.* 621. 8°.

Obiit *Heidelbergæ* anno 1485. atque in habitu *Franciscani* apud *Minoritas* ibidem, ut præceperat, sepultus fuit. Epitaphium ei hoc condidit *Hermolaus Barbarus*:

Invida clauserunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Frisii *spemque decusque soli.*
Scilicet hoc vivo meruit Germania, *laudis*
Quicquid habet Latium, Græcia *quicquid habet.*

BARTHOLOMÆUS PLATINA

VEl ut alii volunt *Baptista Platina, Veronensis* Patria, humili loco, & obscuris natus est parentibus: sed qui propter eruditionem à doctis summo honore colebatur. Maximè postquam venisset *Romam*, à *Pio* II. Pont. Maximo singulari favore & benevolentia exceptus est, & *Sacerdotio* donatus, & multis muneribus locupletatus: Abbreviator enim Apostolicus factus est, ut erat homo multæ literaturæ, Rhetor, & Philosophus acutissimus. Tandem in odium *Pauli* II. P. M. venit, quòd illius vitia non ex omni parte posset ferre, per calumniatores & invidos (qui pestes sunt ordinariæ omnium aularum) apud Pontificem redditus odiosus, ab eo primùm beneficio Ecclesiastico, bonisque omnibus spoliatus est: postea in carcerem conjectus, & equuleo applicatus, infinitis tormentis usque ad mortem cruciatus, & excarnificatus est. Clar. An. D. MCDLXXIV.

 Extincto

Extincto tandem apoplexiâ post convivium *Paulo*, *Sixtus* IV. *Ligur* illi in *Pontificatum* successit, Ann. Dom. 1470. Is *Platinam* vinculis liberavit, prioribusque honoribus, & beneficiis restituit, & præter hæc Bibliothecæ *Vaticanæ* præfecit: in quâ administratione egregiam navavit operam, doctorumque hominum exterorum benevolentiam acquisivit, omnes ad colloquia familiarissimè & humanissimè admittens, & ad lectionem librorum, quorum curam gerebat. *Boissard.* in Icon.

Scripta ejus sunt: De Gestis Romanorum Pontificum—De Naturis Rerum—Epistolæ ad diversos—De honesta voluptate & valetudine libri decem—De falso & vero bono Dialogi tres—Contra Amores Dialog. 1.—Dialogus de Verâ Nobilitate—De Optimo Cive Dialogi 2.—Panegyricum in laudem *Bessarionis* Cardinalis Niceni—Ad *Paulum* II. P. M. de pace *Italiæ* componendâ, atque de *Bello Turcis* indicendo, Oratio—Historia de Rebus Urbis *Mantuæ*—De Arte Culinaria.

Platina, Apostolicus quondam *Abbreviator*; vir undecunque doctissimus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, ingenio subtilis & vehemens, eloquio disertus & mulcens, animo constans & validus. *Trithem.*

Platinam ab eloquentiâ, & doctrinâ singulari commendat *Albert. Leander* in Descript. *Ital.*

Homo doctus & antiquitatum studiosus. *Car. Stephan.*

Platina valde pronus ad notandas *Pontificum* maculas. *Genebrard.* Chronol. lib. 4.

Etsi *Platina* turpiter & impudenter *Papis* adulatus sit: tamen nimiâ ipsorum turpitudine ac malitia coactus aliquando, etiam subindicat *Babyloniæ Meretricis* nefanda scelera. In *Marcellino* queritur *Paparum* scelera eò excrevisse, ut vix apud *Deum* misericordiæ locum reliquerint: avaritiam, superbiam, neglectum *Doctrinæ*, & Religionis simulationem, mores etiam in prophanis detestandos, propalam esse, ut inde laudem quærere videantur. In *Pontificibus* post millesimum annum, subinde repetit, *Omnem pietatem & sanctitatem à Papis ad Cæsares migrasse. Illyric.* l. 19. Catal. Test. Verit.

Bartholomæus Platina (id enim prænomen ei indit *Volaterranus*; & argumentis satis liquidis probat doctissimus *Vossius*, licèt à plerisque aliis vocetur *Baptista*) de Vitis *Pontificum* usque ad *Paulum* II. scripsit labore quidem ingenuo, & incorruptâ veritate, *Pontificii Principatûs* actiones in lucem proferens. *Whear.* Meth. leg. Hist. sect. 41.

Inter cæteros qui *Pontificum* res gestas memoriæ tradiderunt, facilè princeps est B. *Platina*, non solùm ob eruditionem reconditam, & longum rerum Ecclesiasticarum usum, sed etiam ob amplitudinem & plenitudinem ipsius operis quod edidit. *Epist.* Dedicat. ad Hist. Platin. de Vit. Pontif.

Sacrati præsertim Ordinis, bonique mortales primùm *Platinæ* manibus debent, quando ejus ingenuo labore, ad exoptatam obscuri seculi, nec ideo perituram lucem, Pontificii principatus actionum incorrupta veritas nunciatur: quæ procul eloquentiæ illecebris, uti pura & incorrupta fidem præfert, & cæteris

elabora-

elaboratis operibus auget dignitatem. *Paul.Jov.* in Elog.

Platina imprimis innotuit *Opere de vitis Pontificum* usque ad *Paulum* II. *Voss.* de Hist.Lat.

Summorum *Pontificum* vitas eleganter scripsit, eoque immortalem sibi gloriam peperit. *Florid.Sabin.* in Apolog.

Platina vir fuit gravis & procul mendacio, eoque admiratione dignior, quòd jam provectâ ætate, ac posito tyrocinio, quod totum militiæ prius tradiderat, literas didicit. *Volaterran.* l. 21.

In *Historiâ* taliturus erat *Platina*, si nactus fuisset *argumentum* felicius. In *Optimo Cive & Panegyrico* nonnihil accedit ad *Ciceronis* imaginem; sed tanto intervallo, ut hoc *cognomen* non promereatur eruditorum calculis; alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus. *Erasm.* in *Ciceron*, p. 161.

Quædam verò de *Arte Culinariâ* scripsit *Platina*; quæ tanti viri autoritatem non mediocriter minuerunt: mirum est (inquit *Vossius*) post *Pontificum* vitas de re *culinariâ* scribere voluisse. Quod festivè ridet *Actius Syncerus* hôc *Epigrammate*:

> *Ingenia & mores, vitasque obitusque notasse*
> Pontificum, *arguta lex fuit historiæ.*
> *Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta* Culinæ:
> *Hoc,* Platina, *est ipsos pascere* Pontifices.

Extat *Opus de Vitis Pontificum* à Christo ad *Paulum* II. cum Annot. & Continuatione *Onuphrii Panvinii* usque ad *Pium* V. & cum Continuatione *Cicarella*, inde ad *Clem.* VIII. *Col.* 1600. in 4°.

Prodierunt de *Falso & vero Bono* Dialogi 3. Contra *Amores* Dialogus 1. De *Verâ Nobilitate* Dialogus 1. De *Optimo Cive* Dial. 1.

Panegyricus in Bessarionem Patriarcham. *Lovanii* 1572.

Extant de ratione victûs & modo vivendi, seu de tuendâ Valetudine: item, de Naturâ Rerum, & Arte coquendi sive Popinæ Scientiâ libri 10. *Basil.* 1541. 4°.

Obiit *Romæ* peste sublatus anno *Dom.* 1481. ætatis 60. sepultus est in Exquiliis in Templo S. *Mariæ Majoris*, cum hoc Epitaphio:

> *Quisquis es (si pius) Platinam, & suos ne vexes.*
> *Angustè jacent, & soli volunt esse* Demetrii *alumni.*

JOANNES ANNIUS VITERBIENSIS

NAtione *Italus*, natus est anno 1437. Ordinis *Prædicatorum*; Theologiæ Professor, & sacri Palatii Magister fuit. *Romæ* obiit, sedente *Alexandro* VI. anno 1492. *Scripsit* varia. Inter alia autem reliquit 17. Antiquitatum libros, in quibus sunt *Fabius Pictor* de aureo seculo, *Myrsilus Lesbius* de *Tyrrhenis*, *Catonis Origines*, *Sempronius* de *Italiâ*, *Archilochus* de *Temporibus*, Clar. An. D. MCDLXXV.

Metasthenes, Philo, Berosus, Manetho: quæ omnia suis *Commentariis* illustravit.

Fuit homo egregiè non solùm *Latinis* literis, sed etiam *Græcis, Hebraicis, Arabicis, & Chaldæis* eruditus, præterea totius *Antiquitatis* studiosissimus Investigator, ut *Scriptis* editis abundè est testatus. *Leand. Albert.* in *Italiâ.*

Ioannes Annius Viterbiensis, homo, ut illa tempora ferebant, & diligens & eruditus. *Auson. Popma* in Not. ad *Catonis ex Origin.* fragmenta.

Ioannes Annius, Natione *Italus*, patria *Viterbiensis*, *Prædicatorum* Ordinis Professor, Theologus eximius; historiarum omnium, quot sunt, quotque fuerunt, exactissima cognitione celeberrimus, Antiquarius præstantissimus, & vetustissimarum rerum indagator & inventor admirabilis, cujus in *Berosum Babylonium, Metasthenem, Persam, Manethonem Ægyptium*, aliosque multos antiquissimæ vetustatis *Historicos* accurati extant Commentarii *Sixt Senens.* l. 4. Biblioth.

Libellus circumfertur *Berosi Babylonii* titulo; sed commentum est; quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit: Cujusmodi sunt *Xenophontis Æquivoca*, tum *Archilochi, Catonis, Sempronii, & Fabii Pictoris* Fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata, commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; sed ipsum Historiæ corpus Commentitium est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. lib. 5. pag. 624.

Istis *Originibus* quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profectò inficetius, *Catone*que indignius. *Voss.* de Hist. Lat. p. 22.

Annius ille, homo quidem doctus, sed totus penè ex mendaciis & fraudibus consutus! *Vossius* de Art. *Grammat.* l. 1. c. 9.

Annius in Commentariis suis pleraque omnia impudentissimè confinxit. *Petr. Crinit.* de Honest. Discipl. l. 24. c. 12.

Hucusque *Nauclerus*, penes quem fides esto. Nam *Viterbiensis*, quem laudat, fidem non meretur apud me. *Ian. Drus.* l. de *Henocho*, c. 11.

Ut doctior videatur, mendacia sua auctoritate priscorum Auctorum firmare conatur. Proptereà commentus est *Myrsilus, Xenophontas de Æquivocis, Metasthenes*, & alios nescio quos, qui aut non fuerunt, aut ea non scripserunt, quæ planus ille eos scripsisse mentitur. *Scalig.* Elench. Orat. Chronol. *Parei.*

Quid igitur hic mentis erat *Baronio*? Sed hæc tolerabilia erant; modò ne serium & grave opus *Annalium* fabulis *Pseudophilonis* è cloacâ *Annii Viterbiensis* conspurcaret. Istud omninò ferri non debet, non potest. *Casaub.* ad Annal. *Baron.* Exercit. 1. 1. Ann. 11.

Joannes Annius Viterbiensis reliquit *Antiquitatum* libros viginti septem, sæpius recusos, sed nugis mendacibus plenos. Nam *Berosus, Manetho* & alii Scriptores Veteres, quos se producere dicit, prorsus sunt supposititii. Suis porrò nugis *Annius* in errorem traxit *Io. Nauclerum, Ioannem Driedonem, Leandrum, Albertum, Valerium Anshelmum, Ioannem Lucidum, Michaëlem Medinam, Sixt. Senensem*, & alios. *Aubert. Miræus* de Script. Eccles.

Annium Viterbiensem, improbissimum fabularum consarcinatorem, appellat *Isaac Casaub.* in exercit. 1 in. Annal. *Baronii.*

Pio-

Prodiit Patrum ævo cum magno primùm multorum applausu, ex *Annii Viterbiensis* Monachi Bibliotheca *Berosus Chaldæus*; qui ante omnes *Græcos* in patriæ rebus gestis scribendis egregiam operam navavit: unde *Funccius* & alii *Chronologi* multa tanquam verissima transcripserunt: sed post propinquiorem oculatiorum inspectionem statim *Thesaurus Carbones*. Quicquid enim præter antiqua fragmenta *Beroso* additum erat, id totum ipsius *Annii* putidissima & *Monastica* impostura comperta, & ut hominis nequam impudens fraus ab omnibus doctis multis sibilis explosa est. *Rob. Baillius* in oper. historic. & Chronol.

Non tam miror *Italiam* producere potuisse tam impudentem Impostorem, qui sub fictitio *Philonis* nomine infinita commenta *Orbi* ausus fuerit obtrudere, quàm repertos esse viros doctissimos qui ejusmodi deliria patulis nimis auribus & credulis animis hauserunt. Miseret *Erasmi* & *Salmeronis* *Annianas* nugas ex professo sectantium. Ibidem, l. 2. p. 57.

Erat quidem ad manum Libellus, quem *Berosi* nomine vendunt Bibliopolæ: erant alia quædam *Joannis Annii*, quæ non dubito quin admiranda fuissent visa, si attulissem; nempe portentosa, & vel solo auditu horrenda. Sed ab illis prorsus abstinui, ne de fæce, quod aiunt, viderer haurire, hoc est, ex libellis frivolis, & incertorum Autorum, quos ad stupefaciendos imperitos lectores Græcia lusit otiosa. Non quòd si *Berosi* scivissem esse, non essem perquam libenter usus; sed quòd mihi fœturam subolebant *Græci* hominis, ut etiam *Xenophontis Æquivoca*, & alia multa, quæ illorum non sunt, quorum titulos præ se ostentant. Quòd si quis illis delectatur, non procul sint perenda, amet, & fruatur, sine me duntaxat rivali. *Lud. Viv.* init. l. 18. de *Civ. Dei*, c. 1.

Hæc *Annii* sententia de Potestate Collegii seniorum, tum ex Authore, tum ex ratione, non magnam meretur fidem. Nam is auctor multa solet fingere, neque benè audit apud sapientes & probos rerum sacrarum, & priscæ Historiæ æstimatores. *Jo. de* [illegible]*neda* l. 1. c. 1. de Reb. *Salomonis*.

Extant Libri 17. Antiquitatum *Parisiis* 1512. in fol. *Antwerpiæ* apud *Stelsium* in 8°. anno 1552. Apud *Commelinum* 1599. 8°. *Witteberg.* an. 16[illegible]2. 8°.

NICOLAUS LEONICENUS.

Natus *Vicentiæ Ital.* A. C. 1428. Orator, Philosophus & Medicus eximius: Medicinam amplius 60. per annos *Ferrariæ* publicè professus: primusque *Græca Galeni* Volumina Latinè interpretatus est, & Commentariis illustravit. Clar. A. D. MCDLXXXI. Cum aliquando ex eo quæreretur, quonam arcano Medico uteretur, ut tanto cum corporis & animi vigore, etiam nullo ciborum habito delectu, senectutis vitia eluderet? vividum, inquit, ingenium perpetuâ vitæ innocentiâ, salubre verò corpus hilari frugalitatis præsidio facilè tuemur. Integris enim adhuc sensibus, memoria vegeta, nec dum incurvâ conspiciendus cervice obiit *Ferrariæ* A. C. 1524. ætatis suæ 96. *Jo. Ant. Vander Linden* de Script. Medic.

Scripsit varia, hæc verò primum obtinent locum: In *Galeni* opera Commentarii — Notæ in *Dioscoridem* — Opusculum in quo omnibus ægris salutem & vitam

vitam restitui conciliarique posse docuit---De *Plinii* & plurium aliorum Medicorum, in Medicinâ erroribus---Epistolæ.

Nemo profitentium Medicorum, *Nicolao Leoniceno Vicentino* vera salutaris scientiæ dogmata puriùs atque nitidius explicavit. Nemo errores Sophistarum importunâ garrulitate cuncta fœdantium eloquentiùs atque validiùs confutavit. Nemo eô demum ad illustrem certioris peritiæ fidem longiùs atque salubriùs vitam produxit. Primus enim *Græca Galeni* volumina *Latinè* interpretando studiosis perdiscenda demonstravit, imperitorum latratibus, publicatis summâ eloquentiâ commentariis occurrerat, utpote qui ab ineunte ætate optimis literis deditus, ingentes opes capacis & maximè constantis ingenii, ad illustrandam medicinam contulisset. Cibi enim & vini maximè abstinens, somnique minimi, præsertim verò *Veneris* continentissimus, usque adeò mollioris vitæ voluptates abdicavit, ut pecunias, luxuriæ instrumenta, nec agnita quidem monetæ nota contemneret; oblatum, & nullâ delectum curâ cibum caperet; nec unquam de fortunâ quereretur, quòd unam vir acutus studiorum laudem respiceret; nec opportuna mediocris vitæ subsidia, benignitate *Ferrariensium* principum *Herculis*, *Alfonsique* filii, sibi defutura prospiceret. Eum hercle perfectum *Stoicum* putasses, nisi honesto ori liberalis hilaritas affuisset. Edidit eruditum & perelegantem librum, qui *Romanus Medicus Antisophista* inscribitur, quum anteà de ordine trium doctrinarum, & de virtute formativa perutiles libellos publicasset. *Dionis* quoque Historia, & *Luciani* Dialogi, vernaculâ loquentes linguâ, *Herculi Latinarum* Literarum imperito mirè placuerunt. *Paul. Jov.* in Elog.

Leonicenus Medicus, vir ad æternitatem natus, quem ego ultimum *Heroum & aurei Seculi* reliquias appellabam. *Erasm.* l. 20. Epist. 54.

Nicolaus Leonicenus vir *Græcè* ac *Latinè* scientissimus. *Rhodign.* l. 15. Lect. Antiq. c. 18.

Vir hic *Græcè* & *Latinè* doctissimus, à barbarie illorum temporum purgare artem *Medicam* conatus est. *Quenstedt.*

Leoniceni Epistolæ maximam ejus doctrinam præ se ferunt, & elegantiam. *Gesne.* in Biblioth.

De *Leoniceno* non nisi honorificè prædicare debemus, vel eo nomine, quòd primus Philosophiam & Medicinam ipsam cum humanioribus literis conjunxit. Primus enim ille nos docuit, homines, qui sine bonis literis medicinam tractant, esse similes iis, qui in alieno foro litigant. Et mirum præterea accepi de viro. A pueritiâ, imò à cunabulis ipsis ad 30. annum morbo *Comitiali* adeò tentabatur, ut, cùm ad se redierat, pertæsus vitæ penè sibi manus afferret. Sed post trigesimum annum planè eo malo defunctus, omnibus membrorum ac sensuum officiis integer, nullâ morbi suspicione ad 94. annum pervenit. Et, si benè memini, triduo, antequam decederet è vitâ, operam dederat lectioni. Felicem sanè senectam, quæ prius portum apprehendit, quàm navigationis incommoda sentiret. *Ios. Scalig.* Epist. 19.

Erat & *Leonicenus* meritò inter Poëtas collocandus, nam cum senex optimos versus

versus faceret, & interdum è *Græco* in *Latinum* transferret, tum in juvenili suâ ætate non modò meditatos argutè, & doctè composuit, sed etiam, ut sæpè mihi memorare solitus fuit, ex tempore, & impræmediata carmina cecinit. *Lil. Gyrald.*

Leonicenus à Patre semper imprimis commendatus, & Medicorum sui temporis facilè Princeps judicatus. *Scaligerana* prima, p.97.

Oratione non valdè quidem splendidâ & excultâ, sed perspicuâ tamen, & ad *Græcum* exemplar affabrè compositâ usus est *Nicolaus Leonicenus. Huet.* de Clar. Interpr.

Extat liber de *Plinii* & aliorum Medicorum erroribus de Herbis & Fruticibus, Animalibus, Metallis, Serpentibus, &c. *Basil.* 1529. 4°.

Extat versio aliquot Librorum *Galeni* & *Hippocratis*, & Quæstio de 3. Doctrinis ordinariis secundum Sententiam *Galeni*. *Venetiis* 1523.

Hoc ejus Epitaphium à *Myrteo* confectum:

Cui neque sat fuit, & terras evolvere, & undas,
Quæque arcana tenent flumina, terra, Mare:
Dum rerum causas latè vestigat, & agra
Morborum revocat corpora colluvie:
Nunc Leonicenus *tegitur parvo aggere Terra:*
Cujus utramque volat fama per Hesperiam.

Paul. Jov. in Elog.

HERMOLAUS BARBARUS.

Ex illustri *Barbarorum* apud *Venetos* ortus est familiâ: cujus nobilitas excellenti doctrinâ, & rerum publicarum usu æquata est. Existimatus enim est sui sæculi eruditissimus, & eloquentissimus. Et hanc rerum scientiam ornabat corporis vegeti præstantia, decor & vivacitas in vultu, mores politi, gratia in omni actione, & suavis facilitas in conversatione, & societate amicorum. Hæ tam insignes animi corporisque dotes illum gratum reddebant omnibus potissimum suis *Venetis*, quorum Rempublicam consiliis, & prudentiâ plurimum juvit & promovit; primum semper locum inter suos apud Principem obtinens, qui ejus familiaritate, & consuetudine familiari mirum in modum delectabatur. Hæ virtutes illum commendarunt *Alexandro* VI. *Borgiæ* P.M. à quo literis invitatus est ut *Romam* veniret, & Pontificis amicitiâ frueretur. Eò postquam venisset, præsentia tanti viri famam de eo sparsam auxit: charus fuit Pontifici, charus toti Apostolico senatui, charus omnibus extitit: neque mirum: Gloria enim erat Nobilitatis Venetæ, & sui sæculi splendor. Ut igitur tantis animi dotibus aliquis tribueretur honos, *Alexander* illum creavit Patriarcham *Aquileiensem* Clar. A.D. MCDLXXX.

adpri-

adprobantibus hanc electionem omnibus Cardinalibus, & Ecclesiæ Præsulibus, apud quos aliquandiu magnâ cum laude, & admiratione versatus erat. Sed non multo post *Romæ*, contagio pestis fæviente, è vitâ sublatus est, ad collem hortulorum quò secesserat: Sepultusque ad portam *Flaminiam* (quæ est porta Populi) Annn Dom. 1494. *Boissard.* in Icon.

Hermolaus Barbarus, Patricius *Venetus*, natus fuit anno 1454. 21. Maii. Obiit 12. Kal. Jun. ann. *Chr.* 1493. ætatis suæ 9. Ab anno ætatis vigesimo secundo scribere orsus fuit: cumque alia multa edidit, quæ doctorum manibus versantur: tum etiam *Plinii Veronensis* (non *Novocomensis*, uti apud *Iovium* est) Historiam Naturalem acuratè castigavit. Idem Librum reliquit de Conscribendâ Historiâ, quem dicavit M. *Antonio Sabellico*, Historiographo. Alia etiam inedita hactenus parabat, quæ cujusmodi fuerint, cognoscere est ex præfatione ejus Castigationum in *Melam*. Proprietatis vocabulorum in utrâque linguâ curiosus erat, moribus castissimis, adeoque à fastu alienus, ut sæpè, sicubi dubitatio oborta esset, proximos, ac familiares consuleret, atque adeo à quovis discere paratus esset: quemadmodum de eo *Volaterranus* testatur—Uti & illud *Volaterranus* in eo reprehendit, quòd *Plinium* castigandum susceperit, opus, ut ait, impar dignitati, & vitæ suæ instituto. Utinam sic à multis ejus dignitatis, atque instituti, peccaretur. Et sanè cogitare debuerat *Volaterranus*, jam antequam ad Episcopatum provectus esset, parata majori ex parte habuisse, quæ ad istud opus pertinerent. Neque propterea Episcopale munus, quod seu volens, seu invitus susceperat, neglexit. Aliud sanè inter cætera arguunt *Conciones* ejus, quæ *Patavii* Manuscriptæ extant apud *Eremitas*. *Voss.* de Hist. Lat.

Hermolaus Barbarus amicus meus summus, perquam fuit literis homo ornatissimus, bonisque disciplinis & ingenuis artibus excultus, ac præter ingenii amœnitatem, quæ plurima in homine fuit, doctrina quoque curiosa & eleganti. *Alexander* ab *Alexa* ld. l. 3. Genial. Deor. c. 1.

Vir omnium disciplinarum peritissimus. *Nic. Leonicen.* in Epist. ad Angel. Politian. lib. 2. Epist. 6.

Homo, ut mihi quidem videtur, ex reliquiis aurei seculi. *Angel. Politian.* lib. 1. Epist. 9.

Erat omninò *Hermolai*, propter ejus summam in literarum, atque optimarum artium studiis præstantiam, magnum apud exteras nationes nomen, apud suos quidem certè maximum: nam ad doctrinæ singularem opinionem etiam vitæ perpetuam innocentiam adjunxerat-----Omnium ex suâ civitate, qui ante illum nati essent, *Latinorum* & *Græcorum* literis planè doctissimus. *Petr. Bemb.* l. 1. Hist. ejus *Veneta*.

Habuit nostra hæc ætas bonarum literarum proceres duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, *Deum* immortalem, quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundia, quantâ linguarum, quantâ disciplinarum omnium scientia præditos! Hi *Latinam Linguam* jampridem squalentem, & multâ barbariei rubigine exesam, ad pristinum revocare nitorem conati sunt, atque illis suus profectò conatus non infeliciter cessit, suntque illi de *Latinâ* Linguâ

tam

tam benè meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. Itaque immortalem sibi gloriam, immortale decus paraverunt, manebitque semper in omnium eruditorum pectoribus consecrata *Hermolai*, ac *Politiani* memoria, nullo ævo, nullo casu, nullo fato abolendat. *German. Brixius* in Epist. ad *Erasmum.* Vide *Erasm.* Epist. l. 4. Epist. 8.

Hermolaus Barbarus —— Is vir erat, qui non solùm *Italiam* suam, verùm etiam omne sæculum hoc nostrum illustrârit; cujus tanta est apud omnes eruditos authoritas, ut impudentissimum sit ab illo dissentire & tam insignis in restituendis literis utilitas, ut à literis omnibus alienissimus, aut certè ingratissimus habeatur, apud quem *Hermolai* memoria non sit sacrosancta. *Erasm.* in Adagio, *Quid Canì cum Balneo?*

Barbariæ suo tempore Victor, solidam sibi apud eruditos gloriam peperit, & victurum omni ævo nomen, *Salmas.* Præfat. ad *Plinian.* exercitat.

Hermolaus, ille omnium Scientiarum alumnus, idem ac parens. *Jul. Scalig.* orat. ad *Arnold. Perronum.*

Erasmus in *Ciceroniano* eum vocat verè magnum, ac Divinum hominem, sed in dicendo *Ciceroni* dissimillimum, & ipso, pene *Fabio, Plinio*que elaboratiorem; cujus eloquentiæ nonnihil offecerit Philosophiæ studium.

Hermolaus Barbarus de elegantiâ sollicitus, non tantum verbis, & characteri, quantum sententiæ tribuit, & sapori illi vernaculo & αὐτοφυεῖ, ut *Scriptores* ab eo conversi non Interpretis sermone, sed nativo loqui videantur. *Huet.* de Claris Interpret.

Ipse ille *Themistius* ab *Hermolao Barbaro*, dum nimium studet elegantiæ, tantâ conversus est libertate, ut sæpissimè longè aliud dicat, quàm senserit *Themistius*. Ut omnino optandum sit, edi tralationem veterem, quam apud *Carpetanos* alicubi delitescere aiunt. *Voss.* de Philosoph. p. 8.

Cui uni [*Hermolao Barbaro*] *Plinius* plus, quàm reliquis omnibus debet. *Roland. Mares.* in Epist. p. 83.

Huic *Pliniana* versioni multum detulit *Paul. Jovius.*

Hermolaus Barbarus, Venetus Senator optimus, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur; dum *Romæ* apud *Alexandrum* sextum, Pontificem Maximum, *Venetæ* nobilitatis nomine *Oratorem* agit; summisque vigiliis intermortuam bonarum literarum, neque non & disciplinarum gloriam suscitat; ob susceptum, inconsulto Senatu suo, *Aquilegiense* sacerdotium exul factus, & de possessione ejectus vitam inopem aliquandiu traxit *Alexandri* Pontificis summi sportulâ quodammodò sustentatus; paucis verò post mensibus pestilentiâ contactus; desertus ab omnibus; infelicissimo mortis genere oppressus est; quique laudatione, & eloquentiâ suâ innumeros ætatis suæ homines illustraverat, & funere, & honore sepulchri defraudatus est, ut ubi sepultus, quóve hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur. *Jo. Pier. Valerian.* de Literatorum infelicitate.

Philosophiæ Mysteria omnia penetraverat. Nulla pars musices, quam non exactissimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas *Hebraicas* ac Scripturas divinas totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum invidia virum terris eripuit, nondum annos natum XL. Vide *Erasm.* Adag. *Quid Cani & Balneo.*

Vix & hâc nostrâ, & patrum Memoriâ fuit unus atque alter dignior, qui multùm legeretur, multùmque in manibus haberetur, quam *Rodolphus Agricola Frysius*, tantùm est in ejus operibus ingenii, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is paucissimis noscitur, vir non minus, qui ut ab hominibus cognosceretur, dignus quam *Politianus*, vel *Hermolaus Barbarus*, quos meâ quidem sententiâ, & majestate & suavitate dictionis non æquat modò, sed etiam vincit. *Lud. Viv.* Comment. in cap. 21. l. 1. de Civit. Dei.

Rodolphus Agricola in luminibus tenebrosi hujus seculi jure censendus. *Mornæus* in Myster. Iniqu. p. 452.

Rodolphi Agricolæ scripta maximè omnium, qui ætate nostrâ scripserunt, mihi quidem probantur. *Petr. Bemb.* l. 6. Epist. ad *Erasmum.*

Rudolphus Agricola Iacobo Bergomati in Chronicis vocatur *Rodolphus à Chroningen*, nempe quia in *Buflon*, pago juxta Chroningam, principem *Frisiæ* Urbem, natus fuit: quod contigit circa annum 1442. Puer *Lovanii* in *Gymnasio Falconensi* Philosophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta degustârat in *Gallias* abiit, indeque in *Italiam*; ubi *Theodorum Gazam* audivit. Postquam domum rediit Syndicus factus est Reipublicæ *Groninganæ*, ob cujus negotia missus in aulam Cæsaris *Maximiliani*, ubi cùm semestri hæsisset, voti compos *Groningam* reversus est. Exinde à variis, eosque inter *Antverpiensibus* ad Scholæ Præfecturam deposcebatur. Sed prætulit professionem *Heidelbergæ*, ubi Philosophiam triennium docuit; ac *Græcis* literis totâ *Germaniâ* excitavit. Vir fuit *Latinè*, *Græcè*, & *Hebraicè* doctissimus, philosophus summus, atque idem admodum disertus, imò, & Musicæ, Picturæ, aliarumque artium studiosissimus. *Voss.* de Hist. Lat.

Rodolphus Agricola Frisius, optimus Magister dicendi; imo fortassis illorum Princeps. *Scaligerana* Prima.

Petrus Montanus, Philosophus *Platonicus*, & Poeta Satyricus de *Agricolâ* dicere solebat: *Agricolam* solum ex *Germanis* scriptoribus insolenti *Græciæ*, aut procaci *Italiæ* objicere possumus. In oratione ejus pedestri mihi effinxisse videtur sonum *Virgilianum*, lenitatem & rotunditatem *Plinii*, lumen *Senecæ*, *Tullianam* quoque redolet ubertatem, & acumen tollerit *Quintiliani*, vehementiamque & obliquitatem *Cypriani* retulisse videtur.

Rodolphum Agricolam virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, stylo minimè vulgari, solidum, nervosum, elaboratum, compositum, sed qui nonnihil sentiat & *Quintilianum* in eloquendo, & *Isocratem* in Orationis structurâ, utroque tamen sublimior, *Quintiliano* etiam fusior & dilucidior. Quod voluit, præstitit; nec dubito, quin *Ciceronis* figuram potuisset effingere, si huc vertisset animi studium. Et huic tamen ad summam tandem [illegible] alia quæ-

dam

dam obstite re, tum præcipuè regionis ac temporum infelicitas, quibus vix quicquam honoris habebatur literis politioribus, & nationis parum frugalis vita. In *Italiâ* summus esse poterat, nisi *Germaniam* prætulisset. *Erasm.* in *Ciceron.* pag. 179.

Rodolphus Agricola primus omnium post beata *Græciæ Italiæque* tempora eximium illum Logicæ facultatis usum revocavit, ut Juventus à Poëtis & oratoribus disceret non solùm purè loqui & ornatè dicere, sed de propositis rebus acutè cogitare prudenterque judicare. Vide *Rami* Præfat. de conjungendâ Eloquentiâ cum Philosophiâ.

Illustres quoque interpretandi arte viros *Belgium* tulit, *Rodolphum* in his *Agricolam*, in magnarum rerum scientia, ut temporibus illis, exercitatissimum, & ex optima *Theodori Gazæ* disciplinâ exortum. *Latinè* loquitur, summo nitore floret: sed propter plenam & diffluentem orationem, verborum & indolis referendę laude caruit. *Huet.* de Claris Interp.

Opera ejus omnia impressa sunt *Coloniæ* apud *Gymnicum* Tom. 2. anno 1539. fol.

Extat de *Formando Studio* Epistola, scripta ann. 1484. *Heildeb.* 621. 80.

Obiit *Heidelbergæ* anno 1485. atque in habitu *Franciscani* apud *Minoritas* ibidem, ut præceperat, sepultus fuit. Epitaphium ei hoc condidit *Hermolaus Barbarus*:

Invida clauserunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Frisii *spemque decusque soli.*
Scilicet hoc vivo meruit Germania, *laudis*
Quicquid habet Latium, Græcia *quicquid habet.*

BARTHOLOMÆUS PLATINA

VEl ut alii volunt *Baptista Platina, Veronensis* Patria, humili loco, & obscuris natus est parentibus: sed qui propter eruditionem à doctis summo honore colebatur. Maximè postquam venisset *Romam*, à *Pio* II. Pont. Maximo singulari favore & benevolentia exceptus est, & *Sacerdotio* donatus, & multis muneribus locupletatus: Abbreviator enim Apostolicus factus est, ut erat homo multæ literaturæ, Rhetor, & Philosophus acutissimus. Tandem in odium *Pauli* II. P. M. venit, quòd illius vitia non ex omni parte posse ferre, per calumniatores & invidos (qui pestes sunt ordinariæ omnium aularum) apud Pontificem redditus odiosus, ab eo primùm beneficio Ecclesiastico, bonisque omnibus spoliatus est: postea in carcerem conjectus, & equuleo applicatus, infinitis tormentis usque ad mortem cruciatus, & excarnificatus est. Clar. An. Dn. MCDLXXIV.

Extincto tandem apoplexiâ post convivium *Paulo*, *Sixtus* IV. *Ligur* illi in *Pontificatum* successit, Ann. Dom. 1470. Is *Platinam* vinculis liberavit, prioribusque honoribus, & beneficiis restituit, & præter hæc Bibliothecæ *Vaticanæ* præfecit: in quâ administratione egregiam navavit operam, doctorumque hominum exterorum benevolentiam acquisivit, omnes ad colloquia familiarissimè & humanissimè admittens, & ad lectionem librorum, quorum curam gerebat. *Boissard.* in Icon.

Scripta ejus sunt: De Gestis Romanorum Pontificum—De Naturis Rerum—Epistolæ ad diversos—De honesta voluptate & valetudine libri decem—De falso & vero bono Dialogi tres—Contra Amores Dialog. 1.—Dialogus de Verâ Nobilitate—De Optimo Cive Dialogi 2.—Panegyricum in laudem *Bessarionis* Cardinalis Niceni—Ad *Paulum* II. P. M. de pace *Italiæ* componendâ, atque de *Bello Turcis* indicendo, Oratio—Historia de Rebus Urbis *Mantuæ*—De Arte Culinaria.

Platina, Apostolicus quondam *Abbreviator*, vir undecunque doctissimus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, ingenio subtilis & vehemens, eloquio disertus & mulcens, animo constans & validus. *Trithem.*

Platinam ab eloquentiâ, & doctrinâ singulari commendat *Albert. Leander* in Descript. *Ital.*

Homo doctus & antiquitatum studiosus. *Car. Stephan.*

Platina valde pronus ad notandas *Pontificum* maculas. *Genebrard.* Chronol. lib. 4.

Etsi *Platina* turpiter & impudenter *Papis* adulatus sit: tamen nimiâ ipsorum turpitudine ac malitiâ coactus aliquando, etiam subindicat *Babylonia Meretricis* nefanda scelera. In *Marcellino* queritur *Paparum* scelera eò excrevisse, ut vix apud *Deum* misericordiæ locum reliquerint: avaritiam, superbiam, neglectum *Doctrinæ*, & Religionis simulationem, mores etiam in prophanis detestandos, propalam esse, ut inde laudem quærere videantur. In *Pontificibus* post millesimum annum, subinde repetit, *Omnem pietatem & sanctitatem à Papis ad Cæsares migrasse. Illyric.* l. 19. Catal. Test. Verit.

Bartholomæus Platina (id enim prænomen ei indit *Volaterranus*; & argumentis satis liquidis probat doctissimus *Vossius*, licèt à plerisque aliis vocetur *Baptista*) de Vitis *Pontificum* usque ad *Paulum* II. scripsit labore quidem ingenuo, & incorruptâ veritate, *Pontificii Principatûs* actiones in lucem proferens. *Whear.* Meth. leg. Hist. sect. 41.

Inter cæteros qui *Pontificum* res gestas memoriæ tradiderunt, facilè princeps est B. *Platina*, non solùm ob eruditionem reconditam, & longum rerum Ecclesiasticarum usum, sed etiam ob amplitudinem & plenitudinem ipsius operis quod edidit. *Epist.* Dedicat. ad Hist. Platin. de Vit. Pontif.

Sacrati præsertim Ordinis, bonique mortales primùm *Platinæ* manibus debent, quando ejus ingenuo labore, ad exoptatam obscuri seculi, nec ideo perituram lucem, Pontificii principatus actionum incorrupta veritas nunciatur: quæ procul eloquentiæ illecebris, ubi pura & incorrupta fidem præfert, & cæteris

elabora-

elaboratis operibus auget dignitatem. *Paul. Jov.* in Elog.

Platina imprimis innotuit *Opere de vitis Pontificum* usque ad *Paulum* II. *Voss.* de Hist. Lat.

Summorum *Pontificum* vitas eleganter scripsit, eoque immortalem sibi gloriam peperit. *Florid. Sabin.* in Apolog.

Platina vir fuit gravis & procul mendacio, eoque admiratione dignior, quòd, jam provectâ ætate, ac posito tyrocinio, quod totum militiæ prius tradiderat, literas didicit. *Volaterran.* l. 21.

In *Historiâ* valiturus erat *Platina*, si nactus fuisset *argumentum* felicius. In *Optimo Cive* & *Panegyrico* nonnihil accedit ad *Ciceronis* imaginem; sed tanto intervallo, ut hoc *cognomen* non promereatur eruditorum calculis; alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus. *Erasm.* in *Ciceron*, p. 61.

Quædam verò de *Arte Culinariâ* scripsit *Platina*; quæ tanti viri autoritatem non mediocriter minuerunt: mirum est (inquit *Vossius*) post *Pontificum* vitas de re *culinariâ* scribere voluisse. Quod festivè ridet *Actius Syncerus* hôc *Epigrammate*:

Ingenia & mores, vitasque obitusque notasse
Pontificum, *arguta lex fuit historiæ.*
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta Culinæ:
Hoc, Platina, *est ipsos pascere* Pontifices.

Extat *Opus de Vitis Pontificum* à Christo ad *Paulum* II. cum Annot. & Continuatione *Onuphrii Panvinii* usque ad *Pium* V. & cum Continuatione *Cicarellæ* inde ad *Clem.* VIII. *Col.* 1600. in 4°.

Prodierunt de *Falso & vero Bono* Dialogi 3. Contra *Amores* Dialogus 1. De *Verâ Nobilitate* Dialogus 1. De *Optimo Cive* Dial. 1.

Panegyricus in Bessarionem Patriarcham. *Lovanii* 1572.

Extant de ratione victûs & modo vivendi, seu de tuendâ Valetudine: item, de Naturâ Rerum, & Arte coquendi sive Popinæ Scientiâ libri 10. *Basil.* 1541. 4°.

Obiit *Romæ* peste sublatus anno *Dom.* 1481. ætatis 60. sepultus est in Exquiliis in Templo S. *Mariæ Majoris*, cum hoc Epitaphio:

Quisquis es (si pius) Platinam, & suos ne vexes.
Angustè jacent, & soli volunt esse Demetrii *alumni.*

JOANNES ANNIUS VITERBIENSIS

NAtione *Italus*, natus est anno 1437. Ordinis *Prædicatorum*; Theologiæ Professor, & sacri Palatii Magister fuit. *Romæ* obiit, sedente *Alexandro* VI. anno 1492. *Scripsit* varia. Inter alia autem reliquit 17. Antiquitatum libros, in quibus sunt *Fabius Pictor* de aureo seculo, *Myrsilus Lesbius* de *Tyrrhennis*, *Catonis Origines*, *Sempronius* de *Italiâ*, *Archilochus* de *Temporibus*, Clar. An. D. MCDLXXV.

Metasthenes, Philo, Berosus, Manetho: quæ omnia suis *Commentariis* illustravit.

Fuit homo egregiè non solùm *Latinis* literis, sed etiam *Græcis, Hebræis, Arabicis*, & *Chaldæis* eruditus, præterea totius *Antiquitatis* studiosissimus Investigator, ut *Scriptis* editis abundè est testatus. *Leand. Albert.* in *Italiâ*.

Ioannes Annius Viterbiensis, homo, ut illa tempora ferebant, & diligens & eruditus. *Anson. Popma* in Not. ad *Catonis ex Origin.* fragmenta.

Ioannes Annius, Natione *Italus*, patria *Viterbiensis*, *Prædicatorum* Ordinis Professor, Theologus eximius; historiarum omnium, quot sunt, quotque fuerunt, exactissimi cognitione celeberrimus, Antiquarius præstantissimus, & vetustissimarum rerum indagator & inventor admirabilis, cujus in *Berosum Babylonium*, *Metasthenem*, *Persam*, *Manethonem Ægyptium*, aliosque multos antiquissimæ vetustatis *Historicos* accurati extant Commentarii *Sixt Senens.* l. 4. Biblioth.

Libellus circumfertur *Berosi Babylonii* titulo; sed commentum est, quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit: Cujusmodi sunt *Xenophontis Æquivoca*, tum *Archilochi, Catonis, Sempronii*, & *Fabii Pictoris* Fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata, commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; sed ipsum Historiæ corpus Commentitium est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. lib. 5. pag. 624.

Istis *Originibus* quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profectò inficetius, *Catone*que indignius. *Voss.* de Hist. Lat. p. 22.

Annius ille, homo quidem doctus, sed totus penè ex mendaciis & fraudibus consutus. *Vossius* de Art. *Grammat.* l. 1. c. 9.

Annius in Commentariis suis pleraque omnia impudentissimè confinxit. *Petr. Crinit.* de Honest. Discipl. l. 24. c. 12.

Hucusque *Nauclerus*, penes quem fides esto. Nam *Viterbiensis*, quem laudat, fidem non meretur apud me. *Ian. Drus.* l. de *Henocho*, c. 11.

Ut doctior videatur, mendacia sua auctoritate priscorum Auctorum firmare conatur. Proptereà commentus est *Myrsilus, Xenophontas de Æquivocis, Metasthenes*, & alios nescio quos, qui aut non fuerunt, aut ea non scripserunt, quæ planus ille eos scripsisse mentitur. *Scalig.* Elench. Orat. Chronol. *Parei*.

Quid igitur hic mentis erat *Baronio*? Sed hæc tolerabilia erant; modò ne serium & grave opus *Annalium* fabulis *Pseudophilonis* è cloacâ *Annii Viterbiensis* conspurcaret. Illud omninò ferri non debet, non potest. *Casaub.* ad Annal. *Baron.* Exercit. 1. 1. Ann. 11.

Joannes Annius Viterbiensis reliquit *Antiquitatum* libros viginti septem, sæpius recusos, sed nugis mendacibus plenos. Nam *Berosus, Manetho* & alii Scriptores Veteres, quos se producere dicit, prorsus sunt suppostitii. Suis porrò nugis *Annius* in errorem traxit *Jo. Nauclerum, Ioannem Driedonem, Leandrum, Albertum, Valerium Anselmum, Ioannem Lucidum, Michaëlem Medinam*, *Sixt. Senensem*, & alios. *Aubert. Miræus* de Script. Eccles.

Annium Viterbiensem, improbissimum fabularum consarcinatorem, appellat *Isaac Casaub.* in exercit. 1. in Annal. *Baronii*.

Pio-

Prodiit Patrum ævo cum magno primùm multorum applausu, ex *Annii Viterbiensis* Monachi Bibliotheca *Berosus Chaldæus*; qui ante omnes *Græcos* in patriæ rebus gestis scribendis egregiam operam navavit: unde *Funccius* & alii *Chronologi* multa tanquam verissima transcripserunt: sed post propinquiorem oculatiorum inspectionem statim *Thesaurus Carbones*. Quicquid enim præter antiqua fragmenta *Beroso* additum erat, id totum ipsius *Annii* putidissima & *Monastica* impostura comperta, & ut hominis nequam impudens fraus ab omnibus doctis multis sibilis explosa est. *Rob. Baillius* in oper. historic. & Chronol.

Non tam mirror *Italiam* producere potuisse tam impudentem Impostorem, qui sub fictitio *Philonis* nomine infinita commenta *Orbi* ausus fuerit obtrudere, quàm repertos esse viros doctissimos qui ejusmodi deliria patulis nimis auribus & credulis animis hauserunt. Miseret *Erasmi* & *Salmeronis* *Annianas* nugas ex professo sectantium. Ibidem, l. 2. p. 57.

Erat quidem ad manum Libellus, quem *Berosi* nomine vendunt Bibliopolæ: erant alia quædam *Joannis Annii*, quæ non dubito quin admiranda fuissent visa, si attulissem; nempe portentosa, & vel solo auditu horrenda. Sed ab illis prorsus abstinui, ne de fæce, quod aiunt, viderer haurire, hoc est, ex libellis frivolis, & incertorum Autorum, quos ad stupefaciendos imperitos lectores Græcia lusit otiosa. Non quòd si *Berosi* scivissem esse, non essem perquam libenter usus; sed quòd mihi fœturam subolebant *Græci* hominis, ut etiam *Xenophontis Æquivoca*, & alia multa, quæ illorum non sunt, quorum titulos præ se ostentant. Quòd si quis illis delectatur, non procul sint petenda, amet, & fruatur, sine me duntaxat rivali. *Lud. Viv.* init. l. 18. de *Civ. Dei*, c. 1.

Hæc *Annii* sententia de Potestate Collegii seniorum, tum ex Authore, tum ex ratione, non magnam meretur fidem. Nam is auctor multa solet fingere, neque benè audit apud sapientes & probos rerum sacrarum, & priscæ Historiæ æstimatores. *Io. de* [illegible]*neda* l. 1. c. 1. de Reb. *Salomonis*.

Extant Libri 17. Antiquitatum *Parisiis* 1512. in fol. *Antvverpiæ* apud *Stelsium* in 8°. anno 1552. Apud *Commelinum* 1599. 8°. *Witteberg.* an. 1612. 8°.

NICOLAUS LEONICENUS.

NAtus *Vicentiæ Ital.* A. C. 1428. Orator, Philosophus & Medicus eximius: Medicinam amplius 60. per annos *Ferrariæ* publicè professus: primusque *Græca Galeni* Volumina Latinè interpretatus est, & Commentariis illustravit. Cum aliquando ex eo quæreretur, quonam arcano Medico uteretur, ut tanto cum corporis & animi vigore, etiam nullo ciborum habito delectu, senectutis vitia eluderet? vividum, inquit, ingenium perpetuâ vitæ innocentiâ, salubre verò corpus hilari frugalitatis præsidio facilè tuemur. Integris enim adhuc sensibus, memoriâ vegetâ, nec dum incurvâ conspiciendus cervice obiit *Ferrariæ* A. C. 1524. ætatis suæ 96. *Io. Ant. Vander Linden* de Script. Medic. Clar. A. D. MCDLXXX.

Scripsit varia, hæc verò primum obtinent locum: In *Galeni* opera Commentarii — Notæ in *Dioscoridem* — Opusculum in quo omnibus ægris salutem & victum

vitam restitui conciliarique posse docuit---De *Plinii* & plurium aliorum Medicorum, in Medicinâ erroribus---Epistolæ.

Nemo profitentium Medicorum, *Nicolao Leoniceno Vicentino* vera salutaris scientiæ dogmata puriùs atque nitidius explicavit. Nemo errores Sophistarum importunâ garrulitate cuncta fœdantium eloquentiùs atque validiùs confutavit. Nemo eô demum ad illustrem certioris peritiæ fidem longiùs atque salubriùs vitam produxit. Primus enim *Græca Galeni* volumina *Latinè* interpretando studiosis perdiscenda demonstravit, imperitorum latratibus, publicatis summâ eloquentiâ commentariis occurrerat, utpote qui ab ineunte ætate optimis literis deditus, ingentes opes capacis & maximè constantis ingenii, ad illustrandam medicinam contulisset. Cibi enim & vini maxime abstinens, somnique minimi, præsertim verò *Veneris* continentissimus, usque adeò mollioris vitæ voluptates abdicavit, ut pecunias, luxuriæ instrumenta, nec agnita quidem monetæ nota contemneret; oblatum, & nullâ delectum curâ cibum caperet; nec unquam de fortunâ quereretur, quòd unam vir acutus studiorum laudem respiceret; nec opportuna mediocris vitæ subsidia, benignitate *Ferrariensium* principum *Herculis*, *Alfonsi*que filii, sibi defutura prospiceret. Eum hercle perfectum *Stoicum* putasses, nisi honesto ori liberalis hilaritas affuisset. Edidit eruditum & perelegantem librum, qui *Romanus Medicus Antisophista* inscribitur, quum anteà de ordine trium doctrinarum, & de virtute formativa perutiles libellos publicasset. *Dionis* quoque Historia, & *Luciani* Dialogi, vernaculâ loquentes linguâ, *Herculi Latinarum* Literarum imperito mirè placuerunt. *Paul. Jov.* in Elog.

Leonicenus Medicus, vir ad æternitatem natus, quem ego ultimum *Heroum & aurei Seculi* reliquias appellabam. *Erasm.* l.20. Epist.54.

Nicolaus Leonicenus vir *Græcè* ac *Latinè* scientissimus. *Rhodigin.* l.15. Lect. Antiq. c.18.

Vir hic *Græcè* & *Latinè* doctissimus, à barbarie illorum temporum purgare *artem Medicam* conatus est. *Quenstedt.*

Leoniceni Epistolæ maximam ejus doctrinam præ se ferunt, & elegantiam. *Gesne.* in Biblioth.

De *Leoniceno* non nisi honorificè prædicare debemus, vel eo nomine, quòd primus Philosophiam & Medicinam ipsam cum humanioribus literis conjunxit. Primus enim ille nos docuit, homines, qui sine bonis literis medicinam tractant, esse similes iis, qui in alieno foro litigant. Et mirum præterea accepi de viro. A pueritiâ, imò à cunabulis ipsis ad 30. annum morbo *Comitiali* adeò tentabatur, ut, cùm ad se redierat, pertæsus vitæ penè sibi manus afferret. Sed post trigesimum annum planè eo malo defunctus, omnibus membrorum ac sensuum officiis integer, nullâ morbi suspicione ad 94. annum pervenit. Et, si benè memini, triduo, antequam decederet è vitâ, operam dederat lectioni. Felicem sanè senectam, quæ prius portum apprehendit, quàm navigationis incommoda sentiret. *Jos. Scalig.* Epist.19.

Erat & *Leonicenus* meritò inter Poëtas collocandus, nam cum senex optimos

versus faceret, & interdum è *Graco* in *Latinum* transferret, tum in juvenili suâ ætate non modò meditatos argutè, & doctè composuit, sed etiam, ut sæpè mihi memorare solitus fuit, extempore, & impræmediata carmina cecinit. *Lil. Gyrald.*

Leonicenus à Patre semper imprimis commendatus, & Medicorum sui temporis facilè Princeps judicatus. *Scaligerana* prima, p. 97.

Oratione non valdè quidem splendidâ & excultâ, sed perspicuâ tamen, & ad *Græcum* exemplar affabrè compositâ usus est *Nicolaus Leonicenus*. *Huet.* de Clar. Interpr.

Extat liber de *Plinii* & aliorum Medicorum erroribus de Herbis & Fruticibus, Animalibus, Metallis, Serpentibus, &c. *Basil.* 1529. 4°.

Extat versio aliquot Librorum *Galeni* & *Hippocratis*, & Quæstio de 3. Doctrinis ordinariis secundum Sententiam *Galeni*. *Venetiis* 1523.

Hoc ejus Epitaphium à *Myrteo* confectum.

Cui neque sat fuit, & terras evolvere, & undas,
Queque arcana tenent flumina, terra, Mare:
Dum rerum causas latè vestigat, & agra
Morborum revocat corpora colluvie:
Nunc Leonicenus *tegitur parvo aggere Terra:*
Cujus utramque volat fama per Hesperiam.

Paul. Jov. in Elog.

HERMOLAUS BARBARUS.

Ex illustri *Barbarorum* apud *Venetos* ortus est familiâ: cujus nobilitas excellenti doctrinâ, & rerum publicarum usu æquata est. Existimatus enim est sui sæculi eruditissimus, & eloquentissimus. Et hanc rerum scientiam ornabat corporis vegeti præstantia, decor & vivacitas in vultu, mores politi, gratia in omni actione, & suavis facilitas in conversatione, & societate amicorum. Hæ tam insignes animi corporisque dotes illum gratum reddebant omnibus potissimum suis *Venetis*, quorum Rempublicam consiliis, & prudentiâ plurimum juvit & promovit; primum semper locum inter suos apud Principem obtinens, qui ejus familiaritate, & consuetudine familiari mirum in modum delectabatur. Hæ virtutes illum commendarunt *Alexandro* VI. *Borgiæ* P.M. à quo literis invitatus est ut *Romam* veniret, & Pontificis amicitiâ frueretur. Eò postquam venisset, præsentia tanti viri famam de eo sparsam auxit: charus fuit Pontifici, charus toti Apostolico senatui, charus omnibus extitit: neque mirum: Gloria enim erat Nobilitatis Venetæ, & sui sæculi splendor. Ut igitur tantis animi dotibus, aliquis tribueretur honos, *Alexander* illum creavit Patriarcham *Aquileiensem* Clar. A.D. MCDLXXX.

adp...

adprobantibus hanc electionem omnibus Cardinalibus, & Ecclesiæ Præsulibus, apud quos aliquandiu magnâ cum laude, & admiratione versatus erat. Sed non multo post *Romæ*, contagio pestis sæviente, è vitâ sublatus est, ad collem hortulorum quò secesserat: Sepultusque ad portam *Flaminiam* (quæ est porta Populi) Annn Dom. 1494. *Boissard.* in Icon.

Hermolaus Barbarus, Patricius *Venetus*, natus fuit anno 1454. 21. Maii. Ob it 12. Kal. Jun. ann. *Chr.* 1493. ætatis suæ 9. Ab anno ætatis vigesimo secundo scribere orsus fuit: cumque alia multa edidit, quæ doctorum manibus versantur: tum etiam *Plinii Veronensis* (non *Novocomensis*, uti apud *Iovium* est) Historiam Naturalem acuratè castigavit. Idem Librum reliquit de Conscribendâ Historiâ, quem dicavit M. *Antonio Sabellico*, Historiographo. Alia etiam inedita hactenus parabat, quæ cujusmodi fuerint, cognoscere est ex præfatione ejus Castigationum in *Melam*. Proprietatis vocabulorum in utrâque linguâ curiosus erat, moribus castissimis, adeoque à fastu alienus, ut sæpè, sicubi dubitatio oborta esset, proximos, ac familiares consuleret, atque adeo à quovis discere paratus esset: quemadmodum de eo *Volaterranus* testatur — Uti & illud *Volaterranus* in eo reprehendit, quòd *Plinium* castigandum susceperit, opus, ut ait, impar dignitati, & vitæ suæ instituto. Utinam sic à multis ejus dignitatis, atque instituti, peccaretur. Et sanè cogitare debuerat *Volaterranus*, jam antequam ad Episcopatum provectus esset, parata majori ex parte habuisse, quæ ad istud opus pertinerent. Neque propterea Episcopale munus, quod seu volens, seu invitus susceperat, neglexit. Aliud sanè inter cætera arguunt *Conciones* ejus, quæ *Patavii* Manuscriptæ extant apud *Eremitas*. *Voss.* de Hist. Lat.

Hermolaus Barbarus amicus meus summus, perquam fuit literis homo ornatissimus, bonisque disciplinis & ingenuis artibus excultus, ac præter ingenii amœnitatem, quæ plurima in homine fuit, doctrina quoque curiosa & eleganti. *Alexander ab Alexandr.* l. 3. Genial. Dier. c. 1.

Vir omnium disciplinarum peritissimus. *Nic. Leonicen.* in Epist. ad Angel. Politian. lib. 2. Epist. 6.

Homo, ut mihi quidem videtur, ex reliquiis aurei seculi. *Angel. Politian.* lib. 1. Epist. 9.

Erat omninò *Hermolai*, propter ejus summam in literarum, atque optimarum artium studiis præstantiam, magnum apud exteras nationes nomen, apud suos quidem certè maximum: nam ad doctrinæ singularem opinionem etiam vitæ perpetuam innocentiam adjunxerat — — Omnium ex suâ civitate, qui ante illum nati essent, *Latinorum* & *Græcorum* literis planè doctissimus. *Petr. Bemb.* l. 1. Hist. ejus *Veneta*.

Habuit nostra hæc ætas bonarum literarum proceres duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, *Deum* immortalem, quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quanta facundia, quanta linguarum, quantâ disciplinarum omnium scientiâ præditos! Hi *Latinam Linguam* jampridem squalentem, & multâ barbariei rubigine exesam, ad pristinum revocare nitorem conati sunt, atque illis suus profectò conatus non infeliciter cessit, suntque illi de *Latinâ* Linguâ

tam

tam benè meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. Itaque immortalem sibi gloriam, immortale decus paraverunt, manebitque semper in omnium eruditorum pectoribus consecrata *Hermolai*, ac *Politiani* memoria, nullo ævo, nullo sæclo, nullo fato abolenda. *German. Brixius* in Epist. ad *Erasmum*. Vide *Erasm.* Epist. l. 4. Epist. 8.

Hermolaus Barbarus —— Is vir erat, qui non solùm *Italiam* suam, verùm etiam omne sæculum hoc nostrum illustrarit; cujus tanta est apud omnes eruditos authoritas, ut impudentissimum sit ab illo dissentire; tam insignis in restituendis literis utilitas, ut à literis omnibus alienissimus, aut certè ingratissimus habeatur, apud quem *Hermolai* memoria non sit sacrosancta. *Erasm.* in Adagio, *Quid Canì cum Balneo?*

Barbariæ suo tempore Victor, solidam sibi apud eruditos gloriam peperit, & victurum omni ævo nomen. *Salmas.* Præfat. ad *Plinian.* exercitat.

Hermolaus, ille omnium Scientiarum alumnus, idem ac parens. *Jul. Scalig.* orat. ad *Arnold. Perronum*.

Erasmus in *Ciceroniano* eum vocat verè magnum, ac Divinum hominem, sed in dicendo *Ciceroni* dissimillimum, & ipso, pene *Fabio*, *Plinio*que elaboratiorem; cujus eloquentiæ nonnihil offecerit Philosophiæ studium.

Hermolaus Barbarus de elegantiâ sollicitus, non tantum verbis, & characteri, quantum sententiæ tribuit, & sapori illi vernaculo & αὐτοφυεῖ, ut *Scriptores* ab eo conversi non Interpretis sermone, sed nativo loqui videantur. *Huet.* de Claris Interpret.

Ipse ille *Themistius* ab *Hermolao Barbaro*, dum nimium studet elegantiæ, tantâ conversus est libertate, ut sæpissimè longè aliud dicat, quàm senserit *Themistius*. Ut omnino optandum sit, edi tralationem veterem, quam apud *Carpetanos* alicubi delitescere aiunt. *Voss.* de Philosoph. p. 8.

Cui uni [*Hermolao Barbaro*] *Plinius* plus, quàm reliquis omnibus debet. *Roland. Mares.* in Epist. p. 83.

Huic *Pliniana* versioni multum detulit *Paul. Jovius*.

Hermolaus Barbarus, *Venetus* Senator optimus, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur; dum *Romæ* apud *Alexandrum* sextum, Pontificem Maximum, *Venetæ* nobilitatis nomine *Oratorem* agit; summisque vigiliis intermortuam bonarum literarum, neque non & disciplinarum gloriam suscitat; ob susceptum, inconsulto Senatu suo, *Aquilegiense* sacerdotium exul factus, & de possessione ejectus vitam inopem aliquandiu traxit *Alexandri* Pontificis summi sportulâ quodammodò sustentatus; paucis verò post mensibus pestilentiâ contactus; desertus ab omnibus; infelicissimo mortis genere oppressus est; quique laudatione, & eloquentiâ suâ innumeros ætatis suæ homines illustraverat, & funere, & honore sepulchri defraudatus est, ut ubi sepultus, quóve hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur. *Jo. Pier. Valerian.* de Literatorum infelicitate.

Hoc ejus Epitaphium:

Barbariem Hermoleos Latio *qui depulit omnem,*
Barbarus *hic situs est. Utraque lingua gemit.*
Urbs Venetûm *vitam, mortem dedit inclyta* Roma:
Non potuit nasci clariùs, atque mori.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis impressa sunt.

HIERONYMUS SAVANAROLA

Clar. A.D. MCDLXXX. ITalus, patriâ *Ferrariensis*, Ordinis *Predicatorum*, *Florentiæ* laqueo suffocatus & crematus est Anno Dom. 1498. ætatis 46. ob zelum quô in corruptos Ecclesiæ mores invectus est. *Gul. Cave.*

Scripta hæc reliquit: Quadragesimale lib. 1. super Psalmos & Prophetas. Compendium totius Philosophiæ tam naturalis, quàm moralis. Opus de divisione, ordine, & utilitate omnium Scientiarum. Triumphum Crucis: Commentarios in *Alcoranum*, quod omni ratione carere probat. Et Prophetiam, in quâ multa de hoc nostro seculo, & Regnorum commotione prædixit. Expositionem Orationis Dominicæ. Idem *Italicè* scripsit Libellum contra Astrologiam Judiciariam, quem *Thomas Erastus* in Germanicam Linguam transtulit. Scripsit etiam Sermones varios.

Excellentis ingenii vir, multarumque scientiarum copiâ præditus; Declamator fuit, Sermone quidem simplex & incomptus, sed sensu acris, & actione vehemens. Sanctitatis verò opinione ita omnibus admirandus, ut *Florentinæ Urbis* populus (apud quem septem annis in magnâ & assiduâ Auditorum frequentiâ *Conciones* habuit) existimaret eum cum *Deo* loqui, & ab eo futurorum eventuum prophetiam accipere, & ob id nollet *Rempublicam*, & Communia totius *Civitatis* Imperia, nisi ejus nutu, administrari. Quæ cùm aliquibus Primariis *Civibus* non satis placerent, datâ operâ, ut Magistratus *Urbis* crearentur ex eorum numero, qui minimè eum sequebantur, *Hieronymus* non sine tumultu & sanguine multorum captus & in Carcerem conjectus, & ad mortem damnatus, paulo post *Sacerdotali* honore exauctoratus, medio foro *vivus* exustus est, cineresque ejus, ne à suis, qui jam eos colligere cœperant, religiosè servati colerentur, in profluentem *Arnum* projecti sunt. *Sixt. Senens.* l. 4. Bibl. Sanct.

Prædicator acerrimi ingenii, summæ doctrinæ & eruditionis. Vir austeræ vitæ, & morum Sanctimoniâ omnibus admirandus: vehemens in reprehendendis vitiis, eloquentissimus in *Concionibus*: tantâ vi dicendi, & facundiâ pollebat, ut

quò

quò vellet animos Auditorum persuasos flecteret. Ideo quóties ad Populum verba haberet è suggestu, tantus ad illum audiendum confluxus erat, ut amplissima templa multitudinem capere non possent. *Boissard.* in Icon.

Vir eruditione ac pietate insignis. De Articulo gratuitæ *Justificationis* per *fidem* in *Christum*, rectè sensit, ut apparet ex ejus *Commentariis* in Psalmum 51. Humanas *Traditiones* elevavit. *Communionem sub utraque specie* defendit. *Indulgentias* damnavit. *Papæ, Cardinalium*, omniumque *Spiritualium* turpem sceleratamque vitam, & officii neglectionem, gravissime est accusare solitus. Negavit quoque *Primatum Papæ*: *Claves* docuit Ecclesiæ *toti*, non *uni Petro* traditas. *Illyric.* in Catal. Test. Verit.

Hieronymus Savanarola, Concionator percelebris, pietate, sanctimoniâ, doctrinâ adeo clarus, ut à plerisque *Propheta* haberetur. *Mornaus* Hist. Papat.

Ioannes Picus Mirandulanus Comes Prophetam appellat, & adversus *Papam Apologiâ* in eam rem expressâ tuetur.

Tribuit ei & *Marsilius Ficinus* in quadam Epistolâ *Propheticum Spiritum*, & alioqui cum magnificè celebrat.

Philippus Comineus Gallicus Historicus, qui cum eo locutus est, testatur eum fuisse virum sanctum, planeque *Prophetici Spiritus*: quippe qui multa sibi prædixerit, quæ eventus comprobarit.

Moribus erat inculpatis, quantum quidem perspici poterat; & docendo multos ad sanitatem, vitæque emendationem perduxit. *Comineus* in vita *Car.* VIII.

Hieronymus Savanarola, vitæ puritate, & insigni doctrina fulgens. *Spondan.* in continuat. *Baron.* ad Ann. 1492.

Hieronymus Savanarola, eloquio, pietate, & eruditione nulli sui seculi secundus, atque ob has dotes cunctis gratissimus. *Hofman.*

Multa varii generis *Latinâ* Linguâ composuit; nonnulla quoque *Italico Idiomate*, tam prosâ quàm versu. Ex omnibus autem quæ unquam cuderit *operibus*, præcipuum id certè fuit quod in probationem *Christianæ Fidei* editum quatuor distinctum libris, *Triumphus Crucis* inscribitur, atque cæteris præponendum, non tantùm stylo, qui certè cæteris eruditior est, sed & ipsâ, quam tractat, materiâ. *Jo. Franc. Pic. Mirand.* in vit. *Hieron. Savanarol.*

De simplicitate *Christianæ* vitæ libri quinque digni qui ab omni *Christiano* homine legantur. *Gesner.* in Biblioth.

In Psalmum trigesimum primum & quinquagesimum *Meditationes*, pridie antequam duceretur ad mortem, scripsit inter metuendos carceres horrores, & imminentis supplicii angustias *Latino* sermone, vivis verbis, animatis sententiis, & spiritûs fervore flagrantissimas. *Sixtus Senens.* L. 4. Bibl. Sanct.

* *Hieronymi Savanarolæ Ferrariensis* Sermones, qui olim in *Romano Indice* prohibiti fuere, non legantur, donec juxta Censuras Patrum Deputatorum emendati prodeant. Ejusdem liber inscriptus, *Dialogo* della *Verità*, omninò prohibetur. Index *Romæ* impressus 1681.

Extat Triumphus Crucis, seu de veritate Fidei libri 4. *Lugd. Bat.* 1633. 8°.

Extant de Simplicitate *Christianæ* Vitæ libri 5. An. 1615. 8°.

Extat Compendium Philosophiæ Naturalis & Moralis. *Witteberg.* 1596. 8°.

Extant Commentarii in Psalmos 50. 70. 79. *Tubing.* 1621. in 12°.

Extat expositio in *Orationem Dominicam* unà cum Meditationibus ejus in Psal. 50. 70. 79. *Lugd. Bat.* 1633. in 12°.

Hoc ejus Epitaphium:

Dum fera flamma tuos Hieronyme *pascitur artus,*
Relligio sanctas dilaniata comas
Flevit, & o, dixit, crudeles parcite flammæ;
Parcite, sunt isto viscera nostra rogo.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

MARSILIUS FICINUS

Clar. A. D. MCCCCLXXX. Patria *Florentinus*, natus anno 1433. Philosophiæ *Platonicæ* suâ ætate instaurator, plurimis Tractatibus tum Theologicis tum Philosophicis publicam in lucem editis, versisque è *Græcâ* Dialecto *Platone*, aliisque Philosophis, nomen suum posteritati commendavit. Obiit anno 1499. in patriâ. *Phil. Labbe.* de Script. Eccles.

Extant opera ejus omnia Fol. *Parisiis* 1641.

Marsilius Ficinus patriâ *Florentinus*, *Platonicæ* doctrinæ summus admirator, & cultor, *Græcæ* & *Latinæ* Linguæ peritissimus: homo ingenii acuti, & vigilantis: unicè adamatus à *Cosmo Florentinorum* Principe, propter exquisitam scientiarum omnium, quâ pollebat, cognitionem. Fuerat enim *Marsilius* cum *Angelo Politiano* bonarum literarum studiis excultus, operâ & sumptu *Laurentii Medices*, qui & ipse doctus, doctorum omnium *Mecœnas* vocatus est, tantâque autoritate, moderatione, & prudentiâ Rempublicam *Florentinorum* rexit, ut *Pater Patriæ* dici jure mereretur. Post cujus mortem, non minore apud *Cosmum* gratia valuit, & ab eo divitiis, & honoribus ditatus, otio literario vacans, Principis bene meriti jussu, *Latinos* fecit *Iamblicum*, *Synesium*, & *Psellum*, *Platonicos* autores, ipsumque totum *Platonem*. Scripsit & alia insignia Opuscula, quæ à doctis cum singulari delectatione, & fructu leguntur. *Boissard.* in Icon.

Vir in secularibus literis eruditissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, utrâque linguâ peritissimus; *Platonicæ* Theologiæ unicum decus, Ornamentum & Corona. Scripsit ornato sermone multa præclara Opuscula, quibus excellentis ingenii sui venam posteris ostendit. *Trithem.*

Naturæ rerum peritissimus. *Tiraq.* de LL. connub. gl. 1. p. 15.

Omnium Academicorum peritissimus. *Bodin.* 4. de Rep. 2.

Homo summi ingenii & inexhausti laboris. *Dassiliand.* in Descript. Urb. Ital. pag. 49.

Vir divinus & sapientissimus, quem sapientiæ & integritatis decus rectissimè appellaverim. *Levin.* 1. Consil. 5. n. 83.

Vir fuit peritus non vulgariter, tum sacræ Theologiæ, tum etiam *Platonicæ* Philosophiæ. *Bellarm.* de Scriptor. Eccles.

Unus *Latinorum Marsilius Ficinus* divinæ Philosophiæ amore incensus transferendi *Platonis* negotium suscepit, atque perfecit, usque adeò festinatâ felicis ingenii fœcunditate, ut plerique in pusillo ejus corpore, quod vix semihominem æquaret, tantam vim inusitati spiritûs, & tantas utriusque linguæ facultates vigere mirarentur. *Paul. Jov* in Elog. Doct. Viror.

Eo saltem facto meritus; ut qui tot clarorum virorum memoriam in occulto latere passus non est, ipse quoque oblivioni minimè sit tradendus. *Melch. Adamus* in ejus Vitâ.

Cujus longè felicior quàm *Thracensis Orphei* Cithara, veram (ni fallor) *Eurydicen*, hoc est amplicissimi judicii *Platonicam Sapientiam*, revocavit ab inferis. *Angel. Politian.* Miscel. Centur. 1. c. 100.

Anno 1490. longè latéque diffundebatur nomen *Marsilii Ficini*: qui Apologiâ sui comprobat, Astrologiam, & Medicinam, ad Sacerdotes pertinere. Etiam tres libros fecit de vitâ: in quibus ex Astrologiâ divinatrice multa admiscuit superstitiosa. Lecto tamen Opere *Pici Mirandulani* adversus Astrologos, vanitatem ejus scientiæ dicitur deprehendisse, ac rejecisse. Magnus omninò vir erat; præsertim in Philosophiâ *Platonicâ*. Quare miror, summum itidem virum, *Ludovicum Vivem*, cùm locutus esset de Epistolis *Angeli Politiani, Hermolai Barbari*, atque aliorum, subjungere deinde: *Admiscuit se his Philosophaster Marsilius Ficinus, ut oloribus gavia: atque Epistolas composuit, ut de Platonicis Quæstionibus disputaret, dictione invenustâ & molestâ.* *Voss.* de Mathemat. c. 35. sect. 47.

Marsilium Ficinum religiosum & fidelem interpretem dicit *Nannius*, summâque curâ verbis instituisse, sententiam quoque reddidisse, in indole verò defecisse: Nos aliter judicamus; nam verborum curam negligit *Ficinus*, sententias dilatat nonnunquam, vel contrahit; id quod alibi sæpè, maximè verò in *Trismegisti* Interpretatione deprehendas. *Huet.* de Clar. Interpr.

Marsilius Ficinus Platonis Interpres, *Serrano* quidem fidelior & purior est: Sed quanquam à *Platonis* mente discedat rarissimè, ita tamen vertit, ut *Platonem* esse non judices. Vides quid *Plato* dicere voluerit, sed quomodo dixerit, non habes: deest Affectuum vis, lepos, venustas, elegantia, argutiæ, acrimonia, dignitas, quæ apprimè in *Axiocho* vertendo observavit *Rodolph. Agricola.* *Claud. Verderii* Auct. Censione.

Leonardus Lessius eum inter *Magos* retulit.

Ejus Opera satis evincunt Virum illum laboriosum ad compositionem non minus idoneum fuisse quam ad versionem, nec propriis bonis minus opulentum quam Antiquitatis spoliis. Quando studii contentio ad animi relaxationem aliquam quærendam illum adigebat, ejus oblectamentum erat cum honesto & jucundo sodalitio dulce vinum compotare. Tam brevis erat corporis

ejus statura ut ad viros solitæ magnitudinis lumbos vix pertingeret ; sed magnus erat illi animus & constans ; ad lætitiam quam ad mœrorem propensior. Sollicitè vitabat quicquid valetudini suæ noxium esse poterat ; Imò regiminis hujus aliis præcepta tradere voluit, libro suo *de Triplici Vita* : Septuagesimum tamen annum non excessit, Febrique anno 1499. abreptus est, in sua *Caregiana* villa, quo tempore Ludovicus XII. *Galliarum* Rex, Alpes cum potenti exercitu supergressus bellum atque terrorem in Italiam inferebat. *Is. Bullart.* in Acad. Scientiarum.

Hoc ejus Epitaphium, *Angelo Politiano* Auctore ;

Mores, Ingenium, Musas, Sophiamque supremam,
Vis uno dicam nomine ? Marsilius.

JOANNES ANDREAS LASCARIS

Clar. A. D. MCDLXXX.

VIr *Græcus, Ryndacenus*, Patria pulsus, in *Italiam* se contulit, à *Laurentio* que *Medice* liberaliter exceptus est. Nonagenarius ferè articulari morbo periit circiter annum 1513. In *Polybio* quædam *Latinè* transtulit. Circumferuntur etiam ejus carmina *Græca*.

Lascaris morum comitate generis nobilitatem præ se fert., acri judicio vir, multæ in Epigrammatibus argutiæ: poterat inter *Ciceroniani* cognominis candidatos referri, nisi crebræ legationes & Regum negotia revocassent hominem à *Musis*. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 159.

Ianum autem *Lascarim* in converso *Polybii*, exiguo quidem, at totius operis longè difficillimo fragmento sæpenumerò demirari soleo, ut eorum quæ de eximiâ ipsius lucubratione in *Polybio* nostro præfati sumus, minimè nos adhuc pigeat. Quòd si hoc non sprevisset *Interpretandi* munus, & excusso *Veterno*, quo penè sepultus vixit, plura ingenii sui monumenta reliquisset, meliùs quippe nomini sui, & posterorum utilitati consuluisset ; at quantum concessit otio suo, tantum ex gloriâ diminuit. *Huet.* de Claris Interpr.

Ianum Lascarim, hominem ἀλλόφυλον [alienigenam] difficillimam partem scriptionis *Polybianæ*, facere *Latinam* esse ausum, illis præsertim temporibus, magnum fuit; multumque veræ laudis eâ, quamvis brevi Opellâ, præstantissimus ille vir, me judice, meruit. Qui si in nonnullis parum videtur cavisse; non tam eo nomine reprehendendus ; homo enim erat; quàm admirandus quòd in plerisque κατώρθωσε [rem bene gessit:] *Græcus* enim erat. *Isaac. Casaub.* Præfat. de prioribus *Polyb.* Interpr. affixâ *Polyb.* p. 80.

Etsi *Ianus Lascaris* homo *Græcus* aptè & doctè pleraque jam verterat : tamen reverà alibi aliter, & quod caput est, non semper pressè & adstrictè. *Lips.* de Milit. Rom. l. 1. Dial. 2.

Non

Non aspernanda sunt carmina *Ioannis Lascaris*, sed quæ tamen non augeant viri nomen. *Voss.* de Poët. Græc.

Hic ergo *Laschares* non solùm *Græcè* & *Latinè* doctus, sed & Regum, ac Principum agendis tractandisque negotiis fuit idoneus, & nisi *Virgilium* Epigrammate proscidisset ut artis ignarum, hic cum alio quocunque *Græcè* nationis Poëta fuisset conferendus. *Lil. Gyrald.* de Poët. nostror. Temporum, Dial. 1.

Valebat *Latinâ* facundiâ, ita ut versus qui extant perscriberet; sed adeò contumaci sterilitate desidiosus erat, ut in vertendo *Græca*, vix *Polybii Castrametationem* efflagitantibus amicis expresserit, quòd id studium recto an maligno judicio, incertum, penitus damnaret. Verùm egregiâ cum laude præstitit, ut *Latini* haberent emendatiora, quæ minore ipsorum labore verterentur. *Paul Iov.*

Dominus *Bullart* dicit Doctum hunc virum versionibus operam navare non fuisse delectatum, quamvis *Latini* æque ac *Græci* sermonis callentissimus esset; imo illum hoc studii genus, opinione quadam sibi peculiari, damnasse. Sed defectum hunc pensavit, inquit, ingentibus suis laboribus in *Græcis* Authoribus emendandis, & *Latinis* eorum copiam faciendo in *Originali* sua pulchritudine genuinoque suo sensu. *Is. Bullart*, in Acad. Scientiarum, lib. 4. p. 283.

Hoc ejus Epitaphium, Autore *Angelo Colotio*:

Dilectus Musis, *& rebus natus agendis;*
Quem gravida Imperiis protulit alta domus;
Tot freta dum curris, totque invia regna pererras,
Ausoniâ *tandem,* Lascaris, *urbe jaces.*
Sed situs in Patriâ *es,* Graio *licèt* Orbe *remotus.*
Virtuti *nulla est Terra* aliena *Tua.*

JULIUS POMPONIUS LÆTUS,

Aliàs PETRUS CALABER dictus.

ITalus, extra legitimum torum procreatus, *Amygdalariam* natalem habuit. Religionis *Paganæ* admirator, *Christianæ* contemptor fuit. *Romæ* tanto concursu docuit, ut, cùm ante auroram docere inciperet, à mediâ nocte in auditorium, ad præoccupanda subsellia, concurrerent. Septuagenarius obiit sub *Alexandro* VI. Pontifice. D. Clar. An. MCDLXXX.

Scripsit librum de *Mahomete*—Compendium *Historiæ Romanæ*—De Magistratibus *Romanis*—De Arte Grammaticâ—Epistolas varias.

Sanè puræ erat dictionis amator, & *Historiæ Veteris* scrutator diligens. Idem erat linguæ *Græcæ* planè ignarus. *Antiquitates Urbis Romæ* memoriæ tantùm

causâ

causâ conscribilasse videtur; non, ut publici eas juris faceret. Nec enim ea est dictionis puritas, quæ in aliis e|us scriptis elucet: usque adeo ut B. *Rhenanus* penè arbitretur *alterius* esse *Auctoris*. *Voss.* de Hist. Lat.

Pomponius Lætus Præceptor noster, omnium, qui nôstrâ tetate fuere, omnis *Vetustatis* peritissimus. M. *Anton. Sabellic.* Schol. in *Suetonii Vitell.* cap. 1.

Pomponius, vir, ut in eâ ætate, veterum literarum impensè doctus. *Alex.* ab *Alexand.* lib. 3. Genial. Dier. c. 11.

Pomponius Lætus, vir Antiquitatis & literarum bonarum consultissimus. *Angel. Politian Miscellan.* c. 73.

Pomponius Lætus, & literarum, & antiquitatis, ut scitis, benè peritus. *Gyrald.* de Antiq. Poët. Dial. 4.

Pomponius Lætus exiguæ eruditionis. Tota illa ejus celebris diligentia circa verba, & Historias aliquot, tum saxa eruta, & monumenta diruta consumpta est. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Pomponius Lætus, *Romanæ* puritatis adeo studiosus, ut nec *Græcè* quidem scire voluerit, ne quid alienum sonaret aut admisceret linguæ illi. Ita & verba habet electa, & dictionem satis castigatam. *Lud. Viv.* lib. extremo de Conscribend. Epist.

Pomponius Lætus, quamvis *Græcas* literas ignorasse dicatur, *Latinè* tamen egregiè doctus fuit, in scribendo infra neminem *recentiorum* purus candidusque. *Franc. Florid. Sabin.* in Apolog.

Plurimum nostrâ memoriâ illustratum est *Pomponii Læti* ortu, doctissimi viri, diligentissimi|ue totius Antiquitatis & Investigatoris & Instauratoris, uti Scriptorum e|us monumenta testantur, præcipuéque *Cæsares*. *Leand. Albert.* in *Italiâ*.

In hisce *Cæsaribus* legas, quæ apud *Historicos* non reperias. Ea verè hausit magnam partem ex *Panegyricis* veteribus. *Voss.* de Hist. Lat.

Non pauca ejus *Scripta* supersunt magnam *Historiæ Romanæ* totique *Antiquitati* lucem ferentia. *Jo. Matth. Toscan.* in *Ital.* peplo, c. 38.

Pomponius Lætus, vir summâ eruditione, atque dicendi elegantiâ clarus. M. *Ant. Majorag.* Orat. X. quam de mutat. sui nominis habuit.

Vir ille (*Pomponius Lætus*) castum magis, quam phaleratum & tumidum sermonem semper amavit. *Romanam* vetustatem nemo un|uam diligentiùs observavit, & veneratus est. *Beat. Rhenan.* in lit. ad *Theod. Gresmundum*, quas *Pompon. Læti* Antiq. præmisit.

In suggestu summam laudem promeruit: quod eo magis mirum videtur, quum in familiari sermone hæsitante linguâ balbutire solitus esset, nec *orantem* demum aut clarâ voce *lectitantem*, ulla omnino *oris* titubantia deformaret. *Paul. Jov.* in Elog.

Pomponius Lætus elegantia *Romani* sermonis contentus, nihil affectavit ultra. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 161.

Septuagenarius excessit è vitâ, quum gelidissimo vini potu ventriculi calorem oppressisset.

oppressisset. Elatus est auditorum insignium piis humeris, honestante funus familiâ purpuratâ *Alexandri* Pontificis & laudante *Marso* Oratore. Quum variis autem elegiis tumulus ornaretur, hoc Epigramma *Pontani*, consensu publico, locum obtinuit.

Pomponi, *tibi pro tumulo sit laurea Sylva:*
Ossa, Maris rores, myrteaque umbra tegant:
Teque tegant, artusque tuos, violaque rosaque,
Ver habeat, Zephyros *spiret*, *& ipse cinis.*
Stillet & ipse cinis, queis & Parnassus, *& Antra*
Thespia, *& ipsa suas* Ascra *ministret aquas.*

Paul. Iov. in Elog.

Hoc aliud Epitaphium, Auctore *Domitio Palladio:*

Hic jacet ex quâ Lætus Pomponius *Urnâ,*
Cujus honor merito pulsat utrumque Polum.
Lætus *erat* Romæ *vatis sublimis, & idem*
Rhetor, nunc campis lætior Elysiis.

Prodiit *Iulii Pomponii Leti* de Urbis *Romæ* Antiquitatibus libellus, *Tito Livio* subjunctus. *Francofurti* ad *Mœnum*, 1628. in fol.

Prodiit ejus Compendium *Historiæ Romanæ*, in quo de *Cæsaribus* agit, *Venetiis* 1499. in 4°. Tom. 2. Historiæ *Romanæ* Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* edidit, *Francofurti* ad *Mœnum* 1588. in fol.

JOANNES PICUS.

MIrandulæ Dominus, & *Concordiæ* Comes ac Princeps, ingeniorum sui seculi *Phœnix* meritò ab eruditis nuncupatus, natus anno 1463. obiit magno omnium mœrore *Florentiæ*, die xv. Kalend. Decembris anni 1494. quo die *Carolus* VIII. *Francorum* Rex eandem urbem ingressus est. Ætas ejus 32. duntaxat annorum fuit *Phil. Labbe* de Scriptor. Eccles. Clar. An. D. MCDLXXXIV

Scripta ejus hæc sunt: Heptaplus de opere sex dierum Geneseos — Nongentæ Conclusiones Philosophicæ — Apologia — Tractatus de Ente & Uno — Oratio de Hominis dignitate — De Christi regno, & vanitate hujus Mundi — Commentaria in Psalmum 15. — De Phantasiâ liber — De Vanitate Astrologiæ, & de divinationibus quæ per eam fiunt — Regulæ *Christianæ* Vitæ perutiles — In *Convivium Platonis* libri tres. Elegiæ — Epistolæ variæ — Explicatio Orationis *Dominicæ*.

Vir fuit omnibus corporis animique dotibus excultissimus: Princeps formosus, comis, facetus, morumque integritate & gratiâ omnes ad amicitiam,

& sui admirationem pelliciens. Doctrinæ enim erat admirandæ, & eloquentiæ facundiæque primariæ: in disputationibus subtili ingenio, & perspicacissimæ prudentiæ. Exactè tenebat linguas *Græcam*, *Latinam*, *Hebræam*, *Chaldaicam* & *Arabicam*. Utque erat excelsi spiritûs, ingenioque ad maxima quæque evecto, ardore juvenili impulsus *Romam* venit, ubi Conclusiones nongentas, in omni scientiarum genere disputandas proposuit; quarum quingentæ sunt in Philosophia *Veterum*, Mathemeticâ, Cabbalâ & Magiâ. In quibus invictum se, & admirabilem omnibus præstitit, cùm omnibus tanto ingenii acumine, tantâ facundiâ, tantâ gratiâ responderit, ut de omnibus triumphum retulerit. *Boissard.* in Icon.

Vir ingenii penè prodigiosi, & in omnium artium, scientiarum & linguarum varietate usque ad miraculum exculti, scripsit admodum juvenis, & vix tertium ac vigesimum annum attingens ad *Laurentium Medicem* in primum *Geneseos* caput brevem, sed admirandæ audaciæ, & supra adolescentiæ vires, *Latinum Commentarium*, *Heptapli* titulo prænotatum— Cæterùm de hoc opere varia sunt doctorum hominum judicia. Quidam ut eruditum & sublime admirantur; quidam contemnunt, ut juvenilis audaciæ ostentamentum, extrinsecus tumidum, intus verò prorsus inane. Memini me proximis annis, cùm *Romæ* essem, familiariter interrogasse præstantissimum virum *Aloysium Lippomanum*, *Veronensem* Episcopum, cur inter tot nobiles autores, à se Catenæ suæ insertos, *Ioannis Pici* egregii viri nullam fecisset mentionem. Tum ille ad me conversus summâ cum vultus ac verborum asseveratione inquit: Cùm Catenam explanationum in *Genesim* contexerem, eos elegi Scriptores, qui mihi viderentur *Mosis* verba & cogitationes expositionibus suis explicare. Proinde, cum animadvertissem *Picum* in hoc unum tantùm incumbere, ut *Platonicas* cogitationes vel suas potius Phantasias verbis ac dictis *Mosaicis* exprimeret, nihil me ejus operâ indigere existimavi. *Sixt. Senens.* Bibl. Sanct. L. 4.

Phœnix sæculi sui, illustris vir *Picus Mirandulanus*, deliciæ *Musarum*, atque *Alumnus* Philosophiæ. *Scalig.* Comment in l. 3. *Manil.*

Vir planè portentosi ingenii, & pro ætate eruditionis laude nulli secundus. *Gul. Cave.*

Ioannes Picus Mirandulanus, Comes, verè mirandus, seu profundam doctrinam, seu raram pietatem spectes. *Phil. Morn.* in Hist. Papat. p. 554.

Anno 1490. magni nominis famâ per *Europam* omnem volitabat *Ioannes Picus Mirandulanus*; Doctorum nobilissimus, Nobilium doctissimus, ac cum *Picus* diceretur, verè sæculi sui *Phœnix* fuit. *Vossius* de Mathem. c. 63. Sect. 24.

Ioannes Picus Mirandula Comes, vir ingenio & doctrinâ (pro ætate) maximus, vixit annos solùm triginta tres: Quid si hoc ingenium aliis triginta annis excoli potuisset? omninò enim nihil ei defuit nisi maturitas. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Princeps hic nobilissimus *Ioannes Picus Mirandula*, vir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis animique dotibus cumulatissimus utpote formâ penè divinâ juvenis, & eminenti corporis majestate perspicacissimo ingenio,

memoriâ

memoriâ singulari, studio infatigabili, tum luculentâ uberique facundiâ: dubium verò judicio mirabilior, an moribus. Idem totius Philosophiæ consultissimus, etiamque variâ linguarum literatura & omnibus honestis artibus supra veri fidem munitus, atque instructus: Denique ut semel complectar, nullo non præconio major. *Angel. Politian.* centur. 1. Miscell c. 100.

Politiano gravior *Ioannes Picus*, & satis castigatus, nisi quo loco altercatur cum Theologis *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Indoles *Ioannis Pici Mirandulæ* Comitis planè divina, ingenium ad omnia factum: sed hujus quoque dictionem nonnihil vitiavit linguarum ac Philosophiæ atque etiam Theologiæ cura. *Erasm.* in Ciceron. p. 158.

Ioannes Picus Mirandula meritò cognomine *Phœnix* appellatus est; quòd in eum, *Dii superi*, supra familiæ claritatem, omnis corporis, ac animi vel rarissima dona contulerint. Mira enim altitudine sublimis ingenii, decorâ facie, lectissimisque moribus, & incomparabili quum disputaret, aut scriberet, facundiâ, omnes ejus seculi sapientes in admirationem sui facilè convertit. Gravissimo autem opere, nec dum absoluto, tanta eruditione, atque vehementiâ Astrologos totius divinationis vanitate confutatâ persecutus est, ut subtilium disciplinarum professores à scribendo deterruisse videatur. In *Heptaplo* autem, dum sacrarum literarum mysteria divino ore nobis recludit, & in *Apologetico* gravissimis disciplinarum omnium rationibus proposita ad disputandum, ingenii sui decreta defendit, seipsum doctrinæ, atque memoriæ felicitate supergressus esse videtur. *Paul. Iov.* in Elog.

—Perlustratis igitur primariis *Galliæ* & *Italiæ* Academiis, eruditissimos utriusque Philosophiæ Professores ubivis conquisivit; Philosophorum ferè omnium scripta pervolvit, remque suam tam indefesso animi studio agebat; ut Theologus simul ac Philosophus omnibus numeris absolutus, imberbis adhuc juvenis haberetur. Quòd ad molliores verò literas attinet, is sanè erat, qui sermonis elegantia, facetiis, & gratia; eloquentiæ viribus, disputandi subtilitate, & diffusa linguarum scientia omnibus sui sæculi viris palmam præripuit. Accuratæ enim linguarum Græcæ & Latinæ notitiæ Hebræam, Chaldaicam, & Arabicam adjecerat dialecto, *Italis* antea ne fama quidem auditas. *Henr. VVharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Itali habuerunt *Picum* Mirandulanum, qui *Miraculum* quoddam fuit: Omnia sciebat, in omnibus linguarum generibus versatus erat, quodque insolitè mirum est, adeo juvenis ad tot scientia pervenerat ut anno ætatis trigesimo satis cesserit. Eximias scripsit Epistolas, quarum stylus non est quidem exquisitus, sed eloquentiæ corpus illis inest. Romæ 900. Theses evulgavit & per totum Orbem emisit quæ omnigenas Scientias complectebantur hasque adversus quosvis propugnare volebat: Nequis autem itineris longitudinem causaretur, omnes contra se disputatum venturos ab omnibus sumtibus liberos præstare pollicebatur. *Perroniana* p. 244. 245. *Gall.*

Picus Mirandula 32. ætatis anno quo obiit, omni disciplinarum genere non modò tinctus, sed planè imbutus erat, ut *Encyclopædiam* Scientiarum jure sibi

 vendicare

poruerit, longiore vita planè dignissimus Princeps. *Scaligerana* prima, pagin. 121.

Omnia *Ioannis Pici* opera *Basileæ* edita sunt in fol. annis 1573, & 1601. in Officina *Henricpetriana*.

Hoc ejus Epitaphium *Florentiæ* in Æde S. *Marci*: Auctore *Hercule Strozza*.

Joannes *jacet hîc* Mirandula: *cætera norunt*,
Et Tagus, *&* Ganges: *forsan &* Antipodes.

Aliud, eodem Authore:

Hic situs est Picus: *cujus si cuncta perissent*
Virtutum; septem vix sat erant tumuli.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

Aliud, Auctore *Michaelè Marullo*:

Occidis ætatis media quòd Pice *juventa*
Ultima Socraticæ *flenda ruina domus?*
Nec vel Nobilitas, vel opes, vel gratia formæ
Profuit, aut animi tot bona rara tui;
Non hoc, crede mihi, naturæ injuria matris,
Larga vel imprimis quæ fuit una tibi:
Sed vitæ documenta hominum: quàm fluxa sit illis
Forma, genus, dotes ingenii, Imperia.

JOANNES JOVIANUS PONTANUS.

Clar. A. D. MCDLXXXV.

*C*Ereti in *Umbria* natus: Obiit anno *Dom.* 1505. ætatis 78.

Vir ad omne genus eloquentiæ natus — Erat austero supercilio, & toto oris habitu subagrestis: sed stylo, & sermone perurbanus, quum sæpissimè vel in seriis multo cum sale jocaretur. Habitus tamen est in omni censura quanquam absolutè pius, supra æquum mordax, vel eo quòd non homines modò sibi notos, sed gentium, & urbium quoque omnium mores acerba scribendi libertate perstringeret, sicuti ex variis Dialogis, Charonteque præsertim intemperanter ostendit. Sed in pangendo carmine, quàm texenda prosa cultior, atque sublimior multis videtur: quandoquidem in Historia non semper integra gravissimi incessûs dignitate, ab ejus muneris disciplina deflexisse existimari possit; quum posteà ab *Hesperidum* Hortis citriorum suavissimis odores spirans, atque inde divino carmine in altum evectus, ad illa ipsa excelso ore decantata sidera propius accesserit. *Paul. Iov.* in Elog.

Eorum

Eorum (*qui proximis ducentis aut trecentis annis vixissent*) summum esse *Joannem Jovianum Pontanum* nemo indignatur: in quô cùm omnia, tum duo præstantissima fuere, quòd talem in dicendo copiam, facilitatem, elegantiam, proprietatemque superioribus annis extinctâ penè *Latina Lingua* reddidit, ut florentissimo *Augusti* seculo natum censeas: quodque & *carmine* unus, & *soluta oratione* tantum veræ gloriæ adeptus est, quantum vix in eorum unoquoque separatim non modò recentiores sed antiquorum eam pauci sint assecuti. Nam quid est ejus *Dialogo* jucundius, doctius, suavius? Sed non fugit tantus vir obtrectatores, quum sint & ii non mediocriter docti, qui eruditionem *Pontano* tribuant, judicium adimant. Miremur, si non & *M. Cicero* Romanæ eloquentiæ oceanus, exuccus languidus, enervis, aridus, jejunus, ac dissolutus ab hujuscemodi calumniatoribus dictus est. *Franc. Florid. Sabin.* in Apologiâ, &c.

Vrania verò, *Meteora*, *Hesperidum* horti, *ecloga*, *epigrammata*, *elegiæ* & cætera *Iovinni Pontani Vmbri* carmina, & quæ plurima *pedestri oratione* scripsit, faciunt, ut in iis tabularum imaginibus illum inter *proceres* commemorem, quin & cum omni fere *antiquitate* conferam; tametsi non idem, ut quibusdam videtur, in omnibus præstat; nonnunquam enim nimis lascivire & vagari videtur, nec planè ubique se legibus astringit. Quod iis minus mirum videri poterit, qui illum sciverint in magnis *Regum* & *Principum* negotiis diu versatum & modò bellorum, modò pacis conditiones & fœdera tractasse, non minùs quàm *Phœbum* & *Musas* coluisse. Quis tamen eo plura? quis doctius? quis denique absolutius composuit? enucleatius? exquisitius & licet ejus quidam hoc tempore *gloriæ* parum æqui sint æstimatores, non illis tamen ipse concedam, ni meliora vel ipsi fecerint, vel ab aliis facta attulerint, id quod ad hunc ipse diem non vidisse fateor. *Gyrald.* dialog. 1. de Poët. Nostror. Temp.

Pontanus, cum illa quatuor complecti summâ curâ conatus sit, *nervum* dico, *numeros*, *candorem venustatem*, profectò est omnia consecutus. *Quintum* autem illud quod est horum omnium veluti vita quædam, *modum* intelligo, penitus ignoravit. Aiunt *Virgilium* cùm multos versus matutino calore effudisset, pomeridianis horis novo judicio solitum ad paucorum numerum revocare. Contra quidem *Pontano* evenisse arbitror. Quæ primâ quaque inventione arrisissent, iis plura postea, dùm recognosceret addita; atque ipsis potius carminibus, quàm sibi pepercisse. *Jul. Cæs. Scal.* l. 6. de Re Poëtic. p. 807.

Pontanum uno ore prædicant omnes; huic *Ciceronianæ* dictionis palmam tribuunt eruditorum centuriæ. Non sum vel tam hebes, vel tam invidus, ut non fatear *Pontanum* multis egregiis ingenii dotibus virum fuisse summum. Ac me quoque rapit placidò quodam *Orationis* lapsu: verborum dulce quiddam resonantium amœno tinnitu demulcet aures; demum splendore quodam perstringit dignitas ac majestas *Orationis*. In *Epigrammatibus* plus tulisset laudis, si vitasset obscœnitatem; quod hec in *Dialogis* satis cavet. In *Meteoris* & *Vrania*, quæsivit materiam quæ facilè splendescit, & rem sanè felicem feliciter tractavit. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 203, 204.

Sebastianus Foxius lib. 1. de *Imitatione sive ratione styli*, *Lactantium*, inquit, &

Iovianum Pontanum ego maxime *Ciceronianos* puto.

Idem *Foxius* lib. 2. p. 43. ait; *Italiam* hoc *Pontano* centum proximis annis non habuisse doctiorem.

Iovianus Pontanus, vir memoriâ quidem nostrâ omnibus bonis artibus, atque omni doctrinâ præditus: cui præter ingenii mansuetudinem, quæ plurima in homine fuit, munditia verborum, & compositus ille sermo, ad omnem ingenuitatem plurimum accessionis faciebant. *Alexand.* ab *Alexandr.* l. 1. c. 1.

Iovianus Pontanus, suavis poëta, acutus Criticus, Ethicus, Historicus, Astrologus doctus & disertus: In quo illud imprimis admirabile, quod à nullo præceptore aut ad *Carmen* componendum, aut ad *Philosophiam* ediscendam, aut ad *Cæli* significationes intelligendas institutus fuerit, sed insitâ animi vi, lectioneque assiduâ sibi hæc omnia comparaverit. *Balthas. Bonifac.* l. 15. cap. 5. Ludic. Hist.

Io. Iovianus Pontanus, Politiano adhuc politior, quod ex *Vrania* ejusdem, *Meteoris*, *Hesperidum hortis*, *lyricis*, *eclogis*, *Epigrammatis*, & præcipuè *hendecasyllabis* liquidum est: in quibus ad nitorem, decusque veterum Poëtarum ascendit proximè; haud dubiè tamen seipso in genere futurus superior, nisi alio eum evocassent *Aulæ* negotia; *Alphonsi* enim *Iunioris*, Regis *Neapol.* Præceptor & Magister Epistolarum esse jussus, alia curare necesse habuit. Atque utinam in argumento severiori occupasset industriam! nunc ad amatoria propensior, istuc sæpius stylum deflectit. Est tamen, cum & ad seria divertitur, ut in pulchrâ illâ de *Creatione* elegiâ. *Borrichius* de Poët. p. 103. 104.

Claruit Anno 1495. Inter primores sæculi Historicos, Poetas, & Oratores habitus mordaci tamen stylo & subagresti supercilio plurimorum odium & invidiam concitavit. Hinc nata forsan calumnia, quæ ipso adhuc vivente in vulgus sparsa erat, illum volumina quædam *Ciceronis*, in vetustâ Monasterii *cujusdam* Bibliothecâ reperta, paulùm immutata nomine suo evulgâsse. Obiit mense Augusto, anno 1503. ætatis suæ 78. *Henr. VVharton* in Append. ad Hist. Liter. *Gul. Cave.*

Extant libri ejus soluto sermone scripti, & in tres tomos distincti, *Basileæ* 1538. 8°.

Poëmata seorsim excusa sunt.

Vixit annos septuaginta septem. Fato autem functus eodem mense, quo *Alexander Sextus Pontifex* vita excesserat: tumulatus est in Sacello ab se sepulchri causâ extructo è regione *Davalorum* domùs, ubi elogium ab se compositum in marmorea tabula spectatur.

Vivus domum hanc mihi paravi,
In qua quiescerem mortuus.
Noli obsecro injuriam mortuo facere;
Vivens quam fecerim nemini.
Sum etenim Jovianus Pontanus,
Quem amaverunt bonæ Musæ.

Suspexerunt

Suspexerunt viri probi,
Honestaverunt Reges Domini.
Scis jam qui sim, vel qui potius fuerim:
Ego vero te, hospes, in tenebris noscere nequeo:
Sed teipsum ut noscas: rogo. Vale.

Paul. Iov. in Elog.

JOANNES TRITHEMIUS.

PRius *Abbas Spanheimensis*, post *Abbas VVirciburgensis* ad S. *Iacobum*, natus fuit Anno *Dom.* 1462. in pago *Trittenheim* ad *Mosellam*. Obiit anno 1516. in Monasterio S. *Iacobi Herbipoli*. *Scripsit* plurima, inter quæ eminent: Tractatus de illustribus Scriptoribus Ecclesiasticis: Item de Viris illustribus *Germaniæ*; ut & de viris illustribus Ordinis S. *Benedicti*. Scripsit quoque Chronica, Vitas SS. Varios Tractatus *Asceticos*: de Polygraphia libros 6. Unum de steganographia; ob quem librum à quibusdam castigatur, præsertim à *Carolo Bovillo*, *Ioanne VViero*, & *Ioanne Bodino*; qui *Necromantia* & commercii cum *Dæmonibus* eum accusant: alii aliter sentiunt, magnoque zelo illum defendunt. Clar. An. D. MXD.

Habuit plurima certamina cum *Monachis*, describitque non rarò luculenter eorum scelera. Accusat Sacerdores in quadam Epistolâ, quòd sint contemptores *Sacrarum Literarum*. In alia queritur graviter, quòd non tam *Christus* quàm *Aristoteles*, in suggestu prædicetur. Dicit, non Philosophiam, multò minus fabulas, sed legem & Evangelium *Ecclesiæ Dei* proponendum: Sic & *Patres* fecisse. Omninò fuit & purioris literaturæ & sincerioris *Theologiæ*, quàm multi ejus coætanei, studiosior. *Illyric.* Catal. Test. Veritat. l. 19.

Ioannes Trithemius —— Homo quidem impensè eruditus, quique inter sui sæculi doctrinâ claros paucos habuit æquales, vix ullum superiorem. Nec vulgares modò trivit semitas, sed & intima reconditioris eruditionis penetralia reseravit, & forsan curiosè nimis rimatus est: unde, ipsomet conquerente l. 2. epist. 42. vulgò pro Mago habebatur; nec deerant qui ipsum suscitasse Mortuos, evocasse ab Inferis dæmones, prædixisse futura, Fures Latronesque carminibus ligasse clamitarent. Ficta quidem hæc, & ementita, se tamen libros Magorum plerosque legisse non diffitetur, quod & *Steganographia* Opus abundè testatur. Nec sibi solùm Musisque cecinit, sed & plures discipulos in Cœnobio suo melioribus literis instituit, adeò ut ad illum confluerent non solùm ex *Germaniâ* totâ viri doctissimi atque spectabiles multi, sed ex *Italia* quoque & tripartitâ *Galliâ* plures, ut ipse nos docet lib. 2. epist 3. In Monasterii *Spanheimensis* usum simul & ornamentum egregiam planè Bibliothecam plusquam 2000. melioris notæ Codicum MSS. in quavis facultate, & quavis ferè linguâ, Hebraicâ, Græcâ, Latinâ, Chaldaicâ, Arabicâ, Indianâ Ruthenicâ, Tartaricâ (ut alias taceam) ingenti ære erexit. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Joannes

Ioannes Trithemius, doctus, & pius Auctor, sed in Historia non satis accuratus. Card. *Ioan. Bona.*

Gaspar Scioppius plus candoris, quam judicii *Trithemio* ascribit. *Sciopp.* de orig. dom. *Austriacæ.*

Ad *Trithemium* diverti, quem reperi *Magum*, nulla Philosophiæ parte insignem. Ejus *Steganographiam* evolvi velitatim nonnullorum capitum perlegens initia. Vix horas duas librum in manibus habui: abjeci enim eum illicò, quòd terrere cœperant me tantæ adjurationes, ac tam barbara atque insolita *Spirituum* (ne fortè dicam *Dæmonum*) nomina. Universa verò hujusmodi nomina [quoad videre visus sum] ignotæ linguæ sunt. Aut enim *Arabica*, aut *Hebraica*, aut *Chaldaica*, aut *Græca*: *Latina*, pauca, aut fermè nulla. Innumeri autem sunt Characteres, quibus adjurationes singulæ notantur. *Carol. Bovillus.*

Quamvis *Trithemius* nec adinvenerit neque consummaverit arcanum *occultis Characteribus* Scribendi, (Steganographiam vocant) certum tamen est quæ *Trithemius* ille de hac *Arte* tradidit non mediocri auxilio fuisse ad illam deducendam ad perfectionem quâ hodie assecuta est: Cum enim maximè curiosa Ingenia sese exercuerint in penetrandis Conjurationibus, & Spirituum nomina quibus librum suum implevit totumq; mysterium illud velavit, non tantum excogitati sunt novi modi cùm occultandi, tum intelligibile reddendi quicquid libuerit in Epistolis, variarum notarum ope, sed etiam regulas principiaque tradiderunt quidam ad Griphos ejusmodi enodandos. *Eruditorum Ephemerides Gallicæ* 24. Jan. 1678.

Steganographia αὐτόγραφον flammis absumi curavit *Elector Palatinus Fredericus* II.

Sanè quod ad *Chronicon*, & Historias attinet, multa tum in Annorum mundi supputatione, tum in aliis (si cum *Chronographis* melioribus nostri ævi, atque cum Annalibus *Cæsaris Baronii* Cardin. à seipso recognitis conferantur) cernentur, quæ claudicent. – De sex libris ejus *Polygraphiæ*, qua plures scribendi modos innuit, quos *Itali Cifras*, Agellius *scripta furtiva* nominat, cùm in iis mentionem fecerit alterius Operis, quod *Steganographiam*, quam nominat *occultam Scriptionem*, falsi sunt, qui eam suspexerunt, & tanquam opus admirandum, clavimque *Polygraphiæ* celebrarunt. Superstitionis enim, & periculi plenissimum est, *Magiamque* sapit non naturalem illam, quo tamen nomine plerique suas sordes tegunt. verùm etiam ipsam, quæ cùm à S. R. E. prohibita sit una cum ejusmodi libris in *Romano Indice*, haud dubium, quin & istud sit ablegandum. *Ant. Possev.* Appar. Sac.

Steganographiam Trithemii (quæ, cum clave, seorsim prodiit, *Francof.* 1606.) adversati sunt multi, multi etiam benigniùs illam tractarunt. *Adamus Tannerus* S. *Iesu* Oratione quadam inaugurali, *Ingolstadii* 1615. edita, tentatis & conquisitis, quæ habuit, omnibus, tandem p. 20. concludit: ab omni culpa, ob mali speciem, *Trithemium* absolvere se non posse. At *Gustavus Selenus* (h. e. *Serenis*[s]. *Brunsvicensium Dux Augustus*) illud *Trithemii* opus ab omni *Magicæ* suspicionis labe purgare ausus fuit. *Olearius* in Abac. PP.

Catalogus

Catalogus ejus de *Scriptoribus Ecclesiasticis* primùm ad annum 1494 terminabatur; sed exinde varia incrementa accepit. *Platus* vocat illum accuratum & sedulum Scriptorem; nec de posteriori hoc capite quisquam litigaverit, quod in indefesso labore consistit, cùm reverâ laboriosissimus fuerit *Trithemius*; sed in prius non consentitur quod in discernendis & discutiendis rebus majorem exigit *sagacitatem* quàm qua *Trithemius* in omnibus scriptis suis usus est. Judicium Eruditorum per Dom. *Baillet* Paris. 1685. Gall.

Extant *Trithemii* Opera Historica, duabus partibus edita per *Marq. Freherum, Francofurti* 1601.

Polygraphiæ libri 6. excusi sunt anno 1518. Fol.

Hoc ejus Epitaphium:

Hanc meruit statuam Germanæ *Gloria Terræ*
Abbas Trithemius *quam tegit ista domus.*
Quàm fuerit literis, simul & virtute celebris,
Admiranda sui dant Monimenta styli.
Arguit hoc etiam multorum Gratia Regum,
Ex quibus in primis Maximus Æmilius.
Maximus Æmilius Romani Gloria Sceptri,
Qui suis Austriacæ *clara propago domus.*
Hujus Magnificâ fuit acceptissimus Aulâ,
Et primum tribuit docta caterva locum.
Absit suspicio de Dæmonis *arte* Magia,
Contra quam magnum scribere cœpit Opus.
Ut vivit fama, sic vivat mente beatus,
Et videas summi Cœlica Regna Dei.

Lorenzo Crasso.

MARC. ANTON. COCCIUS SABELLICUS.

ITalus, Fabri Ferrarii filius, animum à teneris annis ad studia applicuit, juventutis per pagos institutione aliquantillâ pecuniâ collectâ. Dein *Pomponii Læti Domitii Veronensis* disciplinâ usus, *Romæ Venetiisque*, ubi humaniores literas professus est, inter literatos inclytum nomen est adeptus. Obiit anno 1506. turpi morbo confectus, ætatis 70. relicto filio notho. *Hofman.* Clar. An. D MCCCCXC.

Illius opera elegantissima & eruditione plena hæc extant: Historia de Gestis *Venetorum* libris 33 — Rhapsodiæ Historicæ Enneades undecim — Exemplorum *Ethnicorum* & *Christianorum* per omnes gentes factis dictisve insignium libri 10. — Epistolarum Familiarium lib. 12. — Orationes 12. De situ Urbis *Venetæ* lib 3. — De Venetis Magistratibus lib. 1. — De Prætoris Officio lib. 1. — De

Sss Officiis

Officiis Scribæ lib. 1. — Genethliacum Urbis *Venetæ* — De Apparatu ejusdem — De vetustate *Aquileiæ* — De ortu & vetustate *Vincentiæ* —— De tumultu *Italiæ* —— De luctu *Coriolani* —— De Munitione & Cæde *Sontiacâ* —— De incendio *Carnico* —— De *Barione* Cymbâ —— De Origine *Hunni* vel *Utini* —— De rerum Artiumque inventoribus —— De laudibus Deiparæ Virginis Elegiæ 13. —— De reparatione Linguæ Latinæ lib. 2 —— Annotationes in *Plinium*, *Livium*, *Valerium Maximum*, *Lucanum*, *Papinium*, & *Catullum*, quæ priores dicuntur. Item posteriores in *Plinium*, *Ciceronem*, *Lucanum*, & *Argonautica Flacci*, & interpretatio Paraphrastica in *Suetonium Tranquillum*.

Marcus Antonius Coccius Sabellicus ad vicum *Varronis* in viâ *Valeriâ* juxta *Anienem* Fabro Ferrario patre genitus, ingentem & propè ferream vim ingenii ad perdiscendas literas attulit, tanto proventu, ut planè imberbis apud *Tyburtes* ludum aperiret. Inde verò collectâ mercede, & togulâ cæruleâ excultus nobilioris doctrinæ cupiditate in Urbem ad *Pomponium* se contulit, à quo uberrimi ingenii merito, in collegium Sodalium solemni ceremoniâ cooptatus, *Sabellici* cognomen tulit. Mutabat enim nomen, qui in *Quirinali* sacrâ lauro coronabatur. In ea schola, quòd censura literarum accerrimis judicum ingeniis ageretur, multum sibi de inconditâ, & subagresti *Latinæ* Orationis exuberantia detraxisse fertur. Nec multò post, *Roma* excedens, *Utino* in oppido, non procul ab *Aquileia*, nobiles regionis adolescentes docuit. Parta demum insigni nominis fama, quum regionem vetustatis authoritate percelebrem lepidè descripsisset, decantato etiam versibus *Carnico* incendio, & deplorata clade *Sontiacâ*: idcirco eum *Vicentini* celebritate nominis exciti, ambitiosè duplicato stipendio conduxerunt. Nec ibi diu mansit, evocante Senatu *Veneto*, ea conditione ut civitatis res gestas à fine *Iustiniani* conscriberet, & trecentis aureis in gymnasio profiteretur. In hoc munere perutilem juventuti operam præstitit, quum in altero adulatione parum sobria rerum veritatem adumbrasse videretur. Sed in *Enneadibus* omnium Temporum, ab orbe condito memoriam complexus, uti necesse fuit, ingenti operis instituto festinanter indulgenti res illustres præclara cognitione dignissimas perobscura brevitate adeo vehementer offuscavit, ut excitatam, uberrimo titulo legentium cupiditatem passim eluserit, quum omnia in acervum angustissimè coarctata nequaquam certa effigie, sed exiguis tantum punctis & lineis annotata designentur. Id susceptum munus gnaviter secutus, scribendo ad Septuagesimum ferè annum pervenit, *Gallica* tabe ex vaga *Venere* quæsita non obscure consumptus. *Paul. Iov.* in Elog.

Marc. Antonius Sabellicus, vir undecunque doctissimus. *Trithem.*

Vir valde eruditus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Fervidæ cujusdam, uberisque Eloquentiæ Scriptor vocatur, *Florid. Sabin.* in Apolog.

Petrus Bembus in Epistola ad ipsum Scripta vocat *Doctissimum, Eloquentissimum, optimè de Republica meritum*: atque addit, *septem Historiarum Enneadibus,*

dibus, quas nuper edidisti, uberrimum fructum propositum video laudis & gloriæ sempiternæ.

Antonium Sabellicum agnosco naturâ facundum, nec artis expertem: Nec infeliciter rethoricatur interdum. In historiâ sat splendidè versatus; sed in hac tantùm, quæ suum dicendi genus desiderat. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 164.

Antonius Sabellicus fluit quidem plenus, sed lutulentus quandoque similis ei Authori, ex quo res desumit: ut colorem videatur mutare cum *Solo*, per quod omnino tanquam Fluvius decurrit; quod non rarò usu venit solicitis de re magis, quàm de Verbis *Lud. Viv.* de Trad. Discipl lib. 3.

Historiam *Venetorum Italicè* plures descripserunt, *Latinè* pauci. Inter hos primo loco venit M. *Ant. Sabellicus*, qui Latinè scripsit. Probavit se egregium Historicum, & qui mereatur comparari cum Antiquitate. Ridet eum quidem *Bodinus*, quòd comparationem instituat *rerum Bellicarum Romanorum* cum *Venetorum*, sed immeritò. Habet enim similitudinem in Bellis cum *Romanis*: in Pacis verò artibus cum *Romanis*. *Cornel.* de Rep. *Venet.*

M. *Antonius Sabellicus*, versus cum Elegos, tum Heroicos edidit, quos ego adhuc Puer libenter legere solebam. Facilis hic ubique, & canorus, nec injucundus, sed minus omnino castigatus, *prosâ* tamen ubi intendit, plus præstitit. *Lil. Gyrald.* de Poët. p. 390.

Sabellicus: vir ille Scriptorum copiâ, & elegantiâ multò clarior, quàm meâ nullâ possit commendatione crescere. *Ioan. Pier. Valerian.* de Literator. Infelicit. l. 1. vid. plura ibid.

* *Antonii Sabellici* Opera inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madritiensi* edit. ann. 1667.

De sepulchro, vivens & incolumis, tempestivè sibi cavit, scilicet degeneri filio diffisus, quem ex concubinâ susceperat: compositumque ab se carmen lapidi insculpsit: insigne quidem, & meritum elegium, sed certè honestius, si alieni ingenii pietas inscripsisset:

Quem non res hominum non omnis cœperat ætas,
Scribentem capit hæc Coccion *Urna brevis.*
Paul. Iov. in Elog.

Opera ejus 4. Tomis *Basileæ* excusa sunt Ann. Dom. 1560. fol.

ANGELUS POLITIANUS.

A Monte *Politiano* (*Hetruriæ* oppido) loco natali, sic dictus, aliàs *Bassus*, Canonicus *Florentinus*, *Iohannis Pici Mirandulæ* studiorum comes, à *Laurentio Mediceo* filiorum institutioni præpositus. *Græcè Latinéque* plurima scripsit. Obiit Anno Christi 1494. ætatis 40. Clar An. D. MCCCCXC.

Is sumptu, & promotione Cosimi *Florentinorum* Principis, cum *Marsilio Fi-*

cino bonis literis institutus est: in quibus tantâ felicitate profecit, ut brevi temporis intervallo sui temporis homines doctos eruditione aut æquaret, aut superaret. *Græcæ Latinæque* linguæ peritissimus Grammaticus, Orator, & Poëta insignis. Dictus enim est communi sui seculi consensu, Poëta nobilis, propter excellentiam carminis, quo commendabatur, dum illustrasset *Iuliani Medicis* ludos solemnes, vicisset que doctissimo Poëmate celebrem illum Poëtam *Lucam Fulcium*. *Græcas* literas *Politianus* docuit *Florentiæ* magno auditorum confluxu. *Boissard*. in Icon.

Fateor *Angelum* prorsus *Angelicâ* fuisse mente, rarum *Naturæ* miraculum ad quodcunque scripti genus applicaret animum. *Erasm*. in *Ciceron*.

Marullus ridet *Politianum*, virum non solùm se majorem, sed & nullo nostræ ætatis inferiorem. *Scaliger*. in Castigat. *Catullianis*.

Huic me puero à multis primæ deferebantur. Mira ejus omninò eruditio, vehemens & paratum ingenium, jugis & frequens lectio: Sed calore potius quàm arte Versus scripsisse videtur, judicii utique parum cùm in seligendo, tam in castigando habuisse visus est. *Lil. Gyrald*. de Poët.

Absit verbo invidia; habuit nostra hæc ætas bonarum literarum proceres duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, *Deum* Immortalem! quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum, quantâ disciplinarum omnium Scientiâ præditos? Hi Latinam linguam jampridem squalentem, & multâ *Barbariei* rubigine exesam, ad pristinum revocare nitorem conati sunt, atque illis suus profectò conatus non infeliciter cessit; suntque illi de Latinâ linguâ tam bene meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. *Brixius* in Epist *Erasmo*.

Non postremo loco inter omnia omnis ævi ingenia fuisse *Angelum Politianum* ego semper persuasus fui. Stylus *Latinitate Romanos* ipsos adit, *Atticus Athenas*, si ita fari licet, *Græcitate*. Inventionum verò acumine, lectionis varietate, judicii dexteritate singularis illius hominis felicitas fuit; eaque quò rarior in utroque genere Orationis pari laude cui contingere solet, eò in isto gratior. *Barth*. l. 21 adv. c. 16.

Politiani verò literis, quid politius dari possit non video, qui quot habet verba, tot illecebris, leporibusque abundat, & *Latium* illud vetus ita sapit, & *Atticas Veneres*, ut vel hic unus omnium instar esse possit, ei qui in Commercio hoc literario, ductorem desiderat. *Iacob. Cruc*. l 2. Epist. *Theod. Bœlio*. p. 142.

Quanta fides, *Dii* Immortales, in *Politiano*? Cuivis intueri licet adhuc *Florentiæ*, in *Mediceâ* & *Martianâ* Bibliothecâ Manuscriptos libros, ubi publicè asservantur, quibus usus est. *Franc. Robertell*. de Art. Critic.

Politianus, vir omni laude major. *Sciopp* l. 1. Verisim. c. 14.

Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus* ne, quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est; ut non *transtulisse*, sed ipse *composuisse* videri possit. *VVhear*. in Meth. Leg. Hist.

Politiani

Politiani Elegia pro *Epicedio* valdè bona est, ingeniosa, plena, numerosa, candida, arguta, efficax: planè digna tanto viro: & quam equidem scripsisse malim, quàm quæ dicitur ab *Ovidio* in morte *Drusi* missa ad *Liviam*. *Epigrammata* sibi quisque examinet. Nam *Elegiacum* ad *Lalagen* optimum est. Ipsæ quoque *Violæ* suavissimæ. *Græcis* verò, quæ puerum se conscripsisse dicit ætatem minus prudenter apposuit suam; tam enim bona sunt, ut ne virum quidem *Latina* æquè bene scripsisse putem. *Iul. Cæs. Scalig.* in Hypercrit. p. 802.

Politianus varius in dicendo, ut qui diversos quandoque voluerit effingere, crebræ tamen in eo, acutæque sententiæ; multâque lectione & eruditione non vulgari sua refercit opera. *Anton. Possevin. Cicero*, p. 26.

Politianus elaboratus: verba ejus bona, & usui communi apta, officiosis duntaxat: nam gravitatis minus habet, quam vellem: & dum selectas quasdam vel voculas vel dicendi formulas, quasi gemmas avet ostentare, longiùs circumducit lectorem, pluribus tum verbis, tum sensis Orationem onerans, quàm erat opus. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Ab hoc vitio (*dialectos* commiscendi) non satis *Politianus* caverat etsi id cum ingentibus aliis virtutibus redimere fatendum est. *Sciopp. Grosipp.* pagina 31.

Angelus Politianus mirificè delectabatur *Vocabulis Novis*, ut quoque scribit *Crinitus*. *Voss* l. 4. Institut. Orator. p. 22.

Angelus Politianus, homo non unus è multis, sed cum paucis potiùs comparandus; in omni penè facultate, quæ virum eruditum deceat, suæ princeps ætatis, in scribendo verò potissimum. Nam quæ vel Oratione vorsâ ludere, vel prosâ commentari libuit, præclaris distincta sunt notis felicis & elegantis ingenii, quod non ad alieni styli exemplum serviliter compositum, sed velut jugum imitationis indignans, suo sibi ductu & auspicio velificatur. Hinc adeo in *Interpretationibus*, cum *Auctore* suo non certat modò, sed eum sæpè etiam superat. *Huet.* de Clar. *Interpretibus*.

Angelum nostrum non nisi semel *Sacrum Codicem* legisse, adeoque dixisse nullum tempus se unquam pejus collocasse, commemorat, ut & *Ludovicus Vives*, & ex eo *Philipp. Mornaus* c. 26. divini libri de veritate *Religionis Christianæ*, qui ἀθεότητα manifestam eidem impingunt, nec ullo idoneo teste, quod dicunt, confirmant; & eo ipso satis liquidò confutantur, quod ipsemet *Politianus* de se scribit, sese Quadragesimali tempore publicè populo *sacras literas* enarrasse, l. 4. Epist. x. *Boxhorn.* in Monument. Illustr. Viror.

Angelum Politianum excellentem Poëtam vocat *Iosephus Scaliger*; stylum verò in *Epistolis* nimis clarum & oratorium minimè probat. *Scaligeranâ* 1. pagin. 103.

Angelus Politianus, vir undequaque doctissimus, ut operibus aliis, ita & *Lyrico*, *Elegiacoque*, sed imprimis *Epico* illustris. Sed & *epigrammata Politiani* plerumque exasciata. Plus tamen furoris Poetici in illo, quàm artis; plus ingenii, quàm judicii, ut jam olim rectè censuit *Gyraldus Borrich.* de Poët. p. 103.

Angelus Politianus uti in Præfatione *Centuriæ*, quam edidit, *Miscellaneorum*,

rum, plagiarios suos increpat, vindiciasque adversus eos minatur: sic in fine operis aliorum respondet rumori, qui ipsum in illis *Miscellaneorum* capitibus è *Nicolai Perotti Cornucopia* prædam egisse disseminaverant, factumque negat. Sed quomodocunque se res de *Politiani Miscellaneis* habeat, è *Iovio* disco, æmulos ejus etiam translationem *Herodiani*, quem ipse *Latinè* loquentem publicavit, *Gregorio Tiphernati* tribuisse; è *Buda*, *Duareno*, ipsum, quam de *Homero* habuit orationem propè totam ex ejusdem argumenti libello *Plutarchi* surripuisse; ex *Heresbachio*, *Panepistemone* aliorum non intellecta congessisse. *Thomas. de Plag.* sect. 525. 526.

Heresbachius præfatione ad Lect. Librorum suorum *de Re Rusticâ*, furacissimum vocat *Politianum*.

Opera ejus varia variis in Locis atque Temporibus sunt impressa.

Non sine gravi *Musarum* injuriâ, doloreque sæculi, festinante Fato ereptus fuit. Vix enim quadragesimum quartum ætatis annum attigerat: Sed eo præpropero vitæ exitu profectò felix fuit, quòd imminentem convulsæ *Medicea* Domûs ruinam effugerit. Tumulo autem hoc carmen *Crinitus* Discipulus affixit:

Hic, Hic, Viator, paululum gradum siste,
Vatem potentis Spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quaque, & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus *sum.*
Fovit benigno me sinu Floras *& illic*
In Fata cessi, Parthenopæos *Reges,*
Cùm Gallica *arma irruerent minabunda.*
Tu, vale, & hoc sis meriti memor nostri.

Paul. Iov. in Elog.

PHILIPPUS COMINEUS

Clar. An. D. MXD.

EX illustri *Cominea* apud *Flandros* familiâ natus, eques aurei velleris, dominus *Ruscurii*. Obiit in *Pictonibus* 1509. 16. Kal. Novemb. ætatis 63.

Ludovico XI. *Franciæ* Regi gratissimus erat: cujus & res gestas celebravit, orsus an. *Christi* 1464. etiam prodidit res gestas filii ejus, *Karoli* VIII. Etsi autem non uno loco *Meyerus* dicat, in pluribus falli: tamen Historicus est verax, ac prudens. *Voss.* de Hist. Lat.

Scripsit Historiam ita laudabiliter, ut nihil verear componere eum cum quovis Antiquorum. Incredibile est quàm ille omnia videat, penetret, arcana consiliorum eruat, & subinde instruat nos salutaribus rarisque præceptis, & id diffusè, *Polybiano* quodam exemplo. Quanquam revera *Polybium* aut talem aliquem

quem ille nec vidit: & hoc ; uoque laudem ejus auget, quòd tanta præstitit, litterarum omnium rudis, solo usu rerum peritus & naturali quadam judicii bonitate. Ite nunc scioli, & linguarum aliquâ cognitiunculâ vobis placete. At Princeps noster hunc legito, & *Enchiridium Comineus* illi esto. Dignus *Alexandris* omnibus hic *Philippus*.-*Lips.* Not. ad 1. lib. Polit.

Quem [*Philippum Cominæum*] *Polybio* comparavit *Lipsius*, non sine magnâ ratione: uterque enim, observatione acutus, judiciô solers, prudentiâ copiosus, &, quod omnibus cæteris laudibus sublimius, rarò apud alios deprehenditur, probitatis, conscientiæ, reverentiæ erga fatum & fatales eventus, perpetuis notis mixtissimus. Illud quoque commune habent, quòd, ubi rei dignitas, cogitationis utilitas, usûs & applicationis dexteritas postulare moram videtur, subsistunt lectoremque suum, tanquam in re præsenti, cum cura & fide instruunt. *Boecler*. in histor. Schola Princip. n. 2.

In *Philippo Cominæo* deprehendet Lector dulcem atque jucundam orationem, cum genuina simplicitate, narrationem puram, & in qua splendet evidenter Authoris bona fides à vanæ gloriæ aucupio cùm de se ipso, & tum ab affectu tum ab invidia cùm de aliis loquitur, immunis: Ejus sermones & hortamenta magis comitantur laudabilis Zelus, & Veracitas, quam ulla ingenii vis exquisita, & ubique authoritas & gravitas virum non infimo loco natum ac in magnis negotiis versatum arguunt. *Mich.* de *Montagne* Tentaminum lib. 2. c. 10. Gall.

Si quis autem est omnium vel nostræ vel etiam paulò superioris ætatis qui prudentiâ & veritate proximè ad antiquos accedat, is meo quidem judicio est hic Auctor, quoniam gravissimas deliberationes habitas in ipsis Regum penetralibus, antequam in actum venirent, ponit ob oculos & diligenter explicat, quod vix pauci fecerunt, & pauciores multò præstare possunt, & ut possent vix tandem audent ne quid offendant. *Ioan. Sleidan*. præfat. ad *Comin*. Hist.

Ludovici XI. Regis *Galliæ* & *Caroli* ejus filii, res bello gestas, quarum & particeps fuerat, *Angeli Cathi* Pontificis *Viennensis* hortatu & impulsu describere aggressus, luculentam quatuor & triginta annorum historiam, magnâ quidem styli simplicitate, sed nec minori puritate, & quod in rerum scriptore summum est, singulari apud omnes fidei ac veritatis opinione insignem posteritati transmisit—Nec eloquentiâ, prudentiâ, cæterisque virtutibus ad summas res tractandas idoneis ulli hominum ætate suâ concessit. Eò majore omnium admiratione, quòd vix ullo literarum præsidio fretus, penè sola naturæ bonitate niteretur. *Scævol. Samarthan*. in Elog.

Ludovicus Vives Caroli V. Præceptor *Cominium* reprehendit, quòd sæpiùs ab Historiâ propositâ digrediatur, deque Principum moribus ac virtutibus, atque omninò de vita beata Philosophorum in modum disputet. Is tamen aliter atque *Vives* omne tempus in Republica gerenda, aut in bellis, aut in maximis legationibus obeundis consumpserat, ut rectè, si quis alius, judicium ferre potuerit. *Ioan. Bodin*. in Meth. Hist. c. 4. p. 53.

Comineus vir lectionis variæ, studii indefessi. Unum dolebat maximè, quòd cùm

Gallicam, Hispanicam, Germanicam calleret linguas. *Latinam* solam ignoraret. Scripsit *Gallice*, quâ potissimùm linguâ excelluit, & ad veterum Historicorum gloriam venit. *Valer. Andreas* in Bibl. Belgic.

De *Imperii arcanis* ita planè perspicuéque scripsit *Cominaeus*, ut Regina *Catherina* de *Medices* dicere soleret, *Cominaeum tot Hæreticos in rebus politicis effecisse, quot* Lutherus *in Religione.*

Nec me latet plurimos hujus ætatis *Principes*, ipsum in delitiis habere solitos, ceu rerum gerendarum, & politicæ negotiationis magistrum, ac prætereà velut incorruptæ veritatis integerrimum assertorem. Hinc in æterno literatorum Concilio sancitum, ut sicuti *Iovius* in Historica factorum narratione præstat, & *Guicciardinus* in detegendis consiliorum omnium, actionumque causis; ita *Philippus* in dirigendis ad civilem prudentiam animis, singulari quodam ingenii bono præcellat. Igitur quod summè arduum à Physicis existimatur, hic intelligendi vigorem cum agendi solertiâ conjunxit. *Ioan. Imperialis* in Musæo Hist.

Philippus Cominaeus eadem Libertate *Ludovicum suum* depinxit. quâ ipse vixerat: tantumque sibi exquisito judicio veræ gloriæ comparavit, quantum ille triumphis & Imperio. *Gabr. Naudaeus* in Bibl. Polit.

Ejus Historia præsertim nominis illius memoriam commendat. Annorum quatuor & triginta spatio maximè insignia gesta cóplectitur duorum postremorum *Burgundiæ* Ducum *Ludovici* XI. & *Caroli* VIII. Galliæ Regum: quamvis autem ingenii proprii facultatem ad illius conscriptionem adhibuerit ob suam *Latinitatis* ignorantiam, hanc tamen adeo accuratè pertexuit, tam perspicuum ordinem, tantamque continuitatem in ea observavit, & tam ingeniosè pluribus Politicæ sententiis illam perspersit, ut ab omnibus *Europæ* Doctis cum admiratione fuerit excepta, & communibus suffragiis gravi huic Authori tributus fuerit elogium *Principis Historicorum sibi coætaneorum* — Poeta *Ronsardus* non dubitat illum *Tito Livio* æquiparare in *Poemate* quod in ejus laudem scripsit. *Is. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Cùm præditus esset acuto sublimique ingenio, id omni studio appulit ad liberales disciplinas, speciatim vero ad lectionem optimorum Historicorum, quos cum impensè diligeret se quoque in componendo exercuit, ut liquidò constat è luculento Historiæ illius testimonio, qua *Gallice* Regum gesta narrat qui ab an. 1462. usque ad initium Regni *Ludovici* XII. clavum regni tenuerunt. Hæc Historia ejusque in hujus Scriptione prudentia singularis ad honorem & celebre nomen veracissimi & simplicissimi sui temporis Historici illum extulerunt; Quia tam abunde satisfecit eorum muneri qui similem provinciam suscipiunt, ut immortalis futura sit ejus memoria, cùm in ipsa *Gallia* tum in omnibus *Europæ* Regionibus. Scripsit prætereà Commentarios *Caroli VIII. Galliæ Regis, bellique ab ipso in Neapolitanum Regnum moti. Argentonis* Dynasta ille fuit, Vir magnorum negotiorum administrationis capax magnæque dexteritatis; quod etiam eximiè demonstravit peregregiis suis. Operibus quæ omni respectu *animata* dici debent, cum veracitatis *animam* habeant, ob quam ab omnibus rerum publicarum Administratoribus honore summo cultus fuit: Quamobrem illa non citiùs

lucem

lucem viderunt, quin frequentibus impressionibus multiplicata & maxima in existimatione apud omnes Gentes fuerint: Idque sanè meritissimo jure; Cùm in admirandis ejus hisce laboribus facile cernere sit ipsum omnia perspicere atque penetrare. Arcana consilia evolvit; deinde haud vulgaribus, ac salutiferis præceptis Lectorem instruit. *Hieronymus Ghilini.* Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

De hoc Libro perhibetur quod nullus post Sacras Paginas frequentius typis mandatus fuerit, nec plures in linguas translatus. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ, Diei Lunæ 13. Decembr. 1683.

In *Cominæo VVallonica* multa sunt, quæ non intelligimus, *Ios. Scalig.* in alteris Scaligeranis, pag. 53.

Annos ferè sexaginta quatuor natus, obiit anno millesimo quingentesimo nono *Argentoni Pictonum* oppido, quod uxoriæ dotis nomine possidebat; indeque *Lutetiam* delatus apud *Augustini..nos* in Sacello quod vivus extruendum curârat tumulo marmoreo est conditus.

Hoc ejus Epitaphium, *Stephano Paschasio* Authore.

Gallorum *& nostræ laus una & gloria Gentis,*
Hic, Cominæe, *jaces, si modo fortè jaces.*
Historiæ *vitam potuisti reddere vivus;*
Extincto vitam reddidit Historia.

Opus Cominæi sæpiùs Linguâ Gallicâ, quâ ab Auctore scriptum fuit, editum est in *Galliis*: Latinè autem primùm à *Iohanne Sleidano*, sed fideliùs posteà à *Casp. Barthio* conversum, excusumque *Francofurti* anno 1629. quæ editio reliquis præferenda, præterquam Gallicis, quæ longè utiliùs leguntur.

ROBERTUS GAGUINUS,

sive,

RUPERTUS GAGUINUS,

Clar. An. D. MXD V.

NAtione *Belga*, non *Duaci* natus, sed in Vico *Callinâ*, qui est in *Artesiæ* finibus ad *Lisam* fluvium, Ordinis *Sanctissimæ Trinitatis* Monachus, ac deinde Minister Generalis Iuris Pontificii Doctor, multis pro *Carolo* VIII. & & *Ludovico* XII. Franciæ Regibus cum summa laude perfunctus legationibus, obiit anno 1501. 11. Kalend. Jun. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Robertus Gaguinus Ludovico XII. in primis carus, qui cùm veterum librorum colligendorum studio teneretur, ingentem ei pecuniæ vim eo nomine appendit, regiæque suæ Bibliothecæ præfecit. Vir certè non in Historiâ modò, sed in Oratoriâ quoque ac Poëticâ facultate, omnique politiore literaturâ, ut illa ferebant tempora, egregiè versatus. *Aub. Miræus.*

Rupertus Gaguinus, natione *Gallus*, Ordinis Sanctæ Trinitatis, generalis Magister, Doctor Decretorum insignis, & tam in Divinis Scripturis quàm in sæcularibus literis eruditissimus, Poëta clarus & Orator facundissimus, qui *Italos* sæpe stupidos suâ eloquentiâ reddidit, ingenio excellens, vitâ & conversatione devotus. Scripsit utroque genere multa præclara opuscula, quibus nomen suum longè lateque notificavit. *Trithem.*

Libros 11 de Gestis *Francorum* scripsit: quibus Historiam complectitur annorum 1200. ac pertingit usque ad annum 1500. Etsi verò communi multorum Historicorum vitio laboret, ut in rebus patriis, & imprimis suorum temporum, affectui aliquantum indulgeat; quo nomine de eo conqueritur *Ludovicus Vives*: non tamen audiendus est *Iacobus Mejerus Balliolanus* libro 17 rerum *Flandricarum*; ubi Scriptorem frivolum appellat. Sed gravius illud, quòd universè de Historicis *Gallicis* addat, *Res suas Galli non majori solent scribere fide, quàm gerere.* Nempe nimius amor patriæ fecit, ut, dùm suos à *Francis* Historicis accusatos purgare nititur, minùs rectè de præstantissimâ, sed inimicâ, *Francorum* gente judicaret. Unde etiam est, quòd idem paullo ante *Ludovicum*, *Galliæ* Regem, non dubitet *diabolicum omnium Discordiarum satorem* nuncupare. Nec tamen in rebus externis nimium *Gaguino* tribuendum videtur. De quo ita *Iovius* in Elogiis: *De fide* (in rebus *Gallicis*) *illi viderint, quorum interest incorruptam rerum memoriam ad posteros transmitti. Nam in his, quæ ad* Italiam *pertinent hujus tempestatis usque adeò insolenter, & pingui stylo, cacutire solet, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conspiciunt, passim in ejus imprudentiam stomachentur. Voss.* de Hist. Lat.

Dum vulgares sequitur Commentarios provinciali scriptos linguâ, ineptos prorsus & multis locis falsos, ipsis etiam *Gallicis* Scriptoribus attestantibus, fides ejus subinde vacillat. Ita ferè *Mejerus* Annal. *Flandriæ* lib. 17. ad annum 1473. addens *solere Gallos res suas non majore scribere fide, quàm gerere. Val. Andreas* in Bibl. Belgic.

Robertus Gaguinus non ita pridem habitus fuit magni nominis, dictione tamen, quàm scriptis vendibilior; verùm suo sæculo: nunc vix inter *Latinè* loquentes reciperetur. *Erasm.* in *Ciceroniano*. p. 167.

Alter *Salustius* ac *Livius*, prudentissimusque Historiographus vocatur *Erasmo* in Epistolâ ad *Gaguinum*, quæ ejus Historiæ subjungitur.

Eruditus *Gaguinus* non modo in probatis Authoribus versatus erat, sed etiam Disciplinarum scitu maximè dignarum absolutissima notitiâ ornatus erat. Hujus testes sunto tres illius libri de *Arte Poetica*: liber de *Conceptione Virginis* quem *Latinè* scripsit deinde verò in *Gallicum* transtulit, adversus *Vincentium de Castello-novo*; liber de *misera hominis conditione*, cum tanta multitudine *Orationum* & *Epigrammatum* quæ totidem præstantis ejus ingenii argumenta ministrant. Sed dum de insignibus ingenii ejus fœtibus mentionem facio, ejus *Annales Galliæ* oblivisci non debeo, quæ eorum sunt potissima pars. In hoc excellenti libro percipitur Historiæ sensus in sua puritate; In hac relucet *Styli Romani* majestas inter ordinem & fidelitatem narrationis, ibique de palma cum celeberrimis Veterum

testium operibus certat: Cujus etiam rei Erasmus hoc testimonium ferre voluit. *Gall. hactenus.*)

Ille Robertus
Exæquat sermone soluto
Stemmata Francorum, *& decus, & fera prælia Regum.*
Iam nihil est quod Gallia *doctos*
Invideat Lario; *suus ipse contigit alter*
Livius, *ac* Salustius *alter.*

Is. Bullart. dans Acad. des Sciences.

Extant Annales Rerum Gallicarum lib. 11. *Par.* 1577. *Francof.* 1580. alia Opuscula, *Paris.* 1598.

Hoc ejus Epitaphium *Lutetiæ* in Templo *Mathurinorum*, auctore, ut volunt, *Fausto Andrelino*:

Illustris Gallo *nituit qui splendor in orbe,*
Hic sua Robertus *membra* Guagvinus *habet.*
Si tanto non sæva viro Libitina *pepercit:*
Quid speret docti cætera turba chori?

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PHILIPPUS BEROALDUS, Senior,

Natus fuit *Bononiæ* anno 1450. Id. Nov. Clar. A. D. MD.

Fuit è summis sui seculi viris, Lectionis penè infinitæ; sed in quo subinde judicium desideres Indignus tamen, qui *maximè garrulus*, & *verbosissimus Interpres* dicatur à *Florido* in Apologiâ adversus LL. Calumniatores. *Voss.* de Hist. Lat

Beroaldum inter nobiles *Grammaticæ* Professores summi nominis celebritate, & incredibili Auditorum frequentiâ *Bononiæ* docentem, externa præsertim Juventus effusè mirabatur, quum ex multâ lectione, felicique memoriâ, ab rusæ doctrinæ opes venusto oris gestu proferret, & interpretando intacta ab aliis avidè sectaretur. Cupiebat in obscuris Authoribus lucem dare, & rancidæ vetustatis vocabula jam planè repudiata à sanis Scriptoribus, in usum *Romanæ Linguæ* revocare, uti apparuit ex *Commentariis* in *Asinum Aureum Apulei*: cujus familiaritate, horridum eloquentiæ genus, perversâ quadam libidine induerat, ita ut honestæ aures illud asperum impuræ novitatis mirari primò, & mox admittere cogerentur. *Paul. Iov.* in Elog.

Non adeò morosus est Junior *Philippus Beroaldus*, & longè melior Poëta, quàm *Philippus Beroaldus* Senior, qui & ipse versus scripsit, qui & passim leguntur: Sed de hoc nihil sanè nisi miram hominis facilitatem penè ingenio & judi-

cio destitutam afferre possum; præstitisset ille aliquid in *Phalæciis*, si sibi temperare, quàm indulgere maluisset. At junior *Beroaldus* promptam, ac paratam habet ubique facultatem. Sed *Lyricis* ille magis, quàm alio scribendi genere delectatur, ex quibus & laudem assequitur, tametsi in his interdum sibi nonnihil indulgere videatur. *Lil. Gyrald.*

Erasmus in *Ciceroniano* suo cùm *Patrem* dixisset hominem de literarum studiis præclarè meritum; *Juniorem* tamen (ut inquit) in *Ciceronianorum* Catalogum citiùs receperit; quanquam is perpauca misit in literas. Sanè filius non tantus erat Sectator reconditorum verborum.

Beroaldus homo, ut illa tempora ferebant, neque indoctus, & minimè malus. *Lips.* l. 3. Var. Lect c. 23.

Angelo Politiano Philippus Beroaldus, vir doctus & acutus; quod Commentariis in *Apuleium, Propertium, alios*, satis ostendit. Sed parum tamen viri illi, quamvis præstantissimi; ad penitus abolendam barbariem, valuerunt, donec *Germani* tandem aliquot succrevere, quorum auspicio & ductu plurimi veterum libri à mendis, quibus obsessi fuerant, prorsus liberati sunt. Nec quisquam, opinor, hanc *Genti* nostræ laudem ereptum ibit. *Gasp. Sciop.* 6. de Arte Critic. p. 6.

Picus Mirandulanus ipsum *Bibliothecam vivam, ambulans Musæum* vocare non dubitavit; quo elogio aliàs *Longinum* Rhetorem *Eunapius* dignatus est. *Konig.*

Philippus Beroaldus vir Dictionariis quibusdam addictus fuit, è quibus sua eruit omnia, segnissimus in *Apuleium* oscitat. Hujus si vellem enarrata omnia persequi, magni voluminis liber emittendus esset. Meras scripsit in *Servium* calumnias, non Correctiones. *Claud. Verder.* in Autor. Censione.

Philippus Beroaldus Bononiensis, initio seculi decimi sexti clarus, ut variâ omnino eruditione, ita quoque poëticâ, cujus etiam laudes Scripto explanavit — In *Epicis* minus assurgit. *Borrich.* de Poet. p. 95.

* Hic Auctor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Ind. Madritiensi* edit. ann. 1667.

Opera ejus partim vinctâ, partim solutâ oratione de variis argumentis scripta, *Lugduni* & *Parisiis* 1499. & 1529. fuerunt edita.

Obiit anno 1504. Sepultus *Bononiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium:

Philippo Beroaldo, seniori, *Civi* Bononiensi, *viro omnium quos ætas sua tulit eruditissimo, atque eloquentissimo, eidemque humaniores literas* Parmæ, Lutetiæ, *atque in Patria summâ cum ingenii laude, atque audientium admiratione professo*, Phil. *&* Vinc. *filii Hæredes ex ipsius testam. P.P. vixit annos* LI. *menses* VIII.

ACCIUS SINCERUS, sive JACOB. SANAZARIUS

Clar. A. D. MD.

N*Eapoli* natus, Patre equestris ordinis viro claro inter suos & luculentarum facultatum. Hic *Accius* prius vocabatur *Iacobus Sannazarius*, quod no-

men gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam insignem, morumque facilitatem *Ferrando Arragonum* Regi factus est amicus, & inter chariores aulicos & familiares receptus, cujus amicitiam singulari fide & constantià coluit quamdiu vixit. Expulsum enim *Neapoli* Regem in *Galliam* usque exulem secutus est: unde reversus ab eo multis honoribus, & beneficiis affectus est. At inter aulica munia seriasque occupationes, non desiit bonas sequi *Musas*, & doctissimis lucubrationibus augere, & promovere Rempublicam Literariam: potissimum illo insigni Poemate *de partu Virginis*: in quo de perfectione Poëseos videtur cum antiquis decertare. Composuit & lamentationem de Morte *Christi*, & Eclogas aliquot, & *Epigrammatum* perfectissimorum librum. *Boissard*. in Icon.

Actius Syncerus Sannazarius, Neapolitanus, initio seculi decimi sexti clarus, Poesin *Latinam* ad illud fastigium evexit splendore ingenii, imitatione optimi cujusque Veterum, aptâ fictionum Poeticarum inventione, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti concessum sit. Clauditur tumulo ad *Pausylypum*, vicinus cineri *Virgiliano*, ut qui arte pares, & studiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illustre, quod de *Partu Virginis* libris tribus complexus est, nihil fere illius versibus inveniri castigatius — Ad summam, digna omnia *Sannazarii*, quæ Poeseos Candidatis attentè legantur, ita ubique in quocumque argumento regnat: cultæ ejus Eclogæ faciles & numerosi elegi, arguta epigrammata, & libera. *Borrich*. de Poet. p. 105.

Scripsit, tanquam ambidexter, *Ethrusca* simul atque *Latina* carmina, pari lepore saléque, arridentibus utrinque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula Jambis intorqueret, aut amorum suorum dulcedine resolutus, tenerrimè lasciviret. Gravi autem & sacro Poemate, *de Partu Virginis*, viginti Annorum limâ perpolito, summum decus frustra expectasse videri potuit; quum illæ quæ juveni exciderant, *Piscatoria ecloga* publico exceptæ plausu, reliquorum operum famam oppresserint, ita, ut eam publici tanquàm iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen sine tacitâ voluptate devoraret. *Paul. Iov*. in Elog.

A *Pontano* nonnulli profluxere tum in Poeticâ, tum in Arte Dicendi celebres. Unde & *Pontani* Academiæ nunc vulgo, ut *Trojanus Equus*, dicitur, in quâ nunc senescit, ni potius floret, *Actius Syncerus Sanazarius*, cujus ingenii exquisita quædam monumenta legi, & in primis *Piscatorias Eclogas* nonnullasque *elegias & epigrammata*, in quibus quædam sunt omni laude digna, alia præterea ejus præter vernacula non vidi, & quosdam *Virginei Partûs*, ut ipse appellat, Heroicos: In quibus, ut sic dicam, *statarius* Poëta videri potest. Non enim verborum volubilitate fertur, sed limatius quoddam scribendi genus consectatur, & lima indies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud *Apellis* de *Protogene Pontanus* usurpare solitus esset, *eum manum de tabulâ tollere nescire*. Præter diligentiam curamque *Actii*, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poëticâ facultate cognoscimus, quare ejus reliqua, quæ condidit summopere desideramus, quæ longius ille jam ætate provectus supprimit.

Quare non satis mirari possum virum quendam alioqui eruditum desiderare in *Pontano*, & si deis placet in *Sanazario Christianam* elocutionem, hoc est barbaram. Sed hic cum suâ censurâ quâ homines *Italos* perstringit, non diutiùs permanebit. *Lil. Greg. Gyrald.*

Pontano successit *Accius Sincerus*, qui *Partum Virginis* matris mirè felici carmine descripsit, cui supra modum applausum est à *Romano* Theatro. Testantur hoc abunde *Leonis* & *Clementis* Brevia (sic enim hodiè vocant) cum *Ægidii Cardinal.* addita præfatio, ne cæteros commemorem: nec sine causâ tantopere placuit. Mihi certè magnâ cum animi voluptate perlectum est opus utrumque. Nam & *Eclogas* scripsit *Piscatorias*. Quis autem talem Indolem in Juvene Patricio non exosculetur? Hoc nomine præferendus est *Pontano*; quòd rem sacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam, nec inamœnè tractavit. Sed meo quidem suffragio plus laudis erat laturus, si materiam sacram tractasset aliquantò sacratiùs. *Erasm.* in Ciceroniano, p. 205.

Sannazarius tersus Poëta, & optimæ inventionis, Lectione dignissimus. *Scaliger.* 1. p. 131. 132.

Actius Sincerus Sannaz. tantâ elegantiâ atque eruditione, ut cum ipsa antiquitate certare possit. *Barth. ad Nemesianum* Eccl. 4. p. 215.

Poëticâ laude floruit præ mortalibus sui ævi. Sed quid sui ævi? Quid si Neapoli majorem gloriam attulit *Sannazarius*, quàm *Statius Papinius*? Non erit iniquus censor qui hoc censeat. *Ludov. de la Cerda* in *Zan.*

Parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator. *Thuan.* ad ann. 1553. l. 12. Hist. p. 25.

Jes. *Rapinus* fatetur miram esse puritatem styli Sannazari, sed ait fabulæ ejus constitutionem in *Poemate* de *Puerperio* omni prorsus elegantia carere, ejusque dicendi modum cum argumenti dignitate nullam proportionem servare. Alibi dicit satis illi Poetæ fuisse *Virgilianas* Phrases exscribere, ingenii ejus acumen nequaquam exprimendo: Eum quidem elati illius cothurni aliquos habere characteres sed non satis frequentes; Eum in proprium genium relabi, & inter vanos servilis imitationis conatus, nativi sui ingenii passim indicia prodere. *Rapin.* Reflex. peculiar. in Poeticam. 2. parte, Reflex. 13. & 16. Gall.

In Carmine Sacro ne semel quidem *Christum* aut *Jesum* nominare ausus est, offensus, ut puto, parum Latinis auribus tritis nominibus. Similiter Vaticinia de *Christo* prolaturus, non *Esaiam*, non *Davidem*, sed *Proteum* ea canentem inducit in antro *Iordanis*. *Scipio Gentil.* in Not. ad Epist. *Pauli* ad *Philem.* p. 40.

Carmina ejus ex parte habentur Tom. 2. *Delit. Ital.* p. 602.

Sepultus est juxta Villam *Mergillinam* in Templo *Deiparæ Virgini* ab se dedicato. Marmoreo autem tumulo *Bembus* hoc Carmen inscripsit:

Da Sacro Cineri flores: hic ille Maroni
Syncerus, *Musa, proximus, ut tumulo.*

Paul. Iov. in Elog.

JOANNES LUDOVICUS VIVES.

HIspanus, *Valentiæ* natus, claruit anno 1500. *Mariæ Henrici* VIII. primogenitæ Præceptor datus est. Verùm ob improbatum Regis divortium, iram ejus vix evasit, in liberâ custodiâ per sex menses detentus, postea in *Belgium* secessit; obiit anno 1536. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccles. Clar. An. D. MD.

Ioannes Ludovicus Vives, Valentinus, natione *Hispanus*, sapientiæ illius veræ, non humanæ solùm verùm etiam divinæ in omni vitâ studiosissimus, quam & summâ cum laude eloquentiæ & virtutis plurimum illustravit lucubrationibus de eâ editis, & doctè prorsus & accuratè conscriptis, probatus vir industriâ, patientiâ, labore, animique magnitudine: Cujus immortalis famæ gloria, idque meritò, quod ad sapientiæ cultum in omne ævum vivet perpetuò, magno sui desiderio bonis omnibus relicto, obiit *Brugis Flandrorum*, an. 1541. *Boissard.* in Icon.

Ludovicus Vives, vir ut variæ doctrinæ, ita sapientiæ propè incomparabilis. *Voss.* Epist. præfix. Art. Grammat.

Ludovicus Vives, vir longe eruditissimus, ac præclarissimi judicii. *Barthius* iii Adv.

Judicium ejus celebratur, quo inter III. viros illos R. P. constituendæ *literariæ* ejusdem tempestatis excelluit, ut Budæo ingenium, *Erasmo* dicendi copia, *Vivi* judicium tribueretur. Testantur id libri de *Corruptis disciplinis*, quibus in *Artium* abusus egregie stylum strinxit: ut & *Epistola* ad *Fortem*, barbaros *Sophistas* exagitat. Ita *Theologiæ* studio sese dedidit; ut sui sæculi *Theologos* adæquaret: Fidem faciunt docti illi *Cōmentarii* in *Augustinum* de *Civitate Dei*: quæque de *bello Turcico*, De *Officio Piæ Matronæ* scripsit. In *Senecâ* emendando *Erasmum* adjuvit, & *Adagiis* colligendis. Doctus certè & eruditus sæculi sui *Criticus*, scriptis, & eruditionis famâ perpetuò victurus. *Biblioth. Hispan.*

Est apud nos *Ludovicus Vives*, *Valentinus*, nondum opinor vigesimum sextum egressus annum, sed in nullâ Philosophiæ parte non supra vulgum eruditus, tum in bonis literis, atque etiam in dicendi scribendique facultate eò progressus, ut hoc seculo vix alium norim quem ausim cum hoc committere. Nullum est argumentum in quo non exercuit stylum. Nunc *veterum* exemplum referens declamat, sed tantâ dexteritate, mihi crede, ut si titulum adimas, putes rem non hujus regionis, nec hujus esse sæculi, magis autem felicissimis illis *Ciceronis* ac *Senecæ* temporibus natam; quibus *Coquus* & *Apicius* aliquanto plus erat eloquentiæ, quàm nunc est iis, qui videri volunt *Orbis* Magistri. Artis observantissimus est, sed ejus affectationem ita dissimulat, ut neges rem adumbratam agi. *Erasm.* l 19. Epist. 101.

Equidem nec ingenium nec eruditionem in *Ioh. Lud. Vive* desidero: adest illi parata sententiarum ac verborum copia, cumque fuerit initio duriusculus, indies magis ac magis in illo maturescit eloquentia; quem si nec vita nec studium destituerit, bona spes est, fore ut inter *Ciceronianos* numeretur. Sunt enim, qui-

bus

bus scribendi conatus juxta *Mandrobuli* morem, ut habet proverbium, succedat. Hic quotidiè vincit seipsum, & habet ingenium ad quidvis versatile, cóque ad declamandi facultatem unicè compositus. Aliquot tamen *M. Tullii* virtutes nondum absolvit, præcipuè jucunditatem dictionis & mollitudinem. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 185.

Hac in re (*de defectibus in informanda juventute, & corruptelis studiorum*) laudabilem operam præstitit *Ludovicus Vives*, qui non solùm de Tradendis Disciplinis, sed & de causis Corruptarum Disciplinarum aureolos planè scripsit libellos, plenos bonæ frugis, ac diligentissimè omnibus doctis legendos. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 333.

Ioannes Ludovicus Vives multas nobilissimas lucubrationes doctè prorsus & accuratè conscripsit, in quibus summam eloquentiam cum absolutissimâ eruditione & *Christianissimâ* pietate conjunxit. *Sixt. Senens.*

Quantæ *doctrinæ* & *Lectionis* vir fuit, docent tum alii ejus libri plurimi, tum etiam *Commentarii* ejus eruditissimi in *Augustini* libros *De Civitate Dei*, quos tunc conscripsit cùm *Erasmus Augustini* Operum omnium emendationem institueret; & libri illi quinque De *Tradendis Disciplinis*, doctrinâ, eruditione, sapientiâ rarâ refertissimi. *Neander*, part. 1. *Geograph.*

Ludovicus Vives, rarum *Valentiæ* decus proptereà quòd & declamator egregius, & Philosophus magni nominis & multis rebus eminentissimus est habitus. *Quenstedt*

Ioannes Ludovicus Vives solicitatus à *Cardinali Wolsæo*, *Angliam* visitavit, ibique *Oxonii Iuris Civilis Doctor* creatus est, inque *Collegio Corporis Christi* morabatur: Quô decedente doctior nemo (inquit *Paulus Iovius*) in *Hispaniâ* superfuit: Doctrinæ columen, decusque vitæ. *Gul. Crove.* Elench. Scriptorum in S. Script.

In Re Criticâ sæpissimè lapsus est *Ioan. Lud. Vives*; teste *Gerard. Ioan. Vossio.*

Vives fallitur, dum in libello quodam *Lucanum Virgilio* præfert; sed librum de *animâ* composuit Patri meo *Iul. Scaligero* valde laudatum. *Scaligerana* 1.

Vives, de *Gellio* malo animo judicavit, sed tamen benè; de *Diodoro Siculo* idem malè judicavit. *Vives* fuit doctus: quæ scripsit in *Augustinum* sunt optima si spectemus illud sæculum; sed si nostrum, nihil est: fuerunt aliqui *Lusitani* docti, pauci *Hispani*. *Scaligerana* 2.

Si *Latinæ Linguæ* puritatem excipias, benè literatus *Ludovicus Vives*. *Stephan.* Epist. Dedicat. ad *Aul. Gell.* Noct. Attic.

Ludovicus Vives, Valentinus, vir quidem doctus, sed nimiùm sæpè insolens, & elatus, quippe qui *Augustinum* docere præsumit. *Ioan.* Card. *Bona.*

A Natura judicio solido ingeniique vi mirifica instructus præclaris hisce dotibus omnem animi contentionem necessariam ad felicem in Literarum studio successum addidit; quarum tam universalem notitiam sibi comparavit, ut maximos celeberrimarum Academiarum *Europæ* Magistros in sui admirationem rapuerit. Quicquid dicant illi qui in ipsum suspicionem commovent, quod quibus-

quibusdam locis magni illius Ecclesiæ Doctoris (nimirum D. Augustini) sententias alteraverit, diffiteri nequeunt quin illis alibi sæpius lucem fœneraverit, quæ earum sanctitatem & profunditatem conspicuam reddit. *Isaacus Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

* *Ludovici Vivis Valentini* Annotationes in S. *Augustinum*, nisi expurgentur, prohibentur in *Indice Tridentino.*

Extant Opera omnia *Brug.* 1553. *Bas.* 1560. 2. Tom. fol.

In hunc Autorem *Nicholaus Borberinus* hoc *Epigramma* struxit:

Ingenium, corpus, mores, facundia, candor,
Et stylus, invicto quo velit ense, vales:
Hac pretiosa ut sint; tamen isto nomine Vives:
Nil tibi tê dignum fata *dedere magis.*

JACOBUS FABER.

STapulensis, vixit 101. annos, purus ab omni contagione muliebri. Obiit anno Dom. 1537. Clar. A. D. MDIII.

Erat is ad *Stapulas* maritimum *Picardiæ* pagum ex ignobili familiâ natus, cultumque ingenii, quem illa tempora ferebant, inter aniles sophistarum nugas & ineptias apud *Parisios* acceperat. Sed hanc fortunæ tenuitatem generosâ planè indole superabat. Cúmque pro solerti, quo pollebat, judicio aliquid in literis majus, omninò & præclarius esse sentiret, quàm quod antè à Barbaris illis & imperitis præstitum esset; partim suo impulsu, partim eruditorum hominum, qui tum in *Italiâ* florebant, exemplo & æmulatione incensus, totum se in illius boni cognitione & scientiâ collocavit; eo eventu, ut & ipse perfectissimè doctus evaderet, & alios aptissimâ deinde methodo facilitateque doceret: non voce tantùm & prælectionibus, verùm & scriptis, quibus ad universam *Aristotelis* doctrinam, Matheseosque partes omnes planum & facilem posteris aditum patefacit. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Ab hoc homunculo genere staturaque perhumili, sed ab ardenti ingenio cum Optimatibus haud dubiè conferendo, totius *Galliæ* juventus ad cultarum literarum studia alacriter excitata est. *Faber* enim *Ingeniorum* appellari volebat: quum in omni ferè doctrinæ genere ad docendum aptissimus haberetur. Defuit in eo, dum scriberet, illa *Latini* Sermonis puritas, quæ diu, aut neglecta apud externos aut parum accuratè quæsita, non magnopere fervida ingenia delectabat. Scripsit Commentarios in *Astronomicis*, juventuti perutiles, & Scholia in *moralem Philosophiam* perdiscentibus opportuna: ætate autem confectus, quum sacras litteras attigisset, à *Lutherana* doctrinâ non procul abfuit, ita ut in eâ suspicione senex moreretur. *Paul. Jov.* in Elog.

Iacobus Faber, celeberrimus nostri seculi Philosophus, *Belgicæ*, quinimò totius *Galliæ* unum decus. Primus apud *Gallos* (ut *Cicero* apud *Romanos*) Philoso-

phiam rudem adhuc & impolitam cum eloquentia junxit. Est in dicendo sublimis, in sententiis gravis, in attentione exquisitus, in compositione diligens ac curiosus. *Trithem.*

Vir probus est *Faber*, eruditus, humanus, denique vetus etiam amicus *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 24.

Vir . ius & doctus, sed qui Theologicè dicere maluerit, quàm *Tullianè*. *Idem* in *Ciceroniano*, p. 168.

Iacobus Faber, Stapulensis, Sorbonicus Doctor, mole exiguus, ingenio maximus ex seipso natus. Divinarum humanarumque rerum callentissimus. *Hofman.*

Fabrum literis renascentibus facem prætulisse ait *Thuanus* Histor. l. 17.

Iacobus Faber tum in *Aristotelem* scripsit, tum *Dialecticam* ipse composuit: multaque ex receptis suo ævo Opinionibus tanquam ex cœno trahit. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 4.

Anno 1503. magnum in *Mathesi*, in *Philosophiâ* tamen imprimis, nomen sustinuit *Iacobus Faber Stapulensis*. *Voss.* de Mathem.

Iacobus Faber Stapulensis, Celeberrimus Philosophus, ac literis Divinis & *Humani* apprimè excultus, sed nonnullis novitatibus affectus, quarum causâ resectus fuit à corpore *Sorbonæ*, &c. *Spondan.* ad ann. 1523. Numb. 15.

Hic ille *Faber Stapulensis* est, humili quidem patriâ ortus, humili contemptoque corpore homuncio, verùm vir animo excelso, atque divino: Philosophus, non, ut illa ætas volebat tenebricosus, sed sincerus, tradens ea, quæ perspicuitatem lucemque adferunt in explicandis doctissimis Philosophorum Sententiis. Nulla *Philosophia* pars erat, quam ille probè non callebat, promptè & dextrè aliis non tradebat, barbaris illis verbis, sententiis ac axiomatis, quæ nisi à barbaris intelliguntur, explosis. In *Metaphysicis* ea, quæ *Christianæ* Philosophiæ consona, sæpè suis inculcabat. *Iac. Verheiden.* in Elog. Theol.

Equidem certè Commentarium ejus in *Ethica Aristotelis*, *Parisiis* anno *Christi* 1504 h. e. ante hos annos centum & quadraginta duos editum, pro erudito agnosco: quippe qui optimis è *Plutarcho*, *Plinio*, *Herodoto*, *Halicarnasseo*, *Curtio*, *Tacito*, *Iustino*, *Laërtioque*; sententiis ita est undique exornatus, & versus è *Virgilio*, *Ovidio*, *Horatio*, *Iuvenali*, *Hesiodo*, aliisque Poëtis adeo eleganter atque concinnè huic materiæ accommodatos habet, ut mirum sit isto, tam corrupto rei literariæ sæculo, ejusmodi scriptum potuisse nasci. *Henr. Iul. Scheurls*, Bibliograph. Moral. Impress. in 8°. *Helmstad.* 1686.

* *Iacobi Fabri* Opera sequentia. Commentaria in Evangelia: In Epistolas S. *Pauli*: In Epistolas Canonicas: De tribus *Magdalenis*: Item in *Psalmos*; tamdiu prohibita sint, quamdiu ab alicujus *Universitatis Catholicæ* facultate Theologicâ, vel jussu Inquisitionis Generalis emendata in lucem prodierint. Index Romæ Impress. Anno 1681.

Extant in Epistolas Canonicas Commentaria 8. *Basil.* 1527. 8°. *Antverp.* 1540. 1568.

Extant in Epistolas Pauli Comment. fol. *Paris.* 1515. 1517. 1531.

Extat

Extat Psalterium quintuplex Latinè, continens quinque Versiones Psalterii *Davidis*, *Paris*. 1509.

Hoc ejus Epitaphium: *Simone Vallamberto* Autore:

Hâc quicunque urnâ Fabrum *putat esse sepultum,*
Errat; cœlestem non tegit urna virum.

Aliud *Georg. Buchanano* Auctore:

Qui studiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hac tegit urna Fabrum.
Heu tenebræ tantum potuere extinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen ista micet.

RAPHAEL MAFFEUS VOLATERRANUS

Clar. An. D. MDV.

ITalus, *Volaterris Hetruriæ* Urbe natus est. Obiit *Volaterris* Anno Dom. 1521. annos natus plusquam septuaginta.

Hic *Raphaël* primos ætatis annos studiis bonarum disciplinarum impendens, in virum doctissimum evasit; quod ejus scripta satis testantur. Vir fuit habitu corporis venusto, facundiâ elegante, & morum gravitate vitæque sanctimoniâ clarus. Ejus opera præcipua hæc citantur. Commentariorum Urbanorum libri triginta octo — Oeconomicum *Xenophontis* ab eo interpretatum — De Principis & Ducis Officio lib. 1. — Monodia seu funebris Oratio *Gregorii Nazianzeni* latinitate donata — Instituta Monachorum — *Procopii Cæsariensis* de Bello *Persico* & *Vandalico* lib. 2. — De fide *Christianâ* lib. 10. — *Basilii* Oratiunculæ decem. Et alia quædam ex Græcis Theologis, quæ in Latinum sermonem transtulit, magnâ cum laude, & reconditæ eruditionis adprobatione. Vixit inter suos quietè, & præcipuâ admiratione virtutis. *Boissard.* in Icon.

Fuit hic Vir infinitæ propè lectionis, quippe qui disciplinas omnes in acervum conjecerit, utili potiùs in alienâ desidiâ, quàm ad explicatæ doctrinæ decus nobili opere: non multo enim cum sal , & sine ornamento *Latinæ* Orationis, cuncta astricto ordine ita digessit, ut alibi quærenda legentibus indicare videatur. Ea verò, quæ de *Principibus* ætatis suæ scripsit tanquam timido ore carptim enarrata, rerum superiorum haud dubie fidem elevant: ostenduntque ea omninò certâ veritatis luce carere, quæ inter adulationem & metum nec præsentis nec futuræ spe laud s, intempestive publicantur. Sed multum herclè debemus ingenuo gratuitoque labori, quo hic integritate vitæ vir optimus, delicatis rerum noscendarum compendia demonstravit, & *Procopium* de *Persico* , atque *Vandalico* Bello , sincerè potiùs quàm splendidè convertit. *Paul. Iov.* in Elog.

Vir multæ erat doctrinæ , & industriæ : sed qui tamen non satis magnam

Græcæ linguæ notitiam fuerit adeptus.: quod multa adeo perperam ab eo versa ostendunt: ut omninò aberret *Iovius*, cùm ab eo *Procopium* de Bello *Persico*, & *Vandalico* sincerè potiùs, quàm splendidè conversum ait. Præterea condidit *Vrbanorum Commentariorum* libros 38. quos *Iulio* II. Pontifici inscripsit, atque *Urbanos* vocat, quia in Urbe *Româ* conscripsit. Ex mille amplius utriusque linguæ *Auctoribus* eos se congessisse, ipse ait. Tribus verò Tomis distinxit, quorum primus *Geographiam* veterem continet: alter *Anthropologiam*, sive Viros illustres: tertius *Philologiam*, sive *Artium* rudimenta. Itaque in Præfatione ad *Iulium*, opus hoc πανδοχεῖον appellat, quasi quo omnia comprehendantur. *Voss.* de Hist. Lat.

Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem, cùm nihil, quàm aliena hinc inde in sua immensa volumina transtulerit: in *Græcis* vertendis vel pueriliter persæpè lapsus. *Florid. Sabin.* in Apol. adv. LL. Calumniat.

In *Græcis* parum versatus *Raphaël Volaterranus*, fucatam eruditionem ostentat, & dum *Interpretem* se gerens supra seipsum assurgit, quæsitâ laude cecidit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Raphaël Volaterranus, variæ vir eruditionis ac latè patentis — Author magnam sane diligentiæ laudem meritus. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Hic Vir quamvis admodum celebris nullius omnino artis valde peritus erat, sed in Trranslationibus miserandus erat, quia Græcæ linguæ ignarus erat, adeo ut perpetuò totidem illæ sint indigestæ farragines, in quibus tamen animadvertitur ostentatio, insulsaque eruditionis speciositas. Scriptorum peritia vel in ipsorum erroribus agnoscitur; Sed *Volaterrani* lapsus adeò pueriles sunt, ut similis ferè censeatur pueris qui solent loqui nescientes quid sibi velint. *Eruditorum Iudicia* per Dominum *Baillet*. Paris. 1685. *Gall.*

Bibliographus Anonymus ait in illo Opere (*Commentariis* nimirum) plurimum non esse ponendum; ineptiis & quisquiliis refertum esse; In illo tamen plura occurrere circa res *Italicas* quæ Authoris tempore contigerunt, præsertim verò in privatis familiis, quæ scitu digna sunt, quæque nusquam alibi quàm in illis *Volaterrani* nostri *Commentariis* occurrunt. *Baillet.* ibidem.

Eruditus vir & acerrimi Judicii. *Bandius* libro 2. Epist. 8.

Extant ejus Opera *Lugduni* 1599.

Conditus est in templo *Sancti Lini* prope summum Altare, arcu marmoreo, ubi ejus Imago saxea incumbens arcæ, quæ ossa continet, posita est cum hac inscriptione: *Sic itur ad astra*. Arca marmorea quâ corpus clauditur, lauream in modum coronæ triumphalis implexam habet, ubi sculptum est: ΑΠΝΟΟΣ ΠΝΟ.Ω. Et infra tale legitur Epitaphium:

Christe

Christo Servatori.

Raphaeli Maffeo Gerardi Maffei F. *Doctrinâ, Pietate ac Sanctitate cum quovis antiquo comparando, ut ejus indicant opera egregia, testantur Miracula. Vixit annos* LXX. *mens.* XI. *di.* VIII. *obiit anno salutis* M.D.XXI. VIII. *Kal. Februar.* Marius Maffeus *Episcopus* Cavalicensi, *Fratri sanctissimo P.*

FRANCISCUS XIMENIUS.

C*Isnerensis, Hispanus*, Ordinis *Minorum, Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum Archicancellarius*, claruit ann. 1506. obiit an. 1517. Clar. An. D. MDVI.

Hic universum Vetus & Novum Testamentum variis linguis in Urbe *Complutens.* edidit, & *Leoni* X. Pontifici dedicavit. Id opus *Biblia Complutensia* vulgò appellant. Expressum esse dicitur ex castigatissimis & vetustissimis exemplaribus, ex *Vaticanâ & Mediceâ* Bibliothecâ desumptis, vel à *Venetorum* Senatu transmissis, aut aliunde, nullâ impensarum aut laborum habitâ ratione, conquisitis. Ab hoc *Ximenio Complutensis* etiam *Universitas* fundata est. *Konig.*

Hic *Ducatorum* sexcenties millenis millibus impensis sex tomos Anno 1515. emisit, ita ut in *Veteri Testamento* textum *Hebraicum* & paraphrasin *Chaldaicam*, cum duabus Versionibus *Latinis*, in Novo textum *Græcum*, cum Versione *Latinâ* collocaret. Hoc opus *Leo* X. magnificis privilegiis munivit, & omnibus magnopere commendavit. Meritò autem numeratur *Opus* inter Instrumenta media, quibus *Deus* superiori seculo doctrinæ Cœlestis puritatem in lucem revocare voluit. *Alsted.* l. 32. Encyclop. c. 7.

Franciscus Ximenes Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus, summus omninò vir, & felici sidere istis temporibus *Hispaniæ* datus, quibus singularis quidam & divinus in constituendis *Academiis* ardor agitaverat *Magnatum* animos. *Herman. Conring.* de *Hispan.*

Dignus sanè *Franciscus Ximenius Cisnerus*, qui doctos inter *Hispanos* recenseatur; qui ad summum dignitatis fastigium ob insignem eruditionem meritò est à *Regibus Catholicis* evectus. *Hispan.* Biblioth.

Franciscus Ximenius Cardinalis, cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hispania* debet. *Thuan.* ad an. 1552. l. 11.

Illa ad omne ævum duratura *Bibliorum* editio. *Idem* ibid.

Superius seculum Scripturæ Sacræ versionibus in Occidentis Ecclesia feracissimum fuit. Viri quidam Docti qui *Hebraicam Linguam* didicerant Bibliorum Translationem ad Hebraïcum Textum se adornare posse rati sunt accuratiorem veteri Vulgata Latina quam Beato Hieronymo ascribunt. Hoc fuit in causa cur brevissimo temporis spatio ingens visus fuerit numerus Translationum ab invicem satis diversarum, licet Omnes se ad Hebræum idem autographum *Biblia* interpretari contenderent. Jes. *Rich. Simon.*

Cardinalis *Ximenius* non fuit omnino tam audax in novis suis Alcalen-

ſibus ſeu Complutenſibus Bibliis, anno 1515. excuſis, in quibus Textum quidem Hebraïcum concluſit, ſed nullam Textûs ejuſdem aliam Interpretationem adjungere auſus eſt præter *Hieronymianam*, quæ alias *Vulgatæ* nomine venit. Vulgaria tamen Exemplaria pluribus emendavit locis ſecundum alia Latina Exemplaria caſtigatiora, imo & quandoque juxta *Hebraicum* atque *Græcum*. Collocavit inſuper *Vulgatam* Verſionem inter Hebræum Textum & Septuaginta Interpretationem, hac ratione demonſtrare intendens in Eccleſia Occidentali nullam aliam Scripturam ut normam agnoſci quàm Verſionem illam Latinam inter *Hebræum* atque *Græcum* à ſe collocatam. Conſilium ejus quamvis bonum & juſtum ſiniſtrè tamen Theologi complures interpretati ſunt, cui cenſuræ anſam ipſe dedit, quia hæc Biblia tribus columnis diſpoſita cum *Domino Noſtro* inter duos *Latrones* poſito comparavit; Textu Hebraïco, ex ejus ſententia, perverſum Latronem, Verſione verò Græca probum Latronem referente. Jeſ. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. Teſtam. lib. 2. cap. 20. *Gall.*

Extant *Sacra Biblia, Complutenſia* dicta, 6. Vol. *Compluti* 1515. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, in Academia *Complutenſi*:

Condideram Muſis Franciſcus *grande Lyceum*,
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi ſacco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præſul, Cardineuſque Pater.
Quin virtute mea junctum eſt Diadema Cucullo,
Cum mihi regnanti paruit Heſperia.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

DESIDERIUS ERASMUS.

Clar. An. D. MDX. Natus *Roterodami* Octob. 28. Anno 1467. Obiit *Baſileæ* 1. Julii Anno 1536. Cum anteà *Gerardus Gerardi* diceretur, poſt *Deſiderius Eraſmi* vocari maluit. *Symbolo* uſus eſt: *Cedo Nulli.*

Spiritum & vitam *Eraſmo* debent renaſcentes literæ. Gratus & acceptus ſummis Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus. Propenſior naturâ fuit ad Jocos quàm deceret, quàm nonnunquam expediat, ut de ſe ipſe fatetur ad *Barbirium*. Multa vir tantus ſcripſit, quæ in 9. Tomos diſtributa, hodiè cum ſummo omnium ſtupore leguntur. Inter alia plura non poſtremum locum obtinent *Epiſtolæ*: In iis enim tota elucet ejus vita, in iis ejuſdem patet *genius*, ingenium, mores, eruditio, animique dotes. *Swvertii Athenæ Belgica.*

Ut erat peregrinationis amans, pleraſque *Chriſtiani* Orbis *Academias*, magna celebritate famæ, quà docendo, quà ſcribendo, obivit; major & apud poſteros futurus, ſi minor eſſe voluiſſet. Nam ſi intra profeſſionis literariæ terminos ſubſtitiſſet, ſéque totum hiſce ſtudiis, quibus in primis videbatur,

dediſſet,

dedisset, paria fortasse cum primis illis *Latini* Sermonis auctoribus facere potuisset. At verò postquam Theologum agere voluit, ingenio fisus nimium sibi arrogavit, & in tractandis *Sacris Literis* veterumque Patrum monumentis rigidum nimis censorem se præbuit. *Aubert. Miræus.*

Neque ego video quæ gratia ab ullo digna meritis ipsius haberi possit. Cujus diligentia, labore, assiduitate, & *Constantia* illius temporibus periculosâ, perfectum est ut libros Scriptorum Apostolicorum & Evangelicæ Historiæ integros purosque habeamus. Neque meâ quidem sententiâ, ullius operæ, quæ corrigendo ultra *Erasmicas* notationes progrediatur, locus est relictus. *Camerar.* in Nov. Fœdus.

Notum enim divinum *Erasmi Roterodami* ingenium: nota incredibilis illius viri & multiplex eruditio; cum pari industria & dexteritate conjuncta. *Gasp. Sciopp.* de Arte Critic. p. 6.

Erasmus ingeniosus Scriptorum censor. *Lud. Viv.*

Sed acumen *Erasmianæ* censuræ & certitudinem, quam in *Latinis* præstitit, in *Græcis* prorsus desidero. *Ioan. Hales* in Not. in *Chrysostom.* Homil. in Hebr.

Erasmi Epistolis nihil est suavius & acutius. Latinitas in illis non mala non quidem talis, quam ad imitandum aliquis proponere sibi debeat (hic enim antiqui Scriptores *omne ferunt punctum*) sed nativi, extemporalis, & interdum aliquem ex rebus colorem trahens, quod accidit interdum Scriptoribus doctissimis, *Grotio, Salmasio* ac aliis. Illi enim autores prout res sunt, quas tractant, prout in Autores scribunt, à quorum lectione recentiores discedunt, stylum suum formâre solent — Vastum hoc opus est variarum ejus *Epistolarum*, non quidem omnium; nam multæ etiamnum ineditæ sunt, & earum multæ Manuscriptæ in Bibliothecâ *Gudianâ* asservantur. Ipse *Erasmus lib.* 27. *epist.* 42 non diffitetur, multas sibi esse Epistolas ex tempore scriptas & dictatas, quarum nullum ille exemplum servaverat, doluitque multas ex illis in vulgus emanasse. *Cornucopia* meritò dixeris variarum rerum. Continentur in illo libro arcana status, Civilis, Ecclesiastici, Literarii illorum temporum, faceta nonnunquam & jocosa, ut ipse fuit ingenio mirè festivo, e. g. dum morem osculandi in *Britanniâ* describit, *lib.* 5. *epist.* 10. & jurgium ancillæ cum herâ, *lib.* 5. *epist.* 6. Editio Epistolarum illarum *Frobeniana* editione *Londinensi* & cæteris longè melior est & correctior: multis enim mendis hæc postrema scatet, quamquam aliqua parte locupletior. Index huic operi subjectus utilissimus est. Lites in Theologorum palæstris tum ventilatas, & quicquid in illarum historiam pertinet, illic deprehendes. Quanquam *Erasmus* se medium semper gesserit, studium tamen partium non rarò deprehendes. Magna fuit ejus viri veneratio, & meritò quidem, ingenium excellens, vastum, diffusum, fœcundum, acre, promptum, ad omnia paratum, in decus & miraculum Seculi natum. Triumphare duobus his civibus *Batavia* potest, *Erasmo* & *Grotio*, quibus pares postera secula non facilè datura sunt. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 282, 283.

Erasmus Roterodamus primus fuit inter *Adagiorum* Collectores, quod opus ipsi

ipsi suo tempore profectò fuit difficillimum: Nam credo illum plus laboris operæque huic Scripto impendisse, quàm multis aliis. Liticulam illi aliquando movit *Cælius Rhodiginus*, quasi surripuerit sibi aliqua circa Adagia meditata; sed non habet, quod jactet se *Rhodiginus*, quod guttulâ unâ vel alterâ hunc fontem auxerit: paucula enim sunt quæ in opere ipsius *Antiquarum Lectionum* habentur de quibusdam Adagiis. Etiam *Verdierius* nugacissimus ille veterum & recentiorum censor, pag. 158 ungues suos in hoc opere figit, cui similem ille ne paginam quidem scribere poterat. Multæ sunt operis ejus editiones. *Frobeniana* est emendatissima. Edidit & *Henricus Stephanus* è typographeo suo. Nova editio omnium est corruptissima, licèt cæteris locupletior: nam adjecti sunt *Erasmi* Chiliadibus *Cognati*, *Iunii*, & aliorum auctorum Adagia. Liber est, quô nemo carere potest Latinæ Linguæ paululum studiosior. Sufficere tamen tyroni Epitome ejus potest, & in *Germania* & *Amstelodami* nitidior edita. In quâ præterea laudandum est, quòd *Adagia* suis sub titulis ponantur, quod non fit in magno opere, ubi Index supplet locorum communium titulos. *Idem* ibid. p. 252.

At *Erasmi* quanquam fere extemporaliter, & ab occupatissimo scriptæ *Epistolæ* mihi supra modum placent. Præter eruditionem enim, eloquentiam, & tam in literis, quàm in quibusvis aliis rebus prudentiam, quam continent, *Lutheranæ* etiam sectæ initia, aliasque res tradunt: quas nescio cur Auctor secundùm temporis ordinem, qui in literis edendis omninò necessarius est, non digesserit: sed ejus rei causas se habuisse dicit. *Roland. Maref.* epist. l. 2. epist. 1.

Inter recentes, qui multa egregiè scripserunt nemo meâ sententiâ *Erasmum* præcessit, sive judicium, sive eruditionem, sive eloquentiam spectes, quem non verear cum quovis antiquorum conferre: qui si totâ vitâ cum Theologis quibusdam & *Monachis* conflictatus non fuisset, meliora etiam quàm edidit, Orbi communicare potuisset; & si tam mordax, aut in quibusdam tuendis tam pertinax non fuisset, nihil in eo viro illa ætas quod desideraret, habuisset. *Roland. Maref.* ibid. Epist. 26.

Quidam intra *Novi* solius *Testamenti* cancellos sitam in interpretando industriam explicuerunt, quorum facilè, meo judicio, princeps est *Desiderius Erasmus*: is eâ felicitate hanc ornavit *Spartam*, ut & verba verbis, & sententias sententiis, & saporem sapore exæquaverit; & perspicuitatem tamen cum dictionis castitate, & nativo illo colore obtinuerit, quæ ad integram *Interpretis* laudem unicè requirebamus. Quinetiam ubi propter *Latinæ Linguæ* indolem, quod uno *Græci*, idem pluribus exponere verbis necesse habuit, ascititia verba vario & insigni charactere depingi curavit, quo fidei suæ integritas palàm extaret. *Huet.* de Clar. Interpret.

Erasmus perspicacissimo vir ingenio, seipso haud dubiè futurus major (quod scribit *Iovius Paulus*) si *Latinæ Linguæ* conditores imitari, quam petulanti linguæ indulgere maluisset. *Erasmi Chiliades* excellentissimum opus. Nimius tamen fuit, & quandoque sapit *Germanum*, videtur enim magnum numerum affectasse, eadem quater repetens. *Scaligerana prima* p. 79.

Potissima

Potissima ejus opera sunt ejusdem *Chiliades*, ejus *Epistola*, ejusque *Novum Testamentum*, quod bonum est: non paucis erroribus laborant quoad Latinitatem ejus Colloquia: Nimio habet in pretio *Latinitatem* Hieronymi qui malè loquebatur—Erasmus meliùs quam ille loquebatur——-Nullus unquam sive *Papista*, sive *Lutheranus*, sive *Calvinista* præstantiorem elucubravit librum nec elegantiorem ejus in *Novum Testamentum* Paraphrasi. Quamvis Parens meus adversus Erasmum calamum strinxerit, magni tamen Erasmum facio, magnus fuit vir. O quam præclara Epistola in ejus epistolarum fronte scripta est. *Erasmus magnus Vir divinam edidit paraphrasin.* Erasmi *Præfatio in* Senecam *est præstantissima: optime de eo judicavit*, *melius adhuc quam* Lipsius. Pœnituit Patrem adversus illum scripsisse. Culpam suam agnovit, *sed fuerat irritatus cùm vocaretur ab* Erasmo Miles, quasi per contemptum, *ut Amphitheatrum vocat Dominos* Plessæum & Lanovium, Milites per contemptum. In Italia *Adagia* typis mandari curarunt, ac expunxerunt *Erasmi* verba & 500. inseruerunt *Adagia* quæ talia non sunt. Muretus *illos ridet. Erasmi Annotationes in Novum Testamentum multa habent doctissima, & ipsius* Paraphrasis *est instar optimi Commentarii, quamvis in quibusdam erret.*——-Oportet Magnos Viros in vita semel errare; *& ille in* Dialogo Ciceroniano *nugaciter lapsus.* Scaligerana secunda. Gall

Quibusdam visus est non satis esse *Ciceronianus*, ad structuram & verba *Tullianæ Dictionis* omnia severè exigentibus. Sed ipsum stylum apertum, extemporalem, purum, facilem, & argutum semper amavit, vocabulis quibusdam uti coactus est, *Christianæ* Religionis materiæ quam tractabat servientibus. *Beat. Rhenan.* Epist. ad *Carol.* V.

Salibus, & iis interdum aculeatis abundant nonnulla ejus *Opera*, in quibus crassos errores, & aniles quasdam superstitiones Orationis Libertate perstringit, unde orta est Opinio contemptarum Religionum: Sed *Norma Christianæ Charitatis* suadere debuit humaniorem interpretationem. Videtur autem *Erasmus* magis habuisse quid fugeret, quàm quid sequeretur. Unus omnia pervidere non potuit, & rem haud exiguam præstitit, quòd in tantis ignorantiæ tenebris oculos attollere potuerit ad investigandam lucem veritatis. Meticulosior fuit & timens offensionum, atque hoc unicè in vitâ studuit, ut omnium ordinum & generum benevolentiam colligeret. Id forsan impedimento fuit quo minus cornicum oculos configere ausus fuerit & omnia iniquitatis mysteria velo levato patefacere. Multum tamen, imò infinitum ei debet posteritas, & forte non haberent reprehensores ejus unde famam consequi potuissent, nisi ipsis dedisset quod reprehenderent. *Dominic. Baudius* Epist. Centur. 2. Epist. 27.

Pontificii Erasmo admodum infesti sunt. *Bellarminus* eum inter *Semichristianos* referre non erubuit. *Possevinus* nomen ejus ex omnibus Catholicorum Scriptis expungi debere affatur. *Stapletonus* murem errantem vocat. *Forerus* in *Araneâ* dignum ait, qui ex omnium hominum memoriâ eraius esset. Quidam etiam *Erasmo Arianismum* objicere non verentur: non debuit autem vir optimus venire in tam atrocem suspicionem, à quâ satis superque eum liberat explicatio primi capitis *Evangelii* secundùm *Ioannem*. *Konig.* in Biblioth.

Vir hic jure ubique magnus sed an tantus fuerit quantus à nonnullis existimatur, haud mihi parum liquet; certè inter *Germanos Latinus*, inter *Latinos* aliquando *Germanus*. *Lil. Gyrald.*

Erasmus magnus certè opinator. *Montacut.* Apparat. 1. sect. 79.

Varro sui seculi, & *Cicero Germaniæ* vocatur *Paulo Iovio*.

Magnum *Bataviæ* lumen vocat *Voss.* de Hist. Lat. p. 713.

Admirabilem habet facilitatem ad Lucem. *Lud. Viv.* lib. 3. de Tradend. Discipl.

Vir magnô ingeniô & eruditione, neque minore judicio & prudentiâ: qui tamen noster profectò non fuit, neque esse vel audire unquam voluit. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. pag. 154.

Adagiorum Opus ab *Aldo* impressum an videris nescio: est quidem profanum, sed ad omnem doctrinam utilissimum, mihi certe inæstimabilibus constitit vigiliis. *Erasm.* in Epist. ad *Servatium*.

* *Desiderii Erasmi Roterodami* libri infrascripti, Colloquia, Moria, Lingua, Christiani Matrimonii Institutio, De interdicto esu carnium, paraphrasis in *Matthæum*, quæ à *Bernardino Tomitano* de *Latino* Sermone in *Italicum* conversa est, prohibentur. Cætera verò opera ipsius, in quibus de Religione tractat, tamdiu prohibita sint quamdiu à Facultate *Theologicâ Parisiensi*, vel *Lovaniensi* expurgata non fuerint. *Adagia*, quæ non sunt ex Editione *Pauli Manutii*, expunctis locis suspectis, judicio alicujus facultatis *Theologicæ*, Universitatis Catholicæ, vel Inquisitionis alicujus Generalis, permittuntur. Ea verò quæ sunt ex editione *Pauli Manutii* permittuntur. *Index Romæ* Impress. Anno 1681.

Opera ejus, Impressionis *Frobeniana*, 9. Tomis continentur.

Hoc ejus *Epitaphium*:

Fatalis series nobis invidit Erasmum,
Sed Desiderium *tollere non potuit*.

Aliud:

Terra Batava *suum cùm miraretur* Erasmum,
Hoc majus potuit dicere, nil genui.

Aliud, Auctore *Steph. Paschasio*:

Hic jacet Erasmus, *qui quondam bonus* erat mus.
Rodere *qui solitus*, roditur à Vermibus.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

Aliud,

Aliud, Auctore *Gilberto Cognato*:

Magnus Roterodamus *ille noster,*
Hac quò sæcula neminem tulerunt
Majorem, neque prisca clariorem
Norunt tempora, nec cui futura
Parem posteritas habebit: ecce
Sub hoc marmore mortuus quiescit.

LUDOV. CÆL. RICCHIERIUS RHODIGINUS.

ITalus, natus est Anno 1450. obiit anno 1520. Clar. A. D. MDX.

Maximiliani Imperatoris temporibus, extremis imprimis, non parùm *Historiæ* commodavit *Lud. Cæl. Ricchierius Rhodiginus*, vir omnigenæ doctrinæ, interiorum autem literarum scientiâ nemini sui seculi secundus. Nec modò variæ lectionis, sed virum etiam pium fuisse, ait in *Ciceroniano* suo *Erasmus*. Hic *Mediolanum* à *Ludovico* 12. *Galliarum* Rege, splendidâ planéque regiâ mercede vocatus fuit: magnâ cum gloriâ ibidem *Latinas* docuit literas, & *Græcas*. Postea eodem munere præclarè functus est in illustri *Gymnasio Patavino*. Immortale sibi nomen peperit *Triginta Antiquarum Lectionum Libris*: quo miscello Opere, abstrusa utriusque linguæ vocabula enucleantur, in præstantissimis quibusque *Scriptoribus* loca obscura explicantur, corrupta castigantur, ad hæc *Historiæ recondita*, & ritus veteres enarrantur; ex intimâ denique Philosophiâ, potissimùm è *Platonicorum* penu, arcana multa promuntur. Itaque sæpenumerò miror, imò indignor, non magis hodiè in manibus esse *juventutis tanti viri* labores, profectò auro contrà non caros. Quippe & *Philologiæ* studiosus, & amator *Historiæ*, & *Philosophiæ* sectator, hauriet inde, quod juxta prosit, ac delectet. *Voss.* de Hist. Lat.

Rarum erat eo tempore *Philologiæ* studium, ac soli penè *Cœlio* familiare: unde cùm apud *Aldum Erasmus Roterodamus* in eum de facie sibi ignotum incidisset, habitis ultrò citróque sermonibus ille *dicendi* ubertate atque elegantiâ non usque obviâ, *C. Rhodiginum* sibi adesse summâ hilaritate agnovit. *Tomasin.* in Elog.

Vir infinitæ lectionis, quem apparet nihil quod usquam *librorum* est latuisse: De cujus integritate, & in judicando gravitate, eò minus ambigendum, quod passim in suo *Opere* pium præ se fert animum, reverenter de *Christo* loquens, quæ ei cum paucis doctis *Italis*, hoc præsertim ævo, communis est virtus. *Illyric.* Catal. Test. Verit. pag. 4.

Lividus in eum *Delrius*, hac in re delirus; *More suo. Rhodiginus sibi aliena,* inquit, *vindicans, veterum errores suos facit. Bonifac. Lud. Hist* l. 15. c. 4.

Cœlius Rhodiginus, asperæ dictionis, reconditæ doctrinæ, admirandæ eruditionis. *Dempster.*

Magnus ille *Rhodiginus*, doctissimus Præceptor noster. *Iul. Scalig* l. 3 de Re Poetic. c. ult.

Rhodiginus vir erat pius, & variæ lectionis: in eloquentiæ certamen haudquaquam asciscendus. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 167.

Homo inexplebili legendi aviditate per omne genus autorum circumvolitans & ex retextis aliorum scitis novas subinde corollas concinnare gaudens ----- Vir integritatis Christianæ, nullo studiorum labore fatigabilis, cùm ad extremam senectutem pervenerit. *Erasm* in Adag. pag. 629.

Optimorum Autorum fucus, cujus affectatissima eruditionis ostentatio non potest non haberi suspecta. *Eoban. in Georg. Virgil.* n. 47.

Ludovicus Cælius Rhodiginus vir fuit doctissimus, rerum Naturalium & humanioris doctrinæ peritissimus, &, quod non parum ad laudes ejus facit, *Jul. Cæsaris Scaligeri* Præceptor. Extat ejus liber *Lectionum Antiquarum* titulo, quo continentur multa memorabilia tam in Naturali Philosophiâ, quàm in Medicinâ, præcipuè verò in humaniori doctrinâ. Est inter præcipuos Bibliothecarum thesauros, & vario modo utilis: Quæ enim per totam ille vitam collegit, vel observavit, in hunc unum librum videntur congesta, ut non immeritò *Cornucopia* vocari debeat. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 249.

Hujus multa volumina *Lectionum Antiquarum*, quum ingentes *Vigiliarum* opes ostentent, plerique admirantur: sed ea farrago, tanquam ex vetere horreo laboriosè affectatéque prolata, delicatis lectoribus quoddam *subrancidum* olère videtur. Nullus enim compositi ac illustris *styli* nervus, tantâ in compage conspicitur. *Paul. Iov.* in Elog.

Cœli Lectiones Antiquæ interdum vetustate horrent non tam *rerum*, quàm *verborum*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 535.

Cœlio Rhodigino id vitio datum, quòd passim dissimulet fontes, undè veteres hauserit narrationes *Voss.* de Idololat. l. 3. c. 84.

Utinam ad ea quæ scripsit *Rhodiginus*, tantundem judicii & laboris attulisset: nam & te minùs offendisset, & doctis impensiùs satisfecisset. Sanè fuit vir ille bonus & verè *Christianus*, & multâ mihi amicitiâ conjunctus, utpote cui unum etiam ex libris *Antiquarum Lectionum* nuncupatim dicaverit, sed qui se unum haberet in consilio, & amicorum admonitionibus ægrè manus daret: cæterùm in studia & lucubrationes ad pœnitentiam usque assiduus. *Cal. Calcagnin.* Epist. *Erasmo.*

Cælii quippe unicus scopus fuit intimiorem *Veterum* sapientiam prodere, & abstrusos *Auctorum* sensus eruere, non *verborum* lenociniis auram captare: nec adeo culta fuit, quâ vixit, *Latini Sermonis* ætas, in quam posteà bonâ suâ fortunâ *Iovius* incidit. *Tomasin.* in Elog.

Cælium Rhodiginum optimorum authorum *fucum* conviciantur quidam, nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium*, cùm tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach* præfat. ad Lector. Libror. suor. de *Re Rusticâ*.

Qui (*Cælius Rhodiginus*) licèt ea se allaturum de hâc materiâ (de *Paradiso*) promittat

promittat (l. 1. Lect. Antiq. c. ult.) quæ à nullo antehac sint animadversa, pleraque tamen ex Commentario *Lud. Vivis* ad *August.* de *Civ. Dei* l. 13. c. 21. repetiit *Iohan. Gryphiand.* in *hæmi e* H. 1.

Attigit hoc nihil non sciens *Cælius* l. 1. Antiq. Lect. c. 9. auctoribus non citatis, more suo. *Lel. Bisciol.* Tom. 1. Horar. subcisiv. l. 17. c. 23.

Hoc in *Rhodigino* aliisque reprehendit *Vossius*, quòd, *si quos advocet Testes*, eos laudat, qui deperierint, non apposito illius nomine, qui ea apud illos olim legisset. *Voss.* l. 3. de Orig. Idololat. c. 84.

In *Cælii Rhodigini* Lectionibus antiquis an non omnium scientiarum quasi gemmulæ elucent? *M. Ant. Majoragius* Orat. 20.

Fatendum est istâ autorum, qui alioqui dubitantibus consuli poterant, occultatione peccavisse *Cælium*, magisque gloriæ suæ, quàm utilitati publicæ studuisse. *Thomas.* de Plag. num. 533.

In *Cælio Rhodigino*, etiam illud vitium est, quòd omnia cùm moveat, nihil unquam solvit, contentus ferè aliorum testimoniis: nec sua capita claudit, sed suspensos lectores ubique & ipsius penè Lectione confusos deserit. *Claud. Verder.* Cens. in Auctores.

Cælius Rhodiginus, non ignotus apud eruditos Scriptor, negat *Halloixius* plurimæ lectionis varietate parem scire. *Ioan. Dallæus* de libr. suppos. *Dionys.* Areop. & Ignat. Antioch. l. 1. c. 36.

Extant ejus Lectionum Antiquarum Libri 30. *Francofurti* & *Lipsiæ*. 1666. in fol.

Vitam usque ad Annum 1520. duxit, quo *Patavii* mortalitatem exuit. In patriam translatæ ejus exuviæ in Claustro S. *Francisci* conquiescunt. Ejus Sepulchrum cùm postmodum *Germanus* quidam sine honore deprehendisset, veluti indignabundus, & civibus ignominiam exprobraturus, extracto pugione, strato latericio inscripsit:

Hic jacet Tantus Vir.

Cujus rei famâ, tanquam ingenuo pudore excitatus Jo. Bonifacius *I. C. Assessor, & Historicus Clarissimus Civi suo statuam hac inscriptione erexit.*

Ludovico Cælio Rhodigino.

Ut cujus animi Præclara monimenta
Ubique Mortales suspiciunt.
Illius etiam gratum corporis monumentum
In Patriâ conspiciant.
Joannes Bonifacius *Iur. D.* Sebastiani *F.*
Ære proprio P.
Vixit annos 70. *Obiit anno M. D. XX.*

Iac. Phil. Tomasin.

Magnus ille *Rhodiginus*, doctissimus Præceptor noster. *Iul. Scalig* l. 3 de Re Poetic. c ult.

Rhodiginus vir erat pius, & variæ lectionis: in eloquentiæ certamen haudquaquam ascifcendus. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 167.

Homo inexplebili legendi aviditate per omne genus autorum circumvolitans & ex retextis aliorum sertis novas subinde corollas concinnare gaudens -----Vir integritatis Christianæ, nullo studiorum labore fatigabilis, cùm ad extremam senectutem pervenerit. *Erasm* in Adag pag. 629.

Optimorum Autorum fucus, cujus affectatissima eruditionis ostentatio non potest non haberi suspecta. *Eoban. in Georg. Virgil.* n. 47.

Ludovicus Cælius Rhodiginus vir fuit doctissimus, rerum Naturalium & humanioris doctrinæ peritissimus, &, quod non parum ad laudes ejus facit, *Jul. Cæsaris Scaligeri* Præceptor. Extat ejus liber *Lectionum Antiquarum* titulo, quo continentur multa memorabilia tam in Naturali Philosophiâ, quàm in Medicinâ, præcipuè verò in humaniori doctrinâ. Est inter præcipuos Bibliothecarum thesauros, & vario modo utilis: Quæ enim per totam ille vitam collegit, vel observavit, in hunc unum librum videntur congesta, ut non immeritò *Cornucopia* vocari debeat. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 249.

Hujus multa volumina *Lectionum Antiquarum*, quum ingentes *Vigiliarum* opes ostentent, plerique admirantur: sed ea farrago, tanquam ex vetere horreo laboriosè affectatéque prolata, delicatis lectoribus quoddam *subrancidum* olere videtur. Nullus enim compositi ac illustris *styli* nervus, tantâ in compage conspicitur. *Paul. Iov.* in Elog.

Cœli Lectiones Antiquæ interdum vetustate horrent non tam *rerum*, quàm *verborum*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 533.

Cœlio Rhodigino id vitio datum, quòd passim dissimulet fontes, undè veteres hauserit narrationes *Voss.* de Idololat. l. 3. c. 84.

Utinam ad ea quæ scripsit *Rhodiginus*, tantundem judicii & laboris attulisset: nam & te minùs offendisset, & doctis impensiùs satisfecisset. Sanè fuit vir ille bonus & verè *Christianus*, & multâ mihi amicitiâ conjunctus, utpote cui unum etiam ex libris *Antiquarum Lectionum* nuncupatim dicaverit, sed qui se unum haberet in consilio, & amicorum admonitionibus ægrè manus daret: cæterùm in studia & lucubrationes ad pœnitentiam usque assiduus. *Cal. Calcagnin.* Epist. *Erasmo.*

Cælii quippe unicus scopus fuit intimiorem *Veterum* sapientiam prodere, & abstrusos *Auctorum* sensus eruere, non *verborum* lenociniis auram captare: nec adeo culta fuit, quâ vixit, *Latini Sermonis* ætas, in quam posteà bonâ suâ fortunâ *Iovius* incidit. *Tomasin.* in Elog.

Cælium Rhodiginum optimorum authorum *fucum* conviciantur quidam, nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium*, cùm tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach* præfat. ad Lector. Libror. suor. de *Re Rusticâ*.

Qui (*Cælius Rhodiginus*) licèt ea se allaturum de hâc materiâ (de *Paradiso*)

promittat (l. 1. Lect. Antiq. c. ult.) quæ à nullo antehac sint animadversa, pleraque tamen ex Commentario *Lud. Vivis* ad *August.* de *Civ. Dei* l. 13. c. 21. repetiit *Iohan. Gryphiand.* in *hœni e* H. 1.

Attigit hoc nihil non sciens *Cælius* l. 1. Antiq. Lect. c. 9. auctoribus non citatis, more suo. *Lel. Bisciol.* Tom. 1. Horar. subcisiv. l. 17. c. 23.

Hoc in *Rhodigino* aliisque reprehendit *Vossius*, quòd, *si quos advocet Testes*, eos laudat, qui deperierint, non apposito illius nomine, qui ea apud illos olim legisset. *Voss.* l. 3. de Orig. Idololat. c. 84.

In *Cælii Rhodigini* Lectionibus antiquis an non omnium scientiarum quasi gemmulæ elucent? *M. Ant. Majoragius* Orat. 20.

Fatendum est istâ autorum, qui alioqui dubitantibus consuli poterant, occultatione peccavisse *Cælium*, magisque gloriæ suæ, quàm utilitati publicæ studuisse. *Thomas.* de Plag. num. 533.

In *Cælio Rhodigino*, etiam illud vitium est, quòd omnia cùm moveat, nihil unquam solvit, contentus ferè aliorum testimoniis: nec sua capita claudit, sed suspensos lectores ubique & ipsius penè Lectione confusos deserit. *Claud. Verder.* Cens. in Auctores.

Cælius Rhodiginus, non ignotus apud eruditos Scriptor, negat *Halloixius* plurimæ lectionis varietate parem scire. *Ioan. Dallæus* de libr. suppos. *Dionys.* Areop. & Ignat. Antioch. l. 1. c. 36.

Extant ejus Lectionum Antiquarum Libri 30. *Francofurti & Lipsiæ.* 1666. in fol.

Vitam usque ad Annum 1520. duxit, quo *Patavii* mortalitatem exuit. In patriam translatæ ejus exuviæ in Claustro S. *Francisci* conquiescunt. Ejus Sepulchrum cùm postmodum *Germanus* quidam sine honore deprehendisset, veluti indignabundus, & civibus ignominiam exprobraturus, extracto pugione, strato lateritio inscripsit:

Hic jacet Tantus Vir.

Cujus rei famâ, tanquam ingenuo pudore excitatus Jo. Bonifacius *I. C. Assessor, & Historicus Clarissimus Civi suo statuam hac inscriptione erexit.*

Ludovico Cælio Rhodigino

Ut cujus animi Præclara monimenta
Ubique Mortales suspiciunt.
Illius etiam gratum corporis monumentum
In Patria conspiciant.
Joannes Bonifacius *Iur. D.* Sebastiani *F.*
Ære proprio P.
Vixit annos 70. *Obiit anno M. D. XX.*

Iac. Phil. Tomasini.

Aliud, Autore *Cælio Calcagnino Ferrariensi*:

Ludovicus *ille* Cælius, *domi ac foris*
Græcè Latinè*que omnium doctissimus*;
Vivet perennis: quodque paucis contigit,
Vixit, suæque æternitati interfuit.

Hoc distichon tumulo inscriptum legitur:

A duplici Patriâ nactus cognomina bina,
Cælius *in* Cœlis, *Hic* Rhodiginus *eris.*

THOMAS LINACER.

Clar. A. D. MDX. Anglus, *Cantuariæ* natus, Medicus erat *Henrici* VII. & VIII. Aliquot annis antequam obiret, sacerdos factus. Obiit *Londini* Anno Dom. 1524. ætatis 64.

Scripta ejus sunt: Grammaticæ rudimenta ad Principem *Mariam*------De Structurâ Latini Sermonis----Epistolæ---Multa *Galeni* Opera in linguam Latinam vertit, &c.

Thomas Linacer, *Anglus*, Artium ac Medicinæ Professor, utriusque literaturæ *Latinæ* & *Græcæ* præstantissimus simul & doctissimus, magnam scriptis suis laudem & gratiam apud eruditos meruit. *Ioan. Baleus* de Script. *Britan.*

Erat tam insignis politioris literaturæ cultor, & amator, ut in elegantiâ *Latini Sermonis*, & styli puritate, vix illi similem quenquam sua viderit ætas. Quo nomine penè apud omnes eruditos sui temporis admirationem concitavit, amorem conciliavit. Grammaticus optimus, elegans Poëta, Rhetor disertus. Medicorum planè Phœnix, *Græcæ* linguæ peritissimus. Omnes quotquot unquam fuerunt *Galeni* interpretes longè superavit, atque ita eleganter ejus opera pleraque *Latina* fecit, ut collatione utriusque textûs factâ, *Galenus* minus eloquens in *Græco*, quàm *Linacer* in *Latino* videatur sermone. *Ioan. Pitsæus* de Illustr. Angl. Scriptor.

A quo (viz. *Linacro*) multa sunt *Latinæ* linguæ mysteria ostensa, ac sine impietate prodita. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Magnam famam sibi peperit sex libris *de Structurâ Latini Sermonis*. *Konig.* in Biblioth. & *Voss.* de Mathem.

Linacer Grammaticorum doctissimus. *Beza* in Act. 10. ver. 15.

Linacrum novi, virum undequaque doctissimum; sed sic affectum erga *Ciceronem*, ut etiamsi potuisset utrumlibet, prius habuisset esse *Quintiliano* similis quam *Ciceroni*; non ita multo in hunc æquior, quàm est *Græcorum* vulgus. Urbanitatem nusquam affectat, ab affectibus abstinet religiosiùs quàm ullus *Atticus*, breviloquentiam & elegantiam amat, ad docendum intentus. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 83.

Mitto

Mitto tibi dono libros *Galeni*, operâ *Thomæ Linacri* meliùs *Romanè* loquentes, quàm anteà *Græcè* loquebantur. *Erasm.* Epist. l.10. Epist.27.

Ejusdem operâ sic *Latinè* loquitur *Aristoteles* ut licèt *Atticus*, vix in suo sermone parem habeat gratiam. *Erasm.* ibid. l.15. Epist.17.

Fecit in *Medicina* tantum, quantum alius *Latinus* illius ætatis quisquam. Et quamdiu in *Medicina* se continet, tamdiu laudem singularem habet: sin foràs serpat, & *Oratores* carpat, videat ne *ultra Crepidam* progrediatur. Nam quanquam, in transferendis *Galeni* libris, laus ejus est propè singularis: tamen si de acumine & celeritate ingenii disputatur, aut de rebus popularibus graviter & disertè tractandis, in eo si nunc viveret, aliis laudem concederet, *Medicinam* ipse assumeret. Et tamen cur tam fastidiosus esset in audiendo *Cicerone*, nescio. Illud videmus, omnes quos ille libros *de Latini Sermonis Structurâ* composuit, exemplis *Ciceronis* abundare: ut non tam fortasse neglexerit, quàm animi quâdam morositate videri voluit neglexisse. *Ioan. Chekus* de Pronunciatione *Græcâ*.

Quæcumque fecit *Linacer* magno in pretio habentur, sed pauca scripsit. Sex ejus Libri de Constructione Latinæ Orationis, meræ sunt animadversiones, sed eruditæ & acris judicii in optimos Authores. Magnam illi celebritatē pepererunt & de illis ut refert *Lilius* ab *Erasmo* & à *Budæo* laudatur. Rudimenta Grammaticæ ejus *Anglicæ Latinitate* à *Buchanano* donata fuerunt, & ejusmodi labor ut testimonium existimationis Authoris reputatus est. *Eruditorum Iudicium.* Paris. 1684. per *Baillet.* Gall.

Quo (*Linacro*) nemo majorem Orationis nitorem, castitatem & condecentiam ad *Interpretationes* contulit: quarum virtutum integritatem dum diligentiùs tueri studet, fidelem verborum affectationem, rarò quidem, at aliquandò tamen omisit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Thomas Linacer Medicinæ Doctor, in Oppido *Derbia* natus est, *Oxoniæ* educatus: Unde postea trans Maria peregrinatus est, *Romæ* præsertim & Florentiæ moram trahens. In Angliam redux variis linguis instructus, primus Eruditionis apud Gentem nostram restaurator fuit. In dubium vocatur an Latinum an verò Græcum idioma ejus præstantius sit; an peritior *Grammaticus*, an vero *Medicus*; an eruditione, an vero probitate quoad mores insignior. Ejus operâ *Galenus* elegantius Latinè in *Translatione* loquitur, quam antea in *Autographo* Græcè locutus erat. Doctor. Thom. Fuller, libro de Rebus Præclaris Angliæ. Angl.

Extant *de emendatâ Structurâ Latini Sermonis* libri 6. *Paris.* 1532. & *Col.* 1543. 8°.

Extant *Rudimenta Grammatices*, ex *Angl.* in *Lat.* per *Georg. Buchananum*, *Paris.* 1533, 1543.

Londini Diem obiit die 20. Octobris, 1524. & in Ecclesiâ Divi Pauli Cathedrali propè portam magnam Borealem sepultus est, cujus tumulum monumento deinde conspicuo ornavit *Ioannes Caius*, Medicus *Cantabrigiensis*, Anno Dom. 1557.

Hic

Hoc ejus Epitaphium:

Thomas Linacerus *Regis* Henrici VIII. *Medicus : vir & Græcè & Latinè atque in re medicâ longè eruditissimus : multos ætate suâ languentes, & qui jam animam desponderant, vitæ restituit. Multa* Galeni *Opera in* Latinam *linguam mirâ & singulari facundiâ vertit. Egregium Opus* de Emendatâ Structurâ Latini Sermonis, *amicorum rogatu paulò ante mortem edidit.* Medicinæ studiosis Oxoniæ *publicas lectiones duas*, Cantabrigiæ *unam in perpetuum stabilivit : In hâc Urbe* Collegium Medicorum *suâ industriâ fieri curavit. Cujus & præsidens primus electus est; Fraudes dolosque mire perosus, fidus amicis, omnibus ordinibus juxta charus : aliquot annos antequam obierit Presbyter factus : plenus annis ex hâc vitâ migravit, multum desideratus, Anno Dom.* 1524. *die* 7. *Octob.*

SANCTES PAGNINUS.

Clar. An. D. MDX.

Natione *Italus*, Patriâ *Lucensis*, cujus extat *Lexicon Ebraicum*, obiit ann. 1536. ætatis 70. Alii ejus obitum referunt ad annum 1541. Fuit Theologus Ordinis *Prædicatorum*, & *Latinè, Græcè, Ebraicè, Chaldaicè*, & *Arabicè* doctissimus, ut *Testamenti* utriusque *Versio* ex *Græco* & *Hebræo* abundè testatur. Item ejus *Isagoge* ad Mysticos Scripturæ sensus : *Grammatica* item *Ebraica* & *Græca*. *Abraham Bucholcer.* Indic. Chronolog.

Sanctes Pagninus, Lucensis, Prædicatorii Ordinis, Concionator Apostolicus, vir in divinis Scripturis apprimè eruditus, & trium linguarum, sed *Hebrææ* potissimum peritissimus, cum animadvertisset celebrem illam *Hieronymi* Versionem temporum injuriâ & hominum incuriâ vel magnâ ex parte intercidisse, vel magnâ ex parte fuisse corruptam, tentavit & ipse novam aggredi totius Scripturæ translationem, *Leone* X. Pont. Max. hortante, & sumptus operi necessarios præbente. Collatis igitur inter se multis, iisdemque probatissimis *Hebræorum* exemplaribus, quantâ maximâ valuit diligentiâ ac fide, omne Vetus Testamentum ex *Hebraica* veritate *Latinitati* donavit, & *Hebræi* orum nominum multitudinem, quàm priores interpretes in *Latinas* voces inflexerant, *Hebraicæ* linguæ prolationi restituit. Utque lector haberet rectam rationem pronunciandi *Hebraicè*, accentus *Hebræos* dictionibus superposuit, additis quibusdam in margine totius voluminis numeris, qui indicarent, quot in singulis *Hebraicæ* Scripturæ capitulis versiculi, quos *Pesuhim* appellant *Iudæi*, continerentur. Quæ omnia tam solerti curâ executus est, ut ejus editionem peritissimi *Hebræorum Rabbini* omnibus, quæ nunc extant, translationibus præferant multis eam laudibus attollentes. Vertit quoque non minori laude Novum omne Testamentum juxta *Græcam* fidem: in quo, sicut & in Veteri Testamento, vulgatæ editionis authoritatem, manente *Græci* contextus sententiâ sequi conatus est, Opusque suum *Clementi* VII. Pont. Max dedicavit. *Sixt. Senens* in Bibl. Sanct. l. 4.

Sanctes Pagninus vir linguarum *Orientalium* peritissimus, qui in *Galliâ* primus post

post *Hieronymum* totam *Hebraicam Scripturam Latinè* convertit, magnâ industriâ ac fide. *Ioan. Buxtorf.* in Epist. Dedicat. ad *Lexic. Hebraic.*

B. *Lutherus Sanctem Pagninum* amplissimo celebravit elogio: *Sanctes*, inquiens, & *Munsterus* verrunt *Sacra biblia* studio incredibili, & diligentiâ inimitabili.

Sanctes Pagninus vir ex D. Dominici familiâ ob insignem pietatem, sacræ Theologiæ cognitionem, & summam denique linguarum peritiam maximè conspicuus. Cujus viri *Latina* ex *Hebraica* veritate sacrorum librorum *Interpretatio*, non parum candidis *Theologis* ad *Sacra Scripturæ* arcana intelligenda adjumentum attulit. *Ar. Montan.* in Præfat. ad Bibl. Hebr. Interlin.

Sanctes Pagninus Dominicus Lexicon Hebraicum edidit, tantâ eruditione refertum, ut etiam *Rabbinos* in eo argumenti genere vicerit, & reliquos à præstantiore conficiendo deterruerit. *Gilbert. Genebrard* l. 4. Chronolog.

In *Versione Bibliorum* elaborandâ vir ille magnus (hortatu & impensis *Leonis* X.) 25 plus minùs annos sudavit. Versionem hanc maximè literalem, cùm commodè fieri potuerit, fidam, singulari judicio atque peritiâ concinnatam, *Docti* ferè omnes consentiunt. *Matth. Polus* Præfat. Tom. 1. Synops. Critic. p. 4.

Gilbertus Genebrardus Pagnini Versionem hoc modo depingit: " Minus diligens, nimis ambitiosa, nimis curiosa, nimis Grammatica, nimis Grammaticarum minutiarum æmula, quæque recentium præceptionum subtilitate noxam sinceritati & sententiarum & rerum sæpiusculè afferebat; unde nec satis interdum cohæret cum Veterum *Hebræorum* doctrinâ, nec cum fidei *Catholicæ* Mysteriis. *Gilbert. Genebrard.* Præfat. in Origen. Opera.

Leonis Decimi Pontificis Maximi hortatu & ope *Bibliorum Versionem* felicissimo successu tentavit *Santes Pagninus Lucensis*: *Ebraicæ* quidem Veritatis ubique ad verbum retinens, majoremque ejus quàm Latinitatis rationem habens, *Perfectæ* propemodum, & absolutæ *Sanctorum Voluminum Interpretationis exemplum* dedit. Attamen ut punctum omne ferre difficile est, quidam in eo nimiam diligentiam, ambitionem, ac curam; tum morosam minutarum quarumque rerum ac levium affectationem, inconcinnitatem etiam, & obscuritatem culparunt; reclamantibus licèt *Rabbinorum* peritissimis, quibus summoperè probatur Interpretatio hæc, ac reliquis anteponitur. *Huet.* de Clar. Interpret. pag. 144.

Scripturæ Interpretandæ rationis utile nobis exemplar proposuit *Sanctes Pagninus*, vir eximiâ *Ebraicæ* linguæ peritiâ insignis; sic enim *Biblia Sacra* transtulit, ut verba verbis quasi demensa & paria accuratè adsonent: quam ipsius in *Veteri Testamento* operam, eruditorum quidem studiis accommodatam, sed si ad *Tyrones* instituendos conferre velles, aliquibus laborantem locis. *Idem* de Opt. Gen. Interpret.

Pagnini versio hoc insuper defectu laborat, quòd sæpè obscura sit atque barbara, imò & *Solæcismis* fœta. In hac fuit opinione quòd ad fidelem Scripturæ Translationem elaboranda literam exactè & ex rigore Grammaticæ sequendum esset; quod præsumptæ huic accurationi è diametro repugnat, quia rarum est quod

quæ linguæ in suis loquendi modis conveniant; & ita tantum abest ut *Autographum* exprimat eadem puritate qua scriptum est, quin potius illud deformat omnibusque ejus ornamentis spoliat — Novi tamen plures hanc Interpretationem magni æstimare, eamque plurimis cæterarum Scripturæ Versionum anteponere; sed illam dubio procul non satis examinarunt. Hist. Crit. Veteris Testam. lib. 2. cap. 20. à Jes. *Richard. Simon.* Gall.

Santes Pagninus Biblia primus in *Commata* distinxit; quæ sunt eorum versiculi. Veteres non distinguebant sed librum duntaxat citabant. *Hieronymus* meminit. Capitum in versus distinctio recens est. Oportet *Pagnini* Bibliorum Versionem esse bonam quia doctus fuit in lingua Hebraica. *Scaligerana* posterior. Gall.

Sanctes Pagninus, Lucensis, Italus, Ord. Prædicatorum, *Lugduni* ad *Rhodanum* diu vixit, & tandem obiit anno 1541. ibidem in Templo Prædicatorum conditus ante Odeium. Vir fuit, ut Scripta ejus abundè probant, linguæ *Hebraicæ* peritissimus, & laudatissimus orator: ut *Symphorianus Champeius*, qui hominem sæpè dicentem audivit, testatur, præfatione in ejus *Isagogen.* *Pagnini* beneficium est, quòd *Thomas Guadagnus*, vir locuples, ad cæteras impensas in *Dei* honorem, & publicum bonum, quibus *Lugduni, Avenione*, *Florentiæ* clarus erat, adjiceret ædificationem Nosocomii *Lugdunensis* ad excipiendos peste contactos, quod S. *Laurentii* vulgò dicitur. Scripsit autem in Scripturam Sacram quàm plurima, quæ *Sixtus Senensis*, *Possevinus*, & alii enumerant. Fateor quidem, nonnulla apud eum, præsertim quoad vulgatæ *Bibliorum* editionis immutationem, meritò improbari, quæ *Possevinus* annotavit, & quæ in posterioribus editionibus expunctione damnata sunt: non tamen omnia, quæ apud *Pagninum* displicent, sunt ab eo profecta. Pleraque enim *Genevensium* interpolatorum nequitiæ sunt adscribenda, tametsi ementito loci nomine in lucem sint edita, & malâ fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata. *Aub. Miræus.*

* Thesaurus Linguæ Hebraicæ *Sanctis Pagnini*, auctus operâ *Joannis Mercerii*, & *Antonii Cevallerii*, prohibetur, donec expurgetur. Vid. *Indic. Tridentinum*, in Append. Certorum Auctorum.

Extant Hebraicarum Institutionum Grammatices lib. 4. *Par.* 1549. 8°.

Extat Lexicon Hebraico-Latinum, recognitum per *Mercerum* & alios. *Lugd.* 1575.

Epitome Lexici Hebraici *Antvverp.* 1578. 8°.

Extat introductio in sacras Literas & Mysticum S. Scripturæ intellectum. *Col.* 1563.

JOANNES CUSPINIANUS.

Clar. An. D. MDXV. GErmanus, natus est *Svveinfurti* anno 1473. Obiit anno 1529. Aprilis 19. die, *Viennæ*, quam eodem anno *Solimannus Turcarum* Tyrannus, die 22. Septembris, obsidere cœpit.

Scripsit de Consulibus, & Romanis Imperatoribus — Historiam *Austriæ* —

Tabulam

Tabulam *Hungariæ*——De rebus *Turcarum*.

Optimus Imperator *Maximilianus* eum in Senatum suum adscivit; eumque in *Hungariam*, *Bohemiam*, *Poloniam*que Oratorem misit, annis duodecim continuis ejus consilio & opera in difficillimis rebus sæpissimè usus. Cùm nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam pervenisset; ut ab oblivione labores suos vindicaret, ad scribendam Historiam se applicavit. Et quia in summi Imperatoris aulâ diu versatus fuerat; de *Consulibus* & *Romanis Imperatoribus* scribendi argumentum arripuit: Ad quod institutum multam supellectilem suppeditavit rarissimorum librorum copia. Patebant enim ei ex *Cæsaris* liberalitate & beneficentiâ omnes undique vetustiores Bibliothecæ: omnia *Ducum Austriæ* secretiora scrinia & ἀρχεῖα ex quibus vir omnium diligentissimus, multa, quæ ab aliis prætermissa sunt, accuratissimè depromisit. *Melchior Adamus* in vita ejus.

Posteà *Cæsares* & *Imperatores* usque ad *Divum Maximilianum* perduxit. Quos morte præventus inemendatos, & ob Scriptoris inscitiam fœdissimis erroribus depravatos reliquit. De dicendi genere aut elegantiâ, quibus tanta Historia ornari & illustrari potuisset, non admodum eum solicitum fuisse video. Forsan si quid conjecturâ consequi possum, satisfacturum se ingenuo Lectori arbitratus, si quæ ipse verissima comperisset, simplicissimâ oratione mandaret posteritati. Tolerabiliorem hujus nostri dictionem faciet ingenuitas & fides, cum incredibili diligentiâ, & studio perquirendæ veritatis conjuncta. Satis enim est Historico, ut præclarè dixit apud *Ciceronem Catullus*, non esse mendacem. *Nic. Gerbel.* in Ei. ad Lectorem, quas *Cuspin.* de Cæsar. operi præmisit, an. 1540. scriptis.

Quod verò laude maximâ dignum est, nihil omisit, quod visum est illi ad ordinem rerum, ad cognitionem antiquitatis, ad temporum rationem & consequentiam, ad mores, ad susceptæ materiæ explicationem pertinere. Nam illud imprimis admiratione dignum censebis; cùm de *Latinis*, *Græcis*, *Francis*, *Germanis*que Imperatoribus, quin etiam de *Turcis* scribendum esset, adeò bellè, adeò aptè, adde, etiam diligenter singulos singulis temporibus adaptavit, ut veluti uno in conspectu, simul omnes sub oculis veniant. Illud verò uno ore fatentur eruditi, nihil unquam plus erroris, plus obscuritatis attulisse studiosis hominibus, quàm si quis genealogiarum rudis & ignarus ad scribendam Historiam accesserit: quâ in re, ut verè dicam, nullum adhuc ego legi diligentiorem *Cuspiniano*. *Idem* ibidem.

Miramur quoque diligentiam laboremque viro regiâ in aulâ conspicuo longe honestissimum *Cuspiniani Viennensis*, à quô civili quâdam facundiâ *Germanorum* & *Byzantinorum Cæsarum* Imperia, propinquitates, stemmata, mores, atque exitus referuntur. *Paul. Jov.* in Elog.

Cuspinianus Vir simplicissimæ probitatis. *Lips.* in excursu ad l. 3. *Taciti* Annal.

Ioannes Cuspinianus, vir eximiâ fide & eruditione. *Jos. Scalig.* de Tempor. Emendat. l. 5.

Ioannes Cuspinianus Suuinfurtensis, Medicus & *Maximiliani* Imperatoris

duæ linguæ in suis loquendi modis conveniant; & ita tantum abest ut *Autographum* exprimat eadem puritate qua scriptum est, quin potius illud deformat omnibusque ejus ornamentis spoliat — Novi tamen plures hanc Interpretationem magni æstimare, eamque plurimis cæterarum Scripturæ Versionum anteponere; sed illam dubio procul non satis examinarunt. Hist. Crit. Veteris Testam. lib. 2. cap. 20. à Jes. *Richard. Simon.* Gall.

Santes Pagninus Biblia primus in *Commata* distinxit; quæ sunt eorum versiculi. Veteres non distinguebant sed librum duntaxat citabant. *Hieronymus* meminit. Capitum in versus distinctio recens est. Oportet *Pagnini* Bibliorum Versionem esse bonam quià doctus fuit in lingua Hebraica. *Scaligerana* posterior. Gall.

Sanctes Pagninus, Lucensis, Italus, Ord. Prædicatorum, *Lugduni* ad *Rhodanum* diu vixit, & tandem obiit anno 1541. ibidem in Templo Prædicatorum conditus ante Odeium. Vir fuit, ut Scripta ejus abundè probant, linguæ *Hebraicæ* peritissimus, & laudatissimus orator: ut *Symphorianus Champeius*, qui hominem sæpè dicentem audivit, testatur, præfatione in ejus *Isagogen*. *Pagnini* beneficium est, quòd *Thomas Guadagnus*, vir locuples, ad cæteras impensas in *Dei* honorem, & publicum bonum, quibus *Lugduni, Avenione*, *Florentiæ* clarus erat, adjiceret ædificationem Nosocomii *Lugdunensis* ad excipiendos peste contactos, quod S. *Laurentii* vulgò dicitur. Scripsit autem in Scripturam Sacram quàm plurima, quæ *Sixtus Senensis*, *Possevinus*, & alii enumerant. Fateor quidem, nonnulla apud eum, præsertim quoad vulgatæ *Bibliorum* editionis immutationem, meritò improbari, quæ *Possevinus* annotavit, & quæ in posterioribus editionibus expunctione damnata sunt: non tamen omnia, quæ apud *Pagninum* displicent, sunt ab eo profecta. Pleraque enim *Genevensium* interpolatorum nequitiæ sunt adscribenda, tametsi ementito loci nomine in lucem sint edita, & malâ fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata. *Aub. Miræus.*

* Thesaurus Linguæ Hebraicæ *Sanctis Pagnini*, auctus operâ *Ioannis Mercerii*, & *Antonii Cevallerii*, prohibetur, donec expurgetur. Vid. *Indic. Tridentinum*, in Append. Certorum Auctorum.

Extant Hebraicarum Institutionum Grammatices lib. 4. *Par.* 1549. 8°.

Extat Lexicon Hebraico-Latinum, recognitum per *Mercerum* & alios. *Lugd.* 1575.

Epitome Lexici Hebraici *Antvverp.* 1578. 8°.

Extat introductio in sacras Literas & Mysticum S. Scripturæ intellectum. *Col.* 1563.

JOANNES CUSPINIANUS.

Clar. An. D. MDXV. GErmanus, natus est *Svveinfurti* anno 1473. Obiit anno 1529. Aprilis 19. die, *Viennæ*, quam eodem anno *Solimannus Turcarum* Tyrannus, die 22. Septembris, obsidere cœpit.

Scripsit de Consulibus, & Romanis Imperatoribus —— Historiam *Austriæ* ——

Tabulam

Tabulam *Hungariæ*.——De rebus *Turcarum*.

Optimus Imperator *Maximilianus* eum in Senatum suum adscivit; cumque in *Hungariam*, *Bohemiam*, *Poloniam*que Oratorem misit, annis duodecim continuis ejus consilio & opera in difficillimis rebus sæpissimè usus. Cùm nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam pervenisset; ut ab oblivione labores suos vindicaret, ad scribendam Historiam se applicavit. Et quia in summi Imperatoris aulà diu versatus fuerat; de *Consulibus* & *Romanis Imperatoribus* scribendi argumentum arripuit: Ad quod institutum multam supellectilem suppeditavit rarissimorum librorum copia. Patebant enim ei ex *Cæsaris* liberalitate & beneficentià omnes undique vetustiores Bibliothecæ: omnia *Ducum Austriæ* secretiora scrinia & ἀρχεῖα ex quibus vir omnium diligentissimus, multa, quæ ab aliis prætermissa sunt, accuratissimè depromisit. *Melchior Adamus* in vita ejus.

Posteà *Cæsares* & *Imperatores* usque ad *Divum Maximilianum* perduxit. Quos morte præventus inemendatos, & ob Scriptoris inscitiam fœdissimis erroribus depravatos reliquit. De dicendi genere aut elegantià, quibus tanta Historia ornari & illustrari potuisset, non admodum eum solicitum fuisse video. Forsan si quid conjecturâ consequi possum, satisfacturum se ingenuo Lectori arbitratus, si quæ ipse verissima comperisset, simplicissimâ oratione mandaret posteritati. Tolerabiliorem hujus nostri dictionem faciet ingenuitas & fides, cum incredibili diligentià, & studio perquirendæ veritatis conjuncta. Satis enim est Historico, ut præclarè dixit apud *Ciceronem Catullus*, non esse mendacem. *Nic. Gerbel.* in Ep. ad Lectorem, quas *Cuspin.* de Cæsar. operi præmisit, an. 1540. scriptis.

Quod verò laude maximâ dignum est, nihil omisit, quod visum est illi ad ordinem rerum, ad cognitionem antiquitatis, ad temporum rationem & consequentiam, ad mores, ad susceptæ materiæ explicationem pertinere. Nam illud imprimis admiratione dignum censebis; cùm de *Latinis*, *Græcis*, *Francis*, *Germanis*que Imperatoribus, quin etiam de *Turcis* scribendum esset, adeò bellè, adeò aptè, adde, etiam diligenter singulos singulis temporibus adaptavit, ut veluti uno in conspectu, simul omnes sub oculis veniant. Illud verò uno ore fatentur eruditi, nihil unquam plus erroris, plus obscuritatis attulisse studiosis hominibus, quàm si quis genealogiarum rudis & ignarus ad scribendam Historiam accesserit: quâ in re, ut verè dicam, nullum adhuc ego legi diligentiorem *Cuspiniano*. *Idem* ibidem.

Miramur quoque diligentiam laboremque viro regià in aulâ conspicuo longe honestissimum *Cuspiniani Viennensis*, à quô civili quadam facundià *Germanorum* & *Byzantinorum Cæsarum* Imperia, propinquitates, stemmata, mores, atque exitus referuntur. *Paul. Iov.* in Elog.

Cuspinianus Vir simplicissimæ probitatis. *Lips.* in excursu ad l.4. *Taciti* Annal.

Ioannes Cuspinianus, vir eximià fide & eruditione. *Ios. Scalig.* de Tempor. Emendat. l. 5.

Ioannes Cuspinianus Suvinfurtensis, Medicus & *Maximiliani* Imperatoris

Orator, atque diligentissimus inquisitor Antiquitatis. *Ioan. Gualter.* in Chronic.

Historiam *Cæsaream* scripsit *Ioannes Cuspinianus*, solers Antiquitatis Indagator, à *Iulio Cæsare*, usque ad *Maximiliani* I. mortem, luculentum sanè opus, & omnium lectione dignissimum: utpote quo, dum vitas omnium ordine *Imperatorum* describat, non tantùm, insignia eorum exempla dicta & facta, quicquid in illis honestum esset vel secus proponit: sed universam etiam temporum seriem (supra mille quingentos & viginti annos) integram connexamque, non intercisam aut mutilatam, posteritati reliquit. *Whear.* in Meth. leg. Hist. sect. 25.

Tanta præter eximiam facundiam in eo fuit prudentia & fides, & tenacitas silentii circa res arcanas, ut vigilantissimus Imperator *Maximilianus* I. fidelissimo illius pectori reconditissima quæque tutò committere potuerit. *Petr. Lambec.* lib. 2. Commentar. de Augustiss. Biblioth. Cæsar.

Ioannes Cuspinianus magnum suo ævo Historiæ lumen. *Voss.* de Hist. Lat. p. 428.

* *Ioannis Cuspiniani* Liber inscriptus, *Imperatorum & Cæsarum vitæ* cum Imaginibus ad vivam effigiem expressis, in Indice certorum Auctorum prohibetur, donec corrigatur. *Ind. Trident.*

Extant de *Consulibus Romanis*, atque item de *Cæsaribus & Imperatoribus* Commentarii. Descriptio *Austriæ*, & alia quædam cum Annotationibus *Wolfgangi Hungeri*. *Francofurti* anno 1601. fol. apud *Claudium Marnium*.

MARTINUS LUTHERUS.

Clar. A. D. MDXVII.

GErmanus, *Islebii* anno 1483. natus: anno 1504. fit Monachus Ordinis *Augustiniani*: anno 1517. factus est *Religionis Reformatæ* Dux atque Antesignanus: obiit demum in oppido natali anno 1546. *Wittemberga* honorificè sepultus. *Gul. Cave.*

Martinus Lutherus, Scriptorum Ecclesiasticorum coryphæus, veritatis cœlestis entheus planè & imperterritus vindex, *Germaniæ*que *Helias*, è cujus unico scriptorum folio plus quàm ex omnibus *Thomæ* Scriptis addisci posse, Magnus quondam *Erasmus* ad *Marinum Caracciolum* Legatum Pontificium verissimè fassus est. De quo *Wolfgangus Severus*, Augustissimi Imperatoris *Ferdinandi* I. quondam Præceptor, parrhesiasticè cecinit:

Iapeti *de stirpe satum* Doctore Luthero
Majorem nobis nulla propago dedit.

Et adde judicium *Georgii Fabricii*, ad Scrin. antiq. notatum, p. 211.

Inter Theologos *est gloria prima* Lutherus,
Nam merito Christi *nemo magis tribuit.*

Olear. in Abac. Patrum.

Quem

Quem (*Lutherum*) non *Cæsares*, non Reges, non fulmina ex Arce *Tarpeiâ* vibrata, non ullæ innumerabilium Sophistarum Phalanges, vel tantillum terruerunt. *Theodor. Beza.*

Vir etiam hostium judicio magnanimus, talia certè ausus, quæ totus miratur orbis, & unus ferme *Orbi* conjurato obnixus. *Hofman.*

Res & verba *Philippus*, res sine verbis *Lutherus*, verba sine re *Erasmus*. *Edvv. Leigh* de viris doctr. illustrib.

Pomeranus est *Grammaticus*, & verborum vim explanat. Ego sum *Logicus*, monstro contextum rerum & argumenta: *Iustus Ionas* est *Orator*, copiosè & ornatè disserit: Sed *Lutherus* est omnia in omnibus, est miraculum inter homines; quidquid dicit, quidquid scribit, id in animos penetrat, & mirificè relinquit aculeos in cordibus hominum. *Phil. Melanchthon.*

Homo nudus omni præsidio, non clam & per cuniculos insidias struxit (ut fraterculi solent vitæ Imperatorum & Principum) sed aperto Marte *Monarchiam* aggressus est *Pontificiam*, exercitatissimos belli Duces, *Cajetanum*, *Sylvestrum*, *Eckium*, aliosque instructissimos ab omni apparatûs genere profligavit, & ingenti animo Heroicoque ausu, *turrim* aggressus *Babylonicam*, penè jam, quod felix in posterum faustumque sit, demolitus est. *Richard. Montacut.* in Antidiat. 9.

Lutherus Theologus consummatus, profundus, incomparabilis, sacram Theologiam ad Fontalem dignitatem, primævamque puritatem, necnon Evangelicam, sinceram, simplicemque suam illam innocentiam, omni prorsus seculari Philosophiâ explosâ, revocare conatur. *Paul. Langius*, Cytic. Monachus, in chron.

Lutherum non novi, nec libros illius unquam legi, nisi fortè decem aut duodecim pagellas, easque carptim. Ex his quæ tum degustavi, visus est mihi probè compositus ad *mysticas* literas veterum more explanandas; quando nostra hæc ætas immodicè indulgeat argutis magis quàm necessariis Quæstionibus. *Erasm.* Epist. l. 14. Ep. 5.

In *Luthero* demiror duas tam diversas personas: quædam ita scribit, ut spirare videatur *Apostolicum Pectus*: rursus in dicteriis, in sannis, conviciis, in salibus quem non vincit scurram? Magno animo contemnit *Cæsares* & *Pontifices*, & ad levissimorum abjectissimorumque hominum susurros sic debacchatur in quemlibet, velut oblitus quam agat fabulam, & quam personam induerit. *Erasm.* Epist. l. 18. Epist. 24.

Lutherus Græcè nihil penitus noverat, quum ad scribendum accessit, *Latinè* parum admodum: & quæ tuenda susceperat, dialecticis, & argumentatiunculis tutatus est, non linguis. *Lud. Viv.* de Causs. Corrupt. Art. p. 131.

Lutherus *Protestantium* primus fuit qui *Biblia* in linguam vulgarem ex *Hebræo* Codice interpretari ausus est, quamvis admodum mediocriter tantum Hebraicum idioma calleret. Cum liberi & audacis esset ingenii, Beatum *Hieronymum* accusavit quòd Hebraicum Idioma nunquam perfectè intellexisset. Sed fortiori ratione defectûs hujusce culpabatur ipse, & quod in hujusmodi Opere præcipi-

tanter nimium processerit, quod spatium exigebat longe diuturnius illo quod ad ipsum insumsit. Unde etiam Versionem suam ad incudem revocare coactus fuit, ejusque alteram editionem procudendam curare. Sed hæc revisio non fecit ut peritiores illius ævi Protestantes utramvis approbarent; quinimo plurimi eorum defectus illarum, qui non pauci erant, notare non abstinuerunt. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Critic. V. T. l. 2. c. 23. Gall.

Sebastianus Munsterus absque dubio *Germanicam Lutheri* Versionem indicare voluit, cum in una Præfationum suarum fronti Bibliorum suorum præfixarum, dixit se potuisse innumeros locos notare, quos perperam transtulerint recentiores Interpretes, eo quod ad Hebraicæ Linguæ studium non satis appulerint animum. Prætereaque idem Author suis in *Jonæ* cap. secundum, Notis, *Lutherum* nominare non veretur, illumque corripere quod negativè verterit, quod in Hebræo affirmativè enunciatur. Eadem illa *Lutheri* versio publicè pariter rejecta fuit in *Synodo* Theologorum R. P. R. Dordraci congregatorum, ubi cautum fuit novam *Belgicam* Versionem totius Scripturæ adornandam esse, eò quod vetus *Belgica* Versio quæ tunc in usu erat ad *Germanicam* Versionem *Lutheri* exacta fuisset, quam erroribus refertam existimabant. *Zuingliani* pridem antea novam totius Scripturæ Versionem in suum usum elaboraverant, ob eandem causam *Lutheranâ* uti detrectantes, utpote quæ, plurium *Protestantium* judicio, parum accurata erat, quæque ab audaci viro & præconceptis opinionibus turgido facta fuerat. Idem ibid. Gall.

Luthero, Germanicorum Protestantium Patriarchæ, non satis fuit integrorum Bibliorum ex Hebraicis Græcisque Codicibus Translationem in vernaculam suam linguam exsculpsisse, censuit insuper opus esse Verbum *Dei* suo modo explicare ut eo arctiùs cohiberet eorum animos quos in partes suam pertraxerat. Sed ille Patriarcha feliciorem successum suis in Biblia *Commentariis* nactus non est quam in Versione sua. Utramque præcipitanter nimis præstitit, & plerumque anticipata judicia quorum plenus erat tantummodò consuluit. Ut peritus existimaretur, frustra respuit aliorum opiniones dum ei ridiculæ videbantur. Commentaria sua Quæstionibus Theologicis innumerisque aliis à scopo alienis perspergit; ita ut illa sint potiùs Lectiones Theologicæ vel Disputationes quàm genuina Commentaria. Id in sua libri *Geneseos* expositione cernere est, in qua digressionum ingens numerus deprehenditur, quæ judicium solidum parum redolent. Arbitratus est, dum Lectiones Morales habebat & illos qui a se dissentiebant Stentoreis clamoribus impetebat, magnas elucidationes *Dei* Verbo se fœnerare; sed vel ex ipsius libris judicari facilè potest illum merum ardelionem & virum animi impotem semper fuisse, qui sagacitate quadam ingenii & imaginationis fervore tantùm valebat. Nihil neque sublime neque doctum occurrit ejus in Biblia Commentariis; omnia ibi abjecta & simplicia; & eo quòd Theologiæ operam navâsset, Quæstionum Theologicarum Rhapsodiam potius composuit quàm *Commentarium* in Scripturæ contextum. Cui rei addi potest, illum crassissima Minerva loqui, suosque sensus sæpius quam rationem suam sequi. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Crit. Veteris Test. lib. 3. cap. 14. Gall.

Lutherus Doctus vir in Hebraicâ Linguâ, ex quâ benè *Biblia* vertit; sed *Calvino* inferior. *Scaligerana* prima, p. 104.

Nos *Luthero* caput & summa pectoris, adde etiam media & ima, denique ventrem & femur, id est omnia in quibus vita Religionis consistit, deberi fatemur. *Martin. Ruaru:* in 1. cent. Epist. p. 88.

Ingenium nactus est (*Martinus Lutherus*) à Naturâ sagax, acre, praefervidum ad magna quaevis aggredienda factum, vir, si quis alius, invicti atque imperterriti animi. Quoties veritatis agebatur causa, nec amorem cujusvis curabat, nec odium; Pontificis fulmina, Imperatoris edicta, non minus quàm Plebis convicia insuper habuit, & fortiter contempsit. Interim haud iverim inficias, *Lutherum* affectibus liberiùs quàm par erat, saepiùs indulsisse, atque etiam in majorum gentium Principes impotenti animo strinxisse calamum. Verùm *quisque suos patimur manes.* In re literariâ non segniter desudavit, ipse, prout ea ferebant tempora, haud mediocriter eruditus. In indagandis S. Scripturae sensibus studium praecipuè posuit, ejusque bene magnam partem Commentariis explicavit. Theologiam à multis retrò seculis corruptam ad pristinam integritatem pro virili revocavit. Quâ quidem in re, si minus forsan alicubi Orthodoxus videatur, vitio non tam ipsi, quàm temporis, quô vixit, conditioni vertendum est, nec mirum, si maculas quasdam contraheret, qui *Augiae* stabulum repurgare aggreditur. Primaevae Antiquitatis normam ante oculos habuit, & certè (ut in Epistola ad Cardinalem *Albertum*, rectè olim notavit *Erasmus*) multa in libris *Lutheri* damnantur ut Haeretica, quae in *Bernardi Augustini*que libris ut orthodoxa, immò ut pia leguntur; additque, *Lutherum* multa imprudenter magis, quàm impiè scripsisse. Nec praeteriri debet quod in *Lutheri* vitâ refert M. Adamus, *Erasmum*, Pontificis oratoribus ipsum ad *Lutherum* oppugnandum incitantibus, respondisse, *Major est Lutherus, quàm ut in illum scribam; imò tantus, ut ex Lutheri unicâ pagellâ perlectâ plus erudiar, quàm ex Thomâ toto.* Stylô usus est sanè duriusculo, rari quippe adhuc erant *Erasmi*, *Politiani*, *Longolii*, *Bembi*, *Sadoleti*, qui cum *Cicerone*, *Livio*, *Terentio* familiariter versabantur. Utcumque verò incompta & inelaborata sit, genuinam certè pietatem, & ingentem ubique zelum spirat vivida *Lutheri* dictio, nec tam verba, quàm res fundere videtur. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literat. *Gul. Cave.*

Rex *Henricus* VIII. ad famam sibi comparandam, & ut Clerum sibi semper faventem haberent, hunc non modò authoritate sua juvandum esse putavit, sed etiam eorum propugnator fieri voluit, & adversus *Lutherum* in Septem Sacramentorum patrocinium scribere. Magnificis laudibus librum hunc extulerunt Clerici tamquam eruditissimum Opus quod sub Sole unquam extitisset; Regique *Salomoni* omnibusque omnium aetatum Imperatoribus Christianis illum aequipararunt; Praecipuumque hoc fuit in plures annos adulationis argumentum, praeter gloriosum Titulum, *Fidei Defensoris* quem hac de causa Pontifex ipsi retribuit. Fatendum autem est, si Seculi constitutio attendatur, quòdque Regis hoc Opus esset; aliqua id commendatione dignum fuisse. Sed *Lutherus* tunc neminimo quidem timore perculsus est, quin potius gloriam hinc duxit, quod

tantus

tantus Rex in arenam cum ipso descendisset & ad ejus librum responsum remisit. Hoc autem non reposuit absque acrimonia copiosè permistâ, in quo universim culpatus est tanquam oblitus magnæ venerationis quæ Supremorum Principum personis debetur. *Burnetii* Historia Reformationis lib. 1. pag. 31. Anglicè.

Lutherus sanè vir fuit sublimibus animi dotibus magnisque virtutibus ornatus. Vastæ erat intelligentiæ, quæ eum evexit ad cacumen Doctrinæ Seculo quo vivebat incognitæ: Mirifica erat ejus in Scripturis notitia, elocutio ejus erat mascula, ejusque ratiocinandi methodum comitabatur tota subtilitas quam venerandæ ac perspicuæ veritates à se traditæ ferre poterant. Ejus cogitationes ad magna cœpta semper propendebant, ejusque constantia ad eorum executionem sufficiens erat. Animi ejus fidentia nec concuti, nec stupefieri poterat, Ejusque illa παῤῥησία (nec enim id alio nomine censere possim) coram frequentibus *Wormatiæ Comitiis* illa non minor fuit quam fuit olim *Apostoli*. Vita ejus sancta fuit, &, dum ei per otium secessum petere licebat, severa. Ejus virtutes activissimæ cum affabilitate, non autem desidiosæ atque tetricæ quales sunt Claustrales. Nulla ipsum agitabat Ambitio præter ardorem in Dei cultum; quod ad cætera spectat, neque possedit neque expetivit unquam nisi quæ ad meram vitæ sustentationem sunt necessaria. Temperamenti erat imprimis avaritiam aut abjectum quemvis affectum aversantis; Benignus erat etiam in delinquentes, nulla proprii commodi ratione habita. Si in hanc *Virtutum Congeriem* aliquis defectus irrepserit, memores esse debemus summum etiam Apostolum non fuisse *inculpatum*. Si quandam in ejus Doctrinæ *Corpore Labem* cernere liceat, nec etiam maxima Ecclesiæ lumina & vel in hujus purissima ætate, ut novimus, in omnibus suis Opinionibus sani fuerunt. Omnibus perpensis meritissimè profectò erumpere possumus in hoc Prophetæ dictum & exclamare, *Quam speciosi sunt in montibus pedes ejus qui latu fert nuntia. Responsio* ad quasdam *Considerationes in M. Lutheri Genium*, Oxonii excusum anno 1687. 4°. Anglicè.

Opera ejus comprehenduntur septem Tomis, fol. *Witteberg.* 1558. *Latinè.*

* *Martinus Lutherus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino.*

JOANNES OECOLAMPADIUS,

Aliàs HAUSSCHEIN dictus.

Claruit A. D. MDXX.

GErmanus, natus est anno 1482. *Basileæ* Concionatoris & Theologi munere functus est.

Scripsit multa, variis in locis separatim impressa, quæ distribuuntur in *Exegetica, Didascalica, Apologetica.* Multa quoque è Græco in *Latinum* Sermonem transtulit.

Primus Reformator & verus Pastor Ecclesiæ *Basileensis. Zuinglius* & ille eruditione, studiis, autoritate, loco, ætate, pares erant: inter quos tanta animorum conjunctio, ut amicitia sanctior certiorque, quam vera conciliarit pietas, vix

inter ullos unquam fuerit —— In dissidiis Controversiisque componendis Felix admodum habitus. In scribendo, commentando, docendo, confutando omnis generis adversarios, & transferendo plurima, magnum sibi nomen, Ecclesiæque fructum comparavit. Cujus lucubrationes in *Prophetas* aliquot mirum in modum à viris doctis probantur. *Iac. Verheid.*

Oecolampadius satis novit *Græcè*, *Romani* sermonis rudior, quanquam ille magis peccat indiligentiâ quàm imperitiâ. *Erasm.* l.19 Epist. 23.

Oecolampadius, vir ob trilinguem eruditionem, ob doctrinæ scientiam & usum, antiquitatis denique Ecclesiasticæ exactam cognitionem, suâ ætate nulli secundus. *Melch. Adam* in Vit. *Oecolamp.*

Cùm in publicum prodiisset libellus de *Eucharistiâ*; Senatus *Basileensis* rei insolentiâ motus, eum tantisper apud se vendi prohibuit; donec à *Censoribus* examinaretur, & certius quippiam decerneretur. Consuluit itaque *Erasmum Roterodamum*, *Berum* Præpositum, & *Cantiunculam* Jurisconsultum, quidnam de scripto illo sentirent? *Erasmus* Senatui respondit hisce verbis: S. P. *Magnifici Domini celsitudinis vestræ hortatu, perlegi librum Ioannis Oecolampadii de Verbis cœnæ Domini, meâ sententiâ doctum, disertum, & elaboratum; adderem etiam pium, si quid pium esse posset, quod pugnat cum sententiâ consensuque Ecclesiæ à quâ dissentire periculosum esse judico.* Ad amicos autem scripsit: *Oecolampadium* emisisse libellum, tàm accuratè scriptum, tot machinis argumentorum, totque testimoniis instructum, ut posset vel electos in errorem pertrahere. *Melch. Adam.* ibid.

Hic, quia vir erat singularis eruditionis & magnæ autoritatis, plurimos veneno *Zuingliano* per libros suos infecit. *Bohem.* Epitom. Hist. Eccles. pag. 957.

Emicuit dudum perillustris eruditio in *Ioanne Oecolampadio*, sed profectò clariùs & luminosiùs illuxisset, nisi *Christianæ Hostiæ* sacramentum repudiasset. *Paul. Iov.* in Elog.

Ioannes Oecolampadius Winspergensis, eruditione & pietate præstantissimus Theologus. *Gesner.* in Biblioth.

Ut doctrinâ sic vitæ sanctimoniâ colendissimus fuit. *Boissard.* in Icon.

Hunc (*Oecolampadium*) *Erasmus Roterodamus* in edendis *Novi Testamenti* Annotationibus consuluit, sibique adhibuit. *Operâ subsidiariâ illius, non solum pietate, verum etiam trium peritiâ linguarum eminentis, adeoque veri Theologi, se adjutum esse ingenuè ipsemet Erasmus fatetur.*

Sub finem Novembris anno 1531. *Oecolampadius* è vitâ decessit. Ex interitu *Zuinglii* maximum animo perceperat dolorem, eaque res morbum etiam auxisse putatur: erant enim conjunctissimi. Natus fuit annos 49. Extant ejus in *Prophetas* aliquot lucubrationes, quæ valdè probantur doctis. *Ioan. Sleidan.* Comment. lib. 8.

Oecolampadium extinctum, utinam possem dolere jure. Sic enim literæ & doctrina hominis postulabant, nisi extitisset ille in alio genere perniciosus. *Sadolet.* l. 4. Epist. ad *Erasm.*

Deploraruntque hujus viri obitum præstantissimi quique: inter quos *Sebastianus Munsterus* carmine *Hebræo*, & *Theodorus Beza* Latino Hendecasyllabo.

PAULUS ÆMILIUS.

Clar. An. D. MDXX. VEronensis, *Parisinus*, in æde *Deiparæ* Canonicus, obiit 1529. III. Non. Quintil.

In *Galliis* ætatis cursum sub *Ludovico* XII. & *Francisco* I. agebat *Paulus Æmilius*. Magnum is sibi nomen paravit Opere inclyto de rebus Gestis *Francorum*: cui annos 30. impendisse dicitur. Ac libros quidem novem perfecit: decimum, morte præventus, reliquit imperfectum. Sed eum propinquus illius, *Daniel Zavarisius Veronensis*, ex schedis dispersis, multâque liturâ obductis, collegit, ac digessit ita, uti nunc legitur. Desinit *Æmilius* in anno quincto *Caroli* VIII. qui *Christi* est 1488. *Laconicam* ei brevitatem tribuit *Paulus Iovius*. In historiâ tamen *belli sacri*, duce gesti *Godefrido Bullionio*, luculentiùs se diffundere, mediamque ait viam insistere. Sed quicquid de cæterorum *Laconismo* dicat *Iovius* omninò Scriptor est elegans, ac disertus. *Voss.* de Hist. Lat.

Paulus Æmilius in *Galliis* & res quoque *Gallicas* scripsit, etsi non *Gallus*. *Ludovicus* XII. decus hoc *Italiæ* abstulit, & vindicavit sibi. Ille, ut rem dicam, penè unus inter novos, veram & veterem Historiæ viam vidit, eamque firmo pede calcavit. Genus scribendi ejus doctum, nervosum, pressum; ad subtilitatem & argutias inclinans, & relinquens defigensque aliquid in animo serii Lectoris. Sententias & dicta sæpe miscet, paria antiquis. Rerum ipsarum sedulus scrutator, severus judex: nec legi nostro ævo, qui magis liber ab affectu. Dedecus ævi est, quòd minùs ille placeat, quasi pauci sint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæ labeculæ: quòd stilum parum nectit, & spargit dividitque eum in minuta quædam membra. Hoc cùm in omni seriosâ oratione parum congruum, tum in *Annalibus* minimè. Deinde quòd inæqualis, alibi nimiùm anxius & castigatus, ideoque subobscurus; alibi (sed rarenter) laxus & solutus. Vetustatis etiam nescio quid affectat in nominibus hominum, locorum, urbium immutandis, & in veterem formam redigendis: sæpè eruditè, interdum vanè; sed, ut ego judico, semper indecorè. In quibus, si refingere leviter eum nobis fas: (audeo dicere) virum dabemus supra omnem hanc novitiam, & ad priscam laudem. *Lips.* Not. ad Lib. 1. Politic. c. 9.

Paulus Æmilius, cui de Scriptoribus Gallicis, plurimùm creditur, sæpe historiam confundit, sæpè non ex rerum fide, sed ex impetu calami interpolat, fingit multa, ut animô concepit, non commemorat ut memoriis publicis ea deberet potuit.—Non parùm adulari Pontificiæ curiæ doctus. *Ioh. Henr. Boeclerus* Præfat. Ser. Cæsar. German.

Vir clarissimus, gravitate, judiciô & eloquentiâ præstans; obiit Anno Dom. 1529. *Theoph. Dassiliand.* in Descript. Urb. Ital.

Si compendium rerum *Francicarum* legere desideras, adi Historiam *Pauli Æmilii Veronensis Itali*, qui vixit sub initium seculi superioris in *Galliâ*. Quemadmodum

madmodum *Polydorus Virgilius, Italus*, prosequitur Res *Anglicanas*; sic ille *Gallicanas*: desidero in eo quòd dictio ejus nimis sit concisa, & affectatione Antiquitatis vocabula locorum mutet in aliam flexionem, v.gr. *Geldriam Geldnam* vocat. Nec dubium, quin id verè dicat, sed tamen pro tempore loquendum est. *Herman. Conring* de Regno *Gal.*

Pauli Æmilii & reconditam eruditionem, & diligentiam, & vitæ sanctitatem, & summam in Historiâ fidem exosculor. *Tullianam* dictionem nec affectavit, nec habet. *Erasm.* in *Ciceroniano.*

Meliori fide Historiam scribere, quàm *Gaguinus* fecit, qui affectus suos miscuit, *Ludovici Vivis* sententia est.

Eloquentissimus Vir, & antiquarum originum vindex *Paulus Æmilius Veronensis. Ios. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. 1.

Paulus Æmilius tam Sanctus & incorruptus enarrator Historiæ, ut jurejurando putes obstrictum; tam elegans, ut nisi recentiora rescriberet, videri possit haud infimus *Antiquorum. Thom. Morus* in Epist. ad *Germanum Brixium.*

Paulus Æmilius Veronensis, vir eximiè doctus, nunquam sibi satisfaciebat, sed, quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: diceres *Opus* non correctum, sed aliud: idque subinde faciebat. Quæ res in causâ fuit, ut citiùs *Elephanti* pariant, quàm ille quicquam edere posset. Nam *Historiam*, quam edidit, plusquam 30. annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactum, ut evulgaret. *Erasm.* in *Apothegm.* l. 6. p. 582.

Pauli Æmilii Veronensis malignum silentium non silebo, qui multorum non meminit quæ ad *Gallorum* gloriam pertinerent. Nec ea ignorasse dici potest, quæ nullus ante ipsum præteriit, ut *oleum* illud ad *unctionem Regum* cœlitus demissum, & *lilia* similiter: quibus si fidem non adhibuit, eam saltem hominum mentibus opinionem insitam esse dicere oportuit. *Verder* in Auctor Censione, p. 88.

Claudii Verderi judicium non moramur, qui ut olim *Herodotum Plutarchus*, ita *Æmilium* ipse maligni animi reum agit. Et quo argumento? nempè quia vulgata illa de *Oleo* ad Reges inungendos cœlitus demisso, deque *liliis*, præterire maluerit, quàm ut sententiam de eo suam apponere insimul cogeretur. *Voss.*

Extant de Rebus Gestis *Francorum* libri 10. *Basileæ* 1601. apud *Henricum Petri* Addita est continuatio *Arnoldi Ferroni.*

THOMAS de VIO.

A Patriâ dictus vulgò *Cajetanus*, ex Ordinis *Prædicatorum* Generali Magistro, Episcopus *Cajeta*, & Cardinalis S.R.E. tit. Sancti *Xysti* à *Leone* X. creatus, vixit usque ad Annum *Christi* 1534. ætatis 66. quo obiit 4. Idus Aug. & conditus est ad ostium templi B. *Mariæ* super *Minervam. Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MDXX.

Scripsit Commentaria in totam summam S. *Thomæ*. Denique opuscula permulta, & librum Jentaculorum, & summam casuum conscientiæ.

Scripsit etiam Commentaria in omnem sacram Scripturam, præterquam in Prophetas, & in Apocalypsim, &c.

Vir tam vitæ sanctimoniâ, quàm ingenii præstantiâ illustris, subtilissimus Dialecticus, admirabilis Philosophus, Theologus incomparabilis, & inter eruditissimos doctissimi sui seculi longè eruditissimus — Hic in extremâ senectute suâ, post innumeras lucubrationes in *Aristotelis* Philosophiam, & in omnem D. *Thomæ* Theologiam editas, totam Veteris, ac Novi Testamenti molem juxta literæ sensum omnium difficillimum ex *Hebræâ* & *Græcâ* veritate nudo brevique sermone exposuit, exceptis *Cantico Canticorum* & *Prophetis*, quos moriens inchoatos deseruit, & *Apocalypsin*, quam de industriâ intactam reliquit inquiens in eâ exponendâ non ingenio, sed divinatione opus esse. *Sixtus Senens.*

Vir fuit summi ingenii, nec minoris pietatis. *Bellarm* de Scriptor. Eccles.

Cajetanus vir meo judicio, quamvis Papista, tamen candidus, plurimumque distans ab ea pertinaciâ, quam in reliquis deplorare cogimur——Omnes Epistolas *Nov. Test.* & *Actorum*, librum recensuit ad Veritatem *Græcam* & *Annotationibus* illustravit infra spatium circiter decem mensium. *Dan. Chamier.*

Vir fuit pusillâ staturâ, sed ingenti animo, felicissimâ memoriæ, & ingenio maximo: adeò ut inter omnes sui temporis *Theologos* princeps haberetur. Adolescens togam *Prædicatorum* sumpsit; in quorum cœtu sic ad virtutis & doctrinæ studia se composuit, ut adolescens, cùm Generalia Ordinis Comitia *Ferrariæ* celebrarentur, in publicâ certatione, cum *Ioanne Pico Mirandulano* congressus, spectante *Ferrariæ* Duce, totoque *Ferrariensi Senatu*, magno omnium applausu, ipsoque *Pico* postulante, palam insignibus & titulo *Doctoris* ornatus fuerit. *Aubert. Miræus* in Bibl. Ecclesiast.

Thomas de *Vio*, Ecclesiæ *Romanæ* nobilissimus *Cardinalis*, acerrimi vir judicii, Theologus in Scholâ *Latinâ* longè celeberrimus. *Ioan. Dall.* de lib. Suppos. *Dionys. Areop.* & *Ignat. Antioch* l. 1. c. 36.

In Theologiâ *Scholasticâ* tam insigniter doctus, ut nulli ex his, qui suo tempore floruerunt, secundus fuerit. *Alphons* de *Castro* l. 2. advers. Hæres.

Cajetanus obscuriùs loquitur more suo, ut vix rectè intelligatur. *Bellarm.* libro de Matrim. c. 10.

Majorne Theologus an Canonista, non facilè dicas. *Oltar.* in Abac.

Thomam Cardinalem *Cajetanum* malè de Trinitate sensisse probavit Archiepiscopus *Compsanus Ambrosius*: inter Hæreticos etiam recensetur ab *Alfonso* de *Castro*. *Christoph. Sandius* l. 3. Enucleat. Hist. sec. 16.

Cardinalis Cajetanus quamvis in compluribus sacri Voluminis partibus *Latinè* magnâ fide convertendis facultatem suam exercuerit, in obscuro tamen jacuit ejus labor, nec suffragiis doctorum comprobatus est. Cùm enim *Ebraicæ* ac *Græcæ* linguæ ignarum se profiteretur, viros utriusque peritos, non ad eruendos sensus, quos apertè neglexit, sed ad verborum significationes cognoscendas, quas spectavit unas, in consilium adhibuit. Meritò itaque alienæ eruditionis fœtum exclusisse creditus est. *Huet.* de Clar. Interpret.

Cardinalis Cajetani hæc erat præconcepta opinio quod Bibliorum Translationes merè literales esse deberent, persuasus neminem nimis ad literam Scripturam Sacram interpretari posse, cum hæc Verbum Dei sit, cui vel addere vel detrahere

vetitum.

veterum. Hic Cardinalis Præfatione in Psalmos prolixè admodum explicat methodum in hujus Libri versione à se observatam; atque profitetur quamvis *Hebraicæ* linguæ ignarus esset, se tamen bonam Bibliorum partem verbatim juxta *Hebræum* contextum vertisse. Virorum duorum hac in re operam adhibuerat hujus linguæ callentium, quorum alter *Judæus* alter *Christianus* erat, quibus præscripserat ut voces *Hebræas* merè ad literam & juxta Grammaticæ regulas transferrent, quamvis eorum versio nullum sensum fundere videretur----Interea Translatio ipsius, ea præsertim quam Psalmorum elaboravit ad illum Grammaticæ rigorem prorsus exacta non est, nec æquè barbara ac *Malvenda* & *Ariæ Montani* Versiones; & quamvis omni Hebraici Idiomatis notitia destitutus, de hoc tamen melius disserit quam plures Bibliorum Interpretes, ejus mediocriter tantum callentes. *Jes.Rich.Simon*.Hist.Crit.V.T.lib.2.cap.20. Gall.

Extat Commentaria ejus in Biblia Tom.5.Fol.*Lugd*. 1639.

Hoc ejus Epitaphium:

Hâc interiori fossulâ, quam lector inspicis, felicis memoriæ *Thomæ* de *Vio*, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis *Cajetani* conservantur ossa. Qui dum vixit, ita moribus, atque omni doctrinâ humano generi profuit, ut pro tanto beneficio *Deo* gratias agere, ac pro ejus animâ meritò preces fundere teneamur. Hic quorundam aliorum inanem declinans fastum, humili hoc se condi jussit tumulo. Vixit annos 65. dies 29. obiit Anno Christi 1534. *Thomas* de *Vio Cajetanus* Cardinalis S. *Sixti* sacri Ordinis Prædicatorum.

HENRICUS CORNELIUS AGRIPPA.

Coloniensis, natus est ann. 1486. obiit ann. 1534. Non solùm Juris Civilis, sed & Medicinæ Doctor salutatus est. Scripsit Comment. in Artem *Lullii*: libellum de nobilitate sexus fœminei: de occultâ Philosophiâ sive magiâ: de Scientiarum vanitate: de duplici Coronatione *Caroli* V. &c. Claruit A.D. MDXX.

Quis in *Henrici Cornelii Agrippæ* sedato vultu, portentosum ingenium latuisse crediderit: Hic enim immenso captu, vastâque memoriâ, scientiarum artiumque omnium rationes, arcanaque intima & summos apices complexus, disciplinas convellit, religiones in dubium revocat, studiorumque omnium labores festivâ declamatione deridet: eoque vehementius, atque validius, quòd tantæ novitatis argumenta sacrarum literarum auctoritate confirmentur, quasi feliciore opere illudentis ingenii tantas opes ostentare nequiverit, nisi vir educatus in literis, & à *Cæsare* eruditionis ergô equestris ordinis dignitate honestatus, importunos arietes inanis eloquentiæ, æternis optimarum literarum arcibus admovisset. Sed ad hoc cum plausu à multis exceptum volumen *de Vanitate Scientiarum*, alium addidit librum *de Occultâ Philosophiâ*, curiosis admodum pestilentem; quod opus, ex censurâ *Christianâ*, edicto vetitum, apud unos impios reperitur. Sed in utroque serio, pariter & joco gravior, atque lepidior, ac ideo forsitan æternus appareret, nisi puriorem eloquentiam non secùs ac reliquas faculta-

tes infelici vel inepto judicio contempsisset. Excessit è vitâ nondum senex apud *Lugdunum*, ignobili & tenebroso in diversorio, multis cum tanquam *Necromantiæ* suspicione infamem execrantibus, quod *Cacodæmonem* nigri Canis specie circumduceret; ita ut quum propinquâ morte ad pœnitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum Emblemata inscriptum notis exolverit, in hæc suprema verba iratè prorumpens, *Abi perdita bestia, quæ me totum perdidisti* nec usquàm familiaris ille canis, ac assiduus itinerum omnium comes, & tum morientis Domini desertor, postea conspectus est, quum præcipiti fugæ saltu in *Ararin* se immersisse, nec enatasse, ab his qui id vidisse asserebant, existimetur. *Paul. Iov.* in Elog.

De *Cornelio Agrippa* quidam amici docti ad me scripserunt è *Brabantiâ*, sed sic ut nec hominis violentiam probare, & plus illi in colligendo studii, quam in deligendo judicii tribuere videantur. *Erasm.* Epist. lib. 24. Epist. 18.

De Viro (*Cornelio Agrippâ*) de quo quid sentiam rogas, magnificentiùs censeo quàm ut de ejus ingenio censuram ferre possim. Ex ejus libri (de *Incertitudine & Vanitate Scientiarum*) qualicunque gustu deprehendi hominem esse ardentis ingenii, variæ lectionis & multæ memoriæ, alicubi tamen majore copiâ quàm delectu, ac dictione, tumultuosâ veriùs quàm compositâ. In omni genere rerum vituperat mala, laudat bona. *Erasm.* in lit. *Abeli Colstero*, dat. *Friburg.* 25. April. 1533.

Agrippa doctissimus Mathematicus à Patre existimatus est, virque doctus. *Scaligerana* 2.

Cornelii nomen ob multiplicem doctrinam, non modò apud *Germanos*, sed & apud *exteros* celebre extitit. *Boissard.* in Icon.

Venerandum Dominum *Agrippam*, literarum literatorumque omnium miraculum & amorem bonorum, appellat doctissimus *Ludovicus Vives*.

De *Cornelio Agrippâ* quid omninò sentiam, nihil habeo necesse dicere, nisi quòd cùm in literas declamitavit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè solers in vanitate Artium insectandâ. *Claud. Minos* in Not. ad Emblem. *Alciati*, pag. 63.

Testem appello non hunc aut illum emunctioris naris *Theologum*; sed *Cornelium* ipsum *Agrippam*, quem in hisce Mysteriis (de *Magiâ*) norunt & agnoscunt viri docti fuisse *Delium Natatorem*. *Ioan. Arnowsmith* Tact. Sac. p. 87.

Sixtus Senensis vocat Hæreseos *Lutheranæ* Sectatorem. Sed quàm hoc sit à vero abnorme, patet ex capite sexto de Vanit. Scientiarum, in quo B. *Lutherum*, acriter perstringit. *Quenstedt.*

Quidam Magum fuisse, & canis nigri specie Cacodæmonem circumduxisse, tradunt. Sed clarissimus *Ioannes Wierus* de Præstigiis Dæmonum l. 2. c. 5. id merum Commentum esse affirmat.

Quidam Autores judiciis suis de ejus fama detraxerunt, eumque *Magi* accusarunt: Alii vero ingenuè professi sunt eos ignorantiâ & affectibus inimicorum *Agrippæ* se abripi sinere qui hunc quem non cognoscebant accusarent. Et sane

bona

bona fide fatendum est eum magnis & præclaris dotibus exornatum fuisse; genium ejus inter vastissimos & luculentissimos eminuisse; meritoque passim nominatum fuisse sui Seculi *Trismegistum*, ob eam qua polluit notitiam eximiarum Theologiæ rerum, arcanorum Medicinæ, & magnificarum Jurisprudentiæ Legum. *Moreri*. Dictionarium Majus, Gallicum.

* Hic Authos *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. Vid. *Indicem Tridentinum*.

Omnia ejus Opera, in duos Tomos digesta, prodierunt in lucem *Lugduni* in 8°. 1550.

Hoc ejus Epitaphium, *Iacobo Latomo* auctore:

Hunc tumulum haud Charites *servant; sed* Erinnyes *atræ:*
Non Musæ, *at sparsis anguibus* Eumenides.
Colligit Alecto *cineres, miscetque aconito,*
Grataque dat Stygio liba voranda cani.
Qui quod erat vivum comitatus, atrociter Orci
Nunc quoque per cunctas raptat, agitque vias.
Insultatque adeò & Furias *quia noverat omneis,*
Salveat injungit nomine quamque suo.
O miseras arteis, quæ sola ea commoda præstant,
Accedas Stygias *notus ut hospes aquas.*

Paul. Iov. in Elog.

FRANCISCUS GUICCIARDINUS.

F*Lorentiæ* natus anno *Dom.* 1480. Obiit 1540. Clar. A. D. MDXX.

Scripsit Historiarum sui Temporis libros 20. ab ipso *Italicè* conscriptos, & in Latinum Sermonem conversos à *Cælio Secundo Curtone*, *Basileæ* apud *Pernam*, 1566. in fol.

In scribendâ Historiâ judicio gravissimorum virorum suos æquales (atque haud scio an veteres quoque Historicos) superavit. Nam ubi quid in deliberationem cadit quod inexplicabile videatur, illic admirabilem in disserendo subtilitatem ostentat, & graves ubique sententias veluti sal accommodatè perspergit. Mirum in eo studium veritatis inquirendæ. Nihil enim temerè, sed omnia necessariis argumentis confirmat. Fertur enim Epistolas, decreta, Fœdera, conciones ex ipsis fontibus hausisse & expressisse. Itaque frequenter occurrit illud, *locutus est in hæc verba.* Denique fuit & rerum & locorum, & personarum atque adeò consiliorum & factorum tam diligens investigator, ut omnes *Italiæ* urbes, municipia, castra, fluvios, quodque maximum duco, publica monumenta penitùs inspexisse videatur. *Bodin.* in Meth. Hist. p. 70, 71.

Res Italicas superioris ætatis triginta ferè scriptores literis prodiderunt. Unum tamen

tamen *Guicciardinum*, cujus (omnium opinione) perspecta fides est, omnibus anteferendum putem. *Idem* p. 78, 79.

Franciscus Guicciardinus prudens peritusque Scriptor, & qui tales lectores suos facit. Liber est & verax: ab affectibus immunis, si tamen ab odio, quod tegere mihi non semel videtur in *Ducem Urbinatem*. Sententias bonas utilesque inserit, sed parum astrictas. Vitia duo propria hujus ævi non effugit, quòd & justo longior est, & quòd minutissima quæque narret, parum ex lege aut dignitate Historiæ: quæ, ut *Ammianus* ait, discurrere per negotiorum celsitudines assueta, non humilium minutias indagare causarum. Sed nec *Orationes* ejus satis vegetæ mihi, aut castigatæ. Languent sæpè, aut solutè vagantur. Denique, uno verbo, inter nostros, summus est *Historicus*: inter veteres, mediocris. *Lips.* in Not. ad 1. lib. Politic. cap. 9.

Videtur hic Auctor nulli veterum postponendus, nam fide, diligentiâ, prudentiâ, cæterisque virtutibus excellit: ac in rerum gestarum memoriâ, in consiliis explicandis, in hominum naturis notandis, in personis describendis, in Concionibus, Orationibusque referendis, plurima habet, quæ in aliis, qui eorundem temporum Historiam scripserunt, desiderantur. *Gesner.* in Bibliothec.

Viget ipsius nomen ad exteras quasque gentes Historicæ industriæ commendatione diffusum; colitur ipsius memoria, seu rerum omnium incorruptâ lance integerrimi Assertoris. Inerat in homine præsertim elatus, ac reconditus judicii vigor. *Ioan. Imperial.* in Musæo Historico, p. 98.

Franciscus Guicciardinus, Scriptor Historiarum eximius, & cum *Thucidide*, & *Herodoto* conferendus, qui à suis annalibus, gravitate, prudentiâque plenissimis, omnem vetustatis rubiginem situmque procul esse quàm longissimè voluit, neque verbum ad eos quodpiam accedere, quod putridam illam ac rancidam antiquitatem redoleret. Cui etiam illi, qui eidem sunt iniquissimi, in primis quinque libris, quos eruditi cujuspiam viri limâ perpolitos fuisse contendunt, omnem *Florentinæ* Sermonis elegantiam, concinnitatemque concedunt; in cæteris libris non item, quos, nullius censuræ, ut priores quinque, subjecerit. Verè, an secus, nihil ad hoc tempus. Atque illius potissimùm scribendi rationem, utpote prudentem, severam, gravem, & ab ineptiis imprimis abhorrentem, mihi videntur, in *Italiâ*, omnium virorum principum aulæ fuisse secutæ, tum in literis dandis, tum in rebus maximis atque gravissimis explicandis. *Ian. Nic. Eryth. Pinacoth* 3. p. 220.

Guicciardinus Ecclesiæ Romanæ vexillarius vocatur *Mornæo* in Historiâ papatûs, p. 561.

Acris judicii vir, uti & usus in publicis rebus administrandis. *Possevin.* in Biblioth. select.

Nonne in omnium manibus est *Guicciardini* Historia, nec solùm propter res quas continet, sed etiam propter auctoris eloquentiam, & judicium in pretio habetur, & propè antiquis comparatur? *Roland. Marès.* L. 1. Epist. Epist. 30.

Franciscus Petri filius ex antiqua & nobili *Guicciardinorum* prosapia, primum obtinuit locum inter nobilissimos omnes *Historicos* qui unquam scripserint; quis impulsu *Iacobi Nardi* sibi amicissimi *temporum suorum Historiam Italicam* con-

scxitis,

texit, non minori gravitate, stylique elegantia, quam integritate & eventuum narratione fideli, quæ impressionis ope apud omnes Gentes in summo pretio habetur, & cultissimo cuilibet ingenio admirationem movet. *Ghilini* Virorum Literatorum Theatro. *Italicè.*

Historicus præstantissimus & prudentissimus, quamvis in Lutherum iniquior. *G. Calixt.* in Apparat. Theolog. p. 155.

Guicciardinus quibusdam vapulat quòd aliquibus locis *Francisci Marii à Feltro, Ducis Urbini* famam obscuraverit, quod simultati cuidam in ejus corde latenti ascribitur, ex quo ab illo Duce verbis actibus male habitus fuerat, in quodam militari Consilio coacto fœderis illius occasione, quod *Italiæ* Principes iniverant, ad urbem *Mediolanum* invadendam, ubi aderat *Guicciardinus* quatenus Generalis *Papalium* Copiarum Imperator. Et sanè *Guicciardinus* plus iracundiæ atque severitatis in pectore fovebat quàm vultu prodebat: Festivis verbis tam parum delectabatur, ut ne verbulum facetum per totam vitam pronuntiasse censeatur. Indolis ejus austeritas in ejus Scriptis etiam deprehenditur: Qui hæc examinarunt solos *Gastonem* Comitem *Fuxensem* & *Iohannem* de *Medicis* ibi observant, quorum nævos nullos notaverit; Sed cum duorum horumce Principum sola juventus calami ejus objectum fuerit, censuram ejus effugerunt. Cæterum venerabilis est ejus memoria ut ingenui, minimeque fucati Scriptoris, omnia ad æquitatis trutinam ponderantis, cujus lances ab æquilibrio nullus odii vel favoris ventus dimovere poterat. Nihil scriptis consignavit quod vel non viderit ipse vel ab hominibus fide dignis relatum acceperit; pura & nativa est ejus narratio, sed elegans & cum judicio: Incipit ad annum 1490. ad Gallorum in Italiam irruptionem sub *Carolo* VIII. & in annum 1535. desinit ad Pauli III. Pontificatum. Febris maligna Præclari illius Viri vitam terminavit ætatis ejus anno 60. Sanctæ Fœlicitatis Fanum in majorum ejus Tumulo Florentiæ cineres ejus conservat; *Angelus* vero *Guicciardinus* ejus Nepos Scriptorum ejus post ejus mortem editor fuit ut in hominum memoria reviviscerent; Tanto etiam cum applausu excepta fuerunt ut ex *Italico* idiomate translata fuerint in *Gallicum, Hispanicum, Anglicum* & *Belgicum* ut toti *Europæ* eorum copia fieret. *Isaacus Bullart.* Acad. Scientiarum Tom. I. Gall.

Guicciardinus sedulus est Historiographus, à quo, meâ quidem sententia, tam accuratè quàm ab alio quovis Rerum ejus ævi notitia comparari potest. Et sane harum etiam ut plurimum, idque honoratiori loco, pars magna fuit. Nullatenus verisimile est quod vel ex odio, vel ex favore, vel ex vana gloria res narratas alteraverit; cujus fidem faciunt libera judicia de Proceribus ab ipso lata, iisque inprimis à quibus honoribus auctus & ad munera adhibitus fuerat, ut de Pontifice *Clemente* VII. Quod ad illud attinet cujus gratia potissimum sibi abblandiri videtur, ejus nimirum digressiones & sermones, horum plures boni sunt & acutè dictis ornati; sed his nimium delectatus est: Nam ne quid intactum relinquat cum tamen amplissimum & pene infinitum argumentum tractet, languidior quodammodo fit ejus oratio & Scholasticam garrulitatem sapit. Hoc etiam animadverti, quòd cùm de tot Animis & eventibus, de tam multifariis motibus & con-

 siliis

filiis judicet, ne unum quidem eorum referat ad virtutem, ad Religionem & ad conscientiam, ac si harum nulla in universo orbe non jaceret extincta: Omniumque rerum gestarum, quantumvis in se speciosarum, causam reiicit ad aliquam occasionem vitiosam, aut ad aliquod commodum hinc Authori proventurum. Fingi tamen non potest quin ex innumeris illis actionibus de quibus sententiam fert, nulla rationi suam originem debeat. Nulla corruptio homines tam universim invadere potuit, quin aliquis contagium ejus effugerit. Quapropter metuo ne is scribendi character gustûs ipsius vitio quadantenus sit tribuendus, imo fieri potuit ut alios suo pede metiri voluerit. *Michael de Montagne.* Tentaminum lib. 2. cap. 10. Gall.

Ex *Italis* superest *Guicciardinus*, qui (relinquo quòd in quàm plurimis *Historici* partes ignoravit) tam frigidè, invitusque *Gallorum* victorias & gloriam narrat, quàm accuratè lubensque, adversa quæque, quantumvis minima, à fortunæ potentissimo *belli* numine ejaculata: quemadmodum Sarcinarum in alicujus fluminis trajectione Submersionem persequitur, atque dilatat. Dum videt *Carolo* VIII. totam *Italiam* ab *Alpibus* ad *Neopolin* nemine penitus obsistente occupanti, victoriam absque suspicione falsi adimi non posse, in *Gallorum* quorundam militum internecione paucorumque, quâ sine victoriâ obtineri non potuit, totus est, magnam eam appellans stragem: *Carolo* tamen agri dominium superstitisse diffiteri non ausus est. Sed quæ de victoribus strages fieri potuit? si de suis Sermonem instituit, eis semper plus meritis attribuit, & regionis laudes magis, quàm suæ gentis res gestas persequitur, unde maxima laus ducenda est. *Claud. Verder* in Autor. Cension.

* Hic Author rejicitur inter Hæreticos Primæ Classis.

In memoriam *Francisci Guicciardini* hoc Distichon composuit *Stephanus Paschasius*:

> *A* Tito *nullus, si quis mihi credat, in Orbe*
> *Clarior hôc uno floruit Historiâ.*

PETRUS BEMBUS.

Clar. An. D. MDXX.

PAtritius *Venetus*, præter illustrem sui generis nobilitatem, illi accessit & doctrina singularis, facundia admiranda, & summa vitæ integritas. Quæ virtutes illum patriæ, totique *Italiæ* commendarunt: *Romano* potissimùm Pontifici: qui ut ejus nomen gloriæ splendidioris titulo ornaret, & augustius redderet, *Romanæ* Ecclesiæ, Senatusque Apostolici Cardinalem creavit: amplissimisque beneficiis cumulavit. Is *Ciceronianæ* eloquentiæ sedulus admirator, & imitator extitit; Orator, Poëta, & Historicus suo tempore nulli secundus, antiquis certè conferendus. Is plurimos ingenii felicis partus, monimenta posteritati reliquit: inter quæ hæc habentur præcipua. De *Imitatione Sermonis* lib. 1. *Epistolarum* lib. 1. *Historiarum Venetarum* lib. 12. Scripsit & *carmine poëma venustissimum*

Benacum.

Benacum De *Ætnâ*, & de *Culice*. Pervenit usque ad annum septuagesimum septimum. Morti concessit Anno salutis 1547. 15. Cal. Februarii. *Boissard* in Icon.

Fuit omnino perpolitum *Bembi* ingenium, perque acre, maximèque perspicax, acutumque judicium, plurima in aliis, in se nimium penè multa inquirens; in seligendis, collocandisque verbis, multum ponebat operæ, atque in eâ re magnam cùm prudentiam, tum verò etiam diligentiam adhibebat. Sunt præterea ejus versus *Latini* multi, dulces elegantésque, ut me quidem æquè propemodum, ac veterum illorum Poëtarum scripta, delectent. *Ioan Casa* in Vit. *Pet. Bembi.*

Petrus Bembus; quem orbis terrarum cantat nec injuriâ: vixit enim, quantus ei vitæ cursus fuit, in virtute totus: is cum alias coluit Philosophiæ partes, tum verò Poëticam artem ornavit more quodam ardentissimo, ejusque studium à primâ pueritiâ amplexus, nunquam ne in extremâ quidem senectute dimisit: scripsit autem versus in omni ætate multos, & scripsit omnium elegantissimè, sic ut *Apollo* dictasse videatur. *Manut* præfat. ad *Torquat. Bemb. Petri* filium in *Virgil.*

Uterque (*Petrus Bembus* & *Iacobus Sadoletus*) versu & pedestri oratione politissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosiùs (ut temporum nequitia, & *Domini* cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: Hujus contrà seria ferè omnia, & dignæ personâ quam sustinebat. Utriusque in dispari morum instituto, fortuna tamen par fuit. Nam & ambo simul à *Leone* X. ut primùm summum Sacerdotium inivit, ex omni doctorum numero delecti, quorum in conscribendis *Epistolis* operâ & ingenio uteretur: Dein & in *Collegium Cardinalium* eodem anno à *Paulo* III. allecti sunt; sub quo & fatis concessere. *Thuan* ad Ann. 1547.

Petri Bembi mira illa fuit semper in imitandis optimis auctoribus tam *Latinis* quàm vernaculis felicitas, ut non *Bembum* plerumque loquentem, sed quem ille sibi proposuerit, vel audire, vel legere videamini—ejus carmina vel *Latina* vel *Vernacula* dulcia, mollia, & delicata. *Lil. Greg. Gyrald.*

Petrus Bembus illustri dignitate & famâ vir fuit: quam tamen *Historiâ* suâ *Venetâ* apud me non auxit. Jacet in narrationibus, vel friget: in verbis affectatiunculas habet materie aut viro serio parùm dignas. Nulla vox nisi ex *Tulliano* aut *Iuliano* penu: & quæ sic dici non possunt (quippe nova, vel iis ignota) miro verborum ambitu comprehendit. Ipsa etiam tota scriptio & formulæ sic compositæ, quasi hæc omnia *Romæ* gesta, & Republicâ illâ stante. Sunt in quibus rideam; sunt in quibus indigner. Et cùm tam curiosè à verbis sibi caverit, reperio alibi, quæ, non dicam *Tulliana* non sint, sed vix *Latina*. *Lips* Not. ad lib. 1. Polit. c. 9.

Petrus Bembus in illâ puerili fuit hæresi, ut religio ipsi esset scribere aut dicere aliud, quàm à *Cicerone* scriptum aut dictum—Et advertite, Auditores, inepti hominis impietatem cum pari stultitiâ conjunctam. Is siquidem *Epistolas* omnes *Pauli* palam condemnavit, easque deflexo in contumeliam vocabulo *Epistolaccias* est ausus appellare; cum amico auctor esset, ne illas attingeret, vel si cœpisset legere, de manibus abjiceret, si elegantiam scribendi & eloquentiam adamaret. Atque ut cæteram carminum ejus obscœnitatem taceam: quid ejus Epistolis ineptius, & quidem illis, quas Pontificis maximi nomine, & de rebus maximis scripsit, & ad viros maximos? Mentiar ego cum *Scipione Gentili*, & luam gravi

pœnâ, si vel unam mihi in tot illis voluminibus Epistolam ostendant amatores ejus, quæ non insigni aliquo vitio Grammatico laboret, aut puerili aliquâ ineptiâ conspicua sit & demonstrabilis. Ne quid de rebus ipsis atque Sententiam dicam, sapientiæ inanissimis & mirè languidis, & (repetendum est enim, quod ejus proprium maxime est) ineptis. *Thom. Lansius* in orat. contra *Italiam*, p. 736, 737.

Petri Bembi nihil extat, quod sciam, præter aliquot *epistolas*; in quibus exosculor non modò dilucidum quoddam, sanum, & ut ita dicam, *Atticum* dicendi genus; sed probitatem, humanitatem, ac singularem ingenii candorem in *Oratione*, veluti in *speculo*, relucentem. *Erasm.* in Ciceroniano, p. 201.

Bembus & *Sadoletus* boni Poëtæ. *Scaligerana* prim.

Cultissimis *Elegis* amores cecinit, sed aliquando infra decorum, *ithyphallicis* propior. Nec infeliciter ei cessisse *Epicum* carmen, testis est *Benacus* ejus, *Hymnique*, heroo pede magnificè incedentes. *Borrich.* de Poët, p. 94.

Bembus nervis ferè semper destituitur—Cùm Dominum *Jesum Heroa* vocat, valdè me commovit. Sanè vox impia & utroque indigna. Ne arguetur quispiam *Heroem* è semisse *Deum*, ex altero semisse *Hominem*. Non possunt monstrorum figmenta vero Deo nostro convenire. *Benacus* cum ad *Catulli* lucernam vigilatus videatur, profectò illius exhibet tenuitatem: à lepore longè abest. Extat & *Ara Corycia*, quam tuetur *Author*, non autorem *ipsa*. *Iul. Cæs. Scalig.* de Re Poetic. p. 800.

Eruditissimus *Heinsius* Oratione 19. ait *Bembum* solùm propè eâ tempestate *Latine* scripsisse; & quod proprium tum *Italorum* erat, puram ac ingenuam nec calamistris ullis aut pigmentis infuscatam atque inustam exclusisse Orationem.

Bembus aut multa in gratiam suorum Civium aliter atque gesta sunt scripsit, aut certè *Guicciardinus* sæpè mentitus est *Bodin.* Meth. Hist. p. 72.

Tanti æstimabat *Latinè* scribendi facultatem qua polebat, ut profiteretur hanc nequidem *Mantuano* Marchionatui permutare voluisse.

Observatum est eum in Historia sua *Veneta* quædam nequidem verisimilia lectori persuadere tentavisse, ut quando narrat in Apulia duodecim plaustra fuisse onerata volucribus prælio in aere commisso se invicem interemptis. Ferunt etiam eum in eadem historia plus amoris erga Patriam quam erga veritatem demonstravisse *Antonius Teissier.* Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.

Ejus Eruditionem ingentem tam exquisitum de aliorum operibus judicium stipabat, ut ex omni ferè *Italia* ad ipsum varia mitterentur Scripta, ut suam de illis ferret sententiam: cujus rei luculenti testes esse possunt *Sannazarius* & *Fracastorius*, ambo inter primarios illius ævi Poetas habiti, qui Poemata sua prelo subjicere noluerunt, priusquam ab ipso lustrata fuissent. *Ghilini.* Theatro Literatorum Virorum. Italicè.

Opera ejus 13. Tomis distincta, *Argentinæ* prodierunt anno 1609.

Sepultus est *Romæ* ad B. *Mariam*, supra *Minervam*, post aram summam, inter *Leonis* X. cui à Secretis fuerat, & *Clementis* VII. Monumenta. Ubi hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

D. O. M.

Petro Bembo, *Patricio* Veneto, *ob ejus singulares virtutes à* Paulo III. *Pont. Max. in Sacrum Collegium cooptato* Torquatus Bembus *pos. Obiit 17. Cal. Feb. 1547. vixit annos 76. M. 7. D. 28.*

Hic Bembus *jacet* Aonidum *laus maxima* Phœbi,
Cum Sole, & Lunâ vix periturus honos.
Hic, & fama jacet, & spes, & suprema galeri,
Quam non ulla queat restituisse dies.
Hic jacet exemplar vitæ omni laude carentis:
Summa jacet summâ hic cum pietate fides.

Aliud Epitaphium:

O Tuscæ, ô Latiæ *Musæ decus, optime Vates,*
& Venetæ *scriptor nobilis Historiæ.*
Flens tibi purpureos flores, spargitque recentem
Adriacum *Pelagus*, Tybris, *&* Arnus *aquam:*
Et Nymphæ *inscribunt Tumulo hoc miserabile carmen:*
Mors rapuit Bembum, delicias Hominum.

Boissard. in Icon.

JOANNES PIERIUS VALERIANUS.

Clar. A. D. MDXX.

B*Olzanus Beluni* in *Venetiis* oppido natus, anno 1550. vivere desiit. Inter alia *Virgiliana* lectiones & Hieroglyphica ejus maximè commendantur. Extat ejusdem libellus de infelicitate Literatorum. Poemata ipsius leguntur T. 2. *Delit. Ital.* pag. 1193.

Patavii annum 82. supergressus decessit An. Dom. 1550. ad S. *Antonii* conditus, quò vergente Senio concesserat, ut post longam veluti peregrinationem in niduló suo, ex quo puer evolaverat, ad quietem æternam se componeret. Is *Urbani* patrui *Franciscani* qui *Leonis* X. præceptor fuit, curâ in literis educatus, inter doctissimos seculi sui meruit recenseri, & *Medicea Familia*, cujus favori ac munificentiæ, sua incrementa *literæ* in *Italiâ* debent, addictus, diu in *aulâ Romanâ* studiis invigilavit & magna negotia tractavit. Ejus inter alia *Virgiliana Lectiones*, & *Hieroglyphica* maximè commendantur; quæ virum alioqui *Poëticâ* præstantem, in omni politioris literaturæ, antiquitatis & scientiarum genere totâ vitâ versatum ostendunt. *Thuan.* ad Ann. 1550.

Pierius Valerianus vir tum probitate, tum literarum studio mihi charissimus—- De *Petro Pierium* se fecit, juvenis multa *Carminum* volumina edidit, multa supprimit, nunc pressiore pede incedit. Multam certè ubique eruditionem

ostentat. Suâpte naturâ est studiosus,& ad optimas quasque artes propensior,& quod multi faciendum est, candidus. *Gyrald.* de Poët.

Pierius, *Hieroglyphicorum* post *Orum* scriptor præstantissimus. *Bonifac.* Lud. Hist. p. 600.

Imprimis vide *Pierii* quinquaginta octo *Hieroglyphicôn* libros, Opus eruditum, sed in quo illud probare nemo possit, quòd tàm multa ut *Hieroglyphica* referat, quæ talia olim habita esse, nullo adstruere possit auctore. *Voss.* in *Etymol.* p. 248.

Multa fides in sanctissimo illo ac doctissimo Sene, qui *Virgilium* ex *Romano Codice* emendavit, *Ioanne Pierio Valeriano*, viro dignissimo qui ab omnibus ametur & colatur. *Franc. Robortell.* de Arte Criticâ.

Ioannes Pierius Valerianus Virgilium collatis variis Codicibus emendavit labore profectò ad lectionem præcipui Vatis perutili. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Ejus *Scripta* cùm Poëtica tum Physica, & Historica, & Oratoria, versantur jam eruditorum in manibus peracris ingenii adscitâ laude, cùm verè in singulis solida nervos doctrinæ liceat agnoscere, vel id summo testante *Scaligero*, qui *Pierium Poëta* nomine prorsus dignum, non *versificatoris* affirmat. Vulgatissimum præ cæteris *Hieroglyphicorum* Opus, quod arcanas *Ægyptiorum* refert notas, dum curiosos Antiquitatis reddit abundè saturos, præclara *moralis*, ac *politica* documenta recolit, ad imitabilem non insipientis populi normam congesta. *Ioan. Imperial.* in Musæo Histor.

Valerianus vocabatur *Petrus*, verùm à M. *Antonio Sabellico* nomen ejus mutatum *Pierius* dictus est. Patre orbatus anno ætatis nono, in tantam paupertatem se redactum vidit ut apud nobiles quosdam *Venetos* famulari coactus fuerit. Postquam aliquandiu in ejusmodi miseria languidam egisset vitam, *Urbanus Bolzano* ejus Avunculus in domum suam illum recepit, & literis humanioribus imbuit: Cùm autem *Pierius* mirifico polleret ingenio, tantos in illis brevi tempore progressus fecit, ut inter eruditissimos sibi coævos fama ejus increbruerit. *Antonius Teissier*, in Eruditorum Elogio. Gallicè.

Tanta constantia, tamque felici successu literarum studium amplexus est, ut tandem ad cognitionem pervenerit rariorum illorum arcanorum quæ Seculis venturis posteri nostri adhuc penetrabunt curioso suo libro *Hieroglyphicorum*, quæ corrasit è gravissimis Antiquitatis Authoribus, qui non minus est commendabilis Eloquentiæ Latinæ ornamentis quàm Argumenti luculentiâ-----In tota *Italia* eximio suo ingenio, profundaque eruditione tantam celebritatem sibi peperit ut inter intimos ejus amicos recenseri possint viri illi Doctrinâ suâ non minus quam splendida conditione insignes *Andreas Gritti*, *Baptista Egnatius*, *Marcus Antonius Sabellicus*, *Romulus Amazeus*, *Cornillius Musso*, *Cardinalis Bembus*, aliique complures; qui omnes certatim mortem ejus defleverunt, postquam eum totâ ejus vitâ sincerissimo suo studio coluissent. *Isaacus Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Pierius Hieroglyphica elaboravit, res est haud magni momenti. *Orus* bonus est. Scaligerana 2. Gallicè.

Pierius

Pierius Tractatum in Dialogi forma conscripsit super Eruditorum infortuniis, quem continuavit *Tollius*. Illud Opus *Pierii* vocaturà Vossio curiosus liber & egregius. Sed ad nobis fastidium creandum unicè videtur laborasse, vel saltem ut nos moneret prosperæ fortunæ usum ei non esse sperandum qui eruditionem studiis sectabitur. Imò ut infelicium illorum virorum qui Literatorum nomine veniunt numerum multiplicet, eorum calamitates persperisit variis naturalibus casibus qui infortuniis minimè sunt accensendi. Et sic optandum esset ut majori cum delectu solidiorique judicio *Synopsis* illa fuisset elucubrata, eique illustria tantum exempla fuissent inserta quæ lectionis locum tenere potuissent erga illos qui in profanum usum liberales disciplinas se convertere posse putant, id est iis non uti ad suam probitatem augendam, & ad contendendum ut Ecclesiæ vel Reipublicæ utiles evadant in *Statione* cujus tutelam *Providenti*. in hujus vitæ itinere illis demandavit. *Iudicium Eruditorum* Tom. 2. Paris. 1685. per *Baillet*. Gallicè.

Ex Poeticis ejus Operibus, quæ luculentis argutiis, & stylo eleganti ornata sunt, coniicere licet, quòd, si peculiariter eorum studio se se addixisset, unus dubio procul è primariis ævi sui Poetis evasisset; sed liberalium Artium varietate impendiò delectatus, ad rem unam animum nunquam appulit. sed mente sua celeri atque vivida per optimas disciplinas transcurrendo, voluit potius in singulis mediocriter eruditus esse quàm unica perfectè ornatus. Inter laudanda Opera quæ ejus Ingenii fœtus sunt & in lucem prodierunt, perelegans & magnæ laude dignum est *Latinum* illud de *Hieroglyphicis*—Liber iste verè egregius & fructuosus utilissimus est quibuslibet Literatis; cum innumera hinc haurire possint ad Scripta sua exornanda. *Ghilini*. Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

Extant Hieroglyphica: Pro sacerdotum Barbis: De Literatorum infelicitate Libri Duo: Antiquitatum *Bellunensium* sermones 4. *Francofurti* ad *Mœnum* anno 1678. in 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

Pierio Valeriano Bellunensi, *Poëtæ Rhetorique amplissimo, cujus pia umbra non pœnitendum hic Tumulum sortita est: nam ut optabilis in Patriâ, ita speciosus* Patavii, *supremi officii decus fato amissum, Virtute recuperavit.* Petrus Carrarius, ac Joannes Baptista Rota, Patavini *unanimes grato hospiti poss.*

Pieridas *dum* Pierius *sectatur*, & Orci
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem æterna, ostentant hæc munera vitæ,
Hinc medius vitæ Pieriusque *neci.*
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atque animam hæ servant, invida mors moritur.

HULDERICUS ZWINGLIUS.

Clar. An. D. MDXXV.

HElvetius, Auctor Sectæ *Zvvinglianorum*, natus est anno 1487. Obiit anno 1531. Mortuus est in prælio, cui interesse necesse habuit. *Tigurinorum* enim mos est, ut, cùm in hostem exitur, Ecclesiæ Minister primarius unà procedat. *Cadaver* inventum in quatuor partes dissectum & combustum est. Post triduum *Cor* illæsum repertum. Docuit *Glaronæ* primùm, deìn *Tiguri*. In verbis S. *Cœnæ Metonymiam* esse affirmare ausus est. *Konig*.

Vir erat *Zuinglius* in omni disciplinarum genere solidè doctus qui & beneficio trium linguarum principum, quas calluerat, felicissimè *Scripturas* scrutabatur & tractabat. Idiomate suo, id est, *Sermone Helvetico* disertissimus habebatur. *Iacob. Verheiden.* in Vit. ejus.

Vir verè pius, & solidè doctus, cùm in omni literarum genere, tum in Sacrâ Philosophiâ, & tribus linguis eruditissimis, *Latina*, inquam, *Græca* & *Hebraica*, atque in vernaculo, id est, *Germanico Sermone* disertissimus, immortali laude apud omnem posteritatem dignus: quem adolescens olim *Vetus Testamentum* Latinè *Tiguri* enarrantem, & in *Ecclesiis Germanice* verbum *Dei* enucleantem, audivi: sed proh dolor nimium brevi tempore. *Gesner.* in Biblioth.

O par nobile Synaspistarum *Hulrichum Zuinglium Tigurinæ* & *Ioannem Oecolampadium Basileensis* Ecclesiarum nobilissimarum instauratores: utrumque ex Antichristi faucibus omnipotentis *Dei* manu ad illum verbi *Dei* gladio jugulandum erutum: quorum secundùm *Deum* excellenti doctrinæ, summæ fidei, laboribus incredibilibus, invictæ denique constantiæ, totubique animæ, ac præsertim *Alpinarum* Gentium pars longè maxima, assertionem ex Antichristi tyrannide in Christianam libertatem debent: longiùs etiam multò progressuris, nisi, sic merentibus hominum peccatis, opus *Domini* à quibusdam (proh dolor) ejus ipsius architectis fuisset impeditum. *Theod. Beza* in Icon.

Zvvinglius Sacerdos factus divinis se studiis totum devovit. *Ethnica* non magni fecit; præter unum *Valerium Maximum*, quem Exemplorum causâ memoriæ mandavit——Doctrinam & judicium ejus testantur *Scripta*, vel ringente invidiâ. Studium veræ pietatis & *Evangelicæ* Religionis ab *Antichristi* quisquiliis repurgandæ, omnis loquetur posteritas; cujus sincerius judicium erit. *Melch. Adam.* in Vit. *Zuingl.*

Zuinglius qui Sectæ nomine suo insignitæ Coryphæus fuit, simplicem admodum se exhibet suis in Biblia Commentariis, parumque in studio *Critices* exercitatum: Quamvis modestior sit duobus illis aliis *Protestantium Patriarchis Luthero* & *Calvino*, iisdem tamen quibus isti vitiis laborat, suasque præjudicatas opiniones sequitur. In hoc insuper elucet ejus modestia quòd veterem *Latinum Interpretem* cujus authoritas in tota Ecclesia Occidentali tam antiqua erat, non omnino deseruisset. Cum itaque novam *Prophetiarum Isaiæ* Translationem adornasset, hanc non evulgavit nisi cum Veteris illius *Interpretis* Versione quæ *Vulgata*

Vulgata denominari solet. Novæ huic Isaiæ Versioni titulum dedit *Complanatio Isaiæ Prophetæ*. Cum verò teneretur novæ hujus Translationis Apologiam contexere, in ejusdem Præfatione notat quos Authores secutus fuerit tanquam Directores in Opere tam difficili. *Magistros*, inquit, multos habui, *Hebræos, Græcos & Latinos*, quasi veteres & novos interpretes ex æquo secutus esset: Unde etiam paulò post subjungit, *Inveniebam apud Septuaginta, quæ Hieronymus ignorasse videbatur, & contra apud Hieronymum multa quæ isti ignoraverunt.* Hæc sane genuina Methodus erat, sed Author in Bibliorum Critica non satis doctus erat ad cœptum suum in tota ejus latitudine exequendum. Jes. *Rich. Simon.* Crit. Hist. Veteris Test. lib. 3. cap. 14. Gall.

Scripsit *Epistolas* multas, doctrinâ & pietate mirâ refertas. *Boissard.* in Icon.

Stando confecit omnia sua studia, certas eis vendicans horas, quæ etiam non omisit, nisi seriis coactus. A summo mane ad horam decimam lectioni, Interpretationi, doctrinæ, scriptioni dabat operam prout temporis & rerum postulabat ratio. Post prandium audiebat vel narrantes, vel consilia rogitantes, aut confabulabatur, aut deambulabat cum amicis usque ad horam secundam, hinc etiam reditus ad labores. Post cœnam ubi paulisper deambulasset, ferè literis scribendis vacabat, interdum ad mediam usque noctem nihil agens aliud. Prætereà quotiescunque negotia cogebant, & senatui serviebat. *Osvvald. Myconius* in Vitâ ejus.

* *Vlricus Zvvinglius* inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur.

Extant ejus Opera in 4. Tomos digesta. *Tiguri*, 1544. 1581. 1595. in Fol.

THOMAS MORUS.

LOndinensis, Filius *Iohannis*, Cancellarius *Angliæ*, primus Minister Justitiæ, sub *Henrico* VIII. *Oxonii Thomæ Linacri* auditor fuit, tantumque in liberalibus studiis profecit, ut eruditione & plurimarum Lingg. notitiâ multos sui seculi longo post se intervallo relinqueret. Ab *Henrico* hoc crebris legationibus adhibitus, *Cameracensi* pacificationi, inter *Franciscum* I. & *Carolum* V. Imp. interfuit. reversusque Magni cancellarii axioma impetravit: Sed quòd Regis divortium approbare nollet, menses 14. in carcere detentus postmodum; cùm constanter in proposito perseveraret, capite plexus est, Ann. 1535. ætat. 62. *Hofman.* in Lexic. Clar. An. D. MDXXV.

Scripta ejus sunt: *Vtopiæ* libri duo, sive de optimo Reip. Statu — Epigrammata varia — Ex *Luciano* quædam conversa *Latinè* — Declamatio *Thomæ Mori Lucianicæ* respondens — Historia *Richardi* III. Regis *Angliæ* imperfecta — Responsio ad convicia *Martini Lutheri* congesta in *Henricum* VIII. *Angliæ* Regem — Expositio Dominicæ Passionis imperfecta — Quòd pro fide mors fugienda non est — Precatio ex Psalmis, &c.

Vir perspicacis & acuti ingenii, acerrimi judicii, memoriæ felicissimæ, mul-

ræ lectionis, singularis eruditionis. *Ioan. Pitseus.*

Fuit vir doctrinâ variâ excultus, & ingenii amœnissimi, quippe Theologus, Philosophus, Orator, Poëta, Historicus, linguæ Græcæ & Latinæ peritus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Thomæ Mori ingenio quid unquam finxit *Natura* vel mollius, vel dulcius, vel felicius? *Erasm.* Epist. l. 5. Ep 2.

Non alium esse scio in *Angliâ* vel ingenio tali præditum, vel virum incorruptioribus moribus. *Idem* ibid. l. 26. Epist 53.

Non arbitror levioris esse operæ *Morum* effingere, quàm *Alexandrum Magnum*, aut *Achillem* nec illi quàm hic noster immortalitate digniores erant. *Idem* ibid. lib. 10. Epist. 30.

Britannorum doctissimus vocatur *Scævolæ Samarthano* in Elog. *Germani Brixii. Anglicus* ille *Socrates* appellatur Julio *Scaligero* in Epistolâ.

Thomas Morus, *Anglus*, circa annum 1513. quo tempore erat Vicecomes civitatis *Londinensis* consignavit Historiam *Richardi* III. *Angliæ* Regis; quæ in operibus ejus *Lovanii* editis reperitur. Sed ut fusè persequitur, quibus sceleribus ille ad regnum pervenerit: ita quomodo id gesserit, non exponit. Nempe omnino opus est imperfectum: ac nec eâ parte, quam habemus ultimam manum accepit. Elegantiâ quidem *Latini* sermonis ab aliis ejusce viri operibus longè vincitur. Sed *Anglicano* sermone ab eodem quàm elegantissimè exarata integrè in volumine, quod *Anglica* ejus opera continet, invenitur. Vitam prætereà *Edvardi* V. scripsit, teste *Balæo* — Profectò vir omninò eruditus fuit; quicquid in suo *Antimoro* dicat *Germanus Brixius*, objectat quidem non pauca, quæ cum fugerint, pleraque sanè minuta. Sed quis ea non condonet lubens viro omni penè vitâ publicis muneribus distento, & tandem per varios gradus ad cancellarii munus evecto? *Voss.* Hist. Lat.

Thomas Morus, vel eo nomine magis laudandus est, quòd *Britanniæ* Insulæ terminos vix unquam egressus, eruditionis famâ universam *Europam* impleverit. *Londini* honestâ familiâ natus, nullo magistro præeunte, ad exactam Latinarum literarum cognitionem *Græcas* etiam adjunxit. Ab iis studiis ad forenses causas traductus, tantâ æquitate ac prudentiâ enituit: ut ab *Henrico* VIII. Rege ad primaria Reipub. munia, & demùm ad supremum regni Magistratum (vulgò *Cancellariatum* appellant) solâ virtutis commendatione vocatus fuerit. *Aub. Miræus* de Script. Ecclesiast.

Fateor *ingenium* felicissimè natum, & quòd nihil non potuisset efficere, si totum his studiis vacare licuisset. Cæterùm isto puero vix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in *Angliam*. Deinde *Parentum* autoritas, ad *Leges* ejus Gentis discendas, quibus nihil illiteratius, adegit: mox in causis agendis exercitatus, hinc ad Reip. munia vocatus. Vix succisivis horis respicere potuit ad Eloquentiæ studia. Tandem in Regiam pertractus, & Regni Regiorumque negotiorum undis immersus, magis amare potest studia quàm colere. Et tamen *dicendi* genus, quod assecutus est, magis vergit ad *Isocraticam* structuram ac Dialecticam subtilitatem, quàm ad fusum illud *Ciceronianæ* dictionis flumen, quanquà urbani-

tate nihilo *M. Tullio* inferior est. *Erasm.* in *Ciceronianc*, p. 174.

Acutus *Thomas Morus*, & plenus aculeis, ac ingenii. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundùm cujus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existet *Civitas* solis sapientibus habitata. Idem *Utopiæ* continget *Thomæ Mori*. Legenda tamen & *Platonis Respublica* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur Regimini *Civitatum* perquam utilia. *Idem* ibid. l. 5.

Utopiam Mori, si nondum legisti, fac requiras, si quando voles ridere, imò si fontes ipsos intueri, unde omnia ferè *Reipublicæ* mala oriuntur. *Erasm.* Epist. l. 1. Epist. 18.

Utopiam hoc consilio edidit, ut indicaret quibus rebus fiat, ut minùs commodè habeant *Respublicæ*, sed *Britannicam* potissimum effinxit, quam habet penitus perspectam cognitamque. Secundum librum priùs scripserat per otium, mox per occasionem primum adjecit ex tempore. Atque hinc nonnulla dictionis inæqualitas. *Eras.* Epist. l. 10. Epist, 30.

Primus qui talis imaginariæ Reipublicæ formam scriptis consignârit, fuit doctissimus ille, ac omnium calculis sapientissimus habitus *Thomas Morus Præfectus Sacris Scrinii*, seu *Princeps Scribarum in Anglia*. Cujus *Utopia* tamdiu vivet, & habebitur in pretio per manus hominum quamdiu justitia ipsa ac modestia & pietas non omninò ex ipsorum animis & affectibus exulabunt. *Gabr. Naud.* in Bibliog. Politic.

Sed quid *Thomâ Moro Angliæ* Cancellario, in his etiam sacris olim grandius, venustius? ipse sibi præmonstrator, ipse sibi in ævi illius tenebris Dux & Magister, irrisit *Leoninos*, qui ubique tum invaluerant, versus, & ad genium antiquitatis se suaque, quæ plurima composuit epigrammata accommodavit, major etiam in hoc genere futurus, nisi ad graviora studia paulatim inclinasset. Notum hodieque lectissimum epigramma ejus, destinatum Epitaphio *Henrici Abingdonii*, quod cum *Batavæ* auris hæredibus displiceret, aliud pepigit ridiculè rhythmicum, placuitque supra fidem, & simul gustum seculi sui lepidè repræsentavit. Displicuit illud:

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim
Nobilis Henricus, cantor Abyngdonius.
Unus erat nuper mira qui voce sonaret,
Organa qui scitè tangeret, unus erat.
Vellensis primò Templi decus, inde sacellum
Rex illo voluit nobilitare suum;
Nunc illum Regi rapuit Deus, intulit astris,
Ipsis ut Nova sit gloria cœlicolis.

Sed quod palatum excitavit hæredum, ita cœpit:

Hic jacet Henricus, semper pietatis amicus.

Reliquias præ nauseâ non libet attexere. *Borrich.* de Poët p. 154.

Pauca sanè, sed ex quibus de singulari ipsius industriâ existimari possit, convertit *Thomas Morus*, planè optimis interpretibus æquiparandus: ad tenue limata & nativa Oratio, non inflata, non corrupta, quodcunque vult, facilè complectens, *Græca* verò tam exactâ æquilibritate respondens, ut, *Qui utramvis rectè norit, ambas noverit. Huet.* de Clar. Interpret.

Dominus Thomas Morus Vir fuit raris virtutibus & præclaris dotibus ornatus. Dum juvenis erat liberiùs de rebus sentiebat & loquebatur ut ex ejus *Utopia* liquet sed postea usque ad superstitionem Pontificii Cleri partibus & studiis sese devovit. Et sicut eum juvit dum Authoritate pollebat, imo eidem in exercenda ejus crudelitate opitulando; ita etiam calamum suum ad eandem Causam tuendam strinxit; tum adversus omnes Novas Opiniones in genere scribendo, speciatim verò adversus *Tindalum, Frithum* & *Barnes*; tum etiam adversus incognitum quemdam Scriptorem, qui à neutris Partibus stare videbatur, sed qui Cleri corruptiones improbabat eorumque crudelem gestionem damnabat. *Morus* minimè gentium Theologus erat, & unicuique Scripta ejus legenti patet illum in Antiquitate plane hospitem fuisse, præter citationes quas in *Iure Canonico*, & apud *Magistrum Sententiarum* ei occurrebant (legerat tantum quosdam B. *Augustini* Tractatus,) nam in quævis Capita controversiæ, nihil laudat nisi quod in hujusmodi Collectionibus reperiebat. Nec etiam ullatenus in eruditione Critica circa Scripturas Sacras versatus erat: Sed peculiaris ejus in scribendo præstantia hæc erat, quòd naturâ facilè sensa sua exprimeret, omnesque Papatus Opiniones quoad speciosiorem faciem Lectori repræsentabat, arte callidissima literis oppositi deformitatem fucando vel occultando, nec minori solertia incommodas omnes consequentias quæ ex Doctrinâ Reformatorum elici poterant ob oculos ponendo; & quavis occasione data facetis abundabat fabellis quas ad propositum suum scitè applicabat. In his itaque situm erat totum robur Scriptorum ejus, quorum scopus erat Popellum potiùs quam Eruditos movere. Verùm quod attinet ad Iustitiam, Divitiarum contemptum, modestiam seu humilitatem, sinceramque generositatem, rarum Seculo quo vixit Exemplum fuit. *Burneti* Histor. Reformat. lib. 3. pag. 355. 356. Fol. Angl.

D. *Thomas Morus* (qui Henrici VIII. litem adversus Lutherum suam fecit, illumque adversus illum defendere voluit) Vir erat, ut perhibent, admodum Christianus, admodum nobilis, & naturâ suâ lenissimus & candidissimus; qui tamen usque adeo sui ipsius oblitus est in suo adversus *Lutherum Responso*, ut in eodem majorem fœdi sermonis copiam evomuerit, quàm quis unquam fortassis conscribere potuerit. Liber totus quantus nihil aliud est quàm mera impuritas, ne minimo adhibito ratiocinii granulo quo virium aliquid haberet, nullamque aliam Authori celebritatem comparavit, nisi quòd nemo in tota Europa majoris fuerit dexteritatis, in pravis vocibus cum bona Latinitate enunciandis. Quamvis tanta quandoque sit animi ejus impotentia ut vel amabilem suam puritatem affectibus suis immolet. *Hæc est*, inquit, *Domini Doctoris Posterioricè; qui cum sibi jam prius fas esse scripserit Coronam Regiam* consper-

conspergere & conspurare stercoribus, an non nobis fas erit, posterius hujus posteriotrica, linguam stercoratam pronunciare dignissimam, ut vel meientis multa posteriora lingat suis prioribus &c. p. 72. Ab ulteriori citatione tempero: Si cupiat Lector Debacchationem in summo gradu positam conspicere, aliquas hujus libri paginas evolvat, & ad fastidium explebit desiderium. *Responsione* ad *Considerationes* quasdam in Martini Lutheri Genium, impressa Oxonii 1687. 4°. pag. 41.

Omnia ejus Opera uno Volumine in Fol. comprehensa *Lovanii* apud *Ioannem Bogardum* edita sunt anno 1566.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Iano Vitale*:

Dum Morus immerita submittit colla securi;
Et flent occasum pignora cara patris:
Imò, ait, infandi vitam deflete tyranni:
Non moritur, facinus qui grave morte fugit.

Aliud, Auctore *Iacobo Exericho Hispano*:

Henricus Morum *gladio jugulavit iniquo,*
Tam dignum vitâ, quàm fuit ipse nece:
Mortuus ille tamen vivet per secula cuncta,
Post mortem virtus vivere sola facit.

GULIELMUS BUDÆUS.

LUtetia *Parisiorum* celebri literarum domicilio natus anno 1467. *Græcæ & Latinæ* Linguæ cognitione, omnium non modò *Galliæ*, sed totius etiam *Europæ* longè eruditissimus eâ ætate habitus est; civilis in primis sapientiæ, & Jurisprudentiæ laude celeberrimus; Senator Regius supplicumque libellorum in Regiâ Magister. Is cum perennem spectaret laudem, & rei familiaris fortunas honoresque aulicos ingenio suo & speratâ gloriâ multò arbitraretur viliores, sexaginta amplius annis in ocio literario consumptis, ita ut summæ eruditionis libro de *Asse* alteroque in *Pandectas* edito, ac infinitâ demum lectione confectis *Commentariis* utriusque Linguæ, nulli communicatâ laude, æquales omnes doctrinæ autoritate superaret: Morum præterea sanctimoniâ & vitæ inculpatæ insignis innocentiâ, piè tranquilléque vitâ excessit, abdicatis testamento prius omnibus prorsus funeris & tumuli honoribus: & noctu tumulatus est anno 1540. ætatis 75 die 22. Augusti. *Boissard.* in Icon. Clar. An. D. MDXXX.

Scripsit Orationes & Epistolas *Græcas*, & *Latinas* quamplurimas: Elegias & Epigrammata varia: Annotationes in Pandectarum seu Digestorum lib De *Asse* & partibus ejus. Et plurima alia.

Quod ad eruditionem pertinet, non video quâ in re *Budæus Erasmo* cedat:

sive humaniores, sive *Christiano* dignas homine literas æstimare libeat. Quod verò ad dicendi facultatem attinet, parem, meâ sententiâ, in tam diverso dicendi genere laudem merentur. Beatissima in ambobus & rerum & verborum copia: sed ita ut alter altiùs expatietur, alter augustiore quidem alveo, verùm altiore ingentem aquarum vim trahat: fluit ille plenior, hic fertur rapidior. In *Budæo* videor mihi agnoscere plus nervorum, sanguinis, spiritus: in *Erasmo* plus carnis, cutis coloris. In illo plus diligentiæ, in hoc plus facilitatis: creberi ille sententiis, hic facetiis: Ille omnia utilitati, hic plurimum delectation tribuit. *Christoph. Longol.* in Epist. ad *Iacob. Lucam,* Decan. *Aurelianens.*

Gulielmus Budæus, Parisiensis, omnium qui hoc Patrumque seculo vixere, sine controversiâ doctissimus. Cujus fama in excelso & illustri loco posita omnes omnium nationum homines in admirationem sui quotidiè convertit: eóque magis, quòd in urbe ab his studiis id temporis abhorrente inter luxum & opes ortus & educatus, nullo præceptore, nullo rivali, ad supremum illud eruditionis fastigium suâ ipsius industriâ constantiàque penè incredibili provectus est. Defuit quidem tanto viro perspicuus ille venustioris eloquentiæ nitor, quem recentiores uni *Ciceroni* addicti majore studio & religione coluerunt. Sed quid si existimabat (id quod res erat) ejus auctoritatis homini gravitatem styli magis quàm verborum Lenocinia convenire? Certè voluntatem ei non facultatem defuisse argumento esse potest penitissima illa illa totius Latinitatis cognitio, cujus in *Pandectis* recensendis & *Romanorum Iure* illustrando luculentum & nobile *specimen* dedit. *Scævola Samarthanus* in Elog. *Gallorum.*

In *Græcis* autem quis non miretur eousque progressum, ut (quod nulli dum extra *Græciam* nato contigerat) ipsius *Iani Lascaris Græcorum* doctissimi judicio veterem *Atticorum* facundiam adæquasse diceretur. *Idem* ibidem.

Nunquam erit in *Galliâ* alter *Budæus. Scaligerana prima.*

Budæus qui dixit *Gallicas* voces à Græcis originem ducere, non paucos errores commisit. Nihil nisi *imitando* scribere poterat, Phrasean locos communes ob oculos habens: *Græcæ* Linguæ callentissimus in Europa fuit. Per facilè potest hodie quis Græci & Hebraici idiomatis peritus esse, omnium enim extant interpretationes; sed ut quis vim nativam & genium linguarum illarum noverit; diligenti studio opus est, & pauci eo perveniunt. *Ios. Scaliger* in alteris *Scaligeranis* Gallicè.

Singulare hujus Urbis [*Lutet.*] ornamentum, cujus si quando manum in aliquo loco cognoscimus, ita veneramur & admiramur, ut quod ludens scripserit, aliorum seriis Scriptis anteponere non erubescamus. *Turneb.* lib. 9. Adversar.

Incomparabilis Mysta Græcæ literaturæ suo ævo *Gulielmus Budæus. C. Barth.* l. 21. Adversar. c. 2.

Græcarum literarum decus immortale. *Meric. Casaub.* in *Epicteti* Enchir. p. 155.

Tantum honoribus suis promerendis impendit studium, ut nunquam ocio, nisi unicâ nuptiarum suarum die, quidquam indulserit, utpote quâ conquestus est, se 4. tantummodò horas literis impendisse. *Lyncker* de beneplac. sect. 2. cap. 1. num. 2.

Utroque

Utroque Opere in *Pandectas* & quinque libris de *Asse* plurimùm opitulatus est rei Latinæ, elaboratâ illâ scrutatione rerum ac verborum linguæ utriusque. *Lud. Viv.* lib. 3. de Trad. Discipl.

Tam abest ab omni hæresi *Budæus*, quàm dulce ab amaro; vivit ne quisquam hodie utriusque linguæ callentior. *Lud. Viv.* lib. 2. de caus. corrupt. Art.

Quo viro (*Gul. Budæo*) *Gallia* acutiore ingenio, acriore judicio, exactiore diligentiâ, majore eruditione nullum unquam produxit: hâc verò ætate nec *Italia* quidem. Nihil est usquam vel *Græcorum* vel *Latinorum* Scriptorum, quod ille non evolverit, legerit, excusserit, *Græca* & *Latina* juxtà & summè callet. Tàm facilè utraque linguâ loquitur, quàm *Gallica*, quæ est ei vernacula, haud scio an etiam facilius. De libro *Græco* quæ sunt scripta, leget *Latinè*: de *Latino Græcè*. Hæc quæ videmus tam elaboratè, tam excultè ab eo conscripta, extemporali sunt ei facultate parta. Faciliùs tùm *Græcè* scribit, tum *Latinè* quàm etiam earum linguarum peritissimi intelligant. Nihil est tam reconditum, tam abstrusum in his linguis, quod non pervestigarit, adierit, inspexerit, & velut *Cerberum* è tenebris produxerit in lucem. Infinitæ sunt seu vocum significationes, seu loquendi figuræ ac proprietates, quas unius *Budæi* Operâ sciunt homines studiosi prioribus seculis ignoratas. Et hæc quidem omnia tanta & tam admirabilia ipse per se sine magistro ullo perdidit. Fœlix ac fœcundum ingenium, quod in se uno invenit & doctorem & discipulum, & docendi viam, rationemque. Et cujus decimam partem alii sub magnis magistris vix discunt, ipse id totum à se magistro edoctus est. Nihil dixi de scientiâ juris, per ipsum instaurari collapsa jam cœpit, nihil de Philosophiâ, cujus ipse in libris de *Asse* id specimen edidit, quod edere non quivisset, nisi homo, qui in omnium Philosophorum libris assiduò versatus esset, maximosque in eis progressus haberet. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. lib. 2. cap. 7.

Erasmus eum *portentum Galliæ* vocare solebat.

Gulielmus Budæus, homo *Gallicus*, vir quidem doctissimus, & eruditionis non vulgaris, sed quantum inter Poëtas profecerit nescio; ex ipsius, quæ adhuc ego viderim, scriptis, ille quidem ad quæcunque velitis, si non deterſam, paratam tamen & copiosam supellectilem habuisse videtur. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Quod ad binas Linguas spectat, eas cum tanta facilitate possidebat ut Græcum librum manibus tenens Latinè ipsum legeret; pariterque Latinum Græcè legere poterat. Ea celeritate utroque idiomate scribebat, quæ viri *Atheniensis* aut *Romanis* potius videretur quam hominis in Galliæ meditullio nati. Et sane postquam salebras illas superasset, quæ vulgares animos sæpè remorantur, duarum hujusmodi viæ ducum auxilio usque ad intimas Antiquitatis venerandæ recessus penetravit. In ea nihil erat tam obscurum quin id elucidaverit, nihil tam occultum quin hominibus id revelaverit, mediis nemini præter ipsum cognitis. Hujus nullum aliud argumentum afferre volo quàm Epistolas ejus *Græcas* & *Latinas*, ejus in Græcam linguam Commentarios, ejusque Tractatum de Methodo facile addiscendi Scientias. Illius Ingenii fœtus præstantes Eruditorum

torum manibus quotidie teruntur, iisque clare ostendunt quantum debeant huic præstanti Viro, quod viam priùs inaccessam & obicibus plenam ipsis aperuerit. Quis Notas ejus in *Pandecta* & *Digestum* legens inficias ibit quin profundissima *Themidis Mysteria* scrutatus fuerit, eaque eduxerit è tenebris quibus sub confusa & informi Legum Romanarum mole obvoluta erant. Quod ad ejus Historiæ notitiam tanto fulgore conspicua est in ejus libro de Monetis Antiquis ut sub illo modesto titulo De *Asse*, apertè nobis ob oculos ponat veterum Romanorum fastum & Potentiam, nobilesque thesauros à tot Seculis incognitos expromat, qui sub magni illius Imperii ruderibus forsan adhuc sepulti jacerent, nisi ab Erudito illo *Budæo* effossi fuissent ejusque labore in lucem educti. Præclarum illud opus non modo mirabundos sed & invidos reddidit, vel Doctissimos in *Italia* & in *Germania*: Imo quidam productionis ejus gloriam Budæo eripere annisi sunt: Sed hæc integra ipsi conservata fuit, quicquid captiosi & ambitiosi homines illi tentaverint. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum, Tom. 2. Gall.

Nullum est dubium, quin Doctissimus Gullielmus Budæus *Galliæ* ornamentum fuerit, & coætaneorum Literatorum flos. Cum in illo fuerit concursus omnium scibilium, quibus Homo perfectè sapiens evadere potest. *Laurentius Crassus.* Italicè.

Gulielmus Budæus vir ad seculi sui gloriam natus, laudibus literariis abundans, magnâque cum propter singularem rerum omnium scientiam hominum admiratione affectus; tum ob id potissimum, quòd *Græcas* literas suâ ætate inter mortuas exsuscitâsit. *Huet.* de Clar. Interpret. p 156.

Budæus opus illud suum in *Pandectas* eleganter compositum aptè non inscripsit: quippe qui *Legum* quarundam voculas aliquot, cùm sit interpretatus, in *Pandectas* se scripsisse gloriosè ait, cùm ne illius quidem *Legis*, non dicam *tituli*, materiam attigerit. *Claud. Verder.* in Auctor. Cens.

Hoc Distichon composuit *Georgius Buchananus*:

Gallia *quòd* Græca *est, quòd barbara non est*,
Vtraque Budæo *debet utrumque suo.*

* *Gulielmi Budæi* de *Asse*, & partibus ejus, libri 5. ejusdem *Annotationes* in *Pandectas*, cum expurgationibus permittuntur in *Indice Madritiensi* edit. Anno 1667. fol.

Opera ejus omnia tribus Tomis Impressa, prodierunt Anno 1557.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Jano Vitale*

Qui sanctum simul, & simul disertum
Exquiris sapientiæ magistrum:
Vltra quid petis? hic jacet Budæus.

Aliud

Aliud ejus *Epitaphium*:

Budæus *Columen decusque Graium*:
Budæus *Latiæ corona linguæ*:
Budæus *dubii lucerna Iuris*:
Budæus *pater elegantiarum*,
Et fons totius eruditionis:
Budæus *patriæ jubar coruscum*:
Regis delicium sui, suaque
Tempestatis honos, lepor, voluptas,
Hic terræ exuvias reliquit, Orbi
Famam, Astris Animam. Viator, ito.

In Librum de *Asse* hoc Distichon composuit *Theodorus Beza*:

Quod sibi vix multo multi peperere labore,
Uno Budæus *comparat* Asse *sibi.*

MELCHIOR CANUS.

Hispanus, inter insignes *Francisci Victoriæ* discipulos palmam facilè *Melchior Canus* Provinciæ *Castellæ* obtinuit. Qui & Magistro pòst in Academiâ *Salmanticensi* succedens, mox ad *Canariensem Episcopatum*, qui *Fortunatarum* est *Insularum*, evectus, eo se paulò post abdicavit. *Concilio* quoque *Tridentino* interfuit. Vitâ *Toleti* decessit in Cœnobio B. *Petri* Martyris, Anno 1540. Scripsit autem diserto admodum stylo *de Locis Theologicis* libros duodecim, in quibus *Ciceronianæ* dictionis amans prooemia artificiosè adhibet, luxuriarique stylo videtur. *Biblioth Hispan.* Clar. A. D. MDXXX.

Melchior Canus in *Tridentino Concilio* Theologus celeberrimus. Quô nemo sacras literas pleniùs & planiùs docuit. *Quenstedt.*

Melchior Canus magni fuit nominis apud *Pontificios* (nec immeritò) Theologus. *VVhear.* in Method. leg. Hist. Civ. sect. 33.

Ejus loci *Communes* è fœcundo, erudito, & facundo ingenio prodierunt, eò commendandi magis, quòd ipse nostrâ ætate, primus eâ brevitate, copiâ, dispositione, ac perspicuitate de iis perutiliter egerit. *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Melchioris Cani Scriptum de Locis Theologicis multâ eruditione refertum est. *Voët.* Biblioth. lib. 2. sect. poster. c. 1.

Melchior Canus summus Theologus; & moderatissimus Vir. *Montacut.* in Antidiat.

Eruditione nulli in Ecclesiâ *Romanâ* secundus: & quod rarum est in *Papistâ*, singularis fuit candoris ingenii Dr. *Jackson* in Symbolum.

Ex omnibus Theologis qui *Concilio Tridentino* interfuerant, hic maximæ

clarissimæque famæ fuit. Nemo ab illius ætate Mystèria *Sacrarum Scripturarum* melius explicuit. *Pererius* (Iesuita) Tom. in *Daniel*. L. 12. c. 7.

Criticos omnes sui *Seculi* soliditate judicii & audacia superat. Natus videbatur ad perstringendum omnes aniles fabulas omnesque errores populares qui in libros præsertim verò in Historias irrepserant. Sufficit dicere *Criticam* ejus apud *Vossium* magno in pretio fuisse, & Patrem *Combefisium* illum vocasse *Censorum Magistrum*, Licet ejus παῤῥησία *Baronio* aliquantulum molesta sit. Eruditorum Judicium, per *Baillet*. Paris. 1685. Gall.

Utile erit *Cassandrum* evolvere, qui tot lites [de *Religione*] apertè quidem componere tentavit, licèt majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorem Canum*, qui hoc idem, sed occultè conatus est, ingenio majori, quàm pietate, ac propemodum admirabili judicio. Vix enim potest imaginatio consequi, quantum Auctorum ejusmodi lectione, Politicorum mentes acuantur, exciteanturque ad saluberrimè de rebus istis consulendum, quibus non unius aut alterius Hominis modò, sed universæ plerumque *Reipublicæ* salus, & belli pacisque momenta continentur. *Gabr. Naud*. Bibliog. Politic.

Vir fuit politus & elegans, atque in Historiâ Sacrâ versatissimus. *Aub. Miræus* de Scriptor. Eccles.

Multæ doctrinæ *Hispanus*. *H. Conring*. in præfat. ad *Cassandr*. & *VVicel*.

Extant ejus Opera *Col. Agrip*. 1605. in 8.

SIMON GRYNÆUS.

Clar. A. D. MDXXX.

PHilosophus, & Theologus *Basileensis*.

Ioannis Sapidi Jambos doctissimos de *Simone Grynæo* præmittere libet notationi vitæ ejus, sunt autem hi :

Quæris Simon Grynæus *ille quis fuit?*
Attende, dicam, magnus ille vir fuit:
Decreta Grammatices nihil novit minus
Quàm Priscianus *: tam prope eloquentia*
Ciceronianæ *accessit, ut nemo propius*
Chrysippon *exæquavit in* Dialecticis *;*
Non hoc Jopas *melius increpuit Lyram:*
Numeri scientia τ̕ αὐτὸν *retulit:*
Talis Geometra, qualis Architas *fuit:*
Cognitionem habuit ut Atlas *siderum:*
De moribus consimili Aristoteli *modo*
Disseruit, & sapientia cœlestium:
Non Plinio *Physice priores detulit:*
Non cessit Hippocrati *medendi indagine:*
Fuit alter Aurelius *Sacris in Literis,*
Iam quid Sacra non attigit Poëseos?
Quid est relatu dignum in historiis novit

Et veteribus simulque miscellaneis
In lucubrationibus, quod nesciit?
Linguis Palæstinâ, Latinâ, & Atticâ,
Non aliter ac sermone plebeio usus est.
Sed quid opus est multis, fuit planè Hippias:
Aut alter: aut vel præferendus Hippiæ:
Grex disciplinarum cui partus omnium:
Quem luget extinctum meritò Cyclopædia
Sui colit *Grynæi* quæ tumulum sacrum:
Ut *Apollini* hujus nominis suum nemus.

Etsi verò nihil addi possit ad hoc *Grynæi* Encomium, nos tamen prosequemur nunc stylum nostrum: fuit itaque *Simon Grynæus, Feringæ Suevi*. oppido natus, anno 1493. In quo modestia & morum suavitas singularis, cum pietate & disciplinarum omnium exacta cognitione certavit: magni illius *Melancthonis* in Scholâ *Portæ Phorcensis* discipulus. Philosophiæ Magister *Viennæ Austriæ* nuncupatus, modis omnibus vir laude & memoria ob Linguæ *Latinæ*, *Græcæ* & *Hebraicæ* peritiam, omnisque Philosophiæ ad miraculum usque cognitionem, & ob Theologiæ veræ scientiam & usum dignissimus sempiternâ. Quas ipse doctrinas passim Academiis *Viennæ*, *Wittebergæ*, *Heidelbergæ*, *Basileæ* multis annis publicè privatimq; professus est. Multis egregiè *Latinis* & *Græcis* Authoribus suo nitori & lumini restitutis. Tandem sibi ipsi quidem satis longævus licèt vigente adhuc ætate mortuus, utpote cui nihil amplius quod disceret superesse videretur: Cæteris verò tempestivè nimium ereptus, quos scilicet, quò plura didicerat, eò plura docere, vir juvandis aliorum studiis natus, potuisset. Obiit autem *Basileæ* ex peste, Cal. Augusti, Anno 1541. ætatis 48. *Boissard.* in con.

Scripsit Epistolas varias — Commentarium in Octavum Librum Topicorum *Aristotelis* — Tractatum de utilitate legendi Historias — De Ignitis Meteoris, & de Cometarum causis ac significationibus — Præfationes varias — Commentaria in Epistolam *Pauli* ad *Romanos*. Multa è Græco sermone in Latinum transtulit.

Incomparabilis Vir *Simon Grynæus*, in quo pietatem *Christianam*, & virtutes omnes, & *Musas* atque *Charites* habuisse domicilium existimo. *Bibliand.* de Rat. Com. omn. Ling.

Simon Grynæus est homo *Latinè Græcèque* ad unguem doctus, in Philosophiâ & Mathematicis Disciplinis diligenter versatus, nullo supercilio, pudore penè Immodico. *Erasm.* Epist. l. 26. Epist. 39.

Vir in omni literarum genere citra supercilium eruditus, ita provehendis liberalibus studiis natus. *Erasm.* ibid. l. 28. Epist. 15.

Vir in liberalibus Disciplinis atque Linguis cùm optimè versatus esset, multorumque tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Auctorum Lectione multa didicisset; contigit ut judicium sæpissimè adhibuerit, quoties illo tempore utriusque Linguæ *Autores*, quarumcunque *Artium* & Facultatum libri, in lucem ederentur. Cujus & consilio & judicio ipsi *Typographi* plurimum usi videntur: qui in pro-

trudendis imprimendisque libris (quos *Basilea*, ut fœcundissima mater innumerabiles edidit) hujus judicium, tanquam *Apollinis Grynæi* Oraculum expectivere, ut ejusdem indicant *Præfationes* & *Epistolæ* omnis ferè generis *Autoribus* præmissæ: quæ & hâc ratione clarum apud posteros nomen *Grynæi* reddiderunt. Qui quidem si longiori tempore supervixisset, labore, industriâ, eruditione ac judicio *Res Literaria Theologicaque* multùm profuisset. *Iac. Verheiden.* in Elog. Theolog.

Erat *Latinè, Græcè* & *Hebraicè* doctissimus. *Konig.*

De studiorum omni genere præclarè merebatur *Simon Grynæus. Voss.* de Mathemat.

Vir Scientiarum omnium & Linguarum eruditissimus, ac ad promovenda bonarum Artium ac Pietatis studia natus. *Gesner.*

Simon Grynæus princeps suæ ætatis Philosophorum ac Philologorum, addo etiam Theologorum.—Fuit vir in tribus linguis & universâ Philosophia solidè citra supercilium eruditus; nec minus in Theologicis exercitatus: ut verbo dicam, veræ pietatis & virtutis priscæ exemplum ferè sine exemplo: homo ad promovenda bonarum artium ac pietatis studia natus: multisque tam *Latinis* quàm *Græcis* Auctoribus suo nitori egregiè restitutis, memoriam meritus sempiternam. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Grynæus cùm videret magnum decus esse *Ecclesiæ* eruditionem, magno labore accendere omnium honestarum Artium studia conabatur, optimos autores veteres edebat ac enarrabat. Erat ingenium capax omnium bonarum Artium, sed hæc major laus est, quòd non fastidiit doctrinam Ecclesiæ, sed semper ad Philosophica studia lectionem adjunxit *Prophetarum* & *Apostolorum*. *Phil. Melancthon.* Epist. L. 1. ep. 68.

Andreas de *Laguna* redarguit ipsum infidelitatis in suis *Versionibus*, Dominus vero *Huet* ait illum insignem garrulum fuisse, ejusque characterem Paraphrastæ potius quàm Translatoris esse. Præcipuæ illius Versiones sunt quarundam Plutarchi Vitarum & aliquorum ejusdem Opusculorum moralium, Variorum Aristotelis Operum, atque Beati *Chrysostomi* Homiliarum in priorem ad *Corinthios*. Judicium Eruditorum, per D. *Baillet*. Paris. 1685. Gall.

Simon Grynæus Vir elegans fuit, tam egregias concinnavit Præfationes in *Pollucem* aliosque Præstantes Authores. In *Plinium* majorem valdè laboravit. *Scaligerana prima*. Gall.

* *Simon Grynæus* in *Romano Indice* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Opera verò ejus, additâ semper Auctoris damnati notâ, permittuntur in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat Tractatus de utilitate Legendi Historias, Livii operibus præfixus *Basileæ* 1579. in 8°.

Extant Epistolæ aliquot, & Comment. in Octavum Librum Topicorum *Aristotelis Basil.* 1556. in 8°.

JACOBUS

JACOBUS SADOLETUS.

Mutina Urbe *Italiæ* natus est, parentibus nobilibus & locupletibus, primâque auctoritate, & gloriâ inter suos præditis. Hic cùm inter *Italos* famâ singularis doctrinæ quâ pollebat, celebris esset, à *Leone* X. Pontifice Maximo *Romam* vocatus, & Episcopatu *Carpentoratensi* in *Galliâ* donatus est: in cujus administratione quum aliquot annis integrè, & fideliter sese gessisset, poscentibus omnibus *Romani* Senatûs Patribus, à *Clemente* septimo in ordinem *Cardinalium* receptus est, magnâ totius Collegii *Apostolici* lætitiâ, & congratulatione. Scripta reliquit plurima: librum de pueris rectè ac liberaliter instituendis. De laudibus Philosophiæ. De Regno *Hungariæ* à *Turcis* capto: Homiliam, cum Oratione exhortatoriâ ad bellum contra *Turcas*: Commentaria in Epistolam *Pauli* ad *Romanos* lib. 3. Interpretationem aliquot Psalmorum: Homiliæ aliquot & Epistolarum lib. 16. Et duo Poëmatia, *Curtius* & *Laocoon*. Cum annum ætatis septuagesimum attigisset, in febrim lapsus, magno omnium bonorum dolore & tristitiâ, diem postremum obiit *Romæ* non sine dati veneni suspicione. Quatuor enim hi *Cardinales* viri docti & boni, *P. Bembus, Iac. Sadoletus, Caspar Contarenus, Campegius*, properatâ morte feruntur occubuisse: causam ignorant multi, nisi quòd fortè cum iis qui à *Romanâ* Religione discordant, aliquam familiaritatem habuisse credantur. *Boissard.* in Icon. Clar. An. D. MDXXX.

Commentarios in Epistolam ad *Romanos* edidit illud eximium hujus ætatis decus, *Iacobus Sadoletus*, admirabili sermonis nitore, & copiâ planè *Ciceronianâ*, nec deest affectus *Episcopo Christiano* dignus. Fieri non potest quin tale opus à tali viro profectum, bonorum omnium suffragiis approbetur, vereor tamen ne apud complures ipse *Phraseos* nitor nonnihil haberet aculeos ad *pietatem*. *Erasm.* l. 27. Epist. 58.

Librum de *Laudibus Philosophiæ* valdè laudat *Petrus Bembus* in Epist. ad *Cardinalem Polum*: " Equidem (inquit) ab illis *Augusti* temporibus, quæ profectò " maximè omnium summis ingeniis & præstantibus Scriptoribus claruerunt; " nullum legi librum scriptum, ut mihi quidem videtur appositiùs, splendidiùs, " nullum meliùs, nullum *Ciceroniano* mori, stilo, facundiæ denique viciniùs.

Vir gravissimus, omnibusque virtutibus, omni disciplinarum genere, omni literarum cultu longè præstans *Iacobus Sadoletus* Collega meus. *Bemb.* ad *Budæum*.

Petrus Bembus & *Iacobus Sadoletus*, uterque versu & pedestri oratione politissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosiùs (ut temporum nequitia, & Domini, cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: *Hujus* contrà seria ferè omnia, & digna personâ quam sustinebat. *Thuan.* ad Ann. 1547.

Scribendi facultate nemo ætate nostrâ ad illam *Antiquorum Scriptorum* laudem propiùs accedere existimatus est. *Anton. Florebell.* in vit. ejus.

Si poemata ipsius nonnulla, & orationes varias, & Epistolarum Volumen, & Commentatiunculas in Psalmos, & D. *Pauli* Epistolas, æquus rerum æstimator

advertat, solidam prorsus eruditi, suspiciendique ingenii laudem attigisse fateatur. *Ioan. Imperial.* in Musæo Historico.

Bembus & *Sadoletus* boni Poëtæ. *Scaligerana* prim. p. 27.

Iacobi Sadoleti Poëmata, *Laocoon*, *Curtius*, nec non *Ocii* & *Tranquillitatis* carmen mirabilem illius gravitatem ac singularem modestiam declarant, quem in hâc facultate auxerunt & reliqua bonarum Artium & sapientiæ studia, quæ ab unguiculis ille pleno pectore hausit: neque enim in præsentia ejus solutam orationem, in qua supra cæteros excellit, commemoro. *Gyrald.*

Celebrior (*Fausto Sabæo Brixiano*) fama *Iacobum Sadoletum*, Episcopum *Carpentoractensem*, sub initium seculi decimisexti commendat, qui non modò aliis clarus operibus, sed & insigni epico carmine de statuâ *Laocoontis*, atq; altero de *Marco Curtio*, utrumq; enim maturi judicii opus. *Borrichius* de Poet. p. 104

Cardinalis *Sadoletus* vir erat qui eruditionem insignem virtuti non vulgari consociaverat; quique *Catholicorum* & *Protestantium* æstimationem ex æquo sibi demeritus est, suâ facundiâ, Doctrinâ, modestiâ, lenitate & pietate. Per totam enim vitam illi cum pluribus utriusque Religionis eruditis viris commercium intercessit, ejusque excellentes Epistolæ ad *Melancthonem* & ad *Erasmum* scriptæ visuntur, *Antonius Teissier* Elog. Viror. Eruditorum Gallicè.

Jes. *Rapinus* scribit Sadoletum Virgilii phrases imitatum esse, genium tamen ejus non expressisse, & inter servilis imitationis conatus, ingenii proprii criteria ipsi excidisse. *Rapin.* Reflex general: in Poeticam, part. 1. Gall

Iacobus Sadoletus tametsi se ad *Ciceronis* imitationem formare studeret, haud receptas tamen Theologorum voces usurpat, & *Episcopos*, *Provinciarum Præsides* appellat. *Claud. Verder.* Auctor. Cension.

Extant ejus Opera *Mog.* 1607. 8.

Extant Orationes 2. sive consilia de Bello movendo contra *Turcas Isleb.* 1603.

Extant Epistolarum Libri 16 & ad *Paulum Sadoletum* lib. 1. cum *Ant. Florebelli* Comment. de vitâ Authoris. *Coloniæ Agr.* 1590. 8o.

Extat de Liberis rectè instituendis. *Arg.* 1605. 8.

Consolationes & Meditationes in Adversis. *Franc.* 1577. 8°.

De Laudibus Philosophiæ. *Ven.* 1539. 8.

Hoc ejus Epitaphium.

D. O. M. S.

Jacobo Sadoleto *Episcopo* Carpentoractis S. R. E. *Presbytero Cardinali, Viro morum gravitate, prudentiâ, & vita integritate præstantissimo, doctrinâ & eloquentiâ cum iis quos mirata est antiquitas comparando*, Paulus Sadoletus *Episcopus* Carpentoractis, *&* Camillus Sadoletus *Fratrum filii mœstissimi mult:is cum lacrymis Patruo B. M. pro tempore posuerunt. Vixit annos 70. menses 3. dies 6.*

MAR-

MARTINUS BUCERUS.

GErmanus, *Selestadii* natus anno 1491. Ordinem Dominicanorum, in quo vixerat annos 15. *Evangelii* doctrinam amplexus, reliquit, anno 1521. cum *Petro Martyre, Pauloque Fagio*, Argentorato, ubi docuerat, ab *Edvardo* Sexto invitatus, in *Angliam* pervenit, anno 1549. ut ibi doctrinæ suæ sementem faceret, *Cantabrigiæ* Professor: ubi obiit Anno 1551. ætatis 61. Ejus *Ossa Mariâ* sæviente, effossa & cremata, anno 1555. unà cum *Fagii* ossibus: sed ambo, sub *Elizabethâ*, anno 1560. publicis laudibus ornati, honoribusque suis restituti sunt. *Hofman.* Clar. An. D. MDXXX.

Ingenio & eruditione inclytus: *Hebrææ* Linguæ apprimè peritus fuit. *Hofman.*

Eo erat ingenio ut adversarios patienter audiret, leniter responderet, & veritatis potiùs quàm victoriæ curam haberet. *Melchior. Adam.* in vit. ejus.

Cujus [*Martini Buceri*] & eruditionem singularem & zelum pietatis eximium, cum eximia prudentia conjunctum omnibus seculis testabuntur, tum doctissimæ ipsius Lucubrationes, & in publicis comitiis Disputationes habitæ; tum pro Ecclesiarum pace, quamvis non felici semper successu, labores exhausti. *Boissard.* in Icon.

A conventu *Ratisbonensi Ioannes Gropperus*, Archiepiscopi *Coloniensis Legatus*, domum reversus, *Bucerum* mirificè commendabat, & inter omnes idoneum esse dicebat, cui religionis emendatio rectè committi posset. Nam esse cumprimis doctum & pacis amantem, & integræ vitæ. *Sleidan.* Commentar. l. 14.

Cùm Cardinalis *Contarenus* à *Petro Martyre* interrogatus esset de *Doctis Germanorum* Viris; respondit ille: *Nihil attinet de Philippo, qui notus, dicere: Habent* Germani & Martinum Bucerum: *qui eâ ubertate doctrinæ Theologicæ & Philosophicæ, eâ etiam in disputando subtilitate felicitateque est instructus; ut unus ille omnibus nostris doctoribus possit opponi.* Melch. Adam.

De literis hoc unum summatim ponam: Quæ in aliis singula singulis, ea in uno pariter universa concidisse. *Augustini* fuit in illo acumen, *Hieronymi* linguarum varietas & doctrina, disciplina *Cypriani*, *Ambrosii* Authoritas, *Origenis* scientia, *Chrysostomi* in docendo perspicuitas, *Bernardi* integritas in vitâ: vel hæc in illis priscis *Ecclesiarum Heroibus* uberiora si fuerint (uti fuisse confiteor) tamen particulas ex omnibus excellentissimas noster *Bucerus* tanto studio arripuit, tot ornamentis perpolivit, ut si non unus cum omnibus, tamen separatim cum singulis comparari possit: aut in illo augusto veterum choro si non præsideat, in hominibus nostri seculi, omnibus ex partibus inter alios emineat. *Gualt. Haddon.* in Orat. Funebri. vid. vitas *Batesii* p. 176.

Quàm multiplicem in *Bucero* jacturam fecerit *Dei Ecclesia*; quoties in mentem venit, cor meum propè lacerari sentio. *Calvin.* Epist. ad *Viretum.*

Martinus Bucerus summus *Theologus*; qui ut à viro quodam docto verè de illo scriptum est, præter reconditam eruditionem copiosamque multarum rerum scientiam, præter ingenii perspicaciam, multam lectionem, aliasque multas ac-

varias

varias virtutes, hanc sibi propriam laudem habuit, quòd vix alius hâc memoriâ exactiore diligentiâ in *Scripturæ* Interpretatione versatus sit. *Iosias Simler.* Orat. de Vit. & Obit. *P. Martyris.*

Martinus Bucerus vir fuit impensè Doctus, limati judicii, pius & moderatus. Inferior eruditione nulli forsan Reformatorum fuit: Sed quoad Zelum, veram pietatem, & studium unitatem inter exteras Ecclesias servandi, *Melanchtoni* ac *ipsi*, absque ulla cæterorum injuria, peculiaris locus concedi potest. *Cantabrigiæ* molestissimos habuit adversarios Papatûs Sectatores, qui licet Legi obsequentes loca sua retinuissent, attamen sive sub Argumentationis, prætextu, & veluti occasione disputationis, sive respectu Dogmatum nondum determinatorum, ejus existimationem minuere annitebantur. Nec enim natura ingenii ea promptitudine præditus erat quæ ad Disputationem requiritur, quo abuti conabantur ad conditionem suam mediocrem faciendam. Qua de causa *Petrus Martyr* ad ipsum scripsit ut à publicis omnibus Disputationibus abstineret. *Burnet.* Hist. Reform. pag. 164. vol. 2. Anglicè.

Buceri Commentaria in Psalmos sub *Aretii Felini* nomine in publicum emissa, Romæ magni æstimata & avidè quæsita fuerunt à pluribus Episcopis & Cardinalibus. Sed ex quo ipsis innotuit eorum Authorem esse *Bucerum* illud opus supprimendum curaverunt, & tanquam pravum librum vituperarunt. Dominus *Antonius Teissier.* Elogiis Eruditorum virorum. Gallicè.

Cuncta *Buceri Latina* & *Germanica* Scripta in unum si conjungerentur, quod tanti viri Pietas & eruditio merebatur, efficerent Tomos IX. justæ magnitudinis. *Gesner.* in Biblioth.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur; vid. *Indicem Tridentinum.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Ioanne Checo:*

Vita gravis misero, gravior mors: sed tibi tanto
Mors nec vita potest esse, Bucere, *gravis.*
Vita fuit Christus, *mors lucrum; vivere cessas*
Naturæ, at Christi *vita perennis adest.*
Alma fides Christi *quam tu super astra ferebas,*
Te super astra eadem sustulit alma fides.
Cumque tui Mores, Pietas, Doctrina probentur:
Mors tua non gravis est, & gravis est eadem.
Mors gravis est nobis orbatis lumine tanto;
Non gravis est tibi, quæ vita beata tibi est.
Doctrinæ studium, Vitæ constantia, mortis
Exitus, ô idem sit mihi, Christe, *precor.*

LILIUS

LILIUS GREGORIUS GYRALDUS.

Ferrariensis, natus est Anno 1479. Obiit podagræ doloribus attritus Anno 1552. Opera ejus Voluminibus duobus *Basileæ* impressa: inter quæ Historia Deorum Gentilium, libris 17. De Poëtis Græcis & Latinis, libris 10. De Poëtis sui temporis, libris duobus, *eminent*. Clar. An. Di MDXXX.

Vir memoria invicta, ingenio excellenti, eruditione in omni literarum genere eximia inclytus, *Varro* sui temporis dici meruit. *Hofman.*

Vir solidè doctus, & in scribendo accuratus. *Casaub.* Not. ad *Diog. Laert.* l. 8.

Lilius Gregorius Gyraldus, utriusque linguæ, & omnis politioris literaturæ, & Antiquitatis (quam variis scriptis illustravit) longè peritissimus: qui fortunæ & corporis adversitatibus, meliore utique fato dignus, totâ vita conflictatus est. *Thuan.* ad ann. 1552.

Vir omnis eruditæ antiquitatis ac literatę doctrinæ callentissimus, qui plerasque manuscriptas Bibliothecas *Græcas* in *Italiâ* excussit, è quarum lectione conscripsit libros illos suos eruditos, & varios *de Diis Gentium*; Opus admirandum, *Historiam veterum & recentiorum Poëtarum*, & cætera plurima exquisita singula. *Neander.* in Geograph.

Scriptor diligentissimus *Gyraldus* vocatur *Montacutio* Apparat. 3. sect. 2.

Longè hoc (viz. *Petro Crinito*) doctior, & diligentior *Gyraldus*. *Voss.* de Hist. Lat. p. 716.

Lilius Gyraldus, optimus locorum coacervator & judiciosus. Opera ipsius omnia quàm optima. *Scaligerana* posterior.

Lilius Gregorius Gyraldus vir totius eruditionis gnarus---- Longo studio & multis vigiliis elaboravit *Historiam de Diis Gentium*, variam sanè, & ad totam antiquitatem noscendam admodum necessariam. *Jo. Bapt. Gyrald.* in Epist. Oper. *Gyrald.*

In dissertationibus de Poëtis tum *Græcis* tum *Latinis*, longè fuissem longior, nisi accuratè de Poëtarum singulis disseruisset *Lilius Gyraldus Ferrariensis*. Cujus extat *Historia* dialogis decem perscripta de *Poëtis Antiquis*; duobus de sui temporis Poëtis. Opus sicut magni ingenii, & judicii, sic ingentis doctrinæ, atque industriæ: ita ut expectandum non sit, nequis deinceps hanc denuò provinciam suscipiat. Est ubi hujus, vel illius poëtæ Historiam, accuratiùs aliquis tractare valeat, & sanè id in paucis: at ab aggrediundo iterum tam vasto labore non modò eruditorum vulgus, sed etiam sanos omnes deterruit. Videlicet post messem tam luculentam nihil ferè nisi quædam spicilegia reliquit. *Voss.* de Poët. Lat. pag.

Lilius Gregorius Gyraldus, omnium suffragio, unus fuit è præclarissimis ingeniis quæ postremis his seculis aluerit *Italia*. Tam mirificum in omnibus Scientiis fecit progressum ut harum nullam ignoraverit. *Moreri.* Diction. Gallico.

Gyraldum æstimo virum eruditissimum, & de omni Antiquitatum studio apprime meritum. *C. Barth.* animadv. *Claudian.* de Bello *Gildon.* p. 368.

Vir non minoris judicii, quàm doctrinæ. *Voss.* lib. 1. Idololatr. c. 29.

Vir omnis eruditæ Antiquitatis ac litterariæ doctrinæ excellentissimus. *Dassiliand.* in descript. Urb. *Ital.*

Magnæ lectionis, acris judicii criticus vocatur *Dempstero.*

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexteriùs & diligentiùs, quàm *Onuphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem susceperit perficiendam. *Rich. Montac.* in Analect. Exercit. 4. sect. 6.

Sed supra hos omnes [*Laurentium Gambaram, Pomponium Gauricum*, & *Baptistam Guarinum.*] meritis eminet *Lilius Gyraldus* [*Pico Mirandulano* quondam familiaris] non tantùm quòd varii generis, varii argumenti carmine se *Vatibus* inseruerit, sed & quòd Historiam Poëtarum *Græcorum*, & *Latinorum* eruditè, & magno judicio perscripserit, adjectâ & de sui seculi Poëtis censurâ, non minùs liberâ quam veraci. *Borrich.* de Poëtis, p. 99.

Summa curâ sanoque judicio veterum Poëtarum Græcorum & Latinorum Historiam decem Dialogis contexuit, Recentiorum verò, aut sibi coætaneorum duobus aliis Colloquiis, *Borrichius* ait non minorem libertatem quam veritatem deprehensam fuisse in Censura quam in sui Sæculi Poëtas exercuit, ut illa quam exercet in Veteres eruditione referta est, solidumque judicium spirat. Nihilominus *Josephus Scaliger* nobis persuadere tentavit nihil esse vilius nec miserabilius quam ejus judicia de *Poëtis*, quamvis multum lectionis & Doctrinæ in iis agnoscat. Judicia eruditorum. *Paris.* 1685. Gall.

* Ejus Opera, si *Expurgentur*, permittuntur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Anno CIↃIↃXXXV. *Lilius Gregorius Gyraldus* magno in precio stetit apud eruditissimum quemque. Hic inter alia librum conscripsit de annis, & mensibus, unà cum Calendario *Romano* & *Græco.* Ac quia *Ferrariensis* esset, opus hoc dicavit *Renatæ, Galliarum* Regis *Ludovici* XII. filiæ, *Herculis* II. Ducis *Ferrariensis*, viduæ. Natus fuit Anno Christi 1479. In pueritiâ audivit cùm alios, tum *Baptistam Guarinum*, celeberrimum sui temporis *Grammaticum.* In felicitatis parte erat, quòd, ad multijugam eruditionem parandam, postea vixerit apud *Albertum Pium Carporum*, & *Ioannem Picum Mirandulæ* Principes. Hîc enim ingenti Bibliothecâ frui, perque omne Scriptorum genus capacem diffundere animum datum fuit. *Mediolani* à *Demetrio Chalcondylâ Græcas* didicit literas. Multa *Romæ* perpessus est, cùm Urbs Anno CIↃIↃXXVII. diriperetur à Milite Imperatoris *Caroli* V. Postea, in Patriam reversus, familiariter usus est *Joanne Manardo*, & *Cælio Calcagnino.* Sex septem postremis vitæ annis manibus, pedibusque æger, ut Ipse de se loquebatur, spirabat potiùs quàm vivebat. Nam, sine famuli auxilio, ne manum quidem ori poterat admovere. Excessit Anno Christi 1552. ætatis 74. *Voss.* de Mathemat.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, *Ferrariæ* in summo Templo:

Quid, Hospes, astas? Tymbium
Vides Gyraldi Lilii;
Fortunæ utramque paginam
Qui pertulit, sed pessimâ.
Est usus alterâ, nihil
Opis ferente Apolline.
Nil scire refert amplius,
Tuâ aut suâ: in rem tuam abi.

Phil. Labbe Thesaur. Epitaph.

SEBASTIANUS MUNSTERIUS

GErmanus, *Engelhemii* natus Anno 1489. Olim *Tubingæ* in *Franciscanorum* solidario professus, posteà abjecto cucullo *Protestantium* doctrinam amplexus. *Basileæ* linguam sanctam professus est. Eruditionis suæ plurima & præclara posteritati reliquit monumenta. Peste correptus est Anno 1552. Clar. An D. MDXXX.

Munsterus in *Mathematicis* multum profecerat; posteà verò se totum *Hebraicæ* linguæ & sacris libris addixit, multis editis in utraque scientia monumentis. De *Republicâ* optimè meritus, adeò ut *Germanus Esdras* ac *Strabo Thuan.* appellatus est. *Thuan.*

Vir cùm in variis linguis, tum *Hebraicâ* præcipuè doctus; & variis Scientiis, maximè verò *Mathematicis* præclarè imbutus: ingeniosis ac piis lucubrationibus *Germanicè, Latinè* & *Hebraicè* conscriptis, de bonis literis omnibus linguis, Philosophiâ & Theologiâ, optimè meritus. *Gesner.* in Biblioth.

Sebastianus Munsterus, duabus rebus multum laudis meruit, *Hebrais* literis & Matheli. *Voss.* de Scient Mathemat. p. 189.

Doctus sanè vir fuit *Munsterus*, cui multum debent literæ *Hebraicæ*. *Jos. Scalig.* Elench. *Triheres. Serrar.* c. 4.

Hebrææ & *Chaldaicæ* linguæ accuratâ cognitione, plurimisque tum in sacras literas, tum in varias *Matheseos* partes editis scriptis, ac præsertim laboriosissimo illo opere *Cosmographico* nobilis, quo duce peregrinari terrarum orbem, domi etiam manendo, licet. *Theod. Bez.* in Icon.

Cùm *Munsterus* suam *Germanographiam* inscripserit *Cosmographiam*; totus est tamen in *Germanorum* & *Helvetiorum* regionibus, oppidis, situ, & populorum origine ac descriptione, quibus detractis, nihil ferè *Orbi Terrarum* universo reliquum sit. *Bodin.* Meth. Hist. c. 4. p. 76.

Sebastianus Munsterus, Bibliorum Interpres sanè doctus, in *Ebraicâ* semper *Stylum* collineans, ad eàque nunquam non se componens; nec ideò tamen *Latini*

coloris negligens, in ejus quamvis linguæ elegantiis parùm se torserit: Quod si quando obscuris explanandis unam alteramve dictionem è proprio penu adjecit, certis illam notis homo religiosus insignivit: quò adulterinis *lector* Germana seponeret. *Huet*. de Claris Interpr. p. 144.

Hebraica non pauca *Latinitate* donavit *Sebastianus Munsterus*, bonis literis, & sanctæ potissimùm linguæ cognitione supra fidem excultus: quamvis autem in *Interpretando* verbum verbo reddere studuerit, *Latinitatis* tamen genio asseruit quandoque, & *Ebraismi* sterilitatem uberiori sermone explet, nec religionem, quam requirimus, ubique curare se profitetur, quòd eo discentium foveatur negligentia; recto quidem & laudabili consilio, modò eo in licentiam suam *Interpres* non abutatur. *Huet*. de clar. Interpr. p. 187.

Sebastianus Munsterus [vir quantus & qualis! in illâ præsertim temporum & literarum caligine] præter ipsius *Annotationes*, quas in *Criticis Londinensib.* habemus, *Versionem* ex *Hebræo* textu adornavit, doctrinâ non vulgari, & summo acumine; in quâ *Hebraica* plerisque in locis fideliter admodum, nec minus perspicuè, reddit. *Matth. Polu*: Præfat. Tom. 1. Synops. Critic. p. 4.

Atque hoc malim ex *Sebastiano Munstero*, optimo virô, Artium *Mathematicarum* & *Hebraicæ* linguæ doctissimo, quàm ex me discat. *Nic. Fuller*. l. 1. c. 16. Miscell Sacr.

Nec pauca, nec contemnenda de variis Rebus publicis *Cosmographiæ* suæ inseruit. *Conring*. de Cyv. prud. cap. 14.

Vir diligentissimus, sed in quo paulò plus accurationis desideres. *Beeman*. cap. Histor. Orb. Ter. n. 7.

Munsterus omnia ex Pagnino hausit, qui non ampliùs reperitur, nec id agnovit. *Scaligerana* posterior. Gall.

Licèt *Munsteri* Versio satis intelligibilis sit, aliquid tamen habet asperi, quia Textûs Hebraïci literam pressè nimis sectatur, ut c. 1. *Geneseos* vers. 22. ubi transfert *Fructificate, & augescite, & implete aquas in fretis*. Vulgata, ut mihi quidem videtur, eadem verba per hæc feliciùs expressit, *Crescite, & multiplicamini & implete aquas maris*. Uno verbo perfectior esset ejus Interpretatio si à *Latino* Interprete tam longè non abivisset. Cæterùm *Genebrardus* satis moderatus non videtur in Critica quam in hanc Translationem exercuit, quando Authori exprobavit quod parum accuratus fuerit, & *Luthero* nimis adhæserit. *Munsterus, neglecta vocum propria notatione, sæpè Lutheranisabat, & à suo D. Francisci instituto discedebat.* Contra enim asseri potest, *Munsterum* accuratissimum & fidelissimum inter omnes Protestantes in Bibliorum Versione sua fuisse, imò nec *Lutheri* Traductionem approbare potuit quia longè nimis à Literali & Grammaticali sensu recesserat. D. *Huetius* justius de eo judicium tulit, dum Exacti Interpretis elogio ipsum ornat. Notæ quas Munsterus Translationi suæ annexuit eximiæ utilitatis esse possunt ad Hebraïcæ linguæ & Scripturarum Styli cognitionem: multoque utiliores essent si pleraque minimè necessaria non immiscuisset, quæ quæ desumsit à Rabbinis, quæ ad Textûs sui elucidationem nihil conferunt. Nimis etiam affectavit famam Viri in eorumdem Rabbinorum lectione versati. Et

tamen,

tamen, si excipiantur libri quorundam Grammaticorum Rabbinorum, qui Scripturam commentati sunt, in hoc studii genere non admodum exercitatus erat: Quòd facile probari posset ex Latina Versione quam elaboravit exigui Compendii Philosophici Rabbinico Hebræo conscripti: nulla enim ferè occurrit vox in hac Latina Versione circa quam hallucinatus non fuerit, imò ne prima quidem verba intellexit Inscriptionis. Libri hujus. Liber hic ascribitur R. *Moysi Maimonis* filio, qui hunc Arabicè composuerat; Ille verò contra in sua Interpretatione hujus Operis Authorem facit R. *Simonem* & exinde has voces *bilescon arau*, vertit *in lingua suavi*, non advertendo quid Arabico idiomate significent. Multò melius Grammaticos Rabbinos intellexit quia his legendis majorem navaverat operam, & hac re super consuluerat *Eliam Levitam* Judæorum Doctissimum Grammaticum qui eodem tempore cum ipso vixit. J el. *Rich. Simon.* Hist.-Crit. V. T. lib. 1. c. 21. Gall.

Ex recentioribus *Munsterus*, & post eum *Thuetus*, & *Belleforestus*, malè opera sua *Cosmographiam* inscripserunt. Nam quemadmodum Geometria *Platoni* γελοῖον est ὄνομα ob nimis arctam significationem, ita Cosmographia, quod latè pateat, nimis ridiculum item nomen haberi debet. *Claud. Verder.* in Auctor. Cens.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

**Sebastianus Munsterus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

HIERONYMUS FRACASTORIUS.

PAtriâ *Veronensis*, vir consummatissimæ doctrinæ: Medicus enim, Poëta, Astrologus, & Philosophus fuit suâ ætate doctissimus: in quibus studiis tantam acquisivit laudem, ut usque ad hodiernum diem antiquis comparandus meritò judicetur. Ejus Poëmata tanti fiunt apud omnes literatos, ut illa conferantur cum *Vergilianis*: tanta in eis eloquentia, tanta dicendi vis, & facultas, sermonisque puritas, ut æternâ laude non sine causâ ad cœlum evehantur, unde à multis *divinus* vocatur *Fracastorius*. Is cùm totam ætatem in arte Medicâ, & in indagandâ rerum naturâ sedulo impendisset: in eo omnem movens lapidem, ut literatos juvaret, & omnibus prodesse posset, *Patavii*, ubi tunc summo in honore habebatur, naturæ concessit: ann. *Christianæ* salutis 1553. ibique sepultus, funus prosequente publico luctu totâ Academiâ, & Civitate. Omnia ejus opera tantâ perfectione scripta sunt, ut in iis requiri nihil possit. *Boissard.* in Icon. Clar. A. D. MDXXX.

Scripta ejus hæc sunt: Siphillis Poema, id est libri tres de morbo Gallico—*Ioseph* Comœdia—Homocentrica—De causis Criticorum dierum, per ea quæ in nobis sunt—De Sympathiâ & Antipathiâ—De Contagione, & Contagiosis Morbis, eorumque curatione—Naugerius, sive de Poëtica dialogus—De Animâ Dialogus—De Vini temperaturâ Sententia—Carminum liber unus—

Alçon sive de Curâ Canum Venaticorum—-Turrius, sive de Intellectione Dialogus—-Carmina super Genesin.

Ad exactam Philosophiæ & Mathematicarum Artium, ac præcipuè Astronomiæ (quam & doctissimis scriptis illustravit) cognitionem, summum judicium & admirabile ingenium attulit: quo multa ab antiquis aut ignorata, aut secus accepta adinvenit, & explicavit. Et medicinam, ut honestissimè ac citra lucrum, ita felicissimè fecit. Poëticam verò ita excoluit, ut ad *Virgilianam* Majestatem proximè accessisse eum faterentur æmuli: & in iis *Jacobus Sannazarius*, alioqui parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator, qui, visâ ejus *Siphillide*, non solùm *Ioannem Iovianum Pontanum*, sed se quoque ipsum in opere accuratâ xx. annorum lima perpolito victum exclamavit. Ei certè hujus seculi ingens miraculum *Iul. Cæsar Scaliger* tanquam illarum, quas dixi, Scientiarum & Poëtices summum fastigium consecuto, Aras erexit. *Thuan.* ad ann. 1553.

Iulius Cæsar Scaliger l. 6. de *Re Poëtica*, vocat præstantissimum post *Virgilium* Poëtarum. *Syphillidem* vocat divinum Poëma: in quo tamen nonnulla castigat. Inter alia & id reprehendit, quòd negaverit, cætera animalia, præter hominem, morbo Gallico tentari. Testatur *Scaliger*, vidisse se canem eâ lue captum, cùm Heri sui emplastra linxisset.

Hieronymus Fracastorius, Veronensis, de morbo *Gallico* (quem ipse à Barbarâ voce *Syphillida* vocat) libellos tres scripsit, in quibus cùm antiquos consectatur Poëtas, tum præcipuè *Pontanum*, quem celebrat, æmulatur; egregius certè in confingendis fabulis, aptâ illi carminis structura, in eâ tamen quædam prælicenter dicta. Leguntur & alia plura ejusdem *Fracastorii*, quæ a doctis probantur *Lil. Gyrald.* de Poët.

Anno 1530. inter præcipua sæculi decora erat *Hieronymus Fracastorius Veronensis*, Poëta idem, & Philosophus, ac Medicus eximius. Cives sui *Veronenses* defuncto, uti ante *Catullo*, ac *Plinio*, statuam marmoream statuerunt Anno 1555. *Voss.* de Mathem.

Fracastorius qui tam felici successu concinnavit Syphillidis suæ Poema, Opus sane pulcherrimum quod postremis his seculis elaboratum fuerit, *Latino* carmine in *Italia*, quodque scriptum est ad imitationem Geo gicôn Virgilii, non tam auspicatò composuit Poema *Epicum*, quod aggressus est in *Josephum Ægypti* Proregem, cujus fragmentum nobis superest: Vulgarissimum enim genium arguit hujusmodi Poema, mediocremque characterem exhibet. *Rapin.* Reflex. in Poëtic. un. Sect. 14. Gall.

Hieronymus Fracastorius excellens Poëta in *Syphilli. Scaligerana* prim.

Alconem & *Syphillidem* Epico carmine extulit, doctè sanè & prudenter, immistis etiam fictionibus *poëticis*; licet aliquantò minus numerosè, quippe docere semper ibi maluit, quàm semper delectare. *Borrichius* de Poet. p. 98.

Hieronymus Fracastorius filius *Pauli Philippi*, *Civitati Veronensi* natales debet, & vel in ipsa puerili ætate futuræ Claritudinis & in literis præstantiæ evidentissima signa dedit; quandoquidem; matre ipsum brachiis gestante, ful-

men è cœlo vibratum, genitricem extinxit illæsum relinquens infantulum. Unde ipsius fortunæ, & futurorum in Disciplinis successuum faustissimè conjectatum est. *Felicis Medici* titulum sibi comparavit, quoniam in Medicinæ exercitio magna utens dexteritate, & egregia curandi methodo, paucos habuit pares, seque amabilem atque mirabilem omnibus præstitit, præsertim verò iis qui ob valetudinem ad ipsum confugiebant. Ad animi vires recreandas in laboriosa sua professione tam fructuosè omnibus liberalibus Disciplinis sese addixit, ut harum *Arca locupletissima* meritò vocari possit; eò usque ut non modo sibi arrogaverit quorundam popularium suorum Literatorum excellentium gloriam æquare, sed & omnes contemporaneos in celebrioribus scientiis vincere. Poëseos amantissimus fuit; quàm excellenter autem successerit ei studium hujusmodi evidenter evincunt ejus opera; inter quæ celebritatem adeptum est illud quod è prelo in publicum prodiit *Latinis* versibus de morbo qui *Gallicus* vulgo denominatur. Hoc igitur Poema cum Eruditorum summa admiratione contexuit: Cùmque hoc ad Cardinalem *Petrum Bembum*, literati sui ævi gloriam, transmisisset, cujus consilio multum fidei tribuebat, ut de eo suum judicium sibi significaret, Eminentissimum hoc ingenium ad *Sannazarium Neapoli* residentem idem deferri voluit, qui, coram Cardinale *Hippolyto Medico* ut & *Ioanne Baptista Montano* ipsius *Fracastorii* æmulo, pluribusque aliis primariis Doctis, confessus est se ab alio nemine in Poësi superatum fuisse quàm ab ipso, licèt totos 20 annos insumpsisset in corrigendo, expoliendo & elimando grave suum & sacrum *de Matris Dei partu*. Mathematicus excellens fuit, studioque Cosmographiæ insuper delectabatur, in qua quantùm profecisset mirabile ejus ingenium, clarissimè demonstrant descriptiones, & loca quæ à *Portugallia* in Orientem, ab *Hispania* verò ad Occidentem delineavit, in ligneis Sphæris regulariter fabricatis. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum.

Ægrè *Fracastorio* veniam concesserunt Docti circa Poema quod elaboravit in nefarium morbum quem *Medicè* tantum pertractare debuisset. Si magnum fecisset lucrum in sanandis luxuriosis, dici potuisset illum voluisse gratitudinem suam contestari, totam vim suam poëticam in Neapolitanam luem exerendo; & in exemplum fortassè citatus fuisset quavis data occasione loquendi de *Chirurgo* illo, qui reprehensus quod ante *Statuam* Caroli VIII. in genua procumberet, respondit se optimè scire cur id faceret, nullumque Sanctorum esse quem magis veneraretur quàm *Principem illum* à quo indirectè ditatus fuerat, morbo nimirum quem *Neapoli* milites ejus contraxerant. Sed Fracastorius gratis *Medicinam* exercebat. *Novella* Reip. Literariæ. Febr. 1687. p. 191. 92. Gallicè.

Præcipua inter *Fracastorii* dotes hæc fuit, quòd in ingenium & argumentum suum dominium absolutum exercuerit. Hinc factum est ut quantumvis sublimis foret in usitato suo scribendi modo, nullo tamen negotio potuerit descendere seque deprimere quoties ipsi libuit, ex D. *Balzaci* sententia. *Judicia Eruditorum* de Poëtis. Paris. 1686. per D. *Baillet*. Gall.

Carmina ejus ex parte leguntur Tom. 1. *Delit. Ital* pag. 1046.

Opera ejus extant in Tomos II. digesta.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium *Jul. Cæsar Scaligero* auctore:

Hic situs est Fracastorius Hieronymus: *urna*
Quem capit, hic cepit pectore cuncta suo.
Sidera digessit: revocavit funera, Rerum
Naturæ, imperii conscius, atque Dei.
Aut Heliconiadum *fontem sibi sustulit omnem:*
Aut tumulus vertex hic Heliconis *erit.*

HENRICUS LORITUS GLAREANUS

Clar. A. D. MDXXX.

ANno 1488. natus, *Glaronam, Helvetiæ* pagum, natale solum habuit *Friburgi*, die 28. Martii, anno 1563. ætatis 75. naturæ concessit. —Erat in omnibus disciplinis versatissimus. Domum ejus optimarum Artium Officinam dictam fuisse memorant, ex qua in omnes *Germaniæ* angulos viri doctissimi prodierint. A *Maximiliano* I. lauro poeticâ & eximio annulo donatus est. Quæ scivit, libenter & candidè aliis communicavit. *Konig.*

Scripta ejus hæc sunt: Isagoge in Arithmeticen — Descriptio de situ *Helvetiæ*, & vicinis gentibus — De quatuor *Helvetiorum* pagis — Pro justissimo *Helvetiorum* fœdere Panegyricon, ad *Maximilianum* Augustum, omnia Versibus Heroicis. Isagoge in Musicam — De Geographiâ liber — Judicium in *Terentii* Carmina — Annotationes in *Horatium*: in *Ovidii* Metamorphoses: in *Ciceronis* librum de senectute: In *Salustium*: In *Cæsaris* Commentaria: in T. *Livium*: In totam *Romanam* Historiam: In *Dionysium Halicarnassæum* — Elegiarum libri duo — De Arte Musicâ — De Ponderibus ac Mensuris — Annotationes in *Valerium Maximum*, in *Suetonium*, & *Lucanum* — Annotationes in *Eutropium* — Epistola ad *Ioannem Hervagium* — Brevis Isagoge de ratione Syllabarum & de figuris quibus Poëtæ utuntur — De Asse libellus.

Est apud nos *Henricus Glareanus* Cæsareâ laureâ insignis, quod equidem decus inter tot juvenis ornamenta multò infimum esse duco. In omnibus disciplinis, quas *Mathematicas* vocant, eximiè doctus, neque vulgariter exercitatus. In omni, quæ nunc in Scholis traditur, *Aristotelicâ Philosophiâ* eò progressus, ut cum summatibus etiam congredi posset. Magnam insuper *Theologicæ* rei partem assecutus. In Geographiâ in Historicis absolutus. Denique nullum est genus literarum, in quo ille non sit felicissimè versatus. *Erasm.* l. 18. Epist. epist. 35.

Henricus Glareanus, summus olim *Desid. Erasmi* amicus, & Musices scientiâ clarus, rem literariam diu voce & scriptis (quantum ea tempora ferebant) juvit. *Thuan.*

Multi judicii & variæ eruditionis vir nobis pueris floruit *Henricus Glareanus*. *Lel. Bisciola* Tom. 2. Hor. subsec. 2. c. 7.

Vir fuit ingentis ac variæ admodum eruditionis: etiam criticus non paulò melior,

melior, quàm multi persuasum aliis volunt---Anno 1530. laudem non exiguam meruit *Henricus Glareanus Helvetius*: qui permulta ad literas, & Mathesin, pertinentia reliquit: In Arithmeticis, Musicis, inque Geographis, Astrologis, ac Chronographis, nomen est consecutus. Nempe vir fuit undequaque doctissimus. *Voss.* de scient. Mathem p. 96. 423. 424.

Faciendum mihi esse statui, ut ei hoc loco responderem, quàm planissimè, & quàm lenissimè possem, non, ut *Glareanum*, doctissimum virum, quem mihi semper, quem omnibus hujus memoriæ hominibus antepośui, oppugnarem, sed ut sententiam meam contra tanti viri opes in *Livianâ* Antiquitate tractandâ munirem. *Car. Sigon.* l. 1. emendat. c. 5.

Dedi etiam Operam, ut, quod *Glareanus* ante me fecit, ne hac quidem in parte Historiæ *Livianæ* deessem, cujus quidem eruditissimi viri labore facile contentus esse poteram: nisi ab eo in totâ ipsâ re dissensissem. Neque enim *Livium* in numerandis ab urbe conditâ annis eadem ratione usum, quâ cæteros, esse reperiebam. Qua ille opinione dum eorum autoritatem ad *Livianam* Chronologiam conscribendam adhibuit, in eam sæpe se necessitatem induxit, ut dum aliorum numeros sequitur, omninò *Livianos* aut negligere aut immutare coactus fuerit. Quod illi profectò in eâ Chronologiâ committendum non erat, quam ipse se *Livianæ* præsertim Historiæ, comparare profiteretur. Accedit, quod dum ille nimium suum voluit in eâ re studium indicare, cognomina multa, atque iteratorum & multiplicatorum honorum notas magistratibus ipsis affixit, quæ non solum studiosè à *Livio* prætermissæ, sed ab ipsius etiam *Livii* sententiâ, atque adeo ab ipsâ Historiæ veritate remotæ esse videntur. *Idem* ad *Bernardinum Lauredanum* Epistolâ, quam Oper. *Livii* præmisit. an. 1555. scriptâ.

Henricus Glareanus maluit in Philosophia ac Mathematicis Disciplinis consenescere, quàm æmulari Phrasim *Ciceronianam*, cui vix convenit cum subtilitatibus Mathematicorum. *Erasm* in *Ciceroniano* p. 83.

Glareanus non tam ineptus Censor quàm quidam existimant. *Lips.* Epistol. Quæst. l. 3. c. 10.

*Hic Author inter *Hæreticos* primæ classis rejicitur in *Indice Madritensi.* edit. ann. 1667.

Carmina ejus leguntur Tomo 3. *Delit. Germ.* p. 1285.

GEORGIUS AGRICOLA

GErmanus, Medicus, natus est Claucha, Misniæ oppido, vicesimo quarto Martii, Anno 1494. obiit vicesimo primo Novemb. 1555. Clar. A.D. MDXXXV.

Scripsit de re Metallica---De Animantibus subterraneis---De Mensuris & Ponderibus---De Peste---De Traditionibus Apostolicis---De Bello adversus Turcam suscipiendo orationem, multaque alia.

Evolvi *Georgii* Dialogum de *Metallicicis*: Nec satis possum dicere, majorene id voluptate fecerim an fructu. Magnoperè delectavit Argumenti novitas, exhilararunt joci liberales obiter inspersi, nec injucunda fuit dictionis simplicitas,

Atticum quiddam referens; præcipuè verò me attentum habuit rerum sub oculos expositarum energia. Visus sum mihi valles illas, & colles, & fodinas, & machinas non legere, sed spectare. Nec multùm adfuit, quin ex tot venis argentariis & aurariis conceperim aliquam ejusmodi rerum cupiditatem. Denique feliciter prælusit *Georgius* noster, nec ab illo ingenio quicquam expectamus mediocre. *Erasm.* Epist. l. 28. epist. 22.

Opus quod de Mensuris & ponderibus habes in manibus, cupidissimè legam simul atque miseris. Id auguror, mi *Georgi*, tibi magnæ gloriæ futurum. Nec est quod invidiam metuas, quum argumentum sit ejus generis, partim ob vetustatem, partim ob regionum varias consuetudines, partim ob ipsius materiæ subtilem obscuritatem, ne quid interim dicam de libris depravatis, ut nunquam sit exhausti satis. *Idem* ibid. l. 24. epist. 18.

Georgius Agricola de re metallica, fossilibus, & subterraneis Animantibus ita accuratè hoc seculo scripsit, ut omneis antiquos in eo genere longè superaverit; & exacta non solum eorum, quæ à veteribus prodita sunt, explicatione, sed & multarum rerum, quas veniens ætas indagavit, vestigatione, eam Historiæ Naturalis partem illustraverit; additâ post *Gulielmum Budæum, Leonardum Portium*, & *Andream Alciatum*, de Ponderibus, Mensuris, de pretiis metallorum & monetarum diligentissimâ tractatione. *Thuan.* ad Ann. 1555.

Metallicam disciplinam ita tractavit *Georgius Agricola*, homo *Germanus*, ut *Aristoteles* ac *Plinius* in eo genere nihil intellexisse videantur. *Jo. Bodin.* in Meth. Hist.

Georgius Agricola, diligentissimus Naturæ, imprimis rei metallicæ scrutator, *Germaniæ* nostræ *Plinius*, qui meritò palmam refert inter eos, qui de re metallicâ scripserunt. *Quenstedt.* de Vir. Illustr.

Equidem monumentis editis & præclarè ipse [*Georg. Agricola*] de re literariâ est meritus; & nomen suum immortalitati consecravit. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

In *Pontificiâ* Religione obiit. Ibid.

Ego omninò consulo, ut legas scripta *Georgii Agricolæ* de ortu & causis *subterraneorum*, & de opificio *Metallico*. Fuit præstantissimus Philosophus, & longè superavit omnes, qui ante ipsum de iis rebus scripserunt. *Hubert. Languet.* in Epist. 62. ad D *Phil. Sydneum.*

Diligens & eruditus Scriptor *G. J. Vossio* in Theologiâ Gentili.

Subterraneæ rei omnis Scriptor Incomparabillis. *H. Conring.* de antiquiss. stat. Helmst. p. p. 34.

Georgius Agricola, vir eruditione & judiciô præstans. *Fabric.* lib. 1. Orig. *Saxon.* pag. 3.

Celeberrimæ famæ atque eruditionis Vir, quem in his *Originibus* habemus Ducem ac Principem. *idem* lib. 3. p. 368.

Georgius Agricola non minus eruditus, & in censendâ *Metallorum* naturâ curiosus fuit, quàm verè impiùs, nulli addictus Religioni, ut post mortem vix sepeliri meruerit. *Scaligerana* prima, p. 80.

Post

Post *Albertum Magnum* hoc in Argumento [de *Metallis*] nemo aliquid præstitit, ad usque *Georgius Agricolam*: cujus de re *Metallicâ*, & omnibus *Subterraneis*, *Fossilibus*, atque iis quæ ex *terrâ* effluunt, *Opera* tanti industriâ, doctrinâ, facundia, & diligentiâ referta sunt, ut non solùm ante se natos longissimo intervallo superaverit, verùm etiam *exteros* in stuporem rapuerit. *Sebast. Scheffer*. Introduct. in Art. Medic. p. 164.

Georgius Agricola Medicinam admodum gloriosè exercuit, totam industriam suam omnesque facultates suas, in *Naturæ* arcanis scrutandis insumsit, & in hoc tam insolita fuerunt ejus inventa, ut longissimè *Plinium* & *Aristotelem* superaverit, quamvis ut posterior iste in tanto molimine non adjuvaretur opibus tanti Principis quantus fuerat Alexander. Doctissimorum seculi sui Virorum existimationem meruit, inter cæteros autem *Wolfgangi Meurerii, Georgii Fabricii, Valerii Cordi, Erasmi, Ioannis Driandri* & *Pauli Eberi*. Cùm *Alciatus* adversus *Agricolam* scripsisset in Ponderum & Mensurarum argumentum; ei respondit *Agricola* scripto eruditionis reconditæ pleno. Initio *Reformationis* hanc amplecti velle visus est, hocque adversus Indulgentias Epigramma composuit.

Si nos injecto salvabit cistula nummo,
Heu nimium infelix, tu mihi pauper eris.
Si nos, Christe, tuâ servatos morte beasti,
Iam nihil infelix tu mihi pauper eris.

Sed postea Protestantium Dogmata se aversari professus est, diemque in Ecclesiæ *Romana* communione obiit. *Antonius Teissier*. Elogiis Eruditorum Virorum. Gall.

* *Georgii Agricolæ* opera *de Mensuris*, Ponderibus, pretio Metallorum, *Basileæ*, apud *Frobenium*, 1550. permittuntur apposita notâ Auctoris, & Operis. *Index Madritiensis* edit. Anno 667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

ANDREAS ALCIATUS

ITalus, Jurisconsultus, *Mediolanensis*, nobili genere natus Anno 1492. obiit 1550. *Opera Alciati* omnia 7. Tomis continentur. Primus omnium juris disciplinam, nimiis disputationibus & barbaro dicendi genere involutam, pristino nitori restituere, & ad veros fontes revocare conatus est. Quod quidem facere haud difficulter potuit, cùm *Græci* & *Latini* Sermonis peritissimus esset. Fuit solus inter Interpretes Juris doctissimus, & inter doctissimos Jureconsultissimus. *Valent. Forster*. in l. 3. Hist. Juris Roman. c. 41. Clar. A. D. MDXXXV

Andreas Alciatus hoc seculo non modò *Juris Cæsarei*, verum etiam omnium studiorum decus; nec minus suspiciendus ob rarum quendam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam. *Erasm.*

in Adag. *Nihil adversum.*

Andreas Alciatus, vir emunctæ naris & insignis eruditionis. *Io. Coras.* lib. 4. Miscell. Juris. c. 1. sect. 5.

Cujusmodi peritiam an summo *Alciato* dubitabimus concedere? *Alciato*, inquam, viro in omne ævum memorabili, & de quo nihil unquam tam magnificè dici poterit, illius adhuc quin longè latéque superet virtus, doctrina, atque industria. Nam in Jurisprudentiâ vir quidem ille, sicuti dicebat *Homerus*, aliis æquandus pluribus unus. *Idem*, l. 7. c. 7. sect. 2. & 3.

In universa literarum doctrina elucet imprimis ea, quæ ab humanitate nomen sibi adscivit. Quam cum coluerint multi, qui juris cognitione præstitere, *Andreas* ille *Alciatus* in primis numerandus est. *Ald. Manut.* l. 1. Quæsit. per Epist. epist. 7.

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus [*Taciti*] præ illâ *Pauli Jovii*, esse senticeta. Condonemus tale judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficisci. *Voss.* l. 1. de Hist. Lat. c. 30.

Facundi ,si ad antiqua tempora comparatur, forsan, quæ vinci posset; si ad nostra tempora, sané incomparabili; nam & nitidiore stylo & puriore, tum pleniore, atque suaviore fuit, item *Carmine* felicissimè lusit--- Antecelluit facundiâ, scientiâ linguarum, Historiæ cognitione, Interpretationis subtilitate omnes, qui in eâ facultate vixerunt. Quòd si volumina ejus, quæ extant, id non apertè testarentur, suspicione adulationis carere non possem: verùm ipsa res dicto meo major est, quapropter id *Horatianum* proferam: *Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Hieron. Cardan.* in *Andr. Alciat.* Vit.

Omnes, qui ante se *Jus Civile* interpretati sunt, dicendi ornatu *Andreas Alciatus Mediolanensis* longe superavit; qui candida *Latini* sermonis eloquentiâ, ac *Græcis* insuper literis imbutus primos nostros Jurisconsultos *Latinè* loqui docuit, quos ante se blaterâsse, non locutos fuisse dicebat. In omni denique Disciplinarum genere ita versatus est, ut absolutam jurium eruditionem eum obtinuisse, mirum videatur. *Guid. Pancirol.* l. 2. de Claris leg. Interpr. c. 169.

Alciati præter *Emblemata* nihil mihi videre contigit. Ea verò talia sunt, ut cum quovis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine nervis: Sententiæ verò tales, ut etiam ad usus Civilis Vitæ conferant. *Jul. Scalig.* l. 6. de Re Poët.

De hoc illud verissimè dici potest, quòd est apud *Ciceronem* de *Scævolâ*; *Jurisperitorum eloquentissimus, eloquentium jurisperitissimus*: Addam & ego, & *Polyhistor, bonusque Poëta. Lil. Gyrald.* de Poët. nostri Temp. Dialog. 1.

Ejus hodieque leguntur *Emblemata* ingeniosa illa, atque *Elegis* non pœnitendis expressa; nisi quòd *Pentametra* frequentiùs exeant in *polysyllaba*, adeoque gratiæ non parum amittant. *Ol. Borrich.* de Poët.

Andreas Alciatus Mediolani è nobili & antiqua familia natus, eam sibi famam peperit, qua præclarissimis ingeniis quæ ejus ætate floruerunt accenseretur, tum quoad decus omnium Disciplinarum quibus exornabatur, tum etiam

quoad

quoad Legum peritiam, in qua sanè laureâ qua insignitus est dignissimum se præstitit. Quia verò insolita scientiarum cupidine ardebat, in unica Disciplina acutissimum ingenium suum exercere non satis ipsi fuit, sed scientias omnes percurrendo, ex unaquaque, magno Literatorum stupore, omnimodam laudem, & immortalem celebritatem adeptus est. In omnibus quæ scitissimè scripsit luculentissimè ostendit splendidum & decorum ingentis eruditionis suæ lumen, sibique apud sani judicii viros comparavit existimationem optimi politiorum Literarum Professoris & præstantissimi Jurisconsulti temporis sui. Hisce aliisque insignibus dotibus, quæ in ipso mirificè refulgebant adeo commotus fuit Senatus *Mediolanensis*, ut ipsum publica Legum in *Ticinensi* Gymnasio Lecturâ condecoraverit: Quod munus aliquot annos obivit, cum magno concursu Auditorum, quibus egregia facilique sua legendi methodo summoperè satisfaciebat. Haud ita diu postea Imperator *Carolus Quintus*, solis tanti viri meritis incitatus in *Mediolanensium* Senatorum album retulit ipsum; In qua Dignitate prudentem suam eruditionem vitæ integritati semper consociandò honoratissimum post se reliquit nomen meriti sui & approbationis qua ipsum omnes dignati erant. *Ghilini* Theatrum. Ital.

Alciatus primus fuit qui prelo submitti curaverit *Notitiam Imperii*, præclaramque præfationem huic præmisit. *Scaligerana secunda*. Gall.

Stephanus Paquier asseverat *Italos* minoris æstimasse *Alciatum* quàm *Bartholomæum Socinum* qui *Bononiæ* Jurisprudentiam docebat quo tempore *Alciatus Mediolani* Professor erat. Eorum autem hæc erat ratio, quòd *Socinus* ætatem suam nunquam consumpsisset, ut *Alciatus*, in humaniorum literarum studio. Vide *Paquerii* Scrutinia lib. 9. c. 29. Gall.

Andreas Alciatus ex *Robertollo* & aliis sua desumpsisse fertur. *Car. Sigon.* c. 68. p. 552. Tom 2. Lamp. Critic. p. 186. 243.

* *Alciati Emblemata*, cum Commentariis *Claudii Minois*, *Madritensi Indice* prohibentur donec corrigantur.

Hoc ejus Epitaphium *Jul. Cæsar Scaliger* composuit.

Quæ fatis fuit invidis superstes:
Pura dictio, nobilis, diserta,
Compta carmine melleo Poësis:
Ingens cognitio erudita rerum;
Iuris regula justa, lexque legum
Immortalibus explicata pennis
Virorum beat ora doctiorum.
Nil sunt cætera quæ capit Sepulchrum
Immensis meritis uterque utrique
Incumbunt duo, mutueque certant;
Vix totus decus Orbis Alciati,
Totius decus Orbis Alciatus.

JOACHIMUS CAMERARIUS

Clar. A D. MDXXXV.

Germanus, natus fuit Anno 1500. Obiit 17. Aprilis Ann. 1574.
Opera ejus penè infinita.

Profectò vir hic nunquam satis laudatus, si alius quisquam, verè *Germaniæ* suæ *Phœnix* fuit; non gentis suæ judicio solùm, sed etiam exterarum. Quantis enim præconiis eum extollunt *Iovius, Turnebus, Lipsius*, ac optimus & doctissimus quisque: Usque adeò, ut qui eum non maximi faciat, is certissimo indicio, vel inter indoctos, vel improbos, referri mereatur. *Voss.* de Mathem. p. 377.

Cùm vitam otio literario consecrasset *Camerarius*, post perceptam utriusque linguæ exactam notitiam, non solùm ad bonos Auctores interpretandos, tàm Poëtas quàm Oratores & Historicos, sed etiam in solidioribus Philosophiæ, Mathematicarum artium, & postremò Theologiæ studiis multa commentatus est. Ad quæ omnia (quod pauci ante illum fecerant) politioris literaturæ ornamenta semper attulit, variis in omni doctrinæ genere lucubrationibus, aut dum vixit editis, aut post ejus mortem à tanto Patre dignis filiis publicatis: quæ sparsim & diversis temporibus ac locis per particulas edita (cùm ejusmodi sint, ut iis ad rem literariam plurimum emolumenti sit redundaturum) simul omnia aliquando edi Reipublicæ maximè interest. *Thuan.* ad ann. 1574.

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum quidem; sed quæ absente *Bibliothecâ* vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepisset, arrepto deinde calamo annotabat. Linguam *Gallicam* & *Italicam* jam senex attigit, & *Hebraicam* etiam degustavit. In *Græcâ* familiam duxit: in *Latinâ* cessit nemini. Historicos, Poëtas, Oratores, Medicos, Jurisconsultos, Theologos *Græcos* & *Latinos* excussit. *Melch Adam.* in Vit. *Camerar.*

Eò provectus est eruditionis, ut, communi doctorum omnium consensu, peritiorem linguæ *Græcæ* neminem, in *Latinâ* verò linguâ diser tiores perpaucos, exactiorem autem nullum Scriptorem habuerit *Germania*, sicut plurima ipsius monimenta testantur. *Theod. Beza* in Icon. Illustr. Vir.

Vir inter eruditos magni nominis. *H. Conring.* de Official. Imp. ch. 18.

Utriusque linguæ hodie Princeps.

Ego oro Deum, ut excitet *Camerarios* in vestrâ *Germaniâ*, in nostrâ *Galliâ* *Scaligeros*. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Georg. Remum.*

Vivet viri illius, & ætatem florebit laus intemerata, nec quisquam erit, qui hoc publicum ipsius elogium, *Optimum & Doctissimum seculi sui fuisse*, nunquam queat eripere. *Io. Mithel. Dilher.* Disput. Acad. Dissert. 18.

Non suæ tantum *Germaniæ*, sed etiam totius nostræ *Europæ* decus & ornamentum, *Ioachimus Camerarius*. *Turneb.* l. 4. adv. c. 1.

Parens vester æternum illud *Germaniæ* decus. *Lips.* in Epist. ad *Ioach.* fil.

Grati mihi semper *Camerarii*, ob unum illum Virum, quem *Germania* vestra habuit sine pari. *Idem* in alterâ Epist. ad eundem.

Nota

Nota *Ioachimi Camerarii* innumera in rem literariam benè promerita. Quem ut nequicquam ingrati lucumones rodere conentur. *Scioppe.* de Arte Critic.p.7.

Est in celebri famâ *Joachimus Camerarius*, Græcæ atque Latinæ linguæ ita peritus,ut scribendo pernobilis *Ciceronis* imitator evaserit. *Paul.Iov.*in Elog.

Camerarius vir bonus,qui non malè Authores interpretabatur. *Scaligerana* 1.

Camerarius fuit unus è maximis ætatis suæ *Germanis. Scaligerana* 2.

A quorum [*Ioachimi Camerarii*,& *Zuingeri*] lectione nemo unquam nisi doctior recessit---*Camerarius* & *Giphanius* nihil unquam ineptè moliti sunt.*Gabr. Naud.*in Bibliograph.Polit.

Ioachimus Camerarius reliquis in juventutem *Germanicam* meritis adjunxit & *Carminis* gloriam,præsertim *elegiaci*,quâ paucis adeo cedit, sive inventionem consideres, sive facilitatem, proprietatem, numerum. *Ol. Borrich.* de Poët. pag.117.

Vir de politiori literaturâ præclarè meritus *Ioachimus Camerarius*, suæque adeò *Germaniæ* singulare ornamentum. Castus sermo, & perspicuus,& quem si cum *Græcis* contuleris, sincerum atque sanum, & nonnisi obscurioribus declarandis, idque rarò & leviter, excurrentem agnosces. *Huet.* de Clar. Interpret.

Joachimus plus habere videtur *cura* quam *natura*. *Erasm.* Epist. lib.26. Epist.45.

Ad hanc autem in omnibus bonis disciplinis eruditionem accesserat pietas singularis, prudentia longo rerum usu confirmata, quum etiam magno illi *Philippo Melancthoni* id ipsum esset quod *Atticus* ille *Ciceroni*, tantum denique juvandæ rei literariæ studium, ut, spretis dignitatibus omnibus, quas alioqui facile suis virtutibus consequi potuisset, in nobilissimis Academiis *Wittebergensi*, *Tubingensi*, *Heidelbergensi* docendo consumptis aliquot annis, *Lipsiæ* tandem positis sedibus, in extremâ senectâ fortiter idem munus obiens, lugentibus bonis piisque omnibus, & mox sequuturam rerum commutationem præsagientibus, in Domino placidè obdormiverit: hoc quoque beneficium à Deo consequutus, ut doctissimos patrique simillimos liberos reliquerit. Nos autem hoc Epigrammate sumus illum prosecuti:

Extinctis olim, Musæ, flevistis alumnis,
Et vitam vestrâ restituistis ope.
Nos contrà vobis, Joachimi *in funere,* Musæ,
Has miseri extinctis solvimus exequias.
Namque omnes tecum, tecum, Joachime, Camœnæ
Ut vixere simul, sic periere simul.

Beza in Icon.

Hic

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. Omnia ejus Opera variis locis atque temporibus sunt impressa.

ALBERTUS PIGHIUS

Clar. A.D. MDXXXV. Belga, *Campensis*, familiaris erat Papæ *Adriano*, VI. quem etiam in Hispaniam euntem, comitatus fuit: Ac defuncto Romæ *Adriano*, amantissimum sui sensit *Clementem* VII. Varias obiit legationes *Romam*, *Wormatiam*, *Ratisbonam*. In *Mathesi* instituit *Paulum* III. à quo donatus est duobus *ducatorum* millibus, & *Præpositurâ Ultrajectinâ* ad S. *Joannem*. Quod erat anno 1535. Etiam *Sadoleto* usus amico fuit: *Ultrajecti* decessit anno 1542. *Voss.* de Mathemat. p. 73.

Scripta ejus hæc sunt: De ratione Paschalis celebrationis: De restitutione Kalendarii Ecclesiastici—De Æquinoctiorum, Solstitiorumque Inventione—Apologia adversus novam *Marci Beneventani Monachi Cœlestini* Astrologiam, atque Apologiæ defensio—Astrologiæ Defensio, adversus Prognosticorum vulgus—Assertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ—Apologia indicti à *Paulo* III. Concilii—Ratio Componendorum dissidiorum, & sarciendæ in Religione Concordiæ—De libero hominis arbitrio, & divina Gratiâ—Explicatio Controversiarum præcipuarum, quibus hodiè potissimùm exagitatur *Christi* fides & Religio.

Vir maximus atque doctissimus inter *Pontificios* vocatur à *Juello* Episcopo *Sarisbur.*

Pontificiorum *Achilles* adversus *Lutherum*, qui totus noster est in causâ *Justificationis*. *Episc. Morton.* Antidot. contra Merita, c. 7. Sect. 1.

Dicunt *Pontificii Pighium*, alioqui *Catholicum Doctorem*, seductum ex Lectione librorum *Calvini*. At *Pighius* ipse testatur, sententiam suam se è lectione *Scripturarum* hausisse: O *Calvinum* vel Adversariorum testimonio beatum, cujus *Scripta* tantum cum *Sacris Scripturis* consensum retinent, ut quod *Pontificius Doctor* celeberrimus fatetur se ex *Sacra Scriptura* lectione habuisse, id alii *Pontificii* lectioni librorum *Calvini* tribuant. Profectò nisi *Scholasticorum* sententia cum manifestis Scripturi pugnasset, nunquam illam deseruisset *Pighius Episc. Carleton.* Consens. Eccles. Cathol. contra *Trident.* c. 3.

Albertus Pighius vir multæ ac variæ lectionis, scientiæque omnifariæ. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Albertus Pighius, vir acutissimi ingenii, Theologus, Philosophus, & Mathematicus peritissimus: sed liber ejus de *Ecclesiastica Hierarchiâ* cautè legendus est, quòd non semper solidam tradat doctrinam. *Card. Jo. Bona.*

Libros tuos de *Hierarchia Ecclesiastica* Principatu cum legerem, plurimaque in illis invenirem, quæ tuâ curâ & diligentiâ in lucem è tenebris quasi vetustatis prolata sunt; scatereque ibidem omnia optimis & sententiis & autoritatibus cernerem: equidem ingenium, & doctrinam, & notitiam tuam rerum antiquarum

quorum sum admiratus. *Sadolet.* in Epist. ad *Albert. Pigh.*

Magna herclè Naturæ illudentis inverecundia, excellentem doctrinam cum illustri eloquentiâ conjunctam, si *Christiani* Scriptoris decus spectetur, multa infaceti Oris truculentia opertam, in *Alberto Pighio* conspeximus. Is Campo *Batavorum* vico editus, secutusque *Adriani* Pontificis fortunam quæ ex disciplinis peregrè didicerat, *Latini* sermonis elegantiâ feliciter exornavit; ita ut subtilissimarum scientiarum placita, & si quid durum, atque difficile ex sacris literis novitate rerum ac nominum scribentibus offertur, prudenter ac molliter explicaret. Sed in disserendo vultus *Scythico* more contusus & enormis, & aspero gutture vox educta, & graviter resonantis nasi tumultus, totam ferè sapientiæ gloriam deformabant. Admirabili quoque cum ingenii, tum manuum argutiâ excelluit, utpotè qui ærea instrumenta deprehendendis siderum cursibus, exactissimè fabricaret. Verùm in libro de *Hierarchia*, quo veluti acutissimo gladio *Lutheri* causam jugulavit, ferè nemini concessam pietatis & doctrinæ laudem adeptus est. Quum id volumen commentaretur, ut direptam ab impiis sacro-sanctæ potestatis hæreditatem Romano Pontifici assereret, eum è summo vitæ periculo certissimum *Dei* maximi numen eripuit. *Paul. Jov.* in Elog.

Albertus Pighius felici ac versatili vir ingenio, qui cum Theologiæ atque Astronomiæ cognitione naturalem quoque prudentiam, rerumque publicarum usum & intelligentiam conjunxit, eximiâ *Latina* dictionis elegantiâ, quæ scriberet ageretve comitante. *Aubert. Miræus* in Elog. Belgic.

Immortalitate dignus senex: planè alter *Livius*, indefessi calami & styli. *Lips.* cent. 2. ad Belg. Epist. 51.

Observet Lector, quædam *Pighii* Theologis Doctoribus displicere, ut de *Peccato Originis*, de *Prædestinatione Dei*, ac *Gratia Christi*; in quibus à D. *Augustini* doctrinâ, quam *Ecclesia Catholica* sequitur, videtur recessisse. *Anton. Possevin.* Apparat.

* *Alberti Pighii* libri decem de *Libero Arbitrio* contra *Calvinum*, ejusdemque Controversia de *Peccato Originali*, prohibentur in *Indice Madritiensi* edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia excusa sunt *Romæ, Coloniæ, Moguntiæ*, & *Lutetiæ*.

Hoc ejus Epitaphium:

Ne turba Tumulum, Viator, istum;
Sed adsta reverenter, & saluta
Sacratum cinerem Viri sacrati.
Ille est Pighius, *hoc loco sepultus,*
Aures qui Batavas *ita expolivit,*
Ut dicas sapere Atticos *lepores.*
Quarè tam benè dormiat precare,
Quàm doctè, nitidéque, & eleganter.
Defendit Latiæ *decus Tiara.*

Ffff Et

Et morem statuit pium sacrorum.
Utro ut nomine debeant Latini
Plus illi addubitent: utroque certè
Ingens promeritum Viri fatentur.

BEATUS SIVE BILDIUS RHENANUS

Clar.A.D. MDXXXV

GErmanus, natus est *Selestadii Alsatiæ* Oppido celebri, Anno *Dom.* 1485: mortuus est, dum rediret ex Thermis *Martiis*, *Argentinæ*, Anno 1547.

Scripsit Observationes in *Plinium*. Rerum *Germanicarum* Libros III. Annotationes in *Livium*, & *Corn. Tacitum*. *Velleii Paterculi* Librum restituit. In *Tertullianum* Argumenta & Annotationes. Præfatus est in Opera *Senecæ*, in *Theophrastrum Ænea*; in omnia ferè Opera *Erasmi*, cujus Vitam & Mortem descripsit. Duas *Gregorii Nazianzeni* Epistolas vertit, & alia quædam.

Multum illi sedulo & pererudito *Antiquitatis* observatori, omnes bonarum literarum studiosi debent, ut qui, etsi non omnia sit assecutus, plurima tamen acutè ac diligenter animadverterit, & aditum ad alia cognoscenda multis ante tenebris obsitum aperuerit: quod & illi de *Germanicis rebus* libri, & illi tum *Tertulliani*, tum etiam *Taciti*, *Plinii*, *Livii*, *Senecæ*, *Paterculi* reconditi abunde demonstrant. *Beza* in Icon. Vir. Illust.

Beati vocabulum tibi non fortuitò, sed *divini numinis* consilio contigit. *Erasm.* l.29. Epist.31.

Omnes *beatitates* nostrum *beent Beatum*, qui nobis *Tertullianum* dederit, illum sic adamatum à *Cypriano*, sic laudatum ab *Hieronymo*. Sed utinam integrum & emendatum dare potuisset. Plurimum tamen debemus illius industriæ, qui quod licuit præstitit. *Idem* l.17. Epist.22.

Beatus Rhenanus, vir in humanioribus literis, *antiquitate*, & pii doctrinâ, exercitatissimus, ingenio miri, ut qui in cogitatione de constituendâ ex omnium consensu in Religione *concordiâ* consenuerit: Summus *Desiderii Erasmi* observator, qui eandem viam in his turbis institit. *Thuan.* ad an.1547.

Beatus Rhenanus, homo optimè de multis præclarissimis *auctoribus* meritus. Barth. l.55. Adverf. c.1.

Magnam laudem debent exteri *Beato Rhenano*, & *Ioanni Rivio*; qui, si vel hodiè viverent, ubi post eos hæ literæ mirificè excultæ sunt, principibus *Criticis* accenseri possint. Et benè habet, quòd eos, qui juveniliter olim *Rhenani* beatis manibus insultarant, præcipitatæ dicacitatis publicè pœnituit. *Gasp. Sciopp.* de Art. Critic. p.7.

Uno verbo dicam, fuit vir bonus & doctus; imò optimus & doctissimus. *Melch. Adam.* in Vit. *Rhenan.*

Ingenii & industriæ laudem *Rhenano* libens do: & scio inter *primores* eum suæ gentis. *Lips.* Not. in l.3. Hist. *Tacit.* Num.53.

Historicus & Criticus non contemnendus vocatur *Dempstero*.

Floret adhuc apud nos prædulcis & grata memoria *Beati Rhenani*: ex ejus ingenii liberalitate, officinaque libraria, optimarum literarum magnas opes ad nos pervenisse conspicimus *Paul. Jov.* in Elog. p. 221.

Beatum Rhenanum ob fidelitatem, judicium, eruditionem, ac diligentiam laudat *Nic. Rigalt.* Not. ad *Tertull.*

Rhenano Germania & nos omnes plurimum debemus, in Antiquitatis & veterum *Auctorum* restitutione. *Scaligerana* prima.

Plurimi facio Argumenta & Notas quas *Rhenanus*, qui fuit in humanioribus literis & in Ecclesiastica Vetustate doctissimus, præfixit fronti omnium ferè *Tertulliani* Scriptorum; nec ullus mihi videtur utiliùs illo laborasse ad hujus Authoris intelligentiam, sapientissiméque a Domino *Rigaltio* observatum esse nihil Rhenano defuisse, ad absolutum Opus faciendum, nisi sufficientem Manuscriptorum copiam. Ejus tamen Notæ non effugerunt *Inquisitionis Hispanicæ* virgulam censoriam, Romæque in *prohibitorum librorum Indicem* relatæ fuerunt, propter earum quasdam paulò liberiores in aliquos abusus que ejus seculo invaluerant: Verum id nihil de harum merita existimatione detrahere debet. Ell. du Pin. Biblioth. Nova *Authorum Ecclesiast.* p. 29 ?. 19. Gall.

Stephanus Paschasius de *Rhenano* hoc *distichon* composuit:

Qui docuit quicquid Rheni *concluditur Orbe,*
Annon Rhenanum *dicere jure potes?*

Beatus Rhenanus filius fuit *Antonii Bildi* qui postquam *Schlestadium* se recepisset Rhenani nomen obtinuit à *Rhenaco* nativitatis suæ loco. Vir fuit eruditione, modestia & probitate pariter insignis. Accusatus fuit nimii terrestrium bonorum amoris, quòdque illa usui proprio unicè asservaret. Quapropter de illo dici consuetum erat: *Beatus* est, *Beatus Attamen sibi*. *Beza* asseverat quòd *Rhenanus* licèt Protestantium Religionem approbavisset, hanc tamen, ad *Erasmi* exemplum, apertè nunquam professus fuerit. Alii scripserunt duos præclaros illos Viros dicere solitos fuisse *Lutheranos* bonam quidem causam tueri, sed illam non bene propugnare, *Lutheranos bonam causam malè agere*, *Ant. Teissier.* Elogiis Eruditorum Virorum.

Quamvis *Rhenani Eusebius* nihil hodie valeat, suo tamen tempore Opus admirabile fuit, posito, ut ipse arbitrabatur, quod *Græcum* ejus Autographum reperiri nequiret: quoniam tolerabilem ei seriem dederat, prout exiguo exemplarium *Latinorum* auxilio subnixus fuerat, reliquumque vel proprio judicio vel lectione propria suppleverat. Quibusdam *Rhenani* fides suspecta fuit, ob ejus aliqualem libertatem sensa sua paulò nimia simplicitate promendi, & quia eorum zelo non agebatur qui volebant ut ferro & igne in Sectarios sæviretur; Sed nullatenus verosimile est eum unquam Patrum suorum Religionem deseruisse. Judicium Eruditorum, per *Bailletum* Paris. 1685. Gall.

Absque testamento decessit, licet opes 8000. aureorum æstimationis *Argentinensis* paucis & obscuris hæredibus reliquisset. Bibliotheca tamen ipsius Senatui concessa est ex famuli *Rudolphi Berzii* testimonio, qui hæredi eam fuisse voluntatem extremam dixit. Cadaver *Argentorato Selestadium* asportatum, ibi sepulturæ traditum est. In Religione probavit Doctrinæ lucem, nec tamen quid ipse sentiret, enunciavit, ideò timiditatis à nonnullis accusatus est. Propter nimiam ipsius erga Pauperes tenacitatem de eo quidam dixerunt: Beatus est quidem beatus, sed sibi soli. *Dr. Paul. Freher.* Theatr. Viror. eruditione Clar.

* *Beati Rhenani* Scholia in *Tertullianum* prohibentur in *Indice Tridentino*; vide Indicem Certorum Auctorum. Ejus Epistola de *Primatu Petri*, ubicunque reperiatur, sive seorsim, sive libro decimo Operis ad *Fridericum Nauseam*, prohibetur in *Indice Tridentino*, vide Append. Cert. Auctorum.

GABRIEL FALLOPIUS.

Clar. An. D. MDXXXV

M. *Utinensis*, honestis ortus natalibus, laboribus & vigiliis summum gloriæ fastigium pertingere conatus est, accedente ingenii acumine penè divino, [non enim continebatur inter communes intelligentiæ limites] & corporis valido, & admirabili temperamento. Quare, ubi primum ad *Medicam* plenè capessendam facultatem, *Simplicium, Anatomicæque*, & *Astrologicæ* artis cognitionem accepit; totam ferè *Europam* peragravit, ut, non tam abdita rerum cognosceret *Naturæ* florentis arcana, & *Radicum* abstrusas virtutes: verùm etiam ad *Cœlestia* penetranda pertingeret. Quorum notitiam assecutus, eandem in curandis morbis fortunato eventu adhibuit. His artibus inter *Medicos* sui ævi principatum facilè obtinuit, communique plausu in *Lyceo Patavino*, à serenissimâ *Venetorum* Republicâ maximis muneribus donatus, *Anatomicam* Artem explicuit, nec multò post defuncto *Bonafide* Anno 1530. lecturam *Simplicium* adeptus est, *Viridarioque* à serenissim. Repub. *Venetâ* aperto summo cum honore præfuit. Obiit anno Dom. 1563. Ætatis verò 73. *Iac. Phil. Tomasin.* in Elog.

Fuit vir in pervolvendis libris diligentissimus, & conscribendis miro lepore & elegantia præditus. Testes sunt *Lucubrationes* ejus, quæ in lucem editæ, & ab omnibus probatæ, summa cum Auctoris gloriâ leguntur. *Idem* ibid.

Gabriel Fallopius, vir cum Philosophiæ ac cæterarum doctrinarum, tum rei *Anatomicæ* imprimis, variis observationibus locupletatæ, atque adeò utriusque *Medicinæ* laude ornatissimus, quam & doctissimis *Scriptis* illustravit. *Thuan.* l. 34.

Idque præter *Nicolaum Monardis*, etiam *Gabriel Fallopius* testatur, quem *Melchior Guilandinus* non nisi totius *Italiæ* publico summoque honore à se nominari ait. Nullum enim unquam *Chirurgum* hôc ipsô *Italiam* produxisse omnibus animi ingeniique dotibus absolutiorem. *Guid. Pancirol.* de Nov. Orbe Tit. 1.

Gabriel

Gabriel Fallopius, Anatomicorum sidus & exemplar, vir admirandi sanè ingenii summique candoris, quique in omnibus *Artis* nostræ partibus maximâ cum laude fuit versatus. *Scripsit* autem inter alia *Observationes Anatomicas*, præclarum atque insigne opus; in quibus multa *Vesalio* prætervisa animadvertit; nunquam tamen sine Præfatione ejus mentione facta, quinetiam *Divini* titulo semper cum dignatus. *Seb. Scheffer.* in Artem Medic. p. 103.

Prodit sub *Fallopii* nomine liber Italicus inscriptus *Arcana varia & miraculosa in tres libros distincta*, impressus *Venet.* 1569. in 8°. cujus author asseveratur *Jo. Bonac. Ant. Teiss.* Elog. viror. erud: Gall.

Gabriel Fallopius vir medicis scriptis multùm celebris. *Vincent. Place.* in Catal. Pseudonym.

Gabriel Fallopius Mutinensis Medicus ac Philosophus præstantissimus, & rei Medicæ in Academiâ *Patavinâ* Professor, tractatum pulcherrimum & maximè utilem edidit de *Medicatis Aquis*, atque de *Fossilibus*. *Gesner.*

Gabriel Fallopius in *Mutinensi Civitate* natus est ex nobilibus parentibus; acutissimique ingenii sui ope ad multarum scientiarum culmen pertigit; Cum ætatis suæ florem Philosophiæ Medicinæque addixisset, in illa Viri singularissimi nomen sibi comparavit, hujus verò excellentissimus Professor extitit. Animum præterea ad Simplicium cognitionem appulit, ad Astrologiam & ad Anatomiam, quarum Scientiarum ope nomen ejus gloriæ famæque æternitatem adeptus est. Totam fere lustravit Europam, non in alium finem quàm ut plura disceret; tandemque *Patavium* redux resumsit munus vacandi ægrorum curationi, in qua respectu sui felicissimos habebat successus, hi vero salutare beneficium inde percipiebant. Ideoque solertissima ejus morbos curandi methodus primarium ipsi locum inter sui temporis Medicos acquisivit, & Reipublicæ *Venetæ* opportunam obtulit occasionem largissimis donis ipsum remunerandi, ipsumque Publicâ primùm *Anatomiæ* deinde *Simplicium* Professione, augendi. Plura *Latina* Scripta post se reliquit, quæ propter magna ipsorum doctrinæ merita typorum beneficio in lucem edita sunt. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. Ital.

Opera genuina omnia, tam *Practica*, quàm *Theorica*, prodierunt Anno Dom. 1600. *Francof.* in fol. 3. Vol.

Diem suum obiit Anno *Dom.* 1563 Ætatis verò 73. honestoque funere in Ecclesiâ D. *Antonii* de *Paduâ* sepultus est, hac Inscriptione Monumento incisâ:

> Fallopi *hic tumulo solus non conderis; una*
> *Est pariter tecum nostra sepulta Domus.*

THEOPHRASTUS PARACELSUS, aliàs BOMBAST dictus.

Natus est in vico *Helvetiorum* [*Hohenheim*] Anno Dom. 1493. obiit anno 1541. Oratio *Latina* ejus barbara fuit; igitur *Basileæ* Medicinam in verna- Clar. A. D. MDXXXV

cula lingua docere cœpit. Erat *Aristotelis, Galeni*, & *Avicennæ* maximus contemptor, quem postremum etiam *Basileæ* publicè combussit. Spiritu familiari usus fertur, quem capulo ensis inclusum habuisse putabatur. *Scripsit* libros 230. in *Philosophiâ*, & 46. in *Medicinâ*. *Scripta* ejus tanti æstimata sunt, ut à nonnullis in *Latinum, Italicum* & *Gallicum* sermonem translata fuerint. *Ramdius* etiam *Medicos* libros *Græcè* convertit. *Konig.*

Patris auxilio primùm, deinde propriâ industriâ doctissimos viros in *Germaniâ, Italiâ, Galliâ, Hispaniâ*, aliisque *Europæ* Regionibus, nactus est *præceptores*: quorum liberali doctrinâ, & potissimùm propria inquisitione, ut qui esset ingeniô acutissimo ac ferè divino, tantum profecit, ut multi testati sint, in universa *Philosophiâ* tam ardua, tam arcana & abdita eruisse mortalium neminem. *Melch. Adam.* in vita ejus.

Theophrastum Paracelsum Basileensis Academia *Medicinæ* linguâ *Germanicâ* professorem habuit; qui in intima *naturæ* viscera sic penitùs introierit, *Metallorum Stirpium*que vires & facultates tam incredibili ingenii acumine exploraverit ac perviderit, ad morbos omnes vel desperatos & opinione hominum insanabiles, percurandum; ut cum *Theophrasto* nata primùm *Medicina* perfectaque videatur. *Petr. Ramus.* Orat. de *Basileâ*.

Ad *Paracelsum* verò quod attinet, equidem mihi nequaquam proposui ipsius *Theologiæ* patrocinium suscipere; neque ipsi in omnibus adstipulari unquam cogitavi, tanquam in ejus verba jurassem. Sed præter id testimonium, quo *Erasmus* illum quibusdam *Epistolis* ornavit, ausim ego dicere & tueri multa illum penè divinitùs in re *Medicâ* docere, & quæ nunquam satis admirari & prædicare grata posteritas possit. *Ioseph. Quercetan.* in lib. de *Ortu* & *Causis Metallorum*.

Principia rerum statuit *Paracelsus* hæc tria: *Sulphur, Salem*, ac *Mercurium*; è quibus omnia corpora componantur, & in quæ tandem etiam resolvantur.

Nec tantum novæ *Medicinæ*, verum etiam novæ *Theologiæ* autor est *Theophrastus Paracelsus*; ejus enim *Scripta* tantis erroribus, superstitionibus, & diabolicis inventionibus sunt referta (puta in iis quæ fidem concernunt) ut vix cogitari, multò minus inveniri possint detestabiliora. *Quenstadt.* de vir. doctrinâ illustr.

Negabat *Paracelsus* primos parentes ante lapsum habuisse *partes generationi* hominis necessarias: posteà accessisse, ut *strumam* gutturi. Aiebat *Christum* non ex *Adamo* ortum, sed *Abrahamo*, cui facta Promissio. De *Resurrectione* etiam mirifica somniabat. Negabat enim sibi placere rationem, quam primi *Ecclesiarum Reformatores* hactenus iniissent, sanè feliciùs se fuisse *Papam* de solio detrusurum. Hic qui longævam aliis vitam pollicebatur; obiit annos sol minatus 48. quod ei à pluribus exprobratum. Quid si dicamus, voluisse *Deum* in eo fastum retundere humanum. Adhæc poculis (quod verissimum est) magis indulsisse, quàm conduceret longam sibi vitam promittenti. *Voss.* de Philosoph. p. 71. 72.

Theophrastum Paracelsum medicamenta multa ex tenebris in lucem produxisse,

xisse, fatetur *Daniel Sennertus*, negatque se de *Bernardo Penotto*, variis, quæ *Paracelsus Joanni Isaaco Hollando*, *Arnoldo Raimundo Lullio*, *Joanni à Rupe Scissâ*, *Trithemio*, *Lanfranco* fuerit suffuratus, testanti per omnia fidem habere; quòd *Paracelsi* scripta, autoribus istis collata non ubique respondeant: addit tamen, non omnia esse de nihilo, atque hoc allegatos authores legenti patere. Mox *Ioannis* quoque *Cratonis* verba subjungit scribentis, librum se vidisse, ante ducentos ferè annos à *Monacho* quodam *Ulmæ* scriptum, in quo sparsa frustulatim à *Theophrasto* medicamenta perspicuè deprehenderit. Denique ex *Basilii Valentini* Scriptis multa suppresso nomine *Paracelsum* in sua transtulisse clarissimum esse ait celeberrimus *Conringius*. *Thomas.* de *Plag.* Literar. sect. 514.

Paracelsus qui Operatoris potius quàm Philosophi characterem præ se ferebat, *Raymundo* Lullio & *Cardano* absurdior est. Sibi enim in animum induxerat *Philosophiam* novam, novam Artem *Medicinæ*, novamque *Religionem* condere: Impulsu proprio, per ridiculam neutralitatem, mediatorem se gerens inter *Papam* & *Lutherum* ut ambos ad *Axiomata* sua sequenda adduceret, *Gohory* primus ejus in *Gallia* Sectator fuit; *Physicus* is erat admodum superficiarius, sed distillator insignis. *Paracelsus* profundi erat ingenii, dictionem habet mœstam & obscuram: Omnia ejus verba totidem erant Ænigmata, ejusq; sermones Mysteria. *Rullandus Germanicus* Medicus Vocum ejus Lexicon contexuit, cujus ope nedum intelligi potest. *Paracelsus* is fuit qui *Chymiam* in *Germania* restauravit: *Imperator Carolus Quintus* aures ipsi præbebat; sed *Delirum* ipsum appellavit ex quo ipsi proposuit ipsum *Chymiæ* suæ ope ditare. *Rapin.* Reflex. in Philosophiam Sect. 17. Gall.

Audivistine *Paracelsum* Genevæ imprimi quatuor Voluminibus folio. Proh pudor! quòd tam ineptus Liber præla & operarios inveniat, quorum est inopia ad aliquid optimi faciendum. Mallem *Alcoranum* impressum fuisse qui non est æquè periculosus, & qui saltem homines non æquè seduceret. *Guido Patin.* Selectioribus Epistolis. Epist. 58. Gall.

In *Theophrastum Paracelsum* hæc carmina composuit Auctor *Anonymus*:

Si foret Auctori concessa facundia Linguæ,
Vidissent Physicum sæcula nulla parem!
Verba age flore carent: & melle: sed undique Rerum
Mel redolet, Rerum flore refragrat opus.
Eloquium tulit ipse Deus, Natura negavit:
Quod non, cur poscis, Zoile, Tantus habet.

Laurentius Crassus.

Dicitur fuisse, animi integritate, pietateque in *Egenos* nulli secundus. *Guil. Bovil.* in Prompt. Icon. Illustr. Vir.

Hic

*Hic Author inter Hæreticos primæ Classis *Romano Indice* locum habet. Extant Opera ejus *Francofurti* apud *Palthenios*, 1603. in 4. Vol. 4°.

JULIUS CÆSAR SCALIGER

Clar. A. D. MDXXXV

NAtus est in *Castro Ripâ* ad Lacum *Benacum*, A.C. 1484. Patre *Benedicto Scaligero*, Bellatore fortissimo, ex antiquissima *Scaligerorum*, Principum quondam *Veronensium*, familia oriundo: in adolescentiâ *Franciscanorum* Monachorum cœtui aggregatus, sed mox ab ipsis iterum abstractus, juventutis annos in bello transegit, inque eo Magister Equitis titulum meruit. Tandem etiam militia relictâ, literis se totum addixit. Ex *Italia Aginnum* in urbem *Aquitaniæ* secessit, ibique Medicinam feliciter exercuit, donec ibidem obiit *Grammaticus, Criticus, Poëta, Philosophus* & *Medicus* incomparabilis, *Erasmi Roterodami* adversarius acerbus, A.C. 1558. ætatis suæ 74. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus sunt: Epistolæ & Orationes — Commentaria in *Hippocratem* de Insomniis — Comm. in *Aristotelem* de Plantis — Comm. in *Aristotelis* Historiam Animalium — Comm. in *Theophrasti* Historiam Plantarum — Doctrina vera Alchimiæ atque Artis Metallicæ — De Sapientia, & Beatitudine — Oratio pro *Cicerone* contra *Ciceronianum Erasmi* — De numeris Comicis, libellus — Poemata varia — Problemata *Ciceronianum Erasmi* — De numeris Comicis, libellus — Poemata varia — Problemata *Gelliana* — De Causis Linguæ Latinæ — De Re Poeticâ — Exercitationes ad *Cardanum*.

Iulius Cæsar Scaliger, Criticus, Grammaticus acerrimus, Poeta excellens, Philosophus eruditissimus, alter in Medicina *Æsculapius*, & quidem (dictu penè incredile) hæc omnia, quum ætatis juvenilis parte in armis consumptâ, seriùs sese literarum studiis dedidisset, tum ingenii extra omnem aleam positi præstantiâ, tum indefatigabili labore, quamvis adversante valetudine, consequutus. *Beza* in Icon. vir. Illustr.

Quod de *Tullio* dixit vetus Magister. *Profecisse multùm cui is placeret*: ego veriùs, Magnum esse cui *Iulius* iste magnus. *Lips.* cent. 11. Miscell. epist. 6[illegible].

Julius Cæsar Scaliger, vir quô superiorem *Antiquitas* vix habuit, parem certè hæc ætas non vidit. *Thuan.* ad ann. 1558.

Illud Naturæ Miraculum *Iul. Scaliger. Voss.* Instit. Orat. l. 1. c. 3. Sect. 1.

Vir ille nunquam sine laude dicendus. *Idem* ibid. l. [illegible]. c. 5. Sect. 2.

Iulius Scaliger, vir ad unguem factus. *Idem* ibid. l. 4. c. 11. Sect. 3.

Magnus Naturæ Mystes, *Cæsar Scaliger*. *Idem* de vitiis serm. l. 1. c. 28.

Iulius Scaliger, summus profectò *Veterum* censor, ac deliciæ omnium, quorum interest vacare *Musis*. *Voss.* Instit. Orat. l. 5. c. 1[illegible] Sect. [illegible].

Divinum Virum *Cæsarem Scaligerum* qui non mirantur, *Marrucini* sunt. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Thuanum*, Momp. 6. Kal. Jan. 1598.

Julius Cæsar Scaliger, vir stupendæ eruditionis, & quô sol doctiorem vix illuxit alterum. *Meibom. Mecenas*. c. 4.

Ne vir sim ego, si acutius aut capacius ingenium inter homines fuit ab illo ipso *Juliano* ævo, *Lips.* de rect. pronunciat. Lat. Ling. c. 7.

Tres

Tres sunt quos admirari unicè soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, *Homerus*, *Hippocrates*, *Aristoteles* : sed addo hunc quartum (viz. *Iulium Scaligerum*) qui natus in miraculum & gloriam nostri ævi. *Idem* cent. 2. ep. 44.

Inter nostros Poëtas *Lotichium* amo: *Ianum Pannonium* æstimo : *Scaligerum* patrem admiror. Qui si felix illud ingenium & inventionum invidendum acumen curà temperasset & limâ, coronari contra omnes Poëtas posset ab illo ipso ævo prisco. *Lips.* cent. 2. epist. 9.

Jes. *Rapin.* ait *Iulium* & *Iosephum Scaligeros* in Poesi felices non fuisse, eò quòd serò nimis ad eam sese accinxerint. Ait utrumque genii sui pertinaciam vincere non potuisse, utpote qui aliò jam sese converterat; & quamvis Filius Patre foret excultior, parum tamen in sua Poesi venustum fuisse. *Rapin.* Reflex. in Poeticam 1. parte Reflex. 40. Gall.

Omnia ejus Poemata doctè & laboriosè composita ; sed in quibus subindè horridulum quiddam, & hiulcum, atque à facilitate, & amœnitate Poeticâ alienum offendas. *Borrich.* de Poet. p. 106.

Pater meus majoris quàm par esset *Musæum* æstimavit. Hunc *Homero* anteponit: *Græcorum* Poëseos non satis peritus erat. *Scaligerana* 2. Gall.

Pater meus accuratè scripsit. O quàm egregius liber sunt Exercitationes ejus! Pater meus accentu nativo linguas pronunciabat quarum gnarus erat, non tamen ritè pronunciare poterat *e fœmininum*, ut in vocibus *Per*, *Mere*. Pater meus quadriennio ante obitum Semi-*Lutheranus* erat : Indies magis & magis abusus observabat : Epigrammata in Monachos sibi exosos scripsit. Pater meus quando festinanter Epistolas exarabat, egregiæ erant; sed quando illas meditabatur Philosophum redolebant. Pater meus licet veritatem Religionis plane non cognovisset, tamen si tempore *Iesuitarum* superstes fuisset illas odisset, qui Hypocritas & mendaces oderat cane pejus & angue; quæ duo vitia Iesuitis maximè frequentia sunt: Nullus est *ætatis* qui eo modo scribere valeat quo Parens meus scripsit. Egregio pollebat judicio : Omnia legebat omnia examinabat. *Iulius Cæsar Scaliger* semper dicebat se mense Octobri moriturum, quod factum fuit. *Scaligerana* posterior. Gall.

Dominus *Cardinalis Perronius* ait in genere eum insignes errores commisisse, eumque multa frivola leviaque scripsisse. Addit inter primos Gentis nostræ viros numerandum esse *Iosephum Scaligerum*, quamvis æquè præstantis ingenii ac Genitor ejus non fuerit, qui, inquiebat, magnus fuit Vir licet serò studuerit; Eumque mirum in modum scite scripsisse : Julium ingenio magis quàm studio valere; contrariò autem è diametro rem se habere quoad ejus filium *Iosephum* qui ingenio plusquam studio & labore commendabilis erat: *Iulii* stylum fuisse elegantissimum, qui medium teneret inter *Ciceronianum* & *Senecæ* stylum ; librum ejus contra *Cardanum* pulchras observationes continere, multa vero levissima, quæ tamen tolerabilia sunt quia elegantibus terminis exornata sunt. *Perroniana* pag. 294. 295. Gall.

Dominus *Balzacius* ait duos *Scaligeros* duo postremorum temporum mira-

cula fuisse, eosque Antiquitati Doctissimæ absque favore opponere fas esse; Sed duos illos Heroas non minùs quàm duos eorum Patrueles *Achillem* & Ajacem parum annisos esse iram suam cohibere, & miris animi impotentiis sese permisisse. Utrumque Heroa plus semel levibus admodum occasionibus *Herculem furentem* egisse: Contumelias quas in *Erasmum* fudit Pater miserationem movere, & vel vilissimis halecum venditrices atque bajulos rubore suffusuras fuisse; Filiumque Patrem adhuc superasse obscœnitatibus quas modò in hos, modò in alios evomuit. *Balzacius. Colloquiis* pag. 208. Gall.

Homo Hominum μέγα θαῦμα & cum nullo sui ævi comparabilis Scriptor. *C. Barth.* lib. 43. Adversar. cap. 5.

De cujus Viri (*Julii Scaligeri*) ingenio ita semper apud me judicarim, ut illum dum se *Philosophiæ* pallio continuit, rectè & decentissimè, cùm verò *Imperatori* paludamentum induit, futiliter omnia, & vanè locutum fuisse non dubitem asserere. *Gabr. Naud.* de stud. Militar. 1. p. 183.

Cæsar Scaliger Exercitationes suas scripsit, non tam eruendæ veritatis studio, quàm ut effræni desiderio suo satisfaceret, cum illis omnibus congrediendi, quos suo tempore, literarum eruditionumque Principes haberi cognoverat. *Gabr. Naud.* de *Cardan.*

Jul. Cæsaris Scaligeri Epistolæ, ut omnia, summo ingenio & judicio Scripta. Totus nervosus est & rerum plenus, vehemens ipsi ingenium, audax, acre, judicium penetrans, nonnunquam etiam cavillatorium, ut solent viri etiam summi aliquà in re labi. Adversus *Cardanum* & *Erasmum* virulentum scribendi genus instituit; nonnunquam in illos summè injurius. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 288.

Hoc contradictionis studium, quod ubique in hisce *exercitationibus* se prodit, sophistà dignius est, quàm Philosopho. Majorem etiam modestiam, dum falsè adeò tractat *Cardanum*, meritò passim requiras; præsertim si cogites, scribere adversus virum summum, studiis quidem *humanitatis* & *Metaphysices*, non paulò inferiorem: at non scientiâ *naturæ*, *Mathesios* autem omnibus disciplinis, in quibus parùm omninò *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis* prævertentem, *V. ff.* de Idololatr. l. 3. c. 80.

Cæsar Scaliger orationem illam adversus *Erasmum* doctiùs, quàm modestiùs, magisque ad ostentationem, & famæ aucupium, ex magnitudine Adversarii quàm veritatis studio, scripsit. Sed hanc culpam *heros* ille postmodo pœnitudine ductus quodammodo eluit divino *Epigrammate*, quo *Erasmum* usque adeo extuli. *V. ff.* instit. Orat. l. 4. c. 2. sect. 4.

Latina *Julii Cæsaris Scaligeri Poëtica*, spissum sane opus, & perspicacissimi ingenii atque ingentis in viro eruditionis argumentum. *Possevin.* in Biblioth. select.

Jul. Cæsar Scaliger eruditorum maximus, sed nimium sibi tribuens. Card. *Joan. Bona.*

Caspar Barthius refert *Cæsarem Scaligerum* Operis Poëtices materiem ex *Italiâ*

Italia trans *Alpes* tulisse, *Cælio Rhodigino* debitam. *Casp. Barth.* ad *Claudian.* p. 972. 975.

Multum in *Exercitationibus* suis debet *Ioanni Leoni*; utcunque nomen *Scriptoris* semper suppressit *Voss.* de *Idololat.* l. 3. c. 59.

Mirum autem, non meminisse ejus (*Ioannis Leonis*) *Iul. Cæs. Scaligerum*, in opere *Subtilitatum* adversus *Cardanum*, ubi tam multa invenias ex hoc Scriptore hausta. *Idem* de Hist. Lat. p. 676.

Iulius Cæsar Scaliger Lud. Præceptorem habuit *Cælium Rhodiginum.* A quo non mirum, si artem quoque illam . . fontes, unde quid hauseris dissimulandi, adeptus est — Utut autem ista se habeant, æquum est, ut summis in rem literariam meritis Viri, quo nec major Philosophus ab *Aristotele*, nec major Poeta ab ætate *Virgilii*, nec major Medicus ab *Hippocrate* vixisse censetur, & hic & alii lapsus à nobis condonentur. *Thomas.* de Plagio.

Æqualis temporum illorum *Iulius Cæsar Scaliger*, quem in *Italis* natum apud *Germanos* eductum, sibi tandem *Gallia* vindicavit: homo disciplinas penè omnes capacissimâ mente complexus, ὀψιμαθὴς licet, ac in militaribus & campestribus studiis toto juventutis decursu exercitatus; ad id à naturâ factus, ut haberet nostra ætas quo vetustati invidiam faceret. Is cùm artes propemodùm omnes ingenio fuerit pervagatus, tum eam, quæ circa Auctorum interpretationem versatur, lucubrationibus quoque suis concelebravit. At liber à religione verborum, sensa spectavit solummodò, ut hunc ejus interpretandi modum *Iacobus Goupylus* in omnibus non probaret. *Huet.* de Clar. Interpret. Ital.

Inter omnes qui ardentissimo desiderio moti ad nomen suum immortale reddendum, maximo affectu, ad Scientias addiscendas animum appulerunt, nemo jucundis bonarum Literarum studiis magis inferbuit, nec harum amore majori captus fuit quàm *Iulius Cæsar Scaliger* Eques Auratus; qui postea omnium hujus Seculi Doctrinâ insignium eruditissimus evasit, & cognomentum *Aristotelis* ætatis sui promeruit. *Ghilini*, Theatro. Ital.

* Ejus de *Sapientia* & *Beatitudine* Libri octo prohibentur — Ejusdem verò Commentarii in *Theophrastum* sunt corrigendi: Ejusdem Poemata corrigenda. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Opera ejus variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRANCISCUS VATABLUS

Natione *Gallus*, Patriâ *Ambianensis*, obiit Anno Dom. 1547. Quem *Hebræi* ipsi *Lutetiæ Hebraicas* literas profitentem admirati sunt, *Christiani* verò maximo cum fructu docentem audiverunt. Is *Græcæ* linguæ peritissimus multa ex *Aristotele* in *Latinam* transtulit: dein relicto Philosophiæ studio ad *Sacras Literas* se totum applicuit; multaque hujus generis sub ejus nomine circumferuntur, ac *Notationes* imprimis in *Vetus Testamentum* ab Auditoribus ex illius prælegentis ore exceptæ. Nam ipse sive naturali pigritiâ (quod illi exprobratum

Clar. An. D. MDXXXV.

bratum est) sive morte præventus, nihil omnino scripsit: satisque habuit *sacra lingua* Arcana Discipulis diligentioribus aperire, illustri nominis sui famâ & alieno præconio contentus. *Thuan.* ad ann. 1547.

Ex *Latinis Franciscus Vatablus* lector *Regius*, linguam *Hebræam* tam diligenter docet, ut nil possis meritò requirere. *Gul. Postel.* in Alphabet. 12. linguarum.

Non vulgaris judicii homo *Fr. Vatablus*, lector *Regius*, quo Præceptore *literarum Heb.* sum usus, in quo admireris tam raram tamque exactam omnium disciplinarum atque trium linguarum peritiam, ut meritò addubites quam puer primum didicerit. *Gul. Postell.* in libell. de Affinitat. ling.

Vatablus insignis doctrinæ vir, & in Veteribus *Hebræorum* monumentis perquirendis diligentissimus; cujus felicem & sanctam recordationem nulla temporis vetustas ex hujusce linguæ candidatorum animis obliterabit. *Ioan. Mercer.* lectori, in Tractat. R. *Iuda* Hispan. de Accentibus.

Franciscus Vatablus doctissimè & elegantissimè, ut ferè solet, ita annotat, &c. *Faust. Socin.* in Tractat. de *Servat.*

Hoc loco non possum satis mirari *Fr. Vatablum*, hominem *Hebraicè* doctissimum, & acerrimo judicio præditum. *Idem* ibid.

Vatablus Sacris ex *Bibliis Hebraic.* fide longè castiùs quàm anteà *Latinè* conversis, nomen æternitati consecravit suum. *Scævol. Samarthan* in Elog.

Vatablus seu potius Notæ sub ejus nomine vulgatæ tertium in hac Criticarum Synopsi locum occupant. Admodum literales atque criticæ sunt hujusmodi Notæ, & Author incumbit iis præsertim difficultatibus explanandis quæ Textum intricatum reddere possunt. Rabbinorum interpretationem plerumque sequitur, præcipuè verò R. *Davidis Kimchi.* Ejus Notæ vocari possunt perpetuæ in totum Textum Notæ, quia pauca sunt in illo quæ non explicet, admodum perspicuè ac sine digressionibus. Imò etiam rebus haud ita difficilibus immoratur, ut Lectoribus quibusvis prodesse valeat. Denique in pretio habentur Notæ illæ in Scripturam, quas *Robertus Stephanus* sub Vatabli nomine excudendas curavit, sive *Vatabli* reverà sint, sive variis ex Authoribus excerptæ fuerint, quod verosimilius videtur. Horum tamen nomina suppressit, præsertim verò Calvini, ex quo quædam etiam Notis suis inseruit. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Crit. Veteris Testam. l. 3. c. 15. Gallicè.

Robertus Stephanus summa cura collectis Notis quas *Vatablus* in Scripturam Lectionibus suis publicis tradiderat, illas evulgat anno 1545. Non citiùs in publicum prodierunt hujusmodi Notæ quin *Sorbonæ Theologi* easdem tanquam *Hæreticas* infamaverint, omnesque conatus adhibuerint ad Bibliorum *Roberti Stephani* venditionem impediendam. Sed eruditus ille *Typotheta* Notas illas doctissimè propugnavit; & doctrinam illis contentam sanam & orthodoxam esse demonstravit. *Anton. Teissier.* Elogiis Eruditor. Viror. Gallicè.

In eo culpandus *Iohannes Ruellius*, quòd obscurioribus quandoque locis vel perplexis ascititiam commodet lucem, hoc autem *explanatoris* non

Interpretis

Interpretis esse demonstravimus. Idem peccat aliquando, rarius licet, *Franciscus Vatablus*, diligens cæteroquin *Interpres*, & præ veritatis studio, elegantiæ & castæ *locutionis* negligens, nonnunquam & subobscurus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Vatablus, Magnus in *Hebrais*, nec alius *Christianus* in iis eo doctior. *Scal gevan.* prima.

At Te, *Vatable*, quem *Hebræa* docentem *Hebræi* quidem sunt ipsi admirati, Christiani verò plurimi maximo cum fructu audierunt, quo tandem loco habebimus qui quod aliis sacras literas interpretando impertiebas, usque adeò neglexeris, ut etiam ejuraris? Age tamen summa eruditio, diligentiaque tua, locum tibi quoque in hujus sacrarii vestibulo compararint, quamvis quò alios introduxisti, nunquam ipse videri possis ingressus. *Beza* in Icon.

Franciscus Vatablus, vir ut summæ eruditionis, sic acerrimi judicii. *Petr. Picherel.* in opusc. Theolog. p. 271.

Vatablus Catholicus fuit, sed ejus scripta ab Hæreticis excusa & depravata sunt. Alioqui vir ipse fuit egregiè doctus tam in *Hebrais* quàm in *Græcis*. Acutè literam breviterque persequitur, sed sæpè à nostro interprete diversus est: Habet enim ipse propriam versionem vel potiùs versionem *Tigurinam Leonis Hebræi. Cornel.* à *Lapide* Prolegom. in Epistolas *Pauli*.

Ipse *Vatablus*, quanquam in celeberrimo gymnasio plenis subseliis superbus, suam vel *Hebraica* duritie non planè faceti oris effigiem denegavit. *Paul. Iov.* in Elog.

Qui Iam autumaverunt *Rodolphum Gualterum* Authorem esse Versionis Bibliorum quæ *Vatablo* ascribitur. Alii dicunt *Bertinum* qui in *Hebraica* linguæ Professoris Regii munere illi successit, sibi laborem sumsisse eas scripto consignandi, prout è *Vatablo* in Auditorio suo pronunciabantur, easque non evulgasse nisi postquam easdem cum ipso communicasset. Utut res sit, hæ Notæ in summo habentur precio apud eruditi palati viros, quia pauci sunt in textu loci quos admodum methodicè non elucident. *Anton. Teissier.* Gall.

Leodegarius à *Quercu* ad *Ioh. Fournium* de *Vatabli* morte hæc carmina scripsit:

Dum flerem Proceres lingua modò morte peremptos,
Flevissem Vatablum *si modò flere satis.*
Nam jactura fuit gravior caruisse Vatablo,
Quam doctis quos me flere dolenter ais.
Sed quoties volui flendo describere luctum,
Tum Vatabli *nimius me dolor impediit.*
Sic etenim dolui, sic fletibus ora rigavi,
Vt minimum abfuerit quin fierem Niobe.
Quapropter feci quod nobilis ille Thimantes,
Velavi luctum, pingere quem nequii.

GASPAR CONTARENUS.

Clar. An. D. MDXXXV.

VIR Patricii Ordinis, insigni memoriâ, illustrique doctrinâ mirabilis, Reipublicæ *Venetæ* gravis ac prudens Senator, Philosophus ac Theologus eximius, maximarum legationum perfunctus muneribus, à *Paulo* III in Senatum Ecclesiæ *Romanæ* lectus, purpuráque 1536. ornatus fuit. Ab eodem ad comitia Imperii *Ratisponensis* in *Germaniam* missus, ob virtutem ac doctrinam omnibus admirationi fuit. Laudantur ejus libri *de elementis animorumque immortalitate*, adversùs *Pomponatium*, quem præceptorem habuerat; item de *ratione anni*; de *republicâ Venetorum*; de *septem Ecclesiæ Sacramentis*; de *optimi Antistitis Officio*; *Scholia in Epistolas D. Pauli*; *Catechismus*; *Conciliorum magis illustrium summa*; *Confutatio Articulorum Lutheri*; de *Potestate Pontificis*; de *Prædestinatione*; de *Iustificatione*; de *libero Arbitrio*; aliaque egregiè scripta volumina. Legatus, demum *Bononiæ* creatus haud multò post ardenti febre correptus, nondum sexagenarius 1542. vitâ decessit; in *Bononiensi* æde D. *Petronii* sepultus. *Aub. Miræus*

Gaspar Contarenus, Patritii Ordinis *Venetus*, ab insigni memoriâ, illustrique doctrinâ, & corporis ac ingenii castitate mirabilis, ad Rempublicam ita accessit, ut gravitate judicii, consummatæ prudentiæ Senatoribus æquaretur: atque inde maturata maximarum legationum munera capesseret, non ætatis quidem, sed unâ virtutis prærogativâ commendatus. Juvenis enim, tanquam perfectus *Peripateticus Aristotelem* à calumniâ defenderat, quanquam modestiæ causâ suppresso nomine adversus *Pomponatium* præceptorem, quum ille, si non insano, impio tamen conatu *Animas* nostras interire cum corpore, ex *Aristotelis* sententiâ persuadere libro edito contendisset. Appulit exinde ingenium ad sacras literas adeò diligenter, ut ad normam *Christianæ* disciplinæ librum de *Optimi Antistitis Officio* publicaret. In ipso autem Civilium honorum cursu, honestum, decorumque sibi, & patriæ de *Republicâ Venetorum* volumen edidit. *Paul. Iov.* in Elog.

Memoriâ teneo me *Romam* illis temporibus venisse; tantus erat omnium, qui in eâ urbe tunc aderant, de *Contarini* doctrinâ, prudentiâ, continentiâ, pietate, consensus, tantaque admiratio, ut non amarent modò eum, qui tunc erant Civitatis principes, sed etiam venerarentur & colerent. *Ioan. Casa* in Vita ejus. vid. *Batesii* vitas, p. 163.

Gaspar Contarenus, Nobilis *Venetus*, opibus, prudentiâ literaturâ denique ornatissimus. Exemlar ejus de inclytâ *Republicâ Venetâ* est absolutum, ex quo ceu *Polycleti* canone quilibet ad suæ Reipublicæ commodum aliquid excerpere potest. *Herman. Conring.*

Gasvar Contarenus, Philosophus ingens. *Græcè* & *Latinè* doctus admodum. Inter illa Opera, quæ in folio edita, eminet scriptum de *Republicâ Venetâ*, quô ostendit, se. *Reip.* patriæ non tantùm gnarum esse, sed etiam Philosophiæ Politicæ admodum peritum & doctum. *Idem*

Conta-

Contarenus erat *Patricius* & *Senator Venetus*, magni nominis propter doctrinam, & præter omnem expectationem dicitur, cùm nihil ambivisset, ad hunc fuisse gradum erectus. *Iohan. Sleidan.* Comment l. 2

Quem virum [*Gasparem Contarenum*] ingenio; doctinâ clarissimum à primis adolescentiæ annis assiduè colueram. *Ioan. Pier. Valerian.* De Literator. Infelicitat.

Is legatione suâ non bonam gratiam iniit apud *Pontificem* atque *Collegium Purpuratorum*, quasi non satis acriter sese *Lutheranis* opposuisset, & quasi Rempublicam *Romanam* propè in discrimen adduxisset. Cum absentem plerique graviter incusarent, ab uno. *Fregoso Cardinali* fuit defensus. Mortuus est anno 1542 sub exitum *Augusti* non sine veneni suspicione, cùm paulò ante *Fregosius* quoque mortem obiisset Qui familiariter illum noverunt, de *Iustificatione Hemini* rectè sensisse dicunt. Fuit vir cumprimis doctus, & extat ejus de Magistratibus atque Republicâ *Venetorum* liber. *Sleid.* l. 14.

Extant Opera ejus Omnia *Venetiis* impressa, 1589. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Marc. Ant. Flaminius*:

Contarene tuo docuisti Magne libello,
Extinctis animas vivere corporibus,
Ergo jure tui vivunt monumenta libelli,
Et vivent saclis innumerabilibus.

Paul. Iov. in Elog.

FERDINANDUS NONIUS PINTIANUS.

Illustri *Gusmannorum* gente oriundus, *Pintia Vaccaorum*, quæ vulgò *Vallisoletum*, natus patre nobiliss. Præfecto ærarii *Ferdinandi Hispan.* Regis. obiit anno *Dom.* 1552 ætatis 80. Clar. An. D. MDXXXVI.

Magnum *Hispaniæ* lumen *Ferdinandus Nonius Pincia Vaccaorum* oppido natus, atque inde nomen vulgò sortitus: qui cùm sub *Ælio Antonio Nebrissensi* in patriâ, in *Italia Bononiæ* sub *Philippo Beroaldo* literis humanioribus operam dedisset, & *Græcam* linguam, ad quam eo sæculo ferè incognitam incredibili studio ferebatur, in *Italia* didicisset, inde comparatis magno precio *Exemplaribus Græcis*, domum reversus, primus linguæ illius (quâ omnis fere eruditio continetur) usum in *Hispaniam* intulit, & *Ferdinandi Regis* favore subnixus, cùm ad honores virtutis viâ grassari posset, studia literarum vitæ civili prætulit; & *Francisco Ximenio* Cardinali (cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hispania* debet) operam suam & industriam in procudendâ illâ ad omne ævum duraturâ *Bibliorum* editione addixit. *Salmantica* literas *Græcas* & *Latinas* profitendo consenuit, editis *Hermolai Barbari* æmulatione in *Plinium*, *Melam* & *Senecam* populares suos, *Commentariis*. Quoad ad mores, vir pius ac verax sed dicax & aliorum

& aliorum acerrimus *Censor. Thuan.* ad An. 1552.

Pincianus, vir egregius & doctrinâ minimè ventosâ. *Lips.* l. 1. Elect. c. 16.

Pincianus, vir fidei & judicii bonus. *Idem* Not. ad lib. de *Cruce*, c. 6.

Pincianus, selectus mihi *censor*, & verbis modicus, re judicioque ingens. *Idem* Comment. in lib. 1. Annal. *Tacit.* Num. 77.

Cui *Seneca* æternùm debebit. *Lips.* l. 3. Epistolic. Quæst. Epist. 9.

Ferdinandus Pincianus, vir, ut verbo dicam, *germanæ Criticæ exemplar*: cui maximam partem sanum *Senecam*, meo quidem suffragio, transcribas. Bonis in *Hispania* libris & benè est usus: non præceps, non præpes, acutus tamen, & sagacitate & modestiâ pari. Sed ille in solo textu emendando fuit: sensa non attigit, neque aliter illustravit. *Lips.* Introduct. Lect. ad *Senecam*.

Fatum hoc esse censeo *Criticorum*, ut labor eorum fructûs majoris in publicum sit, quàm famæ. Vide veteres, vide nostros, paucos reperies quorum nomen aut latè fusum, aut diu perennârit. Vel in *Ferdinando Pintiano* hodiè quam indignior? Qui reverâ vir eximius, vix tamen è vulgi tenebris se exemit & paucis doctis in occulto laudatus, jacet etiam nunc ignoraturque inter suos. At si acuminis & judicii aliqua laus est, huic eam rectè tribues. Si fidei modestiæ, magis. Non alium ego vidi, qui minus adfectatè hoc egerit; & qui *Criticam* istam magis puriter coluerit, sine ambitione, sine fuco. *Plinius*, *Seneca*, *Mela* testes; sed primus ille imprimis, per cujus sexcentas salebras & æstuantia vada pervasit felici quodam ingenii & judicii vento. Quamquam abrupta quædam in eo etiam nunc non nego, quid miremur? aut quis *Æsculapius* ipse, sanandis tot plagis unus fuerit? *Lips.* l. 2. Elect. c. 8.

Pintiani Observationes in *Melam* ac *Plinium*, opus verâ eruditione refertum. *Gesner.* in Biblioth.

Ex iis qui Castigationes in hunc edidere Autorem [*Melam*] solus nobis profuit *Pintianus*. Vir iste quantumvis nobili apud suos ortus loco, plus tamen literis, quàm natalibus debet. *Isaac. Voss.* præfat. Observat. ad *Melam*.

Miri acuminis homo *Ferdinandus Pintianus*. *Barth.* in Adversar 1604.

Cœlebs & abstemius semper vixit; frigida, jugis potio. Naturâ in omnes dicassimus, vitiorumque censor acerrimus; summæ tamen fidei: nemo enim vanum deprehendit aut largè promittentem, & post tergiversantem. Objectantibus quibusdam nobilibus, quod in familiæ tam illustris decora peccaret, qui in pistrinum literarium se abdidisset: suas sibi res habere jussit, & fumosis imaginibus valere: se immortalia animo præcipere, & cum *Dionysio Syracusanum* tyranno inter discipulos tanquam in regno versari videri. Equidem risi, cùm in *Hieronymum Romanum Hispanum* Historicum nuper incidissem, qui Reip. Gentilium lib. 9. cap. 11 affirmat, *Hermaphroditum* seu *Androgynum* fuisse *Pintianum*; verùm deceptus Monachus est, cum juveniles illius in *Io. Menam* poetam *Cordubensem* commentarios, aliud agens legisset. Hic enim de *Luna* orbe carmine 76. agens, *Ausonii* illud Epigramma attulit in medium:

Nolo tamen veteris documenta arcessere famæ,
Ecce ego sum factus fœmina de puero.

Conver-

Converterat *Hispanè Pintianus*: credidit oscitans lector ille de se loqui *Scholiasten*. Sed quid mirum cum hujusmodi ineptiis referta sint illa chronica, censoriâ notatione digna. *Ant. Schott.* in Biblioth. Hispan.

Bibliothecam suam, quam instructissimam habebat, Academiæ *Salmanticensi* legavit. Quatuor hæc, nec plura, verba tumulo inscribenda curavit: *Maximum Vita bonum Mors.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Andrea Schotto.*

Barbarus Euganeis illuxit lucifer oris.
Barbariem pepulit, Phosphorus ut tenebras:
Pintia *dives opum merito se jactat alumno,*
Attica Musa *etenim, lumen & Hesperiæ.*
Hic Fredinande *jaces, totus quem vix capit orbis,*
Salve ergo atque vale: quid mirum: Vallisoletum
Spirant suave rosa, molliter ossa cubent.
Produxit florem beneolentem, ac inter acanthos
Sternuus? omen adest: nares præstinguit uti flos.

Extant Observationes in loca Obscura aut Depravata Historiæ naturalis *Plinii*, cum retractationibus locorum quorundam Geographiæ *Melæ. Salmanticæ* apud *Ioan. Giuntam*, 1544. Fol.

NICOLAUS COPERNICUS.

Clar. An. D. MDXXXVI.

Torunum in *Borussia* patriam nactus, anno 1473. in Mathematicis studiis adeo excelluit, ut in suo genere quo nimirum *Aristarchi* Paradoxa secutus fuit, facilè princeps habendus sit. *Aristarchi* enim *Samii* istius Paradoxa amplexus. Terram mobilem, Solem in medio universi immobilem non tam re & veritate, quam specie quadam, & utriusque doctrinam salvaret, solertissimus constituit. Præter studium Mathematices fuit vir insigni pietate, virtute spectatâ & morum humanitate summâ præditus. Is dum annum jam septuagesimum ageret, tandem satur vitæ laborumque ex hac mundi instabilitate, ad immotam illam cœlestemque æternæ lucis contemplationem volens concessit anno 1543. Scripsit Revolutionum libros, quibus terram moveri asseritur. Fecit & Canonem triangulorum cum tabulâ, &c. *Boissard.* in Icon.

Anno *Christi* 1536. ac deinceps magnam sui admirationem concivit *Nicolaus Copernicus Toruniensis Borussus*, Canonicus *Varmiensis*; cujus habemus de *Revolutionibus* orbium Cœlestium libros sex. Iis docet, quasdam *Ptolemeicas* Hypotheses esse absurdas, & *axiomatis Mathematicis* adversas. Item computationem *Alphonsinam* motibus cœlestibus non respondere. *Hypotheses* igitur aliter constituit: sed sic, ut multa repugnent dogmatibus *Aristotelicis* per tot secula receptis. Quale est, quòd statuit Solem in centro universi quiescere: terræ, &

& aquæ globum, cum vicino aëre, circa solem motu triplici moveri: octavam sphæram consistere immotam. *Voss.* de Mathem. p. 187.

Multis modis verò differunt sphæra *Ptolemaica*, & *Copernicana*. In *Ptolemaica* Sphærâ Orbis stellarum fixarum diurno motu circa terram quiescentem circumvolvitur spatio horarum 24. In illâ *Nicolai Copernici* contrà quiescente, stellisque fixis, terræ globus ab occidente in orientem periodum absolvit. In priori sol, terrâ immotâ, annuo spatio permeat *Zodiacum*. In posteriori terra movetur per Eclipticam, Sole immoto. Denique in *Ptolemaica*, Luna menstruo spatio transit *Zodiacum*. In *Copernicanâ* autem, Luna circumfertur Terræ, propriamque absolvit periodum. Nec tamen *Copernici* opinionem prorsus esse novam putandum: cùm illam *Philolai*, & alteram *Heraclidis Pontici*, & *Ecphanti*, composuerit & ex illis duabus fecerit propriam. *Voss.* Mathem. 187. 188.

Nicolaus Copernicus, vir absolutæ subtilitatis, non solùm observator fuit; sed etiam *Hypotheseos Pythagoricæ* antiquæ Instaurator. Per eum enim ex humanis cogitationibus exemptæ sunt *Ptolemaicarum Hypotheseon* tricæ, & circulorum multiplicium involutiones, & ad *Physicam* simplicitatem revocatæ sunt hominum mentes. *Ismael Bulliald.* in Prolegom. *Astronom. Philolaicæ*.

Hæc *Copernicana Hypothesis* ansam præbuit *Gulielmo Gilberto*, *Anglo*, cudendæ atque invehendæ Philosophiæ *Magneticæ*, quatenus *Terram* magnum *Magnetem* & *Magnetem Terrellam*, seu parvam *Terram* habuit; ac à diurnâ *Terræ* circa suum axem verticitate pendere eam, quæ est in *Magnete*, magneticisque corporibus statuit. *Petr. Gassend.* in Vit. *Copern.* p. 331.

Copernicus vir (sive ingenium spectemus, sive felicitatem) planè inter summos mortalium (quantum ego judico) numerandus. *Seth. Ward.* Præfat. ad Astronom.

Ingens ille *Copernicus* Astronomorum decus, & succinctis, & latinitati tersiori congruis, in suo illo plus quam *Atlantico Revolutionum* cœlestium *Opere*, usus est verbis. *Tych. Brahe.* Præfat. ad Epist. Astronom.

Gratias ingentes habemus *Copernico*, qui constitutione *Anni Siderei* magnam *Chronologiæ* lucem intulit. *Alsted.* Encycloped. l. 17. part. 3. c. 6.

Copernicus diligentissimus motuum Cœlestium observator. *Thuan.* l. 76.

Constat similiter sententiam *Copernici* de *Ratione Terræ*, (quæ nunc quoque invaluit) quia *Phænomenis* non repugnat, ab *Astronomicis Principiis* non posse revinci: à *Naturalis* tamen *Philosophiæ Principiis*, rectè positis, posse. *Franc. Bacon.* de Augment. Scient. l. 4. c. 1.

Ætate nostrâ *Copernicus* Astrologus non *Antiquis* solùm comparandus, sed in *Astrologiâ* propè singularis, totâ antiquitate *Hypothesium* rejectâ, *Hypotheseis* non illas quidem novas sed tamen admirabileis revocavit, quæ *Astrologiam* non ex *Astrorum*, sed ex *Terræ motu* demonstrarent.—Atque utinam *Copernicus* in ipsam *Astrologiæ* absque *Hypothesibus* constituendæ cogitationem potiùs incubuisset! Longè enim facilius ei fuisset *Astrologiam* Astrorum suorum veritati respondentem describere, quàm *gigantei* cujusdam laboris instar, *Terram* movere, ut ad Terræ motum quietas *Stellas* specularemur. *Petr. Ramus*.

Nicolai

Nicolai Copernici: nobilissimi Mathematici libros *Cælestium Revolutionum*, totius *Astronomiæ*, rerumque pulcherrimarum scitu dignissimarum locupletem esse Thesaurum meritò agnoscimus. *Hypothesin* verò illam, quam & ipse seriò confirmat, & Discipuli ejus pertinaciter tuentur, *Solis* videlicet in *Universi* medio quietem, & *Terreni Globi* motum *circularem* non solùm à communi hominum sensu abhorrere, sed (quod multò maximum est) *Scripturis Sancti* acerrimè repugnare certò scimus. His si quando premantur, illud unicum & effugium. *Scripturas* ex vulgari quadam hominum opinione loqui. *Nic. Fuller.* Miscell. Sacr. p. 94.

Quis non judicaverit, *Nicolaum Copernicum* ingenii dote singulari, & fœlici Naturæ dispositione, inter sæculi sui perspicacissimos Mathematicos excelluisse? ille qui *Torunensi* civitate in Borussia oriundus, sub gelido Climate & apud rusticam & stupidam Gentem exquisita educatione carebat: ille inquam qui eo tempore quo hæc Disciplina hominibus propemodum incognita jacebat, nullum habuit quo excitaretur exemplum, nec rivalem ullum quem æmularetur. Hujusmodi defectus, qui veluti compedes Virum animi minùs ardentis cohibuissent, ipsum remorari non valuerunt: Contra vero in *Italiam* profectus ut ibi quæreret quæ in Patria non reperiebat *Bononiæ Mathematicas* Disciplinas addidicit easdemque *Romæ* docuit; ubi nullus Vir hujus Artis cupidus fuit qui ipsum ut viæ Ducem & facem non agnosceret. Verum est tamen quòd omnes Docti vestigiis ejus æquè non institerint: Cum enim Opinionibus Aristarchi profundè sese implicuisset; imo & easdem docere suscepisset, affirmando *Solem* fixum stare in universi orbis meditullio *Terramque* ei circumvolvi; ejus Systema stupefecit aliqua ingenia, quæ maximæ Philosophorum partis Sententiæ cum adhærerent, hanc novitatem admittere non potuerunt, & contrariam sententiam tenuerunt. Horum improbatio *Copernici* opinionem non mutavit: Ex quo primum hanc proposuisset eandem non minori vigore quam pertinacia propugnavit, ac usque adeo plausibilem reddidit, ut etiamnum Universam Mathematicorum Scholam in partes adversas dividat & perturbet. Eruditus ille Vir *VVarmiæ* Cononicus erat; insolitæ huic eruditioni *Græcæ* linguæ perfectam peritiam addidit, morumque innocentiam quæ omnibus exemplo præire poterat. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Extant de Revolutionibus Orbium Cœlestium libri sex, cum Notis *Nic. Mulerii Amstelod.* 1617.

ELIAS LEVITA ASCENAZ.

Clar. A. D. MDXL.

COgnomento Grammaticus, natus est in nova Civitate *Eysch* haud procul à *Norimberga*. Mortuus est anno 1547. cùm paulò antè admonitu *Pii* V. *Pontificis Romani Christo* nomen dedisset, adductis secum aliis 30. *Iudæis* ad suscipiendum baptismum. Quod omne tamen *Iudæi* pernegant. *Alsted.* in Chronolog.

Omnia ejus *Hebraica Scripta*, quæ *Sebastianus Munsterus Latina* fecit, sunt: Grammatica *Hebræa*— *Hebraicæ* institutiones — Vocabula *Hebraica* Irregularia — Composita Verborum & nominum *Hebraicorum* — *Hebraicum* Dictionarium Vocum rariorum & peregrinarum, quod inscripsit *Thisbites* — Accentuum Hebraicorum Liber — Liber Traditionum — Commentarium in Grammaticam Rabbi *Mosche Kimchi*. Scripsit etiam Lexicon *Chaldaicum*.

Venetiis aliquandiu vixit *Elias Levita, Iudæus* doctissimus, & in Linguâ *Hebraica* facundissimus, cujus extant in Linguâ *Hebræa* & *Chaldæa* multa utilia *Scripta* à *Munstero* & *Fagio* in Linguam *Latinam* conversa & exposita. Ejus viri studio & laboribus multum debent omnes Sanctæ Linguæ candidati, quòd in illâ linguâ præsertim ad *Grammaticam* pertinentia ipse primus non ita nota superiori tempore, à se multa lectione eruta communicârit & monstrârit *Neander* part. 1. Geograph.

Doctissimus *Iudæus Elias Levita*, Germanus, (cui gratiam non mediocrem debent *Christiani*, propter sincerum in Linguæ Sanctæ cognitione ipsos adjuvandi studium) in *Lexico* suo *Rabbinico*, quod *Thisbitem* inscripsit. *Nic. Fuller.* l. 2. Miscell. c 3.

Incomparabilis Vir *Elias Levita* in aureolo suo libello, quem inscripsit *Massoreth ham Massoreth, Traditionem Traditionis*, hoc est, traditionem vel doctrinam excellentissimam, cognoscendi scilicet infinita *Sacræ Scripturæ* Mysteria abstrusa: quem libellum, annos ante paucos *Latinè* redditum à clarissimo & amicissimo *Buxtorfio* nostro studiosis linguarum percommendatum esse velim. *VVaser.* de Antiq. Mensur.

Anno 1517. *Elias Levita, Iudæus*; Grammaticorum *Hebræorum* summus & facillimus, suæ linguæ discendæ, *Christianis Romæ, Venetiis* & alibi in *Italia*, in quam è *Germania* venerat: copiam facit: ob quam rem magnas à reliquis *Iudæis* calumnias & odia sustinuit. *Genebrard.* l. 4. Chronolog.

Elias Levita, unicus hujus ævi criticus, & Aristarchus *Hebraismi*. *Ios. Scalig.* in Epist. 62.

Elias Levita, Iudæus, in *Germaniâ* natus, *Hebraicæ* Linguæ Grammaticus doctissimus. *Gesner.* in Biblioth.

Elias Levita, eruditus ac diligens Grammaticus. *Nic. Fuller.* l. 3. c. 10. Miscell. Sacr.

Elias Levita Judæus Germanus qui ferè totam in Italiâ vitam egit, est dubio procul *Iudæorum* Doctissimus Criticus, quos omnes in arte Grammatica superavit. Præter Notas quas in Libros *Mosis* & *Davidis Kimchi* elaboravit, plura composuit Opera Grammatica, quæ Latino idiomate donata fuerunt: Ejusque in hanc Artem Reflexiones utilissimæ sunt ad *Hebraicæ* Linguæ intimam notitiam comparandam. *Munsterus Fagius* aliique Christiani quidam ipsi contemporanei magnam è doctis Rabbini hujus lectionibus utilitatem perceperunt, qui Judæis odiosus factus est ob nimium commercium cum Christianis, quos *Hebræum* docebat idioma. Romæ Cardinales & hujus urbis primores Discipulos habuit. Munsterus qui aliquot ejus Opera transtulit, profitetur, antequam

Elia

Eliæ libros legisset, se *Magistri* nomen assumpsisse quamvis nedum Discipuli nomine dignus esset. Asseri potest virum hunc unicum iis ingenii viribus polluisse quibus se præjudiciis abripi non pateretur, nec Doctorum suorum authoritati simpliciter crederet. Res in seipsis examinavit, & minimè sectans Judæorum cæterorum anticipatas opiniones, de variis *Hebraici* Textus lectionibus, de punctis & de accentibus liberè admodum locutus est. Legi debet imprimis Tractatus excellens cui titulus *Massoreth Hammassoreth*, in quo ut Doctus Criticus *Masora* nodos solvit. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 1. c. 31. Gall.

Extat ejus Lexicon *Chaldaicum* editum à *Paulo Fagio Isnæ* anno 1541. in fol.

PETRUS MARTYR VERMILIUS.

Natus est *Florentiæ* Anno 1500. Obiit *Tiguri* Anno 1562. prid. Id. Novembr. Sacras literas magnâ cum laude docuit *Argentorati*, & *Oxonii* in *Anglia*. *Scripsit* plurima, è quibus liber ille adversus *Stephani Gardineri* librum, magnam, sibi comparavit famam: Opus longè accuratissimum, in quo quicquid de *Eucharistia*, in *Sacris Literis*, *Patrum Conciliorumque* monumentis proditum sit, accuratè & copiosè tractatur. *Gesner.* in Biblioth. Clar. A. D. MDXL.

Ab ipsa penè pueritia bonarum literarum ac imprimis Religionis studio inflammatus, primùm se S. *Augustini* Canonicorum ordini addixit in *Fæsulano* Cœnobio, Posteà *Patavii* totius Philosophiæ & Linguæ *Græcæ*, mox *Bononiæ* etiam *Hebrææ* Linguæ exactam adeptus fuit notitiam: adeo ut Sacris Concionibus habendis omnium illius ordinis per totam *Italiam* princeps habitus fuerit. *Boissard.* in Icon.

In dicendo verbis utebatur puris, propriis, Latinis, compositione præterea tali, quæ neque contractione Orationis aut verborum ambiguitate obscuritatem pareret, vel rursus orationis longitudine sententiam suspenderet, & intellectum ac memoriam auditoris turbaret. Itaque non modò rerum ipsarum pondere, verùm orationis quoque suavitate & elegantiâ Auditores demulcebat. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Petrus Martyr, natione *Italus*, *Italiam* ob *Evangelii* Professionem relinquere coactus, multùm valet eloquentiâ, in tribus Linguis eruditionis est clarissimæ. *Gesner.*

Petrus Martyr, vir illustris, nec sine summi honoris præfatione nominandus. *Joan. Iuell.* in Defens. Apolog. Eccles. Angl.

Petrus Martyr, ingenio & eruditione inter suos præstans, variâ fortunâ ac diversis peregrinationibus totâ vitâ actatus. *Thuan.*

Petrus Martyr feliciter initiatus, bene fundatus in Philosophiâ, Historiâ, Linguis, excellens Theologus, & styli puri, ac quàm *Theologum* deceat, melioris. *Scaligeran.* prima, p. 107.

Petrus Martyr Florentinus qui in *Angliam* initio Reformationis sub Edvvar-

do VI. accitus est, quique postea in Tigurinensibus Scholis Scripturam Sacram docuit, multos etiam Commentarios in Historicos bibliorum libros contexuit, qui valde utiles esse nequeunt ad sensus literalis intelligentiam, quia Locis communibus pleni sunt & Quæstionibus quas occasione verborum Textûs sibi movet. Verosimile est quia disertus erat hanc Methodum eum esse secutum ut suam facundiam eo uberius propalaret imò & eruditionem suam; cùm contra si Textui pressiùs adhæsisset eadem tam prolixè loquendi libertate potitus non fuisset, nec dissolvendi tot curiosas Quæstiones à se in suis Cõmentariis motas, quibus etiam invectivas quandoque addit. Sic, verbi gratia, statim ab initio Commentarii sui in librum *Iudicum*, occasione *Adoni-Bezeci* qui pedes & manus (pedum manuumque pollices, dicit Textus sacer) 70. Regibus viciniæ suæ abscidit, postquam observavit illo tempore singulas urbes singulos Reges habuisse, prolixè digreditur in hodiernorum Regum ambitionem, quorum unica est sollicitudo Subditorum numerum ampliare. *Tanta hodie*, inquit, *Monarchæ flagrant ambitione, ut non quot possint regere pr videant; sed id unicè spectent, ut quamplurimos regant.* Deinceps vero eandem reflexionem Episcopis applicat qui cupidissimè latè patentes Episcopatus sectantur, ut amplioribus reditibus fruantur. *Episcopi omnibus modis id ambiuntut Diœceses habeant quam amplissimas, à quibus, licet nunquam eas inspiciant, uberrimos fructus capiunt.* Verbo ut absolvam *Petri Martyris* in Biblia Commentarii longis digressionibus crebri sunt & ubique Virum eruditum se ostendere affectat. Exempli gratia eodem Judicum capite, unius vocis occasione longum de Gigantibus sermonem texit ubi quicquid in hanc materiam legerat ab ipso refertur. Præterea occasione vocabuli Hebraici *Mas* id est *tributum* quod frequenter eodem Capite occurrit, proli am facit Dissertationem de *Missæ* origine, ubi omnes quibus constat partes explicat *Rich. Simon* Hist. Crit. V. T. l. 3 c. 14. Gall.

Tanto fuit ingenio, tam excellenti doctrinâ, eâ præterea pietate, modestiâ, morumque facilitate, ut non modò iis, quibuscum vixit, gratus, charus, reverendus fuerit; sed ab hostibus quoque & adversariis inter summos numeratus sit, & admirationi illis fuerit - Nunquam doctior erat & magis admirandus *Petrus Martyr*, quàm in publis disputationibus. Sive enim moderandi essent concertantes alii, tam se æquum judicem præbebat, ac rationibus tantum quæ ad persuadendum valerent movebatur, ut nemo unquam suspicaretur *partibus* eum studere: non *adversariorum* argumenta solida deprimebat: non connivebat ad *ami orum* errores & falsas rationes: si extra fines disputationis evagari vellent, eos mansuetè ad rem propositam revocabat: si verò res ad rixas vergeret, suâ authoritate eas sopiebat. Ita autem finiebat eos congressus, ut & semper primùm maximè necessaria reperiret, & tum demum de integrâ causâ pronunciaret, quo & *Veritas* victrix foret, & inde non exigua ad Auditores redundaret utilitas. Vid. *Oration.* de Vit. & Obit. D. P. *Martyr.* præfix. ejusdem *Locis Communibus.*

Petrus Martyr sub Mensis Novembris finem an. 1547. in Angliam transfretavit, ad invitationẽ nomine Regis ab Episcopo Cantuariẽsi sibi scriptâ. *Florentiæ* natus

natus erat ubi D. *Augustini* Ordinis Monachus fuerat. Græcè & Hebraïcè Doctus erat quos cæterorum Ordinis sui invidiam in ipsum movit, in quorum mores sæpe etiam invectus est: Ideoque eos reliquit & Neapolim concessit, ubi cœtum coegit hominum qui purè Deum colere delectabantur. Hoc cognito, locum hunc deserere coactus est, & prope Lucam se recepit, ubi in *Tremellii* atque *Zanchii* societate moratus est. Sed ibi quoque periculis expositus *Tigurum* cum *Bernandino Ochino* petiit, qui inter celebratissimos *Italiæ* Concionatores claruerat, tunc verò præcedaneas suas superstitiones abdicavit. *Tiguro Basileam* profectus est. Hinc verò *Martini Buceri* ope *Argentinam* delatus est, ubi *Crammeri* Epistola ei & *Ochino* obviam venit. Posterior *Cantuariensis* Canonicus creatus est cum Residentiæ dispensatione: Alioque Diplomate quadraginta Marcæ ipsi assignatæ fuerunt totidemque *Petro Martyri*. *Burneti* Hist. Reform. part. 2. pag. 53.

* *Petrus Martyr Vermilius* inter Hæreticos primæ classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

PHILIPPUS MELANCTHON.

GErmanus, *Brettæ* natus Anno 1497: Obiit *VVitembergæ* 1560. *VVitembergæ* Philosophiam & Theologiam cum omnium admiratione & fructu insigni docuit, sæpe ternas & quaternas lectiones uno die absolvit. Auditores interdum mille quingentos habuisse dicitur. *Konig.* in Biblioth. Clar. Ab. D. MDXL.

Apud *exteros*, religionis etiam Adversarios propter singularem eruditionem, moderationem, inque rebus agendis dexteritatem benè audiebat. Cujus celebritate ac famâ motus ipse *Franciscus* I. *Galliarum* Rex (cujus honos & nomen Literatorum hominum monumentis semper manebit) *Melancthonem* per literas legatumque suum desiderabat, ut ipsius colloquio consilioque in componendis moderandisque rebus ad Religionem pertinentibus uteretur. Tanta animi in hoc homine clementia, morumque erat facilitas, ut cum Adversariis congrediens laudem ab ipsis etiam *Papistis*, aperto Marte rem gerentibus, consecutus fuerit. *Iac. Verheiden.*

Quàm item maximum & singulare decus *Litterarum* sit D. *Philippus Melancthon*, doctissim. piissimaq; *Scripta* ejus contestantur; quibus universus fere orbis tanquam amœnissimum pratum omnis generis odoriferis flosculis refertum suavissimè redolet: Cui viro quantum omnes *Scholæ* omnesque *Ecclesiæ* debeant, verbis exprimere nequeo. *Paul. Fag.* Præfat. ad succinct. Annotat in Paraphr. *Chald. Pentateuch.*

Melancthon literarum & literatorum decus. *Henr. Steph.* in *Pindar.*

Vir in quo cum doctrinâ pietas, cum utroque candor certavit. *Arrovvsmith* Tact. acr.

Theologiæ corculum Reformatæ. *Montacut.* Præfat. ad Apparat.

De-

De hoc Auctore eleganter *Taubmannus* part. 2. Sched. Sacr. p. 146.

Hei quam multorum lolio sterilesceret arvum,
Ni bove solerti Melanchthonis *illud arassent.*

Illius ingenium magnum, & ad omnia comparatum. *Iul. Cæs. Scalig.* de re Poetic. p. 798.

Communis *Germaniæ* Præceptor. *Germaniæ Phœnix. Lips.*

Inter *Protestantes Melancthonem* certè pluris quàm cæteros facio. *Grot.* 4. vol. in fol. p. 483.

Vir & judicio, & pacis amore, & eruditione multos sui gregis superans. *Ibidem.*

Philippus Melancthon præter insignem eruditionem & raram eloquentiam, habet gratiam quandam fatalem, quam *genio* suo debet potiùs quàm *ingenio*, ut quum sit omnibus candidis gratissimus, ne apud hostes quidem habeat quenquam cui sit admodum exosus. *Erasm.* Epist. l. 27. epist. 2.

Thuanus libro 26. animi ejus moderationem & quietis studium plurimum commendat.

Nicolao Gerbelio solus & unus ferè omnia acutè & doctè & brevissimè agere visus est. Epist. 18. ad *Ioannem Schwvobel.*

Philippus Melancthon totius *Germaniæ* summum decus, unus ex primis & præcipuis renascentis literariæ Reipublicæ, omnibusque sapientiæ revirescentis parentibus ac restauratoribus, æternâ posterorum memoria dignissimus; multum ei debet *Ecclesia*, multum quicunque bonas *Artes* & studia amplectuntur. *Gesner.* in Biblioth.

Melancthonis Chronicon qui non degustaverit, (si *Stephano* cuidam *Prætorio* auscultemus) is verè bardus est. Quippe, inquit, *Erudissima & elegantissima Epitome est omnium ferè Historiarum totius Mundi. VVhear.* in Meth. Leg. Hist. Civil. sect. 6.

Philippo Melancthone vix quicquam illo ævo eruditius, facilius, disertius; non in aliis modò disciplinis, sed & ipsâ *Poetice* elegantiori. Declarant id tot *elegi* ejus jam sacri jam ex *Græcis* fontibus cadentes, jam varii argumenti. *Borrich.* de Poët. p. 133.

Nihil hoc ingenio felicius, si totum vacasset *Musis*. Nunc hanc laudem leviter affectavit, ac Naturæ felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum adscribendum adhibuit, & haud scio, an affectantem nervi fuerint defecturi. Extemporali dictioni natus videtur: nunc aliis intentus, eloquentiæ studium magnâ ex parte videtur abjecisse. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 181. 182.

Quantus vir fuerit *Philippus Melancthon*, nemo ignorat; pluris sanè æstimandus quàm vulgò fit. Primus ille in Germaniâ disciplinarum omnium & purioris Theologiæ cum *Luthero* Restitutor, nullum eruditionis genus intactum reliquit, ut in singulis habitare, non peregrinari, videretur. Nervos in illo & impetum requirunt nonnulli, sed tamen nec illud extra laudem est. Ut enim

habuit

habuit ingenium compositum & moderatum, & ab affectatione omni alienum; ita talem se quoque in omnibus vitæ actionibus & scriptis exhibuit. Stylus ipsi purus & limpidus, nonnunquam humilis, nonnunquam assurgens: plena tamen ingenii & prudentiæ omnia. Ejus viri vitam descripsit *Joachimus Camerarius*, vir suo tempore doctissimus, & intimioribus literis præ omnibus in *Germania* excultus. Multa disces ex illo, quæ pertinent ad statum Literarium & Ecclesiasticum: omni enim scenæ, quæ tum adornabatur, vel præfuit vel interfuit *Melancthon*, nomen omnibus Germanis meritò venerabile. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 224, 225.

Stylus in eo planus, liquidus, nec suis destitutus elegantiis: quanquam non impetus ille ac fervor sit, qualis in *Erasmianis*, non tamen ideò culpandus: animi enim est character sermo, & ex illo idem in dictionem transfertur, huic ingenio domesticam & vernaculam. Ut enim ipse animus moratus est, ita vel ἦθη passim elucent, vel ex sententiâ, aut affectus vehementiores. Unde non falluntur, qui singulare aliquod divinationis epistolaris genus commenti sunt, tum ex ipso charactere sermonis tum literarum, quod argumentum singulari librò tractavit *Camillus Baldus*. *Idem* ibid. pag. 284.

Et ô ridiculum! hæc ad *Ciceronem* quidem seriò nos vocant: sed ad *Melancthonem* suum, virum mihi, nisi à *Religione*, haud aspernabilem; sed nec inter *duces* aut *antesignanos* ad *eloquentiam* ponendum. De quo verissimè *Bonamicus* in *Italiâ* interrogatus dixit: Videri eum Latinè loqui incipere, & tentare. *Lipf.* Epist. Cent. 3. ad *Belgas*, epist. 28.

Melancthon pius vir fuit, & vario disciplinarum genere tinctus potiùs quàm eximiè doctus & alicujus scientiæ ad unguem peritus. *Scaligerana* prim.

Melancthon Linguæ Latinæ peritus erat, sed Animus erat enervis, remissus, mollis: Pacatus admodum erat. Magni hodieque apud *Germanos* æstimatur: Cum dicunt *Dominus Philippus Melancthonem* intelligunt. *Perroniana*. Gall.

Melanchton ex omnium eruditorum confessio inter maxima sui seculi lumina splenduit. Humaniores in *Germania* literas restauravit, eorumque omnium Præceptor fuit qui ætate sua eruditione super vulgus ibi eminuerunt. Ipse *Lutherus* dicere solitus erat *Melanchtonem* omnes Scripturarum Interpretes Doctrina superare, & quamvis ejus Magister fuisset, candore tamen laude digna fatebatur se ipsi & ingenio & eruditione inferiorem esse. Omnia ejus Opera profundiore Doctrina plena sunt, perspicuéque ac eleganter conscripta: Cum tamen illi non suppeteret totum otium necessarium ad ultimam manum ipsis adhibendam, forsan non habent totam perfectionem ad quam ea perducere potuisset. *Anton. Teissier.* Elog. viror. Eruditorum. Gallicè.

Exquisitâ Linguæ utriusque facultate præditus ad interpretandum accessit *Hieronymus Wolfius* — Atque utinam parem vertendis Antiquis stili moderationem, &, ut ita dicam, continentiam adhibuisset *Philippus Melancthon*: quæ fuit hominis facundia, & egregia *Latini* Sermonis integritas, eruditos omnes, excussis de manibus veterum scriptis, ad sui lectionem pellexisset. Dicendi

 facultate

facultate longè inferior fuit quàm *Melanchon*, diffundendâ licèt oratione persimilis *Michael. Neander*. *Huet.* de Clar. Interpret.

Philippus timidus est, ita ut sæpenumerò agat, quæ non probet. *Hieron. Zanchius* Epist.l. 2. ad *Bullinger*.

Dominus cum fortiore Spiritu instruat, ne gravem ex ejus timiditate jacturam sentiat posteritas. *Calvin.* Epist.183.ad *Ioan. Sleidan.*

Ejus *Locos Theologicos* invictum libellum & non solùm immortalitate, sed quoque canone dignum dicit *Lutherus* in Epist.ad *Erasmum* Tom. 2. *Witteberg.* pag. 241.

Philippus Melanchon, vir de *Matheseos* studiis præclarè meritus in *Germaniâ*. *Voss.* de Mathem. p. 111.

* *Philippus Melanchon* in Primâ Classe *Hæreticorum* locum habet in *Indice Tridentino*.

Prodierunt Opera ejus omnia 4. Tomis *Witteb.* 1562, 1563, 1564.

Suum ipse Epitaphium paulò ante obitum hoc disticho pronuntiavit.

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,
Qui qualis fuerit, nescio, talis erat.

CAROLUS MOLINÆUS.

Clar. A.D. MDLX.

PArisiensis Jurisconsultus, & Consiliarius Regius. *Parisiis* nascitur anno 1500. *Parisiis* obiit anno 1566. *Scripsit* plurima.

Carolus Molinæus, *Franciæ* & *Germaniæ* Jurisconsultus, eruditione ac judicio conspicuus, sed in Religione mirè inconstans, à *Pontificiis* enim ad *Calvinianos*, & ab his, abjectâ doctrinâ Evangelicâ, ad Pontificios rediit. *Quenstedt.* de Vir. famâ Illustr.

Jurisconsultorum suo sæculo doctissimus omnes supremæ Curiæ Patronos si non dicendo (nam linguâ nonnunquam hæsitabat) certè scribendo respondendóque facilè superabat—*Parisiensium* Leges *Municipales* non vulgari subtilitate interpretabatur. *Scæv. Samarthan.*

Carolus Molinæus Juris antiqui & *Gallici* consultissimus: Cujus *Notæ* in Jus Consuetudinarium nostrum, & aliæ doctissimæ Lucubrationes apud nos pro ratis *Iuris* decisionibus habentur Consultationem in *Concilium Tridentinum* scripsit, quæ & illi perniciem creavit. Vir bonus ac simplex, qui patriæ Charitate, supra quam dici potest, inflammabatur, cùm *emendationem* in *Religione*, quam tantoperè optabat, in licentiam & factiones versam videret, admodum indoluit; ac, si vita suppeteret, religiosè promisit fore ut exemplo suo scriptisque multos ab errore passim grassante revocaret: in eaque cogitatione paulò post animam *Deo* reddidit anno 1566. Sexagenario major. *Thuan.* ad Ann. 1566.

Carolus Molinæus J. C. tam eruditione ac judicio, quàm probitate conspicuus,

onis, vir de ingratâ patriâ optimè meritus. *Thuan.* Hist. l. 6.

Carolus Molinaus, magnus ille *Jurisconsultus*, qui *Iura Regum* contra *Paparum* usurpationes singulari ingenio & eruditione vindicavit. *Gul. Bates* in Vit. *Pet. Molin.* pag. 1.

Cùm adolescentiam attigisset, cœpissetque in Foro versari, blæsus esse, & impeditioris linguæ deprehensus est, quod ei naturale vitium initio obfuit, quia lites satis exploratas disertè proloqui nullo modo posse videbatur. Itaque & litigantibus eorumque procuratoribus displicebat, ineptis plerumque alienæ industriæ judicibus, contemptuique illis potiùs, quàm admirationi fuit. Semel accidit ut à *Christophoro Thuano* Præside objurgaretur, quod cum accidisset, præter spem; Collegarum Seniores Advocati concursu ad eum facto quòd se quoque violatos existimarent, per *Franciscum Portam* antiquissimum dici ei jusserunt: Cum hodiè *Molinæum* collegam verbo læseris; quid abs te factum putes? læsisti enim hominem doctiorem quàm unquam eris. Postridieque *Christophorus*, quem facti jam pœnitebat, dixit, quod in *Molinæum* effudisset, id calore sibi excidisse: Tanta ille & summus & dignissimus Præses humanitate fuit & erga illos celebres Patronos, inter quos etiam ipse floruerat reverentia. *Papir. Masson* in Elog.

E recentioribus unum tantummodò adjicio *Carolum Molinæum*, Gallorum Jurisconsultorum facilè Principem; Hic cùm præter ingenii perennia monumenta plurima, tempore *Henrici* II. Libellum etiam pro Patriæ Ecclesiæque libertate vindicandâ edidisset, eoque Pontificem, anteà infestum, placâsset, eopse libello immortalem sibi memoriam non meruit tantum, sed & acquisivit. Audi super eo exclamantem *Antonium Matthæum*, eruditione & Scriptis non minùs celebrem: *Quem*, inquit, *triginta millia virorum non domuerant, hunc invictus* Molinæi *calamus expugnavit. O memorabilem victoriam! O triumphum admirandum! Nunc tandem arma togæ cedant! Nunc laurea concedat Stylo! habent Jurisperiti, quò fero in militare os occludant, quò togam a contumeliis sagi vindicare possint. Hanc adeò lauream tibi*, Molinæe, *debemus: vivis vivisque extento ævo, & disjectis ducum trophæis virente lauro, eversis statuis, tua Gloria in æternum virescet. Gul. Salden.* de Usu & Abusu librorum.

Dominis *Salmasius* fatetur *Molinæum* præstantissimum seculi sui Jurisconsultum fuisse, tantaque dum viveret authoritatis ut ei post mortem eadem supervixerit, cùm Omnes Senatus supremæque Curiæ hunc ejus memoriæ honorem detulerint, ut Causidicis indulserint illum cum *Papinianis*, *Ulpianis*, cæterisque Veteris *Romæ* præclaris Jurisconsultis citare. *Claud. Salmas.* Epistola ad *Ioh. Beverovicum* 7. Aug. 1640. Gall.

Ejus Commentarius in Parisinum Usuarii Juris Codicem primus est studiorum ejus fructus. Anno 1538. typis primùm mandatus est. Opus est incomparabile suisque tam absolutum numeris, ut inimitabile sit ex *Iuliani Brodeau* sententia. *Dionysius Godefridus* ait hunc Commentarium qui *Francici Iuris* clavis verusque Interpres est, ab omnibus *Franciæ* Tribunalibus cum applausu exceptum fuisse, & ab extraneis populis; qui cùm *Caroli Molinæi* nomen non memorare

sacramento se astrinxissent, sive ex invidia, sive ex odio Religionis ejus, nec ca ere possent tam eximio tamque celebri Doctore, cum tamen citant, imo quædam operum ejus excudi curârunt sub ficto & supposititio *Gaspari Caballini* nomine. *Anton. Teissier.* Elogiis viror. Eruditorum Gall.

Libro cui titulus *Index Librorum expurgatorum*, *Gasparis Quiroga* Cardinalis & *Hispani Generalis Inquisitoris* jussu editus, referuntur Opera *Molinæi*, quæ absque correctione legere nefas est, cæteraque, quorum correctio necessaria fuit ab Hispanica inquisitione judicata, ibi designantur. Sed in *Indice* librorum à *Concilio Tridentino* prohibitorum, *Molinæus*, citra ullam exceptionem atque limitationem, inter Authores *primæ Classis* collocatur; quæ fuit *Iuliano Brodeæ* occasio exclamandi. *Tantane animis cœlestibus iræ!* *Ant. Teissier.* ibidem Gall.

Quicquid ferè ad disceptationes forenses quotidianas comminisci potest humani ingenii sagacitas, *Molinæo* debetur. *Ant. Mornac.* ad lib. 10. c. de SS. Eccles.

Pessimus Theologus, nec multò melior Jurisconsultus. *Ant. Faber* de Error. Pragm. 10. err. 1.

Genebrardus illum ignorantiæ in fide, Hæresisque accusavit.

Si cum *Cujacio* comparetur *Molinæus* nullus homo est. *Ant. Faber* de Error. Pragmatic.

Qui verò de Hæresibus egerunt, ipso etiam *Bucero* in Testimonium advocato, eumdem *Molinæum* accusant, quòd unà cum *Ioviniano* censuerit, *Iesum* nascentem adaperuisse vulvam *Mariæ*. Itemque scripsisse, errare Doctores Papisticos, dum urgent merita tum incarnationis, tum Nativitatis, tum tentationum & afflictionum *Christi*: nihil enim hæc omnia prodesse nobis, sed solam mortem *Christi*, solàm à *Deo* acceptatam pro expiatione nostrorum peccatorum, & jure vitæ æternæ. Ut jam ex Jurisconsulto etiam Hæresiarcham habeamus. Quod planè ei non contigisset, si intra metas proverbii se continuisset, *Ne sutor ultra crepidam.* Nec mirum videri debeat, si tot existentibus ejus condemnationis causis, fuerit ejus Nomen à Patribus *Concilii Tridentini* inter prohibitos Auctores primæ Classis collocatum. Quòd verò insuper, *Petrum Romæ* non fuisse, obstinatè defendisse reperiatur; hoc quidem ei cum multis aliis commune extitit, æquè hallucinantibus. Ne verò illum, sicut vivum, ita & mortuum omninò damnemus; tradit *Massonus* in ejus Elogio, ab eo sub mortem vocatos fuisse tres præcipuos Theologos, *Claudium Espensæum*, *Curtium* pastorem S. *Andreæ*, in cujus Parochiâ domicilium habebat, & *Renatum Benedictum* Collegii *Plessæi* præfectum, qui ei morienti adstiterunt. Ut spes sit, eum vel tunc resipuisse à suis erroribus, & in Communione Ecclesiæ decessisse. *Hen. Spondan.* ad an. 1564.

Extant Opera Juridica, 3. Tomis. *Parisiis* 1612.

Extat Consilium super Actis Concilii *Tridentini*. *Pictavii* 1665. 8°.

WOLFGAN-

WOLFGANGUS MUSCULUS.

DUsanus, Lotharingus, natus est An. 1497. obiit an. 1563. *Augustæ Vindelicorum* concionatoris munere functus est. Postea *Bernam* se contulit, ibique Theologum egit. Reliquit Locos Communes: Comm. in Genesin, Psalmos, *Esaiam*, & *Pauli* Epistolas. *Eusebii, Socratis* & *Sozomeni* Ecclesiasticam Historiam *Latinam* fecit. In *Basilio, Chrysostomo, Cyrillo* & *Athanasio* plurima transtulit. Erat *Latinè, Græcè, Hebraicè* & *Arabicè* peritissimus. *Konig.* in Biblioth. Clar. An. D. MDXL.

Wolfgangus Musculus, magni inter suos nominis *Theologus*, qui *Monasticam* olim, dein abjecto cucullo *Protestantium* doctrinam professus, vitam aliquando opere manuario *textrinam* exercens toleravit, posteà serio animum ad literas jam ætate provectior appulit: in quibus improbo labore tantùm profecit, *Martini Buceri* (quantum licuit) sectator assiduus, ut famam *Concionibus* quæsitam, etiam laboriosissimis editis in S. Scripturam Commentariis auxerit. Quem ad nomen ipsius alludens quidam, non *Musculum* aut ex *Murium* famelicorum, qui *Felium* ungues timent, numero esse dixit; sed ex his potiùs, qui *Catos* rapaces territarent. *Thuan.* ad An. 1563.

Mi pater *Muscule*, ego omnes viros doctos & pios observo & colo: sed mihi credas, te, *Bullingerum*, & *Martyrem* meum, singulari & peculiari non dicam tantùm observantiâ, sed amore quodam tenero complector, ut majori etiam fiduciâ mihi videar posse vobiscum quàm cum aliis uti: in causâ est vestra singularis non doctrina tantùm & pietas, sed etiam humanitas, Spiritûs lenitas, & morum suavitas. *Hieron. Zanch.* in Epist. ad *Muscul.*

Loci Communes Musculi opus planè divinum, quod toto decennio elaboravit, & anno sexagesimo edidit. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Natura à contentionibus semper abhorruit, neque sese digladiationibus immiscuit: Ubi verò in Controversis *Articulis* ab aliis fortè dissentit, sine aliorum id injuria & contemptu faciundo: & *Scripta* illius à nullo unquam ipso vivo sunt impugnata, excepto uno *Cochlæo. Idem* ibid.

Wolfgangus Musculus Commentarium valdè diffusum in Psalmos composuit. *Bernensis* Reipublicæ Magistratibus ab ipso nuncupatum anno 1550. Author iste Præfatione sua profitetur se totos 20. circiter annos in hac lucubratione insumsisse, seque eos qui ante se in eumdem librum scripserunt consuluisse, sed ex veterum Patrum lectione parum utilitatis percepisse, quòd sensum literalem neglexerint: quod eorum temporis mori ascribit. *Versati sunt Patres*, inquit, *in Scripturis Sacris peculiari quodam suorum temporum ductu.* Toto suo Opere plus multò modestiæ, imo & erga Antiquitatem venerationis prodit quàm plerique omnes cæteri Protestantes. Et quamvis novam Psalmorum Translationem ad *Hebræum* textum exactam adornaverit, à veteri tamen Interprete *Latino* quàm minimè potest recedere conatur; imo & addit optandum esse ut Vetus Latina Versio adeo conformis foret Hebraïco Autographo ut per omnia conservari posset: *Optarim* inquit, *eam Versionem quæ in usu est Ecclesiæ Latinæ, sic esse*

Hebraicæ veritati conformem ut integra retineri queat. Denique eadem Præfatione subjungit Liberum cuique esse debere quem optimum judicat sensum eligere, temerariumque fore, juxta D. *Augustinum*, quempiam pertinaciter asseverare velle se Authoris sensum rectè assecutum esse. *Haud immeritò*, inquit, *arbitratur Augustinus admodum temerarium esse in expositione Scripturarum, de certitudine mentis ejus qui scripsit pertinaciter contendere.* Satis accurata est Methodus quam in suo Commentario secutus est. Primum affert diversas Veterum tum *Græcorum* tum *Latinorum* Interpretum Traductiones, quibus & neotericos quandoque addit: Deinde verba Textûs sui juxta Literalem sensum exponit; Postea vero Morales suas animadversiones subnectit. De hoc Authore dici potest quòd verum cognoverit modum Scripturam exponendi; sed non habuit omnia auxilia necessaria ad perfectum in eo successum, quia in Linguarum & Critices studio satis exercitatus non erat. Veteres tamen & Recentiores Translationes *Græcas* atque *Latinas* animo a præjudiciis libero examinat, sufficientique perspicacitate præditus fuit ad cognoscendum quod puncta quæ hodie Hebraïco textui insunt, ei non inextiterint seculo *Septuaginta* Interpretum nec Beati *Hieronymi* ætate: sed prorsus ignoravit qua ratione *Arabica* Psalmorum Versio elaborata fuerit, quamvis illam sæpius citet. Miratur cur *Arabs* Translator *Septuaginta* Interpretibus sit conformis; rationemque stuporis sui hanc affert, quòd *Arabica* lingua nullam cum Græca analogiam habeat, contra vero Hebraïcæ admodum affinis sit. Ignorabat scilicet populos Orientales fere omnes τῶν *Septuaginta* Versionem secutos esse, Hebræum verò Textum fere in solis *Judæorum* Synagogis cognitum fuisse. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Critic. Vet. Test. lib. 3. cap. 14. Gallicè.

Wolfgangus Musculus, vir bonus, sed linguæ *Græcæ* notitiâ imparatus, neque *Latinâ* valdè instructus, brevitate & nitore, simplicitate etiam ac fide commendatur. Cæteroquin hallucinatur sæpè, utpote earum *artium* rudis, quas qui colunt, *eruditi* appellantur. *Huet.* de Clar. Interpret.

Latinam Polybii Versionem fecit *Wolfgangus Musculus*, non tam suâ sponte, ut ipse significat, quàm alieno rogatu. Non fuit in hoc viro, neque *Græcæ* neque *Latinæ* Linguæ ulla eximia peritia: erat enim aliis deditus studiis; & grandi jam ætate ad capiendum ingenii cultum accessisse ipsum accepimus. Defuit etiam *Musculo* illa, quam in *Perotto* commendabamus, industria in *Græcis* ita exponendis, ut *lectorem* queat fallere, quasi αὐτοφυὴς sit Oratio, neque aliundè expressa: at simplicitate & fide *Perottum* longè superat *Musculus*: qui & ea quæ intelligebat, & ea quæ non intelligebat, uti poterat, expressit. Nihil videas illum studio prætermittere, nihil alienum substituere: quæ familiaria sunt supra modum *Perotto* vitia. In utroque voluntatem, benè de literis merendi, æqui *Judices* citius laudaverint, quàm effectum. *Isaac. Casaubon.* de prioribus *Polyb.* Interpret. affix. 3. Vol. *Polyb.* p. 78, 79.

Musculi Versiones non magnoperè probantur à Doctis. *Hen. Valesf.* Præfat. ad *Euseb.*

Musculus in Eusebianâ Versione verbis pressiùs (*Rufino*) adhæret, & *interpretando*

interpretando brevis est atque perspicuus, multisque in locis *Christophorsono* felicior. *Idem* ibid.

Musculus è Protestantibus novam *Eusebianæ* Historiæ versionem aggressus est, quam etiam sic satis feliciter absolvit; ad literam satis strictè illam exegit textumque admodum terse atque breviter interpretatus; sed Authorem suum non semper bene intellexit, pluraque menda in sua versione reliquit. *Christophorsonis* Versio elegantior est, ejusque Latinitas magis Ciceroniana: sed nimis est diffusus, prout Historici stylus debet esse concisus atque pressus. In pluribus Musculum emendavit, nec tamen erroribus omnino vacat ejus Versio. *Ell. du Pin.* Nova Biblioth. Tom. 2. pag. 9.

* Hic Author inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*. Opera ejus 9. Tomis fol. *Basileæ* edita sunt.

Hoc ejus Epitaphium:

Musculus *hic situs est, doctrinâ clarus, & ingens*
Nomen in Orbe manet, Spiritus astra tenet.

In Wolfgangum *Musculum* hæc carmina composuit *Conradus Gesnerus*.

Musculus *ut vastis immensa per æquora cetis*
Prænando piscis dux solet esse viæ;
Ne brevia aut syrtes, scopulive pericula vitæ
Insidiave ulla dira creare queant:
Muscule *sic* Bolgange *viam mortalibus ægris*
Felicem ad cœlum (nomen ut insinuat:)
Monstrabas vivendo piè, sanctéque docendo,
Nunc terra hac corpus, sydera habent animam.

JOANNES FERNELIUS.

AMbianus Ager, unde *Silvius* & ejus Præceptor *Tagautius* prodiere, tertium quoque Medicinæ lumen & quidem cæteris limpidius nobis extulit *Ioannem Fernelium* virum singularem ac planè divinum. Cujus admirabili Genio id contigit, quod à multis seculis nulli quamlibet erudito contigisse memini, ut ipso vivo atque vidente Opera quæ de universâ Medicinâ scripsit in Scholis publicè legerentur; ejusque auctoritas Veterum Scriptorum instar apud optimum quemque rei medicæ magistrum gravissimi esset ponderis & momenti. Neque sane injuriâ: fuit enim in illo viro præter summum eloquentiæ candorem, non solùm Medicinæ, sed & Mathematicarum Artium universæque Naturæ tanta vis tantaque cognitio, ut prodigii cujusdam id fuerit simile — Periit ex mœrore, quem charissimæ uxoris importuna mors, ægro invalidoque seni attulit, vicesimo sexto Aprilis, Anno 1558. ætat. 52. *Scævola Samarthan.* in Elog. Gallorum. Clar. A. D. MDXL.

Joannes Fernelius, Regis Archiatros, cùm plures annos in Philosophicis ac Mathematicis studiis summâ cum laude exegisset, demum se Medicinæ totum mancipavit: quam & feliciter fecit, & universam doctissimis & politissimis scriptis complexus est. Quæ etsi morte præventus non edidit omnia, (ut nec propriarum observationum desideratissimos libros) tantum tamen veræ gloriæ iis, quæ publicata sunt, *Europâ* totâ est adeptus, ut tanto viro disciplinæ suæ alumno Schola Medicinæ *Parisiensis* æternùm sit jure gloriatura. *Thuan.*

Verum enimverò eodem tempore floruit *Ioannes Fernelius*, *Ambianus*, Regis Archiater; vir in melius promovendæ Artis studiosissimus, qui in multis à *Veteribus* pariter *recentioribusque* dissidere ausus fuit, plurimis novis Dogmatibus in medium adductis; quique primus inter *recentiores*, morbos totius substantiæ celebravit. In quo uti omninò summè laudandus venit, Universam artem uno volumine ad modum *Avicennæ* comprehendendi insignis conatus, quódque *Veterum* expositionibus non semper superstitiosè inhærendum existimaverit, prætereà etiam multa circa morbos eorumque causas primus observaverit: ita in sermone elegantissimo majus robur argumentorum meritò desideraveris. Et verò eloquentiâ suâ incauto & rerum imperito lectori passim fucum facit potiùs, quàm ut firmis argumentis eum instruat & convincat. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in Art. Medic. p.73.

Longè majorem (*Gulielmo Rondeletto*) laudem meruit *Ioannes Fernelius*, vir experientissimus, & magni judicii atque ingenii. Verùm ille non tam singulorum morborum curationem nobis reliquit, quàm methodum medendi generalem. Interim tamen libri *therapeutici* de compositione *Medicamentorum* omnibus sunt præferendi, qui tantâ industriâ sunt conscripti, ut satis commendari non possint; ut quibus tutò fidem adhibere liceat. *Sebast. Scheffer*. ibid. pag. 146.

Fernelius industrius lucripeta, qui authoritatem adeptus est eò quod Reginæ Matris puerperio facilitatem attulisset. Habuit salacissimam filiam cui dedit decem millia aureorum pro dote. *Scaligerana* prima. Gall.

Primarii, Excellentissimi & eminentissimi Gentis nostræ viri fuerunt *Cujas*, *Ronsard*, *&* *Fernel*. *erroniana*.

Tanta puritate Latinè loquebatur ut sæpe citatus fuerit, ad hoc testimonium opponendum Ultramontanis qui nos in hac lingua Barbaros vocabant. *Morerii* Diction. majori Gall.

Johanni Fernelio unus è primis locis inter eos qui in Medicina excelluerunt meritò concedi potest; cùm unius celeberrimarum Europæ Universitatum calculis dignus fuerit judicatus qui *ævi sui Hippocrates* diceretur. Acutus Philosophus *Bassianus* præclaris ejus Operibus lectis ab his laudibus ei tribuendis temperare non potuit: *Doctus ille Gallus Avicennam totum quantum nobis obscurabit, aut ingenii sui luce, ut & vi atque ordine doctrinæ suæ errores ejus nobis manifestabit. Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum & Artium Tom.2.

Omnibus notum est *Fernelii* Pathologiam inter excellentissimos ejus

Tractatûs

Tractatus eminere, eumque omnium Authorum recentiorum de morborum causa & natura optimè scripsisse. Hujus tamen Operis perfectioni aliquid deesse plures autumant, quia theoriam solam à praxi omnino sejunctam complectitur, morborumque notitiam unicè docendo, rationem eosdem curandi non tradit. Dominus *Rutgerus Leonius* defectum hunc supplere molitus est, huic Pathologiæ Tractatui Therapeuticen è variis ipsius *Fernelii* locis aliorumque quorundam Authorum libris excerptam subjungendo. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei lunæ 19. Aprilis 1666.

Nemo suæ tempestatis medicorum *Joanne Fernelio* spectabilior, atque illustrior fuit: nemo subtilius artis ambiguæ sanctiones ad solidiora naturæ parentis exordia revocavit; ut iccircò *Gallorum Hippocrates*, sublimi celeberrimæ orbis Academiæ judicio vocaretur — Verè sicuti nil dulcius ejus Oratione *Tulliana* propemodum dictionis æmula, ità nil præclarius sententiis humanæ salutis præsidia inculpatè tuentibus: immensa propterea easdem sectantium cohors, per totum propè diffusa Orbem, vel ipsius interdum *Galeni* verendæ universitati præponderat — Si egregiam virtutis opinionem, liceet ex insitatâ lucri medici æstimatione metiri, sanè hic referente *Plantio* ejus discipulo, congerere quotannis decem, ac duodecim librarum *Gallicarum* millia consueverat. *Joan. Imperial.* Mus. Hist.

Jucundo Mathematicarum studio delectatus est, in quo tam excellentem successum habuit, ut nulli nisi huic Disciplinæ operam unquam navasse visus sit. Clarissimus & singularis pariter fuit in Philosophia ut & in amœnis & humanioribus literis, adeo ut meritissimo jure perfectissima Scientiarum omnium pictura nuncupari posset. Cui rei consociata fuit vitæ integritas exemplaris, quæ in animo ejus sceleris omnis purissimo perpetuam sedem fixerat: ad tutum unicæ virtutis hujus præsidium composuit actiones suas prudentissimas usque ad exitum vitæ, qua Christianè excessit anno ætatis 52. Aprilis die 26. anno 1558. *Parisiis*, ubi in S. *Iacobi* Fano ejus exuviæ condecoratæ sunt Sepultura tam celebri & famigerato viro digna, ejusque Tumulo legitur Latina inscriptio sequentibus verbis constans. *hath. Ital.*

Joanni Fernelio Ambianensi Henrici II. *Galliarum* Regis Consiliario, & primo Medico nobilissimo, atque optimo reconditarum, & penitus abditarum rerum scrutatori, & explicatori subtilissimo, multorum salutarium medicamentorum inventori, veræ, Germanæque Medicinæ restitutori; summo ingenio, exquisitâque doctrinâ Mathematicâ omni in genere Philosophiæ claro, omnibusque ingenuis artibus instructo, temperatissimisque, sanctissimisque moribus prædito, Socero suo pientissimo *Philibertus Bercotius* supplicum libellorum in Regiâ Magister magnique Regis Consilii Præses, affinitate gener, pietate filius, mœrens posuit anno à salute mortalibus restitutâ 1558. Obiit 26. April. Anno 1558. Vixit ann. 52.

Ghilini Theatrum Italicè.

Extant Opera ejus Medicinalia *Genevæ* apud *Samuelem de Tournes*, 1679. in Fol.

JOANNES LELANDUS.

Clar. A. D. MDLX.

ANtiquarius, *Londini* natus, obiit die decimo octavo Aprilis, Ann. Dom. 1552. Maximam ejus eruditionem ac diligentiam præ se ferunt *Cygnea Cantio*, & liber de *Scriptoribus Illustribus Britanniæ*.

Ioannes Lelandus, Antiquarius, inclytæ *Londinensis* Urbis indigena, omnium, quos præteritâ ætate *Britannia* nutrivit, rerum suarum studiosissimus, patriam omnem exquisitissimis laboribus adornavit. De ejus ingenii & doctrinæ amplitudine, non est quòd hîc dicam, quum opuscula plura, tam *prosâ*, quàm *carmine* ab ipso feliciter edita, in omni disciplinarum genere *Græce* & *Latine*, atque in multis aliis linguis eruditissimum fuisse testentur. Sub *Sylvio* quodam *Lutetiæ Parisiorum* studuit: Et alibi locorum, sub Præceptoribus semper optimis. Antiquitatis *Britannicæ* fervidus amator, ac diligentissimus perscrutator, vetera totius Insulæ monumenta, magna ubique industriâ & cura perlustravit, ac quasi ex *Silice flammam* disquisivit, ut ipsam illustraret. Incognita locorum & rerum ex nimiâ vetustate vocabula prima, per antiquos ac fide dignos Authores revocavit: & quo faciliùs intelligerentur, tam originalibus quàm nunc usitatis explicuit illa nominibus. Exoletos seu ab usu remotos, atque adeo in Oblivione penè sepultos, *Britannicos* Authores, hic solus resuscitavit, ut dignam haberent ex splendidis factis & ipsi memoriam. Nihil præterea omisit, ex aliarum Nationum scriptis aut linguis, quod ad Natalis soli ornamentum quoquo modo faceret: quasi ad communem ejus tum commodum tum decorem fuerit natus. *Ioan. Balæus* de Script. *Britan.* Cent. VIII.

Fuit non solùm Urbis *Londinensis*, verum etiam totius *Britanniæ* lumen, decus & ornamentum singulare. Regius Bibliothecarius factus, omne suum studium eò convertit; ut *Patriæ* laudes scriptis celebraret, ejusque gloriam illustraret, omnique posteritati, imò, si posset, æternitati, commendaret. Et quoniam non minus elegans Poëta, quàm Orator erat facundus; & versu scripsit, & oratione solutâ. Antiquitates *Britannicas* studiosissimè investigavit, vetustissimos codices ubique perquisivit, plurimos invenit, inventos curiosissimè excussit, ex quibus res nimiâ vetustate obrutas è tenebris eruit, acceptâ etiam ab ipso Rege honoratâ Commissione, & largo viatico Ann. Dom. 1534. totam *Angliam* peragrare incepit, celebriores quasque totius Regni Bibliothecas excussit. In quâ peregrinatione, ut ipse in *Strena* fatetur, integrum Sexennium posuit. Cum librorum lectione locorum inspectionem ità accuratè conferens, ut diligens & perspicax hominis ingenium nihil melioris notæ fugere posset. Super quâ re librum *Anglice* scripsit, & Regi *Strenæ* loco obtulit. *Pitsæus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Ego quidem ingentem numerum scriptorum tractantium res *Britannicas* diligenter excussi. *Leland.* Comment. in *Cygn. Cant.*

Lelandus genere *Britannus* in suæ Gentis antiquioribus monumentis prosequendis homo apprimè diligens. *Buchanan.* Rerum Scotic. Hist. l. 2.

Jam præstiti quod sum pollicitus, & Commentarii qualescunque mei in

Cygneam Cantionem prodeunt, Opusculum ex penetralibus reconditæ & Sacrosanctæ *Antiquitatis* religiosè crutum, & diligentia, curâ, fide quanta potui planè maximâ in lucidum ordinem redactum. *Leland.* Præfat. præfix. Comm. in *Cygn. Cant.*

Paulò ante obitum *Pontificiam* deseruit Religionem. Quod multum deplorat *Pitseus* his verbis: Illud sanè vehementer dolendum, quod hic vir præclarus, & optimè de Patriâ meritus, perfidorum suasionibus, & *Regis* vel timore vel favore fuerit adductus, ut postremis ferè vitæ suæ diebus in *fide* claudicare cœperit. Quâ labefacta sunt novissima hominis pejora prioribus. Nam conscientiæ remorsus felix illud ingenium tam infeliciter torsit, ut id penitùs extinxerit. Unà videlicet cum fide labefactatâ labefactavit intellectum, & paulatim in delirium incidens, miser planè mortuus est amens. Quo tristi exitu factum est, ut sua scripta pleraque imperfecta reliquerit. *Pitseus* de Illustr. *Angl* Scriptor.

Iohannes Lelandus, rei Historicæ & Antiquitatum cognitione eorum, quos *Anglia* unquam progenuit, facilè Princeps. *A. à Wood* in Antiq. *Oxon.* p. 262.

Lelandus iste post Regis *Henrici* VIII. benefici ejus Patroni obitum mente motus est, & in hoc statu vitam finiit. Incertum est an præ laboris pondere, an vero præ stipendii cessatione turbatum fuerit ejus cerebrum; major in posteriori verisimilitudo; quia Henrico Rege fatis cedente, nulla pro labore mercedis proportio animos ei deinceps addidit. *Thomæ Fulleri*. Historia Ecclesiastica. Anglicè.

Extat *Cignea Cantio*, & in eandem Commentarii Antiquitatis *Britannicæ* locupletissimi. *Lond.* 1645. 4°.

Extant Principum ac Illustrium Virorum in *Angliâ*, Trophæa, Encomia, Genethliaca, & Epithalamia, *Londin.* 1589.

REGINALDUS POLUS.

Cardinalis, & Archiepiscopus *Cantuariensis* in *Angliâ* natus, Patrem habuit *Richardum* Regis *Henrici* VII. consobrinum, matrem *Margaritam* Comitissam *Sarisburiensem Edvvardi* IV. Regis *Angliæ* ex fratre *Georgio Clarentiæ Duce* neptem. Obiit decimo septimo Novembris, Anno *Dom.* 1558. ætatis 58. *Scripsit* varia. Clar. An D. MDXL.

Vir fuit *Polus* egregiè doctus, modestus, mansuetus, & moribus suapte naturâ placidissimis; prudens etiam & in rebus gerendis magnæ dexteritatis; ut nihil in eo desiderares, si *Pontificiâ* doctrinâ depravatus, ad crudelitatem in *veræ Religionis* professores exercendam, quasi invitâ *Minervâ* & genio exclamante non deflexisset. *Godvvin.* de Præsul. *Angl.*

Polus vir pietate, doctrinâ, omnique virtutis genere æquè ac sanguine clarus. Eum ipse Rex in deliciis habuit, non modò propter sanguinis propinquitatem, verùm etiam propter virtutes & eruditionem, quibus *Stirpem Regiam* multùm ornavit. *Ioan. Pitseus* de Illust. *Angl* Scriptor.

Paulus Manutius in Præfatione Libri de *Concilio Tridentino*, postquam *Regi-*

naldum Polum ab innocentiâ morum, à doctrinâ, & ab omnibus tum animi, tum industriæ, tum ingenii monimentis mirè prædicasset, hæc verba subjungit: *Illud certè constat, qui vel meliora, vel ornatiora scriberet, hac hominum memoriâ extitisse neminem.*

Polo ut virtutis nitor, & morum candor purpuræ dignitatem adsciverat, ita rerum ingentium usus, majorum claritas, eruditionis laus singularem apud omnes gratiam comparârat. *Ioann. Imperial.* in Mus. Hist.

Polus noster, homo haud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quàm nobilitate, quæ est à *Britannia* Regibus *Petr. Bemb* in epist. ad *Sadoletum.*

Supra familiæ splendorem (Regio enim sanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloriâ inprimis floruit. *Camden.* in *Britann.* vid. *Dorsetiam.*

Reginaldus Polus Anglus, vir eximiâ sanctitate, & vario doctrinarum genere clarissimus. *Onuphr. Panvin* in vit. *Pauli* III. P. Maximi.

In quo sanguinis nobilitas (nam proximâ cognatione *Regem* contingebat) & morum gravitas cum eximiâ doctrinâ conjunctâ extitit. *Goduvin.* Rer. *Anglic.* Annal. l. 2.

Reginaldus Polus Ciceronis admirator summus, & æmulator non infelix. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 174.

Vir erat eruditione, eloquentiâ, judicioque summus, nec non si Scriptoribus eâ in re fides sit habenda, moribus & vitâ integerrimus. *Anton.* à *Wood* in Antiq. *Oxon.* p. 194.

Cardinalis ad opes congerendas nullam habebat propensionem; natalium ejus nobilitas, præstantiaque virtutum ejus animum ejus supra viles hasce cogitationes attollebant. Vir erat eruditus, modestus, humilis bonæque indolis; ejusque dotes & temperamentum eum ad tam prudenter agendum movebant ut si Episcopos ad sui imitationem aut Papam & Reginam ad sui approbationem inducere potuisset, verisimile est eum valde promoturum fuisse Gentis istius cum Romana sede reconciliationem. Sed Deus huic Populo meliora destinaverat: adeoque Reginam cruentis *Gardineri* reliquique Cleri cruentis consiliis permisit. In hoc uno Cardinalis suasionibus obsequi non potuit. Verùm ejus hac in re opinionem ascribebat Temperamenti ejus moderationi potius quam ejus prudentiæ & experientiæ: Ipse verò videns se nihil eorum quæ sibi proposuerat in Anglia exequi posse, in animi languorem primum incidit, quem secuta est valetudinis ejus imminutio, & tandem mors. *Burneti* Hist. Reformat. vol. 2. pag. 369. Anglicè.

Vir affectibus liber erat. Juveniles ejus libri floribus Rhetoricæ admodum exornati erant; Illi verò quos ætate ad senectutem vergente composuit aridi sunt atque languidi. Vitam terminavit paucis post *Mariam* Reginam horis, 17. Novembris anno 1558. *Anglorum Speculum* seu de Præclaris Angliæ Viris, Londini 1684. 8°. Anglicè.

JOANNES SLEIDANUS.

Clar. A. D. MDXL.

A Patria sua, quæ in *Belgio* est, cognominatus, anno 1506. in lucem prodiit.

Sui

Sui seculi Historicus facilè princeps, obiit *Argentinæ* ex Epidemico morbo, anno salutis 1556. (quamvis non desit apud quosdam dati veneni suspicio, ob edenda quædam Historica, quæ tum ab ipso adhuc premebantur) ætatis 50. sepultusque ibidem quiescit. In qua civitate multiplice & eruditionis, & prudentiæ atque pietatis edito specimine, summo semper loco habitus fuit. *Boissard.* in Icon.

Scripsit Commentarium de statu Religionis tempore *Caroli* V. *Imperatoris* — Libellum de quatuor summis Imperiis — Orationes duas, unam ad *Carolum* V. *Cæsarem*; alteram ad *Germaniæ* Principes omnes, ac Ordines Imperii, in quibus de Papatu & causa Religionis tractatur — *Froissardum*, & *Cominæum* è *Gallico* in *Latinum* transtulit.

Bonus imprimis Scriptor *Ioannes Sleidanus*, cujus fidem spectatam & gravitatem suspiciendam mecum alii noverunt. *Humfred.* Jesuitismi 2. part.

Ioannes Sleidanus: Vir eruditione & rerum agendarum peritiâ hoc seculo clarus. *Argentinensi Reip.* suam operam addixit: in eaque urbe tot rerum quas gesserat aut à fide dignis acceperat, notitiâ fretus, *Commentarios* scribere aggressus est. Quos huc illuc usque exactâ fide & diligentiâ ad annum 1556. pertexuit. *Thuan.*

Sleidanus Historicus elegantissimus, eo judicio, eâ fide, eâ diligentiâ, eâ etiam fortassis dictionis castimoniâ *Commentarios* suos de *Religion* & *Republicâ*, exaravit, ut plerosque illum *Græcorum*, *Latinorum*que superasse fatendum nobis veniat, nisi *extera* laudare vulgi more potiùs velimus, quàm *domestica*. Vid. *Conring*. Præfat. in *Taciti* libelli de *Mor. Germ.*

Sleidani libellum de quatuor *Monarchiis* valdè laudat *Georgius Hornius* hisce verbis: Quanquam pro magnitudine rerum brevior omninò & contractior videatur *autor*, ea tamen ipsius apud eruditos hactenus fuit existimatio, ut frequentissimè recusus, omnium hodieque manibus teratur. Persequitur enim maximè insignes casus ac Imperiorum mutationes, & ostendit successionem populorum ac temporum: præcipuè ubi ad *Ecclesiæ* recentiora certamina perventum, aperit ex ipsis fontibus illis horribiles *Imperatorum* & *Pontificum* collisiones inde usque ab *Henrici* IV. ævo ad *Carolum* V. in quo desinit. Nam quæ porrò sequuntur, in peculiari *De statu Religionis Commentario*, copiosè & ornatè tradit, omnem nimirum sui temporis *Historiam*: ac ubi ipse desinit, *Iac. Augustus Thuanus* porrò multis voluminibus ad nostram usque ætatem pertexit. *Georg. Horn.* præfat. ad lect. *Sleidan* de quat. *Monarch* 166.

Æternum illius laborum testimonium est Historia illa de Reip. & Religionis in *Germaniâ* statu ab initio instaurati à *Luthero Christianismi* diligentissimè viginti quinque libris (non hortante modo, sed etiam materiam ei suppeditante clarissimo viro D. *Iacobo Sturmio*) verissimè simul & elegantissimè perscripta; adjecto etiam de *Quatuor Monarchiis* eruditissimo *Commentario*. *Theodor. Bez.* Icon.

Sleidani Historia adimit mihi fidem omnium superiorum Historiarum, inquit *Carolovitius*. Vid. *Matt. Dresserum* in Orat. de usu Historiarum. (Num hisce verbis *Carolovitius Sleidanum* laudet an vituperet in medio relinquo.)

Vir multiplici rerum usu, & prudentiâ insignis, Imperiique *arcanorum* scientissimus. In narrationibus suis seposito *partium* affectu, liber, gravis, operosus, distinctus, sine vanitate tamen, & verborum ambitu; ubi Lectorem instruens, & actiones omnium vitamque dirigens. Verbo, Scriptor ad *Historiam* à *naturâ* factus, & si quis alius *Principe* dignus, qui judicium egregiè format, & ad civilem prudentiam ducit. *Timantem* pictorem celebrant, quòd in ejus *tabulis*, plus semper aliquid intelligeretur quàm pingeretur: Idem de *Historici* hujus Scriptione meritò dixeris. Quem (si de tanto viro judicare mihi fas) nunquam legeris sine fructu, & quo sæpiùs legas, plus auferas. Continua fertilitas est: quantum demis nascitur, & cum omnia collegisse te putes, plura relinquis. *Iac. Crusius* in Epist. ad Patrem suum, p. *6*.

Sleidanus procul irâ, procul odiô ex Archivis cùm Amplissi. Reipub. nostræ (*Argentinensis*) tùm aliis Actis publicis, statum Religionis & Reipub. candidè veréque descripsit, & de quô, certis Auctoribus mihi constat, *Imp. Carol.* V. hoc tulisse judicium: aut *Sleidanus* fuit meus Cancellarius, aut mei Cancellarii fuerunt mei Proditores: ejusque lectione delectatum, obstupuisse secretissimarum rerum narratione, & commendasse veritatem. *Matth. Bernegger* in Demolit. Idol. laurent.

Merito suo *Sleidanus* amplissimæ Argentinensium Reipublicæ Legatus integerrimis Historicis debet accenseri. *Tilemannus* in discursu *Phil.* p. *246*.

Sleidani Compendium de IV. summis Imperiis eleganti, concinno, rotundo Orationis genere scriptum, & quod ex eorum numero statuere nos oportet, de quibus nos Poëta:

Victurus genium debet habere liber.

Deg. Whear. in Relect. Histor part. 1. sect. *6*.

Johannes Sleidanus vitam in *Argentinensis* Reipublicæ gravissimis rebus gerendis traduxit. *Tridentino* Concilio interfuit, dignissiméque plures obivit *Legationes*. Sed quod ei præcipuam peperit celebritatem, Historia ejus est, tam eleganter conscripta ut in pluribus Gymnasiis, Præceptores illam discipulis legendam & memoriæ mandendam tradant, & in *Germanicam*, *Gallicam*, *Italicam* & *Hispanicam* linguam conversa fuerit. Quidam mendacii ipsum accusarunt *Possevinus*, *Mascaret* & alii quidam; catenus ut *Bartholomæus Latomus* contenderit evincere quod undecies mille falsitatibus opus illud inquinatum fuerit. Verùm hujusmodi criminatione liberatus fuit nedum à Domino *Thuano*, sed etiam ab æquissimis & doctissimis *viris*, præsertim autem à *Bodino*, qui, testante *Naudæo*, acerrimo judicio pollet inter Authores qui de *Historicorum* merito judicium ferre sibi sumpserunt. *Anton. Teissier.* Elogiis Viror Eruditorum. Gallicè.

Sleidanus Historicus est supra omnem laudem præstans, sive Argumenti sive styli ejus ratio habeatur. Argumentum quod pertractat grave atque momento-

sum

sum est. Eventus notabiles enarrat, Imperatoris illustris res gestas, Disputationes, Controversias, Bella quæ Religio excitavit, sæva quæ *Germaniam* devastaverunt prælia, Exilia, proscriptionesque Principum, incredibilem denique casuum & stupendarum vicissitudinum multitudinem. Quod ad ejus stylum attinet is purus & planus, & expolitus est. Eloquentiæ *Latinæ* Patris Characterem feliciter æmulatur. Elegantia robori conjuncta in eo conspicua est, elegantesque phrases consociantur jucundæ varietati sententiarum & Axiomatum quæ Lectorem & instituunt & simul delectant. Quod autem in eo maximè insigne cernere est, Verba ejus cum rebus quas scribit proportionem servant. Hasque coloribus ita vividis depingit ut eventibus ab illo narratis Lector interesse sibi videatur. *Ant. Teissier.* ibid. Gall.

De *Sleidano* quid multa referam, qui potiùs ut *Lutheri* Sectatoribus assentaretur, quàm veritatis studio permotus, scripsisse videtur. *Claud. Verder.* in Auctor. Cension.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Romano.*

Extat de 4. Summis Imperiis, cum Commentar. & Notis *Xylandri. Han.* 1608.

Extant Commentarii de statu Religionis & Reip. *Carolo* V. Cæsare, libris 26. *Fran.* 1610. 8°.

Extant *Froisardi* & *Ph. Cominæi* Historiæ in Epitomen redactæ & illustratæ. *Cassellis* 1638. 8°.

FRANCISCUS RABELÆSUS.

GAllus, Chinonio-Turonensis. Inter D. *Francisci* cucullatos in *Pictonibus* primùm educatus est. Sed impulsu quorundam *Procerum* qui urbanâ ejus dicacitate plurimùm oblectabantur, monasterii Claustra juvenis transiliit, demumque in ridendis hominum actionibus totus fuit. Cùm enim pro eâ quâ pollebat linguarum & Medicinæ scientiâ multa graviter & eruditè posset scribere, quod & *Hippocratis Aphorismi* ab illo castâ fide traducti, & aliquot *Epistolæ* nitido stylo conscriptæ satis indicant; *Lucianum* tamen æmulari maluit, ad cujus exemplum ea sermone patrio finxit, quæ meræ quidem nugæ sunt, sed ejusmodi tamen sunt, ut lectorem quamlibet eruditum capiant & incredibili quadam voluptate perfundant. Neque solùm erat in scribendo salis & facetiarum plenus, verùm & eandem jocandi libertatem apud quemlibet, & in omni sermone retinebat; adeo ut *Romam* cum *Ioanne Bellaio* Cardinale profectus, & in *Pauli* III. conspectum venire jussus, ne ipsi quidem *Pontifici Maximo* pepercerit. Atque hanc intemperantiæ suæ causam ingeniosè prætexebat, quòd cùm sanitati conservandæ nihil magis officiat quàm mœror & ægrimonia, prudentis *Medici* partes sint non minus in mentibus hominum exhilarandis, quàm in corporibus curandis laborare. *Scævol. Sammarthan.* in Elog. Clar. A. D. MDXL.

Franciscus Rabelæsus literis *Græcis Latinisque* instructissimus, & *Medicina*, quam

quam profitebatur, peritissimus, postremò omni studio serio omisso, se totum vitæ solutæ, ac gulæ mancipavit, & *ridendi* artem hominis (sicut ipse aiebat) propriam amplexus, *democritica* libertate & *scurrili* interdum dicacitate scriptum ingeniosissimum fecit; quo vitæ *regni*que cunctos *ordines* quasi in scenam sub fictis nominibus produxit, & populo deridendos propinavit. *Thuan.* l.6. de vit. suâ.

Pessimè apud omnes bonos semper audivit *Franciscus Rabelesius*, scriptor vel *Calvini* judicio planè Atheus. *Voët.* in Biblioth.

Nugarum Patrem, artificemque mirum, *Rabelæsium* vocat *Stephanus Paschasius*. Nonnulli eum inter *Atheistas* referunt. *Konig.*

Sparsit & hinc inde versus *Gallicos* per opera sua *Gargantua* & *Pantagruele* fœta *Franc. Rabelais*, sed otiosis tantum ingeniis & potatoribus legendos. *Borrich.* de Poët. p.122.

Rabelæsii Satyra quantumvis arguta, stylo tamen adeo scurrili conscripta est, seculique nostri decoro tam parum conformi, ut illam hominibus honestis minimè dignam existimem. *Rapin.* Reflex. in Poetic. parte 2. Reflex. 28. Gall.

Obiit an. *Dom.* 1553. ætatis 70. apud *Medonium*, vicum agri *Parisiensis* ad quartum ab *Urbe* lapidem, ubi tenue sacerdotium Cardinalis *Bellaii* beneficio possidebat. Mortuus est ridens & jocatus: cùm enim ut in *Domino* moreretur adstantes hortarentur, afferri sibi *cuculli* quoddam genus, quod *Domino* vocant, jussit, illoque capiti inducto, in *Domino* se obiturum dixit. *Hofman.*

Ferunt postquam Cancellarius du *Prat Monspiliensis* Facultatis Medicinæ Privilegia Senatusconsulto abroganda curasset, Rabelæsii dexteritate hoc fuisse revocatum, & hac de causa eos qui in illa Universitate Doctoratu insigniuntur indui solitos Rabelæsii Toga, quæ, ut cuivis notum est, magnæ venerationi habetur——Ejus Epistolæ Gallicæ testantur eum rerum negotiationi idoneum fuisse, eumque plurimorum Cardinalium aliorumque Præsulum amicitiam *Romæ* sibi comparasse. Domini à *Sanctâ Marthâ* Epistolas ejus commentari non sunt dedignati. Cæterum verò licet *Rabelæsius* quoad mores admodum malè audiat, propter ejus rerum sacrarum & Monachorum profanas delusiones, fatendum tamen est præstantem illum fuisse virum. *Gallicum* idioma, *Italicum*, *Hispanicum*, *Germanicum*, *Latinum*, *Græcum* & *Hebraicum* callebat: Imo Arabicum non ignorasse perhibent, quod Romæ à *Cor. nibensi* Episcopo didicerat. Id saltem ipse profitetur. Erat præterea *vir admodum Philosophus*, *Medicus*, *Iurisconsultus* & *Astronomus*; *Calendarium* enim extat in annum 1553. *ad Lugduni* Latitudinem ab ipso supputatum, & in hac urbe excusum. *Budæus* eruditissimus omnium *Galliæ* sui temporis alumnorum *Græcas & Latinas* Epistolas ad ipsum, ut jam à me observatum, scripsit. *Scævola* à Sancta *Marthâ* elogium ejus adornavit inter alia illustrium *Galliæ* Virorum. *Clemens Marotus*, *Ioachimus Bellicensis Antonius* Baifensis, *Theodorus Beza*, Præses *Thuanus*, *Stephanus Paquier*, *Franciscus Baco* Cancellarius *Angliæ*, *Andreas Du Chesnius*, *Crucæus Cenomanensis*, *Antonius Verderius Vallisprivasensis*, *Franciscus*

Rauchenus

Ranchinus Monspilii Medicus, *Ioannes Cacilius Frey* aliique plurimi ejus honorificentissimam mentionem fecerunt. *Ludovicus Moreri*, Majori Dictionario Gallico.

Extant *Francisci Rabelasi*, de rebus Gestis *Gargantua* & *Pantagruelis* libri quatuor, *Gallicè. Antvverpiæ* anno 157 .

Hoc ejus Epitaphium *Francisci Rabelasii* Medici: sub *Pamphagi* Nomine, auctore *Joachimo Bellaio Andegavensi*:

Hoc tumulo tumulus tegitur: miraris? at ipse
Plus etiam audito nomine crediderıs.
Pamphagus *hic jaceo, vasta cui mole gravatus*
Pro tumulo venter sesquipedalis erat.
Somnus, & ingluvies, Bacculque, Venusque, Jocusque
Numina, dum vixi, sola fuere mihi.
Catera quis nescit? Fuit ars mihi cura medendi,
Maxima ridendi sed mihi cura fuit.
Tu quoque non lacrymas, sed risum hic solve, Viator,
Si gratus nostris Manibus esse velis.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

PAULUS JOVIUS

Clar. An. D. MDXL.

NAtione *Italus*, patriâ *Novocomensis*: primò Medicinam fecit, dein Episcopus *Nucerinus* à *Clemente* VII. factus, hujus nihilominus, cùm *Comensem* Episcopatum impetrare non posset, avaritiam passim perstringit. A *Francisco* I. annuâ pensione honoratus est, sed post hujus mortem à *Connestabile Montmorantio* illâ privatus, acriter in hunc invehitur: multum gratiæ, multum odio dans: *Medicea* Familiæ encomiastes. *Hofman.*

Paulus Iovius Novocomensis, vir multæ eloquentiæ, ingeniique acerrimi, Medicinam primò exercuit non sine felici successu. Scripsitque librum de *piscibus Romanis*. Postea ad Historiam scribendam animum adplicans, aliquot Pontificum Principumque *Italiæ*, maximè *Vicecomitum* & *Mediolani* vitas edidit. *Elogiaque*, & *Icones* illustrium Virorum, qui tam armis quàm literis clari evaserunt, Scriptis suis adjunxit; quorum ipse imagines ad vivum expressas Comi in suo *Musæo* servabat. Scripsit historiam sui temporis, de rebus quæ quinquaginta annis gestæ erant in *Italiâ, Hungariâ, Asiâ, Africâ,* aliisque regionibus. In qua descriptione mirum est quantum laudis, & famæ promeritus sit apud posteritatem. Licèt ejus Historiæ libri sex primæ decadis magnâ Reipublicæ literariæ

jacturâ perierint, dum *Roma* capta est ab *Hispanis*, duce *Carolo Borbonio*. *Boissard*, in Icon.

Paulus Iovius res *Turcicas* accuratè & ornatè persequitur; præcipuè verò à lib.12.ad 17.atque iterum à lib.32.ad 37. *Whear.* in Meth.Leg.Hist.Civil.Artic.12.

Paulus Iovius luculentus Historiarum scriptor. Homo gratiosus se passim obnoxium prodit, eoque nomine ipsi in plerisque rebus fides derogatur; quòd ad gratiam,&in odium scripsisse,& venalem calamum habuisse ferè omnibus persuasum sit. *Thuan.* ad Ann.1552.

Quô nemo in prophanis rebus plura scripsit, aut magis nostram ætatem scriptis suis illustravit, felicissimi rerum copiâ, ingeniique ubertate, ac styli sublimitate omnes profectò superaturus, nisi ingenio nimium indulgens, dum scribendi impotenti aviditate veluti rapidissimo æstu effertur, in scriptis suis limandis ac poliendis supinè negligens interdum fuisset, ut fluere lutulentus aliquando existimetur, quæ res magnum de illius gloriâ cumulum dejicit. *Hubert. Folieta* Elog. *Bendineli Saulii* Card.

Quàm fluxæ etiam fidei patrum ævo fuit *Paulus Jovius*? quem constat in Aulâ *Henrici* II. quibusque terræ filiis benè de se merentibus, generis claritatem, ac perpetuum nomen pollicitum: contraque maledicè eos traduxisse, qui venali Historico morem non gererent. *Voss.* de Art.Histor.p.50.

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus (*Tacini*) præ illa *Pauli Iovii*, esse senticeta. Condonemus tale Judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Iovii* proficisci. *Voss.* de Hist.Lat. l.1.c.10.

Paulus Iovius mendacissimus, & *Guicchardino* inferior, nimis affectato & luxuriante stylo, potiùs quàm castigato, utens. *Scaligerana* prima.

Cùm autem rogaretur *Iovius* cur simularet falsa, vera dissimularet; amicorum gratiâ id à se factum respondit. Ac tametsi superstites intelligeret suis scriptis fidem derogaturos; attamen intelligebat infinita posteritati credibilia fore, quæ sibi suique popularibus laudem essent allatura. Illud certè ad sempiternam memoriam testatum reliquit *Gorraeus Pariensis*, qui quas finxit *Amadisi* fabulas, non minus veras ac probabiles, quàm *Iovii* scripta fore confidit. Ferendum quidem esset, si pro salute Reipublic. mentiretur, id quod magistratibus *Xenophon* & *Plato* permiserunt: sed assentationis causâ mentiri cùm omnibus turpe, tum verò *Historicis* turpissimum. *Bodin.* Method. Histor.c.4.

Paulus Iovius mihi nequaquam eâ existimatione, quam vulgò habet, dignus esse videtur. Quantum enim sentio, non bonus est Historiæ Scriptor, nec Judicio satis valet: qui si Vernaculè scripsisset, nullo in numero haberetur. *Latinus* enim sermo quasi fucus quidam labes illius multas contegit: qui primâ specie elegans videtur, nam bellè sonat, & quibusdam imponit, mihi non item. Vix enim *Latinus* est, certè minimè purus, totusque idiotismis scatet; nihil ferè propriè affert, sed plerumque περιφραστικῶς loquitur, nec penè ulla vox est sine *epitheto*. Id verò nominis ex hoc illi conciliatum puto, quòd *Historia* quoquo modo scripta delectat, & magis ea quæ de rebus recentis memo-

memoriæ scribitur, in quo tamen suo opere à *Guicciardino* omnibus numeris absoluto Historico, qui de iisdem rebus scripsit, longè superatur. *Roland. Maresf.* Epist. l. 1. Epist. 41.

Paulus Jovius semper habitus fuit Scriptor qui affectibus & commodis suis unicè obtemperavit. *Rapin* Reflex. in Histor. Gall.

Paulus Iovius se se jactabat, quod binis calamis, altero scilicet aureo, cætero chalybeo instructus esset, ad Principes inæqualiter tractandos prout inæqualiter in se beneficos se exhibebant. *Osorius* in sua *Portugallia* Historia observat *Paulum Jovium* insignem tacuisse Victoriam, à Portugallis reportatam quia Rex eorum annuam Pensionem ei non concesserat. *Anton. Teissier.* Elogiis Viror. Erud. Gall.

Paulus Jovius, multorum judicia magis acerba, quàm libera experitur. Acriter valdè in virum eunt. Ego de eo sic censeo: Stylo, bonum gravemque esse, & planè ad Historiam: judicio ac fide, ambiguum. Ubi affectus non distrahunt, rectum; ubi illi adsunt, obnoxium. Ad gratiam scilicet se dat & auram. Laudationum nec caussam sæpe habet, nec modum. Genti suæ. *Vasiio, Mediceæ*, nimis ex professo addictus. Orationibus quoque aut frigidus interdum aut ineptus. Laudandus tamen legendusque ob multiplicem & variam rerum seriem, quas redegi. compositè & dilucidè in unum Historiæ corpus. *Lips.* in Not. ad 1. lib. Polit.

Paulus Iovius, luculentus Historiarum scriptor, *Novocomi* apud *Insubres* natus, à *Clemente* VII. Episcopus *Nuceriæ* creatus, Concilio *Tridentino* interfuit, & anno 1552. exeunte, III. Idus Decembris, *Florentiæ* diem extremum clausit, cùm anno 69. & menses septem vixisset; in Basilicâ S. *Laurentii* ibidem sepultus. Scio equidem non deesse, qui *Iovii* fidem in Historiâ vehementer elevent: sed *dum multa nitent in carmine, non ego paucis offendor maculis. Lipsius* certè, magnus ævi nostri Criticus, in notis ad sua *Politica*, satis benignam de eo sententiam pronuntiat. Utut sit, *in Virorum illustrium Elogiis Iovius* profectò triumphat ac regnat. Quod quidem genus scriptionis multi variarum nationum homines posteà æmulati sunt; in his *Ubertus Iulius Folieta, Roscius, Alfonsus Matamorus, Andreas Schottus, Ludovicus Nonius, Scævola Sammarthanus, Simon Starovolsius, Cornelius Curtius*, nos & alii: sed nemo parem, meo quidem judicio, laudem hactenus est adsecutus. *Aub. Miræus.*

Extant Opera ejus Omnia, 2. Vol. in fol. *Basileæ* 1578.

Hoc ejus Epitaphium:

Pauli Jovii Novocomensis, *Episcopi* Nucerini, *Historiarum scriptoris celeberrimi hîc deposita sunt ossa, donec eximiâ ejus virtute dignum erigatur sepulcrum. Vixit ann. 69. mens. 7. dies 12. obiit 11. Decemb.* 1552.

Hic situs est Jovius, Romanæ *gloria linguæ*,
Par cui non Crispus, *non* Patavinus *erat*.

* *Pauli Jovii* Opera inter libros Expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. an. 1667.

ROBERTUS STEPHANUS

Clar. An. D. MDXL. PArisiensis, *Typographus* sui seculi celeberrimus, tum impressis nitidissimè, tum editis proprio Marte *scriptis*, de re literariâ præclarissimè meritus: *Hebraicè*, *Græcè*, & *Latinè* doctissimus. Auctor *Thesauri Linguæ Latinæ*, Operis excellentis, *Grammaticæ*, & *Commentariorum* in *Evangelia*: Novam quoque Bibliorum versionem adornavit. Ob purioris religionis cultum, in *Galliâ* parum tutus, *Genevam* se recepit, ann. 1547. ibique obiit, anno. 1559. ætatis 56. *Hofman.*

Robertus Stephanus, *Parisiensis*, *Typographus Regius*, secundùm *Aldum Manutium Romanum*, qui *Venetiis*, & *Ioannem Frobennium*, qui *Basileæ* eandem artem summâ laude exercuerunt, clarissimus: quos ille longo spatio supergressus est, acri judicio, diligentiâ accuratâ, & artis ipsius elegantiâ. Cui ob id non solùm *Gallia*, sed universus Christianus Orbis plus debet, quam cuiquam fortissimorum Belli Ducum ob propagatos fines patriæ unquam debuit; majusque ex ejus unius industriâ, quàm ex tot præclarè Bello & Pace gestis ad *Franciscum* decus & nunquam interitura gloria redundavit. *Thuan.* ad ann. 1559.

De *Roberti Stephani* & doctrinâ & fide, ac etiam longè religiosissimâ in *sacris* præsertim excudendis diligentiâ, neminem pium ambigere arbitror. *Theod. Beza* in vers. 12. c. 2. *Matt.*

Vir bonus, honestus, pius, literatus, & industrius vocatur *Stephanus* à *Iacobo Verheiden.*

Inter eos qui de re literariâ benè meriti sunt, *Roberti Stephani Parisiensis Typographi* solertissimi splendidissimique magna cum primis nec ullo ævo præteritura laus fuit, vel ex illo amplissimo *Latinitatis Thesauro*, quem omnibus ejus linguæ studiosis plurimo sumptu, plurimo sudore, plurimâ diligentiâ deprompsit. *Samarth.* in Elog.

Novam *Bibliorum* conversionem *Tiguri* inchoaverat *Leo Iuda*, cujus absolutionem quum repentina Viri mors peremisset, affecto operi Collegæ, quorum fidei à moriente *Leone* fuerat religio è commissum, ultimam manum imposuerunt; *Theodorus* nempè *Bibliander*, *Conradi Pellicani* & *Petri Cholini* operâ adjutus. Anno primum 1543. *Tiguri* publici juris facta est hæc *interpretatio*. Eam verò biennio pòst edidit *Robertus Stephanus*, additis suis, sub *Francisci Vatabli* nomine, *Annotationibus*. Quamvis autem celato *Auctore* hanc interpretationem sparsisset *Robertus*, rem tamen subodorati *Theologi Parisienses* acriter ipsum exagitare non desierunt, donec perpetuæ conflictationis pertæsus *Genevam* concessit. Cæterùm miriùs in *interpretationem* hanc se gesserunt *Hispani Theologi*, eamque recognitam non semel ediderunt. *Huet.* de Clar. Interpr.

Certum est *Robertum Stephanum* in plerisque Bibliorum editionibus à se evulgatis sincerè satis non egisse, eumque hac in parte Parisiensibus Theologis impo-

imponere voluisse, nominatim Editione anni 1545. Ex opposito autem iidem Theologi *Parisienses* videntur potuisse majori cum lenitate & charitate se gerere respectu novarum Bibliorum Translationum, quas cum Notis utilissimis prælo submisit, quamvis harum quædam damnari mererentur. *Petrus Castellanus* primarius *Franciæ Eleemosynarius*, qui Sanctiori Regis Consilio litem retulit, quæ tunc temporis inter *Parisinæ* Facultatis Theologos & *Robertum Stephanum* agitabatur, ab illorum Theologorum in quibusdam immoderatione culpanda temperare non potuit, quippe qui Hæreses ubi nullæ erant repererint: hujus autem causa fuit, ut asseverat idem *Castellanus*, quòd eo tempore Linguas *Græcam & Hebraicam* ignorarint. Sed verosimile est *Robertum Stephanum* Obtrectatoris notâ dignum esse: cum iisdem Doctoribus exprobrat, quòd obluctati fuerint eximiæ illi Editioni *Græcæ* Novi Testamenti, quam tunc temporis publicam fecit cum Variis Lectionibus quas excerpserat è Bibliothecæ Regiæ manuscriptis Exemplaribus. *Viri illi Docti*, ait Robertus Stephanus, *censebant varias Lectiones quæ sunt in margine esse quasdam Annotationes præter Textum additas.* Sed hæc est manifesta calumnia, quia non pauci *Parisinæ* Facultatis Doctores erant illo tempore, qui *Græcæ* Linguæ ignari non erant, imo qui in ipsa Biblia eruditè scripserunt. *Robertus Stephanus* voluit dubio procul odio exponere Parisienses Theologos, sua eorum Censuræ Responsione, ut cum eodem loco refert hæc verba tamquam ab uno eorumdem Doctorum prolata. *Miror juvenes illos Novum Testamentum nobis citare. Per Deum ultra quinquagesimum annum agebam cum nondum scirem quid esset Novum Testamentum. Ies.* Richard. *Simon.* Histor. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.

Franciscus primus voluit ut Manuscripta *Bibliothecæ* suæ in lucem prodirent, hoc munere *Roberto Stephano* demandato, quippe qui omnium Typographorum qui unquam fuerint diligentissimus erat; quique præter characterum quibus in excudendis Libris utebatur elegantiam, conatus omnes adhibuit ut propria industria & incredibili labore eos quam maximè optari potuit mendorum expertes emitteret. Et nisi à tam laudabile cœpto destitisset Parisiorum Civitatem deserens ut extra Regnum sedes quæreret, brevi tempore Christianus Orbis plerisque hujus *Bibliothecæ* Authoribus potitus esset, in quo immortalem gloriam sibi parasset. Du *Verdier* Præfatione in Bibliothecam suam 1585. Gall.

——Ejusmodi sanè fuit *Venetiis*, patrum memoriâ, diligens simul & eruditus ille *Aldus Manutius Romanus*, adeò quidem ut summum in hac Arte [Typographicâ] gradum assecutus videretur. Ejus vestigia *Basileæ* præsertim & *Joannes Frobenius* & alii aliquot sequuti sunt, quibus res literaria plurimum debet. Sed quanto illi cæteros antecelluerunt, tanto majorem tibi, *Roberte Stephane*, superiores omnes longè latéque supergresso gloriam tribuendam esse vel ipsa fremens invidia confitetur. Nam ut alii tecum nonnulli de librorum quorundam excusorum elegantiâ & venustate certent, nemo tamen vel in operosissimis libris tecum in emendationis fide ac diligentiâ fuerit comparandus.

Tibi Linguam *Hebream* magnopere illustratam : tibi *Græcorum* Characterum summam elegantiam : tibi partim in lucem revocatos, partim felicissimè restitutos, tum *Græcos* tum *Latinos* scriptores plurimos: tibi denique infinitâ quadam industria & inexhaustis laboribus ex omnium classicorum auctorum penu depromptum *Latinæ* Linguæ *Thesaurum* debemus. Sed hæc tua præcipua laus est, quòd non inanis gloriæ, non lucri cupidus, officinam tuam *sacris* præsertim excudendis *Bibliis* consecrasti: quo in opere toties recudendo, emendando, modisque omnibus illustrando, teipsum quoque superasti. *Beza* in Elog.

Inter cætera tanti viri, *Linguæ Latinæ Thesaurum* amplissimum habemus, à multis pridem laudatum, & in æternum laudandum. *Colomes. Gall. Oriental.*

Tanta fuit in Opere illo [*Thesauro*] construendo diligentia, ut rem non solùm domesticam, sed & curam corporis in totum fermè neglexisse de se prædicet. Quid mirum, nec aliter fieri potuit; nam duobus annis se *Opus* illud ad Umbilicum produxisse ipse auctor est, de quo sæpissimè egit cum viris doctissimis & clarissimis quibuscum suos labores communicavit, ut eo elegantius correctiusque in lucem prodiret, quorum adhortationibus tanta studia, tantam diligentiam adhibuit, tot noctes diesque ei operi insudavit, ut nisi Ope Divinâ fuisset sustentatus, aut occumbendum ei aut succumbendum fuisset. *Theod. Janson.* de Vitis *Stephanor.* p. 43. 44.

Robertus Stephanus in *Elucidarium* suum *Poëticum* ex *Anthropologiâ Volaterrani* pleraque virorum ac mulierum nomina sic describit, ut alicubi etiam errores ejus faciat suos, alibi novos à se addat. Ignoscerem, si lectorem suum appellans, *Volaterrani* fecisset apertam mentionem. *Thomas.* de Plag. num. 549.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino.*

Extat *Linguæ Latinæ Thesaurus*, 3. Vol. *Paris.* 1543.

POLYDORUS VIRGILIUS, SEU VERGILIUS

Clar. A. D. MDXL.

URbinas, ex *Italiâ* in *Britanniam* sese contulit, & ab *Henrico* Rege fortunis adauctus flamenque *Londinensis* creatus est. Obiit anno 1555. Reliquit Proberbia : Libellum de Prodigiis : Octo libros de Rerum inventoribus : Historiam *Anglicanam*, &c. In Historiâ parum fidei ipsi nonnulli tribuerunt. Notum illud *Oweni.*

Virgilii *duo sunt*, *alter* Maro. *Tu* Polydore
Alter. Tu mendax, ille Poëta fuit.

Konig. *in Biblioth.*

Polydorus Vergilius, Urbini in *Italiâ* natus, *Romani Pontificis* Quæstor, pro colligendis D. *Petri* denariis (nam suum quisque persolvebat nummum, ad sacram Synaxin admissus) in *Angliam* primùm advenit. Ob insignem in omni bonarum literarum genere eruditionem, *Wellensis* Ecclesiæ Archidiaconus postmodum factus, priori Officio Pontifici resignato, constituit *Romam* non repetere, sed deinceps in nostrâ permanere Insulâ. Et licet in plerisque scriptis suis veræ Religioni superstitionem prætulerit, piè nihilominus Christianorum Ministrorum conjugia defendebat, pièque statuarum cultum damnabat, cum quibusdam aliis *Romanensium Rabbinorum* imposturis. Quòd antiquitati *Britannicæ* in *Anglorum* Historiâ, quàm par est, iniquior sit, ex veterum illius Gentis *Chronicorum* & *Historiarum* ignoratione provenit. Quòd præterea Reges aliquot ab impietate pios, & alios è diverso ab ipsâ æquitate iniquos etiam promulgaverit, communi ante agnitam veritatem per Dei verbum, errori ac cæcitati imputandum esse judico. *Galfridum Monemuthensem*, virum certè pro suo seculo insigniter eruditum, inconditè tam acriter mordet, *Novoburgensem* Monachum *Guilhelmum Petitum* secutus, quum tamen illius ope in concinnandâ Historiâ tam frequens utatur. Erat certè *Polydorus* ob erudita illa *de Rerum Inventoribus*, *Sacrorum Ritibus* & *Prodigiis* Opuscula, ab ipsis etiam piis suspiciendus. *Ioan. Balaus* de Script. Britan. Cent. XIII.

Polydorus, ut homo *Italus*, & in rebus nostris Hospes, & (quod caput est) neque in *Republicâ* versatus, nec magni aloqui, vel judicii, vel ingenii; pauca ex multis delibata, & falsa plerumque pro veris amplexus, Historiam nobis reliquit, cùm cætera mendosam, tum exiliter sanè, & jejune conscriptam. *Hen. Savil.* Præfat. ad Rer. Angl. Scriptor.

Conscripsit Historias Rerum *Britannicarum*, eâ fide, ut *Scotis* & *Gallis* sæpè reclamantibus, alieno potiùs arbitrio, quàm suo intexuisse multa in gratiam Gentis existimetur: quòdque in recensendis minorum *Ducum* nominibus tanquam gloriæ avidis plurimùm indulserit. *Paul. Jov.* in Elog.

Maximè erravit *Polydorus* in describendis temporibus *Henrici* VIII. nam præter quòd linguæ nostratis prorsus ignarus, plurima eorum temporum nescire habuit necesse: plurima etiam, ut *Mariæ Reginæ* gratiam promptius demereri posset, scripsisse, non sine causâ perhibetur. Priorum verò temporum, eadem non est suspicio. *Whear.* de Meth. Leg. Hist. Sect. 30.

Polydorus vir multis nominibus clarissimus——Utinam *Polydorus* tam oculatus fuisset testis in rebus *Britannicis*, quàm interim est tersus, nitidus, elegans. Næ ille tum exegisset *Opus* immortalitate planè dignissimum: modò & eâdem Operâ cognitionem utriusque linguæ, viz. *Britannicæ*, & *Saxonicæ* tanquam ad coronidem adjecisset. *Leland.* Comment. in Cygn. Cant.

Ad *Arthurum* remigro: cujus authoritatem si quis elevare studeat, quòd *Polydorus* *Angl.* Hist. l. 3. vana esse quæ de *Arthuro* scribuntur astruat, is non videtur mihi vetustatis monumenta diligenter evolvisse, sed de rebus ejus planè somniasse, cum de gestis *Arthuri*, de regno, de castris, de regiis, de conviviis, de legibus, de academiis, de vitâ, de morte, de sepulturâ plena sunt omnia: adeò

Hh 6

ut hîc *Jo. Lelando* de assertione *Arthuri* magis accederem, si nullum mihi de vetustate judicium esset, quàm *Polydoro*, qui ut in aliis, ita & hîc licenter errat, ut pace ejus dixerim, etsi in aliis benè gestis commendarem. Quem, ne aliquando intelligerentur errores, fama percrebruit, atque etiam cognitum & compertum certò est, tot historias nostras vetustas & Manuscriptas immani scelere igni commendasse, quot ne plaustrum quidem posset capere atque sustinere arbitratus, ut credo, se ejus generis omnes solùm habuisse: aut veritus sibi vitio dari, quòd secutus legem jampridem librorum veterum castigatoribus datam (ut ipse de se ait in præfatione in *Gildam*) nonnulla resecuerit, quæ Scriptores prodiderunt. Supersunt tamen Deo volente quamplurimi omnis generis, & illis *Polydori* multò pleniores & perfectiores. *Ioan Caius* de Antiquit. *Cantab.* l. 1. p. 52.

Nominis *Britannici* gloriam non solùm obfuscare; sed etiam *Britannos* ipsos mendacissimis suis calumniis infamare, totis viribus conatur. *Humfred. Lhuyd.* in descript. *Angl.*

Polydorus Virgilius non contemnendæ literaturæ homo, sed in libro *De Inventoribus Rerum* sæpè futilis, & mendax est. *Io.* Card. *Bona*.

Hoc anno 1550. *Polydorus Virgilius*, postquam ad quadragesimum ferè ætatis annum in Anglia vitam perduxisset, veniam petiit ad solem accedendi. Eam postridie Kalendas Junii adeptus est: Et quia de Republica bene meritus censebatur, quòd Genti nostræ utilem & gloriosam historiam contexuisset, ei concessum est Archidiaconatum suum *Walliæ*, & Præbendam suam *Nontingtoniæ* retinere, non obstante ejus absentia à Regno. *Burnets* Hist. Reform. Vol. 2. pag. 154. Anglicè.

Plurimos *Polydori* errores detegit *Joann. Lelandus* in declaratione antiquarum dictionum, quæ occurrerent in *genethliaco* illustrissimi principis *Eadverdi*: ut de *Armore*, & *Armoricâ* regione, de *Monâ* Insulâ, &c. *Voss.* de Script. Lat.

* *Polydori Virgilii* de *Inventoribus* Rerum liber expurgatus, & excusus *Romæ* jussu *Gregorii* XIII. 1576. permittitur in *Indice Tridentino*.

Extant de Inventoribus Rerum Libri 8. *Argentorati* in 4°. an. 1509.

Extant Historiæ *Angliæ* lib. 26. editore *Antonio Thysio. Lugd. Batavorum* sumptibus *Jo. Maire ann.* 165. 8°.

In *Pydorum* hæc Carmina composuit *Simon Grynæus*, libris de *Inventoribus Rerum* præfixa.

Qui more & ritu argutæ apis
Campos Thespiadum *pervolat,*
Amicis passim floribus
Cautè os impressus, insidet,
Succos miros, miras opes

Genere

Genere omni auctorum convehit.
Divite mox alveario
Favos & mella dulcia
Subinde prabet omnibus,
Polydori *non intellige*
Merito qui non summo sibi
Nomen venerandum vendicet.

HIERONYMUS CARDANUS

Italus, *Mediolani* natus est Anno 1501, die 24. Septembris. Clar. A. D. MDXLIV.

Scripsit varia, quorum Catalogum ipse contexuit.

Non sine laude nominandus est *Hieronymus Cardanus*—Qui in Naturæ Scientiâ, ac *Medicinâ*, aliisque, tot nova adfert, ut summus vir *Andreas Alciatus* eum vocare soleat *Virum Inventionum*. Quin *ingenium profundissimum, felicissimum, & incomparabile*, ei tribuit, *Cæsar Scaliger*: quæ magna est laus ab Adversario tam gravi, & acerbo. *Voss.* de Mathemat. p. 41.

Orbata est Respublica Literaria viro maximo, atque incomparabili: tamque jacturam fecit, quam fortasse nullis posthac seculis reparare possit—Cùm in homine docto tres partes omninò excellere debeant, morum integritas atque civilitas, eruditio varia & multa, ingenium summum cum acerrimo judicio conjunctum, tria hæc ille puncta adeo planè tulerat, ut ad unum modò totus posse, solus pro omnibus factus à naturâ esse videretur. *Jul. Cæsar Scalig.* in judic. suo de *Cardano*.

Quem [*Hieronymum Cardanum*] cùm singuli, suâ quique in arte propriâ, præstantissimum fuisse non dubitent, ego certè primum eum & unicum fuisse existimo, qui simul in omnibus tam egregiè versatus sit, ut videatur exemplum in eo ostendere voluisse, majoris amplitudinis & immensitatis doctrinæ quàm homini huc usque concedere potuerit. Nam si in reliquorum omnium dotes inquiramus, videbimus, multos humanioribus studiis *Theologica* tantum superinduxisse, nonnullos *Mathematica* etiam; quosdam *Medicina* & *Philosophia* cognitionem; alios Linguarum Orientalium, vel Juris utriusque notitiam; & rursum aliquos, paucis paginis, ut *Picum* & *Fracastorium*, mirabilem ingenii sui præstantiam explicasse: sed qui plures scientias in numerato habuerit, qui altius in illas descenderit, qui *Commentariis* amplioribus illustrarit, alium profectò ab *Hieronymo Cardano* inveniemus neminem. Ut miraculo proximum sit, hominem hunc, plus fermè in omnibus Scientiis vidisse, quàm singuli in propriâ suâ requirerent, aut inveniri posse sperarent. *Gabr. Naud.* in *Hier. Cardan.* vit.

Hieronymus Cardanus, magni nominis sive Mathematicus, sive Medicus. *Romæ* eum diverso ab aliis cultu incedentem paucis ante obitum annis conspicati & adlocuti, ac sæpiùs admirati sumus; cùm celeberrimi tot *Scriptis* hominis recor-

datio subiret, neque tamen quidquam in eo, quod tantæ famæ responderet, animadverteremus: eoque magis *Iulii Cæsaris Scaligeri* acerrimum judicium suspeximus, qui divinum ingenium suum in *Opere* de *Subtilitate* exagitando præcipuè exercuit, inæqualitate illius ubique diligenter notatâ, qui in quibusdam interdum plus homine sapere, in pluribus minùs pueris intelligere videatur. In *Arithmeticis* multa conatus est, & invenit: *Iudiciariæ*, quam vocant, fidem apud multos adstruxit, dum certiora per eam, quàm ex arte possint, plerumque promeret. Verùm extremæ amentiæ fuit, imò impiæ audaciæ *Astrorum* commentitiis legibus verum *Astrorum* Dominum velle subjicere. Quod ille tamen exaratâ *Servatoris* nostri geniturâ fecit. Tandem cùm tribus diebus minùs septuagesimum quintum annum implevisset, eodem, quo prædixerat anno & die, viz. 11. Kal. Octobr. 1576. defecit, ob id, ne falleret, mortem suam inediâ accelerasse creditus. *Thuan.*

Hoc contradictionis studium, quod *Scaliger* ubique in *Exercitationibus* suis ad *Cardanum* prodit *Sophista* dignius est quàm Philosopho. Majorem etiam modestiam, dum falsè adeò tractat *Cardanum*, meritò passim requiras: præsertim si cogites, scribere adversus virum summum, studiis quidem *humanitatis* & *Metaphysices*, non paulò inferiorem: at non scientia *naturæ*, *Matheseos* autem omnibus disciplinis, in quibus parùm omninò *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis* prævertentem. Quæ à me minimè dicerentur, nisi seculo hoc viderem quosdam non tam virtutes ejus viri imitari, quàm unum alterumque [homo enim erat] vitium morale; quo non mediocriter admirandas, planeque heroicas, ingenii doctrinæque dotes depreciavit. *Voss.* l. 3. de Idolol. c. 80.

Et quidem eo præditus erat animi acumine, ut magnus Philosophus fuisset, si *Peripateticus* non esse ausus fuisset—tam vana ubique, cùm in *Astrologiâ* sua, tum in cæteris suis inanibus disciplinis, de *Deo Divinaque providentia*, commentatus est, ut quicunque legat, non omninò *Atheum* sed totum *Fanaticum* fuisse concluserit. *Sam. Parker* in Disput. de *Deo* Disput. 1. sect. 25.

Quod ad Cardanum attinet, Character ejus vastus & inordinatus est, in omnia sine delectu evagans, nec ullibi pedem figens. *Rapin.* in philosoph. Reflex. 17 Gall.

Cardanus Vir eruditus erat, ex usu politiorum hominum vitam agere norat. De multifaria ejus experientia nullus dubito. Sed homo erat ventosi ingenii, opinionibus propriis ultra modum addictus, nec minus popularis auræ cupidus; Nemo unquam veraciùs est locutus quam ille qui primus eum hac censura notavit; quilibet vel medioeri judicio pollens idem ex ejus scriptis statim animadvertet. Homo denique fuit qui res insolitas enarrare affectabat, quæ scilicet admirationem parerent ut ipse admirationi esset, iis qui fidem ei adhiberent. Et sanè plura mirabilia refert de se & de Patre suo, & de quibusdam aliis cognatis suis, quam quis usquam alibi legere possit. Verùm non modò ventosus erat, cujus nomine censuram aliorum incurrit, sed etiam mendacissimus, *insignis mendax*, quod & agnoscit & evincit amicus ejus conjunctissimus *Naudæus*; imo ex ipsiusmet confesso, juxta ejus Horoscopium, *Nugax*, *Religionis* *contemptor*,

contemptor, maledicus, impurus, calumniator, &c. Quæ omnia idem *Naudæus* de ipso verissima fatetur. *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate p.160. Hæc refert Author Anglicus innominatus, Anglicè.

**Cardani* opera de Sapientia, de Varietate, de Subtilitate, de Consolatione, Commentaria in Quadripartitum *Ptolomæi* de Genituris; & reliqua omnia, quæ de *Medicinâ* non tractant, prohibentur nisi corrigantur.

Extant Opera ejus omnia, *Genevæ* 1624. in fol. in 10. Tomos digesta, per *Carolum Sponium.*

Hoc ejus Epitaphium, quod sibi vivens scripsit:

Non me terra teget, cœlo sed raptus in alto,
Illustris vivam docta per ora virûm.
Quicquid venturis spectabit Phœbus in annis.
Cardanos *noscet, nomen & usque meum.*

JOANNES DE CASA

FLorentinus, patritio genere ortus, Archiepiscopus *Beneventanus.* Obiit decimo quarto Novembris 1556. Clar. A D. MDXLV.

Scripsit catalogum Hæreticorum, cui respondit *Vergerius*---Vitas *Petri Bembi,* & *Gasparis Contareni*---Tractatum cui Titulus Galatheus---- Poëmata quædam *Italica,* in quibus [proh scelus] *Sodomiam* laudibus extollit.

Ioannes Casa patritio apud *Florentinos* genere ortus, eminet politioris literaturæ fastigio, elapsi, ac præsentis propè sæculi hominibus inaccesso; præterquam quòd enim patrio, Latinoque carmine suavissimè concinit, soluta utriusque idiomatis oratione sic excellit, ac potissimum *Itali,* ut sinceræ puræque Scriptionis exemplar ex ejus affatim opusculis desumatur. Ac profectò si ejus lacteo eloquentiæ fonte, rivuli ad posteritatis fructum manassent uberiores, nihil dubium, quin nostratium ingenia frequentissimo haustu, illos æquè ac nectarea *Petrarchæ,* ac *Bocaccii* & aliorum hujus census pocula degustassent. At fato nescio quo cecidit periniquo, ut longè pauciores existant, quâm literatorum cœtus exoptet. Verè Libellus, in quo *Galathei* nomine luculentam morum edocet rationem, superque testetur unus perraram incomparabilis calami felicitatem, quando brevitati candorem, eruditionem, suadam, perspicuitatemque ita connectit, ut inextinguibilis quidam ejus etiam, atque etiam legendi ardor cunctos abripiat. Hunc propterea *Thuanus Gallicus* auctor, veterum longè præstantissimis æquandum existimat. Hoc etiam intuitu vivens à Summis Pontificibus *Paulo* III. *Marcello* II. egregia munificentiæ retulit ornamenta, collato sibi nimirum Archiepiscopatu *Beneventano,* indeque gravissimarum Legationum munere à *Paulo* IV. pluries injuncto. *Ioan. Imperialis* Mus. Hist.

De *Claudio Espenceo Parisiensi* Theologo & *Joanne Casa*, qui *Pontifici* ab Epistolis erat, in *Cardinalium* Collegium cooptandis tunc actum. Utrumque commendabat generis nobilitas & doctrina, quamvis diversa. Nam alter Theologicis studiis innutritus, in professione suâ consenuerat; alter eloquentiâ atque eleganter *Etruscè* ac *Latinè* scribendi peritiâ vel cum Antiquis comparandus, magna negotia sub Pontificibus summâ solertiâ gesserat. Sed longè dispares utriusque mores erant, cùm ille sanctitate vitæ ac morum castitate præstaret; hic seculi licentiâ ac loci, in quo degebat, libertate usus solutè ferè vitam egisset. Itaque ab æmulis uterque apud *Pontificem* delatus; *Espencaeus* quidem, quòd quædam perperam inter concionandum de *aureâ*, quam vulgò appellant, *legendâ* locutus, cùm *ferream* potiùs vocandam esse contenderet postea publicè recantare coactus fuisset, quod & à *Joanne Sleidano* memoriæ proditum est; alter, quòd etiam carmine rem nefandam in juventute laudâsse diceretur: sicque ob diversas longè causas uterque ab eadem dignitate summotus est. *Thuan.* Thom.1.l.16.

Joannes Casius Florentinus, Archiepiscopus *Beneventanus*, Apostolicæ Cameræ Decanus, *Sodomiæ* laudes *Italico* carmine celebravit: in quo nefarius Cinœdus illud flagitiorum postremum & spurcissimum ausus est appellare *divinum opus*; testatus præterea, illo se maximè oblectari, nec aliam venerem novisse. Liber, qui unà cum *Authore* flammis debuisset aboleri. *Herman Conring.*

Quis ferat quod superioribus annis accidit, *Casalem* quendam, summum propè dignitatis in *Hierarchiâ* gradum obtinentem, carminibus turpissimis infanda flagitia sua publicè prædicare? En egregium familiæ divinæ columen; cui turpitudo satis per se magna non ducitur, nisi ad eam impudentissima accedat gloriatio. *Gul. Canter.* Præfat. in *Propert.*

Janus Rutgersius, seu potius *Josephus Scaliger* contendit quòd *Casa* carmine Italico minùs felix fuerit, quòdque culpatus quòd Poëma quoddam idiomate vernaculo contexuisset, culpam amovere conatus fuerit; Tentamen illud fecit *Latinis Jambis* frigidiusculis & parum jucundis. Verum Dominus *Balzacius* censet eos adhuc præstantiores esse omnibus Versibus amborum *Scaligerorum* simul sumptorum. *Eruditor*, de Poëtis Judicium Paris. 1686. per *Baillet.* Gall.

Hic liber primum [*Galatea* seu *Ars placendi* in civili conversatione] parvi momenti esse primo intuitu videtur, quia *Civilis Vita* prima tantum elementa subministrat; sed omnia tam solido judicio ibi pertractantur, tamque eleganter scribuntur, ut excellentissimis Operibus annumerari debeat. Unde etiam propter illud fama Domini à *Casa* ejusdem Authoris, quique inter cultissima *Italiæ* totius ingenia existimatus est, integra & illibata etiamnum perdurat. *Eruditorum Ephemerid.* Gall. diei Lunæ 31. Janv. 1667.

Quod ad Latinitatem Domini *della Casa* tibi prorsus assentior. Cardinalis *Bembi* vita Scriptum est tersissimum, in quo & acerrimum judicium, eximiamq; *Latinitatem* observare est. Vita Cardinalis *Contareni* prolixior est, sed omnibus suis numeris non sic absoluta, imo ex ipsius *Victorii* confesso, secundis curis

indigebat

indigebat ut ad perfectionis culmen proveheretur. *Balzacius* Epist. 32. ad Dom. *Chapelain* lib. 18. Gall.

Prodierunt Latina Monumenta ejus *Florent.* 1564. 4°.

Prodiit *Galateus*, seu de Morum elegantiâ, cum Notis *Nath. Chytrai. Han.* 1603. 8°.

Obiit *Romæ* atque in Sacello Ecclesiæ D. *Andreæ* de *Valle* sepultus, ubi hoc ejus Epitaphium.

D. O. M.

Joanni Casæ *Archiepiscopo* Benneventano, *cujus singularem in omni virtutum ac disciplinarum genere excellentiam Immortalibus illustrem monumentis Æmula nequicquam posteritas admiratur.* Horatius Oricellarius *avunculo optimè merito P.*

PAULUS FAGIUS.

TAbernis *Rhenanis* natus in *Palatinatu* anno 1504. Prima studiorum fundamenta *Heidelbergæ* posuit, deinde cum Sanctæ linguæ studio arderet incredibili, sub *Capnione* Doctore [cui postea successit] *Argentinæ* ad miraculum usque peritissimus ejus evasit, ipsis *Iudæis* testibus. *Isnæ* primùm Moderator Scholæ, deinde Pastor factus est Ecclesiæ: Usus autem Patrono incomparabili *Petro Buflero* ejus urbis primario Senatore, in Sanctâ Linguâ exornandâ, unà cum *Elia Levita Iudæo Veneto* doctissimo, *Argentinam* demùm vocatur: prius tamen urbe *Constantiâ* per biennium reformatâ, *Argentinæ* demum munus Pastoris simul & Doctoris egregiè sustinuit anno 1544. Tandem periculosissimâ *Germaniæ* tempestate, *Cæsare* victore, in *Angliam* abreptus cum *Bucero* Collegâ & Synaspide, *Cantabrigiâ* vix salutatâ (heu) mortuus est anno 1550. pridie Id. Novembr. annum vitæ agens 45. non absque veneni suspicione. *Boissard.* Clar. An. D. MDXLV.

Plurima ex Hebraicâ Linguâ transtulit, & eruditas annotationes in *Chaldaicam Pentateuchi Paraphrasin* scripsit.

Quô non solùm superiori seculo, sed & multis retrò annis, nemo vixit nostratium, linguarum peritior: id quod & in Colloquiis familiaribus, & in disputationibus cum *Iudæis*, & in explicatione *Targum*, seu Paraphraseos librorum *Mosis Chaldaica* liquidò demonstravit. *Melch. Adam* in vit. *Draconitæ.*

Quâ in Linguâ (*Hebraicâ* sc licet) tantùm profecerat, ut seculis abhinc aliquot doctiorem *Fagio* creditum sit fuisse neminem. *Jacob. Verheid*

Vir inter Christianos *Hebraicè* doctissimus. *Jos. Scaliger.* Elench. Trihæres. Serar. c. 14.

Fagius in *Genesim* optimus. *Scaligerana* 2.

Paulus Fagius Germanus, vir de literis *Hebraicis* optimè meritus. *Gesn.* in Bibl.

Homo facundus atque doctus vocatur *Sleidano* in Commentariorum l.18.

Iudæos quod attinet, appello viros, fide dignissimos & in eorum *Scriptis* versatissimos, *Paulum* scilicet *Fagium* & *Io. Merc.* *Io. Arrowsm.* Tactic. Sac. p.20.

Quemadmodum apud *Iudæos* vulgò dicitur de R. *Mose Maimonide*, *A Mose usque ad Mosen non surrexit sicut Moses*, viz. *Maimonides*: sic apud *Germanos* meritò dici potest de *Paulo Fagio*, A *Paulo* ad *Paulum* non surrexit sicut *Paulus*, viz. *Fagius*. *Edvv. Leigh.* de vir. doctr. illust.

Paulus Fagius qui inter Criticos illos secundum locum occupat, in tota Biblia quemadmodum *Munsterus* Notas non elucubravit, sed tantum in quinque Libros Mosis; quinimo ejusmodi Notæ sunt in *Onkelosi* Paraphrasin Chaldaicam, quam in Latinum transtulit, non autem in *Hebraicum* Textum. Interea tamen non minus quàm ipsa Paraphrasis Textum dilucidant. Methodus ejus est juxta Criticæ regulas, quia totus fere tantùm est in tradenda significatione propria vocum Hebraïcarum & Chaldaïcarum, & literali *Mosis* sensu intelligibili reddendo. In suis Notis *Munstero* paulò prolixior est, præsertim in quatuor priora *Geneseos* capita; quæ seorsim & admodum diffusè explanavit. Authores quorum vestigiis insistit iidem sunt quos *Munsterus* sequutus est, & plerumque solos Rabbinos citat, quorum sano judicio delectum habuit, ut quæ sensum literalem spectant tantummodo explicet. Pluribus locis Munstero felicior fuit, seque *Hebraicæ* Linguæ eo peritiorem ibidem exhibuit. Iisdem tamen defectibus laborant duo illi Critici, quia Methodum eandem observarunt, & quia Rabbinorum Commentariis prorsus adhærent; Ex quibus, fateor, utilia quædam quoad Scripturæ sensum Literalem excerpserunt; sed etymologias satis ridiculas penes eorundem Rabbinorum fidem quandoque referunt, cum tamen errori sint obnoxii. *Ios. Rich. Simon.* Hist. Critic. V.T. l.3. c.15. Gall.

Complures *Iudæorum* Magistros Latinè loquentes exhibuit *Paulus Fagius*, diligens Interpres, elegantiarum, præ veritatis studio, negligens, &, quantum fert Ebraicæ Linguæ siccitas, satis parcus. *Huet.* de Clar. Intepr.

Cùm *Paulus Fagius*, tum Bucerus *Germaniæ* solum vertere coacti, ob *Interimi* negotium, à *Cranmero* in *Angliam* trasfretare invitati sunt, & Cantobrigiam ablegati, ut Petrum Martyrem Oxonium prius miserat. Sed Fagio salutare non fuit cœlum illud, unde brevi post diem obiit, qui vir fuerat *Orientalium Linguarum* callentissimus, bonusque Scripturarum Explanator. *Burnetti* Hist. Refor. part.2. p.88. Fol. Angl.

Extant *Capitula* seu *Apophthegmata Patrum*, Heb. Lat. cum Scholiis, *Isnæ* 1541.

Extat Versio ad *Targum Onkelos*, & Notæ in Pentateuchum. *Arg.* 1546. fol.

JOANNES CALVINUS.

Clar. A.D. MCDXLV.

GAllus, natus est *Novioduni*, in *Picardiâ*, sexto die Iunii, anno 1509. Obiit vigesimo septimo Maii, Anno *Dom.* 1564. Ecclesiæ *Genevensi* multis annis præfuit.

Pænè

Pænè in universam S. Scripturam Doctos Commentarios confecit. Opera ejus 8. Voluminibus continentur, *Genevæ* Ann. 1592. fol. edita.

Fuit ei ingenium vivacissimum, judicium subactissimum, memoria, tenacissima, eloquentia docta, rerumque & sententiarum pondere tonans. Unde *Melanchthon* de eo: *Nullius hoc tempore oratio in disputando vel nervosior fuit, vel splendidior. Eloquentiâ ipse suâ enervat nostros, terret Adversarios, & sanabiles juvat.* Præter divinum *Institutionum* Opus plurimos tum V. tum N. T. libros eruditissimis Commentariis explicuit, aliaque ingenii sui monumenta edidit, è quibus facilè patet, quicquid in ejus cineres conviciorum congeritur, nil nisi pravæ loliginis nigrum succum esse. *Hofman.* in Lexic.

In oratione gravitas & majestas singularis est: concinna, nervosa prorsus, & virilis compositio, quæ pondere suo penetret, moveatque maximè cum judicio legentium animos, quâ scribendi ratione vix ullum sibi habuit parem. *Iacob. Verheid.*

Calvinus enim (utcunque πολυγραφώτατος fuerit, & disputator adeò solidus, ut, si ulli, meritissimò ei adscribas, quod *acris aceti cupas habuerit*, quique hunc omni jure

—totus doctior Orbis
Submissis defert fascibus imperium.)

nunquam tamen Hæreticos, contra quos in arenam descendit, totis argumentorum phalangibus est adortus, sed diserto & concilio potius acumine confodere studuit, imò & confodit. *Gul. Salden.* de usu & abusu librorum.

Calvinus illustris vir, nec sine summi honoris præfatione nominandus. *Andr. Wintonens.* Episc. in lib. de Usuris.

Calvinum & *Bezam* etsi omnes magnifaciunt veritatis amantes; nemo tamen est paulò judex æquior, qui jurari in verba illorum postulet. *Casaub.* Epist. 676.

Lutherus & *Calvinus*, viri summi & incomparabiles. *Idem* in Epist. 707.

Cujus *Scripta* spirant merum *Dei* timorem, & zelum pro *Dei* Ecclesiâ: Nec quisquam adversariorum, quos habuit innumeros, carpsit ejus mores præter *Hieronymum Bolsecum*, Medicum, perditissimum nebulonem, qui instigatore *Calvino* pulsus *Genevâ* ob scelera. Hic vitam *Calvini* consarcinavit, in quâ effudit in virum sanctum plaustra conviciorum & mendaciorum. *Molinæus* Hyperaspist. l. 1. c. 12.

Ioannes Calvinus, acri vir ac vehementi ingenio, & admirabili facundiâ præditus, inter *Protestantes* magni nominis. *Thuan.* ad an. 1564.

Suos nævos habuit, quanquam in doctrinâ sua nihil penitùs mutavit; quod rarum est, in eo præsertim qui tam multa scripserit. *Mori-Calvinus.*

Calvinus— qui vir ob eximias animi dotes [ab Adversariis quoque Pontificiis admirationi habitas] totque devoratos in Ecclesiæ bonum labores, si, ut, fit, Hominem se alicubi ostendit, meruit saltem ab omnibus, qui *Reformati* audire

volunt,

volunt, honestiùs atque mitiùs tractari, tantique nominis carnificinam lanionibus potiùs *Romanensibus* (qui artem profitentur) relinqui par esset. *Thom. Tullius* in exposit. *Precat. Dominicæ* p, 188.

Author sum, ut *Institutiones Calvini* diligenter evolvas, Plures dari scio magni nominis Theologos, sed ille tibi sit instar omnium. Quis enim eo doctiùs, & solidiùs scripsit? quis acriùs veritatem tuetur; validiùs errores & Hæreses profligat, confodit, jugulat? Controversias tractat eruditius? Quis Sophistarum strophas subtiliùs detegit, eludit, elevat? Nemo. Unde & à doctis censetur indoctus qui *Calvinum* non legit; indoctior qui lectum contemnit; indoctissimus, cui non sapit. Vide *Jac. Crucii* Epist. ad *Iust. Trotium.*

Calvino credere non audeo, quum sciam, quàm iniquè tractaverit & virulentè viros multò se meliores, *Cassandrum, Baldvinum, Castellionem, Hug. Grot.* ad art. *Symb. Apostol.*

Calvinus solidus Theologus & Doctus, styli sat purgati & elegantioris quàm *Theologum* deceat. *Literas Sacras* tractavit, ut tractandæ sunt, *verè*, inquam, & *purè* ac *simpliciter* sine ullis *argutationibus scholasticis*: & *divino* vir præditus *ingenio* multa divinavit, quæ non nisi à Linguæ *Hebraicæ* peritissimis (cujusmodi tamen ipse non erat) divinari possunt. *Scaligerana* prima p. 39.

' Calvinus omnium optimè in Danielem scripsit sed omnia hausit ex B. Hie-
' ronymo. O quam bonus liber sunt Calvini *Institutiones*. Calvinus & Beza Picta-
' vii ambo *Iuris* studiis operam navarunt. *Contius* famæ *Calvini* consobrini sui
' acerbissimè ob rectabat. Optimè fecit Calvinus in eo quod minimè scripse-
' rit in Apocalypsin. Vir quidam erat *Genevæ* qui in Calvini concionibus scri-
' bendis victum sibi comparabat. Asthmaticus erat, & lentè loquebatur, ideo-
' que facile admodum erat scribere quæ pronunciabat. Multo magis mihi pla-
' cent Calvini Commentarii quàm ejus Conciones quas nunquam scripsit. O
' quantus vir! Nemo Veterum est ipsi comparabilis. Tam benè Scripturam intel-
' lexit! Primam, quæ mihi præsens erit, pecuniam Operibus ejus omnibus coe-
' mendis insumam. Fratrem habuit ipsi per omnia similem. Solus Calvinus in
' Theologicis: Nullas contexit Retractationes: tam multa tamen scripsit: mirum
' illud est. Arbitrio vestro an vir magnus fuerit judicium permitto. Hact. Gal. *Cal-*
' *vino* Pontificii non maledicunt nisi quando vident præclarum ejus ingenium,
& tam præclarè interpretari Scripturam, ut ipsi non possint ejus præstantiam assequi. O quam *Calvinus* bene assequitur mentem Prophetarum! nemo melius; erat summum judicium & ingenium *Calvini*. Sapit quòd in Apocalypsin non scripsit. *Scaligerana* secunda.

Unum dicam modò; *Eorum* omnium qui hodiè vivunt, qui se bellos homines, & elegantes, & disertos, & eloquentes popello faciunt, reperiri neminem qui id præstare possit, quod *Joannes Calvinus* in Epistolà ad *Franciscum* I. *Galliæ* Regem præstitit, cùm egregium illud & nunquam interiturum *Institutionis Christianæ* Opus ad tantum principem mitteret. *Tanaquil. Faber* Not. in *Scaligerana* I.

' *Calvinus,*

‘ *Calvinus* Protestantium Gallorum Patriarcha plus ingenii atque judicii de-
‘ monstrat suis in Scripturam Commentariis quam *Lutherus*. Nimis tamen in suis
‘ ratiocinationibus subtilis est,& Religio, juxta ejus principia, videtur magis niti
‘ consequentiis quas è Bibliorum Textu deducit, quàm ipsomet textu. Quoniam
‘ assuetus erat Moralia apud plebem prædicare, Theologiamque Lectionibus per-
‘ tractare, utrisque Commentaria sua refersit. Omnia ferè etiam accommodat
‘ præjudiciis suis,& Controversiis quas cum diversis hominibus agitabat. In ejus
‘ Commentario in Genesin id cernere est , imo & in cæteris cunctis , quoniam
‘ methodum satis uniformem servat. *Luthero* tamen circumspectior apparet, si-
‘ bique cavet ne infirmis utatur argumentis , unde Adversariis aliquod contra
‘ ipsum emolumentum redire posset. Ideoque non invehitur in *Judæos* & *Anti-
‘ trinitarios* qui contendunt probari non posse ex primis illis Geneseωs vocibus,
‘ *Creavit Deus* Mysterium Trinitatis, prætexendo videlicet quòd vox Hebraica
‘ *Elohim* , quæ Deum significat , sit pluralis numeri, conjuncta verbo *Creare* in
‘ singulari. Quin contrà hanc opinionem prolixè admodum refutat, & prudenter
‘ addit, de hac phrasi disserens, *Monendi sunt Lectores ut sibi à violentis ejusmo-
‘ di Glossis caveant*. Eosdem tamen defectus ferè observare licet in ejus Com-
‘ mentariis, qui in illis *Lutheri* occurrunt: Nihil enim aliud sibi proposuisse vi-
‘ detur, quàm opinionibus suis præsidium quærere, oppositasque subruere; adeò ut
‘ non tam verbi Divini substantiam quam Interpretum illorum præjudicia in
‘ ejusmodi Libris Lector addiscat. Quoniam ad Traditionem nunquam confu-
‘ gere volunt ad sententiam suam statuminandam, necessum ipsis erat eandem ex
‘ Scriptura demonstrare ac proinde ad ratiocinationes se conferre. Id manife-
‘ stum est in Calvini Commentariis qui scatent consequentiis acutè deductis è
‘ Scripturæ Textu: Hoc autem prævertere potest animos Lectorum qui Religio-
‘ nis principia satis non penetrarunt. Quamvis *Lutherus* in Hebraica Lingua
‘ doctior esset *Calvino* qui hujus ferè solos characteres norat, posterior iste ac-
‘ curatior tamen est , quoniam aptioris erat ingenii ad ea ritè perpendenda
‘ quæ apud alios Authores legebat. Cùm tamen in studiis Critices & Linguarum
‘ *Græcæ* & *Hebraicæ* non esset exercitatus , fieri non poterat quin in vocum si-
‘ gnificatione propria frequenter hallucinaretur. Hujus evidens indicium est ob-
‘ servatio illius statim à principio Geneseôs in verbum Hebraïcum *bara*, quod
‘ interpretari solent *Creare*; audacter enim asseverat vocem illam significare *ex
‘ nihilo facere*; unde ansam arripuit succensendi in eos qui materiam æternam ad-
‘ mittunt, & quoddam veluti Chaos , ex quo Deus Mundum hunc aspectabilem
‘ produxerit. Verum enim est Deum ex nihilo Mundum fecisse, & *Chaos* seu ma-
‘ teriam veterum Philosophorum meram esse fabulam , sed invictè probari ne-
‘ quit ex illo Geneseωs loco, nisi ei addatur Traditio , quam habemus de Mundi
‘ creatione. Imò contra si scripturæ Textui simpliciter hæreamus , qualiter à
‘ veteribus Interpretibus & ab Authore Epistolæ ad Hebræos vertitur, suppo-
‘ nenda videtur materia quædam invisibilis , quæ Creationi antecedanea fuerit,
‘ quemadmodum alibi à nobis observatum est. Præterea Calvinus dum inter-
‘ pretatur versum vigesimum primum, capitis primi, Geneseωs ubi occurrit vo-

'cabulum idem Hebræum *bara* confugit ad alias nescio quas subtilitates, ad 'primam suam Explicationem confirmandam. Quod ei frequenter contin- 'git suis in Scripturam Commentariis; quoniam hanc sæpè secundum pro- 'pria præjudicia explicat, non autem juxta propriam vocum significationem, 'quam interdum detorquet ut opinionibus suis illam accommodet. Cæte- 'rum quia sublimis admodum ingenii est *Calvinus*, in omnibus ejus Com- 'mentariis nescio quid occurrit quod primo intuitu placet; & quoniam ad 'hominem cognoscendum præcipuam animi curam adhibuerat, Libros Doctri- 'na Morali animos commovente replevit, imo & conatur Ethicam suam ju- 'stam & Textui suo conformem reddere. 'Si vanæ gloriæ adeo non litâsset, 'nec ambivisset Sectæ alicujus Coryphæum evadere Ecclesiæ admodum utilem 'operam commodare potuisset. Ejus hæc est solertia, dicam, an malitia, 'ut genuinum Textûs sui sensum detorqueat, ad hoc ut præjudicatis suis opi- 'nionibus serviat. Nullam præterea occasionem negligit Ecclesiæ Romanæ 'hujusque ceremoniis obtrectandi, qu n hoc intemperanter faciat: Hinc est 'quòd bona Commentariorum ejus pars inutilibus declamationibus fœta est, 'quæ tamen tunc temporis juvabant ejus inceptum, quod erat populos in le- 'gitimos suos Principes excitare. Verbo ut absolvam nihil obliviscitur eo- 'rum quæ partibus suis emolumento esse possent, & ad hoc cumprimis ani- 'mum appulit; quapropter veritas apud illum tam crassa minerva ac in *Lu- 'theri* libris non alteratur. Conatur saltem probabile reddere quicquid asse- 'rit; imò & styli quamdam sublimitatem affectavit quæ ad sententiarum sua- 'rum robur augendum non parum confert. Cui considerationi hæc addi po- 'test, quod pauci Authores extent qui melius ipso creaturæ nihilum post pec- 'catum cognoverint. Cum autem præsertim incumbat animadversioni de- 'fectuum quibus obnoxii sunt homines, cor movet: cùm contra pleræ- 'que *Lutheri* animadversiones vanæ tantum sint speculationes & ridiculæ dis- 'putationes. Hoc tamen vitio laboravit Calvinus in omnibus Scriptis suis, 'quod supra modum hominis nihilum post peccatum propalaverit, quòdque 'illum semper in eodem nihilo reliquerit, nullo habito respectu Statûs gra- 'tiæ. Jes. *Rich. Simon* Hist. Crit. V.T. lib. 3. c. 14. Gall.

'Nemo hominum *Calvini* peritiam in Historia Ecclesiastica unquam æqua- 'vit. Annos 22. natus omnium Europæorum Doctissimus erat. Aliquando in 'quodam *Doctoratuum* nostrorum convivio discumbebam, ubi senex Doctor 'quidam noster *Basinus* nomine dicebat *Calvinum* totam Scripturam Sacram 'adulterasse; sed bonum hunc virum excutiendum mihi sumpsi, quem adeo ri- 'diculum reddidi ut Dominus *Guenaut* junior qui mihi accumbebat, dixerit 'mihi quod ipsum vehementer nimis exagitarem, rogaveritque ut ætatis & 'debilitatis ejus misererer. Joannes de *Monluc* Valentinus Episcopus solebat 'dicere *Calvinum* totius orbis præclarissimum Theologum fuisse. *Guido Patin.* 'Epistolis selectis, Epistola xxiv. Gall.

'In hoc omnes consentiunt, quod operum ejus præcipuum sit ejus *Insti- 'tutio*, quæ simul fuit & ingenii ejus specimen & inter ejus opera luculentis-

'simum.

" simum. Hanc enim in prima juventute contexuit, & vigesimum quintum an-
" numnonnum excedens evulgavit. *Papirius Masso* testatur tanto applausu
" illam ab omnibus publicè exceptam fuisse, ut brevi tempore plusquam mille
" ejus editiones prodierint. *Anton. Teissier* Elogiis Virorum Eruditorum. Gal-
" licè.

De *Calvini* Institutionibus hoc Distichon composuit *Paulus Thurius*:

Præter Apostolicas post Christi tempora Chartas
Huic peperere libro secula nulla parem.

*Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur.

SIGISMUNDUS GELNIUS

IN *Boëmia* natus, *Basileæ* decessit Anno Dom. 1554, annoque ætatis 57. Clar. A D. MDXLV.

Scripta ejus sunt: Dictionarium — Annotationes in *T. Livium* — Annotationes in *Plinii* Historiam Naturalem — Præfatio in *Eutropii* Historiam. *Latinè transtulit Evagrium* Historicum: *Origenem* contra *Celsum*: *Philonis* Opera omnia: *Appianum Alexandrinum*: *Dionysium Halicarnassæum*: *Iosephum*: *Iustinum Martyrem*: *Chrysostomi* homilias aliquot cum Manuscriptis *Græcis* exemplaribus contulit, emendavit, supplevit — Edidit etiam Epigrammatum *Græcorum* librum. *Arnobium* edidit, itemque *Ammianum Marcellinum*.

Sigismundus Gelenius, vir diversis linguis, & variarum rerum cognitione doctissimus. *Gesner.* in Biblioth.

Sigismundus Gelenius, cum egestate totâ vitâ conflictatus, & lautiore fortunâ dignus ab *Erasmo* judicatus: cujus industria præcipuè in vertendis plerisque Scriptoribus *Græcis* & *Plinio* ad vetustorum Codicum fidem emendando desudavit. *Thuan.* ad ann. 1554.

Sigismundus totum ferè vitæ suæ tempus in Authoribus Græcis & Latinis emendandis insumsit, quos *Frobenius* & *Episcopius* typis mandabant. Fatis cessit annos 57 natus, postquam manifestè comprobasset in pluribus linguis se versatissimum esse, Dictionario illo à se evulgato, quo concordantiam demonstrat, quæ occurrit inter Linguas Græcam, Latinam, Germanicam & Sclavonicam. *Gelenius*, inquit Erasmus quadam Epistolarum suarum, *pro sua doctrina non vulgari, proque morum sinceritate dignus est lautiore fortuna. Ant. Teissier.* Elogiis virorum Erud. Gall.

In *Gelenio* major quædam ingenii vis & judicium acrius fuit [*ac in reliquis scilicet Ammiani Marcellini editoribus*] quod cùm multi præclari labores illius Viri testantur, tum maximè Interpretationes Latinæ *Dionysii Halicarnassei*, *Appiani*, *Philonis* item ac *Iosephi*, *Origenis* & aliorum. Ex quibus apparet, cum

excellenti ingeniô & singulari doctrinâ prædirum fuisse: Sed & *Ammiani Marcellini* historiæ ab eo editæ id ipsum abundè testantur: in quibus plurima acutè & ingeniosè emendavit, & insignem paginarum transpositionem, quæ in MSS. Codicibus omnibus reperitur, & in editione extat *Accursii*, mirâ dexteritate restituit. Quamobrem ejus viri nomini libenter hoc laudis testimonium impertimur, neminem adhuc extitisse, qui de Historiâ *Marcellini* meliùs meritus sit. *Henr. Valesius* in Præfat. ad *Marcellin.*

Quô [*Gelenio*] vix quisquam pluribus hanc artem [*Interpretandi*] monumentis ditavit: disertus imprimis habitus est, & elegans; audax in constringendis pluribus in unum periodis, vel disjungendis, sensus sibi non semper intellectos ad libitum recoquit. *Huet.* de Clar. Interpr.

Ingeniosissimus, sed audacissimus, & nil prorsus sibi negans, *Arnobii* corrector *Sigismundus Gelenius*, in eam editionem quam totam ad suum captum reformavit, aut transformavit potius, testatus neminem sibi unquam auctorem tantum negotii exhibuisse. *Barth.* l. 44. Advers. c. 1.

Arnobium primus *Romæ* vulgaverat *Franciscus Priscianensis Florentinus*, sed unà cum veteris Manuscripti, quo usus fuerat, fœdis admodum erroribus. *Sigismundus* posteà *Gelenius* editionem hanc corruptam solo ingenio, uti potuit, restituit. Sed ingenii ille fiduciâ malo exemplo usus, conjecturas suas textu inseruit, antiquas lectiones suo imperio ejecit, & *Arnobium* nobis effinxit, qui *Arnobii* speciem non referret. Hanc audaciam meritò reprehendit *Theodorus Canterus*. *Joan. Maire* Præfat. ad Lector. præfixâ Impress. *Lugdun. Bat.* 1651. in 4°.

Bona sanè in *Arnobio* Opera *Gelenii*: quanquam interdum (quis non Criticorum?) exerret per acumen nimium aut calorem. *Lips.* Epist. Cent. Miscell. 42.

Gelenius vir acuminis, eruditionis, Lectionis. *Eusthat. Swart.* Analect. l. 2. c. 4.

Quæ principem locum obtinent inter ejus Translationes sunt illæ Dionysii Halicarnassæi de *Romanis* Antiquitatibus & Josephi de Antiquitatibus Judæorum. De suis tumidam satis opinionem fovebat. Judicia Eruditorum Parisiis 1685. Gall.

Dominus *Gallois* censet Translationem ejus Josephi de Antiquitatibus Judaïcis earum autographo magnam existimationem non conciliare. Eruditorum Ephemerid. Gallicæ, die 10. Jan. 1667.

* *Sigismundi Gelenii* Epistola ad *Gilbertum Cognatum Nozerenum*, præfixa libris *Arnobii* adversus Gentes, ex Impressione *Basileæ*, 1560. prohibetur in *Indice Madritensi* edit. anno 1667.

HADRIANUS JUNIUS

Clar. A. D. MDXLV.

HOrnæ apud *Batavos* Anno 1513. ipsis Julii Kalendis natus. Obiit *Arnemudæ*, in *Zelandia*, ann. 1575. ætatis 63. Scripta ejus plurima sunt.

Medi-

Medicus, Historicus, & Poëta doctissimus, alterum ab *Erasmo Hollandiæ* lumen dici meretur. Vir in quo omnia excellerent, Medicinæ, Historiæ, Antiquitatis peritia: ingenium ad Poëticen factum. Linguas præter vernaculam septem tenuit, *Græcam, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, Anglicam. Meursii* Athen. *Batava.*

Fuit Medicus, Criticus, Poëta, Historicus, exactissimâ antiquitatis cognitione clarus; linguarum plurium peritus; adeò ut non tria, quemadmodum *Ennius* jactavit de se; sed octo corda habuisse possit dici: Homo ab ipso e fictus *Mercurio*, lepôre ac venustate affluens: purus illi sermo & expromptus. Eruditionem ejus testantur & complura multiplici doctrinâ ab ipso elucubrata Monumenta. *Melchio. Adam*, in vitâ ejus.

Horrendâ lectione suâ, eruditione, & tot elegantissimis scriptis, quibus *Latinas Græcasque* literas illustravit, meritus est *Hollandiæ* & literarum post *Erasmum Phœnix* appellari. *Boxhorn.* in Theat. *Holland.*

Hadrianus Iunius rarâ utriusque linguæ, antiquitatis & humaniorum literarum cognitione, *Philosophiæ* prætereà ac Medicinæ studiis præstans. Quod complura multiplicis doctrinæ ab eo elucubrata monumenta abundè testantur. *Thuan.* ad ann. 1575.

Adrianus Iunius, vir non minus perspicaci & exacto judicio, quàm omnis generis eruditione clarus. *Iacob. Ouzel* Præfat. ad Lect. *Minuti: Fœlic.*

Vir eruditissimus, variæque lectionis. *Fuller.* Miscel l. 4. c. 5.

Vir insigniter eruditus. *Barth.* in Advers. p. 1875.

Magni judicii Criticus vocatur *Dempstero.*

Multarum literarum vir *Iunius* noster. *Lips.* Antiq. Lect. l. 2. 2. 13.

Doctissimus *Belgarum Iunius*. *Lips.* Epist. Quæst. l. 1. Epist. 5.

Anno 1575. in *Bataviâ* describendâ vivendi finem fecit *Adrianus Iunius Hornanus*. Qui jam ab anno 1541. variis doctrinæ monumentis magnum sibi apud eruditos nomen pararat. Præfatio ad illustres *Hollandiæ* Ordines ab *Iunio* est scripta Nonis Januariis anni ejus, qui illi mortualis fuit. Obiit autem 16. die mensis sibi cognominis. At demum anno 1588. ejus *Batavia* in lucem prodiit, edente *Jano Duzâ, Leidensis* Academiæ Curatore. Dictio in hoc opere bonitate non respondet scriptis prioribus. Sed cogitandum, esse opus posthumum. Et credo, senili ætate pristinus aberat vigor. *Voss.* de Scient. Mathemat. p. 259.

Multùm laudat *Vossius* eruditam industriam *Hadriani Junii*, qui *Erasmi* Proverbiis octo Centurias, & dimidiam adjunxit. *Voss.* de Philolog. p. 40.

Hollandiam descripsit *Hadrianus Junius*, quæ descriptio est egregia. *Herman. Conring.*

Nec valdè egregiam in *Interpretationibus* operam posuit, vir humanioribus disciplinis abundè cæteroquin expolitus *Hadrianus Iunius*: à *Græcis* quippè aberrat sæpè, eaque distortâ & falsâ *Interpretatione* adstringit: Sexcentis quidem locis in uno *Eunapii* libello Criticis debet supplicium. *Huet.* de Clar. Interpret.

Ferunt *Joannem Sambuccum* in *Hollandiam* de industria profectum ut *Junium* inviseret, in suo diversorio audivisse illum cum *Fourmannis* id est cum Rhedariis compotare; ex quo tantum celebris illius *Critici* contemptum concepit, ut illo inconsulto domum repetierit. Iunius audito *Sambucci* discessu, culpam à se depellere sollicitè conatus est, dicens Rhedarios illos se non convenisse nisi ut ab iis terminos aliquos artis eorum edisceret quos in *Nomenclatorem* suum referre volebat. *Ant. Teissier*. Gall.

Hadrianus Iunius in primâ Classe Hæreticorum numeratur in *Indice Romano*. Ejus *Anastaurosis*, sive Passio *Servatoris Christi*, Jambico carmine conscripta, omninò prohibetur. Reliqua ejus scripta, cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit*. edit. ann. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, *Middelburgi* in *Zelandiâ* sepulti.

Hadriano Iunio Hornano, Philosopho, Medico & Poëtæ celeberrimo, *Batavia* Histo ico fidelissimo, cujus in omni disciplinarum genere exquisita eruditio, singularis industria, infinitæ lectionis præstantia, multiplex linguarum Scientia pari conjuncta comitate, doctorum omnium admirationem laudemque meruit: post varia incomparabilis ingenii monumenta, quibus æternam sibi memoriam comparavit, sub hoc marmore condito Patri optimè de se merito *Petrus Junius* mœstissimus pietatis ergô P. C. Vixit annos 63. obiit 16. sibi cognominis mensis. Ano salutis *Christiana* MDLXXV.

Junius *hic situs est: ultra ne quære, viator,*
Oculisque sat debere te tuis puta,
Tam magni spectare viri queis contigit urnam
Oculi ô beati, ô verè ingens spectaculum!

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

GEORGIIUS BUCHANANUS

Clar. A. D. MDXLV. S*Cotus*, in *Leviniâ* natus Anno *Dom*. 1506. circa Calendas Februarias. Obiit *Edimburgi* 28. die Septembris, Anno Salutis 1582.

Scripta ejus hæc sunt: De Jure Regni apud Scotos, Dialogus—Rudimenta Grammatices *Latinæ Thomæ Linacri* ex *Anglico* sermone in *Latinam* versa—Rerum *Scoticarum* Historia—Psalmorum *Davidis* paraphrasis Poëtica. Ac varia ejus Poëmata in unum collecta.

Vir ingenii felicitate & scribendi facultate [quod ejus Scripta ad omnem æternitatem victura, vel fatente invidia, testantur] nostrâ ætate incomparabilis.

Pòst prima utriusque linguæ tyrocinia apud suos facta, omnem ferè ætatem in *Galliâ* exegit: *Lutetiæ, Burdigalæ*, & posteà *Conimbricæ* juventuti erudiendæ operam dedit: toto eo tempore insignem illam *Poëticam Psalmorum Paraphrasin* commentatus. Anno hujus seculi 60. Bellorum Civilium apud nos ardente incendio, ad Patriam antiquam, alumnâ & nutrice *Galliâ* relictâ, reversus est: ibi *Protestantium* doctrinam palam amplexus; tandemque post regno exutam *Mariam Reginam* erudiendo *Jacobo* VI. appositus, in senili otio *Patriam Historiam* aggressus est. Quam tantâ puritate, prudentiâ, & acumine scripsit (quamvis interdum libertate genti innatâ contra *Regium fastigium* acerbior) ut ea scriptio non hominem in pulvere literario versatum, sed in mediâ hominum luce & in tractandis Reipublicæ negotiis totâ vitâ exercitatum redoleat. Adeo ingenii felicitas & animi magnitudo omnia obscuræ & humilis fortunæ impedimenta ab eo removerant, ut propterea non minus rectè de maximis rebus judicare & scribere prudenter posset. *Thuan.* ad ann. 1582.

Sanè memini P. *Ronsardum* virum acerrimi judicii (qui licèt in dispari fortunâ constitutus, totâ vitâ scholastico otio oblectatus fuerat) cùm de *Buchanano, Hadr. Turnebo, Ant. Goveano, M. Ant. Mureto* (quibuscum arctâ amicitiâ conjunctus fuerat) verba faceret, dicere solitum, *Illos Homines nihil Pædagogicæ præter togam & pileum habuisse*: & tamen de vulgo *Pædagogorum* sic censere, nunquam incorrigibilis ineptiæ ex Pædagogicâ contractæ characterem vel longissimi ævi curriculo deleri posse. *Idem* ibid.

Neminem esse existimo in *Galliâ* paulò humaniorem, cui *Georgius Buchananus* non sit notus; non solùm eximius Poëta, verùm etiam vir omni liberali eruditione non leviter tinctus, sed penitus imbutus. *Turneb.* Adv. l. 1. c. 2.

Buchananus vir qui, nec cœlo, nec solo, nec seculo erudito, ut ille cecinit, natus, ad summum tamen *Poëticæ* facultatis culmen tam feliciter ascendit, ut Poëtarum hujus seculi princeps meritò habeatur. *Camden.* in Annal ad an. 1582.

Quo nemo diligentiùs antiquitates patrias est perscrutatus. *Iacob. Usser.* Epist. de *Brit.* Eccles. primord. c. 16.

Contra *Buchanani* librum *De Iure Regni apud Scotos* calamum strinxit *Gulielm. Barclaius* libro cui titulus *contra Monarchomachos*: interim neuter medium assecutus est. *Buchananus* enim in nimiùm deprimendo statu *Regio*: *Barclaius* verò in nimiùm extollendo peccavit. *Herman. Conring.*

Gallorum vel *Italorum* nemo est, cui idem, quod *Buchanano* contigerit, ut in quovis carminum genere summam obtineret, cujus quidem rei laude omnem etiam antiquitatem *Buchananus* provocat; ut tanta illa ingenii, verè unici & incomparabilis, ornamenta ad impietatem conversa fuisse vehementer non ipsius magis, quàm Reipublicæ causâ dolendum sit. *Gaspar. Sciopp.* in Paica. *Grosipp.* de Rhetoricâ.

Nemini prudentiæ & eloquentiæ laude cedens rerum suarum Scriptor, dignus, qui unus pro multis æstimetur. *H. Conring.* de Civ. prud. c. 14.

Quem mihi liceat omnis liberalioris eruditionis ac præsertim *Poëtices* parentem appellare. *Beza* in Epist. ad *Iacob.* Regem præfix. *Icon.* Vir. Illustr.

Ego *Psalmorum* tuorum lectione incredibiliter delector, qui tales sunt quales à te uno proficisci potuerant. *Beza* in Epist.

Psalterium verterunt *Germani* aliquot, piè: *Itali*, ut solent, eleganter: Imprimis *Flaminius*. Sed nunc omnium industriam vicit *Georgius Buchananus Scotus*, varietate sententiarum, & puritate Sermonis. *Georg. Fabric.*

In hoc argumento facilè omnibus palmam præripuit *Buchananus. Iacob. Duport.* in Præfat. ad Metaph. Psalmor.

Georgii Buchanani Scoti Poëmata varietate argumenti, dictionis nitore, schematum lumine, & inaffectatâ decori custodia omnium ferè doctorum amorem, laudesque provocarunt. Magnificè *Ioseph. Scaliger*. dum eum respectat:

Imperii fuerat Romani Scotia *finis*,
Romani *eloquii* Scotia *finis erit*.

Quàm religiosis, sed & quàm puris manibus intendit *Lyram Davidicam*? quàm floret in elegis? quàm plenus est gravitatis in *Jephte*, & *Baptistâ* Tragœdiis? quàm clarus in 5. illis de *Spherâ* liberis epici? quàm floridus in Lyricis, miscellaneis, epigrammatis? quam denique in *Franciscano*, & *Fratribus* vehemens & aculeatus? *Borrich.* de Poëtis, p. 150.

Buchananus unus est in tota *Europâ* omnes post se relinquens in *Latinâ Poësi*. *Scaligerana* prim. p. 37.

Quoad ejus Poëmata *Iosephus Scaliger* ait illa superare omnia quotquot ab *Augusti* seculo in lucem prodierunt. *Hutenhovius* assëverat illum Poëtas celeberrimos Gallos & *Italos* antecelluisse, ut ex hoc disticho liquet.

Tres *Italos Galli* senos vicere, sed unum
Vincere Scotigenam non potuere virum.

Tres *Galli* sunt Cancellarius Hospitalius, Adrianus Turnebius, Joannes Dorat. Sex autem Itali, Sannazarius, Fracastorius, Flaminius, Vida, Naugerius & Bembus. *Ant. Teissier* Elogiis Eruditorum Vir. Ital.

Jes. Vavassor (Notis anonymis in Animadversiones in Poëticam p. 66.) ait inter omnes qui Latinè scripserunt, nullum se cognoscere qui sibi magis constaret, qui idearum suarum absolutior Dominus esset, quique stylum suum cogitationumque suarum enunciationes quoquoversum pro libitu flecteret quàm *Buchananum*. Gall.

Buchananus serviliter nimis *Titum Livium* imitatur. Quicquid habet boni Veteribus suffuratus est. Sano admodum judicio scribit, in sublime quoad sensa parum attollitur. Prolixæ tertii ejus libri citationes omnibus non allubescunt, ut nec diffusa quoad omnia singularia narratio ejus de Gente Regionis

nis illius de qua ibidem loquitur. *Rapin.* Animadversionibus in Historiam.sect. 28. Gall.

Buchananus *Odas* habet Antiquitate dignas. Sed inæqualis admodum est, ob permixtionem characteris sui qui non est semper satis uniformis. *Rapin.* Animadv. in Poëticam 2. parte, Animad. 30. Gall.

Jephte & Joan. Baptista Buchanani nihil æstimandum continent præter puritatem qua scriptæ sunt binæ illæ Tragadiæ. *Rapin.* ibid. Sect. 21.

Buchananus Historiam & libellum, cui titulus *Detectio*, partium studio, & *Moravii* munificentiâ abreptus ita scripsit, ut libri isti falsitatis damnati sint ab ordinibus Regni *Scotiæ*, quorum fidei plus tribuendum: & ipse ingemiscens coram Rege, cui fuit Pædagogus, subinde se reprehenderit (ut accepi) quòd tam virulentum calamum in *Reginam* benè meritam strinxisset, moriensque optaverit ut tantisper superesset, donec maculas, quas maledicentiâ fals asperserat, revocatâ veritate, vel sanguine elueret; nisi (quod ipse dixit) hoc unum esset, cùm præ ætate delirare videretur. *Camden* in Annal. *Elizabeth.* Anno 1567.

Inter illos qui tunc temporis (anno 1541.) periclitabantur, unus erat Georgius *Buchananus.* Clerus apud se decreverat, ultionem de illo sumere acerbitati Poematum quæ contra ipsum composuerat. Rex autem usque adeò viro omnes eorum arbitrio permiserat, ut cum cæteris vitam amisisset, nisi evasione sua ex carere saluti consuluisset. Mare postea transfretavit, & in illo exilio viginti annos vitam traduxit, totoque ferè illo tempore ludi magistrum agere coactus fuit; nec tamen vilis ejusmodi muneris exercitium Animi ejus magnitudinem oppressit. In ejus Scriptis elucent non modò veneres & lepôres omnes Latinæ Linguæ, sed & animi vigor & sententiarum acumen, longe supra *Bembum* aliosve *Italos*, qui eo tempore Styli *Romani* puritatem restaurare affectaverunt. Apud ipsos debilis tantum imitatio Tullii cernebatur: Sed illius stylus tam genuinus atque nervosus est, ejusque in omnia animadversiones usque adeo solidæ, (præter immortalia ejusdem Poemata, quibus manifestat quàm bene Poetas omnes *Romanos* imitari valeret, in diverso illorum scribendi genere, ut quicumque illum cum illis conferre voluerit, vix identidem sibi temperare possit quin apographum autographo anteponat,) ut jure merito præclarissimus & optimus Authorum nostrorum recentiorum censeatur. *Burnetti* Hist. Reform. lib. p. 311. Angl.

Nec intactum abire patiar inter *Scotiæ* lumina haud postremum, *Georgium Buchananum*, ex *Levinià Scotiæ* provinciâ ad *Blavum* amnem in villâ rusticâ oriundum, cultissimum vatem, & lacteæ venæ patrem, versione Psalmorum *Davidis* vario carminis genere felicissimè expressa, & descriptione historiæ rerum *Scoticarum* clarum. Sanè aurea ejus & cum omnibus priscis comparanda Poemata jure merito omnium versantur manibus. *Queenstedt.*

Extat rerum *Scoticarum* Historia. *Edimb.* 1582. & *Franc.* 1594. 8°.

Extat de Jure Regni apud *Scotos* Dialogus. *Edimb.* 1581. 8°.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ classis in *Romano Indice* rejicitur.

JOANNES BRODÆUS.

Clar. An. D. MDL.

GAllus, *Turonensis*, Discipulus *Alciati*, *Petro Danesio* conjunctissimus, *Sadoleto*, *Bembo*, *Egnatio Romæ* gratus, Mathematum, *Chaldaicæ* & *Hebraicæ* linguæ apprimè peritus. Obiit in *Turonibus*, anno 1563. ætatis 63. Cœlebs. *Hofman.*

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in *Epigrammata Græca*—Annotationes in *Oppiani Kynegeticon* libros quatuor—Q. *Calabri Paralipomenon Homeri* lib. 14—Coluthum de *Helene* Raptu—Notæ in *Euripidem*—Annotationes in *Dioscoridem*—Observationes, sive variæ lectiones.

Hic præcellentis ingenii vir *Cæsaroduni Turonum* ex honestâ *Brodæorum* familiâ patre *Ludovici* Regis cubiculario genitus, abdicatâ Jurisprudentiæ curâ, cui adolescens apud *Bituriges*, doctore *Alciato*, aliquot annos in spem civilis vitæ impendebat, totum se ad utriusque Linguæ bonarumque artium cognitionem & scientiam applicuit. Quarum incredibilem amorem jam olim à pueritia conceptum auxit etiam & inflammavit ipsa P. *Danesii Gallorum* id ætatis doctissimi consuetudo & familiaritas, dum ambo *Georgium Selvam* Regis ad *Venetos* Oratorem in legationis ornamentum secuti, erudita illa felicis *Italiæ* ingenia *Sadoletos*, *Egnatios*, *Bembos*, *Flaminios*, & eorum similes pari animorum contentione superare contendunt. Hos enim *Brodæus* omnes partim *Venetiis*, partim *Romæ Georgio Armeniaco* Regis item ad Pontificem Legato comes ascitus & vidit familiariter & propter studiorum conjunctionem facilè sibi conciliavit. Hoc etiam aliquantò superior quòd ad eas, quibus pariter incumbebant, elegantiores literas & Mathematicas Artes & *Hebræam*, *Chaldæam*que linguam insuper adhiberet. Quare in *Galliam* reversus multa scripsit & publicavit tot ac tantis laboribus non indigna. In quibus principem locum tenent *variæ lectiones*, diligentissimique in multos *Græcæ* Linguæ auctores commentarii, maximeque in Epigramma labore & industriâ *Planudis Monachi* collecta, quorum & *Brodæus* bonam partem *Latinâ* venustate convertit. *Samarthan.*

In *Italiâ*, ad puriores literas Philosophiæ, Mathematicarum Artium, ac Sacræ Linguæ non mediocrem cognitionem adjecerat: dein in patriam reversus, quietæ vitæ sed non otiosæ se dedidit: quod multæ reconditæ eruditionis lucubrationes abundè testantur, quas vir bonus procul ab omni ambitione ac ostentatione positus alienis potiùs quàm suis auspiciis publicari passus est; eo rariore modestiæ exemplo, quòd nostro seculo homines non solùm ex opibus, Magistratibus, & aliis honoribus, sed etiam ex literis indignâ vanitate gloriolam aucupantur. *Thuan.* ad Ann. 1563.

Huic viro quicunque summæ doctrinæ, acerrimique & ingenii & judicii laudem denegant, illi certè aut planè indocti nulloque judicio præditi, aut impudenter sunt invidi. Eum enim sua Scripta talem fuisse clamant, & quidem cùm alia, tum ea quæ in *Euripidis* tragœdias edidit. *Stephan.* Præfat. ad Annot. in *Euripid.*

Edecu-

Edecumati Judicii vir. *Claud. Dausius* in Notis ad *Q. Calabrum.*

Criticus magnæ eruditionis vocatur *Dempstero.*

Brodaus vir sive Adolescens potiùs, acris ingenii, probi judicii, lectionis diffusæ, quem non magis in ore famæ esse miror, imo indignor. *Lips.* in Not. ad *Tacit.* de Morib. *German.* c. 1.

Consule eruditissimum *Brodaum*, quô viro ipsius ætas nihil omnino doctius tulit neque meliore judicio. *Barth.* advers. l. 9. c 16.

Brodaus Turonensis Canonicus, vir maximus ac doctissimus fuit, cujus commentarios in Epigrammata *Græca* pluris facio quam quorundam scripta plurima. *Scaligerana* 1. p. 33.

Vir egregiæ eruditionis *Jo. Brodaus. Paul. Colomes.* in Opusc. p. 15.

Ioannes Brodaus Criticus magnæ eruditionis. *Thom. Dempster.* in Elench. Script. *Roman.*

Duo clarissima *Galliæ* lumina *Jo. Brodaus* & *Bodinus. Conrad. Rittershus.* Prolegom. in *Oppian.*

Ioannes Brodaus vir omnibus bonis literis instructissimus, *Oppiano, Calabro, Colutho*, veluti triumviris adjutrices manus adhibuit; eandemque operam, quam elegantissimis nuper *Græcorum Epigrammatibus* impenderat, etiam in hoc contulit *Poëta*, nihil eorum omittens, quæ ad eruditi doctique *interpretis* officium pertinere putavit. Verisimile est, *Brodaum* diligentissimum hominem, Bibliothecas plurimas perlustrasse; in his quicquid rarum, quicquid observatione dignum animadvertit, id magnâ industriâ, solertiâque, nec minore judicio excerpsit. *Nic. Gerbel.* Epist. Præfat. ad *Hervag.* in *Brodai* Not. ad *Oppian.*

De *Strato* non est cur incomparabilis viri manibus *Ioannis Brodai* insultes. Habet enim ille *Scotica Epigrammata* quæ tibi objiciat, & *Mureto-Catullianos Galliambos.* Fuit autem de bonis literis optime meritus, si quis alius, ac ne *Italos* quidem tuos excipio. *Joseph. Scalig.* in loc. controv. *Rob. Titii*, p. 38.

Edidit superioribus Annis *Joan. Brodaus Turonensis*, Præsul Amplissime, in Epigrammatum Græcorum & *Oppiani de Venatione* Libros, Annotationes doctissimas, & omni Scientiarum genere refertissimas, quæ illi non mediocrem laudem apud Literatos pepererunt & benevolentiam conciliarunt. *Baptist. Sap.* Consil. Reg. Epist. Præfat. ad D. *Fr. Mannium Burdeg.* Archiep. in *Brodai* Not. ad *Euripid.*

Certè hoc ipsum ἀξιομαχεσόμεθα, quod inepte alteri substituitur, profectum ab homine *Gallo* fuit, *Brodæo* nimirum *Turonense*, quem tamen ego, tantum abest, ut insectari propterea velim, ut etiam verè lubenterque fatear multa fuisse àb illo viro rectè non in uno authore restituta. Nimirum aliquando bonus dormitat *Homerus. Io. Leunclav.* not. in *Xenophon.* p. 1068.

Joannis Brodei Commentarii in *Epigrammata Græca*, excusi sunt *Basileæ* Anno *Dom.* 1549. in Officinâ *Frobenianâ.*

Extant Notæ in *Martialem. Lug. Bat.* 1619. 8°.

FRANCISCUS DUARENUS

Clar. An. D. MDL.

GAllus, Briocensis, Jurisconsultus celeberrimus, obiit anno 1559. ætatis 40. Scripta ejus sunt: Commentaria in varios titulos Digesti & Codicis — Disputationum Anniversariarum libri duo — De jure accrescendi lib. 2. — De ratione docendi discendique Juris — De Jurisdictione & Imperio — Apologia adversus Eguinarium Baronem — De Plagiariis — In Consuetudines Feudorum Commentarius — De Sacris Ecclesiæ Ministeriis, ac Beneficiis — Pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ adversus artes Romanas defensio — Epistola ad Sebast. Albespinam Regis Galliæ Oratorem Epistola de Franc. Balduino — Defensio adversus Balbini Sycophantæ maledicta.

Primus Gallorum Franciscus Duarenus è Brioci fano ad Armoricum oceanum genere nobili ortus explosis barbarorum glossematis puros & limpidos veterum Jurisconsultorum fontes Juventuti aperuit: tum viva voce, dum apud Bituriges magno nationum omnium concursu profiteretur, tum Scriptis quibus etiamnum sibi ipsi superstes immortali eruditionis & eloquentiæ laude commendatur. Fuit acerrimo quidem judicio, sed memoriâ minus felici, neque unquam nisi ex scripto prælegebat; eoque factum est, ut in Germanico itinere, cum à celebribus passim Academiis honoris causâ, ut ferè fit, ad prælegendum invitaretur, nec eorum continuis votis & precibus obsequeretur, à nonnullis rerum imperitis & iniquè judicantibus habitus sit indoctior. Sed hoc inane vulgi de tanto viro judicium parta jampridem apud eruditos fama & existimatio facilè superavit. Scæv. Samarthan.

Franciscus Duarenus, Iuris Scientiâ, secundùm Andream Alciatum, quem Avarici Biturigum Cuborum Jus Civile profitentem audiverat, suâ ætate clarissimus: ad quam & politioris literaturæ, & exactam antiquitatis cognitionem à Magistro suo edoctus adjunxit. Duareni nunc Opera in magno pretio, uti debent, apud doctos habentur. Sed Scriptis illius accidit, ut Prælectiones ex ore recitantis in Scholâ perperam plerunque ab Auditoribus exceptæ, quæque non eo consilio fiebant ut ederentur, post ipsius mortem reliquis ejusdem operibus, quæ vivus publicaverat, nullo delectu admistæ sint; in quo insignis doctissimi viri manibus injuria facta est. Thuan. ad Ann. 1559.

Hunc Autorem Cujacius ipse plurimi semper fecit; cùm inter quatuor Franciscos (Franc. Duarenum, Franc. Conanum, Franc. Hottomannum, Franc. Balduinum) qui eâdem ætate eandem scientiam profitebantur unum Duarenum sibi placere, cæteros Jus tantùm del gurire diceret.

Duarenus præterquam quòd eloquentiâ, dicendique genere suavi & facili omnes sui temporis Jurisconsultos superavit, docendi ratione maximè antecessit. Primus enim diu antè Methodicam docendi rationem non observatam iterum revocavit, restituitque. Andr. Quensted.

Quantum coluerit Franciscus Duarenus Iurisprudentiam, ejusque studia:

dia promoverit, testantur tot ejus gravissimi viri opera. Docuit in celebri *Biturigum Academiâ*, totque discipulos habuit; ut omnium tunc temporis *Juris* Professorum facilè princeps haberetur. *Gul. Rovil. l.* in Promptuar. *Icon.* Illustr. Viror.

**Duareni* liber de S. Ecclesiæ Ministeriis permittitur, si tamen correctus fuerit. Libellus verò eidem adjunctus, cui titulus est: Pro libertate *Ecclesiæ Gallicanæ* adversus *Romanam Aulam* Defensio *Parisiensis* Curiæ, omninò prohibetur. *Index Romæ* impressus 1681.

Hoc ejus Epitaphium:

Viator, sparge humum floribus; Flos ille Jurisconsultorum Franciscus Duarenus *hic situs est, doctrinâ, eruditione, moribus clarus. In* Gall. *atque in* Belg. *Academiis notus. Tandem post innumeras in legali Palæstrâ palmas adeptas terrenam Gloriam cum Cœlesti commutavit. A. B.* Jodocus Vithi *P. P.*

Opera ejus simul prodierunt 1592.

CONRADUS GESNERUS.

MEdicus, Philologus, & Polyhistor eximius, natus est *Tiguri* Anno 1516. Obiit an. 1565. Clar. A. D. M D L.

Vir pius & omni genere virtutum ornatissimus, omnia *Naturæ* arcana perscrutatus magis cogitans de aliorum utilitate promovendâ, quàm propriæ salutis tuendæ curam rationemve suscipiens, in omni literarum genere, præsertim verò in Medicinâ, & Philosophia Naturali atque Philologia clarissimas lucubrationes edidit; erat enim Philologus & Polyhistor doctissimus, lumen *Germaniæ*, & decus *Helvetiæ*. Scripsit penè infinita, quorum catalogum ipse edidit. *Boissard.* in Icon.

Cujus mors omnibus sæculis deploranda. Vir longissimâ vitâ dignissimus: & quam exegisse videbitur iis, qui ætatem ejus ex librorum (quos plurimos ac utilissimos confecit, industriâ suâ illustravit & edidit) non ex annorũ (quos vixit) numero metientur. Philosophiæ eam præcipuè partẽ, quæ Historiam Naturalem spectat, copiosissimis Scriptis explicavit: Antiquorum quoque complura monumenta, præcipuè Theologorum, primus in lucem edidit. Mortuum laudavit *Josias Simlerus*, & elegantissimo carmine *Theodorus Beza*, quô inter alia *Naturam* cum tanquam fidum suorum Sacrorum Antistitem plorare dicit, mutam deinceps futuram, nisi ipse mortuus loquatur. *Thuan.* ad ann. 1565.

Conradum Gesnerum, *Tiguri* honestis quidem, sed tenuis fortunæ parentibus natum inter ætatis nostræ clarissimos homines sua tum pietas tum eruditio, probitas denique singularis meritò collocarunt; ut plurimarum linguarum, ita

omnium Physices partium, & intimorum *Naturæ* arcanorum usque adeo peritum, tamque diligentem ac laboriosum Scriptorem, ut si stylum excolere quàm simpliciter ex aliis optimâ fide collecta pleraque proponere maluisset, neq; mors illum immatura sustulisset, ætas hæc nostra in unico *Gesnero* cum *Varronem* alterum, tum *Plinium* quoque renatum fuerit habitura *Theod.Beza* in Icon.

Conradus Gesnerus Tigurinorum decus immortale. *Casaub.* in Athen. l.7.c.18.

Verè sanctissimus, doctissimus, omnibusque numeris absolutissimus, & totius *Europæ* ornamentum. *Zanch.* Epist.l.1.ad *Bulling.*

Conradus Gesnerus erat homo stupendæ eruditionis. *Konig.* in Biblioth.

Nobilis ejus fama, quam præclaris Scriptis suis sibi peperit, jampridem in omnes Orbis Provincias emanavit. *Casp.Wifer* Comment. ad *Mitrhidat. Gesneri.*

Conradus Gesnerus vir ut reconditæ eruditionis, ita indefessi laboris strenuam operam navavit in illustrandâ animalis omnis spirabilisque Naturæ Historiâ; cui præ cæteris palmam defero. *Levin.Lemn.* de Miracul. occult. Natur. p.6.

Gesnerus verò ex Scriptis non tam ingenii, quàm laboris & industriæ laudem tulit, ut sunt omnes *Germani* in studiis laboriosissimi : quippe transcripsit quæ priores dixerant, & ipsis eorum verbis retulit. *Roland. Mares.* Epist. l.2. Epist. 26.

Gesnerus de omnium animalium Historiâ fusissimè scripsit ; quam similiter materiam *Ulysses Aldrovandus* immansibus voluminibus prosecutus est. Sed, liberè dicam, *Plinii* paucos de Animalibus libros pluris fecerim, quàm istorum de iisdem infinitos. *Idem* ibid.

Ut lem in bonis Auctoribus convertendis operam navâssent *Conradi Clauserus*, & *Gesnerus Tigurini*, nisi eos nimia licentia extra metas abripuisset. *Huet.* de clar. Interpret.

Gesnerus multæ ac variæ lectionis, summæque diligentiæ : Auctor minimè contemnendus. *Scaligerana* 1ª p.79.

Conradus Gesnerus inter Universales & perpetuos Catalogorum Scriptores principatum obtinet, vir maximis suis laboribus optimè de Rep. literariâ meritus. Fuit enim & vertendo & colligendo omnium diligentissimus. Injurii sunt & ingrati in bonum virum exteri quidam, qui ejus Scripta passim traducunt ut non satis accurata, & solô labore, nullô verò ingenio, spectanda: Quod familiare solet esse in *Germanos* convitium omnium exterorum; qui, si non haberent à *Germanis* congestas rei literariæ opes, angustiùs certè secum habitarent. *Adeo* (quæ *Vossii* Præfat. in *Theol.Gentil.* querela est) *laudis nihil sperandum, quocunque etiam judicio adhibito, propter ambitiosulos istos in strenuâ inertiâ & ingenii & facundiæ laudem solis sibi vindicantes, aliis relinquentes duntaxat laboris gloriam cum Arcadico, ut loquuntur, pecore communis.* Etiam *Gaddius*, tenuis & jejunus Scriptor, minutam diligentiam in illo reprehendit, qui ipse montes parturiendo non nisi mures parit. *Rolandus* quoque *Maresius* in Epistolis suis Philologicis, opere docto, *Gesnerum* alicubi ut *Locorum Communium* Scriptorem exagitat, cùm *Gesnerus* & *Gesnero* similes inter eos sint, qui Sylvas serant, ut habeant alii, quas cædant

& excidant. Non nego quidem, nævos inesse & errores ejus Autoris Scriptis, sed illos facilè absorbet improbus labor ac insignis ejus utilitas. Æquiùs de viro isto *Ionsius Hist. Philos. lib. 3. c. 20.* & *Bailletus tom. 2. pag. 15.* judicat. Considerandum enim, quot quantisque laboribus unus vir districtus fuerit, Physicis, Medicis, Philologicis; quanta seculi istius ob meliorum editionum defectum imperfectio. Quin potiùs tota ipsi posteritas ob summa illa & Herculea in re literaria merita obstricta est. Infinita propemodum sunt & incredibilia, quæ vir ille nondum L. annos natus, cùm moreretur, in omni studiorum genere perfecit. Unus penè Bibliothecam scripsit. Quàm honorificum *Iulii Cæsaris Scaligeri de Gesnero* fuerit judicium, ex iis literis *Sylvii, I. C. Filii, Scaligeri*, colligas, quæ in *Siberianis Epistolis* p. 459. habentur, quibus illè *Gesneri* amicitiam ambit, eumque rogat, ut suo testimonio paternorum Scriptorum Splendorem gloriamque augeat. *Tuam*, scribit ille, *autoritatem tanti facio, ut nullius amicitiam magis petam, alium magis colam neminem. Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 199. 200.

Dignus quoque qui memoretur *Conradus Gesnerus* anno 65. superioris seculis mortuus, qui inter Scriptores plurimos, quos in Pandectis & Bibliothecâ recenset Philosophorum quoque Poëtarum, Rhetorum, libros & plerumque vitam exponit, idque industriâ, quâ potuit, summâ. Quem ejus laborem *Iosias Simlerus* pari felicitate postea auxit. Utut verò mendis scateat ista Bibliotheca quàm plurimis, longè plus tamen laudis ob ea, quæ benè dicuntur; quàm reprehensionis, ob menda nonnunquam levia meretur. *Ja. Ionsius* de Script. Hist. Philos. p. 310.

Conradus Gesnerus vir fuit insignis non modo eruditione sua non vulgari, sed etiam humanitate, integritate & pietate quibus ornatus fuit. In Theoria & in Praxi Medicinæ excelluit. Hujus illustre dedit specimen sanatione maximi ægrorum numeri qui incurabiles censebantur; quippe qui diversis Apoplexiis, Hydropibus & Epilepsiis laborabant. Ingentem incomparabilium Scriptorum catervam post se reliquit; adeo ut cum ratione dixerit *Beza*, unicum *Gesnerum* tota claruisse Scientia quæ divisim in *Plinio* & *Varrone* deprehensa fuerat—*Gesnerus* contexuit ipse Bibliotheca sua propriæ vitæ Historiam, in qua unum observatu dignum scripsit. Ingenuè nimirum fatetur Opera sua tam accuratè & tam diligenter elaborata non esse ac exoptandum foret, eò quòd propter sortis suæ miseriam teneretur libros ad victum sibi comparandum elucubrare, & proinde eadem sine mora evulgare coactus à binis illis inexorabilibus Deabus *paupertate* videlicet & *necessitate*, otio non frueretur sufficienti ut eum perfectionis gradum attingerent ad quem illa perducere potuisset si solius gloriæ stimulis ad scribendum impulsus fuisset. *Veruntamen*, addit deinde, *ne confessio mea despicabiles reddat libros à me vulgatos, hoc de me prædicare ausim quòd omnes illos quodammodo superent qui in eadem argumenta quæ ipse pertractavi conscripti fuerunt. Anton. Teissier* Elogiis Virorum Eruditorum, Gallicè.

Ejus Opera omnia prodierunt *Francofurti* Ann. 1617.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium *Tiguri* in *Helvetiâ*:

Ingenio vivens naturam viceras omnem,
Naturâ victus conditur hoc tumulo.
Plinius *hîc situs est* Germanus, *perge, Viator,*
Gesneri *toto nomen in orbe volat.*

* *Conradus Gesnerus* in *Romano Indice* inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur.

PETRUS NANNIUS

Clar. An. D. MDL.

A *Lcmariâ Hollandiæ* Oppido natus, Canonicus *Atrebatensis*, comis & blandi vir ingenii, *Conrado Goclenio* in *Latinarum* literarum professione, communibus omnium votis succenturiatus est. Carus in primis, ob singularem eruditionem, excellentibus in *Belgio* doctrinâ viris, summâque dignitate præditis; in his *Nicolao Everardo* Præsidi *Mechliniensi*, doctissimisque ejus libris; & *Atrebatium Antistiti Antonio Perrenoto*, post Cardinali, & aliis. Famâ deinde, ut fit, indies magis magisque notus, ab *Italis*, præsertim à *Jacobo Flisco Genuensi*, Episcopo *Savonensi*, magnis stipendiis in *Italiam* invitatur. Cum, ut linguâ utraque doctissimus, atque in Auctoribus tum sacris tum profanis, egregiè versatus esset; multas utriusque generis scriptorum veterum, *Demosthenis, Plutarchi, Synesii*; & de *Christianis Athanasii, Chrysostomi, Basilii, Athenagoræ*, aliorumque lucubrationes *Latinâ* civitate donavit. Sed & è suo ipse penu plurima depromsit, in his *Miscellaneorum* libros decem, *Panegyricas* & *Litterarias* Orationes totidem, quique præ cæteris Scriptis palmam obtinent, *Dialogismos* Heroinarum septem. Nam in hoc genere regnasse eum, præter *Italos* acuti judicii homines memorat *Cornelius Musius*. Scripsit & in *Cantica*, ac *Salomonis Sapientiam* commentarium, itemque Notas ad *Ambrosii* adversus *Symmachum Relationem*. *Psalmos* quoq; *Davidis* plurimos non infeliciter versibus reddidit: quos cum *Iacobi Latomi* Psalmis *Plantinus* evulgavit. Moritur *Lovanii* 1557. ætatis 57. pro funere à successore *Cornelio Valerio* laudatur. Tumulum ipsi in D. *Petri* basilicâ gratis discipulus *Sigismundus Fredericus Fuggerus* posuit. *Aub. Miræus.*

Conrado Goclenio vitâ defuncto, *Nannius* unus, qui succederet, dignus omnium calculis est judicatus. Vir fuit ingenio facili, ad quidvis prompto, & ad humanitatem omnem ac festivitatem facto: viris in *Belgica*, & extra, magnis carus ac gratus. *Valer. Andreas.*

Petrus Nannius, *Lovanii* diu in *Buslidianâ* Scholâ *Græcam Latinamque* linguam magnæ eruditionis non vulgaris laude professus; multis ingenii sui editis monumentis, quibus *rem literariam* multùm promovit. *Thuan.*

Utrâque linguâ doctissimus, atque in Autoribus cùm sacris tum Prophanis egregiè versatus. *Melch. Adam.*

Vir

Vir *Græcè Latinéque* peritissimus, *Franc. Swert.*

Vir insigni literaturâ, qui utrâque facundiâ valet. *Lil. Gyrald.*

Criticus diligens vocatur. *Dempstero.*

Viros aliquot insignes, & Professores habuit Collegium *Buslidianum*: inter eos *Petrum Nannium*, qui alios post se, ut meum judicium est, reliquit, & fortasse relinquet. *Lips. Lovanium.* l. 3. c. 4.

Ubi in eas difficultates atque angustias incidimus, è quibus nos incolumes evadere posse diffidebamus, doctissimorum virorum, & quorum in *literis* magnum atque acre scitem esse judicium, auxilium expetendum mihi esse putavi: è quibus præcipuus, ac in ea re promptissimus fuit D. *Petrus Nannius*, Latinæ Linguæ apud *Lovanienses* Professor, cujus insignis ac rara eruditio tam est *Orbi* nota, ut me præcone non egeat, qui incomparabili suâ humanitate egregiam mihi navavit operam; & quem ego quoque ad hoc impuli, ut *Ambrosianas Epistolas*, in quibus permulta sunt, quæ non omnibus sunt obvia, suis Scholiis illustraret. Quod sanè ab eo factum est, tantâ diligentiâ, tantâque doctrinâ,* ut si non aliàs, vel hoc saltem nomine, *Ambrosii* hanc novam Editionem plausibiliorem gratioremque futuram sperem. *Ioan. Cosier.* in Epist Dedic. *Ambros.* Oper. præfix. An 155.

Opera ejus testantur eum fuisse bonum *Criticum*, excellentem *Grammaticum*, peritum *Oratorem*, Theologiæ, Juris & Matheseων gnarum fuisse. *Moreri.* Majori Dictionario Gallico.

Pauca in Sacris & Profanis sublimia occurrunt, apud *Græciæ* veteris & antiquæ *Romæ* Scriptores, ad quæ penetrans illud ingenium non pertigerit & eximiis suis Operibus nobis non elucidaverit; Operibus inquam quibus insigne *Nannii* nomen reviviscet vel invita annorum serie, quæ non minori amore quàm veneratione à Doctis excipientur. *Isaac. Bullard.* Acad. Scientiarum. Gall.

Locum etiam suum in *Interpretibus* tuetur *Petrus Nannius*, fidus *Sententiarum* explicator, αὐτοφυὲς illud mirè se expressit. *Huet.* de Interpret.

Dominus Hermant scribit eum Beati *Athanasii* sensum sic pervertisse pluribus locis, ut cùm nobis explanare debuisset, quæ obscura in *Græcis* extabant, in plures errores impulerit Authores qui ejus versionem secuti sunt, adeo ut hi, authoritate quam adepti erant, plures alios deinceps fefellerint. *Godefrid. Hermant*, Præfat. in Beati Athanasii vitam, Gall.

Eruditio singularis in exquisitissimis scientiis, & in omni politiorum literarum *Græcarum* & *Latinarum* genere, Viri usque adeo docti ac fuit *Petrus* Nannius *Alcmariâ*, Urbe maritima Septentrionalis *Hollandiæ*, oriundus, amplum temporis spatium exigeret, vel ad simplicem ejus adumbrationem delineandam, utpote qua dignus evasit qui censeretur inter primos Gentis suæ Literatos, & iis æquipararetur, qui immortalis famæ pennis sub *Europæi* coelo gloriosi volant. Vividissimo & ad omnia prompto ingenio valuit. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum Italicè.

* Ejus Scholia in *Sapientiam Salomonis*, in multis locis *expurgantur* in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Ejus Miscellanea tom. 1. Lamp. Crit. *Gruteri* continentur.

Hoc ejus Epitaphium:

Petro Nanno Alcmariano, *Presbytero & Canonico* Attrebatensi, *Viro Doctissimo, Humaniores Literas in Collegio* Buslidiano *annos xviii. professo*: Sigismundus Fridericus Fuggerus, *Baro in* Kirchberg *&* Viana *B. M. & Amico paterno Memor. virtutis ergô jussu parentis pos. Vixit annos* LVII. *Obiit* CIↃ IↃLVII. XII. *Kal. Augusti.*

Nanni Castalidum *decus Sororum,*
Quisquis te videat, tuosque fœtus,
Haud Nanum *vocitet; sed ô* Giganta.

ANTONIUS GOVEANUS.

Clar. An. D. MDL.

LUsitanus, anno 1565. ex immodico peponum usu obiit. Primùm *Tolosæ*, deinde *Divona Cadurcorum*, posteà *Valentia* & *Gratianopoli* Jus Civile professus est.

Scripta ejus hæc sunt: Variæ Lectiones — De substitutionibus Commentarius — De Jurisdictione libri duo — Ad L. *Gallum Aquilium* lib. 1. — De Jure accrescendi lib. 1. Commentarii in titulum digesti ad legem Falcidiam — Animadversionum liber unus — Castigationes in *Virgilium* & *Terentium* — Enarrationes in *Ciceronis* Orationem contra *Vatinium* — Critica Logices pars certans cum *Ciceronis* Topicis — Commentarius in *Ciceronis* Topica — Comment. in priores libros Epistolarum ad *Atticum*, & libros de Legibus — Responsio ad *Petri Rami* calumnias pro *Aristotele* — Epigrammata & Epistolæ — *Porphyrii* quinque vocum Traductio Latina.

Is genere *Lusitanus*, sed adoptione, (sicut ipse, quo erat animi candore, palam profitebatur) *Gallus*, cum puer & literarum rudis ab *Andreâ Goveano* Patruo in *Galliam* adductus esset, tantâ felicitate in humanioribus studiis ingenium exercuit, ut nemo purius *Latinè* scriberet, nemo versus elegantiùs pangeret. In Philosophiâ verò *Aristotelicâ* tantum profecit, ut ejus patrocinium jam tum in illâ juvenili ætate contra *Petrum Ramum* ejus importunum oppugnatorem magnâ cum laude susceperit. Posteà, quasi omnium scientiarum æquè capax ingenium illius esset, quodque singuli in singulis, ipse unus in omnibus præstare posset, ab *Æmilio Ferreto*, qui *Avenione* jus Civile docebat, cùm *Lugduni* privatis studiis intentus desideret, ad illius perplexæ scientiæ professionem evocatus est; in quâ rursus exiguo tempore tantos progressus fecit, rationem veram enodandarum ex antiquitate spinosarum *Juris* Quæstionum statim animo complexus, ut *Jacobus Cujacius*, cùm

Tolosa

Tolosæ ante unde undecim annos in *Vlpiani* titulos scriberet, jam tum testatum reliquerit, *Goveanum* ex omnibus *Juris Justiniani* Interpretibus quot quot sint aut fuere, unum esse, cui, si quæratur, quis excellat, *palma* deferenda sit. *Thuan.* ad an. 1 65.

Goveanus cummuni doctorum suffragio hoc assecutus est, ut & Poëta elegantissimus, & summus Philosophus, & præstantissimus *Juris* Interpres haberetur. *Konig.* in Biblioth.

Author *Bibliothecæ Delphinatûs* asseverat illum fuisse accusatum, quòd de *Numine* perperam *Valentiæ* locutus esset, adeo ut ipsi incubuerit eam culpam à se depellere; quod & præstitit eximia oratione quæ Manu-scripta quondam visa fuit, in Bibliotheca *Enemundi* de *Rabat*, primarii Præsidis in Senatu Gratianopolitano. Gallicè.

Adolescens [*Iacobus Cujacius*] *Antonii Goveani* Jurisconsulti ingenium admirabatur, sed indiligentiâ hominis notatâ, nihil deterritus est, deterritum iri se dicens à *Jure* tractando, si homo *Lusitanus* tanto ingenio, tam que subtili, labores Civilium studiorum seriò suscipere ac subire voluisset. *Papir. Masson.* in Elog. *Jac. Cujac.*

Goveanus doctus erat vir, & Valens Dialecticus, optimus Poëta *Gallicus*: nec enim *Hispanum* judicaveris, adeò benè *Gallicè* loquebatur. *Scaligerana* 1.

Calvinus vocat illum *Atheum*, cùm non fuerit; debebat illum meliùs nosse. *Scaligerana* posterior.

GULIELMUS POSTELLUS.

B*Arentonius Normannus*, centenario proximus Anno 1581. obiit. Clar. An. D. MDL.

Scripsit varia, inter quæ primum locum obtinent: Tractatus de Republicâ *Athenensium* — Cosmographia S. Terræ — Liber de *Hetruriâ* — Clavis Absconditorum — Linguarum duodecim differentium Alphabetum — De Candelabro *Moisis* — De Orbis Terræ concordiâ.

Hic apud *Barentonium Normaniæ* vicum obscuris ortus parentibus cùm ingenium apprimè capax & ad concipiendas artes idoneum à Naturæ bonitate accepisset, melioris disciplinæ subsidio destitutus, eâ nitidioris eloquentiæ facultate caruit, quæ una maximè doctorum hominum scriptis dignitatem atque splendorem afferre potest. Adolescentiam vix attigerat, quando ipse adhuc docendus difficile docendi munus aggressus est: cúmque multos vitæ annos in vicinorum liberis erudiendis ac perpetuo studiorum labore traduxisset, tandem è Ludimagistro Pagano creatus à Rege peregrinarum linguarum professor in urbem venit, editis locupletibus Commentariis, quibus duodecim inter se differentes & variæ linguæ superbâ doctrinæ ostentatione explicantur. Neque multò post visendi Orbis cupiditate incensus reliquit *Galliam*, confectaque sedecim annorum peregrinatione, *Venetiis* demum consedit: ubi nescio cujus mulierculæ præstigiis absurda quædam & impia de Religione commentus est, quæ deinde *Lutetiæ* frequenti auditorum turbâ publicavit: cùm se morte obiti revocatum

ad superos & juvenili ætati restitutum inepte mentiretur. Magna quidem stolidæ plebis admiratione, præsertim eorum qui ante profectionem eum noverant, quod videlicet meminissent jam vetulum & canescentem hinc abiisse, quem longo post intervallo reducem nigrante barbâ & ævi flore conspicuum cernerent. Sic enim eos captabat, simulatoque per pigmenta miraculo fidem suis nugis atque auctoritatem conciliare conabatur. Sed urgente magistratu violatæ persuasionis reus aufugit in *Germaniam* & in *Ferdinandi Cæsaris* aulâ tamdiu fuit, dum recantatis erroribus in patriam redeundi & publice profitendi facultas à Principe reddita est. At cùm eodem recidere videretur, ex Senatus decreto in D. *Martini* Monasterium relegatus est. Quo in secessu viribus integris ad alterum & octogesimum hujus seculi pervenit annum centenarióque proximus interiit. *Samarthan.* in Elog.

De *Postello*, *Henricus Stephani* narrat introductione tractatûs *de Conformitate Miraculorum antiquorum & novorum*, cap 14. pag. 100. illum publicè dixisse quòd; qui bonæ Religionis speciem efformare velit, eam ex tribus istis Christianâ, Judaicâ, & Turcicâ constare debeat. *Henricus Ernstius observat. variar.* lib. 2. cap. 36. *Postellum* à quibusdam libri *de tribus Impostoribus* autorem haberi ait. Sed summa ipsi hâc imputatione injuria infertur: Ego enim hunc inter *Atheos* vel *Deistas* referre nolim, quod & *Theophilus Raynaudus* facit, qui *Deistarum* parentem vocat, qui *Deum unum* admittere contenti cætera Christiana Mysteria pro fabulis haberent. Nam omnia alia testatur liber ejus *de Nativitate Mediatoris ultimâ*, quem inter *Anonymos* relatum miror apud *V. Placcium*, cùm ejus nomen in fronte libelli extet. Hunc qui legerit, illum à Christo & Christianis Mysteriis universam rerum naturam quasi suspendisse deprehendit. Multa alioquin habet, quæ cum receptis in Ecclesiâ sententiis pugnant, errores quoque multos in Religione; paradoxæ in illo multæ sunt doctrinæ, quarum intuitu potius ad *Hæreticos* & *Enthusiastas*, quàm ad *Atheos* referendus videbatur. Quod de formandâ religione ex Christianismo Turcismo & Judaismo dixit, fortè eò pertinet, quòd multa Christianorum monumentorum λείψανα in ipso Alcorano aliisque, qui apud Orientales & Judæos extant, libris deprehenderet. In Judæorum quoque vetustioribus libris, quos suppositicios aliqui existimant, multa ille Mysteria venatur, non ad infringendam, sed potius stabiliendam religionem Christianam. Ille, quem de *Etruriæ Originibus* scripsit, liber integra capita pro veritate Religionis Christianæ inserta habet; ut mirari satis non possim, quid in mentem venerit *Rainaudo*, qui illum Religioni Christianæ adversum faciat. Sed multa sunt in *Rainaudo* inepta & falsa de Scriptoribus judicia. De *Postello* legi amplius potest *Popeliniere* in libro Gallico *l'Histoire des Histoires*, lib.8. pag 443. Ego, etsi in illo aliqua damnanda & heterodoxa, aliqua superstitioni propiora agnoscam; multa tamen acutè excogitata, & profundam doctrinam spirantia deprehendo. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhist, p. 73 74.

Postellus, non sine honore mihi nominandus, quippe qui nobis *Arabicæ* linguæ præceptiones tradiderit. *Bibliand.* de Rat. Commun. omn. ling. c. 2.

Postellus, Abyssus Scientiarum dictus; Polyglottus, Mathematicus, Cabbalista insignis. Ejus, de *Orbis Concordiâ*, liber præ reliquis laudatur. *Hofman.*

Vir capite motus *Postellus* & non integræ omnino Phantasiæ, magnus Peregrinator & Mathematicus & Hæreticâ pravitate nonnihil adspersus. *Franc. Bacon.* de longævit & brevitat. Vit. in Hom. sect. 19.

Gulielmus Postellus ingenii fuit admodum capacis, *Linguarum Orientis* intelligentissimus variâ doctrinâ instructissimus; sed quam somniis, ac nugis suis, multum fœdarit. *Voss.* de Mathemat. p. 157.

Quidam *Agyrta* nostris temporibus ausus est sese ipsum *Iohannem* palam profiteri, quem insanus sed nihilominus sceleratus *Postellus* sese animam *Adami* habere jactitans, fratrem suum *Lutetiæ* vocitabat: & ille quidem *Tolosæ* fuit crematus, *Postellus* verò, cùm hæc scriberem, adhuc *Lutetiæ* post tot blasphemias à *Sorbonistis* etiam ipsis tolerabatur. *Theod. Beza* in *Ioh.* 20. ver. 22.

Postellus excellens Philosophus, Cosmographus, Mathematicus, Historicus stultus linguarum non ignarus, sed nullius ad unguem peritus. Invideo illi *Arabicam* linguam *Scaligerana* 1. p. 125.

Postellum Syrus docuit, neminem vidi qui *Postello* meliùs scriberet; fuit verè stultus, nam alioqui fuisset combustus: per vicos currebat. Fecit librum debere fœminas per fœminam salvari, ut viros per *Christum*. Postellus erat stultus; fuerat receptus à *Iesuitis*, postea fuit rejectus ab illis extra Societatem. *Scaligerana* posterior.

Si quis *Postellum* item commendare vellet ut commendari non posset magis, sufficeret ea notare quibus institutum de illo sermonem *Iacobus Gualterius* concludit; ubi (*Lutetiæ*) & ipse anno 1578. docentem audivi, tanto auditorumquasi ad recidivum & inusitatæ ætatis *Doctorem* accurrentium numero, tantâque ingenii, doctrinæ multiplicis, ac memoriæ demonstratione, ut vix credi possit, dixeritque aliquando vir acris judicii *Maldonatus* illum allocutus, *Mirari se talem in Mundo virum existere, cujus utique quot verba, tot essent apophthegmata. Ioh. de Launoy* in lib. de var. *Aristot.* fortun. in *Acad. Parisiensi*, p. 69.

Guillelmus Postellus ad reliquos vitæ dies relegatus fuit in Monasterium S. *Martini* Camporum *Parisiis*; ubi ob profundam (quamvis confusam) ejus Doctrinam, unius Monachi portio ad victum ei fuit assignata & intra illud Claustrum annos octodecim mansit, ubi supremum diem obiit, anno 1582. plusquàm Centum annos natus. Eum illic inviseram concomitantibus *Carolo* & *Bartholomæo* Macé, Parisiensibus Bibliopolis, ad ipsi ostendos libros quosdam manu exaratos *Arabico* idiomate, quos deinde excellentissimo & eruditissimo illi *Iosepho Scaligero* donavi. E quibusdam autem cum ipso sermonibus habitis circa Philosophiam & aliqua Theologiæ capita; cognovi eum aut mentis compotem non esse, aut saltem nequam aut malignum esse virum. Observavi præterea eum ambitione & arrogantia summa turgidum esse; Nam post plures chimæricos sermones in quibus nihil capiebam nec forsitan ipse quid diceret intelligebat (inter quos impudens ille asseveravit quemlibet qui eadem quâ ipse notitia & scientia instructus esset, nunquam moriturum) cœpit postea inde-

in defunctum Reverendissimum *Carolum* Lothaingiæ Cardinalem mille convitia eructare, innumerisque ambagibus Prophetam quendam sese venditare tentabat. *Anton. Verderius* Bibliotheca sua 1585. Gallicè.

Guillelmus Postellus eo ingenii vigore, eo acumine, eaque memoria pollebat, ut prodigium quoddam censeretur; Genius erat universalis, qui nihil ignorabat, quique in linguarum notitia cumprimis excellebat: Præter Latinam, Græcam, Hebraïcam, Chaldaïcam, Syriacam, adeo callens erat earum quarum hodie usus est, quas viventes dicunt, ut totum terrarum orbem absque Interprete se peragrare posse jactaret. *Franciscus* primus qui literas amabat, & Regina *Navarræ* quæ docta erat, Postellum tanquam Mundi miraculum suspiciebant Maximi Dynastæ, & inter alios Cardinales *Turnonensis*, *Lotharingius* & *Armaniacensis* ejus colloquia quærebant, eumque ut Principem quadantenus colebant. Doctissimis admirationi erat, & de ipso dici solebat tot Oracula quot verba ex ipsius ore prodire. Sed eruditus ille vir præ nimia Rabbinorum lectione, & Astrorum contemplatione, tam absurdas opiniones animo concepit, ut dicere ausus sit *Iesum Christum* in Terram denuo venturum, & hoc adventu Monialem quandam *Venetiis* sibi cognitam Fœminarum Redemptricem fore, quemadmodum *Iesus Christus* Virorum Redemptor fuerat, Librumque de hoc argumento conscripsit, quem etiam inscripsit, *De Virgine Veneta. Anton. Teissier.* Gallicè.

Tales esse possunt 4. libri de *Orbis Terræ Concordia Gul. Postelli Barentonii.* In quibus ferme solis nihil quod ineptum aut ridiculum non esset immiscuit, sed universam religionum omnium informationem instituit; nostramque præsertim rationibus tam propriis, quàm ex aliarum confutatione desumptis, valdè quidem acutè subtiliterque confirmat & stabilit. Idem Author in libris de *Rep. Turcarum*, quos nondum pariter luxatâ mente composuit, Relig. *Mahometicæ* summam, nihil quidquam vel minutissimarum ejus ceremoniarum prætermittens, complexus est. *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Politic.

De *Postelli Grammatica Arabicâ* penè exciderat monere eam ex vulgaribus *Arabum* Magistrorum præceptionibus collectam esse, ut non nisi *Interpretis* vice functus sit: quare eum bonam operam navasse, deque *Arabismo* eo nomine optimè meruisse, dubitandum non est. Sed de eo hoc certò prædicare possum, eum *Arabicæ* linguæ non adeò, quantum videri volebat, peritum fuisse: Nam præter quædam, quæ parum cavisse videtur in *Historiâ Orientali*, ex familiari ejus colloquio id planè deprehendere potui: Eodem enim cubiculo usi sumus, & meo lecto illi cessi, quum sperarem me ex ejus congressu quotidiano aliquem fructum percepturum: Sed nondum hebdomadam integram mecum habitaverat, cùm in carcerem conjectus fuit, homo, quem insania ab omnis malitiæ suspicione vindicare poterat. Et qui aliter de eo judicant, longè decipiuntur. Imperitiam *Arabismi* potes animadvertere, ex Interpretatione primi capitis *Alcorani* quam *Matrem* vocant *Musulmanni*, quam omnem præter tria aut quatuor verba, infeliciter reddidit. *Ios. Scalig.* in Epist. 362. ad *Steph. Uberium*, p. 648.

A *Gulielmo*

A *Gulielmo Postello* è variis linguis quamplurima *Latinè* exposita sunt. Fidam quidem & pressam; doctrinæ quoque, & ingenii notis distinctam, at operosam & anxiam *interpretandi* rationem eruditus ille vir executus est. *Huet*, de Clar. Interpret.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis locum habet in *Indice Tridentino*.

Extat de Magistratibus *Atheniensium* liber, *Basileæ* 1551. 8°.

Extat de *Hetruriæ* Origine, sive de ejus Institutis, Religione ac Moribus vetustis Opus *Florentiæ* 1551. 4°.

Extat absconditorum à constitutione Mundi Clavis. Additus est Index ab eo conscriptorum librorum *Amstelod.* 1646. 12°.

Hoc ejus Epitaphium, *Adriano Tartriero* Med. auctore:

Postellus *postquam peragravit, plurima passus,*
Pro pietate, polos Parisiis *petiit.*

Obiit sexto Septembris 1581. annos natus 96. *Phil. Labbe* in Thes. Epit.

ANDREAS TIRAQUELLUS.

FOntiniacensis *Pictò*, Jurisconsultus & Senator *Parisiensis* anno 1558. vivis excessit. Clar. An. D. MDL.

Reliquit amplissimos Commentarios de Nobilitate : de Primogenitis : de Legibus Connubialibus : Scholia in *Alexandrum* ab *Alexandro*, &c.

Sub exitum anni 1558. *Andreas Tiraquellus Fontenaii* in *Pictonibus* loco honesto natus, ultimum diem clausit ; cùm vario literarum genere excultus, tum celeberrimus nostræ ætatis Jurisconsultus, eâque solâ commendatione in *Burdigalensem Senatum Francisco* I. dein in *Parisiensem* ab *Henrico* II. cooptatus : ubi magnâ cum laude consenuit, æquè ingenii ac corporis numerosâ fœcundus prole : cùm singulis annis singulos libros ac liberos *Reipub.* daret ; magno non solùm in præsens patriæ suæ ornamento, sed ad sempiternam *Galliæ* gloriam. *Thuan.* ad ann. 1558.

Quem hominem [*Tiraquellum*] undecunq; ad immortalitatem fuisse natum diceres : cùm & numerosam sobolem ex honestâ uxore susceperit, quæ genus propagaret, & ingentem librorum numerum ediderit, qui nomen æternitati consecrarent. In quo mirum adeò illud fuit ; quòd vir gravissimus & in studiis forensibus assiduè occupatus tantum otii nancisci potuerit, ut tot lucubrationes non *Iuris* modò scientiâ, sed omni disciplinarum genere refertissimas meditari non desineret. Unde operosa illa tum de *Retractu* tum de *Nobilitate* volumina, itemque de *Legibus Connubialibus*, & alia quamplurima in lucem exierunt immortalitate dignissima : quæ vir amplissimus *Michael Hospitalius* ejus id temporis *Collega* pereleganti poëmate commendavit. *Scævol. Sammarthan.*

Tiraquellus,

Tiraquellus, regius *Professor Lutetiæ*, celeberrimus *Iurisconsultus*, vir tantæ ac tam variæ lectionis, quantæ nec superiori, nec nostrâ ætate ullus. *Valentin. Forster.* Histor. Jur. Civil. l. 3, c. ult.

Andreas Tiraquellus, Jurisconsultus, & Philologus diligentissimus omniscius. *Dempster.*

Floridissimus *Alexandri Alexandrei* Scholiastes, in libris de *Nobilitate*, de *Primogeniis* de *Legibus Connubialibus*, infinitâ multiplis eruditionis congerie laboriosissimus. *Bonifac.* l. 15. c. 8 Ludic. Hist.

Unum hoc meritò in *Alexandro Alexandreo* improbari solet, quòd eorum unde profecisset, dissimularet autores. Sed huic vitio medicinam fecit doctissimus *Tiraquellus*, qui digitum ad fontes intendens, unde quæque hausta essent, indicavit *Voss.* de Hist. Lat. p. 609.

Quæ hìc in medium afferemus... debemus clarissimis viris *Andreæ Tiraquello* Jurisconsulto & *Carolo Sigoni*, & *Barnabæ Brissonio* Jurisconsulto, qui tantâ industriæ laude *ritus* eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi videatur. *Rosi.* de Antiq. Rom ubi de Nuptiis agit.

Accusatus fuit quòd nimia scientiæ suæ opinione turgeret, quòd supra modum gloriam & honorem ambiret, quòd eos despiceret qui sententiæ suæ obluctabantur. Veruntamen *Tiraquelli* libri tanto in pretio erant dum ipse viveret, ut *Bartholomeus Chassaneus* celebris Jurisperitus eorum plures paginas exscribere non dubitarit, quibus Opera sua exornaret, de quo conqueritur *Tiraquellus*, Tractibus suis de Legibus *Connubialibus* & de Retractu, ubi & sui apologiam texit adversus eundem Chassaneum, qui ipsum insimulaverat quòd plura hausisset ex Cœlii Rhodigini veteribus Lectionibus. *Teissier* Elogiis Virorum Illustr. Gallicè.

Teruntur manibus *Alexandri ab Alexandro* Jurisc. *Neapolitani Geniales Dies*, quibus & *Varro* ille *Gallicus Andreas Tiraquellus*, non minus πολύτεκνος quàm πολύγραφος καὶ πολύβιβλος tantum impendit curæ atque operæ, ut quæ ab *Alexandro* brevius, & sine Auctorum mentione dicta essent, *Commentariis* illustraret suis. *Conrad. Ritershus.* Epist. ad Cent 3. Meditat. Histor. *Camerarii.*

Andreas Tiraquellus Iurisconsultus celeberrimus & Regius in Curiâ *Parisiensi* Senator, jure omnium suorum æqualium doctissimus erat existimatus. Laboris ingentis admodum patiens, scripsit & doctissimè quidem est interpretatus plures nobilissimos titulos *Iuris.* Inter alia, scripsit super tit. de *Legibus Connubialibus* & *Iure* maritali, magnum volumen inscriptum, de utroque *Retractu* municipali & conventionali, Opus maximi pretii & monumenti. *Gal. Rovil.* in promptuar. *Icon.* Insign. Homin

Theodorus Beza in Epigrammate quodam hunc Auctorem appellat, *Alterum seculi nostri Varronem.* Copiosissimus *Calepinus Iuris* vocatur *Forstero de Success. ab Intest. c.* 12.

Non sine magna ratione dixit Dominus *Thuanus*, quòd quemadmodum *Tiraquellus* Reipublicæ plurimos tradiderat libros, sic & ingenti Civium numero ipsam locupletaverat: asseveratur enim quod plusquam triginta liberorum parens

fuerit

fuerit ex legitimo connubio susceptorum. *Ant. Teissier* Elog. Virorum Erud. Gall.

In Effigiem *Andreæ Tiraquelli* hoc Hexastichon composuit Auctor Anonymus:

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lachesis *tibi neverit horam,*
Magna tamen fugiet pars Acheronta *tui.*

Extant Opera ejus Juridica 7. Tomis *Francofurti* 1616.

PETRUS VICTORIUS.

FLorentinus, natus est anno 1499. Obiit anno 1585.

Exaravit variarum Lectionum libros 38. Annotationes in *Varronem, Catonem,* & *Columellam*: Commentaria in libros *Aristotelis* de Arte Dicendi, de Poeticâ, de Moribus, & de Republicâ: *Castigationes* in *Ciceronem*: Annotationes in Epistolas *Ciceronis*: Scholia in *Æschylum*: Orationes & Epistolas: libellum de Urbis *Romæ* Regionibus & Locis: Commentarios in *Demetrii Phalerei* librum de Elocutione. Clar. A. D. MDL.

Petrus Victorius longævâ ætate id consecutus est, ut *literas* in *Italiâ* renascentes & penè extinctas viderit. De quo pauciora eo mihi dicenda sunt, quod ejus pleraque monumenta extant, quibus *humaniores literas*, & antiquos *Scriptores* tam *Græcos* quàm *Latinos* magnâ fide ac diligentiâ recognitos explicavit. *Thuan.* ad An. 1585.

Petrus Victorius, princeps ingeniorum sui temporis, judicio valebat acerrimo, ac eruditione magnâ, quæ cum pari conjuncta erat modestiâ. Illi uni plus *Cicero* debet, quàm reliquis omnibus, qui in eo perpoliendo tépus studiumq; posuerunt, quorum plurimos superius illud felix seculum tulit, *Italiæ* præcipuè omnis eruditionis, quæ in illâ refloruit, parens: Horum enim plerisque cultum quidem refert acceptum, sed *Victorio* salutem. Non inficior alios etiam solertes & doctos viros multos nævos *Tullio* detersisse, sed *Victorius* tot gravia vulnera, tot latentia & suppurata, quæ bonam valetudinem mentiebantur, in eo sanavit *ulcera*, ut principem inter omnes locum obtineat. *Ioan. Georg. Gravius* præfat. ad *Ciceron. Epist.*

Petrus sanè *Victorius*, magnus cum primis vir, & de quo illud *Ennii* proferre meritò possim, *Multa tenens antiqua sepulta*: cùm in *Græcis* & *Latinis* auctoribus partim castigandis, partim interpretandis studiosè versatus sit. *Lips.* l. 2. Var. Lect. c. 25.

Lævinius Torrentius ad *Sueton. Claud.* c. 43. vocat virum in emendandis *Veterum Scriptis* rarâ religione & fide.

Ex hac *Emendandi* professione non tam doctrinæ magnæ, quàm magnæ bonitatis & fidei laudem quæsivit. *Franc. Robertell.* de Art. Critic.

Instaurator non ultimus humanitatis. *C. Baoth* in *Rutil.* p. 186

Eruditorum Coryphæus, qui tam accuratè vet. MSS. contextus observavit, ut communi omnium literatorum consensu & voce accuratiùs non potuerit. *Riccobon.* in lib. 1. Rhetor Arist. c 2.

Neminem arbitror meliori fide ac religione & diligentiâ in antiquorum scriptorum emendatione versatum esse, quàm *Victorium.* Nam quandocunque uspiam hæret, ne antiquitati præscribat, veterem scripturam velut sub scriptâ testatione repræsentat, & rem judicio hominum relinquit: in quô eâ pudoris ingenuitate est, ut de existimatione malit amittere, quàm per fucum hominibus os sublinire, & dum famæ consulit, verum opprimere. *Turneb* lib. 19. Adversar. cap. 28.

Victorius Italorum doctissimus, & vir optimus ac fidelissimus, cui multum debemus. *Scaligerana* prim. p. 147.

Petrus Victorius, vir bonus, qui bene scripsit, sed diffusus; infensus mihi fuit quod in *Varronem* scripsissem ejusque *Varrone* usus essem, quo ipse tam feliciter ut ego uti non poterat. Quàm misera *Victorii* Epistola ad finem Operum de la *Casa* circa *Euripidis* quendam locum, cujusque errorem animadvertere nequit. In Italia maximi æstimabantur *Victorii Variæ Lectiones*. Doctus erat sed vulgare ingenium. Immeritò carpit illum *Titius*. Dum juvenis eram Varias Lectiones *Victorii* in pretio habebam, sed haud magni sunt momenti: miseras scribit Epistolas cum magnis ambagibus. P. *Victorius* dolebat me melius *Varrone* uti potuisse quam ipse, ideo mihi invidebat: In suis variis Lectionibus non habet nisi verba & paucas conjecturas bonas. Multum fecit in Libris conferendis, sed non habebat genium Librorum: magni fiebat, quia Itali solent suos magnifacere. *P. Victorius* bonus & diligens, sed parvi judicii. *Scaligerana* 2. Gall.

Dominus *Balzacius* ait *Victorium* non esse quidem adeo jucundum ut *Lipsium* & quosdam alios, sed illi simplicitatem quandam Romanam inesse qua maximè delectat, & vel ipsam ejus negligentiam aliquam habere venustatem. Cæterum claris ortum esse natalibus, Palæmoniamque Sophisticem nobilitasse. Nobis transmisisse bonas & sani judicii observationes in Aristotelem, Ciceronem. Demetrium Phalereum &c. de la *Casa* illum tanquam Magistrum suum agnoscere; Annibalem *Caro* illum tanquam Patriæ suæ *Oraculum* consuluisse: *Scaligerum* eum ut virum eruditissimum suspexisse; à *Principibus Mediceis* sæpe in proprios Lares conveniri solitum fuisse; Regem ipsum *Henricum* III. ad eum scripsisse petens in amicorum album se referret. *Balzac.* lib. 19. Epist. 20. ad *Capellanum* 1638. Gallicè.

Nihilominus idem Author alibi dicit se stylum ejus atque Scribendi modos parvi

parvi facere, præsertim in ejus *Epistolis* ejusque Orationibus. *Balzacius* lib. 5. Epist. 21. Gall.

Summus *Academiæ Florentinæ* patens, concordi suorum civium plausu est appellatus. Ita doctorum cohors omnium *Italicæ Universitatis*, ac ejus *Oraculum* inita *humaniorum literarum* dissidia deferebat. In quo tamen egregiam perpetuò retulit modestiæ laudem animo potiùs amicorum studiis & officiis, quàm propriæ gloriæ, ac inflationi prono. Neque pariter ullum vel emeriti lucri commodum sibi cordi esse tunc ostendit, cùm bis aureorum millia sibi à nobili quodam oblata *Presbytero*, ut *Rhetoricæ* volumen typis recusum ejus inscriberet nomini, constantissimè rejecit. *Ioan. Imperial.* in Mus. Histor.

Eximia verò *Petri Victorii* facultas, ad *auctoris* arbitrium ita se componit, ut mutatus, recoctus, penè alter credi possit; alieno ore loqui, propriamque indolem exuisse videatur. *Huet.* de Claris Interpret.

Petrus Victorius ex eo genere *Plagiariorum* habetur, qui ambitione quadam accensi deperditos, eoque nunquam sibi visos citant *autores*, eorum suppresso nomine, à quibus notitia talium ad eos pervenit. *Thomas.* de Plag. num. 573.

Author *Bibliothecæ Curiosæ* ait Petrum Victorium omnium Aristotelis Interpretum præstantissimum esse, sed utcumque obscurum. Gallicè.

In *Petrum Victorium* hoc distichon composuit *Iacobus Boissardus*:

Victor es, & vincis Musis *&* Apolline *dextro:*
Quin age, Parcarum *vincere claustra studes.*

Extant Variarum Lectionum libri 25. *Florentiæ* Typis *Laurentii Torrentini* fol. 1553. Extant *ibidem* 1582.

Extant Notæ ad *Varronem, Dordrecti* 1619. 8°.

MARCUS HIERONYMUS VIDAS.

Patriam habuit *Cremonam, Galliæ Cisalpinæ* urbem percelebrem, non procul à *Mantuâ* dissitam. Hujus parentes non fuerunt ignobiles, neque tenuium facultatum: qui filium bonis disciplinis institui summâ diligentiâ curaverunt, adhibitis ad ejus institutionem doctis, & solertibus Præceptoribus. Cùmque esset in Philosophiæ studio optimè eruditus tam in patria, quàm *Mantuæ, Patavium* missus est, ubi studiorum cursum absolvit: & *Bononiæ*, ubi sacris literis incumbens, & Poësi, tantum in iis profecit, ut proximè ad *Virgilianam* excellentiam illum pervenisse omnes judicent: cujus rei insigne testimonium præbet insigne illud, & nunquam satis laudatum opus *Christiados*: Poema proculdubio, quod tam materiâ, quàm compositione, & stylo debet meritò præferri cæteris omnibus scriptis, quæ à nostri sæculi poetis melioribus tradita sunt: continet enim vitam *Christi* ac gesta libris 6. scripsit & eadem felicitate Clar. A. D. MDL.

citate de *arte Poeticâ* lib. 3. De *Bombycum curâ* & *usu* lib. 2. De *ludo Scachorum* lib. 1. *Hymnos, Odas, Bucolica*, & aliquot *Epistolas*, quæ omnia hodie non sine autoris admiratione, & æternâ laude à bonarum literarum studiosis leguntur. Cujus virtutem & doctrinam ut aliquo honoris titulo ; & commoditate compensaret Pontifex Maximus, Episcopatum *Albæ* illi detulit, donationem adprobantibus communi suffragio omnibus Ecclesiasticis Patribus. Mortuus est anno *Dom.* 1566. ætatis 59. M.V.D.X. Florebat in *Italiâ* celebris, anno *Christianæ* salutis M.D.XXX. *Boissard.* in Icon.

Hunc unum hâc tempestate meo judicio eò pervenisse videmus, quò sine *Græcis*, duce cum primis *Virgilio*, pervenire *poeta* potest. Vastus illi animus atque *poëticus*, præcipua verò ejus (ut mihi quidem videtur) virtus excellens ac mira quædam in *poëticis* materiis disponendis illustrandisque felicitas. *Lil. Gyrald.* de Poet.

Hieronymus Vidas primus inter *Italos* post *Iac. Sanazarium Poëticam* ad res sacras transtulit: & versibus elegantissimis ac purissimis provinciam suam excoluit. *Thuan.* ad An. 1566.

Primus ferè omnium *Latinorum Poëtarum* vitam, mortem, Resurrectionem, aliaque *Salvatoris* nostri gesta, ex quatuor *Evangeliis* collecta, sublimitate carminis *Virgilianæ* Majestati proximâ, felicissimè cecinit. *Sixt. Senens.* lib. 4. Biblioth. Sanct.

Hieronymus Vida nostræ ætatis, scripsit *carmen* excultum sanè, & mirè *Virgilianum* de *Poëticâ*; in quo satis habuit *Homeri* ac *Virgilii* virtutes percensuisse ac declarasse, easque pro absolutis artis præceptionibus tradidisse. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

M. Hieronymus Vida, etiam dum viveret, magni fuit nominis. Nunc illum audio à plerisque statui nostri temporis principem *Poëtarum*. Quo nobis acriùs laborandum est, ut quæ illius sint tot tantæque virtutes cognoscamus. Ab ejus igitur *Poëticâ* initium sumere placet. Est enim præclarum Poëma — tanto majore laude quàm *Horatius* dignus est, quanto artificiosiùs de *arte* agit hic quàm ille — Universum penè opus hoc est quasi *Parodia* sumpta atque formata è *Virgilianis*. Non eas dico partes, in quibus apponit exempla; sed illa, quibus ipse sua præcepta dat, ac leges sancit — Nunc ad *Scachiam* transeâmus. Inventio non inepta: juvenilis tamen, & quæ interdum officiat decoro. Rerum verò ἑρμηνεία felicissimi ingenii est; Stylus in Parodia *Virgilianâ*. *Bombyx* castigatior atque elaboratior, propiusque accedens ad curam poetices. Is enim liber rex est librorum *Vidæ*. Nam *Hymni* & *Ecloge* puerilia sunt aut plebeia. *Catulli* venerem dum vult assequi. delicias lenociniis plebeias fecit. *Christias* verò meretur summam laudem. Non enim nisi à viro pio atque etiam optimo proficisci illa potuere. *Iul. Cæs. Scalig.* de re *Poëtic.* l. 6.

M. Hieronymus Vida, disertissimus Poeta, dictione accuratus, distributione & dispositione *fabulæ* concinnus, spiritu & nervis ubique plenus, robustusque, etiam in minimis facundus, uber, floridus : id quod *Bombycum* ejus libri duo, *Latrunculorum*, sive *Scacchorum* opus, & denique expictum illud 13. *Italorum* pugilum

pugilum cum totidem *Gallis* certamen, non hebeti lectori facile persuaserint. Laudantur & *Christiados* ejus libri 5. Nec *Eclogæ* ejusdem, atque *Epicedia epica* carent gratiâ, inferiora tamen cæteris. Quin & *Elegi* dulces, cultique. *Borrich.* de Poet. p.107.

Jes. *Rapinus* ait *Vidam* inter Neotericos ingenio maximè idoneo pollere ad nobilitatem narrationis alicujus *Heroicis Versibus* constanter servandam, cujus etiam indicia dederit Poemate suo in *Mortem Iesu Christi*. Idem *Rapinus* ait, ejus stylum incomparabilem fore, nisi quandoque vilibus uteretur phrasibus, & asperitatibus *Lucretianis* similibus. *Rapinus* alio loco ait styli *Vidæ* puritatem mirificam esse, sed Fabulæ ejus dispositionem nullatenus exquisitam esse, ejusque Scribendi modum nullam cum ejus Argumenti præstantia proportionem servare. *Rapin.* Animadversionibus in Poeticam 2. part. Animadv.10. & 16.Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremonensis*, summi ingenii vir summæque doctrinæ, poetarum Scholæ *Christianæ* facile Princeps, heroico spiritu *Maronem* feliciter æmulatus fuit: quod satis ipse testatum fecit illo insigni *Christiados* opere, nunquam satis laudato. Solutâ quoque oratione pollens, reliquit duos *De Optimo Reipublicæ statu* dialogos, in quibus *Reginaldum* Card. *Polum* loquentem inducit: ut utro dicendi Charactere magis excelluerit, ambiguum sit. Quod paucis nostra memoriâ contigisse memini; in his fortasse *M. Antonio Mureto*, & *Petro Angelio Bargæo*. *Ciceronis* carmina irridere noster *Vida* certè non erubuit, in Satyrâ *Iuvenalis* ac *Martialis*. De *Arte* quidem *Poëticâ Stagiritam* & *Flaccum* multa divinitùs observavit. Inventionis & dispositionis tamen artificium (quo in *Christiados* libris usus omnibus æqualibus facilè antecellit) scripto non prodidit, sive quia priores tres illos de *Poëticâ* libros dedit, sive potiùs studio id texit ingenioso Lectori observandum relinquens. Ex Canonico Regulari, Congregationis *Lateranensis*, Episcopus *Albæ Ligusticæ* creatus, meriti ergô & virtutis doctrinæque singularis, *Concilio Tridentino* interfuit. *Aub. Miræus.*

Si ordinem temporis sequamur, unus se posteà offert *Averroes*; cujus liber *de Republicâ* editus est, unà cum *Robertelli disceptatione* & *Francisci Philelphi* de eâdem re libris, qui priscæ gravitatis imaginem redolent, nitore styli, & argumentorum præstantiâ; quod idem judicium ferendum est *de Republicâ* elegantissimi juxtà Oratoris ac Poetæ *Hieronymi Vidæ*; nisi quòd tantâ rerum copiâ ac varietate non luxuriat: diffusus in quærendo, vitâne publica privata sit præstantior; in cæteris siccior, ac jejunus. *Gabr. Naudæus* in Bibliograph. Politic.

Jes. *Leonardus Friso* contendit se in *Vidæ Christiade* gravem observasse lapsum, quem *Iulius Scaliger* non animadverterat. Quòd nimirum *Vida S. Iosephum* & S. *Iohannem* in illam introducat duas pronunciantes Orationes æquè prolixas ac *Æneæ* Orationem coram *Didone*, eo temporis intervallo quo *Iesus Christus* deducebatur ad *Pilati* tribunal, ut ibi judicaretur & mortis damnaretur. Quàm parum autem verosimile est, quòd tempore tam tumultuosæ perturbationis, Præses Senatûs Iudaici tranquillè posset audire omnes cir-

 cumstantias

cumstantias singulares nativitatis, educationis curriculumque totius vitæ; *Domini Nostri?* Præterquàm quòd S. *Ichannes* eodem inducatur *Verbi* æterni generationem edisserens adeo dilucidè ac si jam tum *Spiritus* Sanctus altum hoc Mysterium ipsi revelâsset, cujus tamen perfectam notitiam ante diem Pentecostes non est adeptus. *Anton. Teissier*, Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremona* Civitate ortus, Canonicus Regularis, primùm S. *Marci*, postea verò *Laterani*, doctissimus evasit in gravibus scientiis, æquè ac in jucunda & politiori literatura: Quia verò ex ingenita propensione Sciendi nimium avidus erat, animum ad unicam scientiam nunquam appulit, sed omnes, quasi librorum helluo, celeriter percurrens, nunquam ita constanter earum alicui operam navare potuit, ut illam eò usque addisceret, ut plenam laudem hinc consequeretur. Constat tamen mirabile ingenium ejus ad omne literaturæ cœptum aptissimum fuisse. *Ghilini* Theatro Literatorum Virorum. Italicè.

Carmina ejus continentur Tomo 2. *Delit. Ital*. 1399.

Hoc ejus Epitaphium:

M. *Hier. Vida Albæ* Episcopo quem probè omnes norunt, civitas *Cremona* decreto Sepulchro sumptu pub. Civ. qui de universa Civitate B. M. est, parentavit V. A. N. Qui cùm quidquid in egregium hominem laudis dici potest, in eum beneficio nat. fuerit collatum immortalit. erat dignus, nisi naturæ communis conditio obstitisset. Vivit tamen adhuc apud nos, vivetque æternum apud posteros benef. jucundiss. ac perpetuâ recordatione. Qui omnibus erga gregem sibi commissum officiis functus piet. charit. fide const. præclarus, omnibus carus, nemini noxius à nobis decessit suo magis quàm aliorum tempore, Qui non solùm piè, & sanctè *Deum* coluit, sed ita etiam cecinit, ut in cœlo locum, ubi beatus ævo sempiterno fruatur, & in terris æternam sibi gloriam maximo omnium mortalium fructu compararit. Obiit anno M. D. LXVI. 27. Septembris. *Ghilini*.

ANREAS VESALIUS.

Clar. An. D. MDL.

B*Ruxellensis*, natus est Anno 1513. Obiit Anno 1564. *Basileæ* Anatomen exercuit, Inde in aulam *Caroli* V. adscitus est. Aulicæ vitæ pertæsus, visendæque *Palæstinæ* studio ductus *Hierosolymam* adiit: in redeundo ortâ tempestate in *Zacynthum* insulam ejectus est, ubi morbo correptus in tuguriolo obiit. Inter *Scripta* ejus plurima. Libri ejus de *Fabricâ Humani Corporis* primum obtinent locum.

Puer etiamnum mures, talpas, glires, interdum etiam canes atque feles dissecare, & intestina rimari avebat; magno omine ejus, quæ in eo posteà eluxit, *Anatomiæ* peritiæ; quam ipse jam intermortuam in lucem revocavit. Naturæ itaque genio obsecutus, ad *Medicinæ* sese Artem sic applicuit, ut in *anatomicis* parem

parem vix ullum,, ex omni antiquitate, superiorem certè neminem repererit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Magnus ille Medicus, *Gabriel Fallopius*, *Vesalii* nunquam sine præfatione honoris mentionem fecit, *parentem & restitutorem rei anatomicæ*, divinum quinetiam *hominem* appellans, *è cujus fontibus suos cæteri rivulos deduxissent.*

Andreas Vesalius rem *Anatomicam* penitus collapsam, atque ne quidem ab ipso *Galeno* satis accuratè traditam etiamnum juvenis ita restituit, ut jam senibus omnibus hodieque sui admirationem reliquerit. *Conring.* l. 2. de *Scriptor.*

Annos vix natus 28. scripsit illud opus admirandum *De Humani Corporis Fabricâ*, de quo libro sic judicat *Castellanus* in vitâ *Vesalii*: *sane opus illud certissimis demonstrationibus aptum, & gravissimo dicendi genere conditum, robusti ingenii divinum vigorem, eruditionemque pertinaci studio auctam longè latéque ostentat.*

Andreas Vesalius, præstantissimus Medicus, & Opere *De Fabricâ Humani Corporis* edito clarissimus. *Thuan* ad Ann. 1564.

Præclarissimum illud *De fabricâ Humani Corporis Opus*, posteris omnibus suspiciendum. *Boissard.* in Icon.

Vesalius solertissimus ac diligentissimus *Anatomes Corporis Humani* instaurator, à Patre *Iulio Scaligero* non parum laudatur. *Scaligerana* prim. p. 147.

Andreas Vesalius, *Bruxellensis*, Gymnasii *Patavini* egregium lumen, & *Anatomes* illustrator omnium consummatissimus. *Vander Linden* de Script. Med.

Dominus *Thuanus* ait *Vesalium* Parisiis aliquando degentem mirificum peritiæ suæ in *Anatomica* periculum fecisse: Oculis enim obductis, gloriatus est se à nemine circa ossa humana decipi posse, & asseveravit se quodlibet os sibi oblatum designatum ire, quod etiam præstitit Gall.

Andreas Vesalius, *Bruxellensis*, vir clarus, de re *Anatomica*, & humani Corporis Fabricâ, adjectis figuris, elegantissimè scripsit, cujus scripta medicis sunt in magno precio utpote quæ ad *Medicinæ* perfectam cognitionem & praxim, necessaria esse dubium non sit. *Gul. Rovil.* in promptuar. *Icon.* Illustr. Vir.

Quum ingenio penè unico immo divino natus esset *Andreas Vesalius*, credidit operæ pretium se facturum, si rei *Anatomicæ* sese suumque studium dicaret — Hic adolescens adhuc cum *Iacobo Sylvio Parisiis* familiariter vixit, adeoque eo Præceptore in *Arte Medicâ* addiscendâ usus est: quanquam, si ipsi *Vesalio* fides habenda, uti omninò habenda est, à *Sylvio* in *Anatomicis* quidem nihil didicerit; quod tamen *Riolanus* non sine *Vesalii* injuriâ persuadere hominibus voluit. Unum in *Vesalio* fortè jure reprehendas, quòd in *Galeno* insectando modum nonunquam excedat, irritatus tamen ab imperitis *Galeni* admiratoribus, & laborum suorum *Censoribus* sinè iniquis. *Sebast. Scheffer.* introduct. in *Art. Med.* p. 98. & 101.

Hic itaque *Vesalius* tanto ingenii ardore juvenis viginti trium circiter annorum in *Italiam* ubi pervenisset, peritiâ *Secandi* brevi tempore ita inclaruit ut

Senatus

Senatus Venetus Secandi munus cum *Chirurgiæ* professione in *Academiâ Patavinâ* extra ordinem ipsi obtulerit; quò factum ut primus *Anatomicus* in *Europâ* fuerit, qui publico stipendio aleretur. Annos 28. natus, edidit de *Fabrica Corporis Humani*, ut grande ita regium profectò opus, cuique nullum aliud comparari mereretur. Nam & stylo magnifico & *Latino* est perscriptum, & tantam ipsius experientiam in *Anatomicis* prodit, ut totus eruditorum Orbis ad extremum usque diem nunquam satis sit admiraturus, juvenem nullo Magistro ad illud fastidium eruditionis pervenisse. *Sebast. Scheffer*. Ibid. p. 100.

Huc aspiraverunt *Jacobus Sylvius*, & *Andreas Vesalius*, quum alter *Mesuæ* libros tres, alter nonum *Rase* ad *Almansorem*, ex *Arabum* fontibus deduxisse videri voluerunt, sed vano conatu, nam in *Arabicis* penitùs peregrini antiquas interpretationes puriori duntaxat *Latinitate* expoliverunt. *Huet*. de Clar. Interpret.

Hunc [*Andream Vesalium*] *Nicolaus Massa* tacitè perstringit, & veluti *Plagiarium* furtivis pennis instar *Corniculæ Æsopicæ* exornatum sugillat. *Thomas*. de Plag. num. 571.

Hubertus Languetus in Epistolâ datâ *Lutetiæ* Calend Jan. 1565. ad *Casparem Peucerum*, hanc veram fuisse causâ peregrinationis *Vesalii* tradit. 'Fama est, *Vesalium* esse mortuum. Audivisti proculdubio, eum profectum esse *Hierosolymam*. Causa istius peregrinationis est mirabilis: ut ad nos ex *Hispania* est 'perscriptum. Commissus fuit curæ ejus quidam vir nobilis in *Hispania*; quem 'cùm obiisse existimaret, nec satis percepisse causam morbi sibi videretur; petiit à propinquis defuncti, ut sibi liceret cadaver dissecare. Concessum est ei, 'quod petebat: cumque pectus aperuisset, reperit cor adhuc palpitans. Cognati mortui non contenti eum accusare factæ cædis, accusant etiam impietatis 'apud *Inquisitionem*; existimantes, se ibi severiorem ultionem consecuturos. 'Cùm constaret de cæde; nec facilè excusaretur error tam periti medici: voluit 'omninò *Inquisitio* de eo sumere supplicium: vixque potuit *Rex* suâ autoritate, 'vel potiùs suis precibus eum periculo tanto eripere. Tandem concessum est '*Regi* & toti aulæ pro eo deprecanti, eâ conditione ut ad expiandum illud scelus proficisceretur *Hierosolymam*, & ad montem *Sinai*. Hæc *Languetus*.

Extant libri 7. *De Humani Corporis Fabrica*. *Amstelod*. 1617. fol.

Infortunium hujus Auctoris plorans *Iustus Ricquius*, hisce versibus memoriam celebravit:

Vesalii *cineres, venerandaque gentibus ossa*
Quisquis remotâ contueris Insulâ,
Quâ jacet incultis nemorosa Zacynthos *arenis,*
Gradum, Viator, & laborem sistito:
Naturæ hîc Genium, finemque, extremaque rerum
Vidisse credens; cætera insanus labor.

FRAN:

FRANCISCUS TURRIANUS, Soc. Jes.

Natione *Hispanus*, patriâ *Legionensis*. *Romæ* in Scholâ *Iesuiticâ* paulò minor octogenario obiit Anno *Dom*. 1584. Clar. A. D. MDLV

¶ Multa *Græcorum* Theologorum, ut *Nili*, *Maximi*, *Diadochi*, *Theodori*, *Abucara* Scripta in lucem protraxit. Contra *Ant. Sadaëlem* etiam Scriptis digladiatus est.

Vir omni disciplinarum genere excellens; Philosophus, & Theologus eximius; *Græcæ* Linguæ peritiâ, atque exquisitarum & reconditarum literarum cognitione cum paucis conferendus; curiosus *Antiquitatis* indagator; diligentissimus in *Bibliothecis* latentium, & cum tineis blattisque luctantium *Voluminum* SS. *Patrum*, atque acerrimus investigator. *Alegambe* in Biblioth. Scriptor. Soc. *Ies*.

Cæsar Cardinalis Baronius in Not. ad *Martyr. Roman*. 26. Januarii, Doctissimum pariter ac religiosissimum appellat.

Stanislaus Cardinalis Hosius passim ejus doctrinam & eruditionem magnâ semper exaggeratione deprædicat, ostenditque se cum illo gratissimam & suavissimam habere familiaritatem.

Bzovius Epo l. 2. de *Iure Sacro* n. 52. appellat, Virum incomparabilis doctrinæ, singularis pietatis, ferventissimi zeli.

Turrianus et *Græcè* doctus, & in *Antiquitate* plurimùm versatus. *Konig*. in Biblioth.

Franciscus Turrianus rerum Ecclesiasticarum peritissimus. *Ioan*. Card. *Bona*.

Franciscus Turrianus, vir in Theologicâ Antiquitate, & Linguæ *Græcæ* & *Hebrææ* peritiâ clarus: cujus quo plura eruditi ingenii monumenta exstant, eo pauciora mihi de ipso dicenda sunt. Post multa tum à se, tum ex Antiquis *Patribus Græcis* edita, contra *Antonium Sadeelem* præcipuè stylum exercuit. *Thuan*. ad an. 1584.

Turrianus ut immani erat Stomacho, nullo, aut perexiguo vel pudore, vel judicio, omnes *Apostolorum Canones* pro veris ac genuinis agnoscit, libroque singulari *Apostolicam* iis authoritatem adversùs *Magdeburgenses Centuriatores* vindicavit; cujus insaniam secutus est *Lambertus* quidam *Gruterus* in præfatione *Clementis*. *Bellarminus* paulò modestiùs quinquaginta duntaxat priores legitimos esse censet, reliquos qui sunt 35. vel, ut alii numerant, 34. non esse legitimos, quamvis à *Græcis* recipiantur. *Dallæus* de *Pseudepig*. Apost. l. 3. c. 1.

Homo quisquiliarum & fabularum avidissimus *Turrianus*, cui semper præstò sunt cæteris præter ipsum mortalibus invisi & inauditi *Codices*, ex quibus suorum *apocryphorum* lectionem, quoties ea absurda est, pro suâ libidine refingat. *Dallæus* de vero usu Patrum, p. 26.

Turrianum novimus suas de *Constitutionibus*, & *Canonibus Apostolicis* suspiciones ac conjecturas, omnes licèt fluxas ac evanidas, quasdam etiam stultas & absurdas, pro totidem invictis Demonstrationibus *Orbi Christiano* magnâ

confidentiâ *Græcè Latinèque* ostentâsse; neque tamen cuiquam ne suarum quidem partium, cordato, id quod cupiebat, persuasisse. *Dallaus* de Libr. suppos. *Dionys.* & *Ignat.* l. 2. c. 36.

Turrianus ex illo genere hominum erat, qui contra *Novatores*, ut ipsi appellant, nova dogmata, & fabulas quoque novas defendere malunt, quàm veritati vel semel manus dare: homo, cujus eruditionem citiùs laudaveris, quàm judicium Quid dico judicium? Appello confidenter omnes eruditos partium illarum viros; quos non dubito, *Turrianum*, habere ostentui, tanquam perfectissimum exemplar ἀκρισίας, temeritatis, audaciæ & inanissimæ vanitatis. *Casaub.* ad *Baron.* An. 31. num. 26.

Cardinalis *Perronius* ait *Turrianum* bonum virum fuisse & ad *Manu-scripta* evolvenda idoneum, sed temporum mirè ignarum fuisse ut & *Genebrardum*. & judicii solertia inferiorem esse omnibus quotquot eodem cum ipso seculo scripserunt. *Perroniana.* Gall.

Accipimus à *Patre Paulo*, lib. 6. Historiæ Concilii *Tridentini*, *Turrianum* eidem Concilio interfuisse & in eos acerbissimè invectum fuisse qui *Communionem* sub utraque specie deposcebant; dicendo Dæmonium qui in *Angelum* lucis se transfigurabat, Populum impellere ad petitionem Calicis venenati sub prætextu petitionis *Sanguinis Iesu Christi.* Gall.

Denique eruditio & probitas *Turriani* non obstiterunt quin apud posteros Eruditos insulsus admodum Criticus censeretur; qui vana gloria turgeret, & pronus esset ad omnia immolanda præjudicatarum suarum opinionem defensioni. A quamplurimis vituperatus fuit, sed nemo ipsius fastum adeo depressit ac Protestantium Minister *Blondellus* quando eum sibi sumpsit exagitandum, cum falso *Isidoro*, circa suppositas priorum Paparum *Decretales*. *Judicia Eruditorum* Parisiis, per Dominum *Baillet* 1685. Gall.

Dominus Nicolaus Antonius conqueritur, quòd Dominus *Huetius* hoc honore ipsum dignatus non sit ut mentionem ejus faceret, libro suo secundo de *Celebribus Interpretibus*, Et sanè omissio ejusmodi sinistram nobis opinionem ingenerare potest de pretio Translationum *Turriani*, qui cætera *Translator* laboriosus magis quam accuratus existimatur; etsi diffiteri nequeamus quin Ecclesiæ commodo hac in parte inservierit. *Judicium Eruditorum* ibidem. Gall.

Plura scripsit, quæ *Schottus* in Bibl. *Hisp.* pag. 285. *Possevinus* in Apparatu pag. 494. seqq. & *Alegambe* in Bibliothecâ Iesuiticâ accuratè satis recensent.

Optandum certè maximè aliquem existere Typographum diligentem, qui omnia *Turriani* opera ordine in classes distributa, tomo uno & altero, bono *Ecclesiæ* simul evulgaret. Ea quomodo in Tomos 4. aptè distribui possint, exhibet A. S. Auctor Bibliothecæ *Hispaniæ* Tomo 2. qui videri potest. *Alegambe.*

IOANNES

IOANNES BALÆUS.

PAtriâ *Suffolciensis*, in Episcopum *Ossoriensem Dublinii* sacratus est, unà cum *Hugone Goodacro* Archiepiscopo *Armachano* Februarii 2. (stylo *Anglicano*) 1552 Ibi cùm nondum 6. menses sedisset, *Maria* regnum adeptâ, profugere coactus, *Dublinii* aliquandiu delituit, sed è portu solvens, sub festum S. *Michaelis* 1553. à *Piratis* captus est & venditus; lytro tamen soluto *Basileam* in *Helvetia* profectus est; unde post quinquennium, regnante *Elizabetha*, in *Angliam* reversus, & Præbenda in Ecclesiâ *Cantuariensi* contentus, sedem suam repetere non curavit. Vir doctus fuit, in concionibus assiduus, & antiquitatis studiosissimus, in *Scriptis* verò (ut alibi dixi) effrænatâ usus libertate. Excessit è vitâ *Cantuariæ* MDLXIII. mense Novembri, annos natus 68. & in Ecclesiâ Cathedrali ibidem sepultus est. *Opera* edidit quamplurima, tam *Latinâ* linguâ quàm *Vernaculâ*, quorum *Catalogum* ipse in libro suo *de Scriptoribus Britanniæ* sigillatim recenset. *Iacob. Waræus* de Script. Hiber. p. 135. 136.

Vir diligentissimus vocatur *Gesnero* in Bibliothecâ.

Antiquitatum *Britannicarum* diligentissimus perscrutator. *Godvv.* de Convers. *Britan.* ad *Christian.* Relig.

Strenuissimus propugnator fuit adversus *Romanam* Ecclesiam, ut ex Disticho illo Reverendissimi *Laurentii Humfredi* in vaticinio suo de *Româ* apparet.

Plurima Lutherus *patefecit*, Platina *multa*:
Quædam Vergerius, *cuncta* Balæus *habet*.

Quòd vehementius in *Pontificium* dominatum invehatur *Balæus*, tanto minus fortè quispiam mirabitur, quantò graviùs præ aliis regnis sacram tyrannidem *Anglia* fuit experta. Ideóque acerbiora dicta ipsemet excusat præfat. ad *Lector*. in *Acta Romanorum Pontificum*. Tametsi verò *Balæus* adeò invisus fuerit *Pontificiis*, tamen ipsimet *Catalogum* ejus de *Anglicis Scriptoribus* coguntur commendare. *Valentin. Henr. Vogler.* Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 22.

Iohannes Balæus Coviæ in *Suffolcia* Comitatu, quæ quinque milliaribus *Donvico* distat natus est; educatus verò *Cantabrigiæ in Iesu Collegio*; Cum prius vel deinceps *Carmelita* fuisset *Nordovici*. Ope Domini *Thomæ Wentvvorthii* ad Protestantem Religionem conversus est. Hic est *Balæus* ille qui librum conscripsit de *Scriptoribus Britannicis* in novem Centurias digestum, quem *Lelandus* non magis sibi demeritus est, quàm me *Balæus* in hoc Opere & in mea Historia Ecclesiastica. Mirum subire possit, quòd cum is adeo eruditus esset, quiq; tot tantaq; pro Religione egerat & passus erat, majoribus honoribus non fuerit auctus, quandoquidem ineunte Regno *Elizabethæ* Episcopatus idoneis Viris indigebant, qui eos adirent: Sed verosimile est illum fuisse virum magis Eruditum quàm prudentem; aptiorem ad scribendum quàm ad gubernandum;

quippe qui proprios affectus moderari non poterat, cujusque verum cognomen censebatur *Biliosus Balæus*. D. *Thomas Fullerus* de Præclaris Angliæ Viris.

Impotentis linguæ & calami plerunque Scriptor, sed in multis non rejectitius. *Montacut.* in Apparat prim. sect. 83.

Joannes Baleus, homo impius quidem, & infamis Apostata, nominari tamen hoc loco vel ideò potuit, ut quis è sordibus gemmas legat. *Valer. Andreas* Præf. Biblioth. Belgic.

Hic *Lelandi* Catalogum non tam prolixè auxit, quàm prodigiosè depravavit. Omnia namque fœdissimus scurra mendaciis & calumniis replevit, & Opus *Lelandi* politissimum pollutissimo stylo turpiter conspurcavit. *Ioh. Pitsæus.*

Unum scio, in priorum seculorum scriptoribus non rarò *Balai* fidem claudicare. Idem de *Ioanne Pitsæo* dictum velim, qui exscribere *Balæum* solet, præterquam in iis, quæ ad dissidium in sacro religionis negotio pertinent: ubi nihil mirum, si pugnantissima hi duo habeant. *Voss.* de Hist. Lat. l. 2. c. 16.

Ajunt quoque *Eluanum Avalonium* doctrinam ab Apostolorum discipulis acceptam *Britannis* prædicasse, librumque scripsisse de *Origine Ecclesiæ Britannicæ*; de quibus fides esto penes *Balæum*: Multùm enim metuo, ne ut in plerisque aliis antiquioris ævi scriptoribus, ita hìc etiam parte fucum faciat lectori. *Voss.* ibid. pag. 170.

* *Ioannes Balæus* inter Hæreticos primæ Classis *Romano Indice* numeratur.

Scriptor fuit impudentissimus ac maledicentissimus adversus *Romanam* sedem, *Missam*, & *Eucharistiam*, virus nunquam non spirans, nihil propterea ex ejus *Operibus* unquam permittendum. Vid. *Indic. Madrit.* fol. impress. *Madrit.* fol. impress. Ann. 1667.

Extant de Scriptoribus *Angliæ* & *Scotiæ* Centuriæ XIV. ad annum usq; 1558. progredientes Tomis 2. inscriptæ *Elizabethæ* Reginæ *Angliæ*. *Basileæ* apud *Ioan. Eporinum* anno 1557, 1559. in Fol.

CORNELIUS JANSENIUS.

Clar. An. D. MDLV.

HUlstensis, Flander, primus *Gandavensium* Episcopus, obiit *Gandavi* III April. 1576. ætatis 66.

* *Scripta* ejus sunt: Concordia Evangelistarum — Commentarii in Concordiam, ac totam Historiam Evangelicam — Paraphrasis & Annotationes in omnes Psalmos — Comm in Proverbia *Salomonis*, & Ecclesiasticum — Annotationes in librum Sapientiæ *Salomonis* — Brevis Confessio Fidei.

Cornelio Iansenio, si cui alteri, fuit in primis præstans ingenium, exacta linguarum trium, *Latinæ, Græcæ* & *Hebraicæ* cognitio, singularis prudentia, eximius rerum usus, & summum religionis ac pietatis studium. *Hulstano* in oppido apud *Flandros* honestè natus, *Lovanii Castrensi* in Gymnasio Philosophica, dein sacra studia in majore Theologorum Collegio (cui & magnâ cum laude posteà præfuit) summâ animi contentione sectatus est. Iis decursis, annos ipse XII. in *Tungerloensi* Præmonstratensium nobili apud *Brabantos* Abbatia

professoris

professoris munere, totidemque Parochi apud *Cortracenos* in *Flandriâ* fungitur. Inde *Lovanium* regressus, *Doctoris* laureâ, & *Decani* dignitate in D. *Iacobi* æde cohonestatur. Nemo sanè doctrinam sacram aut in Scholis doctiùs interpretatus est, aut copiosiùs in concionibus explanavit: nemo in animis ad virtutem inflammandis, & à vitiis ad frugem revocandis acrior aut ornatior Orator fuit. Quò factum, ut ad sacrum Tridentinum Concilium, quò omnis doctrinæ & sapientiæ Antistites ex totâ *Europa* convenisse scimus à *Philippo* II. Rege cum *Michaele Baio*, & *Ioanne Hesselio* collectis, missus, tam excellenti de se judicio abundè responderit. Mox à reditu, pestiferæ doctrinæ lue in *Flandria* crescente, primus *Gandavensium Antistes* constituitur; ut prioru m dogmatum oppugnatoribus acer veritatis propugnator opponeretur. Quantus porrò Theologus fuerit, clamant doctissimi in *Concordiam Evangelicam*, orbis judicio probatam, commentarii, quibus æquales aliquot, in his *Alfonsum Salmeronem* & *Thomam Beauxamum*, in eâdem arenâ desudantes, à suis tunc edendis deterruit. Senio laboribusque confectus 1576. moritur *Gandavi*, in suâ Cathedrali sepultus; vel hoc nomine beatus, quòd iterum exortum in *Belgio Calvinisticum* furorem non viderit aut senserit. *Aub. Miræus.*

Theologus apud Pontificios magni nominis. *Quensted.*

Quantus Sol Cœlo, tantus *Iansenius* Orbi est. *Nic. Vernul.* Descriptione Acad. *Lovan.*

Vigilantissimus sacrarum literarum Interpres vocatur *Montacutio* in Apparat.

Interpres sacrarum Scripturarum accuratissimus. *Bellarmin.*

Eruditus & moderatus Interpres. *Chamier.*

Theologus egregius, cui exacta trium linguarum cognitio. *Swert.* Athen. *Belgic.*

Pietatem certè ubique Scripta illius spirant, quæ plurima & accuratissima & doctissima reliquit. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Cornelius Iansenius in omnibus quæ scripsit; præsertim in *Concordiam Evangelicam*, & in *Proverbia*, ut etiam *Psalmos*, se magno valentem judicio, uti & eruditum ostendit. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Complurium recentiorum in eâdem re (*Concordiâ Evangelicâ contexendâ*) enituit studium, quorum præcipuum sibi locum vendicare videtur eruditus æquè ac pius *Cornelius Iansenius* Episcopus *Gandavensis*; cujus sic nobis proponimus sequendi vestigia, ut tamen liberi interdum esse velimus, per aliam viam, quæ rectior videatur, incedere. *Cæsar. Baron.* Tom. 1. Annal. Ecclesiast. ad Ann. Dom. 31.

* *Cornelius Iansenius* vir sanè doctus & Catholicus. Ejus Commentarii in *Ecclesiasticum*, atque *Concordia Evangelistarum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. ad ann 1667.

Edidit ad V. T. *Cantica* Paraphrasin, *Lovan.* 1573. accuratiùs *ibid.* 1586.

Extant Commentaria in *Psalmos*, *Prov. Ecclesiast. Cant. Sapientiam. Antverp.* 1614. Fol. *Lovan.* 1644. in 4° & alibi separatim.

Extant Comm. in suam Concordiam & totam Historiam Evangelicam. *Lugd.* 1597.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Maximiliano Vrientio*:

Est tumulus sacer hic, procul impie abesto,
Et sacra depositi ne quate membra viri.
Si nescis, jacet hoc tumulo compostus, avita
Nuper qui fidei murus ahenus erat.
Hic vera pietatis apex, & regula recti,
Hic sacri Textus Harmonia una jacet.
An satis hæc? Patriamne mones ut & insuper addam?
Et decora? & titulis nomina fulta suis?
Hic situs est Præsul Jansenius: *haud pete plura:*
Cætera nam poterant bruta vel ipsa loqui.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

WOLFGANGUS LAZIUS.

Clar. A. D. MDLV.

V*iennensis*, medicus & philologus, natus est ann. 1514. obiit ann. 1555.

Scripsit duodecim libros Commentariorum Reip. Rom. in exteris provinciis: Commentarios rerum *Græcarum*: 12. libros de Gentium Migratione: Chronographiam *Pannoniæ*, & alia.

V. Volfgangus Lazius, rerum *Græcarum* simul *Romanarum* & *Germanicarum* non indiligens scriptor; quod præclara ejus monumenta apud posteritatem testantur; Patriæ suæ illustrator, & antiquitatis solers indagator. *Thuan.* Hist. l. 16.

Ad quas (cum Orientis tum Occidentis) notitias intelligendas pertinent *Wolfgangi Lazii*, hominis laboriosissimi, libri Commentariorum XII. de Rep. *Romana*, in quibus magistratus urbanos & præcipue militares copiosè exponit, & inscriptionibus vetustis confirmat. *Georg. Fabric.* de *Româ*, cap. 1.

Præclaram in enodandâ & eruendâ ludorum veterum ratione operam posuit *Wolfgangus Lazius* in aureis illis Reip. *Romanæ* Commentariis, ex quorum lectione plurimum me profecisse non nego. Sed multa adhuc ipsis deesse, neminem, qui rem attentiùs consideravit, puto esse dubitaturum. *Ioan. Rosin.* ad *Godefrid.* & *Henric. Heshusios* Epist. quam Antiquitat. *Roman.* libro 5. præmisit 1580. scriptâ.

Ego quidem, ut mihi ignosci cupio, quantum in me est, aliorum errores tego, aut ita detego, ut ulli injurius non sim. Quare lubens *Lazii* in *Romanâ* Historiâ lapsum silentio præterirem, ni tantus esset, ubi de præfectis prætorio loquitur, ut dissimulari nullo modo possit — Hæc quidem non Reip. *Romanæ* Commentaria, sed ægri hominis commenta dixerim. *Iacob. Guther.* l. 2. de officiis dom. August. c. 7.

VVolgangus Lazius homo rerum *Germannicarum* nescio quàm peritus, nostrarum certè imperitissimus, ut qui alienâ fide scripsit, non suâ. *Duar. d. Non. Leo advers. Teixeram.*

Quem (*Francisci Guilimanni* de *Austriacâ Origine* librum) cum legeris, *Lazium, Eixingerum, Arnoldum Vionum* aliosque id genus nugones cum somniis & Commentis suis statim, scio, facessere procul jubebis. *Casp. Sciop.* in lit. ad lector. quas *Stemmati Austriaco* subjunxit.

Verum præter alios, veri omnes limites excessisse videri potest *VVolfgangus Lazius*, qui studio in Patriam ductus quicquid in gente *Germanicâ* laudabile, id penè universum è *Pannoniis* arcessere modis omnibus satagit. Quo circa etiam *Francos*, per multiplices nominum anfractus, ac metamorphoses, modò *Cimmerios*, modò *Cimbros*, modò *Brencos Sicambrosque* facit; eosque per *Pannoniâ* è *Bosphoro* quondam egressos, latè per *Europam* se fudisse, *Beroso* præeunte, fabulatur. *Ioan. Isaac. Pontan.* l. 2. Origin. Francic. c. 7.

Vir magnæ & industriæ & doctrinæ fuit: in quo tamen sæpiùs plus judicii desideres. *Voss.* de Scient. Mathemat. c. 44.

Vir multæ industriæ, & lectionis: judicium & fidem est ubi requiras. *Lips. Lovan.* lib. 1. c. 11.

Dacia non miror si te trahit: me quoque, si *Deus* meus pateretur, inprimis delectaret ea loca lustrare, quæ trita scio vestigiis *Romanis*. Quot illic lapides & Monumenta prisca! *Lazius* me docuit, qui multa adfert; nec adfert; ita exscripsit parùm fidè aut curiosè. *Lips.* Cent. 2. Miscellan. Epist. 24.

Augustam Drusi à *Strabone* nominari urbem hanc *Germaniæ* splendidissimam, *VVolfgangus Lazius* scribit l. 1. Reip. *Romanæ*, c. 8. Sed de illâ apud Geographum nihil leges, & *Lazius*, cùm in his, tum in citandis inscriptionibus antiquis multos interdum committit errores. *Martin. Opit.* in Animadvers. ad incerti Poëtæ *Teutonici* Rhythm. de S. *Annone*, 29. de *Augustâ Vindelicorum.*

Tractatus ejus de Migrationibus Gentium eximius est, quamvis plures fabulas eidem immiscuerit, si *Reinerio Reineccio* fides sit adhibenda. Maximi etiam æstimatur Liber illius qui inscribitur *Commentarii Rerum Græcarum. Ant. Teissier* Elog. Viror. Erudit. Gall.

Magnus erat corrasor, omnia typis absque judicio mandari curabat, ut *Gruterus. Scaligerana* posterior.

Mira contentione allaboravit descriptioni contexendæ omnium quibus Urbis *Viennæ* & Austriæ Historia illustrari poterat: ut Scriptis perennare faceret gloriam Regionis cui natales suos debebat; Quoniam vero plures annos & multam pecuniam in hoc opere insumpsit, id adeo perfectum & adeo magnificum reddidit, ut hic liber famam ejus per universam *Europam* circumtulerit. Ordines Austriæ nobilem hunc laborem honorabili remuneratione dignum judicaverunt, quam etiam erudito huic *Scriptori* impertiendam curaverunt. *Isaacus Bullart* Acad Scientiarum. Gall.

Chronographia *Austriæ* hactenus inedita extat in Bibl. *Vindob.* autographa dedicata *Ferdinando* I. Imp. an. 1545.

Prodierunt

Prodierunt libri 12. de Romanâ Republicâ in Exteris Provinciis *Francofurti* ad *Mœnum* 1598. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium, *Nicolao Reusnero* Authore:

Wolfgangus Lazius Viennæ Austriæ *natus Anno* 1504. *Patre* Simone *Medico Doctore & Poliiatro, Medicus & ipse Doctor; & Philosophus excellens, Philhistor inprimis & Polyhistor maximus, Rerum* Romanarum *&* Germanicarum *scriptor celeberrimus, Patriæ suæ* Viennæ, *& totius* Austriæ *Illustrator fidelissimus, totius Antiquitatis indagator solertissimus*: à Ferdinando Cæs. Aug. *non modò in Consilium, verum etiam ordinem allectus Equestrem, multis prætereà, & amplis ab eodem honorum insignibus nobilitatus: obiit diem suum quinquagenarius in Patriâ An. salutis* MDLV.

Seu Romana *placet tibi, seu* Germanica *facta*
Noscere, dulce leges me duce certus iter.

ADRIANUS TURNEBUS.

Clar. An. D. MDLV.

N*Ormannus*, scripsit varia, inter quæ eminent *Adversaria*: Docuit *Tolosæ* & *Parisiis*, ubi obiit Anno Dom. 1565. ætatis 53.

Singulare sui seculi decus. Is autem pauca scripsit si hominis eruditionem spectes; totius enim *Galliæ* doctissimus merito suo judicatur. Sed ejus præcipua in *docendo* laus fuit, dum *Tholosâ*, ubi profitebatur, *Lutetiam* revocatus, & *Tusano* vitâ functo *Successor* appellatus discipulis, qui ab ultimis *Orbis* terræ partibus frequentissimi ad illum audiendum concurrebant, reconditæ *Antiquitatis* thesauros omnes mirâ quâdam facundiâ depromit. Quanquam & ea quæ scripsit ejusmodi sunt, ut Auctoris decus atque dignitatem præ se ferant. Nam in Poëmatiis sublimis est, atque acutus, in Oratione solutâ tersus atque elegans. In Adversariis verò tot Veterum tum Græcorum tum Latinorum difficiles loci aut emendantur, aut explicantur, ut dubium fecerit plusne in eo ingenii an diligentiæ admirari debeamus. Staturâ fuit mediocri, facie honestâ, probis moribus, accedente ad cæteras virtutes incredibili modestiâ: ut æmuli subinde per opprobrium illi objicerent quòd vultum virginali pudore demissum gereret. Cùm tamen sub verecundo ejus ore latentem generosi spiritûs indolem ipsi quoque experirentur. Vixit annos 53. reliquitque moriens plures filios paternarum virtutum hæredes omnes certatim futuros, nisi fata invidissent, uno tantùm ex illis superstite: quem etiamnum gravissimo Senatoris munere pari doctrinæ probitatisq; laude fungentem *Lutetia* veneratur. Diem verò suum obiit prid. Id. Junias annos hujus seculi 65. atque in Cœmeterio Scholasticorum juxta *Silvii* collegæ cineres nullâ funebri pompâ, sic enim jusserat sepultus est. *Scævol. Samarthan.*

Nunquam

Nunquam satis laudatus vir *Adrianus Turnebus*. Unicum *Galliæ* nostræ atque adeò totius *Europæ* ornamentum. *Ios. Scalig.* Conjectan. in *Varronem*.

Injuriam fecerunt manibus eruditissimi & maximi viri qui ejus abortiva quædam in *Varronem* post mortem ejus ediderunt, quibus magis traduxerunt eum quàm ejus nomen commendârunt. Nam quid opus erat ea edere, cùm ipse more suo in *Adversaria* sua tumultuaria Opera intercisset? Sanè (ne quid amplius dicam) indigna sunt quæ tanti viri titulum præferrent. *Idem* in Appendic. ad Conjectan. in *Varronem* de *Lat.*

Adrianus Turnebus maximum hujus ætatis ornamentum. Vir omni virtutum omniumque literarum genere instructissimus: plurima raræ eruditionis monumenta edidit, & præmaturâ tandem morte statim post edita illa *æternitate* digna *Adversaria*, summâ omnium *Ordinum* (an quos universos unius mors pertinere visa est) mœstitiâ, rebus humanis exemptus est. *Thuan.* ad ann. 1565.

Adrianus Turnebus, magni ingenii & doctrinæ vir. *Lips.* l. 1. Var. Lect. cap. 21.

Sol ille *Galliæ Turnebus*. *Lips.* l. 2. Elect. 20.

Postremum *Ciceronem Lambini* vidi, & in eo multa mutata; quædam quod nollem, addita. Libertas fortasse hæc visa est illi mihi acerbitas. Nam quale est quod de optimo uno omnium quos sol vidit *Turnebo* scribit, & quidem variis locis? quem disertè *Plagii* accusat. Momordit hominem, quòd *Turnebus* aliquammultis locis incurreret in easdem conjecturas. O *Iupiter*, audis hæc? ut *Plagiarius* sit *Turnebus*? non credam hoc sexcentis *Lambinis*? *Idem* l. 5. Epistolic. Quæstion. Epist. 17.

Inter *Italos*) *Criticos*) *Fulvius Ursinus*, inter *Hispanos Petrus Ciacconius*, inter *Gallos Hadrianus Turnebus*, inter *Germanos Iustus Lipsius* familiam ducit. *Gasp. Sciop.* Consultat. p. 39. 40.

Antiquitatis verus Thesaurarius *Adrianus Turnebus*. *Barth.* l. 43. Adversar. cap. 23.

Lux Criticorum vocatur *Rosino* Antiq. *Rom.*

Vir eruditissimus & de *literis* præclarè meritus. *Petr. Faber* l. 1. Semestr.

Infinita multiplicis doctrinæ copia in *Turnebo* fuit *M. Anton. Mures.* lib. 18. Var. Lection. c. 19.

Turnebus vir longè doctissimus, cujus *Adversaria* opus omnigenâ eruditione refertum. *Gesner.* in Biblioth.

Turnebus vir maximus erat, doctissimusque, cujus *Adversaria* abortivum fœtum soleo nuncupare; potuit enim melius scribere. Agnoscas tamen genuinum partum *Turnebi Scaligerana* prima, p. 145

Turnebus plura habet uno libro, quàm *Victorius* libris 37 *Scaligerana* posterior.

Utinam non tantâ brevitate in suis *Adversariorum* libris esset usus. Paulò enim luculentior & plenior quorundam locorum explanatio, & majorem illi *Operi* gratiam laudemque conciliasset, & lectori multò magis satisfecisset. *Henr. Steph.* Pseudo Cicero.

Utinam vir hic, sanè doctus ac multæ lectionis, non tam cupidus undique

fuisset omnia emendandi, melius nobis, melius existimationi suæ consuluisset. *Petr. Victor.* l. 36. Var. Lect. cap. 11.

Stephanus Pasquier ait *Turnebium* mirabilem fuisse virum, tum in *Græca Latinaque* lingua, tum in totius *Antiquitatis* cognitione, ut nobis testantur libri quos inscripsit *Adversaria*, quod opus est inimitabile quoad eruditionis diversitatem. Addit quòd in pluribus *Germaniæ* Universitatibus, quoties qui de Suggestu loquebantur *Turnebium* citabant & *Cujatium*, statim pileum deponerent ob reverentiam & honorem quo memoriam ejus colebant. *Pasq.* Perquisitionum lib 7. cap. 8. & lib. 9. cap. 29. Gall.

Adrianus Turnebus quamvis literas tantum professus esset, in quibus, meo quidem judicio, palmam omnibus præripuit qui in iis à mille retro annis claruerunt, nihil tamen habebat quod magisstellum saperet, præter togæ suæ gestamen, & aliquem externum habitum quæ aulico cultui forsan per omnia non erant conformia quæque flocci facienda sunt. Odi homines nostros qui obliquam togam difficilius quàm animum obliquum tolerant, & ex salutatoria flexione, gestu corporis, ocreis & similibus, qualis quis sit pronunciare solent. Nam intus nemo usquam terrarum excultioris animi fuit. Sæpius data opera in sermones ab ejus usu remotos ipsum deduxi. In his autem tam perspicax erat, tam celeris apprehensionis, tam sani judicii, ut bellum unicè per totam vitam negotiaque publica gessisse videretur. Genii sunt isti egregii atque fortes.

——Queis arte benignâ,
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui non degenerant, etsi non ita felicem institutionem sortiantur. *Michael de Montagne*, Tentaminum lib. 1. cap. 24. Gall.

Hadrianus Turnebus, literacissimus, & omni laude ornatus *Interpres*; nam & *Græcè* luculenter sciebat, & *Latinè* scitissimè convertebat: pressus ille & adstrictus, ab *auctore* nusquam digrediens; suavis interim & perlucens *Oratio*. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hadrianus Turnebus nobilis *Criticus*, maximas ingenii dotes *poëtica* facultate illustriores reddere instituit. Versantur in medio *Epica* ejus, *Calvitium Caput*, *Epithalamium Delphini Francisci*, *Pravotii tumulus*, *Parasitus Regius*, alia, in quibus tamen plus laboris cernitur, quàm spiritus. Exaravit & *Lyrica*, & *elegos* favente plerunque *Minerva*. *Borrich.* de Poet. p. 119.

* *Turnebi* Opera in tres Tomos distributa, *Argentorati* impressa sunt, 1600. Tomus tertius inter libros *Expurgandos* numeratur in *Indice Madritensi* edit. Ann. 16 7.

Hoc ejus *Epitaphium*:

Turnebus *jacet hic. Quis sit si quærere pergis,*
Iam dignus es qui nescias.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

FRAN-

FRANCISCUS SIXTUS SENENSIS.

Italus, ex Ordine Prædicatorum, obiit anno *Dom.* 1569. Scripsit plurima; Bibliotheca Sancta maximo habetur loco apud eruditos. Clar. An. D. MDLV.

Vir eruditæ diligentiæ, qui à *Pio* V. è tenebris errorum (ut ipse dicere solebat) & quasi ab inferis revocatus, *Sacræ Militiæ* nomen dedit, & insigni *Opere* lib. 8. distincto (quo *Sacrorum Librorum* censuram fecit) gratum animum erga ipsum testatus est. *Thuan* ad ann. 1569.

Sixtus Senensis vir plurimæ lectionis, & qui plurima aliorum *Scripta* evolvit, tum eorum imprimis, qui ea tractarunt, quæ ipse ex professo tractat. *Rainold.* de Lib. Apocryph.

Theologus eruditissimus. *Bellarm.* l. 1. de Verbo *Dei.*

Doctorum Princeps; qui *Sacras Scripturas* accuratissimè tractavit. *Stapleton.* Doctrinal. Princip.

Sixtus Senensis vir planè doctissimus, & si quis alius, in *Patribus* versatissimus *Montacut.* Apparat. 1. Sect. 68.

Neque *Sixtus Senensis* recensendus inter *Hæreticos*, fortassis autem inter *Criticos* tumentes *Supercilio.* Nam ad *arcana Theologiæ* explicatiùs enucleanda *Criticen* ille adhibuit, & illam, hodiè multorum τὰ παιδικὰ, *Philologiam.* Theologus erat certe eruditus, & in illâ Scholasticâ, acroamaticâ, spinosiore *Theologiâ* versatus, non tantùm *exotericâ* illâ & *populari. Montacut.* Apparat. 1 sect. 86.

Sixtus Senensis, immensi laboris Scriptor, diligentiæ stupendæ, lectionis variæ, & eruditionis admirandæ. *Montacut.* exercit. 5 c. 3.

Doctissimus & sagacissimus veterum *Scriptorum* Censor. *Savil.* Not. in *Chrysostom.*

Sixtus Senensis magno valebat ingenio. Linguas, *Latinam*, ac *Græcam Hebraicam* exactè calluit. *Possevin.* in Apparat.

Sixtus Senensis homo eruditus vocatur *Casaubono* ad Annal. *Baron.* num. 221.

Bibliotheca Sacra *Sixti Senensis*, cæteris, calculo meo, religionis suæ sociis, ob variam *Scriptorum* copiam, & erectum in multis judicium, anteferenda. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripartit. p. 11.

Nihilominus quantumlibet erudita ac utilis fuerit illa *Bibliotheca Sacra Sixti Senensis Inquisitio Romana* non pauca ibi offendit quæ palato ejus non sapiebant, quæque audaciuscula ipsi videbantur. Imo & *Possevinus* pro sua parte innumeros lapsus in illa observavit; sed dici potest quod ipse *Critico* atque *Censore* opus habeat pluribus locis *Synopseω* eorum quam dedit nobis Tomo secundo sui *Apparatus Sacri.* Non tamen diffitendum est quin apud *Sixtum Senensem* lapsus quidam adversus Criticen legitimam animadverti possint, & mirari subit quod vir tam docti palati, & tam acris judicii inciderit in absurda deliramenta, crassioresque imposturas confratris sui *Anni Viterbiensis. Indicia Eruditor.* Parisiis per *Baillet*, 1685. Gall.

Opus quod evulgavit *Sixtus Senensis*, cui titulus *Bibliotheca* Sacra multò utilius est ad perfectionem assequendam in studio Librorum Sacrorum. Ejus in eo scopus fuit homines adducere in cognitionem Authorum ejusmodi Librorum, antiquarum versionum, & Commentariorum: Quamvis autem Scripturæ Criticam perfectè non calluerit, dici tamen potest pauca in hoc argumentum Scripta extare, in quibus tanta eruditio, tamque solidum judicium eluceant, imo frequenter animi sensa liberè admodum promit. Primùm agit de Libris Canonicis, quorum duas Classes constituit; nomen Canonicorum primi Ordinis illis tribuens, qui in Ecclesia tanquam Divini semper agniti fuerunt; cæteros verò Canonicos posterioris Ordinis appellans, quia de horum authoritate olim dubitatum est, & simpliciter Libri Ecclesiastici vocati consueverant. Postea de unius cujusque Bibliorum libri Authoribus singulatim loquitur satis eruditè: sed quoniam utplurimùm sequitur sententiam Patrum aliorumque qui ante illum in eandem rem scripserant, non est semper accuratus. Collocat, verbi gratia, *Esthera* Volumen inter Libros Canonicos secundi ordinis, quia Patres quidam *Graci* animadverterunt Additiones in illum insertas, quæque nullius erant authoritatis. Sed tenebatur, ut arbitror, potius consulere Canonem *Iudaicum* & Beatum *Hieronymum* quàm Patres Græcos, qui de *Gracis* tantum Exemplaribus loqui potuerunt, quæ ab Autographo *Hebræo* longè abeunt; Et secundum hanc regulam Volumen Estheræ Canonicis Libris prioris Ordinis accensendum erit, quamvis ignoretur & à quo & quando scriptum fuerit. In altera Operis sui parte Libros Sacros nimis multiplicat, quorundam nominum obtentu, quæ in Scriptura occurrunt: Imò pluribus locis ejus Critice non est accurata, ut quando loquitur de libris qui *Dionysio Areopagita* tribuuntur, & ducentorum quatuor Librorum quorum *Esdram* Authorem esse vult. Quæcunque etiam eodem loco refert de *Cabbala* Libris nullo fundamento nituntur. *Iudai* hac in parte *Picum* Comitem *Mirandulanum* fefellerant; Idemque Picus qui nimis credulus fuerat hujusmodi fraudum, in causa fuit cur plures fidem adhibuerint quibusdam Libris qui sub *Esdra* nomine circumferebantur, & in quibus reconditissima Religionis arcana contineri plerique sibi persuadebant. *Sixtus Senensis* accuratiorem se exhibet quarta Operis sui parte, in qua Patrum & plurium aliorum qui in Biblia scripserunt Analysin facit. *Richard. Simon.* Hist. Critica V. T. lib. 3. cap. 17. Gallicè.

* Ejus *Bibliotheca Sancta* inter libros *expurgandos* locum habet in *Indice Madrit.* edit an. 1667.

Extat *Bibliotheca Sancta* ex præcipuis Ecclesiæ Catholicæ auctoribus in 8. Libros digesta, à *Ioanne Hayo Scoto* Soc. *Iesu* revisa & Scholiis illustrata. *Coloniæ Agripp.* ex officinâ *Cholinianâ* anno 1626. in 4°.

FRAN-

FRANCISCUS ROBERTELLUS.

Natione Italus, Patriâ *Utinensis*, Rhetor & Historicus, cùm *Bononiæ*, tum *Patavii* docuit. Cum *Carolo Sigonio* de *Antiquitatibus* maximè *Romanis* acriorem in modum certavit. *Patavii* obiit Anno *Dom.* 1567. die 18. Martii, natus Annos 50. Menses 6. Dies 9. *Scripsit* plurima quæ ad *Romanas Antiquitates* pertinent. Clar. An. D. MDLV.

Franciscus Robertellus, vir doctissimus atque eruditissimus, quem ego soleo in *literis divinum hominem* appellare. *Franc. Luisinus* l. 3. Parergon. c. 10.

Sigonius, Robertellus, Bonamicus, lumina non *Italiæ* solùm, sed etiam *Europæ*. *Lips.* Cent. ad *Ital.* & *Hispan.* epist. 15.

Averrois liber *de Republicâ* editus est una cum *Robortelli* disceptatione, & *Francisci Philelphi* de eadem re libris, qui priscæ gravitatis imaginem redolent, nitore Styli, & argumentorum præstantiâ. *Gabr. Naudæus* Bibliograph. Polit.

Robortellus præceptor mihi fuit, & ego illi infantem ex sacro baptismate suscepi; vir est proculdubio summæ eruditionis, & qui scire optime possit, quid sit Historia. Nolo tamen ad eum ingredi, ne hic meus animus irritatus, & quasi extra se, me forte cogeret aliquid pronunciare contra, quam requirat amor, & reverentia, quâ cum alioquin prosequor. *Franc. Patrit.* de Hist. Dial. 1.

Franciscus Robortellius, juvenis (tam enim in eo ætatem esse audio, quod cum Ipsius laude dictum velim) multijugæ eruditionis & generosæ indolis, sed tamen in *Batavos* homines ferocioris animi, & importunioris maledicentiæ, quàm decet. *Petr. Nann.* l 8. Miscellan. c 1.

Rectè sentit *Robortellius*, laudemque acuminis non exiguam meretur, nisi illam corrumperet nimia debacchandi petulantia. *Idem* c. 21.

Quia de *Robertello* incidit Sermo, videtur mihi vir ille febriculosæ eruditionis ostentator insignis, & nullum ferre. *Lucas Frater*. l. 2. *Verisimil.* c. 23.

Francisci Robortelli scientiam cùm multis aliis in rebus singularem esse invenio, tum maximè in vi *Græcorum* verborum intelligendâ, & in *Antiquitate Romanâ* constituendâ. *Carol. Sigon.* l. 1. Emendat. c. 32. per *Ironiam*.

Arcem nunc expugnemus *Robortelliana Scientiæ*, quâ se ille, omnibus qui sunt, qui fuerunt, excellere in tradendâ *Romanâ Antiquitate* gloriatur. *Idem* ibidem l. 2. c. 68.

Inerat in homine peracris obtrectandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cùm pares ferre non posset, continuis proscindebat conviciis: eximio scilicet florens ingenio, sibique plus, quàm par esset, indulgens procaciori studio popularium affectabat obsequia. Hinc *Sigonio* semper infensus, ut quem acerrimum sortitus erat æmulum industriæ, laboris, ingenii. Cum *Aldino* pariter, aliisque clarissimis ejus ævi luminibus, internecinas propè simultates exercuit. *Ioan. Imperial.* in Mus. Hist.

Italus undequaque doctissimus & ingeniosissimus. *Sciop.* de Art. Crit.

Vir doctissimus & disertissimus. *Riccobon.* in Rhetor Arist.

Paucula illa, quæ *Robortellus* & *Scioppius* de *Arte Criticâ* scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* de de Polyhist. pag. 54.

Carolus Sigonius hac in re, (de *Romanorum nominibus*) uti in aliis plurimis, *Robortelium* multis post se partibus reliquit: ut nos quidem *Robortelianum* de Adversarii sui Commentariis judicium parùm moveat; eoque minùs quòd non ignota sit hominis pompatici maledicentia, qui & *Erasmum* imperitiæ imperitissimæ insimulare, ac nequissimum appellare non dubitet: *Alciatum* nominet furem, expilatoremque suorum Scriptorum: *Vincentium Madium*, hominem vanum, mendacemque: *Paulum Manutium*, Bibliopolam, hominemque imperitum: M. *Antonium Muretum*, ludimagistrum: *H. Stephanum* impostorem: similibusque elogiis, alios quosque præstantissimos viros, & Scripto, & Sermone insignire consueverit: quo nomine reprehensus est jure summo à doctissimo quoque. *Voss.* l. 1. Analog. c. 7.

In *Italiâ Franciscus Robortellus Utinensis*, qui magno cum strepitu *Bononiæ* & *Patavii* professus, cum *Carolo Sigonio*, sed impari certamine sæpiùs & acerbius, quàm inter literarum professores decuit, digladiatus, in iisque contentionibus, *Germanorum*, qui & ei mortuo honorificè parentârunt semper præcipuo favore adjutus, tandem ultimum diem 15. Kalend. April. clausit, quinquagesimum annum haut multùm supergressus. *Thuan.* ad Ann. 1567.

Robortellus, asinus, *bestia*, magnus corrasor Scaligera 2ª. Gall.

Extant ejus novem Disputationes de *Romanorum Provinciis*, Judiciis, &c. *Bononiæ* 1559. fol.

Extat de Convenientia Supputationis annorum *Livianæ* cum Marmoribus Capitolinis Libellus, *Livio* subjectus, *Francofurti* ad *Mœnum* 1568. in fol.

Hoc ejus Epitaphium, in Claustris Divi *Antonii Patavii.*

Francisco Robortello Utinensi *Rhetoricæ Artis, Moralisque Philosophiæ professori clarissimo, qui in florentissimis quibusque* Italiæ *gymnasiis magna famæ celebritate triginta totos annos publicè docuit*, Natio Germanica *præceptori benemerito in perpetuam animi memoriam unanimis. P. vixit An. L. Mens. 6. Dies 9. Obiit. 15. Kal. April. M. D. LXVII.*

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Ioannes Plazzo:*

Si qua recordanti veterum præcepta virorum
Grati animi semper maxima lætitia:
Robortelle, *tui tam clari nominis, omnis*
Græcia *perpetuò stat*, Latiumque *memor.*

GULIEL-

GUILIELMUS RONDELETIUS.

Clar. An. D. MDLV.

NAtus *Monspelii* A. C. 1507. Patre *Iohanne Rondeletio*, Cive *Monspeliensi* & Mercatore *Aromatario*: Discipulus in *Anatomicis* fuit *Guinter. Andernaci*: tum *Claremontii* Medicinam tanto quæstu exercuit, ut paulo pòst adeptis sumptibus 1537. Doctoralem Lauream impetrare potuerit. Anno 1545. in Academiâ Patriâ Regius Professor constitutus est. Ipsius potissimùm hortatu Rex *Monspelii* Theatrum Anatomicum ædificari curavit. Anno 1556. Academiæ *Monspeliensis* Cancellarius declaratus, eoque munere usque ad annum 1566. functus est, quo nempe ipse obiit, anno ætatis suæ 59.

Scripta ejus hæc sunt: Methodus curandorum Morborum—De dignoscendis morbis—De Febribus—De Morbo *Gallico*—De Morbis Internis & Externis—De Officinâ Pharmacopolarum—De Fucis—Methodus de Materiâ Medicinali, & Compositione Medicamentorum——Consilia Medica——De Urinis——De Ponderibus, sive justâ quantitate Medicamentorum——De Piscibus.

Academia *Monspeliensis* Medicinæ studio florentissima nullum unquam hujus Professorem habuit *Rondeletio* alumno & cive suo clariorem. Multa quidem præclara molitus est, sed nihil memorabilius in vitâ perfecit, quàm quum magnifico eruditionis apparatu, non sine *Gulielmi Pellicerii* doctissimi quoque viri auxiliaribus copiis, vastum illud *Neptuni* regnum ingressus est, unde amplissimis ejus spoliis onustus ad nos rediit, *Aquatiliumque* species omnes tum spectandas tum cognoscendas nobis obtulit. Quod enim attinet ad *posthuma* ejus *opera*, indignum esse ea celebrare, quæ ipse dum viveret luci edere neglexerit. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Idem hic Annus (1566.) nobis *Gulielmum Rondeletium Montispessuli* natum Medicinæ arte præcellentem abstulit, à *Francisco Rabelæso* nostrate nihilominus contemptim appellatum in iis libris, quos ingeniosâ magis, quàm omninò irreprehensibili *jocandi* libertate scripsit. Et certe ejus *Scripta* ejusmodi sunt, ut tantæ de se opinioni sive excitatæ sive sparsæ non respondeant. Unum est quod hominis nomen maximè *posteritati* commendavit, quod de *Piscibus* edidit; sed eò minore laude, quòd illud potius *alienæ* industriæ quàm *suæ* debuit; nimirum, ex *Gulielmi Pellicerii* Episcopi *Montispessulani*, viri rarâ eruditione ornati, *Commentariis* concinnatum; quod doctissimarum *Annotationum*, quas ille in *Plinium* scripserat, magno literarum dispendio amissarum aut hactenus suppressarum pars erat, *Thuan.* ad an. 1566.

Gulielmus Rondeletius, doctissimus vir, & naturæ *Piscium* callentissimus. *Casaubon.* in *Athenæum*.

Rondeletius, *Gesnerus* & *Aldrovandus*, qui tres constituunt trigam Historicorum Physicorum absolutissimam. *Alsted.* Encyclop.

Eodem tempore *Monspessuli Gulielmus Rondeletius* nonnulla de re *Anatomicâ* conscripsit quidem, verùm mox viso *Vesalii* opere, ne cum tanto viro in contentio-

contentionem veniret, manus continere maluit. Majus autem nomen meruit, evulgato de *Piscibus* egregio opere; licèt illud *Gulielmo Pellicerio* Episcopo *Monspeliensi* per plagium surreptum esse *Ios. Scalig.* & ab hoc inductus *Thuanus* non dubitaverint affirmare: nobis minimè persuasis; cùm non tantùm vivo & vidente *Pellicerio* opus illud prodierit, sed & *Rondeletius* post libellum *Pharmaceuticum* in *Pellicerii* nomen ediderit, illius operis de *Piscibus* luculenta factâ mentione: quod sine summâ impudentiâ fieri utique non potuisset. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in Art. Medic. p. p. 107. 108.

In *Gallia Rondeletius, Monspeliensis* (*Fallopii* σύγχρον☉) vir æquè doctissimus, non parùm quoque de re *Zootomica* meritus est conscripto de *Piscibus* opere penè incomparabili, utut, quæ ibi traduntur, ad *Philologicam, Historicam & Grammaticam* peritiæ humanæ partem spectent, præcipuè, & istis studiis conducant. *Ioan. Dan.* Majoris Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. in 4°. pagina 236.

Habitûs corporis plenioris erat, staturæ verò infra mediocrem: In lucem venit cum corpore tam debili tamque delicatulo, ut primis ætatis suæ annis ab omnibus morbis quibus obnoxii sunt homines, si lepram excipiamus, vexatus fuerit; sed post infantiam omnibus illis ægritudinibus liberatus est, & deinceps ejus valetudo in dies aucta est, prout ætate provehebatur. In juventute Vini usum abdicavit ut arthritidem præcaveret, quæ aliquoties ipsum perstrinxerat, Quamvis tamen meram aquam biberet omnis generis fructibus copiosissimè vescebatur, cerasis præsertim, ficubus, uvis & melonibus. Parum dormiebat, bonamque noctis partem in lectione & studiis insumebat. Ingenio erat vivido, subtili & peracuto. Sed parum cauta erat ejus agendi ratio, cumque in maximi momenti rebus, non satis has perpenderet antequam animum determinaret, consilii plerumque ipsum penitebat. Usque ad excessum liberalis erat, pecuniasque adeo contemnebat, tamque profusè erogabat, ut quamvis lauta essent ejus stipendia & in exercitio Medicinæ multum lucraretur, nulla ferè bona suis hæredibus reliquerit. Magna contentione ad Anatomiam animum appulit, propriis manibus dissectiones fecit. Imo ut certum perhibetur ipsum corporis cujusdam è propriis liberis aperuisse, & ob hanc operationem barbari patris & inhumani nomine infamatum esse. Discipulos docere usque adeo delectabatur ut quotidie tres quatuorve lectiones haberet, cùmque admodum festivus esset, sermones suos jucunda aliqua fabella vel narratiuncula exhilarare solebat. Assiduè legebat Theologiæ libros: Sed ex quo incarceratus fuit *Guillelmus Pelisserius Monspessulanus* Episcopus, ut qui *Protestantium* opinionibus adhæreret, omnia Theologica Scripta quæ in sua Bibliotheca erant in ignem conjecit. Cum aliquid componebat adeo præcipitanter id faciebat, ut scripta nequidem relegere nec emendare dignaretur. Hinc est quòd ejus Opera non responderint magnæ celebritati quam eruditione sua sibi paraverat, ut optimè observavit Dominus Thuanus, *Anton. Teissier*, Elogiis Eruditorum Virorum. Gallicè.

Extant

Extant opera ejus omnia Medica, *Genevæ*, apud *Petrum* & *Iacobum Chouet*, 1628. in 8°.

Extant libri de Piscibus Marinis. In quibus veræ Piscium Effigies expressæ sunt. *Lugduni*, apud *Matthiam Bonhomme*, 1554. in fol.

Extat Universæ Aquatilium Historiæ, Pars altera, cum veris ipsorum imaginibus. Ibidem, apud *eund.* 1555. in fol.

JOHANNES MERCERUS.

UTicensis, Jurisconsultus & Philologus perceleberis, Anno 1570. Obiit. *Francisco Vatablo* in Cathedrâ *Paris.* successit. *Genesin*, *Iobum*, *Salomonem* & sex minores priores *prophetas* eruditissimis commentariis illustravit: *Pagnini* quoque Thesaurum recognovit, variisque annotationibus locupletavit. Transtulit Harmenopuli Prochiron, & Ori *Apollinis* Hieroglyphicon, cum observationibus. Clar. A. D. MDLV.

Sublato è vivis *Francisco Vatablo Hebraicarum* literarum apud *Gallos* instauratore, unus in ejus locum sufficì promeruit *Ioannes Mercerus*, cui primas in eo genere docti omnes magnâ cum ingenii admiratione deferebant: Et eò quidem majore, quò seriùs ad hæc studia se applicuit. Cùm enim, ut erat honestâ ortus familiâ, in eam spem à suis educaretur, ut sibi ad Reipublicæ Gubernacula & dignitates viam pararet, Juri Civili operam adolescens *Avenione Tholosæ*que primùm impenderat, ejusque otii non leve documentum ediderat *Harmenopulo* è *Græcâ* linguâ fidelissimè translato. Sed longè graviora sunt, & homine *Christiano* digniora, quæ mox in *Iobum* & in omnes *Prophetas* magnâ diligentiâ pariquc judicio commentatus est: plura etiam præstiturus, nisi *Venetiis* rediens, quò se tumultuante iterum *Gallia* in *Ferrerii* Legati Regiì comitatu contulerat, apud *Nitiobriges* patriam suam Lethali morbo deprehensus ante annos occidisset. Corpore fuit gracili, & à studiorum laboribus macilento, sed voce robustâ & virili quæ auditorium probè impleret: temperantiâ autem, pudore, modestiâ, & cæteris animi bonis supra variæ doctrinæ laudem nulli secundus. Cui & hoc à superûm indulgentiâ concessum est, ut sibi quodammodo superstes non omnino cum morte interiret. Uxorem enim duxerat *Allevii* nobilis viri & *Antoniæ Deloniæ* filiam, *Camillæ Morellæ* virginis doctissimæ sororem, quo ex connubio *Iosiam* filium tanto patre dignissimum suscepit. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Joannes Mercerus apud *Occitanos* honesto loco natus, quum utramque linguam adhuc adolescens didicisset, & eousque in Juris Civilis cognitione profecisset, ut *Harmenopuli* πρόχειρον quod vocant, è *Græco Latinum* faceret, mutato consilio, simulatque *Vatablum Hebraæ Lutetiæ* docentem audivisset, tanto animi ardore studium illius linguæ est amplexatus, ut illo è vivis sublato, dignus unus videretur qui tanto viro in illius professione succederet. Hîc verò quantum sese præstiterit adjuncto ad quatuor Linguarum exactam cognitionem, summamque

que diligentiam, judicio longè acerrimo, doctissimæ ipsius Prælectiones partim jam editæ, partim deinceps edendæ satis superque testantur. Accedebant autem ad hanc eruditionem summum pietatis studium, candidum ingenium, modestia singularis, vita prorsus inculpabilis, adeò ut fervente civilibus ob religionem bellis *Galliâ*, quamvis sacros libros non modò *Grammaticè*, sed etiam *Christianè* explicaret, salvum tamen illum & inviolabilem amabiles ipsius mores fortiter in suo munere perseverantem præstiterint, & ex ejus unius penè scholâ prodiisse constet, quicunque in *Galliis* hodie paulò feliciùs hebraissant. Repetitis verò bellis *Venetias* ornatissimum quendam virum secutus ibique *Hebræorum* doctissimis admirationi habitus, quum ad stationem suam revertens per *Occitaniam* iter faceret intempestivâ planè morte sublatus, maximum sui desiderium doctis piisque omnibus reliquit. *Theod. Beza* in Icon.

Mercerus Vatablo in Ordinario explicandæ *Sacræ Linguæ* munere succenturiatus, vix credibile est, qualem se quantumque præstiterit, quippe qui quatuor linguarum peritissimus ad incredibilem diligentiam acerrimum judicium attulisset: accedente rursus ad eximiam doctrinam candore, modestiâ, & summâ morum innocentiâ, adeò ut ex ipsius penè unius *Scholâ* prodiisse constet, quicunque in *Galliâ* hodie paulò melius *Chaldaicam* & *Hebraicam* linguam callent—— Post mortem ejus publicata sunt eruditissima in 6. minores Prophetas priores, *Iobum*, *Solomonem*, & posteà in *Genesin Commentaria*; qui fœtus licèt posthumi, accuratam *Parentis* sui diligentiam produnt; ut vel ex iis & aliis (quæ vivus publicavit) monumentis in confesso sit, *Nunquam quenquam Christianum felicius Hebraizasse*. *Thuan.* ad ann. 1570.

Vir totius humanioris literaturæ intelligentissimus *Ioannes Mercerus*, Regius *Hebrææ* linguæ Professor, eruditione, solertiâ, diligentiâque præstantissimus. *Franc. Iun.* Orat. Funebr. in obit. *Lucæ Trelcatii*.

Divinus vir *Ioannes Mercerus*, omnium Christianorum nostri seculi sine controversiâ *Hebraicè* doctissimus. *Isaac. Casaub.* Epist. 281.

Ioannes Mercerus profundæ in *Hebraicis* doctrinæ vir. *Idem* ad *Baron.* p. 569.

Ioannes Mercerus, superioris seculi lumen vivum & clarum. *Buxtorf.* lib. de Abbreviatur. *Hebræorum*.

Ioannes Mercerus, vir cui in *Ebraicis* parem nunquam edidit *Gallia*. *Amama*.

Par nobile *Interpretum*, *Mercerus* & *Liveleius*: quorum ille nuper laudatus, & (dum eruditioni atque pietati habetur honos) semper laudandus. *Matt. Polus*.

Ioannes Mercerus maximi vir judicii, qui unus optimè de literis *Ebraicis* meritus est. *Drusius* in Observationibus *Sacr.*

Hujus sententiæ meæ approbatorem habeo *Iohannem Mercerum*, cujus viri judicium semper feci plurimi, qui unus inter eos qui hæc studia tractarunt, & literas sacras explicarunt, tantum eminet, quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Drus.* l. 15. c. 25. ibid.

Mercerus Maximus Grammaticus, vir pius, & in exponendis sacris literis excellentissimus *Hebræus*. *Scaligerana* prima.

Mercerus

Mercerus Doctissimus in Hebraicis. Unde etiam in Jobum optimè scripsit. Quis hunc scripserit librum ignoratur. *Ioh. Mercerus* vir præclarus *Orum* interpretatus est, Notasque in eum adornavit. *Mercerus* Juris prudentiæ operam navavit, *Harmenopolumque* transtulit. *Mercerus* quando prælegebat Auditorium plenum habebat. *Doctissimus* fuit Hebraïcus qui unquam fuerit. Id fatentur *Iudæi*. Laudabant valde Mercerum quia erat maximus. *Scaligerana* posterior Gall.

Ecclesiastes Solomonis à nonnullis benè doctis jam est explanatus, sed imprimis eruditissimi viri *Ioannis Merceri* piæ memoriæ *Commentariis* diligentissimè illustratus; fuit enim ille in *Academiâ Parisiensi Regiæ* post *Vatablum* diligentissimus simul & eruditissimus permultis annis *Professor*, illo certè cui successit doctrinâ non inferior, judicio etiam fortasse in discernendis *Rabbinorum* aberrationibus superior. *Theod. Beza* Epist. Præfat. in Ecclesiast. 1598.

Non possim quin hîc appellem magnum illum & in *literis Ebraicis* & *Chaldaicis* versatissimum, *Iohannem Mercerum*, qui cùm jam senectutem attigisset, paulò antequam vitâ excederet, solo *Arabicarum literarum* desiderio, in *Orientem* dicitur cogitasse. *Thom. Erpen.* in Orat. de ling. *Arab.*

'*Iohannes Mercerus* successor *Vatabli* in Cathedra Professoris Regii in lingua Hebraica Parisiis, est unus è Doctissimis acriorisque judicii Interpretibus Scripturæ, qui unquam fuerit inter Religionis Prætensæ reformatæ cultores, laudéque dignior adhuc esset, si Patrum suorum Religionem non deseruisset ut *Calvini* novitates sequeretur. Perfectè binas linguas *Græcam* & *Hebraïcam* intelligebat, & in ipsis fontibus Rabinorum Libros legere poterat. Hinc etiam ratio explicandi Biblia, qua usus est, multò magis Critica & accurata est quàm plerorumque cæterorum Authorum qui illum præcesserant. Totam adhibuit operam sensui literali Textus sui, & indagationi propriæ significationis Vocum *Hebraicarum*. Quapropter ei solenne est varias Rabbinorum Interpretationes afferre, quas quandoque corrigit. Nequidem neglexit *Græcam* Versionem Septuaginta, nec cæteros Bibliorum Veteres Interpretes; quod tamen frequentiùs facere potuisset. Consuluit etiam Exemplaria *Hebraica* manu exarata, quæ in Regia Bibliotheca erant. Verbo ut absolvam, ornatus fuit omnibus dotibus periti Bibliorum Interpretis: meliusque adhuc dubioprocul ei successisset & labor, nisi ætatis qua vixit novitatibus sese permisisset. Optimi quos edidit Commentarii sunt in *Iobum*, in *Ecclesiasten*, in *Proverbia* & in *Canticum Canticorum*. Quoniam isti Libri carmine fuerunt compositi, styloque admodum interciso, perdifficile verum eorum sensum eruere, nisi cum perfecta Hebraïcæ linguæ peritia, & summo ingenii acumine. Neutro autem destitutus fuit Mercerus, penitusque examinavit omnes difficultates quæ sibi objectæ sunt. Quod ad ejus in *Genesin* Commentarios multa Judaïca eruditio illis inest, sed satis castigati non sunt. *Beza* qui Authoris hujus Commentarios omnes typis mandandos curavit, minutias ex illis non potuit eximere; ex ultimis præsertim qui non sunt aquè absoluti ac cæteri. *Cornelius Bertramus*, qui *Bezæ* Collega fuit *Genevæ*, quique Hebræam linguam callebat, eorum evulgationem

accuravit, idque satis diligenter, quamvis errores quandoque occurrant; quod tamen rarius contingit. *Jes. Rich. Simon*, Hist. Crit. V.T. lib. 3. cap. 14. Gall.

Nec obscurum est, in his Opificibus *Joannis Merceri* nomen; cujus præcipuè laudatur remetiendorum pari numero, cum sententiæ integritate verborum sollicitudo. — Qui *Vatablum* in *Ebraicarum* literarum professione excepit *Joannes Mercerus*, non absurdè in *Ori Apollinis* & *Harmenopuli* interpretatione versatus est; *Latine* scribendi diligens sine molestiâ venustas, non ubique tamen satis tenax, nec qualem in *Ebræis* reddendis adhibet verborum parsimonia. *Huet.* de Clar. Interpret. p. 190. 210.

Mercerum in *Geographiâ* minimè versatum testatur *Samuel Bochartus* in *Phaleg.* p. 92.

* *Joannes Mercerus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Extant ejus in Genes. Prælectiones, fol. *Genev.* 1598.

Extant in Job. Prov. Eccles. Cant. Cant. Commentarii *Amstelod.* 1651.

Extant Commentarii in 5. Prophetas minores, fol. *Genev.* 1565.

SEBASTIANUS CASTALIO, sive CASTELLIO.

Claruit A. D. MDLV.

GAllus, Allobrox, excellenti linguarum cognitione præditus, *Basileæ Græce* docuit per annos 18. *Biblia Latine* interpretatus est, quod opus anno 1542. *Genevæ* aggressus, nono pòst anno absolvit majori elegantiâ quàm fide: in *Sacris* suis *Dialogis*, *Aresdorphii* editis, non usquequaque sincerus. Obiit *Basileæ* anno 1563. ætatis 49. *Prima Arminianismi* Semina in Dialogis suis sparsisse videtur. *Hofman.* in Lexic.

Sebastianus Castalio ex asperis & salebrosis *Allobrogum* montibus humili ortus fortunâ, sed ingenio bonis literis excultissimo, cùm Musas in omni disciplinarum genere *Latinè* loquentes videret, tentare voluit num & *Sacræ Literæ* negligentiore hactenus & horridiore quodam stylo contentæ his quoque munditiis exornari possent & expoliri. Hoc itaque animo novam Bibliorum tralationem exorsus omnes utriusque fœderis libros raro & admirabili: nec ulli dum in his literis usitato puritatis & elegantiæ nitore expressos intra decennium adornavit & publicavit. Magnam proculdubio ab eruditis omnibus & piis gratiam initurus, nisi sacrosanctam rerum divinarum majestatem vilius esset aliquot in locis præ nimio *Latinitatis* & facundiæ studio violasse. Violavit certè multò imprudentiùs, ne dicam ineptiùs, dum eandem *Gallice* operam præstare cupiens vir in *Hebræorum*, *Græcorum*, *Latinorum* assiduâ lectione volutatus, patriique interim sermonis penè oblitus, arreptis è trivio & infimâ plebe voculis ac loquendi formulis, ridendum se omnibus in re tam seriâ præbuit atque contemnendum. Deberi tamen videtur hoc ejus egregiæ voluntati, summoque labori, & veterum linguarum singulari peritiæ, ut inter doctissimos hujus ætatis viros vel cum primis enumeretur. Homo cæteroquin simplex & ab omni

fastu.

fastu alienus, qui suburbanum prædium suâ ipse manu quotidiè foderet, susceptamque juventutis erudiendæ curam alterno telluris colendæ labore adæquaret. Excessit *Basilea Rauracorum* ex febre nondum senex anno 1563. *Scævol. Samarthan.*

Quid verò de intemperantissimâ *Sebastiani Castalionis* Conversione statuendum est, quæ res purissimas fastidiosâ venustate oblimavit, & omnem divini Verbi vim nimiâ curaturâ elisit, & verba à *Patribus*, & toto *Christianorum* cœtu recepta & usurpata ineptissimè repudiavit; homo cæteroquin simplex, & ab omni fastu alienus, ut de eo verè scripsit *Samarthanus*, & eximiam in Operis sui Præfatione ingenuitatem & candorem præ se ferens, proptereaque à nobis sine contumeliâ dimittendus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Sebastian. Castillon Allobrox Lugduni cùm ageret adolescens, accidit ut quidam errore nominis pro *Castellione*, *Castalionem* vocaret, quod audiens à *Musarum* fonte, qui *Castalius* dicitur, derivatum, adamavit & amplexus est, seque, omisso deinceps *Castellionis* nomine patrio, *Castalionem* appellavit. Id dicit ipse in defensione quadam adversus libellum *Ioannis Calvini*. *Scaligerana* 1. pag. 42.

Sebastianus Castalio optime tractasset *Sacras Literas*, si à multis *Anabaptismi* opinionibus liber fuisset, & adjutus ab aliquo. *Scaligerana* 1. p. 28.

Sebastianus Castalio Canticum Canticorum flagitiosum esse librum dicebat. Quidam *Socinianum*, quidam *Anabaptistam* fuisse asserunt. Nihil ad me. *Latinè* doctum fuisse constat. *Tanaquil. Faber* Not. in *Scaligerana* 1.

Castalio cùm puriorem linguarum cognitionem ad Theologicam scientiam adjunxisse se putaret, impuras manus (multorum judicio) ad sacra tractanda attulit, cùm à rebus ad tantum opus necessariis homo imparatissimus novam Bibliorum interpretationem insolenti temeritate molitus est, à *Gallicis* & *Helveticis* Ecclesiis, quarum alioqui doctrinam amplectebatur, in quibusdam dissidens; & *Bernardino Ochino* segregi, cujus & dialogos *latinos* fecit, præcipuè in Polygamiâ adstipulari creditus; unde pleraque contraria inter eos scripta emanarunt: tandem *Basileæ* non ita senex, quippe vix annum 48. supergressus, 4. Kal. Januar. obiit ex lue pestilent. *Thuan.* ad ann. 1563.

Elegantiæ plus satis curiosus, protervè in re seriâ *Dei* verbum *Ciceronianæ* dictionis flore vestire, insolenti temeritate molitus est. *Alexand. Morus* exercitat. de Sacr. Scriptur.

Translationem ejus *Ethnicam* appellant. *Idem* ibid.

Castellio magis *Paraphrastæ* docti, quàm *Interpretis* religiosi munus præstitisse videtur: nec propterea tamen, ut nonnulli faciunt, conviciis exagitandus, cùm etiamsi verba non adnumeret, sensum tamen ut plurimum fidelissimè reddat, ut ab iis, qui *Latinè* tantum sciunt, intelligi possit. *Martin. Ruarus* Cent. 1. Epist. p. 97.

Castalio in versione suâ de textu *Hebraico* ad verbum reddendo non admodum laborat; at sensum plurimis in locis perspicuè, purè, eleganter, & fideliter exprimit, & magnas non rarò difficultates versione suâ feliciter solvit. *Matth. Polus* Præf. Tom. 1. *Synops. Crit.* p. 5.

Sed & *Castellionis* versionem, doctam sanè, & elegantem, & multa in paucis complectentem (quam etiam in *Annotationibus* suis crebrò citat noster *Hammondus*, & alii præfert) haud rarò mihi usui & auxilio fuisse non inficior. Dr. *Iacob. Duport* Præfat. ad Metaph. Psalmor.

Castellio, homo meo judicio nec ineruditus, nec malus. *Hug. Grot.* in Epist. ad Nic. *Reigersbergium. Lut.* 19 Decembr. 1637.

Versio Castalioni est affectata, plus habens pompæ & phalerarum, quàm rei & firmitatis, plus ostentationis quàm substantiæ, plus fuci quàm succi, plus hominis quàm spiritûs, plus fumi quàm flammæ, plus humanarum cogitationum quàm divinorum sensuum. *Gilbert. Genebrard.* Præf. in Opera *Orig.*

'*Sebastianus Castalio* vel *Chatelio*, ut se ipsum idem cognominat in suis Libris *Gallicis*, est etiam Author *Versionis Latinæ* integrorum Bibliorum, quam 'sæpius deinceps ad incudem revocavit. Prima editio est anni 1551. Basileæ. 'Omnium plurimi æstimata est illa anni 1573. eodem loco: quam tamen cum reperire non potuerim, usus sum alia editione anni 1554. quæ Basilea etiam prodiit 'Notulisque quibusdam stipatur. *Genevæ* Doctores, *Theodorus Beza* cumprimis novam hanc Castalionis Translationem acerbè admodum vituperarunt, 'huncque hac occasione *ignarum* & *temerarium* vocaverunt, ei exprobrantes 'quòd Scripturam ludibundus tractaverit, quod prolixius legere est in Præfatione Gallica ad finem unius ex horum Versionibus *Gallicis* Bibliorum anni 1559. 'Præterea in invicem hac de re scripserunt *Beza* & *Castalio*: Cum autem Beza 'sermonis *Hebraici* prorsus ignarus esset, coactus fuit aliorum sententiæ stare, 'qui asseverabant *Castalionem* idiomatis *Hebraici* minimè peritum esse. *Castalio* 'tamen non potest dici Hebræam linguam ignorasse, si legantur Criticæ Notæ 'quas ad Versionis suæ calcem subnexuit, imò etiam affirmari potest eum trium 'linguarum *Hebraicæ*, *Græcæ* atque *Latinæ* callentiorem fuisse quàm ullus *Genevensium* Doctorum. Sed non satis servavit Interpretis sacrorum librorum 'characterem; cultum & elegantem stylum nimis affectavit, qua ratione Textus sui sensum valde debilitavit. Hujusmodi vitium Versionis ejus totum corpus infestat, ut facilè judicari poterit statim à primis *Geseos* verbis quæ in 'hunc modum transtulit. *Principio creavit Deus Cœlum & Terram. Cum autem 'esset Terra iners atque rudis, tenebrisque offusum profundum, & Divinus spiritus 'sese super aquas libraret, jussit Deus ut existeret lux &c.* Hoc unum sufficit ad 'ostendendum quòd *Castalio* non contenderit Autographi sui verba accuratè 'interpretari, sed sensum quanta potuit elegantia exprimere, delecto in hunc finem stylo cohærente atque periodico. Usque adeo politi Scriptoris characterem 'affectavit, ut ejus sermo quandoque sit effœminatus, ut in libro *Canticorum*, 'ubi arbitratus est ad servandum stylum quem argumentum ejus exigere videbatur, *Catulli* dictionem sibi imitandam esse, utendo vocabulis diminutivis; 'quippe quæ tenerum affectum magis indicarent; imò diminutivis istis voci-'Epitheta diminutiva conjungit. Unde non contentus simpliciter dicere *Mea* '*columba*, dixit *Mea columbula*. Ea quali dictione toto hoc libro utatur. *Mea*

'*columbula*

columbula ostende mihi tuum vulticulum: Fac ut audiam tuam voculam; nam & voculam habes venustulam, & vulticulum habes lepidulum. Capite nobis vulpeculas parvas vinearum vastatriculas. Jes. *Rich. Simon.* Historia Crit. V. T. lib. 2. cap. 21. Gall.

Jes. *Simon* unicus non est qui professus est *Castalionis* Versionem in pretio se habere; *Andreas Hipperius* asseverat illam diligentissimè & accuratissimè scriptam esse. *Laurentius Humfredus Anglus Castalionem* defendit adversus eos qui contendunt ejus prosecutionem cultioris styli fuisse in causa quòd verum sensum neglexerit plurium locorum in Sacris Libris. *Fredericus Furius Ceriolanus* hanc Translationem supra cæteras omnes extollit. *Ant. Teissier.* Elogiis Viror. Erudit. Gallicè.

Sebastianus Castellio suâ quadam in Sacrorum Bibliorum perversionem Præfatione palàm verbi divini satis perspicuam auctoritatem convellere studuit, suisque in priorem ad *Corinth.* Epistolam adnotationibus, ut à *verbo scripto* tanquam imperfecto nos abduceret, disertè scripsit, *Paulum* quandam Theologiam, eâ quam scriptis tradidisset reconditiorem, perfectos nescio quos suos discipulos docuisse. *Theod. Beza* in vitâ *Calvini.*

Sebastianus Castalio pro *Baptismo* substituit *Lotionem*, pro *Angelo Genium*, pro *fide confidentiam*, pro *Ecclesiâ Rempublicam*, pro *Synagogâ Collegium*, neque minùs ineptè in aliis multis, quæ jure in *Castalione* culpant Intelligentiores. *Voss.* part. 2. Institut. Orator. p. 6.

Castalioni fecerunt injuriam, cum doctus esset, fastum objecerunt; mortuus est ex paupertate. *Scaligerana* 2.

* *Sebastianus Castalio Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ *Classis* numeratur.

ANDREAS MASIUS.

Brabantus, natus *Lenniaci* juxta *Bruxellam*, *Lovanii* puer admodum Philosophos inter, primum in promotione locum obtinuit anno 1533. Pòst Juris utriusque studio operam dedit, laureaque Doctorali insignitus, *Cliviorum* Duci meruit tandem esse à Consiliis. Præter *Italicam*, *Gallicam*, *Hispanicam*, cæterasque *Europæ* linguas, etiam *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, atque *Syriacæ* cognitione non vulgari claruit; *Mosem Mardenum*, Patriarcham *Antiochenum*, *Romæ* ann. 1553. in *Syriacis* nactus institutorem. Fuit *Ioanni à Vueza* Episcopo *Constantiensi* ac *Lundensi* Archiepiscopo à secretis. Familiariter coluit *Lævinum Torrentium* & *Augerium Busbequium*, qui *Masii* potissimum Consilio se dignitate crevisse profiteri ingenuè solebat. Demùm à *Philippo II.* *Antverpiam* evocatus, *Bibliorum* editioni verè Regiæ adornandæ, unà cum *Benedicto Ariâ Montano*, *Guidone Fabricio*, aliisque præpositus fuit. Edidit *Grammaticam Syriacam*, *Syrorum Peculium*, seu explicationem vocabulorum passim *apud Syriacos usurpatorum*. Leguntur ista in Regiorum Bibliorum *Apparatu*. Transtulit è *Syriaco* Commentarium de *Paradiso* ante annos propè 1200. à *Mose Bar-* Clar. An. D. MDLV.

Cepha-

Cepha, *Syro*, scriptum; item B. *Basilii* Liturgiam. *Explicationem in Historiam Josue Imperatoris*, in quâ tamen expungenda quædam esse monent *Censores Romani*. Disputationem *De Cœnâ Dominicâ* oppositam *Calvinistarum* corruptelis; & alia. Vivere desiit *Zevenariæ Cliviorum* an. 1573. *Aubert. Miræus.*

Vir fuit πλειστόγλωττος: Nam præter *Italicam*, *Gallicam*, *Hispanicam*, cæterasque *Europæ* linguas, etiam *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, atque *Syriacæ*, cognitione non vulgari claruit. Habuit familiarem, iisdem studiis deditum, *Sebast. Munsterum*, ad quem frequentes dedit literas, & *Latinas*, & *Hebraicas*; easque tam doctas, *Munsteri* judicio, ut illum vel inter *Latinos* solùm, vel inter *Judæos* solùm educatum testarentur. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Vir sincero, candido, & aperto ingenio: Adhæc rarâ & reconditâ doctrinâ præditus, & qui ad *Hebraica* & *Chaldaica*, ac cæterarum *Orientalium* linguarum cognitionem, summam animi pietatem & exactum rerum sacrarum studium attulerat, variaque in eo genere commentarius fuerat; plura etiam daturus, si viro bono per valetudinem ferè semper adversam licuisset. Specimen eorum præbent doctissimi & accuratâ diligentiâ scripti in *Iosuam Commentarii*. *Thuan.* ad ann. 1573.

Linguæ *Hebraicæ* & *Syriacæ* peritissimus, atque in lectione *Rabbinicâ* egregiè exercitatus. *Franc. Swertii Athen. Belgic.*

Omnium seculorum memoriâ dignissimus *Andreas Masius*. *Idem.*

Andreas Masius Papista quidem, at sanior, & dexterrimus *Sacræ Scripturæ* interpres. *Salom. Glassius.*

Andreas Masius doctus fuit, & benè scripsit in *Iosuam*. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Iosue* interpres. *Genebrard.* Chronolog. l. 1.

Vir undequaque doctissimus, & linguarum peritissimus *Andreas Masius*. *Ioan. Wier.* de Magis infamibus, c. 1. sect. 1.

Excellentis doctrinæ ac emendatissimi judicii vir *Andreas Masius*. *Paul. Colomes.* Obser. Sacr. p. 114.

Fuit vir ille (*Andreas Masius*) non solùm singulari & reconditâ eruditione, sed etiam candore & probitate suprà exquisitam doctrinam longè magis mirabili, ideoque moderatis omnibus quibuscunque partibus addicti sint, gratus & acceptus, propter excellentes istas dotes. *Dallæus* de usu *Patrum*, pag. 67.

Andreas Masius vir peracri & limato Judicio, quod testari possunt, quotquot ejus legerunt scripta: Est author unus inter paucissimos, dignusque, cujus *Commentarii* æternùm excudantur ac recudantur: quæ tamen, si *Deo* placet, jacent neglecta & tantùm non pro nihilo penduntur, quia referta eruditione & doctrinâ sunt. *Simon.* de *Muis* Tom. 2. p. 207.

Deinde, *Andreas Masius* Jurisconsultus in *Iosuam*; vir longiore vitâ & immortali memoriâ dignus: *Interpres* cui parem ingenio, judicio, rerum ac linguarum peritiâ, candore & modestiâ, haud facilè reperies. *Matth. Polus* Præfat. ad Lector. 1. Vol. Synops. Critic.

Sagaci

Sagaci vir ingenio *Andreas Masius*. *Paul. Colomes.* in Paralip. ad Chartoph. Eccles. *Gul. Cave.* p. 4.

Andreas Masius, vir nunquam sine laude nominandus. *Idem* ibid. pag. 11.

Or. Pr. *Simon* ait paucos nobis extare Authores qui tam exercitati sint in Scripturæ stylo, quique Bibliorum Criticen melius sciverint quàm *Masius*, & ad veritatem hanc sibi persuadendam sufficere doctas Præfationes legere, quibus stipatur ejus in *Iosuam* Commentarium. Sed contendit in brevibus Notis eundem *Masium* diffusum quandoque paulò nimis esse in *Rabbinorum* explicationibus referendis, quibusdam locis ubi valde necessarium fuisse non videtur. Verum quidem est (addit idem Oratorii Pr.) quòd defectus iste non possit non placere iis qui eruditione *Iudaica* delectantur. Or. Presbyter *Rich. Simon* Hist. Crit. V.T. lib. 3. cap. 15. Gallicè.

Licet *Masius* quadragesimum tantum ætatis annum attigisset quando diem obiit, à plerisque eruditorum *Italorum*, *Germanorum*, *Hispanorum*, *Belgarum*, aliarumque variarum Gentium consulebatur tamquam Oraculum quoddam. Tanta enim eruditione, tanto judicio pollebat, ut quantumvis difficilia & obscura essent, quæ ipsi proponebantur, ea explanaret tersissimè ac solidissimè. Durante morbo quo sublatus fuit Commentarium suum in *Iosuam* impressum videre peroptavit; sed hoc gaudio perfundi nequivit: Opus enim illud in lucem non prodiit nisi anno uno post obitum ejus, anno nimirum 1574. *Ant. Teissier.* Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Andreas Masius vir perspicacis ingenii, & doctrinæ singularis, quum *Mosis bar Cepha* librum de *Paradiso*, *Iacobitarum Liturgiam*, aliaque multa è *Syriaco Latinè* efferret, verborum religioni sese adhærere ipsâ interpretationum suarum inscriptione palàm testatus est. *Huet.* de Clar. Interpret.

* *Andreæ Masii* Commentaria super *Iosue* donec corrigantur, prohibentur in *Indice Tridentino* appendicis Certorum Auctorum.

Extant ejus in *Iosuem* Illustrationes fol. & octavo *Antverp.* 1574, 1609. & inter *Criticos* per *Corn. Bee*, *Lond.* 1660.

JOANNES JUELLUS.

Clar. A. D. MDLIX.

EPiscopus *Sarisburiensis*, in Comitatu *Devonia* natus est Anno *Dom.* 1522. 24. *Maii.* Obiit 23. Septemb. Anno *Chr.* 1571. Ætatis 49. *Sarisburiensi* Diœcesi per annos XI. menses IX. summâ fide & integritate præfuit. *Scripsit Apologiam Ecclesiæ Anglicanæ*, & adversus *Thomam Hardingum*.

Ievvellus Anglicè sonat *Gemmam*, vel potiùs monile gemmis consertum. Et certè qui in illo viro insignes animi dotes, quibus tanquam immensi pretii gemmis ornatus est, spectaverit; fateatur necesse est, rarò cuiquam nominis significata aptiùs convenisse. *Godvvin* de Præsulib. *Angl.*

In hoc Autore *nomen omen* fuit. *Thom. Fuller.*

Iuellus vir singulari eruditione, ingenio acutissimo, judicio gravissimo, Pietate, Humanitate egregiè præditus, Theologiæ cum primis cognitione

instructissimus, Gemma Gemmarum. *Apologia* ejus ab cæteris piis summoperè in pretio habita est, & in varias linguas, *Germanicam, Hispanicam, Italicam, Gallicam* transfusa. Si spectetur ordo, nihil distributius: si perspicuitas, nihil lucidius: si stylus, nihil tersius: si verba, nihil splendidius: si res, nihil nervosius. *Humfred.* in vit. *Iuelli.*

Theologorum quos orbis *Christianus* per aliquot annorum centenarios produxit Maximus. *Rich. Hooker.*

Apologia tua non tantùm mihi, cui omnia tua probantur, & mirificè placent, omnibus modis & numeris satisfecit; verùm etiam *Bullingero*, ejusque filiis & generis, nec non *Gualtero* & *Wolphio*, tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. *Petr. Martyr* in Epist. præfix. Apoc. *Iuelli.*

Eruditionem verò incomparabilem loquuntur, & loquentur semper, nunquam intermoritura literarum monumenta ab eo edita, ac illa in primis *Ecclesiæ Anglicanæ Apologia*, orationis elegantiâ, nervorum soliditate, sententiarum mirabilis pondere, quâ Reformationem hîc institutam sugillantium ora conatus est obturare. *Godwin.*

Doctissima illa disputatio *Iuelli* contra Pontificium *Hardingum*, acerrimo judicio scripta, variâque & multiplici lectione referta *Adam* in vit. *Whitakeri.*

Vir doctissimus vocatur *Ievvellus Camdeno* in *Britanniâ.*

Vir singulari ingenio, exquisitâ in Theologicis eruditione, & summâ pietate. *Anton.* à *Wood* in Hist. Antiquit. *Oxon* p. 235.

Idiomatis *Græci* callentissimus erat, nec hospes in *Italica* lingua: Quod autem ad Latialem sermonem attinet, eo tam eleganter loquebatur, tamque politè, purè fluidéque, ut lingua vernacula loqui censeretur. Et sane rectà illuc tendentem viam ingressus est, ut in eadem excelleret; cùm jam à juventute *Horatii* (in quem amplum Commentarium elaboravit) *Tullii* & *Erasmi* perfectam intelligentiam sibi comparaverit; utpote quorum omnium diffusa & exquisita opera perlegerit, excerpserit & imitatus fuerit singulis vitæ suæ diebus, præsertim quamdiu *Oxonii* permansit, quo tempore solebat etiam ex tempore declamare Latinè seorsim, ambulando per saltus & nemora. Cùm verò Domina *Bacon* Græcè ad ipsum Epistolas scribebat, eodem idiomate ipsi respondebat. Exercitatissimus erat in omnibus Poetis *Græcis*, Oratoribus & Historicis; præsertim verò in Ecclesiasticis Historicis, supra cæteros autem *Gregorium Nazianzenum* amabat, eumque quavis occasione data citabat. In exilio suo eruditionis magnum incrementum ceperat, quippe quo, præter suam cum *Petro Martyre* conversationem aliisque Eruditis *Argentinensibus* & *Tygurinis*, suumque consortium cum Domino *Sands*, *Eboracensi* postmodum Archiepiscopo, qui ipsi contubernalis fuit toto ferè tempore amborum exilii; curiositas ejus fecit ut superatis Alpibus, in Italiam peregrinaretur, & *Patavii* aliquandiu studuerit, suaque cum Domino *Scipione* viro præclaro inita familiaritate, in existimatione ibidem fuisse videtur—Laboriosissimus fuit Concionator, qui Diœcesin suam continuò peragrabat, & concionabatur quolibet loco ad quem appulerat, ubi Plebis captui sese

attemperare

attemperare annitebatur, affectatos omnes sermones & sonoras phrases aversans, ut Sacris Dei Templis indignum quid, quamvis tamen ibi etiam verborum delectum sollicitè haberet, & allaboraret Auditorum suorum affectus movere patheticis & zelum spirantibus applicationibus, tumidam omnem dictionem defugiens, & gravi sedatoque potius quàm blando loquendi modo utens, nec unquam periculum faciens concionandi ex tempore. Vita Episcopi *Juelli* præfixa ejus Apologiæ Ecclesiæ *Anglicanæ*, impressa *Londini* 8°. 1685. Anglicè.

Tales fuerunt præcipui Eventus currentis anni 1562. quantum ad ea quæ Ecclesiam & Rempublicam conjunctim spectant. Quod ad Ecclesiam seorsim attinet, nihil memorabilius videtur quàm evulgatio elegantis Tractatus, cui titulus *Apologia Ecclesiæ Anglicanæ*; primum *Latine* conscripti ab admodum Reverendo Episcopo Juello, nunc verò translati in *Anglicam, Gallicam, Italicam*, Teutonicam linguam, & tandem etiam in *Græcam* quam mirificè approbarunt omnes pii & sagaces homines, & quam ægrè tulerunt soli Angli fugitivi; cujusque tamen refutationem nemo ipsorum molitus est præter unicum *Hardingum*, qui priùs animo valde perplexo aliquandiù versavit quomodo ad Episcopi provocationem responsum remitteret. *Petrus Heylin*, Hist. Regiæ *Elizabethæ*. Anglicè.

* Hic Author in *Romano Indice* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Extant Vita & Opera *Jevvelli*, ex Angl. in Lat. per *Gul. Whitakerum Genevæ* 1585.

In Ecclesiâ *Sarisburiensi* in Chori Meditullio marmoreo Lapide sepultus jacet, cum hac inscriptione sequente.

D.

Ioanni Iuello Anglo, Devoniensi ex Antiquâ *Iuellorum* Familiâ *Budenæ* oriundo, Academiæ *Oxoniensis* laudatissimo Alumno: *Marianâ* tempestate per *Germaniam* exuli: Præsuli regnante *Elizabethâ* Reginâ, *Sarisburiensis* Diœceseos (cui per annos XI. menses IX. summâ fide & integritate præfuit) Religiosissimo viro singulari eruditione, ingenio acutissimo, judicio gravissimo, Pietate, humanitate egregiè prædito, Theologiæ cum primis cognitione instructissimo; Gemmæ Gemmarum immaturo fato *Monkton-farleæ* prærepto, *Sarisburiæ* sepulto: Cœlorum Civi; *Laurentius Humphredus*, hoc Monumentum, observantiæ & Benevolentiæ ergô consecravit. Anno salutis humanæ *Christi* merito restitutæ M.D.LXXIII. IX. Kal. Octob. Vixit annos 49. menses 4.

PSAL. CXII.

In memoriâ æternâ erit justus.

In mortem ejus *Ioannes Wolleius* in Linguâ *Latinâ* S. R. E. Secretarius, hæc carmina composuit.

Hei mihi quàm celeri fugiunt mortalia cursu,
Quæque minus debet surripit atra dies.

Vivere tu longo fueras dignissimus ævo:
Flende mihi nimium chare Juelle *jaces:*
Moribus, ingenio, doctrinâ, relligione,
Nulla ferent talem sæcula longa virum.

FRANCISCUS BALDUINUS.

Clar. An D. MDLX.

NAtus est *Attrebatibus*, urbe antiquâ & nobili, anno à partu Virginis, 1520. Calend. Januar. *Antonius* Pater Procurator Fisci municipii illius, existimatione magnâ in *Belgio* fuit. Admodum puer *Lovanii* in gymnasio *Latinis Græcisque* literis informatus, peracri ingenio ad Juris Civilis studia converso, arcana hujus scientiæ complexus est usque adeò stupendâ celeritate, ut admirationi esset iis qui in eâ arte summum laudis fastigium tenebant—Vini cibique parcissimus: honoris quàm opum magis appetens: nunquam otiosus: magnanimus, & in adversis patiens: memoriâ rerum & verborum infinitâ, trium maximarum scientiarum arcana, atque intima & summos apices complexus, Juris Civilis, Theologiæ & Historiæ. Dicere enim solebat, *Historiam cum Jurisprudentiâ conjungi oportet, hanc sine illâ cæcam videri*. Libros scripsit plurimos, qui doctorum hominum judicio probantur, sed ille maximè quem adversus *Calvinum* lacessitus edidit, propter *Cassandri* libellum *de officio pii viri*, quem *Genevenses Balduini* partum fuisse suspicabantur. Ferunt *Calvinum* nullius linguam, stylum, eruditionem magis horruisse, quàm hujus *Attrebatis* familiaris quondam sui. Schola *Parisiensis* mortuo prolixè parentavit. *Auratus* poëta Epitaphium, *Papirius Massonus* grati animi auditor hoc elogium scripsit, ac tumulum posuit cum hac Inscriptione:

Gujaci?

Balduinus *hic jacet, hoc tectum reputa, & vale: mortuis vobis Jurisprudentiam corripiet gravis sopor.*

Papir. Masson. in Elog.

Franciscus Balduinus togato patre fisci patrono genitus, & iisdem artibus ac insuper eloquentiæ studiis eruditus in Jurisconsultum ætate nostrâ celeberrimum evasit, eoque celebriorem, quòd obitis propè omnibus *Galliæ Germaniæque Gymnasiis*, quam ex operum editione quæsiverat absens eruditionis opinionem præsentia sua non modò non minuebat, sed magis etiam adaugebat. Homo etiam facundissimus ipsoque oris ac totius corporis habitu non injucundus ex Historiarum & Civilis disciplinæ conjunctione singularem suis Prælectionibus gratiam & *Venerem* afferebat. Ac eum quidem sæpè vidimus hoc splendido summæ doctrinæ apparatu *Lutetiæ* profitentem, cùm ad ejus auditorium permulti primæ notæ homines, Episcopi, Senatores, Equites libenter & maximâ frequentiâ confluerent. *Scævol. Sammarthan.*

Franciscus Balduinus, Jurisconsultus nobilis, non parum luminis & ornamenti huic

huic nostræ ætati attulit, Jus per tot annos, tantâ cum laude professus in omnibus fermè *Galliæ* celeberrimis Academiis, maximè verò in illâ perceelebri *Andagavensium*, in quâ ad eum tanquam ad sacrum *Apollinis* Oraculum, vidi plures concurrere, ut Juris difficiliores nodos solveret, dubia elucidaret, & secreta panderet atque summâ facilitate reseraret. Habuit is memoriam admodum felicem, fuitque in dicendo gravissimus atque eloquentissimus. *Gul. Rovil.* in Promptuar. Icon. Illustr. Viror.

Vir sanè magnus. *Lips.* 4. Miscell. epist. 33.

Diligentissimus & eruditissimus vocatur *Forstnero* ad lib. 6. prior. *Tacit.* p. 263.

Antiquitatum illustrator vigilantissimus. *Montan.* de tut. cap. 5.

Copiosissimus & subtilissimus omnium Scriptorum. *Idem ibid.* cap. 30. n. 75.

Novæ & Veteris jurisprudentiæ Princeps. *Gentil.* lib. 2. cap. 4.

Omniscius & omnifinius. *Idem* lib. 3. cap. 1.

Librum (*de Constantini Imperatoris Legibus Ecclesiasticis ac Civilibus Commentarios*) sine exemplo multâ eruditione & prudentiâ refertum dicit *H. Conring.* de Antiquitat. Academ. supplem. 80. ad pag. 166.

Francisco Balduino, Jurisconsulto egregio, pacis Ecclesiasticæ studioso, magni facto à principe *Arausionensi Wilhelmo*, aliisque *Belgarum* Proceribus, qui & operâ ejus usi sunt, cur credi non debeat, nihil causæ est. An *Beza* fide dignior, qui id unicum sibi videtur proposuisse, ne quid *Calvini* dictorum factorumve non defenderet. *Hug. Grot.* in *Rivet.* Apolog. Discussione.

Hic cùm puram religionem diù professus fuisset, tandem turpiter rursùs ad Papistas defecit, & quædam acerbè contra *Ioannem Calvinum* & *Theodorum Bezam* scripsit. *Gesner.* in Biblioth.

Eum Protestantes *desertorem* & *Ecebolum* alterum vocabant.

Balduinus fuit Apostata, sed immeritò *Calvinus* contra ipsum scripsit, cùm non esset Autor libri qui ipsi affingebatur, sed *Cassander*. Calv. vidit quidem se hallucinatum esse Scaligerana 2.

* *Francisci Balduini* Jurisconsulti *Constantinus* Magnus, sive de *Constantini* Imperat. Legibus *Ecclesiasticis*, atque *Civilibus*, Commentarii, *Romano Indice* prohibentur.

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc Epitaphium *Stephanus Paschasius* scripsit:

Franciscus *jacet ille* Balduinus,
Mirum quàm varius, sub hoc sepulchro:
Nam quicquid tibi proferebat ætas;
Quicquid pagina sacra, vel prophana,
Pulchrè calluit: unus inter omnes
Consultissimus utriusque Iuris,
Anceps ut patria hæsitaret, illum
Baldum *diceret anne* Balduinum.

THEODORUS BEZA.

Clar. A. D. MDLX.

NAtus est 24. die Junii, anno Dom. 1519. *Vezeliis*, vetusto *Heduorum* oppido, *Petro à Beza*, illius oppidi Præfecto. Obiit anno Dom. 1605. 13. Octob. ætat. 87.

Vir ingenio summo, judicio accurato, memoriâ tenacissimâ, facundiâ singulari, affabilitate & comitate nulli secundus: adeò ut, propter commemoratas dotes adjunctâ illis vitæ longævitate (quæ tamen omnia erant inferiora summâ doctrinâ & pietate) quidam vocarent *Bezam*, ætatis suæ *Phœnicem*. Qui illum dente plusquam *Theonino* petierunt, fuerunt *Pontificii* dogmatis Propugnatores ferè omnes: sed palmam συκοφαντίας cæteris præripuerunt, *Stapletonus*, *Fevardentius*, *Balduinus*, *Sanctesius*, *Genebrardus*. Hunc tamen tandem, felleum suum amarorem temperasse, intelleximus. *Melch. Adam.*

Theodorus Beza, ingenio hilaro ac eleganti, & longâ vitâ satis notus: quam sexaginta totos annos in studiis & lucubrationibus exegit; câque tantùm provectus, ut, antequam moreretur, veris vitæ quæ eam desiderabilem efficiunt, subsidiis præ senio destitueretur. Siquidem præsentium memoriam, debilitatâ quippe mente, evanidam amiserat, præteritorum dum ingenio valebat impressam servaverat. Itaque & totos *Psalmos Hebraicè* & quodcunque caput ex B. *Pauli Epistolis* proposuisses, integrum *Græcè* recitabat: nec in iis, quæ olim didicerat, judicio carebat, sed quæ dixerat statim obliviscebatur. *Thuan.* ad ann. 1605.

Venerandus Senex, *Theodorus Beza*, cùm per longinquitatem ætatis factus sit obliviosus adeò, ut post frequentes de novo Rege *Angliæ* sermones subinde me rogaret de Reginâ, an verum esset, quod fama jactaret illam fatis concessisse: idem tamen in literis visus nobis: is esse quem ante annos viginti noveramus: Loquitur *Latinè*, interdum & *Græcè*, ut anteà: audivimus de Historiâ veteri disserentem è re natâ luculentissimè: ut videretur recens esse à lectione *Plutarchi* & id genus auctorum. *Casaubon.* in Epist. 297. ad *Ioseph. Scaligerum.*

Beza, vir non Græcâ tantùm, sed & omnigenâ literaturâ imbutus, quam etiam singulari acumine & *Iudicio* ad Interpretationem plurimorum Scripturæ locorum feliciter adhibuit. *Matth. Polus* præfat. Tom. 4. Synops. Critic.

Ex omnibus ejus Scriptis *Annotationes* majores in Novum Testamentum maximè commendantur. *Konig.* in Biblioth.

Beza eruditionem, & candorem, & utilissimos in *Novum Testamentum* labores omnes boni & docti cum voluptate & fructu semper agnoscent. *Frid. Spanhem.* part. 1. *Dubiorum Evangel* p. 187.

Inter cætera *Bezæ* opera in pretio cum primis habentur ejus Notæ in *Novum Testamentum*, in quas hæc edit Latina carmina Scaliger.

—Fœtus supra caput extulit omnes
Ille tuorum operum summa, caputque liber,
Quo penetrale Novi reseratur Fœderis, & quo
Discussa lucem nocte videre datur. — *Anton. Teissier Elog.*

Author

Author libri cujusdam qui inscribitur *Iansenius Suspectus*, qui ut probabile saltem est, Eruditus aliquis *Iesuita* est, asseverat totam scientiam omnium Jansenistarum simul collectorum *Calvini* & *Bezæ* eruditioni non esse comparabilem. *Ant. Teissier.* ibidem. Gallicè.

Beza vir admodum celebris, & non solùm genere, sed & doctrinâ imprimis nobilis; deque literis tam sacris, quàm Philosophicis (si quis alius hoc ævo) præclarè meritus. *Tycho Brahe* de novâ Stella l. 1. part. 2. c. 3.

Beza aliquid fecerat in *Tertullianum*, sed benè fecit quòd id non edidit. Difficile est aliquid in illum *Autorem* edere sine MSS. & tamen quivis melius faceret quàm *Iunius*. *Beza* nimis reprehendit *Erasmum* in minutulis, & interdum injustè. *Beza* credidit versioni *Iunii* Actorum ex *Arabico*, & interdum causa fuit cur erraret. *Rafelengius* Pater scripserat ad *Bezam* errores propter illud *Arabicum*: non curavit *Beza*. In Hebraicis doctus non erat. *Beza* fuit valde præstanti forma; ut judicaretur aliquis Princeps. In ea fuit Hæresi ut probarit novam pronunciationem *Græcam*. Dominus *Beza* multæ lectionis vir non fuit, quòd multis negotiis semper implicatus fuerit, multaque scripserit. Insigniter felici memoria polluit. Ad me scripsit Dominus *Casaubonus* illum recitasse uno spiritu & continenter quatuor aut quinque capita *Græca*. Non paucis scatent *Gallicismis* ejus carmina. *Scaligerana* posterior. Gallicè.

Theodorus Beza varia edidit *Poëmata*, digna pleraque, quæ iterum iterumque legantur. Laudantur præ cæteris, quæ commentatus est in Natalitia *Christi*, in *Psalmos*, in *Strabonem*, in *Platonem*, item *Epitaphia* ejusdem. Planè demorsos ungues sapit *Devotio* ejus *Deciorum*, Mors *Ciceronis*, & pleraque ejus *Epigrammata*. Extat ejus *Tragœdia* de *Sacrificio Abrahæ*, linguâ *Gallicâ*. Quæ *Ranutius Gherus* in *Delit. Poët. Gall.* *Adeodato Sebæ* carmina adscribit, omnia *Theodori Bezæ* sunt. *Borrich.* de Poët. p. 112. 113.

Indicatum quoque à *Iosepho Scaligero* est, ac sæpe jactatum inter amicos, *Gallicismum* inesse in versibus *Theodori Bezæ* perquam frequentem. Vidi ipse primam editionem eorum versuum, in quâ multa is contra rationem & modum *Syllabarum*, multa contra leges Sermonis alias fecerit. *Franc. Vavassor.* de Epigrammate, c. 22.

Quæ porrò minùs nobis in *Theodoro Bezâ* placita est nimia *Latinitatis* cura, quum Sacræ Scripturæ libros converteret, ea in reliquis ejusdem Interpretationibus, cum decenti temperatione conjuncta se facilè probat. *Huet.* de Clar. Interpret.

Circiter eodem tempore vixit *Theodorus* de *Beze* egregius Poeta *Latinus* & *Gallicus*. Carmine *Gallico* composuit *Abrahami* Sacrificium, tam graphicè depictum, ut id legendo lachrymæ olim ex oculis mihi eruperint: Ejusque Paraphrasis Gallicâ poesi residuorum Psalmorum Davidis satis arguit quid hac in parte valeret, quamvis ea non adeo feliciter ipsi successerit ac antea *Maroto* qui eorum quinquaginta verterat. *Stephanus*, *Pâquier*. Perquisitionum lib. 6. cap. 7. Gallicè.

Vignerius asseverat *Bezam* in Eloquentia *Gallica* & *Latina* nec pares nec qui illi secundi sint, habere. *Vignierius* in Biblioth. part. 4. pag. 146. Gall.

Theodorus

* *Theodorus Beza* inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur *Romano Indice.*

Extant in Novum Testamentum Annotationes 2. Part. *Genev.* 1598. fol. *Cantabrig* 1642. *Gr. Lat.*

Carmina ejus leguntur Tom.3. *Delit.Gall.* pag. 578. nomine *Adeodati Seba Vesaliensis*, sub quo latere voluit.

Hoc ejus Epitaphium: *Nicolao Rapino* Auctore.

Beza *satis vixit, si famam, & tempora spectes,*
Cætera si vita munia, acerbus obit.
Hunc dilexere Aonides *juvenilibus annis,*
Illum non etiam destituere senem.
Nunc famæ satur, & vitæ, tam cognitus orbi
Quàm sibi, supremum gaudet obire diem.
Quod si immortalem cuiquam fore fata dedissent,
Debuerat nullo tempore Beza *mori.*
At si quid seclis dignum est durare futuris,
Æternum in Bezæ *nomine numen erit.*

JOANNES GOROPIUS BECANUS.

Clar. A. D. MDLX.

Hilvaren-Becæ apud *Brabantos* anno 1518. in vigiliâ S. *Ioannis* natus. Decessit *Trajecti* ad *Mosam* anno 1572. 4. Kal. Julii.

Scripta ejus sunt: *Origenes Antverpiana*, quas ludens *Becceselana* appellavit, futurum videns (inquit *Adamus*) quod evenit; ut opus à multis tanquam ridiculum contemneretur. Post obitum ejus curante *Lævino Torrentio Antverpiæ* à *Plantino* nitidissimè excusa sunt hæc: *Hermathena: Hieroglyphica: Vertumnus: Gallica: Francica: Hispanica.*

Hic paradoxum illud defendere conatus est, linguam *Belgicam*, quam *Cimbricam* vocat, omnium linguarum esse antiquissimam, & ante diluvium primis parentibus usitatam. Hinc apud doctos passim vapulat.

Quàm enim periculosa sit ea via, hodiernorum ingeniorum luxuries quotidiana, & inprimis *Becceselenicæ Origines Goropianæ* me docent: quæ nihil aliud sunt, quàm *hirundinum musca.* Ut ille vir nihil aliud ostendere illis suis Scriptis videatur velle, quàm sibi otium superfuisse quo ad levia ingenia oblectanda abuteretur. *Ios. Scalig.* l.2. Epist. Epist. 146.

Utinam verò, quod Critici desiderant, gravius, tantoque ingenio dignius argumentum tractandum sumpsisset: Omne ferè punctum tulisset utile dulci admiscens, nec æqualium cuiquam concessisset. Sed nescio quo vitio hanc in partem ut plurimum ab eruditis peccetur: Dum vel humile nimis argumentum deligunt; ut qui *quartanam, calvitium*, & ejusmodi laudarunt; aut majus, quàm humeri ferre possint. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Crebri nobis sermones, atque etiam joci, de linguâ nostrâ & *Becano*: Qui, ut scis,

ſcis, non antiquam & elegantem ſolùm, ſed primigeniam facit, & cæteras ex eâ velut matrice educit. Noſtri atque exteri erecti — ſtupuere omnes tentamina tanta conatuſque novos: Multi & riſere. Quid ego ? Virum amavi, & ingenium acre, facile, fœlix etiam miratus ſum: Felix, ſi in aliam rem & materiem vertiſſet. Nam iſta quem fructum, imò quam fidem habent? *Lipſ.* Epiſt. Cent. 3. ad *Belgas*, Epiſt. 44.

Pariationes, aut Originationes, quas *Becanus* adfert, quis ſæpe ſine indignatiunculâ aut riſu legat? Vix hoc *Heracletus*, ſi vivat, aut *Lucillianus* ille *Craſſus*. *Lipſ.* ibid.

Vir in Sermonibus, & ſubitis Diſſertationibus ad miraculum promptus & facundus. *Lipſ.* Poliorcetic. l. 4. Dialog. 6.

Divino planè vir ingenio, qualem vix ſingulæ ætates ferant, ſeu Philoſophiam, ſeu Philologiam (in utraque enim ad miraculum uſque excelluit) tractaret; ut ſeculi ſui *Varro* nominari meritò potuerit. *Aub. Miræus.*

Uti *Ovidius* ait, non omnia fingere *Cretenſes*: ita *Becanum* dixero, non ſemper nugari; virum judicii quidem mediocris duntaxat, ſed magni ingenii, nec minoris doctrinæ. *Voſſ.* de Origin. Idololat. l. 1. c. 18.

Ut enim ſileam illum inaniter ſubtilem & operosè ineptum *Io. Goropium Becanum*, qui totum, quà latè patet, terrarum orbem, imò *Deum* ipſum *Teutonicè* loqui cogit. *Steph. Skinner.* in præfat. ad *Etymologic.* Ling. *Anglic.*

Goropius Becanus homo argutior, & in inveniendo, ac novas vias tentando, diligentioris Operæ & indaginis, quàm in judicando & eligendo felicis. Mirabilis eſt *Goropius* iſte in *Nominum* notionibus inveniendis, concinnandis, componendis, & velint nolint, ad rem ſuam alliciendis. Sanè, illæ nominum conjecturæ vix unquam ſolidæ. *Pined.* de *Reb. Salomon.* l. 4. c. 7, & 8.

Ioannes Goropius, *Hilvaren-Becæ* apud *Brabantos*, an. 1518. in Vigiliâ S. *Ioannis* natus, divinarum atque humanarum rerum, bonarumque Artium ac Linguarum, *Latinæ Græcæ* atque *Hebraicæ* peritiſſimus fuit. Nam in Philoſophicis *Lovanii* ſtudiis ipſe unus eminuit: Exactiſſimamque deinde Medicinæ ac Matheſeos ſcientiam, præeunte *Gemmâ Friſio*, aſſecutus, *Italiam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, peragravit. *Eleonoræ Galliæ*, ac *Mariæ Pannoniæ*, Reginis à Valetudine fuit: in patriamque reverſus, annos multos *Antverpiæ* Medicinam factitavit. *Leodici* cùm eſſet apud *Groesbequium* S. R. E. Card. & *Eburonum* Principem ingeſtâ fortè fortuna de Linguarum vetuſtate diſputatione, patriæ linguæ (quæ illi *Cimbrica*) antiquitatem propugnandam ſuſcepit, ſubtiliter certè atque ingeniosè; novoque docendi genere demonſtrare conatus eſt vetuſtiſſimam illam *Philoſophiam* (quam olim *Linus*, *Orpheus* ac *Thamyras* in *Thraciâ* docuere) ab ipſo *Noacho*, ejuſque filiis, *Iapeto* præſertim profectam eſſe ac gentibus traditam, eamque cum *Moyſe*, ac ſacroſanctâ ejus Hiſtoriâ optimè convenire, quemadmodum eam in rem ad poſthuma *Goropii* opera pluribus præfatur *Levinus Torrentius*. *Val. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Extant *Origines Antwerpianæ*, quas *Becceſelana* inſcripſit, *Antwerp.* typis *Plantini* 1569. fol.

MATTHIAS FLACCIUS ILLYRICUS.

Chr. A. D. MDLX.

Albonâ Illyria oriundus, claro genere, vulgò *Francovvitz* dictus: Natus est Anno 1520. die tertio Martii, obiit 1575. die undecimo Martii. Docuit *Witteberga, Magdeburgi, Iena, Antverpia. Lutheri* doctrinam amplexus est.

Scripta ejus plurima, præcipua verò hæc sunt: Historiæ Ecclesiasticæ Commentarii, Centuriarum *Magdeburgensium* nomine celebres. Cui Operi se *Baronius* opposuit — Clavis Sacræ Scripturæ — Catalogus Testium Veritatis — Martyrologium — Libellus contra *Interimistas*, & alios *Christi* Persecutores — Libellus de veris & falsis *Adiaphoris*.

Theologus, superioris seculi *Origenes*, qui non mediocres turbas in Republicâ Christianâ dedit absurdissimo suo effatu; *peccatum originis esse ipsam hominis substantiam*. Quod dogma cum præcipuis fidei nostræ Articulis; de Creatione, Filii Dei Incarnatione, Redemptione, Sanctificatione, & Resurrectione pugnat. Nec tamen propterea adsentiri possum *Gulielmo Budæo*, qui *Centur.* XVI. *θανατολογίας* ad annum 1575. ait; *Flaccium* nequidquam recti fecisse, nisi cùm moreretur. Tempore enim *Interimistico* Ecclesiæ *Christi* bonam & fidelem operam contra *Papatum* pugnando navavit. Ipsi etiam, utpote in Scriptis veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus versatissimo, insigne illud opus, & quale pristina ætas nunquam viderat, *Centuriarum Magdeburgicarum* maximam partem debemus. Liber etiam, quem *Clavem Scripturæ*, inscripsit, non caret suâ utilitate. *Quensted.* De Vir. illustr.

Fuit ingenium in hoc viro capax perinde & inquies. *Melanchthonem*, pacis studiosum, totâ vitâ exagitavit. *Melch. Adam* in vitâ ejus.

Homo vehemens, & quocunque loco pedem figeret acerrimus turbarum incentor. *Thuan.* Hist. lib. 38.

Summus inter Protestantes *Pontificiæ* auctoritatis oppugnator, & ob eandem vehementiam *Philippo Melanchthoni* præceptori olim suo nonsatis æquus. *Thuan.* ibid. l. 61.

Matthias Flaccius Illyricus, hæresi infamis, alioqui non malè de Ecclesiâ meritus, edito *Catalogo Testium Veritatis*, & adornatis suâ ipsius, *Iohannis Wigandi*, & *Matthæi* Judicis operâ *Centuriis Ecclesiasticis Magdeburgensibus*. *Pezel.* in Mellific. Historic.

Flaccius Illyricus Centuriarum Magdeburgensium ἐργοδιώκτης fuit, quod opus non tam ex nævis, qui à nonnullis jam sunt observati, quàm inexpugnabili æstimari debet labore, & inaudito antea conatu. *Hottinger.* Biblioth. Quadrip. lib. 3. cap. 3.

Scio unum de primariis illius incepti Operis & absoluti authoribus, virum certè industriæ prodigiosæ, Librorum quendam immanem helluonem, & Bibliothecarum omnium περιφοιτητήν, furiosum tamen Theologum *Flaccium Illyricum*, novarum quarundam & monstrosarum Opinionum extitisse adinventorem. *Rich. Montacut.* Præf. ad Ecclesiast. Exercitat.

Impia

Impia dogmata, impiamque vitam *Rom. Antichristi* describens, multis editis libris celebris factus est. Multa recondita ex Bibliothecis eruit, aliorumque Autorum scripta in lucem protulit, quæ nobis regni *Tenebrarum* Regis artes, mores, studia, tyrannidem atque scelera non sine stupore proponunt. Quæ latuissent fortè malè, suisque tenebris sepulta fuissent, nisi abditos Bibliothecarum recessus atque sinus penetrasset *Illyricus*. *Iac. Verheid.* in Elog. Theolog.

Flaccius iste, quamvis ab aliâ quadam eruditionis parte destitueretur, in scriptis tamen veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus fuit versatissimus. *G. Calixt. in Apparat. Theolog.* pag. 184.

Multas excitavit turbas in Ecclesiis Protestantibus erroneis quibus implicatus erat opinionibus; cumprimis autem sententia sua quòd *peccatum originale* sit propria hominis substantia: tamque acerbè tantaque animi impotentia scripsit adversus *Melanchtonem*, Præceptorem suum, ut vir ille magnus, quantumvis lenis & moderatus ingenio, non potuerit sibi temperare quin ipsum *Echidnam Illyricam* appellaret. Magnam scriptis suis famam sibi paravit, eoque præsertim quod *Clavis Scripturæ* inscribitur; nam ille liber *Protestantibus* & Catholicis æquè utilis est, ut affirmat Rich. *Simon.* Hist. Crit. V. T. *Ant. Teissier* Elog. Virorum Eruditorum. Gallicè.

Si Author ille *Lutheranismi* præjudicatis opinionibus adeo imbutus non fuisset, quæ ipsum quadantenus adegerunt ad falsas earum applicationes faciendas, multo clariorem famam sibi conciliâsset. Orat. Presbyter *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 5. c. 15. Gall.

Denegarunt ei cœnam Ministri propter doctrinam *De peccato origin.* *li*: Ita sine viatico, quia aberrârat è viâ, abiit ex hac vitâ: Utinam pius & bonus. *Hieron. Zanch.* Epist. l. 2. in Epist. ad *Lavaterum*.

In hunc Auctorem hoc distichon composuit *Iacobus Boissardus*:

Quod scelus & totus sis culpa, diserte Mathia;
Incusare alios desine, culpa tua est.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Romano Indice*.
Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

DIONYSIUS LAMBINUS.

GAllus, *Monstrolii* natus, anno 1572. vivere desiit, annoque ætatis 56. *Parisiis* literas humaniores, *Græcam*que & *Latinam* linguam interpretatus est. Clar. A. D. MDLX.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in *Horatium*, *Cornelium Nepotem*, *Plautum*, *Lucretium* & *Ciceronem*---Oratio de utilitate Linguæ *Græcæ*, & rectâ *Græcorum Latinè* interpretandorum ratione---Oratio de Philosophiæ Moralis laudibus---Oratio habita pridiè quàm libros tres *Aristotelis* De *Republicâ* explicaret---Oratio de Philosophiâ cum Arte dicendi conjungendâ---Oratio de

rationis principatu, & rectâ institutione---Annotationes in *Alcinorum* de Doctrinâ *Platonis* ---Vita *Ciceronis* ex ejus operibus collecta---Epistolæ Præfatoriæ -- Epistolæ familiares---*Aristotelis* politica, & libri de Moribus *Lambino* interprete-----Adversariæ *Demosthen.* & *Æschinis* Orationes in Ling. *Latinam* translatæ.

Dionysius Lambinus Monstrolii ad Oceanum quanquam Cœlo crasso & turbido, Musis tamen serenis & faventibus natus, ab earum dulci commercio quæsitas multiplicis eruditionis opes tunc potissimùm discendi cupidæ juventuti explicuit, cùm ex *Italiâ* reversus, ubi plures annos in *Francisci Turnonii* Cardinalis comitatu vixerat, optimos quosque *Græca Latinaque* linguæ auctores *Lutetiæ* in Scholâ Regiâ, sive prælegendo, sive commentando explanaret. Unde manarunt illi uberes in *Lucretium, Horatium, Plautum* Commentarii, qui vice *variarum lectionum* esse possint. Nam de *Ciceronis* operibus, quæ summâ diligentiâ nec minori fiduciâ recensuit, alii judicabunt. Certè quàm studiosè multumque fuerit in ejus auctoris lectione versatus documento sunt adversariæ *Demosthenis* & *Æschinis* Orationes, *Aristotelis* poëtica, librique de moribus, & quæcunque prætereà de *Græcis Latin* purissimè fecit. Ob eamque causam & à doctissimis viris, quibus *Italia* tunc affluebat, magno semper in honore habitus est, & omnibus Musarum alumnis immaturo fato moriens acerbissimum sui desiderium reliquit. Periit enim ex temporum tædio sex tantùm & quinquaginta natos annos paulò post indignam *Rami* Collegæ necem, relicto ex *Ursinâ* uxore nobili matronâ filio, doctrinæ quoque laude prædito, qui procuratâ posthumorum aliquot patris operum editione non absurdè sanctis ejus Manibus hoc eruditæ pietatis officio parentavit. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Dionysius Lambinus, vir maximus, & supra omnes *Sciolorum* morsus, Græcæ Latinæque literaturæ scientissimus. *Pareus.*

Vir totius orbis terrarum consensu, in utrâque linguâ valdè exercitatus. *Carrio* lib. 1. cap. 17. Lect. Antiq.

Vir Græcè ac Latinè accuratè doctus. *Heinsius Pref. Horat.*

Græcè Latinéque doctissimus, multisciæ Lectionis, *Dempster.*

Vir doctrinæ multiplicis, sed in variis lectionibus enarrandis aliquando vanus & futilis, & ad fastidium usque superstitiosus. *Durant.* lib. 2. cap. 15.

Dion. Lambinus, Monstrolii ad Oceanum in Picardiâ, Galliæ Provinciâ, natus, novâ *Aristotelici operis Politici* versione clarissimus. Tanti enim hæc est, ut jamdudum communi Doctorum Senatûs suffragiô omnium aliorum laboribus prælata fuerit. Hinc forsan & factum fuit, ut eam editioni suæ Casaubonus, gravis oppidò versionum & Interpretum censor, inseruit. Verbô: Sit studioso Politices versio *Lambini* præ aliis omnibus commendatissima. *G. Th. Meier. in Præfat. ad Polit. Arist n.* 47.

D. *Lambinus* singularis ingenii & judicii vir, & cujus acumen & εὐστοχίαν in Conjecturis mirari sæpè soleo. *Lips.* l. 2. Var. Lection. c. 19.

Vir omnibus literis egregiè doctus, & *Græcè* & *Latinè* imprimis eruditus, & nunc linguæ *Græcæ* Professione *Parisiense* Gymnasium ornans. *Turneb.* in Adversar. p. 351.

Dionysius Lambinus magni ingenii vir, magnæque doctrinæ. *Petr. Victor.* l. 38. Var. Lect. c. 15.

Multis editis libris de Re literariâ benè meritus. *Thuan.*

D. Lambinum multa præclara scripta, ut *Cicero, Horatius, Lucretius, Nepos,* aliique castigati ab illo & uberrimis Commentariis illustrati, in famæ perennitatem adseruerunt. *Gasp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 9.

De quo tamen *Lambinus* ne gru quidem: ut in omnibus ferè solet paulò difficilioribus, cætera satis verbosus & ineptus. *Sciopp.* Comment. in *Priapei* l. p. 92.

Lambinus nusquam, atque in eo *Comico* (*Plauto*) minore fuit usus judicio. *Idem* de Art. Crit. p. 92.

Lambinus (fatendum est) non lucem, sed umbram sæpè facit nostro *Umbro. Lips.* lib. de Amphitheatro, c. IX.

Lambinus erat vir bonus & doctus, qui *Latinè* & *Romanè* loquebatur, optiméque scribebat. *Scaligerana* 1.

Lambinus in *Horatium. Plessæus* de *Missa.* Tabulæ Sanctæ *Aldegonda.* Mercerus in Job. Testamentum *Bezæ. Calvini* Opera, præstantissima. Lambinus paucissimos habebat libros Scaligerana 2.

Magnam scriptis suis famam sibi peperit; Verum quidam judicarunt, nimis scrupulosam & accuratam ejus sollicitudinem referendi varias Lectiones, fastidium creare *Commentariorum* ejus Lectoribus. Ille quem in *Horatium* elucubravit, apud omnes Literatos est in pretio: cumprimis autem apud illustrem *Josephum Scaligerum*. Res non sic se habet quoad ejus in *Ciceronis* opera correctiones; nam culpatus est in eo quod Authoris illius *Textum* pro arbitrio mutare ausus sit, nullis veteribus Manu-scriptis nixus; verbaque expungere in editionibus quæ omnium manibus teruntur; ut iis nova substitueret. *Andreas Schottus* asseverat quoties *Lambinus* post correctum aliquem *Ciceronis* locum hæc verba subjungit, *invitis & repugnantibus libris omnibus*, certum esse illum falli. *Ant. Teissier*, Elog. Viror. Eruditorum, Gallicè.

Quis autem non obstupescet quòd *Dionysius Lambinus Mostrolio* propè Mare Oceanum in Climate reverà crasso cœlique turbidi, ortus, à Natura ingenio tam acuto & excellenti prodigaliter donatus fuerit? Arca eruditionis locupletissima fuit; in omnifariis politioribus Literis *Græcis* & *Latinis* doctissimus evasit; Omnesque propemodum alios superavit, qui in ejusmodi disciplinis ejus ætate in summo gradu excellere censebantur. *Ghilini* Theatro &c. Italicè.

Copiosior paulò *Turnebo Dionysius Lambinus*, dum quadrandæ Orationi & elaboratæ concinnitati studet, hanc *Interpretationis* salubritatem haudquaquam obtinuit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hæc ego quondam *Lambino*: qui ea suo more edidit, longè aliter, quàm dicta fuerant, suppresso Auctoris nomine. *Simeo Bosius* Not. in l. 1. *Cic.* ad *Attic.* Epist. 3. p. 8.

De *Lambino* nihil video causæ, cur ejus obtrectatio deterrere te, aut abducere à studio debeat. Ille in te fuit, qui in alios solet. Et ita mihi omnia, quæ cupio, eveniant, ut ego valdè mirabar, si tibi eum impunè laudare licuisset. Ita enim

homo est: eis solis plurimùm invidet, quibus plurimùm debet. Quô modô me acceperit, nosti: quantum autem mihi debeat, & ipse & alii plurimi norunt. *Muret.* l.2. Epist.5. ad *Giphanium.*

Deprehendimus nos, eum (*Lambinum*) nostras emendationes in eum scriptorem (*Corn. Nepotem*) quas de veteri codice, quem habemus, desumptas, in *Lucretiana* collectanea conjeceram, sibi sumpsisse omnes. *Giphan.* in Epist. ad *Muretum.*

Possum, mi *Giphani*, ostendere tibi si hîc sis, literas ipsius (*Lambini*) manuscriptas, quibus mihi gratias agit de locis quibusdam sibi explicatis, quos ipse posteà questus est à me sibi subreptos esse. *Muret.* l. 2. Epist.7.

Carmina ejus habentur Tom.2. *Delit. Gall.* 385.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

PAULUS MANUTIUS.

Claruit A.D. MDLX.

Typographus, *Aldi* filius, Calendis Quintilis, anno 1512. *Venetiis* natus est. Obiit die sexto Aprilis, anno 1574. ætatis 62.

Scripsit Annotationes in *Ciceronem*—— Judicium de Poëtis legendis——Notas in *Horatium.*——Epistolarum libros 12.——De Antiquitatibus Romanis——Præfationes——De Veterum dierum ratione——Kalendarium vetus *Romanum*, cum Commentario——Apophthegmata——Notationes in *Virgilium*——Orationes 4. *Demosthenis* contra *Philippum*, Latinitate donatas——*Adagia* collegit. Hunc laborem à *Concilio Tridentino Manutio* mandatum, *Gregorius* XIII. ita comprobavit, ut omnes Adagiorum libros, unâ exceptâ Editione *Manutianâ*, prohibeat atque condemnet.

Paulus Manutius vir omnis elegantiæ, atque virtutis, & totius Antiquitatis studiosissimus. *Georg. Fabric.* de *Româ*, c. 1.

De quo summo viro dico breviter, quod ille in hoc doctrinæ & elegantiæ genere nesciat, id alium scire neminem. *Idem* ibid.

Paulus Manutius homo & diligentissimus & doctissimus. *Turneb.* Advers. lib. 8. cap. 24.

Paulus Manutius transacto seculo meruit *Romani* puritate *Sermonis* inter selectissimos cooptari, quando lucem illam *Tullianæ Facundiæ* nostratibus propè invisam, ac superiorum obrutam ætatum caligine, solus ipse conspexisse, ac industrio calamo *Italis* diffudisse censeretur. *Joan. Imperial.* in Mus. Hist.

At præclarè, ut solet, *Manutius*: de quo viro meritò dubitari potest, plusne ipse *Ciceroni*, an ipsi *Cicero* debeat. Nam & ipse tractandis assiduè *Ciceronis* Scriptis eam assecutus est eloquentiæ laudem, quâ vincit omnes: & cum ad ingenium, quô excellit, addidisset eam diligentiam, eamque laborum perpessionem ac tolerantiam, quâ vires ipsamque adeo valetudinem suam, magno nostro omnium, quotquot eum, quia planè novimus, plurimi etiam facimus, dolore prostravit; incredibile est, quot ab errorum millibus eos libros felicissimè vindicarit. *M. Ant. Muret* l.1. Var. Lect. c.6.

Manutius magnam assecutus est in exprimendo stylo *Ciceroniano* felicitatem, cujus Epistolæ magnâ diligentiâ ac curâ conscriptæ sunt, atque, ut *Scioppius* nobis narrat, tanto labore, ut menses aliquot uni Epistolæ interdum impenderit. Scilicet, quem antea laudaverat, quod nemo, qui sanus sit, ad puritatis & elegantiæ Latinæ summam quicquam *Manutio* defuisse dixerit; mox tamen colaphum illi impingens, ex nimiâ illâ curâ factum esse judicat, ut *Manutii* Epistolis, quamvis elegantissimis, nequaquam ea sit gratia, quæ hominem, nisi valdè otiosum, ad iteratam lectionem invitet. Purissimus sanè autor est, ac penè unicus è recentioribus, quem ego *Ciceroni* jungi posse arbitror. Quod *Scioppius* dicit, tædium lectionis repetitæ inde oriri, si quid veri judicat, ex illo fortè est, quòd plerumque de negotiis familiaribus scribat. Sed nos hîc de rebus non solliciti, dictionis præstantiam commendamus. Aliquot ejus Epistolarum Editiones sunt, quas recenset examinatque *Thomasius* in Præfatione novissimæ Editionis *Lipsiensis*, cui, si verum fateri velimus, non multum diligentiæ accessit. Extant adhuc aliquæ ejus Epistolæ ineditæ apud viros doctos, atque unam ejus benè longam servat Clarissimus *Gudius*, ipsius *Manutii* manu scriptam, quam ipse Epistolarum *Manutii* Reginam vocare solet. *Muretus* se *Manutio* minorem fatetur, & *Maresius Muretum* eô majorem facit. *Scaliger* certè in *Excerptis* illis *Primis* à *Tanaq. Fabro* editis neminem magis *Romanè* loqui ait. *Capacc.* lib. 2. *Elogiorum*, bonæ Latinitatis amatorem nominat, qui tamen à splendido & magnifico Orationis genere abesse visus sit, dum ab humili Epistolarum stylo non discessit. *Gan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 285.

Octavianus Ferrarius in libro de *Sermonibus Exotericis*, p. 42. Edit. Venet. magno *Manutium* elogio ornat. Vocat eum *Virum acerrimi & elegantissimi judicii, qui Romanæ laudem eloquentiæ nobis ita vestiat hôc tempore, ut priscos illius autores, quorum habentur in honore scripta, partim exæquet, partim vincat. Orationis genere ipso flexibili, nitido, & sine satietate dulci.*

Doctissimus vir, omnique encomio major *Paulus Manutius*. *Hieron. Magius*. Var. Lect. c. 10.

Romanæ omnis Antiquitatis literatè peritissimus vir *Paulus Manutius*. *Lal. Bisciol.* Tom. 1. Hor. Subseciv. l. 13. c. 6.

Hic annus 1574. nobis eripuit duo magna *Italiæ* & *Germaniæ* lumina, *Paullum Manutium* & *Joachimum Camerarium*. *Thuan.*

Manutius Ciceronem suum tam fœliciter æmulatur, ut redivivum eum in illo credas. *Jacob. Crue.* Epistol. l. 2. p. 142.

Egone ut ad cujusquam judicium in *Ciceronis* scriptis appellem, quàm tuum? Vix mehercule si vivat *Cicero* ipse. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 4. Epist. 11.

Quid de nostri temporis eloquentiâ facilè principe, *Paulo Manutio*, *Aldi* filio, loquar? quô, si *Cicero* ipse ab inferis excitaretur, nescio an *Latinius*, puriùs atque elegantiùs, nostrorum hominum sensus, nostræque tempestatis negotia & actiones exprimeret. *Jul. Iacobin* de priscâ *Cæsiorum* gente, cap. 11.

Paulus Manutius, homo studiis in primis addictus, adeò quidem ut contractâ macio-

maciē ac pallore, oculorumque dolore, lucubrando olei plus quàm vini (quod de *Atheniensium* Oratore olim jactatum) consumpsisse videatur. In Epistolis scribendis, atque adeò *Latino* sermone sic regnat, ut ad veterum gloriam propiùs accessisse credatur nemo. *Aub. Miraus.*

Paulus Manutius, qui vir! quàm elegans ipse in dicendo, quàm in existimando prudens? *Ioan. Lucas* in Epist. præfix. *Perpiniani* Epistolis.

Paulus Manutius quicquid scripsit bonum fuit, magno labore scribebat Epistolas. *Manutius* non poterat tria verba *Latinè* dicere. *Scaligerana* 2.

Bunelli & *Manutii* Epistolæ, licet primâ specie *Ciceronianæ*, ut liberè loquar, mihi non usquequaque placent. Nam illarum sermo nimis laxus est & redundans: at *pressius*, ut *Plinio* placet, *Epistolis* maximè convenit. Tum Epistolas plerumque ad *Familiares* dandas, magno conatu conscribunt, nec secùs verbis adornant, ac si non essent Epistolæ, quæ accuratè quidem, at sine molestiâ scribi debent, sed *Orationes* de rebus gravissimis compositæ. *Manutio* verò non possum quin succenseam, cùm in quadam ad *Saulium* Epistolâ lego prædicantem, *Se multum Bunello debere, quòd cum Politianis & Erasmis nescio quibus miserè errantem, in rectè scribendi viam primus induxisset.* Nam cum ejusmodi viris errare malim, quàm cum *Bunello* sapere: quorum Epistolas non adeo fortassè verbis, at rebus certè *Ciceronianas* longè pluris facio, quàm *Bunellianas*, aut *Manutianas*, rerum plerumque inopes, verbis canoras. *Roland. Maresf.* Epist. l. 2. Epist. 4.

Certè *Manutius* antiquos Auctores non legit, nec evolvit diligenter: sed, opinor, sæpè ad *Indices* recurrit: in quibus si quid non invenit, statim ait, non esse. *Franc. Robortell.* de Art. Critic.

A phrasibus, & à significationibus novandis magno studio ei, qui puræ dictionis *Latinæ* laudem affectat, cavendum est: quod quidem si *Paulus Manutius* fecisset; scripta ejus cæterum cultissima sordibus quibusdam deturpata non haberemus, ut sunt *Ingratitudo*, *Speculatio*, *Contrarietas*, *Damnum pati*, *Dissuadere aliquem ab aliquâ re* pro *dehortari*, *Adhibere fidem alicui*, pro *credere*. *Scioppo.* in *Grosip.* p. 22.

Quando componebat quatuor digitorum distantiam inter lineas relinquebat, ut hoc intervallum aliis vocibus repleret, si meliores sibi occurrerent illis quas usurpaverat, Ut autem Epistolæ illæ omnes cujus capax erat perfectionem obtinerent, sub finem autumni demum absolvebat quas ineunte vere inceperat. *Anton. Teissier*, Elogiis &c. Gallicè.

Paulus Manutius —— Libro: quem nuper compilaris *Zasii*, *Gruchii* & *Balduini*, de eadem re Commentariis, edidit de Legibus *Romanis*, &c. *Franc. Robortell.* p. 25. part. 2. Facis Critic. p. 71. idem p. 88.

Extat de Legibus *Romanis* liber. *Venetiis* 1557. in Fol.

Extat de Dierum apud *Romanos* veteres ratione Commentarius, unà cum *Rosini* Antiquitatibus in Editione *Moguntinâ* ann. 1662.

Extat de Senatu *Romano* Opus. *Venetiis* 1581. 4°.

Extat de Civitate *Romanâ* Liber. *Romæ* 1584. 4°.

Extat

Extat de Comitiis *Romanorum. Bononiæ* 1585. in Fol.
Carmina ejus extant Tom. 2. *Delit. Ital.* p. 22.

Hoc ejus Epitaphium, *Hippolyto Capilupo* auctore:

Qui te, Paule, *gemit, Linguam gemit ille* Latinam.
Quos simul extinctos hic brevis orbis habet,
Illa tuo stetit ingenio, & præstante labore,
Sustentata diu: teque cadente cadit:
Et voluit, tecum quia multos vixerat annos,
Tecum etiam hoc tumulo post tua fata tegi.
Una fuit vobis sors vitæ, & mortis, & urnæ:
Unus & ambobus plangor, & unus honor.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PETRUS RAMUS.

NAtione *Gallus*, patriâ *Veromanduus*, natus est anno *Dom.* 1515. interemtus hîc vir fuit in *Lanienâ Parisiens.* An. *Dom* 1572. inque *Sequanam* conjectus à discipulis *Carpentarii* barbaro more, in gratiam, ut creditur, Præceptoris, imò, ut aiunt, ejus hortatu, viri in *Platonicâ* quidem, & *Aristotelicâ* Philosophiâ egregii; sed qui perpetuam *Aristotelis* insectationem ferre in *Ramo* minimè potuisset: unde illud plusquam *Vatinianum* adversus eum odium exarsit. *Voss.* de Mathemat. p. 67. Clar. An. D. MDLX.

Reliquit 4. Libros de Religione *Christianâ*: 27. libros Geometriæ: 20. libb. *Aristotelicarum* Animadversionum: librum de Militiâ *C. Jul. Cæsaris*: alium de moribus vett. *Gallorum*, &c.

Ramus ad annum usque decimum nonum, ne quidem primas notas didicerat, inserviebatque Dom. de *la Brosse. Lutetiam* deductus tantum famulus profecit maximo discendi desiderio percitus, ut quamvis repugnante ingenio tardo, rudi & stupido; repugnante, quod majus est, institutione serâ: labore & diligentiâ in id literarum decus pervenerit, quò pervenisse vix credibile sit, ita ut anno trigesimo contra *Aristotelem* scripserit meliori stylo quàm posterioribus annis. Bonus Orator, qui facultatem dicendi sibi comparaverat. Ἀμέθοδος planè, utpote qui aliud in disciplinis tradendis iter novamque viam inquirere voluit. Flumen verborum, guttula mentis, Religionis purioris quam profitebatur ergo, mortuus est anno 1572. *in lanienâ Parisiensi. Scaligerana* 1.

Petrus Ramus, vir omnium seculorum memoriâ dignus, qui necessariis hoc opus præsidiis aggressus, pulcherrimam in hac Arte methodum aperuit. Is enim intempestivis tricis abjectis, utilia tantùm documenta sectatus, *Arithmeticæ* elementa eâ solertiâ digessit, ut quæ totius partes, quæ in *singulis* generalia, quæ specialia, antecedentia item, & consequentia sint, facilè cernere, imò totam artem *apodictico pinace* descriptam, exhibere liceat. *Christian. Urstis.* præfat. *Arithmet.* suæ.

Ut virtus egregia nunquam caret invidiâ, æmulos, & suæ diligentiæ calumniatores acerrimos expertus est (*Petr. Ramus*) *Petrum Galandium*, *Antonium Goveanum*, *Ioachimum Perionium*, & *Iacobum Carpentarium*. Sed ante omnes infestissimos sensit *Sorbonæ Doctores*, qui communi omnium sententiâ in *Ramum* insurgentes, illum hæreseos in *Philosophiâ* accusarunt, quòd in *Aristotelem* Philosophorum principem ausus fuisset scribere. Effecerunt suâ autoritate ut *Ramo* sit interdictum in posterum docere vel scribere in ullam Philosophiæ partem. *Boissard.* in Icon.

Petrus Ramus cùm diù bonas literas, philosophiam, & postremò Mathematicas Scientias in *Præleâ Scholâ*, cui præerat, & posteà in *Regio* auditorio docuisset; postremò erroneam in *Philosophicis* doctrinam invexit, *Aristotelem* voce & scriptis importunè oppugnans. Tamen ex eo commendatione dignus fuit, quòd ingenio, diligentiâ, assiduitate & opibus etiam suis (quantum in ipso fuit) *rem literariam* juvit, ac promovit; institutâ *Mathematices* professione, cui annuum vectigal D. librarum è facultatibus suis attribuit. *Thuan.* ad ann. 1572.

Etsi in nonnullis quæ ad nostras literas pertinent valdè à te dissentio, amo tamen eruditionem tuam, amo facundiam & multas egregias virtutes, quibus tuum hoc ingenium *Dominus* exornavit, nec optarim quicquam potius quàm & tibi gratificari, & huic scholæ simul prodesse. *Beza* in Epist. 36. ad *Petr. Ram.*

Ne verò (fili) cùm hanc contra *Aristotelem* sententiam fero, me cum rebelle ejus quodam neoterico *Petro Ramo* conspirâsse augurêre. Nullum mihi commercium cum hôc ignorantiæ latibulo, perniciosissima *literarum* tineâ, *compendiorum* patre, qui cùm methodi suæ & compendii vinculis res torqueat & premat, res quidem, si qua fuit, elabitur protinus & exilit; ipse verò aridas & desertissimas *nugas* stringit. *Franc. Bacon.* Impetus Philosophic.

Patrum nostrorum ævo fuit, qui se iterum *Aristotelem* ex Scholis ejicere, suaque exilia & frivola iis substituere posse existimavit. Est is *Petrus Ramus*, vir doctus ac disertus, sed qui non debuerit tam petulanter ingenio suo abuti. Ut mirer viros esse non malos, qui sic in deliciis habent ejus *Animadversiones*, sive *Scholas*: quas ille, ut *adversariorum* aliqui acerbè satis scribunt, *Oratorum* & *Poëtarum* flosculis exornavit, ut facilius & certiùs inficeret juventutem: quo modo *Athenienses* iis, quos capitis condemnârant, miscebant cicutæ pauxillum vini, ut id sua tenuitate cicutæ crassitiem extenuaret. Ego autem, etsi in *Ramo* immodestiam illam probare non possum, benigniùs tamen censeo. Et cogitandum *Aristotelem* ipsum non multò melius eos excepisse, à quibus dissentiret. Hoc etiam imminuit culpam, quòd quo tempore illa scribebat *Ramus*, tanto in pretio passim esset *Aristoteles*, ut non minus *piaculare* judicaretur, si quis ab *Aristotele* dissentire ausus esset, quàm si sacras negaret literas. *Voss.* de Philosoph. Sect. p. 88.

Ramo non successit feliciter consilium à se initum *Aristotelis* authoritatem subruendi, juxta *Valla* & *Vivis* documenta. *Idea* enim quam efformavit novæ Dialecticæ, nihil habet rationi consonum præter id quod ab *Aristotelis Dialectica* mutuatus est, quam cum reformare voluit, ipsam destruxit. *Rapin.* Animadversionibus in Logicam, sect. 7. Gall.

Ramus magnus fuit vir, sed magni nimis fit; ipsius *Mathematica* sola bona. Sed ipse non est Autor. *Ramus* malè scribebat. *Scaligerana* 2.

Viri docti *Ramum* pleraque ex *Laurentio Vallâ* & *Ludovico Vive* hausisse affirmant. *Konig.*

Juventus nostra à me hoc audiat: Nunquam ille magnus erit, cui *Ramus* est magnus. *Lips.* Cent.1. Miscell. epist. 89.

De *Rami Dialecticâ* si vis dicam quod censeo, pulchrum inventum est, magnumque acumen, sed non ita magni momenti. *Verder.* in Auctor. Cens.

Vasti erat ingenii profundæque eruditionis. Excellenti Methodo Disciplinas omnes pertractavit; Existimatus fuit Doctus Theologus, Insignis Mathematicus, Philosophus acutus & Orator celeberrimorum Antiquitatis æmulus. Omnium sui seculi eruditorum existimationem meruit, Gentesque exteræ omnem moverunt lapidem ad Præclarum hunc virum *Galliæ* surripiendum. Post *Romuli Amasei* obitum *Bononia* Civitas mille Ducatos annuos ei obtulit, ut illum in hujus locum pertraheret. *Poloniæ* Rex Cracoviam illum allicere conatus est. *Ioannes Hungariæ* Rex petiit eum ut *Weissemburgicæ* Academiæ regimen ipsi traderet. Omnia ejus opera ritè conscripta sunt, sed observant eruditi stylum priorum quæ adversus *Aristotelem* elaboravit cæteris ab ipso deinceps elucubratis multo præstantiorem fuisse. Accusatus fuit quòd è Tractatu *Vivis de causis corruptarum artium* omnia excerpserit argumenta quibus *Aristotelem* impugnat. *Ant. Teissier* Elog. Virorum Eruditorum. Gall.

Extant Commentarii de Religione *Christianâ* 8°. *Francofurt.* 1577.

Extant *Aristotelicæ* Animadversiones *Parisiis* 1558. 8°.

Extant Institutiones Dialecticæ *Parisiis* 1554. 4°.

Extat Liber de moribus *Veterum Gallorum.* *Francofurti* 1584. 8°.

* *Petrus Ramus* inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur in *Indice Romano*, Libri quatuor de *Religione Christianâ* prohibentur: cætera ejus opera permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic. Madrit.* edit. An. 1667.

IMMANUEL TREMELLIUS.

WOlfium paulò post secutus est *Immanuel Tremellius Ferrariæ* patre *Hebræo* natus, Linguæ *Hebraicæ* peritissimus, qui cùm *Lucam* cum *Petro Martyre Vermilio*, & aliis in occulto *Protestantium* doctrinæ addictis concessit, postremò *Italiâ* omninò relictâ cum ipso *Vermilio* ac Sociis in *Germaniam* venit, & *Argentinæ* primò domicilium fixit, deinde in *Britanniam* potiente rerum *Edvvardo* VI. transmisit; quô mortuo *Germaniam* repetiit, & in Scholâ *Hornabathensi* sub duce *Volfango Bipontino*, qui apud nos decessit, aliquandiu docuit, unde *Heidelbergam* ad professionem *Hebræam* evocatus est, ubi *Syriacam* Novi Testamenti interpretationem latinitate donavit, & postea novam veteris fœderis ad *Hebraicæ* veritatis fontes examinatam translationem molitus est, socio tanti laboris ascito *Francisco Iunio Biturige*, qui post *Tremellii* obitum eandem editionem in opere alieno plus justo ingeniosus recensuit, & additis multis, auctiorem potius Clar. A. D. MDLX.

tius quàm meliorem judicio multorum reddidit. Relictâ postremo *Heidelbergâ Divodurum Mediomatricum* ubi olim cùm ex *Italiâ* veniret, uxorem duxerat, concessit, unde *Sedanum Bullionii* principum sedem evocatus, ut in Academiâ novâ linguam *Hebraicam* profiteretur, septuagenario proximus tandem defecit. *Thuan.* ad annum 1580.

Domi in Linguæ *Arabicæ* cognitione profecerunt famâ notissimi *Emanuel Tremellius* & *Franciscus Iunius*, summi viri, nec sine honoris præfatione nominandi, qui quanti linguam *Arabicam* fecerint, quàmque vehementer studium ejus promotum voluerint, scriptis suis abundè sunt testati. *Thom. Erpen.* in Orat. de *Ling. Arab.* p. 75.

Versionem *Francisci Iunii* & *Emanuelis Tremellii*, quæ primò circa annum 1575. prodiit, postea à *Iunio* recognita anno 1587. magno cum Reformatarum Ecclesiarum plausu exceptam fuisse, & consentientia de ejus præstantiâ cl. virorum judicia, & *Editiones* ipsius pluries repetitæ, satis docent. Et licet nonnullæ versiones propiùs in quibusdam Locis ab *Hebræis* absint, nonnullæ etiam sensum & dilucidiùs & elegantiùs reddunt; consideratis tamen & compositis omnibus ad accuratam *Versionem* requisitis, congruentiâ cum *Textu* authentico usque ad ipsos accentus, quos alii plerunque negligunt, sensu non sine magno acumine eruto, & maximâ fide reddito, verbis, si non semper politissimis, at plerumque propriis & commodis, difficilibus locis diligentiùs expensis, doctiùs ac solidiùs expeditis; Hæc *Versio* primas forsan sibi vendicabit, & apud æquos *Iudices* reportabit. *Matth. Polus* præfat. ad Vol. 1. Synops. Critic. p. 5.

Tremellius vir fuit in Hebraicis mediocriter eruditus. Erat *Iudæus* Baptizatus Ferrariensis. Hebræum suum cum Christianis didicit. Verterat bene Biblia. Adjunctus & datus est ab Ecclesia *Iunius* pro more; Cum vertuntur Biblia, adjunguntur semper quidam: *Tremellius* obiit, *Iunius* absolvit; & quando vult dissentire à Præceptore suo maximè ridiculus est. *Scaligerana* 2.

Superest examinanda *Tremellii* & Junii *Latina* Versio; quæ maximi æstimata fuit, sub initia prima inter Protestantes, in *Anglia* cumprimis. *Drusius* qui apud Protestantes inter scriptores sagacissimos claruit, ab illa pluribus in locis dānanda temperare nequivit; quo sibi negotia facessivit, quoniam non paucos nacta erat Patronos hæc Versio. *Tremellius* & *Iunius* eam ad incudem revocare, alteramque accuratiorem elaborare coacti sunt, sed quia quam secuti sunt Methodus defectu non carebat, impossibile fuit eos in sua Translatione debitam perfectionem assequi. Unde etiam altera hæc editio à *Constantino l'Empereur*, qui etiam Protestans fuit & Hebraicæ linguæ peritus, deinde damnata fuit. Hic Author asseverat se teneri à *Tremellii* ac *Iunii* Versione recedere, quia nescio qua vertendi ratione utuntur qua sæpe in errorem conjiciuntur. Cùm *Tremellius* fuisset *Iudæus* antequam ad Protestantes transiret, nescio quid sibi singulare in sua Translatione servavit, & à vero sensu frequenter recedit. Dictio ejus *Latina* est pariter affectata vitiisque scatet; ubique ferè relativa pronomina, ubi nulla sunt in *Hebraicis*, adhibet, ut cap. 1. *Geneseos* vers. 4. ubi vertit, *Viditque Deus lucem hanc esse bonam, & distinctionem fecit Deus inter hanc lucem &c.* versu 7. capitis ejusdem. *Fecit*

ergo

ergo Deus hoc expansum, quod distinguit inter has aquas, quæ sunt ab inferiore expansi ipsius, & aquas illas, &c. Nihil est in *Hebræo* quod respondeat his omnibus relativis pronominibus *hanc, hoc, has, istius, illas*: quibus tamen ejus versio tota referta est. Credo autem tunc temporis *Doctorum Genevensium* hunc stylum fuisse; Eosdem enim defectus retinuit *Beza* versione sua Novi Testamenti. Orat. Presb. *Rich. Simon*, Hist. Crit. V.T. lib. 2. cap. 21. Gallicè.

Quicquid tandem dicat Rich. *Simon* certum est hanc versionem publico cum applausu receptam fuisse; Nam ab anno 1584. quo lucem vidit, ejus ultra septem vel octo editiones evulgatæ fuerunt, *Genevæ* in *Germania* & in *Anglia*, & plerique omnes Protestantes illam suspexerunt ut Interpretationis perfectæ exemplar. Quidam *Tremellium* accusarunt quòd nomine suo præfixo excudi curaverit *Syriaci* Testamenti Versionem, quæ *Guidonem* le *Fevre* de la *Boderie* Authorem agnoscebat. Sed *Franciscus Junius* demonstravit *Tremellii* Versionem typis mandatam fuisse anno 1569. *Boderianam* vero triennio seriùs. *Ant. Teissier*, Elogiis Virorum Eruditorum. Galli.

Emanuel Tremellius Novum Testamentum è Linguæ *Syriacâ Latinè* ab se versum *Genevæ* publicavit. In ea re, si, quod *Raynaudus* fecit, *Genebrardo* credimus, *Guidonis Fabricii Boderiani laborem per plagium sibi vendicavit, qui illud ante è characteribus Syriacis in Hebraicos transcripserat, & additâ Latinâ interpretatione Antverpiæ Plantini typis emiserat.* Verùm pro *Tremellio* jam mortuo respondit *Franciscus Junius*, litem hanc vel pueros ex primæ paginæ inspectione diremptutos esse, cùm *Tremellii* Interpretatio Anno 1569. *Fabricii* triennio post in lucem prodierit, ut in hunc potiùs cadere debeat, si fortè, suspicio. *Thomas* de Plag. num. 566, 567.

* *Immanuel Tremellius* inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino*: vide Appendicem primæ Classis.

Ejus *Grammatica Chaldæa*, & *Syra*, *Lugduni Batav.* & *Genevæ*, apud *Henr. Stephanum*, 1579. permittitur, appositâ tantùm notâ Auctoris damnati, & Operis permissi, cum *expurgatione*, expunctâ videlicet Epistolâ dedicatoriâ. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

PETRUS PICHRELLUS.

GAllus, *Firmitate Auculphi* in proximo natus, & in *Essomensi* Cœnobio olim *Monasticam* professus: Obiit anno *Dom.* 1589. ætatis 79. Hujus *Opuscula Theologica* quæ reperiri potuerunt, partim anteà edita, partim manu exarata, in unum collegit & publicavit Doctissimus *Theologus Andreas Rivetus*, *Lugduni Batavorum* anno 1629. in 12°. Clar. A. D. MDLX.

Quis fuerit *Petrus Picherellus* horum *Opusculorum* auctor, etsi ejus modestia (qui quamdiu vixit secessum amavit, & extra hominum turbam studiis suis vacare potius elegit, quàm in publicum prodire) multos celaverit: non potuit tamen tanta eruditio ita in obscuro latere, quin *Scintillæ* & *Igniculi* subinde erumperent & doctis viris innotesceret, qui sibi tantùm & *Musis* canere voluisse videbatur. Nec sanè ei fuit animus, talentum sibi à *Deo* concreditum condere, & inutile servare in

adventum *Domini*; cùm perdius & pernox in *Sacris Scripturis* versandis & interpretandis sudaverit, in quo studii genere, quàm exactam adhibuerit diligentiam, quàm instructus fuerit omnium bonarum *Literarum* supellectile, pauca quædam quæ vivens, potius sibi ab amicis surripi sivit, quàm sponte emisit, testimonium reddiderunt. Habebat enim in animo, ut ab iis quibus nota erant ipsius consilia accepimus, totius *Novi Instrumenti* solidam ἐξήγησιν, uno & eodem tempore, cum harum rerum studiosis communicare, quam magno labore & industriâ paraverat. Sed, cùm dierum & ævi satur, ad meliores sedes revocatus fuisset, non tales reliquit hæredes, quos eadem cura tangeret; quorum sive negligentiâ, sive aliâ culpâ accidit, ut vix spes aliqua affulgeat, fruendi unquam tanto thesauro. *Andr. Rivet* in Præfat. ad Lect. præfix. *Opusc. Petr. Picherel.*

Magnum *Picherelli* ingenium atque eruditionem ostendunt libelli illi de *Cœna Dominica*, de *Missæ Sacrificio*, de *Igne Purgatorio*, de *Imaginum Usu*; ex quibus *Opusculis* constat, *Picherellum* in summis *Religionis* rebus haud multum à *Protestantium* doctrinâ alienum.

Petrus Picherellus, homo trium linguarum peritissimus, & acutissimi ingenii. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Petrum Picherellum virum doctissimum sæpiùs appellat *Theodorus Beza*.

Judicium accuratum, & diligentiam singularem in *Picherello* admiror, qui mihi videtur, si quis unquam, veram ingressus viam *Sacras Literas* interpretandi. *Hugo Grot.* in Epist. ad *Gulielm.* fratrem, Anno 1620. Calend. Novemb.

His multa addidi ex *Petri Picherelli* Annotatis ad tria prima capita *Geneseos*; qui utinam sagax illud ingenium, & grave judicii pondus, & penitiorem linguarum notitiam, ad plura in S. Scripturam commentanda adhibuisset. *Matth. Polus* præf. vol. 1. *Synops. Critic.*

Jam nomen *Missa Hebraicum* esse vel *Chaldaicum*, putidissimum commentum est, hominum neque *Hebræas* neque *Chaldaicas* literas intelligentium, aut certè judicii prorsus nullius: quod ab eruditissimis viris luce clarius est demonstratum, in primis autem à viro longè doctissimo *Picherello* Presbytero, in locum *Matthæi* de S. *Cœnæ* Institutione. *Isaac. Casaubon.* exercit. 16. in *Baron.* num. 59.

Primus quem memorabo, erit celebris *Picherellus*, de quo Testimonia Operibus ejus præfixa tam splendidè loquuntur, ut mihi non opus sit quicquam dicere de existimatione in qua fuit apud Eruditos totius Orbis literarii. Totus ejus Tractatus mihi exscribendus esset, si vellem iis omnibus insistere quæ tradidit eorum Doctrinæ de *Transubstantiatione* repugnantia. Hoc observasse sufficiat, quòd in sua expositione verborum *Institutionis*, *Hoc est corpus meum*, hanc claram eorum interpretationem tradat, *Hic panis est corpus meum*; quod & ingenuè fatentur Papistæ ipsi cum sua de hoc dogmate Fide consistere non posse, quod ptè hic prolixè demonstrat non modò propriam suam sententiam esse, sed & consentientem circa hoc caput *Doctrinam Patrum Primitivorum* fuisse. *Isaaci Wake* Præf. Diatribæ suæ de *Transubstantione*, *Lond* excusæ 4°. 1687. Angl.

‘ E variis *Picherelli* Operibus in *Scripturam* nulla vidimus hactenus præter

‘ejus

'ejus *Opuscula*, collecta & evulgata ab *Andrea Riveto Leydensi* Theologo, ut 'id nobis aperit quodam loco sui in *Exodum* Commentarii. Sed vix damnum 'eorum carentiæ minuit eorundem copia qualium nobis ab eo facta est, man-'corum videlicet propemodum ubique, ut authenticè id constat ex *Exemplari* 'quod me vidisse memini apud Dominum *Vossium*, in quo omnes lacunæ 'manu defuncti Domini *Grotii* repletæ sunt. *Colonia* Biblioth. select. pag. 22. 'Gallicè.

'Ecce adhuc aliam *Sorbonæ* censuram, nihil nominatim designantem, nulla 'adhibita applicatione argumentis probata, Anni 1629. adversus *Petri Picherelli* '*Opuscula*, in Ecclesiæ Romanæ Communione defuncti in exiguo *Prioratu Ab-*'*batiæ Essonensis*, in qua sine ulla peculiari designatione Kalendis Septembris '*Picherelli* librum damnant tanquam impium & abominabilem, putida *Calvi-*'*niana* lepra infectum, tanquam *Tartari* Cavernam fœtidum. Voluntque *censu-*'*ram* hanc promulgari, ne *Fidei Domestici* tanquam in procelloso mari Con-'scientiæ suæ navim ejus scopulis illidant, & fraudulenti hujus libri lectione de-'cipiantur. Authoris famæ injuriosa pariter est hæc censura, qua ut *Desertor* & '*Perduellis* perstringitur. *Andreas Rivetus*, Responsione ad *Mileterij* Epistolas 'pag. 169. &c. Gallicè.

GEORGIUS CASSANDER.

NAtus est *Brugis Flandrorum* Anno Dom: 1515. Obiit *Coloniæ* die tertio Februarii 1566. Edidit *Consultationem* de Articulis Fidei, inter Catholicos & Protestantes controversis. Opera ejus prodierunt, *Paris.* Anno 1616. Fol. Clar. A. D. MDLX.

Literas humaniores *Gandavi, Brugis* & alibi docuit: Posteà *Divinarum* rerum scientiam præ cæteris amplexus, susceptis in diversa loca peregrinationibus, *Coloniam Agrippinam*, per omne reliquum vitæ spatium, rebus suis invenit sedem: Ibi, quantum per valetudinem, quam sæpius adversam experiebatur, licebat, *Controversiis*, quas eâ tempestate *Pontificiis*, maximè in *Imperio Romano*, Theologi *Protestantes* movebant, cum curâ perquirendis atque conciliandis intentus, elucentem ubique veritatem in *Protestantium Scriptis* passim animadvertit. Ab Imperatore *Ferdinando* I. ut de componendis inter *Romanam* & *Protestantium* *Ecclesiam* dissensionibus salutare consilium afferret, in *Aulam* vocatus, pertinace *Arthritidis* dolore prohibitus venire non potuit. Cujus, & *Maximiliani* II. successoris, desiderio, cùm præsens haud valeret, absens satisfacere conatus, *Librum* scripsit, quem de Articulis Religionis inter *Catholicos* & *Protestantes* controversis *Consultationem* nominavit. In hoc aliisque Libris securus odii, quemadmodum *veritatis* amorem, ita sibi *regium*, non *servile* judicium, fuisse prodit. *Hankius* de Roman. Rer. Scriptoribus.

Georgius Cassander: vir utriusque linguæ peritiâ, & antiquitatis cognitione, ac-

ac rerum postremò sacrarum diligenti scrutatione praecellens: rarâ hoc aevo modestiâ: Et iis qui ingenium in *contentionibus* hodiè exercent, ad vitandam acerbitatem in exemplum proponendus. Nam tot dotibus instructus, ille nunquam fastu intumuit: Contumeliis petitus nunquam paria reddidit, nullumque ullius arrogantiae ferocis vestigium, vel in *moribus*, vel in *scriptis* ejus deprehensum fuit. Post *consultationem* de Controversis *Protestantium* Articulis, jussu *Ferdinandi Caesaris* scriptam, & ad *Maximilianum* missam, *arthritidis* doloribus confectus 3. Non. Febr. pie defecit anno aetatis 52. ad B. *Francisci* funus prosequente Magistratu urbis, & Academiâ deductus, & ante summum *Altare*, cum honorifico elogio à *Galtero* amico individuo, sepultus. *Thuan.* ad annum 1566.

Utile erit *Cassandrum* evolvere, qui tot lites apertè quidem componere tentavit, licèt majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorem Canum*, qui hoc idem, sed occultè conatus est, ingenio majori, quàm pietate, ac propemodùm admirabili judicio. Vix enim potest imaginatio consequi, quantum auctorum ejusmodi lectione, Politicorum mentes acuantur, exciteturque ad saluberrimè de rebus istis consulendum, quibus non unius aut alterius Hominis modò, sed universae plerumque Reipublicae salus, & belli pacisque momenta continentur. *Gabr. Naud.* in Bibliogr. Politic.

Liber specialis *Cassandri* de *utraque specie Sacramenti* dignissimus lectu. *Grot.* in Annotat. ad *Consultat Cassandri.*

Quòd verò propter exiguam utilitatem & multos abusus *Cassander* mallet abstineri ostentatione & circumgestatione *Reliquiarum*, in eo, ut in multis aliis rebus, piam ostendit prudentiam: Sicut & rectè monet *Ecclesiarum* basilicas omnes Deo & *Christo* dicatas, non *Sanctis*, etiam illis quorum ibi peculiariter memoria celebratur. *Grot.* ibid.

Scripserat *Cassander* libellum *De officio pii viri in hoc Ecclesiae dissidio*, qui multis utriusque partis probatus fuerat; quamvis nec adeò *Catholicis*, omnis in *Religione* compositionis inimicis acceptus; multóque minus *Haereticis*; quòd eorum damnaret novitates, & agendi modos. Adeò ut virulentissimus *Calvinus*, existimans eum compositum fuisse à *Francisco Baldvino*, quem ipse vehementissimè oderat, (quippe liber absque nomine *Auctoris* prodierat, & *Baldvinus* illum primus in *Galliam* avexerat) arrepto calamo, *auctorem* librumque miris modis proscidit. A cujus criminationibus se *Cassander* ac veteres *Traditiones*, *Patrumque* auctoritatem, prolixiori Apologiâ vindicavit. *Spondan* ad An. 1564. Sect. 27.

Dum *Papatum* reformare simulat *Georgius Cassander*, stabilit & commendat aequè, ac aperti hostes. *Melch. Adam* in Vit. *Zach. Ursini.*

Georgius Cassander Latinè Graecèque doctus fuit, & vario doctrinae genere excelluit. *Valer. Andrea* in Biblioth. Belgic.

Cornelius Schultingius Biblioth. suae *Ecclesiasticae* Tom. 4. part. 1. testatur *Cassandrum*, etsi varia antè scripsisset sententiae *Ecclesiae* non per omnia consentanea, *Catholicè* ac piè in gremio *Ecclesiae* esse defunctum. Idem scribit *Bernardus Sutholtus* J.C. plures fide dignos sibi *Coloniae* attestatos fuisse, *Cassandrum* morti vicinum, adsistente sibi magno testium numero, ea damnasse, ac submisisse se

scriptaque

scriptaque sua in omnibus judicio & auctoritati *Sanctæ Ecclesiæ*.

* *Scripta* ejus pleraque *Theologica*, à Patribus *Concilii Tridentini*, aut damnata, aut censurâ notata sunt.

GEORGIUS FABRICIUS

GErmanus *Chemnicii*, urbe *Misniæ*, natus est die 24. Aprilis, Anno Domini 1516. Obiit 15. Julii, Anno *Dom.* 1571. Scholæ *Misenensi* 26. annis præfuit. A *Maximiliano* Imp. sub ipsâ fermè morte *Laureâ Poeticâ* & Nobilitatis insigni condecoratus est. Clar. A D. MDLXV.

Edidit *Romam*: Septem Libros rerum *Misnicarum*: Annotationes in *Terentium*, *Virgilium*, *Horatium*, *Senecam*. Multaque alia.

Georgius Fabricius rem literariam non mediocriter & scriptis & vivâ voce juvit & illustravit. *Thuan.* l.50. Hist.

Germaniæ lumen & ornamentum *Georgius Fabricius*. *Jo. Kirchman.* l.3. de Funerib. *Roman.* c.15.

Georgius Fabricius, vir politissimi ingenii. *Tanaq. Faber.* l.2. Epist. Epist. 52.

Georgius Fabricius, vir judicii optimi & eruditionis egregiæ. *Barth.* Animadv. ad *Rutil.* lib. v. 327.

Vir supra famam fortunamque suam laudabilis. *Idem* l.1. Adverf. c.10.

Ut monuit doctissimus mirèque sagax scriptor *Georgius Fabricius* in aureolo libello, quem *Romam* inscripsit. *Idem* l.2. Adversar. c.22.

Georgius Fabricius, homo melius de humanitatis literis meritus, quàm quispiam facilè censeat. *Idem* ibid. l.4. c.12.

Sicut mores ipsius [*Georgii Fabricii*] modesti & placidi fuerunt, ita & dictio ejus, & in carmine & in soluta oratione placida, suavis sine affectatione fuit. Excelluit igitur in *Attico* dicendi genere, & lectorem tenuit eruditâ brevitate. *Hier. Weller.* in judic. de *Georg. Fabric.*

In carmine verò tanta est numerorum concinnitas, tantus verborum delectus tantaque rerum sanctimonia, atque castitas, ut non adæquasse solùm in hoc genere multos ex antiquissimis, sed in aliquibus etiam superasse videatur. Etenim in verbis eam curam adhibuit, ut ab iis, quæ ethnicam idolomaniam redolent, nostramque religiosam pietatem lædunt, datâ operâ abstinuerit. *Melchior Adam.* in Vit. *Fabric.*

Georgius Fabricius Chemnicensis, exquisito versu *hexametro* iter suum *Romanum*, *Neapolitanum*, *Patavinum*, *Chemnicense*, *Argentoratense* remensus est: Nec elegis suis, quibus cœlestes Victorias perscripsit, parum gloriæ consecutus. *Borrich.* de Poët. 129. 130.

Terentii editio *Fabriciana* aliis omnibus præstat, & singularem laudem atque prædicationem meretur, testante *Ioachimo Camerario* in Epist. *Terent.* præfixâ.

Operam *Fabricii* in *Tragœdiis Senecæ* non multùm laudat *Lipsius:* '*Georgi* '(inquit) *Fabrici*, Nihil tibi ego detractum eo: Sed profectò non laudatissima 'opera tua in hôc quidem Poëta : quem sæpiùs cura tibi innovandi fuit, quàm 'in veteri nitore conservandi. *Lips.* in *Agamemn.*

Georgius Fabricius fuit unus ex ætatis suæ præstantissimis Poëtis & celebratissimis Criticis; nec pietate minùs quam eruditione insignis, ut liquet ex his duobus quæ ipse composuit Distichis.

Fabricius *studuit benè de pietate mereri;*
Sed, quidquid potuit, gloria, Christe, *tua est.*

Σοὶ χάριν οἶδα θεῷ εὐσπλάγχνῳ, ὅς με δίδαξας
Ἐν βιοτῇ τε θανεῖν, ἐν θανάτῳ δὲ βιοῦν.

Ant. Teissier in Elog. Gal.

* *Georgius Fabricius Chemnicen.* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. *Georgii Fabricii Chemnicensis Saxoniæ Illustrata* libri novem in decreto 23. Augusti 1634. prohibentur.

Extat *Romæ Antv.* 1657. 8°.

Extant Poëmatum Sacrorum libri 25. duobus Tomis *Bas.* 1567. 8°.

Hoc ejus Epitaphium :

CHRISTO SACRUM.

D. GEORGIUS FABRICIUS *Chemnicensis, pietate, eruditione, ingenii monumentis nominisque celebritate apud exteros quoque clarissimus, Evangelii lucescentis tempore Poëta excellens, Grammaticus acutus, Historicus Saxoniæ Electorum, &c. elegans, Scholæ illustris Mysnæ annos 26. fideli & felici institutione Rector industrius, laborum Sanctorum patiens, doctissimis omnibus carus, suis desideratus, ætatis annos. LVI. M. II. D. XIX. complens anno Christi Servatoris M.D.LXXI. M. Iulio, D. XIII. in functione piâ piè defunctus est : quicquid mortalitatis habuit, in hoc quietis cubiculum posteris memor. causa venerand. depositum est.* M. Magdalena Uxor, Georgius, Jacobus, Henricus, Christianus, Magdalena, Margreta, Anna, *liberi Orphani, Marito & Patri desideratiss. mœstiss. desid. mon. unan. pon. cur. M. D. LXXI.*

ONUPHRIUS

ONUPHRIUS PANVINIUS

Veronensis, Heremita *Augustinianus: Panormi* fato immaturo raptus est Ann. Dom. 1568. die 16. Martii ætatis suæ 39. Clar. A. D. MDLXV.

Scripta ejus plurima nondum typis edita extant *Romæ*, *Veronæ*, *Monachii* & alibi apud eruditos: quorum, itemque excusorum, seriem qui volet, apud *Antonium Possevinum* in Apparatu Sacro, & *Cornelium Curtium* in Elogiis *Augustinianis* reperiet.

Onuphrius Panvinius, vir & doctrinâ & fide singulari præditus. *Car. Sigon.* l. 1. Emendat. c. 35.

Onuphrius Panvinius, *Veronensis*, Eremita *Augustinianus*, vir ad omnes & *Romanas* & Ecclesiasticas antiquitates è tenebris eruendas natus; quod præclara ejus & ad omnem æternitatem victura monumenta testantur. *Thuan.* l. 44.

Sacræ & prophanæ Historiæ peritissimus vir fuit *Onuphrius Panvinius Veronensis*, quem *Romæ* adolescens cognovi, & multa præclarè ad utramque illustrandam conscripsit. Sed, ut homo, interdum fallitur, & peccat confidentia, aut imbecillitate potiùs memoriæ, quam ignoratione Historiæ. *Lælius Bisciol.* Tom. 1. Hor. Subsiciv. l. 19. c. 14.

In Romanorum Antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin. Meth* Histor. c. 4.

In partes Paparum pronior multò, quàm *Cæsarum*. *Conring.* de O. J. G. cap. 10.

Quod *Constantinus Maxentium* VIII. Septembris vicerit, hariolatus est amicus noster *Onuphrius Panvinius*, optimus vir, & in cujus obitu omnes numeri Historiæ collacrumarunt. *Jos. Scalig.* de Temp. Emendat. l. 5.

Onuphrius Panvinius, Pater Historiæ. *Idem* lib. 6.

Hæc luculenta inscriptio effugit diligentiam oculatissimi & accuratissimi viri, amici nostri, *Onuphrii Panvinii*. *Idem* in Animadv. ad *Euseb.* l. 2. Chronic. annum M.DCCCCLXIX.

Onuphrius Panvinius vir ingenii maximi, & simul, quod insolens, studii indefessi; cui, quantum tota Resp. literaria debeat, memorari ex justo nequit. Sacram omnem profanamque historiam non modò evolvit accuratissimè, sed rerum præterea seriem ac tempora distinxit, expressit, lumenque accendit omnibus, qui ad scribendum postea animum appulere. *Cornel. Curt.* in Elog. Vir. illustr. ex Eremit. S. *Augustini* Ord.

Onuphrius Panvinius, ille antiquitatis helluo, spectatæ juvenis industriæ, & ingenio, ut probitate, præstans, hîc est, eritque ut video, in aliquot menses. Imprimit suos *Fastos* cum Commentariis: & interim adornat alios. Sæpè litigit obscuris de rebus cum *Sigonio* nostro, sed utriusque bonitas, mutuus amor, excellens ad cognoscendam veritatem judicium, facit, ut inter eos facilè conveniat. *Paul. Manut.* L. 2. Epist. 9. ad *Anton. Augustinum*, Legatum Pontificium.

Plura si cupis, vade ad *Onuphrii Panvinii* eâ super re libellum; viri industrii, diligentis, & cui *Romanæ* memoriæ (curam tantum ferre potuisset aut limam) debent debebuntque. *Lips.* in Commen. ad *Tacit.* l. 11. Annal. num. 37. de lud. Sæcular.

Onuphrius Panvinius monachus optimè de re antiquariâ meritus, fastis collatis, vetustis marmoribus erutis. *Thom. Dempster.* in Elench. Scriptor. quem suo ad *Jo. Rosini* Antiq. auctario addidit.

Onuphrius Panvinius Veronensis, Augustinianus, vir diligentissimus, & rerum antiquarum indagator solertissimus. *Henr. Spondan.* in Ecclesiast. annal. ad A.C. 1471. num. IX.

Omni dignus laude solertissimus *Panvinius*. *Sertor. Ursat.* l. 1. monumentor. *Patavin.* sect. 2.

Eximius antiquitatum cultor *Panvinius*. *Idem* sect. 7.

De *Sibyllis* scripsit *Onuphrius Panvinius* diligenter, ut omnia. *Bulenger.* de Rat. divinationis l. 4. c. 1.

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexteriùs & diligentiùs, quàm *Onuphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem susceperit perficiendam. *Rich. Montacut.* in Analect. Exercit. 4. sect. 6.

Onuphrius Panvinius, patriâ *Veronensis*, professione eremita *Augustinian. Romanis Antiquitatibus* cùm sacris tùm profanis eruendis seculo superiore natus, *Virgilianum* illud Emblema, *Ad utrumque paratus*, jure optimo usurpavit. Quod quidem Elogium non modò nostrarum, sed & adversariarum in religione partium studiosi viro eruditissimo, unanimi consensu, tribuunt. *Aub. Miræus.*

Multus est *Scaliger* in refellendo errorem *Onufrii* de natali *Christi*; demùm verò inquit, Hæc ego ideo discussi, ut nævus ille de illo eleganti libro amici nostri tollatur: qui pro suâ singulari eruditione, etiam imprudens saltem anno uno natalem *Christi* antiquiorem esse sensit: sed quia characterem, quæ est vera *Helice* in hac navigatione, nullum apprehendit, ideo rectum cursum tenere non potuit. *Homines* enim omnes sumus, & peccandi necessitudinem non possumus nisi cum Homine exuere. *Ioseph. Scalig.* de Emendat. Temp. l. 6. p. 530.

Tota illa *Diatriba* longa de *Passione Domini Fastis* inserta, est pannus obsoletus purpuræ assutus. *Scalig.* ibid.

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Matthæus Toscanus*:

Romæ Panvinius vigentis *ævum*,
Romæ decrepitos *labantis annos*,
Romæ *nunc iterum decus* renascens
Doctis explicuit suis libellis.
Ergo Panvinio *perennes in ævum*

Gratiæ

Gratias aget omnis Urbs Quiritum
Vigens, decrepita, *& simul* renascens.

Prodierunt libri 2. de *Romanorum Ludis Circensibus*, passim figuris æneis illustrati, cum *Ioannis Argoli* notis, & in eas *Nicolai Pinelli* additamentis, *Patavii* 1642. in Fol.

LATINUS LATINIUS.

VIterbiensis, obiit *Romæ* vicesimo primo Januarii Anno Dom. 1593. ætatis 80. *Romæ*, ad S. *Mariæ* in Via latâ sepultus. Clar. A.D. MDLXV.

In sacris veterum Patrum libris emendandis, imprimis in *Tertulliano* ad veteres codices recognoscendo operam impendit. Ejus Bibliothecam Sacram & Profanam, sive Correctiones in Sacros & Profanos Scriptores *Dominicus Magrus Romæ* ann. 1677. Fol. in lucem prodire jussit.

Latinus Latinius, vir magnâ eruditione præditus, *Romæ* summorum Pontificum jussu, in expurgandum *Gratiani Decretum* magnum studium, operamque contulit. *Cod. Vatican.* num. 855.

Mihi *Latinus Latinius Viterbiensis*, vir doctus, bonæque fidei. *Ant. August.* in Antiquit. *Rom.* Dialog. xi.

Sed cùm secundam editionem nostrarum Notationum meditarer, accidit ut de re tam ambigua agerem cum nostro Domino *Latinio* viro insigniter erudito, & in rebus Ecclesiasticis admodum versato, quem ejusmodi reperi sententiæ. *Cæs. Baron.* in Not. Martyrolog. *Rom.* 5. Jun. B.

Sed *Latinius* noster, qui in mendis illapsis cognoscendis lynceos habet oculos, sic jure putat locum esse restituendum. *Idem* in Notat. 1. Jul. G.

Romæ est *Latinus Latinius*, si tamen vivit, probissimus senum quos ego novi, & omni literaturâ instructus. *Lips.* Cent. 2. Miscell. Epist. 39.

Quare mihi fuit gratissimum, quòd Domini *Latini Latinii* emendationem mihi communicaveris, cujus ingenium in hoc plurimi facio, quoniam ipsum spectandæ eruditionis virum cognosco; siquidem inter nos aliquando sumus collocuti, ejusque ingenii acumen ex familiaribus colloquiis facilè perspexi, quum unà cum Illustrissimo Cardinale S. *Angeli* Episcopo *Bononiensi* piæ memoriæ hîc ageret, quo tempore meum *Naturæ Theatrum* perlustravit, quia rerum hujusmodi Naturalium cognitione, & Ipse plurimùm delectabatur. *Ulyss. Aldrovand* de Naturâ *Sepis*.

Latinus Latinius, magni ingenii vir, & *Græcarum Latinarum*que literarum benè peritus. *Petr. Victor.* l. 36. Var. Lect. c. 11.

Adeo peritus evasit in *Veterum Authorum Critices* ut plerosque eorum qui in hujusmodi studiis excelluerant superaverit. Cum omnibus ævi sui eruditis commercium coluit. *Ludovicus Moreri*, Majori Dictionario Gallico.

Pamelius qui ejus doctrinæ luce feliciter semper usus est in suis correctionibus & Commentariis in *Tertullianum* & in Sanctum *Cyprianum*, non potest affatim profiteri quanti faceret ejus doctrinam, ejusque Conjecturas & opiniones ut omnium solidissimas amplectebatur. Excusæ sunt *Latinii Notæ* cum *Pamelii* Commentariis in hos duos Authores—*Raimundus Capisuchius*, qui erat *Sacri Palatii Magister*, dicebat se satis mirari non posse laborem & indefessam constantiam qua *Latinius* legerat & enodaverat tot Authores, ut nec ingenii ejus acumen & penetrationem, incomparabilem ejus dexteritatem ad sese extricandum è locis perplexissimis, ejus solidam & sagacem prudentiam in ejus decisionibus; sed super omnia ejus erga veritatem amorem mirificum, quo motus fuit ad omnia tentanda ut illam educeret ex *Authorum* locis obscurissimis tanquam è mediis tenebris. *Judicia Eruditorum* per Dominum *Baillet*, Parisiis anno 1685. Gall.

Latinus Latinius, vir doctus ac diligens, sed *Pontificiis* nugis addictissimus. *Paul. Colom.* in Paralipom. ad *Chartophyl.* Eccles. p. 18.

Extant Observationes & Emendationes in *Tertullianum* in Editione *Parisiensi Pamelii* 1608.

Extant Lucubrationes 4°. *Romæ* 1659.

JOANNES LEUNCLAVIUS

Clar. A. D. MDLXV.

NObilis *Angrivarius*, vir doctissimus, juris *Romani Græcique* consultissimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus, ann. 1593. sexagenario paulò minor obiit. Eruditio ejus, ex Scriptoribus, quos transtulit, æstimari poterit. Transtulit autem *Xenophontem*, *Nazianzenum*, *Constantinum Manassem*, *Michaëlem Glycam* & alios. Synopsin quoque 60. librorum βασιλικῶν, i.e. universi juris *Romani* cum Annotationibus evulgavit. Edidit præterea 18. libros Historiæ *Musulmannicæ*, quos è monumentis ipsorum *Turcarum* excerpsit. *Konig.* in Biblioth.

Ioannes Leunclavius, juris *Romani Græci*que consultissimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus: ad quas linguæ ipsius *Byzantinâ* peregrinatione comparatam cognitionem, exactam ultimæ Historiæ *Græcæ* lectionem, & acre ac admirandum judicium attulit. Quod non solùm in scriptis ab ipso, dum viveret, publiblicatis, sed in iis, quæ post mortem ejus publicata sunt, elucet. Non solùm sui, sed & *Constantinopolitanæ* Historiæ, cujus spem fecerat, incredibile desiderium reliquit. *Thuan.* ad ann. 1593.

Amelburni in *Westphaliâ* nobili genere ortus est, nobilior eruditione rarâ, & linguarum complurium cognitione, *Ioannes Leunclavius*, quô *Turcicarum* rerum, avorum memoriâ, nemo peritior fuit. *Ioan. Andr. Quenstedt.*

Palmam omnibus rerum *Turcicarum* Latinis Scriptoribus rapit *Ioannes Leunclavius* nobilis *Angrivarius*, & Episcopus *Mindensis*, *Græcæ* & *Latinæ* linguæ peri-

peritissimus, & variæ eruditionis, qui cum legato *Cæsareo Davide Vngnadio* profectus, magnos fecit progressus *Constantinopoli* in notitiâ rerum *Turcicarum*. Valuit ingenio, ac meritò omnibus præferendus est; quare & *Thuanus* illum semper sequitur. *Herman. Conring.*

Scripsit & *Carolus Sigonius* de Regno *Italiæ*, quod huc facit: & *Johannes Leunclavius Turcica*; uterque mihi bonus & laudatus. *Lips.* 3. Cent Epist. Miscell. Epist. 61.

Leunclavius optimus eorum qui de *Turcis* scripserunt. Bene intellexit *Græca Constantinopolitana* & inferioris ævi. Omnia ejus scripta sunt utilia, imò necessaria. *Græca* Jurisconsultorum intellexit, sed autorum veterum non intellexit, ut *H. Stephanus*, qui paulò ante obitum multa scripsit ad me contra *Leunclavii* editionem *Xenophontis*. *Scaligerana* posterior.

At in hoc *Interpretandi* studio mirabilis est *Ioannes Leunclavius*, ut neminem in eo scientiùs versatum esse omninò mihi constet: Sententias quippe ita contorquet, ut nihil intercidat; eo verborum numero circumplectitur, ut paria paribus respondeant: ipsam quoque vocum constructionem & situm persæpè ita obtinet, ut color ipse integer existat: summa adhæc concinnitas, perspicuitas, incorrupta Latinitatis castitas, & ipsum, quod in aliis rarò reperias, αὐτοφυὲς: adeo ut cùm ab hoc discesseritis, nemo sit anteferendus. Quum reliquos autem aliàs semper superare visus sit, tum in transferendo *Xenophontis Oeconomico* se ipse profectò superavit. *Huet.* de Clar. Interpr.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis locum habet in *Indice Expurgatorio.*

Extat Historia *Músulmannorum Turcarum*. *Francofurt.* apud *Wechel.* anno 1591. Fol.

Extant Annales *Sultanorum Othomanidarum* ex linguâ *Turcicâ Latinè* redditi; ibid. ann. 1596. Fol.

Extant etiam impressi unà cum *Laonico Chalcocondyla* in Editione *Parisiensi* anno 1650.

CASPAR PEUCER.

Natus *Budissinæ*, primario *Lusatiæ* super. Oppido, A. C. 1525. Patre *Georgio Peucero*, cive dicti oppidi honesto. Nato *Wittebergæ* 1545 Philosophiæ Magistri titulo, celebratisque ibidem 1550. cum Filiâ *Philipp. Melanchthonis* nuptiis, paulò post Matheseos, & impetrato eidem in Academiâ 1560. Doctoris Medic. Gradu, Medicinæ etiam Professore publ. loco *Iacobi Milichii* constitutus est. Tum ob libros aliquot Theologicos editos de Religione suspectus, *Dresdæ* primùm, & deinde *Lipsiæ* 1576. carceri squalido inclusus, in eo tempus omne à somno liberum, precibus, lectione Biblior. & versibus scribendis consumpsit; ubi chartam ipsi suppeditârunt margines & folia vacua libri Concordiæ, attramen- Clar. A D. M. Adam.

tum

tum verò crustæ panis crematæ & cerevisiâ dilutæ, & calamos anserum alæ, quas ad pulverem & aranearum telas tollendas impetrârat A.C.1586. iterum liber dimissus, abinde *Servestæ* apud Principes *Anhaltinos* 16. annos valetudine multò, quàm anteà firmiore vixit; adeò, ut 1587. alteram uxorem duxerit. Tandem *Dessaviæ* nullo morbo, sed marasmo senili obiit Anno Christi 1602. ætatis suæ 78. Van der *Linden* de Scriptor. Medic.

Scripsit plurima, sed primo loco habentur: Commentarius de præcipuis *Divinationum* generibus — Elementa doctrinæ de *Circulis Cœlestibus*, & primo motu: — Hypotheses Astronomicæ.

Gaspar Peucerus Budissinæ natus, *Philippi Melanchonis* Gener, longâ vitâ & scriptis ac fortunâ clarus. *Thuan.* ad ann. 1602.

Medicus, Philosophus & Historicus magni nominis, Artisque Medicæ in Academia *Wittebergensi* Professor, qui tum ob Socerum *Philippum Melanchthonem*, tum ob eximiam eruditionem *Medicam* & *Philosophicam*, addo etiam ob merita in Academiam non planè vulgaria, magnam sibi autoritatem conciraverat. *Quensted.*

Vir ad juvandas bonas literas natus. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Gaspar Peucer Vir doctissimus. *Jos. Scalig.* in Epist. 1. p. 14.

Vir in quo plurimæ literæ nec vulgares sed reconditæ: dignus pro cujus liberatione apud illustrissimum *Saxoniæ Electorem Augustum*, omnes qui gratiâ, consilio, & amicitiâ plurimùm possunt, intercedant. *Gesner.* in Biblioth.

Gaspar Peucer magnæ vir eruditionis & minimè vanus. *Bodin.* Meth. Histor. c. 4.

Vir libro, quem de *Divinationibus* scripsit, sed decennali, quem ob constantem veritatis de *Personâ Christi*, & *Cœnâ Domini* professionem sustinuit, carcere longè celebrior. *Sculter.* de *Curriculo* Vit.

Variarum *divinationum magicarum* monstrosas species, prodigiososque modos *Satanæ* artificio in æternam hominum perniciem dolosè confictos, in historiis annotatos, & ab *Ethnicis* usurpatos, eruditè in doctissimis suis *Commentariis de præcipuis divinationum generibus* describit multijugæ lectionis vir *Caspar Peucerus*: Ubi plurima lectu dignissima comperies. *Joan. Wier.* de *Magis Infam.* c. 2.

Caspar Peucerus vir maximus, in cujus libris multa eruditio elucet. *Bibliograph. Curios. German.* p. 1667.

Magnæ doctrinæ & prudentiæ vir. *Conring.* de Urb. *German.*

Palmam inter ejus *Scripta* obtinere videtur *Commentarius de Præcipuis Divinationum Generibus. Melch. Adam.*

Inter recentiores nostros Scriptores, notissimus est *Peucerus*, qui volumen amplum cònscripsit *de Divinatione*. Optarem ut Theologiam suam prætermisisset, quæ magnam libri ejus partem occupat: De hoc melius sentirem: Quamvis ne sic quidem reliquum mihi adeo placeat ut ab erudito viro expectavissem. Exempla enim probata vel experimenta, qualia eadem nuncupare mihi fas est, pauca

pauca vel nulla habet. Quid autem mens humana in tam abstruso argumento deprehendere potest nisi quod experientia nititur, excepta Scripturæ Sacræ authoritate? *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate, p. 134. 135. Anglicè ab Authore hesc citatur locus.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

HUBERTUS FOLIETA

GEnuensis Sacerdos, *Italos* inter Scriptores mirè semper mihi placuit, cùm ob styli *Ciceroniani* elegantiam, tum ob æqua & vera Historiarum ejus testimonia. Patrem habuit *Augustinum Folietam*, qui *Julio* II. *Leoni* X. *Clementi* VIII. *Romanis* ex ordine Pontificibus à consiliis fuit, & ob sapientiæ atque prudentiæ præstantiam longè gratissimus extitit. Hunc *Carolus* V. Imperator, qui d *Leonem* X. ad Fœdu cum *Carolo* adversus *Gallos Italiæ* incubantes in eundem impulisset, *Mazarensi* in *Siciliâ* Episcopatui præficiendum curavit, & quatuor in super millibus aureorum nummorum in annos singulos auxit. *Ubertus* à Civibus suis missus est in exilium, quòd scriptis suis vulnera Patriæ ac remedia liberius indicare non dubitaverit. Itaque pro Symbolo ipsi fuit *tæda seu fax ardens*, hâc Inscriptione, *Officio mihi officio.* Ad exilii incommoda & tædium fallendum, Historiæ scribendæ totum se dedit, ut qui quas styli pœnas dabat eas nullà se convenientiùs quàm stylo levari posse existimaret. Æquo animo exilium tulit, & à patriæ charitate eum nullæ unquam inimicitiæ abduxerunt; imò scripsit de patriâ. Excepit eum *Hippolytus Estius* Cardinalis *Ferrariensis*. Is eum in familiarium suorum numerum amanter acceptum, omnibus commodis fovit—Obiit *Romæ* exul, ann. 158 . 5. Septemb. annos circiter 63. *Aub. Miræus*. Clar. A. D. MDLXV.

Scripta ejus hæc sunt: Historiæ *Genuensium* libri 12.—Clarorum *Ligurum* Elogia—De laudibus Urbis *Neapolis*—De ratione scribendæ Historiæ.—De causis magnitudinis Imperii *Turcici*—De linguæ *Latinæ* usu & præstantiâ—De Philosophiæ & Juris Civilis inter se comparatione—De nonnullis in quibus *Plato* ab *Aristotele* reprehenditur—Conjuratio *Ioannis Ludovici Flisci*---Tumultus *Neapolitani*---Cædes *Petri Ludovici Farnesii*---De sacro fœdere in *Selimum*---De obsidione *Melitæ*---Nomina *Polybiana*---Opuscula.

Vir *Latinè* scribendi facultate præstans, multa elegantissimè & acri judicio scripsit: Quæ simul edi publicè interest. Is unus nostro ævo dignus fuit, qui sicuti spem fecerat, Historias sui temporis *Pauli Iovii* Vestigiis insistens persequeretur. Multa ex eo cùm operi Historiarum inseruerim, ac plerumque verba ipsa (nam quî meliora potuissem?) non solùm ingenuè id profiteri, sed ejus memoriam dignâ recordatione hîc recolere officii mei esse duxi. *Thuan.* ad An. 1581.

Ego tua scripta & legeram ante multos annos, & ita probaram, ut ex iis qui tunc excellere putabantur, tibi neminem anteferrem. Hæc de tuis *Liguribus* illustribus & diligens, & ornata commemoratio ita mihi placuit, ut, qui conferri tecum hoc in genere possit, prorsus neminem esse judicaverim. *Paul. Manut.* in Epist. quam præmis. *Foliet.* Elog. Clar. Ligurum.

" *Hubertus Folieta* nobilis *Genuensis* animadvertens Patriæ suæ Historiam ab " *Augustino Justiniano Nebii* Episcopo contextam cum applausu publico le- " ctam non fuisse, idem argumentum tractandum suscepit, quod tam felici suc- " cessu præstitit ut locum non aspernabilem occupare meritus sit inter *Ita-* " *liæ* Historicos. Accuratissimè ac disertissimè *Ligurum* Virorum illustrium " Elogia quoque conscripsit. Sed acris judicii è Criticis quidam hodiernus, cen- " set illum in hoc Opere plus affectibus propriis quam veritati obsequutum esse, " cumque culpat quod Viros plurimos insignis meriti non laudaverit, hac unica " de causa quod à partibus suis adversis starent. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. Erudi- " torum. Gallicè.

Qui magis determinatè de unjuscujusque Reipublicæ statu cognoscere desiderat, is adire poterit, quos audivi quondam à celeberrimis hominibus summopere commendari, *Vbertum Folietam*, qui de *Genuensium*, & *Nicolaum Contarenum*, ac *Donatum Janottium*, qui de *Venetorum Republicâ*, præclaris olim lucubrationes dedêre. *Gabr. Naud.* in Bibliograph.

Tu *Genua* quæ *Huberti Folietæ* natale solum fuisti, nobilis & venerabilis tui Civis, honoribus æternis & animo gratissimo maximorum ejus meritorum & præstantissimarum ejus virtutum memoriam revereri teneris; quandoquidem labore diligenti, sudoreque multo velut è tenebrarum sepulcro gloriosas tuas antiquitates eduxit, hasque huc illuc mille modis dispersas collegit & in elegantissimum volumen cum exquisita dictione multaque facundiâ redegit, quod in lucem editum Eruditorum manibus evolvitur, cum magna Authoris laude & legentium applausu. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. *Gal.*

Extant Historiæ *Genuensium* lib. 12. *Genuæ* 1585. fol.

Extant clarorum *Ligurum* Elogia. *Rom.* 1574. 4°.

GULIELMUS XYLANDER

Clar. A.D. MDLXV.

VIr doctissimus & clarissimus, natus est *Augustæ Vindelicorum* Anno *Dom.* 1530. Obiit *Heildelbergæ* Anno 1576. *Heildelbergæ Græcas* literas professus est. *Plutarchi* parallela & libros *Moralium* latinitate donavit: *Cedreni* historiam itidem *Latinè* convertit, ut & *Strabonis Geographiam*, & *Diophanti* Arithmetica: *Stephanum* de urbibus recognovit: *Polybium* verò in *Germanicam* linguam transtulit. *Scripsit* & Commentarios in *Homerum*: Libros variarum lectionum: Notas in *Horatium*, &c.

Gulielmus Xylander Augustanus, utriusque linguæ apprimè peritus, & omnis antiquitatis ac literaturæ cum paucis hujus ævi comparandus; adhæc Philoso-

phicis

phicis & Mathematicis studiis clarus: Dum vixit, cum summâ egestate luctatus, atque ob id *fami* non *famæ* scribere existimatus. Multa ille magno *rei literariæ* bono vivus edidit; plura quę promisit, & quâ erat eruditione & ingenio præstare potuit, publico daturus, nisi immatura mors eum (quippe tantùm XL. annos exegerat) *Heidelbergæ*, ubi profitebatur, intemperantiâ vitę accelerata oppressisset. *Thuan.* ad Ann. 1576.

Fuit ingenii subtilitate, judicii perspicacitate, memoriæ felicitate eximiâ prææditus; rarò opus ullum solitus absolvere priùs, quàm typographis traderet: tantumque lucubrando semper promovit, quantum illi imprimendo absolverent. *Melch. Adam.* in Vit. *Xyland.*

Excellenti vir ingenio, & omni doctrinâ sic excultus, ut paucos sibi pares in literis *Græcis, Latinis, Hebrais, Chaldaicis*, in *Astronomicis, Geometricis, Physicis, Arithmeticis, Musicis*, cæteris disciplinis Philosophicis haberet, magnus in quam *Gulielmus* ille *Xyland. Jo. Leunclav* præfat. in *Dion. Cassium.*

Xylander, vir eruditissimus, beneque de *Diophanto*, ac hoc nomine de ipsâ *numerandi* arte, commeritus. *Voss.* de Mathemat.

Xylander egregiè utriusque linguę cognitione instructus, variâque ac multiplice eruditione refertus. *Boissard.* in Icon,

Neque verò satis pro merito & virtutibus laudari possit *Gulielmus Xylander*, qui quatuor licèt & quadraginta vix confecerit annos, summam tamen utriusque linguę peritiam, cum elegantioris humanitatis, & Philosophię, ac Mathematicę disciplinæ cognitione comparavit, pretiosasque tot doctrinarum opes huic propemodum uni *Interpretandi* studio visus est consecrasse; inde factum, ut tam paucis vitę suę annis, tot ac tanta *Veterum Scriptorum* volumina *Latinis* verbis explanaverit: Nam quę vix diuturno alii labore, intra perpaucas ille horas vivido mentis acumine & innatâ alacritate profligavit. Summa præterea, quę toto vitę decursu hominem miserè torsit, egestas, sponte suâ currentem incitabat. Præcipiti autem festinatione, id quod properantibus ferè contingit, aliquando lapsus est. *Huet.* de Clar. Interpret.

Causam *Xylandri* hallucinationum nullam invenio, præter properantiam. Qui enim eum familiariter noverunt, aiunt mercede à mercatoribus invitatum scripsisse, ut familiam aleret. Nam quemadmodum qui ejus eruditionem compertam habuerunt, per inscitiam eum peccâsse nunquam concedent, ita qui tenuitatem fortunarum ejus non ignorabunt, facilè illa παροράματα excusabunt, atque condonabunt, quia neminem latet eum summam vigiliarum suarum in celeritate posuisse: quę, si intra modum sit, diligentia est; si fines migret, est pręcipitatio. *Jos. Scalig.* Epist. 247. ad *Claud. Salmas.*

Xylander Augustanus doctus erat, & benè legebat: sed quoties erat ebrius! *Scaligerana* 2.

* Hic Author inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino.*

Opera ejus cum expurgationibus permittuntur in *Indic. Madrit.* edit. ann. 1667.

Ego tua scripta & legeram ante multos annos, & ita probaram, ut ex iis qui tunc excellere putabantur, tibi neminem anteferrem. Hæc de tuis *Liguribus* illustribus & diligens, & ornata commemoratio ita mihi placuit, ut, qui conferri tecum hoc in genere possit, prorsus neminem esse judicaverim. *Paul. Manut.* in Epist. quam præmis. *Foliet.* Elog. Clar. Ligurum.

" *Hubertus Folieta* nobilis *Genuensis* animadvertens Patriæ suæ Historiam ab " *Augustino Justiniano Nebii* Episcopo contextam cum applausu publico le- " ctam non fuisse, idem argumentum tractandum suscepit, quod tam felici suc- " cessu præstitit ut locum non aspernabilem occupare meritus sit inter *Ita-* " *liæ* Historicos. Accuratissimè ac disertissimè *Ligurum* Virorum illustrium " Elogia quoque conscripsit. Sed acris judicii è Criticis quidam hodiernus, cen- " set illum in hoc Opere plus affectibus propriis quam veritati obsequutum esse, " eumque culpat quod Viros plurimos insignis meriti non laudaverit, hac unica " de causa quod à partibus suis adversis starent. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. Erudi- " torum. Gallicè.

Qui magis determinatè de unjuscujusque Reipublicæ statu cognoscere desiderat, is adire poterit, quos audivi quondam à celebertimis hominibus summopere commendari, *Ubertum Folietam*, qui de *Genuensium*, & *Nicolaum Contarenum*, ac *Donatum Janottium*, qui de *Venetorum Republicâ*, præclaris olim lucubrationes dedêre. *Gabr. Naud.* in Bibliograph.

Tu *Genua* quæ *Huberti Folietæ* natale solum fuisti, nobilis & venerabilis tui Civis, honoribus æternis & animo gratissimo maximorum ejus meritorum & præstantissimarum ejus virtutum memoriam revereri teneris; quandoquidem labore diligenti, sudoreque multo velut è tenebrarum sepulcro gloriosas tuas antiquitates eduxit, hasque huc illuc mille modis dispersas collegit & in elegantissimum volumen cum exquisita dictione multaque facundiâ redegit, quod in lucem editum Eruditorum manibus evolvitur, cum magna Authoris laude & legentium applausu. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. *Gal.*

Extant Historiæ *Genuensium* lib. 12. *Genuæ* 1585. fol.

Extant clarorum *Ligurum* Elogia. *Rom.* 1574. 4°.

GULIELMUS XYLANDER

Clar. A.D. MDLXV.

VIr doctissimus & clarissimus, natus est *Augustæ Vindelicorum* Anno Dom. 1530. Obiit *Heildelbergæ* Anno 1576. *Heildelbergæ Græcas* literas professus est. *Plutarchi* parallela & libros *Moralium* latinitate donavit: *Cedreni* historiam itidem *Latinè* convertit, ut & *Strabonis Geographiam*, & *Diophanti* Arithmetica: *Stephanum* de urbibus recognovit: *Polybium* verò in *Germanicam* linguam transtulit. *Scripsit* & Commentarios in *Homerum*: Libros variarum lectionum: Notas in *Horatium*, &c.

Gulielmus Xylander Augustanus, utriusque linguæ apprimè peritus, & omnis antiquitatis ac literaturæ cum paucis hujus ævi comparandus; adhæc Philosophicis

phicis & Mathematicis studiis clarus: Dum vixit, cum summâ egestate luctatus, atque ob id *fami* non *famæ* scribere existimatus. Multa ille magno *rei literariæ* bono vivus edidit; plura quę promisit, & quâ erat eruditione & ingenio præstare potuit, publico daturus, nisi immatura mors eum (quippe tantùm XL. annos exegerat) *Heidelbergæ*, ubi profitebatur, intemperantiâ vitę accelerata oppressisset. *Thuan.* ad Ann. 1576.

Fuit ingenii subtilitate, judicii perspicacitate, memoriæ felicitate eximiâ præditus; rarò opus ullum solitus absolvere priùs, quàm typographis traderet: tantumque lucubrando semper promovit, quantum illi imprimendo absolverent. *Melch. Adam.* in Vit. *Xyland.*

Excellenti vir ingenio, & omni doctrinâ sic excultus, ut paucos sibi pares in literis *Græcis, Latinis, Hebræis, Chaldaicis*, in *Astronomicis, Geometricis, Physicis, Arithmeticis, Musicis*, cæteris disciplinis Philosophicis haberet, magnus in quam *Gulielmus* ille *Xyland. Jo. Leunclav* præfat. in *Dion. Cassium.*

Xylander, vir eruditissimus, beneque de *Diophanto*, ac hoc nomine de ipsâ *numerandi* arte, commeritus. *Voss.* de Mathemat.

Xylander egregiè utriusque linguę cognitione instructus, variâque ac multiplice eruditione refertus. *Boissard.* in Icon.

Neque verò satis pro merito & virtutibus laudari possit *Gulielmus Xylander*, qui quatuor licèt & quadraginta vix confecerit annos, summam tamen utriusque linguę peritiam, cum elegantioris humanitatis, & Philosophię, ac Mathematicę disciplinæ cognitione comparavit, pretiosasque tot doctrinarum opes huic propemodum uni *Interpretandi* studio visus est consecrasse; inde factum, ut tam paucis vitę suę annis, tot ac tanta *Veterum Scriptorum* volumina *Latinis* verbis explanaverit: Nam quę vix diuturno alii labore, intra perpaucas ille horas vivido mentis acumine & innatâ alacritate profligavit. Summa præterea, quę toto vitę decursu hominem miserè torsit, egestas, sponte suâ currentem incitabat. Præcipiti autem festinatione, id quod properantibus ferè contingit, aliquando lapsus est. *Huet.* de Clar. Interpret.

Causam *Xylandri* hallucinationum nullam invenio, præter properantiam. Qui enim eum familiariter noverunt, aiunt mercede à mercatoribus invitatum scripsisse, ut familiam aleret. Nam quemadmodum qui ejus eruditionem compertam habuerunt, per insciciam eum peccâsse nunquam concedent, ita qui tenuitatem fortunarum ejus non ignorabunt, facilè illa *παροράματα* excusabunt, atque condonabunt, quia neminem latet eum summam vigiliarum suarum in celeritate posuisse: quę, si intra modum sit, diligentia est; si fines migret, est pręcipitatio. *Jos. Scalig.* Epist. 247. ad *Claud. Salmas.*

Xylander Augustanus doctus erat, & benè legebat: sed quoties erat ebrius! *Scaligerana* 2.

* Hic Author inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino.*

Opera ejus cum expurgationibus permittuntur in *Indic. Madrit.* edit. ann. 1667.

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.
De *Gul. Xylandro* hoc distichon composuit *Jacob. Boissard.*

Græcia Xylandro *deberet plurima, ni jam*
Plutarchus Latiam *ferret & ipse togam.*

JACOBUS AMIOTUS

Clar. An. D. M.D.LXX.

G*Allus*, humili loco *Melodumi* patre lanio natus: Julio mense 1591. decessit sexagenario major. *Concilio Tridentino* interfuit.

Ob magnam eruditionem *Caroli* IX. & *Henrici* III. pueritię erudiendę appositus, ab iisdem admodum opimis sacerdotiis ditatus, ac Episcopatu *Antissiodorensi*, & magni *Eleemosynarii* dignitate ornatus; qui seu senii infirmitate, sive muneris necessitate cùm ad gregem suum assiduus esset, *Antissiodorensium* furori, ut tunc tempora erant morigerum se nimis gessisse, nec satis grato animo memoriam tot beneficiorum ab alumnis acceptorum conservasse plerisque visus est. Huic *Heliodori Æthiopica*, & *Longi Pamenica vernaculâ* linguâ felicissimè expressa debemus, quamquam suppresso Interpretis nomine edita sint. His præludiis periculum ingenii fecit, quod in majorum vigiliarum operibus posteà exercuit, *Diodoro*, ac præcipuè *Plutarcho*, licet majore plerunque elegantiâ quàm fide, *Gallicè* redditis. *Thuan.* ad Ann. 1591.

Ego verò de *Amioto* tam honorificè sentio, ut omnibus quos hactenùs viderim, Interpretibus, cujuscunque sint linguæ, anteferre non verear, & unicuique pro normâ rectè *Interpretandi* proponere. Videtur enim expressisse, quod *Cicero* in *Æschinis, Demosthenisque* contrariis orationibus convertendis se secutum dicit: Quas non converti ut *Interpretes*, sed ut *Orator*, sententiis iisdem, & earum figuris, verbis ad *Romanorum* consuetudinem aptis, in quibus non verbum verbo reddidit, sed genus omnium verborum, vimque servavit, nec ea annumerare Lectori voluit, sed tanquam appendere. In quo mihi summo judicio *Amiotus* usus videtur, quòd scriptorem difficilem, & obscurum, ad verbum (quod plerique nimiùm fidi interpretes faciunt) non reddidit, sed ejus sensum fideliter expressit. Quam licentiam non modestam dicam, sed penè necessariam, si non sumpsisset, nihil illâ *Interpretatione* injucundius, & inamœnius esse potuisset, quæ contra tersissima est, & pulcherrima. *Roland. Maresf.* Epist. l. 1. Epist. 24.

Superiorum omnium diligentiam, meo judicio, vicit *Jacobus Amiotus, Altissiodorensium* Antistes, liberali disciplinâ eruditus, ingenio acutus, at oratione ita subtilis & limatus, ut in eo primum *Gallica* facundia vires suas experta fuisse videatur: is *Plutarchum* tantâ styli amœnitate, sed & tam integrâ & tam rarò nutante fide interpretatus est, ut eorum facilè querelas possit contemnere, qui immensam errorum vim bonæ frugi succrevisse criminantur. *Huet.* de Clar. Interpret.

Domi-

Dominus *Godeau* agnoscit stylum ejus vetustatum reverà sapere: Addit tamen eum nihilominus concinnum esse, pluribusque locis omni exoptanda puritate gaudere: Verum quidem esse Linguæ *Græcæ* Magistros plures apud eum errores observare qui Authoris intelligentiam spectant; illos vero fateri quòd omnibus æqua lance perpensis, Opus id laude dignum sit. *Ant. Godeau* Hist. Eccles. sub finem 2. seculi. Gal.

Quod attinet ad ejus Versionem Operum *Plutarchi*, licet hoc sit opus excellens, eique immortalem famam paraverit, Dominus de *Meziriac* in politioribus literis eruditissimus, præsertim verò in Lingua *Græca*, sibi sumebat demonstrandum, eam ad bis mille errores crassissimos continere; Quam in rem Dominus *Pelisson* præclaram hanc suam animadversionem nobis tradidit, quòd quamvis justissima foret Critice Domini de *Meziriac*, hoc exemplum à labore non tam deterrere debeat quam ad eum excitare animos illorum qui Authoribus *Interpretandis* incumbunt: Nam, inquit, si ab una parte deplorandum sit adeo præstantem Virum ac fuit *Amiotus*, post tantum temporis tantumque laboris ab ipso insumptum in hoc opere, ut cuivis notum est, non potuisse in bis mille locis non peccare; ab altera tamen parte, magno solamini esse debet quòd duo illa errorum millia, quoniam multò pluribus locis res illi feliciter successerit, obstare non potuerint quin immortale decus sibi acquisiverit. *Hist. Francicæ Acad.* Gal.

Amioti Translatio ab omnibus nunc deseri videtur, non tantùm ob voces obsoletas, quæ ibi occurrunt, sed etiam propter ejus Periodos, quæ tam prolixæ sunt tamque obscuræ, ut per nova membra iterum incipiant quando videntur ad finem perductæ & sæpe complectantur duas tresve diversas res, quæ seorsim scribi deberent. Quod occasionem præbuit Domino *Sorel Amiotum* conferendi cum Architectis illis parum expertis, qui post extructam Domum in qua deest cubiculum aliquod vel conclave, eadem superædificant, nulla servata symmetria. *Ephemerides* Gallicæ *Eruditorum* diei 15. Aprilis 1672.

Laurentius Bouchel Celebris Parlamenti Causidicus Domino *Patin* patri asseveraverat quòd Amiotus *Plutarchi Vitas* transtulerit juxta veterem *Italicam* Versionem Bibliothecæ *Regiæ*, hancque in causa fuisse cur tot errores commiserit *Colomes.* Opusc. p. 124. Gal.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

ANTONIUS AUGUSTINUS.

HIspanus, ob raram antiquitatis, exquisitam juris *Romani* & Pontificii cognitionem à Pontifice inter litium dijudicandarum Duodecemviros *Romæ* locum accepit. Post hæc *Alifanius*, deinde *Ilerdensis* Episcopus; tandem Archiepiscopus *Tarraconensis* in *Hispaniâ* creatus est. In apparatu editionis tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Conciliorum, annos L X X. menses I I. totidem dies in his terris commoratus, die X X X I. Maii, anno M. D. L X X X V I I I. emigravit. Clar. A. D. MDLXX.

Scripsit varia, primum verò locum habent in *Varronem* de Linguâ *Latinâ* Emendationum Notæ: in *Sext. Pomp. Festum* Notæ: Familiæ *Romanorum* XXX. Dialogi XI. Numismatum *Græcorum*, *Romanorum* & *Hispanorum* Antiquitatum, item & Scriptionum Veterum *Hispano* Sermone scripti: Emendationum & Opinionum Iuris Civilis lib. 4. ad *Modestinum*: Antiquæ Collectiones Decretalium, cum Notis eruditis: Epitome Juris Pontificii veteris, pars 1. Concilia *Græca* & *Latina*.

Maxima in illo cognitio Antiquitatis, summa scientia juris antiqui, legumque *Romanarum*, & familiarum: multæ in eo, ut *Romæ* natus videretur, literæ, & elegantia Sermonis *Latini*. *Ciceronem* etiam senex legebat assiduè, ut eloquentiæ principem. *Iuris* vero tanta in eo accuratio, ut veterum aliquis, præstantissimorumque prudentum, *Paulus, Vlpianus*, aut *Papinianus* ab inferis extitisse, ac revixisse, vel animam ex *Pythagora* sententia recepisse illorum videtur. Quanta porrò Historiarum, antiquarumque rerum *Græciæ* & *Italiæ* explicata cognitio! Jus Pontificium & Civile ita lustravit: hoc adolescens, senex illud; ut Principem illum Jurisconsultorum, nostrisque ævi florem delibatum, uno ore gentes omnes prædicent. *And. Schott.* in orat. Funebr. *Ant. August.*

Huic gravi malo remedium, quod potuit, adhibuit, doctissimus & optimus vir, *Ant. August.* Est ille quidem multo gravioribus literis instructus, & iis demum omnibus, quæ conveniunt personæ Episcopi, quam fuit nec: sed tamen has quoque humaniores literas enixè adjuvit, ut notum omnibus studiosis ipsarum. *Petr. Victor.* l. 38. Var. Lect. c. 9.

Antonius Augustinus: Magnum *Hispaniæ* lumen; qui politioris literaturæ ac Antiquitatis rarâ cognitione sibi in *Italiâ* comparata, & *Juris Romani* ac postremo *Pontificii* exquisitâ scientiâ meruit, ut *Romæ* inter XII. viros litium judicandarum à *Pontifice* cooptaretur. Multa, in *Italiâ* dum fuit, & posteà in Patriâ ad æternam memoriam victura monumenta edidit, sive edenda *Fulvio Ursino* amico suo & in eodem literarum genere, *Iurisprudentiam* excipio, versanti commisit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Vir Juris & omnis Antiquitatis peritissimus. *Conring.* de O. J. G. c. 14.

Vir illustrissimus & excellentissimus in omni genere laudis. *Baluz.* in Præfat. ad Regin. de Discipl. Eccles. sect. 3.

Benè est, quòd summus vir *Antonius Augustinus* ipsius *Festi* Fragmentum ex Bibliothecâ *Farnesianâ* juris publici fecerit cum eruditis notis. *Voss.* de Philolog. p. 35.

Antonius Augustinus, vir, & eruditissimus, & optimè de literis elegantioribus meritus, *Varronis* verò vindex, assertor, patronusque unicus habendus, imò verò ejus potius *Æsculapius*. *Adrian. Turneb.* l. 23. adversf. c. 17.

Accepi tuum *Varronem*, quid quæris? tê dignus est. Quòd si operam eandem posueris in *Festo*, plurimum tibi *Romanæ Literæ* debebunt. Aggredere. Quid enim tibi non succedet? qui, (ut omittam illa quæ pleno jam Theatro spectata sunt, Ingenium, judicium, doctrinam) quantus quantus es, totus labor, totus industria es! *Paul. Manut.* in Epist.

Neque

Neque hoc dictum velim, tanquam ignorem, quantus vir sit *Augustinus*, quem sane eruditissimum ex suis scriptis expertus sum: sed ut sciant isti, longè feliciùs eum potuisse tractare hoc negotium, si voluisset. *Ios. Scalig.* in Præfat. quam suis in *Varronem* Libris præmisit.

Ant. Augustinus, Hispanus, tam cognitus est & inter homines doctos celebratus, ut non opus sit ejus summam doctrinam commemorare, quam quidem ejus doctissimi libri in *Ius Civile & Pontificium* editi, satis testari mihi videntur. *Gul. Rovill.* in Promptuar. Icon. Illust. Vir.

Antonius Augustinus, vir usque ad miraculum doctus; à quo *Pandectæ Florentinæ, Gratianus*, & utrumque jus præcipuam lucem acceperunt. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur. Civ. l. 2. c. 6. sect. 31.

Quum vix attigisset vicesimum ætatis quintum, *Juris emendationes* edidit: qui libellus, si molem spectes, in speciem exiguus; sin rerum utilitatem, ponderumque momenta æstimes, sinuosis aliorum voluminibus anteponendus. *Andr. Schott.* in Orat. Funebr.

De numismatum inscriptionumque antiquarum explanatione librum ab *Antonio Augustino*, viro amplissimo & undecunque doctissimo, undecim dialogis digestum, *Hispanicâque* linguâ scriptum, & in *Italicam Dionysio Octaviano Sado* translatum, quotiescunque legi, singularem antiquitatis notitiam in eô admirari satis non possum. Quidam tamen insunt nævi adeo perpusilli, ut vel oculos intuentium fallant, vel non offendant. *Joseph. Castalio* decad. 4. Observ. in Critic. c. 1.

Tridentino Concilio interfuit, ubi totis viribus incubuit Ecclesiasticorum Reformationi, ostendendo quòd omnia Ecclesię mala eorum effreni dissolutæque vitę ascribenda essent. Vir erat egregię staturæ, corporis habitûs nobilis & magnifici, ejusq; Majestatis quam *Imperio* dignam censebat *Euripides*. In eo cernebatur gravitas lenitate temperata, quæ ipsum omnibus venerabilem & amabilem reddebant. Nemo unquam toto vitæ suæ regimine majorem integritatem, constantiam animique generositatem ostendit; cum exemplari castitate atque temperantia vivebat, tantaque liberalitate bona sua pauperibus distribuebat, ut post obitum ejus in ejus arcis pecuniæ non fuerint repertæ quę sufficerent ad ejus sepulturam congruenter ejusdem conditioni. Tam sublimis erat ingenii, tam solidi judicii, tam doctus tamque laboriosus erat, ut cum successu quælibet opera posset aggredi. In obscurissimæ antiquitatis notitia versatissimus erat, tantumque Doctrinę thesaurum congesserat ut omnium in toto orbe ditissimus, ejusmodi saltem opibus, esset. *Excellis*, inquiebat ipsi *Paulus Manutius in politiori literatura, ita ut si comparatè ad alios aliquid sim, comparatè ad te nihil sim. Ant. Teissier* Elog. Vir. Erud. Gal.

Fertur Bibliothecam omni librorum, & antiquitatum genere instructam *Philippo Hispaniarum* Regi eam affectanti testamento reliquisse. Vir liberalis, humanus, mitisque fuit, quem nemo domesticorum X X. retro annis iratum vidit. *Guid. Panzirol.* de Clar. Reg. Interpret.

Extant ejus Dialogorum de emendatione *Gratiani* lib. 2. *Tarraconiæ* 1586. 4°.

Iidem

Iidem ex emendatione & cum Annotationibus *Stephani Baluzii*, *Parisiis* 1672.

Extant in Antiquas Decretalium collectiones Notæ & Emendationes. *Parisiis* apud *Steph. Cramoisii* 1609.

Extant Dialogi XI. de Numismatibus priscis *Græcis*, *Romanis* & *Hispanicis*, deque antiquitatibus quæ in iis occurrunt, *Hispanicè Tarracone* per *Phil. Mey.* 1587. 4.

Iidem *Italicè* redditi per *Dionysium Octavianum Sadam* cum Auctario. *Romæ* fol. 1592. apud *Gul. Facciottum.*

Iidem *Latinè* per *Andream Schottum*, qui unum adjecit de priscâ religione & de diis Gentilium: in quâ editione icones Numismatum *Iacobus Bieus* æri incidit. *Antverpiæ* 1617. fol. apud *Henricum Ærtsium.*

Extat Bibliotheca *Latina*, *Græca*, mixta, MSS. *Tarracone* in 4°. anno 1586.

Hoc ejus Epitaphium.

D. O. M.

SS. Eucharistiæ S.

Antonius Augustinus, *Antonii* Procancellarii filius, *Cæsaraugustanus*, Palatii Apostoli. Auditor, Episcopus *Allifanus*, *Pauli* IV. ad *Philippum* & *Ferdinandum* Reges Legatus, *Siciliæ* Censor, *Ilerdensis* Episcopus, maximo plausu *Tridentino Concilio* interfuit, inde ad *Tarraconensem* Archiepiscopatum translatus Juris & Humanitatis vindex clarissimus, eleemosynarum largitor excellens, Oraculum Sapientiæ terrestre, editis aureis libris atque edendis relictis, hoc Sacellum Sanctæ Eucharistiæ P. C. *Christum* ac Sanctam *Teclam* tutelarem ex asse heredes faciens. Obiit pridie Kal. Junii 1586. ætatis 69.

Petrus Joannes Nunnesius Valentinus Orator & Philosophus hoc illi amicitiæ ergô Epitaphium composuit.

JOANNES BODINUS

Clar. An. D. MDLXX.

Natione *Gallus*, patriâ *Andegavensis*, Jurisconsultus & Politicus, anno 1596. Septuagenario major obiit. A Protestantium doctrina haud multùm alienus.

Joannes Bodinus in *Andibus* natus, & puer, ut quidam certò affirmarunt, in *Carmelitarum* Cœnobio vitam religiosam professus, dein voto immaturâ ætate facto solutus, graviter literis operam dedit; Linguarumque non vulgari peritiâ sibi comparata, omnium artium circularem ambitum animo ingenti complexus est. Cûmque initio in foro *Parisiensi* patronum egisset, contentiosæ illius militiæ

militiæ pertæsus, *Scriptioni* se totum addixit, periculóque in *Oppiani Cynegeticis* ingen i facto, quæ & eleganter *Latinè* ac *scitè* vertit, & doctissimo *Commentario* interpretatus est. Mox animum ad majora appulit, & post *Methodum Historicam*, & de re *monetariâ* accuratas contra *Malastreum* dissertationes, opus magnum *de Republicâ Gallicè* publicavit. In quo ut omni Scientiarum genere non tincti sed imbuti ingenii fidem fecit, sic nonnul is, qui rectè judicant, non omninò ab ostentationis innato *Gentis* vitio vacuum se probavit. Posteà & *Dæmonomaniam Gallicè* itidem scripsit, in quâ dum materiam ab aliis tantopere agitatam adversus *Ioannis Wieri* plerumque sententiam enucleatiùs retractat, magicæ rei ac vetitarum istiusmodi artium crimen minimè effugit—— Demum A. 596. ineunte Maio septuagenario major pestiferâ lue correptus, publicato prius *Naturæ Theatro*, quo rerum causas & affectiones ad principia sua repetitas exequitur, quasi Cygneâ cantione, vitam variis studiis sic & fortunâ agitatam *Laoduni* clausit. *Thuan.* ad an. 596.

Ioannis Bodini Andegavensis felicissimum ingenium fuit. Qui cùm ab adolescentiâ bonis omnibus literis egregiè imbutu esset, imprimisque Gentium omnium historiam absolutissimè calleret, ejus legendæ methodum libello brevi quidem illo, sed sanè luculentissimo complexus est. Fuit hoc illi famæ surgentis auspicium, quam editis de *Republicâ* sex libris variâ multiplicique eruditione & stupendâ *Exemplorum* varietate refertis abundè posteà confirmavit atque auxit. Neque verò quam *Scriptis* comparaverat existimationem præsentia sua minuebat, si quando in familiari hominum congressu de quacunque re propositâ disertè copioséque disputaret. *Scævol Samarthan.* in Elog.

Affectui plus justo eum indulsisse, viri docti pridem observarunt. In gratiam popularium sæpè falsa asserere non dubitavit qualia sunt, *Imperatorem Romanum Turcæ* tributarium esse: *Germaniam* esse *Galliæ* provinciam: Principes, *Germaniæ* Regni *Gallici* ligios esse vasallos: statuens secum, licitum sibi, suorum popularium dignitatem honesto mendacio tueri. *Konig.* in Biblioth.

Bodinus homo temerariu, & insolens, falsò admodum pro more suo & manifesta mendacia scribens, propriaque sibi convitia perperam in omnes effundens. *Cujac.* Observ. l. 18. c 38.

Auditionibus & incertis rumoribus nimium serviens. *Gul. Camden.* in *Hibern.* suâ.

Cumprimis legendus est *Bodinus* in *Methodo Historiarum*, qui doctè disserit de *Republ. Venetâ*; quanquam *Nicolaus Crassus* quæratur quòd *Bodinus* sit iniquior. *Herman. Conring.* de *Rep. Venetâ.*

Passim in *Germanos* tota mendaciorum plaustra evomit. Quòd se & sua nimium prædicare, alios vero insolenter conculcare, præter meritum soleat ac rei veritatem. *Jo. Quensted.*

Ingenium hominis (*Jo. Bodini*) arridebat, placebat multa illa lectio, sed quoties attingebat res *Germanicas*, videbam hominem errare turpiter, & judicium passim desiderabam—-Erat mos *Bodini*, quæcunque de exteris à circumforaneo quolibet audiret, ea absque aliâ curâ notare & publicare. Jam edidisse illum lectiones

ctiones *Turnebi* in *Oppianum* pro suis, nemo nostrorum ignorat: sed in libris de *Rep.* monitus, pleraque mutavit in melius. Ego primam tantùm editionem legi, secundam inspexi leviter, sit non inutilis ejus opera, ea certè non est, ad quam deduci debeat adolescens tanquam ad fontem aut purum rivulum, *Jac. Bongars.* in Epist. ad *Conrad. Rittershus. Francofurt.* 4. April. 1600.

Bodinum existimavi semper, hominem rerum quàm verborum studiosiorem, Latinitate utentem haud planè nitida, metricarum Legum pueriliter imperitum, *Græcis* literis vix imbutum, *Hebraicorum* morum ac sententiarum satis gnarum non ex interiore linguæ illius cognitione, sed ex amicitiâ quam coluit cum doctissimis *Hebræorum* quæ in illo πληροφορίαν [*firmam fidem*] quæ in *Christianis* requiritur, non parum labefactavit. In historiis & testimoniis citandis video eum à verò sæpè abire, neglectu malo credere, quàm dolo: quanquam interdum vix est ut doli suspicionem effugiat. *Grot.* Epist. ad *Joan. Cordesium*, 19. Septemb. 1634.

In Politicis nullus jaculum extra metam expedivit, excepto *Jo. Bodino*, cui uni tantum cæteri concedunt, quicunque unquam de *Rep.* Libros edidere,

Quantum lenta salix pallenti cedit olivæ.

Nec immeritò sanè, cùm animum inquietum ac vastissimum quem exceperat à naturâ, tam pertinaci studio, tam inexhaustâ doctrinâ, tam admirabili judicio excultum, ad rerum omnium comprehensionem attulerit, ut superatis linguarum penè omnium ac scientiarum difficultatibus, non modò naturæ Theatrum novis rationibus extruxerit, sed Regnorum quotquot in Mundo constituta fuere, species, leges, instituta, arcana denique & virtutes ac vitia in ordinem sapientissimè reduxerit, ac velut *Phœnix* unicus sui sæculi, seipsum tandem consumpserit, in contemplatione altioris illius sapientiæ, cujus secreta revereri potius ac admirari debuisset, quàm ipsa in medium & examen, velut reliqua, omnia vocare. Sanè quantum ad ejus Remp. spectat, fatendum est opus esse elaboratum ingenio, expolitum industriâ, perfectum judicio, & ita numeris omnibus absolutum, ut qui ab ipso discesserit, haud dissimilis videri possit nautis illis antiquioribus, qui neglectâ vel ignoratâ *Cynosuræ* præstantiâ, navigationis suæ cursum ad avicularum quarundam placitum dirigebant, sæpiusque per cautes & saxa præcipites ferebantur. *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Joannes Bodinus Andegavensis Gallus, Jurisconsultus & Politicus, quem supra Astra evehit *Naudæus*, nimio amore erga civem occæcatus; celebris præ primis est sex de *Republicâ* libris, in quibus varios locos civiles, veluti eum, qui de Republica optimâ tractat, deinde ordinem & demonstrationes, modestiam etiam erga *Aristotelem* aliosve desideramus. Sæpè nimis ad alia digreditur *Bodinus*, & nimis operosus est in Historiis recensendis quę in scientiâ politicâ uno vel altero verbo erant tangendę, uti præclarè ab *Aristotele* observatum. Plurima præterea, quę sunt privati & publici juris, admiscet; quibus demptis omnibus, parum remanebit argumenti politici. Denique non tam aliarum rerum publicarum, quàm

Gallicanæ

Gallicanæ peritiam habuit; hinc plurima ad statum *Galliæ* pertinentia libris de *Rep.* docemur. *G. Th. Mejerin* præfat. ad Analys. Polit. *Aristot.* n. 48.

Bodini Resp. magis ardua & erudita. Non caret carptoribus. Mihi quoq; e nimis se diffundere videtur. Sed facilè est in operoso libro quod reprehendas invenire. *Christ. Coler.* in Epist. de Studio Polit.

Bodinus patrem *Jul. Scaligerum* falsò ignorantiæ Matheseôs arguit, ipse indoctissimus valdéque jejunus, cum quicquid à multis annis doctrinæ consecutus est, transcripserit ex aliorum laboribus, imo & ex meo libello in *Varronem* de lingua *Latinâ*, cujus paginas integras suas fecit fur impudentissimus, & in unum velut chaos congessit, plurima scribens quę ipse non intelligit. Denique librum de *Methodo legendæ Historiæ* inscripsit, in quo nihil minus quàm ea de re tractat, ut titulo suo nullo modo respondeat Oratio; quod quidem *Verrius Flaccus* notavit in Originibus *Catonis*, quę nihil minus inquirunt quàm *Italiæ* Origines. Porrò si quis velit in illum scribere, scribenda ipsi tradam: neque enim mihi honoris loco ducam aliquid proferre quod meo nomine circumferatur. *Scalig.* 1.

Ioannes Bodinus bonus Autor est ætatis nostræ, multòque solidiori judicio instructus quàm turba Scribillatorum seculi sui; dignusque qui ab æquis rerum judicibus existimetur. *Montagne* suorum Tentaminum. lib. .c 32. Gall.

Cujacius & *Possevinus* apertum illi bellum indixerunt: *Cujacius* enim vocat illum temerarium, insolentem, mendacem; hocque anagrammate nomen ejus delusit, *Jo. Bodinus, Andius sine Bono.* *Possevinus* verò, Opera ejus ingenti errorum, hæreseωn & impietatum numero referta esse contendit, ut cernere est in celebris illius Jesuitæ Bibliotheca, eiusque libro cui titulus *Judicium de quatuor Scriptoribus* &c. *Boccalinus* scripsit *Bodinum* igne damnatum fuisse ab *Apolline*, eo quod libris suis asseverare sit ausus, Principes *libertatem Conscientiæ* subditis suis concedere teneri. *Mornacus* libro suo qui inscribitur *Feriæ Forenses*, quatuor hæc carmina in ejus laudem cecinit.

Iani Bodini Gallicam Rempublicam
Qui viderit, majus nihil fatebitur,
In eruditâ luce prisci seculi.
Gallus hic, olim quod Quiriti Tullius.

Quamvis tamen *Bodinus* eruditionis reconditæ ac non vulgaris facundiæ vir fuerit, à *Sammarthano* & *Loisf.* fuit observatum, eum inter *Paris.* Senatûs Causidicos clarescere nunquam potuisse, unde etiam cum se in hac arte minus felicem deprehenderet, Forum penitus deserere apud se decreverit, Ducisque *Andegavensis* ministerio se se addicere. *Ant. Teissier.* Elog. Vir. Erud. Gall.

Illud velim ex te scire, quare Pontificii tam acerbè quotidie in *Bodinum* declament. Certè quòd mancipium ambitionis fuerit, propterea odio illis esse eum non crediderim. Aliam subesse causam necesse est; quam ex te scire velim. Hujus igitur tam inopinati odii causam, & quare hominem pridem mortuum canes ex tumulo eruant, neque ejus manes quiescere sinant, à vobis expecto. *Jos. Scalig. Car. Labbæo Lugd. Bat.* 4. Kal. Mart. 1607.

*Ioannis Bodini Andegavensis Dæmonomania, ejusdem de Republicâ, & Methodus ad Facilem Historiarum cognitionem; item universæ Naturæ Theatrum, inter libros prohibitos rejiciuntur Indice Romæ impresso, 8°. anno 1681.

Extat de Republicâ Lat. Par. 1586. Fol.

Extat Opinionum Io. Wierii confutatio. Francof. 1603. 8°.

Extat Juris Universi distributio. Col. Agr. 1580. 8°.

Exta universæ Naturæ Theatrum Francof. 1597. 8°.

Extat Methodus Historica 1595. 8°.

Pauperrimus obiit; ideoque facetissimum fuit Anaggamma:

JOANNES BODINUS

ANDIUS SINE BONO.

GULIELMUS CANTERUS.

Clar. A. D. MDLXX.

IN *Batavorum* Urbe *Trajectensi*, ad veterem *Rheni* alveum, familiâ antiquâ & clarâ natus, Scholam Patriam, cui *Georgius Macropedius* tum præerat, puer frequentavit. Annos 12. natus *Cornelio Valerio*, *Latinæ Lovanii* in Gymnasio Trilingui profitenti, in disciplinam datur. Hujus lateri annos ampliùs quatuor adhæsit, & admodum adolescens Tragœdias *Latinè* conscripsit. Inde *Lutetiam* profectus, *Ioanni Aurato*, Regio *Græcarum* literarum Professori, & ævi sui summo Poëtæ, contubernalis fuit. Sed turbis civilibus exortis, cùm *Galliæ* Academias plerasque lustrasset, *Italiam* ingeniorum parentem adiit; *Bononiæ Carolo Sigonio* innotuit; eique posteà *Novarum Lectionum* libros inscripsit. Pòst *Lovanium* per *Germaniam* reversus, tam immodicè studiis totum se tradidit, ut mortem properasse credatur. In certas operas diem ita partiebatur, ut alia ante meridiem, pomeridianis horis alia studia tractaret. Simile de avunculo suo *Plinio* scribit & jactat alter *Plinius*: atqui ignavum ac desidem illum dixeris, si cum hoc assiduo atque indefesso homine compares. Omnes non solùm dies appendit & numeravit ad studiorum tractationem, sed horas etiam singulas ad clepsydram divisit, & attribuit huic lectioni, aut huic scriptioni; quod nisi ipse præfando in *Stobæi Eclogas* à se *Latinè* redditas, testaretur, incredibile fortasse videri queat. Atque his quidem continuis laboribus culmen solidæ eruditionis attigit, & in *Græcis Latinis*que ad summam laudem pervenit: ut doctrina ætatem transierit. Bibliothecam habuit instructissimam, collectis ex mediâ *Græciâ* & *Italiâ* libris calamo exaratis, quos extrudere aliquando decreverat. Sed ut optima quæque in terris diutnare non solent, longâ tabe 1575. extinguitur *Lovanii*, cum tertium & tricesimum ætatis annum nondum attigisset: in cujus immaturo interitu magnum *Græcæ Latinæ*que literę damnum fecerunt. *Aub. Miræus.*

Gulielmus

Gulielmus Canterus, primis utriusque linguæ rudimentis sub *Ioanne Aurato*, optimo Juventutis Præceptore, *Lutetia* factis, industriâ propriâ tantum profecit; ut editis quamplurimis *Scriptis* inter eruditissimos sui seculi numerari meruerit, plura utique præstiturus, nisi eum mors immatura eripuisset. *Thuan.* ad ann. 1 75.

Scripta ejus sunt: Novarum Lectionum libri 8.—Syntagma de ratione emendandi *Græcos* Autores—Notæ breves in Epistolas Familiares *Ciceronis*.—Scholia brevia in *Propertium*—Variarum in *Græcis Bibliis* Lectionum Libellus—*Ausonii* Epitaphia Heroum qui Bello *Trojano* interfuerunt emendata.—Emendationes in *Euripidem*, *Sophoclem*, & *Æschylum*, ostensâ carminum ratione, anteà aut ignorata penitus, aut obscuriore, unà cum sententiis insignioribus *Latino* versu redditis—Emendationes & Explicationes in Epistolas *Ciceronis* ad *Atticum*—Tabella in *Ciceronis* libros de Officiis—Tabella in *Cornelii Valerii* Physicam—Notæ in *Arnobium*. Multa etiam transtulit.

Gulielmus Canterus, vir magnâ eruditione præditus: præter Patriam, hoc est *Belgicam* linguam, sex calluit exoticas, *Latinam* scilicet, *Græcam*, *Hebraicam*, *Germanicam*, *Gallicam* & *Italicam*. *Melch. Adam.*

Studia calidè ille [*Gul. Canterus*] nimis habuit & intentè. Nunquam vidi tam indefessum ingenium: Semper ille in libris, chartis; noctu, diu; assiduus, accensus: nec dies solum omnes appensi & numerati ad hanc curam, sed horæ. Quas singulas ad clepsydram dividere, & attribuere ille solitus huic lectioni, aut huic scriptioni. *Lips.* in Centur. 1. Miscellan. Epist. Epist. 1.

Fratris tui *Gulielmi* præcipiti morte jacturam & nos fecimus, & *Musæ* Nostr. amici illæ, adjutoris, & magni quidem si vita longior contigisset. *Lips.* l. 4. Epist. Quæst. Epist. 2. *Theodoro Cantero*.

Si quis absolutum specimen desideret hominis studiosi, & ejus qui literis promovendis totus se consecravit, in *Gulielmo Cantero* ad amussim expressum reperiat. Extant ejus *Novarum Lectionum* libri octo, in quibus cùm pluribus ac diversissimis autoribus integritatem suam restituat, quantus ipse librorum helluo fuerit, declaravit. Extat ejus *Syntagma de ratione emendandi Græcos autores*, in quo cùm infinita menda ex diversis autoribus tollat, tum abundè etiam declarat, quam non oscitanter in evolvendis autorum *Scriptis* versatus fuerit; utroque autem opere studiosis multum difficultatis & impedimenti adimit. Consimili industriâ ac fructu & in reliquis versatus est. *Suffrid. Petrus* de Script. Frisiæ.

Græcè doctissimus fuit, quemadmodùm è translationibus, quas adornavit, manifestum est. *Ælii Aristidis* enim orationes elegantissimè transtulit *Stobæi* quoque duos Eclogarum libros, quorum prior res Physicas, posterior *Ethicas* complectitur, *Latinâ* civitate donavit. *Konig.*

Hadriano Junio felicior ab omni laude *Gul. Canterus*, *Aristidem* ita vertit, ut non frustrà fidem suam in *Prolegomenis* venditasse visus sit; non plus sibi sumpsit licentiæ, quàm dabat explanata *Oratoris* copia; *Euripidem*, ut in *Poetis* fieri amat, de verbo ad verbum extulit; & nisi *Lycophronis* obstitissent angustiæ, & quæsita obscuritas, omni eum ex parte adæquasset. *Huet.* de Clar. Interpr.

' Quoniam ad literas propensioris esset ingenii, magnum brevi tempore progressum in iis fecit, præsertim verò in Veterum Authorum intelligentia & Doctarum *Linguarum* quas in *Belgio* didicit, & postea excoluit in suis per *Galliam*, *Italiam* & *Germaniam* peregrinationibus. Imo & illis Regionibus Eruditorum amicitiam adeptus est in quorum cognitionem venit. Imprimis verò magni fecit *Aurati*, *Mureti*, *Sigonii* & *Fulvii Ursini* familiaritatem. Splendidam habebat Bibliothecam *Canterus*, quam Theodoro Fratri post se reliquit. *Moreri* Diction. Gallico majori.

' *Canterus* in Poëtica, in Rhetorica, in Historia & in Critica versatissimus erat. Ejus *Prosa* ejusque *Carmina Latina* mirabili concinnitate ac elegantia splendent. *Ant. Teissier.* Elogiis Viror. Elog. Gall.

Quis hoc legens Elogium non stupescet, Quomodo scilicet *Guliel. Canterus* nondum egressus ætatem annorum trium & triginta, tanto usus fuerit otio ut & conscribere & in publicum edere potuerit tot opera, quæ cum sint omnia bonæ doctrinæ variæque eruditionis plena, optimoque stylo elaborata, magno sunt emolumento toti Literatorum Reipublicæ. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

Octo ejus libri Nov. Lectionum Tomo tertio Lampadis Criticæ inserti sunt. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Nobili, variâque eruditione utriusque linguæ monumentis claro Viro Gulielmo Cantero Ultrajectino, *qui XXXIII. Annos natus, minus LXVI. diebus obiit XV Iunii, MDLXXV. Fratri suo Cariss.* Theodorus Canterus *posuit.*

PETRUS CIACCONIUS

Clar. A.D. MDLXX.

Honestis, sed tenuioris rei parentibus, *Toleti Carpetanorum* natus est. *Romæ*, cùm annos LVI. vixisset, die XXVI. Octobris, anno MDLXXXI. animam efflavit.

Scripta ejus hæc sunt: Kalendarii *Romani* Veteris explanatio — In *Sallustium* Notæ — In *Cæsaris* Commentaria Scholia uberiora — In Inscriptionem columnæ Rostratæ C. *Duilii* Commentarius — De Ponderibus & Mensuris — De Triclinio Romano — Notæ ad *Arnobium* & *Octavium Minucii Felicis* — In *Ioannis Cassiani* opera Annotationes doctissimæ — In *Tertullianum* conjecturæ. *Desiderantur & expectantur* Notæ in *Marcum Varronem* de lingua Latinâ, & Re Rusticâ: In *Pomponium Melam*: In *Plinii Majoris* Naturalis Historiæ libros docta Commentaria.

Ciacconius vir exquisitâ in omni scientiarum genere, Antiquitatis & omnis politioris literaturæ cognitione clarus: Et quem unum video ex omni literatorum, qui ævo nostro innotuerunt, numero, qui *Æmaro Ranconeto* nostro com-

parari possit. *Thuan.* lib. 4.

Erat raræ ad miraculum usque eruditionis, ut emendandis antiquis Scriptoribus natum diceres---Si de aliorum ingeniis Scriptisque, quę ipse improbaret, sententiam rogatus esset, Criticus acer & vehemens, nemo ut illi, ac ne sibi quidem ille satisfaceret. *Andr. Schott.* in vit. *Ciaccon.*

Emendavit *Petrus Ciacconius*, cujus codex apud me est summo in pretio, ut debent esse apud omnes bonos omnia viri illius, cum quò nullus sæculi nostri mortalis comparandus. *Laurent. Ramirez* Hypomnemat. ad *Martialis* lib. Spectaculorum, Epigram. 22.

Petrus Ciacconius Hispanorum eruditissimus. *Laurent. Pignor.* Commentar. de servis.

Ciacconius inter summos criticos, nisi summus dies occupasset. *Lips.* Comment. in *Senec.*

Quem veterum invenias librum, in quo doctrinæ vel eruditionis aliquid insit, quem non legendum, examinandum, castigandumque susceperit?---Omninò habebat hoc, ut in sanandis veterum librorum tanquam plagis, nemo ipsô meliùs medicinam faceret, adeò, ut auctorum eorundem animi, ut somniavit *Pythagoras*, immigrasse in ipsum, suamque eidem, de iis rebus quæ erant in quæstione, sententiam quodammodo aperuisse viderentur. *Janus Nicius Erythr.* Pinacothec.

Ciacconius de *Triclinio* bellè scripsit, sed pleraque parum explicatè. *Iul. Cæs. Bulenger.* ad Lect. Libror. suor. de Conviviis.

Ciacconius honestus Hispanus: multa tamen erravit libro suo de *Triclinio*. *P. Ciacconius Hispanus* erat doctus: erat presbyter *Romæ*. *Scal.* 2.

In *Sallustio* & *Plinianâ* Historiâ, pluribusque *Classicis*, *Petrus Ciacconius*, *Toletanus*, non infeliciter adfectaverat. *G. Sciop.* de Art. Critic. p. 16.

Inter *Italos Criticos Fulvius Vrsinus*, inter *Hispanos Petrus Ciacconius*, inter *Gallos Hadrianus Turnebus*, inter *Germanos Iustus Lipsius*, familiam ducunt. *Gasp. Sciop.* Consult. p. 9. 10.

Patriam quoque præbuit *Toletum Petro Ciacconio*, Presbyt. quem *Janus Nicius Erythræus in Pinacothecâ* I. a, plenum doctrinarum omnium thesaurum, vel potius perenne scientiarum omnium flumen vocat, ab aliis *Varro* sui seculi, ut summæ doctrinæ, sic gloriæ contemptor acerrimus dicitur. *Quensted.*

In *Petro Ciacconio* Religioso seculari, honorandis parentibus orto, mediocris tamen conditionis, *Toleti* quæ *Castiliæ* novæ civitas est in *Hispania*, anno 1527. collocatæ fuerunt nobiles omnes dotes quę instructissimo Literato conveniunt, sublimis enim ingenii, tenacissimæque memorię fuit. Linguarum *Græcæ* ac *Latinæ* callentissimus fuit, solitudinem amavit: librorum helluo fuit; dulcissima conversatio ejus in legendo & componendo posita erat; nec ullam ambivit fortunam. *Ghilini* Theatro. Ital.

Liber de *Romanorum Triclinio* prodiit *Romæ* 1588. in 8°. *Genevæ* 1590. in 8°. *Amstelodami* 1664. in 12°. cum Figuris,

Commentarius in Columnæ rostratæ *C. Duilii* inscriptionem à se conjecturâ supple-

suppletam: Prodiit *Lugduni Bat.* ex Offic. *Plantin.* apud *Francisc. Raphelengium* 8°.1597.

Prodiit de ponderibus, mensuris & nummis Opusculum. Additus est Com. de columnâ. *Romæ* ex Typogr. Vaticana 8°. 1605. & anteà ann. 1586.

Hoc ejus Epitaphium: in æde S. *Jacobo Apostolo* sacrâ.

Petro Ciacconio, *presbytero* Toletano, *in quo multiplicis doctrinæ copia cum vitæ ac morum integritate certabat, qui à* Gregorio *XIII. S.S. Patrum libris, sacrisque canonibus & Bibliis perpurgandis præpositus, in eo munere obeundo eruditione, judicio, fide ac diligentiâ præstitit. Ecclesia* S Jacobi Hispanorum, *qui urbem colunt, hæres ab eo instituta, monumentum hoc posuit. Vixit annos* 56 *obiit anno* 1581. *VII. Cal. Novemb.*

JACOBUS CUJACIUS

Clar. An. D. MDLXX.

GAllus, *Tolosæ* natus, anno *Dom.* 1590. obiit septuagenarius, magni nominis Jurisconsultus. Mortui vitam & mores *Papirius Massonus*, quâ solet styli elegantiâ, ad posteros transmisit. *Scripsit* plurima quæ ad Jurisprudentiam pertinent.

Iacobo Cujacio in Urbe *Tectosagum* genere humili nato præcelsum ac planè cœleste ingenium *Natura* concesserat, cujus unius ope, nec ullis prætereà Magistris adjutus, supremum illum eruditionis gradum attigit, quo latè conspicuum & nitentem hâc ætate vidimus, dum incredibili nationum omnium concursu intima juris & antiquitatis penetralia, quorum aditus penes illum erant, juventuti aperiret ac resolveret. Docuit enim pluribus in locis, ac præsertim apud *Biturigas*, ubi maximo illius Urbis ornamento longissimè commoratus est. *Scævol. Samarthan.*

Iacobus Cujacius, Tholosæ natus, rarum non solùm *Galliæ*, sed universi *Christiani* Orbis, in quo literæ & Jurisprudentia vigent, ornamentum, à summis juris conditoribus *Interpres primus & ultimus:* cui, quicquid puræ nativæque lucis ei scientiæ undecunque accessit, ætas hæc debet, & postera debitura est. Hæc enim *Elogia* illi à viro doctissimo & gratissimo *P. Pithæo* meritò tributa sunt. Huic rarâ felicitate [quod vix aliis post mortem datur] contigit, ut vivus videnśque laude, quam meruerat, frueretur; & in *Foro* ac subselliis [ubi purior Juris veteris scientiâ, quam ille profitebatur, à *Pragmaticis* nostris minore in pretio habetur] cùm alii peculiari quisque nomine suo citentur, ipse per Eminentiam *Jurisconsulti* nomine appellaretur. *Thuan* ad ann. 1590.

Iacobus Cujacius Tholosas, quod posteri fortassis mirabuntur, seipsum in *Græcis* ferè *Latinisque* politioribus literis, docente nullo, erudiit: quam ob causam à nobis raro præclaroque nomine αὐτοδίδακτος appellabitur: ac juris *Romani* radices tantâ curâ effossas in lucem protulit, ut cæteri antè ignorasse illas, ipse solus

post

post multos & quæsivisse diligentiùs & penitùs invenisse videatur. Sanè nullus hâc ætate; sive in *Galliâ*, sive in *Germaniâ*, aut *Italiâ*, aliisve Provinciis Juris interpres fuit, qui non deberi plurimum *Cujacio* putaverit, ob exponendi Juris *Romani* solertiam—Scripsit, atque edidit quamplurima, quæ & stylo & gravitate rerum, *Africanum* & *Papinianum* redolent, mentione in iis factâ amicorum per quos profecerat, quod magna ingenia laudem ex alienis habitura perindè ac suis sæpè fecerunt – ut vero *Cujacii* cæteras virtutes ac laudes, plenâ manu in astra benevoli Auditores ferebant; ita mirandum in modum suspicere ac prædicare soliti erant, & meritò quidem, quòd, seu difficiles, seu non usque adeò obscuras leges expositurus esset, continuas se vel septem aut octo horas singulis lectionibus meditandis dirigendisque impendebat, antequam auditorii suggestum conscenderet, ac si quâ de re vel tantillum non satis sibi liqueret, ultrò comperendinabat, id à se sibi, suæque existimationi tribui prædicans. *Papir. Masson.* in vita ejus.

Cujacius Jurisconsultorum Phœnix, doctor meus multis nominibus de me optimè meritus. *Jos. Scalig.* in *Varron.* de re Rust.

Cujacii Observationes Divinum Opus vocat clarissimus *Thuanus*.

Nullus adhuc tam desertus in totâ *Legum* vastitate angulus fuerit, quem non ingenii doctrinæque luce perlustrarit. *Petrus Ramus* l.2. Schol. Mathemat.

Cujacius præsertim *novorum* princeps legendus, vir non in *jure* tantùm, sed in omnibus literis apprimè exercitatus: Quanquam meâ sententiâ magis aptus ei, qui animi causâ, & *Romana* tantùm *Antiquitatis* noscendæ, *juri* operam dabit, quàm ei, qui in foro, & in litibus versari volet; legendus tamen ob juris in doctrinâ excellentiam. *Roland. Marés.* l.1.epist. epist.40.

Quô doctiorem, acutiorem aut judicii sincerioris *Jurisconsultum* nulla ætas vidit, nulla opinor vidbit. *J. Casaub.* Not. in *Lamprid.*

Illa tua, *Cujaci*, velut propria laus, exacta certaque esse quæ semel ex adyto tui pectoris profusa. *Lips.* Epist. Centur.1. Miscell. Epist.67.

Jacobus Cujacius, quanta mendarum millia ex *Juris Civilis* libris & promiscuè variis Auctoribus exoneraverit, oratione meâ haudquaquam exponere queam. *Sciopp.* de *Arte Critic.* p.8.

Primores, excellentiores eminentioreq; in Gente nostra Viri fuerunt *Cujacius*, *Ronsardus* & *Fernelius*. Cujacius præterquam quòd præstans erat Jurisconsultus, Historiæ Ecclesiasticæ scientissimus erat. Delector Lectione Observationum *Cujacii*; quæ scripsit pressa sunt atque solidissima. *Perroniana*. Gall.

Cujacius est Margarita *Jurisconsultorum*. Scripsit sibi & doctis tantùm – Non omnibus datum, etiam doctis, sed raræ cujusdam felicitatis est, bonos auctores corrigere, & suæ dignitati atque nitori restituere: nec quenquam hodiè novi qui id præstare possit præter Dom. *Cujacium*, & Dom. *Auratum*. *Scaligeran.* 1. p. 18, & 67.

Cujacius theoriam juris Veteris *Romani* calluit optimè, practicæ non ignarus tantùm, sed, si quid in eâ sciret, dediscendi cupidissimus, utpote quod ipsum à Jure *Romano* diverteret. Idem hoc obtinuerat, ne exploderetur, nam discessisset,

si vel minimum contra lubitum obstreperent Auditores. Dominus Cujacius tam bonus vir fuit; Discipulorum Pater erat, & plusquam quatuor millium librarum jacturam fecit, quod pecunias Discipulis suis commodasset. Scaligerana 2.

Addendus huc etiam *Jacobus Cujacius*, ætatis nostræ facilè consultissimus, illius verò artis (*interpretandi*) minimè rudis. In sexagesimo quippe βασιλικῶν libro interpretando ita versatus est, ut fidei suæ promissum planè præstiterit, neque desciverit à præscripto *Iustiniani*, quo leges suas κατὰ πόδα verti sanxit. Aliquos prætereà operis ejusdem libros in *Latinum* Sermonem transcriptos aditurum se receperat; verùm mors consilium intercepit. Minimè autem iis assentiendum, *qui* (ut videre est in *Casaub.* Epist. 263.) *inauditâ mentiendi & falsa fingendi licentiâ, Latinam illam Græcarum Epistolarum Interpretationem ei adscripserunt, & sub tam illustri nomine obscuri cujusdam & mediocriter docti* Germani *versionem*, cæteroqui non aspernandam, & verborum ac sententiarum satis tenacem *publicarunt*; *quum* Franciscus Pithæus, *à quo illi habuerunt, eam sæpè mihi in Bibliothecâ suâ ostenderit, &* Basileæ *nescio quo casu sibi repertam dixerit*. *Huet.* de Clar. Interpret.

Studere solebat in tapete prostratus, pronus in ventrem, libris circa se dispositis. Discipulos suos adeo diligebat ut pecuniam iis dum illa indigerent commodaret, & Scaliger asseverat eum hoc pacto plusquam quater mille libras perdidisse. Missam & Processiones frequentabat; quia verò in partes *Henrici IV.* contra Factionem ei adversam transivit, *Protestantibus* ipsum accensendum esse voluit vulgus, & pluries per sicarios cædes illi fuit intentata. Testamento suo Ecclesiam *Romanam* nullatenus meminit, sed uxorem hortatus est, ut filiam suam in *Dei* timore institueret, Scripturæ nihil addendo vel detrahendo. Veruntamen præclarus vir ille hac ærumna exercitus est, quod filiam genuerit tam nefariæ prostitutioni deditam ut de vitio suo gloriaretur, & alta voce prædicaret se sibi non minorem famam ex impudicitate quæsituram, quàm parens suus eruditione illustris erat. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. eruditorum. Gall.

Extant Opera omnia in Tomos V. digesta. *Parisiis* apud *Seb. Nivellium* 1584. fol.

Hoc ejus Epitaphium:

Jac. Cujacio V. C.

Tholosa illius dum quondam *Palladia* fuit alumno subcinericio, hæredique ex asse Postumo *Romani Iuris* à summis conditoribus interpreti primo & ultimo, cui quicquid puræ nativæque lucis & scientiæ undecunque accessit, ætas sua debet, postera etiam, si quæ Legum cura manet, debitura est. P. *Pithœus* P. F. Doctori bene de se, bene de literis omnibus merito.

M. P.

M. P.

Vale, *Cujaci*, nos te ordine, quem *Deus* & *Natura* jusserit, cuncti sequemur. Decessit IV. Non. Octob. Annos natus P. M. LXVIII. CIↃ.IↃ.XC.

Cujaci Themidisque *vides commune Sepulchrum.*
Conduntur simul hic, qui periere simul.

* Ejus Opera *Lugduni*, sumptibus *Pillihote* 1606. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

HUBERTUS GOLTZIUS.

Venloa in *Geldriæ* oppido natus, die 30. Octobris, ann. 1526. Obiit *Brugis Flandrorum*, die 24. Martii, ann. 1583. Claruit A. D. MDLXX.

Erat Antiquarius eximius & Numismatum indagator acerrimus. Unde gloriari haud dubitavit, à nemine tam multa tamque varia numismata conspecta, attrectata, & delineata esse, quàm à se. *Konig.*

Scripta ejus hæc sunt: Imperatorum ferè omnium vivæ Imagines, à *C. Julio Cæsare* ad *Carolum* V. ex veteribus numismatibus — Fasti Magistratuum, & Triumphorum *Romanorum*, ab Urbe conditâ usque ad *Augusti* obitum — Animadversiones in aliquot fastorum locos — Catalogus Consulum ab Augusti obitu ad *Justinianum* — De Origine, & Statu Populi *Romani* — Thesaurus rei Antiquariæ — Vitæ & res gestæ *Julii Cæsaris*, cum Numismatibus ejusdem, ac *Bruti*, *Cassii*, *Lepidi*, *M. Antonii*, &c. — Compendiosa eorum quæ post cædem *Julii Cæsaris* usque ad Triumviratum gesta sunt, narratio — Fasti Magistratuum & Triumphorum *Romanorum*, qui ad *Julii Cæsaris* tempora pertinent, cum Animadversionibus in eosdem — Vita, & res gestæ *Augusti Cæsaris*, ex Nummis & Inscriptionibus antiquis — *Sicilia*, & Magna *Græcia*, sive Historia Urbium, & Populorum *Græciæ* ex antiquis Numismatibus — Itinerarium per *Italiam*, *Germaniam* ac *Galliam*.

Noster *Goltzius*, alter in *Græcâ* & *Romana* Antiquitate investigandâ *Varro*. *Lud. Carrio* Comment. 2. Antiq. Lect. c. 3.

Antiquitatum omnis generis altissimus Gurges. *Had. Jun.*

Tua virtus, diligentia maxima, eruditio, industria, tantarum rerum cognitio, & judicium ita mihi placent, ut vix ullius hominis amplius. *Georg. Fabric.* in lit. ann. 1573. scriptis.

Hubertus Goltzius, fulgidissimum illud rei Antiquariæ sidus. *Abrah. Gorlæus* ad Lect. Lit. quas Dactylioth. suæ præmisit.

Goltzius diligens & utilis Scriptor. *Thom. Dempster.* in Elench. Scriptor.

Hubertus Goltzius, cui Antiquitas *Græca* & *Romana*, secundùm *Onuphrium*,

Panvinium, *Antonium Augustinum*, *Fulvium Ursinum*, debet plurimum, arte cælandi ac scriptis propriis ad utramque multum contulit. *Thuan.* l. 78.

Magna profectò debetur gratia viro ingeniosissimo & laboriosissimo, cui *Germania* parem, nedum superiorem, in hoc tali antiquitatis studio non habuit: quique nullum ferè spiritum tranquillum duxit, quò aliquid in Reipublicæ literariæ conferret utilitatem. *Melch. Adam* in Vit. *Goltz.*

Vidi Fastos Consulares tuos. Quid magis mirer? diligentiam in quærendis tot nummis? felicitatem in reperiendis? an manum & artem in exprimendis? *Lips.* l. 2. Epistol. Quæst. Epist. 21.

Goltzius nihil me docet, scio omnia illa; sed est bonus liber pro Tyronibus. *Scaligerana* posterior.

Hubertus Goltzius in Pictura, in Sculptura & in Antiquitatis cognitione excelluit. Totam *Germaniam*, *Galliam* & *Italiam* Equitis *Marci Laurini* sumptibus perlustravit, solliciteque perquisivit ac solertissimè delineavit vetera omnia *Numismata*, quæ in Curiosorum Conclavibus asscendere potuit. Eaque à se sculpta Doctis Commentariis explicavit. Anton. Teissier. Elogiis Vir. Erudit. Gall.

Goltzius adeo solerter parrallellismum fecit inter *Imperatorum Numismata* & veteres Historias, ut plurima luce diei digna dilucidaverit; quæ eatenus in obscuritate & confusione delituerant, & ad quæ sagacissimi Commentatores pertingere nondum valuerant. Quoniam verebatur ne illaberentur menda in Operum suorum Impressionem, quibus eorum pretium vilescere potuisset, intra proprios lares insignem *Typographiam* struxit, in qua Editiones omnes manibus ejus tractabantur, & ab illo solo corrigebantur: Quas etiam suis omnibus numeris tam absolutas præstitit in arte cælandi, in characteris munditie & in sermonis elegantia, ut per universam *Europam* cum stupore conspectæ fuerint, sintque etiamnum insigni ornatui intra celeberrimas *Bibliotheca*. — Tam impensè *Romanam Antiquitatem* amabat, ut illius in suâ familiâ, vitam revocare velle videretur, nominibus *Julii*, *Marcelli* aliisque similibus quæ liberis suis imponebat. I. *Bullart.* Acad. Scientiarum. Gallicè.

Nullus quoque præterire possum, quod mirandum tamen est, doctissimum cæteroquin *Hubertum Goltzium*, virum cui erudito scriptis non & famâ cognitum, *Martinii Smetii Inscriptiones Antiquas* suo nomine publicâsse; quod hisce versiculis *Hadrianus Damman Gand*, ejus operi præfixis, eleganter sanè describit:

Sed neque, te Goltzi *decuit, qua* Smetius *olim*
Priva reliquisset viduæ, *tua dicere, cunctis*
Vendereque: os homini! postliminione putasses
Vindicias peterent Manes *&* posthuma proles.

Janson. *Nov. Antiq.* p. 27, 28.

Prodiit liber de Origine & Statu Populi *Romani*, Fastis *Goltzii* subjectus. *Brugis Flandrorum*, 1566. in Fol.

Prodiit

Prodiit vita & res gestæ *Cæsaris Augusti*, Fol. *Brugis Flandrorum* 1580.
Prodiit Thesaurus Rei Antiquariæ 4°. *Antverpiæ* 1580.
Extant Opera omnia, 5. Tomis. *Ant.* 1645.

In Effigiem *Huberti Goltzii* hæc carmina composuit *Daniel Rogerius Anglus.*

Goltzion *arte parem pingendi cernis* Apelli,
Sculpendique parem, culte Lysippe, *tibi:*
Notitia Imperii Graii *pariterque* Latini,
Varroni *similem*, Pausaniæque *simul.*

GUIDO PANCIROLUS.

JUrisconsultus, natione *Italus*, Patriâ *Rhegiensis*, natus est ann. 1523. *Patavii* obiit ann. 1591. xvi. Kal. Junii. Clar. A. D. MDLXIX.

Scripta ejus hæc sunt: De Rebus deperditis, & de rebus recens inventis —— Commentarius in Notitiam *Dignitatum utriusque Imperii* — De Magistratibus Municipalibus, & Corporibus Artificum libellus — De quatuordecim utriusque tam veteris, quàm novæ Urbis, earundemque ædificiis tàm publicis, quàm privatis libellus— —Thesaurus variarum lectionum in tres libros digestus —— Responsorum & Allegationum in *Iure* volumen unum——De Origine & Auctoritate Jurisconsultorum, & de viris illustribus maximè in *Iure* ——De Origine & Auctoritate Equitum—— De *Iuris* Antiquitate——De Numismatis Antiquis——Comment. in *Tertulliani* Opera——Volumen, in quo plurimæ novæ legum *Explicationes* continentur.

Guidus Panzirollus, Jurisconsultus doctissimus, & elegantissimus, & non solum in *Iure Civili* sed etiam in omnibus bonis literis, nempe his, quas *Humaniores* vocamus, optimè versatus, nec in *Romanis Antiquitatibus* mediocriter instructus. *Constan: Land.* in Explicat. *Numismat. Roman.*

Guidus Pancirolus, præceptor meus, vir optimus & eruditissimus, cujus ea revera laus fuit, ut, qui eum viderent, loquentemque audirent, redirent ferè doctiores cultioresque. *Laurent. Pignor* in Commentar. de *Servis.*

Guidus Pancirolius Jurisconsultus insigni doctrinâ, & *Criticus* exactus. *Thom. Dempster* in Elench. Scriptor.

Guidus Pancirolius Jurisconsultus, & penitioris omnis antiquitatis uberrimus promus Condus. *Felix Osius* in Not. ad Albertin. *Musati* Augustam Hist. l. 1. Rubricâ 1.

Superest liber scriptus seculo 5. dictus *Notitia utriusque Imperii*, absque quo nemo poterit *Codicem Iustinianeum* intelligere. Extat in illum doctissimus *Commentarius Pancirolli*, Jurisconsulti *Italici* tantâ diligentiâ confectus, ut non posteris & curam & judicium viri satis laudare. *Herman. Conring.*

Ut nos docet *Notitia Imperii*, & ad illam in nunquam satis deprædicandis Commentariis *Guido Pancirolus. Herman. Conring.* Dissertat. 3. de Academicis Antiquit.

Guidonis Pancirolli, magnæ gloriæ Jurisconsulti, operosi sunt Commentarii in augustissimum illud opus, inexhaustum reconditæ antiquitatis Thesaurum, qui *Imperii utriusque notitia* inscribitur. *Dousa* Annal. *Holland.* lib. v. p. 220.

Jurisconsultus clarissimus, scripsit eruditissimum in *Notitiam utriusque Imperii* Commentarium, quem auro contra carum habent doctiores. *Maurit.* de princip. jur. publ. c. 2. n. 36.

De ejus festivitate, quâ nulli cederet, & multiplici doctrinâ, quâ sui Ordinis cæteros superaret, multa etiam ex aliis audivimus——quis quantusque *Pancirollus* in disciplinâ Juris fuerit, ipsius consilia testantur. *Casel.* in Polit. pag. 292.

Panciroli Notitia Imperii optimus liber. *Scaligerana* 2.

Summi *Romani Pontifices* duo, *Gregorius* XIV. *Clemens* VIII. miro illum amore complexi sunt, & ad Aulæ *Roman.* limina, consultationis ergô, perhonorificè vocavere. At ille quietis amans, & bonæ valetudini suæ studens, lucubrationibus etiam eruditissimis evulgandis intentus, fastus hujuscemodi, & honores omnes nihili ducens, Civitatem (*Patavium*) & Academiam nostram *Romæ* præferendam censuit, nec aliò, procul à *Gymnasio* sui delicio, commigrandum. *Iac. Phil. Tomasin.* in Vit. ejus.

* *Henrici Salmuth* in *Guidonis Panciroli*, rerum memorabilium jam olim deperditarum, &c. libros duos Notæ, 1607. cum expurgationibus permittuntur. Vid. *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extant de Claris Legum Interpretibus libri IV. *Venetiis* apud *Marcum Anton. Brogiclium* 1637. in 4°. & ibid. anno 1655. in 4°. Editi ab *Octavio Pancirollo* Fratris Filio.

Extat Commentarius in notitiam utriusque *Imperii Romani Orientalis* & *Occidentalis. Venetiis* ann. 1593. & *Genevæ*, in Fol. 1623.

Extat de Rebus memorabilibus mutatis, deperditis, & noviter repertis, cum Comm. *Henrici Salmuth Ambergensium* Syndici. *Francof.* in 4. 1660.

JOANNES MALDONATUS.

Clar. A. D. MDLXX.

LOco nobili in *Bæticâ Hispaniæ* natus, è sodalitio *Iesuitico*, egregiè à teneris annis omni literarum genere excultus, qui ad exactum Philosophiæ & Theologiæ studium singularem pietatem, morum candorem & acerrimum judicium cùm attulisset, magnâ cum laude & frequenti omnium ordinum concursu totos 10. annos *Lutetiæ Parisiorum* (ubi & eum pueri audivimus) in *Claromontanâ* Scholâ professus est; unusque in causâ extitisse meritò creditur, ut sodalitium illud toti Academiæ valdè invisum, & alioquî jam prudentioribus suspectum, ob tanti viri gratiam ac commendationem à Senatu, apud quem lis adhuc indecisa pendebat, tamdiu toleraretur, & eo usque dum rebus sodalium in urbe confirmatis *Maldonatus* post conciliatam insigni suâ unius eruditione novo ordini celebritatem à *Gregorio* XIII. Pontifice *Romam* evocatus est. ubi vir assiduus in studiis & lucubrationibus suis exactè digerendis intentus, ex nimiis

nimiis vigiliis contracto morbo decessit VIII. Id Jan. cum paulum LVI. annum supergressus esset. Nihil vivens publicavit. Post mortem ejus, operâ ac curâ *Clementis Puteani* ex eodem sodalitio viri doctissimi prodierunt eruditissima Commentaria in IV. Evangelistas *Mussiponti* edita, meliora & integriora multorum judicio futura, si superstite autore edita fuissent; quibus tamen si pari diligentia elaboratæ in *Acta Apostolorum* & *Apostolicas* Epistolas interpretationes, quas scripsisse illum constat, olim accedant, habebunt profectò omnes docti & pii opus paucis in hoc genere comparandum, & quod unum multorum instar esse possit. *Thuan.* ad ann. 1583.

Ioannes Maldonatus, Homo disertus juxta ac doctus, cujus cupidè leguntur in IV. *Evangelistas Commentarii*, variæ pleni eruditionis. *Hispan.* Biblioth.

Maldonatus vir judicii exasciati, & veritatis Historicæ *Hyperaspistes*, si quis alius. *Thuan.* ad ann. 1584.

Maldonatus, scriptor sanè ingenii atque eruditionis nomine laudandus, sed manifesto partium studio in sequiora non rarò abreptus. *Polus* Præfat. 4. Vol. Synops.

Cujus in Scripturis explanandis solertiam (nisi ubi amor insanus erga eorum Ecclesiam ipsum excæcavit) nemo Pontificiorum, pauci vero in Ecclesiis nostris superaverunt. Dom. *Jackson* in Symbolum, Vol. 1. lib. 3. cap. 13. Anglicè.

Acerrimi judicii Explanator inter Jesuitas. Idem ibidem c. 15.

Maldonatus magni nominis Interpres. *Schlichting.* in *Hebræos.*

In *Danielem Maldonatus* acutus & eruditus Interpres. *Matth. Pol.* Præfat. 3. Vol. Synops. Critic.

Cardinalis *Perronius* ait *Maldonatum* fuisse præstantem virum, verumque Theologum, cujus elocutio bona erat, qui Linguarum Scholasticæque Theologiæ peritissimus erat, qui eruditus erat Philosophus, qui denique Patrum scripta diligenter evolverat. *Perroniana* Gallicè.

Maldonatus in Evangelia maledicus, insignia tamen quædam habet bona. Cùm omnia è Dom. Beza transcripserit, ei tamen obtrectat. Quando aliquid habet boni, furatur à *Calvino*, & ut agnoscas, maledicit ei, ut *Eusebius* ex *Africano* conatur furta sua tegere. *Maldonatus* non poterat mihi verbum *Hispanicum* interpretari quod *Iudæus* potuit *res coubear*. Solent *Iudæi Paschata* initi cubito, tes constat. *Scaligerana* 2.

Sanè etiam in *Maldonati Iesuitæ* scriptis, quæ postquam ipse diem clausit supremum, sunt edita, nonnulla auctoritate quâdam *censoriâ* fuisse mutata, & temporis præsentis opinionibus accommodata, audivi qui affirmarent, viros fide dignos. *Isaac. Casaub.* Epist. 624. *Frontoni Ducæo*, p. 727.

Maldonatus, vir certè eruditus, sed calami interdum intemperantioris & linguæ maledicentissimæ; nisi potius, quod arbitror, *maledicta*, quibus à se dissentientes de Religionis quibusdam capitibus χρωλεύει, non sint ab ipsomet profectâ, quem *Thuanus* Historicorum ἀληθέστατος, modestissimum virum fuisse dicit, sed ab editoribus *Iesuitis Mussipontanis*, post ipsius Authoris obitum, *Commentariis Evangelicis*, cùm ederentur, interserta. *Montacut.* Apparat. 7. Sect. 26.

Maldonatus

Maldonatus Jesuitarum virulentissimus, & acerbus alienorum Scriptorum Censor. *Casaubon.* ad *Baron* Exercitat. 13. Ann. 31. Num. 31.

Quum ubique virulentus hic scriptor in magnos viros pro suâ modestiâ, pari petulantiâ & imprudentiâ debacchetur; nusquam tamen maledicæ linguæ suæ laxiores habenas indulsit, quàm in Disputatione de Ecclesiâ fundatâ super *Petrum*. *Casaubon.* ibid. Exercit. 15. p. 347.

Maldonatus, acris & magni ingenii vir; si affectibus, si linguæ, si odio veritatis, potuisset moderari. *Idem* ibid.

Maldonatus in amplo Auditorio adolescentulis frequenti, acumine ingenii Numinis dispendio ludibundus abutens, duas sibi invicem contrarias lectiones habuit: Priore rationibus à natura petitis Dei existentiam evincere conatus est; Posteriori verò quod nullus esset Deus. *Paquier* Catech. Jesuit. lib. 2. cap. 7. Gallicè.

Lectionibus ejus nec ipsi *Calvinistarum* ministri abstinebant. Duabus quotidie tribusve horis subsellia certatim implebant priùs, quam ludum ille ingrederetur, ne excluderentur. Sæpè in aperto atque adeo in viis publicis docere coactus est ob multitudinem auditorum, quos nullæ exhedræ capiebant. *Konig.* in Biblioth.

Plurimi Protestantes Lecturas ejus frequentabant, eratque suspectus quod iis nimium faveret. *Edvvard. Leigh.* De Religione & Eruditione. Anglicè.

Extant *Maldonati* Soc. Jes. Presb. Opera varia in Fol. 3. Tom. *Parisiis* apud *Andream Pralard*. Ann. Dom. 1678.

CAROLUS SIGONIUS.

Clar. An. D. MDLXX.

Natione *Italus*, patriâ *Mutinensis*, obiit anno Dom. 1585. ætatis LX. Primò *Venetiis*, deinde *Patavii*, tandem *Bononiæ* literas elegantiores docuit. Cum *Francisco Robortello* & *Nicolao Gruchio*, à quibus maximè circa *Romanas Antiquitates* dissensit, scriptis certavit.

Scripsit de Regno *Italiæ*——Comment. in Fastos & Triumphos *Romanorum*——Notas in *Severum Sulpitium*——Librum de Rep. *Hebræorum*——Librum de Rep. *Atheniensium*——Scholia in *T. Livii* Historiam, &c.

Excellentis doctrinæ & diligentiæ accuratissimæ virum appellat *Laurentius Rhodoman.* ad Lector. Epist. quam *Diodor. Sic.* præmisit.

Vir doctrinæ singularis & admirandæ industriæ. *Dassiliand.* in descript. Urb. Ital.

In Romanorum antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin.* in Meth. Hist. cap. 4.

Marmora in foro *Romano* effossa explicavit & restituit *Carolus Sigonius* in *Fastis*, singulari industriâ, magno labore, accuratâ diligentiâ. *Georg. Fabric.* de *Româ* c. 1.

Vir diligens & eruditus *Carolus Sigonius*. *Montacut.* in Analect. exercit. 6. Sect. 1.

Carolus Sigonius optimus & præstantissimus *Historicus*. *Nic. Reusner.* de Ital.

Vir doctrinæ & judicii magni *Car. Sigonius*. *Is. Casaub.* Comment in *Strabonis* lib. 17.

De *Carolo Sigonio Mutinensi*, quem postremum omnium *Venetiis* cognovi, non

non est quòd hîc multa dicam, cùm superiùs sæpe, tum ex instituto, tum obiter, de ejus diligentiâ, doctrinâ, & probitate verba fecerim. Fateor autem, & ex ejus lucubrationibus excusis, & ex disputationibus, quas cum eo familiariter *Venetiis* habui, multum in totâ Antiquitate *Romanâ* me profecisse, cujus ille mirum in modum peritissimus est, *Onuph. Panvin.* Comment. ad l.2. *Fastor.* ann. Urb. M.LXXXIX.

Carolus Sigonius, *Mutinæ* natus perantiquo genere ac nobili multùmque naturæ dotibus illustris, floruit apud omnes singulari doctrinæ ac virtutis opinione; præsertim verò in vetustatis arcanis eruendis, & annalibus abditioribus recolendis, cæterorum sui temporis facilè princeps est habitus. *Io. Imperial.* in Mas. Hist.

Monumentis variis editis ad æternitatem victuris, *antiquitatem Romanam*, iisdem, quibus *Onuphrius Panvinius*, vestigiis insistens, & *posteriora tempora* unus post omnes maximè illustravit, clarus. *Thuan.* l.82.

Carolus Sigonius, vir doctissimus, & *antiquitatis* restaurator omnium, quos *Italia* habet, præstantissimus. *Rosin.* præfat. quam Antiq. Roman. l.8. præmisit.

Quis non à *Turnebo* aliquo doctior redeat? Prudentior à *Sigonio*? Disertior à *Mureto*? Quorum ego non auditum solùm magno emerim, sed visum. *Lips.* Cent. 1. Miscell. Epist. 21.

Item *Carolus Sigonius* in *Italiâ* abiit, reliquùm in eâ Gente lumen. *Id. ibid. Epist.* 79.

Totius Antiquitatis (*Sigonio*) peritiorem nec nostra sæcula, nec priora tulisse, si affirmem, facilè me iis probaturum sententiam nostram confido, ad quorum manus latina ejus monumenta pervenerint, ut *Fasti*, & de *antiquo jure Romanorum*, & de *veteribus Provinciis*, *Joan. Matth. Toscan.* in Italiæ peplo, c.183.

Sigonius vir eximiæ & singularis doctrinæ. *Turneb.* l.5. Advers. c.21.

Erroribus *Livii* exhauriendis bonam fidelemque navavit operam vir eruditissimus *Carolus Sigonius*: quem ego & antiquitatis peritissimum, & bonorum *Scriptorum* intelligentissimum, & eruditissimum nominare meritissimò possum. *Idem* ibid. l.11. c.18.

Res in *Occidentali Imperio*, tam ad Ecclesiam, quàm ad *Remp.* pertinentes, quæ comperiri diligentiâ possent, singulari curâ collegit, eruditissimus *Sigonius*; easque, quàm verissimè in maxima rerum obscuritate, Scriptorum dissensione, & temporum vetustate potuisset, luculento stylo posteritati mandavit: à *Diocletiano* & *Maximiano Augustis* incipiens, anno 281. & in morte *Justiniani* desinens, qui obiit an. Chr. 565. *Whear.* in Meth. Leg. Hist. Eccles. sect.4.

Bonus est ejus *Titus Livius* Frobenianus multis scatet erroribus Car. Sigonius & P. Manutius. Optimè tractavit de Jure Romanorum, & de *Româ* omnium optimè: Etiam voluit dare *consolationem Ciceronis*, sed *Itali* restiterunt. *Scalig.*

Qui penitiùs introspicere cupient quæ *Populi Romani Comitia* spectant *Sigonium* legant, ejusque formidandum Adversarium *Grucchium*. *Formidandum* hunc voco, quoniam à *Sigonio* vehementer reformidatus est: Dum enim superstes

 fuit

fuit *Sigonius* de ipso nunquam nisi cum elogio mentionem facere ausus; est, sed statim ac illum fatis cessisse novit, crudeliter ipsius famam laceravit. *Novell.* de *Republ.* Literarum Tom.2.p.19. Gall.

Vir ingentis, & doctrinæ, & judicii, *Carolus Sigonius*, *Voss.* de Art.Poët.p.33.

Patavino Historico operam nostrâ parentumque memoriâ, quà castigando, quà *Scholiis* illustrando, plurimi navarunt feliciter. Ad veteres Codices Calamo exaratos compararunt H.*Glareanus* ac *Rhenanus*, *Germani*. Vicit verò omnium industriam (fatendum est enim) hîc, & in omni adeo *Romanâ* Historia summa *Caroli Sigonii* accuratio. *Andr.Schott*.l.3,c.18. Observ.Human.

Literis Ebraicis nimium alienus, utcunque aliàs vir doctissimus. *Selden.lib.*3. *de Synedr.* c.12.

Civitas Mutinensis illustrium in qualibet Arte Virorum semper feracissima, in Orbis lucem edidit *Carolum Sigonium*, eo præcisè seculo quo *Italia* sese ostendebat Seminarium præclarissimorum in Literis ingeniorum. Usque adeò insudavit magnus iste Vir eruditorum libris evolvendis, ut gloriam suam ad celsissimum fastigium evehendo audiverit se veterum monumentorum Restauratorem vocari. Præter variam doctrinam adeo perfectè calluit Linguam *Græcam* & *Latinam* ut Seculis illis natus videretur quibus *Græcia* & *Latium* Hominum in Scientiis celeberrimorum fœcunditate claruerunt. Nec lucidioribus mentis habitibus deficiens fuit, quibus splendidè scripta sua exornavit. *Laurentius Crassus*. Ital.

Prodiit de *Romanorum* nominibus Liber, Tomo 1. Historiæ Romanę Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* conjunxit, *Francofurti* ad *Mœnum*, 1588. in fol.

Prodierunt de Antiquo Civium Romanorum Jure libri II. *Venetiis* 1560. in 4. *Parisiis* 1576. in fol. *Hanoviæ* 1609. in fol.

Prodierunt de Antiquo *Italiæ* jure lib. III. iisdem in locis atque temporibus.

JOSIAS SIMLERUS.

Clar. An. D. MDLXX.

NAtus est *Capellis* in *Helvetiis*, anno 1530. Obiit anno 1576. In patriâ *Sacras Literas* exposuit, populumque è suggestu docuit.

Scripsit de Rep. *Helveticorum*---Notas in *Antonini* Itinerarium---Notas in *Æthici* Cosmographiam---De æterno *Dei* filio---De spiritu Sancto---Epitomen Bibliothecæ *Gesneri*. Plurimaque alia.

Fuit hic vir non solùm *Theologiæ*, sed & aliarum artium, quæ Theologiæ ancillantur, apprimè peritus, imprimis Mathematum---Summo isti Theologo *Petro Martyri* summè gratus & acceptus fuit: Adeo ut *Simlerum* sæpè magno aliquando Ecclesiæ ornamento futurum prædixerit. Moriturus etiam vel hoc nomine plurimum se sibi gratulari vehementerque gaudere, multis audientibus, affirmavit; quòd illum, talem & tantum virum, sibi *successorem* fore speraret. Quæ quidem illius spes vana non fuit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Josias Simlerus, animi candore & omnijugâ eruditione præstans, *Petro Martyri* Successor in *Schola Tigurinâ* datus, stylum præcipuè in *Samosatenos, Arrianos, Nestorianos, Eutychianos, Macedonianos,* & nuper veluti ab inferis hoc ævo in *Polonia* excitatos *Tritheitas* strinxit; aliis scientiis egregiè instructus, ac præcipuè *Mathematicis*, quas & per se percepit, & summa cum laude diu professus est, & *instrumentis* ingeniosissimè à se excogitatis illustravit. In bonis literis & excelluit, & de *Rep. Helvetiorum* Commentarium magna prudentiâ *Thuan.* l. 62.

Quis enim in *Mathematicis* disciplinis, & quidem αὐτοδίδακτος, extiterit, non modò qui docentem illum audiverunt, sed etiam & libri & *Instrumenta* nobilissima ab ipso excogitata testificantur. Quantus autem in *Historiâ* fuerit, ostendunt *Scripta*, præsertim quibus *Patriam* immortalitati consecravit. Quam denique in *Theologicis* excelluerit (quæ fuit ipsius propria *Professio*) quantique in scribendo tum acuminis, tum judicii, *Veterum* quoque *Theologorum* lectione confirmati, satis superque demonstrant *Samosateniani, Arriani, Nestoriani, Eutychiani, Macedoniani, Tritheita* denique nostris temporibus rursum ab inferis excitati, & *divini verbi* gladio fortissimè *Simleri* manibus vibrato jugulati. Quid non igitur ab hoc ingenio potuit expectari, si paulo firmius corporis domicilium habuisset, & nisi mors illum immatura planè sustulisset *Theod. Beza* in *Icon.*

Homo ingenii doctrinæque elegantissimæ, e *Mathematicarum* disciplinarum studiosissimus, Historiarum peritissimus *Boissard.* in Icon.

Vir non minus pietate, quàm eruditione præstans. *Humfred.* part. 2. Jesuitismi.

Sprecherus in descriptione *Rhetia* cum incomparabilis ingenii virum appellat.

Simlerus magnam nominis claritatem editione illâ librorum de *Helvetiorum Republicâ* est adeptus. *Jacob. Verheid.* in vit. ejus.

Simlerus de Rep. *Helvetiorum*, bon. *Scaligeran.* 2.

Simleri Epitome Bibliothecæ *Gesneri* utilissimum est opus, quô studiosi carere non possunt. Voët. l. 2. c. 1. Biblioth. Studios. Theolog.

Quoad ad mores ejus attinet, honestate, candore ac virtute ornati erant. Adeo bonus ac lenis erat ut nullo unquam iræ motu abreptus fuerit, ipsique dolores quibus affligebatur eum neque difficilem neque morosum redderent: Licet mediocriter tantum opulentus esset, impensissimè tamen in pauperes munificus, & in amicos liberalis erat, ac supra modum delectabatur quibusvis hominibus præsertim verò extraneis benefacere. Consortium ejus gratissimum erat summoque gaudio perfundebatur si quotidie aliquot horas in colloquiis cum familiaribus transigere posset. Tantis denique meritis clarus fuit vir ille vt nullum eo illustriorem nunquam tulerit *Helvetia*. *Ant. Teissier.* Elog. Vir. Erudit. Gall.

Theodorus Beza elegantissimo hôc Epigrammate *Simlerum* ornavit.

Simlere, *mi* Simlere, *quo superstite*
Tot mortui revixerant:
Quos ira nobis numinis, tam pauculis
Ademit annis plurimos:
Simlere, *quem tremuit renatus* Arrius;
Tremuit renatus Eutyches;
Vastator ille Polon iæ, *hic* Germaniæ,
Lasi flagella numinis.
Heu subita & immatura te mors auferens,
Quàm multa tecum sustulit!
Lamenta amicis quanta, quot justissimos
Secum dolores attulit!
Quos inter ecce Beza *quondam haud ultimus*
His irrigat te lachrymis.
Beza *repetito vulnere isto saucius,*
Communis *ad tumulum* Patris.

P. Candidus in ejus Effigiem hoc lusit tetrastichon:

Quâ tibi præsentat Simlerus *imagine vultum,*
Afficit hæc oculos pulchra tabella tuos.
Si queat excellens animi quoque pingier illa
Gratia, nil oculi pulchrius aspicerent.

Extat Bibliotheca collecta à *Conrado Gesnero*, deinde in Epitomen redacta & novorum librorum accessione locupletata, jam verò postremò recognita & in duplum aucta per *Iosiam Simlerum Tigurinum. Tiguri* in fol. apud *Christoph. Froschoverum* 1574.

Extant ejus in *Exodum* Comment. ed. fol. *Tig.* 1584. 1605.

Extat *Resp. Helvetiorum Tig.* 1608. 8°.

JOANNES WIERUS, cognomine *Piscinarius*,

Clar. A D. MDLXX. GErmanus, *Gravia* natus est Anno Com. 1515: Obiit Anno 1588. Medicinam magnâ cum laude fecit in Aulis *Caroli* V. *Fervinandi* I. *Maximiliani* II. *Rodolphi* II. Impp. *Wilhelmi Clivia* Ducis Archiatros fuit. In pueritiâ *Henricum Cornelium Agrippam* habuit Præceptorem. Reliquit Commentarios de Præstigiis Dæmonum: Observationes Medicas: Epistolas Medicinales, *&c.*

Vir benè de *Repub. Literariâ*, quin & de *Sagarum* genere meritus. Nam apud *Wilhelmum Cliviæ* Ducem dum versatur, non sine suspiriis aliquoties vidit multos *Christiani* vulgi, præsertim vetulas, ob veneficii suspicionem in carceres compingi; Quæstionibus subjici; flammis exuri. Id ei ansam præbuit, ut laudatum multis scripserit *Opus* de *Veneficis* & *Sagis*: in quo quantum in Theologiâ, in Jurisprudentiâ, Medicinâ, Philosophiâ profecerit, re ipsâ declarat; argumenta ex illarum disciplinarum fontibus desumpta adferendo. Etsi autem eo *Scripto* operam non lusit, cùm ex Magistratibus non pauci eo nomine gratias ipsi egerint: quippe qui prudentiores cautioresque eo *Scripto* facti essent: non defuerunt tamen, qui in eo & reprehenderent non pauca; & in certamen provocarent. Inter hos fuit *Paulus Scalichius*, *Ioannes Campanus*, *Leo Suavius*, nec *Ioanni Brentio* usquequaque satisfecisse videtur. *Melch. Adam.*

Promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris *Ioannis Wieri*, ante annos aliquot *De Præstigiis Dæmonum*, *Incantationibus*, ac *Veneficiis*, tam ingeniosè, acutè, & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis viris in *Burgundiâ* & toto *Belgio* numinis loco habeatur. *Caspar. Borcholt* in lit. *Bartolo Richio*, dat. 7. Aug. 1564.

Quantum voluptatis ceperim ex tuis libris *De Præstigiis Dæmonum*, vix satis verbis explicare possum. Video enim singularem in iis prudentiam, judicium solidum, copiam rerum necessariarum, ordinem mirificum, sedulitatem incredibilem, denique animi pietatem (absit adulationis suspicio) & religionis *Christianæ* puritatem: eamque passim propugnandi adversus omnes impiorum hominum insultus, & *Dæmonum* fraudes animositatem infractam. *Jo. Ewich*, in lit. dat. *Duisbergi*, Ann. 1563. ipsis Cal. Jun.

Tu, *Wiere*, antiquissimorum *Theologorum*, *Jurisperitorum*, atque eorum qui de *Magiâ* scripserunt (ut interim *Medicos* taceam) argumentis innixus, cùm aliquid se jam egisse putant; nihil prorsus jam actum convincis, & ut habet *Græcorum* diverbium, κοκκυγοπελεκεις. Dignum mehercule cedro Opus, dignum quòd omnium manibus sceleratissimo hoc tempore circumferatur, dignum quòd omnium mentibus imprimatur. *Baldvin. Ronss.* in Lit. dat. *Goudæ*, Non Maii, Ann. 1563.

Ioannes Bodinus in *Dæmonomaniâ* suâ hunc Auctorem valde reprehendit, ejusque Opus de *Præstigiis Dæmonum* ad *Atheismum* vergere ait.

Wierius Vir fuit eruditus, Professione Medicus, nec ingenio nec experientia deficiens. Qui librum ejus *de Lamiis* (quem ipse nunquam vidi) legerunt, ei exprobrant quod in Opinione sua constans non sit. Hoc mihi exploratum est, eum libro suo *de Præstigiis* &c. magnam inconstantiam prodere, imo & quandoque non levem conflictum & repugnantiam, ut homo qui in hoc argumento valde hæsitat, nec novit quid dicturus sit. *Meric. Casaub.* de Credul. & Incredul. p. 42. Angl.

* *Joannes Wierus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Madritensi* edit. ann. 1667.

Ejus libri 5. de Præstigiis *Dæmonum*, Incantationibus & Veneficiis, prohibentur in *Indice Tridentino*.

Extant opera ejus omnia *Amstelod*. ap. *Petrum* van den *Berge*, 1660. in 4°.

HIERONYMUS WOLFIUS

Clar. A.D. MDLXX.

GErmanus, OEtingensis, exactâ *Linguæ Græcæ* cognitione clarus: qui perlustratis in adolescentia *Galliæ* & *Italiæ* Academiis, cùm se *Augustam Vindelicorum* tanquam in tutissimum studiorum nidum contulisset, eas maximè *Scriptis* & industriâ suâ illustravit, *Fuggerorum* liberalitate sublevatus: quorum munificentiæ *Zonaram*, *Nicetam*, *Gregoram*, primarios Historiæ *Constantinopolitanæ* Scriptores ab illo summâ fide *Latinitate* donatos debemus: ubi & *Literas Græcas* in *Annæâ Schola* magno Auditorum concursu professus est; tandemque cùm ætatis annum sexagesimum quartum ageret, ex calculo literatis ferè fatali, VII. Id Octobr. 1580. intempestivâ magis Reipublicæ quàm sibi morte ad *Deum* migravit. *Thuan*. ad Ann. 1580.

Hieronymus Wolphius, Jurisconsultus & Orator, vir *Græcè* & *Latinè* doctissimus, qui plurimos *Græcos* Authores, imprimis *Demosthenem* & *Isocratem*, lumina *Oratorum Græcorum*, luculentè & aptè in *Latinum* Sermonem convertit, scholiisque illustravit. *Augustæ Vindelicorum* Gymnasio & Bibliothecæ præfuit annos viginti tres. *Quenstend*. de vir. Illustribus.

Hieronymus Wolphius OEtingæ Rhetiæ Oppido natus, ann. 1516. pereruditus in omni scientiæ genere ac *Græcis* præcipuè literis deditus fuit. Acutus Philosophus, elegans Poëta, præstans Astrologus, Philologus denique incomparabilis, plerisque *Germaniæ* ac *Galliæ* Academiis perlustratis, Magisterii lauream adeptus est *Basileæ*.

Redderet Ausonio *qui rectius ore* Pelasgos,
Germanos *inter* Wolfius *unus erat*.

Boissard, in Icon.

Vir fuit valde diligens imò & multæ Lectionis; sed qui nec judicio admodum pollebat, nec usque adeo accuratus erat. Quod in primis cernere est duobus Tomis folio, inscriptis *De Lectionibus memorabilibus*, qui rarissimi sunt hoc tempore, imo & in pretio habentur, licet in iis multa inepta bonis permista occurrant. *Indicium Eruditorum* Paris. 1685. per Dom. *Baillet*. Gall.

Exquisitâ linguæ utriusque facultate præditus ad Interpretandum accessit *Hieronymus Wolfius*: Sic autem de suo hoc artificio, vir alioqui verecundus & modestus prædicavit, "Nihil ferè addidi, nihil detraxi, nihil immutavi; nec mo- "dò sententias appendere, sed penè etiam annumerare verba, quatenus id diversa

"Latini

"Latini Sermonis ratio sinit, sum conatus. Nihilominus tamen *Henrico Stephano* neutiquam omni ex parte satisfecit. Magna enimverò ars, & haud scio an omnium difficillima, quam acuto vir ingenio, elegantioribus doctrinis excultissimus, uno ferè hoc in studio tot annos pervolutus, cùm perfectam in se, absolutamque exprimere non potuerit; quodcunque illi defuit, humano id ingenio defuisse credendum est. *Huet.* de Clar Interpr.

Præclarè itaque *Wolfius* vixit, qui non solùm profuit vivus omnibus, qui *Literas Latinas* & *Græcas* amant, sed etiam nunc prodest mortuus. Reliquit enim ingenii sui monimenta literis mandata, quæ erudire poterunt etiam posteros. *Melch. Adam.* in vit. *Wolfii*

In *Epitaphio Augustæ* posito *Socrates Suevus, Christianæ Philosophiæ* & Eloquentiæ Princeps, vir ad scribendum, dicendum, docendum natus, antiquæ virtutis & fidei *Germanicæ* exemplar appellatur.

* Hic Author in primâ Classe Hæreticorum locum habet in *Indice Tridentino.*

Plurima ejus Opera cum Expurgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

HIERONYMUS ZANCHIUS.

NAtione *Italus*, patriâ *Alzanensis*. Scripsit varia, primum verò obtinet locum liber de *Tribus Elohim*. Hoc Symbolo usus est, *sustine & abstine.* Clar. A.D. MDLXX.

Ex eadem *Italiâ* prodiit *Hieronymus Zanchius Bergonias*, qui paulo post *Petri Martyris Vermilii* discessum ob eandem caussam *Argentinam* concessit, & *Vermilio* in *Angliam* evocato ann. LIV. in munere successit. Posteà *Clavennæ* in *Rhætiâ*, dein *Basileæ* usque ad ann. LXXVIII. ac postremo *Neapoli Nemetum* docuit, ac tandem *Heidelb.* XIII. Kal. Decemb. defecit an. ætatis LXXV. ad B. *Petri* honorificè sepultus. *Scripsit* multa, quæ profundæ in Theologicis studiis eruditionis fidem faciunt; quorum partem, dum vixit, in lucem dedit, partem filii, quos plures reliquit, post mortem ejus publicarunt: Summamque in scribendo moderationem servavit, & à scissuræ olim sarciendæ minimè se alienum ostendit. Annum quippe agens 70. Fidei confessionem ad *Ulyxem Martinengum* comitem *Barchensem* & *Patricium Venetum* scripsit, & tam suo quàm familiæ propriæ nomine, [sic enim titulus præfert] edendam curavit. Quâ protestatur, se a *Romanâ Ecclesiâ* non simpliciter & in omnibus defecisse, sed in illis duntaxat rebus, in quibus ipsa defecit ab *Apostolicâ*, atque adeò à seipsâ veteri & purâ Ecclesiâ: neque alio discessisse animo, quàm ut si correcta ad priorem *Ecclesiæ* formam redierit, ipse quoque ad illam revertatur, & communionem cum eâ in suis porrò cœtibus habeat: quod ut tandem fiat, toto animo Deum comprecari. Quid enim pio civi optatius;

tius, quàm ut ubi per *Baptismum* renatus est, ibi etiam in finem usque vivat, modo in Domino? *Thuan.* ad Ann. 1590.

Hieronymus Zanchius multis in re *Theologicâ* scriptis libris optimè de *Ecclesiâ Christianâ* meritus. *Abraham Buchelcer* Index Chronolog.

Vir fuit in Antiquorum Patrum & Philosophorum Scriptis versatissimus, modestiæ singularis; pacis Ecclesiarum studiosissimus. *Melch. Adam.*

Zanchius subtilissimus fuit inter *Protestantes. Labbe* de Script. Eccles.

Vir eruditione, modestiâ, pietate paucis secundus. *Sanderson.* de oblig. Consc. Prælect. 2.

*Hic Huthor *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur.

Omnia ejus Opera continentur 3. Vol. Fol.

MARTINUS CHEMNITIUS

Clar. An. D. MDLXX.

ABstulit & hic annus 1586. qui fuit illi climactericus, *Martinum Chemnitium Britza*, cui *Fideli* cognomentum, in *Vandalia* natum, qui literas primas sub *Phil. Melancthone* & *Georgio Sabino Vitenbergæ* & *Francofordiæ* ad *Oderam* imbuit: dein se totum Theologicis studiis mancipavit, in quibus assiduo labore tantum profecit, ut post *Philippi* præceptoris obitum *Theologorum Augustanæ* confessionis facile princeps inter suos habitus sit; *Friderico* II. *Daniæ* Rege, *Ludovico Palatino*, *Augusto Saxone*, *Joanne Georgio Brandeburgico* VIL. vir s, *Julio Brunsvico*, aliisque principibus ac civitatibus & ordinibus huic doctrinæ addictis in consilium super Ecclesiasticis negotiis semper adhibitus, aut absens consultus. Tandem *Brunsvicæ*, in quâ XXX. totos annos docuit, tot laboribus defunctis ac Scriptis multis editis VI. Id. April. debitum Naturę persolvit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Brietza sibi egregium decus suum, & Ecclesiæ universę firmissimum fulcrum genuit *Martinum Chemnitium*, magnum & principem *Augustanæ Confessionis Theologum*, superintendentem *Brunsvicensem* gravissimum, qui rarâ excelluit conjunctione summi ingenii & summæ eruditionis. Utriusque condimentum singularis pietas fuit & morum gravitas. Non digrediar in consummati Theologi hujus commendationem, ne laudibus tanti viri tenebras potius, quàm lucẽ affundere videar. *Scripta* ejus vim ingenii & doctrinæ cum insigni modestiâ testantur. Fidelissimam autem operam suam in conscribendo libro *Concordiæ* præstitit Ecclesiæ Dei, multisque aliis eruditissimis de verâ Religione editis operibus, imprimis *Harmoniâ Evangelicâ*, Examine *Concilii Tridentini*, *De duabus in Christo naturis*, de *S. Cœnâ* toto terrarum orbi celebratissimus est. *Quensted.* de Vir. Illust.

Inter labores ejus primas facilè obtinet ille, quem dogmatibus, decretis, & canonibus *Concilii Tridentini* examinandis & refutandis impendit, utilem sanè omnibus veritatem amantibus. Ipse etiam inter primos extitit, qui naturam artes, & doctrinam Jesuitarum *Germanis*, quantum illis temporibus patuit, detegere cœpit. *Melch. Adam.*

Chemnitius non postremus est in Catalogo Hæreticorum; quia examen *Tridentini conciliabuli* non leviter ipsis dolet. *Elias Hasenmull.* in Hist. Ord. Jes.

Chemnitius vir eximius, atque acerrimus Pontificiarum partium oppugnator. *Gul. Rivet.* Vind. Evang. part. 3. c. 6.

Ex *Lutheranis* satis commendari nequit *Harmonia* à *Chemnitio* ad stuporem usque dexterrimè cœpta, à *Polycarpo Lysero* fideliter continuata, à *Gerardo* dexteritate & fidelitate pari consummata; ex Pontificiis *Iansenius*, ex *Calvinianis Calvinus*. *Nic. Walter.* in Offic. Biblic.

Gasmarus in vitâ *Chemnitii* memorat, Cardinalem quendam *Tridenti* ad Legatum *Erici*, Ducis *Brunsvvicensis*, & *Luneburgensis* dixisse, 'neminem inter *Germaniæ* Theologos hactenus fuisse, qui Ecclesiæ *Romanæ* post *Lutheri* obitum plus nocuerit, quàm *Chemnitius* isto suo scripto [*examine Concilii Tridentini.*] Hoc se ingenuè confiteri, virum admirari, ei eruditionis palmam præ omnibus Theologis *Germaniæ* tribuere, nihil magis optare, quàm ut illum videre aliquando, & cum ipso de toto Religionis negotio conferre possit. Vid. etiam *Konig.* in Biblioth.

Examen Chemnitii, quo *Papismi* errores felicissimè refelluntur, magno certè loco habendum. *Hottinger.* Biblioth. quadripart. p. 330.

Martino Chemnitio, si quid ego intelligo, inter omnes Theologos *Lutheranos* eruditionis palma debetur. *Martin. Ruar.* Cent. 1. epist. p. 104.

* *Martinus Chemnitius* in *Indice* appendicis primæ Classis locum habet.

Georgius Calaminus hôc eum elogio decoravit:

Magnum Terra virum, magni post fata Lutheri,
Si quem felici Teutonis *orbe tulit.*
Certe Chemnitius *fuit is: monumenta librorum,*
Hercule *vel dignus quod labor ille probat:*
Impia dum Latię *decreta examinat* Hydræ:
Fœm Tridentino *quæ parit illa solo.*
Enthea Syderei tutans & jura senatus,
Pugnando Christi *pro grege victor ovat.*
Et bene habet: monstrum vires quodcunque resumat;
Pestis Chemnitium *vincere nulla potest.*
Ecquis erit semper Martinus *in arma paratus?*
Alciden*que dabunt secula quæque suum.*

Extat ejus *Harmonia Evangelica* inchoata, à *Polycarpo Lysero* continuata, excusa fol. *Franc.* 1622. & *Genev.* 1628. 4°. *ibid.* variis vicibus.

Extat *Examen Concilii Tridentini*, 4. partibus. *Franc.* 1596. 8°.

In effigiem ejus, ita *Christianus Chemnitius:*

Sculptum his lineolis redivivum cerne Lutherum ;
Quisquis Chemnitii *scripta verenda legis.*
Non obiit primus, quoniam surrexerat alter
Martinus. *Plures, dic, Bone, mitte, Deus.*

GERARDUS MERCATOR.

Clar. An. D. MDLXX.

ANnum 1594. ferè clausit mors *Gerardi Mercatoris Juliaco* oriundi, & *Rupelmondæ* in *Pleumosiis* nati, qui *Silva-ducis* sub *Georgio Macropedio* primis literarum rudimentis initiatus, postea *Lovanii* philosophicis studiis ac mathematicis dein artibus se totum mancipavit, & admodum juvenis ad sculpendas tabulas animum applicuit, *Gemmâ Frisio* præceptore & auctore, atque inde in familiaritatem *Caroli* V. venit, instrumentis Mathematicis mirâ arte ejus jussu fabricatis, quæ Bello contra Protestantes suscepto, dum *Cæsar* Castra ad *Ingolstadium* haberet, fortuito incendio liquefacta ac consumpta sunt. Posteà *Lovan. Duisburgum* cum uxore ac liberis migravit, & in familiâ illustrissimi *Willelmi Cliviæ* ducis honoraria stipendia fecit, & Cl. *Ptolomæi* tabulas restituit, ac elegantissimè descripsit. Cúmque de edendis totius orbis tabulis jam à se elaboratis cogitaret, cognito *Abrahamum Ortelium* idem opus urgere, inchoatum laborem inhibuit, donec *Ortelius* exemplaria omnia sua distraxisset, ne aut industriæ aut commodis viri amicissimi præcipitatâ suorum editione officeret. Posteà jam inclinatâ ætate ad Theologica studia animum adjecit, & *Harmoniam Evangelicam* & alia in sacros libros conscripsit, cùm *Chronologiam* anteà scripsisset ad Solis & Lunæ cursum exactissimè putatam, quam *Onufrius Panvinus* harum rerum acerrimus judex tanti fecit, ut omnibus ab aliis ubicunque editis præferre non dubitaverit. Tandem vir tot laboribus pro re literariâ exantlatis benè meritus, senio confectus *Duisburgi*, ubi Larem posuerat, decessit IV. Non. Decemb. cùm annos LXXXII. menses VIII. & XXVIII. dies exegisset. *Thuan.* ad Ann. 1594.

Tantâ in *Mathematicas* artes propensione præditus fuit, ut cibo somnoque potius ipsi studium esset. *Hofman.*

Mathematicorum sui temporis facilè princeps, ac *Geographorum* nostri seculi *Coryphæus* audire meruit. *Abraham Ortel.*

Mercator Pinacographus accuratissimus, idemque Mathematicus peritissimus. *Nic. Fuller.* l. 2. c. 5. Miscell.

Temporum emendatissimus Scriptor. *Bodin.* de Rep. l. 4. c. 2.

Nulli verò juniorum plus *Geographia*, quàm summo viro *Gerardo Mercatori*, debet. Proxima diu *Ortelio* laus; quia tabulas ex Historiâ omnigenâ utiliter illustravit; *Matheseos* interim scientiâ neutiquam cum *Mercatore* conferendus. *Voss.* de Philolog. c. XI. sect. 28.

Hoc ego palam de *Mercatore*, liberéque, profiteor; ex omnibus *Chronographis*, quos hactenus mihi videre licuit (universos autem, qui extant, legi) neminem existere, cui ego, jure sanè, *Mercatorem* tuum(sive res spectes, & ordinem; sive judicium, & industriam intueare; sive motuum cœlestium, quantum ad hæc attinet, animadversionem consideres) longè non præferam. *Onuph. Panvin.* in Epist. ad *Io. Metellum* præmiss. *Chronolog. Mercator.*

Chronologiam Mercatoris multum laudat *Iosephus Scaliger.*

Cosmographus excellentissimus vocatur *Calvisio* in Chronologiâ suâ.

Cosmographus exercitatissimus, Mathematicorum sui temporis facilé princeps, qui glob s artificiosis, radio dimensis, *cælum* & *terram* interius & exterius, quà licuit, demonstravit, & editione *Chronologiæ* utilissima n rei literariæ operam præstitit. *Abrah. Bucholcer* Indic. Chronolog.

Fuit insuper singularis in eo pingendi, cælandi, scribendique peritia. *Valer. Andreas* in Bibl. Belgic.

Verum quidem est Librum Chronologicum fuisse damnatum in *Indice* Librorum prohibitorum à Pontifice, ut & liber ejus cui titulus *Atlas Geographicus*, ejusque Harmonia Evangelica, in quibus erro um & hereseon ingens numerus occurrit, si *Jesuitæ Possevino* sit habenda fides, qui contendit omnia Mercatoris Opera pluribus perniciosis doctrinis infecta esse; quia mo iens confessionem & communionem ex usu *Ecclesiæ Catholicæ* respuit, contentus consolatione cujusdam Ministri qui ad Deum præces pro ipso fudit. *Ant. Teissier*, Elog. Gall.

Gerardus Mercator quibusvis celeberrimis & Veteribus Cosmographis & Mathematicis æquiparandus fuit, in observatione Polorum, Climatum, & Regionum; eadem opera notum faciens memorandis suis Laboribus quot omissiones & quot lapsus apud multos Professione illi congeneres Scriptores incautos observari possint. *Laurentius Crassus.* Ital.

* *Chronologia Gerardi Mercatoris*, quæ à *Sleidano*, & damnatis Authoribus sumpta est, prohibetur, nisi emendetur. Index *Romæ* impressus anno 1681. jussu *Innoc.* XI. Pont. Max.

Extat ejus *Harmonia Evangelica* 2. Vol. 4°. *Duisburgi Cliv.* 1593. 1603.

Extat *Atlas Geographicus Amstelodami*, 1607. 1611. & aliàs.

In hunc Auctorem hoc Distichon composuit *Iacobus Boissardus.*

Hic adeò promptas merces Mercator *habebat,*
Totus ut ex illis auxerit orbis opes.

JACOBUS BILLIUS

PRunæus, Abbas Ordinis S. *Benedicti*, Theologus, Mathematicus, Jurisconsultus, Poëta, Natione *Gallus*, Patriâ *Guisensis*; Vir *Græcè* doctissimus, anno 1581. ætatis — Clar. A. D. MDLXXV.

ætatis 47. *Parisiis* obiit. Multos vet. *Græcos Patres* eleganter transtulit, notisque illustravit. Edidit etiam formulas *Græcarum Locutionum*: item *Anthologiam Sacram*. Carmina ejus extant. Sacræ Observationes.

Eos produxit ingenii fœtus, quibus & summo beneficio Rempublicam *Christianam* affecit, & gloriam ipse immortalem consecutus est. Plurima enim ex *Damasceno, Chrysostomo, Basilio*, cæterisque sanctissimis legis Divinæ Interpretibus, ac potissimùm ex illo singulari scriptore *Nazianzeno* qui *Theologi* cognomen est meritus, doctissimè fidelissiméque transtulit. Plurima & suo ipse ingenio meditatus est. Cumque totus in scribendi labore semper fuerit, tamen, quæ fuit ejus verè *Christiana* modestia, nullum unquam attigit, ne tum quidem cum versibus *Gallicis* animi causâ luderet, quin ad pietatem & Religionem pertineret. Cætera omnia tanquam fluxa & caduca generoso quodam animi vigore contemnebat. Utebatur familiariter *Gilberto Genebrardo*, viro doctissimo, cujus in ædibus *Lutetiæ* dum valetudine parùm firma hospitatur, & *Gregorianæ* versionis nuper à se recognitæ novam editionem urget, sub exitum anni 1581. post longa morborum tædia ex phthisi tandem octo & quadraginta natus annos interiit, elatusque est ad *Severini* fanum & piis eruditorum epitaphiis consecratus. *Samarthan.*

Vir non plus nobilitate, quàm propriâ virtute, ac vitæ sanctimoniâ & doctrinâ ab omni fuco alienâ, linguæque Græcæ exacta cognitione clarus, quam in veteribus Patribus illustrandis præcipuè exercuit. *Thuan.* ad Ann. 1581.

Verbis ille patribus sententias aptè & fideliter comprehendit; stylo certè nonnunquam excurrit; verùm ipse se intra metas continuò revocat, & coercet. *Huet.* de Clar. Interpret.

Observationes Sacras elucubravit, quæ manifestant illum inter sui Seculi primos Criticos censendum esse. Ejus *Anthologia* in pretio adhuc est. *Possevinus* ait plusquam quinquaginta annos post Doctum illum Abbatem nec visum nec videndum fore virum quemquam *Græcæ* linguæ adeo peritum. Quod elogium aliquatenus immodicum videtur. *Iudicium Eruditorum* per Dominum *Baillet*. 1685. Gall.

Iacobus Billius Vir fuit honestissimus, solidâ erat ejus scientiâ, & præter *Doctorum Linguarum* perfectam notitiam, *Patrum* & *Theologiæ* Doctrina instructus erat. Præterea nihil erat in *Mathematicis* neque in *Iurisprudentia* difficile, pulchrum & sublime, quod ipsi familiare non esset. Erat insuper Poeta *Latinus* & *Gallicus*, cujus invictum argumentum sunt Poemata ejus quæ nobis supersunt. D. Moreri. Gall.

) *Billius* fuit doctus. *Scalig.* posterior.

Extat *Anthologia Sacra*, Octostichis Versibus, cum Scholiis. *Paris.* 1575. 8°.

Extant Sacrarum Observationum libri 2. *Paris.* 1585.

Extant Notæ in *Isidori Pelusiotæ* Epistolas. *Heidelb.* 1605.

Extat Vita *Gregorii Nazianzeni*, cum Versione & Scholiis ad Opera ejus. *Paris.* 1583.

FRANCISCUS HOTOMANNUS

PArisiis natus est Anno Dom. 1524. Obiit Basileæ anno 1590.

Varia composuit de Jure & aliis ad antiquitatem pertinentibus, quæ, uti ab authore ante mortem recognita & digesta erant, ita posteà Jacobus Lectius publicavit. Clar. A. D. MDLXXV.

Franciscus Hotomannus, Jurisconsultus clarissimus, Historiarumque & totius Antiquitatis scientissimus, claruit *Genevæ Allobrogum* anno 1573. quò *Ius Civile* ibidem docuit. Multa ingenii sui reliquit monumenta, quibus in æternum victurum nomen per universum orbem obtinet. *Boissard.* in Icon.

Erat omninò ille vir [*Franciscus Hotomannus*] habili & fœcundo ingenio, variaque eruditione, ac potissimùm eximiâ quadam in *Romanorum Jure* illustrando facundiâ conspicuus. Quod & posteris plurima ejus Opera splendidissimè scripta magis ac magis indicabunt. *Scævol. Samarthan.*

De quibus vide eorum Commentaria: *Hottomannum* præsertim Jurisconsultum eximiè antiquitatis gnarum & Jurisprudentiæ mystam ferè incompairabilem. *Caspar. Barth.* Animadv. ad *Gratii* Cynegeticon, v. 374.

Franciscus Hottomannus inter principes elegantiores Jurisconsultos ferè princeps. *Idem* l. 2. adversar. c. 5.

Franciscus Hottomannus vir de Jurisprudentiâ simul & literarum omni genere bene meritissimus. *Idem* ibid. l. 46. c. 9.

Franciscum Hotomannum, majorem Jurisconsultum, an *Criticum* elegantiorem, dicam, nescio. Videat mihi quis observationes illius, in *Ciceronis* Orationes, & *Cæsaris* monumenta Commentarios: Stylum ejus consideret; redivivum in *Galliâ Severum Sulpicium*, vel etiam *Ciceronem*, verissimè dixerit. *Gasp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 8.

Politissimus suavissimæque apud omnes doctos memoriæ vir, *Franciscus Hotomannus*, quô sol meliorem & doctiorem non illuxit alterum. *Gasp. Sciopp.* lib. Verisimil. c. 19.

Antiquarius eruditissimus vocatur *Rosino* Antiq. Rom.

Hotomannum sola dictio *Latina* commendat ac eloquentiâ. *Cætera* vulgare ingenium. *Scaligerana* 1.

Hotomanni Francco-Gallia bona est; in hac ipsum juvi: Est in Catalogo Brutum Fulmen, *an sit Genevæ*, volo, *an sit hujus Vrbis*, ne emas Fulmen brutum, liber mihi donatus ab ipso *Hotomanno*, est præclarus liber, multa bona dicit, sed multa addita sunt in editione *Leydensi*, præstat *Genevensis*. *Scaligerana* 2.

Superest ultimum caput, quod de Parlamentis juridicialibus *Hottomannus* dicit: & quia isto capite colophonem imposuit suis conviciis, injuriis, & famoso libello, qui Regibus, Reginis, Pontificibus, Ducibus & hujusmodi non pepercit, noluit cæteris parcere. Et certè tam spurcæ lectioni finis spurcior addi debuit: & quia tam malè cœperat, pejus ut finiret, æquum erat. Itaque plurimum afficior,

cùm videam egregium Jurisconsultum unico libello nominis & famæ jacturam & naufragium fecisse---Plura ego, sed quia non est nostri instituti, hæc sufficiant. Ex quibus manifestum esse omnibus existimo, ut superius diximus, totam *Hotomanni* orationem plenam esse seditionis, sycophantiæ, mendacii, rebellionis: nihil in eâ pium, nihil homine *Christiano* dignum, nihil denique præter verborum fucum, *Ant. Matharell.* ad *Hotomanni Francogall.* ann. 1575. primùm editâ. responsione, c. 20.

In famoso libello *Francisci Hotomanni* plus iracundiæ est, quàm scientiæ: & qui Jurisconsultum se esse profitetur, graviter in eo peccat, quod jus suum tribuit nemini: nisi fortè antiquato veteri jure, novum nomen, & adhuc inauditum *Hotomannica* scientiæ civibus suis exul mittit. Exsulem esse turpe est, & patriæ nihilominus desiderio teneri, cujus mores, ritus, leges, instituta plurimum damnes. Multa & annalium monumentis de *Francis* & *Francogalliâ* ad mendacii sui defensionem & oppugnationem sacrosanctæ veritatis profert. *Io. Papir. Masson.* in judic. de *Hotoman. Francogal.* quod *Ant. Matharelli* responsio præmiss. reperitur.

Vel illi ipsi qui adversus ipsum scripserunt fatentur illum multæ lectionis & reconditæ eruditionis virum fuisse. *Anton. Teissier* Elog. Eruditorum. Gall.

Franciscus Hotomannus ut aliorum *Plagio* læderetur, ipse suis in *Brissonium*, *Turnebum*, *Cujacium*, *Gonnanum*, *Corasium*, *Budæum*, *Revardum*, *Petrum Fabrum*, furtis meritus videri queat, non obscurè accusatis ab eo, quem hîc ultimum nominabimus, *Petro Fabro*, ut de nostrâ in eum suspicione nihil hîc dicamus *Thomas.* de *Plag.* num. 469.

Hotomannus ex *Paschalii* libro de *Legato*, omnia furatus est *Scalig.* 2.

* *Huic Hotomannno* nonnulli *Sixti V. Brutum Fulmen* in *Henricum Regem* tribuunt. Hoc libro *Hotomannus* tantam apud *Pontificios* iniit gratiam, ut in primâ classe prohibita sint omnia ipsius *Scripta* in expurgatoriis ipsorum Indicibus. *Konig.*

Prodiit liber de Populi *Romani* Legibus. *Basil.* 557. 8°.

Prodiit liber de Populi *Romani* Re Nummariâ. *Genev.* 1585. 8°.

Prodiit Franco-Gallia. *Francofurti* 1665. 8°.

BENEDICTUS ARIAS MONTANUS

Clar. A. D. MDLXXV.

HIspalensis, obiit ann. 1598. ætatis 71. Vir toto Orbe celeberrimus, qui *Bibliis Regiis Antvverpiæ* præfuit.

Scripta ejus sunt: De optimo Imperio, sive in librum *Josue* Commentarius— De variâ Republicâ, sive Commentarius in librum *Judicum*—In 30. priores *Psalmos* Comment.—-In 12. Prophetas Minores Comment.—-In Isaiam Comment. Elucidationes in 4. Evangelia, in Acta Apostolorum, in omnia Apostolica Scripta—Comment in 7. Epistolas Canonicas—Comment. in Apocaplysin—

AIKI-

antiquitates *Judaicæ*—-Rhetorica—-Poemata Sacra—Comment. in Psalmum 55.—--Apparatus in *Biblia Regia.*

Benedictus Arias Montanus linguæ Sanctæ apprimè peritus, ac summè pius, *Bibliis Complutensibus* elegantiore formâ recudendis à *Philippo* II. destinatus, egregiam admodum operam in eorum editione cum *Fabritiis Boderianis* Fratribus *Falezianis Antverpiæ* navavit; unde sibi æmulos tanto odio accendit, & in iis *Leonem Castrensem*, qui de Septuaginta *Interpretibus* Commentarium scripsit, ut ad causam dicendam citatus *Romam*, vix veniâ impetratâ, pro tantorum laborum præmio secessum in *Bæticâ* suâ, in quo se bonâ conscientiâ fretus sacrorum librorum lectione ac lucubratione solaretur, acceperit. *Thuan.* ad ann. 1598.

Benedictus Arias Montanus, Hispalensis, Doctor Theologus, omnium penè gentium linguis atque literis raro certè exemplo excultus, nomen cum omni posteritate adæquavit: nam præter *Græci* ac *Latini* sermonis elegantiam, aliarum linguarum notitiam paraverat, ut *Chaldæi, Hebræi, Syri, Arabes* & his affines illo vel interprete, vel Magistro uti potuissent. Taceo omnis Philosophiæ ac Theologiæ cognitionem, vitæque integritatem. *Aub. Miræus.*

Fatendum est, *Ariam Montanum* fuisse virum magnum, deque *Ecclesiâ, Bibliorum* imprimis *Regiorum* opere [quorum illum curę *Philippus* II. ejus nominis *Hispaniæ* Rex, præfecerat] præclarè meritum. *Voss.* de Scient. Mathem. pag. 303.

Quæ singula mirari in homine solemus, *Benedicte Aria*, ea consecutum te possum dicere universa. Quid sanctius Theologiæ studio? at tu inter principes *Theolog.* jure censeris. Quid in ipso Theol. rarius, quàm peregrinarum linguorum scientia? at tu non dicam benè *Græcè* calles aut *Latinè*; sed *Hebræi* te, *Syri*, *Chaldæi, Arabes*, si *Sermonis* res fit, suum *Civem* possint agnoscere. *Just. Lips.* Epistolic. Quæst. lib. 4. Epist. 1.

Duplici dolore, & quasi ictu sum affectus, cùm tuam Epistolam accepi. Etsi priorem non tam intulit ipsa mihi, quàm illatum renovavit, mentione mortis *Ariæ Montani* nostri, ô magni rarique viri, & nobis etiam longinquis & exteris ob virtutem & doctrinam chari! *Lips.* Epist. Cent. ad *Hispan.* Epist. 60.

De me, ac de meo labore & industriâ (quantulacunque est) nihil profiteor. Hoc tamen unum recensebo: me scilicet, continuò immortales *Deo* gratias agere, quod *decem Idiomatum* cognitionem mihi pro suâ clementiâ & benignitate impertitus sit. *Ar. Montan.* Præfat. in Sac. Bib. Quadril. Reg. Edit.

Arias Montanus vir doctus erat, sed qui magno judicio non pollebat. Legi ejus Antiquitates Judaïcas quæ vilis pretii opus sunt. Singularem habebat Religionem ut *Raphelengius* Pater de *Scaligero* dixit. Impendiò laboravit in suis ad Antuerpiana Biblia majora *Apendicibus*. *Scaligerana* posterior. Gall.

Post *Pagnini* versionis examen, consentaneum est ut heic subnectamus judicium quod ferri debet de Ariæ Montani Translatione quæ in Bibliis majoribus *Philippi* II. excusa fuit, & postea denuò impressa in *Polyglottis Anglicanis*. Ei satis fuit *Pagnini* versionem recognoscere, hancque reformare locis illis quos ad

literam

literam satis non esse censebat. Sed meritò dictum fuit, dum sermo erat de *Ariæ Montani* correctionibus, *Quot correctiones, tot corruptiones.* Tantum enim abest ut vitia quę plurima erant in versione *Pagnini*, abstulerit ut illa potiùs multiplicaverit. Ejus tamen methodus vulgò approbatur, quoniam in hoc opere eorum tantùm particularem utilitatem respexit qui *Hebræam* linguam addiscere cupiunt; Ideoq; asperitatem in phrasibus anxiè non vitavit, quoniam ad Grammaticę rigorem textum suum interpretabatur. Doctus ille vir qui superius *Pagnini* versionem ut eximium opus nobis commendavit, Consilium etiam *Ariæ Montani* ratum habuit, & in ejus favorem dixit, illum fidelis Interpretis laude contentum iisque proficui qui Linguæ Hebraï rudimenta incipiunt, ignorantium obtrectationem contempsisse. Verum quidem est versionem hanc iis utilem esse posse qui *Hebræum* idioma discere volunt, quoniam *Hebræum* textum verbatim & juxta Grammaticum sensum reddit; sed non tamen censeo *Ariam Montanum Fidissimi Interpretis* Elogio insigniendum esse; contrà enim jure multò magis cum eo agetur si *Ineptissimus Interpres* dicatur. An accurati interpretis titulus ei concedi potest Translatori, qui ferè ubique Textus sui sensum evertit? Et re vera, omnis ejus eruditio versatur in *Hebræis* vocibus ad literam juxta earum usitatiorem significationem convertere, non attendendo an locis ubi hanc usurpat congrua sit, necne. Cùm *Hebræa* vocabula sunt æquivoca, rationem habere convenit, ut mihi quidem videtur, significationis prout apta hæc est locis in quibus occurrunt, & ridiculum est quamlibet significationem temerè usurpare, sive consentanea sive dissentanea fuerit. Hoc tamen vitium in tota *Ariæ Montani* Versione regnat, in quo parum judicii ostendit- --Verbo ut absolvam, si quis dignetur singulas *Ariæ Montani* correctiones perlustrare, is deprehendet illum ut tyronem potius quàm ut limati judicii virum *Biblia* convertisse. Nec parum mirari subit quòd *Waltonus* Versionem ejus cæteris omnibus antepo suerit, & illam in *Anglicana Polyglotta* inseruerit, in quibus potiori jure locum obtinere debuisset aliqua alia quæ vocum *Hebræarum* sensum expressisset, nec tamen à litera longè abivisset, Orat. Presb. *Rich. Simon*, Hist. Crit. V. T. l. c. 20. Gall.

Benedictus Arias Montanus, inter clarissimos *Hispanos* meritò reponendus, præter alia ingenii monimenta, ad *Poësin* quoque locupletandam sese accinxit--- *Ecclesiasten* reddidit *Epicis*, in quibus nihil otiosum, tuménsve, nihil jejunum; quin & *gnomæ* egregiæ hinc inde inspersæ. *Olaus Borrig.* de Poët. p. 123.

Arias sæpè *Pagnini* versionem temerè loco movet, & pro bonis *Pagnini* prava ineptaque substituit. *Arnold. Boot.* in Animadvers. Sacr. ad Text. Hebraic. Vet. Test.

* Corrigenda in eo sunt pleraque tam in Commentario suo in *Esaiam*, & Comment. in Prophetas minores, quàm in Elucidationibus in quatuor Evangelia, & Acta Apostolorum, & in omnia Apostolorum scripta, & in Apocalypsin nec non in libro Generationis & Regenerationis *Adam. Index Madrit.* Impress. Ann. 1667.

Ejus Apparatus in S. Biblia, extat inter Biblia Reg. *Hisp.* alia ejus Opera variis temporibus atque locis sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Deo Viventium S.

Benedicti Ariæ Montani Hispal. *Doctoris Theologi, sacrorum librorum ex Dei beneficio Interpretis eximii, & Testimonii D.N.* Jesu Christi *annuntiatoris seduli, Viri incomparabilis, titulis cunctis majoris, monumentis augustioris, ossibus in diem Resurrectionis Iustorum asservatis, cum honore D.* Alphonsus Fronciberius *Prior Conventus* S. Jacobi Hispalensis, *in Prioris quondam sui opt. meriti memoriam P.C. anno* M.DC.V. *obiit anno* CIↃIↃ. XCVI. I. *ætat.* LXXI.

MARCUS ATONIUS MURETUS

Gallus, ex diœcesi *Lemovicensi*, eruditorum sui seculi facilè princeps, sine Præceptore, *Latinè Græcéque* doctissimus evasit. *Parisiis*, in Collegio Cardinalis *Monachi* tertiam classem rexit, cùm *Buchananus* secundæ, *Turnebus* verò primæ præesset. Hinc, fortunam magis optimam sectatus, in *Italiam* abiit, & *Venetiis* primò, dein *Romæ* in pretio habitus, obiit anno 1585. ætatis 57. *Hofman.* Clar. A.D. MDLXXV.

Scripsit Orationes: Varias Lectiones: Poëmata: Emendationes in *Terentium, Horatium, Catullum, Tibullum, Propertium, Tacitum*, inque *Senecam* Philosophum: Epistolas: multaque alia.

Marcus Antonius Muretus, magnum non solùm *Galliæ* nostræ, sed ipsius *Romæ* lumen. *Thuan.* Hist. l. 80.

Ingenio præstanti & ad omnia nato præditus, quod in politiori literaturâ præcipuè exercuit, utriusque linguæ peritiâ clarus, & *Latinè* scribendi facultate insignis, ad quæ omnia acerrimum judicium attulit. *Thuan.* Hist. l. 82.

Quis non miretur hominem *Gallum* & quidem in *Lemovicibus* natum, suo ipsius ingenio & absque ullâ Præceptoris operâ eruditum tantos in literis fecisse progressus, ut præter exactam *Græcæ* linguæ scientiam ipsis etiam *Italis* peculiarem illam *Latini* sermonis laudem unus eriperet? Neq; verò id *Muretus* in Oratione solutâ solùm, sed in versibus etiam assecutus est, in quibus tam erat *Catullo* similis quàm ipse *Catullus* sibi. Accedebat ad excellens & divinum illud ingenium incredibilis morum candor & urbanitas, quæ mirificâ suavitate hominum animos afficiebat atque attrahebat. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Nihil unquam (mirum dictu) bis scribebat *Muretus*, vix adeo bis legebat id ipsum, quod scripserat; rarò interpolabat, non sæpè mutabat aliquid, rarius demebat delebátque: ita, cùm uno quasi tenore fluerent omnia, nihil nisi aptum & accommodatum ad manum mentémque veniebat, ut multo meliora fortuitò illi

 excide-

excideren, quàm alii, qui eandem incudem assiduè tundunt, excudant labore. *Andr. Schott.* in Vitâ *Mureti.*

Marcus Antonius Muretus, vir cumprimis eruditus, & qui in his literis nostris meo judicio familiam ducit. *Lips.* l.2 Var. Lect. c.1.

Vir in quo non eruditio solùm varia, sed comitas etiam & lepos multus. *Idem* de Rect. Pronunc. *Ling. Lat.* c.1.

Cujus scripta *Venus* inhabitat pariter cum *Musis.* *Idem* in l.1. Annal. *Tacit.* Num.33.

Muretum ego novi, virum ingenio & eloquio suavem, judicio sæpè bonum, ambitioni, non semper extraneum. *Lips.* Dispunct. Not. *Mirandulani* Cod.

Vir cùm omni liberali eruditus doctrinâ, tum etiam singulari eloquentiâ præditus *M. Antonius Muretus. Turneb.* Adv. l.14 c.6.

Hic *Latinæ* Orationis facundiâ tantam sibi apud omnes gratiam conciliarat, ut ejus ævi quasi alter *Tullius* concordibus *Italiæ* vocibus acclamaretur. *Io. Imperial.*

Edidit *Varias Lectiones*, quibus nihil uberius, nihil elegantiùs fingi potest. *Konig.* in Biblioth.

Quantùm vir hic eruditione præstaret, *Variarum Lectionum* liber ostendit. *Ian. Nic. Erythraus* in Pinacoth.

Mureti Epistolæ, lectu dignissimæ. *Gesner.* in Biblioth.

M. Antonius Muretus Lemovix, eloquentissimorum nostræ ætatis hominum numero jure adscribendus est, cui pura, nitida, & elegans Oratio, æternam nominis gloriam peperit, præter ejus multiplicem eruditionem. *Gul. Rovil.* in promt. Icon. Illustr. Vir.

Pauci sunt in Mundo *Mureti*; qui si tam benè crederet in *Deum* quàm optimè persuaderet esse credendum, bonus esset *Christianus*. Doleo obiisse *Muretum*, de cujus morte ad me scripsit *Cujacius.* Animus erat eum reprehendere in multis quæ pe optabam ab eo videri. *Scalig.* 1.

Muretus scribebat promptissimè, *Muretus* etiam illam *Italorum* rationem scribendi fusam secutus est. *Mureto* nullus fuit post *Ciceronem* qui expeditiùs loqueretur & scriberet *Romanè*. *Lipsius* nihil præ illo, & invidebat illi, furatus est *emendationes* Benè intelligebat *Aristotelis Rhetorica*. Quid elegantius ejus Oratione de *Tacito* & aliis? *Scalig.* 2.

De ipso tandem hoc jure optimo proditum, quod in pangendis carminibus *Tibullo* conferendus, in prosa Oratione recentiorum cuilibet præferendus, scientiarum porrò, atque in primis Jurisprudentiæ gloriâ haud inter gregarios collocandus, *Galliæ* præconia insigni, nec interiturâ laude cumulavit. *Ioan. Imperial.* in Mus. Hist.

Jes. *Rapinus* eum in Odis suis satis liberum non esse existimat, hoc autem vitium inde oriri quòd elegantiori *Latinitati* nimis sollicitè studeat. *Rapinus*, Generalibus in Poeticam Animadversionibus, Animadv. xxx. Gallicè.

Balzacius *Muretum* jure merito culpat, quod ea omni veneratione & ho-

nestate

honestate erga *P. Victorium* se non gesserit, quę ei debebatur cum ob ejus merita, tum ob ejusdem provectiorem ætatem; Nam aliquod variarum Lectionum suarum Caput exorditur eum mendacii quadantenus arguendo, *Falsum est*, inquit *quod ait Victorius*. Sed culpa multò dignior est quòd *San-Bartholomaeanam stragem* laudaverit, perinde ac fecit Oratione in laudem *Caroli* IX. Romæ pronunciata. *Ant. Teissier* Elog. Gall.

Non minùs quidem ornatus [*Dionysio Lambino*] *Martinus Antonius Muretus*, sed religiosius magis; nec castitati minùs quàm elegantiæ asservit; nec sententiam modò exprimit, sed genus ipsum dicendi, quod licet, imitatur. Quòd si plura in eo genere elaborasset, inter multos *Interpretes* propè singularis extitisset; sed tantum detraxit ex gloriâ, quantum ex eo studio decerpsit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Quid tandem dicemus cùm eruditissimus ipse *Muretus*, *Variantes Lectiones*, *emendationesque Pinciani in Senecam*, suas fecisse dicatur. *Theod. Janson.* Nov. Antiq. p. 27.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Obiit *Romæ*, ac situs in Sepulchro, quod in Æde, *Deo* trino & uno, in *Colle Hortorum*, dicatâ, sibi vivens extruxerat: Ubi ejus Epithaphium posuit *Julius Roscius*:

Hic Marci *caros cineres* Roma *inclita servat*,
Quod patria optasset Gallia *habere sinu*.
Stat colle Hortorum, *tumulus stat proximus astris*,
Quæ propius puro contigit ille animo.
Tu sacros latices lacrymans asperge, Viator,
Et dic, heu! linguæ fulmina fracta jacent.

JACOBUS PAMELIUS

Audomaropolitanæ Urbis Episcopus, natus est *Brugis* Anno Dom. 1536. 3. Idus Maias, *Adolpho* Patre, *Carolo* V. Imp. à Sanctioribus Conciliis, è nobili *Baronum* de *Pamele* stirpe. Montibus *Hannoniæ* obiit Anno Dom. 1587. ætatis suæ 52. 13 Kal. Octob. Clar. A. D. MDLXXV.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in *Tertullianum*—Commentarii in *Cyprianum*—Liturgica *Latinorum*—Relatio ad *Belgii* Ordines de non admittendis unâ in Republicâ diversarum Religionum exerciciis—Micrologus de Ecclesiasticis Observationibus—*Cassiodori* divinæ lectiones—Catalogus Commentariorum Veterum Selectorum in universa *Biblia*—Commentarii in librum *Judith*—Commentarii in Epistolam *Pauli* ad *Philemon*.

Jacobus Pamelius, vir & sacræ Antiquitatis peritissimus, & cum multis scriptis, quibus eam illustravit, tum unâ & alterâ *Tertulliani* & B. *Cypriani* editione

magnam gratiam à doctis & piis omnibus consecutus. *Thuan.* ad ann. 1587.

De *Tertulliani* & *Cypriani* Scriptis optimè meruit. *Konig.* in Biblioth.

Jacobus Pamelius, operibus suis, Notis inprimis in *Tertullianum* & *Cyprianum*, nomen immortale promeritus. *Hofman.* in Lexic.

Pamelii in illustrando *Cypriano* diligentia longè majoribus encomiis digna foret, si sincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ *Ecclesiæ* statum, invito *Cypriano*, ad hodiernos *Ecclesiæ Romanæ* mores accommodare laborasset. *Acta Eruditorum* Vol. 1. p. 42.

Iacobus Pamelius, vir cum primis eruditus — Ejus industriam in disponendis *Cypriani* Epistolis cum magnoperè commendemus, haud tamen possumus eidem in omnibus assentiri: nam ad exactam rationem *temporum* historiam contexentes interdum à posito ab eo ordine cogimur resilire. Id ipsi viventi minimè displicuit. *Baron.* Tom. 2. Annal.

Pamelius doctus fuit & bene scripsit: fuit nobilis, valde modestus in nostros: ita credebat ut scribebat: etiam *Goulartius* in *Cypriano* modestè illum tractat. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Pamelius* vocatur à *Lipsio*.

Optimum officium ab eo in Ecclesiam & in rem Literariam profectum, in *Tertul.* & *S. Cypr.* editionibus positum est, quorum Opera novo ordine digessit, iis additis novis tractatib. antea nondum evulgatis. Doctos etiam commentarios in eadem elaboravit, ex quibus judicare convenit eum *Antiquitatis Ecclesiasticæ* cognitionem amplam habuisse, & non mediocrem *Criticum* fuisse. *Iudicia Eruditorum*, Paris. 625. per *Baill.* Gall.

Vir doctus & diligens *Jac. Pamel.* quod *Paul. Manutius* in ordinandis *Ciceronis* ad *Atticum* Epistolis cum laude præstiterat, idem in *Cyprianicis* præstare conatus est. Et huic *Spartæ*, quam susceperat, adornandæ, magnam adhibuit diligentiam; sed difficultatibus *Historicis* oppressus, & receptæ *Pontif. Roman.* Chronol. nimis adhærens, etiamsi multa præclarè observavit, in haud paucis tamen à recto tramite aberravit; quod in Vita *Cypriani* ab ipso collectâ clarissimè elucescit. Ordinem à *Pamelio* editum aliquoties corrigere conatus est illustrissimus *Card. Baron.* sed non multum præstitit, & *Historiam* pluribus erroribus maculavit. *Joan. Pearson.* Episc. *Cestriens.* in Præfat. ad Annal. *Cyprian.*

Prodiit ejus *Rituale Sanct. Patrum Col.* ann. 1676. 2. Vol. 4°.

ABRAHAMUS ORTELIUS.

Clar. An. D. MDLXXV.

SEculi nostri *Ptolomæus*, *Philippi* II. Regis *Hispaniarum* Cosmographus, & immortalis illius Operis *Theatri Orbis Terrarum* autor, vir doctissimus, humanissimus, atque integerrimus, natus est die decimo Aprilis, ann. 1527. *Antverpiæ*. Obiit ibidem die 29. Junii, St. N. 1598. ætatis 7 . cùm sæpè in morbo suo vocem istam usurpâsset: *Nihil se in hac vitâ relinquere, quo non possit, & velit carere.* Usus est annis vitæ suæ postremis loco *Symboli aut Emblematis*, picturâ *Orbis*

lis seu *Globi Terrestris*, cum additâ *Inscriptione*: *Contemno & orno; Mente, Manu. Abraham. Bucholcer.* Ind. Chronolog.

Scripta ejus hæc sunt: Theatrum Orbis Terrarum—Synonyma Geographica—Thesaurus Geographicus—Aurei seculi Imago, in qua *Germanorum* veterum vita, mores, Regio cum Iconibus—Itinerarium per nonnullas *Galliæ Belgicæ* partes—Deorum Dearumque Capita ex *Ortelii* Musæo—Syntagma Herbarum encomiasticon, earum utilitatem & dignitatem declarans.

Abrahamus Ortelius, Cosmographus ad miraculum usque politissimus & laboriosissimus. *David Chytraeus*, in Paraphras. Psalm. *Buchanan*.

Ortelius in *Theatro Terrarum Orbis*, omnibus suam probavit industriam, scripsit & *Thesaurum Geographicum*, opus eruditum, lectuque jucundum. *Melch. Adam.*

Abrahamus Ortelius rei *Geographicæ* ab ineunte ætate studiosus, maximè eam partem nulli labori aut sumptui parcens illustravit, neque ob id peregrinationes longinquas suscipere, ac multoties totâ vitâ repetere recusavit: edito pulcherrimo *Orbis Terrarum Theatro*, & renovatâ antiquorum locorum per *Tabulas* propriâ industria eleganter depictas memoria; *Synonymorum*que ingenti opere edito. *Thuan.* ad an. 1598.

Vir monstris exterrarum orbe amoliendis planè natus. *Merula* in Præfat. Cosmogr.

Edidit etiam *Ortelius Theatrum orbis terrarum*, librum, ut omnia ejus scripta, valdè doctum. *Becman.* c. 1, Hist. Orb. terrar. n. 5.

Tabulas ex historiâ omnigenâ utiliter illustravit, Matheseos interim scientiâ neutiquam cum Mercatore conferendus. *Voss.* c. 2. de Philog. sect. 18.

Anno 1575. clari erat nominis *Abrahamus Ortelius Antuerpianus*. Quod deinceps semper auxit. Præcipuè nomen peperit *Theatro Orbis Terrarum*, ac *Parergo*, sive Tabulis *Geographiæ* veteris, & *Synonymis Geographicis*. Etiam *Antiquitatum* earum valdè fuit studiosus, quæ ex nummis vett. *Græcis Romanis*que cognoscuntur uti quoque ex *Saxis* antiquis. *Voss.* de Mathem Scient. pag. 9.

Vir eruditissimus atque probatissimus, deque studiis *Geographicis* optimè meritus *Abrahamus Ortelius*. *Casaub.* ad *Baron.* Ann. 5. Num. 68.

Eximius veteris Geographiæ Restaurator *Abrahamus Ortelius*. *Gul. Camden.* in Præfat. *Britan.*

Thesaurum abs Te, mi *Orteli*, vidi & in parte legi: verè Thesaurum. In eo habes quicquid *Græcia* aut *Latium* habuit, in eâ quidem argumenti parte. Placet materies, ordo, industria: illa utilissima, iste facillimus, hæc summa. *Lips.* Epist. Cent. 2. Miscel. Epist. 7.

Theatrum tuum, *Orteli*, vidi: & vis me verum dicere? nescio an à multis annis cujusquam labor utilior fuerit in vulgus. Abeant illæ infinitæ *Tabulæ Chartæ*. *Lips.* Epist. Quæst. l. 4. Epist. 4.

Ortelium ego non tam *Regium Geographum*, quàm *Regem Geographorum* appellare soleo. *Marc. Velser.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium, *Justo Lipsio* Auctore:

Abrahami Ortelii quem Urbs Urbium *Antverpia* edidit, Rex Regum *Philippus Geographum* habuit, monumentum hîc vides. Brevis terra eum capit, qui ipse Orbem terrarum cepit, stilo, & tabulis illustravit, sed mente contempsit, quæ Cœlum, & alta suspexit, constans adversum spes, aut metus, amicitiæ cultor, candore, fide, officiis, quietus cultor, sine lite, uxore, prole, vitam habuit quale alius votum; ut nunc quoque in æternâ requiescat, votis fave, lector. Obiit quarto Kalendis Jul. 1598. vixit ann. 71. menses 2. dies 18.

Josephus Scaliger in memoriam *Ortelii* hoc Epitaphium struxit:

Quid primum, Orteli, *quid summum pectore promam,*
Quo possim cineri solvere justa tuo?
Exciturus eram doctas in Carmina Divas;
Carmina sunt meritis inferiora tuis.
Impendendus erat mundus, sed pectore mundum
Cepisti; laudes non capit ille tuas.
Laudibus ergo tuis melius desistere. Abunde
Laudatur, cui laus nulla sat esse potest.

Aliud, Auctore *Baldwino Cabillavo* S. J.

Hic situs Ortelius. *Busti me fallit imago:*
Qui jacet hic umbra vix levis umbra sua.
Vin' nosse Ortelium? *Mundi decurre* Theatrum:
Quantum opus est Orbis, *tantus & ille Vir est.*

JOHANNES SAMBUCUS

Clar. A. D. MDLXXV.

Natus est *Tirnaviæ, Hungariæ* oppido A. C. 1531. Fuit è *Maximiliani* II. & postea *Rudolphi* II. Imperatorum Consiliarius & Historicus *Cæsarius*; unàque Medicus elegans, Poëta eruditus, & Antiquarius penè incomparabilis: nec non vir adeo liberalis, ut omnem ferè substantiam suam conquirendis libris, monetis, & studiis antiquis impenderit. Obiit *Viennæ Austr.* Apoplexia A. C. 1584, ætatis suæ 53. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus propemodum infinita, quorum Catalogum habes apud *Jac. Boissardum*.

Joannes Sambucus Tirnaviæ Pannoniæ oppido natus, anno 1531. in plerisque *Italiæ*

Italiæ, *Galliæ* & *Germaniæ* Academiis cum laude versatus est: conjunxit autem cum literis humanitatem; cum *Latinis Græca*: & quod è scriptis ejus facilè apparet, scientiam antiquæ Philosophiæ cum elegantia doctrinæ. Unde in Medicum elegantem, in Poëtam venustum & scitum, in Historicum & Antiquarium solertem evasit. *Boissard.* in Icon.

Ioannes Sambucus, professione *Medicus*, cujus ea fuit in veteribus libris colligendis diligentia, liberalitas in publicandis, ut principibus viris, qui hâc re laudem consecuti sunt, quamvis in dispari fortunâ, æquari debeat: quod *Nonnus Dionysiacorum* scriptor, *Aristenetus*, *Eunapius*, *Hesychius* illustris, alii ejus beneficio editi abundè testantur; alioqui alienâ quàm suâ industriâ clarior. *Thuan.* ad ann. 1584.

A *Sambuco* heri ad me literæ, sanè quàm amicæ. Humanissimum virum coràm reperi, non pro opinione mea (tecum hoc sit) literatum. *Lips.* Cent. 1. Misc. Epist. 2.

In te singularem humanitatem cum singulari eruditione conjunctam dilexi, vel, ut magis propriè loquar, amavi. *Lips.* in dedicat. 5. posteriorum librorum *Taciti*.

Vir benè doctus, & omni ratione *Veterum Scriptorum* adjuvandorum studiosus, *Ioannes Sambucus*. *Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 18.

Accuratus homo in legendo, & reconditæ doctrinæ, omni laude dignus vir ob eximias suas animi dotes, & non minùs quia aliorum laudis valdè liberalis est. *Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 19.

Bonfinii Historiæ *Hungariæ* addidit *Sambucus Appendicem*, quâ res *Hungaricas* persecutus est usque ad *Ferdinandum* I. qui secundus fuit Rex *Hungariæ* ex familiâ *Austriacâ*. *Appendix* quidem non respondet eruditioni *Bonfinianæ*, meretur tamen suam laudem. *Conring.* de *Hungariâ*.

Joannes Sambucus vir clarissimus, cùm ipse multa eruditè ac elegànter conscripsit, tum etiam plurima scripta rara & inventu difficilia maximis laboribus & sumptibus collegit, quorum non pauca edita sunt. *Gesner.* in Biblioth.

Dominus Sambucus celebrior erat plurimorum Manu-scriptorum evulgatione, quam propria eruditione. *Paul. Colomes.* in opusc. p. 131. Gall.

Ægrè poterat Natura virum producere *Jo. Sambuco* ad Scientias propensiorem & in animi labore magis indefessum—In *Horatii Artem Poeticam* Commentarios scripsit, quibus manifestissimum fecit in *Poeseos* Latinæ veneribus se nihil ignorasse—Inter insigniora ejus Opera numeratur Historia ejus *Hungarica*, quàm non minori elegantia quàm fide contexuit. *Is. Bullart.* Acad. Scientiarum Tom. 2. p. 185. Gall.

* *Joannis Sambuci* Opera non permittuntur, nisi corrigantur. *Index. Madrit.* Impress. Ann. 1667.

Extant Icones Veterum aliquot & recentium Medicorum ac Philosophorum, cum Elogiis Tetrastichis. *Antverpiæ* apud *Christ. Plantinum* ann. 1574. Fol. & *Lugd. Bat.* ubi Vitæ singulorum & Scripta adduntur, apud *Raphelengium* ann. 1603. & *Amstelod.* Fol. 1615. apud *Jansonium*.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium:

Sambucus *linguas coluit qui doctus, & artes.*
Cui natale fuit Pannonis *ora solum:*
Cæsaris *historicus præmissi temporis acta,*
Et dignos scripsit cognitione libros.
Aonios *inter meruit quoque nomen* Olores,
Carmine jucundum qui cecinere melos.
Ante diem quamvis, Musis plorantibus, ipsum
E medio tulerit mortis avara manus:
Ipse tamen superest meliori parte superstes,
In cœlis animâ, nomine clarus humo.
Nil in solertes Musarum juris alumnos
Mors habet: à Musis doctus obire nequit.

Obiit Id. Junii MDLXXXIV. Ætat. LIII.

FULVIUS URSINUS

Clar. A.D. MDLXX.

PAtriâ *Romanus*, nobili genere paterno, sed minus justo concubitu natus. Septuagenarius obiit Anno *Dom.* 1600.

Scripta ejus sunt: Notæ in *Ciceronem, Virgilium, Eutropium, Polybium, Terentium, Dionem Cassium, Catonem, Varronem, Columellam* de Re Rustica, *Salustium, Cæsar. Livium, Velleium, Tacit. Suetonium, Spartianum,* Fragmenta *Dionysii Halicarnassæi, Appiani, & Diodori Siculi*: librum edidit de *Familiis Romanorum*: atque Appendicem ad P. *Ciaconium* de *Triclinio*.

Fulvius Ursinus, patriâ *Romanus*, vir *Græcè Latinè*que doctissimus, ac purioris antiquitatis Indagator diligentissimus. *Thuan.* ad Ann. 1600.

Earum (*nummorum formarum*) exempla passim extant in eorum libris, qui studiosè *antiquitates* illas collegerunt. Inter quos *Fulvio Ursino* & *Adolpho Occoni*, doctissimis viris, palma consensu omnium tribuitur. *Franc. Hotoman.* de Pop. *Rom.* Re Nummariâ, c. 5.

Ursinus quidem doctissimus vir est, & de literis, si quis alius, optimè meritus. *Casaub.* Epist. 12. *Jacob. Bongarsio.*

Fulvius Ursinus, vir præclarissimè de omni antiquitate meritus. *David Hoeschel.* in lit. ad *Marcb. Weckerum*, quas Legationum excerptis præmisit.

Fulvius Ursinus, homo linguæ utriusque omnisque adeò antiquitatis benè peritus. *Andr. Schott.* l. 2. Nodorum *Ciceron.* c. 6.

Vir illustris & insigniter eruditus *Fulvius Ursinus*, de *Ecclesiasticis* literis optimè meritus. *Baron*.vol.2.Annal.

Amicissimus meus *Fulvius Ursinus*, rerum antiquarum solertissimus explorator; ad quem velut *Lydium Lapidum* quæque vetera monumenta probanda elucidandaque afferri solent, cujus & apud me auctoritas plurimùm valet. *Baron.* ibid.vol.3.

Fulvius Ursinus, vir insignis præclarâ eruditione & sincerâ fide omnibus notus. *Baron*.vol.4.Annal.

Cujus nomine inter viros *antiquariæ rei* studiosos nomen majus, celebriusque nullum est. *Gassend*.de vita *Peireskii* l.1.

Fulvius Ursinus optimus senex optimè de omni meliore *Antiquitate* apud bonos omnes promeritus. *Pignor*. Symbol.Epistol.Epist.18.

Magni ingenii raræque eruditionis vir *Fulvius Ursinus*. *Petr. Vict.* l. 36. var. lect. c. 22.

Fulvius Ursinus amicus noster citra controversiam *Italiæ* suæ flos. *Lips*.elect. l.1.cap.23.

Inter *Italos Fulvius Ursinus* familiam ducit. *Gasp.Sciopp*. consult.p.79.

Scripsit de *Familiis Romanorum* elegantissimè, eruditissimum de *Triclinio Romano* commentarium. *Ian.Nic.Erythræus* Pinacoth.

Ejus *Virgilium*, & librum de *Familiis Romanorum* quis non admiratur? *Ioan. Matth. Toscan*.in *Ital*.peplo,c.194.

Fulvii Ursini Familiæ, liber divinus: ex quo multa didici. *Fulvius Ursinus* simia mea. *Scaligerana* posterior.

Fulvius Ursinus pleraſque notas in *Iulium Cæsarem Petri Ciacconii*, quas ipse, qui sua ut parvi facere gloriæ contemptor acerrimus, sic libenter communicare solebat cum amicis, non ediderat, tacito ejus nomine suis in *Historicos Latinos* notis admiscuit. Sed *Ciacconio*, cùm notas ejus ab *Andreâ Schotto* accepisset, sua postliminio restituit, atque *Fulvianis* separavit *Joannes Brantius*. *Thomas*.de Plag. sect. 8.

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Ioannes Matthias Toscanus*:

Comprobet Antiquâ ut dignum se Fulvius *urbe,*
Illius extinctum suscitat eloquium.
Roma *licet depressa, tamen caput erigit, Hydra*
In morem, ingeniis & rediviva viget.

Prodiit liber de *Familiis Romanis*, cum ipsis nummorum figuris, *Romæ* 1577. in fol. *Parisiis*, editore *Carolo Pantino*, 1663. in fol.

Extant *Imagines & Elogia* illustrium ac eruditorum Virorum, ex Lapidibus Antiquis, & Numismatibus expressæ. *Romæ* anno 1570. in fol.

Extant *Leges & Senatusconsulta* quæ in veteribus cùm ex lapide, tùm ex ære monumentis reperiuntur, notis illustratæ. *Romæ* 1583. 4°.

Extat *Appendix* ad *Petrum Ciacconium* de *Triclinio. Romæ* 1588. in 8°. *Amstelædami* apud *Andream Frisium* 1664. in 12°.

AUGERIUS GISLENIUS BUSBEQUIUS.

Clar. An. D. MDLXXV.

NObili & vetusto *Busbequiorum* apud *Flandros* genere natus est *Cominii* Anno 1522. Obiit Anno Dom. 1592.

Scripta ejus hæc sunt: *Turcicæ* Legationis Epistolæ quatuor---- Consilium de re militari contra *Turcam* instituenda---- Itinera duo, *Constantinopolitanum* & *Amasianum* ---Epistolæ Legationis *Gallicæ*--- Liber de vera nobilitate.

Ætate grandior à *Ferdinando Augustino Viennam Austriæ* evocatus, & ipsi & *Maximiliano* filio in Repub. gerendâ ita se probavit, ut nullius ferè magis consilio & virtute Principes illi niterentur: Hujus etiam Augustos liberos *Matthiam, Maximilianum, Albertum,* & *Wenceslaum,* ephorus prudentissimus, optimis moribus informavit. Cumque in omni administrationis genere excelleret, tum vero in legationibus virtus ejus enituit: quibus compluribus magnâ cum gloriâ ad summos principes assiduè functus est. Earum insignes imprimis fuere *Constantinopolitana* & *Amasiana*; quas etiam literarum monumentis eleganti stylo mandavit. *Melch. Adam.*

Augerus Gislenius Busbequius, vir eruditione, rerum agendarum peritiâ, candore & probitate insignis: qui unam atque alteram Legationem ad *Portam Othomanicam* sub *Ferdinando Cæsare* magnâ suâ cum laude gessit, & elegantissimis ac lectu jucundissimis Epistolis explicavit. Ex quibus quamplurima in *Annales* meos me transcripsisse ingenuè profiteor. *Thuan.* ad Ann. 1592.

Generosissimus pariter ac doctissimus vir. *Lambec.* lib. 1. de Biblioth. Cæsar.

Vir, quem inter ævi nostri primos verô elogiô est prædicare. *Lips.* cent. 2. ad Belgas epist. 78.

Vidimus nuper libellum duplicem *Itineris* & *Consilii* tui, Libellum: sed qui, meo animo, *Scholas dissertationesque* superat multorum sapientum. Brevia omnia, fateor: & eò placent magis, quia inclusa prudentia, non ostensa. Quin genus ipsum dictionis (etsi id minimè inter tuas curas) priscum adstrictumque, sententiis occultum; &, quod verè invideo, subtilis brevitas innata tibi, aliis adfectata. *Lips.* in Epist. ad *Busbeq.* præfix. libb. *Saturnal Sermon.*

Non contemnenda ad rerum *Turcicarum* cognitionem peti possunt ex elegantissimis *Augeri Busbequii* Epistolis de *Legatione suâ Turcicâ*. *Whear.* in Meth. Leg. Hist. Civ. Artic. 12.

Augerius Busbequius legationem suam conscripsit. Egregius liber hic est. Pulchra in eodem occurrunt. De *Turcis* benè scripsit. *Scalig.* posterior. Gall.

Augerus G. Busbequius, summus omnibus laudibus & meritis & contemtis vir. *Barth.* Adv. l. 14. c. 6.

Lynces Assyrias ei usui adhuc hodie commendatas docent eximii viri, & primoribus omnis ævi accensendi *Augerii Busbequii* Epistolæ. *Idem* ibid. l. 15. c. 11.

Scipio

Scipio Gentilis in Apolog. *Apuleii* eum vocat eruditissimum *elegantiarum* arbitrum. p. 349.

Posteritas conservat etiamnum ut pretiosas *Relationes* ab illo relictas itinerum suorum, tanquam fontem copiosum, ex quo experientiores Politici documenta possunt haurire. In pretio cum primis est egregia illa Synopsis ejus apud *Turcarum* Imperatorem Legationis, quam non minori elegantia quàm accuratione conscripsit: quæque citatur à Francisco Hotmanno Tract. suo de *Legati Munere* tanquam liber hoc charactere dignus, quique ampla præcepta continet pro illis quorum opera utuntur Principes in præclaris illis functionibus. *Is. Bullart*, Acad. Scientiarum. Gall.

Quamvis multùm præterea juvari possint relationibus epistolicis præclarissimi viri *Augerii Busbequii*, & libellis *Ricoldi seu Richardi Monachi*, ac *Joannis* cujusdam *Andreæ*; qui propterea in omnes linguas habentur translati: quoniam vel ipsius *Postelli* judicio cæteris omnibus præferri debent, quicunque conati sunt *Turcicæ* Religionis fundamenta validissimis rationibus convellere. *Gab. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Extant *Legationis Turcicæ* Epistolæ 4. *Par.* 1595. 8°. & *Han.* 1605. 8°.

Hoc ejus Epitaphium *Justus Rickhius* composuit:

Busbequii *aspiciens Tumulum, confide, Viator,*
Sta prope: non luctum posceris aut gemitum.
Nam quid cum lacrymis virtuti? vita bonorum
Vt nihil infausti, sic neque habet Lachesis.

ABRAHAMUS BUCHOLCERUS

IN pago *Schonau* propè *Damam*, quæ sex passuum millibus *Wittenbergâ* distat, natus fuit anno *Dom.* 1529. IV. Kal. Septemb. Obiit *Freistadii Silesiorum* anno 1584. die 14. Junii styli novi. Clar. An. D. MDLXXVI

Scripta ejus hæc sunt: Chronologia magna---Chronologica Isagoge---Index Chronologicus---Catalogus Consulum *Romanorum*---Epistolæ Chronologicæ---Admonitio ad Chronologiæ studiosos de enodatione duarum Quæstionum Chronologicarum, annum *Nativitatis*, & tempus *Ministerii Christi* concernentium---Opuscula.

Mitto tibi dono Chronologiam *Abrahami Bucholceri*, quæ meo judicio omnes *Chronologias*, quæ ad nostrum usque tempus prodiere (salvô tamen pio & utili aliorum labore) superare videtur. Idque nón modo exactissimâ temporum supputatione, sed etiam eorundem temporum collatione quadam mysticâ & propheticâ, remotâ tamen omni superstitione: id quod in nullis Chronologiis tam dextrè factum mihi videre contigit---Quoties Sacra *Biblia* leguntur, Chronologia hæc non modo studiosis, sed etiam iis, qui sibi *Doctores* esse videntur,

dentur, à latere esse potest—Inimitabili penè brevitate scripsit—Denique Chronologia hæc loco multorum *Commentariorum* in *Biblia Sacra*, quibus multi magis impediuntur, quàm promoventur, esse poterit; præsertim politicis hominibus, & circa rerum gubernacula versantibus, qui evolvendis multorum *Scriptis* vacare non possunt. *Wencesl. Budovviz.* in lit. ad *Adamum* Filium, anno 1603. scriptis.

Abrahamus Bucholcerus, opere *Chronologico* magnam gloriam adeptus. *Thuan.* ad Annum 1584.

Cujus se pectore tota vetustas condidit. *Jo. Andr. Quenstled.* de Vir Illustr.

Eum virum magnum esse & excellentem ingenio, doctrinâ variâ, ac lectione multâ, docent tum, quæ nuper edidit, *Scripta Chronologica* valdè erudita, laboriosè & accuratè conscripta, tum etiam porrò meliùs docebunt, quæ modò habet in manibus, & de quibus spem facit, superaturus sine omni dubio in illis omnium conatus, labores & studia qui hactenus in simili argumento voluerunt esse occupati. *Neand.* Geograph. part. 1.

Bucholceri Chronologia magna omnium eruditorum oculos & admirationem in se convertit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Facundiæ *Bucholcerianæ* vix parem reperias! *Idem ibid.*

Insignem illum reddiderunt ejus eloquentia, modestia, candor, affabilitas, charitas & vitæ integritas. Adeo propriis non studebat commodis ut, tantum abest ut à Principibus quibus ministrabat remunerationes peteret, quin eorũ dona mirabili generositate rejecerit. In quo illustris Præceptoris exemplum imitatus est. *Melanchto* enim *Mauricio Saxonico Electore* rogatus num aliquid sibi pro sua sustentatione deficeret, respondit huic Principi se stipendiis suis contentum esse nihilque præterea capere: Cumque denuo urgeretur ab Electore ut ei significaret an aliquid sibi necessarium deesset, ei regessit; quandoquidem ad aliquid ab eo poscendum adigebatur, se ab eo veniam abeundi petere. *Bucholzeri Chronologia* eximia est, ab ejus filio *Gotefridio* continuata fuit: Sed Opus Paternum Filii lucubrationem longè antecellit. *Ant. Teissier*, Elog. Gall.

Sic *Abrahamus Bucholzerus* Chronologus cæteroquin eruditus hic impingit. In *Isagoge* enim sua *Chronologicâ* annos diversos *Natali Christi* assignat, & illis quas adhibet *Epochis* in diversa abit, quippe quæ *Characteres* diversos habent—Quum verò facillimum sit cæspitare in talibus, haudquaquam ob id convitium dicimus viro eximio, & de re *Chronologicâ* benè merito, sed ista tantùm adducimus ad cautelam, ut pateat, quàm ardua sit *Epocharum* variarum collatio, & quàm difficile sit hîc non quandoque impingere. Sic hallucinatur idem vir eruditus in applicatione *Olympiadum* ad annum Nati Christi, dum natalem Christi refert ad *Olympiadis* CXCIII. pro *Olympiadis* CXCIV. tertiùm, ubi tamen sphalma *Typographicum* suspicari malim. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 16. 17.

Edidit *Isagogen Chronologicam* anno 1596. quam deinde continuavit filius, non tamen pari felicitate, ut mihi videtur; Parens enim gravis est & observat Historiæ leges, nec intexit minuta illa, & quæ publicè sciri parum intersit; ut

quando

quando iste Pastor, in hoc vel illo pago fit natus vel mortuus; quando hic Consul, ille Senator, quando hujus Academiæ Professor aut Rector, &c. quæ non nisi de summis & præstantissimis viris erant notanda. *Kekerm.* de naturà & propriet. Histor. c. 4.

Magna diligentiâ celebrium Virorum memoriam persecutus est in *Indice Chronologico*; qui dein primùm a *Godfrido* filio, post ab altero filio, Patri cognomine, *Abrahami Sculteti* operâ potissimum adjuto, deinceps ab aliis continuatus, novisq; accessionibus fuit auctus, ita ut ante triginta hosce (*scilicet ab anno 1670. computandos*) & ampliùs annos jam quintùm editus fuerit. Observavit autem Pater meus, *Godfridus Voglerus*, *Godfridum* in plurimis ita non indulsisse affectibus, sicut in tertia editione fuit factum: utut illam alteram editionem acerbè perstringat in dedicatione frater *Abrahamus*. Posteriores etiam editiones haud æquè limatum judicium in multis referunt. *Val. Henr. Vogler.* introduct. univers. in notit. bonor. Script. c. 2.

Bulcholtzerus Vir bonus erat, sed Jubilæis totos 50. annos assignat. *Scaliger l.* posterior.

* *Abrahami Bucholceri Index Chronologicus*, atque *Isagoge Chronologica* cum expingat omnibus permittuntur. Alia vero ejusdem *Bucholceri* Opera prohibita sunt in *Ind. Madrit.*

Extat *Isagoge Chronologica* 8°. *Francof.* 1577.

Extat *Index Chronologicus* ab O.C. ad annum *Christi* 1616. *Francof.* 1616. 8°.

TYCHO BRAHE.

EQues *Danus*, excellentissimus Mathematicus, natus est *Knudstorpii* an. 1546. mens. Decemb. Obiit anno Dom. 1601. Vitam ejus prolixè descripsit *Petr. Gassendus.* Clar. A.D. M.D.LXXX.

Scripta ejus sunt: Liber de Cometâ, sive novâ Stellâ---Prælectiones habitæ in Academia *Hafniensi*---Oratio habita in Academia *Hafniensi*---Progymnasmatum Astronomiæ instaurandæ, libri tres---Epistolarum Astronomicarum libri duo---Liber Mechanicorum---Epistola de confectione Elixiris---Tabulæ *Rodulphinæ*---Responsio Apologetica ad quendam *Scotum Aristotelicum* Philosophum, & Medicum *Galenicum*---Somnium, Lunarisve Astronomia---Stellarum octavi orbis inerrantium accurata restitutio---Epistola ad *C. Peucerum.*

Post *Finellum*, commemorandus venit *Tycho Brahe*, Eques *Danus*, Astrorum verâ scientiâ, & observationibus longo tempore in sua *Uranopoli*, & magno sumptu factis, omnium concordibus suffragijs Principis Astronomorum nomen promeritus. Qui *Chersoneso Cimbricâ* relictâ, cùm in *Germaniam* proximam se recepisset, in Aulâ *Rudolphi Cæsaris* aliquandiu floruit. Cum *Willelmo Hesso*, qui & in eadem scientiâ excellebat, arctâ studiorum necessitudine conjunctus: & *Pragæ* hoc anno 1601. 9. Novemb. decessit; cùm vitæ annos 54. menses 9. dies 19. tantùm

tùm exegisset. Vir & Scriptis à se editis, secundum *Ptolomaeum, Ioannem Regiomontanum*, & *Nicolaum Copernicum*, imprimis clarus; & postea à *Ioanne Kepplero* (cui praeclaras ingenii sui reliquias, ne perirent, quasi testamento legavit) publicatis, illustrior. *Thuan.* ad ann. 16 1.

Vir illustris, & generosissimus Dominus *Tycho Braheus*, singulare Naturae Beneficium, & literaturae ornamentum; quem non tam clara Patria, nobiles genitores, corporis, fortunaeque bona alia; quàm excelsa mens, & divinum ingenium, carum, amabilemque *Principibus*, doctisque viris, adeoque universis, praestitere. *Jo. Jessen.* in Funebr. Orat. vid. *Gassend.* in Vit. *Tych. Brahe.* p. 234.

Quinimò florente aetate ad *Caesarem* accitus, honores ejus aulae sibi oblatos constanter sprevit, speratos respuit, *Mathematicarum* studiis accensus, ob quae ab omnibus immortalitati nomen ejus meruit consecrari. Ut enim *Astronomia*, tot retrò actis temporum curriculis penè oblivioni tradita, veris *Phaenomenis* restauraretur, non solùm ejus facultatis peritissimos quosque ad se magnis praemiis allexit, & insignia, ut id ipsum faciliùs assequeretur, ejusdem artis instrumenta regiis fabrefecit impensis; sed & domos magnificas, ac turres ingentes à fundamentis erexit, in quibus, varia per intervalla, *Caelum, Sydera*, & eorundem motus uno tempore, diversis instrumentis, & aspectibus spectarentur. *Iac. Philip. Tomasin.* in Elog. Illustr. Vir.

Anno 1572. ac 24. proximis annis, sempiternam sui memoriam literariae Reip. intulit *Tycho Brahe*, qui in siderum observatione nulli priorum cessit; inque numero fixarum observando, non acquievit *Hipparcho*; imò *Ptolemai*, & *Alphonsinorum* industriam exsuperavit. Hujus aurei extant libri *Astronomiae Instauratae*: quibus, ut antea in *Ptolemaeo Copernicus*, ita ipse in *Copernico* multa correxit. Itaque exinde tres praecipuę fuerunt *Astrologorum* Sectae: quarum *Tychoniana* foret media inter *Pythagoricam* sive *Copernicanam*, & *Aristotelicam* sive *Ptolemaicam*. *Voss.* de Mathemat. p. 193.

Astronomiae & Chymię studiis maxime incubuit: caetera quidem non prorsus neglexit; sed tamen quasi πάρεργα habuit, nisi quòd Poësin tota vitâ coluit. Id scilicet probant, quae varia ejus *Carmina* interjecimus; in quibus cùm bona, cùm mala, cùm mediocria sint (& praeter alia quidem, nonnulla, in quibus videtur non satis accuratè syllabarum quantitas observari) intelligi licet fudisse eum illa naturae potiùs genio, & oblectandi animi causâ, quàm contentione animi, famaeve aucupandae gratiâ. *Petr. Gassend.* in vit. *Tych. Brahe*, l. 6. p. 81.

Ticho Brahe luculentissimas in Astrologiam observationes elucubravit pro *Aequinoctiis*. Ad invicem scripsimus. Multa me docuit. *Scalig.* po[ster]ior. Gall.

In *Instrumenta Mathematica*, quae subtilissimè excogitaverat, ducenta aureorum millia insumsisse dicitur.

Tomasinus, part. 1. Elog p. 251. memorat, eum, cum ad mensam *Caesaris* (*Rudolfi* II.) assideret, urinae effundendae verecundiâ praepeditum obiisse.

* *Tychonis Brahe* Astronomiae instauratae Progymnasmata; ejusdem Epistolae *Astronomicae*; atque de Disciplinis *Mathematicis* oratio, cum expurga-

purgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. Ann. 1667.

Opera ejus omnia prodierunt *Francofurti* ann. 1648.

BARNABAS BRISSONIUS

Clar. An. Dñ MDLXXX.

Gallus, *Fontanei* in *Pictonibus* nascitur. Tempore *Ligæ*, *Parisiis*, à globo seditiosorum suspendio necatus anno 1591. *Hofman.*

Scripta ejus hæc sunt: De Populi *Romani* solennibus Formulis & verbis libri octo—De Connubiorum jure, lib. 1.—De Nuptiarum ritu, lib. 1.—Antiquitatum, ad *Juris Civilis* illustrationem, libri quatuor—De *Persarum* Regio Principatu, seu Regno, libri tres.

Barnabas Brissonius Jurisconsultus magni nominis, excellentis ingenii, solidæque eruditionis laude, quam scripta ipsius testantur, clarissimus. *Gotofrid. Bucholcer.* in Indic. Chronolog.

Dignitate & Doctrina eximius *Barnabas Brissonius*, *Galliæ*, imò *Europæ*, magnum lumen. *Lips.* l. 2. elect. 2. 15.

Quis Musas novit, & *Brissonium* non novit? Nec Dii sirint, ut indictus nobis sis, clarissimum *Galliæ* lumen. *Idem* l. 2. Epist. Quæst. epist. 17.

In *Brissonio* bonę omnes artes & sapientia civilis magnam jacturam fecerunt, nec post *Cujacium* ex nostratibus alter fuit, qui *Juri Civili* & forensibus formulis ex universali literatorum campo decerptis clariorem lucem attulit. *Rodolph. Botoreus* l. 1. Comment.

Barnabas Brissonius, Jurisconsultus & Criticus, judicio doctrinâque nulli secundus *Thom. Dempster* in Elench. Script.

Equidem à Rege (*Gallorum Henrico* III.) ipso audivi, cùm diceret, nullum in Orbe *Christiano* principem esse, qui haberet, quem *Brissonio* suo in literarum gloria opponeret. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Brissonius, venerabile omni ævo nomen. *Barth.* Adv. l. 15. c. 18.

Barnabas Brissonius vir *Jurisprudentiæ* in antiquam dignitatem restituendæ natus *Sertor. Ursat.* l. 1. Monument. *Patav.*

Exempla alia passim occurrunt apud autores, quæ partim collegit magnæ diligentiæ & eruditionis vir *Barnabas Brissonius* L. 1. *Formularum. Marcus Zuer. Boxhorn.* Quæst. *Roman.* 1.

Quemadmodum in magnifico opere, *Barnabæ Brissonii* libro de *Formulis* P.R. abundè docetur. *Frid. Tilemann.* de Histor. delect.

Barnabas Brissonius, Jurisconsultus, Senatûs *Parisiensis* Præses. Opus mirandum, *de formulis & solemnibus populi Roman. verbis*, ex ipsis Romanæ Prudentiæ penetralibus magno judicio collegit. *Tobias Magirus* in *Eponymolog. Crit.*

Homo in litium tricis, quàm in Republicâ administrandâ, magis versatus—Felicissimo vir ingenio, sive literarum studia, sive negotia forensia tractaret, ex advocato admodum famoso primùm Fisci patronus, post Vidum Fabrum, dein post Pomponium Bellevreum Curię Præses creatus, non solùm inter literatos

Scriptis

Scriptis plerisque editis, sed in Rep. ac præcipuè in foro magnum nomen meruit. *Thuan.* ad ann. 1591.

Quæ ad *Persici Regni* statum faciunt, operosè congessit *Barnabas Brissonius*, exiguô tamen politicæ Scientiæ fructu. *Conring. de civ. prud.* cap. 14. Pag. 309.

Quæ hîc de *Nuptiarum* ritu in medium afferemus, debemus clarissimis viris *Andreæ Tiraq.* Jurisconsulto, *Carolo Sigonio*, & *Barnabæ Brissonio* Jurisconsulto, qui tantâ industriæ laude ritus eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi posse videatur. *Io. Rosin.* de Rom. Antiq.

Librum *Brissonii* totum perlegi, in quo, ut alteris ad te literis scribebam, non est dissimilis sui, cùm tam in hoc de *Regno Persarum*, quàm illo de *Formulis* opere, nihil antiquius habuisse videatur, quàm veterum testimonia congerere, ut volumen procudat, nihil tam metuere, quàm ne liber nimis brevis sit. Sanè in re necessaria, non solùm prodest hoc facere, sed etiam negligentia est non facere. Rem verò vulgatissimam testimoniis velle probare, hoc verò est, quod *Græci* dicunt, μύρον ἐπὶ φακῇ *Jos. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. 9.

Liber ejus de *Regno Persarum* ejus dignitati non respondet, neque loco quem in Republica occupabat, & videtur nihil tam anxiè timuisse quàm ne liber suus ad satis amplam molem non excresceret; nescio quid in animo ejus versaretur cùm scribebat de *Regno Persarum*, qui successionis legem tam religiosè observant, cùm ille in partes illorum transiverit qui Coronam Regi suo legitimo detrahere conantur. Munus suum conservare voluit inter homines qui illum tandem perdent. Ejus liber de *Actionibus & formulis* plus laboris habet quam industriæ. *Guisiorum* Factio Præsidis munus in eum contulit. Liber ejus de *Regno Persarum* est labor Grammatici, non ejus qui remp. tractabat. Apud posteritatem benè fortasse cedet pruritus gloriolæ, cùm homines incesset oblivio dignitatis ejus. *Scalig.* [illegible] Gall.

Brissonii Formulæ pauca habent bona, nam maxima pars à studiosis est coacervata. Doctus erat & bene scripsit; *formulas* non omnes collegit; vellem omnes colligi & edi selectiores. *Brissonius* in suo munere capiebat utraque manu. *Scaligerana* posterior.

Barnabas Brissonius Jurisconsultus & Criticus, virtute, judicio & doctrinâ eximius, certè nulli secundus, quamvis exitu infelicissimus. *Nic. Henel.* [illegible] oti *Vratislaviensi*, c. 2.

De veteri nuptiarum apud *Romanos* ritu nemo, opinor, fide majoreque diligentiâ scripsit, quàm vir doctissimus amplissimusque Præses *Barnabas Brissonius*. *Idem* ibid. c. 58.

Torques ergo solenne regum apud *Persas* insigne, quod miror à diligentissimo *Brissonio* in opere de *Regno Persarum* prætermissum esse. *Io. Scheffer.* de *antiquor. Torquibus*, §.

Barnabas Brissonius in eruditis de Persarum regno libris. *Iidem* ibidem §. 8.

Extant libri 8. de Populi *Romani* solennibus Formulis & Verbis. *Parisiis*, per

Sebastianum

Sebastianum Nivellium 1583. in fol. *Francofurti ad Mœnum*, per *Iohannem Wechelum & Petrum Fischerum*, 1592. in 4°. *Moguntiæ* typis *Nicolai Heylii*, sumptibus *Philippi Iacobi Fischeri* 1649. in 4°.

Liber de connubiorum jure prodiit, *Brissonii* de nuptiarum ritu libello subjunctus, *Parisiis*, in ædibus *Philippi Galteri Rovillii*, 1564. in 4°. ibidem per *Bartholomæum Macaam*, 1605. in 4°. *Lugduni Batavorum* per *Franciscum Hackium*, 1641. in 12°. *Amstelodami*, per *Petrum Grandium*, 1662. in 12°.

Libri 4. Antiquitatum ad Juris Civilis illustrationem prodierunt *Lugduni*, per *Iohannem Tornæsium & Gulielmum Gazejum*, 1558. in 4. *Parisiis* per *Bartholomæum Macæum*, 1607. in 4°. *Henrici Hahnii* curâ, *Helmstadii*, typis & sumptibus *Iohannis Heitmulleri*. 1663. in 4°.

Prodierunt de *Persarum Regno* libri tres *Parisiis* 1590. in 4°. *ibidem* per *Bartholomæum Macæum*, 1600. in 4°. cum *Friderici Sylburgii* notis, *Heidelburgiæ*, in *Hieronymi Commelini* officinâ, 1595. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Iano Passeratio*:

Lumen Parisii *unicum* Senatûs
Extinctum scelere hic jacet latronum.
Damnatæ tenebris valete leges.

Epitaphium *Sibronii*, sive, in ordinem redactis literis, *Brissonii*, extat apud *Barclai*. Lib. 1. *Satyric*. h. m.

DEPOSITUM SIBRONII CONSULIS, QUI LUTENTIUM BONO ACERRIMAM CONSECRAVERAT MENTEM, DOMI FORISQUE CLARISSIMUS, OMNIUM IN IUVANDA PATRIA PRINCEPS. QUEM AMPLISSIMIS IN REMP. MERITIS CLARUM POPULUS INTERFECIT, NE DISSIMILEM EXITUM SORTIRETUR PRISCIS RERUM PUBLICARUM PATRIBUS, QUORUM EXEMPLO SEMPER VIXERAT.

GILBERTUS GENEBRARDUS.

Gallus, *Ricomagi* in *Arvernia* natus, Archiepiscopus *Aquensis* in *Provinciâ*, *Semuri*, *Burgundionum* oppido, ubi sacerdotium obtinuit, fatis concessit, annos natus 60. Anno Christi 1597. *Scripsit* propemodum infinita. Clar. An. D. MDLXXX.

Diu literas *Hebraicas* magnâ frequentiâ in Regio Auditorio *Lutetiæ* docuit: in scriptis suis, quæ plurima & multijugæ eruditionis plena evulgavit, iniquior & acerbior, & vitâ quàm stylo temperantior creditus. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Arvernia bonis ingeniis fœcunda, cujus è gremio prodiere togati ordinis tot illustres viri, hunc etiam edidit sacrati ordinis eruditum virum, qui sanctæ

linguæ Regius apud *Parisios* Interpres *Hebraica* Antiquitatis arcana plurima, & ea maximè quæ ad rationes temporum subducendas pertinent, adhibito perspicacis ingenii lumine perquisivit ac in lucem protulit. Hoc enim ex fonte ortum est *Chronologicum* illud *opus* & alii, qui nunc sunt in manibus hominum, similis industriæ fœtus maximis ab eo vigiliis & laboribus elucubrati. Multa ille ex *Hebrais* & *Gracis* accuratè transtulit, multa recognovit, multa commentatus est. *Scævol. Samarthan.*

Quin & in hisce præivit fermè *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiscopus *Aquensis*, literis *Hebraicis* certè apprimè eruditus & *Rabbinicis*. *Ioan. Selden.* in Oper. de *Iure Natural.* & *Gent.*

Gilbertus Genebrardus, eruditum sed petulantissimæ procacitatis animal—— Qui Syntagma nobis quoddam Chronorhapsodicum malè consutum, effudit temerè & festinatò, de cloacis *Rabbinorum* & simicetis, in rebus utriusque Testamenti haustum & effutitum, potiùs quàm de Myrotheciis Ecclesiasticis derivatum: ut montes multo conatu parturientes, murem tandem ridiculum pepererunt. *Montacut.* in Præfat. ad Apparat. Sect. 56.

Rivetus in *Isag ge* ad S. Script. cap. 8. Sect. 15. petulantissimum bonorum omnium insectatorem, & veritatis hostem acerrimum appellat.

Quod *Genebrardus* Monachus de *Rabbinorum* lectione magis tentavit, quàm absolvit, id nihil aliud est, quàm cento ex alienis pannis consutus. Longè instructiorem magistrum postulat illud opus, quàm *Genebrardum*; qui obtrectando plus famæ apud sui similes, quàm docendo apud studiosos peperit sibi. *Scalig.* Epist. 243.

Ut dicam quod sentio, quando & qui mecum sentiant, habeo viros optimos, *Genebrardi* Chronologiam ex iis, quæ hactenus prodierunt, integriorem puto, atque absolutiorem; licet viri aliqui pii desiderâssent minorem *Rabbinorum Iudæorum* in priore Veteris Testamenti Chronologiâ, in secundâ verò Novi Testamenti, nullam quorundam Hæreticorum fieri mentionem. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Genebrardus, sacratum literarum Professor *Parisiensis*, doctus sanè, sed præfervidi & acris ingenii vir. *Iac. Duport* præfat. ad Metaph. Psalm.

Genebrardus, *Hebraica* linguæ peritiâ clarus, qui, multa licèt sacræ Scripturæ Commata, in gratiam *Helenæ* suæ turpiter inflectat nonnulla tamen non contemnenda Interpretamenta habet. *Matth. Pol.* in Præfat. Vol. 2. Synopſ. Critic.

Genebrardus in *Hebraica* lingua & in Scripturarum Critica Bellarmino doctior dubio procul erat; In ejus tamen Commentariis in Psalmos omnis accuratio quæ optari posset non observatur. Ejus methodus, quam eandem habet cum Bellarmino, laude digna est, quoniam plurimis locis versionem Septuaginta & Vulgatam vindicat ab accusationibus recentiorum *Hebraizantium* qui *Rabbinorum* authoritati nimis tribuunt; sed non semper moderationem servat Interpreti necessariam, qui scilicet nullo partium ullarum studio duci debet. Præterea lapsus qui in ejus operibus visuntur evidenter arguunt illum in Hebraico idiomate

non

non adeo doctum fuisse ac vulgo censetur. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V.T.l. 3. c. 22. Gall.

Plurimum in eadem palæstrâ laboris sumsit *Gilbertus Genebrardus*; plurimorum siquidem *Rabbinorum* libros vulgò ignorabiles *Romanâ* oratione non infeliciter exposuit; nam nisi *Latini* sermonis indoli cum pertinaciâ serviisset, nec proptereà *Ebraicæ* orationis sectiones neglexisset, nativamque illius brevitatem extendisset, ejus *Interpretationibus* poteramus acquiescere. *Huet.* de Clar. Interpret.

Gilbertus Genebrardus, præcipitis vir in *Tremellium* judicii, vicissim hoc sibi habet à *Drusio*: ' Neque moror Catholicum *Genebrardum*, qui Quæstiones ' meas olim legit, & ex iis multa compilavit tacitô nomine meô, quod est ho- ' minis minimè ingenui, sed is audit vulgô *plagiarius*. *Thomas.* de Plag. '

Dominus Genebrardus Arch. *Aquensis*, de cujus pietate & doctrinâ tam in *Græcis* & *Hebraicis* quàm Latinis literis tota gloriatur *Gallia*, meam firmat sententiam. *Lud. Dorleans* in Nov. Cogitat. ad *Tacit.* p. 388. *Par.* 1622.

Vir sæculorum memoriâ dignus, & quo *Gallia* se jactavit alumno. *Idem* ibid. p. 510.

Annumero etiam Chronologis maximis *Chronologiam Gilberti Genebrardi*, Galli, editam Anno 1589. sed ità editam, ut historiæ & historici leges in pluribus violet, atque adeò impotentiam affectuum ejusdem illius viri demonstret. *Keckermann.* de natur. & propriet. Histor. in Auctar. cap. 4.

Or. Pr. *Simon* eum accusat quòd in *Munsterum* & in *Leonem Judæ* immeritò invectus fuerit. Et sanè nemo hominum à lenitate discipuli *Jesu Christi Genebrardo* alienior unquam fuit. Ejus enim Scripta detrectationibus & calumniis in ejus adversarios scatent, & plures contumelias quàm rationes ad illos oppugnandos insumit. Æquioris animi erga Principem suum quàm erga *Ecclesiæ Romanæ* hostes non fuit. Nam toto factionis *Guisiorum* tempore insolito ardore & summa vehementia rebellium partes tuitus est. Hac de causa læsæ Majestatis reus pronunciatus est Senatus-Consulto quod primo Tomo probationum *Ecclesiæ Gallicanæ* refertur. *Ant. Teissier* Elog. Vir. or. Eruditor. Gall.

* *Gilberti Genebrardi* Chronographia in multis locis expurgatur in *Indice Madrit.* Quia in Fine ejusdem Chronographiæ habentur nonnulla opuscula *Iudaica*, quæ *Genebrardus Latinitate* donavit, & ferè ad nullum usum *fidelium* videntur quoque expungenda. Index *Madrit.* edit. an. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

MELCHIOR GUILANDINUS.

Natus est in *Borussiâ*. Non solùm totam penè *Europam*, sed etiam *Asiæ* & *Africæ* magnam partem, ipsamque *Indiam* perlustravit. Unde à Piratis captus catenis ferreis ad triremium transtra alligatus aliquando fuit. Nihilominus reversus in *Europam* ob insignem simplicium cognitionem *Patavii* Horto medico Præfectus, & ibidem *Medicinæ* Professor constitutus est. Perpetuam Clar. A. D. MDLXXX.

ferè contentionem reciprocavit cum *Petr. Matthiolo*. Obiit *Patavii*, 1589. *Van der Linden* de Scriptor. Med.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarius in tria capita *Plinii* Majoris de *Papyro* ----- Assertio *Guilandini* sententiæ in *Galenum* à se pronunciatæ ---- Apologiæ librum primum edidit, cui titulus *Theon*: scripsit etiam duos alios, quorum secundus *Pattecion*, tertius *Bion* inscribitur; qui, an editi sint, nescio, inquit *Gesnerus* ---- De stirpibus Epistolæ quinque ---- Manuco Diatæ, hoc est, *Avicula Dei* descriptio ---- Epistola ad *Conradum Gesnerum* --- Synonyma Plantarum, & conjectanea MS. *Ioannes Georgius Schenck* D. Medic. excudenda se Typographis tradidisse scribit in suis Bibliis Jatricis.

Melchior Guilandinus, *Borussus*, Medicus, juvenis doctissimus, cùm aliàs in re medicâ præcipuè, tum in Medicamentorum simplicium cognitione, quam multis & longinquis per *Europam* peregrinationibus, & *Mediterranei* Maris ad *Africam* trajectu sibi comparavit, exercitatissimus. *Gesner*. in Biblioth.

Vir ut in omni scientiarum genere, sic in simplicium Medicamentorum cognitione versatissimus. *Ioan. Quensted*.

Vir fuit sine dubio literatissimus, qui instar *Gorgiæ* de qualibet re proposita copiosè atque disertè poterat disputare. *Castellan* de Vit. Medic.

Hanc *Strabonis* sententiam *Melchior Guilandinus*, vir multijugâ rerum plurimarum cognitione, & eximiâ doctrinâ præcellens, in tractatu de *Papyro* (docto, *Iupiter*! & laborioso) solidè confutat. *Guid. Pancirol*. de reb. deperdit. p. 67.

Melchior Guilandinus, egregiè literis à puero imbutus, præcipuè in *Historiâ Naturali* ingenium exercuit, & in *Rei Herbariæ* ac *Fossilium* cognitione excelluit. Pauca tamen, cùm multa expectarentur, ejus extant scripta. Est inter ea Commentarius de *Papyro* ad *C. Plinium* editus, in quo tamen virum tantæ existimationis multoties hallucinatum esse, eruditissimus *Iosephus Scaliger* contrario scripto demonstravit. *Thuan*. ad Ann. 1589.

Guilandinus præter *Medicæ Artis* & præsertim *Botanicæ* peritiam non vulgarem, ne meliorum quidem literarum notitiâ caruit. Ideircò, ubi primùm prodiit illius in locum *Plinii* de *Papyro*, plantâ *Ægyptiacâ*, Commentarius; ea secuta est doctorum approbatio, ut celebris nominis vir *Dalecampius*, in eundem locum *Plinii* posteà scribens, *Guilandinum*, propter istud scriptum maximè, mira laudatione afficeret: alii verò qui de Chartâ & toto illo argumento scripserunt, id demum apud *Plinium* probarent, quod *Melchiori* esset probatum. Adeo fit sæpè in literis, ut pro aureis vulgò habeantur, quæ χολοβάφινα tantùm sunt & fellelita. Nam seriò docti & judicio instructi ecquod reconditæ eruditionis indicium in tam prolixo Commentario potuerint deprehendere, equidem fateor me ignorare. Nulla quippe rei quâ de agebatur singularis notitia, & frustrà calcata *Ægyptus*; nulla vetustatis solida cognitio; Auctorum Latinorum intelligentia mediocris; *Græcorum* ne mediocris quidem. Quippe in *Græcâ* lingua totum se de *Lexico* suo pependisse neque ipse diffitetur, & res clamat ipsa. Adde levitatem judiciorum, ut cum multa corrigit integerrima:

ma: Cùm Auctores, præsertim veteres, temerè & sine ullâ ratione reprehendit. Omitto planè desultoriam Scriptionem. Meritò igitur *Iosepho Scaligero* doluit, *Guilandinum*, qui tam malè *Plinium* acceperat, tanto cum plausu passim ab omnibus accipi. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Thuan.* præfix. Opusc. *Ios. Scalig.*

Matthiolus passim in Epistolis *Guilandino* varia impingit; arrogantiam, temeritatem, inscitiam in *Arte Medicâ*, calumniandi libidinem, invidentiam; imò eò progreditur, ut non dubitet *Guilandinum* alicubi *nebulonum omnium principem* pronunciare.

* Ejus Commentarius in tria Capita *Plinii* de *Papyro*: Item ejus Assertio Sententiæ in *Galenum* à se pronuntiatæ: Item ejusdem Apologia adversus *Petrum Andream Mattheolum*: Item ejusdem, de stirpibus aliquot, Epistolæ quinque, permittuntur, appositâ notâ Auctoris damnati, & Operum permissorum. Index *Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat *Papyrus*, hoc est, Commentarius in tria *C. Plinii* Majoris de Papyro, Capita. Accessit *Hier. Mercurialis* repugnantia, quâ pro *Galeno* strenuè pugnatur. Item *Guilandini* Assertio sententiæ in *Galenum* à se pronunciatæ. *Venetiis*, apud *Ant. Ulmum* 1572. in 4°.

Conjectanea Synonymica Plantarum, operâ *Ioh. Georgii Schenckii* edita: cum *Horti Patavini* Catalogo, sub annum 1591. *Francofurti*, 1600. in 8°.

FRANCISCUS PATRICIUS.

VEnetus, Anno 1597. *Romæ* decessit, anno ætatis 67. *Ferrariæ* totos 17. annos Philosophiam *Platonicam* professus est. Totus in eo erat, ut *Aristotelicæ* Philosophiæ fabricam funditùs everteret atque dirueret. Adversarios habuit *Theodorum Angelutium* & *Iacobum Mazzonum* qui editis libris eum fortiter impugnarunt. *Konig* in Biblioth. Clar. A. D. MDLXXX.

Scripta ejus sunt: Paralleli Militares — Discussiones Peripateticæ — Nova de *Universis* Philosophia — Nova Geometria — Nova Rhetorica — Dialogi tres de scribendâ Historiâ, & de arte poëticâ tres decades — Commentarius in *Homerum*; quem infinito multorum annorum labore confecerat, sed non ediderat. &c.

Franciscus Patricius literis *Græcis* & *Latinis* egregiè instructus, ad Philosophiæ studia animum applicuit: Sed dum ex ingenio suo natas & à communi plerunque sensu abhorrentes sententias in *Scriptoribus* interpretandis consectatur, à plerisque reprehensus, & in *Peripateticis* discussionibus, ac novâ de *Universis* Philosophiâ, complures adversarios habuit. Et *novam Philosophiam* quidem censurâ notatam paulò ante mortem retractavit. *Alphonso* II. perquam familiaris, & à *Clemente* VIII. qui ejus operâ olim usus fuerat, cùm primùm Pontifex renuntiatus est, magno stipendio *Romam* evocatus *Parallela militaria* statim publicavit; multaque alia præterea scripsit, quæ in amicorum scriniis inedita jacent. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Franciscus Patricius Venetus, non hujus modò, sed longo superioris ævi

Italorum ferè omnium multò doctissimus, in omni præstantissimarum artium genere; qui occupatissimâ in vitâ ac summorum virorum negotiis penè omnibus, ac ferè perpetuo itinerum labore districtus, nunquam literarum studia intermisit, & egregia multa composuit, quæ summis literatorum omnium laudibus efferuntur. *Ian. Nic. Erythr.* Pinacoth. p. 203.

Multa hujus sunt præclarè ac propè divinitùs scripta, quæ longum esset omnia enumerare. Sed inter omnia ejus præclarissima opera, maximè placet eruditis tractatus ille, cui Titulus *Paralleli militares*, in quibus veterum Imperatorum militaris disciplina cum ea comparatur atque confertur, quæ nostris nunc viget in moribus; qui liber est mole quidem amplus ac magnus, sed rerum, quæ in eo continentur, æstimatione ac pondere longè maximus atque gravissimus. *Idem* ibid.

De hoc Libro (*Paralleli Militares*) sic scribit *Iosephus Scaliger* in Epist. 119. ad *Isaac. Casaubonum*: ‘*Franciscus Patricius* solus mihi videtur digitum ad ‘fontes intendisse: Quem ad verbum alii, qui studium tractârunt, quum sequan‘tur, tamen ejus nomen ne semel quidem memorarunt.

Franciscus Patricius, audacis homo ingenii, ut nomen sibi compararet, *Aristotelis* Philosophiam refutandam sibi sumpsit, Tomis quatuor Discussionum *Peripateticarum* editis *Basileæ* in fol. Anno 1581. Verùm in superbo hoc opere diligentiam ejus laudamus, judicium desideramus, audaciam improbamus. *Ioan. Ionsius* de Scriptor. Hist. Philosophic.

Tam felici successu *Dialogos* suos de *Historia* conscripsit, juxta *Naudæi* sententiam, ut asseveret *Bodinum* & *Patricium* inter omnes *Authores* qui de hoc argumento egerint, doctissimos & acerrimo judicio præditos esse. *Ant. Teissier* Elog. Erudit. Viror. Gall.

Patricius quantumvis doctus fuerit, & licet ejus scripta immortalem famam ei comparassent, *Tassi* tamen gloriam invidebat; in hujus enim *Hierosolymam* severam criticam exercuit, libro *Italico* cui titulus *Iudicium S. Francisci Patricii in defensionem Ariosti*. Quapropter Dom. *Chapelai* arbitrabatur *Tassum* in *Aminta Patricium* per *Mopsum* depingere voluisse; ut qui ibi describatur Italicè tanquam vir cujus lingua sermones mellitos loquitur, labiaque amicè subrident, sed qui fraudem pectore celat, sicamque sub pallio gestat. *Ant. Teissier* ibid. Gall. & Ital.

Extat Magia Philosophica, hoc est, *Zoroaster*, & ejus 320. Oracula *Chaldaica*: *Asclepii* Dialogus, & Philosophia magna: *Hermetis Trismegisti* Pymander: Sermo Sacerd. Clavis: Sermo ad Filium: Sermo ad *Asclepium*: *Minerva* Mundi: Et alia Miscellanea. Nunc primùm ex Bibliothecâ *Ranzovianâ* è tenebris eruta & *Latinè* reddita. *Hamburgi*, 1593. in 8°. Extat etiam cum *Cæsaris Longini* Trino Magico, sive secretorum Magicorum Opere, *Offenbachii*, apud *Conradum Eifridum*, 1630, in 12°. Ibidem, apud *Iacobum Gothofredum Seylerum*, 1673, in 12.

* *Francisci Patritii* nova de *Vniversis* Philosophia prohibetur, nisi fuerit ab

Auctore

Auctore correcta, & *Romæ* cum approbatione R. P. Magistri *Sacri Palatii* impressa. Index *Tridentin.* in Append. Cert. Auctor.

JOANNES HEURNIUS.

Ultrajectinus, natus est anno Dom. 1543. Primos pueri annos in patriâ formavit *Georgius Marropedius* & *Arnoldus Eyckius*: Adolescenti *Medicinam* ac *Mathesin Lovanii* tradidit *Gemma Frisius*: *Medici* titulum & insignia *Doctoralia Ticinensis* contulit *Academia*. Domum reversus, ab annorum 12. peregrinatione, ac postea Anno Dom. 1581. ætatis suæ 38. *Lugdunum Batavorum* accersitus, ibidem summo cum honore famæque celebritate, nec minori tum in docendo tum in scribendo venustate, *Medicinam* annos ipsos 20. explanavit, scripsitque utilissimos in re Medicâ Tractatus. Vivere desiit anno 1601. ætatis 58. die 11. Augusti. *Leidæ* in Templo primario conditus. *Valer. Andreas.* Clar. A. D. MDLXXX.

Elaboravit Commentaria in varios libros *Hippocratis*: item, Responsum ad Supremam Curiam *Hollandiæ*, quô ostendit, Nullum esse aquæ innatationem *Lamiarum* indicium, &c.

In pueritia tardissimi fuit ingenii, adeò ut ante Annum undecimum vix elementa prima tenuerit; & ante decimum quintum vix *Grammaticam* perceperit. Posteà summo impetu studia apprehendit, diebus noctes adjungens. *Acad. Lugd. Batav.* edit. *Lugd. Bat.* anno 1613.

Cùm primùm in luculentum hunc Auctorem incidi, ita me affecit, ut non tantùm mihi comparandum, sed & attentè perlegendum esse judicarem: Quod ut feci, incredibile est quantam voluptatem atque utilitatem ex eo perceperim. Atque hæc causa est, cur libros ejus amem, & præstantiam eorum expertus aliis commendem. Audebo etiam obligare fidem meam, studiose Lector, promitto ac spondeo vobis, qui rerum *Medicarum* studio tenemini, hæc *Scripta* ea esse, quæ *Medicum* solertem dabunt: Magno enim judicio hoc opus est elucubratum à summo viro, Quippe qui per triginta annos *Medicâ* exercitatione corroboratus fuerit in *Italiâ, Galliâ, Brabantia,* Provinciâ *Ultrajectinâ,* & *Hollandiâ,* in quâ per annos viginti quantâ cum celebritate *Medicinam* fecerit, *Europa* novit. Quare libri hi omni commendatione dignissimi. *Zach. Sylvius* in Præfat. ad Lector. *Ioan. Heurn.* Meth. ad Praxin præfixâ.

In *Aphorismorum* ambagibus extricandis plures cæcutiunt, si habueris otium: *Musam* consule, sin minùs, *Laconicum* lege *Paraphrastem Heurnium*, nervosum Medicum & doctum. *Zacut. Lusitan.* Introit. ad *Praxin*, Præcept. 15.

Aphorismi Hippocratis diligenter versandi sunt cum *Commentariis Galeni* & *Hollerii*, aut *Vallesii*, *Heurnii* etiam accurati sunt, sed pro *Tyronibus* paulo difficiliores. *Albert. Kyper.* Med. ritè discendi Method. p. 197.

Heurnius Medicus mihi in omni hoc morbo fidus, peritus, & (quæ laus ei propria) cautus. *Lips.* Cent. 1. Miscell. Epist. 90.

Primus in *Academiâ Leidensi* propriâ manu *Anatomiam* administravit, efflagitantibus id studiosis cùm insolens hoc exercitium *Patriæ* eo tempore esset. *Melch. Adam.* in Vit. *Heurn.*

Hunc-

Hunc (*Ioannem Heurnium*) *Pedarium Iulii Alexandrini Senatorem* non sine causâ vocavimus suprà: deprehendimus enim, non pauca eum, ubi *Medicinæ* studiosis modum discendi præscribit, tacitè mutuatum esse *Iulio*. Quanquam autem ita sibi cavet, ut *sensus* ejus potiùs, eosque variè disjectos, inque compendium contractos, quàm verba lectori suo appendat: est tamen, ubi *ungues Aquilini* promiceat. *Thomas.* de *Plag.* sect. 461.

Extant Opera ejus omnia, tam ad Theoriam, quàm ad Praxin Medicam spectantia, ab *Ottone Heurnio* F. in duos Tomos distributa ac edita, *Lugduni Batavorum*, apud *Raphelengium*, 1609. in 4°. *Lugd.* apud *Ioh. Ant. Huguetan* & *Marc. Ant. Ravaud.* 1658. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Dan. Heinsio*:

Hic ille Heurniades, *cui se tot maxima debent*
Nomina, cui debet se Medicina, jacet.
Naturæ potius quàm morbi crimine raptus,
Quam toties aliis sustulit artis ope:
Ne tumulo quid desit, adest fidissima conjux,
Et vitæ comitem, nunc quoque mortis habet.
Sic olim conjuncta Thoro, nunc juncta sepulchro
Continuat pactum, nondum aliena fidem.

HIERONYMUS MERCURIALIS.

Clar. An D. MDLXXX. Natus est *Forolivii* in *Italiâ* A. C. 1530. *Patre Iohanne Mercuriali*: nacto *Patavii* Philosophiæ & Medicinæ Doctoris titulo, in patriâ tantâ cum famâ Medicinam exercuit, ut *Mercurii* filius salutaretur: hincque 1569. à Senatu *Veneto Patavium* vocatus, principem Medicinæ practicæ interpretandæ locum ibi obtinuit: & 1583. ab Imperatore *Maximiliano* II. inde *Viennam* accersitus, magnis præmiis, 300. nempe ducatis, torque aureo, totidem ducatorum pretii, duobus equis generosis, nec non Comitis & Equitis aurati dignitate, quòd feliciter Imperatorem pristinæ restituerit sanitati, honoratus est. A. C. 1587. *Bononiam* secessit, ibique per aliquot annos Professorem egit, conductus annuo stipendio 1200. ducatorum. Abhinc tandem an. 159.. contulit se *Pisas* ubi initio 1200. & annis consequentibus 2000. aureorum impetrato annuo salario, Medicinam similiter publicè docuit. Obiit *Forolivii* in patria, in quam animi relaxandi gratia divertit, calculi dolore per 50. dies victus 1606. ætatis suæ 76. *Vander Linden* de Script. Med.

Scripsit Varias Lectiones—De Arte Gymnasticâ—De Morbis Mulieribus Prælectiones—De Morbis Cutaneis. Multaque alia ad rem Medicinam spectantia.

Hieronymus Mercurialis Foro-Livii in *Umbriâ* natus ann. 1530. antiquâ utrinque

quefamiliâ, nec modicis opibus; *Patavii* cùm tyrocinium in Philosophiæ & Medicinæ studiis feliciter fecisset, à civibus suis admodum juvenis ad *Pium* IV. legatus missus est, & ex eâ occasione in familiam *Alexandri Farnesii* Cardinalis literatorum fautoris eximii concessit, in quâ totum septennium mansit, in illoque otio primum ingenii sui fœtum dedit *Gymnasticam*. Inde *Patavium* ad Medicam professionem vocatus, jam famâ ejus inclarescente, à *Maximiliano* Cæsare, cùm gravissimo morbo laboraret, in aulam evocatus est, à quo persanato multa honorifica munera accepit, & *Patavium* sub ann. 73. repetiit. ibi 18. annos Medicinam fecit & docuit. *Bononiæ* postea aucto stipendio per quinquennium, & postremo *Pisis* 14. annis ad CIↃIↃCC. usque aureos honorario excurrente idem munus exercuit, & cùm frustrà à multis Principibus evocatus esset, otium literarium vitæ aulicæ semper prætulit, tandem ingravescente ætate, patriam repetiit, ubi qui semper valetudine prosperâ usus fuerat, calculi morbo per xxx. dies acerbè vexatus, vitam de Rep. optimè meritam cum morte commutavit v. Eid. Novembr. ad *D. Mercurialis* in odeo à se magnificentissimè extructo sepultus, quo & paulo ante v. Kal. Decembr. *D. Mercurialis* reliquias transferri curaverat. Fuit egregia corporis formâ, & sanctissimis suavissimisque moribus, adhæc doctrinâ præstanti, quod multa ejus scripta testantur, à discipulis ferè publicata, ut si quid in iis peccatum esset, ea citra famæ & existimationis jacturam emendandi summa prudentia ac modestia libertatem sibi servaret. Quædam & in *Hippocratem* non omnino edita, & in *Aristotelis* problemata reliquit. *Thuan.* ad ann. 1604.

Quænam tanta est vis ingenii, quod tantum Orationis flumen, quæ tanta dicendi facultas & copia, quæ *Hieronymi Mercurialis Foroliviensis* Medici ac Philosophi laudibus ex æquo respondeat? Illud enim unicum ætatis nostræ lumen, illud eximium Medicæ facultatis decus, illud maximum acumen ingenii, ad rerum causas investigandas, ad Cœli conversionem ac motum, ad siderum ortus, occasus, adspectus, conpositionesque notandas, ad intimam ac reconditam omnium disciplinarum notitiam percipiendam, ritè à naturâ perfectum illud summum eruditionis culmen atque fastigium, quis non modò laudibus efferre, verùm etiam dicendo assequi possit? *Jan. Ni. Erythr.* Pinacoth.

Hieronymus Mercurialis, clarissimus Medicus, imò ævi nostri primarius. *Lips.* Epist. Cent. 2. Miscel. Epist. 32.

Hieronymus Mercurialis, vir probus, candidus, illustri doctrinâ & famâ. *Idem* ibid. Epist. 39.

Hieronymus Mercurialis, Medicus excellentissimus, omniumque disciplinarum genere ornatissimus. *Boissard.* in Icon.

De *Mercuriali* quid quæris? in ore omnium versatur, diligitur, & de singulari ejus virtute & loquuntur omnes, & sentiunt. *Camil. Palaei* in Epist. ad *Latinium* script. Non. Decem. 1587.

Cum *Mercuriali* frequens est mihi consuetudo. Quid quæris? Convivia, quæ antea aversari solebam, nunc me magnoperè delectant; quoniam per ea commodè illius congressu mihi frui licet. O quanta hominis eruditio, quàm

 suavissimi

ſuaviſſimi mores! *Camil. Palæot.* Epiſt. ad *Latin.* ſcript. prid. Calend. Febr. 1588.

Hieronymus Mercurialis, magnus ille ſine controverſiâ *Iatronices*, cui *Medica Ars* ornatum debet ſelectum illum & peculiarem, quo priſtinam dignitatem nunc demum abundè teſtatur. *Paul. Guald.* in Vit. *Vincent. Pinelli.* vid. *Bateſii* Vitas p. 332.

Medicinam tam eloquenter quàm eruditè docuit, exiſtimationemque & admirationem Doctorum Virorum innumeris præſtantibus ſcriptis à ſe compoſitis ſibi demeruit. Sed non minùs virtute quàm eruditione ſua illuſtris fuit. Cùm enim non minori ſollicitudine perfectam ſanitatem in Animo ſuo ſtabilire ſatageret, quàm ægris ad ſe confugientibus valetudinem reſtituere, vitam, innocentia & pietate coruſcam egit. Merita ejus ſingularia non modo magnam celebritatem ei pepererunt, ſed etiam opes immenſas. Hæredibus enim reliquit centum & viginti millia cutatorum aureorum, poſtquam vixiſſet honeſtiſſimè & ſplendidiſſimè, & inſignibus liberalitatibus Amicos affeciſſet, amplaſque eleemoſynas pauperibus erogaſſet. Paulò ante obitum Medicis dixit ſe geminos intra renes calculos habere, eoſque rogavit ut ſtatim ac animam efflaſſet corpus ſuum aperiendum curarent. Quo facto, juxta ejus votum, obſervatum eſt illum minimè hallucinatum fuiſſe; in ejus namque renibus duo ampli calculi reperti ſunt ponderis octingentarum drachmarum. Poſtquam ejus concives cum magna pompa ſepeliviſſent, ſtatuam ei erigi curaverunt. Verba quædam ſuperbiæ ac vanæ gloriæ fuerunt ei exprobrata, dum enim de doctrina ſua loquebatur ſolitus erat dicere neminem ab opinionibus ſuis deflectere poſſe quin in craſſos errores laberetur. Inter omnia ejus opera ſingularis pretii cenſetur ejus Tractatus de *Arte Gymnaſtica* qui dignus eſt quem legant non modò Medici ſed & quotquot potioris literaturæ cultores exiſtunt. *Ant. Teiſſier* Elog. Vir. Erudit. Gall.

Hieronymus Mercurialis Forolivienſis, vir elegantiori doctrinâ planè imbutus, in quo præcipuè omnis generis Scriptorum Medicorum multiplex lectio cum accurato judicio vix poteſt ſatis laudari. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in Art. Med.

* Ejus liber de Hominis Generatione, cum Expurgationibus permittitur, in *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extant de *Arte Gymnaſticâ* libri 6. *Amſtelodami* 1675. in 4°.

Extant libri 5. de *Morbis Cutaneis, Baſileæ* apud *Iuntas*, 1601, 1625. in 4°.

Extat *Medica Practica Venetiis* 1627. in Fol.

Extant Conſultationes & Reſponſa Medicinalia Tribus Tomis comprehenſa, *Venetiis* apud *Iac.* de *Franciſcis* 1620, 1624. in Fol.

STEPHANUS VINANDUS PIGHIUS.

Clar. A. D. MDLXXX. C*Ampenſis*, *Tranſiſalanus*, laudatiſſimis avunculi ſui *Alberti Pighii* veſtigiis conſtanter inſtitit. Cujus quidem exemplo, *Romæ* ſummos inter doctrinâ

ctrinâ viros diu multumque versatus, Urbis, omnisque adeo *Romanæ* antiquitatis eam est peritiam consecutus, ut ætas nostra paucos æquales tulerit, superiorem certè neminem. Quo factum, ut domum ex *Italiâ* reversum, *Ant. Perenotus* Cardinalis *Granvellanus*, acer præstantium ingeniorum æstimator, in familiam adsciverit, & suæ, quam habebat copiosissimam, præfecerit Bibliothecæ. In eam se abdens *Pighius*, ut studiis jam inde à puero totus erat deditus, multa è vetustis calamóque exaratis codicibus eruit. Inde ad Scriptionem conversus, *Valerium Maximum* pariore togâ donavit, & *Carolo Philippo Croyo*, primo *Haurechii* in *Hannoniâ* Marchioni, inscripsit; pòst à *Gulielmo*, *Cliviæ* & *Iuliæ* Duce, evocatus, *Carolo* ejus filio, *Romam* religionis gratiâ cogitanti, comes, vel potiùs *Mercurius*, viæque dux additur. Quo ante diem, patrique ac patriæ laboranti nimis cito è vivis erepto, *Vinandus*, etsi mœrore confectus, ut ad posteros saltem peregrinationis istius manaret utilitas, *Herculem Prodicium*, velut boni principis imaginem, evulgavit. Nam ut *Prodicus* Philosophus finxit *Herculem*, cùm primùm pubesceret, exiisse in solitudinem, atque ibi considentem diu multumque dubitasse, cùm duas cerneret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi melius foret; tandemque vincente ratione, in virtutis viam se fortiter dedisse, alterâ valere jussâ: sic & *Pighius* noster *Carolum Principem*, ut alterum *Herculem*, graphicè exhibuit, atque unà *Italiam Vniversam*, velut in tabellâ ob oculos posuit. Officium porrò filio impensum *Gulielmus* parens agnovit, & virum scriptis factisque benè meritum, apud *Coloniam Trajanam* (oppidum hodiè *Santensem* nuncupant, à sanctis Martyribus ex Legione *Thebæâ*, eò loci pro Religione cæsis) Canonicum & Scholarcham renuntiavit. Quo Sacerdotio cohonestatus *Pighius*, sedulò munus suum obiit, & subcisivis horis studia tractans, *Annales* seu *Fastos Romanorum Magistratuum* longè copiosiùs quàm *Cassiodorus*, *Cuspinianus*, *Sigonius*, aut denique *Onuphrius*, evulgavit. Quorum quidem *Fastorum* bina insuper volumina, quæ moriens collegis suis commendavit, *Andreas Schottus* typis *Plantinianis* edenda curavit: ut *alterum indefessi calami & styli Livium*, *I. Lipsius* meritissimò nuncuparit. Obiit anno 1604. ætatis 84. *Aub. Miræus.*

Rerum est maximè *Romanarum* eam peritiam studio diligentiâque & observatione assiduâ *Fastorum Capitolinorum*, *marmorum*, *numismatum* atque *Inscriptionum* consecutus, ut quos comparem, *Sigonios* atque *Onuphrios* (bone *Deus*, quales viros!) facilè reperiam; quos verò hoc in genere illi anteponam (quod præfiscine dictum volo) inveniam neminem. *Andr. Schott.* in Præfat. quam *Pighii* Annal. Tom. 2. præmisit.

Reapse comperi, aliisque, spero, probabo; nullum aptiorem *Commentarium* ad *M. Tullii* historica, ad *T. Livii* Annales, ad *Dionysium Halicarnassensem* ac *Dionem*, ad *L. Florum*, ad Scriptorem de viris Urbis *Romæ* illustribus, omnesque adeo *Romanarum* rerum Scriptores, extra hos *Pighii Annales*, nec sperari, ac ne optari quidem posse. *Idem* ibid.

Tempora eos refellunt, qui *Augustino Eutropium* faciunt juniorem. Ac mirum in isto etiam aberrasse virum *temporum* bene gnarum *Stephanum Pighium*

Campensem in *Annalibus Romanis*. *Voss.* de Hist. Lat. l. 2. c. 8.

Stephanus Pighius vir de *Valerio* imò *Annalibus* suis *Romanis*, de universâ Antiquitate *Romanâ* præclarè meritus. *Voss.* de Construct. c. 25.

Valerium Maximum Stephanus Pighius nobis dedit peritè & religiosè censum: & illo modestiæ exemplo, quod imitari velim eos, qui hoc *Criticum Stadium* currunt. Et validè valet sane per eum *Valerius*. *Lips.* l. 2. Elector. c. 11.

Valerium Maximum, sciolorum stylis penè confectum atque exanimatum, *Stephanus Pighius* in sanitatem, imò vitam, princeps restituit. *Gasp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 12.

Extant Annales Magistratuum & Provinciarum. Senatûs P. Q. R. 3. Tomis, *Ant.* 1615. in Fol.

JOANNES VINCENTIUS PINELLUS.

Claruit A. D. MDLXXX.

ORigine *Genuensis*, *Neapoli* natus, optimè meritam non solùm de *Italiâ* suâ, sed de toto Orbe *Christiano* animam deo reddidit anno 1601. cùm ætatis ann. 68. ageret, in cujus laudibus commemorandis, quas alii singularibus libris fusiùs pro merito explicaturi sunt, ne nimius sim, nunc *Tito Pomponio* ipsum comparasse satis habebo, quippe qui *Veneti*, ut ille *Attici*, à serenissimâ Republicâ, quæ ipsum impensè dilexit, nomen promeritus, & in privatâ vitâ prænobilis familiæ decus servans amicis cuncta humanitatis officia sedulò ac prolixè præstaret, aliosque quamplurimos, quos mutuâ virtutis opinione in *Galliâ*, *Germaniâ*, *Hispaniâ*, ac longinquioribus *Europæ* partibus sibi conciliaverat, diligenti literarum mutatione coleret, ut non solùm iis, qui cottidiano convictu fruebantur, gratissimus sed etiam aliis passim quamplurimis utilissimus esset. Bibliotheca ejus insignis tot annorum spatio & solerti curâ collecta variam fortunam post ejus obitum sortita est, & cum hærede conflictata, quod ampliùs ex *Paulo Gualdo*, *Vincentino*, qui ejus vitam certe dignam quæ ab omnibus legatur, descripsit, lector poterit cognoscere. *Thuan.* ad ann. 1601.

Joannes Vincentius Pinellus, doctus & probus supra omnia penè nostrorum temporum exempla. Ætas nostra librorum tum veterum tum recentiorum oppidò ferax, paucos vidit in eo genere literarum quas *humaniores* vocamus, quibus non inscriptum alicubi esset *Pinelli* nomen: & sanè decebat honorificè appellari eum, in cujus *Bibliotheca* viri docti maxima studiorum suorum præsidia collocata intelligebant. *Paul. Guald.* in Vitâ ejus.

Joannes Vincentius Pinellus, vir planè in omni studiorum genere singularis, ac propter eximiam humanitatem inter omnes maximè memorabilis, qui non solùm pretiosissimum ingentis suæ *Bibliothecæ* thesaurum totum explicuit, sed nullum etiam diligentiæ atque impensæ officium in hoc *Opere* provehendo reliquit. *Car. Sigon* ad calcem libror. de Regn. *Ital.*

De *Pinello*, est enim juvenis, præter antiquam generis nobilitatem, & *Græcis* & *Latinis* literis impensè eruditus, & cùm liberalium artium ferè omnium

cognitionem

cognitionem profiteatur, tum in hâc ipsâ de simplicibus Medicamentis scientiâ plurimùm excellit, inprimisque in expendendis doctissimorum virorum sententii, acri pollet judicio, quod & tute ipse fatebere, cùm illum *intus* & *in cute* (ut dicitur) *noveris*. *Barth. Maranta* in Method. cognoscendorum simplic.

Ioannes Vincentius Pinellus immortalis memoriæ vir, atque in omni optimarum artium genere versatissimus, præcipuè verò in rerum abditarum causis, naturæque arcanis perscrutandis, studiosissimus & curiosissimus, cujus optimâ, & suavissima consuetudine utinam mihi diutiùs frui licuisset. Sed hanc mihi felicitatem mors invidit, quæ eum rapuit, cùm miram hominis eruditionem, morumque suavitatem degustare vix cœpissem. *Horat. Cornacchin.* in lib. ejus *de Logic.* Præfat.

Ioannes Vincentius Pinellus, vir maximi quidem nominis, sed majoris tamen & ingenii, & doctrinæ. *Voss* de Hist. Lat. l. 3. c. 8.

Illustri Viro *Vincentio Pinello* cùm scribes, quæso te, salutem ei à me dicito, ignoto de facie, non de famâ. Amo virum, magnum meritò apud omnes magnos. *Lips.* Epist. Miscel. Cent. 2. Epist. 24. ad *Carolum Clusium*.

Pinellum ego jure æstimo inter *Italorum* primos. *Lips.* Epist. 2. Miscel. Epist. 47.

O vulnus, quod *Pinelli* morte acceptum est! Abiit æternus ille vir, ipse nominis & famæ securus: sed nos in desiderio, & dolore reliquit, *Musas* in squalore. Quis succrescet, & dolorem nobis demet, *Musis* squalorem? Non doctrinâ, sed opibus quoque opus. *Eryc. Putean.* in Epist. ad *Peireskium*.

Ioannes Vincentius Pinellus, vir quamvis meritò ab omnibus aliquâ laude dignus plurimum laudatus ob multas & magnas animi sui dotes, nunquam tamen satis laudatus. *Petr. Victor.* l. 26. Var. Lect. c. 16.

Quamvis *Pinellus* doctrina tam insignis foret, plùs tamen lectione quàm scriptione delectabatur. Nullum emisit opus. Ut certum tamen perhibent in *Ambrosiana* Bibliotheca Manu-scriptum extare, cujus Author *Pinellus*. *Ant. Teissier* Elog. Gall.

PETRUS PITHÆUS.

Gallus, *Trecensis*, Discipulus *Turnebi* & *Cujacii*. Fato functus est Novembr. 1. Anno *Dom.* 1596. ætatis 57. Scripta ejus propemodum infinita. Clar. An. D. MDLXXX.

Petrus cognomento non tam *Pithæus*, quàm *Pithius*. Ego enim à *Græcâ* voce *Dea Pithûs* nomen illi esse suspicor. *Papyr. Masson.*

Petrus Pithæus omni liberali eruditone ornatus, & antiquitatis ignoratæ quasi *Pithius* alter, oraculis suis enarrator & illustrator maximus. *Turneb.* Adversar. lib. 1. cap. 28.

Petrus Pithæus, immortale illud *Galliæ* decus, quô viro digniorem omni laude alium ne Historiæ quidem continent. *Casaub.* Not. in *Capitolinum*.

Petrus Pithæus Jurisconsultus raræ cujusdam eruditionis vir, natus ad eruenda *Vetustatis* Monumenta. *Gesner.* in Biblioth.

Vir summâ probitate & eruditione. *Scalig.* de Emendat. Temp. l. 6.

Petrus Pithæus, vir præclarè de universâ meritus antiquitate. *Voss.* de Philolog. c. 11. sect. 18.

Petrus Pithæus, vir nostra ætate maximus, sive probitatem morum & veram nec fucatam pietatem, sive ingenium excellens, exactamque & omnium rerum, quas perspectas habuit, (habuit autem plus quàm alius quisquam multis retrò seculis) reconditam cognitionem, & tum in suis tum in alienis cernendis aciem & ab omni livore purum judicium spectes. Nemo meliùs unquam unum quempiam *Auctorem* novit, quàm ipse omnes *Antiquos* utriusque linguæ *Scriptores*, quos ad unum legerat, ad vetera contulerat *exemplaria*, & concoxerat. Nemo privata & domestica negotia exactiùs tenuit, quàm ipse *Gallicam externamque Historiam*, origines populorum, descriptiones temporum, successiones familiarum, bella, fœdera, conventiones, vel *exterorum* inter se, vel nobiscum gesta, leges, mores, consuetudines provinciarum, singularumve *Urbium*. Quarum omnium rerum à teneris annis indefesso labore sibi perfectam notitiam tum ex vulgatis libris, tum etiam ex Bibliothecis antiquis, archivis regiis, Senatûs, Rationalium, Urbium, Monasteriorum comparaverat. Instrumentorumque ipsorum atque *Actorum* bonam partem propriâ manu descripserat. *In jure* autem *Civili Romanorum* ad illud fastigium pervenerat, ut de eo celeberrimoque ejus Præceptore *Iacobo Cujacio* dici jure potuerit: "Hunc discipulo præripuisse ne primus Jurisconsultus esset; illum Præceptori ne solus." *Thuan.* ad Ann. 1596.

Petrus Pithæus in *Ecclesiæ Romanæ* Communione natus, educatus, mortuus: in quâ ille sic vixit, ut non modò eruditione & literis, sed & probitate, candore & sapientiâ, cæterisque bonis artibus excelluisse existimatus sit. Ejus in eruendis *antiquitatis* monumentis solertiam, judicium, ac fidem omnes laudant. *Dallæus* lib. de Imagin. p. 509, 512.

Petrus Pithæus, vir immortalitate dignus. Immortalis gratia debetur magno illi *antiquitatis* vindici *Petro Pithæo*, qui *Phædrum libertum Augusti* non modò liberali manu iterum asseruit, sed etiam vitâ redonavit: utinam verò etiam vulnera ipsius persanare omnia potuisset! *Conrad. Rittershus.* in Epist. ad *Ioach. Camerar.* præfix. *Phædro* cum Not.

Immortalia, nullisque verborum præconiis adsequenda sunt in rem literariam merita *Petri Pithæi*, quem virum seculo nostro *fati* quodam peculiari favore datum, cùm pro copiâ laudatura sit omnis *posteritas*, volenti nos animo sæpè in ejus laudes divertimus. *Casp. Barth.* Adv. l. 30. c. 10.

Anno 1560 ac deinceps, magnum apud omnes eruditos nomen fuit *Petri Pithæi* Jurisconsulti, viri optimè de *Rep. literaria* meriti, præsertim Scriptoribus antiquis. *Voss.* de scient. Mathem. p. 416.

Petrus Pithæus, vir omnium prædicatione major: cujus obitu nupero quantam Resp. jacturam fecerit, mecum lugere, quàm multis commemorare malo. *Sciop.* l. 5 Suspect. Lect. epist. 26.

Extincta est illa seculi nostri lux? periit illud *Galliæ* nostræ decus propè unicum? ô tristem

ô tristem & fortean fatalem nostris *Musis* casum! nam ubi hodie *Petri Puthæi* sunt? Post amissum Magnum *Cujacium* ille fuit cum aliis oppidò pauci, qui dignitatem literarum in hoc regno tueretur. Eo extincto, ne brevi concidat Resp. literaria metus est: *Casaub.* epist. 126. ad *Iac. Gillotum.*

Scaliger ait omnia opera Domini *Pithou* bona esse, sed illi palmam ascribere videtur quod inscribitur *Adversaria Subseciva* seu *Synopses*; deinde verò *Annalibus Francorum* in folio & in octavo. Dicit tamen illum quandoque de *Antiquitate* perperam judicare, quoniam sæpe ea rationi præferebat, quæ in veteribus exemplaribus legebat, quamvis illa contrarium ei suggessisset: Cæteroquin autem neminem illo meliùs scire Historiam, Consuetudines, leges, Antiquitates variarum Rerumpublicarum quarumlibet Regionum. *Scaligerana* 2. Gall.

Apud hunc (*Petrum Pithæum*) de priscis *Gallorum* Philosophis ea lego, quæ totidem propè apicibus & apud *Gilbertum Cognatum*, neutro interim alterius mentionem faciente. Uter alterum vel anticipaverit scribendo, vel describendo sit secutus, juxta cum ignaris scio. *Thomas.* de Plag. num. 520.

Eruditus erat supra vulgus: tantam in professione sua gloriam adeptus est, ut frequenter ex Regionibus extraneis ad ipsum mitterentur lites ut judicium, à quo non liceret provocare, de iis ferret. Tam feliciter ipsi succedebant litium compositiones ut *Arbitri Sapientis* nomen inde meruerit. Erat præterea æquè modestus atque doctus, omniumque benevolentiam incomparabili lenitate sibi conciliabat, & ardenti affectu quo cupiebat omnia præclara ingenia omnesque honestos homines sibi contemporaneos officiis suis sibi demereri. Usque adeo ab omni avaritia erat alienus & in egenos munificus, ut pauperibus erogaret quicquid diebus festis & Dominicis lucrabatur. Protestantium religionem professus est usque ad *Parisinam* Lanienam; sed metus mortis illum tunc adegit ad illius doctrinæ abnegationem & ad Romanæ Ecclesiæ communionem adeundam, ut asseverat *Iosephus Scaliger*. Alii scripserunt quòd *Petrus Pithou* triennio ante annum 1572. Religionem pristinam deseruerit. *Ant. Teissier* Elog. Vir. Erud. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc sibi vivus *Epitaphium* composuit:

Pithœus *hîc jaceo, mecum & charissima conjux;*
Sic compar vitæ, compare morte fruor.
Improbe, quid rides? casti sacra nescis amoris?
Nil non, vel cineres, hâc comite esse juvat.

JOSEPHUS

JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER.

Hoc ejus Symbolum:

FVIMVS TROES.

Clar. A. D. MDLXXX. JVlii *Cæsaris Scaligeri* filius, *Gallus*, *Aginni Nitiobrigum* natus est, die 4. Augusti, Anno Dom. 1540. Obiit anno 1609. Mense Januarii. *Scripsit varia.*

Daniel Heinsius abyssum eruditionis, scientiarum mare, solem doctorum, divini *Patris* divinam *sobolem*, genus Deorum, perpetuum literarum dictatorem, maximum naturæ opus, & miraculum, ac extremum ejus conatum appellabat.

Is Juvenis quantâ sit eruditione & judicio, quâque in *vetustis Scriptis* conferendis industriâ, & abstrusa sensibus eruendis acumine, monumenta ab eo edita testantur. *Georg. Buchanan.* in Hist. Scot. 1668. p. 77.

Senatûs *Critici* princeps, *Iosephus Scaliger. Voss.* Institut. Orator. l. 4. p. 159.

Præclarè admodum, si quisquam alius, de literarum studiis meritus. *Voss.* lib. 2. Idolol c. 28.

Julius Scaliger vir incomparabilis, nisi *Iosephum* genuisset. *Casaub.* de 4. ling. pag. 57.

Nihil est quod discere quisquam vellet, quod ille docere non posset: nihil legerat, (quid autem ille non legerat?) quod non statim meminisset: nihil tam obscurum aut abditum in ullo vetere *Scriptore Græco, Latino*, vel *Hebræo*, de quo interrogatus non statim responderet: Historias omnium populorum, omnium ætatum, successiones Imperiorum, res *Ecclesiæ* veteris in numerato habebat. Animalium, Plantarum, Metallorum, omniumque rerum naturalium proprietates, differentias, & appellationes, quà veteres, quà recentes, tenebat accuratè. Locorum situs, provinciarum fines, & varias pro temporibus illarum divisiones, ad unguem callebat. Nullam disciplinarum scientiarumve graviorum reliquerat intactam. Linguas tam multas tam exactè sciebat, ut vel si hoc unum per totum vitæ spatium egisset, digna res miraculo potuerit videri. Omitto *Mathematica* ipsius studia, & nobilissimam *Temporum* disciplinam; quâ in parte, ut non assecutus sit semper, quod quærebat; ea certè præstitit, quæ justam admirationem doctis æstimatoribus non possint non exprimere. *Is. Casaub.* ad *Thuan. Lut* 3. Kal. Quintil. 1610.

Ex *Iulii Cæsaris Scaligeri* liberis, ultimus hodie superat *Iosephus Iustus Scaliger*, qui secundùm Patrem nunc inter literatos & in re literariâ principem sine controversiâ locum tenet, verè eruditorum *Phœbus*, ut politissimi ingenii vir eum indigitavit. De hoc ut plura dicam, nec pudor ejus patitur, nec per ingentia ipsius erga me merita licet; quanquam minimè vereor ne propterea minus vera de eo prædicare videar; cùm quidquid dixero opinione omnium vero minus sit. Sed

Sed potius esurranti viri nomen per transennam appellasse contenti, cultumque divinum ejus ingenium cum rarâ morum probitate conjunctum pro jure amicitiæ, quæ mihi cum illo intercedit, prosequimur, venerabili silentio, ut in sacris fieri amat, obsignemus. *Thuan* ad ann. 1558.

Dii Boni! quàm multa ille nova, quàm multa vetera, non lecta, non visa, non audita aliis depromit! Dæmonium hominis. *Lips.* epist. Quæst. l. 3. epist. 20.

Ille unus est, quem miramur, quem æmulamur, imò, ne mentiar, cui invidemus. Felicem *Galliam* hoc sole! cujus claritas non ad eos solùm qui *nunc* sunt, sed ad *posteros* diffundetur, quamdiu quidem erit in Terris nomen literarum. *Idem* Cent. I. Epist. 21.

Literarum omnium *Dictator* perpetuus, & per omnia *Diis* magis quàm *Hominibus* comparandus, *Iosephus Scaliger* *Gasp. Sciopp.* præfat. de Art. Crit.

Ejus *Scripta aurea*, tanquam *ancylia* cœlo delapsa, cum honore & religione quadam omnes eruditi tractare solent. *Idem* de Art. Crit. p. 10.

Fuit ille vir, quod etiam omnes invidi fateantur, inviti, ætatis suæ doctissimus, cui nec sequentes omnes parem ferent aut videbunt, ut nec tulerunt priores. *Cl. Salmas.* ad *Ioan. Beverovicium, Leydæ* Non. Decemb. 1632.

Vir tantus, cujus nomen nunquam mihi occurrit, quin illud venerer. *Herald.* Animadvers. in *Salmas.* l. 2. c. 19.

Scaligerana Manuscripta, curiosus admodum est liber, sed aliquantum periculosus. Trigesimus est annus ex quo illum exscribendum curavi ex Autographo, quod mihi commodarunt Domini *du Puy* qui intimi Amici mihi fuerunt & honesti viri. En qua ratione compositus fuerit: Juvenis quidam nondum vigesimum ætatis annum assecutus, nomine *Iohannes* de *Vassan Campanus Hugonottus* qui *Genevæ* studuerat, literas commendatitias à magno *Casaubono* Parisiis accepit ad *Iosephum Scaligerum* & in *Hollandiam* concessit. *Iohannes* ille de *Vassan* nepos erat Dominorum *Pithou Scaligeri* amicissimorum, quem singulis hebdomadibus viri Docti conveniebant. *Iohannes* de Vassan attentè audiebat & scriptis mandabat quæcunque dicebat Scaliger. Hunc ortum habuit liber ille qui hodie in Regia Bibliotheca extat. *Iohannes* de *Vassan* è sua peregrinatione redux *Minister* factus est, deinde procurante *Cardinali Perronio* & amplæ pensionis annuæ illectamento, Catholicam Religionem amplexus est. Sed pensione postea non procedente, *Fuliensis Monachus* factus est, & antequam in Abbatiam illam se reciperet, Domino *du Puy* hoc Manu-scriptum dono dedit. *Guido Patin* Epist. 154. Gall.

Non minor Parente filius *Iosephus Scaliger*, cujus & extant *Epistolæ*. Ejus Viri maxima sunt in rem literariam merita, qui velut Pater quidam literarum per universam *Europam* salutandus est. Ex ejus ludo prodierunt, quos *Batavia* habuit, Viri Illustres. Ejus *Epistolæ* eruditione omnigenâ plenissimæ sunt; præter dictionem enim tersam & argutam proponuntur illic *Philologica*, *Medica*, *Mathematica*, *Chronologica*, & quæ ad Orientalem literaturam pertinent; judicia multa de viris doctis, de libris, quæ legere, quæ excerpere debent harum rerum

curiosi. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 288.

In *Criticis* omnium rectè æstimantium judicio princeps sine controversiâ, sine æmulo ac rivali dominatur. *Baud.* orat. in obit. *Scalig.*

Quales olim fuere *Reuchlini, Merceri, Vatabli, Pagnini,* &c. & non ita pridem magnus ille *Scaliger*, quem ultimum in scenam produco, quòd tanquam *Aquila in nubibus* & orbis *literati* Imperator, ac eruditionis princeps, reliquis palmam præripere & apicem summæ laudis obtinere videatur, ita in *Hebrais* non ad stuporem, sed ad miraculum doctus. *Iac. Cruc.* ad *Lud.* de *Dieu, Delphis* 8. Kal. Sext. 1631.

Inter eos qui linguæ *Hebraica* studio summoperè delectati sunt, fuit *Ios. Scaliger* singulare *Leydensis Academia* haud ita pridem decus, qui quantum ejus cognitione & sibi & aliis profuerit, immortalitate dignissimo ejus Opere de *emendatione Temporum*, ut de aliis taceam, abundè testatur. *Thom. Erpenius* Orat. de Ling. *Heb.* & *Arab.*

Cùm illustrissimum *Belgii* lumen & *Heros* incomparabilis *Ios. Scaliger* (ô quæ profusissimæ lachrymæ tantum literarum decus, tantam prudentiæ affluentiam, morte in uno illo extinctam satis dignè unquam deflere possint) ad hanc *Hebraismi* restaurationem me pro illustri suâ humanitate cohortatus sit, debui tanti *Herois* judicium magnifacere. *Buxtorf.* Pater ad *Holland.* Ord. in Thes. Gram. Ling. S. 1609.

Incomparabilis *Scaliger*, invidorum scopulus, eruditorum scopus, ad cujus literariam qui proximè accesserit gloriam, ille cæterorum sit eruditione Princeps, *C. Barth* in *Claud.* p. 77.

Cujus incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales, priùs defessi sunt homines laudando (*usurpabo illud Salustii ad Cæsarem*) quàm ipse gloriâ digna faciundo. *Ioh. Wouverius* in *Petron.* pag. 375.

Eo fuit ingenio, ut fucum sibi fieri à quocunque tandem vetustissimo Veteratore & mangone non facilè pateretur. *Rupert.* cap. 2. Observat. ad *Besold.* hist.

Decus æternum ævi sui: Vir aut heros potiùs, & quidem Heroe magno satus, in tantum laudandus, in quantum virtus & meliores literæ possint intelligi: quarum ille δαιμόνιος ἀνὴρ, magnitudinem, amplitudinem, majestatem, denique pænè solus quum animo viderit, ingenio fuerit complexus, divinâ & sine exemplo felici industriâ, per totum vitæ curriculum benè de iis mereri nunquam cessavit. *Isaac. Casaub.* in *Ænea Tactico* pag. 91. ubi ejus obitum deplorat.

Eusebium Scaligeri legi, & ita sum admiratus, ut nihil simile putem me legisse. *Is. Casaub.* ad *Ioan. Vassanium* epist. 811.

Sanè unicus libellus contra *Serarium* tantâ doctrinæ reconditæ copiâ est refertus, ut omnes inimici *Scaligeri*, si in unum conveniant & capita conferant, parem librum nunquam sint daturi. *Idem* Lit. ad *Thuan.*

Author Novellarum *Reipublica literaria* Junii 1684. arrepta occasione ab erroribus quos in *Scaligeri Catullo* observavit Dom. *Vossius* junior, ait illum nimis excelsi esse ingenii nimisque eruditum quàm ut bonum Commentarium elaborare posset. Nam ex ingenii acumine apud Authores quos Commentabatur plus

artis

artis & genii deprehendebat quam reverà iis inesset, & profunda ejus literatura in causa erat, cur mille relationes videret inter *Authoris* quem legebat sententias & aliquod Antiquitatis reconditissimæ caput. Adeo ut sibi persuaderet Authorem suum ad ejusmodi Antiquitatis caput allusisse, & hoc fundamento supposito locum aliquem emendabat. Fieri etiam potest ut cupido elucidandi Mysterium aliquod eruditionis, cæteris *Criticis* ignotum, ipsum impelleret ad supponendum quod id hoc vel illo Authoris loco lateret. Ut ut sit *Commentaria* ab eo profecta conjecturis audacibus, ingeniosis & eruditissimis scatent: sed parum verosimile est quòd Authores de iis omnibus quæ ipsis affingit cogitaverint. p. 532.353. Gall.

Iosephus Scaliger, ut aliis in *Republ. Literaria* meritis clarus, ita non inficiandi nominis Poëta fuit —— Equidem nubilus est in *Cassandra*, nubilus in *Orpheo*, sed studio id factum, ut tenebricosa *Opera Græca* ostenderet reddi posse *Latinâ* etiam caligine: in quâ tamen multum antiquæ lucis, si quis intentiùs speculetur. *Borrich.* de Poët. p. 118, 119.

Jes. *Rapinus* testatur nec *Iulium* nec *Iosephum Scaligerum* in Poesi felices fuisse, eo quod serò nimis inceperint. Dicit illos non potuisse vincere pertinaciam genii sui qui jam aliorsum se converterat; & quamvis filius Patre cultior fuerit, nihil tamen illum *in sua Poesi venustum* habuisse. *Rapin.* Animadv. general. in Poetic. Animadv. 40. p. 123. 124. edit. in 4°. Gall.

Derisio & Contradictio ejus essentiæ partem constituebant: Nisi enim in quibusdam singularis fuisset, in omnibus vero peremptorius, neque *Scaliger* fuisset, neque *Iulii* filius. *Petr. Hevl* in sua Cosmographia Angl.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

* *Iosephi Scaligeri* liber de *Emendatione Temporum* prohibetur donec emendetur. Ejusdem Epistolæ, donec corrigantur, non permittuntur. *Index. Rom.* impress. An. 1681.

Hoc ejus *Epitaphium.*

Æternæ Memoriæ Josephi Justi Scaligeri Jul. Cæsaris *à* Burden *Fil. Principum* Veronensium *Nepotis, Viri, qui invicto animo unà cum Parente Heroe Max. contra fortunam assurgens, ac Ius suum sibi persequens, Imperium, Majoribus eretum ingenio excelso, labore indefesso, eruditione inusitata, in Literariâ Republicâ quasi fataliter recuperavit; sed præsertim ejus Modestiæ, quod fieri sibi vetuit, iidem, qui in urbem hanc evocarunt, Curatores Academiæ, ac Urbis Coss. Hoc Loco Monumentum P. C. ipse sibi æternum in animis Hominum reliquit. Obiit XXI. Ianuarii M.DC.IX.*

HENRICUS STEPHANUS.

PArisinus, Filius *Roberti*, Typographus celebris, eruditione inter primos sui Seculi. Juvenis ex *Italiâ* reversus, *Anacreontem* cum notis edidit, & versibus *Latinis* expressit. Πολύγλωττος excellens, *Scripta* in omni literarum genere edidit in lucem, inter alia & *Gallicæ* Linguæ cum *Græcâ* conformitatem, tractatu *Regi* Clar. A D. MDLXXX.

 dedicato

dedicato monstravit: De publico impensè meritus. *Apologia* ejus pro *Herodoto* quibusdam ingrata est. Majo is securitatis causâ *Genevam* se recepit, unde sæpè excursiones faciens, anno 1598. septuagenarius ferè, *Lugduni* obiit. *Hofman.*

Henricus tanto patre dignissimus filius. Typographicam non solùm posteà exercuit, sed multa ad juvandam rem literariam propriâ industriâ contulit; inter alia edito, æmulatione patris, qui linguæ *Latinæ* penum olim condiderat, *Linguæ Græcæ* copiosissimo & multorum *Principum Gazis* præferendo Thesauro. *Thuan.* ad Ann. 1559.

Viri doctissimi, & in cognitione *Sermonis Græci* planè subacti, *Henricus Stephanus* & *Eustathius. Tanaquil. Faber* Epist. l. 1. Epist. 18.

Erat in eo viro (*Henrico Stephano*) summa ingenii fœcunditas, & sivè *Græcè* sive *Latinè* scriberet, utriusque linguæ usus & facultas omnium paratissima. *Samarthan.* in Elog.

Henricus Stephanus inter omnes literarum principes ac Heroas, qui superiori sæculo *Hellenismi* studio, *Græcæ*que Linguæ cognitione claruerunt, ut in omni *Græcâ* literaturâ meritò primas obtinuit, ita & in *Poesi Græcâ*, & imprimis *Homeric.* verè φερώνυμ@, *Coronam* adeò aliis omnibus *lauream*que præripuit. *Duport.* præfat. ad Metaph. Psalm.

Henricus Stephanus ex omnium confesso non modò inter cognatos sed etiam inter omnes *Typothetas* qui hactenus claruerunt eruditissimus fuit. Fatendum tamen est Hebræorum illo callentiorem fuisse Patrem ejus, & filii impressiones Paternis longè inferiores esse, cùm quoad characterum concinnitatem & pulchritudinem, tùm quoad accurationem ipsam. Cùm enim vellet omnes Authores, *Græcos* verò cumprimis à se evulgandos, propriis suis manibus correctionis respectu, & ut Notas iis adiiceret, pertractari, nimis præcipitanter procedebat, ne bina Typographii sui præla quandoque feriarentur: quapropter exemplaria revisere & examinare nullatenus ipsi vacabat. *Indicia* Eruditorum per *Baillet.* Paris. 1685. Gall.

Scripsit de Linguæ *Gallicæ* cum *Græcâ* cognatione *Henricus Stephanus*, author immortalis operis, quod *Thesaurum Linguæ Græcæ* indigitavit. Ut autem erat ille vir in omni literaturâ meliore consummatissimus, *Linguæ* autem *Græcæ* vel ad miraculum peritus, ita hoc opere defunctus est. *Meric. Casaub* de 4. Ling. p. 192.

Frustra laborant *Perionius, Henricus Stephanus*, & alii in *Gallicæ* Linguæ ex *Græcâ* repetendâ origine ac ut. iusque cognatione probandâ, quasi res ita se haberet, cùm certissimum sit, & *Gallicam*, & *Hispanam, Italam*que à *Latinâ Romanâ*que corruptâ fluxisse. Hinc non mirum si sæpissimè ineptiant in suis *Etymologiis* frigidissimis. *Scaligeran.* 2. p. 99.

Importunum istum correctorem Scaliger appellat *Henricum Stephanum*, qui omnes quotquot edidit libros, suo arbitrio corrupit. *Scaligerana* ibid. p. 69, & 81.

Henricum Stephanum planè *Interpretem* audeas dicere: eximia in reddendis verbis diligentia; summa in exponendis sententiis accuratio; mira in Charactere exprimendo felicitas, insignis ad hæc perspicuitas, pari concinnitudine conjuncta. *Huet.* de Clar. Interpret.

Mirificam

Mirificam de se famam admodum juvenis excitavit, cùm ex *Italiâ* reversus *Anacreontem* Poetam *Græcum* anno 1554, primus evulgasset. *Acta Erudit.* Kalend. Maii 1684.

Henricus Stephanus Roberti filius, probus Adolescens, ac *liberali* doctrinâ supra ætatem instructus, *Anacreontis Carmen* mihi dedit inventum à se fortè (ut aiebat) in *antiqui* libri tegmine. *Petr. Victor.* Var. Lect. l. 20. c. 17.

Dominus *Colomies* refert nobis, *Scaligerum* habuisse *Anacreontem* in quo propria manu notaverat, quod *Henricus Stephanus* versionis Odarum hujus Poetæ non fuerit author sed *Johannes Doratus. Paul. Colomies.* Opusc. p. 109. Gall.

Henricus Stephanus edidit *emendationes Lud. Carrionis* in *Agellium* tanquam suas. *Phil. Carol.* Animadvers. in *Agell.* l. 1. c. 6. Animad. 3.

Nihil *laborum* unquam pejus cessit *Henrico Stephano*, quàm scripta pro *Herodoto Apologia*. Isto quippe libro cùm gravissimè in sacrum *Cucullatorum* ordinem peccasse judicaretur, ignibus fuisset expiandus, nisi imminenti periculo se subduxisset. *Stephano* itaque fugâ sibi consulente, & in nivosis *Arverniæ* montibus latitante, cremata à *tortore*, *effigies* pro ipso pœnas luit. Unde jocabatur sæpè, ut erat ingenio cavillator: " Nunquam se magis riguisse, quàm cùm *Parisiis* ustularetur. *Tollius* de Infelicitat. Literat. p. 87.

Henricus Stephanus Gallicè, si coævorum quisquam, benè scribebat, ut illud comprobavit Dissertatione de vita *Catharinæ Medicæ*, quæ peritum artis Magistrum sapit, juxta sententiam novi Translatoris *Fratris Pauli*. Linguam patriam tam eleganter loquebatur, ut *Henricus III.* ipsi mandaverit Dissertationem de *Gallicæ linguæ præcellentia* conscribere. Novellæ *Gallicæ* Reip. literariæ Martii 1684. p. 92, 93.

Henricus Stephanus non minus inordinatum in moribus, quàm eruditum in scriptis suis se præbebat. Morosus & rusticanus erat; & cùm propriam filiam, tum generum suum doctum *Casaubonum* aversabatur. Librum contexuit de *Latinitate Lipsiana* ubi de bello adversus Turcas unicè loquitur, quod ita ridiculum fuit existimatum ut quidam festivè huic inscriptioni duo vocabula attexuerint. De Latinitate Lipsiana adversus *Turcam*. *Ant. Teissier* Elog. Gall.

* *Henricus Stephanus* inter *Hæreticos* primæ Classis locum habet in *Indice Tridentino*.

Carmina ejus habentur Tom. 3. *Delit. Gall.* p. 837.

Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRIDERICUS SYLBURGIUS.

Germanus, natus est *Wettera*. Obiit *Heidelbergæ* anno Dom. 1596. ætatis 60. Clar. An. D. MDLXXX.

Erat in *Græcâ* literaturâ insigniter versatus. *Græcos* Scriptores complures emendavit, & quàm castigatissimè edidit, *Herodotum* puta, *Clementem Alexandrinum*, *Dionem Cassium*, *Iustinum Martyrem*, *Theodoretum*, &c. *Etymologicon Græcum* magnum à mendis repurgavit, & perpetuis notis illustravit. *Henricum Stephanum* in concinnando *Græcæ* Linguæ *Thesauro* egregiè adjuvit. Ob hanc operam

& alia merita à *Marpurgensi* Academiâ annuum ei stipendium, de Principum *Hassiæ* sententiâ, constitutum est. *Konig.* in Biblioth.

Vir optimus, doctissimus, & de bonis literis benè meritus — Fuit verè vir eximius, humilis, industriæ incredibilis, candidus & apertus. In *Editionibus* ipse ingenuè professus semper est, quorum operâ ac laboribus sit usus, additis etiam nominibus ad quorumcunque Symbolas: ut sua cuique constaret gratia. *Henricum Stephanum* egregiè juvit in comportando *Thesauro* Linguæ *Græcæ*, adeo ut potissima pars ejus labore constet. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Fridericus Sylburgius quàm plurima *veterum*, præsertim *Græcorum*, Scripta partim jam edita, denuo recognita, ac variis lectionibus, Notis, Indicibusque illustravit; partim primùm ipse summâ curâ adhibitâ publicavit: eoque nomine magnam ab omnibus, qui rei literariæ consultum cupiunt, & à posteritate non ingratâ inivit gratiam; eoque majorem meruit laudem, quòd in tam laudabili publicæ utilitatis promovendæ studio assiduus propriam gloriam contemnere visus est. *Thuan.* ad an. 1596.

Fridericus Sylburgius, vir *Græcè* doctissimus. *Meibom.* Mecœnas. c. 26.

Vir eruditionis ac industriæ singularis. *Quensted.*

Sylburgii Grammaticam *Græcam* magni æstimat *Vossius* præfat. in *Clenardi* Gram. *Græc.*

Friderico Sylburgio, Veterano, quanti auctores, quà *Græci* quà *Latini*, quà *Sacri*, quà *Seculares*, vitam sanitatémque debent! De cujus viri incredibili & indefessâ diligentiâ industriâque satis ex merito dici non potest. Vivet ille, quamvis *Heidelbergæ* superiore anno mortuus, vivet perpetuò, in suo *Aristotele*, in *Dionysio Halicarnasseo*, in voluminibus *Historicis*, in *Clemente Alexandrino*, in *Iustino Martyre*, in *Theodoreto*, in aliis. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 17, 18.

Sylburgius obiit? ô factum male, ô gravem Reipublicæ literariæ jacturam! En quo spes mortalium redeant: Nam paucis ante diebus per *Commelinum* mihi significatum erat de multis ipsius cœptis & inchoatis laboribus. Habent *Græcarum* literarum amantes quod doleant. *Casaub.* Epist. 48. ad *Iacob. Bongarsium.*

Sylburgius Thesauro Græco Henrici Stephani operam commodavit. *Sylburgii* & *Commelini* editiones sollicitè exquirentur. Scalig. 2. Gall.

Fridericus *Sylburgius* inter doctissimos seculi viros censebatur quoad *Græcam* linguam & reliquas humaniores literas. Grammatica ejus *Græc.* in magno pretio habetur, & *Rami*, cujus Sectator erat, methodum in illa servavit. Judicia Eruditor. Paris. 1685. per *Bailletum*. Gall.

* *Friderici Syburgii* Opera, si expurgentur, permittuntur. *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRANCISCUS TOLETUS.

Clar. A. D MDLXXX.

Natione *Hispanus*, patriâ *Cordubensis*, humili loco natus est Anno 1532. Obiit anno 1596. Primus omnium ex Societate *Iesu* in Collegium *Cardinalium* cooptatus est.

Primus memorabitur *Franciscus Toletus Cordubâ* utriusque *Senecæ* cunis no-

bilissimâ *Bætica* civitate, cæterum humili loco natus; qui animi virtutibus & sedulâ institutione, quod ipsi à natalibus deerat, supplevit. *Salmantica* brevi nomen adeptus magnum, ita ut philosophiæ professor prima adolescentia fuerit, quod non nisi jam ætate provectâ alii consequuntur. Postea pietatis studiis cùm se totum devovisset, *Jesuitico* sodalitio, quod illo tempore passim in *Hispaniâ* & præcipuè *Salmantica* florebat, nomen dedit, & *Romam* evocatus gymnasio cùm aliquot annis præfuisset, à sacris concionibus *Pio* V. post *Benedictum Palmium* & *Alfonsum Salmeronem* fuit, & magnis negotiis pertractandis *Io. Francisco Commendono* Cardinali in *Germaniam* ad *Maximilianum* Cæsarem, & *Sigismundum Augustum Poloniæ* Regem, ut de Sacro fœdere contra *Turcas* iciendo ageret, legato comes additus non minorem prudentiæ, quàm anteà eruditionis ac pietatis laudem meruit. Dein sub *Gregorio* XIII. magnis negotiis disceptandis adhibitus fuit, & sub *Sixto* V. Bibliis recognoscendis operam navavit, ac tandem à *Clemente* VIII. *primus* ex eâ *Societate*, in Collegium Cardinalium cooptatus est. Ante triennium in negotio de Regis cum *Sanctâ sede* reconciliatione admodum promptam & egregiam navavit operam, ac tandem hoc anno 1596. 18. Kal. Octob. in palatio *Vaticano* placidè ad Deum migravit 74. annum supergressus, & ad S. *Mariæ* majoris marmoreo tumulo à Basilicæ illius sodalibus, quibus pecuniam ad pios usus legaverat, honorificè conditus est. *Scripsit* multa, quorum præcipua sunt, quæ in *Aristotelem* deinde in *Joannem, Lucam*, & Epistolam ad *Romanos* edita sunt. Conciones ab eo habitæ & scriptis postea mandatæ nondum lucem viderunt. *Thuan.* ad Ann. 1596.

Vir fuit doctissimus, & cùm aliis, tum verò Philosophicis ac Theologicis literis ornatissimus. *Salmanticam* à primis annis cupiditate literarum profectus, *Dominicum Sotum* habuit inter cæteros Doctorem, qui *Toletum* propter ingenii excellentiam, *Prodigium* appellare consueverat. A *Pio* V. Pont. Max. anno salutis 1569. accersitus est, ut in sacro Palatio *Concionatoris* munus obiret. Quod tantâ cum laude præstitit, ut per totos 24. annos apud *Pium* ipsum V. *Gregorium* XIII. *Sixtum* V. reliquosque succedentes *Pontifices*, maximo Cardinalium, Prælatorum, Oratorum, & Clarissimorum virorum concursu verba fecerit, & Auditorum animos in admirationem adduxerit; non tam verborum elegantiâ, quàm sententiarum gravitate, reconditæ doctrinæ excellentiâ, Ordinis dispositione, ingenii perspicuitate ac magnitudine. *Phil. Alegambe* de Scriptor. *Soc. Jes.*

Martinus Navarrus eum vocat, excellentem Sacræ Paginæ Doctorem, & acerrimum Gymnastam, Ecclesiasten cum primis urbis & orbis suspiciendum, societatis *Jesu* ornamentum.

Andreas Eudæmon Johannes, ejus eruditionem, ingenium, solertiam, ait, orbem terrarum semper miraturum.

Andreas Victorellus hæc de *Toleto* inter multa alia scribit: "Revereor Cardinalis *Toleti* nomen, admiror in Divinâ, humanâque Philosophiâ, atque in *Sacrarum Literarum* libris explicandis præstantissimum viri ingenium, præstantissimam eruditionem. Admiror aureum, sacrumque, quale Veterum Sanctorum Patrum, in concionibus eloquentiæ flumen; singularem in rebus agendis prudentiam,

dentiam, incorruptissimos benè institutæ vitæ mores *Cardinalis* optimè de *Catholicâ Fide* & Religione meriti.

Ferdinandus Ughellus eum appellat, virum ad *Christianæ Reip.* beneficium natum, propter religiosissimæ vitæ exemplum, prudentiam, summamque doctrinam longiori vitâ dignum.

Eorum, qui de rebus divinis, & ad æternam salutem pertinentibus, ad summos Pont. & amplissimum purpuratorum patrum consessum verba fecere, *Francisco Toleto Hispano*, è Soc. Jesu, omnium præstantium judicio virorum concessu, palma tribuitur. Nemo enim inventus est adhuc eo theatro dignior; nemo, qui aptius ad eorum, quibuscum illi res erat, personas loqueretur; nemo, qui illi prudentiâ doctrinâ eloquentiâque antestaret, non hâc elegantulâ, & in morem mulieris comptâ, ad aucupium aurium, imperitorum præsertim accommodatâ, sed illâ forti, ac virili. *Ian. Nic. Erythræus* in Pinacoth.

Franciscus Toletus, vir cæteris honestior, & dignitate præcipuus, ac præcellens doctrinâ, omnique inter *Iesuitas* exceptione major. *Molinæus* de Monarch. Tempor. Pont. Rom. c. 4.

Multa *Toletus* scripta edidit, multos in *Sacras Literas* eximios *Commentarios* conscripsit, in quibus nullum, quod sciam, Doctrinæ *Hildebrandicæ* vestigium, nisi fortè leviter impressum, apparet. Memini cùm ante annos viginti & quod excurrit, *Toleti* in *Evangelium Iohannis* Commentarii ad *Theodori Bezæ* manus primùm pervenissent; qui tum fortè eundem divinum *Evangelistam* in publicis lectionibus exponebat; virum illum, ut erat doctissimus pariter & doctorum candidissimus æstimator, impensè *Toleti* illud opus mihi in privato colloquio laudasse. Et meritò. Nam in ejus *Scriptis*, quæ legi, cum excellente rerum Philosophicarum & Theologicarum notitiâ par certat modestia; quæ judicio meo tum in alio quovis Scriptore, tum in *Theologo* potissimùm, laus est vel præcipua. Ac licèt non negaverim, *Toletum* in ornando *Romano* Pontifice admodum liberaliter aliquandò agere: Nova tamen portenta Sententiarum, qualia *Bellarminus* è fœcundo suo pectore multa promsit, apud illum non invenies. *Is. Casaub* in Epist. 624. ad *Frontonem Ducæum* p 725.

Toletus in Joannem bene scripsit, nemini obtrectat. Scaligerana *posterior*.

Extat ejus in *Psalm.* 17. Commentarius, *Ven.* 1602.

Extant in *Psalm* 31. Sermones *Col.* 1600, *Mog.* 1604.

Extat in *Lucæ* cap. 12. pr. Commentarius, supplementum in reliqua dederunt *Patres ejusdem Soc.* fol. *Romæ* 1600, 4°. *Paris.* 1600, 4°. *Venet.* 1600, fol. *Venet.* 1601. fol. *Col* 1611. & aliis vicibus.

Extant in *Ioan.* Commentaria, fol. *Romæ* 1588, 1590. *Lugd.* 1599. *Col.* 1599, 1611. 4°. *Brixiæ* 1604. *Lugd.* 1615, 4°. *Venet.* 1589.

Extat in Epist. ad *Romanos* Comment. 4°. *Mogunt.* 1604. 4°. *Venet.* 1602, & *Rom.* itidem.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, *Romæ* in S. *Mariæ* Majoris.

D. O. M.

Francisco Toleto Cordubensi *S.R.E.Presbytero Cardinali, summo Theologo, Verbi Dei Prædicatori eximio, in rebus magnis agendis consilio & prudentiâ singulari, qui ob excellentem virtutem & merita præclara* Clementis *VIII. Pontificis Max. judicio primus in Societatem* Jesu *amplissimam dignitatem intulit. Vixit annos 73. menses 11. dies 10. Obiit anno 1596. die 14. Septembris Sancta Dei genetrice hærede institutâ, Presbyteris, qui ad ejus altare Missas celebrant, censum perpetuò attribui jussit.* Benedictus Justinianus *&* Petrus Aldrobandinus *Cardinales Executores Testamentarii Collegæ optimo, Capitulum & Canonici hujus Basilicæ Viro Amplissimo & optime de se merito posuerunt.*

LÆVINUS TORRENTIUS.

Patriâ *Gandavensis*; cùm literarum tyrocinium in pueritiâ *Lovanii* fecisset, *Bononiæ Iuris Civilis* & melioris Antiquitatis cognitionem non vulgarem adeptus est; doctissimorum virorum, qui tunc in *Italiâ* florebant, *Patavii, Romæ, Venetiis* consuetudine usus, ingeniumque in pangendis versibus præcipuè exercuit: Domum reversus ab *Everardo Marciano* Cardinali *Leodicensi* Episcopo ob singularem eruditionem cum summâ morum probitate conjunctam in familiam ascitus, & honorifico sacerdotio donatus. Demum variis legationibus summa cum prudentiæ laude defunctus, post *Franciscum Sonnium* primum *Antverpiæ* Episcopum, eâ dignitate (post receptam à *Parmensi* urbem) ornatus est, in eoque munere septuagenario major decessit 6. Kalend. Maias, Anno 1595. *Thuan.* Clar. A.D. MDLXXX.

Scripsit Comment. in *Horatii* Opera—Comment. in *Suetonii Cæsares*—Poëmata varia—De Bello *Turcico*.

Vir Sacrâ liberalique doctrinâ ad miraculum usque excultus fuit, ac *Lyrici* carminis post *Horatium*, vel ipsorum *Italorum* judicio, princeps habendus. Historiam *Romanam* mirificè illustravit, & commentarium eruditum in *Suetonii Cæsares* iterum evulgavit. *Horatium* quoque insigni ac copioso Commentario ab ipso illustratum *Andreas Schottus* post mortem edidit. *Ant. Sander.* de *Gandav.* Erud. Clar.

Lævinus Torrentius vir clarissimus, & de *Suetonio* nuper, olim de universâ antiquitate optimè meritus. *Lips.* Elect. l. 1. c. 11.

Torrentius vir non in omni re literariâ solùm, sed in Poësi (quod mihi quidem eximium est: Qui scio Poëtam præstantem neminem fuisse sine parte quadam uberiore divinæ auræ) magnus, vel potius summus. *Lips.* ibid. 2. l. c. 17.

Efferant *Bembos, Pontanos, Flaminios Itali*, attollant cæteri suos. Nos *Torrentium*, vel ipsorum *Italorum* judicio, *Lyrici* Carminis post *Horatium* principem laudemus, qui perennis perpetuique *Torrentis* instar, sacra carmina ad extremam usque ætatem mirâ ubertate profudit. *Miræus* in Elog. *Belg.*

Eruditio in *Torrentio* elucebat varia, Historię, Philosophię, rerum Divinarum humanarumque cognitio singularis: Eloquentia à natura fluens, sed aucta studio & usu legationum. Poëta adhæc fuit excellens; adeoque *Catholicæ* fidicem & princeps *Lyræ* meritò audiebat, Carmen quippe pangebat sonorum, purum, & *Horatio* simillimum. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Quem ego hominem (*Torrentium*) ob egregiam doctrinam, morumque probitatem mirificè diligo. *Latin.* in lit. ad *Archiep. Moguntinum*, dat. 11. Kal. Decemb. 1556.

Torrentius bene scripsit in *Suetonium*; *Torrentius* Episcopus *Antverpiensis* fuit doctus & bonus. *Scalig.* posterior.

In Philolologicis quid præstiterit *Torrentius*, me tacente vociferatur *Suetonius*, ab ipso editus, & Commentariis illustratus. *Sciopp.* de Art. Crit. pag. 15.

Adolphus Occo scribens ad *Amerbachium* de illo verbis admodum inurbanis loquitur, quibus ostendit se illum non cognovisse. Censet illum ad *Antiquitatum* notitiam animum leviter appulisse, in quo non minùs hallucinatur, quàm cùm asseverat Commentarios quos in Suetonium nomine suo excudendos curavit, ab illo concinnatos non esse. *Judicia Erudit.* Paris. 1685. per *Bailletum.* Gall.

Extant Poëmata varia. *Antverpiæ* ap. *Plantinum* 1594. 8°.

Extant Comment. in *Suetonium* ibid. 1592. 4°.

Extant Comment. in *Horatii* opera. Ibid. ann. 1607. in 4°.

Obiit *Anvverpiæ*, ibidemque sepultus cum hâc inscriptione.

D. O. M.

Levinus Torrentius *Patriâ* Gandavensis, *literis & legationibus, domi, forisque spectatus, ex Archidiacono*, & Leodicensis *Principis vicario generali*, 2. Antvverpiensium *Episcopus*. 3. Machlinensium *Archiepiscopus, designatus, Collegii Soc.* Jesu *apud* Lovanienses *fundator, ad rerum status Belgici Concilium adscitus, dum præcipitantem Remp. fractis viribus, animo infracto, consiliis sustento* Bruxellæ *discessi* 6. *Kal. Maias* 1595. *Vixi annos* 70. *M.* 1 *D.* 18.

MICHAEL

MICHAEL MONTANUS

Clar. A. D. MDLXXX.

Gallus, nobilis *Petrocorius*, à Patre summâ curâ educatus, *Latinam* linguam ante vernaculam, ab erudito quodam *Germano*, ipsi à prima infantia admoto, hausit. Præceptores habuit *Nicolaum Gruchium*, qui de *Comitiis Romanorum* scripsit, *Gulielmum Guerentium*, qui Commentariis *Aristotelem* illustravit, *Georgium Buchananum* & *M. Antonium Muretum*. *Græcam* linguam per ludum addidicit; instrumentorum Musicorum sono quotidie è somno excitatus. Obiit an. 1592. ætatis 59 *Hofman*.

Michael Montanus, mihi studiorum & voluntatum consensione conjunctissimus. Vir libertatis ingenuæ: Quam *conatus* ejus [sic enim immortalia sui ingenii monumenta indigitavit] ad omnem posteritatem testabuntur. *Thuan.* ad ann. 1592.

Thales ille *Gallicus Michael Montanus* scripsit librum *Gallicum Gustuum* titulo: probum, sapientem, & valdè ad meum gustum. *Lips.* Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 43.

Cùm fide remisisti *Montanum* meum, an nostrum potius, quia vos quoq; eum amatis. Profecto vir ille magnus est, & factus ad Mores judiciumque formandum, sed maximè ad robur animis ingignendum, sine quo quid nisi fluctus hæc vita? Assiduè in metu, spe sumus, & ab omni undâ cupidinum rapimur: firmat hæc *sapientiæ Anchora*, quam ille navigio nostro aptat. *Idem* Epist. Cent. 2. ad *Belgas*, Epist. ad *Remaclum Robertum*

Magnam *Montani* eruditionem testantur elegantes illi & ingenuâ loquendi libertate non minus quàm doctrinæ varietate amabiles *Miscellaneorum* libri ab eo *Gallicè* conscripti, quos titulo sanè superbiore dignos modestissimè *Conatus* appellavit. Quantam porro sibi pepererit ex illius pulcherrimi operis editione vel apud exteras nationes eruditionis & sapientiæ opinionem tum patuit, cùm ipsa illa *Roma*, quæ inter omnes totius orbis terræ *Civitates* principem sibi locum vendicat eum ultrò in *Civium* suorum numerum allegit atque cooptavit. *Scæv. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Quanto in pretio semper habita sint Scripta *Montani*, inde judicium facere licet, quòd eorum *Editio* toties repetita sit: Malus enim liber vetustatem non perfert. Nec verò sine ratione, aut felicitate quadam Genii solùm, scriptor iste tantam meruit famam. Nam præter alia multa, quæ ex ejus lectione haurire licet, attenti lectoris judicium maximè format, & instruit. Quo nomine inter aliquot *Scriptores*, quos *Gallia* tulit, præcipuè numerandus, &, si fas dicere, primariis illis, qui de *moribus* antiquitùs scripsere, quodammodò accensendus venit. *Roland. Mares.* Epist. l. . Epist. 22.

Dum *Montanum* hîc sapientem prædico, simul recordor judiciorum, quæ vehementer diversa vel potius adversa patitur vir ille: Aliis ejus ingenium, stylum, judicium laudibus ad cœlum extollentibus; quibusdam humiliter deprimentibus & pene nullo censu censentibus. Hoc in eo putidum nimis,

puerilis jactantiæ est, quòd toties delamentatur ad nauseam & irrisum legentis, quàm sit labili ac nullâ prorsus memoria: Cùm domestico testimonio ipse sibi fidem demat, tot lectissimis poëtarum versibus, tot sapientum dictis velut ad nutum paratis, tam aptè scriptis suis instar *emblematum* intextis. Uti & hoc in eo ambitiosum, quòd negat se recordari servorum, nisi eos officiorum nominibus appellet. Videor mihi in scenâ audire *Petronii Eumolpum*, cui tanta familia scilicet erat, ut *Carthaginem* capere posset. Gloriæ nempe cupiditatem specie contemnentis manifestiùs ostentat, quàm si palam præ se ferret. *Thom. Lansius* in Orat. p. 05.

Equidem si punctum omne fert scribendi dicendique rectè, qui facillimè feliciſſimeque cogitata mentis enunciare novit, vix quisquam hâc facultate cum *Montano* conferri potest. Sensus & conceptiones ejus summovent plebem: Sermone tum quidem humile aut abjectum quidquam sonat, cum res minutas exsequitur & positas in quotidianâ consuetudine vivendi. Verbis è trivio quæsitis dignitatem ac splendorem conciliat. *Idem* in Orat. contra *Galliam* p. 06.

Prolixæ digreſſiones, cum ratiociniis nimium diffusis, & nimis frequentes citationes Latinæ tria sunt quę *Critici* hactenus in *Montanei* Tentaminibus censurâ notarunt, quamvis hæc esse mirifica fateantur, eaque semper præclarorum virorum delicias meritò fuisse. *Ephemerid.* Gallic. *Eruditorum*, die Lunæ 2. Aug. 1677.

Author *Scrutinii veritatis* ait *Montaneum* rerum à se propositarum rationes ferè nunquam afferre, aut saltem nullas ferè unquam ullatenus solidas afferre; eum quantumvis liberalis ingenii quandoque tamen insulsam eruditionem affectare; humanæ mentis mediocrem tantum cognitionem eum habere; vanam ejus gloriam & arrogantiam ubique in libro suo se se prodere; eum passim se ipsum commendare; vanam ejus gloriam nunquam manifestiùs patere quàm cùm proprios nævos propalat: quandoquidem eos tantùm memorat de quibus Mundani gloriantur, superbiorem & tumentiorem eum videri dum se ipsum culpat quàm dum se ipsum laudat. Denique *Montaneus* memoriæ felicis, non erat sed judicio adhuc infelicior. Ejus nævi bonum quid admistum habent: falsæ sunt ejus ideæ, sed speciosæ: ejus dictio irregularis & audax est, sed jucunda: Ejus sermones argumentis malè confirmantur sed egregiè mente concepti sunt. In toto ejus libro nativæ solertiæ lumen quoddam splendet quod summopere delectat. Licet merus sit Exscriptor, Exscriptorem tamen non redolet, vivida & audax ejus imaginatio facit ut è proprio penu promere videatur etiam ea quæ tantummodò ex aliis exscribit, omnia denique habet ad delectandum & ad illudendum requisita. Author Scrutinii Veritatis Tom. 1. lib. 2. c. 5. Gall.

Præter *Montanei* Tentamina, extat ejus Interpretatio *Gallica* Dialogorum de Hominis Naturâ, Latinè à *Raymundo Sebone* Hispano conscriptorum. Ibidem Gall.

CHRISTO-

CHRISTOPHORUS CLAVIUS, Societ. Jes.

A. D. Clar. MDLXXX.

NAtione *Germanus*, Patriâ *Bambergensis*, à primâ adolescentiâ Filius Societatis, cùm alias scientias imbibit, tum vero Mathematicas avidissimè ac studiosissimè didicit, & magnâ cum laude diu *Romæ* professus est; tantumque felicitate ingenii, atque labore assiduo profecit, ut non cum recentioribus tantum Mathematicis, sed etiam cum antiquissimis illis & peritissimis sit comparandus; ex quo factum est, ut illum alii Mathematicarum disciplinarum scientiâ præstantissimi, *Euclidem* nostri seculi appellent; alii verò malle se à *Clavio* vituperari, quàm ab aliis laudari scribant. Vir magnus, qui recudendis ejus operibus novissimè præfuit, non dubitat appellare, insigne Mathematicorum sidus, patriæ suæ gloriam, societatis nostræ decus, Ecclesiæ *Christianæ* ornamentum; virum denique maximarum virtutum & eruditionis laude celeberrimum, in quo illud maximè admirandum extiterit, quòd cum tantâ eruditionis famâ, ac nominis sui claritudine, tam insignem pietatem ac modestiam perpetuò conjunctam retinuerit, ut nullum sibi hominem unquam seipsum aliis omnibus postponeret. Tandem ætate meritisque gravis *Romæ* vitâ defunctus est, die 6. Febr anno 1612. ætatis 75. *Phil. Alegambe* in Biblioth. Scriptor. Soc. Jes.

Plurima scripsit, inter quæ primum locum tenent sequentia: Commentarius in *Euclidis* Elementa Geometrica. Item in Sphærica *Theodosii* — Geometria Practica — Comment. in Sphæram *Joannis* de *Sacro-Bosco* — Gnomices lib. 8. — *Romani* Calendarii à *Gregorio* XIII. restituti, explicatio.

Christophorus Clavius, Mathematicorum nostri ævi facilè princeps — Nullam ille Mathematicæ disciplinæ partem intactam reliquit, imò nullam emisit, quam non penitus intelligentiâ comprehenderit, dilucidè explicaréque docuerit, doctissimisque interpretationibus, tanquam Nutrices omnia minima mansa infantibus in os inserunt, ita ille auditoribus suis, quò faciliùs perciperetur, quasi comminutam tradiderit. *Jan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Ex omnibus ejus lucubrationibus, quibus in lucem prolatis, nominis sui memoriam, omnium seculorum posteritati commendavit, *Euclides*, & Sphæra *Joannis* de *Sacro-bosco*, Commentariis illustrata, est talis, ut in *Arte* poni possit, quasi *Minerva* illa *Phidiæ*, in quâ nihil est nisi absolutum atque perfectum. *Idem* ibid.

Anno CIↃIↃCC. & aliquanto antè, magnâ in æstimatione fuit *Christophorus Clavius Bambergensis* — Cujus operâ in corrigendis *Fastis* Papa *Gregorius* XIII. usus fuit. *Clavius* verò ingenuè agnoscit, in *Calendario* suo malè esse æquatas *epactas*, sic ut *Pascha* aliquando possit incidere in *Novilunium*. Sed modum, rationemque demonstravit, quo *Calendarium* aliquando iterum corrigi possit. *Voss.* de Mathemat. p. 197, & 384.

De *Astrolabio Clavii* tale est judicium *Possevini* in Bibliothecâ selectâ, l. 15.

c. 8. 'Astrolabio demonstrativo, sine Instrumento per solum Circinum, & re-
'gulam, omnia, quæ ad *Primum Mobile* pertinent, inveniuntur certissimè: ita ut 'jam centies latiùs pateat, quàm antea. Opus à nemine hactenus tentatum, ac novissimè à *Christophoro Clavio* editum *Romæ* CIϽIϽXCIII.

Certè non video quid Mathematica studia *Clavio* contulerint, qui his adeo infans est, ut mediocriter literis humanioribus tinctus, hæc meliùs intelligat, quàm ille qui toto vitæ suæ tempore nihil præter Mathematica tractavit. *Ios. Scalig.* Canon. Isagog. l. 3.

Infantiorem, imperitiorem, & magis ridiculum, reperies neminem [*Christophoro Clavio*:] si quidem unius *Geometriæ* scientiam excipias, [quam in eo etiam si stipes esset, propter longum tempus quo illud saxum volvit, aliquam oportet esse. Quinquaginta enim annos publicè *Euclidem* legit. Hoc unum excipe, tantus est stupor hominis, ut in iis etiam quæ ad *Mathesin* ipsam pertinent λεβηρίδος ἀφλυότερος sit *Idem* Epist. 106.

Nihil vidi ineptius, jejunius, falsius & impudentius libro *Clavii* in Elenchum nostrum de Anno *Iuliano* —— Scito librum *Clavii* in meum Elenchum esse multorum. Neque enim titulus *Clavii* est, neque unus. *Idem* in Epist. 29.

Clavius, quem *Jesuitæ* tanti æstimant, ingenium est tardum, hebes, subtilitatis & elegantiæ expers, crassus equus *Germanicus*. Perroniana. Gall.

Calendarium Reformatum *Christophori Clavii* ferè omnium ingeniorum approbationem adeptum est; quidam alii ejus institutionem damnarunt. *Josephus Scaliger* inter istos unum ex intelligentioribus, & ad judicandum de eo magis idoneis se exhibuit: Sed *Clavius* illud rationibus adeo luculentis adstruxit, ut doctus iste *Criticus* ejus opiniones impugnare destiterit; imo & palam professus fuerit se sibi gloriosum reputare Viro tantæ celebritatis manus dare. Facile posthac fuit *Clavio* aliorum Objectionibus respondere irritosque reddere conatus eorum quibus tentabant constitutionem evertere tam validis argumentis stabilitam, sapienti nimirum explicatione ab ipso evulgatâ. Quo non minorem gloriam sibi comparavit quam laboribus quos ad hanc Reformationem susceperat. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Sixtus Senens. l. 4. eum magno adjumento fuisse ad restituendum Calendarium *Gregorianum* memorat.

Extant Opera ejus omnia Tom. 5. impressa *Moguntiæ* annis 1611. & 1612.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Bernardo Bahusio*, Soc. Jes.

Clavius *è Terris cùm jam vix Sydera nosset;*
Da Deus *hæc propiùs cernere, dixit: obit.*

JOSEPHUS

JOSEPHUS ACOSTA, Soc. Jes.

NAtione *Hispanus*, Patria *Methymnensis*. Vir fuit ingenio præstanti, acri judicio, labore indefesso, facundia doctrinâque præstans, qui omne disciplinarum genus didicit, & professus est. Obiit die 15. Febr. anno salutis 1599. ætatis fermè 60. *Alegambe*. Clar. A. D. MDXXXXV.

Scripta ejus hæc sunt: De *Christo* revelato lib. 9.---De Temporibus Novissimis lib. 4.---Tractatus de procurandâ *Indorum* salute---De Naturâ novi Orbis---Historiæ Naturalis & Moralis *Indiæ*, lib. 7.---Concionum Tomi tres---Concilium *Limense* III. digessit, & *Latinè* conscripsit.

Iosephus Acosta, vir certè pius, eruditus, & cordatus. *Montacut*. Apparat. 1. sect. 88.

Videatur hâc de re *Iosephi Acostæ*, Jesuitæ *Hispani* Historia [*Indica*] elegantissimè conscripta. Hic omnia, quæ ad naturalem, civilem & sacram constitutionem pertinent, eâ prudentiâ, fide & pietate descripsit, ut ego non dubitem eum inter nobilissimos Historiarum Scriptores recensere. Historia nondum *Latinè* versa cum magno literarum damno; certè, si quis liber in *Latinum* sermonem verti debet, hic est. Ego certè illius historiam non nisi cum summo stupore & admiratione legi. Scripsit etiam idem *Acosta* alium quoque librum de ratione propagandi *Religionem* in *Indiâ* itidem satis elegantem. *Herman. Conring*.

Iosephi Acostæ Historiam *Americanam* valdè commendat *Christ. Funcius* in Breviario Orbis hodiè Imperantis p. 412. aitque 'Auctorem complexum esse 'Historiam *Americanorum* naturalem, civilem, & Ecclesiasticam, eâ fide & ac'curatâ curâ, ut non dubitet eundem inter politissimos hujus argumenti Scri'ptores referre. Nunquam, nunquam illius Historiam *Novi Orbis* legere licet 'sine admiratione. Sunt enim revera ibidem omnia stupenda. Nominatim 'descripsit vasta illa regna, *Ingarum*, *Mexicanum*, & *Peruvianum*, quomodo 'se habuerint ante occupationem *Hispanorum*. Potuit autem nemo melius '*Acostâ* argumentum hoc tractare: ipse enim per 18. annos in *Americâ* vixerat, 'fueratque longè doctissimus & patientissimus *Jesuita*, sincerè omnia enarrans. 'Prodest igitur hoc Opus *Acostæ* Theologis, Politicis, & Mathematicis. *Christoph. Funcius* in Brev. Orb. hod. Imp. p. 412.

Non satis constat sibi *Acosta*. Ait ad *Peruviam*, & maritima Maris Australis, ferè per totum annum, spirare *Austros*. Idem alibi ait, ad eas oras, spirare potissimùm Ventos Marinos. At Auster illis terrestris est, ut & Boreas, & Eurus, tantùmque *Zephyrus* est illis marinus. *Franc. Bacon*. in Hist. Ventorum.

Lectu dignissimus & diligentissimus Scriptor. *Corn. Martini* in Comp. Theol. pag. 258.

Inter rerum *Americanarum* Scriptores facilè excellit. *Georg. Calixt.* de verit. Relig. Christian. num. 6.

Acosta, librum [de *Americâ*] pridem legi, & memini eorum quæ dicit,

ea

ea mihi se nondum probant. *Hug. Grot.* in Epist. ad Fratrem, *Lutet.* 11. Januar. 1642.

Vir fuit ingenio non vulgari, laboriosus, facundus & prudens. *Aub. Miraus* in Biblioth. Eccles.

Extant libri 9. de *Christo Revelato, Lugduni* 1592, in 4°.

Extant libri duo de Naturâ Novi Orbis, *Coloniæ* 1596. in 8°.

Libros 7. Historiæ Naturalis & Moralis *Indiæ Theoderus* de *Bry* inseruit Parti 9. suæ Historiæ Occidentalis.

JANUS DOUSA

Clar. An. D. MDLXXXV. NOrdovicus, natus est anno 1546. Obiit anno 1604. *Lugdunensis* Academiæ condendæ autor, & ejusdem per 29. annos Curator fuit.

Scripta ejus sunt: Commentariolus in *Q. Horatium Flaccum*——Appendix Succidanea ad eundem——Epigrammatum, Satyrarum, Elegiarum, Sylvarum libri——Nova Poëmata *Lugdunensia*——Epodôn liber ex puris Jambis——Odæ *Britannicæ*——Notæ ad *Salustium*——Centurionatus ad *Plautum*——Præcidanea ad *Petronium Arbitrum: Catullum*: *Tibullum*——Shediasma Succidaneum ad *Tibullum*——Epistolæ Apologeticæ duæ, una de Annalibus *Batavi.*, altera pro Prætore *Nortvviceno*, peregrinitatis reo——Annales *Hollandiæ*, carmine——*Echo*, sive *Halcedonia*, carmine.

Multiplex erat in viro lectio, incredibilis penè memoria, *Græcarum* ac *Latinarum* literarum; Historiæ Veteris ac novæ nihil erat quod ipsum fugeret; nihil de quo rogatus non *ex tempore* responderet. Unus ille *Bataviæ Varro*, & *Academiæ Commune* Oraculum. *Melch. Adam.*

Ianus Douza Nordovicus, nobilissimâ *Bataviæ* familiâ ortus: qui *Musis* cum *Marte* optimè convenire suo exemplo docuit. Poëticâ præcipuè delectabatur; in quâ ingenium varii generis Carminibus editis exercuit: etiam *Patriæ Annales* scripsit, multiplici lectione, & admirabili memoriâ promeritus ut *Bataviæ Varro*, & *Academiæ Commune Oraculum* vocaretur. *Thuan.* ad ann. 1604.

Celebrant eum Monumenta sua nobilissima, inter quæ sunt, Notæ ad *Salustii* Historiarum libros doctissimæ, & Præcidanea pro *Q. Valerio Catullo*, celebrant eum ingeniosissima, politissimaque carmina, quæ totis Voluminibus edita ab ipso in publico prostant, quibus & vivus sibi illustre decus comparavit, nominisque sui celebrationem ad omnem posteritatem transmittet. *Boissard.* in Icon.

Tot mihi in illum [*Ianum Douzam*] justi amoris causæ, tot admirationis sunt. Omitto Poësim, & cum Poësi supra hoc seculum doctrinam: probitas, & ingenui mores, & quæ nihil gratiæ causa facit, gratia, di boni, in quo homine paria sunt, aut erunt! Ut verè de illo hoc elogium & ad præstationem, quod dicitur, scripturus sim, *vera proles Musarum*, & *alumnus Gratiarum*. Nec abripit amor me-

me. Judicio hoc scribo, si quid unquam: & peto quæsoque (vita tantùm mihi aut fama apud posteros sit) ita hæc legant, non quasi laudem ab amico; sed sententiam à jurato teste. *Lipf.* Electorum l.1.c.5.

Douza, vir clarissimus, magnus ille elegantiæ *Plautinæ* sospitator. *Tanaquil. Faber* l.2.Epist.Epist.16.

Horatius, Catullus, Tibullus, & *Petronius*, operam *Iani Douzæ* Domini à *Noortvvijk* egregiam experti sunt. *Sciopp.* de Art.Crit.p.17.

Quidam Autor Anonymus maximoperè commendat operosissimum illud Poëma, quod in vocalem illam *Nympham*, quæ *Echo* dicitur, magno spiritu luserat: Cui eo in genere simile aut ita copiosum literæ aut ifthæc secula nondum aspexerant. Vide *Konig.* in *Bibliotb.*

Ianus Douza, nobilis Batavus, Annales Hollandorum à multis fabulis liberatos collegit; alias etiam versibus suis ita inclaruit, ut magnum quoque inter Poëtas nostri seculi nomen invenerit. *Conring.* dissert. MSS. de Rebusp. in descript. *Batav.* Fœder.

Vir, ut nobilitate inter suos ita doctrinâ apud omnes clarissimus. *Grotius.*

Inter primos, quos curandis regendisque studiis (Lugduni Batav.) ordines imposuere, *Janus Douza* fuit, cui genus, gestique honores, & toleratum Lugduni obsidium apud posteros carminum gloriâ prementur! In queis tamen ejusdem nominis filius præcellit, idem Patri *Annalibus Hollandiæ* condendis socius & par majoribus meditamentis, nî mors immatura juvenem summæ eruditorum expectationi abstulisset. *Grot.* lib.5. Histor.

Qui tam felici consortiô doctrinam cum virtute & ornamenta literarum cum insignibus nobilitatis conjunxit.

Jucundissimum erat boni istius viri consortium, totas *Propertii* Elegias recitabat, Parentis mei omnia carmina memo ia tenebat, ut & *Sannazarii*, *Pontani* & aliorum. Solertia ingenia impensè amabat, ut *Heinsius*. Nemo filiorum ei similis est. Omnes admodum simplices sunt, ut Parentum uterque. Misellus *Ianus* tam bonus & ingenuus erat. Annum more totum octiduum mortem ejus deflevi. *Scalig.* 2. Gall.

Non possum quin dicam Nobilem *Douzam* inæqualitate styli & intempestivis *Digressionibus* mirum in modum *Historiæ* majestatem læsisse. *Douza* filius supplere potuisset aliquando hunc defectum, nisi eum immatura mors terris eripuisset. *Dominic.Baudius*, Epist. Cent.2. Egist.71.

Laudibus quibus *Ianum Douzam* omnes eruditi *Belgæ* condecorarunt, aliàs splendidiores superaddere cuperem; sed elegantes calamos suos in tam luculentum argumentum exhauserunt, adeoque frustra sermonibus meis illum illustriorem reddere tentarem. Si Poësin ejus cum *Virgiliana* & *Tibulliana*, & eloquentiam ejus cum *Ciceroniana* contulero, *Paschasius* inceptum meum prævertit, justo illo Elogio parallelo quod de illâ adornavit in suis Epigrammatibus. Si *Hollandici Varronis* titulo illum nobilitem; hoc jam ante me in mentem venit iis qui Posteritati notam fecerunt ejus humaniorum literarum peri-

tiam perfectam. Si persuadere velim eum Provinciæ illius rarissimum ornamentum fuisse; hæc veritas satis elucet in Elegiis quas *Daniel Rittershusius* & *Josephus Scaliger* ad ejus jacturam lugendam composuerunt. Si denique dicere ausim eum *Parnassi* filias in *Leidensem* Accademiam introduxisse, postquam ejusdem institutionis instrumentum principale fuisset, nihil novi proferam, nec ullo Elogio ipsum insigniam, quod non occurrat in Oratione funebri quam doctus *Heinsius* coram hoc cœtu in ejus honorem pronunciavit. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

* In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Stephanus Paschasius:*

Audiit Aonidum *turbâ admirante Dearum*,
  Dusa, *arte ingenii Carmina fusa tui*,
Carmina selectis æquantia flumen Iambis
  Miratusque, Deæ cedite, Phœbus *ait:*
Dusa *mihi Musa est, sunt Musica* Dusica, *Musæ*,
  Quondam Heliconiades, *sint modò* Dusiades.

* Hic Author Romano Indice inter Hæreticos primæ Classis locum habet.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

PETRUS FABER.

Clar. An. D. MDLXXXV.

SAnjoranus, vir maximus *Fabrorum* illustre nomen raro & admirabili doctrinæ suæ splendore magis ac magis illustravit. Ut enim *Cujacius, Duarenus, Hotomannus*, & alii si qui sint eorum similes, nobilium hac ætate Jurisconsultorum familiam duxisse non injuriâ prædicentur, in eo tamen superior quodammodo censeri *Faber* potest, quòd non tranquillo tantum otio privatisque studiis, sed & civilium rerum assiduâ tractatione utilem se hominum societati maximè præbuerit. Ejus quidem judicium, prudentiam, fidem in conventu *Rotomagensi* Rex admiratus, non alium digniorem existimavit, qui post varia Togæ munera laudatissimè obita primarius tandem Præses in *Tectosagum* civitate sibi natali supremo *Senatui* præficeretur. Sed non longè posteà fuit cùm sexagenarius pro tribunali jus dicens XIII. Kal. Jun. anno 1600. apoplexiâ repentè suffocatus interiit; famâ tamen æternùm superstite, postquam eas de *Iure* publicavit Commentationes innumeris ingenii doctrinæque luminibus ornatas atque distinctas quæ donec *Romanæ* loquentur literæ, maximo semper in honore & pretio ab eruditis omnibus habebuntur. *Scæv. Samarthan.*

Composuit 3. libros Semestrium: tres libros Agonosticon sive de re athleticâ. Vett. Commentarium in Tit. de regulis Juris, &c.

Ad clarum familię in *Novempopuloniâ* decus probissimos mores & singularem Antiquitatis omnisque divini & humani Juris cognitionem attulit [*Petrus Faber:*] & doctissimis scriptis Præceptoris sui *Cujacii* vestigiis insistens testatam ad posteritatem fecit. *Thuan.* ad ann. 1600.

Quid ego hìc dicam, aut suspicer? æmulationem cadere in illum virum? non ætas, non eruditio ejus permittunt: quarum illa gravis & inclinata, hæc meo semper judicio magna. Multa in viro illo variaque lectio, accurata collectio, & in penetrando digerendoque judicium pariter & acumen. *Lips.* ad *Belg.* Cent. 1. Epist. 10.

Petrus Faber in omni reconditarum literarum officinâ affabrè perpolitus. *Iac. Guther.* l. 2. de Offic. domûs *Augustæ*, c. 5.

P. Faber, vir undiquaque ad invidiam usque eruditissimus, quod scripta ipsius electissima plus satis clamant. *Ian. Gruter.* part. 2. Chron.

Vir rati, constantis, & admirabilis cujusdam ingenii, judicii, modestiæ. Dii faciant, ut ad id exemplum multi hodiè scribant. *Lips.* Elect. 1. c. 22.

De illustri Viro, *Petro Fabro*, Senatûs *Tholosani* Præside, ut nulla unquam ætas tacitura sit, tribus *Semestrium* libris & uno ejus *Agonistico*, perfectum est: in quibus infinita, quæ omnes Critici discere & admirari possint, proposuit. *Gasp Sciop.* de Art Crit. p. 9.

Equidem sic censeo, cùm hæc ætas nostra plurimos eruditione clarissimos viros tulerit, unum tamen extitisse te qui *Varro* seculi nostri appellari & vir undecunque doctissimus audire possis jure, imò debeas. Ignorans sim & iniquus æstimator genii ingeniique tui, si aliter sentiam, qui ex tuorum librorum lectione tantum quotidie & honestæ voluptatis & solidæ eruditionis percipiam. *Casaub.* Epist. 17. ad *P. Fabrum.*

Literæ tuæ gratæ mihi suavesque fuerunt, quòd in illis ingenii dexteritas, & elegantioris doctrinæ nitor emicat. *Ioann. Calvin.* ad *Pet. Fabrum* Epist. 225.

Petrus Faber Sanjorianus primarius *Tholosani* Senatûs Præses, qui *Semestria & Agonistica* scripsit fuit unus ex doctissimis *Gallicæ* viris, sed merus est compilator, nihil dijudicat. In omnibus *Galliæ* urbibus nulla est antiquior familia jam à ducentis vel 300. annis vel bello claruerunt, vel Judices in supremis Franciæ Curiis fuerunt. Innumeræ sunt *Fabrorum* familiæ. *Scaligerana* posterior. Gall.

Vir eminentissimæ eruditionis. *Grot.* lib. 2. de J. B. & P. c. 16. n. 1.

Vir doctrinâ & dignitate clarissimus. *Gudelin.*

Petrus Faber, cùm legem quamdam *Pauli* Jurisconsulti emendâsset, in eàque re *Brissonium*, qui jam anno 1588. emendationem hanc ipsi præiverat, nominavisset, non item *Hotomannum*, qui quindecennio post idem placuerat, ab hôc ideo accusatus *Plagii* sic se defendit, ut neget se *Plagiarium*, quippe qui sua *Brissonio* rescripserit. De *Hotomanni* verò consensione nihil sibi tùm, ait constitisse: quam si maximè notam habuisset, taciturum se fuisse tamen, ne simul necesse haberet, ejus è *Brissonio*, qui prior scripserat, *plagium* prodere. *Thomas.* de *Plag.*

Extant ejus *Semestrium* Libri 3. in quibus varias Antiq. *Romanas* inprimis explicat. *Coloniæ Allobrogum*, per *Steph. Gamonetum* 161. in 4°.

Extat *Agonisticon* sive de Re athleticâ Veterum, ludis gymnicis, Musicis & Circensibus. *Lugduni* per *Franciscum Fabrum* 592. in 4°.

Extat Commentarius ad *Tit.* de Regulis Juris. *Lugduni* apud *Guilielm. Rovillium* fol. 1566.

PHILIPPUS SYDNEIUS

Clar. An. D. MDLXXXVI

Miles, Patre *Henrico Sydney*, Ordinis Aureæ *Periscelidis* Equite, *Hiberniæ* Prorege, ac *Walliæ* Præside, Matre verò Dominâ *Mariâ*, *Ioannis Dudley*, Ducis *Northumbriensis*, filiâ natu maximâ, *Penshurtiæ* in Agro *Cantiano* natus est, sub exitum anni 1554. *Elizabetha* Regina eum suo *Cautionario* oppido *Vlissingæ* & Castello de *Rammekens* in *Zelandiâ* præfecit. Sed (proh dolor!) in primo ætatis vere & flore, immatura mors eum vitâ orbavit. Quippe, in quodam prælio prope *Zutphaniam* in *Geldriâ*, dum equum tertium (binos enim quibus vectus fuerat interfecerant hostes) conscenderet, vulneratus est 22. Sept. anno 1586. Obiit verò decimo sexto Octobris.

Stripsit Anglicè Comitissæ *Pembrochiensis Arcadiam*. Poëma cui Titulus *Astrophel & Stella*. Apologiam pro Arte Poëticâ. Psalmos *Davidicos*. MS. *Wiltoniæ* in Biblioth. Comitis *Pembrochiensis*. *Anglicè* ex *Gallico* vertebat maximam partem libri à *Philippo Morneo* exarati, inscriptique de *Veritate Christiana Religionis*. Id operis absolvit *Arthurus Golding*, Generosus. Edit. *Lond*. 1587.

Sydneius equo perfosso dum alterum ascendit, glande femur trajectus, paulò post magno sui desiderio bonis relicto, in flore ætatis expiravit, vix quatuor menses patri superstes. Cui *Leycestrius* avunculus in *Angliam* reversus, exequias magno apparatu, & militari ritu in templo S. *Pauli Londini* solvit, *Iacobus* Rex *Scotorum* Epitaphio parentavit, utraque *Academia* lacrymas consecravit, & *Novum Oxoniæ Collegium* elegantissimum *Peplum* contexit. Hæc & ampliora viri virtus, ingenium splendidissimum, eruditio politissima, moresque suavissimi meruerunt. *Gul. Camden*. in Annal *Elizab*. sub ann. 1676.

Quid plura? pacis bellique peritissimus, Poëta, Orator, Jurisconsultus erat egregius; de quo haud facilè dixeris gladio an stylo magis inclaruerit; quorum altero interiit, altero in omne ævum superfuturus est. *Ant.* à *Wood* in Hist. & Antiq. Univers. *Oxon* p. 265.

Corporis tui bona intueor? ad robur pariter factus es, & ad decorem. Animi? cultissimus ille: & uberrimæ in te ingenii judiciique dotes. Externa? stirpe nobilissimus es, opibus splendidissimus. Nec quidquam facilè tibi deest, quod *Natura* aut *Fortuna* adest. Macte his dotibus! eo magis, quòd non ad ambitionem, ut pleraque ista nobilitas, aut ad pompam abuteris: sed confers eas, quà potes, ad tuam & publicam salutem. Idque domi & foris, togâ & sago, cum vegeta illa animi vis

ad

ad omnia sufficiat: & *Marti* ita lites, ut *Sacrum* nunquam deseras *Sophiæ* & *Musarum*. Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro. Quia ut sacratum silentio potiùs, quàm plausu spectamus: sic tuas ego virtutes quas veneror, non exsequor, adoro pænè dixerim, non adorno. Tu tantùm, ô *Britanniæ* tuæ clarum sidus, (cui certatim lucem affundunt *Virtus, Musæ, Gratia, Fortuna*) tenuem obscurumque hunc laborem à me libens accipe, & paulisper instar doni pendere patere in *Famæ* templo. *Iust. Lips.* in Epist. præfix. Dialog. de Rect. Pronunciat. *Lat. Ling.*

Natura te maximis animi & corporis dotibus ornavit: *Fortuna* verò nobilitate & opibus, ac splendidis necessitudinibus: *Tu* autem à primâ pueritia animum magno studio excoluisti iis artibus, quæ contendentibus ad virtutem magno adjumento esse solent. *Hubert. Languet.* in Epist. 72.

De quo idem dicere possim quod de *Homero Augustinus* dixit, cum suavissimum & jucundissimum esse etiam in suis Vanitatibus. Sed *Arcadiam* suam non tam deperibat, ut *Episcopus Heliodorus* amatorium suum librum; Optasset enim instante morte (consulto priùs super hac re Pastore quodam) eam suppressisse. *Edw. Leigh* de Piis & Eruditis Viris. Angl.

Anglicæ Aulæ ita essentialis erat ut mutila hæc videretur dum ejus consortio carebat; Cùm & in rebus & in verbis perfectus esset Magister, ut ex ejus *Arcadia* liquidò constat. Doctor *Fuller* de Præclaris *Angliæ* Viris. Angl.

De hoc Authore sic cecinit Poëta.

Quòd sit ab Antiquo tantùm cantatus Homero,
Felicem Macedo *Rex vocat* Æacidem.
O me infelicem! quia tu Divine Philippe,
Felix carminibus non potes esse meis.
Qui scribenda facit, scribitve legenda beatus
Ille, beatior es tu, quòd utrumque facis.
Digna legi scribis, facis & dignissima scribi:
Scripta probant Doctum, te, tua facta, probum.

De ipsius Arcadiâ;

Ipse tuam moriens (sed conjuge teste) jubebas
Arcadiam *sævis ignibus esse cibum.*
Si meruit mortem, quia flammam accendit amoris,
Mergi, *non uri debuit iste liber.*
In librum quæcunque cadat Sententia: nullâ
Debuit Ingenium morte perire tuum.

Extat *Arcadia* Comitissæ *Pembrochiensis* vernaculâ linguâ scripta, unà cum Additamentis per *W.A.* & *R.B. Londini* 1629.

JANUS GULIELMUS

Clar. A D. MDLXXXI.

LUbecæ natus est Anno Dom. 1555. *Avarici* obiit Anno 1584. *Scripta* ejus hæc sunt: *Quæstiones Plautinæ*, in quibus doctrinæ (verba sunt *Lipsii*) notæ uberes; & acris judicii—Libri verisimilium—Assertio adversus *Carolum Sigon.* in qua eruditè demonstrat, non esse aut *M. Tullii*, aut satis dignam *M. Tullio* eam quę illius nomine venditatur, *Consolationem*—Manes Palmeriani Poëmata. Vertit *Euripidis* Tragœdias nonnullas *Latinè*.

Adolescens cultissimi ingenii. Cùm nondum attigisset 30. vitę annum, decessit: eo magis deploranda morte, quòd multa, & inter ea novam *Ciceronis* operum ad MS. exemplaria diligentissimè collatorum, & amplius sexcentis clausulis suppletorum *Editionem* paratam haberet: quam & ego vidi, hactenus magnâ rei literariæ jacturâ aut disperditam aut suppressam. Cujus familiaritate, dum *Lutetiæ* esset, diu magnâ cum animi oblectatione usus, hoc verè profiteri possum, me semper ab amicissimi *Juvenis* colloquio meliorem ac doctiorem discessisse. Tanta erat in eo morum probitas, tantum in literis judicium, tanta in sermocinando suavitas: ut alium vix meminerim (multos autem audivi) qui *Latinè* simili cum facilitate & puritate loqueretur: ut omittam raram in *Poëtica* facultatem, sive *Græca* verteret, sive versus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam ætatis similitudine, quàm studiorum consensione contractam, immatura mors diremit, non tamen omninò solvit: cujus hoc qualecunque monumentum ad posteritatem extare volui. *Thuan.* ad Ann. 1584.

Sanè amabam adolescentem insigni indole, magnâ spe: nec facilè ingenium videram (juvenile quidem) magis mihi ad gustum. Libelli judicio meo teretes. Quos in *Critico* isto genere paucos edidit; sed probos doctosque, & quos haud temerè invidiæ dens atteret aut lima labentis ævi. *Lips.* elect. l. 2. Epist. 16.

Jani Gulielmi literas accepi: paulò antè etiam librum *Quæstionum*. Quem ego ita probo, ut negem aliquid melius in hoc genere vidisse ab aliquot annis. Rectam viam adolescens ille ingressus est: & ingenium in eo ac judicium pariter magna. *Lips.* Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 47.

In *Jani Gulielmi* morte valdè indolui. De vultu aut facie non eum noveram: optimè de animo. Nec censeo melius aut rectius ingenium fuisse hoc ævo. Sed *Deo* ita visum, optimos quosque traducere ad optimam illam vitam. *Idem* ibid. Epist. 38.

Ex Scriptis limatissimis quæ *Gulielmi* sunt, facilè apparet, hominem eum accuratè eruditum fuisse. *Io. Pet. Lotich.*

Janus Gulielmus, flos *Germaniæ* ingeniorum illibatus. *Casp. Barth.* animadv. ad *Gratii Cyneget.* 5. 6

Valde

Valde ego, si quisquam alius, amo & colo elegantissimum *Iani Guilelmi* ingenium: cui si superstiti esse diutius licuisset, ne nos *Germani* exteris nationibus unquam invideremus. *Gasp. Sciop.* l. 1. suspect. lect. epist. 8.

Ianus Guilelmius Lubecensis, quum nondum annos 27. natus in *Galliâ* obiisset, hoc elogium omnium doctorum & bonorum secum abstulit, *Nullum hôc praclarius & elegantius ingenium nostro avo extitisse.* Sed de hujus Juvenis laudibus aliàs diximus; quamvis *Guilelmus* nullius laudibus indigeat, & omnibus *verisimilium* & *Plautinarum Quaestionum* suarum lectoribus ex facili se, probitatem suam, & stylum suavissimum, queat probare. *Sciop.* de Art. Critic. pag. 16. 17.

Nec frustra cecinit *Ianus Guilelmus rosas, elegos, epigrammata, manes Palmerianos*; in omnibus enim vividus & vegetus calor. *Borrich.* de Poët. p. 13.

Guilelmius juvenis eruditissimus, *Bituricis* obiit, ardente febre peremptus. Diebus Canicularibus vini lagenam offendit quam plenam hausit, eodemque momento animam efflavit. *Scalig.* posterior. Gall.

Carmina ejus habentur Tom. 2. *Delit. Germ.* p. 447.

Extant *Quaestiones Plautina* in *Lamp. Critica Gruteri*, Tom. 3.

Ianus Gruterus, polyhistor hujus aetatis incomparabilis, quanti fecerit *Musas Gulielmianas*, integro *Carminum Libello, Manibus Gulielmianis* dicato, abunde ad posteritatem testatum reliquit, ubi, inter egregia alia Elogia, sthunc defuncto literarium obeliscum, quovis marmore diuturniorem, erexit:

Memoriae Sacr.

Jano Gulielmo Lubecensi, *Sanctissimis moribus juveni, & vere flori illibato ingeniorum, ad aeternitatem* Romani *nominis nato, ejusdem sempiterno damno denato:* Janus Gruterus *amico incomparabili amissione ejus perpetuis tenebris quotidianâ miserabili ejulatione damnatus; Hos Titulos, hoc Monumentum chartaceum, quia marmoreum non poteram, discedens terram tibi dico levem.*

JOANNES PASSERATIUS.

TRecensis, *Gallus*, Orator & Poëta optimus; natus est circiter annum superioris seculi 1528. Musis ubi à primis velut crepundiis consecratus esse videretur, assiduus in eo fuit, ut ingenium cultura supra vulgares eruditionis conditionem, altius efferret. Quod cùm multorum admiratione feliciter ipsi successisset, tantam fidem apud eruditissimos quosque comparerat, ut in numerum *Professorum Regiorum in Acad. Parisiensi* cum singulari applausu cooptatus fuerit. Honestissimam ita provinciam nactus *Romanae* facundiae divitias studiosis auditoribus feliciter usque eo explicavit, ut celebre *Passeratii* nomen passim lateque in ore doctissimorum honorificentissimè vigeret, vigeatque etiam nunc. Nec minus in *Plauti Sarsinatis*, compluriumque eruditioris seculi scriptorum Clar. An. D. MDLXXXV.

lucu-

luculentâ interpretatione magnâ cum laude versatus est. Tandem cum doctissimarum lucubrationum [quæ ipsi erant assiduæ] nullum modum, nullum finem faceret, ex continuis laboribus oculorum vitium contraxit, ut ab obrepente visûs caligne à publicis prælectionibus, non sine gravi auditorum dolore ferias facere cogeretur. Verumenim verò oculorum illud glaucoma accurata ingenii acies abundè compensavit. Quam igitur animis intus diu præviderat vitæ melioris beatitudinem, eam ex voto demum consecutus est, annorum 73. Senex, postquam ex *Paralysi* sinisterioris isthuic ævo fato eriperetur *Parisiis Anno Salut.*1602 *Joan. Petr. Lotich.* in Biblioth. p.69.

Scripta ejus *Latina* sunt: Orationes & Præfationes---Conjecturarum liber---De Literarum inter se Cognatione, & permutatione---Commentarii in *Catullum, Tibullum, Propertium*---Kalendæ Januariæ Multa *Gallicè* scripsit & versu & prosâ oratione.

Hic est ille *Passeratius* origine *Trecensis*, utrâque linguâ doctissimus, qui primus apud *Parisios* in Scholâ Regia reconditas veræ *Latinitatis* opes aliquantò majore curâ & studio pervestigavit, juventutique aperuit; cum *Turnebus*, *Auratus*, *Lambinus*, cæterique priùs in eadem Scholâ professi *Græcis* potissimùm interpretandis operam & industriam impendissent. Poterat quidem ex umbrâ & scholastico otio in apertam fori lucem prodire, & ad rerum administrationem se conferre. Nec enim ei deerant oportuna civilis disciplinæ præsidia, cujus puros limpidosque fontes apud *Bituriges* à diuturnâ *Iacobi Cujacii* consuetudine affatim hauserat & imbiberat. Sed *Petro Ramo* eloquentiæ doctori delectus à Rege successor in eâ demum professione consenuit, nobilemque doctrinæ suæ famam vel apud remotissimas orbis Terræ nationes longè latéque propagavit: cùm nihil vulgare, nihil è medio sumptum afferret, ob idque politissimi quique homines etiam ex ipso Senatu celebre ejus auditorium frequentarent, ac velut ex nitidis & fragrantibus ejus hortulis lectissimos *Romanæ* elegantiæ flores admirabili cum voluptate excerperent. *Scævol. Samarthan.* in *Elog. Gallor.*

Ioannes Passeratius Latinæ Linguæ Professor dignissimus: qui felicitate versus pangendi, etiam *Gallicos*, & solutâ oratione scribendi, ac bonos scriptores interpretandi, diu magnam laudem in *Parisiensi Academiâ* meruit. Homo emunctæ naris, & cui aliena vix placerent, ultimo elogio vovit, ne *manes sui malis carminibus onerarentur*. Ita que pauci mortuum laudarunt, dum verentur ne voto ejus minus respondeant. *Thuan.* Ann.1602.

Iacob. Gillot in Senatu *Parisiensi* Consiliarius monet nos in quadam sua ad *Ios. Scaligerum* Epistola, se à *Passeratio* audivisse, librum suum de *Cognatione Literarum* sibi adeo placere, ut nullum suum scriptum præter illud in lucem venire vellet. Gall.

Accepi *Passeratii* libellum *de cognatione Literarum*, magis utilem nobis quàm Authori gloriosum. Rari erunt qui eo sciant uti. Nos quanti sit ex eo æstimare possumus, quod paucorum hominum est, & plures habebit qui non capiant quàm qui

qui eo capiantur. Ego sanè in censum bonorum eum dedico. *Ios. Scalig.* epist. ad *Car. Labbaum.*

Passerat. valde ignarus erat; vix octo legerat libros: benè instituebar juventutem: duo verba *Latinè* sciebat, *omnes reprehendebat*, non erat tantus quantus habebatur. Tricassinus erat bonus Pedanus ad instituendam juventutem. *Scalig.* posterior.

Fatendum est omnium qui in *Gallia Latinæ Linguæ* illustrandæ allaborarunt neminem majori gloria quàm *Ioannem passeratium* id præstitisse. *Is. Bullart.* Acad. Scient. Tom. I. Gall.

Diffitendum non est quin *Passeratius* Latina carmina scitissimè componeret. Nihil purius, nec forsitam magis nativum apud nos extat. Præter has duas insignes qualitates, dicere possumus ejus versus multam eruditionem insuper continere, imò & elegantiam quandam, quæ à Vulgarium Poëtarum fœtibus eos discriminat. Sed omnibus perpensis, nihil inest illis *vigoris* illius *cœlestis* qui *Poëticus Furor* seu *Enthusiasmus* dici solet, nec mirabilis illius characteris qui artis peritum Lectorem demulcet & abripit. *Iudicia Eruditorum* per Dom. *Bailletum* Paris. 1686. Gall.

A nostris quoque Regibus *Carolo* I X. & *Henrico* III. amabatur; illi quidem *Venationis* cupidissimo, libellum de *Arte Venandi Gallico* versu scriptum, obtulit, quem amici *Ronsardus*, *Bellajus*, *Baifius*, *Pimpontiúsque* & alii Poëtæ nostrates magnopere probarunt. *Latinus* quoque fuit eximius, ut ostendunt 25. *Poëmatia* ejus jam excusa, quorum quinque ad *Memmium* scripsit. *Henrici* verò tertii elogium edidit, veteribus conferendum. *Ioan. Papyr. Masson.* in Elog. *Ioan. Passerat.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Jo. Pet. Lotichius*:

Qui tenet arguti cognomen Passeris, *autor*
Argutis cantat carmina docta modis.
Hinc longæva trahens diuturnæ secula vitæ
Dauliacas *dulci carmine vincit aves.*

Carmina ejus habentur Tom. 3. *Delit. Gal.* p. 1.
Extant Orationes ac Præfationes. *Par.* 1606. 8°.

Hoc Epitaphium ipse vivens sibi composuit:

Hic situs in parvâ Janus Passertius *Vrnâ*,
Ausonii *Doctor regius eloquii*,
Discipuli memores, tumulo date serta Magistri,
Vt vario florum munere vernet humus;

Hoc culta officio, mea molliter ossa quiescent,
Sint modò carminibus non onerata malis.

Veni, Abii: Sic vos Venistis: Abibitis omnes.

BENEDICTUS PERERIUS, *Soc. Jes.*

Clar. An. D. MDLXXXV.

NAtione *Hispanus*, patriâ *Valentinus*, vix adolescentiam ingressus, animum appulit ad Societatem, & *Valentiæ* ad numerum Nostrorum aggregatus est anno salutis 1552. Inde in *Siciliam*, mox *Romam* missus, in omni scientiarum genere diligenter se exercuit, eximiamque eruditionem consecutus est. Dicendi artem publicè *Romæ* docuit, Philosophiam *Aristotelis* enarravit, & quatuor penè Artium curricula docendo confecit; magnâ auditorum frequentiâ, atque applausu. Ab humanis deinde ac Philosophicis disciplinis, ad divinas & theologicas gradum fecit. D. *Thomam* per multos annos interpretatus est: Sacras Literas explanavit, ubique doctus, ubique disertus, suique simillimus. Commutavit vir maximè religiosus atque eruditus caducam hanc vitam cum æternâ *Romæ*, ubi perpetuò vixit, die 6. Martii, anno salutis 1610. ætatis 75. societatis 58. ejus eruditionem nullus penè Scriptorum, qui ejus meminit, illaudatam præterit.—In hujus autem Viri Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia, tanta rerum omnium comprehensio, ut supervacaneum sit lucernam solis lumini inferre. *Alegambe.*

Elaboravit Commentarios in *Genesin* & *Danielem*: To. 4. Disputationum in *Genesin*: Tomum 1. Disputaitonum in *Exodum*: Tomos 2. Disputationum in Epistolam ad *Romanos*, & tres Tomos in Apocalypsin. Extant etiam 15. libri ejus Physicorum.

Benedictus Pererius vir *Sacris Literis* nobiliter imbutus. *Montacut.* apparat. 11. §. 3.

Benedictus Pererius vir *Græcè*, quod apparet, benè doctus, & in omni politiori literaturâ versatus cumprimis. *Idem* Apparat. 5. sect. 70.

Benedictus Pererius Sacrorum Librorum accuratus Interpres. Card. *Jo. Bona* Notit. Auctor.

Pererius eximiâ *Historiarum* peritiâ instructus, magno etiam acumine, nec minore diligentiâ, *Commentarium* suum in *Danielem* elucubravit. *Matth. Polus* in Præfat. ad 3. Vol. Synops. Crit.

Magni nominis & eruditionis Jesuita *Pererius*. Commentaria ejus in *Genesim* docta & laboriosa: *Montac.*

Benedictus Pererius Philosophus, & Theologus Societatis *Jesu*, edidit IV. Tom. Comment. & Disputat. in lib. *Geneseos*, qui & *Romæ* & *Lugduni* & *Coloniæ* excusi sunt, referti insigni eruditione, ac perspicuitate, quæ illius in scribendo est propria—In Comment. suis in *Danielem* materiam *Chronographiæ* eorum temporum accuratè est persecutus. *Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Doctissi-

Doctissimus & fidelissimus *Geneseos* explicator *Lambec.* prodr. Hist. Lit. 5.

Pererius Jesuita ingentem librum conscripsit *Quæstionum in Genesin*, cui multùm eruditionis inest; & quamvis omnium Textûs vocum explicationi non immoretur, utilissimus tamen est; quoniam solidè Quæstiones à se propositas expedit, arduasque difficultates, quæ occurrunt in Scripturis dilucidat. Patrum sensus quorum synopsin congessit, referre præsertim studet: Verùm quia Patres Scripturę literalem sensum perpetuò secuti non sunt, potior Operis illius pars inutilis est iis qui Bibliorum literalem sensum tantummodo exequitunt. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V.T. l. 3. c. 12. Gall.

Pererius in *Danielem* asinus est. Pessimus author est, graviter erravit: *Danielem* nequidem legerat nisi quando illum commentatus est. *Scalig.* posterior. Gall.

Quod autem ad *Pererium* spectat, nullam video rationem cur in *Cœlestes influxus* adeò infensus esset, cùm etiam admittat *Qualitates occultas*, iisque doctrinam suam superstruat; quæ non rarò è *cœlestibus influxibus* arcessuntur, & iisdem inconvenientibus obnoxiæ sunt, &, ut antea dictum fuit, à quibusdam, qui cæteris hominibus oculatiores censeri cuperent, *Asinorum asylus* nuncupantur. *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate Angl.

Opera ejus 2. Vol. fol. prodierunt *Colon. Agrip.* 1622.

TORQUATUS TASSUS

POëta *Italus* celebris, *Neapolitanus*. Jam in pueritiâ egregio carmine edito, futuræ eruditioni & gloriæ prælusit. Nuntium Papæ in *Galliam* secutus, *Carolo* IX. innotuit: Dein *Ferrariam* vocatus, ibi *Hierosolymam Liberatam* edidit. Primus *pastores* in scenam introduxit in *Amyntâ*, omnium Comœdiarum *Pastoralium* principe. Litem cum Academiâ *Florentinâ* de *Cruscâ*, quæ *Hierosolymam* ejus sub censuram vocavit, nactus: *Ferrariæ* quoque negotio adhuc difficiliori implicitus est, à quo tempore omnia ejus retro sublapsa sunt. *Ticinum* inde se recepit, hinc *Neapolim* profectus, tandem, *Card. Aldobrandino*, nepote Clementis VIII. invitante *Romam* pervenit. Obiit anno 1595. ætatis 51. cùm jamjam lauru cingendus esset. *Hofman.* Clar. A.D. MDLXXXV.

Vir admirabili ac portentoso ingenio, qui insanabili in adolescentiâ furore correptus, nihilominus per dilucida intervalla, tanto judicio, elegantiâ, ac castissimo stylo plurima & solutâ & pedibus astrictâ oratione scripsit; ut misericordiam, (quâ plerique ejus vicem prosequebantur) tandem in stuporem verterit; dum furore illo (qui in aliis mentes efferat aut hebetat) ingenium ejus veluti defæcatum, in rebus inveniendis expeditius, inventis aptè digerendis acutius, & sententiarum gravitate ac verborum delectu ornandis copiosius à morbo surgit; & quod sanissimus quisque vix summâ curâ ac labore per otium extunderet, ipse post violentam mentis emoræ agitationem sponte ac felicitate mirâ perficit; ut non alienatione mentis perculsus, sed œstro divino percitus videretur. *Thuan.* ad Ann. 1595.

Tassus multorum judicio aliquantùm ad *Antiquos* accessisse, & eorum artem

satis videtur servasse, nisi quòd acuminibus sententiarum, & argutiis à recentioribus usurpatis nimis indulsit, quæ non satis poëmatis gravitatem decent, quam ubique servare oportet. *Roland. Marés.* l. 2. Epist. 15.

Tassus in *Hierosolymâ* suâ *Liberatâ* & verbis magnificus est, & apparatu, sed τὸ πρέπον epopœiæ minimè assequitur, siquidem *fabulæ* dispositio ad mentem *Stagiritæ* exigenda, quod inter alios eruditè docuit *Petrus Mambrunus*. Suavis quoque est *Tassi* Fabula, *Amyntas. Borrich.* de Poet. p. 10.

De laudatissimo ejus *Hierusalem Liberata* Poëmate, quod ab Academicis *Florentinis*, & aliorum oblaterantium morsibus, nuper *Paulus Benius* egregiè vindicavit, omnibus *Parnassi* cultoribus ingenuè adstipulantibus, *Sic Sancimus*, ipsum & quod ad fabulam, & mores, & phrasim, & alia, quibus *Heroici Carminis* absolutus effingitur Character, *Epica* hucusque *Italici* nominis omnia superasse. *Jo. Imperial.* in Mus. Hist.

Tassus in Operum suorum designatione tersior est, in Fabulæ suæ dispositione ad artis regulas exactior, & in omnibus Poëmatis sui partibus cæteris omnibus *Italis* plenior & perfectior. Sed res tot amatorias iis permiscet, ut instituti sui gravitatem & characteris sui dignitatem frequenter obliviscatur. *Rapin.* Animadv. in Poëticam part. 2. Animadv. 16. Gall.

Annos octodecim natus præclarum Poëma composuit *Rinaldo* inscriptum, quod admirandi ejus genii quasi primus flos extitit, quodque ei conciliavit existimationem eorum omnium qui erudito palato ejusmodi scripta degustant. Et sanè si de *Odyssæa* dixit *Longinus Senis* quidem eam esse fœtum, sed *Senem* illum fuisse *Homerum*; sic etiam cum illustri Dom. *Menagio* dicere possumus, *Rinaldo* Juvenis quidem opus esse, sed juvenem illum esse *Torquatum Tassum*. Annum vicesimum secundum nondum excesserat cùm *Jerusalem Liberatæ* auspicatus est, Poëma illud incomparabile, quod omnibus suis numeris absolutissimum est omnium quæcumque ab *Augusti* seculo in lucem venerunt, ex omnium sagacium *Criticorum* sententia, cumprimis verò Domini *Balzacii*, qui cùm multa eloquentia multaque ratione dixit, *Virgilium in causa esse, Cur Tassus in Epica poësi primus non teneret, Tassum verò, cur Virgilius unicus non esset. Ant. Teissier.* Elog. Erudit. Vir. Gall.

Extat *Hierosolyma Liberata Italicè* script. fol. ann. 1644.

Extat *Amyntas Italicè* scripta cum Annotationibus *Ægidii Menagii* in 4°. 1655.

Obiit *Romæ*, & sepultus est in Ecclesiâ S. *Onuphrii* cum hâc Inscriptione.

Hospes,

Quicunque es, si Musarum *hostis non es, adsiste & lege*: Torquati Tassi *monumentum hic vide; nec vide tantùm, sed venerare, & cole: plura meretur, Pietas quàm possit tua: Saltem quod possis, meritò & lubens dato. Eheu! Sic periit* mel illud.

lud Charitum, Medulla Musarum, Flos ingeniorum; *Quid dicam ultra?* Ultimus Naturæ labos. Bonifacius *Cardin.* Bevilaqua *Heroi aeterno, cippum hunc, utinam aeternum! ex voto D. D.*

ULYSSES ALDROVANDUS.

NAtus est *Bononiæ* in *Italiâ*: ubi Professionem Philosophicam & Medicam sustinuit, naturæ operum incomparabilis perscrutator: ren otissimas Orbis regiones peragravit, saltem ut naturales res, imprimis verò aves exoticas, earumque causas, in imis cognosceret, quæ ut ad vivum depingerentur, veriúsque exsculperentur, suo ære per triginta & ampliùs annos Artifices varios totius penè *Europæ* celebriores conduxit, eaque propter tantos sumptus fecit, ut inde ad extremam paupertatem redactus, visuque orbatus, in *Xenodochio Bononiensi*, ut nonnulli referunt, admodum senex obierit A.C.1605. Vander *Linden.* Clar. A. D. MDXC.

Scripsit Tractatus 120. plurimis voluminibus comprehensos: ubi inprimis eminent quæ de *Avibus, Quadrupedibus, & Piscibus* scripsit. Apud *Jo. Imperialem in Musæo* Hist. p. 145. omnia ejus Opera recensentur; quibus addi potest *Antidotarium Bononiense*, cujus Autor *Aldrovandus* esse asseritur.

Ulysses Aldrovandus, illustri *Comitum Aldrovandorum* familiâ oriundus, in gymnasio *Bononiensi* Naturalis Historiæ professionem tam feliciter implevit, ut omnium ante se genitorum diligentissimus, etiam post futuris hujus palmæ gloriam præripuisse videatur. Quippe adgressus eam *Medicinæ* partem, quæ materiam remediorum ex Animalibus desumit, ut eorum figuram atque naturam ad posteros fideliori stylo transmitteret, haudquaquam *Authorum* evolvisse monumenta contentus, inspiciendi causâ, regiones etiam remotissimas animo prorsus *Ulysseo* peragravit. Pictori cuidam ea in arte unico, triginta & amplius annos annos *aureorum* ducentorum stipendium persolvit. *Aub. Miræus* de Script. Eccles. part. 2.

Hic sagacitatis exquisitæ vir, qui nobis tot animalium formas incognitas ante oculos objecit, Naturæ veluti novercantis injuriâ, oculis captus est, & qui perspicacis ingenii luce, causas rerum abditas illustrarat, in tristi cæcitatis caligine, supremam vitæ partem exegit. *Idem* ibid.

Omnium quicunque vel scripsêre vel scripturi sunt, operosissimus & consummatissimus extitit *Zoologus, Ulysses Aldrovandus* Philosophus & Medicus *Bononiensis*, quem non dicam commendare, sed admirari satis, aut condigno, pro immensis *Zoologiæ* gratiâ impensis, cum sumptibus, tum laboribus, mactare præconio, nemo unquam poterit. Attamen cùm ne à centesimo quidem, propter sumptuosissimi & in plurimos digesti majores Tomos Operis, tanti industria Viri, proprio redimenda ære sit, opulentis potiùs quàm quibus *angusta domi res est*, suadendus Autor. *Gerg. Casp. Kirchmaier.* in Præfat. ad *Io. Sperlingii Zoologiam.*

Ulysses Aldrovandus incomparabilis naturæ operum perscrutator, varietate doctrinæ, ubertate Scriptorum, reconditis eruditioris ingenii viribus, cunctos ferè cùm præsentis, tum elapsi sæculi homines superavit: Nulla quippe ditioe

apud alium officina, gummatibus, lachrymis, radicibus, herbis, lapidibus, animalibus, gemmis; quàm quæ in suis paratur libris; ut profectò admirabilem universi referre videatur mercatum, dum incogniti cujusque climatis fœtus, legentium mire subjicit oculis, exprimitque vires. Dignus pernobili *Vlyssis* nomine, qui sicut è *Græciâ* secedens totius propè orbis ambitum peragrasse fertur, ita hic generoso mentis impulsu, naturæ infrà cœlum ubique luxuriantis delicias collustravit. *Jo. Imperial.* in Mus. Hist.

Græcarum literarum ignorantiam in *Aldrovando* notat *Ezech. Spanhemius* in tractatu de Præstantiâ & usu Numism. Antiq.

Vlysses Aldrovandus multis in locis miram prodit Metricæ Artis inscitiam: quod non à me dicitur, ut detraham nomini *Aldrovandi*, viri industriâ sui, post doctissimum *Gesnerum*, in enarrandâ nobis animantium naturâ, pulchrè de studiis promeriti. *Voss.* de Idolol. l. 3. c. 91.

Memoriam hujus Auctoris Cardinalis *Maphæus Barberinus*, posteà *Vrbanus* P. P. VIII. hisce versibus celebravit:

Multiplices rerum Formas, quas Pontus *&* Æther
Exhibet, & quidquid promit & abdit Humus,
Mens haurit, spectant oculi, dum cuncta sagaci,
Aldrovande, *tuus digerit arte Liber.*
Miratur proprios solers Industria *fœtus,*
Quamque sibi ex mole se negat esse parem.
Obstupet ipsa simul rerum fœcunda Creatrix,
Et cupit esse suum quod videt Artis *opus.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

OBERTUS GIFANIUS

Clar. A D. M D X C.

B*Vrensis Batavus*, Jurisconsultus, natus est Anno 1534. Obiit *Pragæ*, Anno 1609. Septuagenario major. *Argentorati* Philosophiam, *Altdorfii & Ingolstadii* Jurisprudentiam docuit. Tandem in Aulam Cæsaream vocatus, & Consiliarii Cæsarei titulo exornatus est.

Scripsit Comment. in Ethicam & Politicam *Aristotelis*—Collectanea & Indicem in *Lucretium*—Observationes in Linguam Latinam—Comment. in Institutiones Juris—Antinomias Juris Civilis & Juris Feudalis—Tractatus de Renunciationibus—Oeconomiam Juris—Notas in Corpus Juris Civilis—*Lecturas Altdorfinas*—Scholia brevia in *Homeri* opera—Comment. de Imperatore *Justiniano*—Indicem Historicum Rerum *Romanarum*.

Is prima literarum rudimenta in *Belgio* suo cum imbibisset, industriam suam primùm in *T. Lucretio* exercuit. Quem post *Michaëlem Marullum Byzantium*, qui

qui tantum autorem miserè interpolaverat, & secundùm *Dionysium Lambinum* nostratem, qui in eo laudabilem operam navavit, nobis meliorem dedit. Deinto totum se Juris scientiæ ac Philosophiæ studiis mancipavit, & voce & Scriptis rem literariam multùm promovit. *Thuan.*

Hubertus Giphanius, aulæ *Cæsareæ* Consiliarius, Jurisconsultus, & Philosophus celeberrimus, Scriptis doctissimis notus, qui si constantiam in Religione eruditioni tantæ conjunxisset, aulamque nunquam accessisset, inter laudatissimos Antecessores referri merito suo potuisset. At *Lipsium* in mutatione Religionis expressisse videtur, popularem suum. *Quenſted*, & *Georg. Remus* in Epist. quadam ad *Io. Caselium.*

Illud Juris Asylum & *Germaniæ* nostræ Sol *Hubertus Giphanius*. *Gasp. Sciopp.* 4°. Vol. p. 93.

Hubertus Giphanius Jurisconsultorum nostrâ memoriâ facilè princeps. *Idem* Comment. in *Priapeia*, p. 2.

Lucretium edidit cum Indice, de quo vetus illud pronunciare possum, *Melius esse tacere, quàm pauca loqui.* *Idem* de Art. Crit. p. 10.

Ævo avorum nostrorum non ignobile ingenium *Oberti Gifanii* fuit, licèt de ejus *Collectaneis* docti homines, utpote *Dusa*, *Lambinus*, *Carrio*, *Fruterius*, *Schottus*, & alii non semper bene senserint. *Barth.* l. 3. Adversar. c. 21.

Obertus Gifanius, diligens & maximè industriosi ingenii vir. *Barth.* l. 5. Adv. c. 10.

Obertus Giphanius, vir eruditissimus, mihique ob raras excellentissimi ingenii dotes carissimus *Jos. Scalig.* Comment. in *Copam.*

Hubertus Gifanius, juris Scientiâ, omnique politioris literaturæ laude clarus, hoc testimonium veritati, non amicitiæ damus. *Marc. Velser.* l. 8. *Rer. Augustan.*

Jurisconsultus omni literarum ac scientiarum parte excultissimus: quem non immerito *Germaniæ Cujacium* indigitare possis. *Jo. Strauch.* ad tit. C. de *Beryto.* c. 4. num. 11.

Gifanius doctus erat ejus *Lucretius* optimus est. Aliquid boni ad ipsum in *Lucretium* postea transmisi, quod sibi servavit, dixitque se nihil accepisse, ut scilicet id sibi atrogare possit. *Jesuita* quidam *Italus* ei morienti adfuit, plurimaque ejus scripta diripuit Romamque abivit. *Lucio Fruterio* ejus *Agellium* suffuratus est qui prelo, mox subjiciendus erat. *Gifanius* in *Gallia* tam honestus vir fuit. Imperatoris Consiliarius fuit, & quoniam ubi adest uxor lautiùs vivendum est intra proprios lares, suam ablegavit *Noribergam*; 25. Ducatorum millibus dives erat, & in subtegulanea cella hospitabatur. Liberis utebatur ut servis; unus filiorum ejus erit Jesuita. *Scalig.* 2. Gall.

Gifanius, cùm ultimam manum non admoverit, illius Versio (*Politicorum Aristotelis*) sæpè non satis polita, sæpè ambigui sensûs, interdum non una, sed duplex est: cæteroquin futura omnium optima. *Conring.* Introd. in Polit. Arist. c. 9. p. 648.

Professor primùm Altorfinus, posteà Cæs. Majestatis Consiliarius, qui non tam

vera

veræ Religionis, quàm veræ Philosophiæ perpetuus & strenuus assertor extitit. Laudem hic nostram merentur ejusdem nova *Vers. & Commentarii in Politica Aristotelis*, quibus nihil, quàm ultima & pars & ultima manus desunt. *Mejer.* in Præf. ad Analys. Polit. Arist. sect. 47.

Hubertus Gifanius Jurisperitissimus erat, in Philosophicisque & politioribus literis eruditissimus. Plura scripta in publicum emisit, quæ sagacium Criticorum existimationem promeruerunt. Ejus in *Aristotelem* Commentarii præstantissimi sunt, & in *Iustiniani Instituta* omnium etiam optimè commentatus est, *Scioppii* quidem judicio. Quod ad ejus in *Lucretium* Annotationes attinet, bonarum observationum numero refertæ sunt; sed *Lambinus* ipsum accusabat quòd eas sibi suffuratus esset; quod fecit ut in *Gifanium* inveheretur, diceretque eum suâ tantùm importunitate, pertinacia, superbia, impudentia, rusticitate insignem esse; ut denique etiam exprobraret ei perfidiam qua in *L. Fruterium* usus erat. *Ant. Teissier*. Elog. Viror. Erudit. Gall.

Obertum Gifanium Janus Douza Senior mordacissimis carminibus, licèt non apertè nominans, sed alibi *Fannium*, alibi *Buranum* appellans, perstringit, quòd scripta *Lucæ Fruterii*, à moriente sibi, ut ederet commissa, in rem suam verterit, & ut prælo *Fruteriana* committerentur, pugnantibus restiterit: quin & in *Victorem Gifelinum* admissi *Plagii* reum agit. *Thomas* de *Plag.* sect. 445.

Obertus Gifanius in vertendo *Homero* industriam suam consumpsit; atque utinam sermonis castitas summæ ejus fidei respondisset, interpretando. um Poëtarum egregium specimen haberemus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JUSTUS LIPSIUS

Hoc ejus Symbolum:

MORIBVS ANTIQVIS.

Clar. A. D. MDXC. NAtione *Belga*, natus est in *Iscano* municipio Anno 1547. die 18. Octobris. *Lovanii* obiit die 23. Martii, Anno Christi 1606. ætatis 59. Docuit *Jenæ*, *Lugduni*, & *Lovanii*.

Scripsit permulta: omnia egregia. Imprimis laudem merentur ejus Comment. in *Tacitum*, Civilis doctrina, Monita Politica, Manuductio in Philosophiam *Stoicam*, notæ in *Senecam*.

Iustus Lipsius diligentiâ, judicio, multiplici lectione admirandus, *Criticorum* suada, medulla. *Dempster.* in Elench. script. *Roman.*

Apex ille eruditionis reconditæ, *Iustus Lipsius*. *Jan. Gruter.* in Not. ad *Plin. Panegyric.* c. 1. sect. 1.

Interiorum literarum decus, *Iustus Lipsius*. *Laur. Pignor.* in Mensâ *Isiacâ*, c. 3.

Vir acutissimus ingenii, & judicii dexterrimus. *Barth.* l. 19. adv. c. 15.

Lipsius

Lipsius omnem gloriam nomine suo concludit, vir famâ Orbi notus Ocellus *Belgii*, universi Phœnix, Sol antiquitatis, Historiæ omnis Promus & Condus, sapientiæ & prudentiæ anima. *Nic. Vernulus.*

Vir, frementibus invidis, optimè de totâ re literariâ meritus. *Baud.* l.2.Epist.21.

Belgarum, dum viveret, doctissimus *Justus Lipsius.Voss.*l.4.Institut.Orator.c.6 num.2.

Justus Lipsius, victuris ad omnem posteritatem *Scriptis* satis se illustrem toto Orbe præbuit. *Thuan.* ad Ann.1606.

Lipsius, gloriosum ævi nostri specimen.*Sciop.*Suspect.Lect.l.2.Epist.17.

Illius de *Constantiâ* liber quàm diu vivet? *Sciop.*de Art.Crit.p.2.

Quem virum [*Iustum Lipsium*]per omnia diis, quàm hominibus ingeniô propiorem, uti lumen unicum & numen ævi nostri colo & veneror præter omnes, quos ille admiratores cultoresque ubique habet plurimos.*Valent. Acidalius* Lection.in *Patercul.*p.512.

Vir incomparabilis judicii & ingenii admodum felicis. *Barth.* l.56.adversar. cap.9.

Exactissimum illius divini ingenii judicium. *Lud. Carrio* lib.11. Antiq. Lect. cap.4.

Exquisiti censor judicii. *Conring.*in Præf.ad *Tacit.*

Ut ævo suo *Titus*, sic nostro *Lipsius* verè Delicium Humani generis fuit.*Aub. Miræus* in Vita *Lipsii.*

Acre omninò & felix ingenium fuit *J.Lipsio*, in tollendis Veterum Scriptorum mendis,& eluendis maculis, & neminem habet fortasse parem: Sed ut hominem se nosset, aberravit interdum à scopo. *Lælius Bisciola* lib.14.c.13.Horar. Subseciv.

Lipsius suavissimæ quidem sed inimitabilis, &,ut ipse judicabat, ne tentandæ quidem aliis eloquentiæ vir. *Dan.Heins.*Orat.1.p.11.

Romanos mores veteraque tempora interpretando plurimum claritudinis *I. Lipsius* sibi locoque addidit, amœnâ morum gravitate supra professionem spectabilis,&suâ quadam eloquentiâ plerosque alliciens:nam cum floridum ipsi &profluens Natura haud abnegaret,alterum maluit dicendi genus,concisum quidem, nec sine festivitate,sed verè novum obtentu antiqui,quod cùm imitarentur, quibus ingenii judiciique non idem fuit, ad corruptissima quæque deventum est. Cùm verò *Lipsium* metus publicus & privata injuria mutandas ad partes impulissent,accitur è Galliâ Josephus Scaliger. *Grot.*lib.5.Histor.

In *Trasea* (libro ab ipso edito) multa insunt,quæ non ad famam magis,quàm ad publicum honorem. *Baud.* Cent.2.Epist.28.

CL.v. *I.Lipsii Politica* meô punctô,& opinor,omnium rectè sentientium judiciô palmam obtinent inter omnia Viri summè de literis meriti monumenta. *Baud.*Cent.3.Epist.5.

Lipsii Politicorum opus utinam tam completum & omnibus Rerump. formis accommodatum, quàm est accuratum & planè è genuinis fontibus deductum.

ctum. *Io. Andr. Bosius* de Compar. prudent. Civ. n. 12.

De *Lipsii* nostri obitu non potest te latere. Negari non potest, in illius morte, & literis jacturam, & amicis luctum summum contigisse. Amavi hominem, ut amicum, colui, ut benè de literis meritum. *Ios. Scalig.* Epist. l. 2. Epist. cxx.

Audisti, ut opinor, V. C. *Iustum Lipsium* è vivis excessisse; multum detrimenti cepit res literaria; & magnum seculi jubar extinctum est. Integriore tamen famâ decessisset, si nunquam rem habuisset cum *divis* illis suis *Virginibus*. *Baud.* Epist. Cent. 2. Epist. 59.

Quanquam in summi illius viri judicio hâc quidem in parte, non ita multum præsidii ponendum: cùm nemo diffiteri possit, eum modum minimè tenuisse in vocibus priscis, Poëticis, duris: ut eruditioni ejus non paulo amplius debeant literæ, quam styli exemplo. *Voss.* l. 4. Institut. Orator. num. 7. cap. 6.

Nec probare illa *Lipsii* possum, viri ab ingenii elegantiâ & variâ eruditione, quàm dictione laudatioris. *Voss.* l. 1. de Hist. Lat. c. 19.

In *Iusti Lipsii* stylo, Scriptoris ætate nostrâ clarissimi, istæ apparent dotes: Acumen, Venustas, Delectus, Ornatus vel nimius, cùm vix quicquam propriè dictum ei placeat, tum Schemata nullo numero, tandem verborum copia: desunt autem Perspicuitas, Puritas, Æquabilitas, Collocatio, Junctura & numerus Oratorius. Itaque Oratio ejus est obscura, non paucis barbarismis & *Solœcismis*, plurimis verò *Archaismis* & *Idiotismis*, innumeris etiam *Neoterismis* inquinata; comprehensio obscura, compositio fracta & in particulas concisa, vocum simimilium aut ambiguarum puerilis captatio. *Sciop.* in *Pasc asio Grosippo.*

Justum equidem *Lipsium* summè semper amavi, propter eximias ingenii, doctrinæ, judicii, morum etiam integritatis, quæ in eo enituere, dotes, ejusque pari ferè, ac Antiquorum Opera in honore habui. Verum maceror, & doleo illum verba antiqua nimis frequenti in usu habuisse: Sed magis, eidem deesse sermonem purum, & merè *Latinum*. Certè phrasis quæ corpus eloquentiæ facit, tota ab illo est, & in eâ nullum, quem sequeretur, auctorem habuit. Quod utique in linguâ, quæ intercidit, & jam in nullius populi est usu, facere non licet. Naturæ quidem suæ, & genio vir ut doctus, sic nonnihil audax in scribendo, indulsit: cui laxum, & fluxum scribendi genus cordi non esset, concisa verò, & adstricta magis essent ad gustum, quique fracta & elumbia, qualem esse *Ciceronis* compositionem olim *Brutus* judicavit, rejiceret, atque aspernaretur. Inde Oratio ejus crebrâ *Parenthesi* interrumpitur, & tota *interrogatiunculis* scatet. *Roland. Maref.* Epist. l. 1. Epist. 49.

Quod ad *Iusti Lipsii* Epistolas attinet, eæ mihi cum *Plinianis* venustate quodammodo certaturæ videntur, nisi mala, cujus auctor esse ambiit, Latinitas, ut pleraque ejus *Scripta*, ita etiam eas corrumperet, & infuscaret: tantum acuminis, & argutiarum, tantum doctrinæ, tantum moralium documentorum iis passim aspersum est. *Maref.* Epist. l. 2. Epist.

Lipsii ad *Polybium* tandem vidi. Et vis dicam liberè quid sentiam? Opus

est,

est, labore magno, judicio recto, ingenio denique talis viri conceptum feliciter ac formatum. Nemo negaverit unum illum hodiè res veteris *Reipublicæ Romanæ*, & nosse eximiè & explanare omnium elegantissimè. Veruntamen quod inter nos liceat [μόνοι γὰρ ἔσμεν] mirari interdum subit, cur hanc potissimam rationem tractandi ejus argumenti elegerit? Nam ad *Polybii* lucem quid admodum attulerit sibi, nondum videre potui. Multa ille quidem meliùs vertit quàm priores fecissent *Interpretes*: Sed magnam eorum partem *Turnebus*, aliique sibi vindicant. De cætero, si quid in *Græcis* illis obscuri fuit, lucem id adhuc desiderat. Non enim alluxit *Fax Lipsiana* illis locis. *Casaub.* in Epist. 21. ad *Bongarsium*

Novissimus omnium qui ante nos in explicatione *Polybii* aliquam posuerunt operam, fuit *Iustus Lipsius*, vir clarissimus, & de meliorum literarum studiis excellenter benè meritus. Hic si integrum *Polybium*, aut unam aliquam è tribus illius partibus *Latinè* expressisset; atque ad hoc inceptum tantam *Græcæ* Linguæ peritiam attulisset, quanta in eo fuit cognitio veteris *Historiæ* totiusque *Antiquitatis*, & *Latinæ* dictionis facultas: post *Lipsium* in eandem Palæstram descendere, hoc verò fuisset, post *Roscium*, in Scenâ gestum velle agere. *Casaub.* Præfat. ad *Polyb.* 1. Vol. p. 80.

Iustus Lipsius in Libello de *Constantiâ*, tanquam in *Darii* Scrinio, res ipsas quas habebat pretiosissimas, elegantiam videlicet, & omnes ingenii sui ac judicii gemmas, artificiosè conclusit. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Multi censuerunt librum ejus de *Constantia* cæteris omnibus anteponendum esse. Quidam dicunt stylum *Variarum* ejus *Lectionum* esse omnium purissimum & elegantissimum. Quod ad ejus Tractatum de *Politica*, quamvis textuum variorum è pluribus lectis Authoribus exceptorum merus cento is sit, quem filo ex suo penu desumpto consuit, idque multò majori labore quàm industria, illum tamen in suis Epistolis ipse commendat, eodem affectu quo *Matres* ardentiùs amare solent infirmissimos & imperfectissimos suos natos. Sed eruditi & acris judicii viri non suffragantur ipsi, nec scriptum illud unquam magni æstimarunt, ut à *Mottæo le Vayer* observatum est. *Ant. Teissier.* Elog. Viror. Eruditorum. Gall.

Tertia Centuria Epistolarum Lipsii omnium ejus operum pessimum est: Optima autem sunt ejus in *Tacitum* Commentarii, ejus Orationes de *Concordia*, & in *Ducis Saxoniæ* obitum. Ejus *Electa* ejusque *Saturnalia* sunt præclarissimi libri. *Græcus* tantum fuit quantum ad proprium usum opus erat. Quam miserandum *Lipsii* judicium de *Seneca* Tragico. Poëtices prorsus ignarus est. *Scalig.* posterior. Gall.

De *Lipsii* Epistolis dici hîc multa possent. Considerari illæ vel ratione dictionis, vel ratione rerum possunt. Vehementer senex à juvene discrepat. Cùm enim in juventute suâ *Ciceronianam* dictionem sequeretur, maturioribus annis penè novum eloquentiæ genus sibi finxit, in quo argutiæ, adagia, hemistichia, Græcæ sententiæ, quorum in familiaribus inter eruditos Epistolis usus esse potest; Tales enim Epistolas illa ornant, in cæteris locum non habent, ubi enthymemati-

bus agendum, & sermo πεπλασμένος requiritur. *Maresius* lib.1.Epist.7. sermonem Poëticum in illo agnoscit, qui *Statium* referat, sibi pro summo Poëtâ habitum, cujus scriptio valdè sit adstricta, & crebrâ parenthesi interrupta. Idem ibid. Epistol. 49. ad *Heinsium* in illo reprehendit antiquorum verborum nimium usum, audaciam in scribendo, dictionem parenthésibus & interrogatiunculis interruptam. Respondet illi N. Heinsius: *Non desunt Lipsio suæ Veneres. Habet nescio quid, quò lectorem trahat, & quod prorsus improbare non possis. Vt non tam illi succenseam, quàm ineptissimis mortalibus, qui imitandum sibi illum proponunt, idque tam præposterè, ut vitia ejus exprimant plerumque, virtutes non assequantur. Imitatus neminem Lipsius, ac proinde nemini imitandus. Memoriam ego tanti viri sanctè veneror. Nec negarim tamen, magnâ illi ex parte labem eam deberi, quam tu Belgis nostris non immeritò adscribis. Quod nisi ὁ Θαυμάσιος* Scaliger *juventuti nostræ pessum eunti salubribus succurrisset monitis, in Lipsii locum à Curatoribus hujus Academiæ opportunè subrogatus, futurum vix erat, ut tantam tot præclarorum ingeniorum, quæ annis 50. proximis in Bataviâ nostrâ eluxerunt, messem mirarentur exteri. Nec labes tamen illa solos Belgas* & *Germanos, sed Gallos etiam vestros, infecisse videri potest.* Magnam partem de illo vera sunt, quæ in *Excerptis Scaligeranis* dicuntur. *Henricus Stephani* Latinitatem *Lipsii* singulári libro notavit. Neque unquam ego suaserim, ut, antequam aliquis robur in stylo acquisiverit, inexercitatus adhuc *Lipsianæ* Lectioni adsuescat, aut ejus flosculos in usus suos excerpat. Qui illum imitati sunt, infeliciter rem suam gesserunt: Nam vel exscripserunt nonnulla, ac sententias quasdam compilarunt, vel planè inepti fiunt, dum dictionem ejus exprimere tentant, per se non laudabilem. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p.301.302.

Vide *Patricium* qui *Italicè* scripsit *Parallela Militaria* satis bona; ex quibus *Lipsius* magnam partem eorum, quæ de *Militiâ Romanâ* commentatus est, videtur hausisse. *Salmas.* Epist.l.1.Epist.93.

Lipsii Saturnalia Petro Fabio adscribuntur à *Caspare Scioppio*, in Not. ad *Priap.* p.14.

Iustus Lipsius à *Mureto* semel iterumque appellatus de *Plagio*, respondit illi quidem, sed ita, ut certiùs nobis de improbis ejus quibusdam affectibus, quàm innocentiâ constet. *Thomas.* de *Plag.*

* Ejus Orationes octo falsò illi adscriptæ, *Jenæ* que potissimum habitæ, prohibentur, cautè Legendus in iis, quæ de *Fato* ubique disserit. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia curâ *Balth. Moreti* sex Tomis distincta, *Antverpiæ* Folio anno 1637.

Hoc Epitaphium, quod sibi ipse scripsit, visitur *Lovanii* in æde *D. Francisci*:

Quis hic sepultus, quæris? Ipse edisseram.
Nuper locutus & stilo & linguâ fui,

Nunc

Nunc altero licebit. Ego sum Lipsius *:*
Cui litera dant nomen & tuus favor.
Sed nomen, ipse abivi, abibit hoc quoque:
Et nihil hic Orbis, quod perennet, possidet.
Vis altiore voce me tecum loqui?
Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et scena imago, &, verbo ut absolvam, Nihil.
Extremum hoc te alloquor:
Æternum ut gaudeam tu apprecare.

Lapidis Sepulchralis Inscriptio in dictâ urbe & æde:

Iusti Lipsii quod claudi potuit, hic jacet. S.P.Q. *Antverp.* inclyti viri famæ orbi notæ virtuti Cœlo receptæ, H.M.P.

Ejusdem alterum Epitaphium: Auctore Anonymo:

Si simplex animi candor, si nescia fuci
Integritas similes nos facit esse Diis.
Nemo te propius, Lipsi, *se aquabit Olympo,*
Nam te candidior nemo, nec integrior.

Alterum ejusdem:

Nemo te lacrymis, Lipsi, *neque laudibus ornet.*
Non lacryma, at plausus funera sancta decent.
At qui te laudare volet velut Icarus *alter*
Nominis Oceano mergitur ille tui.

RICHARDUS HOOKER

Non procul ab *Exoniâ* natus sub initium Anni 1554. Collegii *Corporis Christi* Scholaris anno 1573. Socius & Artium M. gister 1577. Rector de *Drayton. Beaucamporum* in Comitatu *Buckinghamiensibus* Anno 1584. Ecclesiæ *Templariorum Londini* Magister 1585. Rector de *Boscum*, juxta *Sarisburiam* 1591. & novissimè de *Bishopsbourn*, prope *Cantuariam* Anno 1594. Hujus viri obitum, nec meliùs, nec digniùs exprimere licet, quàm in verbis *Gulielmi Laud* Archiepiscopi *Cantuariensis*. Quæ in hujus Authoris libro de *Ecclesiasticâ Politeiâ* ad se tum pertinente descripserat (liber autem iste nunc penes est *Gulielmum Fulman, Corporis Christi* Collegii nuper Socium) verba hæc sunc: *Richardus Hooker vir summis doctrinæ dotibus ornatus, de Ecclesiâ præcipuè Anglicanâ* Clar. A. D. MDXC.

glicanâ *optimè meritus*, *obiit Novembr.* 11. *circiter horam secundam post Meridiem, anno* 1600.

Scripsit de Ecclesiasticâ Politeiâ lib. 4. *Lond.* 1594. *Angl.* Quibus & Quintum addidit, seorsim editum *Lond.* 1597. *Angl.* Tres illi, qui nunc circumferuntur, post obitum ipsius publicati, valdè mutili & imperfecti (ne quid gravius dicam) meritò habentur. Scripsit etiam atque edidit *Anglicè Tractatum de Justificatione*, atque varias *Conciones* & *Responsum* ad Supplicationem *Gualteri Travers*, ad *Regium Concilium* factam.

Richardus Hooker Theologus, modestiâ, temperantiâ, mansuetudine, & cæteris virtutibus imitandus, & supra multiplicem eruditionis laudem celebris, quam libri de *Ecclesiasticâ Politeiâ*, patriâ linguâ editi, dignissimi qui *Latinè* loquantur, abundè testentur. *Camden.* in Annal. *Elizab.* sub an. 1599.

Etsi vel singula omnium totius *Europæ* Academiarum Collegia perscrutaremur, vix, aut ne vix invenire fas esset, unum aliquod, in quo ejusdem sæculi, ex eadem patriâ, tres Theologi, quales erant *Iuellus*, *Hookerus*, & *Rainoldus*, omnis eruditionis *Triumviri*, simul floruere. *Ant.* à *Wood* in Antiq. Univ. *Oxon.*

De primis quatuor libris *Ecclesiasticæ Politeiæ*, audi qualem *Clemens* VIII, Pontifex, cùm eorum partem aliquam Dr. *Thom. Stapleton Latinè* interpretatus esset, sententiam tulerit. *Credo* (inquit) *vix ullum doctrinæ genus reperiri posse, quam non indagaverit Author iste; cujus ingenio omnia [quantumvis difficillima] cedere necesse est. Verè quidem Authoris nomine dignissimus, cujus Operi, quò magis inveterascet, eò major indies veneratio accedet; quippe in quo ea immortalitatis semina conduntur, (si modò de toto opere, ex ejus parte conjectare fas sit) quæ posteritas alet, quæque semper adultiora ipsa æternitas intuebitur.*

Nonnemo *Schismaticorum Malleum* appellat.

Carolus I. *Britanniæ* Rex, ejus lectionem liberis suis, cùm eis valediceret, seriò commendabat.

Theologi nostri illum *Venerabilis* compellatione insignire solent.

Cum primùm Rex *Iacobus* Regnum suum adivisset Archi-Episcopum *Whitgift* percontatus est de amico suo D. *Hooker* qui libros scripsit de *Politia Ecclesiastica*; ad quod respondit eum obiisse annum unum ante Reginam *Elizabetham*; quæ tristem de ejus obitu nuncium audierit cum gravi mœrore. Ad id r gessit Rex. Mihi verò non minus molestus fuit ille nuntius, quòd me privari oporteret conspectu & colloquio illius viri, cujus libri mihi adeo satisfecerant: Et reverâ Domine mihi plenius sat sfactum est unius folii imo vel unius paragraphi lectione in D. *Hooker* scriptis, quamvis illa essent tantùm de Templorum structura, vel de Musica Ecclesiastica, vel similibus, quàm lectione peculiarium Tractatuum quibus prolixè agebant alii Authores quamvis eruditissimi de unico istiusmodi argumentorum; & animadverto apud D. *Hooker* non occurrere sermonem affectatum, sed gravem, energicam & evidentem rationis manifestationem, eamque munitam authoritate Scripturæ, Patrum, & Scholasticorum, omnibus Sacris & Civilibus Leg bus. Quamvis autem plerique alii benè scribant, proximo tamen seculo peribit eorum memoria; sed dubio procul in singulis paginis

ginis libri D.Hooker Animi Divini effigies conspicitur, ejusmodi veritatis & rationis imagines, tamque sacratis coloribus depictæ ut exolescere nunquam possint, sed Authoris memoriam immortalem redditura sint. Vide *Is.Waltonum*, in vita D.*Richardi Hooker*. Angl.

Epitaphium sequens diu postea fuit evulgatum in D. *Hooker* memoriam ab Equite *Wilielmo Cooper*, qui etiam splendidum Monumentum ei construxit in *Bornensi Templo*, & profitetur se illum ut Patrem suum Spiritualem revereri, idque *eleganti* carmine Anglico, quod hic verbatim interpretamur.

Quamvis sagacis *Hookeri* famâ, vel pretiosi nominis memoriâ dignum quicquam eloqui nemo valeat: Quamvis hi sumptus fiant in gratiam Viri, qui Monumentum ære perennius in suis Libris ipse sibi erexit: Æquum tamen est ut Nos, si non ejus Meritum, saltem nostram ejus Venera, ionem palàm hîc faciamus. Ceremoniarum Ecclesiasticarum Patronus hic fuit: Quomodo igitur absque omni ceremonia sepultus relinqueretur? An id fieret quoniam ejus Mors æquè ac ejus Vita, Humilitatis exemplar debeat esse? An verò quòd Defuncto magis gloriosum foret quærere, Cur absque ulla pompa tumulatus fuerit? Verùm qui hîc obscurè tam dudum jacuit, ad altiores jam Honores evectus est. O vos homines Ambitiosi, discite nunc moniti sapientiùs vos gerere. Humilitas vera est exaltationis via. Hinc est quòd non sine Numine incitatus fuerim ad Virum hunc Humilem his Evangelii verbis compellandum, *Amice, ascende superius*. Angl.

JOHANNES RAINOLDUS

Apud *Pinhavves* propè *Exoniam*, in agro *Devoniensi* natus, mense Septembri aut circiter, anno 1549. in Collegii *Corporis Christi* Scholarem, è Coll. *Mertenensi* electus anno 63. & Socius probationarius 66. Linguæ *Græcæ* in Collegio sub eodem tempore Professor. S.T. Doctoratu insignitus Anno 85. Et post aliquot annos *Decanus Lincolniensis* electus est. Verum *Academico* vitæ genere oblectatus, *Decanatum* suum cum Doctore *Cole* pro munere Collegii *Corporis Christi* præsidentario permutavit. Clar. MD. MDXC.

Scripsit Censuram librorum Apocryphorum Vet. T. contra Pontificios. De cæteris quæ publicata sunt vide Catalogum novum *Bodleianum*.

Tam admirabiles in pietate & literis reconditioribus, imprimis verò in Theologicorum Mysteriorum Scientiâ progressiones fecit, ut *Academiæ* lumen, *Europæ* decus, *Divinæ* Gloriæ buccinator, *Sanctitatis* eximium exemplar, & diligentissimus in *Pontificios* Scriptor fuerit. Cujus Volumina quotquot in lucem prodierunt extant omninò inconfutabilia: Sed in ipso cursu, proh dolor! Mors eum oppressit. Nam ingratus Mundus tantâ stellâ fuit plane indignus. Vid. *Herwologium Anglicam* Impress. ann. 1620. fol.

Rainoldo

Rainoldo à Linguæ *Græcæ* prælecturâ, nomen & fama crevit. Author autem in quem legere susceperat, ipse *Arispoteles* erat, cujus de *Rhetoricâ* eximios libros, pari Commentario illustravit, in quo non minus, quàm in ipso libro tanquam gemino alveo decurrit, *aureorum flumen rerum*, & *verborum*. Erat autem vir iste, memoriâ usque ad stuporem felici, in omni librorum genere, præcipuè verò S. *Augustini* Scriptis versatissimus; adeo ut ipse solus vel altera *Bodleiana*, vel *tertia Academia* non immerito dictus sit. Accepi, Doctorem *Albericum Gentilem* in hâc *Academiâ Juris Civilis* tum *Regium* Professorem, cùm fortè Quæstiones quædam in eâ facultate, inter ipsum & *Rainoldum*, ultro citroque commeassent discutiendæ, fateri non erubuisse, hunc virum leges illas vel seipso [quantus ille autem] perspectiores habuisse. *Ant.* à *Wood* in Hist. & Antiq. *Univers. Oxon.* p. 237.

Multa de eo dicenda nobis adsunt. Quandoquidem verò ejus & jam facta est, & amplius à me fiet mentio, sufficiat impræsentiarum, hoc de illo affirmare, fuisse *Theologum* in *Patrum, Scholasticorum* & *Rabbinorum* Scriptis, versatissimum, in *Græcis* & *Philologicis* criticum exactissimum, oratorem quoque facundissimum-pium insuper, & benignum, probum & inculpatum. Literarum denique & studiosorum indigentium faventissimum, & in regendo Collegio, disciplinæ tenacissimum. *Ant.* à *Wood.* ibid.

Vir celeberrimus Theol. Angl. longè doctissimus. *Dallæus* de cultu Relig. Præf. p. 8.

Rainoldus in eruditissimo Opere Prælectionum ad libros *Apocryphos*, quod citationibus omnis generis Autorum tessellatum est. *Voet.* Præf. ad *Theses.*

Joannes Rainoldus Academiam in suo pectore gestasse ferebatur. Sanè *Scripta* ejus omnigenam eruditionem, antiquitatis summam notitiam, imprimis Colloquium cum *Harto* Jesuitâ arguunt. *Lati* Compend. Hist. Univ.

Viri pereruditi *Ioannis Rainoldi* excessum ignoravi hactenus; qui magnâ, ut tu quidem ais, *Anglicanæ Ecclesiæ*, ut ego judicio, omnium *Ecclesiarum*, jacturâ contigit. Quanti ego Doctrinam ejus fecerim, non semel ex me audire potuisti: & certè, vicem potiùs nostram, quàm illius doleo; qui ad portum quietis delatus, nos in tempestatibus reliquit; quas evadere facile esset, si illis lectissimis plantis excisis, aliæ meliores, aut certè non deteriores, succrescerent. *Ios. Scalig.* Epist. l. 4. epist. 446.

Johannes Rainoldus eruditus & pius *Oxoniæ* Doctor, cujus nomen non minùs ultra mare quàm hîc celebratur. In hoc solo continebatur locupletissima Bibliotheca: omnibus Facultatibus, omnibus Studiis, omni Doctrina refertus erat: Memoria, & Lectionis copia hujus viri ferè Miraculum erant. Doctoris *Hall* Decad. Epist. ep. 7. Ang.

Ad parietem Borealem Sacelli *Corporis Christi*, sub humanâ Effigie, habitu Doctorali ad medium usque vestitâ, hæc legas:

Jo. Rainoldo *S. Theol. D. eruditione, pietate, integritate incomparabili, hujus Coll. Præs. qui obiit Maii 21. anno* 1607. *ætat. suæ* 58. Jo. Spencer *Auditor, Successor, Virtutum & Sanctitatis admirator H. M. amoris ergò posuit.*

*Hic

* Hic Autor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in Indice Expurgatorio.

ANTONIUS POSSEVINUS *Soc. Jes.*

NAtione *Italus*, patriâ *Mantuanus*. A *Gregorio* XIII. gravissimis negotiis & legationibus adhibitus est. Bis ad *Moscorum* Principem abiit, & inter *Moscos* & *Polonos* pacem feliciter composuit. *Scripsit* Bibliothecam selectam, & Apparatum Sacrum tribus tomis constantem: multaque alia. Obiit *Ferrariæ* die vicesimo sexto Februarii, Anno Dom. 1611. ætatis 78. Clar. A. D. MDXC.

Antonius Possevinus, ut erat magnâ variâque eruditione multarumque rerum experientiâ instructus, & præterea summè industrius ac laboriosus (adeo quidem ut noctu pedem campanulæ adligaret, ut statim atque obdormiisset, à somno excitaretur) sub finem superioris seculi, inter alia publicavit *Apparatum Sacrum* ad *Scriptores Veteris & Novi Testamenti*, &c. In quo circiter octies mille *Auctores* partim indicantur, partim expenduntur: additis passim censuris, expurgationibus, emendationibus, correctionibus *Versionum* aliisque. Prodiit vastum hoc opus primo *Venetiis* annis seculi hujus III. & VI. sed multò locupletiùs *Coloniæ Agrippinæ* anno VIII. *Doctissimum* atque *Laboriosissimum Opus* meritò vocat *Vossius*: qui tamen passim errores ejus adnotavit: quos sanè haud paucos admisit. In *Protestantes* etiam sæpiùs invehitur. *Bellarmino* tamen non uno nomine præferri meretur. *Ioan. Andr. Bosius* Introduct. in Notit. Scriptor. Eccles. cap. 2.

Præclaram laudem inter *Italos* meretur *Antonius Possevinus* Jesuita doctus, missus legatus ad magnum Ducem *Moscoviæ*, ut *Sacra* susciperet *Romana*, sed irrito conatu. *Herman. Conring.* de *Moscov.* Imper.

Antonius Possevinus fuit vir multæ eruditionis & magnæ dexteritatis in rebus perficiendis. *Idem* de Repub. *Succicâ*.

Possevinus vir variæ eruditionis, multæque lectionis. *Voss.* de Hist. *Lat.* p. 799.

Possevinus in doctissimo ac laboriosissimo Sacri Apparatûs Opere sæpius jam nobis memorato. *Idem* ibid. p. 819.

Dominus Naudæus scribit quòd in hoc *Apparatu* nimia fuerit ejus facilitas & negligentia; quapropter mediocribus tantùm *Geniis* placere possit. *Kekermannus* scribit eum in scribendo nullam servare methodum; quæcumque fecit meras esse lacinias & rhapsodias malè contextas, & indigestè congestam molem constituentes, adeo ut vix ullus eorum usus esse possit, nisi cum multo judicio multaque prudentia legerit ipsa. Germanus quidam anonymus, dicit eum, cùm ibi quandoque judicium suum de Authoribus subjicere sibi sumserit, in hoc tædiosum esse, quòd affectibus satis liberum se non exhibuerit; cum esse plenum præjudiciis quibus Patriæ Professionisque suæ homines moveri consueverunt; ejusque *Crisicen*, dum solus & sine duce ambulat, non admodum esse tutam & certam. His addi potest quòd malè *Latinè* loquatur, nec Solœcismos

anxiè præcaveat, quòd prolixis digressionibus frequenter abducatur extra suum argumentum, Historias, verbi gratia, Populorum, Locorum &c. adhibendo. Cæterùm tamen nemo diffiteri debet, quin ejus *Bibliotheca* ejusque *Apparatus* Herculei laboris fructus sint, ingensque utilitas ex iis percipi possit, si aliquis Vir idoneus & limati judicii eos ad incudem revocare dignaretur, additionesque ac correctiones iis necessarias elucubrare. Judicia Eruditorum per *Bailletum* Paris. 1685. Gall.

Antonii Possevini non est æqua apud Doctos æstimatio. Sunt qui illum, in cœlum ferunt laudibus; sunt, qui illum compilatorem, non ultræ curæ & judicii habent. *Bibliotheca Selecta* 18. libris constat. Multa hic pertinentia ad rationes studiorum, & rei literariæ in universum, interponit judicia, in quibus multa reprehendit *Iacobus Gaddius*, sed non magni faciendum est ejus judicium, ut qui sæpissimè ineptus autorum censor est. Verum tamen est, Vagis & longè quæsitis excursibus fatigare illum lectores. *Sixti Senensis Bibliothecam Sanctam* passim vellicat, quæ tamen viris doctissimis in pretio est. *Apparatus* ejus *Sacer* majore in pretio nonnullis habetur, multaque habet de Scriptoribus Veteribus & novis judicia, ex aliorum sæpè sensu formata. Utilissimum tamen ille laborem suscepit, in quo aliqua condonari debent. *Bailletus* suadet, ut correctio errorum, ab aliquo viro docto suscipiatur. Annectit Catalogos Manuscriptorum, quæ ad res Ecclesiasticas pertinent, magno studio ex omnibus eruditi Orbis Bibliothecis conquisitos; cui si similes in cæteris disciplinis collectiones haberemus, magno profectò usui esset. Judicia ejus de *Machiavello* magnam ipsius oscitantiam & imprudentiam arguunt, ut ostendit in Præfatione Principis *Machiavelli Conringius. Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 178.

Utilem magis (*Gesnero*) dedit operam *Ecclesiæ Antonius Possevinus*, è societate *Iesu* in *Apparatu Sacro*: quanquam & is, homo *Italus*, hallucinetur interdum, & fere circa nomen aut cognomen Scriptoris exteri. *Valer. Andreas* in Præfat. *Biblioth. Belgic.*

Possevini Bibliotheca selecta, quamvis admodum manca & mutila, (ex livore scil. & protenso odio Hæreseon, quo fit ut innumeros præstantissimos autores prætereat) lectu tamen utilissima. *Voet.* Biblioth. l. 2. sect. prior. cap. 1.

Neque hoc tanti erat, ut verbo attingeretur à nobis: nisi mirari subiisset, *Possevinum*, dum in *Apparatu Sacro*, more suo, *Suffridum* exscribit, non correxisse illud leviculum. *Voss.* de Hist. *Lat.* p. 274.

Doctor Raynoldus illum vocat *Canisii in haeredem ex asse* ratione plagiorum ejus; & de eodem dicere solebat, scopis illi opus esse. Angl.

Fœda *Antonii Possevini*, quantumvis & doctrinæ variæ & ingenii magni, *plagii* quorum & à *Jacobo Gaddo Florentino* fuerit accusatus, ac superba quidem & præfidentia, iniqua tamen, deque rebus & viris sibi ignotis improba judicia, crebrò se deprehendisse, ait celeberrimus *Conringius* dedicatione in *Machiavelli Principem. Thomas. de Plag.* num. 689.

Ne vidit quidem *Machiavellum*, quem refutavit, vitio ipsi familiarissimo; sic enim in *Apparatu Sacro* etiam Lucæ Trelcarii celebris Reformatæ Religio-

nis.

nis Theologi Synopsin methodi Sacræ Theologiæ Scriptis Catholicis annumerat, quô sine dubio abstinuisset, si vel vidisset Scriptum, aut Autorem cognovisset. *Machiavellum* verò ipsi haud visum esse indicio est, quòd tres libros ejus refutet, cum ille tantum unus sit & exiguus 26. capitibus constans. *Becman.* in Meditat. polit. cap. 1. sect. 6.

Extat Bibliotheca selecta, de Ratione studiorum, 2. Tomis *Romæ* 1593. & *Coloniæ Agrippinæ* 1607.

Extat Apparatus Sacer de Scriptoribus Ecclesiasticis, 2. Tomis, *Venet.* 1603, 1606. Et *Col. Agrip.* 1608.

SCÆVOLA SAMARTHANUS.

GAllus, natus est *Iuliodun*i anno Dom. 1536. Obiit anno 1623. Clar. An. D. MDXC.

Scripta ejus sunt: Pædotrophiæ, sive de Puerorum educatione libri tres — Lyricorum lib. 2. — Sylvarum lib. 3. — Elegiarum lib. 1. — Epigrammatum libri 2. — Sacra Cantica. — Elogia *Gallorum* doctrinâ illustrium.

Ante *Scævolam* nemo *Gallorum* ausus erat *Epicum* Poëma *Latinum* longioris contextûs incipere, saltem lectione dignum, aut quale istud, in quo omnes numeri *artis Poëticæ*, omnes gratiæ elegantiarum, omnes doctæ *antiquitatis* regulæ conspiciuntur: unde acceptissimum evasit apud omnes cultioris ingenii viros, & præ aliis apud *Italos*. *Ioan. Vigil. Magir.* in vitâ *Scævol. Samarthan.*

Dii boni! quem mihi Librum misisti à nostro *Samarthano* conscriptum? non liber est, sed ipsæ *Musæ*; totum nostrum *Heliconem* testem appello. Quin & si de eo judicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus hujus seculi Poëtis anteponere; vel si *Bembus* & *Naugerius*, divinusque *Fracastorius* ægrè laturi sint. Dum enim perpendo quàm aptè suavitatem *Carminis* puræ tersæque Dictioni, fabulam Historiæ, Philosophiam arti Medicæ conjunxerit, libet exclamare — *Deus, deus ille, Menalca* — seculumque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit. *Petr. Ronsard.* in Epist. ad *Ioannem Anton. Bayfium*, præfix. Opp. *Samarthani*.

Nihil in *Carminibus* tuis video, quod omnem nostri temporis *Poëticen* non longè exsuperet: etiam *Pindarica* planè divina sunt. *Pædotrophia* tua nobilioris quidem telæ quàm *Venatio Bargei* est, quamvis & ille Poëta sit non inconcinnus: sed dulcedo illa quam tantopere prosequitur, masculo versuum tuorum robore destituta est. Victuri proculdubio sunt & ego quoque vitam ab illis hauriam. *Ios. Scalig.* in Epist. *Lugd. Bat.* scriptâ Mens. Feb. 1598.

Samarthani Poëmata & Elogia vidi; illa doctè, hæc & prudenter scripta. Felicem etiam filiis patrem; gaudeat & fruatur. *Lips.* in Epist. ad *Dominic. Baudium.*

Samarthanus vir, cùm ob morum candorem ac summam integritatem, tum

ob raram eruditionem & excellentem ingenii fœlicitatem, mihi chariſſimus. *Thuan.* ad annum 1588.

Elogia virorum doctrinâ illuſtrium tantâ elegantiâ & ſtyli puritate ſcripſit, ut quàm proximè accedat, & ſi auſim dicere, vix cedat quidem eloquentiſſimis priſcorum temporum *Scriptoribus Magir.* in vit. ejus.

Hoc Opus valde laudat *Ioſephus Scaliger*, qui dixit: "Beatos illos qui laudantur à laudato viro, etiam ſermone tam terſo ac nitido.

Aſſidua ipſius pro Patria ſalute ſollicitudo, non obſtitit quin identidem illis præſtantibus Scriptis operam navaret, quæ in Eruditorum manibus jugiter florebunt. Ejus de *Pædotrophia* ſeu Puerorum educatione Poema Latinum optimis Veterum Poeſibus comparari poteſt: Illiuſque admiratores fuerunt *Iuſtus Lipſius, Scaliger, Iacobus Auguſtus Thuanus* & *Ronſardus.* Diſertum inſuper calamum exercuit in *Latinis Odis Pindaricis conſcribendis*: Quarum lectio *Pontificem Urbanum. VIII.* frequenter cum multa delectatione & attentione occupavit. In Gallica Poeſi non fuit minus felix: *Chriſtiana Metamorphoſes*, quas rhythmico carmine contexuit, ejus in hoc ſcribendi genere peritiam ſatis arguunt. Sed an dum verba facio de ſublimibus illis fœtibus, ſilentio præteream præclarum illud Opus quod illuſtrium *Galliæ* Virorum, qui ſeculo ipſius in Literarum profeſſione excelluerunt, memoriæ conſecravit? Doctorum gloria nunquam majori pompâ & reverentiâ fuit celebrata. Quoniam ingenii imaginem tantum delineat, ejus Elogia ſuccincta quidem ſunt, ſed ſplendidiſſimis Eloquentiæ *Latinæ* veneribus condecorata. Et ſane in hocce labore non minùs propriæ famæ quàm magnorum iſtorum Diſciplinarum Geniorum celebritati litavit: Quandoquidem horum nomina Honoris Templo inſcribens, eidem ſuum inſculpſit, eo ſplendore quem tempus delere nunquam poterit. *Iſ. Bullart. Acad.* Scientiarum. Gall.

Noſtrorum vitas *Samarthanus* ſcripſit, verſu, quàm proſâ melior, cujus ſoluta oratio etiam *poëſin redolet*. *Rol. Mareſ.* l. 2. epiſt. 25.

Latiniſſimum è *recentioribus* authorem vocat *Balzacus.*

Divinum Poetam appellat *Borrichius*, p. 118.

Dominus *San-Marthanus* Præclarorum Virorum Elogia, non autem eorum vitam conſcribere aggreſſus, de iis eloquenter ut *Orator* loquutus eſt, non autem accuratè ut *Hiſtoricus*. Dom. *Gallois. Ephemeridibus Eruditorum* diei 9. Auguſti 1666. Gall.

Scævola Samarthani ſuaviſſima Muſa. *Scaligerana* 1.

Samarthanus Vir diſertus, Latinè bene ſcribit, & benè loquitur Gallicè. *Scaligerana poſterior.* Gall.

Extant *Scævola* & *Abelii* ejus Filii Opera *Latina* & *Gallica*, *Pariſiis* 1633. 4°.

Scævola Sammarthanus unà cum Fratre *Ludovico*, additamenta dedit ad *Claudii Roberti Galliam Chriſtianam*, quibus ſeries omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum totius *Galliæ* deducitur. Tomis 4. *Pariſiis* in fol. an. 1656.

FRAN-

FRANCISCUS JUNIUS.

NObili genere natus *Biturigibus*, Anno Chr. 1545. Obiit peste Anno 1602. ætatis 57. *Lugduni Batavorum*. Theologiam primò *Heidelbergæ* docuit. Tandem *Lugduni Bat.* sedem posuit, ibique per decennium professoris munus sustinuit. In juventute seductus à nonnemine atheismi crimine laborare cœpit, à quo tamen mirabiliter liberatus est. *Scripsit* plurima, quæ Tomis 2. in fol. prodierunt *Genevæ*, an. 1607. Claruit A.D. MDXC.

Certè *Franciscus Iunius*, *Biturix*, non temerè hâc ætate cum præstantissimis sive Theologis sive Philologis contendendus videtur. *Gasp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 15.

Ille vir magnus, quem jure laudas; *Iunium* intelligo: Cui tu, mi *Grutere*, adhære, & recondita multa hauri ex arcano illo uberique penu. *Lips.* Epist. Cent. 2. Miscell. Epist. 91. ad *Reynerum Gruterum*.

Quis paulò humanior te non novit? Et qui novit quis non amet? At tu tamen affectum in me largiter sanè declarasti cùm epistolà suavissimè scriptà, cum munere adjuncto, quod merito mihi carum. (*Hæc intellige de Iunii Curopalate sub nomine Hebræo Nadabi Agmonii ab eo vulgato A.* 1588. *de quo prolixè Vossius in opere de Hist. Græc.* p. 368.) Monumentum enim ingenii tui est, parùm illud ad gustum vulgi fateor: Sed *Ambrosia* & *Nectar* nobis, quibus paulò acrior judicii ille sensus. Sanè in implicatissimo scripto utilem subtilemque operam navasti, & lumen prætulisti locis in queis æternùm fortasse caligassemus. Multiplex notitia linguarum hoc tibi dedit ut talia ista interpretari nostro ævo possis unicè, & dixeram pene unus. De iis quæ Epistolis ad *Atticum* observâsse te scribis & offers, mittere, valde velim. *Lips.* ad *Franc. Iunium* Ep. 14. Cent. 2. Miscell.

Franciscus Iunius vir nunquam satis laudatus—Ego certè ita sentio, neminem inter *Theologos* nostros repertum fuisse qui, minus juravit in verba cujusquam Magistri, qui aliorum Sententias æquiùs expenderit, & veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet.* Animadvers. ad *Grotii* Vot. pro Pace.

Possem *Tertullianum* suscipere explicandum; sed eam provinciam audio jam à *Francisco Iunio* esse susceptam; qui si acerrimo illi, quo pollet, ingenio minus indulserit, non alium ille *Afer* vindicem poscere debet. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Jacob. Bongarsium*, Gen. 18. Kal. Jan. 1595.

Franciscus Iunius, vir ita æquus & moderatus, ut ob id calidiores Protestantium alii, ei & malè vellent & maledicerent. *Grot.* vot. pro Pace Ecclesiast.

Francisco Iunio multum debeo; sed dicam quod res est: Multum ille vir vidit de vero, quò minùs verum omne aut agnosceret, aut eloqueretur; retinebat eum *Calvini* auctoritas, quam ei in qua erat parte omninò tuendam censebat. *Grot.* ibid.

Viro sanè eximio *Francisco Iunio* multum debeo ob *Opera* ejus, multò plus ob

ob vitæ exemplum, quod mihi perpetuò ob oculos versatur. *Idem* in Epist. ad *Ger. Ioan. Vossium*, *Lutet.* 21. Jan. 1645.

Franciscus Iunius Leydensis civitatis decus, Oraculum Textualis & Scholasticæ Theologiæ, Linguarum dives, in distinctionibus subtilis, in Argumentis invictus. Doctoris Hall. Dec. Epist. Epist. 7. Angl.

Translatio illa Veteris Testamenti edita sæpiùs, & quâ hodiè utuntur multi, magnum ipsi nomen peperit. *Iac. Verheiden.*

Francisci Iunii Scholia, brevia quidem, sed eruditione multifariâ & summo judicio limata, cujus vel pauca verba ingentia æquant aliorum volumina. *Iunii labores non spernendos* dixit *Hugo Grotius*: Rectè sanè, at addere potuisset, & addent quotquot *Iunii labores* æquis oculis usurpaverint, plurimi æstimandos, & in primis *Interpretum* subselliis collocandos. *Matth. Polus* Præfat. Vol. 1. *Synops. Crit.*

Superest ut examinemus *Latinam Tremellii* & *Iunii* Versionem, quæ apud *Protestantes*, in *Anglia* præsertim, initio plurimi æstimata fuit *Drusius* qui inter doctissimos & sagacissimos Protestantium Scriptores claruit, non potuit temperare ab illa damnanda plurium locorum respectu. Quod molestias ipsi creavit, quoniam hujus Versionis plurimi erant approbatores. Hanc tamen ad incudem revocare & in accuratiorē versionem reformare coacti fuerunt: sed quia methodum vitiosam secuti sunt, in sua Translatione ritè procedere non poterant. Unde etiam altera hæc Editio damnata fuit à *Constantino l'Empereur* qui & ipse Protestans erat & in *Hebraicis* eruditus. Hic Author asseverat se à *Tremellii* & *Iunii* Versione recedere teneri, quia modo quodam vertendi utuntur, quo sæpius in errorem abducuntur. Presbyter Oratorii *Rich. Simon* Hist. Crit. V. T. l. 2. cap. 21. Gall.

Nihil ferè *Iunio* magis familiare, quàm obscuritas. Dr. *Tho. Twissus* Animadvers. ad *Arminii* collationem cum Junio.

Franciscus Iunius, vir desultorio ingenio: qui multa conatus, an assecutus sit quod moliebatur, Doctorum erit judicium. *Thuan.* ad Ann. 1602.

Hæc de *Iunio Thuanus*, à quo tamen multi egregiam laudem retulere, cùm nec alteram *Iunianarum* virtutum partem possiderent—— *Iunius* autem Theologorum, qui, iisdem quidem Castris, in hoc Religionis per orbem dissidio, militarent, nullo inferior habebatur----Cogitemus denique, haut alterum fortasse ad sacra studia tractanda attulisse plura majoraque tum adjumenta, tum ornamenta, quàm à *Iunio* factum fuit. Quippe qui diligenter legisset jam puer *Latinos*, *Græcos*, Grammaticos, Oratores, Poëtas, Historicos, Philosophos: qui *Iuris* scientiam addidisset: qui *Hebraice*, *Chaldaice*, *Syriace* esset doctissimus: qui tentâsset etiam aliqua *Arabice*; quanquam eo tempore, quo arduum esset reperire ulla ad linguam hanc subsidia, quæ posteà Divinâ bonitate suppeditârunt multa magnaque: Adhæc qui tantâ curâ devorasset & concoxisset *Doctores Scholasticos*, *Aquinatem*, & *Scotum* ante omnes: quique, ut recentes magni nominis *Interpretes* legisset, ita assiduè penè versasset SS. *Patres*; innumera ad eos observasset; in *Græcis* inprimis; Cujus rei testimonia luculenta, tum in *Niceni Concilii* libris ab

ab eo translatis; tum in toto *Iosepho Clemente* integro, ac pluribus aliis ab eo illustratis, correctisque ostendere ipsi possumus, ac possunt item similia alii in aliis. Sed quid his insisto? Sanè ingenium viri, & diffusissimam eruditionem, multi faciliùs carpent, quàm æmulabuntur. *Voss.* præf. ad lib. de *Hist. Lat.*

Franciscus Iunius & *Theodorus Marsilius* diversâ via eundem finem sunt consecuti, ignorantiam. Hic omnia legendo, ille nihil, cùm tamen doctissimum se existimaret, doctiorem etiam in Græcis *Casaubono* & *Stephano* quos nihili faciebat. Ejus Responsiones in *Bellarminum* bonæ, sed facilè est talia scribere, & mendacium refellere.

Junius omnes spernebat, se præclarissimum sui seculi, præcedentium & futurorum esse opinabatur. Plurium linguarum peritus censeri volebat; ut & Medicus, Jurisconsultus. Soli ejus discipuli eum magnifaciunt, ignari qui nesciunt quid sint viri docti—*Iunius* meus simius & obtrectator simul me in suis Annotationibus in *Genesin* imitari tentavit. O quantas ineptias in sua *Biblia* inseruit. Nihil legerat, cæteris tamen doctior esse volebat, sibique fidem haberi. Jesuitæ illo & doctrinâ & scientia potiores sunt. *Iunius* judicio pollebat, se ingenii sui acumine omnia assequi posse putabat. *Scaligerana* 2. Gall.

Ferunt illum in humanioribus literis versatum fuisse. Puto eum inter Humaniorum studiorum sectatores *Theologiæ* peritum, inter *Theologos* verò Humaniorum literarum callentem existimatum fuisse. *Perroniana* Gall.

* *Franciscus Iunius* inter Hæreticos primæ Classis locum habet. *Francisci Iunii* vita ab ipsomet conscripta, *Lugd. Bat.* impressa, rejicitur in Decreto 12. Decembr. 1624.

Permittuntur ejus in *Tertulliani* Opera castigationes, & Notæ, 1608. si expurgentur. Index *Madrit.* edit. an. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Ioanne Meursio*:

Junius *ergo abiit*, Batavæ *lux aurea gentis*;
Et quem vix orbis, nunc brevis urna capit?
Quis lamenta mihi dictet, quis flebile carmen,
Atropos, *inquit tuum non bona vota caput?*
Siccine tam Sancto tollis de vertice crinem;
Divaque, queîs poteras parcere, fila secas?
En, fitinnus pullato Ecclesia *luget amictu,*
Et sua Gymnasium *nobile damna gemit.*
Et plorat pietas, *& sparsos scissa capillos*
Persolvit cineri tristia justa pio.
Sertaque dat lachrymis Virtus *manantia, mittit*
Inferias tumuli in vertice cana Fides.
Sic tamen æterno decurrunt ordine fata:
Vertitur arbitrio sors sua cuique Dei.
Illaque adhuc ratio est, animum quæ temperet ægrum:
Debuit hoc cœlo, quòd dedit, ipse suo.

ANDREAS

ANDREAS SCHOTTUS, Soc. Jes.

Clar. An D. MDXC.

ANtverpiæ natus est Ann. Dom. 1552. Obiit anno 1636. ætatis 84. *Toleti* & *Cæsaraugustæ* eloquentiam, Historiam, & *Græcas* literas docuit. Vocatus in *Italiam* Oratoriam tribus annis *Romæ* professus est. Reliquum tempus *Antverpiæ* transegit.

Scripta ejus sunt: Observationum humanarum libri quinque---Adagia sacra Novi Testamenti---Notæ in *Senecæ* controversias ---Notæ in *Pomponium Melam, Aurelium Victorem*, in *Æmilium Probum*, in *Procli Chrestomathiam*, &c. *Photii Bibliothecam Latinè* transtulit---Adagia *Græcorum* ex *Zenobio, Diogeniano, Suidâ* & aliis collegit, Scholiisque necessariis illustravit. Multaque alia scripsit & transtulit.

Vir fuit ob candorem animi & bonitatem ac mansuetudinem naturæ, quam religiosâ modestiâ ac comitate exornaverat, ipsis etiam fidei hostibus carus, & in pretio ac veneratione; quorum laudes *Schotto* dictæ, scriptæque, passim in ore & manibus sunt. Heroës etiam non secularis duntaxat dignitatis viri; sed & Ecclesiæ principes, *Schottum* unicè coluerunt. Ipse etiam *Urbanus* VIII. Pontifex Opt. Max. *Schottum* extremis vitæ diebus per Cardinalem Nepotem *Franciscum Barberinum*, literis datis, magnâ benevolentiæ & amoris testificatione, peramanter salutari à se voluit. *Alegambe.*

And. Schottus & *Joannes Drusius*, exemplo suo & libris Criticis, quàm non negligenda sint Theologo Philologica, præclarè docuerunt. *Sciopp.* de Art. Crit. pag. 16.

Vir fuit de *Latinis Græcis*que literis, ac tam sacris, quàm externis præclarè meritus. *Voss.* de Scient. Mathem. c. 70. Sect. 29.

Andreas Schottus vir non uno nomine præclarè meritus de *Rep. Literariâ. Idem* de Philolog. c. 6. Sect. 2.

Nunquam fessus scribendo fuit, aut satur legendo. *Aub. Miræus* in Biblioth. Eccles.

Andreas Schottus; in quô viro præter pietatem in *Deum*, animi candorem, humanitatem, & multam accuratamque doctrinam inexplicabile prorsus & incredibile quoddam studium rem literariam omnimodis adjuvandi. *Phil. Rubenius* l. 1. Elector. c. 12.

Amicus noster *Andreas Schottus*, vir de literis immortaliter benè meritus. *Barth.* Animadvers. ad *Phœbadii* cap. 28.

Humanitatis oculus, *Andreas Schottus. Idem* l. 15. Adv. c. 6.

Vir ad literarum studia promovenda natus. *David Hoeschel.* Not. ad *Photii* Biblioth.

Quem virum (*Andream Schottum*) jam olim novi, & quia novi, amo. Est inter eos, qui rem non speciem in doctrinâ habent. *Lips.* Cent. 3. Epist. 31.

Andreas Schottus, vir bono publico natus. *Lips.* Cent. 5. Epist. 89.

Schotti Notæ ad *Senecam* patrem sunt bonæ & eruditæ. *Idem* Cent. 1. ad *Belgas*. Epist. 22.

Vir

Vir admodum Reverendus *Ioannes Pearsonus* illum ignorantiæ accusare non dubitat, quippe qui in rebus *Philosophicis* haud benè versatus sit, & in explicandis *Autoribus* miserrimè lapsus sit. *Ioan. Pearson.* prolegom. ad *Hierocl.* de Provid. & Fato.

Andreas Schottus, homo quidem bonus & eruditus, sed quem successus (*Commentario in Pomponium Melam*) potius, quàm voluntas destituit. *If. Voss.* Præfat. in *Pompon. Melam.*

Vir altæ eruditionis audit *Andreas Schottus* apud *Casaubonum* Præfat. in *Athen.*

Andreas Schottus, vir clarissimus, qui omnem Antiquitatem callet, eamque lotis manibus contrectare amat; parum tamen & ipse felix in exscribendo. *Laurent. Pignor.* in Epist. 50.

Andreas Schottus maximum inter omnes suo seculo commercium coluit quoad politiorem literaturam, Omnesque Eruditi ad ipsum ex omnibus *Europæ* plagis referebantur, , ipsumque quasi suum centrum spectabant. Et sanè omnibus dotibus instructus erat, necessariis ad respondendum utiliter eorum expectationi, eorumque indigentiæ, multa eruditione & honestate, candore, sinceritate, generositate, solida pietate, & summo studio quosvis homines, cujuscumque Regionis & Religionis sibi demerendi & literarum perfectionem promovendi. Judicia Eruditorum per *Bailletum*, Paris. 1685. Gall.

Sincere fatendum est gloriam quam celebris ille Scriptor in Republica literaria sibi pepetit aliunde quam ab ejus *Versionibus* ipsi advenire. ibid.

Photii Bibliothecam perfunctoriè admodum in *Latinum* sermonem vertit vir aliàs doctissimus *Andreas Schottus*; adeò ut *Thomas Gatakerus*, vir laude major, tralationem hanc (licèt *Schotti* nomen præferat) ejus fuisse vix crediderit. *Colomes.* in Paralip. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 38.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FAMIANUS STRADA, *Soc. Jes.*

Natione *Italus*, Patriâ *Romanus*. Artis *Rhetoricæ* per annos quindecim publicus *Romæ* Magister.

Scripsit Prolusionum Academicarum libros tres—De Bello *Belgico*—Orationes Varias—Poëmata—De Artificio contexendæ Orationis Libros IV.—De Affectibus Oratoriè concitandis lib. 1.—Epitaphiorum à se compositorum lib. 1. Et alia quædam.

Joannes Baptista Saccus, Senatus *Mediolanensis* à Secretis, librorumque pro Regiis Censor, *Anesio* Præsidi scribens, de *Prolusionum Academicarum* libris hoc judicium tulit: 'Quæris quid de *Strada* sentiam? Vir hic sublimi admodum ingenio est, & excelso, quodque de *Angelo Politiano* disertissimi olim homines tradidere, versatili & ad omnia facto: Judicio acri & perpolito: doctrinâ variâ & admirabili: eloquentiâ rarâ, imò singulari, certè supra modum Clar. A.D. MDXC.

' hujus ævi: prudentiâ & rerum cognitione tantâ, ut humanarum Actionum &
' casuum nihil prorsus eum fugere videatur. *Proteus* est, novasque subinde formas
' invenit, in quas se vertat. Illud verò palmarium ei esse duco; quòd ubique *Scri-*
' *ptorum* suorum joca simul & seria miscet, & cùm lepidus sit, & festivus, joco-
' susque ad effusos usque risus provocandos, nihil tamen interim ei deperit de
' pietate, modestiâ, gravitate vel decoro: adeo ut omne ferat punctum.

Magnus ille, & verè *Heroicus Historiarum* Scriptor, ille famâ noster *Famianus Strada*, res *Belgicas Latinâ* styli Majestate complexus, turbatæ *Europæ* causas, initia, progressus, tam accuratè exposuit, ut suum non suo ævo, ornare visus sit, nostrum antiquo. Habent suum *Romani Salustium*, *Livium*, *Tacitum*, nos *Stradam*, qui ut *Belgas* describeret, *Romanus* esse debuit, ingenio, judicio, eloquio instructissimus. Libera, plena, & elegans ubique narratio est, aurum est. Civiles autem sententiæ, velut *gemmæ* interlucent, tam aptè collocatæ, ut sine tumore emineant, sine affectatione exsurgant. Æqualitas interim summa est, gravitas moderata, subtilitas facilis, veritas incorrupta. *Eryc. Putean* in Epist. ad *Sylvestrum Petrasanctam*.

' Vir ingenuus, liber, & veritatis historicæ amantissimus. *Gab. Naud.* in Epist. 84. p. 636.

Liviani, *Salustiani*, *Ciceroniani* in *solutâ* oratione, *Ovidiani*, *Statiani*, *Virgiliani* in *Carmine* styli, cùm libet, imitator, inter plurimos castigatæ *Latinitatis* Scriptores delectus est unus, à quo Magni *Alexandri Parmæ* & *Placentiæ* Ducis, *Belgii*que domitoris, res præclarè gestæ historicâ, eâque prudenti, & eleganti narratione posterorum memoriæ tradantur. *Andr. Victorell.*

Jam verò de politioris Literaturæ parente, totiusque antiquitatis archetypo *Famiano Stradâ Romano* Patrum Jesu incomparabili socio, quid attinet plura dicere? Quis ejus libellis vel parumper legendis addictus, non sentiat animum inusitatâ comptissimæ lectionis dulcedine titillari? *Suada* ipsi verè connata, ac sermonis lenocinium, quo dum aurei fluminis instar exuberat, vetustiorum exæquat laudes, recentiorum exuperat. Nihil pulchrius, quàm se ad cujuslibet, vel poëtæ, vel oratoris stylum effingere. Nihil dignius quàm optimè se confingendo præcellere, quod utrumque vir æternâ colendus memoriâ, incredibili commendatione adeptus est. *Ioan. Imperial.* in Mus. Hist.

Strada meretur laudari à prudentiâ & eloquentiâ, tametsi in nonnullis Latinitatem non observaverit, & meruerit scuticam magni *Grammatici*, *Gasparis Scioppii*, cujus liber est *Infamia Famiani*, attamen scriptor ille est præclarus. *Herm. Conr.* de Rep. Belgic.

Meretur magnam laudem *Famianus Strada*, qui non dubitavit *Romæ* de *Bello Belgico* præclaros edere *Commentarios*; scripsit duobus Tomis res à *Parmensi* gestas: dum verò faveat *Hispaniæ*, illius fides interdum claudicat. *Idem* in *Hispan.*

' Stylus ex variis stylus mixtus vitiosus semper est. Hoc autem Jesuita *Stradæ*
' in ejus *Belgica Historia* vitio laborat; quippe qui tum propria imaginationis
' venustate, tum multorum authorum lectione mentem diversis characteribus

sibi

ſibi repleverat. Illa autem farrago quæ in ejus ſcribendi ratione occurrit, quantumvis jucunda, ejus tamen perfectionem minuit. *Rapin.* Animad. in Hiſtoriam. Sect. 10. Gall.

Quantum potuiſſet *Famianus Strada Epico* carmine præſtare nî Hiſtoriæ & eloquentiæ cum cura aliò avertiſſet, liquidò declaravit in *Proluſ.* ſuis *Acaa* in quibus jam *Lucanum* inducit canentem, jam *Lucretium*, jam *Claudianum*, jam *Ovidium*, jam *Statium*, jam denique *Maronem*, eo judicio, illâ proprietate dictionis ſingulorum retentâ, ut ſi ipſi in vivis eſſent, non puderet eoſdem humaniſſimi officii. Præſertim verò certamen *Philomelæ* & *Fidicinis* dexteritate admirabili reddidit. *Borrich* de Poët. p. 106.

Quiſquis Patris *Famiani Stradæ* Jeſuitæ labores eruditos attenderit, abſque manifeſti livoris nota non poterit linguam ab ejus laudibus cohibere. *Laurentius Craſſus.* Ital.

Extat de Bello *Belgico* Decas prior ab exceſſu *Caroli* V. ad ann. 1578. *Romæ* fol. 1640.

Extat Decas poſterior ad annum 1590. *ibid.* fol. 1647.

Italice prodiit idem opus in 4°. *Romæ* anno 1638.

FRANCISCUS VIETA.

Gallus, vivere deſiit Anno 1603. Extant ejus continuatio Algebræ proportionalis: Harmonicon Cœleſte: relatio Calendarii *Gregoriani*: adverſus *Chriſtophorum Clavium* expoſtulatio: Pſeudomeſolabum: *Apollonius Gallus*: Munimen adverſus novam *Cyclometricam*, &c. Clar. An. D. MDXC.

Initio anni 1603. 7. Kalend. Mart. *Lutetiæ Pariſiorum* anno Climacterico ſuo ad Deum migravit *Franciſcus Vieta Fontenaio* in inferiore *Pictonum* provinciâ natus, vir ingenioſâ & profundâ meditatione: Cujus vi nihil illi inacceſſum in abſtruſioribus ſcientiis; nihil, quod acumine mentis poſſet confici, difficile confectu fuit. In *Mathematicis* præcipuè induſtriam, inter alias occupationes & negotia, (à quibus capax & indefatigabile ejus ingenium nunquam vacavit) totâ vitâ exercuit. In quibus adeò excelluit, ut quicquid ab *Antiquis* in eo genere inventum, & *Scriptis* (quæ temporis injuriâ aut perierunt, aut obſolverunt) proditum memoratur, ipſe aſſiduâ cogitatione invenerit & renovarit, & multa ex *ſuo* ad illorum ingenioſa reperta addiderit. Tam profundâ autem meditatione fuit, ut ſæpiùs viſus ſit totum triduum continuum in cogitatione defixus ad menſam lucubratoriam ſedere, ſine *cibo* & *ſomno*, niſi quem cubito innixus, nec ſe loco movens, ad refocillandam per intervalla naturam, capiebat. Scripta ejus rara, neque tamen pauca, quòd ea ſumptu ſuo cudenda curaret, & exemplaria penes ſe retineret: quæ amicis homo longè ab omni avaritiâ poſitus, & harum rerum peritis liberaliter diſtribuebat. *Thuan.* ad An. 1603.

Franciſcus Vieta, ſubtilitate & inventionum acumine *Mathematicorum* noſtri ſeculi facilè Princeps. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 586. ad *Thuanum*.

Vietam Mathematicorum nostri seculi *Coryphæum* appellat *David Rivaltus à Fluranti*. Prolegom. in *Archimedem*.

Anno 1590. magnum meritò *Francisci Vieta* nomen fuit. Cujus utinam superesset *Harmonicon Cœleste*. *Voss.* de Mathemat. p. 196.

Anno 1591. *Franciscus Vieta Gallus* publici juris fecit *Munimen* suum adversus *novam Cyclometricam* Quo opere *Scaligeri* in *Cyclometricis paralogismos* detexit, unde acris initio contentio fuit: Sed postquam, quantus esset *Vieta*, *Scaliger* perspexit, suo quidem pretio eum cum animo suo æstimavit: Sed sic, ut humanitas aliquid patiens, non multum ejus laudes prædicaret. *Idem* de Scient. Mathem. p. 337.

Vietam ingeniosissimum hominem vocat *Seth. Calvisius* in Elencho *Calendarii Gregoriani* cap. 30.

Vieta, excelsi instar *Gigantis*, omnes alios vastis meditationum suarum passibus videtur superasse. *Iacob* de *Billy* præfat. in *Algebram* suam.

Continuationem *Algebræ proportionalis*, quam *Vieta* reliquit, *acutissimum Opus* vocat *Iosephus Blancanus* in Chronolog. Mathematicorum.

Inter eos, qui *liberalium Artium* cultura cæteros antecelluerunt Mortales, atque præclaris Monumentis suis apud Posteros gloriam sibi paraverunt immortalem, minimè postremis annumerandus est Vir insignis *Franciscus Vieta*, *Fontenæensis*. Analyseos speciosæ Autor primus. Quantum enim ex hoc aliisque Inventis ipsius colligere liceat fructum, vel inde patet, quòd ab eo usque tempore, quo viri eruditi ejus *Analysi* incubuerunt, scientia hæc amplissimum incrementum ceperit, ac *Mathesis* tanquam sepulta è tenebris lucidum caput extulerit. *Franc* à *Schooten* in Epist. ad D. *Iacobum Golium* Oper. *Viet* præfix.

Hadrianus Romanus, cùm problema omnibus totius Orbis Mathematicis construendum proposuisset, *Vieta* illud continuo solvit, & cum castigationibus & auctario, & *Apollonio* prætereà *Gallo* ad *Romanum* remisit, tantâ cum *Romani* admiratione, ut confestim ille iter in *Galliam* corripuerit, ut hominem sibi antè ignotum conveniret, & posteà arctam cum eo amicitiam coleret. *Thuan.* ad ann. 1 03.

Extant ejus Opera Mathematica *Lugd. Bat.* 1646. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

BONAVENTURA VULCANIUS.

Clar. A. D. MDXC.

NAtus est *Brugis Flandrorum* Anno 15 8. Obiit anno 1610. *Leidæ Græcam* linguam per triginta duos annos magno cum fructu professus est. Vertendo *Græcos* autores optimè de *Re literaria* meruit. Inter alios *Cyrillum* de *Adoratione in Spiritu & Veritate* primus transtulit: *Arianum* de *Gestis Alexandri Magni* novâ *Interpretatione* donavit: *Agathiam Græcè* & *Latinè* cum Notis edidit. *Carmina* varia scripsit. *Konig* in Biblioth.

Antiquitatum & politioris literaturæ indagator sagacissimus, cùm veterum Auctorum Optimorum monumenta plurima integritati & pristino nitori restituit, atque *Græcorum Latinitate* donavit, tum ipse præclara *Opera* in omni genere Artium & Disciplinarum scripsit. *Gesner.* in Biblioth.

Bonaventura

Bonaventura Vulcanii Græcarum literarum in *Leidanâ Academiâ* Professoris, nobile ingenium nunquam feriari aut quiescere oportuit; qui simul editione *Callimachi, Bionis* & *Moschi, Isidori, Martiani Capellæ, Agathiæ,* & *Apuleii* denique, incredibilem omnium de se expectationem concitavit & accendit. *Sciop.* de Art. Crit. p. 18.

Bonaventura Vulcanius, amicus meus summus, plurima in eo labore (*Interpretis*) ingenii sui & doctrinæ monumenta edidit; in verbis quidem parùm se torquet, breviter tamen & pressè, splendidè quoque ac pereleganter *interpretatur*; ut cùm Scriptiones ejus perlegas, vix melius ullum *interpretandi* genus esse putes: & in eo quidem studio totum ferè longissimæ vitæ tempus contrivit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Callimachum, Bionem, Moschum jam nunc à Te accepi uno partu trigeminos, ratum & felicem ingenii tui fœtum. Publicâ causâ (vere dicam) tibi debeo: privata magis, quia duos ex iis mihi inscribis, hoc est, immortalem me facis. Quô quid homini ab homine majus dari potest? Vivent enim amœnissimi Poëtæ illi, quamdiu *Musæ*: & cum iis tuus labor, & cum labore tuo meum nomen, quod Musæo illi peplo intexuisti amicâ & doctâ nimis acu. *Lips.* Cent. 1. Miscel. Epist. 65.

Indignus sit quem *Musæ* ament, qui *Vulcanium* Ἑλικωνιάδων Μουσάων τὰ παιδικὰ non amet. Ego facio, & ex animo quidem. *Casaubon.* Epist. 249.

Bonaventura Vulcanius vir de bonis *literis* optimè meritus. *Pignor.* Symbol. Epist. pag. 211.

Cujus sit Religionis ipse nescit, Religionumque discrimen ignorat. Feliciter satis exprimit quæcunque interpretatur. Scaligerana 2. Gall.

Bonaventura Vulcanius homo rectissimè de literis merens. *Marc. Velser.* in Epist. ad *Scalig.* p. 795.

Inter plurimas insignes qualitates quæ *Brugensis* in Flandria Civitatis famam & celebritatem augent præcipua sapientiorum judicio, est quod Orbi produxerit *Bonaventuram Vulcanium Petri* filium, cui merita insignis eruditionis miræ facundiæ conjunctæ, amorem & venerationem omnium vastæ illius Provinciæ primariorum Literatorum ipsi conciliaverunt. *Ghilini*, Italicè.

Carmina ejus servantur Tomo 2. *Delit. Belg.* pag. 562. Alia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressi.

CÆSAR BARONIUS.

CArdinalis, *Annalium Ecclesiasticorum* conditor, *Soræ* in Regno *Neapolitano* natus est tricesimo Octobris 1538. Obiit *Romæ* tricesimo Junii, Anno Dom. 1607. Clar An. D. MDXC.

Misit in ævorum, perennitatem *Annalium Ecclesiasticorum* Tomos 12. Spissum Opus & Operosum, cui gloriosè immortuus est, Tomo duodecimo à decessu ipsius edito. *Nomenclat.* Cardin. *Roman.* Eccles.

Annales suos amplius quadraginta annorum studio elucubravit. *Rainoldus.*

Quis nescit Cardinalem *Baronium* Operam in *Historiâ Ecclesiasticâ* adeò insignem

signem posuisse, ut omnibus suâ diligentiâ palmam præripuerit: Hic enim est, qui primus omnium, totius Orbis Christiani res gestas, præsertim autem quæ ad Ecclesiam pertinebant, in continuam seriem annorum sic digessit, ut si unius Urbis Fastos concinnaret: qui nescio unde ex abdito, tam multa planè prius ignota, primus prompsit in lucem; qui antiquorum Episcoporum in magnis Urbibus successiones; Veterum Hæreseωn originem, progressum & finem; tempora Ecclesiæ, sive tranquilla, sive turbulenta tam accuratâ diligentiâ explicuit; qui denique merita sua in Ecclesiam, si immoderato partium studio non corrupisset, dignus erat sine controversiâ, cui omnes, & veteres & recentiores, qui illam eruditionis partem unquam attigerunt, assurgerent, & fasces submitterent. *Is. Casaub.* in Prolegom. ad Exercitat. ad *Baron. Annal.*

Neque tamen sic immensi laboris (*Baronii*) *Annalium* pretium elevamus, ut non quantum ejus Arti *Roma* debet ac ingenio, tantum diligentiæ propemodum debere universum Orbem Christianum agnoscamus, ob illa tot ab eo eruta monumenta, licet in eorum censum non pauca sublestæ nimis fidei relata sint quæ (sine illo fuisset) æternis forte damnata tenebris latuissent. Qui nec ita *partium studio* ducimur, ut Doctrinæ Temporum conditorem laude fraudatum suâ velimus, abesset modò succus loliginis & ærugo. Nam quæ tandem *Ars* inchoata simul & perfecta est? Quin eum inter principes *Chronologos* non illibenter putamus, & versatile hominis ingenium, & eruditionem sanè multijugam, & benè *Latinum* ac rotundum Eloquii genus complectimur, nec arbitramur ei parem tum fuisse, postquam à *Sirmondo* discesseris, illius *Ordinis* virum: eumque adeò magis interdum quàm *Scaligerum* sequimur. *Alex. Mor* in Præfat. præfix. *Euseb.* Chronico.

Historiam Ecclesiasticam *Baronius*, quantâ potuit maximâ diligentiâ excoluit & sedulitate. Erat autem illa summa, etiam penè prodigiosa. Universam enim Historiæ Ecclesiasticæ molem septenis vicibus retractavit: toties illum Orbem studiorum, confectum resumpsit inchoandum, priusquam manum admoliretur, conscribendis, quas meditabatur & apparabat, Historiis, & Annalibus Ecclesiasticis. Planè novo & inaudito exemplo, ab omni retrò antiquitate, heroico conatu, & prædicando.---Instituti istius ratio, illa fuit, ut qui confessioni *Romanæ* adhærerent, haberent in promptu, & ad manum, quod Centuriis *Magdeburgicorum* opponere possent. *Montacut.* Præfat. ad Apparat. sect. 58, 59.

Nihil eorum quod causam Pontificiam juvare videretur, omisit. Majori tamen ferè suo dispendio, quàm causæ commodo. Partium enim studium immenso labori multùm detraxit. *Hottinger.* Biblioth. Quadripartit. p. 413.

In Historicis *Baronio* encomium ad superstitionem laboriosissimi scriptoris nemo adjudicabit; nisi compedes ei aliundè injectæ libertatem ademissent, magnus esse potuisset. *Idem* ibid. p. 419.

Quis inter Pontificios celebrior Author *Baronio*, & magis factus ad Papæ nutum? *Molinæi* Hyperaspist.

Cui in Historiâ texendâ, iste videtur unicus esse propositus scopus, ut quæcunque fabulæ faciunt ad *Papismi* commodum, eas suo nomine confirmet. *Dan. Chamier.*

Cæsar Baronius vir sacra prophanaque doctus. *Lips.* in Not. ad lib. 2. de *Cruce*.

Baronius vir quem meritò boni & docti amant. *Idem* in Epist. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.* Epist. 6.

Baronium ob incomparabilem in *Historiâ Ecclesiasticâ* concinnandâ diligentiam magnis laudibus accumulant non tantùm *Scaliger* & *Casaubonus*, sed etiam alii nostrorum: Omnes tamen testantur ipsum non tantùm creberrimè in *veritatem, Historiæ* veram vitam, crassè peccare, sed etiam penè semper in *Chronologicis* errare pueriliter. *Rob. Baillius* in Op. suo Hist. & Chronolog. Impress. *Amstelod.* 1668. Fol.

Judicio verò non exiguo opus est in *Centuriatoribus* legendis; nec in *Baronio* minori; quem interea negare non possumus præclarè meritum esse de *Antiquitate Ecclesiasticâ Voss.* de Philolog. p. 78.

Cui intima totius vetustatis penetralia tam erant cognita & familiaria, quam est mihi domus mea. *Montacut.* Apparat. 9. sect. 48.

Utinam magnus ille *Casaubonus* examini Annalium supervixisset, ut purgatam ab erroribus & corruptione *Historiam Sacram* legeremus. Plus enim, ut rectè notatum à quodam, *Annales Baronii*, quàm *Controversiæ Bellarmini* nocuerunt. *Georg. Horn.* Præfat. ad Lector. *Sulpit. Severi.*

Baronius fabularum rigidus est assertor & defensor——Hodie Papa prætendit Dominium directum in *Siciliam*. Fateor aliquando *Pontificem* habuisse jus directi Dominii, verùm pòst mutatum. *Reges* enim *Arragoniæ* dicunt sibi ab *Urbano* Papâ jus plenum concessum esse. *Curia Romana* hoc negat. *Rex Hispaniæ* hodie pleno jure *Siciliam* possidet, nihilque juris concedit Papæ; ita ut, si quidam ex sacerdotibus ad *Papam* recurrant, suspendii pœnâ plectantur. Scripsit *Baronius* contra hanc spiritualem Monarchiam in Tomo undecimo, & affirmat, quòd *Bulla*, quam primo Regi *Neapolitano* & *Siciliæ Rogerio* donatam asserunt, falsa & supposititia sit. Quod *Philippum* adeo offendit, ut non dubitaverit manu *Carnificis* Tomum illum xi. comburi curare, quamvis esset *Papæ* studiosissimus *Rex*. Hic Tomus tam *Neapoli*, quàm in *Siciliâ*, Nobilibus sub pœnâ transportationis, aliis sub pœna triremium interdictus est. *Baronius* quidem Epistolâ ad Regem datâ, se defendere voluit, scripsisse se jussu Pontificis Tomum illum, sed nihil effecit, excusaverat nempe se, quasi *Petrus* & *Clemens* VII. hoc jusserit. Ita *Philippus*, cùm observaret Pontificem *Siciliæ* inhiare, ejus audaciam repressit. Quomodo verò exceptus *Baronius* ab *Hispanis* eleganter describit *Thuanus* libro 134. Obtinuisset *Papatum Baronius*, quo tempore eligebatur *Paulus* V. ni obstitissent *Hispani. Herman. Conring.* in *Hispania.*

Baronius scriptor parum accuratus, & rerum veteris populi *Iudaici* non admodum intelligens. *Casaub.* Exercit. ad *Baron.* p. 537. num. 92.

Hæc temeritas *Baronio* familiaris est, ut, in rebus etiam non magni momenti, quæ sibi in Patrum libris displicent, illa audacter affirmet esse alienâ manu eorum verbis assuta. *Dallæus* de Usu Patr. c. 4. p. 119.

Baronius optimus est quatuor *Romæ* Evangelistarum. Alii nihil habent quàm subtilitates

ſubtilitates & Sophiſticos ſermones. Ejus præſertim Annalium liber primus innumeris fatuitatibus & falſitatibus ſcatet. *Baronius* Hiſtoria eſt, bonus eſt, ſed cariùs conſtat. Sæpe hallucinatur, nulla tempora obſervat. Tot errores commiſit uſque ad Juſtiniani tempora: *Baronius* negotiis tractandis ineptus eſt, ad Papatum parum eſt idoneus. (hact. Gallicè.) *Baronius* melior *Bellarmino*, nam ſaltem contexuit Hiſtoriam, & omnis Hiſtoria bona eſt, docet me aliquid, non *Bellarminus*. *Baronius* ſi mihi daretur, acciperem, ſed non emam. Nihil habet quàm quod *Centuriatores* fecerunt: & illos perpetuò reprehendit; putat ita tegere ſua furta. Baronius eſt Bibliothecarius nihilo, in *Græcis* intelligitis. *Baronius* quò magis procedet, eò minora falſa dicet in Hiſtoriâ; ſed prima illa tempora Apoſtolorum, & pòſt, ſunt valdè obſcura; deinde alia ſunt valde ficta, ut *Epiſtola Chriſti* ad quendam *Abgarum Regem*. Baronius citat Epiſtolas Symmachi; videntur *Chriſtiana*, ſed tamen non fuit; ſapiunt vetuſtatem, ſed nihil habent ſimile illis quas *Iuretus* edidit. *Baronius* ſine ullo judicio componit Hiſtoriam. *Scaligerana* poſterior.

Dominus *Naudæus* qui minimè mendax erat dixit mihi ſe audiviſſe à *Luca Holſtenio Hamburgenſi*, qui *Romæ*, Canonicus eſt S. *Iohannis Lateranenſis*, pluſquam bis mille falſitates apud *Baronium* ab illo indicari poſſe, imò & probari per *Manuſcripta Bibliothecæ Vaticanæ* cujus hodie cuſtos eſt. *Guido Patin* Epiſtolis ſelect. Ep. 85 Gall.

Laudanda ſanè ſingularis illa *Baronii* diligentia in Anno Chriſti natalitio, qui vera *Annalium Chriſtianorum* baſis, eruendo, ubi erudita multa & operosè conquiſita. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 47.

Extant ejus *Annales Eccleſiaſtici* 12. Tomis *Antverpiæ* ex officinâ *Plantinianâ*, quæ editio præſtantiſſima eſt.

Epitaphium *Taruſii* & *Baronii* Card. *Romæ* in S. *Mariæ* de *Vallicellâ*:

Franciſco Mariæ Taruſio & Cæſari Baronio Sorano *ex Congregatione Oratorii S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, ne corpora disjungerentur in morte, quorum animi divinis virtutibus inſignes, in vitâ conjunctiſſimi fuerant, eadem Congregatio unum utrique monumentum poſuit.* Taruſius *vixit annos* 82. *menſes* 9. *dies* 14 *obiit* 3. *Idus Junii* 1608. Baronius *vixit annos* 68. *menſes* 8. *obiit pridie Calendas Junii* 1607.

PAULUS SARPIUS, Ord. Servorum,

Clar. A. D. MDXCV.

Venetiis natus eſt Anno Dom. 1552. Septuageſimo primo ætatis anno *Venetiis* à Sicariis confoſſus eſt.

Struxit Hiſtoriam *Veneti* interdicti ſeptem libris: item Hiſtoriam *Concilii Tridentini* ſub nomine *Petri Suavis Polani*.

Ad decimam ſextam Centuriam *Magdeburgicam* pertinet *Hiſtoria Concilii Tridentini*, anno 1542. indicti, ann. 1545. inchoati, & ad ann. 1563. producti.

Hiſtoria

Historia meherculè auro [dicam?] imo gemmis pretiosissimis contra, non cara, & omni ære diutiùs perennatura; à P. M. *Paulo Veneto* Ordinis *Servorum* scripta: viro eruditionis admirandæ, exquisitissimi judicii, indefatigabilis industriæ, modestiæ deniq;ue & integritatis vix æquiparandæ. Quod quidem Elogium, vir & dignitate, pariter & eruditione perillustris, fidissimus ejus *Interpres Anglicus* D. *Nathaniel Brent*, Eques Auratus, Collegii *Mertonensis* Præfectus, (qui primus illud pretiosissimum κειμήλιον maximo *Ecclesiæ* bono, in oras hasce occiduas protulit, & publicâ luce donavit) ei præliminari suâ Epistolâ meritissimò tribuit; idque non temerè; utpote qui literatâ ejus consuetudine, ac propiori familiaritate aliquandiu fruitus, penitus eum noverat. Sed & *Opus* ipsum tantundem luculenter præstat; ex libellis memorialibus, Commentariisque Legatorum; ex Principum, & Rerumpublicarum Epistolis, aliisque scriptis; à præsulibus, Theologis, Legatisque ipsis, qui eidem *Conventui* interfuere, diligenter adservatis concinnatum; tanto labore, tantâ accuratione, studio & fide, (sicuti doctissimus idem & clarissimus *Eques* ibidem observavit) ut omnes in eo genere *Historias*, sive veteres sive recentiores, facilè provocare possit. *Whear.* in Relect. Hyem. sect. 45.

Cognovi in *Italiâ* hominem sanè multâ eruditione, magno judicio, & integritate, rectissimoque animo. Licet haud libenter illos audiret, qui *Romanam Ecclesiam* nimis deprimunt; nihilominus ab illis etiam abhorrebat, qui ejus abusus tanquam *Sancta Instituta* defendunt. Et erat cæteroqui *Veritatis* amicus singularis, & assecla constantissimus. *Gul. Bedel.* in Epist. Dedic. ad *Interdict. Venet. Hist.*

Venetiis cognovimus *R. M. Paulum Venetum*, à quo aliqua didicisse non erubescimus, sed & gloriamur; quum eò doctiorem subtilioremque, quotquot adhuc videre contigerit, neminem cognoverimus, natum ad Encyclopædiam, non tantùm Venetæ Urbis aut Italiæ, sed Orbis splendor & ornamentum. *Jo. Bapt. Porta* lib. 7. Magiæ Natural.

Neque verò meo is præconio indiget, quem *Opus* ipsum loquitur ingenii felicem, magni rectique judicii virum, omni genere doctrinæ liberaliter eruditum, atque ad maximam probitatem animique mansuetudinem utrâque prudentiâ, divinâ & humanâ, ac istâ, tam morali quàm civili cumulatissimè excultum — Quod ad *Historiæ* istius exædificationem attinet, sive res sive verba spectes, & in rebus, si temporum ordinem, si consilia, acta, eventus: & in rebus gestis, si declarari non solùm desideras, quid actum aut dictum sit, sed etiam quomodo: & cùm de eventu dicitur, ut causæ explicentur omnes: vel casûs, vel sapientiæ, vel temeritatis; *Hæc*, & alia ejusmodi, quæ dicendi scribendique *Magistri* requirunt in *Historiarum Scriptore*, ille adeo plenè accuratéque exequitur, ut in unius *Concilii* coagmentatione, omnes *Historiæ* conscribendæ numeros implesse, atque hoc nomine majorum gentium *Historicis* accensendus meritissimò credatur. *Adam Newton.* Eques Aurat. *Interpres Latin.*

Magna Authoris ingenuitas, qui multa *Synodi Tridentinæ* arcana detexit. Dignus proinde *Cardinali Pallavicino* visus, qui impugnaretur,

potiùs quàm refutaretur. Nihilque *Cardinalis* aliud ferè obtinuisse dicitur, quam quòd in ipsâ *Italiâ* avidiùs legeretur. *Hottinger* Biblioth. Quadripart. p.329.

Iohannes Leonicenus ait Patrem *Paulum* Sanguinis *Circulationem* invenisse, Venarumque *Valvulas*, sed rem propalare non esse ausum, ne quam in se procellam excitaret. Jam plus satis suspectus erat, illoque uno Paradoxo nihil ulteriùs fuisset opus ad illum in Hæreticum transformandum in *Inquisitionis* Regionibus: Adeo ut arcanum suum unico *Aquapendenti* crediderit, qui livori sese exponere refugiens & molestis eventibus qui poterant sequi *Dogma* quod ab innumeris Viris ut capitale adversus Antiquos crimen traductum fuisset, secretum à Patre *Paulo* sibi concreditum sollicitè cavit revelare suspectis Hominibus. Obitûs sui horam præstolatus est ad librum de *Valvulis* & *Venis* à se compositum in *Veneta* Reipublicæ manus tradendum: quoniam autem in illis plagis vel minimæ novitates animos terrent, liber in S. Marci Bibliothecam reconditus fuit. Sed cum Aquapendens Anglico cuidam juveni cui nomen Harveius admodum curioso, qui Patavii sub se studebat, rem aperire non dubitasset, eodemque tempore Pater *Paulus*, idem *Angliæ* Legato amicè detexisset, duo illi *Angli in Patriam* reduces in Libera Regione versantes *Dogma* illud propalarunt, eoque pluribus experimentis confirmato, ejusdem integram gloriam sibi vendicarunt. *Novella* Gallicæ Reip. Literariæ. Tom. 1. pag. 335. 336. Gall.

Carolus Fracassatus in Epistolâ præliminari ad *Malpighium* ait, *Italum* quendam hoc *Inventum* ante *Harvæum* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Walaus* (epist. 1. ad *Bartholinum*) etiam in scenam protraxit, *Circulationis*que hujus primum auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commenti fabulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempe, *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque posteà Patri *Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, plusculа transcripsisse; quæ, ipso mox defuncto, in hæredis manus inciderint: creditumque posteà multis, *eundem* Scripti hujus *auctorem* extitisse: habereque te literas à *Patre Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent. *Georg. Ent.* in epist. ad *Gul. Harvæum*, præfix. Apolog. pro *Circul. Sang.*

Pater *Paulus* Vir fuit vasta eruditione consummatissimaque prudentiâ æque clarus; simulque fuit & unus è maximis Theologis & ex seculi sui sapientissimis viris. Verum celebrem Concilii *Tridentini Historicum* commendare adeo supervacaneum est, ut plura in ejus laudem loqui meritò desinere possim. Verum hôc *Bedelli* dignitas multùm augeri necessario hinc debet, quòd *Italus* Vir, qui, præter cautelam in illa Regione singulis ingenitam, & prudentiam quâ quis in sua agendi ratione ad cuilibet plusquam quivis alius, diffidendum adigitur, cum omnium gentium hominibus cautissimè versari cogebatur, rigido illo regimine quo administratur Respublica cujus civis erat, *Bedellum*

dellum tamen ad intimum affectum & consortium admiserit, eique ut *Henricus Wotton* defuncto Regi asseveravit, reconditissimas cordis sui cogitationes aperuerit; adeo ut *Bedellus* palàm profiteretur se plus ab eo didicisse in omnibus Theologiæ cùm Speculativæ, tum Practicæ partibus, quàm à quovis alio quicum per totam vitam ubivis versatus esset—Pater *Paulus Bedello* tradidit inæstimabilia Manuscripta Historiæ *Tridentini* Concilii, simul cum Historia Interdicti & Inquisitionis. Horum prius censebitur in ævum Exemplar primarium illis omnibus imitandum, qui in Historia quavis ritè conscribendâ felicem successum exoptant. Doctor *Burnetius* in Vita Episcopi *Bedelli*. Anglicè.

P. *Paulus* omnium qui Humanitatis limitibus circumscripti sunt humillimus fuit. Genuinum Exemplar præcepti celebris *Quantò doctior, tanto submissior*; solusque sufficiens ad demonstrandum quòd scientia rectè ordinata non inflet. In *Positiva* excellens, in *Scholastica* & *Politica* Theologia excellens: Rarus Mathematicus, etiam in abstrusissimis Disciplinæ partibus, qualia sunt *Algebra* & *Theorica*; & tamen simul ita peritus Historiæ *Plantarum*, ac si præter Naturam nullum unquam librum legisset: Denique Magnus Canonista, qui titulus fuit ejus Ordinarii Ministerii in Republica. Et sanè Interdicti Pontificii tempore præcipua consilia Senatus ab ipso hauriebat. Quando seorsim legebat vel scribebat, ejus mos erat sedere chartaceo castello sedili & capite circumseptis; in ea enim opinione erat, cum nostrate Domino à *S. Albano*, quòd omnis aer prædatorius sit & specialiter nocivus quando spiritus cum maxima cerebri contentione occupantur. Equitis *Henrici Wottoni* Character P. *Pauli*. Angl.

Quantus vir *Paulus Sarpius* fuerit, non ignotum esse potest illis, qui interiorem rei literariæ notitiam habent. Fuit ille sacri ordinis homo, Monachus, Minorita, sed summi Ingenii. Extat ejus *Historia Concilii Tridentini*, magnâ prudentiâ & ingenuitate scripta, sub nomine *Suavis Polani*, quam inter absolutissima Historiæ Specimina numerat *Guido Patinus* epist. 17[illegible]. Totum Reip. *Venetæ* statum moderatus fuit consiliis suis. Vindicavit jura ejus adversus Pontificem, qui de causâ summè invisus fuit Pontificiis, & in mortem ejus aliquoties conspiratum, ut Sicariorum manibus per vim vix extorqueretur. Illum enim omnibus Hæreticis pejorem habuerunt, ut qui arcanorum Pontificii Status Proditor erat. Spargebatur de ipso fama, quòd abitum ad *Reformatos* meditaretur, quæ non omninò de nihilo est: Scio enim superesse epistolas manu ejus scriptas, ad *Isaacum Casaubonum*, quibus sollicitat ipsum de gratiâ Regis *Angliæ* sibi conciliandâ; si forté illic fortuna iniquior ipsum abigeret. Vita ejus conscripta est *Italicâ* Linguâ; posteà in Linguam Gallicam conversa prodiit *Lugduni Batavor.* in 12°. anno 1661. sub titulo *La Vie du Pere Paul.* Multa sunt in hâc descriptione memorabilia ad omnem rem literariam: habuit enim excellentissimum Ingenium, quod per omnes Scientias, artes, & linguas se diffuderat. Promptus erat consilio, animo semper præsens, extrema vitæ pericula summâ generositate contemnens, &

ut breviter dicam, sui temporis Phœnix. Multa enim ille in Physicis & Mathematicis demonstravit extemporali penè solertia, quæ desperata aliis videbantur. Celebratam apud Medicos *Circulationum* primus ille ante *Harvei* tempora ostendit, quod cùm objiceret *Bartholinus* Anglis, ægrè admodum tulerunt, ejus inventionis gloriam debiam sibi reddi. Sed dolendum est, omnes illius viri chartas periisse, ac distractas post mortem ejus fuisse: nihil enim horum seriò scripsit, & data operâ; sed quasi aliud agendo, cùm vacatio esset à publicis negotiis. *Dom. Georg. Morhof.* in Polyhist. p.222. 223.

Ineptum est & malignum Cardinalis *Perronii* de *Paulo Sarpio* judicium in excerptis illis suis; qui de illo ita Gallicè loquitur, *In illo viro nihil eminentis animadverto, Judicio & intelligentia sanus est, sed insignem eruditionem nullam habet, nihil non vulgare & paulò plusquam Monachale observo.* Adversus solem hoc loqui est. Qui norunt, quantas qualesque res gesserit *Sarpius*, quibus ille doctrinis excelluerit, illi non supra *Monachum*, sed & supra *Cardinalem*, ac ipsum hunc *Perronium*, sapuisse largientur. *Idem* ibidem pag. 293. 294.

**Historia del* Concilio Trident. *&c. di* Pietro Soave Polano edita in lucem per *Marcum Antonium* de *Dominis* Archiepisc. olim *Spalat.* cum ejusdem Præfatione, & Dedicatoriâ, prohibetur in Decreto 22. Novembris 1619.

NICOLAUS SERARIUS, Societ. Jes.

Clar. An. D. MDCX.

Natione *Lotharingus*, patriâ *Rambervillanus*, quod oppidum est in *Metensis* Episcopi ditione. Natus est Anno 1555. Societati Jesu nomen dedit Anno 1572. Obiit die vicesimo Maii, anno salutis 1609. ætatis suæ 54. in Collegio *Moguntino*. *Herbipoli* & *Moguntiæ* Sacras Literas interpretatus est 20. propè annos.

Struxit Commentarios in *Josuam, Judices, Ruth, Tobiam, Esther*, Libros *Maccab.* &c. Extant etiam ejus quinque libri rerum *Moguntiacarum*: item, tres libri de Sectis *Iudæorum*, contra *Scaligerum* & *Drusium*.

Ad Sacras Literas explicandas, tuendas, ornandas, non disputatricem modò illam Theologiam, verùm etiam omnium Philosophorum, Oratorum, Historicorum atque adeò Poëtarum lectionem conferebat. Itaque aiebat se multorum hominum miserari vicem, qui cùm hisce velut *Ægypti* Spoliis, Dei Arcam exornare possent, ætatem in iis sine fructu contererent. Cum his etiam *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Syriacæ* Linguarum cognitionem copularat, quæ ipsis quoq; adversarii ejus commendationem expressit. His ille quidem armis vincere hostem poterat, qui ut se vinci quoque sineret, admirabili candore animæ, morumque suavitate, quâ & Sermones omnes temperabat, adnisus est. Id quod admirabilius inde quoque fit, quòd fervidus naturâ, &, nisi longâ atque acri meditatione se fre-

fregisset, ad iram esset proclivior. *Alegambe.*

Nicolaus Serarius, Hebræarum Antiquitatum callentissimus vir, utinam paulò modestior. *Montacut.* exerc. 3. sect. 2.

Lucis Iubar Ecclesiæ Germanicæ, dicere non dubitavit *Cæs. Baronius* ad Ann. Chr. 1126.

Nicolaus Serarius Ecclesiasticæ Antiquitati diligentissimus pervestigator, hostis *Hæreticorum. Io.* Card. *Bona.*

Nicolaus Serarius, dum hæc scribimus, vivit, vitâ longiore dignus, magnis ingenii, doctrinæ perspicuæ, atque linguarum dotibus præditus. *Ant. Possev.* Appar. Sac.

Serarius, Loiolilicus magistellus, cui nihil tam dolet, quàm hactenus se non potuisse persuadere cuiquam docto se *Hebraicè* scire, aliquid cornicatus est in nostra *Eusebiana*, de Successione *Herodiadarum*. Et mirum in modum æstuat, ut probet Patres melius genus *Herodis* scivisse quàm *Iosephum*. Tanta est impudentia *Asini*. An è dignitate meâ sit, aut è *Republicâ Literariâ*, illi respondere, nondum constitui. Nam magna jactura temporis fuerit ad omnes canum latratus consistere, & iter inceptum toties morari. *Ios. Scalig.* Epist. 122. ad *Casaubonum.*

Cùm scripsisset *Scaliger, Herodem* alienigenam falsò fuisse creditum à Veteribus; *Serarius Scaligerum* non multò aliter excepit, quàm si alter *Iudas* Dominum nostrum prodidisset. Ego *Serarium* non parvi facio; doctus vir fuit, multarum literarum, multæ industriæ; in hoc tamen libello contra *Scaligerum* virum profectò bonum non egit, falsa tuetur, falsis argumentis, & sine causâ verissimam viri incomparabilis observationem ὑπὸ ἐμφύτου κακοηθείας sinistrè interpretatur; quasi nefas esset hìc in parte à sententiâ *Veterum* discedere. *Is. Casaub.* Epist. 698. ad *Thuan.*

Serarius Jesuita omnibus Scripturarum Interpreti necessariis dotibus instructus fuit: præterquàm enim quòd Linguarum *Græcæ* & *Latinæ* sufficienter sciens erat, & multò meliùs quàm solent qui Commentarios in Scripturas elucubrant, huic argumento studuerat, & in Sacrorum Codicum stylo exercitatus erat: Imo & Rabbinorum scripta legere poterat, ut palàm fecit Disputationibus suis cum *Drusio* & *Scaligero*. Verùm ejus Methodus satis critica non est, nimiumque inutilis eruditionis Commentariis & Quæstionibus suis admiscet. Denique quamvis eruditus sit Author iste, satis accuratus non est; Judicium ejus & doctrina suis in Biblia Prolegomenis magis elucent, ubi plures refert Quæstiones, quas solidè paucisque verbis pertractat. Oratorii Presbyter *Rich. Simon* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Opera ejus edita sunt tribus Tom. fol. *Moguntiæ* 1627.

MARCUS VELSERUS

Clar. A D. MDXCV.

PAtricius, & Duumvir *Augustanus*, bono publico natus est anno Christi 1558 die vicesimo *Junii*: Obiit anno 1614. die 13. Junii. A teneris Artium ac virtutum studiis excoctus, maturitatem ingenii, judicii, & doctrinæ feliciter est consecutus, nec imitatus eos, qui sibi nati ac suis Camœnis ingloriosi in ocio consenescunt, omnemque scientiam vitâ umbraticâ finiunt, aut bracteatis næniis metiuntur. Vivido hic virtutis ardore statim se in lucem protulit, patriæque *Reip.* ac *Literariæ* totum impendit. Itaque ut mens generosa cælo a lunis motu gaudet: ita & ipse in *Italiam* progressus, edidit *Antiquitates Augustanas*, felix famæ surgentis auspicium & pium. Exinde aliis atque aliis ad unguem factis monumentis obligavit sibi *rem literariam*. *Annales Boicos* scripsit libris quinque tantâ perspicuitate, tantâ fide, tantâ prudentiâ, tanto nitore; ut meditanti videantur adstiti se hinc *Musa* & *Gratiæ*; hinc, *Consus*, *Apollo*, *Suada*, *Venus*. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Velserus noster, illud Margaritum *Germaniæ* suæ. *Pignor.* Symbol. Epist. epist. 15.

Reipublicæ Augustanæ æternum decus. *Montacut.* Antidiat.

Me tacente, *Scripta* illius, omnesque viri eruditi, opem ipsius munificam, paratissimamque experti, quantus vir fuerit, satis loquuntur. *Gassend.* in Vit. *Peireskii*, p. 18.

M. Velserus vir illustrissimus, & propter summam eruditionem merito suo omnibus venerabilis. *Meric. Casaub.* pietas.

Marcus Velserus, nomen omni posteritati venerandum. *Eusthat. Swart.* l. 1. Analect. p. 58. cap. 15.

A quô quum tantis beneficiis adfectus sim, quanta nunquam sperare debui, ab ingenio & eruditione ejus multiplici, maximè *Antiquitatum* & *Historiarum* studio, in præsens prædicando, me abstinebo; ne beneficia summa verbis compositis compensare velle videar. *Sciop.* de Art. Crit. p. 19.

Quotusquisque enim *eruditorum* est, qui non optimè consultum putet *rei Literariæ*, recusis ac publico velut redonatis egregiis *Velseri* monumentis, quæ longo jam tempore nullo pretio potuerant comparari, ac legi tamen ac pervolvi diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum virorum excurramus: ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus *Velserii Commentarios* inspicere contigit, ut fuit vir in omni vitâ *literarum* amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita *Boicas* præcipuè *Antiquitates* neminem eo certiùs eruisse, aut illustrasse rectiùs. *Acta Erudit.* Calend. Jun. an. 1682 vol. 1. p. 169.

Cujus viri [*Velseri*] usumfructum pænè equidem tibi invideo: in quo thesaurum earum rerum habes, quæ homini ingenuo appetendæ sint, vel amandæ.

Vetustas

Vetustas,inquam, vel artium vel morum:& utroque titulo in *Europâ* nostrâ claret. *Lips.* Cent.4.Miscel.ep.97.

Magnus ille vir etiam in prisco & magno ævo fuisset. Toto animo cum amo. *Lips.* Cent.ad *German.* & *Gallos*, Epist.80.ad *Martin.Delrium.*

Accepi *Annales* vestros,eruditionis, elegantiæ & optimæ frugis plenos. *Ios.Scalig.* ep.143.

Habent tandem *Boii* tui historiam rerum suarum eâ diligentiâ è tenebris erutam,eâ styli felicitate compositam,ut quid amplius in eâ quidem parte desiderent, reliquum sit nihil. Utri potius gratuler, illine genti,an tibi, nescio: sed gratulor certè utrique ex animo;tibi,quod opus susceptum, ut erat te dignum, graviter & ex fide perfeceris: Genti nobilissimæ & nostræ συγγενεῖ, uti probas, quòd virtutum suarum dignum tandem sit nacta præconem. *Is.Casaub.* epist.269.

Boica Velseri devoravi,nihil jam diu est, ita me rapuit in admirationem.Mirum mihi,quòd toties *Æmilium* vestrum notet, qui tamen accuratus valdè Scriptor;sed istius hominis diligentiam nihil fugit. *Georg.Mich.Lingelshem.* in ep.38. ad *Bongarsium.*

Boica tua legi cum admiratione & diligentiæ & elegantiæ, qua *Veteres* certè æquas;Veteres inquam notæ melioris : Itaque & quòd me exemplo privatim donaveris,exulto;& quòd tam accuratum *Opus* publicum feceris,huic seculo nostro gratulor, *Iac.Bongars.* in ep.ad *Velser.*1602.

Hæc tibi parum videbuntur, *Amice Lector*,erudita & solida, si cum iis contuleris,quæ diu post scripta legi ejus *Historia* initio, quam de rebus *Boicis* prudenter, doctè & eleganter summo judicio vir,atque doctrinâ, cum pari Nobilitate conjunctâ, *Marcus Velserus* condidit, & ad me ex *Germaniâ* liberalissimè dono misit,hominem sibi planè ignotum. *Lel.Bisciol.* Tom.2 Hor.Subs. l.3.c.7.n.84.

Atque hactenus Nobilissimus idemque doctissimus vir, *Marcus Velserus, Reip. Augustana* Duumvir, *Bojorum* res narrando perduxit;quos ego eodem jure felices appellem,necesse est,quo *Achillem Alexander*;quòd & ipsi talem laudum suarum nacti sunt *præconem*, dignissimum certè, qui *Livio* veterum *Bojorum* res *Romanæ* Historiæ inserenti, *Successor* daretur;eóque minus molestè fero,cum seculi nostri *Tacitum* à quibusdam indigitari : etsi enim eo nomine non amplissimè laudatum intelligo , *Boiis* tamen gloriosum erit, suæ quoque genti *Livium* & *Tacitum* laudatores obtigisse.At enim quia illi egregiè cœpti cursûs metam mors invidit,nos, quo possumus pede,certissimo duce destituti,cujus manibus benè precamur, iter prosequemur. *Andr.Brunner.* in *Boicis.*

Dictio (in historiâ *rerum Augustanarum*) *Romanam* dignitatem,sine ullis ambagibus,sapiens.Nihil in eâ turgidum,nihil laxum:si quâ in re immoratur, id ad rem solidè explicandam facit. *Possevin.* Biblioth. select.

Extant rerum *Augustanarum* lib.8 *Venetiis* 1594.fol.

Extant rerum *Boicarum* lib. *Augustæ Vindel.*1602.in 4°.

Extant Inscriptiones antiquæ *Augustæ Vindelicorum*,in 3.partes tributæ & notis illustratæ. *Venetiis* apud *Aldum* 1590.in 4°.

PHILIP.

PHILIPPUS MORNÆUS

Clar. An. D. MDXCV.

GAllus, *Plessiaci* Dominus, Theologus, Jurisconsultus, & Philologus non minus eruditione quàm virtute militari inclaruit. Tanti fuit nominis inter Reformatos *Galliæ* ut vix quisquam *Pontificiorum* cum eo congredi in *Religionis* negotio ausus fuerit. Condidit librum titulo *Mysterii Iniquitatis*: alium de *Eucharistiâ*: Opus item de Religione *Christianâ*. Exaravit etiam admonitionem de *Messiâ* ad *Iudæos*. Obiit undecimo Novembris, Anno 162[illegible]. ætatis 74. *Konig*.

Vir tam pacis quàm belli artibus clarissimus, è *Plessiacâ* familiâ: Scriptis publicis, de *Ecclesiâ* optimè meritus: inter quæ *Mysterium Iniquitatis*: de *Eucharistiâ*, &c. qui postremus liber, lingua vernacula scriptus, cùm ob styli elegantiam, per omnium volitaret manus, Theologi Pontificii periculum veriti, passim in Concionibus in eum invehebantur. Hinc cum collatione institutâ *Rege* præsente ac *Proceribus*; *David Perronius* Episcopus *Ebroicensis*, quædam falsò, quædam verbis truncatis in illô, ex *Patribus* & *Scholasticis* allegata à *Mornæo*, contenderet, Anno 1600, hic sibi à *Perronio* editionibus castratis ac mutatis impositum conquestus, libello edito causam defendit *Henrico* IV. Regi, à quo *Salmuriæ* Præfectus datu, char[illegible] fuit. *Hofman.* in Lexic.

Supra omnes hodie ponunt *Philippum Mornæum*, doctorum nobilissimum, & nobilium doctissimum: quem virum? quem unum, [illegible] *Platonis*, *Demosthenis*, & *Augustini*, simul compositorum *Idea* vix exprimat. *Thom. Lans.* in Orat. pro *Gall.* pag 175.

Philippus Mornæus Plessæus, vir insigni facundiâ, & in explicandis negotiis solertiâ præditus. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Non ignoras quantum excoluerint istam materiam Philosophicâ subtilitate *Raimundus Sebundus*, Dialogorum varietate *Lud. Vives*, maximè autem cum eruditione tum facundiâ vestras *Mornæus*. *Hug. Grot.* in lim. Oper. de Verit. R. C. *Hieron. Bignonio* dicati, *Lut.* 1640.

Quantus vir fuerit illustris *Mornæus Plessiaci* Dominus, quantumque ille Consilio, gladio, calamo, pro tuendâ veræ religionis & patriæ libertate sub ductu serenissimi Regis *Navarreni*, postea *Galliarum Henrici* IV. gesserit, neminem ignorare arbitror; cui historiæ rerum *Gallicarum* jam inde à laniena *Paris.* an. 1572. & deinceps, adhæc tam multa ac varia Herois illius scripta partim *Latina*, partim *Gallica* æternitati consecrata, si non perspecta, saltem inspecta fuerint: Ne quid dicam de vitâ ejusdem non ita pridem à viro erudito & diserto *Gallicè* descriptâ. Inter scripta omni exceptione majora, materiæ congestæ & laboris immensitate, autorum ac testimoniorum adductorum multitudine, usus quasi universalis ad quoscunque literatorum ordines & status, ad quæcunque Reipublicæ & Ecclesiæ negotia ac consilia extensione, styli gravitate, se maximè commendare videtur *Mysterium iniquitatis* seu *Historia Papatus*: cujus lectio tam avidè certatim frequentata, ut omnium editionum exemplaribus distractis, solum deside-

desiderium quamplurimis lucem hanc quærentibus relictum sit. *Paul. Vinck* Ep. Phil Mornæi Myst. Iniquit. præfixa.

Tu ex iis, quibus *Hebræorum* monumenta in pretio, ut præclara tua scripta satis superque testantur. Vehementer sanè, post aliorum tuorum lectionem, delectatus sum *Admonitione* tuâ ad *Judæos* de *Messiâ*, in quâ secretiores quosque *Hebræorum* Libros, ad argumenti tui probationem, affluentissimè producis. *Buxtorf.* Pater Epist. ad *Mornæum*, in Tract. de Abbreviatur. *Hebraicis*, Bas. 1613.

Philippi Mornæi sententiam exponam ex libro ejus *Gallicè* scripto de *Veritate Religionis Christianæ*, cui similis in hoc argumenti genere nullus antehac prodiit *Jo. Leunclav.* in Pandect Hist. Turc.

Quod ad D. *Plessæi* Personam attinet, addictissimus ei famulus sum, totius *Galliæ* scitissimum Scriptorem illum censeo, cum de Religione non agitur, rarissimum & excellentissimum *Ingenium*, magnéque literaturæ. *Jul. Cæs. Buling.* scribens adversus Præfationem libri de *Eucharistia*. Gall.

Quandoquidem ante aliquot dies rumorem sparserunt quidam Impostores quòd *Neraci* D. *Plessæo* dixerim eum nihil scire neque *Græcè* neque *Latinè* neque *Hebraicè*, tam effronti ac impudenti calumniæ per scripto hoc testimonio volui occurrere. In eos enim eò non minùs indignor quàm ipsi reprehensione digni sunt, vel potius castigatione, si debitè judicia exercerentur, qui, quod me quantum in ipsis est, tam turpi probro implicuerint, quo magis offendor quàm ipse Dominus *Plessæus*. Cum enim tanta sint ejus merita, ut nemo nisi omnino perfrictæ frontis fuerit illa diffiteri audeat, iis impudentior essem, si dotes quibus illum exornavit Deus non agnoscerem, cæcus si quod unicuique patet non viderem, malignus si quod diffiteri nequeo non faterer — — Quomodo dixissem eum esse Linguarum rudem, cùm præclara ejus Scripta, quæ præ omnibus hujus seculi demiror, contrarii me arguerent? Præterquam quòd ejus condiscipuli me certiorem fecerunt, quod propriis sumptibus *Judæos* conduxerit in *Italia* ad *Hebraismum* accuratè perdiscendum, imo nullum Poëtam *Græcum* quantumvis arduum extare, quem à studiorum primordiis non didicerit. Sed quorsum probationes ejusmodi? Id in ejus Scriptis perspicio, id in mea Conscientia lego: quapropter rem hanc aliter referre non valeo. Paucis verbis dicam, *Deus* autem cordis mei testis est, eum bonarum literarum scientiorem esse, earumque sensu & experientia antecellere vel celeberrimos & facundissimos Adversariorum: Et hoc unicum adeo ipsos urit. *Jos. Scalig.* in Judicio MS. apud D. de la *Renaudiere Cadomensem Medicum*, olim asservato. Gall.

* Hic Author inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur in *Indice Romæ* impresso Anno 168 . Ejusdem liber inscriptus *Mysterium Iniquitatis* prohibetur in *Decreto Romæ* 161 . Ejusdem de *Sacrâ Eucharistiâ*, sicut & alia omnia ejus Opera prohibentur in decreto 16. Martii 16 .

Extant ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa.

JOANNES MARIANA, Soc. Jes.

Clar. A.D. MDXCV.

NAtione *Hispanus*, patriâ *Talabricensis*, septendecim annos natus, se *Societati Iesu* dedicavit. *Toleti* obiit die 17. Februarii, Anno 1624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Institutione: De Monetæ mutatione: Triginta Libros Rerum *Hispanicarum*: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu S. *Iacobi* in *Hispaniam*. Multaque alia.

Ioannes Mariana, maximo vir ingenio, peracri judicio, singulari memoriâ, multorum annorum studio, omne disciplinarum genus diligentissimè excoluit, & ad S. Theologiam, raram omnium Liberalium Artium, & Historiæ tum Ecclesiasticæ, tum Prophanæ cognitionem; & prætereà *Latinæ, Græcæ* atque *Hebraicæ* Linguæ peritiam adjunxit. *Alegambe.*

Ioannes Mariana, singulari vir judicio, scripsit 30. Annalium *Hispaniæ* libros disertè adm odum graviq; e stylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus esse videatur. *Hispan.* Biblioth.

Joannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui erudito stylo postremam manum apposuit rerum *Hispanicarum* Historiæ, *Hispanus* & ipse, sed affectu privato carens, dignus Professor *Societatis Iesu*. *Baron.* ad Annum *Chr.* 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res *Hispanicas* accuratissimè persecutum.

Inter *Latinos* omnibus palmam præripuit *Ioannes Mariana Hispanus*, rerum *Hispanicarum* cognitione nemini secundus. Valuit verò *Mariana* insigni eloquentiâ, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis studiosissimus in Reges suos sæpè est mordax. Est itidem superstitiosissimus homo, quo nomine etiam inter suos malè audit. Tantam libertatem sibi assumpsit, ut & libellum ediderit de membris *Societatis*, quem licèt supprimerent Jesuitæ, tamen in mediâ *Româ* editum esse constat, rarissimus hodie est inventu. Prodiit & alius ejus libellus, *De institutione Regis*, multa præclara continens, in quo libertimè judicat, quomodo Reges instituendi sint. Non dubitavit à tem & apertè quoque docere, si Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac nonnihil recessit à *Romanâ Ecclesiâ*, licere in illum gladio, igne scilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quasi verò. Combustus verò hic est liber ob talem doctrinam horrendam *Parisiis*, & coacti fuere Jesuitæ dissensum profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henrici* IV. Regis *Galliæ* inter *Sanctos* memorare. *Herman. Conring.* de Regno *Hispan.*

Mariana in ejus Historia *Hispaniæ* à neoticorum nemine superatus fuit, nec incepti magnitudine, nec styli nobilitate, Cæteris accuratior est; sanaq; mente de singulis judicat. *Rapin.* Animadv. in Hist. Sect. 28. Gall.

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, sed usu non cotemnenda.

da, & cum judicio exarata. *Matth. Pol.* Præfat. ad Lector. Vol. 1.

Scholia sive Notæ *Marianæ* in Vetus Testamentum etiam utilissimæ possunt esse ad sensus literalis Scripturarum intelligentium quoniam ad propriam vocum *Hebraicarum* significationem exprimendam studium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Geneseos* sagaciter observavit verbum *Hebraicum bara* quod *Creare* verti solet, propria significatione non designare *ex nihilo facere*, ut vulgò creditur; imò ipsos Authores *Græcos & Latinos* qui in suis Linguis vocem *Creare* excogitârunt, hunc sensum ei alligare non potuisse, quandoquidem quod nunc Creatio seu ex nihilo productio dicitur, iis penitus incognitum fuit. Quamvis ejus Notæ breves admodum sint, aliquas tamen observationes prætermittere potuisset quæ meræ sunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipsius elucidationem conferunt. Ejusmodi digressiones rarò tamen apud ipsum occurrunt, dicique potest *Marianam* accensendum esse peritissimis & sagacissimis *Scholiastis* qui à nobis in Biblia legantur. Verum quidem illum mediocriter tantum calluisse Linguas *Græcam* & *Hebraicam*, sed illum defectum quadantenus supplent ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum sensum plerumque deligit & nequidem in diversis quas refert interpretationibus, tædiosus est. Frequenter admodum citat Vetus Vulgatæ exemplar quod *Gotticum* denominat & cujus in Hispanicis Ecclesiis usus olim erat. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Call.

* *Joannis Marianæ* Tractatus Septem prohibentur donec corrigantur. Totus iste Tractatus de Mutatione Monetæ expungatur. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Extat *Historia Hispaniæ* 3 . Libris. *Toleti* 1592. typis *Jo. Roderici*. *Moguntiæ* anno 1605. & in *Hispaniâ* Illustratâ Tomo 2.

Extat de Ponderibus & Mensuris Tractatus. *Toleti* 4°. 1599. apud *Thom. Gusmanium*.

JANUS DOUZA, Filius,

Philologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate mireris, Philosophus ac Mathematicus insignis, primusque Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* Præfectus, paternis sistens vestigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comitis*. *Val. Andreas*. Clar. A. D. MDXCVII

Scripta ejus sunt: Notæ in *Catullum, Tibullum*, *Propertium*—Spicilegium in *Petronii Arbitri* Satyricon—-Animadversiones breves in *Plauti* Comœdias—-Declamatio in laudem umbræ: addito *rerum Cœlestium* Libro----Annales *Bataviæ* Patris sui prosâ oratione pertexuit—-Poëmata varia.

Hic acceptam à parente nominis claritatem ingenii sui luce illustravit. Trium linguarum exquisita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiusque Philosophiæ notitia. *Meurs. Athen. Batav.*

Janus Douza filius, Juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum raiâ

morum suavitate conjunctâ præditus, cùm ex peregrinatione longinquâ rediisset, q asi in portu naufragium fecit, anno ætatis 25. ereptus. *Thuan.* ad Ann. 1596.

Cùm essem apud D. *Scaligerum*, multus nobis ultro citroque sermo fuit de Te, ac patre tuo; nec parcus vestrarum laudum. Tuam de *Cælo* Poësin in cœlum effert homo, & optimus talium æstimator, & minimè à naturâ aut disciplinâ factus ad assentandum. Valdè item capitur iis versibus, quos in effigiem suam & patris composuisti. Mihi quidem, qui nec omnium hebetissimus ad ea studia sum, nec multùm acutus, ita placent, ut negem quidquam elegantius fieri posse, quodque propius accedat ad genium puræ putæ antiquitatis; ex quo myrothecio promendum est, quidquid probabitur probis. *Baud.* Cent. 1. Epist. 27. ad *Jan. Douz.* fil.

Certè omnia magna mihi de Te spondeo, supra eos qui nunc, & qui fuere in Batavis (non inflandi tui causâ discrimi..) vive tantum, & cursum hunc quem cœpisti tene. *Lips.* in Epist. Cent. 3. ad *Belg.* Ep. 2.

Cùm ab eo sermone discessi, quicquid superest admirationis in te consumo, adolescens doctissime; Facilè enim ex iis quæ adhuc vidi, quam frugem factura sit hæc seges, quæ adhuc in herba est, auguror. Deus optimus Maximus (adolescens nobilissime) tua studia prosperet, tuam juventutem regat, vitam totam omnibus bonis cumulet. *Is. Casaub.* in Epist. 15.

Patrem æmulatus *Janus Douza* filius, anno ætatis suæ, si satis sincerè memini, 16. novam eamque pulcherrimam *Plauti* editionem dedit: Illos *Amorum* Triumviros, *Catullum*, inquam, *Tibullum* & *Propertium*, recensuit, suisque Animadversionibus doctissimis explanavit: Et, quod omnes, me tamen tacente, intelligunt nimio plura ejus in rem Literariam bene promerita futura fuerant, nisi Deus nuper optimum illum, & summæ spei juvenem, heu! præmaturè nimis & patri nobilissimo, & nobis omnibus eripuisset. *Gasp. Sciop.* De Art. Crit. p. 17.

Janus Douza mirabilis erat ingenii, quo feliciter perficere potuisset quicquid aggredi voluisset. Ornamentum universi orbis illum vocat *Iosephus Scaliger*, dixitque in ætatis flore eum ad sapientiæ & eruditionis gradum ejusmodi ascendisse, ad quem virtute ac eruditione clarissimi viri, vix ætate provectâ pertingere potuerint. *Grotius* Annalium libro 4. nobis asseverat, ejus Poëtica scripta paternis longè præstare, quamvis tantam in Republica literaria Poësi sua Pater ejus famam sibi paraverit. Imo hunc ab illo adjutum fuisse in *Hollandicorum* Annalium compositione. *Ant. Teissier* Elog. Viror. Erud. Gall.

Janus Douza uterque pater & filius, luculenti Poëtæ. Filium tamen vita priùs destituit, quàm ad summum *Parnassi* culmen perveniret. Marmiorest ejusdem *Cœlestium* liber, *Epico* perscriptus: nec incomptæ *Sylvæ*; & in *Elegis* sunt, quæ jure laudes, item in *Odis*, *Jambis*que: reliqua cum veniâ ætatis legenda. *Borrich.* de Poët. p. 41. 142.

*. Ejus libri *Rerum Cœlestium*, & in laudem *Umbræ*; ejus oratio funebris, *Asini*, ejusque oratio funebris, *Pediculi*; inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Extat Declamatio in laudem *Umbræ Lugd. Bat.* 1618. 8°.

Extant *Batavia* & *Hollandia* Annales inchoati; à Patre verò adhuc superstite

con-

continuati & perfecti. *Lug. Bat.* 1601. 4°. Extant Poëmeta *Lug. Bat.* 1607. 8°.

Conditus est *Hagæ* Comitis unà cum *Patre* suo, ubi hoc Epitaphium reperitur:

D. S.

J. Douza Jani F. *hic cubat, qui vixit Ann.* 25. *Mens.* 11. *Dies* 4. Jani Douzæ *Patris, & filii.*

Uterque Douza, *uterque* Janus *hic cubat,*
Paterque, filiusque: Morte quâ, rogas?
Pater dolore, natus asthmate, è via
Sibi labore quod crearat, occidit.
Precari at ipse ne gravare mortuis,
Negata vivo utrique quæ fuit quies.

DOMINICUS BAUDIUS.

Hoc ejus Symbolum.

ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ.

INsulensis *Flander*, Jurisconsultus, Historicus, & Poëta doctissimus. Natus est anno 1561. Obiit anno 1613. Primò Theologiæ Operam dedit: mox eâ desertâ, ad Juris studium sese transtulit, cui cùm per quindecim menses strenuè incubuisset, *Doctoris* gradu dignus habitus, eoque inauguratus est. *Lugduni* eloquentiam professus est. *Scripsit* Poëmata. Item tres libros de *Induciis* Belli *Belgici*; Epistolas, &c. *Konig.* in Biblioth. Clar. An. D. MDCI.

In *Baudio* vivente memoriam, ingeniumque plerique admirati sunt: geniumque hominis *Epistolæ* ejus passim produnt, quas scribere ad amicos incredibili felicitate solet, in quibus ita se expressit, ut in iis vivere adhuc & spirare videatur. *Valer. Andr.* in Biblioth. *Belgic.*

Sed quid narras, *Baudium* in numerum *Professorum* adlectum? Felicem, imò immortalem *Scholam Lugdun.* hoc tibicine! Utinam ad vos advolare liceret & audire. *Florem illibatum populi suadæque medullam. Jo. Wouver.* in Epist. ad *Petrum Scriverium.*

Dominicus Baudius vir summus & clarissimus, quibusvis nostri ævi si non superior, certè æqualis; sive veram eruditionem, sive rerum usum, & Juris scientiam spectes. Is evocatus ex *Galliâ*, ægrè retentus in Academiâ *Lugdunensi* vivit. Hunc pater tuus aliique præcipui in hâc Urbe viri penes me viderunt; ejus incredibilem eruditionem, memoriam, ingeniumque, supra mortales admirati sunt. *Idem* in Epist. ad cognatum suum *Nich. à Vechm.*

'*Legi*, mi *Baudi*, quam misisti orationem, quæ vel si *Iliade* prolixior fuisset, 'tamen cupidos adhuc nos dimisisset, nec planè dum satiatos. Equidem hoc mihi 'non sumo, ut de talibus judicium putem ferre me posse: Si quid tamen usu lon-'go consecuti sumus, neque in totum linguæ *Latinæ* sumus ἀμύητοι, quid sit *Lati-'nè scribere* non scimus, nisi hoc est ita loqui, ut tu loqueris. Sive prosa oratione 'à te scripta lego, videor colloquentem mecum audire, sine fuco, sine cincinnis '& meretriciis ornamentis quibus insana hæc juventus *Sermonis elegantiam* me-'titur, *If. Casaub.* Epist. 276.

Legi his diebus incredibili cum voluptate *Carmen aureum*, quo virum divinum [*Scaligerum*] & novum ejus opus *Eusebianum* laudasti. Nihil poterat neque elegantius, neque *Latinius*. Jam sententiarum gravitas cum perspicuitate ita certat ut nesciam utrum potius mirer; taceo pietatem quam totum carmen spirat. *Idem* Epist. 465.

Baudium auditorem tuum hîc vidi, cujus doctissimis poëmatiis valdè captus sum. *Jos. Scalig.* Epist. 5. ad *Iust. Lips.*

Budius doctus est *Baudius* habet stylum non *Ciceronianum*, sed seculi *Domitiani*; omnes *Baudii* Epistolas assèrvo *Scalig.* 2. Gall.

Amicus verò noster dum viveret, & quando *Dordrechtum* divertisset, hospes suavissimus, *Dominicus Baudius*, Poëta idem elegantissimus & disertissimus. *Voss.* de Analog l. 1. c. 42.

Dominicus Baudius, Insulensis *Flander*, Jambis potissimùm inclaruit, immò omnibus ferè in hoc articulo numerosior; non infelix tamen sive *Epico*, sive *Elegiaco* versu. In *Gnomis* tamen *Iambicis* securiùs regnat, & disertiùs philosophatur. *Borrich.* de Poët. p. 410.

Epistolas Baudii si quis legerit propter egregium stylum, operam non luserit; alioquin vix ullæ res lectu & scitu dignæ ibi comparent. *Voet.* Biblioth. studios. Theolog. l. 2. c. 4. p. 284.

His adde *Dominicum Baudium*, virum ingenii felicitate cum veteribus comparandum. *Paul. Colomes.* in Opusc p. 40. 41.

Baudii Epistolæ in tyronum manibus sunt. Nemini ignotus *Baudius*, salibus & facetiis ubique diffluens. Vir fuit doctissimus, Poëta inprimis in Jambis felicissimus. Dictio ejus, si judicium *Scaligeri* in *Excerptis Puteanais* audimus, sapit phrasin *Neroniani* temporis. Est enim in illo quidam flos sermonis ad poëtismum aliquantum accedens, & colorem aliquem è *Plauti* argutiis trahens, qui ipsi scriptor familiaris fuit quem imitaretur, & ita imitatus est, ut non esset κακόζηλος. Epistolare enim argumentum inprimis inter familiares non respuit jocos & sales. Vir fuit meliore fortuna dignus, si ipse faber ejus esse potuisset. Habuit familiaria vitia, quæ vehementer ipsi obstiterunt ad altiora tendenti, Venerem & Bacchum; amoribus enim paulò plus, quàm licebat per honestatem & ordinem, deditus fuit; Quod occasionem dedit eleganti illi Centoni Virgiliano quem *Dan. Heinsius* in ipsum dissimulato nomine scripsit, qui reperitur inter Poëmata ejus p. 426. Accessit posteà, vel in famam vel in infamiam *Baudii*, quòd *Petrus Scriverius* ederet librum cum titulo: *Dominici Baudii Amores*, in quo ille congessit omnes, quæ de

hoc

hôc argumento habentur in *Baudio*, Epistolas; adjectis aliis similis argumenti, non omisso etiam Centone illo *Heinsiano*, cui *Dom. Baudii* nomen præscripsit, quod dissimulârat in Poëmatibus suis *Heinsius*. Omnia in illo libro lepida, grata futura iis, quos trahit illa voluptas; amatoribus scilicet, sed eruditis. Nec mirum est, delectatum fuisse hôc labore *Petrum Scriverium*, qui & ipse totus ad has delicias compositus fuit, si fides habenda est illis, quæ narrat *Colomesius* in *Opusculis* suis; illic enim mirabilis historia de illo habetur, p. 101. quam illic vide. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 306.

Petrus Scriverius de Effigie *Dominici Baudii* hæc Carmina composuit:

Vane, quid affectas os magni reddere Baudi,
Pictor? ad hunc hominem non satis aptus eras.
Nullus Apelleis *color est geniusque tabellis,*
Lysippum *frustra* Praxitelem*que voles.*
Optimus ipse sui pictor, morumque suorum,
Quos jocus & docti composuere sales.
Una vel in medium procedat Epistola Baudi,
Vera *redit facies,* assimilata *perit.*

In eundem sequentia composuit *Hugo Grotius*:

Quem legis, & laudas, si vis novisse, Poëtam,
Versibus & vita Baudius *unus erat.*
Vidimus hunc ipsum qualem tibi carmina monstrant:
Ingenium Domini læta papyrus habet.
Talis erat, seu cum fluitarent prospera, seu cum
Immersum premeret sævior aura caput.
Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
Fortuna magnis Regibus esse minor:
Nulli sponte nocens, & amabilis hostibus ipsis,
In quo, si nosses, perderet ira locum:
Infensus Sceleri: sed non ut lege severâ
Viveret, antiquæ simplicitatis amans.
Melle madens, & quo non incorruptius alter
Miscuit innumeris seria mille jocis:
Et si cuncta simul permittis dicere, vates
Tejus *arguto mistus* Aristophani.

* *Dominici Baudii* Orationes; ejusdemque Poëmatum nova Editio, inter libros prohibitos numerantur. Vid. *Indic.* Lib. *Prohibit.* edit. jussu *Innocent.* XI. *Romæ* 1681.

Extant Epistolarum Centuriæ III. *Amstel.* 1639. 12°.

Extant

Extant Orationes aliquot, à morte *Baudii* simul editæ, 1619. 8°.
Extant de Induciis Belli *Belgici* libri III. 1613. 4°.

GULIELMUS CAMDENUS, Clarentius,

Clar. A.D. MDC.

LOndini natus est Anno Dom. 1550. Obiit nono die Novembris ann. 1623.
Scripsit Historiam *Britannicam*: item Historiam de Rebus *Elizabethæ* Reginæ.

Criticus accuratus, Philosophus omnibus numeris absolutus, Linguarum *Græcæ* & *Latinæ*, nec non rei *Historicæ* peritissimus, maximè autem rerum antiquarum cognitione instructus erat *Camdenus*; quibus nominibus non tantùm apud *Anglos*, genere & eruditione claros, in pretio fuit, verùm apud *exteros* quoque celeberrimos summo in honore versabatur; quales fuere *Ortelius*, *Lipsius*, *Douza*, *Scaliger*, *Thuanus*, *Gruterus*, *Peireskius*, &c. quorum perinde & aliorum haud paucorum è literis, ad *Camdenum* quidem datis mihique perlectis, facilè colligendum, coævis omnibus, priscorum seculorum monumenta rimantibus, ipsum fuisse antehabitum. Enimvero popularibus *Anglis*, quotquot eandem materiam unquam illustrarunt, longè videtur antecelluisse, & proinde Insularum *Britannicarum Pausanias* meritò à quibusdam nuncupatur, utpote cujus famâ diuturnius non erit Gentis *Britanniæ* nomen. *Anton.* à *Wood.* in Antiq. Univers. *Oxon.* p. 270.

Antiquitatis studiosus & impensiùs amans, præsertim suæ *Patriæ*, nihil quod ad ejus veritatem eruendam momenti aliquid habere videretur omisit; tandemque *Historiam Britanniam* publicavit. Unicum illud & incomparabile Opus, quo *Britanniæ* nostræ *Antiquitatem*, & suæ antiquitati *Britanniam* restituit, quo pulcherrimam terrã (à toto orbe divisam) toti terrarum orbi conspicuam & illustrem reddidit: hôc uno opere quid luculentius? quid limatius? quid accuratius, vel *Pausanias*, vel *Strabo*, vel quivis alius veterum Geographorum dare potuit? Vetustis induit novitatem, obscuris lucem accendit, dubiis fidem conciliavit—*Annales* Rerum *Anglicarum*, & *Hibernicarum*, regnante *Elizabetha*, aggreditur, suo tempore absolvit, ejusque primam partem edidit; in quo opere, perfectæ Historiæ numeros omnes reperiri, haud credo quenquam esse qui diffitebitur, nisi judicium præjudicio obnoxium nimis habeat & occæcatum. *Whear.* in Commemorat. *Gul. Camden.*

Annales *Elizabethæ* suscipit *Camdenus*, perficitque stylo tam plenè Regio, tam undequaque & rei & sibi consono, quasi virginalem tantæ Majestatis splendorem libro suo maritare statuisset; ut pari famæ consortio posteris semper audiant, *Elizabetha* & *Camdenus*. *Tounlein* Orat. in Memoriam *Camden.*

Strabo Britannicus, & *Pausanias Anglicus* à plurimis vocatur.

Gulielmus Camdenus, vir in reconditis Antiquitatum apothecis longè peritissimus. *Brian. Twyn.* de Acad. *Oxon.* p. 2.

Camdenus vir impensè doctus. *Bochart.* in Geog. Sac.

Camdenus nobilis *Britanniæ* suæ illustrator. *Barth.* Advers. l. x. c. 17.

Camdeni Britannia bona Scaligerana 2.

Limatissima *Camdeni* nostri Britannia. *Douza* lib.1.Annal.Holland.

Extat præclara Historia *Wilhelmi Camdeni* de rebus gestis *Elizabethæ*. Primam Historiæ partem edidit dum vixit; posteriorem edere noluit ob odii metum; alteram vero partem debemus *Nicolao Peireskio*, Baroni *Gallico*, eruditorum ad stuporem Patrono. Lectu digna illa Historia, quia mira multa invenia. *Herman. Conring.*

Non *Anglos* solùm tuos, vir doctissime, opere illo tuo (*Historiâ Britannicâ*) semper victuro tibi obstrinxisti, sed omnes quotquot ubique sunt veteris *Historiæ* amantes & cupidi — Omnia in tuis scriptis mirificè mihi placent, ingenium, diligentia, eruditio, &, quod supra omnia est, judicium. *Casaubon* in Epist. 101.

Munus a te accepi, vir ornatissime, per mihi gratum, *Britanniam* tuam: quam illustrasti ingenii & industriæ clarâ face. Multum *Patria* tibi debet, multum *exteri* nos; qui per te pulcherrimam *Insulam* videmus, etiam cùm non videmus. Perge in hoc & simili studiorum genere, quod abesse non potest quin tibi famam, posteris æternum ferat fructum. *Lips.* in Epist. ad *Camden.*

Camdenum auctorem hic sequor, scriptorem longè gravissimum. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. p.138.

De suâ *Britanniâ* benè meritus *Gulielmus Camdenus*. *Pet. Gassend.* in Vit. *Peiresk.* p.52.

Capio Judicem te, *Gulielme Camdene*, qui *Britanniæ* tuæ nebulas claro ingenii sole nuper illustrasti. *Lips.* Comment. in l. 12. Annal. *Taciti.*

In *Camdeno* ut eluxit veritatis studium, dos apprimè requisita Historiam scribenti, sic maximè valuit Oratione ad Historiæ compositionem accommodatâ: nam nec mellifluus *Cæsaris* stylus, nec lepos *Curtii*, nec acumen *Taciti* desunt illi; ita ejus Stylus naturali pulchritudine exurgit, sententiarum punctis tanquam luminibus aspergitur, & in animos legentium placidè se dimittit. *Lud. Molinæus* Orat. habit. in Regiâ Acad *Oxon.* in laud. *Gul. Camdeni.*

Cambdenus eruditus & sagax ille Vir Historiam *Elizabethæ* Regni conscripsit, ea fidelitate eaque cura, tam terso stylo tamque acri judicio, ut absque controversia ea sit potissima pars *Anglicæ* nostræ Historiæ. Sed ipse passim profitetur se multa illis reliquisse, qui Ecclesiæ Historiam aggressuri essent. Quapropter quod ad hujus Regni exordia spectat, ut illum, ea fide, quæ tam insigni Scriptori debetur, in omnibus secuturus sum, sic etiam cùm in quædam inciderim, quæ vel ipsum latuerunt, vel quæ in Historia tam succincta prolixiùs enarrare minimè necessarium duxit, non verebor præterea quę scripsit aliquid superaddere, quamvis fama meritò ipsi debita superfluum videri faciat, aliud quicquam rebus ab ipso tractatis adjicere. Doct. *Burnettus* suæ Reformationis Historiæ parte 2. lib. 3. p. 377. Angl.

Dominus de *Thou*, cùm generalem Historiam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus *Europæ* Viris qui maxime idonei erant quæ vera essent ad ipsum transmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiisset, se verè ad

ipsum scripsit deprehendens id adeo discrepans esse ab iis, quæ in mutuis ipsorum Epistolis exarata fuerant, præsertim respectu *Scotorum* Reginæ. De quibus quod verum erat ipsi confessus est *Camdenus*, scilicet Regem *Jacobum* illud necessariò revisere voluisse, idemque postea tradidisse in manus Comitis *Northamptonii*, qui erat Ducis *Norfolciæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo erasa, plurimaque alterata fuisse. Hoc molestissimum fuit *Camdeno*, qui sollicitus fuit ne posterioris partis idem esset fatum: Et ea propter illam extra Angliam ad præstantem illum Virum transmisit, ut post suum obitum fideliter typis mandari posset. Hoc in *Anglia* notissimum est, Et *Secundæ Partis*, ultra mare ad Extraneum transmissio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuisse. D. *Burnetti* Replicatio ad D. *Varillas* p. 59. Angl.

* *Gulielmi Camdeni Britannia*, ejusdemque *Annales Elizabethæ* cum *Expurgationibus* permittuntur. Ejusdem verò Actio in *Henricum Garnetum* Soc. Jesu, &c. versa in *Latinum* ab eodem *Camdeno*, omninò prohibetur. *Index Madrit.*

Extant Annales Rerum *Anglicarum* & *Hibernicarum* regnante *Elizabethâ*. *Lugduni Bat.* ex Offic. *Elzevirianâ* 1625. in 8°.

Extat Descriptio *Britanniæ*. *Londini* apud *Georg. Bishop.* 1607. cum Tabulis Chorographicis, Fol.

Sepultus est in Ecclesiâ S. *Petri Westmonasteriensis* porticu australi; Choro proximâ, 10. Novemb. Anno Dom. 1623. Parieti verò Occidentali, supra tumulum, infixa est Effigies Viri dimidiata, ex marmore albo dedolata, & ejusmodi inscriptione inferius positâ, ornata.

Qui fide Antiquâ & operâ assiduâ *Britannicam* antiquitatem indagavit, simplicitatem innatam honestis studiis excoluit: Animi solertia n Candore illustravit *Gulielmus Camdenus* ab *Elizabetha* R. ad Regis Armorum (*Clarentii* titulo) dignitatem evocatus. Hîc spe certa resurgendi in *Christo* S. E. Q. Obiit Anno Dom. 1623. Novemb. 9. ætatis suæ 74.

ISAACUS CASAUBONUS.

Clar. An. D. MDC.

GAllus, *Delphinas*, natus est anno 1559. Obiit anno 1614. Primo *Genevensis* Professor, pòst *Lutetiæ Parisiorum* Regius Bibliothecarius, tandem Regis *Iacobi* I. Magnæ *Britanniæ* Consiliarius factus est.

Confecit Exercitationes contra *Baronium* Cardinalem: Comment. in *Hist. Aug. Scriptores*, *Suetonium*, *Strabonem*, *Theophrastum*, *Diogenem Laertium*, *Theocritum*, *Polyænum*, *Persium*, multaque alia scripsit.

Scaliger eum eruditorum *Phœnicem*, *Heinsius* eruditionis *Solem* & ætatis decus appellabat. *Petrus Matthæus* dicere solebat, *Casaubonum* tot *Palladas* quot libros edere.

Isaacus Casaubonus vir magnus, & veluti Sol quidam Philologiæ. *Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 25.

Incomparabilis vir & seculi sui decus immortale, *Isaacus Casaubonus*, numquam

quam sine laude nominandus, nunquam satis laudatus *Salmas.* Præf. ad Hist. August. Script.

Isaacus Casaubonus, vir longè latéque doctissimus, & mihi, dum viveret, amicissimus, meritisque in rem literariam clarissimus, in Historicis recendis versatissimus *Salmas.* Not. in *Ælii Spartian. Hadrian.*

Cujus eruditio præconium meum longè supergressa est: equidem seculo gratulor quòd habeat, quem antiquis opponat. *Iohann. Wouver.* de Polymath. cap. 12.

Erat invictus operis & laboris, & in omnes de publico benè merendi occasiones semper intentus. *Meric. Causaub.* de IV. ling. p 47.

Casaubono statim à teneris unguiculis sincero veræ pietatis lacte imbuto suppetebat rara Linguarum Orientalium cognitio, in *Græciâ* vix secundum, nedum parem habebat. Non deerat sacræ, non deerat Historicæ veritatis illustrandæ studium. *Iac. Capel.* Præfat. ad Vindic. pro *Is. Casaub.*

Vir Nectare & Ambrosiâ qui alatur, & Sarrano qui dormiat ostro dignissimus. *Remus* in *Themist.* p. 159.

Immortale Galliæ decus, quô digniorem omni laude alium ne Historiæ quidem continent. *Rittershus.* in *Salvian.*

Vir seculi nostri eruditissimus *Isaacus Casaubonus* — Cujus auspiciis hic ætate admirabilis cursus factus ad omnem doctrinæ excellentiam est. *Petr. Cunæus* Repub. *Hebræor.* p. 53. 54.

Casaubonus, vir ille plurima scit, pauca ignorat. Quàm multa quotidie eruit, quæ frustrà alibi requiras! *Dominic. Baud.* in Epist. Cent. 2. Epist. 9. ad *Iohann. à Wouvveren.*

Isaacus Casaubonus vir ætate nostrâ vix cuiquam comparandus. *Gasp. Sciopp.* Suspect. Lect. l. 4. Epist. 13.

Virum magnum ac doctissimum sæpiùs eum appellat *Bochartus* in Sacrâ Geographiâ.

Musarum favus *Isaacus Casaubonus. Voss.* l. . Instit. Orator. p. 218.

Animadversionibus *Isaaci Casauboni* in Philologum *Naucratitam* nihil hic Sol eo in genere videt eruditius. *Idem* ibid. l. 4. p. 214.

Nihil vidi absolutius Commentario *Casauboni* in *Suetonium. Jos. Scalig.* Epist. l. 1. Ep. 29. ad *Ian. Douzam* F.

Quùm primum mihi salivam movissent *Theophrastei Characteres* tui, dicam seriò, de potestate mei exivi, neque me continere potui, quin ea de te prædicarem quæ & meritum tuum; & amor meus postulabant: quanquam quicquid de te dixero, omne infra virtutes ingenii tui fuerit. Omnia me tua delectant, eruditio, judicium, Oratio. *Idem* Epist. 35.

Casauboni ad *Suetonium* vidi eruditum Opus. Adolescentem magni ingenii, & si vivit ac temperat, omnibus numeris perfectum. *Lips* in Epist. Cent. ad *German.* & *Gal.* Epist. 24. ad *Jos. Scalig.*

Animadversiones tuas in *Athenæum* accepi, gratum sanè donum te mittente: Agnosco amorem, quem jure tamen deberi mihi scio amanti. Quod ad ipsas.

quid nisi te dignæ sint? nec vel conetur aliquis tale, nisi interiore quadam & varia doctrinâ, quam tibi consensu tributum imus, Casaubone, qui aliquid sapimus aut judicamus. *Lips.* in Epist. Cent. ad *Germ.* & *Gall.* Ep. 69.

Magnus ille literarum vindex *Is. Casaubonus* tam luculentis & eruditis Animadversionibus *Suetonium* illustravit, ut nihil à quoquam adjici potuisse videatur; ab eo tamen sive majoribus negotiis districto, sive humani ingenii lege, nonnulla prætermissa fuisse dubitari non debet. *Boxhorn.* in Lit. ad *Dan. Heins.* dat. *Lugd. Bat.* Anno 1631. Kal. Aug.

Casauboni in excolendo *Polybio* industriam *Augustus Thuanus* & *Fronto Ducaus* summopere extulerunt: ea verò utrique potissimum placuit *interpretandi* ratio, quam hoc Opere transferendo tenuisset, ut non facilè dici posse crederent, *Polybiumne Casaubonus*, an *Casaubonum Polybius* convertisset. *Huet.* de Opt. Interpret. Gen.

Præter Casaubonum hodie nullus doctus apud Calvinistas. In *Casauboni Persio* condimentum pisce sapidius est. *Theophrasti* Characteres & *Athenaus Casauboni* optimi sunt. D. *Casaubonus* eleganter Latinè scribit. Affectu peccat in Epistola quam de Serarii libro ad me scribit. Ejus Epistolas semper asservo. Casaubonus doctissimus est omnium qui hodie vivunt. *Casaubonus* non scribit ut *Itali* fusè. Plurima novit quæ *Lipsius* ignorat. *Casaubonus* non debebat interesse colloquio Plesiæano, erat Asinus inter Simias, doctus inter imperitos. *Scalig.* posterior. Gall.

Jess. *Vavassor* observavit *Casaubono* sæpiùs excidere *Gallicismos* & errores *Grammaticos* in ejus *Latinitate*. D. *Motteus* le *Vayer* ipsum culpat quòd teneros nimis affectu amaverit Authores in quos laboravit, quodque pravum morem secutus fuerit plerorumque ex Scholiastis & Interpretibus, cæteros omnes *Authores* deprimentibus ut meritum illius extollant, quem vel explicandum vel interpretandum suscipiunt; Inter alios verò contendit eum de *Cornelio Tacito* contemptim locutum esse, ad hoc tantùm ut *Polybio* famam conciliaret. *Judicia Eruditorum Paris.* 1685. Gall.

Augustus Buchnerus referebat, *Casaubonum* pro *Exercitationibus* contra *Baronium* à Rege *Angliæ* quotidiè coronatum vel ducatum accepisse. *Konig.* in Biblioth.

Petrus Molinæus, in literis ad *Jac. Montacutium, Bathoniensem* Episcopum, an. 1610. *Casaubonum* arguit, quod ad *Papismum* inclinet, ejusque apostasia metuenda sit, nisi in *Angliâ* servetur.

Multa sunt in *Casauboni* Epistolis singularia, quæ tam ad historiam literariam quam Civilem illius temporis pertinent: Stylus familiaribus scatens elegantiis & argutiis; Græcæ linguæ flores, adagia ubique apparent. Compositio quidem *Ciceroniana* non est, neque, ut ipse fatetur, se multùm cruciavit in verborum delectu; sed tamen miram omnia elegantiam spirant. Etenim compositio interdum omnem sermonis faciem commutat, cujus exemplum habemus in *Camerario*, de cujus Stylo *Philippus Melanchthon* l. 4. Ep. 206. ita judicat: Quòd, cùm anteà *Ciceronis* verbis & phrasibus uteretur, compositionem verò periodorum aliam haberet, post-

eà,

eâ; cum etiam hanc ad *Ciceronis* normam instituerет, seipsum quasi superârit. Qui Græcis formulis in scribendis Epistolis delectantur, multas tum ex *Casauboni*, tum ex *Reinesii* Epistolis colligere possunt. Recensentur hîc quoque sæpè Arcana quorundam eruditorum, quorum nomina non sunt addita, quæ detexit aliquâ ex parte *Colomesius* in Clave Epistolarum *Scaligeri* & *Casauboni*, quæ addita est corpusculis ejus literariis. Non tamen ille omnia notavit. *Rittershusius* in Epistolâ ad *Richterum* scribit, se plures habere *Casauboni* Epistolas, p. 201. Ab eo credo impetravit plurimas *Gronovius*, quas editioni suæ adjecit. Extat ad *Richterum* ejus de illâ re Epistola. Ejus Epistolas *Richterus* quadam ad *Gronovium* Epistolâ Romæ combustas nunciat, p. 240. latitant & in Bibliothecâ *Gudianâ* multæ *Casauboni* Epistolæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 287. 288.

* *Isaaci Casauboni* Epistolæ quotquot reperiri potuerunt; item Epistola de morbi ejus mortisque causâ in Decreto 26. Octob. 1640. Ejusdem Corona Regia ab *Euphormione* in lucem edita, in Decreto 18. Decemb. 1646. Item in primum Tomum *Annalium Baronii* in Decreto 12. Decemb. 1614. prohibentur. Vide *Ind.* Librorum prohibit. *Alexandri* VII. P. M. jussu edit. *Romæ* 1664.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium; quale legitur *Londini* in Templo *Westmonasteriensi*:

ISAACUS CASAUBONUS.

[O Doctiorum quidquid est assurgite
Huic tam colendo Nomini].

Quem Gallia *Reip. literariæ bono peperit*; Henricus *IV.* Francorum *Rex invictissimus* Lutetiam *literis suis evocatum, Bibliothecæ suæ præfecit, charumque deinceps dum vixit, habuit. Eoque terris erepto* Jacobus *Mag. Brit. Monarcha, Regum doctissimus, doctis indulgentiss. in* Angliam *accivit, munifice fovit; posteritasq; ob doctrinam æternùm mirabitur. H. S. E. invidiâ major. Obiit ætern. in* Christo *vitam anhelans Kal. Jul. 1614. Ætat. 55. Viro opt. immort. dignissi.* Th. Mortonus *Ep.* Dunelm. *jucundissimæ quoad frui licuit consuetudinis memor Pr. S. P. CV. MDCXXXIV. Qui nosse vult* Casaubonum, *non* Saxa *sed* Chartas *legat superfuturas mormori, & profuturas posteris.*

MARTINUS ANTONIUS DELRIO,
Soc. Jes.

PAtriâ *Antwerpiensis*, sed, quod nomen etiam indicat, *Hispaniâ* Origine, genere nobili natus Anno 1551. ipso Pentecostes meridie. Obiit *Lovanii* ex acerbissimis Calculi cruciatibus An. D. 1608. Octob. die 19. Ætatis 58. Clar. A. D. MDC.

Reliquit Adagia Sacra Vet.& N.T. Disquisitiones Magicas: Notas in *Genesin*, *Canticum*, *Threnos*: Comment. in *Senecam* Tragicum, &c.

Ipso pueritiæ exordio vegetum, acre emicuit ejus ingenium, ad literas aptum atque incitatum: cui cùm accessisset contumax studium, eò brevi evasit doctrinæ, ut annos 19. natus, plus minus mille & centum Auctorum Sententias acri judicio expensas congesserit in unis Adversariis ad *Senecam*: quem ideo *Justus Lipsius* ævi nostri *miraculum* appellans, negabat se scire an sint non pauci eorum Scriptorum quos ille diligenter evolutos proferebat. *Græcæ*, *Latinæque* adjunxit linguas *Hebraicam* & *Chaldaicam*; cum disertus etiam esset *Flandricè*, *Hispanicè*, *Gallicè* ac *Germanicè*. Poëtarum, Oratorum, Historicorum quidquid toto *Belgio* erat, excusserat. Fuit vir animi candore summo, ut, quod ab eo dicebatur, sincerum, confirmatumque omnes arbitrarentur. Nullus fuit eo unquam magis integrè virtuti amicus, & honestati, ubicunque ea demum esset, in quocunque esset. In ipsis hostibus quidquid non illaudatum esset, ingenuè amplectebatur, & efferebat. Non opinionibus vulgi rapiebatur: in omnibus rationem sequebatur ducem, cætera susque deque habebat. *Alegambe*.

Delrius, *Latinè*, *Græcè*, *Hebraicè*, *Chaldaicè*, *Flandricè*, *Hispanicè*, *Italicè*, *Gallicè*, *Germanicè* ita loquebatur (sunt distinctè novem Idiomata) ut in plerisque eloquentissimus, in nullo hospes esset. *Quintus Ennius*, teste *Gellio*, tria corda habere dicebat, quod loqui *Græcè*, *Oscè*, & *Latinè* sciret. Num igitur non novem corda habuerit *Delrius*, qui novem linguas percalluit? ---- Prodigio simile est vel ipsa sola Auctorum in *Iure* nomina meminisse, quos ille Epistolâ ad Parentem suum se perlegisse commonstrat. Fuit vere (quod *Tullius* de *Catone*) librorum helluo. *Drexell*. Aurifod. part. 1. c. 5.

Delrius vir maximis hujus ævi Heroïbus adnumerandus, Poëta, Orator, Historicus, Jurisconsultus, Theologus, variorum item Idiomatum scientissimus, *Ant. Sander*. de *Brugens*. erud. claris.

Multijugæ lectionis vir, *Ant. Delrio*. *Voss*. l. 3. de Idolol. c. 44.

Poëtas, Oratores, Historicos omnes, cùm sacros, tum prophanos, Philosophos, Theologos, omnium denique disciplinarum Scriptores sic exhauserat, nihil ut ignorare, &, quod disceret, deesse videretur. Sacrarum literarum lectione potissimùm sub vitæ exitum delectabatur; ut dolendum profectò sit, virum *Hebræis*, *Græcis*, *Latinisque* linguis apprimè instructum, in medio illustrandæ Scripturæ divinæ cursu, Orthodoxæ Ecclesiæ ereptum. Sed & nos *Belgæ* magnum certè lumen patriæque decus amisimus, quod ad funesti hujus Belli *Historiam*, quam ad *Joannis Austrii* excessum deduxerat, ex fide prosequendam, homo rerum usu, judicioque præstans [quæ duo in Historico potissimùm requiri solent] longè aptissimus videretur. Inter ingenii monumenta, quæ cùm ad Theologiam, tum ad Jurisprudentiam literasque humaniores illustrandas varia posteris reliquit, maximè laudantur teruntúrque manibus *Disquisitiones Magicæ*; novum scilicet, atque ut *Lipsius* appellat, *doctum opus*. *Aubert. Miræus*.

Pleraque ex illis probasse olim me scio *M. Ant. Delrio* (eum honoris & amoris causâ nomino) clarissimo viro, & non ad hoc sæculum amico: cujus fides certa

certa mihi, fuit, rebus incertis. *Lipſ.* l. 1. Elect. c. 26.

M. Ant. Delrio Juriſconſulto, pro adverſariis in *Senecam*, pro Notis in *Claudianum*, in *Senecam*, *Solinum*, alios denique, quum multum antè deberemus, nunc nuper Latinæ Tragœdiæ nomine plurimum debere cœpimus. *Sciopp.* de Art. Crit. p 14.

Lutum & ſtercus Generis Humani *Martinus Delrio*—Quô invidentiorem maledicentiorem, arrogantiorem bipedem hodie neminem credo vivere. *Joſ. Scalig.* in epiſt. 133. 134.

Salmaſius ejus Editionem *Solini* non magni æſtimat. *Salmaſ.* Prolegom. in *Jul. Solin.* Polyhiſt.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

JOANNES DRUSIUS.

Aldenardenſis, *Flander*, natus anno 1550. die 28. Junii. Obiit. 1616. die 12. Febr. *Hebraicas Oxoniæ* literas ab anno ætatis 22. quadriennio; *Lugduni*, apud *Batavos* Septennio, & reliquo vitæ tempore *Franekeræ* apud *Friſios* profeſſus eſt. Clar. An. D. MDC.

Scripſit Præterita in Novum Teſtamentum: Notas in *Siracidem*: Comment. in loca difficiliora Pentateuchi: Obſervationes Sacras: Quæſita per Epiſtolas; multaque alia.

Ioannes Druſius Linguæ S. Profeſſor celeberrimus, Linguarum Orientalium cognitione apprimè imbutus. Opera ejus nota ſunt. *Quenſtedt.*

Vir Linguæ *Hebraicæ* peritiſſimus, & in Scriptis *Rabbinorum* verſatiſſimus. *Leigh* in Tract. de Erudition. & Erud.

Magnus ille *Druſius*, vir nulli in literaturâ *Hebraicâ* ſecundus. *Jac. Cruc.* l. 1. Epiſt. ep. 1.

Admonuit me etiam de non paucis *Ioannes Druſius*, vir certè magnam diligentiæ & eruditionis laudem plurimis editis Tractatibus meritò conſecutus. *Theod. Beza* Præf. ad Lector. Annot. ad N. Teſtam.

Crede mihi ſine fuco & fallaciis affirmanti, is tu mihi es, *Druſi* doctiſſime, cujus judicio probari noſtras Scriptiunculas, imò verò ipſum me ſeriò gaudeam. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 71.

Ioannes Druſius ſui ſeculi peritiſſimis Linguæ Sanctæ meritiſſimè accenſebatur, propriique meriti adeo perſuaſus erat ut *Divini Grammatici* nomen ſibi tribuiſſet—Multi dicunt eum *Serario Hebraicæ* Linguæ callentiorem fuiſſe, licet in omnium aliorum ſcientia *Ieſuita* iſte illum longiſſimè ſuperaret. Júdicia Erud. per *Bailletum* Pariſ. 1685. Gall.

Rabbinos non legit. Suo adverſus *Serarium* libro hunc, leniter nimis tractat. Quam miſerum eſt *Druſii* judicium. Nihil præter ſuam Grammaticam novit. *Serarium* doctrina non exæquat niſi quoad *Hebraam Grammaticam*. Liber ejus de

de *Nomine Dei Tetragrammate Jehova* præclarus est. Filius est Patre doctior in *Hebrais*. *Drusius Lipsii* Simius miram habet Latinitatem; non Latinè scribit. *Drusius* præ *Buxtorfio* nihil est. Triginta sunt anni ex quo Grammaticam docet, nihilque prætereà novit, & mirum esset nisi sciret optimè. Ego benè scio quid sit *Drusius*, est doctus in *Grammaticis* & in Textu *Hebræo*. *Drusius* noluit unquam subscribere confessioni nostræ, & propterea illi malè volunt sui Collegæ. *Drusius* nescit quid sit Religio. Nostræ Confessioni non suffragatur. *Lovanii* inter Papistas educatus est. Drusius non est Doctus, licet se putet esse doctissimum. *Scalig.* posterior. Gall.

Drusius, qui septimum inter Criticos illos locum occupat, cæteris omnibus, meo quidem judicio, anteponendus est; nam præterquàm quod in Lingua *Hebraïca* doctus erat, & per se ipsum Judaïcos libros consulere poterat, Veteres Græcos Translatores accuratè legerat, adeo ut meliorem sibi formavisset ideam Linguæ Sacræ, quàm cæteri Critici, qui unicè Rabbinorum lectioni incubuerunt. Ad quod addi potest quòd Divi Hieronymi & quorundam aliorum Patrum Opera perlegisset. Verbô ut absolvam, *Drusius* omnium Criticorum, qui in hac Synopsi comprehenduntur, doctrina & judicio præstantissimus est. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. c. 15. Gall.

* *Joannis Drusii* Opera prohibentur, donec emendentur. Vid. *Indicem Romæ* impress. ann. 1681. 8°.

Extant in *Ruth* & *Estheram* Annotationes cum Scholiis. *Amstel.* 1632. 4°.

Extant in *Iobum* Scholia. *Amstel.* 1636. 4°.

Extant in *Prophetas Minores* Comment. sive lectiones. *Amstel.* 1627. 4°.

Hoc ejus Epitaphum, Auctore *Paulo Busio* JC.

Qui priscos ritus, qui mores Gentis Judæ
Noras, & haud ulli cesserat ingenio:
Qui doctus Latiâ, Graiâ*que, & quotque ab Ortu*
Linguæ unquam notæ Drusius *unus erat.*
Ast idem, haud alius quo Vatum oracula nuper
Tersius explicuit, conditur hòc tumulo.

Aliud, Auctore S. *Siccamâ*.

Maximus exiguo tegitur sub marmore Drusus.
Si tamen Heroës marmoris urna tegit,
Drusius Hebrææ *vindex, & gloria linguæ,*
Per quem obscura minus pagina sacra fluit.
Pignore quo tantùm Franckera *culta superbit,*
Quantum Scaligero Leida *Diserta fuit.*

Quæ

Qui vitæ satur & famæ quæ circuit orbem,
Dum studium & pietas crescere posse negant,
Crescere quo posset cœlum restabat avitum,
Cœlum adit, & patrio stella recepta polo est.
Filia cum genero tanti cognominis heres
Hic cineres posuit: cætera fama tenet.

JACOBUS DAVYUS PERRONIUS.

Cardinalis, Magnus *Franciæ* Eleemosynarius, Episcopus *Ebroicensis*, dein Archiepiscopus *Senonensis*, natus est vicesimo quinto Novembris Anno 1556. Obiit *Parisiis* quinto die Septembris anno Dom. 1618. Clar. An. D. MDC.

Scripsit varia, quæ duobus magnis voluminibus continentur. *Gallicè*.

Iacobus David Perronius adolescens in *Peripatetica* Philosophiâ, & *Scholastica*, ex eâ natâ, Theologiâ egregiè doctus, ad hæc peramœno & faceto ingenio & versibus *Gallice* pangendis felici, qui *Philippi Portæ* viri optimi & opimâ fortunâ, quam adeptus est, dignissimi commendatione in aulam se insinuaverat, ejeratâ, in quâ educatus fuerat, *Protestantium* doctrinâ. *Thuan.* ad ann. 1591.

Cardinalis ad stuporem doctus, velut scribendi ambiguus pauca emisit sermone patrio, sed prorsùs ad amussim, quæ nativi idiomatis interstrato nitore, & singulari expolitione verborum delectu ubique adhibito, multoperè commendentur. *Nomenclat.* S. R. E. Cardinalium.

Iacobus Perronius, vir sanè præstantissimus, ingenio & eruditione admirandus, facundiâ *Nestor*, atque ut Theologus nemini secundus, sic & Poeta *Latino* ac *vernaculo* sermone elegantissimus. *Aub. Miræus.*

Iacobus Perronius doctus & eloquens ad miraculum: quem si amplius laudare voluero, fucos faciam, cùm sit major omni laude. *Spondan.* in Annal. ad Ann. 1618.

Auctoritate es inter tuos, & ingenii atque doctrinæ fama apud omnes. *Is. Casaub.* 710. p. 900.

Cardinalis *Perronius*, magnus ille & curiosus *Antiquitatis* indagator. *Ioan. Dallæus* de ver. us. Patr. p. 155.

Cujus nomine nullum ferè est apud adversarios illustrius. *Idem* de Pseudepig. Apostol. l. 1. c 1.

Cardinalis Perronius Gallicani Cleri ac *Romanæ* purpuræ decus singulare. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Tom. 2. p. 489.

Petrus Molinæus in Præfatione libris adversùs Cardinalem *Perronium*, cui titulus, *Novitas Papismi* de *Perronii* Responsione ad Regem *Iacobum* sic judicat: Nullum inter Adversarios Opus tam elaboratum, reperio. Sed modica ejus Linguæ *Græcæ* & humanior ū Literarum peritia, facit ut frequenter cespitet. Gall.

Circa annum 1623. prodiit Cardinalis *Perronii* liber contra serenissimum Regem *Iacobum*. Liber quem *Pontificii* immensum quantum laudibus extollunt.

Et est sanè omnium, qui *Romanam* fidem *Gallicè* propugnaverunt, eruditissimus & subtilissimus. *Gul. Bates*, in vit. *Petr. Molin*. p. 716.

De *Stylo* judicium ferre possum, quoniam totos 25. annos probatos omnes Authores *Latinos*, *Græcos* & *Italos* evolvi; totis 15. annis *Ciceronis* Oratorem in perula semper gestavi. *Perroniana* p. 306. 307 Gall.

Omnia illa sunt ex usu Aulæ, inter Aulicos & Fœminas; ut de Cardinali *Perronio* dicebat *Iosephus Scaliger*, qui ut in Aula doctus existimaretur, apud Mulieres disserebat de Fluxu & Refluxu Maris, de Ente *Metaphysico* & de principio *Individuationis*. *Guido* Patin Epist. 67. Gall.

Cardinalis ille *Ebroicensis* magna laborat ambitione. Doctus non est, loquutulejus, Fœminis gratus est. *Parisiis* cùm degerem *Perronius* umbra mea fuit, me continuò sequebatur cum Magnates conveniebam; hoc inficias non ibit. *Scaligerana* posterior. Gall.

Perronius Mornæi insignem de *Eucharistia* librum frustrà aggressus, castratis mutatisq; editionibus *cæmi* imposuit, *Mornæo* edito scripto causam suam defendente. *Hofmann*.

Dominus *Faulkland* vocat eum Magnum, Eloquentem, & Sagacem Cardinalem *Perronium*, eumque *Bellarmino* atque *Baronio* anteponit, asseritque de ejus libro adversus Regem *Jacobum*, eum fuisse Architectum gloriosissimi Ædificii quod unquam, ut quidem arbitrabatur, exstructum fuisset in Ecclesiæ *Romanæ* honorem. Angl.

Quòd *Richerellus*, qui Ecclesiæ Romanæ erroribus valdè addictus non erat, ab hac palàm dissenserit in Transubstantiationis Dogmate, non admodum mirandum est: Mirari magis subit, quòd Vir adeo eminens inter Romanos, scilicet Cardinalis Perronius, quiq; tam multa scripsit in Transubstantiationis patrocinium, nunquam tamen illam ullatenus crediderit. Hoc nihilominus eum quibusdam Amicis paulò ante mortem confessum liquidò nobis constat, quòd nimirum hanc Doctrinam monstrosam censeret; se quidem omnes adhibuisse conatus ad illam, quantùm fieri poterat, infucandam in Scriptis suis; sed malæ causæ patrocinium se suscepisse, quamque nemo tueri posset. *Isaaci V Vake* Præfatio præmissa dissertationi suæ de Sacra Euchar. Angl.

Hoc ejus Epitaphium in Cathedrali *Senonum*:

HC. F R. L. M. Ætn. P P.

Jacet hîc quod claudi potuit *Iacobi Davii Perronii*, qui S. R. E. TT. S. *Agnetis* in agone Presbyter Card. annos quaterdenos, Archiepiscopus *Senonum*, *Galliarum & Germaniæ* Primas, Magnus *Franciæ* Eleëmosynarius duodenos, inter homines mortales ternos & sexagenos mortalis homo vixit; mortalis esse desiit Non. Sept. An. Christi 1618. At vivet posthac, æternumque apud omnes gentes atque nationes gloria immortalis, quam ex Hæresi toties reportatæ victoriæ, Acta in *Italia*, *Franciâque* constituendis ac conformandis

dis Ecclesiæ nutantis rebus felicia, justa, & præclara; Libri denique quos plurimos atque divinissimos incomparabilis ingenii clarissima monumenta reliquit, ei meritissimò pepererunt.

ARNOLDUS PONTACUS.

GAllus *Burdegalensis*, è nobili *Pontaciorum* familia: Episcopus *Vasatensis* fuit. Obiit Anno 1605. Clar. An. D. MDC.

Anno 1604. *Arnoldus Pontacus* præclarè de *Chronologiâ* meritus est *Notis* & *Animadversionibus* suis ad Chronicorum tres Scriptores; *Eusebium Pamphili*, *Hieronymum*, & *Prosperum Aquitanicum*. *Pontacus* hic, vir maximæ eruditionis, Episcopus *Vasatensis* fuit, & utrique Concilio *Regio* à Consiliis. Huic *Gilbertus Genebrardus* suam dicavit *Chronologiam*; ipse autem duos posteriores libros emendavit, & adauxit. *Voss.* de scient. Mathemat.

Quum hæ *Notæ* propè ad exitum perductæ essent *Chronicon Eusebianum* τῦ μακαρίτυ Domini *Arnoldi* Episcopi *Vasatensis*, viri doctissimi & humanissimi, missu ipsius accepimus, quod licèt eâ animi alacritate à nobis exceptum est, quam & *Authoris* virtus & *Operis* meritum exigebat; tamen hoc nostrum gaudium proprium esse repentinus de ejus viri morte nuncius non passus est — Quanti ego illius mores doctrinamque fecerim, facioque, sciunt atque testari possunt ii qui hominem de facie sibi ignotum ex solâ prædicatione nostrâ, atque solam fidem nostram sequuti, amare atque observare cœperunt. Quum igitur ille optimus, modestissimus & doctissimus vir, tantum diligentiæ & laboris ad *Eusebii Chronici* restitutionem attulerit, quantum in hoc genere scribendi, aut nemo aut pauci ante eum præstare potuerunt, facere non possum quin & ejus *Editionem*, & studium incredibile quo illam excoluit, diligentiam indefessam, quâ tot scriptos *Codices* inter se contulit, quibus possum laudibus commendem. *Ios. Scalig.* ad *Euseb. Chron.* in addend.

Mirati eramus paulò antè, & meritissimè quidem, viri præstantissimi, longéque doctissimi *Arnaldi Pontaci* Episcopi *Vasatensis* fidem, industriam, & in affectâ pariter ætate diligentiam propè sine exemplo, in tot conferendis antiquis *membranis*, ex quibus pulcherrimam illam suam ejusdem *Eusebii* editionem concinnavit: quæ prius ab ipso suscepta, quàm de tuo consilio quicquam rescisset, (ut sæpius ipsum mihi literis significasse teneo) eodem ferè tempore edi cœpta est, cum Tuâ. Sed *Præsulis* amplissimi immaturus obitus, & tibi fructum vel jucundissimum amicitiæ quâ eratis invicem juncti; & ipsi gaudium ademit, quo nunc fungeretur inæstimabili, cùm videret *Opus*, à se feliciter inchoatum, felicissimè à Te esse consummatum. Constat mihi, ipsum, si jam viveret, quâ eruditione fuit, quô erga Te affectu, & candore in æstimandis tuis virtutibus, non minus acrem *Operis* tui adversùs invidos & obtrectatores vindicem futurum, quàm assiduum tuarum laudum apud bonos præconem. *Is. Casaub.* ad *Ios. Scalig.* 8. Kal. Sextil. an. 1607.

Arnoldus Pontacus in iis, quæ ad B. *Hieronymi Chronicon* magnâ industriâ, nec doctrinâ minore, annotavit, *Voss.* de vit. Serm. l. 2. c. 3.

Ut observavit doctissimus & diligentissimus *Arnoldus Pontacus* in suis ad Chronicum *Prosperi* notis. *Vos.* de Hist. *Pelag.* p. 51.

Arnoldus Episcopus *Vasatensis Pontacus*, cujus sæpe mentionem habuimus vir *Hebraicarum* literarum & *Historiæ Ecclesiasticæ* peritissimus; *Spondan.* Not. in *Baron.* epitom. ad ann. 389 Num. 16.

Nullatenus timeo Eusebij editionem à Dom. de *Bazas Pontac*; non quòd ejus eruditionem non magni faciam, nec agnoscam eum esse valde peritum *Hebraicæ* præsertim linguæ Historiæq; *Ecclesiasticæ*; Sed quòd Tu facies ille nequaquam facere poterit, imo quamvis id facere posset, id tamen non facere aut faceret non ausit. Eusebius liberè tractari debet, & à Viris qui nullam censuram pertimescant. Extant Exemplaria rebus quas addiderunt Monachi adeo referta, ut pauca post tua legitimæ notæ deprehensa fuerint. J. *Gillottus* ad *Scaligerum* pag. 95. Synopseos Epistolarum ad ipsum scriptarum. Gall.

CONRADUS RITTERHUSIUS.

Clar. An. D. MDC.

B*Runsvvicensis*, Jurisconsultus, & Philologus, natus est anno 1560. Obiit An. 1613. *Altdorfii* Jurisprudentiam 21 annos publicè professus est. Mortuo *Casp. Pansa* & *Christ. Adamus VVenzelick* parentaverunt.

Præter *Juridica* Scripta, Commentarium in *Oppianum*, *Salvianum*, *Guntherum*, *Phædrum*, *Plinii* Epistolas ad *Trajanum*, *Malchum*, *Isidorum Pelusiotam* edidit. Dicitur etiam *Lexicon* ex *Patrum Græcorum* & *Latinorum* Scriptis collegisse. Varia Carmina composuit.

Verè fuit vir hic insignis, alter sui sæculi *Scævola*, Orator, Poëta, Philologus & Philosophus eximius, *Græcæ* & *Latinæ* Linguæ callentissimus; ita ut perpetuò cum *Literarum* Principibus, *Homero*, *Platone*, *Aristotele*, *Demosthene*, *Herodoto*, *Xenophonte*, *Thucydide*, *Isocrate*, aliisque tam sacris quàm prophanis Scriptoribus, *Græcis*, *Græcè*: cum *Cæsare*, *Tullio*, *Varrone*, *Marone*, *Horatio*, & aliis *Latini Idiomatis* proceribus *Latinè* scribendo & dicendo certare posset. Linguæ etiam *Hebrææ* non hospitem fuisse, inde apparet, quòd *Psalmorum Davidicorum* maximam partem eâ felicitate metris *Romanis* expressit, ut *Hebraicè* docti pronuncient, neminem ferè omnium *Paraphrastarum* ita fontes aperuisse, & acu, quod aiunt, rem tetigisse. *Melch. Adam.* in vita ejus.

In *Patrum* lectione singulari cum studio est versatus; quod testatur *Lexicon ex Patrum Græcorum* tum *Latinorum Scriptis* collectum & digestum, Opus immortalitate & luce publicâ dignum. *Idem* ibid.

De omni literaturâ præclarissimè meritus est *Conradus Ritterhusius*. *Ioan. Andr. Quensted.*

Gruterus gemmam omnium doctorum atque bonorum inæstimabilem, eum appellavit. Vide plura apud doctissimum *Ritterhusium*, cujus manibus æternam felicitatem precamur. *Barth.* l. 29. Adversf. c. 3.

Utinam,

Utinam, mi *Rittershusi*, interiora animi mei nosses! scires quàm soleat mihi esse gratum quicquid à te fuerit profectum. *Salvianum* verò qui pluris faciat quam ipse facio, non facile invenias. Itaque pro eâ operâ, quæ illi optimo *Scriptori* à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. Bene de literis meritus es, bene de studiis pietatis, bene de nomine *Gallico*. *Is. Casaub.* in Epist. 605.

Tu mihi mittis elegantissimos *elegos* tuos, mihi in *Ambrosia* loco gratos, tanquam priscâ illâ & nativâ verborum significatione, variarum quoque Sententiarum intertexturâ nitidissimos. *Sciopp* l. 3. suspect. lection. epist. 20.

Rittershusius Vir est honestus & doctus *Rigaltius* immerito ipsum lacessivit in ejus Phædrus. Scaligerana posterior. Gall.

* *Conradi Rittershusii* differentiarum *Iuris Civilis*, & *Canonici*, seu *Pontificii*, libri septem prohibentur. Ejusdem liber cui Titulus *Ius Iustinianeum*, hoc est, Novellarum Imp. *Iustiniani Augusti* expositio Methodica, prohibetur in Decreto 10. Martii 10. 1619.

Extant Carmina ejus Tom. 3. *Delit. Germ.* 483. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JACOBUS AUGUSTUS THUANUS.

Clar. An. D. MDC.

GAllus, natus est *Parisiis* anno Dom. 1553. Obiit anno 1617.

Condidit Historiam rerum per totum Orbem gestarum ab A. C. 1545. usque ad An. 1608. stilo luculento. Extant ejusdem Hieracosophion sive de re accipitrariâ libri tres; item, Constantia *Iobi*, *Ecclesiastes*, *Threni*, *Ieremiæ*, &c.

Vir genere, doctrinâ, dignitate maximus, & inter hujus ævi Historicos principe loco dignus. *VVhear.* in Meth. Leg. Hist. sect. 45.

Incomparabilis nostri temporis Historicus nuncupatur *Conrado Rittershusio* ad *Salvianum*.

Iacobus Augustus Thuanus suæ ætatis Historiam summo judicio & fide, sine odio & gratiâ, ad Dei gloriam & publicam utilitatem, prudentissimè conscripsit: Opus & styli elegantia, & gravissimarum rerum copia ac majestate cum quibusvis sive veterum sive recentium in eo genere Scriptis conferendum. *Lansii* Orat. pro *Gall.* p. 177.

Thuanum ego virum divinitùs datum censeo sæculo isti in exemplum pietatis, integritatis, probitatis, &, ut uno verbo dicam, πάσης ἀρετῆς καὶ καλλονῆς ψυχῆς. *Casaub.* Epist. 204.

Vir immortali laude dignus, & Historicæ veritatis lumen. *Montacut.* Antidiat.

Iacobus Augustus Thuanus, vir illustris, ingenii celsissimi, ac juris publici optimè consultus. *Quensted.*

Vir non minus eruditione quàm officii dignitate nobilis, & si quis alius, veri studiosus. *Morton.* Causa Reg. c. 3.

De præclarissimo Historiarum monumento quod sæculo imputasti, valdè omnes boni te amant. Ego aliter quàm silendo pronunciare non possum, omnia enim infra dignitatem verba erunt. Cùm cætera tacitus admiraror, tum imprimis dignam summo *Senatore* fidem, veritatem, libertatem. *Baud.* Centur. 1. Epist. 86.

Inter multa quæ in te admiratura est *posteritas*, ego illud unicè obstupesco. unde tibi modò in fori arce, modò in summâ *Republicâ* versanti otium, unde vis indefessa animi, ut res tot ac tantas aut scribendas cognosceres, aut cognitas scriberes. *Grot* in Epist 16 Non. Jun. An. 1615 *Roterdami*.

Orbis totius Historiam ita complexus es, ut talem nemo vel ab otiosissimo homine unquam expectaverit: Tanta rerum copia, tantus verborum nitor — Tuum illud virorum maxime, *Opus* immortale, quamquam & sermonis elegantiam ab ipsà antiquitate reduxit, & rerum varietate placere nemini non potest, nullà tamen in parte melius meretur de legentibus, quàm quòd eos viros bonos facit. *Idem* Epist. 11. 9. April. 1610.

Præcipuo loco ponendus est *Thuanus*, Parlamenti *Parisiensis* Præses, Scriptor eloquentiâ, doctrinâ, libertate, prudentiâ & fide nemini inferior, præsertim in rebus *Gallicis*, quibus ipse interfuit; in reliquarum *gentium* historiâ non parem ubique fidem meretur, quia alios sequi necessum habuit. Unde factum, ut etiam stylus ejus alicubi diversus deprehendatur. Verba namque Autorum, quibus usus est, plerumque retinuit. Quæ ad Religionis Historiam pertinent, summâ æquitate ac moderatione quanquam Religioni *Pontificiæ* addictus tractavit, idcircò *Politico-Catholicus* appellatur: à quibusdam etiam ut *Atheus* & profanus traducitur. *Auctor. Anonym.* in Biblioth. Politicâ Curiosâ.

Thuanus ut laboris compendium faceret, dum ex variorum ad ipsum missis chartis libellisque opus contexit, retentis *autorum* verbis, Historiam nobis dedit non ejusdem genii & linguæ. *Casp. Barlæus* in Epist. 504. ad *Petr. C. Hooft.*

Dominus de *Thou*, cùm generalem Historiam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus Europæ Viris qui maximè idonei erant quæ vera essent ad ipsum transmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiisset, severè ad ipsum scripsit, deprehendens id adeo discrepans esse ab iis quæ in mutuis eorum Epistolis exarata fuerant, præsertim respectu *Scotorum* Reginæ. De quibus quod erat verum; ipsi confessus est Cambdenus, scilicet. Regem *Jacobum* illud necessario revisere voluisse, idemque postea tradidisse in manus Comitis *Nortamptonii*, qui erat Ducis *Norfolciæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo erasa, plurimaque alterata fuisse. Hoc molestissimum fuit *Camdeno*, qui sollicitus fuit ne posterioris partis idem esset fatum: Eapropter illam extra *Angliam* ad præstantem illum virum transmisit, ut post suum obitum typis fideliter mandari posset. Hoc in *Anglia* notissimum est: Et secundæ partis, ultra mare ad extraneum transmissio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuisse. Doctoris *Burnetti* Replicatio ad Dom. *Varillas* pag. 59. Anglicè.

Cumprimis

Cumprimis laboravit *Thuanus* odio zelotarum Religionis *Pontificiæ*, licèt ipse fuerit *Pontificius*; sed quia scelera suorum non dubitasset divulgare adeo verè, & usque adeò veritatis habitâ ratione, ut ne *Papæ* quidem pepercerit, incurrit in odium imprimis *Jesuitarum*. Primum ejus *Volumen* in *Indicem Expurgatorium* relatum erat *Romæ*; in *Indice* tamen *Coloniæ* edito non conspexi illud. Jactant plerique id factum esse propter Præfationem doctissimam, quæ *Pontificios* vehementer mordet. *Thuanus* autem est me quidem judice hujus & superioris seculi *Historicus* maximus, ob insignem παῤῥησίαν, & studium veritatis. Dolendum tamen est de illâ temporis injuriâ, quæ reliqua ejus *Historica* prodire prohibet. *Herman.Conring* de *Gall.* Regn.

Jacobus Augustus Thuanus ut in Historicis seculi nostri secundus est nemini, ita *Poëseos* gloriâ cedit paucissimis; quod vel ex tribus ejusdem *De Re Accipitrariâ* libris discimus: Nec *somnio* illius *Epico*, *Chiverninum Franciæ Cancellarium*, quicquam vigilantius. *Borrich.* de Poët. p. 119.

E junioribus tres libros *De Re Accipitrariâ* elegantissimo Carmine scripsit *Jacobus Augustus Thuanus*. *Voss.* de Philosoph. p. 58.

Inter plurimos ejus labores cum immortali celebritate circumferuntur præfatæ Temporum ejus Historiæ, dignissimæ quæ ab eruditissimis ingeniis legantur; non tamen omnibus Principibus gratæ, sive ob aliquam Authoris affectum naturalem, aut ob immodicam calami ejus libertatem circa hominum actiones, aut quod alienas Jurisdictiones nimis accuratè describat. Ardenti quodam *Gallicæ* Gentis studio Patriæ multum adulatus est. Non defuerunt qui à Catholicismo ipsum existimarint alienum; Sed defensione & in vita & in morte non caruit. Mundo non autem famæ mortuus est anno 1616. *Laurentius Crassus.* Ital.

Chytræum sequitur in plerisque rerum Germanicarum narrationibus, verbis ejus non nisi leviter mutatis. *Conring.* 15. de urbibus German. Sect. 15.

* Ejus Historiæ prohibentur in edicto 14. Novemb. 1609. & 30 Jan. 1610. Cum expurgationibus permittuntur in *Ind. Madrit.* 1667.

Præferendæ sunt *Editiones Parisinæ*, ab ipso *Thuano* procuratæ, prima editio an. 1604. & *Genevensis*, in quâ nonnulla Autoris jussu ab editore *G. Mich. Lingelsheimio* expuncta, singulisque libris præmissus Indiculus scriptorum, quibus in concinnanda quâque parte Historiæ usus erat. *Boëcler* ad lib. 2. Tac. Hist. 92.

Hoc ejus Epitaphium:

Jacobo Augusto Thuano, Christophori *filio in Regni Consiliis Adsessori, Amplissimi Senatûs Præsidi: literarum quæ res divinas & humanas amplectuntur, magno bonorum & eruditorum consensu peritissimo: Variis legationibus summâ sinceritate ac prudentiâ functo; à Principibus ævo suo laudatiss. eximiè culto: Historiarum scriptori, quod ipsæ passim loquuntur, celeberrimo: Christianæ Pietatis antiquæ retinentissimo. Parcissimè censuisse videtur, qui tali viro seculum defuisse dixit.* Jacobus Augustus Thuanus, Jacobi Augusti *filius*,

lius, Amplissimi Ordinis Senator & Præses, tam sui, quàm Fratrum ac Sororum affectibus obsequens faciendum curavit.

SETHUS CALVISIUS.

Clar. A. D. MDCV.

GErmanus, natus est anno 1556. Obiit anno 1615.

Anno Dom. 1605. *Sethus Calvisius* juris publici faciebat *Chronologiam* suam: in quâ *Iosephi Scaligeri* imprimis institit vestigiis. Atque idem anno 1612. & sequenti, in lucem dabat *Elenchum Calendarii à Papâ Gregorio* 13 comprobati. Duo hæc verò sibi *Calvisius* in *Elencho* illo proposuit: ut ex fundamentis *Astrologiæ* refelleret *Calendarium Gregorianum*; atque ut novam *Calendarii* rationem, eamque veriorem, & expeditiorem adferret. *Voss.* de Mathemat.

Solus ille optimus & eruditissimus vir repertus est, qui inter *Chronologos* nugari desiverit. Opus est præstantissimum, utilissimum, & omni doctrinâ refertissimum: *Ios. Scalig.* in Epist. 240.

Unus tandem, qui instar omnium erit, accuratissimus & harum literarum peritissimus *Sethus Calvisius, Germanus*, nuper eruditissimum & consummatissimum *Chronicon* edidit, quod totum rationum nostrarum insistit monumentis: Opus Heroicum, & æternitate dignum. *Scalig.* Epist. 439.

Vivet igitur, vivet opus hoc. Sacrarium Temporum, Scrinium æternitatis perpetuorum Fastorum conditorium. Jam desitum est in *Chronologia* nugari, Nihil in eo ineptum, nihil futile. Omnia plana & perspicua, ita inter se apta, ut ultimo à primis pendeant, media utrisque hæreant. Omnia denique inter se respondent, & paria cum rationibus nostris faciunt. *Idem* Epist. 508.

Vidi superioribus diebus recentem *Scriptorem*, cujus nomen ex tuis literis primùm mihi innotuit, *Sethum Calvisium.* Miratus sum & magis magisque miror indies, quî potuerit hactenus tantum ingenium in tenebris delitere. Sed mihi videtur homo simplex, de nominis splendore parùm cogitasse. Itaque totus semel in lucem prodiens majore miraculo nos percellit. Sunt tamen nonnulla in ejus divino opere, de quo velim à te ipsum moneri. Nam quid attinebat *Natalem à Comitibus*, & reliquos id genus nuperos *Scriptores*, quorum pars etiamnum vivit, toties laudari: hoc nos iniquo animo ferebamus, in tam erudito viro, & tam reconditæ doctrinæ. Qui si nobis esset notus, per literas cum ipso ageremus, ut in proximâ editione hoc ἀβλέπτημα emendaret. *Is. Casaub.* Epist. 444. ad *Ios. Scalig.*

Accendit cupiditatem meam tuus ille *Sethus Calvisius*: cujus ingenium quotidie magis me capit: in summâ doctrinâ ἀπερίεργον καὶ ἀπειρόκαλον: Ille quidem omnia tibi debet, quantus est: Sed & tu opinor illi aliquid: quòd ad tua θαυμασιώτατα scripta rudioribus iter sternit. *Casaub.* Epist. 447 ad *Scalig.*

Viri de Republicâ literariâ optimè meriti in eo semper fuerunt, ut hæc duo studia (*Historicum & Chronologicum*) amicè conjungerentur, conjunctaque mutuâ diligentiâ excolerentur, ne forte alterum sine alterius culturâ aliquid amitteret lucis,

lucis aut debitæ dignitatis. In horum numero profectò haud ultimum sibi vendicare videtur locum excellentissimus & famigeratissimus *Chronologus Sethus Calvisius*, dum ante lustra aliquot boni publici causa ejusmodi opus *Chronologicum* elaboravit, quod, teste *Scaligero*, diu fuit in expectatione, quod multos habuit admiratores, plurimos emptores. *Epist.* præfix. edit. 4æ *Calvis.*

Sethus Calvisius tantam in exquisitissimo opere suo *Chronico* ostendit ingenii acrimoniam ac judicii dexteritatem, ut si pares aliquos in hoc genere, superiores sanè ævo nostro nullos habuisse videatur. Totos viginti annos accuratæ operis sui *Chronologici* impendit elaborationi, idque ejusmodi firmavit *Demonstrationibus*, ut non solùm in totâ *Germaniâ*, sed etiam apud exteras Nationes mirificè commendata sit Viri industria, nec quisquam in tantis *Chronologorum* dissensionibus facilè inventus fuerit, qui crassæ cujusdam falsitatis *Calvisii Chronol giam* arguere, aut convincere *Astronomicâ* potuerit veritate. *Theod. Spizel.* in Templo Honor. reserat.

Sethus Calvisius nupera suæ *Chronologia* editione, operosam adeò diligentiam adhibuit, ut nihil quicquam omiserit, quô verum Historiarum tempus exquisitè doceatur. *VVhear.6.* in Meth. Leg. Hist. Civ. Sect. 6.

Sethus Calvisius, vir citra controversiam in re Chronologicâ versatissimus, sed nimiùm pronus ad innovandum. *Montacut.* Apparat. 11. Sect. 41.

* Inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur *Sethus Calvisius* in Ind. Madrit. edit. 1667.

GALILÆUS GALILÆI.

FLorentinus, celeberrimus Mathematicus, superioribus annis claruit. *Patavii* disciplinas Mathematicas docuit. Inde *Pisas* à Magno *Hetruria* duce vocatus est, à quo singulis mensibus centenos argenteos nummos magnos, quos *Laminas* vocant, salarii loco accepit. Condidit librum, titulo Nuncii siderei: item, Dialogum de Systemate mundi, in quo sententiam suam de Terræ circa Cœli orbes, nullo agitatos motu conversione aperuit. A quæsitoribus Fidei *Romam* evocatus & palinodiam publicè canere jussus est. Eidem *inventionem* stellarum *Medicearum* tribuunt. Vixit 84. annos, luminibus, ut aiunt, tandem orbatus. *Konig.* Clar An. D. MDCV.

Inter eos, qui benè atque plæclarè, virtute ingenii, maximarumque rerum scientiâ, nostrâ memoriâ, de *Florentinæ* Civitatis nomine ac dignitate meruerunt, primum sine dubio locum ac numerum obtinet *Galilæus Galilæi*, *Florentiæ* nobili ac vetere prosapiâ, non tamen legitimo toro natus. Etenim quisnam est in toto Orbe terrarum locus ita remotus, ita à nobis locorum intervallo disjunctus, quæ natio tam efferata, tam barbara, ubi aliquis sit bonis literis honor, in quâ *Galilæi* nomen, omnium sermonibus ac literis, summo cum ejus patriæ, quæ talem virum genuit, honore ac laude non usurpetur; *Ian. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Etsi *Galilæus* præ aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophiâ tamen naturali magnâ cum laude versatus est, & in naturam motûs (cui fidem faciunt scripta cedro dignissima) supra Antiquos longissimè penetravit. *Vit. Hobbian.* Auctar. p. 48.

Inter admiratores si me dixero semper fuisse, nihil mentiar. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Galilæum*, Septembr. 1636.

Ab *Archimede* nihil ferè actum est in *Geometriâ Mechanicâ* usque ad *Galilæum*, qui exacto judicio magnâque interioris *Geometriæ* notitiâ instructus, pomœria scientiæ protulit primus, idemque *Solidorum* resistentiam ad *Geometriæ* leges revocare cœpit. *Acta Erudit.* An. 1684. p. 319.

Inter omnes Philosophos recentiores, qui celeberrimi fuerunt, sunt *Galilæus Italus*; *Bacon, Hobbes, Boile Angli*; *Gassendi*, *Des Cartes Galli*, *Van Helmont Belga*. Galilæus omnium solertissimi ingenii esse videtur. Hinc, meo quidem judicio, Neotericæ Philosophiæ Parens vocari potest. Ejus Methodus cum illa *Platonicorum* valde affinis est; jucundus est ejus stylus, & multos tegit nævos suo scribendi modo. Quamvis è prioribus Philosophis non pauca exscripserit, omnia ex proprio penu desumpsisse videtur, eorumque velut autographum censetur, pluribus locis ubi merum apographum tradit. *Rapin.* Animadv. in Philosophiam. Sect. 18. Gall.

Tanti apud *Gallos* æstimatus fuit, ut nonnulli illius tantùm videndi causâ, iter in *Italiam* instituerint, & à fide digno viro accepi, *Dominum* quendam nobilem, literis ac virtutibus clarum, *Florentiam* è *Galliâ* eo solùm nomine contendisse; & cum per tredecim dies summâ animi oblectatione, de variis *Naturæ* Arcanis sermonem cum *Galilæo* habuisset, sat sibi esse propter eum *Italiam* vidisse ratus, cæteris aliis negotiis neglectis, in *Galliam* quàm maximis itineribus celerasse. *Leo Allat.* Apes Urbanæ.

Nulla in toto orbe Gens existit apud quam aliquo in pretio sint Literæ, cui *Galilæi* nomen non innotuerit, quæque gloriam quam præclaris ingenii ejus inventionibus meruit ei non tribuat. Admodum insignem locum meritò tenere potest inter Viros eruditos qui *Florentinam* Civitatem celebrem reddiderunt, Cui natales debet, sed ex illegitimo concubitu; cùm ope *Tubi*, cujus Adinventor est, immensis Ætheris Regiones pervagatus sit, absque Oculorum perstrictione splendidam Solis lucem intuitus sit, Lunæ Sphæram penetraverit, maculasque in hac & umbras exploraverit, in Firmamento novas repererit & incognitas Stellas, quas *Mediceas*, à Principum suorum cognomine, denominavit. *Is. Bullart* Acad. Scientiarum. Gall.

Nullus unquam Matheseos Professor extitit qui Scientiam adeo necessariam & adeo nobilem explanaverit cum majori perspicuitate & puritate, quàm Galilæus, hodie *Florentiam* urbem Patriam incolens, filius *Vincentii Galilæi*, Nobilis politiorum Literarum notitia satis celebris, ob varia ejus circa Musicam opera. Nemo faciliori ratione majorique efficacia resolvit dubia difficilia & intricata, quæ in ejusmodi Disciplinis occurrunt; quod ei facillimum erat propter continua studia & publicas illius Scientiæ lecturas, quibus felicissimum

mum, & acutissimum ingenium semper occupavit, quam explicavit non modo *Pisa* tribus annis, rogatu *Ferdinandi* Primi *Tusciæ*, Magni Ducis', cui notissima erant ejus prometita, Sed etiam *Patavii* toto 18. annorum spatio, magno Discipulorum confluxu ex variis Gentibus, præsertim vero Nobilium & Magnatum insigniorum *Ghilini*, Italicè.

Ille mihi videtur meliùs Philosophari quàm Philosophorum vulgus, quatenus ab Erroribus Scholæ, quantum potest, recedit, & materias Physicas rationibus Mathematicis examinare conatur. Eatenus sanè illi omnino astipulor, & puto nullam aliam investigandi veri rationem esse. Sed mihi videtur in hoc graviter errare, quòd Digressiones ubique faciat nullique materiæ explicandæ satis immoretur; quod indicio est illum non examinasse ordine materias omnes, sed quorundam tantùm particularium effectuum rationes indagasse, omissis primis Naturæ causis, & sic absque fundamento ædificasse. Porrò quia ejus Philosophandi modus est vero propior, eò faciliùs errores ejus cognosci possunt, quemadmodum facilius est judicare utrum à rectâ viâ recedant, qui illam nonnunquam sequuntur, quàm qui nunquam. *Renat. Descart.* part.2. Epist. Epist.91.

Vir in omni *Mathematum* parte summus, in Philosophiâ cæterâ non infimus *Galileus Galilei*, Jesuitarum in ipsum odio ac Principis *Thusci*, sub quo vixit, socordi metu coactus *Romam* ire, ideo quòd *Terram movisset*, non vetante vestro *Hortensio*, durè, habitus ut majus vitaret malum, quasi ab Ecclesia edoctus sua *Scita* rescidit. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Voss. Lut.* 17. Maii 1635.

Extant Opera ejus omnia *Italicè* in *Bolognâ* 1656. in 4°.

Extat *Systema Cosmicum.* Ex *Italico Latinè* redditum per *Matthiam Berneggerum* Professorem *Argentorat. Londini* apud *Thomam Dicas* 1663. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Galilæo Galilei Florentino, Philosopho & Geometræ verè *Lynceo*, Naturæ *Oedipo*, Mirabilium semper inventorum Machinatori; qui inconcessâ adhuc Mortalibus gloriâ Cœlorum Provincias auxit, & Universo dedit incrementum. Non enim vitreos Sphærarum Orbes, fragilesque stellas conflavit, sed æterna Mundi corpora *Medicea* beneficentiæ dedicavit, cujus inextincta Gloriæ cupiditas, ut oculos Nationum, seculorumque omnium videre doceret, proprios impendit oculos; cùm jam nil amplius haberet Natura quod ipse videret. Cujus inventa vix intra rerum limites comprehensa Firmamentum ipsum non solùm continet, sed etiam recipit. Qui relictis tot scientiarum monimentis, plura secum tulit, quàm reliquit. Gravi enim, sed nondum affectâ senectute novis contemplationibus majorem gloriam affectans inexplebilem sapientiæ Animam, immaturo nobis obitu, exhalavit, Anno Dom. 1642. Ætatis suæ 78.

DAVID HOESCHELIUS.

Clar. An. D. M. CV.

GErmanus Bibliothecarius *Augustanus*, celebris Philologus, natus est ann. 1556. Obiit ann. 1617. Edidit *Siraci item* cum Notis; complures Græcos Autores (*Procopium*, *Photium*, &c.) in lucem protraxit, adeoque de re literariâ optimè meruit. *Konig.*

Fuit *Hoschelius* atque esse nunquam desinet in Doctorum memoriâ lucidissimum, non *Germaniæ* tantùm, sed & totius *Europæ* sidus, quod summi passim viri magnifecerunt, & admirati sunt. Omnes *Davidem Hoeschelium* suspexerunt, ejusque certatim ambierunt amicitiam, & familiaritatem, hunc *Græcarum literarum Phosphorum*, hunc *ruenti Græciæ divinitus suscitatum tibicinem*, hunc *veterum librorum restitutorem*

> [*Lateri propior quò nemo* Minervæ,
> *Gratior aut Phœbi Pieridumve cliens*
> *Fuerit*]

crebrò salutaverunt, hunc immortali laude dignissimum esse judicarunt, eò quòd egregium de *Republicâ Literariâ* benè merendi animum nunquam depofuisset. *Theoph. Spizel.* in *Templo Honor.* reserat.

David Hoeschelius, vir *Græcarum* literarum peritissimus, & judicii recti. *Casaub* Epist. 482.

Vir eruditus & industrius. *David Hoeschelius. Ipse.*

Quantum & hoc præsens, & futura secula, tot bonis auctoribus, quos edidisti, demerearis, scriberem tibi, nisi scirem te hoc non facturum, nisi intelligeres, quantum eo ipso literas juves, quæ per negligentiam quotidiè pereunt. *Jos. Scalig.* Epist. 389.

Davide Hoeschelio nemo unquam magis idoneus extitit ad Bibliothecæ gubernationem——Plures *Græcos* Authores ipsi debemus, cum Notulis quæ nihil inutile usquam continent. *Colomiez* Biblioth. Select. p. 195 196 Gall.

Hoeschelius Lutheranus quidem sed Doctus. Nisi ipsum tueretur Velgerus, jam expulsus fuisset. Pædagogicam admodum sapit, Sed bonus vir est: *Hoeschelius* in suo *Procopio* Epistolarum mearum & *Casauboni* fragmenta quædam excudi curavit. *Hoeschelius* non est magnus *Græcus*, sed diligentissimus. *Scaligerana* posterior. Gallicè.

Præclarum quoque in *Interpretando* sibi paravit nomen *David Hoeschelius*, quô quum nemo eruendis Antiquorum scriptis feliciùs incubuerit, tum in iis *Latinè* quandoque reponendis vix ulli primas concessit: quòd si sententias non aliquando compleret de suo, quæ aliàs ejus est in rependendis verbis diligentia, cæterorum luminibus obstrueret. *Huet.* de Clar. Interpret.

David Hoeschelius in quodam *Plutarchi* loco pro ὠφελείας legit ἀφελείας *Petrus Faber*, qui ante annos viginti eandem isti loco medicinam adhibuerat, ipsum

ipsum propterea, licèt blandis verbis, insimulat *Plagii*. Nobis illa insimulatio admodum præceps videtur. *Thomas* de *Plag.* num. 467.

* Auctor iste, *David Hoeschelius*, *Lutheranus* licèt, varia edidit veterum Auctorum *Græcorum* Opuscula cum Scholiis, in quibus vix occurrit, quod offendat: exceptis Epistolis Dedicatoriis, quæ plerumque sunt ad Hæreticos. Vid. *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

FRIDERICUS TAUBMANNUS.

G*Ermanus*, in oppidulo *Franconiæ VVonsesio* natus est ann. 1565. Obiit ann. 1613. *VVitebergæ* Poësin & literas humaniores per 18. annos professus est. Composuit Commentarios in *Plautum* & *Virgilium*. Scripsit etiam Dissertationem de *Linguâ Latinâ*. Clar. A. D. MDCV.

Literarum *Græcarum* & *Latinarum* vindex acerrimus, barbariei extirpator longè felicissimus, Poëta incomparabilis, ut habet *Lapis Sepulchralis*. Principum ob sales amor & delicium, charus æqualibus, jucundus amicis, magnus omnibus, benè de bonis literis elucubratis Operibus nulli non notis meritus est, inprimis lucubrationibus eruditissimis in *Plautum* & *Virgilium*. *Quensted.*

Magnus *Apollo* vocatur *Pareo*.

Festivitatis & Salinarum Arbiter, si quis alius mortalium. *Baud.* in Epist. quadam.

Homo hominum in illo tractu (*Saxoniâ*) literatissimus. *Lips.* Centur. 5. Miscel. Epist. 87.

Certè industria & elegantia simul ingenii tui in concinnando hoc opere (*Plautino*) sic apparent, ut alii omnes, qui conati, ad tuam accurationem & lucem lusciriosi videantur. *Lips.* ibid.

Taubmannus, omnium *Interpretum* longè optimus. *Tanaquil. Fab.* lib. 2. Epist. 16

De isto autem tuo opere [*Plautino*] nihil aliud dicam, quàm, in eo ubique & judicii & ingenii, & industriæ tuæ manifesta extare vestigia: ut, cùm in illud omnium superiorum *Interpretum* labores contribueris plus præstiteris, quàm ipsi: quòd ii quisque pro parte suâ *Plautum* sibi devinxerunt; tu ex omnium illorum lucubrationibus totum tuum fecisti. *Ios. Scalig.* in Epist. 465.

Id unum agebat semper *Taubmannus*, ut divinæ Poëseos penetralia juventuti reseraret; linguam *Latinam* perpurgaret; & bonorum Auctorum editione illustraret. Præstitit hoc omnium doctorum calculo egregiè, si quisquam unquam, in *Plauto* & *Virgilio*. *Melch. Adam* in Vit. ejus.

Fridericus Taubmannus Poëta melior quàm facilè quis credat. *Barth.* lib 16. cap. 3. Adversar.

Vir doctus, probus, ingenuus, *Fridericus Taubmannus*. *Idem* l. 16. c. 14.

Erat *Taubmannus* noster humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, omnium horarum homo, in seriis gravis & serius, in aliis jucundus, &

citra omnem affectationem, quæ stultorum index est, non sine naturalibus quibusdam gratiis ac veneribus, liberaliter eruditéque jocosus, candido semper *Mercurii*, nunquam nigro *Momi* sale sermones suos conspergens, aut dicaciter alios perstringens, vel mordaciter insectans; sed præsentibus omnibus honestam hilaritatem felicitate singulari concilians, ut non immeritò, si non generis humani, saltem virorum eruditorum, aut Academiæ nostræ *Deliciæ* appellari potuerit. Quo nomine cum aliorum quorumvis, tùm in primis principum multorum gratiam & amorem singularem promeruit. Erat prætereà pro modo facultatum liberalis erga egenos, maximè studiosos, quorum non pauci, benè merendi & juvandi studium ejus sunt experti. Sæpè alicui opitulaturus, ipse aliunde mutuo numulos accepit. Erat & officiosus, cùm in expediundis aliorum negotiis, tum intercedendo, tum commendando, tum ad interrogata respondendo, tum modis quibuscunque aliis. *Erasm. Smidius* in ejus Parentatione.

Præcessit obitum ejus signum quoddam non contemnendum, aut silentio involvendum. Inter primos statim dies morbi sui, quo extinctus est. manè expergefactus visus est sibi videre prope lectum suum arcam oblongam, & in eâ virum sibi similem jacentem. Cúmque initio deceptionem visûs aut imaginationem inanem esse putaret, elevato capite prodigium attentiùs aspexit, & rem sese aliter non habere deprehendit. Quo viso tantum abest ut exterritus fuerit, ut hilariter aliis referret, & præmonitionem divinam agnosceret. Cui eventus etiam nimis verè respondit. *Idem* ibid.

Quæ in Virgilium scripsit mera ferè est Compilatio eorum quæ ex *Scaligeri Poetica* & ex duobus *Ioviani Pontani* Dialogis, *Actio*, scilicet & *Antonio* corrasserat, juxta observationem Authoris Anonymi *Bibliographiæ*. Tam timidus autem tamque parum propriæ peritiæ sibi conscius erat, ut de suo iis ferè nihil addere sit ausus. Opus posthumum est. Hujus autem respectus haberi debet cum vitia quædam in iis occurrant. *Iudicia Eruditorum* Parisiis 1685. per *Baillettum*. Gall.

Fridericus Taubmannus præter alia Opera, quibus meruit immortalis esse. in *Poësi* quoque multum veræ gloriæ sibi peperit, ut in *Epicis*, & *Elegiacis*, ita præsertim in *Lyrico* genere: Una fortassis politioribus minùs probabitur audacior in fabricandis novis, & *Latio* inusitatis vocibus libertas, quam tamen in lepido, & jocoso metro excusabit lectoris ingenuitas. *Borrich.* de Poët. p. 137.

* *Friderici Taubmanni* Opera, si corrigantur, permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium in Templo Parochiali *VVitteberga* erectum:

Friderico Taubmanno Wosenati Franco, *viro pietatis zelo publicè notissimo, literarum* Græcarum *&* Latinarum *vindici acerrimo, Barbariei extirpatori felicissimo*, Europæ *totius lumini splendidissimo, Poëta incomparabili, & humanitatis*

nitatis in celeberrima Wittebergensium *Academiâ Professori clarissimo, marito & patri desideratissimo Anno Christiano* 1613. *die* 24. *Martii, ætatis* 48. *piè in Christo defuncto monumentum hoc vidua & liberi mœstissimi affectu pio & grato P. C.*

FRANCISCUS BACONUS.

Baro de *Verulam*, Vice-Comes Sancti *Albani*, summus *Angliæ* Cancellarius. Natus est *Londini* in Palatio *Eboracensi*, vicesimo secundo Januarii, Ann. 1560. Obiit nono die Aprilis, ann. 1626. in ædibus Comitis *Arundellæ* in Villâ de *Highgate* prope *Londinum*. Clar. A. D. MDCX.

Symbolum ejus:

MEDIOCRIA FIRMA.

Scripsit Historiam Regni *Henrici* VII. Regis *Angliæ*: Historiam Ventorum: De Augmentis Scientiarum: Sermones Fideles: Sylvam; Sylvarum. Multaque alia.

Seculi, & gentis sui decus, ornator & ornamentum literarum — Illi Philosophia *Aristotelica* insipida visa fuit, non propter vilipendium *Auctoris*, quem summis semper laudibus evehere in more habuit, sed propter inefficacitatem viæ; ejusmodi nimirùm cùm esset hæc Philosophia, quæ ad Disputationes & Contentiones solùm nata, ad productionem autem Operum, quæ vitæ humanæ commoda essent, sterilis omninò esset. Vit. *Bacon.* præfix. Opp.

Ille magnus *Peireskius* qui in rebus Naturæ maximè versatus est, suspexit Genium, comprobavitque Institutum *Cancellarii Anglorum* Magni, *Francisci Verulamii*, quem sæpiùs doluit non convenisse, superstitem adhuc, cùm fuit, venitque postremùm *Parisiis*. *Gassend.* in Vit. *Peiresk.* l. 6. p. 237.

Henrici Septimi vitam & res gestas, haud ita pridem nobis repræsentavit Nobilissimus Vice-Comes Sancti *Albani*, adeò feliciter adeóque plenè, ut Historicorum præstantissimos, si non superaverit; certò prorsùs æquaverit. *VVhear.* in Meth. Leg. Hist. Civil.

Henrici Septimi Historiam persecutus est seorsìm, eleganter admodùm, Cancellarius Regni *Angliæ Baco* de *Verulamio*, qui multum prudentiæ inseruit, etiamsi non sit facundus & probè *Latinus* Scriptor. Meritò verò legenda Historia ejus *Henrici Septimi*, utpotè qui prudentissimè rexit Rempublicam. *Herman. Conring.*

Baconi habemus librum sane magno judicio scriptum de rebus *Henrici* VII. *Grot.* in Epist. ad *M... rerium.* 26. Jul. 1 29.

Quid suavius aut magis politicum *Francisci Baconi* de *Verulamio* historiâ, quam potissimâ gratiâ perpetuæ & feliciter congruenterque translatæ comparationes

tiones condiunt? hoc enim de industriâ exemplum nominare libet rei, quam descriptione, etiam curiosâ, vix satis commendaveris. Renovatur denique antiqui moris usus; quem in *Augusti* vitâ *Tranquillus* descripsit. *Ioh. Boecler.* de eloquent. Politici n. 39.

Sapientissimus quondam Angliæ Cancellarius; qui præcipuè nostrô seculô velut classicum cecinisse & signum sustulisse videtur, ut in rebus Philosophicis aliquid ulterius & exquisitius investigaretur, quàm quô hactenus Scholarum parietes resonuerant. Sic ut si quæ est pulchriàs nostro tempore efflorescentis Philosophiæ gratia, isti viro non minimâ ex parte debeatur. *Sam.Pufendorf.* Specim. Controvers. cap. 1. sect. 5.

In ejus effigiem ità *H. Conringius:*

Magnus honore tuis, sed major, Baco, *fuisti*
Ingeniô atque atque ausis; ars tibi sola deest.

Magnus ille *Cancellarius* dici potest unus ex iis qui Scientiis promovendis maximè allaborarunt. Cum enim illas imperfectissimas à Veteribus nobis esse traditas animadverteret, Recentiores verò modicos tantùm progressus in iis fecisse, duos conscripsit libros ut doceret quibus modis eædem perfici possent. Prior inscribitur, *De Augmentis Scientiarum*, in quo statum præsentem in quo versantur Scientiæ nobis exhibet, quæque desiderentur ut ad perfectionem adducantur nobis ostendit. Verum asserit magnum profectum non esse sperandum in his adjuveniendis nisi adhibeantur alia media quàm quæ hactenus adhibita fuere: demonstrat enim *Logicam* qua nunc utimur aptiorem esse ad *Scholarum* Disputationes fovendas quàm ad veritatem elucidandam, eâque nos potiùs doceri de vocibus vitilitigare quàm rerum substantiam penetrare. Unde etiam dicit *Aristotelem*, cui artem hanc acceptam ferimus, *Physicam* suam *Logicæ* suæ accommodasse, cùm contra *Logicam* suam *Physicæ* debuisset attemperare, illumque naturalem ordinem invertendo, finem mediis subiecisse. Ad hujusmodi confusionem tollendam magnus hic *Cancellarius* alterum Librum elaboravit, quem *Novum Organum* inscripsit, quo novam *Logicam* docet; cujus præcipuus scopus est bonam *Inductionem* contexere, quemadmodum Logicæ Aristotelicæ finis principalis est bonum formare *Syllogismum.* Præclarum est hoc Opus, fuitque semper ab hoc Authore consideratum ut omnium quæ elucubravit exquisitissimum. Imo illum in hoc elaborando octodecim annos insudasse perhibent, ante illius evulgationem. *Eruditorum Ephemerides.* Gall. 8. Martii 1666.

Opus illud *Novi Organi* (cui ipse inter opera sua primas tribuit) neutiquam sanè cogitatio umbratilis aut cerebri proprii Commentum fuit; sed veluti fixa & radicata notio, multorum annorum, & laboris improbi proles. Vid. in *Vit. Baconis.*

In libris suis componendis, verborum vigorem & perspicuitatem præcipuè sectabatur,

sectabatur, non elegantiam aut concinnitatem sermonis: Inter scribendum aut dictandum, sæpè interrogavit, num sensus ejus clarè satis & perspicuè redditus esset? quippe qui sciret, æquum esse, ut verba famularentur rebus, non res verbis. Neque verò verborum minutiis & allusionibus capiebatur, sed eas semper ex composito & de industriâ effugit, probè sciens, ejusmodi futilitates nihil aliud esse, quàm deviationes & aberrationes à scopo proposito, & gravitati & dignitati styli, non modicum officere & detrahere. Siquidem apud suos eloquentiæ *Anglicanæ* Artifex habitus est. *Ibidem.*

Baconus est ingenium vagum qui de rebus nunquam enucleatè disserit: Nimia ejus doctrina eum accuratum esse non sinit. Pleraque ejus dogmata ulterioris meditationis potiùs ansam præbent, quàm *Axiomata* quæ sequi teneamur. Ejus Opiniones aliquid acuti & splendentis habent; & si verum de ipsis dicere velimus, ignis Scintillas potiùs quam constantem & nativam lucem referunt. *Rapin.* Animadv. in Philos. Sect. 18. Gall.

Plus elucet ingenii in Baconi Moralibus, quàm in cæteris ejus Operibus: Omnia ibi Scitè cogitata, sed nescio an omnia vera. *Rapinus* in *Ethicam* Sect. 9. Gall.

Baconus amorem *Philosophiæ* apud *Anglos* excitavit Ingenium fuit vastum quoad Physicam, non tamen in iis quæ de Physicis pertractavit felicior fuit quàm in sua *Ventorum* Historia; quamvis paulò nimium credulus dici debeat relationibus hujus materiæ sibi submiuistratis. Idem. Animadv. in Physicam Sect. 9. Gall.

Eques *Nicolaus Baconus* primas fuit Magni Sigilli Custos in quem tota dignitas & authoritas Magni Cancellarii collata fuerit. Nec tamen ad altiorem hunc honorem evectus, nativæ modestiæ limites excessit: Licet enim Doctissimis Pientissimis nostræ Gentisq; accensendus esset; in illa tamen amplitudine modestiam servavit qua cum suis concivibus in altissimum gradum evectis versabantur Veteres *Græci* & *Romani*. Parens fuit magni Equitis *Francisci Baconi S. Albani* Vicecomitis & *Magni Angliæ Cancellarii*, qui *Anglicæ* Gemis decus summum extitit si quis alius. *Burnetti* Histor. Reform. Par. 2. l. 3. pagin. 380. Angl.

Quando quis superioris Seculi Scriptores, cum illis confert, qui nostro Seculo excellunt, valde conspicuum est inter utrosque discrimen. Ipse etiam Eques *Franciscus Baconus*, qui primus idiomate nostro purè scripsit, ut etiamnum optimus Authorum nostratium censetur, quibusdam locis tamen insolentibus adeò utitur figuris, ut hodie Judicum severiorum approbationem consequi non valerent. *Burnetti* Præf. in *Utopiam Mori*. Angl.

Quoad scribendi elegantiam, claruit Eques *Franciscus Baconus S. Albani* Vice-Comes, qui præter ejus *Novi Organi* eruditissimos libros, Regnum Henrici Septimi Stylo tam dulci scripsit, ut instar *Mannæ* omnium palatis sapiat. Eques *Rich. B. ker* in suo Chronico. Angl.

Extant omnia ejus Opera in fol. *Francofurti* ad *Mœnum* anno 1665.

Hoc ejus Epitaphium, in Cancello Ecclesiæ S. Mich. apud S. Albanum:

Franciscus Bacon Baro de *Verulam*, Sancti *Albani* Vicecomes; seu notioribus Titulis Scientiarum lumen, Facundiæ lex sic sedebat. Qui postquam omnia Naturalis sapientiæ & civilis Arcana evolvisset, Naturæ decretum explevit, composita solvantur Anno Dom. M. DCXXVI. Ætatis LXVI. Tanti viri Mem. *Thomas Meautus* superstitis cultor, defuncti Admirator. H. P.

GUALTERUS RAULÆUS.

Chr. A. D. MDCX. EQues Auratus, in Parochiâ de *Budeley*, in Agro *Devoniensi* natus, inter Commensales *Orielenses* esse cœpit Anno Dom. 1574 ætatis 16. ubi tempus Gradum *Baccalaurei* in Artibus requisitum propemodum complevit, studiis *Academicis*, maximè autem politiori literaturâ quàm optimè instructus. Ne singula persequar, sub *Elizabethâ* Regii Satellitii Capitaneus, & *Quinque Portuum Guardianus* fuit, illam verò *Indiæ Occidentalis* partem detexit quam in Dominæ *Reginæ* honorem *Virginiam* nuncupavit. In Turrim denique *Londinensem*, propter susceptam quam ipse Scriptis mandavit *expeditionem*, compingitur. Demum prævaluere Comitis *Gundamauri*, *Hispanorum* legati, artes, is enim viri mortem nolenti Reg. *Iacobo* extorsit, & *Westmonasterii*, in veteris *Palatii* Areâ 29. Octob. Anno 1618. capite plectendum curavit.

Scripsit Tractatum qui administrandi Regni Artem continet: *Guianæ* Descriptionem Observationes in *Artem Nauticam*, aliaque ad *Mare* spectantia: Pro expeditione suâ *Guianensi* Apologiam: Monita filio suo Posterisque conscripta: Prærogativam *Parliamentorum* in *Angliâ*: Orbis Terrarum Historiam.

Vir quidem erat eximiis tam Corporis quàm Animi dotibus locupletatus, cui Ingenium, Judicium, & Facundiam, vix alibi sparsim reperienda, prodiga quasi in cumulum congessit *Natura*. His accessit præfracta Industria, quâ mentem denique Doctrinæ tenacissimam omnimodâ scientiâ mirificè excoluit. Ut quod res est dicam, sic natus sic erat eruditus, ut *Belli Pacisque* munia felicissimè obierit, quod enim verò & ipsi tandem in perniciem vertebat, dum tam infinitis meritis & *exteris* metum incuteret, & *Gentilitiorum* suorum invidiam excitaret. *Orbem* non modò *terrarum*, sed & literarium peragravit, & in utroque *Regiones* priùs ignotas detexit; omnibus utilis præterquam sibi, vir, si quis alius, præteriti temporis exemplis, & sequentium imitatione major. *Anton. à VVood* in Hist. & *Antiquit. Univers. Oxon.* p. 109.

— Hos autem sequi possunt nonnulli ex *recentioribus*: quos inter, principem locum obtinere meretur *Gualterus Raulæus* nostras, *Eques Auratus*, vir clari nominis, & ob singularem fortitudinem ac prudentiam meliori fato dignus. Is *Universalem Historiam* ab initio Mundi usque ad *Macedonici* Imperii, sive tertiæ *Monarchiæ* occasum, ex probatissimis *Auctoribus* coagmentavit, no-

stra-

ſtræ quidem Gentis idiomate vernaculo, ſed accurato admodum judicio, methodo perſpicuâ, ſtilo eleganti ac virili. *VVhear.* Meth. Leg. Hiſt. ſect. 6.

Si plura deſideres, elegantem ipſius de *Guianâ* librum conſulas, in quo & regiones accuratè quaſi *Indigena* deſcribit, multa de *Guianæ* opulentiâ ex ſplendentibus *Marcaſitis* ibi inventis, ex *Hiſpanicis* Scriptis, ex *Barbarorum* fide, quos minimè intellexit, & ſpe credulâ; nonnulla etiam quæ fabuloſa videntur de *Amazonibus*, & *Gente* cui ex humerorum prominentia vultus in pectore, enarrat: Sed quod nuſquam Gentium *Poetæ* & peregrè navigantes reperiunt. *Gul. Candem.* ad an. 1595.

Eques *Gualterus Raleigh* poſtquam in *Turri* aliquandiu detentus fuiſſet magnam illam *Minervam* enixus eſt, Scilicet *Hiſtoriam Mundi*: Qui liber ob accuratam *Chronologiam*, curioſam Contexturam, & omnigenam Eruditionem integri Seculi Opus videtur. Is Hiſtoria eſt quæ nullum hactenus *Detractorem* ſortita eſt, quæque, ſi Authoribus quibuſdam ſit adhibenda fides, æmulationem excitavit ipſius Regis *Iacobi* qui ſcribendo ſe à nemine ſuperari poſſe arbitrabatur. Quòd Vir qui majorem vitæ ſuæ partem *Actione* occupaverat tam ſubacto judicio, tamque criticè de *Temporibus* & rebus *geſtis*, ſcripſerit non minus eſt Miraculum quàm ipſe Liber. Diſceptatur adhuc, An *Seculum* quo vixit plus *Calamo* quàm *Enſi* ejus debeat, cum hic *Novo Orbe* ſubigendo, ille verò *Veteri* tam ſplendidè deſcribendo adhibitus fuerit. Hiſtoria eſt cujus unicus Nævus ſeu potius Defectus eſt, quod media ejus pars deſideretur; Cujus hæc fuit occaſio, ut referunt Authores noſtri: Paucis aliquot diebus antequam morti traderetur, Dominum *VValterum Burr* accerſivit, qui antea primum Volumen *Hiſtoriæ* ejus *de Mundo* excuſerat, eumque manu deprehendens, poſt alios quoſdam Sermones, rogavit quomodo id divenderetur? Hoc autem reſponſum remiſit Dominus *Burr*, *Tam lentè divenditur ut me ad incitas redegerit.* Ad quæ hujus verba Eques *VValter*, pluteum ſuum conſcendit, prehenſaque altera Hiſtoriæ ſuæ Parte, quam perduxerat uſque ad ætatem in qua vivebat, manuque pectus ſibi percutiens atque ſuſpirans dixit, *Ah mi Amice, An te Pars prior ad incitas redegit? Te ulterius eo non adiget Pars poſterior; Mundus hic ingratus eâ eſt indignus:* Protinuſque ad focum properans, eam in ignem injecit, pedeq; detinuit donec conſumpta eſſet. Tanta hæc quoad Eruditionem jactura fuit, quantam *Chriſtianus Orbis* facere unquam potuiſſet; Eoque major quòd nullâ aliâ quam Authoris manu reparabilis eſt. Id enim ſæpe Authoribus evenit, quod Excellentibus *Pictoribus*, ut ſcilicet eorum *Opera* in pretio non ſint niſi poſt eorum obitum; Poſteritas verò Prototypa deprehendat inimitabilia. Vita Equitis *VValt. Raleigh* excuſa *Londini* 1677. pag. 176. &c. Angl.

Extat Orbis Terrarum Hiſtoria in fol. *Londini* impreſſa 1677.

ROBERTUS BELLARMINUS, Soc Jes.

Clar. An. D. MDCX.

CArdinalis, Natione *Italus*, patriâ *Politianus*, natus est quarto die Octobris, anno Dom. 1542 In *Societatem Iesu* receptus est vicesimo die Septembris anno salutis 1560. ætatis suæ 18. Obiit anno Dom. 1621 die 17. Septembris ætatis suæ 79.

Reliquit Libros Controversiarum, quibus præsertim sibi purpuræ honorem & gloriam peperit, tum Conciones, Responsionem & Apologiam ad *Jacobum Angliæ* Regem, deinde de *Scriptoribus Ecclesiasticis* volumen, *Davidici Psalterii* interpretationem, ac postremis vitæ suæ annis, de Gemitu Columbæ, de Arte bene Moriendi, aliaque Opuscula edidit.

Robertus Bellarminus, in *Romanâ* arenâ præcipuus Athleta, & *Pontificatûs* propugnator acerrimus, qui contra Ordinis sui decreta & votum initiationis, *Cardinalis* factus est, & *Capuanus* Archiepiscopus. Tantæ is apud suos autoritatis est, ut alter *Athanasius* atque alter *Augustinus* seculi nostri, *Spiritûs Sancti Amanuensis*, validus *Ecclesiæ Dei Colossus*, Fidei *Hyperaspistes*, & *Hæresium strator*, &c. audiat, & cum hoc elogio à *Clemente* VIII. Papâ Cardinalis nominatus sit: Hunc eligimus, quia non habet parem Ecclesia Dei, quoad doctrinam, & quia est nepos optimi & Sanctissimi Pontificis (nempe *Marcelli* II.) qui dixisse fertur, non videre se, quomodo, qui *Papale* fastigium tenerent, saluti suæ consulere possint. *Quensted.*

Vir magnus est *Cardinalis Bellarminus*, & de *Romanâ Ecclesiâ* benè meritus, inquiunt multi. Non jam disputo, benè an secus de *Ecclesia Romanâ* esse meritus dici queat, is cujus *Scripta* tantum justissimæ invidiæ *Sedi* illi & *Pontifici* conflarunt. Poterat certè *Bellarminus* & de R. E. & de universo nomine *Christiano* mereri haut paulò melius, si ingenium quo excellit & doctrinam pio charitatis fervore succensus, ad tollendam potius quàm augendam *Ecclesiæ* scissuram contulisset; si quanto studio & diligentiâ Principibus terribilem *Papæ* omnipotentiam, & Spiritum Superbiæ *Ecclesiæ* exitiabilem, tot lucubrationibus suis acerrimè propugnavit; tantum studii & diligentiæ impendisset, ut malis Ecclesiæ, per aliquot jam secula assiduè gementis, & ad pristinam disciplinam revocari gestientis, aliquod pro suâ virili, remedium procurasset. Tunc verè *Magnus Bellarminus* ab universi Orbis *Christianis* audiret: tunc unanimi concentu, *Principes* pariter & Principum *subditi*, laudes ejus nomenque celebrarent. Nunc quo pacto sine perfidiæ notâ fideles *Principum* subditi laudabunt, quæ contra Regum Iura & in *Principum* certam *perniciem* Card. *Bellarminus* scripsit tam multa? *Casaub.* Epist. 624. ad *Frontonem Ducæum*, p. 723.

Vir erat, haud inficior, admirandæ industriæ, doctrinæ, lectionis stupendæ *Bellarminus*: qui ut primus ita solus immanem illam molem, & immensum chaos controversiarum, stupendâ ingenii dexteri felicitate, artificio singulari excoluit, in ordinem redegit confusum prius: accuratâ diligentiâ, & multorum annorum studio eleganter expolivit: præripuit ille palmam secuturis omnibus, & sibi

& sibi desponsatam vel destinatam cuicunque laudem abstulit. Nam ab illo, qui tractant hodiè *Controversias*, ut ab ab *Homero* Poëtæ, sua omnia ferè mutuantur. *Montacut.* præf. ad Apparat. sect. 56.

Methodus quam suo in *Psalmos* Commentario secutus est Cardinalis *Bellarminus* bona est, eoque digna. Hebraicum Textum examinat, qui est Prototypum, deinde duas Versiones veteres quas authenticas declaravit Ecclesia. Non est tamen criticus, & mediocriter tantùm *Hebraicæ* Linguæ peritum se prodit: adeo ut quandoque labatur. Quoniam post *Genebrarum* scripsit, ab illo transumsit ferè omnia quæ Grammaticam & Criticen spectant, paucis tantum immutatis. Sunt etiam loca quæ magis ad literam & juxta sensum Historicum explanare potuisset: Sed verosimillimum est eum hoc consultò fecisse ut Christianis utilior foret Commentarius suus. Oratorii Presbyter *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gallicè.

Bellarminum judico virum doctum, ingenio felici, judicio subtili, lectione multiplici præditum, qui solet apertiùs & simpliciùs agere, quàm reliqui Papistæ consueverunt, & argumentum pressiùs urget, & arctiùs ad causam adhæresscit. *VVhitaker* in præfat. de Scriptoribus.

Staturâ fuit pusillæ proximâ, collô brevi, nec ferè nimis eleganti formâ: quamvis ejus animi ingeniique probitas pulchritudoque in ore emicaret. *I. Nicius* in Pinacoth.

Bellarminus nihil in Hebraicis scivit consideratu dignum. Ferunt eum adornasse Grammaticam, quæ bona perhibetur. Licet mihi dono darentur Bellarmini Opera, ea respuerem; Lectorum enim oculos perstringere conatur. *Bellarminus* nihil eorum credit quæ scribit; planè est Atheus. *Scaligerana* posterior. Gall.

Cardinalis *Bellarminus* egregii est ingenii & dilucidissimi; eum incidit in aliquod Argumentum accuratè discussum & examinatum ab aliis, hoc mirificè illustravit, ingenii sui acumine ac puritate; Sed cum Argumentum reperit adhuc intricatum, & valde confusum, mens ejus in ea perstringitur. Sæpius utitur Versionibus *Patrum Græcorum*, ipsos fontes negligendo, quod miror; Græcè enim eruditus erat. *Perroniana*, Gallicè.

Magnam sibi paravit famam libro suo *de Scriptoribus Ecclesiasticis*: cujus ope innotuit ut multæ lectionis & ingenii sagacis Vir. *G. Calixtus* celebris Protestans dicebat hoc omnium Scriptorum ejus optimum esse. Partium studio culpatur; quòd Authores quosdam damnaverit inspecto tantùm titulo librorum, qui disserunt de dissidiis inter *Papas* & *Principes* Seculares; quòd quasdam Versiones improbaverit Authorum bonæ notæ eo prætextu quòd ab Hæreticis elucubratæ fuissent, quamvis in iis fidi fuerint Interpretes. Fatendum etiam eum quandoque in *Criticis* hallucinari & *Chronologicis*. Verùm duo isti nævi ultimi venia digni sunt, si attendatur ingens observationum ejus egregiarum numerus. Optandum esset ut Authorum probatis editionibus usus esset, plus solaminis & auxilii ex ipsis percepisset. Judicium Eruditorum Parisiis per *Bailletum*. 1685. Gall.

Sapienter *Patres Curiæ Parisiensis* fecere; qui *Institutionem Marianæ* Jesuitæ ultricibus flammis addixerunt: sed sapientissimè, quòd *Roberti Bellarmini* Cardinalis, cujus ore tota *Iesuitica Societas* loquitur, librum de temporali potestate Papæ adversùs *Gulielmum Barclaium* librum SCto, damnaverunt, & sub pœnâ læsæ Majestatis habere, retinere, communicare, excudere, vendere vetuerunt. Hoc decretum est Anno 1610. *Herman. Conring.*

In *Elenchticis* primæ jure debentur, si stadium spectes, & eruditionem, *Bellarmin. Hottinger.* Biblioth. Quadripart. p. 419.

Est tamen *Baronius Bellarmino* melior, homine ad *Strophas, Sophismata, Mendacia* apto, nulli alii rei idoneo. Norma illi *veri* est non *Sacra Scriptura*, sed libido *Papæ*, quem ut *Deum* in terris constituat, quàm scelestè, quàm sæpè mentitur. *Casaub.* Epist. ad N. N. *Londini* v. Eid. Mart. 1613.

Sub initium porrò hujus sæculi *Robertus Bellarminus* librum edidit de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui inter præcipuos hujus argumenti libros non immeritò numeratur; bis *Coloniæ*, tertiùm *Lugduni* impressus. Nisi quòd & ipse *Protestantium* Scriptorum planè nullam habeat rationem, idque ex omnibus manifesto odio. *Valentin. Henr. Vogler.* Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 6.

* Tractatus de Potestate Pontificis *Romani* in Temporalibus adversus *Gulielmum Barclaium*, censurâ notatus & vetitus in *Galliâ*.

Extant Opera ejus 7. Tomis, *Ingolst.* 1601. & *Col. Agr.* 1617.

Hoc ejus Epitaphium, quod in Collegio Cardinalium reperitur:

Die 17. Septembris 1621. Reverendissimus Dom. Robertus Bellarminus, *Presbyter Cardinalis, de Monte* Politiano, *ex Venerabili Societate* Jesu, *hac die, horâ duodecimâ de regione mortuorum transivit ad regiones vivorum. Vir Clarissimus, Theologus eminentissimus, ac fidei Catholicæ propugnator acerrimus, Hæreticorum malleus, æquè pius, prudens, humilis, ac summè eleemosynarius: Sacrum Collegium Cardinalium, ac universa Curia* Romana *tanti viri amissionem, non sine lacrymis maximè indoluêre.*

JOANNES BUXTORFIUS, Senior

Clar. A. D. MDCX

HAmmoniâ *VVestphalus*, ex familiâ inter suos illustri: cùm *Basileæ* studiorum causâ degeret, ob eximiam in *Hebraicâ* literaturâ peritiam, S. Linguæ hujus Cathedræ ibi tum vacanti admotus, spem de se conceptam tam magnificè implevit, ut brevi *Rabbinorum Magister*, meritò audiret. Obiit anno 1629. Ætat. 65. *Basileæ Hofman.* in Lexic.

Scripsit Epitomen Grammatices — Manuale *Hebraicum* — Lexicon *Hebraico-Chaldaicum* — Thesaurum — Grammaticam *Chaldaico-Syriacam* — Synagogam *Iudaicam* — Abbreviaturas *Hebræorum* — Epistolas *Hebraicas* — Præfuit

fuit Operi *Biblico*, cui *Tiberiadem* adjunxit. Affecit Concordantias, & Lexicon *Chaldaico-Rabbinico-Thalmudicum*, &c. Reliquit *Babyloniam*, adhuc ἀνέκδοτον.

Ioannes Buxtorfius, Linguæ *Hebrææ* in Academiâ *Basileensi* Professor, *Hebraismi Phœnix*, doctissimus *Christianorum Rabbi*. *Quensted*.

Doctissimus *Buxtorfius*; & Lexicographorum doctissimus; sæpissimè vocatur à *Bochar:o* in Geograph. Sac.

Buxtorfius in admirando Opere *Syngactico*, quod Clarissimus *Ludovicus* de *Dieu* sibi Clavem Scripturæ *Biblicæ* esse adfirmat; ac omnibus Theologiæ studiosis commendat. *Dilher*. Tom. 2. Disputat. Academic.

Buxtorfii Lexicon *Chaldaicum*, *Talmudicum*, & *Rabbinicum*, Opus triginta annorum, cui nihil tale Sol unquam aspexit aut simile. *Edm*. *Leigh*.

Ut nuper observatum est à doctissimo amico nostro *Ioanne Buxtorfio*, Linguæ *Hebraicæ* & omnium *Iudaicorum* Institutorum peritissimo. *Is. Casaub*. ad Annal. *Baron*. An. 34. num. 127.

Quô [*Buxtorfio*] *Hebraicarum* literarum intelligentiorem, magisque in *Rabbinicis* & *Talmudicis* exercitatum *Europa* habet neminem. *Voss*. in Orat. in obit. *Thom. Erpenii*.

Buxtorfius Synagogam Iudaicam elaboravit quæ bona est, sed plures voces non intelligit, quas perperam interpretatur. *Buxtorfius* alius planè Vir est quàm *VVaserus*. Doctus est, imò unicus Doctus Hebraicè. Hodie nullum præter eum habemus Virum in Hebraicis præclarum. Mirum quomodo *Buxtorfius* ametur à *Iudæis*: In illa tamen *Synagoga Iudaica* illos valde perstringit. Reliquit multos errores in Epistolis *Iudaicis*. *Scaligerana* 2. Gall.

Buxtorfius Hebræorum decus immortale. *Mayer*. in Philolog. Sac.

Eruditissimus pariter ac laboriosissimus *Buxtorfius*, cujus præclarâ & indefatigabili operâ, in ipsa adyta intimaque idiomatis *Hebræi* penetralia in dies singulos studiosi magis semper magisque deducuntur. *Edv. Leigh*, Not. in Crit. Sac. præfat. ad Lector.

Suis Lucubrationibus tantam nominis celebritatem fuit consecutus, ut non tantum *omnia Exemplaria* brevi tempore distracta, & aliquoties magno numero recusa, verùm etiam, ut nullus in *Orbe Christiano* locus daretur in quo *Buxtorfius* non esset admirationi. Omnia pulpita *Linguæ Sanctæ* Præceptorem, & propemodum unicum agnoscere cœperunt *Buxtorfium*. *Iudæi* per totam *Germaniam*, *Poloniam*, *Moraviam*, *Bohemiam*, *Italiam* creberrimis illum *literis* fatigarunt; adeò ut non *Centurias*, sed *Myriadas Hebraicarum* Epistolarum à diversis *Iudæis* exaratarum in ipsius *Bibliothecâ* reperire sit: quin integræ *Synagogæ* ex omnibus Mundi angulis *Buxtorfium* publicis *literis* salutarunt, & mirum in modum deprædicarunt. *Dan. Tossan*. in Orat. de Vit. & Obit. *Ioan. Buxtorf*. vid. *Henning. VVitte* in Memor. Philosoph. p. 313.

Duo Buxtorfii qui multam, inter protestantes cumprimis, famam sibi peperarunt, in plerisque Scriptorum suorum nihil nisi præconceptam existimationem Rabbinicarum opinionum exhibent; cæteris Authoribus minimè consultis. Or. Presb. *Rich. Simon*, Præfat. Hist. Crit. V. T. Gall.

Plerique

Plerique eorum qui hodie suam in *Hebraïca* lingua peritiam venditant, nullum ferè magistrum alium habent quam *Buxtorfii* Lexicon, quod omnibus præstare censuerunt, quia omnium compendiosissimum & maximè methodicum est. Omnium tamen angustissimum est in *Hebraicarum* vocum significatione. Normam sibi præfixit Rabbinorum libros. Idem Hist. Crit. V. T. l.3.c. 2. Gall.

Cavendum autem à quibusdam *Rabbinorum* & *Cabalistarum* commentis & fabellis, quas inter explicandas *Hebraicas* voces sparsim miscet *Buxtorfius*. *Index Madrit.* 1667. p. 56.

* *Lexicon Buxtorfii*; ejusdemque liber, cui titulus, *Ioannis Buxtorfii* Thesaurus Grammaticus Linguæ Sanctæ *Hebraicæ* duobus libris methodicè propositus, expunctis autem Litteris Dedicatoriis, permittitur in Decreto 4. Julii 1661.

Extat Manuale *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Basil.* 1602. 1613. 1630. 1658. in 12°.

Extat *Synagoga Iudaica*. *Basil.* 1603. 1641. 1661. in 8°. *Hanov.* 1614. 1622. in 12°.

Extat Lexicon *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Amstelod.* 1654 in 8°.

In obitum Summi Viri *Ioan. Buxtorfii* sic cecinit *Ludovicus de Dieu:*

Siccine Musarum privasti luce parentem
Terra lues? nunquam lux ea morte perit.
Æthereâ quamvis non vescitur amplius aurâ,
Æternâ hunc famâ vivere fata volunt.
Tu mea mens moritor, tu sanctam desere linguam:
Tu Targum, Talmud, abjice, perde, cave:
Si tibi quando viri moritur nomenque decusque,
Qui tibi, dum vixit, vivere mente dedit.
Plangite, Judæi, *qui vestram discere linguam*
Vos docuit, cecidit, nec rediturus abest.
Plangite Rabbini, *qui vobis vestra reclusit*
Abdita, jam irato abscondidit illa Deo.
Plangite, quos Christus *carâ sibi morte redemit.*
Dux vobis, doctor, luxque decusque jacet.

Hoc ejus *Epitaphium:*

C. S.

Ioanni Buxtorfio Camensi VVestphalo, Linguæ Sanctæ in *Bas. Athenæo* Professori per Ann. 38. Quem Linguarum *Orientalium Hebrææ, Chaldææ, Syræ*, exacta cognitio cum Monumentis Literar. incomparabilibus Urbi & Orbi admirabilem reddiderunt; Lue pestiferâ magnis Laboribus cheu! præmature

turè erepto, *Margareta Curionia* Conjux Liberique mœstiss. Marit. Parent desideratiss. C. L. P. P. B. Ann. 65. Θ. Ann. 1629. Idib. Sept.

JOANNES AUDOENUS, vulgo *OVVEN*,

NAtus in Villâ *Armon*, in Comitatu *Caernarvaniensi*, bonarum literarum elementa, auspiciis Doctoris *Bilson*, in Scholâ *VVintoniensi* hausit; Collegii verò *Novi* Socius emicuit Anno 1584. eundemque exuit anno 1591. quô tempore LL. *Baccalaureatu* ornatus comparuit, & *Ludo* deinceps *Literario*, *Trylegiæ* haud procul ab urbe *Monumethensi*, præfuisse perhibetur. Epigrammata scripsit. Clar. A. D. MDCX.

Virum hunc *Ingenii* eximii dotibus instruxerat *Natura*; *Arte* verò *Poëticâ*, inter Coævos præsertim excelluit, id quod *Epigrammatum* libri ab ipso editi satis testantur; in quibus liberius quidem jocatur, vitiaque humana haud insulsè plerumque notat; salibus & facetiis seculi quo vixit ingenio accommoditatis: Morbo Poëtas inter epidemico, egestate nimirum, gravissimè conflictabatur, Doctoris autem *Ioannis VVilians*, Episcopi *Lincolniensis*, magnique *Sigilli* custodis, popularis verò sui, patrocinio sublevatus, annis benè multis melius habuit. Porrò dicitur, ipsum ab hæreditate admodum amplâ dimotum, quam ab Avunculo locuplete expectaverat, ob hæc ipsa quæ superiùs apposui *Carmina*: adeò fatali lege *Mendicitas Poëtas* consequitur, & *Vates* ingenio, acuto nimis telo, pereunt suo *Ant.* à *VVood* in Hist. & Antiquit. *Oxon.*

Ioannem Ovvenum Cambro-Britannum ipsæ *Musæ* enutriisse videntur, adeo in *Epigrammatis* ejus plerisque nervi, argutiæ, venustas inter se de palmâ contendunt. Non turget, non inhorrescit, non anxiè quærit *Sales* suos, ut qui sponte se offerunt, & calamo currenti propemodum innascuntur. Sed, ne quid dissimulemus, in sordibus & obscœnis frequentiùs volutatur, castosque animos sæpè exulcerat. Quoties ipsi acumen parit spurcities? quoties furtum meretriculæ: quoties cavilla! Vicisset *Martialem*, nisi hâc parte ad eum accessisset propiús. Est &, quanquam rarius, ubi in Quantitate *Syllabarum*, est ubi in Dictionis *Latinæ* munditiem impingit, quod ipsi cum celebratissimo aliàs *Barclaio* commune. Sed hos nævos magnis redimit virtutibus. *Borrich.* de Poët. p.55.

Multa ingeniosè scripsit *Ovvenus* in isto Carminum genere: sed intercurrunt non pauca vilioris monetæ. Magno applausu apud *Anglos* leguntur. *Casp. Barlaus* in Epist. 888.

Notetur proprium ejus de seipso judicium:

Qui legis ista, tuam reprehendo, si mea laudas
Omnia, stultitiam: si nihil, invidiam.

Ingeniis sui seculi elegantissimis accensendus erat, quodque Poetæ rarò contingit, ejus id fuit judicium; eaque prudentia ut animadverteret genium &

dotes ejus *Epigrammatis* limitibus coerceri debere, ſuique ſatis compos fueri ut illos non tranſiluerit. *Judicia Eruditorum Pariſiis* 1686: Per *Bailletum*. Gall.

Iohannes Ovvenenius Oxonienſis Britannus, Poeta ſalaciſſimus hunc honorem Seculo noſtro conſecutus eſt, ut inter prima ingenia collocaretur quoad argutorum Epigrammatum Latinam compoſitionem. In gloriæ ejus incrementum, à ſuis Conterraneis frequentiſſimè *Martialis Anglicus* cognominatus fuit, ob ſententiarum acumen, carminumque jucunditatem, quippe quæ non legantur quin feſtivitas cum Satyra in eorum contextu ſociata mirificè lectorem delectent. Periti artis Poeticæ æſtimatores qui hujus ingenii pondus ex ejus evulgatorum lectione trutinaverunt, judicârunt eum eſſe Poetam argutiſſimum, undequaque floridum, parum tamen cultorem genuinarum Latinæ Poeſeωs phraſeωn, quibus vel Veteres vel neoterici ipſorum imitatores uſi ſunt: Quia ſcilicet *Ioannes* de ſtyli ſublimitate & puritate, verborumque ad locutionis exornationem delectu parum ſollicitus fuit, mentis conceptus quocumque tandem modo exprimere contentus. Si verò debitis circumſtantiis Scripta ſua ſtipaviſſet, Poetis innumeris palmam dubio procul præripuiſſet. *Laurentius Craſſus*. Italicè.

* Hic Author propter *Epigrammata* varia rejicitur inter *Hæreticos* primæ *Claſſis*, maximè autem propter *Diſtichon* illud:

An Petrus *fuerit* Romæ *ſub judice lis eſt*;
Simonem Romæ *nemo fuiſſe negat*.

E vivis migravit eodem ferè tempore quo eruditiſſimus *Camdenus*, anno nimirum 1623. Inque Navi Eccleſiæ Cathredralis *Paulinæ Londini* terræ mandatus eſt, funere Antiſtitis præfati [*Iohannis VVilliams*, Epiſc. *Lincolnienſis*] impenſis ſolennem in modum deducto, qui viri porro effigiem, lauro tempora redimitam, Columnæ tumulo propinquæ affigendam curavit, *Epitaphio* iſto inferius appoſito.

Parva tibi ſtatua eſt, quia parva ſtatura, ſupellex
Parva, volat parvus magna per ora liber:
Sed non parvus honos, non parva eſt Gloria, quippe
Ingenio haud quicquam eſt majus in orbe tuo.
Parva domus texit, Templum ſed grande; Poëtæ
Tum verè vitam, quum moriuntur, agunt.

THOMAS DEMPSTERUS.

Clar. An. D. MDCX. S*Cotus*, nobili ſtemmate proſatus, amiſſis in patriâ fortunis, cùm ea Religioni Reformatæ Pontificiam judicaret poſthabendam, *Lutetiam Pariſiorum*

venit.

venit. Juris peritus, humanioribus in eâ urbe literis, quas juventuti tradebat, rem gloriamque consequebatur. Tandem in *Bononiensium* Academiâ Professor, obiit anno Dom. 1625.

Scripta ejus sunt: Commentarii in *Rosinum*, de Antiquitatibus *Romanorum* — Commentarii in *Corippum* Poëtam *Africanum*, & *Claudianum* — Epistolarum libri quatuordecim — Cosmographia — Mythologia — Judicium de unoquoque ætatis cujusvis Historico — Libri quinque & triginta *Historia Scotia*, &c.

Erat *Thomas Dempsterus*, uti refert *Matthæus Peregrinus*, indefessus in legendo, ita ut quatuordecim diei horas in librorum lectione continuare soleret. Mentis acumine satis valuit, sed memoriæ tenacitate longè plurimùm, adeo ut multoties diceret, ignorare se quid sit oblivio. Nihil adeo abditum in Antiquitatis monumentis, cujus non meminisset; ita ut *Franciscus Cospius*, vir in literis omni comparatione major, *Dempsterum* magnam Bibliothecam loquentem compellare consueverit. Stylus ei copiosus, confragosus tamen. Moribus apertus & simulandi nescius; sive amore odiove quempiam prosequeretur, utrumque palàm. Ut amicis obsequentissimus, ita inimicis maximè infensus. *Aub. Miræus.*

Nicius Erythræus refert, hominem admodum contentiosum fuisse, & leviter re vel verbo lacessitum, continuò ad arma rixasque decurrisse: unde factum, ut omnibus formidabilis fieret. Illi verò gloriam (ut ait *Erythræus*) multiplex rerum scientia, reconditæ exquisitæque literæ, & incredibilis memoriæ magnitudo confecerat. *Ian. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Neque enim hîc assentior *Dempstero*, reconditæ alioquin doctrinæ & multiplicis eruditionis viro. *Fel. Osius* in Not. ad *Albertini Mussati* prolog. Hist. August.

Benè de *Corippo* meritum eruditissimum virum *Thomam Dempsterum*, nulla ætas negabit. *Barth.* Adversar. l. 21. c. 13.

In *Galliis* eum [*Claudianum*] tractat *Thomas Dempsterus*, cujus nuper Antiquitates commodo sanè optimo juventutis publicatæ sunt. *Eustath. Swart.* l. 2, Analect. c. 11.

Multisciæ lectionis & eruditionis vir *Dempsterus*. *Dilher.* Disput. Acad.

Thomas Dempsterus, eruditus *Scotus*, beneque de literis meritus *Voss.* de Vit. Serm. l. 1. c. 10.

Ecclesiasticam *Scotiæ* Historiam 19. libris nobis tradidit ubi de Regionis illius Literatis multa refert. Sed quamvis cætera doctus esset, non ideo æquioris animi censor, nec solidioris judicii, nec sincerioris conscientiæ Vir fuit. Optasset *Eruditos* omnes *Scotos* esse: Librorum qui nunquam extiterunt titulos commentus est ad Patriæ suæ gloriam illustrandam, variasque alias fraudes commisit, quibus apud Literatos nomen suum infame reddidit. *Iudicia Eruditorum. Paris.* 1685. per *Baillettum*. Gallicè.

Verùm *Angli*, atque *Hiberni* arguunt *Dempsterum* commentum esse pleraque, ut *Scotos* suos ad eruditionis palmam efferret. Videndi præ cæteris *Usserius*,

VVoaræus, &c. *Ant. Teissier* in Catal. Auctor. & Bibliothec.

Dempsterus in suum *Scriptorum Scotiæ* Catalogum, pro libidine suâ *Anglos*, *Wallos* & *Hibernos* passim retulit, & ad assertiones suas firmandas, finxit sæpissimè anthores, Opera, locos, & tempora. *Iac. Warrhæus* de Scriptor. *Hibern.* p. 119.

—Commenti genus est illi homini (*Dempstero*) non minus familiare, quàm librorum qui nunquam scripti sunt ex ipsius otioso deprompta cerebro recensio. *Iac. Usser.* de *Britan. Eccles.* Primord. 463.

Thomas Dempsterus, homo multæ lectionis, sed nullius planè judicii. *Usser.* Antiquit. *Britan.* Eccles. c. 1.

Quod verò *Dempsterus* Hist. *Scot.* lib. 6. num. 536. affirmat, *Fastidium* nostrum *Scotorum Chronicon* scripsisse, id homini nugivendulo, & in Gentis suæ rebus penè semper ineptienti condonandum est. *Gul. Cave* ad Ann. *Chr.* 420.

Præterea *Musicam* ejus, lepidum Carmen, sed non indoctum, & in quo eas *Dempsterus* signavit lineas, quæ manum *Apelleam* clarè testentur. *Borrich.* de Poët. p. 151.

* *Scotia* illustrior *Thomæ Dempsteri* prohibetur. Liber quoque inscriptus *Hibernia*, sive Antiquioris *Scotiæ* vindiciæ adversus immodestam Parecbasim *Thomæ Dempsteri* in Decreto 17. Decembris 1623. prohibitus fuit. *Thomæ Demsteri* de antiquitate *Romanorum* liber, prohibetur, donec corrigatur, in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus Historiæ Ecclesiasticæ Gentis *Scotorum* lib. 19. *Bononiæ* Typis *Nicol. Thebaldini* 1627. 4°.

Extat Romanorum Antiquitatum Auctarium ad *Ioan. Rosinum*, unà cum *Rosino* excusum *Coloniæ Allobrogum* Typis *Gabr. Cartierii* 1613. in 4°. *Coloniæ Agrip.* apud *Kalcovium* 1662. 4°. & curâ *Screvelii Lugd. Bat.* cum fig. æn anno eodem.

Hoc ejus Epitaphium.

Lugete Boni, lugete Docti, Thomas Dempsterus *inclytus ille vester hîc conditur; ubi* Astream, *Poësim*, *literas satius condi fuerat.* Scotia *gloriosè genuit*, Italia *providè rapuit*, Felsina *piè tumulavit. Æthere spiritus, hoc lapide cinis, scriptis ingenium, ubique gloria eminet colitur. Tot magna diutius tam arcto claudi limite invidiosum fuerat, Academia Noctis tanti sui syderis occasum deflens, lacrymarum vitali ore magis quàm celsè loquacem vobis exponit lapidem.*

FRONTO DUCÆUS, *Soc. Jes.*

Clar. An. D. MDCX

Natione *Gallus* Patriâ *Burdegalensis*, parentem habuit in eâ urbe Senatorem. Obiit ann. 1623. die 25. Septembris. Vir fuit eruditione, & morum suavitate carus etiam iis, qui iniquiore animo in Societatem erant; ut vulgò passim à maledictis in nostrum ordinem vibratis exceptum eum esse vellent.

Antiquitatis

Antiquitatis totius cognitione maximè nobilis fuit. Certè ad laborem fuit impigerrimus, perdius in libris & pernox, tantâ sui abjectione & despicientiâ, ut nullum domi tenuiorem crederes. *Phil. Alegambe.*

Multa S. *Patrum* Opera recensuit Notisque illustravit, ut *Gregorii Nazianzeni*, *Nysseni*, *Basilii*, *Chrysostomi*. Scripsit præterea Collectanea in *Clementem Alexandrinum*. Denique etiam edi curavit Bibliothecam *Græcorum Patrum*.

Fronto Ducæus Theologus, doctrinâ & candore morum vir insignis. *Is. Casaub.* Epist. 496. ad *Ios. Scalig.* 562.

Fronto noster, vir profectò melior, quàm ut pro germano *Loiolitâ* possit haberi. Is te singulari reverentiâ semper coluit, & præstantiam eruditionis tuæ cum omnibus bonis miratur: neque suorum sycophantias moratur, sed, quo candore est abominatur. Utinam hoc ingenio omnes familiæ illius sodales essent! firmiore heic pace uteremur: quam quotidie τὸ θεοσυγὲς γένος concutit, & novis subinde arietibus labefactat. *Casaub.* Epist. 488. ad *Scalig.*

Fronto Ducæu., vir Ecclesiasticarum Antiquitatum studiosissimus — Vir insignis doctrinæ ac pietatis. *Baron.* Vol. 9.

Fronto Ducæus, Vir doctissimus, & cui *Chrysostomus* noster plurimum debet. *Henric. Savil.* Not in Psalm. *Chrysost.*

Homo eximiè eruditus *Fronto Ducæus*. *Montacut.* Apparat. 9. Sect. 9.

Fronto Ducæus est honestissimus *Iesuita*. Omnes illi Senatores *Parisienses* amant *Ducæum*, etiam *Casaubonus*, sed dolent esse *Iesuitam*. *Scaligerana* posterior.

Fronto Ducæus, Jesuita, vir omnigenâ eruditione pollens. *Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 19.

Magnus ille vir *Philippus Mornæus Plessius*, ingenuè fatetur ab alio se nullo adversario, inter multos, acerbiorem ac luculentiorem quàm ab illo plagam accepisse.

Jesuita *Fronto* inter seculi sui præstantissimos Viros claruit cum ob ingenii ejus elegantiam, tùm ob judicii ejus soliditatem, insignemque sapientiam & modestiam, Ubique eximiam Linguæ *Græcæ* notitiam, amplamque in Ecclesiasticis eruditionem prodit. *Iudicia* Erudit. Parisiis 1685. per Baillettum. Gall.

UBBO EMMIUS.

GRethanus, *Frisius*, Historiarum & Græcæ Linguæ Professor, primusque Rector Academiæ *Groningnæ*. Natus est Anno 1547. die 5. Decembris. Decessit anno 1625. die 9. Decembris. Clar. An. Dni MDCX.

Scripta ejus hæc sunt: *Frisicarum* Rerum Historia, in Decades septem distinctà — De *Frisiâ* & *Frisiorum* Republicâ, deque Civitatibus, Foris, &c. — De Agro *Frisiæ*, deque urbe *Groningâ* — Opus Chronologicum novum, cum Canone Chronico — Chronologia Rerum *Romanarum* — *Græcia* vetus, sive de *Græcorum* Respublicis.

Dotes ingenii & vis ignea in historiâ scribendâ maximè effulserunt. In eo enim scriptionis genere ingenium habuit planè subactum. Nam in omni omnium populorum ac gentium historiâ versatissimus, de cujusque gentis ac cujuslibet temporis historiâ rogatus *extempore* differebat, recitatis omnibus locorum, temporis, & personarum circumstantiis, haud secus ac si præmeditatus & paratus accederet ad historias istas exponendas. Nec erat superficiaria hæc (*Historiarum*) cognitio, quæ multis contigit, sed quæ paucis, exacta, solida, ad interiora penetrans atque descendens. *Nic. Mulcr.* in Elog. *Emmii.*

Moliebatur divinum illud *Opus Chronologicum*, novâ formâ, nec ulli hactenus usurpata conceptum in quô illustriores omnium historiarũ eventus in sua tempora digesti inter se comparantur haud minore labore quàm industriâ. Ejus liber de Rebus Græciæ est opus rei literariæ utilissimum, præsertim viris ad *Reipublicæ* Clavum sedentibus, aut Principum consilia regentibus gratissimum. *Idem* ibid.

Nec in *Frisonum* gestis recensendis lectoris otio abutemur; supervacuum existimantes ea iterare, quæ ab *Vbone Emmio*, legitimo *Frisiæ* suæ Historico fidelissimè perscripta. Cujus ea in Patriæ suæ Antiquitatibus investigandis curiositas, ea religio fuit, ut meo quidem animo, parum, seu potius nihil, aliorum industriæ reliquum fecisse videatur. *Ian. Dous.* l. 1. Annal. *Hollandic.*

Citra assentationem dicam, quare enim apud te? Nihil simile tuis Scriptis post *Buchananum* in eo genere me legere memini, seu fides, prudentia, ac ingenua libertas; sive orationis elegans simplicitas ac perspicua brevitas spectetur. *Thuan.* in Lit. ad *Emmium* an. 1604. script.

A *Frisiæ* ordinibus invitatus [*Suffridus Petrejus*] origines, Colonias, nobilitatem, libertatem, jura gentis suæ illustranda suscepit, in quibus altiùs repetendis, dum admistis fabularum figmentis nimiùm stylo indulget, multorum reprehensiones incurrit, ut *Vbboni Emmio*, qui eandem provinciam summâ fide ac admirandâ simplicitate postea executus est, potiùs lampada tradidisse, quàm ei in scribendâ historiâ Patriâ præluxisse videatur. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Frisica gens mea Historicum accepit *Vbbonem Emmium*, nulli, quamvis veterum, temerè secundum, judicio politico, styli elegantiâ & accuratè tractatâ narratione *H. Conring.* de C. P. cap. 14.

Disertissimus *Frisicarum* rerum explicator, condignus utique patriâ suâ Historicus, parque tantæ rerum moli sustinendæ. *Dousa Fil. annal. Holland.* 10.

Vir eruditissimus, cujus præter *Opus Genealogicum, veterem Graciam, & descriptionem* Frisiæ, extat, *Historia rerum Frisicarum* ab anno Christi CCCCXLIX. usque ad 1564. tantâ prudentiâ ac elegantiâ scripta, ut palmam cunctis prioribus præripiat, eoque digna, quæ frequentiùs studiosorum hominum manibus teratur. Variè primùm & particulatim, sed posteà unô volumine juncta excusa est in *Batavia Lugduni* 1616. *Ioh. Andr. Bosius* de compar. Prud. Civ. n. 55.

Quanti & probitatem tuam & doctrinam semper fecerim, non solùm ego mihi conscius sum, sed & illi, qui me de te ea narrantem sæpissimè audiverunt, quæ virtus tua & meritum à me expressit. Certè, si nihil aliud saltem divina *Histo-*

ria tua *Frisica* hoc à me exigebat, quam ego judico non solùm iis, qui similem scribere volent, *commum*, sed & iis, qui jam scripserunt, laudem præripuisse. *Jos. Scalig.* in lit. ad *Emmium* ann. 1608. script.

Vbbo Emmius de Origine *Frisiorum*, bonus & ratus. Scaligerana *posterior*.

Vbbo Emmius vir fuit longè doctissimus: præcipuè verò Historiâ *Frisiæ* inclaruit. *Voss.* de Mathemat. p. 237.

Suffridus Petri vir benè doctus, sed qui in *Frisiæ* rebus, atque omni literaturæ laude longè cedat *Emmio*. *Idem* de Hist. Lat. l. 2. c. 40.

* *Emmii* Opera, appositâ notâ Auctoris damnati, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extat Historia Rerum *Frisicarum*, & *Frisiæ* Orientalis descriptio Chorographica. *Lugd. Bat.* in Fol. ann. 1616. Progreditur autem ab Anno 449. ad an. 1564.

Extat Opus Chronologicum novum libris 5. distinctum, cum Canone Chronologico. *Groningæ* 1619. in Fol.

Extat *Græcia* Vetus, sive de *Græcorum* Rebuspublicis 1628. 8°. *Lugd. Bat.*

Extat de Agro *Frisiæ* inter & *Amasum* & *Lavicam* fl. deque Urbe *Grœningâ* in eodem agro, & de jure utriusque Syntagma, cum serie Magistratuum præcipuorum, 8°. *Groningæ* 1646.

Conditæ sunt corporis exuviæ in inferiore parte Templi Academici Groningensis juxta liberos: Conditorio Saxum instratum, cui hoc Epitaphium memoriæ causâ incisum:

Immortali Memoriæ Claris. & Pientis. Senis Ubbonis Emmii, *Frisii Grethani; Primi Acad. Gronning. Rectoris, Theologi sinceri, Philologi eximii, Historici absoluti, viri prudentiæ singularis; Qui per omnem vitam suâ sorte contentus, labore indefesso, de Ecclesiâ & Republ. patriâ quàm optimè meritus. Verè piâ demùm ac placidissimâ morte defunctus heic corpore quiescit.* Margaretha à Bergen *vidua & liberi superstites mærentes H. M. P. vixit in terris Ann.* LXXVIII. *dies 4. Abiit in Cœlos anno Christiano* MDCXXV. *die 9. Decemb. Iul.* Nicol. Mullerus M. D. Author.

GULIELMUS GILBERTUS.

GLocestrensis, Philosophus & Medicus *Londinensis*, tres amplissimos Commentarios de Naturâ *Magnetis* edidit. Quibus magis mihi probavit doctrinam suam, quàm *Magnetis* Naturam. Nam incertior sum, quam dudum. *Jos. Scalig.* in Epist. 100. Clar. A. D. MDCX.

Quidam *Anglus* ante triennium libro de *Magnete* edito, nihil dignum expectatione eâ, quam excitârat, protulit. *Jos. Scalig.* Epist. ad *Casaub.*

Gilbertus nostras, cùm Naturam *Magnetis* laboriosissimè, & magnâ judicii firmitudine & constantiâ, nec non experimentorum magno comitatu & fere agmine perscrutatus esset, confinxit statim Philosophiam consentaneam rei apud ipsum

ipsum præpollenti. *Franc. Bacon.* in Var. loc.

Equidem scio neminem in hâc materiâ (de *Magnetis* Natura) sanè difficillimâ, illum sibi habere parem: Nam quod alii vix attingunt verbo, illud *Gilbertus* noster amplissimè diduxit, & ab ovo quasi rem inchoavit, & clarissimè ac acutissimè explicavit. *Scaliger* quanquam cætera omnia subtiliter, tamen non satisfacere potuit rei veritati in hac quæstione. Ad *occultas qualitates* cum cæteris provocat Philosophis. Verùm ignoranti nihil non occultum & absconditum est. *VVolfgang. Lochman.* præfix. de *Magnet.*

Authori nostro nec acumen nec argumentum deficit, quo non tantùm delectare, sed & erudire solertem Naturæ indagatorem valeat. *Ibid.*

Dolere *Peireskius* solebat non agnitos sibi *Gulielmum Gilbertum* auctorem libri de *Magnete*, nec *Thomam Lydiatum* celebrem Mathematicum.

Gassendus in Vitâ *Peireskii Gilbertum* magni facit.

Mirabilis ille naturæ *Magnetis* Scrutator, Doctor *Gilbertus*, cujus & Doctoris *Harvai* beneficio, Gens nostra sibi arrogare potest, quòd ultimo hoc seculo Coronam meruerit ob Philosophiæ solidam Doctrinam, ut antehac pluribus continuis seculis ob acutas subtilesque Theologicas Speculationes. Equitis *Ken. Digby* Tractat. de *Corporibus*. c. 20. Angl.

Proprietatum *Magnetis* notitia certa sufficientique destituebamur, usque ad tempus quo Deo visum est unum è Popularibus nostris excitare; scilicet Doctorem *Gilbertum*, qui novum ad perpetuam sui gloriam tramitem ad Philosophiam ingressus est, & insigne Trophæum super *Magnetem* erexit, qua laude perenni apud Posteros celebraretur.. Vide plura apud *Carpent.* Geographiæ lib. 1. cap. 3. Anglicè.

Gibertus meliùs quàm cæteri *Magnetis* experimenta elucidavit. *Rapin.* Animadv. in Physicam, §. 9. Gall.

Postremò ex hac apud *Ptolemæum* de *Lapide Herculeo* narratiunculâ intelligimus, non solùm in *Indiâ Magnetem* nasci, sed ibi etiam natum, singulari efficacitate valere. Clara & testata hæc quoque res est, certissimo recentiorum etiam *Authorum* experimento, nominatim verò doctissimi *Gilberti* nostri, artis tam *Magneticæ*, quàm *Medicæ* scientissimi: qui ex *Indiâ Orientali*, *Chinâ*, & *Bengalâ*, Magnetes omnium præstantissimos peti asserit. *Nic. Fuller.* l. 4. c. 19. Miscel. Sacr.

— -Nec ut recentiores illos commemorem, acumine similes *Antiquis*, & propè pares, *Galilæum*, *Gassendum*, *Gilbertum*, *Mersennum*, *Cartesium*; *Isaac. Barrovv* Opusc. pag. 87.

In hunc Auctorem hoc Epigramma composuit *Ioannes Ovven*:

Stare negas Terram; nobis miracula narras:
Hæc cum scribebas, in rate forsan eras.

Lib. 1. Epigram. 14.

DANIEL

DANIEL SENNERTUS.

NAtus *Uratislaviæ* Anno Chr. 1572. Patre *Nicolao Sennerto*, Calceario & Cive: *VVittebergæ* 1598. Philosophiæ Magister, & ibidem 1601. *Medicinæ* Doctor, pauloque post anno nempe 1602. ejusdem Professor Publicus, nec non tandem etiam Electoris *Saxoniæ* Archiater constitutus est. Obiit *VVittebergæ* 1637. 65. Opera ejus omnia, in sex Tomos divisa, prodiere *Lugduni*, an. 1676. in Fol. Clar. An. D. MDCX.

Verùm quoniam quædam in *Liddelio* deficiunt, ideò maximoperè suaserim Clarissimi *Sennerti Institutiones Medicas* his conjungi, ex quibus hoc commodi habere poteris, ut & sine Interprete eas intelligere, & plurimorum *Auctorum* sententias cognoscere, atque *dubia* quoque quædam non levia, quæ artem nostram obscuram faciunt, pervidere possis: quæ omnia cùm sine gravi labore & judicio præstare non potuerit, nactus est admiratores & laudatores plurimos, aliquos verò ita infatuavit, ut eum suspiciant tanquam artis nostræ supremum *Dictatorem*, paucos verò ad invidiam concitavit. Ego quid de *Sennerti* censeam laboribus ingenuè & liberè proferam, neque cujusquam verebor judicium. Censeo *Scripta* ejus plurimis laboribus fuisse congesta ex variis *Autoribus*, ut ideò *Locorum Communium* instar esse possint: addo, plurima ab ipso benè fuisse annotata, quæ alii *Autores* malè proposuerunt: addo & hoc, quædam ab ipso quoque primùm inventa fuisse, eaque non mala: atque ideo si cujusquam *Autoris*, certè ejus lectionem proficuam fore *tyronibus* Medicinæ, atque etiam in arte provectioribus planè & sine metu edissero. Sed tamen eo insaniæ nunquam pevenero, ut eum numeris omnibus absolutum censeam; scio hominem eum fuisse, atque ideo in plurimis errare potuisse: scio & hoc plurima brevius, accuratiùs, ordinatè magis, ac veriùs proponi posse, quàm ab ipso factum est; sed si hæc gloriam magni viri obscurare debent, quis tandem famam merebitur? Proptereà virulentiæ & invidiæ plenum pronuncio *Plempii* esse judicium quod *Auditoribus* suis communicavit, in Epistolâ quadam, quam *Lindanus* in *Medullâ suâ* Medicinæ Manuductioni suæ proposuit. *Albert. Kyper. Kyper.* Method edit. *Lugd. Bat.* 1643. 12°. p. 291 292.

[c] Judicia Virorum quorundam Clariss. præfixa *Sennerti* Operibus editis [c] *Lugduni* 1666. in Fol.

Ingenii divini Monumentis in eam proruпisti famam, ut & *Itali* ipsi *Germani* hominis judicium æstimare & venerari se publicè dicant. Quod certè testimonium tanto habendum est potius, quantò majorem esse horum ambitionem scimus. *Dan. Bucret.* D. M. *Venet.* 1617 die *Pasch.*

Pervolve, & nocturnâ diurnâque versato manu *Institutiones Don. Sennerti*, in quibus prolixiori Orationis serie fundamenta artis plenissimè enarrantur, & longè fortè solidiùs, quàm factitatum à *Fuchsio*, *Valleriolâ*, *Riolano*, *Heurnio*, *Duncano*, *Liddelio*, cæterisque de genere hoc. Unus iste erit tibi instar omnium, quem si noris, omnes nôris. *Petr. Lauremberg.* in *Lauru Delphicâ.*

Recreavit me mirificè istius (Part. l. 1. *Practica*) Lectio : utque animi mei sensa ex candido tibi per tot annos perspecto pectore explicem , nihil habeo (& Conscientiam testor) quod in eo desiderem. Perspicuitas in omnibus , ἀκριβὴς decisio Controversarum Quæstionum, methodus accurata quidem,interim perfacilis , materia Medica indicationibus curativis in totum correspondens mihi plurimùm arridet. Perge itaque , clarissime *Sennerte* , nec dubita te laborem *Deo Reipubl. Literariæ* gratum & utilem suscepisse ; eum ut matures etiam atque etiam te rogo. Immortalem inde apud Bonos laudem consequeris. Gratulor facultati Medicæ & ejus studiosis quod nucleum *Medicinæ* Dogmaticum tam facili labore , te duce, consequuntur. *Ioan. Georg. Magnus* D. 14. Jan. 1624. *Berlini.*

Librum tuum de *Febribus* denuò & diligenter quidem nunc perlegi , & deprehendi quæcunque ibi scripta sunt optimis rationibus , iisque firmissimis omnia esse munita. Utinam verò *Authores* parem ad istam materiam diligentiam, vel saltem consimile judicium attulissent. Quæso te per salutem *Medicæ Artis*, ut porrò in aliis quoque idem præstes. Sic sanè talentum cœlitùs commissum non defodies , sed optimè usurpabis cum magno sanè tuo lucro. *Georg. Lothus* D. & Professſ. Med. Aulicus *Regiomont.* 28. Novemb. 1629.

Ut taceam reliquos , soli *Institutionum* libri, & nobilis tuæ *Praxeos* pars prima , adeò me affecerunt , & tam profundè ad animum penetrarunt , ut jurarem ipse mihi præter *Biblia Sacra* nullum amplius Authorem Medicum alium, pro *Praxeos* meæ Scipione & itineris comite,domi forisque me usurpaturum,si modò mihi tam beato residuos quoque libros videre contingeret. *Philip. Tuscher* M. D. & *Suvibosianæ* Diœces. Ordinarius. *Suvibos.* 21. Sept 1628.

Tantus vir, qualem *Sennertum* esse omnibus in confesso est. *Gabr. Naud.* in Ep. 78. ubi librum ejus *Hypomnematum* præclarum opus vocat.

* Ejus *Physica Hypomnemata* inter libros prohibitos numerantur in Indice Expurgatorio. Vid. Ind. *Rom.* Impress. Anno 1681.

JANUS GRUTERUS,

Per Anagr.

GRATUS in VERSU.

Clar. An. D. MDCX. Brabantus Jurisconsultus , & Philologus celebris , *Antverpiæ* natus est ann. 1560. Obiit ann 1627. *Heidelbergæ* literas amœniores tractavit, ubi & Bibliothecæ præfuit , quam libris rarissimis , *Hebraicis , Chaldaicis, Arabicis, Græcis* atque *Latinis* auxit atque locupletavit. *Konig.*

Scripsit Poëmata varia — Suspicionum libros 9. in quibus varia Scriptorum loca emendata & explicata —— Notas Criticas in *Senecæ* Philosophi Opera omnia : In *Senecæ* Tragœdias : In *Statii Papinii* Poëmata : In *Martialis* Epigrammata : In *Sallustium* : In *Livium* : In *Tacitum* : In *Florum* : In *Velleium Paterculum* :

terculum: In *Plinii* Epistolas : In *Panegyristas* Veteres : In *Historia Augusta* Scriptores : In *Plautum:* In Querolum, incerti Comœdiam : In Mimos *Publi Syri* — Inscriptionum Veterum *Romar.* ingens vastumque volumen — Lampadem sive Thesaurum Criticum, hoc est. Scriptores Criticos, Tomis sex distinctos — Chronicon Chronicorum — Florilegium Magnum — Ethico-Politicorum Tomos tres — Bibliothecam exulum, sive Enchiridion Divinæ humanæque prudentiæ.

Vir fuit *Græcè Latinè*, omnisque adeò Antiquitatis, admodum peritus. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Vir multæ eruditionis ac Poëta suavis: *Iusto Lipsio* ab ingenii amœnitate ac doctrinâ charissimus. *Sander*, de Clar. *Gandavensibus.*

Ianus Gruterus incomparabilis judicii & lectionis Criticus, seculi nostri alter *Varro. Bonifac.* in Ludic. Hist. p. 591.

Præstantissimus *Gruterus*, vir intimè bonus, prudens, & supra quam credibile, eruditus, & acutus. *Barth* in Adversar. p. 852.

Summi limatissimipue judicii vir *Ianus Gruterus. Idem* ibid. p. 1420.

Vir emendandi prudentissimus ac perspicacissimus. *Idem* lib. 12. Adversar. cap. 10.

Vir eruditissimus & de bonis literis optimè meritus. *Scalig.* Animadvers. in *Euseb.*

Casaubonus Notis in *Ælium Lampridium* illum ut eruditissimum & clarissimum virum celebrat.

Suscipionum tuarum libros vidimus, nec pauca in iis peracuta. *Lips.* Epist. Cent. ad *German.* & *Gall.* Epist 6.

Gruterus luculentam Operam navavit *Martiali.* Vix est, ut quisquam meliùs de prisco aliquo autore sit meritus. *Scalig.* Epist. 216.

Ianus Gruterus Senecam cum libris priscis & Chirographis contulit: quod fecit industriè & sic perfectè, ut nimius videri quibusdam aut μικρόλογος possit. Non mihi, qui in *Critico* amo sedulitatem & fidem: & hanc etiam in *Grutero* Operam, quòd aliorum passim notas aut Interpretationes adjecit. Usui mihi fuit, ingenuè fateor: & amo virum è meâ olim disciplinâ, nunc & docendo factum *Lips.* Introduct. Lector. *Senec.* 1. Vol.

De nobilissimo *Iano Grutero*, etsi ille omnibus bonis & doctis, qui jam in ore famæ sunt, amicis utitur, quantum sibi bonas literas scriptis suis, edito præsertim post Pincianum & alios *Senecâ*, & novem *Inscriptionum* libris, devinxerit, nemini non constare potest. *Sciopp* de Crit. p. 14.

Cujus inter laudes eximias non a inimum ea locum meretur, quòd nullus hôc virô, nec diffitente invidiâ, præclariùs sit meritus de tot Scriptoribus Romanis. *I. G. Voss.* in Orat. memoriæ Th. Erpenii dictâ.

Vidi quæ *Ianus Gruterus* ad *Tacitum* annotavit. Diligentiam ejus in colligendis variè sententiis improbare nefas sit. Sed (quod liberè liceat) commissiones meræ sunt, &, ut flagitiosissimi *Caligulæ* non absonum dictum in re simili usurpem, *arena sine calce.* Videtur sibi proposuisse ad imitandum rationem illam,

quam secutus est *Lipsius* in admirabili & præstantissimo opere de *Civili Doctrinâ*. Sed Dii boni! quàm longo intervallo, quàm non passibus æquis vestigia sectatur. *Baud.* in Cent. 2. Epist. Epist. 13.

Grutterus non curat utrum Charta sit cacata, modo libros excudat. Omninò idoneus est ad Veteres libros revisendos: In *Martialem* & in *Senecam* Tragicum optimè laboravit; in *Philosophum* verò ex aliis corrasit. *Commelinus* retulit mihi *Gruterum* stultum imò valde stultum esse. Dum studendo aliquid non capit, stomachatur, suosque libros in humum abjicit Scaligerana posterior. Gallicè.

Leguntur illius *Carmina* variæ ætatis, varii generis, sed quæ venustate quadam peculiari ac propriâ semper uni respondent authori. Ubique enim elegantiarum & sapientiæ tantum miscuit, quantum Poëtæ antiquo & *Romano* esset satis, & cuivis Philosophorum non parum. Et hæc tamen pleraque per ludum tantùm in jocum codicillis inferebat. Ut cætera quibus amicis gratulatus est, non attingam, sola *Bibliotheca Exulum*, non multò priùs luci data, quàm luci Author ereptus, planè talis est, ut non Hominis, sed ipsius *Virtutis* manibus videatur perscripta. Singuli versus, singula sunt oracula. Quod si secundùm *Neoptolemum Navianum, paucis est Philosophandum*, ex hoc libro est Philosophandum, quippe molis tam exiguæ, ut vix manum, sapientiæ verò tantæ, ut titulum suum non impleat modò, sed etiam superet. Jam *Inscriptiones Veteres*, cùm etiam in *Saxis*, & *Marmoribus* consenescerent, nec in illâ durissimâ materiâ durabiles essent, *æternitatem*, si qua potest esse in *rebus humanis*, à *Grutero* acceperunt. *Balthas. Venator.* in Panegyr. *Ian. Gruter.* scripto, p. 258. 259. Tom. 1. Memor. Philosophor. nostri Sec. per *Henning. VVitten.*

* Quædam corrigenda sunt tam in *Iani Gruteri* Notis in Historiæ *Augustæ* Scriptores, quàm in ejusdem Annotationibus in *Sallustium*. *Index Madrit.* Impress. ann. 1667.

Extant Suspicionum lib. 9 *VVitteb.* 1591. in 8°.

Extat Bibliotheca Exulum. *Argent.* 1624. in 12°. *Francof.* 625. in 8°.

Extat Lampas, sive Thesaurus Criticus, Vol. 7. *Francof.* 1607. 8°.

Extant Inscriptiones totius *Orbis Romani* Antiquæ. *Francof.* 1616. in Fol.

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Sam. Rosenbomius*:

Gratus *es in* Versu, Grutere *diserte*, *sonoro*,
Ut te vix alter gratior esse queat.
De locuplete penu tu cuncta recondita promis,
Ore susurranteis ac imitaris apes.
Quæ veluti Nectar delibant nobile florum,
Et stipant liquidis cerea regna favis.
Sic tu, quicquid habet Latium, *vel* Græcia *quicquid*,
Congeris ingenii fertilioris Opus.
Hujus opes quoties summis degusto labellis,

Illicò

Illico me saturum lectio prima facit.
Causam quaeris? habe: Quo daps est dulcior, ejus
Gignit eò citiùs copia dividiam.

HENRICUS SAVILIUS.

EQues *Anglus*, *Elizabethæ Anglorum* Reginæ à studiis *Græcis* & Anagnosta, *Mertonensis* apud *Oxonienses* Collegii Præses fuit. Obiit Anno 1621. Septuagenario major. Clar. An. D. MDCX.

Prælectiones in *Euclidem* confecit. Idem Operum *S. Chrysostomi* optimam & pulcherrimam editionem procuravit. Extat ejusdem tractatus de *Militiâ Romanâ*. Editio *Chrysostomi* octo mille libris *Anglicanis Savilio* constitit.

Vir præstantissimus, & ad miraculum eruditus *Savilius*. *Rich Montacut.* Not. ad *Phot.* Epist. 2.

Nobilissimus *Henricus Savilius*, inter splendidissima hujus *Academiæ* ornamenta æternùm memorandus. *VVhear.* in Meth. Leg. Hist §. 27.

Vir nobilitate atque eruditione juxta celeberrimus *Henricus Savilius*. *Idem* ibid. §. 28.

Savilius vir doctissimus. *Ios. Scalig.* in Epist. 231.

H. Savilius, vir & eruditionis diffusissimæ, & fidei optimæ. *Ioan. Dall.* de libr. Suppos. *Dionys. Areop.* & *Ignat. Antioch.* p. 38.

Henricus Savilius, excellentis ingenii & admirandæ eruditionis vir. *Is. Casaub.* Epist. ad *Front. Ducæum*, *Lutet. Paris.* Eid. Maiis 1602.

Sanè quanti *Savilium* faciam, non ignoras tu, qui ad eruditissima ipsius *Scripta* intelligenda tantâ me operâ juvisti. *Idem* ad *Ioan. Cocœum Lond.* prid. Id. Sept. 1596.

Hic *Chrysostomus* à *Savilio* editur, privatâ impensâ, animo regio. Ejus fere lectione ærumnas meas levare soleo. *Idem* ad *David. Hoeschelium*. *Lond.* Kal. Aug. 1611.

In Notis tuis nihil displicet præter brevitatem & paucitatem. Cæterùm cùm cogito & sumptuum, quos fecisti, immensitatem, & non ferendos labores, quos per aliquot annos, quà *Exemplaria Chrysostomi* conquirens, quà legens & relegens, quà emendans, quà invicem comparans sustinuisti, absolvo te ab omni culpâ, imò miror potiùs quòd reliquis laboribus (qui alium quemvis non invicti planè animi oppressissent) hunc etiam *Notas* tuas scribendi & alienas corrigendi addere voluisti. *Ioan. Bois.* Not. in Homil. in *Genes.*

Quòd doctè & accuratè observavit *Savillius*, ut pleraque alia in his *Historiarum* libris, quà illustrandæ *Taciti* historiæ, quà ostendendo in quibus *Tacitus* ipse incuriosiùs aut minus explicavit rerum gestarum ordinem, aut contraria sibi ipsi & repugnantia scripserit. Quæ omnia summâ industria, diligentiâ, judicio, ab eo relata. *Ios. Mercer.* in Not. ad *Tacit.* l. 1. Hist.

Eruditissimus, & omni literaturâ politissimus *H. Savilius* in doctissimis ad *Tacitum*

Tacitum Notis: quas *Reip.* intererat, aliâ etiam linguâ, quàm *Anglicâ* in vulgus dari. *Idem* in Not. ad *Tacit.* l. 1. Annal. c. 74.

Annus & hic apud nos abstulit *Henricum Savilium*, Equitem omni virtutum, omniumque scientiarum genere instructissimum, qui plurima eruditionis singularis monumenta edidit — Sicut boni omnes vivum summoperè dilexerunt propter doctrinam quæ in eo eximia fuit; ita in mortuo ornando, mutuâ æmulatione certarunt. *Robert. Iohnston.* de *Reb. Britann.* l. 18.

Noster utrâque arenâ (& *Theologicâ* & *Philosophicâ*) inter exercitatissimos valens *Athleta*, *Græcæ* & *Romanæ* linguæ, omnisque in eâ elegantiæ *arbiter* scientissimus, & per cuncta legi ac sciri digna acerrimo grassatus judicio. *Isaac. Gruter.* in Lit ad Lect. quas *Henr. Savil.* Comment. in *Tacit.* præmisit.

Anno 1610. *Henricus Savilius*, Eques *Britannus*, suas in *Euclidem* prælecturas juris faciebat publici. Vir eo nomine de studiis benè meritus; magis autem, quòd *Professionem Mathematicam* de suo instituerit in Academiâ *Cantabrigiensi*: & quòd, magno Ecclesiæ bono, *Etonensi* prelo dederit longe optimam, & pulcherrimam editionem B. *Chrysostomi*. *Voss.* de Scient. Mathemat. p. 339.

Dominus *Savilius* B. *Chrysostomi* Opera summâ curâ recognovit, ad normam plurium Veterum Manuscriptorum magno labore & ingentibus expensis conquisitorum per totam *Europam*, imo & in ipsa *Græcia*, in quam homines data opera ablegaverat. Sed quantumvis accuratè hanc editionem emendatam evulgare conatus fuerit, plura tamen ejus loca corrupta remanserunt, quorum genuinum sensum divinari difficile potest. *Ephemerid.* Eruditorum Kal Febr. 1666. per *Gallois*. Gall.

Eques iste præclarus optima B. *Chrysostomi* exemplaria sollicitè conquisivit, eruditorumque Virorum operam adhibuit ad illa transcribenda & Annotationibus illustranda, quo facto eadem propriis sumptibus luculentissimis characteribus impressa evulgavit; Quod onus subivit & gestavit nunquam sub ipso fatiscens, quamvis tanti fuerit ponderis ut cujusvis vulgaris hominis ilia fracturum fuisset. Sed Papistæ Parisienses suos in Anglia *Emissarios* habuerunt, qui Equitis hujus eruditos labores clam surreptos schedatim singulis hebdomadibus prout è prelo prodibant in *Galliam* transmiserunt. Tunc *Fronto Ducæus* (Cardinalis Gallus, ut quidem arbitror,) illorum impressionem ibi accuravit, cum *implicita Fide* atque *Obedientia cæca*, idest totidem *Literis* prout illos ex *Anglia* recipiebat, adjunctis tantum *Latina Translatione* & quibusdam aliis parvi momenti Additionibus. Geminæ itaque B *Chrysostomi* Editiones stadium eodem tempore per Orbem decurrerunt, certantes utra alteram tanquam acceptior & publicè vendibilior prævertere posset. Equitis *Henrici* Editio aliquot mensibus ante *Parisinam* lucem vidit; sed hæc illam presso pede secuta est, & ob additam Versionem *Latinam*, quamvis cariùs ideo constaret, priorem venditionis promptitudine anteivit. Sed nuper *Chrysostomus Savilianus* gradum valde acceleravit, adeo ut pauca hujus impressionis exemplaria remanserint. Doctor *Thomas Fuller*, de Præclaris Angliæ Viris. Vide *Eboracensem Comitatum*. Anglicè.

Extat

Extat Commentarius de *Militiâ Romanâ*. *Heid.* 1601. in 8°.

Extant Prælectiones 13. in Principium Elementorum Euclidis. *Oxon.* 1621. in 4°.

Non longè à Sepulchro *Alexandri Fisher*, è regione autem *Bodleiani*, collocatur Monumentum [*Henrici Savilii*] Honorarium, splendidum abundè ac magnificum, ubi dimidiatam viri Imaginem depictam conspicis, togâ induti; manumque libro clauso imponentis. Ex utroque ejus latere surgit Columna è Marmore nigro dedolata, viri effigiem utrinque habens. Virorum ad dextram positorum primus, qui manu librum tenet, D. *Chrysostomus*; alter verò, qui virga Sphæram monstrat *Ptolomæus* esse dignoscitur, quod Inscriptiones supra eosdem positæ ostendunt. Reliquorum duorum, ad Columnam utique sinistram comparentium, primus manu alterâ virgam, alterâ circinum habet, & *Euclides* inscribitur, uti novissimus ille, qui manu librum tenet, *C. Tacitus*. Supra hos omnes cernuntur Genii bini, sedentes; quorum alter faciem viri primitùs dicti in speculo intuetur, alter verò ejusdem nomen in Librum Vitæ redigit. Denique in supremâ Monumenti parte conspicitur Famæ Imago, Clypeo *Saviliano* incumbentis, Buccinamque inflantis; & sub omnibus hisce simulachris comparet ejusmodi Inscriptio.

M. S.

Henricus Savile *Miles Collegii* { Mertonensis *Custos*. Ætonensis *Præpositus*.

Fui.

Exuvias corporis frustrà sit qui hic quærat,
Servat Prænobile depositum Ætona,
Perennem virtutum ac Benefactorum memoriam
Quibus Collegium utrumque, Academiam imprimis
Oxoniensem *complexus est, ipsumque adeo*
Mundum habet sibi debendi reum.
Affectus insuper pientissimæ uxoris
Possidet iste lapis.

B. M. P. Margareta *conjux obsequentissima*;
In hoc uno quod posuit piè immorigera.

Obiit anno CIↃIↃCXXI. Feb. 19.

Anton. à *VVod* de Colleg. *Mertonensi.*

TRAJANUS BOCALINUS.

ROmanus, vir acri ingenio, ad jocandum cum aliquo maledicto facetus, omni elegantiâ doctrinæ excultus, scripsit librum, in quem omnia in monte *Par-* Clar. An D. MDCX.

te *Parnasso* acta, ac *Romam* perlata referuntur. Idem librum, cui *Lydii Lapidis* nomen fecit, edidit, qui ipsi ultimum exitium attulit. Quia enim in eo libro ostendere conabatur, *Regis* cujusdam potentissimi Opes non esse tam validas, ut labefactari non possent, die quodam *Venetiis*, ubi se tutum fore sperabat, à quatuor validis hominibus sacculis, arenâ plenis, ita contusus commitigatusque est, ut ex eâ verberatione supremum diem obierit, nec *Apollo* eum incolumen præstare potuerit, cui summam rerum omnium tribuerat. Inepti sunt, qui in *Boccalini* libris artem Chymicam contineri, aliis persuadere conantur. *Konig.* in Bibliothecâ.

In *Trajano Boccalino* Cive *Romano* enituit *Hermathena* multiplicis eruditionis, & orbiculata illa series omnium Scientiarum, quam *Græci* appellant *Encyclopediam*. Inter has excellebat *Politices* cognitio singularis; hinc *Trajanus* sal omnis eruditi conventûs, & spirans liber Principibus, ac senatoribus editus Linguâ, calamoque liberior, quàm ferret ævum adeò servum. Ridens plerumque verum dixit, seriò pupugit ludens *Boccalinus* in Orbis Theatro Satyrus palliatus acuminibus, & salibus facetiarum callidè temperans gravitatem sententiarum. Complura Opera immortalitati consecravit, quibus censura delapsi præsens tempus damnabat pœna mortuorum culpas viventium flagellans. Prudenter ille quidem, si generatim semper scribens pepercisset singularibus: quos aliquando tenui, atque perspicuo velo potiùs ornatos, quàm tectos lacessivit. *Iac. Gadd.* in Elog.

Elegans admodum atque amœnum à naturâ ingenium obtinuit *Boccalinus*; quod etiam multarum rerum eruditione ac scientiâ expolivit atq; auxit. At in eâ præsertim Arte fuit excellens, quæ in Rebuspub. in Civitatibus rectè administrandis tota versatur. Et in quadam ad *Scipionem* Card. *Burghesium* scriptâ Epistolâ, se *Commentarios* in *Cornelium Tacitum* editurum spondet, qui nondum apparuerunt; quos ego Commentarios, pro singulari hominis ingenio, omni elegantiâ doctrinâque refertissimos esse, non ambigo. *Ian. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Manuscriptum aliàs Commentarium ejus in *Tacitum* legi, sed in eo tam parum reperi quod quærebam, ut à me impetrare nequiverim eundem typis mandatum relegere, ne oleum & operam denuò perderem. Memini me tunc hoc de illo judicium tulisse, quòd Oratoris potiùs quam Politici more *Tacitum* commentetur, cùmque Tacitus plura paucis, *Bocalinus* pauca pluribus verbis dicat. Nescio an excusus liber ad artis normam accuratiùs elaboratus sit. Vide *Taciti Moralia* Domini *Ameloi* de la *Houssaie*. Gall.

Omnes Politici Opus hoc magni æstimant, nimirum *Boccalini* Commentarium in *Corn. Tacitum*. Imò non desunt qui asserant neminem hactenus hoc Authore Politicæ adyta intimiùs penetrâsse, nec *Taciti* sensum feliciùs assecucutum esse; à quo *Paulus* III. & *Clemens* VIII. Exemplar Politicæ desumserint, unde tantam in suo Regimine celebritatem sibi paraverunt. *Eruditorum* Ephemeridum Gall. Tom. 7. p. 24.

Bocalinus admodum varius ac volubilis est in suis de Authoribus judiciis, ut scribit

scribit *Gabriel Naudæus* Consilio suo de suo Bibliotheca construenda. Alii vero etiam observarunt eum præconceptas ferè tantum opiniones suas secutum esse. *Judicia Eruditorum* Paris. per *Baillietum* 1685. Gall.

Eques *Isaacus VVake* vocat Bocalini Collectiones *Parnassi* primam in Prosa Satyram. Celebris verò *Seldenus* ait se Humani cujusvis libri quàm istius jacturam patientiùs quoad studia sua toleraturum. Angl.

Cum Ingeniosis Seculi nostri Scriptoribus, qui Antiquorum quoad Inventiones æmuli fuerunt, de superioritate jure merito contendere potest *Trajanus Boccalinus Romanus*, Architecti cujusdam Filius. Is licet liberaliter à Natura solertissimo ingenio ditatus, ad laborem nihilo minùs sero se accinxit, donec rerum, multis labentibus annis acquisita notitia, animum ejus ad studium appulit; Quò forsitan impulsus fuit, vel quòd res esset angusta domi, vel quòd multos studiosos literarum iter ingressos in favore apud Magnates esse animadverteret. *Laurentius Crassus*. Italicè.

* *Boccalini Parnassus*, ejusque Commentarii in *Tacitum*, prohibentur in *Indice Romæ* impresso anno 1681.

Prodiit *Boccalini Parnassus Italicè. Venet.* 1630. 4°.

Pietra del *Paragone politico*. Cosmopoli 1652. 8°.

CHRISTOPHORUS HELVICUS.

GErmanus, *Sprenlingæ* natus est Anno 1581. die 26. Decembris. Obiit anno 1617. *Marpurgi Græcam* & *Hebraicam* Linguam, tandem etiam Theologiam professus est. Clar. An. D. MDCXV.

Scripta ejus multa & varia, palmam verò hæc cæteris præripiunt: Systema Chronologicum — De *Chaldaicis* Bibliorum Paraphrasibus — Lexicon *Hebræum* Didacticum — Vindicatio locorum Veteris Testamenti à corruptelis Pontificiorum — De Carminibus atque Dialectis *Græcorum* — Elementale *Hebraicum* & *Chaldaicum* — Libri Didactici, Grammaticæ Universalis, *Latina, Græca, Hebraica* & *Chaldaica*.

Præcelsum ac planè Cœleste ingenium *Natura* huic viro concesserat, cujus ope supremum illum eruditioniis gradum attigit, quô nostrâ ætate latè conspicuum & nitentem vidimus — Tantos in studiis sublimioribus fecit progressus, ut sive *Linguarum Cardinalium* & *Orientalium* peritiam quis spectet, sive omnium *Gentium* Historiam, & quæ illius lumen est, insignem *Chronologiæ* notitiam, ipsamque eruditionem *Theologicam* respiciat, haud facilè quempiam inveniat *Helvico* anteponendum, siquidem in *Philosophicis* etiam Disciplinis tantam sibi paravit Scientiam, ut cum quovis viro docto de *Argumento* quolibet acutè & eruditè conferre sententias potuerit, ita perfectam, ita exquisitam trium linguarum intelligentiam est assecutus, ut in iis natus potius, quàm edoctus videretur. *Theod. Spizel.* in Templ. Honor. reserat.

Quànta fuerit ingenii ejus felicitas, in pueritia patuit, de quâ, qui cum in

primis literis erudiverunt, ingentem concepere spem, nec fefellit eos expectatio. Præter enim summos in Scientiâ Theologicâ honores; quos magno cum applausu consecutus est, & *Professorii* muneris dignitatem, admirandos fecit profectus in exactâ cognitione Linguarum, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ* & *Syriacæ*; quibuscum conjunxit Historiarum Sacrarum Prophanarumque cognitionem,& Rerum Astronomicarum ac Arithmetices tantam Scientiam, quanta in hominem cadere potest. Acquisivit autem hæc omnia plurimâ lectione & vigiliis ac labore incredibili, ut abundè apparet ex *Theatro* ejus *Historico* sive Systemate Chronologiæ, quo quidem Opere vix quicquam usquam in eo genere sol adspexit perfectius concinnius, limatiusque, quod cùm omnium propè Doctorum teratur manibus, aliquoties excusum & recusum, nostro non eget præconio. *Boissard*. in Icon.

Christophorus Helveticus fuit homo multarum lectionum, laboris patiens, in Astronomicis & Arithmeticis exercitatus, rerum & circumstantiarum observator accuratus, Linguarum (*Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ* & *Syriacæ*) peritissimus, in Scriptis tum Sacris, tum Profanis versatissimus. *Ioan. Schup.* in Dedicat. præfix. *Helvico*.

Amisimus talem virum, cui *Deus* omnia cumulatissimé dona concessisse videtur, fundamentam rerum Theologicarum notitiam, in Religione sinceritatem, in docendo dexteritatem acutam in Philosophicis Scientiis subtilitatem, in conferendo gravitatem cum mansuetudine & animi præsentiâ conjunctam, ingenii & judicii felicitatem, insignem in rebus *Criticis* & *Philologicis* perspicaciam, accuratam in *Chronologicis* & *Historicis* diligentiam, eximiam Linguarum *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraïcæ*, *Chaldaicæ Syriacæ* peritiam. *Henning VVitte* in Memor. Theolog.

De ipsius in *Chronologicis* accuratâ diligentiâ & haud vulgari scientiâ, præter scripta edita, literæ ab excellentissimis Chronologicis, *Sethe Calvisio*, & *Ioanne Behmio*, ad ipsum scriptæ testantur; in quibus ingenii & judicii acumen admirari de multis cum ipso contulerunt. *Idem* ibid.

Vir eruditissimus, cujus *Theatrum Chronologicum* si rectè adhibeatur, studiosis magno poterit esse usui. *G. Calixt*. in Appar. Theolog. p 178.

Quantum ei in *Hebraicis* præstantissimus *Hebræus*, *Ioannes Buxtorfius*, Professor *Basileensis*, tribuerit, ex literis ipsius ad *Helvicum* datis abundè satis patet.

Primùm hoc mihi credas velim, *Helvicum* non satis locupletis esse fidei in hac Chronologiæ parte, quæ Virorum Scriptis illustrium ætatem signat: Dein hoc quoque habet *Helvicus*, quòd ferè plerumq; recentiores Scriptores sequatur, ut *Eclogarios*, *Bibliothecarios*, &c. quale aliquid quoq; in *Calvisio* improbarat *Scaliger* quemadmodum ex Epistolis ejus apparet; quamvis *Calvisii* opus, ex quo totus est *Helvicus*, mirificè laudaret. *Tanaquill. Faber* Epist. l. 1. epist. 63.

Tractatum *Helvici* de *Chaldaica Bibliorum Paraphrasi* summoperè commendat *Andreas Rivetus* in Isagoge ad sac. Scriptur. c. 9

* *Christophori Helvici* Theatrum Historicum & Chronologicum, inter libros expurgandos recensetur: ejusdē cætera prohibentur in *Ind. Madrit.* edit an. 1667.

Extat

Extant ejus Theatrum Historicum & Chronologicum. *Francof.* in fol. 1666. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

In hujus Auctoris effigiem hæc carmina composuit *Iacobus Boissardus:*

Helvici *hæc facies : genio qui insignis* Hebræus,
Theiologus, Latius, Græcus *&* *Historicus.*
Proh dolor ! hoc Patriæ Decus ingens morte peremptum
Heu jacet ! at Scriptis vivit ubique suis.

PHILIPPUS CLUVERIUS.

ANno 1580. *Gedani*, celeberrimo in *Borussiâ* emporio, patre, ibidem rei monetariæ præfecto, ex nobili antiquâ, in *Bremensium* agro, *Cluveriorum* gente, natus est. Obiit anno Dom. 1623. ætatis 43. *Italiam*, *Germaniam* & *Siciliam* antiquam amplissimo commentario illustravit. Clar. A. D. MDCXVI.

Magnum *Germaniæ* Ornamentum doctissimus *Cluverius* noster. *Voss.* in Hist. *Pelag.*

Cluverius vir stupendæ lectionis & curæ. *Dilher.* Disput. Acad.

Vir accuratissimus *Philippus Cluverius. Laurent. Pignor.* in Epist. 26.

Philippus Cluverius vir singulariter eruditus, de antiquâ & novâ Geographiâ optimè meritus. *Ioan.* Card. *Bona.*

Geographorum suæ ætatis habitus est princeps: præsertim quatenus in *Geographia* historiam potius attendimus, quàm Mathesin. Nulli unquam labori pepercit in evolvendis Scriptoribus, vel antiquis, vel novis, unde Geographiam lucem capere posse arbitraretur. *Voss.* de Mathem.

Inter veteris autem illius *Geographiæ* excultores equidem familiam ducere, & omnium Principem arbitror *Philippum Cluverium.* Nec dubito, idem mecum sensuros, qui quidem animo defæcato volumina illius, saltem illa, quibus *Germaniam, Italiam* & *Siciliam* antiquam illustravit, legerunt : aliter enim alios nonnullos in *Batavis* judicasse, non me fugit: scio verò etiam illos partium & certaminum quorundam studio nimium fuisse deditos. Produnt certè Scripta illa viri industriam in *Geographico* illo studio incomparabilem. Et quidni, cùm non gravatus fuerit, pedes universam *Italiam* & *Siciliam* lustrare, quò utramque eò accuratiùs posset enarrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre simul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim. Ego fateor, in haud paucis à *Cluverio*, in *Germaniæ* cumprimis rebus, dissentio: quas meas sententias tibi etiam, clarissime *Buno*, video probari. Nec tamen minus principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere, vel tantillum dubito: idq; quandoquidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantùm conatus omnium antegressos superaverit, me judice, sed etiam meliorum spem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil sunt, nisi nævi exigui in corpore formosissimo. *Herman. Conring.* in lit. ad *Ioan. Bunon.* ann. 1661. script. *Phil. Cluver.* Geogr. præmissis.

Fuisse autem *Cluverium*, non duntaxat antiquæ, sed & recentis nostræ Geographiæ longè peritissimum, luculentissimo sanè argumento est posthumus ille libellus, quô per epitomen veteris nostrique Orbis descriptionem est persecutus. Nec verò vel huic quicquam simile videas. Quis enim alius veterem novamq; geographiam unâ operâ docuit? Utut haud negaverim, multa satis etiam hic reperiri perquam mendosa: quæ tamen jure excusationem mereantur, quoniam ultima manus non accesserit, sed fœtum immaturum mors præpropera informem propemodum multis partibus reliquerit. *Idem* ibid.

Quantum *Germaniam Cluverianam* inspexi, neque possum non probare diligentiam, quæ egregii aliquid solet parturire, ubi vires suas colligens uni *Operi* affigitur. Cæterum etsi aliquid remisisse videtur de ferociâ, quæ in libello antehac edito apparebat, vultum tamen audaciæ retinet. Cujus insigne documentum est quòd sæpè *voces* delet, aut immutat, nullis librorum vestigiis, solâ ingenii sui fiduciâ. Reprehendendi quoque alios magna eum tenet prurigo, quem morbum eò patientiùs in ipso qui vivunt ferre debent, quòd *Cæsar*, quod *Strabo*, aliique præstantissimi *Auctores* sæpe ab illo supinæ ignorantiæ aguntur rei: cum quibus unà culpari, id verò mihi videtur esse laudari. *Hug. Grot.* in epist. ad *Ioan. Isaac. Pontanum, Roterod.* 20. Jan. 1616.

In quo scripto, erudito admodum ac operoso, de *Germaniæ* limitibus ac terminis, de habitu ac cultu, de Religione Gentis, pietate, armis, jure, oppidis ac populis, adversus ipsam sæpè Antiquitatem, ea vel excogitavit, vel ex disciplinæ suæ fundamentis, maximo ingenio produxit; quæ, ut eam, cui spiritum ac lucem se debere existimabat, in possessionem veræ laudis ponunt, sic autori, quantum eruditionis, tantum pietatis adstruxerunt. *Dan. Heins.* in orat. quam in obit. *Phil. Cluver.* conscripsit.

Dominus *Christophorus Cellarius* libro suo, qui inscribitur *Geographia antiqua* &c. non sine causa observat *Cluverium* ea accuratione non elaborasse suam *Geographiæ Epitomen*, quæ in ejus Antiqua Germania deprehenditur, ut & in ejus *Italia* ejusque *Sicilia*. Qui illa *Epitome* ad Geographiam addiscendam usi sunt observare potuerunt eum frequenter locorum limites perperam designare, cùm intra eadem confinia duas diversas Nationes concludat, quod notari potest illis Capitibus quibus de *Pannonia*, de *Dacia*, imo & de *Italia* scribit, si cum hujus quam ipse adornavit Tabula conferantur. Sæpe incognita loca vel exiguos pagos memorat, insignesque præterit Urbes. Quia tamen magnam sibi paravit famam, factum est ut qui post illum Geographiæ compendia contexuerunt, illum absque prævio examine transcripserint sæpiusque eosdem quos ipse errores erraverint. Ipsæ Editiones *Cluverii* Epitomes cui Tabellæ fuerunt adjunctæ, præterquam quod mendis scatent, usque adeo neglectæ sunt, ut Tabellæ Authoris descriptionibus minimè respondeant: adeo ut pateat Tabulas illas à quibusdam aliis, nullo *Cluverii* respectu habito, transumptas fuisse. Biblioth. Univers. Tom. 12. p. 592. 593. Gall

Intrepidus omnium, quæ ipsi exhibita sunt, assertor, & sub *antiquæ Germaniæ* titulo novator maximus. *Grot.* in prolegom. *Histor. Goth.*

Lector

Lector statim in Descriptione *Siciliæ* animadverteret, me *Cluverium* maximè sequi, qui de veteri *Siciliâ* omnium doctissimè & luculentissimè scripsit. *Bochart.* in l. 1. Geogr. Sac. 27. p 558.

Ejus ad literas natum ingenium præsertim verò ad Linguas omnibus admirationi fuit. Denas magna cum facilitate loquebatur, nimirum *Græcam*, *Latinam*, *Germanicam*, *Gallicam*, *Anglicam*, *Hollandicam*, *Italicam*, *Hungaricam*, *Polonicam*, *Bohemicam*. *Moreri* Diction. Gallico.

Extant *Italiæ* antiquæ Libri 4. editore *Dan. Heinsio*. *Lugd. Bat.* in fol. 1624.

Extat *Germania* Antiqua item *Vindelicia Noricum* ibid in fol. apud *Lud. Elzevir*. anno 1616.

Extant *Sicilia : Sardinia : Corsica* antiqua. ibid. 1619. fol. apud eundem.

JOANNES BARCLAIUS.

Natus est *Aberdoniæ* ex Antiquissimâ *Scotorum* familiâ, vicesimo octavo Januar. Anno Dom. 1 82. Obiit 12. die Aprilis, Anno Dom. 1621. Clar. An. D. MDCXX.

Scripta ejus sunt: *Euphormionis Lusinini* sive Satyricon lib. 5. Argenidis lib. 5. Icon Animorum: Carminum lib. 3. Aliaque Opp. MS.

Quis fuerit, aurea ejus Monumenta satis produnt, *Gallia* prædicat, promulgat *Anglia*, *Roma* eloquitur. Dignus planè quem omnium Gentium vota optent in Civem ----Ad immortalitatem *Barclaii* una sufficiet illius *Argenis*, quam *Richelæus* ævi nostri miraculum assiduis (ut aiunt) versabat manibus, habebatque quasi præceptricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps *Galliam* venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed herclè nemo nisi forte non amans, aut ignarus optimarum artium, divini, ut ita loquar, istius Operis admiratione non rapiatur: nam si cum rerum gravitate majestatem characteris ponderas, mirabere in unâ *Argenide Pandoram* donis omnibus à Diis auctam: apiculam variorum florum succo gravidam undequaque delibatq; habet enim Heroicum *Tullii* vigorem, *Laconismum* & politicam *Taciti*, *Livii* antiquitatem, flosculos puros *Petronii* sales fabulosos *Nasonis*, poëticam *Maronicâ* vix inferiorem. Ubi solutâ, nemo penè disertius; ubi strictâ, nemo solertius. Seria jocis, prophanis sacra sic temperat, nemo ut sit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, sed & optimis moribus institutus ab hac *Argenidis* lectione abeat. Sed quàm suaviter suspensos animos fallit! Quàm soleter triumphantem de vitio, fortunæque ludo virtutem subjectis nominibus, & ad sustinendas personas idoneis in scenam inducit. Vita *Barclaii* præfix. *Argenid.*

Satyricon scripsit: quo *Anglicæ*, *Gallicæ*, *Belgicæ*, *Lotharingæ* Aulæ veram sui temporis delineavit Iconem, tantam apud omnes gratiam promeruit, ut non solùm omnes hujus ævi parentes eloquentiæ, sed veterum in hoc genere scripta, ipsiusque *Petronii Satyricon* superasse censeretur. Hoc abreptus fastu adversùs *Vectorio* invehendi munus suscepit, sed hausta è Cardinalis *Bellarmini* scriptis doctrinâ, vix ipse Theologicis rudimentis imbutus effudit oleum & operam.

 Pariter

Pariter fraudatus honoris, meliorisque status accessione, humanæ jam cedens iniquitati, ad viridarii cujusdam sui culturam animum appulit, ubi transumptis undique floribus pretiosioribus, jucundissimo aspectu temporis tædium fallere nitebatur. *Ioan. Imperial.* in Muf. Hist.

Fuit enim verò hic morum facilitate præditus, & ingenio fucis aulicis, urbanisque dissimulationibus æquè apto: hinc *Romani* proceres hac ejus indolis imbibiti opinione, graviter usque adeò sensere de ipso, ut *Catholicam* fidem haud ex animo, verùm dissimulanter profiteri suspicarentur; illius nempe sectatorem hæresis, cujus institutum est religioni se locorum prout occasio, ac res propria tulerit, devovere. Neque concepta hæc ipsius vel defuncti evanuit nota, quippe Inscriptionem ac *Statuam*, quam ejus gloriæ filius, in Ecclesiâ S. *Laurentii* extra muros erexerat, cautiore Patres consilio sublatam, ac deletam voluerunt. *Idem* ibid.

Amœnissimi ingenii vir, & quem suô meritô omnis elegantiæ compendium mihi vocare videor. *Forstner.* ad lib. 2. Tacit. Annal.

Argenis Barclaii plenissima bonæ frugis. *Conring.* de civ. prud. cap. 14. ubi & *pag* 322. Ejus *Iconem Animorum* ita sanè elegantem dicit, ut & æmulandi conatus omnibus videatur præreptus.

Barclaii Argenis haud dubiè præcellit, quicquid placeat illis, quibus lubido est, pulcherrimos vultus accusare, quòd non sint pulchriores. Præsidium illi viro ingens ex arcanâ ingeniorum animorumque disciplinâ, cujus eximium specimen dedit in *Icone Animorum*, libello exquisitæ subtilitatis & elegantiæ—— In *Barclaio* Regii amores castissimè, negotia regni gravissimè, subtilitates vitæ accuratissimè, tractantur. *Ioh. Hen. Boecler.* in specim. subtilit. polit. n. 39 40.

Acutissimus Politicus *Barclaius*, juvenis viginti annorum sub *Euphormionis* nomine eâ prudentiâ & majestate omnium *Europæ* Rerumpublicarum vitia & virtutes Satyrico sale perstrinxit, ut universum Orbem in stuporem dederit. *Ioh. Andr. Bosius* introduct. in notit. Rerump. cap. 5. sect. 10.

Scriptioni deditus suavi stylo *Argenidem* conscripsit. Opus varium, inventione & elocutione præclarum, sententiisque plenum. Meditabundus multa prætereà contexuit, singularum in primis Gentium mores. Earum characteres dedit eleganti libello, quem *Iconem Animorum* inscripsit. Nec minori in Carminibus facilitate eruditorum suffragia promeruit: quos conciliaverat sibi grata conversatio, argutus sermo, sed & jocosis sine sale adeo facetus; ut multi dubitaverint, ipsum *Euphormionis* auctorem. Nec minus *Gregorio* XV. charus, & *Maphæo Barberino* purpuratorum Principi, literarum acerrimo æstimatori gratissimus fuit: quorum liberalitate familiam suam in dies locupletiorem percepit. *Thomasin.* in Elog.

Ioannes Barclaius Latinus oppidò Scriptor & elegans, *Iconem Animorum Argenidem* edidit; solutæ orationi ligatam hinc illinc miscuit; tres insuper libros inscripsit *Euphormionis Lusinini Satyricon:* Hoc Scriptum in omnes ferè tam politicos quâm sacros hominum ordines pugnavit; sed accusationibus id urgere, instituti mei non est: sinamus manes quiescere. Hoc risu dignissimum. A *Bar-*

claii morte homines simplices & prorsus albæ mentis quædam præfixo ejus nomine obstruserunt edita, (risum teneatis amici?) ac si literarum hoc ævum à plumbo nesciret aurum distinguere. *Drexell.* in Aurifod. p. 258.

Gallus quidam *Satyricon* ad *Petronii* imitationem, Styloque *Petroniano* composuit, Plures illi errores inexistunt, quos plurimi non animadvertent, ut in Domini *Bezæ* Carminibus, plures occurrunt Gallicismi. *Scaligerana* 2. Gall.

Est & quamquam rarius, ubi in quantitates syllabarum, est ubi in dictionis *Latinæ* munditiem impingit *Ioannes Ovvenus*, quod ipsi cum celebratissimo aliàs *Barclaio* commune. *Borrich.* de Poët p. 155.

Prodiit tandem, velut aurum ex Marchasitâ, & uniones ex Matrice conchâ, *Icon animorum* Joannis Barclaii. Cui ego auctori, non modò præstanti facundiâ, sed omni genere laudis, quæ ex literarum studiis elegantioribus provenire solet, ne ex illis quidem veteribus *Romanis* quenquam antepono. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Quis fuerit *Ioh. Barclaius* dicit compendio *Hugo Grotius*:

Gente Caledonius, Gallus *natalibus hic est*,
Romam Romano *qui docet ore loqui.*

* *Ioannis Barclaii Euphormio Lusininus*, sive *Satyricon* in variis editionibus corrigitur *Indice Madrit.* Impress. ann. 1667.

Extant libri 3. Argenidis, cum Notis Variorum *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ* Vol. 2 8°. 1664 & 1674.

Extat Satyricon, nunc primùm in 6. partes dispertitum, & Notis illustratum, cum Clavi Accessit Conspiratio *Anglicana. Lugd. Bat.* ex Officinâ *Hackianâ*. 1674. 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Heu plangit, meminitque sui Parnassus *alumni,*
Sicque gemit sparsis Musa secuta comis.
O fatum! Ah! nostræ cecidisti gemma coronæ:
Occidit ante suum noster Apollo *diem.*
Parcite Pierides *lachrymis, in latius ora*
Fingite; nam terris vester Apollo *micat.*
Dum vivent æterna tui monimenta libelli,
Barclai, *vives cuncta per ora virûm.*
Hæc tua per totum te prædicat Argenis *orbem,*
Cum scelus imperii, sed sine dente notas.
Castaliis *puras hausisti è fontibus undas,*
Quas modò digestas ecce propino libens.
Has quicunque tumens prono non appetet ore,
Tantalus *in mediis ardeat alter aquis.*

Fercula

Percula diversis dapibus condita ministro,
Hoc sine non sapiet docta Minerva *sale.*

THOMAS CAMPANELLA.

Iar. A. D. DCXX. CAlaber, *Stylensis*, Ordinis Prædicatorum, natus est 5. die Septembris, An. 1568. Obiit *Lutetiis* Mense Maii Anno 1639.

Hoc ejus Symbolum,

PROPTER SION NON TACEBO.

Scripta ejus hæc sunt: Physiologia: Quæstiones Physiologicæ: De sensu Rerum: Opuscula Physica: Metaphysica: Poëtica: Atheismus Triumphatus: Tractatus Astrologicus: Monarchia *Hispaniæ:* Tractatus varii Medicinalium.

Scripsit ab anno ætatis vigesimo, non quæ ab aliis scripta erant, sed in hoc incumbens, ut nova in omnibus ferè scientiis excogitaret. *Leo Allat.* Ap. Urban.

Scripsit ingens *Opus*, de *Reformatione Scientiarum*, decem in Codices divisum, quorum singuli, plures in partes distribuuntur; unde, nihil acutissimo ingenio homini tam fuisse propositum apparet, quàm relictis veteribus viis ad omnium scientiarum notitiam, novum atque directum iter aperire. Scripsit etiam alia permulta, partim edita, partim nondum impressa, quorum index à *Iacobo Gaffarello* recensetur. *Ian. Nic. Eryth.* in Pinacoth.

Amicus etiam noster *Thomas Campanella* juxta doctrinam suarum *Primalitatum Ethicam* novam composuit, quæ sub *Epilogismi* nomine cum Philosophiâ suâ Naturali, & *Politic.* typis commissa fuit à *Tobia Adamo*, stylo quidem non ita compto delineata, ut *Ciceronianis* arridere possit, sed eâ nobilitate cogitationum, rationumque subtilitate, ut omnibus sapientiæ Mystis non possit esse non summoperè gratissima. *Gab. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Secundus ab ipso fuit *Thomas Campanella*, ardentis penitùs, & portentosi vir ingenii, qui dum in tenebris, & pædore carceris vitam traduceret, *Civitatem solis* delineavit, eâ cogitationum novitate, & sublimitate sensuum, ut præter Philosophicas speculationes multa etiam contineat queis *Reipublica* meliùs administrari possent, & Homines ipsi meliores evadere. *Idem* ibid.

Campanella philosophatur magnâ severitate, sed suâ *Metaphysicâ* Methodo; proinde molestâ, Docet, obtestatur, blanditur, ut res tulit, & tractationis ordo: dum sæpius magis suasoriis, qu m fortibus & heroicis argumentis armatus in prælium, magis luctam dixeris fuisse, descendit; in arduis cespitat, hostem armis fermè exutum jam dimittit, aut negligit sæpius; cui periculo sustinendo, præjudicio orbis *Christiani* se commiserit. *Ioan. Deckler.* script. Adespot. 1686. p. 323.

Thoma

Thomæ Campanellæ Civitas solis laude quidem digna, multùm est tamen infra *Th. Mori Utopiam.* *H. Conring.* de Civ. Prud. c 14.

Omnibus hisce (*Cyriaci Strozzæ supplementô, Franc. Patricii Senensis Opere de Republicâ, Adovardi Gualandi libris de civili facultate, &c.*) præstant licet mole exigui & in carcere sine omni librorum auxilio alienum ad calamum dictati, *Politici Aphorismi Thomæ Campanellæ*, quos Latinè versos partem tertiam Philosophiæ Realis inscripsit *Tobias Adami*: arguunt sanè capax atque versutum Auctoris ingenium; perinde atque liber *de Monarchiâ Hispanica* prodit admirandam. Cæterùm hi *Aphorismi* tangunt quidem politicæ Philosophiæ perquàm multa, plenè nihil exsequuntur, plura etiam docent perperam, quàm à *Grotio* animadversa sunt. *Conring.* de Civ. prud. p. 358.

Campanella iste homo fuit callidus, sine ulla religione & fide, *Machiavelli* dogmatum acerrimus pariter reprehensor, & fucatus Doctor A c. 14. usque ad 31. ejus *Monarchia Hispanica* lectorem curiosum meretur. Scripsit hoc opus decenniali miseriâ in pædore carceris, & ægrotus, nullos in subsidium habuit libros imò ipsa *Sacra Biblia* ipsi adempta sunt, ut ipsi ignoscendum sit, sicubi quædam delirans dixit. *Herm. Conring.* de *Hispan.*

Monachus iste *Campanella*, vir stupendi & portentosi ingenii, in libro suo de *Monarchia Hispanica* docet quomodo *Rex Hispaniæ* potiri posset toto terrarum orbe. Varia ille suggerit consilia, nec probat regimen rigidum *Hispaniæ*, & asserit facilè fieri posse, ut aliquando totum amittat regnum hôc durissimo regimine. *Idem* ibid.

Scripsit etiam *Atheismum Triumphatum*, qui tamen rectiùs est *Atheismus Triumphans*, idemque judicium de eo ferendum, quod *Barlæus* de Amphitheatro *Vanini* tulit. *Idem* ibid.

Cardinalis *Richelius* magna beneficia in ipsum contulit. Philosophiam tradidit quæ paucorum palato sapuit, quamvis ejus Professor per orbem in magna esset existimatione. Ejus quidem popularis qui elogium ejus adornavit, fatetur eum ingenii acumine, exiguo vero judicio præditum fuisse, moderationisque ac soliditatis indigum extitisse. *Moreri* Diction. Gall.

Præclara sua virtute ac eruditione dignum se præstitit, qui Seculi sui Philosophorum Princeps audiret. *Isaac Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

* Ob singularem doctrinam invidiam sibi conflavit, apud Inquisitores delatus, quasi eam ex inferorum fontibus hausisset: *Neapoli* etiam perduellionis reus factus, quòd regnum illud hostibus prodere conatus esset. Unde in carcerem conjectus, & 25. an. miserrimè tractatus est. Tandem vinculis elapsus, in *Galliam* tanquam in Portum confugit, Regique illi & Regni Proceribus, quoad vixit, acceptissimus fuit. *Konig.*

Extant lib. 4. de sensu Rerum & Magiâ. *Paris.* 1637. 4°.

Extat Atheismus Triumphatus. *Romæ* 1630. 4°. & *Paris.* 1636.

Extant lib. 7. Medicinalium juxta propria Principia. *Lugduni* 1635. 4°.

In Effigiem ejus hæc Carmina composuit *Jo. Bened. Perazzo Veneti.*

Exprimit elata sat Nomen mentis Abyssum,
Exprimit Agnomen fama & ubique sonum.
Multiplici partum portendit codice plausum,
Quam cupide eximii cernis Imago viri.
Numinis osores perdit, fidusque revelat
Abdita quave Polo, condita quave solo.
Calluit ingenio cunctas omniscius Artes;
Fit Cous *Medicis, est &* Apollo Cygnis.

PETRUS CUNÆUS.

Clar. A. D. MDCXX.

NAtus est *Flissingæ* apud *Zelandos*, anno 1586. Annorum 14. adolescens *Lugd.* apud *Batavos* per omne fere studiorum genus vagatus, *Hebraicas Græcasque* literas potissimùm arripuit, & ad interiora *Hebraismi* sacraria, *Rabbinorum*que Commentarios manuductore usus est *Joanne Drusio*, qui *Franekeræ Frisiorum* Linguas, *Hebraicam, Chaldaicam*, ac *Syriacam* profitebatur; ibidemque & Jurisprudentiæ operam dedit; *Doctorque Juris* creatus est *Leidæ*, ubi anno 1611. demandata eidem fuerat Linguæ *Latinæ* primùm, deinde *Politicæ* Professio; decretumque ab Academiæ Curatoribus anno 1615. ut præter politica, *Jus* quoque *Civile* interpretaretur, quam Provinciam ad extremum vitæ sustinuit. Vivere desiit anno 1638. mense Novembri. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Scripsit Sardos Venales—Satyram *Menippeam* in sui sæculi homines ineptè eruditos—*Juliani* Imp. *Cæsares*, sive Satyram in Principes *Romanos*—Notas & Animadversiones in *Nonni Panopolitæ Dionysiaca*—De Republicâ *Hebræorum* libros tres—Exercitationum Oratoriarum Inaugurationem—Orationum Librum.

Petrus Cunæus, vir *Latinè, Græcè, Hebraicè* scientissimus, atque idem eloquentissimus, & jurisconsultissimus *Voss.* de Hist. *Græc.* l. 2. c. 18.

Petrus Cunæus, Flissinganus, orientalium Linguarum, & Rabbinicorum Arcanorum scientissimus. *Hofman.*

Cunæus est bene doctus sed melancholicus. *Scalig.* posterior.

Peracris judicii vir *Petrus Cunæus. Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 71.

Cunæus stupendum, & portentosum ingenium. *Beverovic.* de Vit. Term. pag. 46.

Diu est, vir eruditissime, ex quo tuum mihi nomen innotuit, & singularis doctrina, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἀκριβὴς ἐμπειρία. Nam quum aliquot *Græca* tua Epigrammata in oculos meos incurrissent, advertit me singularis elegantia & puritas dictionis, ut non antè quiescerem, quàm de te & tuis studiis

eos,

eos, qui istinc veniebant, sedulò essem percontatus. Omnes ea narrabant, quæ me facilè tibi conciliarent---In his ego nomen profiteor meum: Qui ingenuè profiteor, à tuorum lectione & meliorem me discessisse & doctiorem. *Is. Casaub.* in Epist. 578.

Libros tuos de *Republicâ Hebræorum*, ut omnia tua, exosculatus sum. Magnum illorum hîc apud non vulgariter doctos pretium est, tum ob observationes *Thalmudicas*, quas apud ipsos Autores legere cujusvis non est, tum ob dictionis *Romanæ*, quâ omnibus hujus sæculi doctis præcellis, puritatem. *Casp. Barlæus* in Epist. 94.

Cunæum de *Republicâ Hebræorum* legi, neque parum inde, quod fateor, profeci: quanquam intercurrunt nonnulla, quæ malim judicii severioris limâ ab illo admorsa fuisse, quædam etiam, in quibus lauro tibi opus esset, cujus estu tium coërceres: quale est hoc, quod ex epistolâ ad *Hebræos* probare conatur, *Melchisedecum* ipsum fuisse *Christum*; in quo sanè mirificè sibi placet, cùm nihil in toto libro frigidius & ineptius mihi videatur. *Martin. Ruar.* in Cent. 1. Epist. p. 41.

Vidi librum de *Mari Clauso*, magno molimine & apparatu è *Seldeno* scriptum. Sed non difficile erit tibi, cui has partes demandatas aiunt, Clausum Mare aperire, utpote & historiæ veteris, ac juris divini pariter humanique peritissimo. Dignum est te argumentum, quo demereberis *Batavos* omnes, & quotquot fortunam libero *Mari* experiri amant. *Casp. Barlæus* in Epist. 317.

Quid *Cunæum*, virum eruditissimum, retineat, quò minus *Seldeno* respondeat, miror *Hug. Grot.* in Epist. ad *Lud. Camerar.* 30. Maii 1636.

Cunæi judicium magni feci semper, & puto fuisse φιλοπατρίδα, eo que magis doleo quòd in eo *Academia* fecit damnum. *Idem* in Epist. ad *Ger. Ioann. Voss.* Cal. Jan. 1638.

Erat illi [*Petro Cunæo*] dictio tam castigata, tam concinna, tam pura ac perspicua, & minimè affectata, ut aureum illud *Latini* sermonis seculum, quod sub *Augusto*, & *Iulii Cæsaris* ac *Ciceronis* temporibus fuit, in eo non desiderares--- Equidem apparuit magnis minimisque rebus, quàm cordatus esset. Si in *Senatu*, si in foro dicenda esset sententia, si ex suggesto laboranti Academiæ succurrendum, si ad Ordinum consessum confugiendum, si commendandus aliquis esset apud eos qui rebus cum Imperio præsunt, semper se catum, semper virum ostendit, & admirationem sui vel invitis extorsit. *Adolph. Vorstius* in Orat. Funeb. ad diem 6. Decemb. 1638.

Jurisconsultorum eminentissimus, *Petrus Cunæus*, vir profundæ eruditionis, & propter purissimæ dictionis elegantiam & venustatem, seculi nostri *Cicero*, & si quid in *Cicerone* eloquentius esse poterit. *Steph. Jo. Stephanus* in not. ad Saxonis Gramm. hist. *Dan.* lib. 6.

*Cunæi de *Republicâ Hebræorum* libri tres, cum expurgatione permittuntur in *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Extant Sardi Venales. *Lugd. Bat.* 1616. in 24°.

Extat Satyra Menippea. *Lugd. Bat.* 1632. in 12°.

Extant libri 3. de Republicâ Hebræorum. *Amstelod.* 1632. in 24°.
Extat exercitationum oratoriarum Inauguratio. *Amstel.* 1621. in 4°.
Extant orationes Varii Argumenti. *Lugd. Bat.* 1640. *Witeb.* in 8°.
Extat Animadversionum Liber in *Nonni Dionysiaca. Hannov.* 1610. in 8°.

In noctem, quâ extinctus est vir incomparabilis *Petr. Cunæus*, hæc carmina composuit M.Z. *Boxhornius*.

Nox fuit, & nondum perlustrat Phosphorus *orbem,*
Nox fuit, & nondum reddidit ille diem.
Nox manet, & stertit Phœbus, *languetque, suumque,*
Ut solet, auratum non sinit esse caput.
Nec Jovis Herculeis *iterum lascivia natis*
Jam vacat; infensos credimus esse Deos.
Cunæo *æternam indixit mors invida noctem:*
Hac quemvis nobis abstulit illa diem.

THOMAS ERPENIUS

Clar. A. D. MDCXX.

Vulgo ab *Erpe, Batavus,* nascitur *Gorcomii* anno 1584. 3. Idus Septembris. Prima literarum tyrocinia posuit *Lugduni Batavorum,* ibidemque studia absolvit Philosophica, simul linguis orientalibus dans operam, quod studium auspicatus erat potissimùm hortatu *Josephi Scaligeri,* qui jam tum facilè perspiciebat, quantum aliquando virum daturus esset. Unde institutâ peregrinatione in *Galliam, Germaniam, Italiam*que ubique admiratores sui invenit. *Venetiis Judæorum* eruditorum ac *Turcarum* copiam nactus, præter *Arabicam* etiam *Turcitam, Persicam* atque *Æthiopicam* linguas didicit, reversusque in Patriam *Lugduni* apud *Batavos* anno 1613. Linguæ *Arabicæ* & cæterarum *Orientalium* Professor à Curatoribus illius Academiæ constitutus fuit: Spartamque sibi oblatam egregiè adornavit; quâ docendo, quâ scribendo & excudendo, institutâ ab ipso *Erpenio* Typographiâ earundem Linguarum. Vir fuit studii constantis & pertinacis, morum elegantiâ atque humanitate singulari præditus. Obiit *Leidæ* anno 1624. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Scripsit Grammaticam *Arabicam*—Lexicon *Arabicum*—Proverbiorum *Arabicorum* Centurias—*Locmanni* sapientis Fabulas ex *Arabico*—Testamentum Novum *Arabicè*—Canones de Litterarum *Evi* apud *Arabes* naturâ & permutatione—Rudimenta linguæ *Arabicæ*—Grammaticam Hebræam—Arcanum Punctationis revelatum—Orationes tres de Linguarum *Hebrææ* atque *Arabicæ* dignitate—Pentateuchum, *Arabicè*—Historiam *Josephi* Patriarchæ, *Arabicè*—Psalterium *Syriacum*, cum Versione *Erpenii*—Historiam *Saracenicam.*

Mores [*Thomæ Erpenii*] compositi erant & suaves, ut facilè omnes in sui amorem

amorem pelliceret. Ingenium felix, non modò ad aliquid capiendum, sed etiam reservandum: amicitiam *Londini* iniit cum *Gulielmo Bedello*, viro longè doctissimo, atque Orientalium Linguarum peritissimo: qui *Erpenium* ad easdem excolendas plurimùm hortabatur—suada quædam insidebat viri illius labris quæ sic Orationem temperabat, ut non solùm quæ tetrica viderentur, perspicuè tractaret; sed auditorum etiam animos incredibili quâdam perfunderet voluptate *Voss.* Orat. in Obit. *Erpenii.*

Thomas Erpenius cùm aliarum literarum & Philosophiæ callens, tum *Arabismi & Grammaticarum* ejus Linguæ *Observationum* mirificè curiosus & intelligens. *Casaub.* Epist. 586. ad *Thuan.* p. 663.

Ille vir [*Thomas Erpenius*] videtur mihi divinitùs nactus esse spartam ornandi linguas exoticas, præsertim *Arabicam*; cujus eam cognitionem labore improbo & magnis impensis est consecutus, ut ipsis *Arabibus* fuerit miraculo jam ante unum aut alterum annum. Ego certè stupore defigor, quoties de illo portentoso ingenio cogito. *Casaub.* in Epist. ad *Heinsium.*

Quanta in rebus Orientalibus caligo fuit, antequam sidus illud *Bataviæ, Thomas Erpenius Arabicam* literarum orbi nostro inferret! *Georg. Horn.* in Præfat. ad Lector. *Sever. Sulpitii* [illegible]

Vir de instaurandæ Arabicæ Linguæ studio apprimè sollicitus & præclarè meritus. *G. Calixt.* de V. R. C. n. 58.

Thomas Erpenius, linguarum, dum viveret, Orientalium decus & destina. *Meric. Casaub.* de quat. Ling. p. 45.

Vir summus, Orientalium Linguarum, maximè Arabicæ, in occidente Parens, dum vixit, colendissimus. *Selden.* in Præfat. ad *Eutychii* Patriarch. Alex. Eccl. suæ origines p. 7.

—Quemvis tamen *Arbitrum* per me Lector statuat, non tamen verò suum ipsius *Drusii* Conterraneum, *Thomam Erpenium*, integerrimum doctissimumque virum, Linguæ *Arabicæ* non peritiorem tantùm, sed etiam multò peritissimum, idque de *Philarabibus* universis (expertus loquor) quàm optimè meritum, & assiduè merentem. *Nic. Fuller.* in Append. ad Miscell. Sac.

Erpenii mors majus est damnum *Literarum* quàm aut dici, aut cogitari queat. Spero non defuturos qui memoriam ejus ut par est celebrent. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Jo. Grotium, Lutet.* 28. Novemb. 1624.

*Hic Author si expurgetur, permittitur in *Ind. Madrit.* edit. anno 1667.

Extat *Grammatica Arabica Amstelod.* 1636. & 1656. in 4°.

Extat Arcanum Punctationis revelatum. *Lugd. Bat.* 1624. in 4°.

Extat *Historia Saracenica. Lugd. Bat.* 1622. & 1625. in fol.

In obitum viri Clariss. *Thomæ Erpenii* Orientalium literarum in Academia *Lugdunensi* Instauratoris incomparabilis.

Omnia dum Leidæ Phœbus *concedit, habebat*
Quas habuit Graius, *quasque* Latinus, *opes;*

Intulit Erpenius *Musas* Oriente *petitas*,
Hæc deerat Batavis *gloria sola meis.*
Sublato Domino patrias rediere sub oras,
Et fugit Batavos *gloria tanta meos.*
O Lugdunensis *data cui tutela* Minervæ *est*,
Et vatum vates diceris esse pater,
Hesperias saltem, Phœbe, *ô defende Camœnas*,
Jam victi spolium mors Orientis habet.

Joannes Rutgersius.

HENRICUS SPELMANNUS

Clar. A.D. MDCXX.

A*Nglus*, Eques Auratus, obiit Anno Dom. 1641. ætatis 78. Composuit Archæologum, sive *Glossarium*— Librum de Concil is----Librum de *Decimis*---De non temerandis Ecclesiis.

Eruditissimus & nobilissimus *Antiquitatum* scrutator *Henricus Spelman*, Eques *Anglo-Britannus*, amicus noster honorandus. *Olai Wormii* Literat. *Danic*. c. 1.

De priscâ literaturâ benè meritus *Henricus Spelman. Idem.*

D. *Henr. Spelmannus* insignis & acutissimus *Anquitatum Britannicarum* explorator. *Duck* de Author. Jur. Civil. *Roman.* l. 2. c. 8.

Nescio quo fatorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinius, Spelmannus, Kilianus, Vossius Salmasius, Bochartus, Junius, Menagius, Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari desierunt. *Vid. Edit. Etymologici Ling. Anglic. Steph. Skinner.* in Epist. ad Lect. Ann. 1691. fol.

De *Spelmanni Lexico*, partem priorem vidimus sanè utilem, & in *Saxonicis* maximè *vocibus* accuratam. *Grot.* ad *Peireskium, Lut.* 16. Sept. 1630.

Sed de isto & aliis, malo adiri eruditum *Spelmanni Glossarium*: quod, hactenus dimidiatum, utinam aliquando, modò, superstit, integrum publici faciat juris. *Voss.* de Vit. Serm. l. 2. c. 9.

Glossarii deinde *Spelmanniani* prodiit pars posterior, quæ etsi multa observatu digna licèt indigesta contineat, priore tamen longè inferior: ut mirum sit virum doctissimum Operi, quod eruditi quique tot votis tantoque studio expeterent, extremam manum non apposuisse, cum prioris partis editioni quæ anno 1626. prodiit, annis 15. superfuerit. Obiit enim anno 1641. ætatis 78. Cujus quidem rei causam esse aliam non arbitror, quàm quòd *Anglicanæ Ecclesiæ Conciliorum* Collectioni ac Editioni, veteribusque eruendis monumentis, totum dedisset sese; *Glossarium* verò quantum exigebat dignitas argumenti absolvere, immensi nimiique

nimiique esset laboris. *Carol.Fresneus* Glossar.in Scriptor. Med.& Infim.*Latinit.* Præfat.p.55,56.

Henrici Spelmannii Vocabularium utilissimum est illis qui corruptæ Latinitatis Authores legunt, *titulosque* veteres & *Chartas* antiquas enucleare aggrediuntur. Id typis mandandum curaverat *Spelmannus* dum viveret usque ad literam M. Post ejus obitum in ipsius Scriptis ad ejus perfectionem necessaria fuisse reperta persuadere voluerunt ejus amici; verùm præcedentibus minimè respondet ejusmodi supplementum. Nobis etiam idem Athor Conciliorum *Angliæ* copiam fecit, quæ imperfecta quoque remanserunt. Ferunt eorum impressionem, ex iis quæ scripta reliquit absolvi. Sed Authoris hujus Opera posthuma vix sperari possunt; cùm enim ætatis, tantùm anno quinquagesimo ad studia se accinxerit, prelo subjicere festinavit, quæcumque digna censuit publica luce. Cumque brevi postea diem obierit, multùm laborare ipsi non vacavit, nec ulli operum inceptorum ultimam odmovere manum. *Ephemerides* Gall. *Eruditorum* 5. Jan.1665.p.2.

Tertium MS. accommodavit Nobilis ille doctissimusque Dominus *Henricus Spelmannus* eques Auratus, eruditionis reconditioris, Judicii acerrimi vir, Nostræ *Britanniæ* lumen gloriaque; amicus insuper meus singularis, in studiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad *Antiquitates* eruendas tam verbo quàm exemplo aliquoties stimulavit erudivitque. *Gul.Watsius* Præfat.ad fin. *M.Paris.*

Eminens meritum & dignitas pientissimi hujus Equitis, cujusvis laudibus aut calamo non indigent. Præstantissimæ ejus Doctrina, Pietas & Sapientia optimis quibusque coætaneis ejus notissimæ fuerunt: Ejusque Opera eo vivente in lucem emissa, simul cum magno applausu quo illum tum populares, tum cæteri Nobiles eruditi, magnique Principes condecorarunt, omni exceptione majora sunt testimonia. Inter omnia cætera ejus merita & Opera nullum est illustrius quàm ejus erga Deum Pietas, comprobata tùm sancto ejus vitę curriculo, tum speciatim erudito & pio ejus Tractatu de *Juribus & Veneratione quæ debentur Ecclesiis*: In quo tam accuratè probavit quid Deo debeatur, ipsique reddendum sit, tum quoad tempus cultui ejus destinatum, tum quoad media & loca, quibus ejus cultus est peragendus, ut nemo verè Christianus, qui Evangelium amplectitur, lubens non prædicet singularia ejus merita insignemque ejus pietatem. Magna ejus in Regni nostri Jure Municipali notitia, ut & in aliis quibuscumque Legibus Divinis & humanis, antiquis & recentioribus, Civilibus & Canonicis,

---Multa tenens antiqua, sepulta, vetusta,
Quæ faciunt mores veteresque novosque tenentem,

eum singulari judicio pluribus aliis præcellentem reddunt, idoneumque ad veritatem tradendam, cùm ad sermonem de humanis Legibus & Authoritatibus descendit, postquam Opinionem suam in Dei Lege firmiter fundavit.

vit. *Jer. Stephani* Præfatione Tractatui *Spelmanni* de Decimis præmissa. Anglicè.

Henricus Spelmanus, vir nobilissimus ac illustre *Britanniæ* suæ decus. Vide *Steph.* in Proleg. Not. ad Histor. Dan. Sax. Gr.

Variarum antiquitatum peritissimus. *Idem* ad lib. 8.

Maximi ingenii Eques. *Hachenb.* Germ. Med. disp. 4. Sect. 15.

Maximum Equestris ordinis decus. *Ibid.* disp. 5. Sect. 6.

THOMAS JAMES

Clar. A. D. MDCXX.

IN *Vecti* Insulâ, atque opinor *Nevvporte* natus, è Scholâ *Wykehamicâ Oxonium* ad majora studia missus est, & *Collegii Novi* socius evasit Anno 1593. Post septennium à D. *Thomâ Bodley*, Equite Aurato, utpote cui probè innotuerant viri merita, in *Proto-Bibliothecarium* suum cooptatus, ea præstitit quæ ad Artium ingenuarum fructum egregium haud parum conducerent; siquidem supellectilem literariam mundiorem reddidit, librosque omnes in Catalogos bis redegit. Anno 1614. Theologiæ Doctoratum suscepit; & in subdecanum *Wellensem* cooptatus, quod ad *Bibliothecam* spectabat munus deposuit; quo nempe studiis prosequendis litibusque expediendis (*Eirenarcha* enim nobiscum erat) assiduè magis vacaret. Patrum Antiquorum familiaris erat, in libris, Manuscriptis præsertim (quorum corruptelas nemo meliùs aperuit) evolvendis indefessus, Statutorum porrò & consuetudinum Academicarum rimator oculatissimus. Inter Ecclesiæ *Anglicanæ* Præsules, in *Convocatione* solenni, *Oxoniæ* primò *Caroli* I. habitâ, (quo nimirum tempore celebrabantur ibidem *Comitia Parliamentaria*) considebat, authorque fuit ut certis quibusdam viris demandaretur Manuscripta *Patrum Sacrorum* opera per Bibliothecas omnes *Anglicanas*, sive publicas sive privatas, sedulò evolvere; quo scilicet *Exemplarium Pontificiorum* errores ac sphalmata detegerentur. *Ant. à Wood.* Antiq. *Oxoniens.*

Scripsit varia; hæc verò primum obtinent locum: Ecloga *Oxonio-Cantabrigiensis*---Bellum Papale, seu Concordia discors *Sixti* Quinti & *Clementis* Octavi, circa *Hieronymianam* editionem----Concordantiæ Sanctorum Patrum; id est, vera & pia tertii libri *Canticorum* per Patres Universos tam *Græcos* quàm *Latinos* expositio---Vindiciæ *Gregorianæ*----Index Librorum prohibitorum à *Pontificiis*---Index Generalis Sanctorum Patrum---Catalogus Librorum in Biblioth. *Bodleianâ*--Manuductio ad Theologiam---Apologia pro *Joanne Wiclevo.*

Thomas James Oxoniensis, vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum literis & libris, in *Angliæ* Bibliothecis excutiendis (*Deus* opus secundet) id molitur, quod *Reipublicæ Literariæ* imprimis erit usui. *Camden.* in *Britan.* vid. Comit. *Monmouths.*

De Opusculo illo, cui titulus *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*, en tibi Clarissimi Viri *Josephi Scaligeri* sententiam, *Richardo Thomsono* per literas patefactam : Catalogus ille Scriptorum *Oxoniensium* & *Cantabrigiensium* librorum

rum mirificè me affecit; præsertim quum videam multa in illis monumenta esse, quibus res *Gallicæ* & Regni *Francorum* illustrari possint. Et præterea non minorem numerum eorum quibus Tyrannis Pontificia manifestò deprehendi possit; tum quæ doceant quando cloacæ illæ & colluvies Monachorum sese in Europam effuderint: ut *Loiolitæ* hodiè & *Capucini*. Habetis quoque *Origenem* in *Celsum*, aliosque eximios *Græcos* nondum editos; quos parum vexari ab iis puto qui in illis Collegiis degunt. A me certè non raro reviserentur, si ibi adessem.

Fama obtinet libri ejus, qui *Fiscus Papalis* inscribitur, editusque *Londini* est ann. 1621. Authorem fuisse, quem alii tamen *Gulielmo Crashawo Cantabrigiensi* tribuunt. Utcunque, de *Jamesio* nostro constat, ad industriam & memoriam haud vulgarem judicium planè impar adjecisse. *Ant.* à *Wood*.

Sunt qui in Bibliothecis ut Blattæ versantur, qui libris meliores non evadunt, sed à quibus libri deteriores fiunt, ut qui digitis suis illos tantùm sordident. Sed cum Doctore *James* non ita comparatum erat: quippe qui in proprium & Publicum bonum libris utebatur. Manu-scripti cujusvis ætatem sola faciei ejus inspectione dignoscebat, & ex Characteris forma tempus quo conscriptum fuerat designare poterat. *Thomas Fuller* de Præclaris Angliæ Viris. Angl.

Extat Catalogus Universalis Librorum Bibliothecæ *Bodleianæ* ordine alphabetico. *Oxonii* in 4°. ann. 1620. Appendix ad eundem ibid. 1635. 4°.

Extat Ecloga *Oxonio-Cantabrigiensis* in II. libros tributa, quorum prior continet confusum librorum MSS. in Bibliothecis Academiarum *Oxoniæ* & *Cantabrigiæ*: posterior verò Catalogum eorundem dispositum sec. 4. facultates, ordine Alphabetico. *Londini* 1600. in 4°.

HUGO GROTIUS

B*Atavus*, Patriâ *Delphensis*, natus est Anno Dom. 1583. IV. Id Aprilis. Obiit *Rostochii* Anno Dom. 1645. Clar. A.D. MDCXX.

Hoc ejus Symbolum:

RUIT HORA

Scripta ejus hæc sunt: De Veritate Religionis *Christianæ*——Mare liberum——De Jure Belli ac Pacis lib. 3.——De Antiquitate Reipublicæ *Batavicæ*——De Imperio summarum Potestatum circa sacra Commentarius——Annales & Historiæ de Rebus *Belgicis*——Historia *Gothorum, Vandalorum*, & *Longobardorum*——Dissertatio de Origine Gentium *Americanarum*——De Satisfactione *Christi* adversus *Socinum*——Apologeticus——Comment. in omnes Veteris & Novi Testamenti libros——In Consultationem *Cassandri*——Florum Sparsio ad Jus *Justinianeum*——Tractatus de Fato——Notæ in *Martianum Capellam*——No-

tæ in *Lucani Pharsaliam*----Syntagma *Arateorum*-----Florilegium *Stobæi*-----Notæ breves & Emendationes in *Tacitum*-----*Adamus* exul, & *Christus* patiens, Tragœdiæ Sacræ-----Poëmata------Epistolæ-----Votum pro Pace.

Vir summi & incorruptissimi judicii vocatur *Heinsio* in Animadv. ad *Senec.* Tragœd.p.112.

Criticus acutus & insignis. *Dempster.*

Non divinarum minus, quàm humanarum rerum scientissimus. *Voss.*

Seculi sui Phœnix vocatur *Hofmanno.*

Grotium, virum excellentissimæ doctrinæ in omni genere literarum vocat *Salmasius* Exercitat. in *Solinum.*

Virum acuminis & omnigenæ doctrinæ præstantiâ incomparabilem appellat *Seldenus* in *Mar.Claus.*

Seculi nostri grande ornamentum, vel miraculum potiùs, vocatur *Vossio* de Poët.p.82.

Æternum Bataviæ & seculi sui decus immortale. *Idem* lib. 9. de Idololatr. cap.7.

In omnibus suis lucubrationibus magnus fuit *Hugo Grotius*; sed in Epistolis uti & in Carminibus, incomparabilis ac Divinus. *Claud. Sarrav.* in Præfat. præfix. *Grot.* Epist.

Offertur inter alios viventium primarius *Hugo Grotius Græci Latinique* sermonis, nec non *Juris Cæsarei* penitiori scientiâ perpolitus. *Jo. Imperial.*

Summus virorum *Hugo Grotius*, lumen illud ac columen literarum: de quo nihil tam magnificum dici aut scribi potest, quin virtus & eruditio id superaret sua. *Io. Meibon.* Mecænas, c.4.

Quo *Batavo* [*Hugone Grotio*] altero ejus terræ cum Magno *Erasmo* lumine, nihil nunc undique eruditius, vel sol videt, vel solum sustinet. *Voss.* de Hist. Lat. p.713.

Inter primarios habendus est *Hugo Grotius*, qui in eximiis illis de *Jure Belli* ac *Pacis* libris ipsam *Ebræorum*, quam exhibituri sumus, disciplinam è *Talmudicis* tangit, aliaque ex eorum scitis ad augendam etiam nonnullis *Christianismi* rebus lucem prudenter adfert. *Jo. Selden.* de Jur. Gent. l.1.c.2.

Eò quòd consuetudine maximi viri *Hugonis Grotii* interdum fruar, felicitatem meam satis prædicare non possum. O virum admirabilem! Equidem scivi hoc etiam antè, sed præstantiam divini illius ingenii nemo satis capiet, nisi qui vultum præsentis viderit, & sermones loquentis audierit. In vultu probitas habitat: sermones doctrinæ exquisitissimæ, & pietatis sincerissimæ sunt indices. Nec putes solùm me illius viri admiratione captum esse: omnes docti & pii quibus ille innotuit, similiter sunt affecti. *Is. Casaub.* Epist. 738. ad *Dan. Heinsium.*

Nolo nescias, doctissime *Thuane*, vidisse me hîc *Hugonem Grotium*, virum probitatis & doctrinæ admirandæ. Scripsit Historiarum lib.21. de rebus Gestis in Patriâ

triâ ab annis circiter 5~. pauca adhuc legi, sed quæ valdè mihi sunt probata. Sunt aliæ virtutes illius, propter quas pluris etiam illum facio. Nam de hodiernis contentionibus in negotio Religionis & doctè & piè judicat, & in veneratione Antiquitatis cum iis sentit, qui optimè sentiunt. *Idem* Epist. 39.

Omnes verò, qui de *Bello Belgico* scripserunt, superat (meo quidem judicio) *Hugo Grotius*, si quis velit integritatem judicii æstimare: Hic depositis omnibus affectibus unicè sectatus est veritatem, eâ eloquentiâ & nervosâ brevitate, ut cum *Tacito* optimè mereatur comparari: Felicissimè imitatus est *Tacitum Grotius*. Interim nemo temerè ex *Grotio* Historiam discere poterit, qui planè rerum *Belgicarum* non habet aliquam notitiam. Obscurus enim æquè est, ac *Tacitus*; hinc qui jam prælibârunt Historiam *Belli Belgici*, cum possunt facilè assequi: Tribus enim verbis interdum totam Historiam aliquam habet. *Herman. Conring.* de Rep. Batav. fœder.

Ad res Hollandicas seorsim noscendas inter alia multùm conducit liber *H. Grotii de Anquâ Rep. Hollandiæ*, qui lectu est dignus, nisi quod ille pluisculum nonnihil patriæ indulserit, & de antiquo ejus statu quædam minus vera tradiderit, quasi scilicet Hollandi non adeò plenè fuerint sub Francis, sed quod elegerint Comites pro Arbitrio & nomine tenus tantùm Francos sint reveriti. De cætero autem est elegans liber scriptusque à *Grotio* admodùm adolescente. *Conring.* de Rep. Batav. fœder, MSS.

Apud Belgas Reformatos scriptus est libellus ille perquam egregius *de Imperio summarum Potestatum circa sacra* ab viro illo tùm doctrinâ omnigenâ longè ac undiquaque instructissimo, tum judicii summi nominisque passim meritissimi, & illustris, *H. Grotio. Selden.* lib. 1. de Synedr. Vett. Ebræorum c. 10 p. 426.

Palmam hactenus in disciplinâ *Juris Naturalis & Gentium* tulisse judicatus fuit non præter meritum *H. Grotius*, qui & primus seculum ad istam disciplinam æstimandam evocasse videtur, & ita in eadem est versatus, ut circa magnam ipsius partem cæteris nil nisi Spicilegii laborem reliquerit. Quantumcunque tamen ejus viri fama nobis cordi sit, qui & peculiari nomine ejusdem filio obstricti sumus, fatendum tamen est, non pauca ab ipso planè esse præterita, quædam levi duntaxat brachio tractata, quædam denique admista, quæ & ipsum hominem fuisse arguerent. Imprimis autem non exiguam nobilissimo operi labem adspergunt, queis passim à receptis orthodoxæ Ecclesiæ sententiis diversus abit. Qui quidem magnorum ingeniorum infelicissimus labor mihi semper visus fuit, circa divina aliquid novare; cùm tanta aliarum rerum supersit copia, in qua alicui innoxiè cornicum oculos configere liceat. Et per isthæc etiam verè ac utiliter dictis auctoritas detrahitur ac plurimorum asperrimæ censuræ provocantur, qui aliàs contra tales Viros ne hiscere quidem digni erant. *Sam. Pufendorf.* in Præfat. lib. de J. N. & G.

D. I. E. in *Grotio* hoc taxat, quòd adductis aliquot locis, vel ex Poëtâ, vel ex Historico; statim inde universale aliquod rectæ rationis dictatum & Gentium jus velit extruere; deinde, quòd sæpiùs etiam decipi se à Jurisconsultis Romanis passus sit, & nimis leviter illud juris Naturalis dixerit, quod hi pro tali ha-

bent. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Vir sine controversia doctissimus, sed Juris, imprimis Justinianei, alibi passim Censor iniquior. *Rebhan.* Præfat. ad Instit. Locam.

Laudo & admiror *Grotium*, sed Theologiam ejus deploro, vel cùm interpretatur Scripturas, vel cùm de Interpretibus sententiam dicit. *Jo. Boecler.* in Præfat. Comment. ad lib. de J. B. & P.

Vir sine controversiâ maximus, & de Rep. literariâ inter paucos meritus, sed in Christi causâ, nescio quô fatô, ad *Socinianos* in devexâ ætate propensior. *Meric. Casaub.* de .v. lingg. p. 105.

Nobis relatum est Dominum *Grotium* Rostokii ex Suedia redeuntem febri continua extinctum esse. Perhibent id non contigisse absque suspicione veneni à *Lutheranis* propinati, ob ea quæ in gratiam *Papæ* de Antichristo scripserat; Verum in illis Regionibus homines veneno tolli non arbitror, ut in quibusdam Italiæ locis. Ejus religio à 20. retrò annis perspicuè nota non fuit. In sua cum Domino *Rivetto* altercatione Catholicorum Romanorum partibus favere videbatur. *Hollandus* erat, & Arminii Sectator fuerat. Reginæ Lutheranæ Legatus erat. In Lutherana Civitate inter Lutherani Ministri Brachia diem supremum obiit, ille, inquam, cui & Lutherus & Calvinus adeo invisi erant. Quidam perhibent eum Socinianismo infectum à vita migrasse, talemque in animo fuisse, quicquid extrinsecus simularet. *Guido Patin.* Epist. 7. Paris. scripta 24. Octobris 1645. Gall.

De *Grotio* rectè sentis, neminem hactenus eruditius contra *Socinum* scripsisse. *Martin. Ruar.* in Cent. 1. Epist. p. 59.

Dominus *Blondellus* Tractatu suo de *Sibyllis* de eo scribit quod Vir præstantissimus fuerit, sive respectu sublimis ejus ingenii, ejusque eruditionis universalitatis, quam nemo satis magnifacere poterat; sive respectu diversitatis Scriptorum ejus. Gall.

Dominus *Balzacius* ait, præter doctrinæ soliditatem, discursus evidentiam, & sermonis Veneres, nescio quem observari probitatis characterem in præclari illius Viri Scriptis omnibus; Id autem de *Scaligeri* & *Salmasii* Operibus neminem affirmare ausum esse. *Balz.* Epist. 25. lib. 5. ad D. *Chappelain.* Gall.

Vulgò creditur Grotium omnes ingenii sui vires conscribendo libro *de Jure Belli & Pacis* adhibuisse, eumque de illo dicere potuisse, quod *Casaubonus* dixit de suo in *Persium* Commentario, Epistola quadam ad D. *Perillau* cognatum suum, quæ typis mandata non fuit, *In Persio omnem ingenii conatum effudimus.* *Grotii* Opus præclarissimum sanè Scriptum est, nec mirari subit quòd in *Germaniæ* quibusdam Academiis publicè lectum fuerit. *D. Colomiez.* Select. satâ Bibliot. p. 1 & 229. Gall.

Inter omnia literatorum Sidera, in *Belgio* nullum felicius, quàm *Grotianum* illuxit. Hic ob acumen Magni ingenii meritò est tanquam *Aquila* in urbibus; quamvis etiam in multis cæcutiat. *Phil. Andr. Oldenburg.* in Thesaur. Rerump. part. 3.

In Religione varius erat, & in quibusdam cum *Pontificiis*, in aliis cum *Lutheranis*

ranis, in nonnullis cum *Remonstrantibus* & *Photinianis* faciebat. Hinc vir dubiæ atque variatæ Religionis vocatur *Voetio* in Biblioth. studiof. Theolog.

Grotii Notæ locum etiam ibi invenerunt: Cumque in pretio sint apud omnes, elogio nostro peculiari non indigent. Hoc tantùm observabo, quod scilicet in Poëtarum citationibus nimium quandoque diffusus sit, aliorumque innumerorum Authorum profanorum, in quo doctum & eruditione præstantem virum se ostentare, potius quam sagacem & Criticum, affectasse videtur. Hunc si vitasset scopulum, ejus Notæ multò breviores, nec tunc ideò minus bonæ fuissent. Eo imprimis nomine in pretio esse debent, quòd Veteres Bibliorum *Græcos* Interpretes cum *Hebraico* Textu frequenter conferat, nec Massoræ nimia existimatione imbutus sit. Varias tamen Lectiones absque necessitate interdum multiplicat; quamvis autem ut plurimum optimam Textus explicationem deligat, advertendum tamen est, quod præconceptis *Arminianorum* & *Socinianorum* opipinionibus plenus cùm esset, duabus illis Sectis quandoque faverit. Cæterum quamvis quædam in *Grotii* Notis carpserim, in eo præsertim quod profanos authores crebro nimis citet, plura tamen interdum in ejusmodi citationibus optima occurrunt, quibus plures Scripturarum difficultates explanari possunt. Hoc tantùm optassem ut scilicet juxta Critices regulas profanorum horum Authorum testimonia non attulisset, præsertim verò Poëtarum, nisi illis in locis quæ hujusmodi illustrationibus indigebant. Nec enim erat necessarium, exempli gratia, ut ad vocis *signa* explicationem, Geneseos c. 1. vers. 14. *Homeri* versus duos, Arati verò quinque adduceret. Nec etiam video necesse fuisse, in sequentem vocem *tempora*, dicere quòd *Proclus* in sua Theologia vocet astra *Temporis organa* seu *instrumenta*. Verbô, mihi videtur multò consultius fuisse sensum literalem Textûs paucis verbis explicare, nec authoritates ullas citare nisi ad illas difficultates quæ hujusmodi elucidatione indigebant. Oratorii Presbyter *Rich. Simon* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 15. Gall.

Hugonis Grotii Epistolæ à viro maximo profectæ summo in pretio esse omnibus debent. Tot certè tantaque vir ille scripsit, ut seculi nostri *Phœnix* meritò dicendus sit. Paucæ ejus Epistolæ editæ primùm fuerunt, quarum ipsum tamen magnum scripsisse numerum verosimile est, in tantâ negotiorum civilium mole, in tanto eruditionis apparatu. Ejus Epistolæ ad *Gallos* aliquoties editæ ultimaque editio *Lipsiæ* prodiit curante *Gessenio* 1674. ann. in 12°. in quâ id laudandum, quòd Indicem iis adjecerit, quem ego omnibus Epistolis adjectum vellem: Nam & utilissimum est, & multo labore levat legentes. Nunc tandem opus vastum Epistolarum *Grotianarum* prodiit, quod hactenus in Bibliothecis Virorum illustrium delituerat, quodque *Isaacus Gruterus* à *Blankio* jamdudum typis destinatum testatur in quâdam super opera nonnulla *Verulamii* Latina Præfatione. Continentur in illis varia, ut fuit ipsi ingenium ad omnia natum, Politica, Ecclesiastica, Theologica, Juridica, Philologica, Judicia de libris. Nec deest illis Orationis cultus, quanquam stylus ipsi interdum ex argumento sordes aliquas trahat, & se ad hominum, quibus scribit, indolem componat. Reperiuntur enim interdum Epistolæ simplici planè humiliq; dictione scriptæ, ac sine ulla morosâ

Meditatione. Sed cùm rem aliquam unicè agit, nemo ipso vel dulcior est Poëta, vel elegantior Orator, aut nervosior Historiographus. Adeò ubique vir ille domi est, & velut in fundo suo dominatur. Quàm in Politicis Epistolis ingenio rerum attemperare calamum debeat earum Scriptor, ille novit, qui in hoc negotio versatur: ubi verborum cura superstitiosa quidem non est, sed debent illa ad rei expressionem singulari ratione esse accommodata. In his *Grotii* Epistolis multa sunt, quæ statum Universæ Europę suo tempore denudant, quæ aliunde difficulter petuntur. Si ii, qui opus hoc Epistolicum ediderunt, Indicem rerum quoque adjecissent, optimè sanè de nobis meriti fuissent: Nunc in illo vasto opere multa latent, quæ non nisi magno labore erui possunt. Sunt tamen & secundum temporum seriem Epistolæ dispositæ, quod ad Historiam magnoperè conducit. Putaverim ego sanè plures etiamnum ineditas esse viri hujus Epistolas: ac vidi egó non paucas in Bibliotheca *Gudianâ*, quas ego in illo opere extare non credo. *Dan. Georg: Morhof.* in Polyhist. p. 294, 295.

Poesis una est Professionum quæ *Grotium* ab ingenti primæ notæ Doctorum numero distinguere fecerunt, eumque supra *Lipsios, Casaubonos, Salmasios* & *Vossios* extulerunt. *Baillet*, Judiciis Erudit. Poet. *Parif.* 686. Gall.

Hugo Grotius & *Daniel Heinsius Carmine Latino* non ignobiliter scripserunt, nisi quòd ingens illa, qua memoriam onerarunt, literatura impediat utrumque ne res modo illo delicato concipiant, in quo tota versatur elegantia. *Renatus Rapinus*, Animadv. in Poeticam, parte 2. seu Animad. pecul. 16. Gall.

Quid *H. Grotio* undiquaque doctius, etiam in his Sacris? Nihil comptius, aut magis masculum historia *Jonæ* epicis ab ipso expressa; nil castius elegis, quibus inculata se purgat *Susanna*; nil gravius geminâ illa Tragœdiâ sacrâ, in quarum altera *Christus patiens*, altera *Sophompaneas* inducitur, utcunque non evitarint dentes Criticorum omnium. Et & Epigrammatis, Sylvis, farragini suum decus, licèt in omnibus nequaquam idem calor. *Borrich.* de Poët. p. 142.

Hug. Grotii Opera sequentia inter libros prohibitos numerantur: Apologeticus eorum qui *Hollandia Westfrisiaque*, & vicinis quibusdam nationibus ex legibus præfuerunt ante mutationem, quæ evenit anno 1618. cum refutatione eorum, quæ adversus ipsum, atque alios acta, ac judicata sunt. In Decreto 4. Feb. 1627. prohibetur: De Iure Belli & Pacis ibid.: Poema collecta, & edita à Fratre *Guliel. Grotio* ibid.: De Imperio summarum Potestatum circa Sacra Comment. Posthumus prohibetur in Decreto 10. Jun 1658. Annales & Historiæ de rebus *Belgicis* prohibentur in Decreto 4. Jul. 1661. Dissertatio ejusdem Auctoris, & aliorum de studiis instituendis ibidem. Vide *Ind. Romæ* Impress. anno 1664.

Grotii opera omnia Theologica prodierunt *Amstel.* 6. Tom. fol.

CORNELIUS à LAPIDE, Soc. Jes.

Clar. An. D. MDCXX. NAtione *Belga*, patriâ *Eburo*, *Bucoldianus*, ditionis ac diœcesis *Leodiensis*: pusillus quidem corpore, at ingenio magnus fuit, disciplinarum omnium capax, Orator, Philosophus, Theologus, Historicus, linguarum *Græca* atq; *Hebraica* peritus:

peritus: cujus in lucubrando, commentando, scribendo, in legendis evolvendisque SS. Patrum atque Interpretum variorum scriptis studium continuum & indefessum meritò omnibus admirationi esse debet. In Sacris Literis erat perdius & pernox, tametsi valetudo plerumque infirma & dubia, viresque debiles essent: quas in Collegio S.J. cùm *Lovaniensi* (ubi & linquam *Hebraicam* unà profitebatur) tum *Romano*, quadraginta, & eo ampliùs annos pari celebritate doctrinæ ac nominis interpretatus est, scripsitque in plerosque libros sacros Comment. commendata in primis à soliditate, brevitate, claritate, ac methodo. Namq; ei hoc propositum erat vel maximè, quemadmodum ad Epistolas *Paulinas* profando ipse de se testatur, atq; id ipsum aliàs non semel repetit & inculcat, ut scil. solidè breviterq; methodicè & clarè S.Scripturę universæ (si ita Deo visum esset) sensum traderet, maximè genuinum ac literalem, stylo ad hoc usus didactico & methodico. Obiit *Romæ* an. 1637. 12. die Mart. ætatis 71. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Nihil illo videri potuit mitius, nihil modestius, nihil temperantius. Obedientia illi semper, & veritatis amor præ vità fuit. Hanc in omni scriptione primam habuit; illam verò ductricem ad proferendas Scriptiones ad publicam lucem, quas alioquin fuerat æterno damnaturus silentio. *Alegambe.*

Enarrationes ejus pias, doctasque in *Pentateuchum*, in Prophetas Majores, in D. *Paulum*, obviis ulnis Christianus Orbis excepit. In *Prophetas* alios, in *Apocalypsim*, in *Epistolas Canonicas*, aliasque in alios sacros libros brevi vulgandas non minus lętè excipiet. *And. Victorell.*

In cujus Commentariis, inter multa à re aliena, non pauca reperi doctrina atque acumine plusquam vulgari conscripta. *Matth. Pol.* Præf. 1. vol. Synops. Crit.

Extant ejus *Commentaria* in *Pentateuchum*, *Prophetas* majores & minores, *Proverbia*, *Ecclesiasten*, *Cantica*, & Apocryphum *Syracidem* & *Baruch*, totum N. Test. Sed quid in iis desideremus breviter dicemus. 1. Interpretationes Pontificiorum suorum, & Patrum non semper omnes refert. 2. Nostrorum rarò refert, aut non ex professo: aut sicubi hoc faciat, tantùm occasionem quærit calumniæ. 3. In plurimis locis difficilibus & illustri ac prolixo commentario illustrandis, sæpe jejunus est, imò mutus magis quàm piscis. 4. In Philologicis sacris hospes est, & & consequenter admodum parcus: defuit enim ei eruditio in Linguâ *Græcâ*, imprimis etiam in *Hebræâ*, cæterisque *Orientalibus*, & consequenter in istarum linguarum idiotisinis, elegantiis, antiquitatibus. 5. In moralibus & practicis, postillisticas quisquilias, & carbones pro thesauris, ex *Contipratensi*, Discipulo de tempore, legendis, vitis Patrum & similibus fabularum promis condis, plerumque obtrudit. *Voet.* Biblioth l. 2. c. 4. p. 504.

Breviter ingenium εὐρετικὸν, subtilitas, & judicium subactum non ita adfuisse illi videtur, ut cum *Tostato*, *Abulensi*, *Thomâ*, *Lyrâ*, *Cajetano*, *Estio*, *Zanchez*; nec multiplex eruditio & lectio, ut cum *Abulensi*, *Ariâ Montano*, *Masio*, & nostris *Mercero*, *Calvino*, *Bezâ*, *Bucero*, *Musculo*, *Willeto*, &c. comparari possit. *Idem.* ibid.

Admodum solemne est illis qui Commentarios in *Biblia* elucubrant, eruditionem & Quæstiones à suo Contextu remotas, iis admiscere. Hoc etiam vitio laborant Commentaria *Cornelii à Lapide*: Et tamen Author ille in Operis sui

principio profitetur se velle brevem esse paucisque verbis complecti, quæ diffusiori stylo jam observarunt alii. Scio quidem hujusmodi Commentaria, eruditionis plena, hominibus innumeris præsertim verò concionatoribus, arridere, sed sagacium virorum palato sapere nequeunt, quippe qui singula seorsim & suo loco tractari volunt. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Cornelius à *Lapide* integra ferè Biblia 12. Tom. commentatus est, sed duo primi in *Mosis* Libros & in Divi *Pauli* Epistolas plus eruditionis quàm alia decem in se continent. *Guido Patin.* Epist. sel. Ep. 17. Gall.

Corderii commentarium in *Lucam* compilasse à nonnemine arguitur. *Konig.*

JOSIAS MERCERUS

Clar. An. D. MDCXX.

GAllus, *Joannis* filius, obiit circiter annum 1628. Edidit *Nonium*: *Aristaneti* Epistolas: Notas in *Tacitum*, in *Apulei* Librum, de Deo *Socratis*.

Iosias Mercerus, *Galliarum* lumen, tanto patre dignissimus filius. *Montacut.* in Antidiat.

Josias Mercerus vir eruditissimus, magni illius *Joannis* filius tali parente dignissimus. *Is. Casaub.* Not. in *Spartian.* p. 70.

Josias Mercerus Græcè Latinéque vir doctissimus. *Idem* Epist. p. 658.

Barthius in *Claudianum* pag. 1244. eum vocat virum acutissimum & eruditissimum.

Iosias Superstes, tanto patre dignissimus filius, qui præter exactam utriusque Linguæ peritiam, & raram purioris *Antiquitatis* cognitionem acerrimo judicio excelluit. *Thuan.* ad. ann. 1570.

Josias Mercerus præstantissimi ingenii vir, nec doctrinâ tantùm & eruditione, sed & singulari rerum agendarum solertiâ clarus. *Desider. Herald.* in Animadv. in observ. *Salmasii* in *Jus Attic.* & *Roman.* l. 4. c. 1.

Iosiam Mercerum jam olim inter insignes *Galliæ* viros habui, & valdè se mihi nunc probavit, eruditis, & probi animi judiciique, ad *Tacitum* Notis. Vidi enim. Et quamquam à me interim divertit, laudare & amare virum debeo: quia & cum causâ & cum modo facit. Utinam sic in studiis nostris alii! utinam ne *Critice* hæc ludus fiat, & arena, ut sic dicam, bestiariorum! At bona hæc via, conferre sine livore, sine æmulatione, in publicum: nec detractum ire ingeniis, ut tuum attollas. *Lips.* Epist. Cent. ad *German.* & *Gal.* ep. 51. ad *Baudium.*

Famæ aliquis radius te quoque illucet à magno illo Patre; cujus eruditio & virtus, clara apud omnes. Et tu succedes, imò præcedes, si pergis modò in hoc laudis stadio, quod currere cœpisti recto & felici pede. Nam *Notæ* tuæ ad *Cornelium* nostrum quas mittis (verè non blandè dicam) vix tuæ ætatis. *Lips.* Cent. 1. Miscell. ep. 32.

Josiam Mercerum, virum ingeniosissimum, & *Græcè* ac *Latinè* doctissimum, pænè præterieram, quòd ipsius, modestiâ credo & verecundiâ instinctus, nomen suis libris præscribere adhuc noluit. Edidit autem *Nonium* cum Annotationibus

virorum

virorum doctissimorum, & nuper *Aristaeneti* Epistolas recensuit, elegantissimè & inimitabili suavitate *Latinè* convertit, notis quoque perquam eruditis magis illustravit *Gasp.Sciopp.* de Art. Crit. p. 8.

Maximus vir *Josias Mercerus* in edendo *Nonio* longè post se reliquit *Hadriani Iunii, Dionysii Gothofredi*, aliorumque industriam. *Voss.* de Philolog. c.5. sect.13.

Inter omnes novissimorum horum temporum *Criticos* D. *Colomiez* ait neminem sibi notum esse, cujus tam certæ fuerint conjecturæ quàm illæ *Josia Merceris*, nequidem D. *Salmasio* excepto. Præcipuus ejus labor est editio *Noni Marcelli* quem Divina solertia restrexit. *Paulus Colomiez*, suis Miscellaneis Histor. p. 35.36. Gall.

Amo te, *Mercere*, amabilem multis de causis, sed imprimis quia *Patrem* habuisti de linguâ *Hebraicâ* optimè meritum, & quia Paternis vestigiis insistens, dignum te præstas qui ab omnibus ameris. *Io.Drus.* in epist. p. 14.

Extant Notæ ad *Tacitum. Parisus* 1608. in 4°. aliaque aliaque aliis in locis atque temporibus.

JOANNES MEURSIUS

Osduno Batavus, Philologus eximius, natus est Anno 1579. Obiit anno 1639. Primò *Lugduni* literas elegantiores docere cœpit. Inde *Soram* migravit, & regius Historiographus factus est, *Græcos Authores* plurimos edidit, quos aut *Latinè* vertit aut Notis eruditis illustravit, ut *Alypium, Aristoxenum, Antigonum, Carystium, Apollonium Alex. Constantinum Porphyrogennetam, Const. Manassem, Cedrinum, Eusebium* in Cant. *Hesychium Milesium, Lycophronem, Leonem* Imp. *Methodium, Nicomachum, Palladium, Philostratum, Polychronium* & *Psellum* in Cant. *Procopium, Gazæum, Phlegontem Trallianum, Theodorum Metochitam, Theophylactum, Theocritum*, &c. De *Atheniensium* rebus imprimis benè mereri voluit, edendo Regnum *Atticum*, Archontes *Athen.* Fortunam *Atticam, Cecropiam, Areopagum*, Populos *Atticos, Athenas Atticas, Pisistratum, Solonem, Eleusinia, Panathenæa, Græciam* feriatam, &c. Adhæc *Lat. autores* ut *Arnobium, Apuleium, Catonem, Macrobium, Phædrum, Plautum*, &c. Annotationes doctissimis meliores reddidit. *Extant* insuper ejus Lexicon *Græco-barbarum*; *Orchestra, Græcia* ludibunda, Miscellanea *Laconica*, libri de puerperio & funere, tractat. de luxu *Romanorum, Guilh. Auriacus, Ferdinandus Albanus*, Historia *Danica*, &c. Scripta certè dignissima, ut de novo recudantur, & in certos tomos distribuantur. *Konig.* in Biblioth. Clar. A.D. MDCXX.

Unus hic [*Jo. Meursius*] verendus Antiquitatis Arbiter, atque delitescentium ejus Scriptorum indagator, & helluo, plura ex *Græcis* revocavit in lucem *Latinaque* reddidit, ac Notis auxit, quàm alii centenis retrò annis præstitisse dicantur. *Jo. Imperial.* in Mus. Hist.

Cujus meritis in rem literariam omnia verba sunt inferiora. *Eusthat. Swart.* l. 2. Analect. c. 2.

Ioannes Meursius vir multis nominibus præclarè meritus de *Literis Græcis*. *Voss.* de Scient. Mathemat. c. 22. Sect. 4.

Ioannes Meursius vir, præ cæteris de *Græcâ* Antiquitate benè meritus. *Ioan. Ions.* l. 3, de Script. Hist. Philosoph c. 9.

Ioannes Meursius Antiquitatis *Græca*, *Attica* tamen imprimis, peritissimus fuit, cui & ipsæ *Athenæ*, & *Atticarum* Antiquitatum studiosi plurimum debent. *Idem* ibid c. 20.

De *Græcorum* Festis scripsit libros sex maximo cum literarum emolumento, & literatorum plausu *Ioannes Meursius*, Historiæ Græcæ apud *Batavos* Professor fidelissimus ac diligentissimus. *Nic. Pinell.* in additament. ad *Onuph. Panvin.* de lud. *Circens.* l. 2. c. 1.

Ioannes Meursius, candidissimi pectoris, & præclaræ doctrinæ, amicissimus Collega meus, quô vix alius literas minori tractabat ambitione. *Voss.* de Vit. Serm. l. 2. c. 2.

Vir meritorum in Rempublicam literariam clarissimorum. *Dilher.* Disputat. Academ.

Vir fuit inexhaustæ lectionis, & laboris constantis. *Valer. Andreas* in Bibliot. *Belgic.*

Io. Meursius, doctissimus adolescens, quem sæpe miror: & certè supra suos annos literarum dote ditescit. *Nic. Rigalt.* Not. in Lib. 1. *Phædri*, Fab. 4.

Neque enim potest me fugere quicquam tuorum, à quorum lectione nunquam recessi nisi doctior. *Is. Casaub.* in Epist. 390.

Video te in *Historiâ*, & omnis generis monumentis posterioris *Græciæ* mirum in modum esse versatum, quæ pars eruditionis cùm à paucis adhuc sit culta, bene proculdubio de literis mereris, quando ea profers in lucem, quæ etiam doctissimi viri prius ignorabant. *Idem* in Epist. 748.

Tot jam scriptis illustrasti literarum tenebras, tot jam monumentis ad *Æternitatem* vocasti genus humanum, ut non vivere eum dicam, qui indoctus est; non sapere, qui felicissimam ingenii, eruditionisque tuæ industriam non intelligit. Mitto *Belgas*, in *Italiâ* celebris es, & inter lumina ævi haberis. Jam quoque crescunt illi radii & vel ab *Orchestrâ* tua, ad me missâ, emicant. Sed si sic pergis, nox in omni *Antiquitate* esse desinet, teque *solem* suum sæculi consensus appellabit. *Eryc. Putean.* Epist. Centur. 1. Epist. 83.

Meursius in *Græciæ* Linguæ & Antiquitatum notitia præsertim excellebat, nec ullus unquam tam insigne beneficium, hoc quidem capite, Literis præstitit, quippe qui indefesso labore ac insolita prorsus diligentia, ad varia *Veterum* Opuscula è tenebris eruenda, emendanda, *Notis* elucidanda, vertenda & evulganda, animum appulerit. *Baillet. Iudiciis Eruditorum, Parisiis* 1685. Gall.

Quæ contigerunt in *Belgio*, *Ferdinando Albano* imperante, singulatim persecutus est, *(Io. Meursius)* peregregiè, item quæ gesta sunt *Wilhelmo Auriaco vivo* insigni Commentario illustravit, nisi quòd in nonnullis credatur iniquior fortasse *Hispanis*. *Conring.* dissert. MSS. de Rebuspp. in tractat. de *Batav. Fœder.*

Vir de *Atticis* rebus omnium optimè meritus. *Idem* de antiquitat. *Acad.* Supplem. 7.

Post *Ubbonem Emmium* multùm adeò laboravit in Atticis *Ioannes Meursius*, ut omnium diligentiam longo intervallo superaverit; in Grammaticum tamen usum potiùs, quam politicum, cui solo suo *Areopagitico* & *Solone* commodum se præstitit. *Idem* de Civ. prud. c. 14. p. 309. seq.

Dania Batavis duobus debet sapientem suarum rerum historiam, *Ioanni Meursio* & *Iohanni Isaacio Pontano*. *Idem* ibid. p. 134.

De Antiquitatibus *Graciæ* plurima jampridem in eruditorum manibus, industriâ & eruditione præstantissimi viri *Ioannis Meursii* versantur monumenta, quę tanti habentur, ut nulla in hoc literarum genere iis anteponantur, pauca paria putentur. Et sanè, si judicium sequamur horum studiorum exactissimi Doctoris censorisque *Joannis Georgii Gravii*, nemo hôc virò in evolvendis omnibus omnium ætatum scriptoribus, qui ex illætabili illâ *barbariei* nocte salvi in lucem horum temporum emerserunt, fuit diligentior, & in observando & conquirendo, quicquid ad veterem Græciam illustrandam pertinet, studiosior. *Acta Erudit.* An. 1684. p. 551, 552.

Hoc Symbolum ejus,

ÆTERNITATEM COGITA.

* *Athenæ Batavæ*, sive de Urbe *Leidensi*, & *Academiâ*, virisque claris, &c. *Io. Meursii* libri duo, prohibentur in Indice *Romæ* Impress. 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

Epitaphium ei *Soræ* è lapideâ columnâ tale suspensum est: Aspice hîc *Ioannem Meursium*, nec majora quære elogia, testantur viri scripta, quòd majus hôc nomine nihil habuit *Sora*.

JOANNES BAPTISTA van HELMONT.

Natus est *Bruxellis*, Anno Chr. 1577. Anno ætatis suę 17. totum Philosophię cursum absolvit. Ipse se vocare solitus est *Philosophum* per *Ignem*. Obiit. An. Chr. 1644. ætatis suę 67. Omnia ejus Opera prodière 1667. fol. Clar. An. MDCXX.

Iohannes Caramuel Lobkovviz ita de eo scribit: *Helmontius* (novi hominem) fuit pius, doctus ac celeber: *Galeni* & *Aristotelis* juratus hostis: Sub quo ægri non laborabant diù. Nam 2. aut 3. ad summum die carebant vitâ aut morbo. Vocabatur præcipuè ad illos, qui ab aliis Medicis deserebantur, è quibus non paucos restituit, vel frendentibus illis, à quibus fuerant condemnati. Prodierunt jam tandem ejus *Opera*, & in ipsis continua contra *Peripateticos* & *Galenistas* satyra, mul-

tis onusta foliis, fructu tenui, &c. Hæc ille. Vide *Konig*.

Sed & alii novas *Sectas* instituere cœperunt. Qualis cumprimis est *Joannes Baptista Helmontius*, ille qui sese per *Ignem Philosophum* nuncupare insolenti titulo voluit, ac si hujus beneficio *Philosophus* evasisset. Ex parte autem hic *Paracelsum* sectatur, ex parte verò nova multa & hactenus nunquam audita commentus est. Ideoque in universum omnibus, quotquot hactenus vixerunt, *Medicis* convitium dicere, se verò unicum verum *Medicum* à *Deo* ipso conditum, atque adeo illum quem *Siracides* honorandum dixit, pronunciare, ridiculè & ineptè, non dubitavit. Quamvis verò nonnulla habeat haud contemnenda, pleraque tamen *Non sani esse hominis non sanus juret Orestes*. Multùm certè fallitur qui ejus credit jactabundis vocibus. Usu tamen *Chemicorum* operum sic satis videtur valuisse: at ille neminem verè *Medicum* facit, prout notum est. *Sebast. Scheff.* in Introduct. ad Medic. p. 43.

Inter quos doctissimus & celeberrimus re & famâ Medicus & Philosophus *Helmontius* censendus est, vir acris ingenii, & præcellentis literaturæ. Sed sua nihilominus deliquia & Eclipses sustinuit hoc sidus, quod super Candelabrum quidem constitutum, ut arderet & luceret; scientiæ tamen radios posteritati substraxit, & præposterâ charitate sub modio occultavit. Ut proinde meritò *Posthuma* ejus *Scripta*, ad quæ, veluti fœlicissimi ominis *Cynosuram*, literatorum animi confugere debebant, tanquam funesti ominis sidus, crinitum ac portentosum *Cometam* effugiant, qui inter umbras & tenebras tristi lumine emicat. Quàm enim hic bonæ memoriæ vir multa & præclara de *Sale volatili* ipsius *Tartari*, adducit! ejus tamen modum & parandi dexteritatem occultavit, duro ac novercali in posteritatem animo, quam velut Orphanos inter suspiria & lachrymas desolatam defosso in terram talento vitâ excedens dereliquit. *Io. Zvvelfer.* Pharmacop. Reg. Edit. *Dordrecti* 1672. in 4°. p. 720.

Nè quis putet me hîc venari occasionem clarissimum *Helmontium* suggillandi, dicam me neque hîc, neque alibi (nullius licèt in verba juratum) ejus judicium parvi facere. Eum lubenter lego, & ex ejus Lectione me profecisse fateor. Quin & agnosco eum fuisse virum magnum, magnæ industriæ, acerrimi ingenii, sedulum veritatis Indagatorem. Utinam verò ab eo indecoro, in omnes propè alios ante se, pruritu invehendi abstinuisset: Profectò, meo judicio, sibi famæque suæ melius consuluerat. Non quòd cuivis fas non sit errores, sive aliorum, sive suos, corrigere: sed quorsum attinet in alios suo ævo celebres jamdiu defunctos involâsse? Esto, eos in plurimis lapsos esse: satis sit eosdem fuisse catenus infelices. Tu felicior es, fruere sorte tuâ. Veritas in multis temporis filia est. Nam quid irrideamus *Veteres* quòd nescíverint *Circuitum Sanguinis*, *Venas Lacteas*, *Vasa Lymphatica*, aut ea quæ ad hæc necessario consequuntur? Multa hoc sæculum accurato Naturæ scrutinio deditum, hujusmodi, tum *Veteribus*, tum ipsi *Helmontio* ignota, adinvenit. An propterea virum alioqui solertem despicatui habeam? Apage. In aliquibus forsitan erravimus omnes. Caveamus igitur, nè duriore censurâ alios perstringamus, nè eâdem nosmet ipsi premamur. Nonne omnes sumus pariter mortales?

tales? Ecquis Philosophorum è tripode dictat, aut spiritu infallibilitatis in rebus naturalibus afflatur? Satis scio de meipso, me facillimè errare posse. In arduis *Naturæ*, cogitationes primæ ferè secundis, facta pleniore inductione, cedere coguntur. Cauto opus est, nè præpropere definias, aut de aliis judices. Non hæc nunc dico, quòd displiceat *Helmontii Latex*, quin potiùs quòd in multis approbem: Ita tamen ut *Scholis* quod suum est, & *Helmontio* quod suum est, reservetur. Dedit saltem nomen priore commodius, nec non alia multa de eodem scitū digna. *Franc. Glisson.* Tractat. de Ventric. & Intestin. Edit. *Lond.* 1677. in 4°. p. 236.

Profectò, ut mihi videtur hic Author [*Helmontius* scil.] utcunque acerrimi ingenii, in eo fuit minùs felix, quòd *Veterum* placitis rarissimè assentitur, & vix, nisi in iis rebus in quibus illi, ex certissimis & demonstratis *Neotericorum* observationibus, manifestè coarguuntur. Negat enim *Circuitum Sanguinis*, *Sanguificationem Hepatis* asserit, *Lacteas* non agnoscit, *Lymphæ ductus* ignorat, *Lienis* humorem acidum in *Ventriculum* effundit. *Franc. Glisson.* ibid. p. 280, 281.

Possem tibi dicere quàm acerbè exceptus etiam fuerit *Helmontius* cùm primùm in lucem prodiit, cùm ut *Enthusiastes* & Lymphatus fuerit traductus; quamvis apud te profiteri tenear, *Hypotheses* ab ipso traditas, ad morborum essentias detegendas, mediaque ad eorum curationem idonea invenienda, ostendere eum solida ratione & insigni perspicacitate rerum Naturalium adyta penetrare: Imò ego, qui annisus sum, ut annitendum esse fateor, ejus intelligentiam assequi, quamvis ejus Medicamenta intelligi nequeant, expertus dicere possum ejus Doctrinam talem esse, ut si frequenter consulatur, Medico peritiam acquisitura sit Morborum curationem ritè instituendi, plus quam quæcunque in hanc rem hactenus dicta fuere. *M. Needhami Medela Medicinæ.* p. 15. Angl.

Multum jam laboravit acutus & perspicax *Helmontius*, cujus lectionem Popularibus nostris satis commendare non possum, nunc ex quo Anglica civitate donatus est. Sed scito perfunctoriam ejus lectionem nihil profuturam: Decies repetita non sufficit, quamvis præceptorem à quo dirigatur quis habuerit. Si ad hujusmodi molimen aptus essem nullum unquam Orbi præclarius officium præstare valerem quàm si accurata methodo diversas Scriptorum illius partes in meliorem quendam ordinem redigerem, quo subtilissimi ejus Conceptus familiariores, & faciliores evaderent. Et sanè eò attētius pensiculanda sunt ea quę scribit, quòd sicut nobilis *Igniarius* Philosophus fuit, sic antequam novum istud Studii stadium decurreret, indefessus veterum studiosus fuerat, quippe qui bis perlegisset *Galeni* Opera tædiosa, semel verò *Hippocratem* [ejus *Aphorismos* memoriter addiscens] & totum *Avicennam*, omnesque cùm *Græcos*, tum Arabas & complures neotericos Authores, non pauciores sexcentis, Notasque ex iis omnibus collegisset. Sed tandem profitetur, dum quid in eo profecisset secum reputat, se deprehendere, quòd nihil præter laborum pœnitudinem adeptus esset, parumque utiliter tot annos impendisset. Totam in *Galenum* culpam conjicit, Corruptorem insignem omnium quæ apud *Hippocratem* & in Scholis tolerabilia erant. *Galenus* iste gloriam illorum qui se antecesserant sibi arrogans, Medicinæ Artem, paucis Regulis prius comprehensam, in vasta volumina amplia-

vit. *Idem* ibidem pag. 239. 240. Angl.

Helmont pater tanti fiebat *Bruxellis*, ut non nisi desperati ad illum quasi ad *Sacram Ancharam* confugerent, quorum non exiguum ab *Orci* faucibus eripiebat numerum. At *Zoili* eorum nonnullos quoque *fato* cedere objiciebant, id quod prudenti nulli mirum obtinget, siquidem

Non est in Medico *semper relevetur ut æger:*
Interdum doctâ plus valet arte malum.

Fecerit *Helmont* satis, plurimos à *Zoilis* morti adjudicatos, vivos repetiisse *Lares*. Theorica quæ habet alta sunt, eruta è *Naturæ Principiis*, ingenii dote, ipsâ *Naturâ* duce, & *Igne* adminiculante; ea profectò digna sunt, quæ ab homine docto explanentur. *Nic. Franchimont* in Epist. præfix. *Franc. Osuvaldi Grembs* Arbori Integræ & Ruinosæ Hominis.

In J. B. *Helmontii* Opera contra *Galenistas*.

Claude Scholas, Galene, *tuas: satis occisorum est,*
Ohe jam satis est: plena sepulchra sonant!
Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca: sæpe
Das nihil: in Critico spes tibi sola die.
Inter ea in tactu vena, linguaque perusta,
Totus & urinâ, stercoribusque stupes.
Non ægrum juvat hoc: illi Medicina paranda.
Nil opus est morbi testibus: *at Medico.*
Attamen exspectas pretium post funera magnum;
Sic cunis ægrotum spectat, amatque pecus.
Unus Apollineâ *potis est* Helmontius *arte,*
Quos alter morti liquerat, eripere!

Jan. Walhornius D. Majest. suæ Consiliarius.

PETRUS MOLINÆUS

Clar. An. D. M D C X X.

GAllus, natus est anno 1568. Octob. 18. in agro *Vexinati*. Pastor primò Ecclesiæ *Aurelianensis*, dein in *Academiâ Lugduno-Batavâ* docuit; *Sedanum* tandem translatus est, obiit *Sedani* 1658. ætatis 90.

Scripta ejus sunt: Elementa Logica—Meditationes in Psal. 121.—Novitas Papismi, adversus *Jac. Perronium* Episcopum *Eburonicensem*—De Peregrinationibus & Altaribus—In Purgatorium, & Indulgentias, ac satisfactiones liber, cui titulus est *Aquæ Siloe*, *Gallicè*—Apologia Cœnæ Domini—Anatome errorum *Cuffetelli*—Defensio Fidei Catholicæ pro Serenissimo Majoris *Britanniæ* Rege *Jacobo*—Meditationes de Vanitate, & de Amore *Dei*—Responsio ad 32. Quæsita

Petri Cottoni, unà cum 64. Quæstionibus *Cottono* regestis---Acta Disputationis cum *Petro Cayerio*, excepta ab *Amanuensibus* ex ore Disputantium. Et quædam alia minutula..

Molinæus quidem multis artibus pollebat; sed omnium eminentissima fuit disputandi peritia, multo usu confirmata, mirum ingenii acumen, serenum judicium, non unquam ira aut impatientiâ obturbatum, quæ disputationes gravissimè institutas solent abrumpere. Dr. *Gul. Bates* in Vit. *Petr. Molin.*

Magnus *Josephus Scaliger Molinæum* fecit maximi. Quando *Molinæus Logicam* suam *Leydæ* edidit anno 1596. *Scaliger*, perlectâ ejus Præfatione ad Juventutem studiosam, de eâ pronunciavit, *Hæc Epistola non est hujus ævi.* Fuit *Logica* ista tredecies intra paucos annos prælo commissa, & in plurimis Academiis publicè prælecta; utpote intimam (inquit *Bates*) rationalis Philosophiæ Medullam, in *Topicis* præsertim, aperiens.

Semel cùm *Perronius* in prædio suo Nobiles vicinos invitâsset, tum *Romanæ*, tum *Reformatæ* Confessionis, & sermo de *Molinæo* incidisset; quidam *Præsidens Chevelier* dixit eum esse *Asinum*. Commotus *Perronius*, Minimè (inquit) censendus est inter *Asinos Molinæus*; nullus sese illi asino affricuit, qui non ab eo calce percussus abierit.

Cùm vir ingenio & eloquentiâ insignis *Cuffetellus* librum edidisset contra Serenissimi *Regis Iacobi* fidei confessionem, *Molinæus Regiæ Confessionis* Defensionem libro singulari suscepit. Liber *Regi* & *Clero Anglicano* fuit acceptissimus; Rexque super hac occasione cœpit ad *Molinæum* scribere, & cum postea literis suis sæpiùs dignatus est, mutuas ab eo literas postulans. Asservatur in Regis *Scriniis*, quem ego me vidisse memini, *Molinæi* ad *Regem* Epistolarum Codex. *Gul. Bates* in Vit. ejus.

In libro cui titulus est *Novitas Papismi* suam in *Græcis* literis peritiam simul & *Perronii* ignorantiam satis ostendit. *Idem* ibid.

Nostrâ ætate & styli perspicuitas, & rerum varietas maximè commendavit *Molinæum*, communem *Galliæ* præceptorem. *Hottinger*. Bibliothec. Quadripart. pag 197.

Acutissimum & eruditissimum *Theologum*, *Petrum Molinæum* vocat *Fridericus Spanhemius* parte primâ Dub. Evangel. p. 280.

Miseras mihi aureolum *Vatem* Veteris in Philosophia Doctoris mei, nunc etiam in Canonicorum Cantuariensium Collegio, Collegæ honoratissimi. Magni *Molinæi* nomen adderem, si hoc inter nos esset opus, qui taciti etiam veneramur nomen, quod orbis prædicat universus. *Ger. Jo. Voss.* in Epist. ad Andr. Rivet. pag. 75.

Ipsum miror de *Eucharistia* & de *Purgatorio*: Cor meum possidet dum lego ejus Consolationes ad Fratres suos Ecclesiæ Gallicanæ, ut & Tractatum ejus de Amore erga *Deum*. Enixè optarem Gallicam linguam addiscere ad hoc unum ut illum intelligerem; Et jam pridem in votis habui ac etiamnum habeo ut mihi comparem aliquid eorum quæ scripsit Doct. *Twisse*. Angl.

†Hic Author inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur in *Ind. Tridentino*.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

NIC. CLAUD. FABRIC. PEIRESCIUS

Clar. An. D. MDCXX. GAllus, Natus ast in *Belgenserii* castro prope *Tolonem*, primo die Decemb. 1580. Senator Parlamenti *Provinciæ*, ingenio inter primos sui Seculi: Philosophus acutissimus, Mathematicus eximius. Obiit *Aquis Sextiis*, Anno 1637. In Academiâ *Romanâ* funebri Oratione, aliquot *Cardinalibus* præsentibus, in literatorum panegyri, honoratus. *Elogia* ejus, linguis quadraginta expressa, in uno volumine habentur, cui titulus, *Panglossia. Hofman.*

Copiosè, & integris quidem sex libris, illustris hujus *Peirescii* Vitam descripsit *Petrus Gassendus*, *Diniensis* Ecclesiæ præpositus, & *Parisiis* Regius Matheseos Professor, cujus jam tertia Editio eruditorum manibus assiduè teritur. Catalogum MSS. Propriorum Illustris hujus Viri prædictus *Gassendus* in Auctario subnectit, quò nos lectorem remittimus.

Nunquam satis laudandus vir *Nicolaus Peirescius*. *Salmas.* de Primat. pag. 104.

Nicolaus Fabritius Peireskius vir æternâ famâ dignissimus. *Sarrav.* in Epist. ad *Jacobum Palmarium, Rothomag.* Non. Aug. 1640.

Vir & eruditione & genere nobilissimus, nec sine honoris præfatione nominandus *Fabricius* de *Peiresc*, Regius in *Aqua-Sextiensi* Curiâ Senator, literarum, dum vixit, magnus instaurator, & literatorum *Mecænas* planè incomparabilis. *Ant. Clement.* in Vit. *Salmasii.*

Amplissimus Vir, & Antiquitatis Profanæ & Ecclesiasticæ studiosissimus *Peirescius. Io. Morin.* in Opusc. *Hebræo-Samarit.* p. 95.

Vir amplissimus *Nicolaus Peirescius*, in cujus morte & literæ & literati omnes damnum incredibile fecerunt. *Grot.* in Annotat. ad lib. de Veritat. R. C. cap. 2, sect. 16.

Porrò in hostimentum *Camdenus Peireskium* observavit, maximi fecit, eumq; Notis ad *Britannorum* Numismata, vocat *Iuvenem nobilissimum*, & in re *nummorum* antiquatiâ longè doctissimum & perspicacissimum. *Ludov. Molinæus* Orat. in laud. *Gul. Camdeni.*

Vir dignitate, eruditione & virtute illustris. *Conring.* in censur. diplom. Lindav. Ludov. c. 5.

Nobilis Gallus, vir immortalium meritorum. *Rupert.* ad lib. 2. H. de O. J. pag. 17.

Vir ad ornandas & adjuvandas literas omnis generis factus à naturâ, à doctrinâ eruditus, à fortunâ instructus. *Jo. Boëcler.* in Præfat. Comment. ad *Grot.* de J. B. & pag. 1.

Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba & infensa bonis omnibus, quæ gestienti lætitiæ intercessit, Viro illo incomparabili, *Peirescio*, tunc, cum nihil minus quàm de ejus occasu timebatur, è vivis sublato: ubi enim crinitum sidus effulsit? ubi de cœlo intonuit? ubi terræ motus & fragores insoliti:

Spectraque

Spectraq; & portenta apparuerunt in ejus viri omnium maximi, omnium optimi sapientissimique interitu ? Vide *Naud.* Epist. 56. ad Pet. Gassend.

Ego verò clarissimum *Peireskium* ejus loco semper habui, in quo vires suas *Natura* potissimùm experta est, ut hominem produceret, cui nihil deesset, quod eximium, honestumque *Mortalibus* concedi in hâc vitâ possit : illumque pro eo, ac debeo, verbis ornare non possim, quorum me pauperem reddit copia meritorum. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Petr. Gassendum, Romæ* 17. Kal. Aug. 1637.

Duo sunt, ob quæ commendatus summoperè est, alterum eruditio magna, ac omnigena, cum ardore sciendi inexplebili: alterum cura indefessa promovendi arteis ingenuas, cum regiâ planè erga omneis literatos munificentiâ. *Gassend.* Epist. Dedicat. ad Vit. ejus.

Omitto alia, quæ in reliquâ literaturâ fecit Opera. Ejus tantùm Epistolas, in admirationis cumulum addam, quæ quidem sunt ita multæ, atque eruditæ, ut si nullum aliud scriptionis genus unquam attigisset, universum tamen omnium doctrinarum, & liberalium disciplinarum orbem implevisse, dici potuerit. Nullum enim adeo præclarum, vel rarum, in bonis artibus nasci potest argumentum, de quo Peiresciu consultus ad eruditissimum quemque non scripserit; doctè, frequenter, & copios admodum, ut omneis omnium provinciarum urbeis, suis, non dicam Epistolis, sed voluminibus opplevisse videatur. *Buccard.* in laudat. *Peireskii* p. 271.

Si quis est pro quo liceat inverecundum esse petitorem, is fuit *Peirescius*, solitus benefacere & ignotis & non petentibus. Celebratus in *Italiâ* est Orationibus. Nunc etiam Carmina ex toto Orbe ad ornandum ejus memoriam colliguntur, quadraginta, quod nunquam factum est, linguis. Ego, majoribus operum impar, Epigrammate *Latino* prosecutus sum viri, de publico, ac de me quoque optimè meriti, nomen. *Hugo Grot.* in Epist. MS. ad *Casp. Barlæum, Lut.* 16 April. 1639.

De *Antonianâ Columnâ*, scriptum nuper mihi est à *Senatore Aquensi* talium curiosissimo, qui multa ad institutum pertinentia submisit ex ditissimâ suâ antiquariâ supellectile, extare ejus in his locis pleraque exemplaria manu expressa & transcripta. *Salmas.* in Epist. ad *Voss. Lugd.* 14. Kal. Jan. 1634.

Quemadmodum nemo unquam tam dilectus fuit quam ipse, sic etiam neminis tantum post mortem universorum fuit desiderium. Ejus obitum doluit tota *Romæ* Academia, funebri Oratione audita, quam in insignis illius Genii gloriam, coram illo celebri consessu pronunciavit *Iacobus Bouchard* eruditus Parisiensis. Docti omnes mortem illius deplorarunt ut liberi mortem patris deplorant; seque orphanos post *Mecænatis* sui jacturam reputantes, in calamitate illa exclamaverunt, *Occidit igitur spes nostra? Occidit Sol* noster ? Occidêre generis humani deliciæ ? Occidit ille, solus, qui tristes hac tempestate Camœnas respexit? *Gabriel Naudæus* Româ scribens ad *Petrum Gassendi* circa illam mortem dolorem suum sic exprimit. Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba, & infensa bonis omnibus quæ gestienti lætitiæ intercessit, viro illo incomparabili, tunc cùm nihil minus, quàm de ejus obitu timebatur, è vivis

sublato! Ubi enim crinitum sidus effulsit? Ubi de cœlo intonuit? Ubi Terræ motus ac fragores insoliti, spectraque & portenta apparuerunt in ejus Viri omnium maximi, omnium optimi, sapientissimique interitu? *Is. Bullart.* Acad. Scientiar. Lat. & Gall.

Hoc ejus Epitaphium à *Nicolao Rigaltio* scriptum:

Hîc situs Nicolaus Fabri Peirescius, *Amplissimi Ordinis in Aquar. Sext. Curiâ Senator* Christianam *Resurrectionem expectat: Reconditissimos Antiquariæ Supellectilis thesauros sagacitate, consilio, liberalitate, cunctis orbe toto disciplinarum studiosis, aperuit, doctissimis unde proficerent sæpè monstravit, mirâ beatitate felix, seculo satis rixoso notissimus sine querelâ vixit. 8. Kal. Iul. Chr. 1637. ætatis suæ 57. Optimo viro, Bonos omnes benè apprecare decet.*

LAURENTIUS PIGNORIUS.

Clar. An. D. MDCXX. *Patavii* natus est Anno Dom. 1571. die 12. Octobris. Obiit Anno 1631. die 15. Julii.

Opera ejus Latina sunt: Mensa *Isiaca*, quâ sacrorum apud Ægyptios ratio & simulacra subjectis tabulis æneis simul exhibentur & explicantur — De servis, & eorum apud Veteres Ministeriis — Notulæ extemporariæ in Emblemata *Andreæ Alciati* — Prosopopœia *Aldinæ Catellæ* — Magnæ *Deum* Matris *Idææ* & *Attidis* Initia — Carmen ad *Urbanum* VIII. P. M. — Miscella Elogiorum, Adclamationum, Adlocutionum, Conclamationum, Epitaphiorum — Symbolarum Epistolicarum liber. *Italicè* varia scripsit.

Totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numismatibus interpretandis oculatissimus. In heroico carmine vera *Musarum* & *Apollinis* proles audit. Elogiographus egregius passim ab omnibus salutatur. *Iac. Phil. Tomasin.* in Vit. *Pignor.*

Laurentius Pignorius vir verè eximius, & qui priscam illam, propriamque *Italorum* laudem, sive prosâ sive versu scribit, fortiter it restitutum. *Dan. Heins.* in Epist. ad *Dominic. Molinum Lugdg. Bat.* 13. April. 1622.

Pignorii libellus est egregius, & profectò est vir ille summum omninò *Italiæ* vestræ ornamentum. *Ioan. Meurs.* ad *Dominic. Molin.*

Cujus ego [*Pignorii*] omnia & avidè lego, & maximi facio, uti rara ejus eruditio meretur. *Voss.* ad *Dominic. Molin. Lugd. Bat.* prid. Id. Sept. 1625.

Ob eximiam eruditionem, atque humanitatem mihi charissimus vir, *Laurentius Pignorius. Idem* de Hist. Lat. l. 3. p. 550.

Hæc omnia *Manuscripta* supersunt *Patavii*, apud clarissimum, & diffusæ reconditæque eruditionis virum *Laurentium Pignorium. Idem* ibid.

Sileant marmora, taceant æra, obmutescant picta, sculpta, cælata monumenta: omni ære, ac marmore firmius, & perennius, *Pignori* doctissime trophæum illud

istud erit, abs te sapientissimo, prudentissimo, felicissimo *Antonio Priolo* Principi erectum —— Salve interim, *Pignori*, pignore quolibet carior, ac pretiosior, qui dum aliis immortalitatis specimen impertis, tui memoriam in omnem posteritatem longissimè propagasti. *Andr. Mauroceu.* Epist. postremâ 246.

Idem præstitit in elegantissimis suis Emblematis *Hadrianus Iunius*, sed in *Alciatinis* ante me adhuc nullus: nisi quòd *Pignorius* plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis passim correxit, & feliciter restituit, cui sanè hac in parte multum debemus. *Ioan. Thuilius* Præfat. Emblem. *Alciati*.

Vir clarissimus *Laurentius Pignorius* rerum antiquarum rariorumque, ut *Index*, ita & *Vindex* excellentissimus. *Felix Osius* in Castig. in August. Hist. *Mussati* pag. 191.

Vir amicissimus, multarum, atque adeò reconditarum rerum notitiâ peringsignis *Laurentius Pignorius*. Idem in Urbe Ætern. l. 1. c. 1.

A quò monumenta propemodum omnia vetera non excussa modò sed extrita penè sunt. *Idem* ibid.

Pignorii industriam immortali vitâ inter mortales dignissimam nunc jacere, quis tam alienus ab humanitate est, ut æquo animo sustineat? Nam & eum vixisse, idem mihi *Maximilianus* noster constanter affirmavit, & tuâ quidem fide. Sed erramus: non vixit, sed vivit, & cum beatis *Cœlitibus* fruitur aurâ divinæ contemplationis. Neque enim aliter ut sentiamus, ingenium, candor, sinceritas, probitas, fides, quæ in scriptis ejus elucescunt, mihiq; aliunde satis cognita, perspectaque fuerunt, permittunt. *Melch. Haiminsfeld. Goldast.* in Epist. ad *Dominic. Molinum.*

Extat de Servis, & eorum apud Veteres Ministeriis Commentarius *Patavii* 4°. Anno 1656. & *Amstelodami* apud *Andr. Frisium* 1674. 16°.

Extat Mensa *Isiaca*. *Amstelodami* apud *Frisium* 4°. anno 1670.

Extant Magnæ Deûm Matris & *Attidis* initia. *Parisiis* apud *Nicol. Buon*, 1623, in 4°.

Hoc ejus Epitaphium;

D. O. M.

Laurentio Pignorio, *alteri hujus Ecclesiæ primum Parocho, deinde* Tarvisii *canonico, pietate ac morum sanctitate spectatissimo, literarum omnium, cùm graviorum, tum politiorum, peritissimo, penitioris Antiquitatis non minus certo quàm curioso indagatori, Patriæ, Amicorum, & sui ipsius Memoriæ luculentissimis scriptionibus propagatori, Musarum denique & Gratiarum corculo, & ocello,* Dominicus Molinus *Sen. Ven. Amico, ac Hospiti carissimo, & jucundiss. P. Ob. Ann. 1613. idib. Iunii, vixit Annos 59. Mens. 8.*

PETRUS GASSENDUS

Clar. A. D. MDCXXV.

GAllus, *Diniensis* Ecclesiæ Præpositus, & *Parisiis* Regius Matheseos Professor, necnon Philosophiæ *Epicurea* Instaurator: obiit anno 1655. ætatis 64.

Scripsit 8. Exercitationes adversus *Aristoteleos*: Octo libros de Vitâ *Epicuri*: Institutionem Astronomicam: Vitas *Tychonis Brahe*, *Nicol. Copernici*, *G. Purbachii* & *Ioh. Regiomontani*: Vitam *Nic. Claud. Peirescii*: Calendarium Rom &c.

Petrus Gassendus Diniensis Ecclesiæ Theologus, vir primarius, qui novo ingenii acumine, disertâ Orationis texturâ & admirandorum monumentorum copiâ *Europæ* innotuit. *Leon. Allat.* Ap. Urban. p. 70.

In eo [*Petro Gassendo*] peracre ingenium & judicium, incredibile studium, labor indefessus, singularis in asserendâ veritate methodus, varia eruditio, eaque exquisitissima, tersa & elaborata scriptio, bonitas eximia & pietas, vitæ gravitas, morumque integritas summa, frugalitas prisca, Theologus insignis, & in Academiâ *Parisiensi* Regius Mathematum Professor. *Ioan. Launoy* in Epist. quad. de *Gassend.*

Petrus ille *Gassendus*, vir profectò capitalis, & mirâ ingenii felicitate, quâ per omnes scientias æquè se diffundit, haud absque stupore spectandus. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Leon. Allatium*, *Urbini* die 18. Aug. 1632

— — Nec ut recentiores illos commemorem, acumine similes *Antiquis*, & propè pares, *Galilæum*, *Gassendum*, *Gilbertum*, *Mersennum*, *Cartesium*. *Isaac. Barrovv* in Opusc. p. 87.

Nemo aut acriùs aut uberiùs, aut quidem feliciùs *Epicuri* apologiam confecit quàm *Petrus Gassendus*, vir quidem magnus, omnique, si quis alius doctrinâ eruditus, nec tamen eruditione, quàm aut judicio, aut candore nobilior. *Sam. Parker.* Disputat. de *Deo.* Disput. 1 §.12.

Quis eruditorum est hominum (studiisve severioribus deditorum) cui Tu ignotus, qui tibi innotescere non summo mentis ardore cupiat? Nempe sæculi nostri decus summum esse te, judicant ii omnes qui in Naturæ atque scientiarum scrutinio paulò profundiùs versantur. Illud certè habes peculiare atque tibi proprium, quod in omni literarum genere adeo excellas, ut in quâ tu parte maximè versatus sis, planè difficile sit decernere. Ita enim Mathematicas Disciplinas Philosophiæ studiis ac linguarum adjunxisti, ita his omnibus styli nitorem induisti, ita ingenuum ubique animi candorem, eximiamque generosæ mentis gratiam, per omnia tua (quæ plurima sunt) elucescere facis, ut impossibile esse judicem, tua vidisse, & te non suspicere atque amare. Ego certè ab Adolescente ita tui ipsius amore exarsi, ut sæpe mihi in animo fuerit *Galliam* tuam proficisci, eo aut solo fine aut præcipuo, ut pascerem oculos te intuendo. *Seth. VVard.* in Dedicat. præfix. lib. cui Tit. *Astronomia Geometrica.*

Jure merito (vir clarissime) doctus existimaris, utpote qui Philosophiam, & Mathematicas

Mathematicas Scientias calles, easque longè aliter quàm vulgus Professorum, doces. Relictâ enim illâ viâ, quæ ab aliquot sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quandam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, dissetis, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari finis. Quod testantur egregia tua monumenta, ex quibus altiorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifeste apparet. *Roland. Mars.* epist. l. 1. epist. 33.

Anno 1628. ac deinceps, variâ doctrinâ, imprimis *Mathesi* eluxit *Petrus Gassendus, Gallus*: cujus singularem, & multi jugam eruditionem, non potui non mirari, cùm, *Belgicam* hanc lustrans, anno 1629. me non semel salutatione, & alloquio suavissimo, dignaretur. *Voss.* de *Mathemat.*

Gassendi quatuor Epistolas de apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, hisce verbis laudat *Ioannes Gerard. Vossius*: "Opus est elegans, & erudi-" tum; quodque animum pariter, & fructu pascat, & recreet voluptate. *Voss.* de Mathem. c. 61. sect. 12.

Petrus Gassendus Anno 1624. edebat *Exercitationes Paradoxicas* octo adversus *Aristoteleos*. In quibus *Ramistam* se prodit & acerrimum *Aristotelis* calumniatorem, quanquam nihil minus se facturum Præfatione pollicetur. Sed puduit *Gassendum* cœpti insolentis, ut sex libros reliquos tenebris æternis damnaverit, & cùm *Aristotelem* vituperare sine dedecore non posset, ad alterum extremum delapsus, *Epicurum* laudare, ejusque Philosophiam illustrare cœpit, idque meliori jure & successu. *Ioan. Ions.* de Scriptor. Hist. Philosoph p. 313.

Certum est nos in bonarum literarum historia nullum exemplum habere lucidioris, doctioris & acutioris discursûs; nec subactioris judicii, vitæque regiminis sapientioris & moderatioris quam in hoc Philosopho. *Sorbiere* Epist. 49 Gallicè.

Gassendus est Author qui satis laudari nequit. In tota Vetustate nullus reperitur Philosophus qui sex ampla volumina tam nervosè conscripserit. *Rapin.* Animadv. in Physicam. Sect. 9. Gall.

Gassendus, qui censeri tantum voluit *Democritica Epicureae*; Philosophiæ Restaurator pauca è proprio penu loquitur, de suo ferè nihil habet præter styli venustatem, quæ Authoris mirifici famam ipsi facile conciliavit. Ad ipsum in ejus Physica refutandum, sufficiunt *Aristotelis* adversus *Democritum* ejusque Discipulos Argumenta. Idem in Philosophiam, Animadv. 18. Gall.

Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa, *Lugduni* anno 1658. prodierunt.

Hoc ejus Epitaphium solido marmore albo & nigro positum *Lutetiæ* in Ecclesiâ S. *Nicolai Campensi*, atque in ipso Sacello Illustr. Familiæ Mommorianæ, quod S. *Iosepho* sacrum.

Petrus Gassendus, Diniensis *Civis, Presbyter, ejusdem* Ecclesiæ *Præpositus*, S. *Theologiæ Doctor*, *in Academia* Parisiensi *Regius Mathematicæ Professor hic requiescit in pace. Qui natus est anno* Christi 1592. *Die* 9. *Kal. Febr. Obiit*

1655. die 9. Kal. Nov. depositus est 7. Kal. Henricus Ludovicus Habertus de Montmor. *Libell. Suppl. Magister: viro pio, sapienti, docto, amico suo & Hospiti posuit.*

Aliud Epitaphium:

Hic jacet, non unus è Septem Sapientibus, verùm tota sapientum familia, Philosophi omnes, Politici, Philologi, Mathematici, Theologi eodem tumulo teguntur; Academiæ veteris & novæ, Lycæi, Stoæ, hortorum rudera, vestigia, è quibus jamjam reparanda & multò splendidiùs restauranda edita doctrina sapientum templa serena. Vbi veluti totidem oracula, sistendi erant redivivi & audiendi Thales, Anaxagoras, Pythagoras, Hippocrates, Democritus, Socrates, Plato, Aristoteles, Zeno, Epicurus, Lucretius, Cicero, Seneca, Plutarchus, Sextus & *quotquot hujuscemodi Heroum ad nostra usque tempora extitere, hîc jacent cum Musis, Pallade & Apolline, Pudor & justitiæ soror incorrupta fides nudaque veritas. Quæ universa magnum* Petri Gassendi *nomen complectitur. Tu Viator erudite! luge sortem generis humani, cui mors invida eripuit fidissimum, diligentissimum Naturæ Interpretem, Virtutis, solidæ Pietatis, bonæ Mentis Cultorem, Vindicem, Propagatorem integerrimum, acerrimum, felicissimum. Vixit sine querela, sorte suâ contentus, interioris notæ amicis jucundissimus viris imperiò, auctoritate, doctrinâ, sapientiâ præstantissimis acceptissimus, charissimus; non apud exteros solùm, sed & in patriâ suâ amorem & venerationem meritus, consequutus. Annos LXIII. menses IX. dies XIII. æternum sui desiderium relinquens* Lutetiæ Parisiorum *A. D. IX. Kal. Nov.* 1655. Abrahamus Pratæus, Thomas Mortellus, Samuel Sorberius, Franciscus Bernerius, *Amico veteri, Præceptori benè merito, grati animi monumentum M. M. P. P.*

In Effigiem ejus hæc carmina composuit Auctor Anonymus:

Hic est ille, dedit cui se Natura videndam,
Et Sophia æternas cui reseravit opes:
Invida non totum rapuistis sidera. Vultum
Nantolius. *Mentem pagina docta refert.*

JACOBUS SIRMONDUS, Soc. Jes.

Clar. An. D. MDCXXV.

NAtione *Gallus*, patriâ *Arvernus Ricomagensis*, Rector olim Collegii *Parisiensis*, obiit anno Dom. 1651. ætatis 93.

Varios autores edidit notisque eruditis illustravit, ut *Sidonium Apollinarem, Gofridum Vindocinensem, Ennodium Ticinensem, Petrum Cellensem, Idacii & Marcellini* Chronica, &c. *Theodoreti Cyrenensis* Episcopi opera, in 4. Tomos distincta.

stinctâ, ejus curâ & operâ lucem publicam aspexerunt.

Vir totius *Antiquitati* curiosus investigator, & *Latinè Graecéque* impensè doctus, & in omni pene literarum genere excultissimus, *humaniores Literas Theologicis* admodum decorè conjunxit: qui indefarigabili studio penetralia quæque *Bibliothecæ Vaticanæ* perlustravit; qui inter nostri sæculi primos viros disertos meritò est adnumerandus: quæ omnia sunt *Cardinalis Baronii* de *Sirmondo* Elogia.

Diligens *Sirmondi* nostri in pervidendis *Veterum* Scriptis perspicacitas & ingeniosa felicitas *Phil. Labbe* Tom. 2. de Script. Eccles. p. 252.

Sirmondus ob candorem tanquam rem raram, à multis laudatur. *Konig.* in Biblioth.

Sirmondi magnâ sunt in literas merita. *Grot.* epist. 128. ad *Petr. Puteanum.*

Vir ille magni judicii optimæque fidei *Sirmondus. Idem* Discuss. *Riveriani* Apologetic.

Vidit me hîc dudum *Iacobus Sirmondus*, vir, ut scis, eruditissimus. Is Regis conscientiam nunc gubernat, bono sanè publico. *Hug.Grot.* in Epist 883. ad *Vossium.*

Iacobus Sirmondus vir eruditione clarus, ut ex notis ejus ad *Sidonium, Ennodium, Facundum* & *Concilia Galliæ* apparet. *Idem* epist. 882. ad *Ludovic. Camerarium.*

Commentarios in varios *Auctores* ille tantâ elegantiâ, tantoque cum judicio conscripsit, ut nihil in eo genere perfectius esse possit. Atque ut vel una ab *Apelle* ducta linea, manum præstantissimi artificis olim indicasse dicitur, sic unica *Iacobi Sirmondi* quantumvis brevis nota, ad doctrinam ejus declarandam abundè suffecerit; sed celeberrimi & præstantissimi omnium judicio sunt ii libri, qui in contensioso & pugnaci scribendi genere versantur. *Henric. Vales.* Orat. in obit. *Sirmond.*

Nec dubium est quin quamdiu suus honor *literis* stabit, quamdiu *Historiæ*, quamdiu *Antiquitati* & *Humaniorum artium* studiosi supererunt, tamdiu *Iacobi Sirmondi* nomen celebre atque illustre inter eruditos futurum sit. *Idem* ibid.

Ordinis sui decus *Iac. Sirmondus. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl. Eccl. p. 6.

Nec melioris judicii hominem *Iacobo Sirmondo*, nec diligentiorem *Andreâ Schotto*, reperire facile possis. *Barth.* l. 19 c. 6. Adversar.

Ille verò non cessabit unquam laudari, quamdiu literæ vigebunt & studia *Christiana Antiquitati* suos habebunt æstimatores. *Idem* ibid. c. 11.

Suo tempore sagacium *Criticorum* exemplar existimabatur; cum præter ingenii vim, judicii soliditatem, animi rectitudinem & sinceritatem, longam adhuc haberet experientiam characteris Authorum & meriti librorum, quam pertinaci plus quàm septuaginta annorum lectione sibi compataverat. *Judicia Eruditorum Parisii* 1685. per *Bailletum.* Gall.

Providentia Divina videtur Jes. *Sirmondi* vitam prorogare voluisse usque ad obitum *Salmasii*, ad *Critices* honorem & authoritatem tuendam, quam hic tyrannide

tyrannide sua dehonestabat, & odiosam vilemque reddidisset, si nullibi nisi in ejus Scriptis extitisset. *Idem* ibid.

Doctissimum ac candidissimum *Sirmondum* Jesuitam jam supra edidimus, non modò confitentem, sed etiam pugnantem, ac veris validisque argumentis vincentem *Dionysii Martyrium* sub *Domitiano* Principe contigisse — Qui *Sirmundi* vel acumen & judicium, vel candorem & fidem norit, non dubitabit, quin ille hæc, & viderit, & secutus sit; ac ne hoc quidem obscurum, vel apud cordatos ambiguum est hunc virum sive eruditionem, sive judicium spectas, pluris esse unum, quam trecentos sive *Delrios*, sive *Halloixios*. *Ioan. Dall.* de libr. suppos. *Dionys. Areop.* & *Ignat. Antioch.* l. 1. c. 36.

Magna verò *Iacobi Sirmondi* in Humanioribus Disciplinis præstantia: venustâ quadam & nativâ floret facundiâ, & legentium animos mira voluptatis suavitate perfundit. Hanc tamen dicendi facultatem ad *Auctoris* exemplum coërcet, plusque *Interpretationis* fidei, & recepto apud *Christianos* homines verborum usui, quàm elegantiæ sermonis & munditiæ tribuit. *Huet.* de clar. Interpret.

Extant Concilia antiqua *Galliæ* omnia in unum collecta. Voluminibus 3. *Parisiis* 1629

Extat Prædestinatus sive de Prædestinatianorum Hæresi Tractatus. *Amstelod.* in 8°. 1645. & deinde *Parisiis* anno 1649.

Extant Opera dogmatica Veterum quinque Scriptorum. *Parisiis* 1630. 8°.

Extant alia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa.

Lutetiæ Parisiorum in Collegio *Claromontano* Societatis *Iesu* ex ictero, quem Regium morbum vocant decessit firmâ adhuc valetudine vividus senex, Nonis Octobris anno reparatæ per *Christum* salutis 1651. vixit annos 93. minùs diebus 5. natus 4. Idus Octobris annô superioris seculi 59.

Hoc ejus Epitaphium:

Sirmondum *rapuit vegetos suffusa per artus*
Aurigo: nec mors credidit esse senem.
Bis confecta novem vitæ post lustra beata,
Telo usa est, juvenes quo superare solet.
Exornant tumulos aliorum marmora & aurum;
Sirmondus *tumuli sit decus ipse sui.*
Aurea mens vivo, facta aurea, & aurea dicta.
Nec defuncti alius debuit esse color.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS.

ARchipalatinus, eloquentiâ & eruditione seculi hujus inter principes. Natus anno 1577. *Dordraci* literis incubuit, cum *Erycio Puteano*. Dein eruditarum linguarum notitiâ exactè imbutus, præcipuas *Europæ* urbes invisit, ubique magnâ veneratione cultus. Reversus, *Dordraci*, *Lugduni Batavorum*, & *Amstelodami* docuit. Obiit anno 1650. *Hofman.* Clar. A. D. MDCXXV.

Extant ejus Grammatica *Latina*: Rhetorica: Liber de naturâ Logices: Liber de naturâ Rhetorices: Institutiones Poeticæ: Etymologicon *Latinæ* Linguæ: Liber de Philosophiâ & Sectis Philosophorum: Liber de Historicis *Græcis* & *Latinis*: De quatuor Artibus popularibus: De Scientiis Mathematicis: Tractatus de Glossematis vitiisque *Latini* Sermonis: Theologia Gentilium: Theses Theologicæ: Harmonia Passionis *Christi*: Historia *Pelagiana*: Tractatus de Baptismo: De tribus Symbolis: De Arte Historicâ: Chronologiæ Sacræ Isagoge: Tractatus duo, de cognitione sui, & de studiorum ratione: Institutionum Oratoriarum libri 6.

Ego certè ita sentio, neminem inter *Theologos* nostros repertum fuisse, qui minùs juraric in verba cujusquam Magistri, qui aliorum sententias æquiùs expenderit, & qui veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet.* Apologet. pro verâ pace Eccles.

Josephus Scaliger cùm *Vossii* institutionum Oratoriarum libros perlegisset, ingenuè professus est, se ab eâ lectione doctiorem evasisse, nec à veteribus ipsis quenquam extare, qui in eo argumento *Vossio* palmam præriperet. *Casauboni* verò hoc de *Vossio* erat judicium, nihil ejus *Rhetoricis* esse perfectius, nihil nitidius, singularem eruditionem, lectionem multiplicem, rectum judicium ubique elucere. *Konig* in Biblioth.

Non potueras melius consulere liberis tuis, quàm quòd eorum spem *Vossio* commendas, raræ tum probitatis, tum eruditionis viro. Memini à *Casaubono* summis laudibus prædicari *Oratorias* ejus *Institutiones*. Tum quæ de *Pelagianâ Historiâ* conscripsit, maximi hîc ab omnibus fiunt. *Grot.* Epist. 38. ad *Aub. Maurerium.*

Est mihi vir ille (*Vossius*) optimè notus, nec quidquam tam magnificum dixero, quin ejus doctrina virtusque superet. *Baud.* 26. Centur 2. Epist 26.

Iohannes Gerardus Vossius, omni doctrinarum genere atque omni eruditione mirabiliter excultus. Utinam Orthodoxâ Fide imbutus fuisset. *Ioan.* Card. *Bona.*

Vossius vir mirabilis, & de quo meritò dubites utrum majorem à doctrinâ & ingenio, an à modestiâ laudem mereatur. *Bochart.* Geogr. sac p. 485.

Ejus liber de *Historicis Græcis* opus miræ eruditionis, ex cujus lectione nos profecisse non parùm ingenuè profitemur. *Idem* ibid. p. 864.

Gerardus Iohannes Vossius tot scripsit & tantæ utilitatis libros, ut ejus merita pauci assequantur. Quantæ enim in *Historicorum Græcorum* & *Latinorum* cogni-

tione tenebræ per eum ſunt diſpulſæ doctiſſimis libris de *Hiſtoricis Græcis* & *Latinis*! ut jure doleamus non abſolutum ab eo eſſe laborem ſimilem quo Poëtas *Græcos* & *Latinos* variis tenebris & difficultatibus itidem liberare conabatur: quo imperfecto labore tantiſper fruimur dum à felici aliquo ingenio is perficiatur. *Ionſius* de Scriptor. Hiſt. Philoſophic. p. 313 314.

Vir Clariſſimus *Ioannes Voſſius*, quô nemo rem Grammaticam accuratiùs excuſſit & explicuit. *Gataker* de Nov. Inſtrumenti ſtylo Diſſert. c. 23.

Tuum de *Grammaticâ Arte* accepi, exactiſſimum in hoc genere Opus, ac cui nullum priorum vel priſci ævi vel noſtri poſſit comparari. Non pueris tantùm hæc Scripta, ſed viris, qui hinc haurirent unde doctiores evadant, quæque aliunde doceri non poſſent. *Salmaſ.* l. 1. epiſt. 74.

Quantum me, bone Deus! (ut reliqua jam taceam) ultimi de *Hiſtoricis Græcis* libri ceperunt! Tam felici induſtriâ uſus es, ut quicquid à veteri ævo *Græcia* ſudavit, ignorare jam docti indoctique deſinant, quod omnes unus docuiſti. Quæ divitiæ! quæ deliciæ! Nihil tam abditum, quod non legeris; tam dubium, quod non expenderis; tam obſcurum, quod non illuſtrâris. *Eric. Puteon.* in Litter.

Proximis diebus aliquid nactus otii, legi eâ, quâ omnia tua ſoleo, aviditate ac animi affectu, tua de *Idololatriâ*: in quo contra feciſti, quàm nunc fieri ſolet, plerique enim titulos ſuos opere non implent: tu aliter nos decipis, plus dando quàm eras pollicitus. Nam præter omnium *Gentium* hiſtoriam, naturæ nobis pandis myſteria, & in tantâ rerum congerie ſervas, quod difficillimum eſt, ordinem. Præterea quoties *Veterum* aut Scriptura aut ſenſus in dubium venit, oſtendis quàm exacta ſit judicii tui trutina. Tum verò pietatis ac probitatis ſemina ita ubique inſpergis, ut non alium nôrim librum efficaciorem corrigendis ſeculi moribus. *Hug. Grot.* in Epiſt.

Inter tot libros quos celebris *Gerardus Voſſius* conſcripſit, nullus iſto celebrior fuit & etiamnum eſt (qui ſcil. *Theologia Gentilis* inſcribitur.) Cæterùm quantumvis egregium ſit hoc Opus imperfectum tamen, ut & alia ejuſdem Authoris complura remanſit: hoc tamen diſcrimine, quòd iſtud ei ſemper honorificum ſit futurum, cætera verò dedecori erunt ipſi. Hujuſmodi ſunt imprimis ejus *Etymologicum*, ejus de Poetis *Græcis* & *Latinis* bini Tractatus, ejuſque ad *Chronologiam introductio*, quæ nunquam evulgari conſultum fuiſſet. D. *Colomies* Biblioth. ſelect. p. 87. &c. Gallicè.

In quo Opere *Etymologico*, ut in aliis ejus Scriptis, non pauca ſunt quæ miram properantiam arguunt. Hæc tamen in quibuſdam feſtinatio, viri illius exiſtimationem haud minuit, digniſſimi ſanè, quem, ob tot præclara in vulgus emiſſa, omnis amet & admiretur poſteritas. *Idem* in obſervat. ſac. p. 31.

Gerardus Iohannes Voſſius, magnum in bonis literis nomen, cujuſque adeò divitiis faciliùs credas inhiaſſe *fures literarios*, de quibus & conquerentem videmus, quàm ipſum ſimile quid patraviſſe. Tamen, quod *Ionſius* [de Script. Hiſt. Philoſ. p. 49.] obſervavit, *VVowerium* ſuppreſſo illius nomine quandoque ſecutus eſt. *Thomaſ.* de *Plag.* num. 578.

Gerardus

Gerardus Ioannes Vossius innumera ex *Martinio* desumpsit auctoris nomine dissimulato. *Menag.* Amœnit. Jur. Civil. c. 39. p. 428.

Aliquando *Remonstrantium* partes secutus est *Vossius*: verum *Andr. Rivetus* in examine Animadv. *Hug. Grot.* p. 68. testatur, eum ab *Arminianis* iterum ad *Calvinistas* transiisse.

* *Gerardi Ioannis Vossii* Dissertationes tres de tribus *Symbolis Apostolico*, *Athanasiano*, & *Constantinopolitano*; prohibentur in decreto 10. Junii 1654.

Extat Historia *Pelagiana*. *Amstelodami* 4°. 1655.

Extant de Idololatriæ sive Theologiæ apud Gentiles Origine Libri 4. *Amstelodami*, 1641. in 4°. 2. volum. & deinde additis Libris aliis tribus ibid. anno 1668. in fol. apud *Ioan. Blaeu.*

Extant de Historicis *Latinis* libri 3. *Francofurti* ad *Mœnum* 1677. 4°.

Extant de Historicis *Græcis* libri 4. ibid. 1667. in 4°. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Hoc Tumulo plorat Pietas, & candida Virtus,
Et Luctu Pallas *Saxea diriguit:*
Invida Mors ridet, ridet quoque Vossius *illam,*
Dum calamo Mortem vincit, & Ingenio.

LUDOVICUS CAPELLUS.

GAllus, *Sedanensis*, Sacræ Theologiæ & Linguarum Orientalium Professor in Academiâ *Salmuriensi*. Vir *Hebraice* doctissimus, Anno 1658. Obiit octogenario proximus. *Spicilegium* in Nov. Testam. confecit, in quod multa aliis nec dicta nec observata congessit. Scripsit etiam *Criticam Sacram*, ut & Opusculum de Punctis *Hebræorum*. Inter ipsum & *Buxtorfium* æmulatio gravissima fuit. *Konig.* Clar. An. Ch. MDCXXX.

Vir summus, meus olim Præceptor, *Ludovicus Capellus*. *Bochart.* in *Geog. Sac.*

Magnum *Hebraizantium* oraculum habebatur in *Galliâ Ludovicus Capellus*. *Ioseph. Hall.* Episc.

Arcanum *Punctationis* abs te Juris publici factum, legi antehac, vir Reverende; Ac jam tum ita judicavi, si quid tamen mei judicii est: rei inter eruditos diu disputatæ, eam lucem tuâ diligentiâ allatam, ut dubitare non sit futurum posthac nisi pertinacium, sicut in eo labore alios, qui te præcesserant, ita in *Sacrâ Critice* etiam istum laborem tuum superasti. In quo nescio magisne indefessum sedulitatem mirari debeam, an uberrimam eruditionem, an judicium limatissimum; quæ tres laudes in hoc opere ita inter se certant, ut in ambiguo maneat cui de tribus prima palma debeatur. Sunt quidem nonnulla, ut rectè notasti, εὐδιάβλητα [calumniæ obnoxia] sed omnibus placere, nemini datum est,

minimè verò iis qui supra vulgus sapiunt. Contentus est magnis potiùs quàm multis laudatoribus. *Hug. Grot.* in epist. 174.

Capellum, virum in *Hebraicis* literis Sacrâque Historiâ egregium, maximi facio. *Hug. Grot.* in Epist. ad Principem de *Lauerc. Lut.* 24 Octob. 1640.

Hanc sententiam (de *Punctorum vocalium* inventione) post P. *Martinium* tuetur eruditè *Ludovicus Capellus* vir clarissimus in eximio Tractatu de *Punctorum Hebraeorum* antiquitate. *Frid. Spahem.* 3. part. Dub Evangelic. Dub. 129.

Erudito sanè *Lud. Capelli* Tractatu pugna de *Punctorum Antiquitate* ita depugnata videtur, ut lis illa hodie sit ἐρήμη δίκη. *Spanhem.* ibid.

Præ cæteris *Capellus* fortiter, & ut fusè, ita eruditè *Puncta* à *Massorethis* fuisse inventa probat, Opere eo, quod nomine suo præterito, de *Revelato Punctorum Arcano* inscripsit — Facilè adsentio doctissimo *Capello*, qui accentuum, ut vocant, punctorumque omnium doctrinæ extremam manum additam existimat à nobili *Massoretha Ben Ascher. Voss.* de Art. Grammatic. l. 1.

Communis fere est doctorum sententia, luculentissimè à R. viro *Lud. Capello* proprio opere demonstrata, *Puncta* illa quæ vocant *Hebraica*, non nisi serò & aliquot post *Christi* manifestationem seculis, jam extincto *Hieronymo*, in usu esse cœpisse. *Ioan. Dall.* Epist. ad *N. N. Lut.* Kal. April. 1636.

De *Punctorum* Antiquitate adeat qui volet, librum cui titulus est *Arcanum* &c. à *Thomâ Erpenio* amici nomine non diu editum in lucem, quo in libro Quæstio hæc non minus luculenter quàm copiosè pertractatur, novitasque *Punctorum* exquisitissimis & validissimis rationibus adstruitur. *Simeo Muisius* in Castigat. Animadversion. *Morini*, p. 159.

De *Punctis* post mortem *Christi* auditis, omnium diligentiam superavit *Anonymus* Author *Diatribes* de verâ Antiquitate *Vocalium*, quam clarissimus *Erpenius* 1624. edidit. Ille enim sententiam istam adeo validè confirmavit, rationesque quæ in contrarium vulgò afferuntur, adeò solidè refutavit, ut doctissimorum Theologorum qui anteà contrariæ sententiæ mordicùs hærebant, alios in suam sententiam pertraxerit, alios verò non parùm dubios reddiderit. *Sixtin. Amama* in Dissertat. de Nom. *Iehova*, p. 326.

Quoad tuam (in tuo *Arcano*) conjecturam quod scilicet *Iudæi* sua puncta desumpserint ab *Arabibus*, hanc verissimam autumo, méque demonstrare posse reor. Sed hæc omnia longam dissertationem exigunt. *Iohann. Morinus* in Epist. 72. ad *Ludovic. Capellum*. Gall.

Vir *Hebraicarum* literarum callentissimus *Ludovicus Capellus*. Dr. *Iac. Duport.* præfat. ad Metaph. Psalm.

Ludovicus Capellus vir doctissimus, & in *Thalmudicis* versatissimus. *Meric. Casaub.* de quat. Linguis, p. 121.

Vir exacti judicii. *H. Conring.* de num. Ebræor. paradox. cap. 5.

Hactenus in *Punctorum Hebraic.* origine astruendâ duo maximi magistri desudant, quorum alter Arcani *Punctationis* Author (cui nos multum profitemur debere) limatissimo vir judicio & undecunque doctissimus est. *Alexand. Morus* in exercit. de Scripturâ S. p. 69.

Argumenta

Argumenta de *punctorum* novitate Clarissimi *Lud. Capelli* Antagonistarum facilè Principis, non tanti sanè sunt roboris, quali celebrantur, imo pleraque sunt prorsus inania. *Casp. Ledebur.* Præf. ad Lect. in Tractat. de Accentibus *Heb.* 1647.

Ludovicus Capellus prius evulgaverat præclarum Tractatum quem inscripserat *Arcanum Punctationis*, quo invictis argumentis demonstrat Punctorum *Hebræi* contextûs novitatem. Primum illud *Capelli* Opus, quod in Hollandia typis mandatum fuit, magnos inter *Protestantes* rumores excitavit, imò jam antequam prelo subjiceretur ipsos terruerat, ac si Religionis eorum principiis prorsus adversaretur. *Alexander Morus* qui ipsum antequam in lucem ederetur jam viderat, non potuit ex æquo de Authore non judicare. *Limatissimo vir judicio*, inquit de *Capello* loquens, & *undecunque doctissimus*; eodemque loco de hoc libro verba faciens subdit, *Opus quantivis pretii, sed à multis Zelo Dei flagrantibus etiam hîc* Genevæ *reformidatum.* Idem *Morus* clarè satis ostendit hunc Genevensium Protestantium zelum non fuisse secundum veritatem, quandoquidem fatetur *Capelli* opinionem *Lutheri*, *Calvini*, *Zvvinglii*, *Fagii*, *Merceri*, *Drusi*, *Casauboni*, *Scaligeri*, *Erpenii*, *Salmasii*, *Grotii* & *Heinsii* sententiæ conformem esse: Adeoque novitatem à *Capello* introductam esse dici nequit, sed ab eo fortiùs tantùm stabilitam fuisse Opinionem à sagacioribus & doctioribus *Protestantibus* jam approbatam. Nec dubium, *inquit Morus* quin ejus causa vicerit, si res Doctorum suffragiis & authoritate transigatur. Verum meris præjudicatis meraque ignorantia peccant plerique horum *Genevensium* Ministrorum, qui consulere debuissent Præfationem præfixam fronti Bibliorum *Gallicorum* ex Hebraico Textu versorum ibique reperissent quòd *Robertus Olivetanus* primæ illius Versionis Author, Quæstionem prolixè agitaverit, nec à Capello quidquam præstitum fuerit nisi quòd *Olivetani* opinionem majori luce donaverit. Præjudicati hujus quo *Germanorum* & *Genevensium* Protestantium plerique imbuti sunt origo petenda est ex eo quòd cæco impetu secuti sint utriusque *Buxtorfii* opinionem de Bibliorum Textûs Hebraici sinceritate. Oratorii Presbyt. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib 3. cap. 20. Gall.

* *Ludovicus Capella* inter Hæreticos primæ Classis numeratur in Indice *Madrit*. Edit. an. 1667.

Extant Critica Sacra. *Parisiis* 1650. fol.

Extat Arcanum Punctationis Revelatum. *Lugd. Bat.* 1624. 4°.

Extat Historia Apostolica. *Genevæ* 1654 4°.

Extat Chronologia Sacra. *Paris.* 1655. 4°.

LUDOVICUS de DIEU.

V*Lissingensis Zelandus*, Natus est anno 1590. Obiit anno 1642. Mortuo *Joannes Polyander* parentavit. Linguarum *Orientalium* ad stuporem eru- Clar An. D. MDCXXX.

ditus, atque indefessæ diligentiæ, quæ & mortis accelerandæ, atque immaturæ ei causa fuit. *Valer Andreas.*

Scripta ejus hæc sunt: Compendium Grammaticæ *Hebreæ* — Rudimenta Linguæ *Arabicæ* & *Persicæ* — Grammatica Linguarum Orientalium, *Hebraicæ, Chaldaicæ,* & *Syriacæ* inter se collatarum — Animadversiones ad Vetus Testamentum, præsertim *Syriacum.* — Animadversiones in Acta Apostolorum, quibus vulgatum Interpretem cum Textu Græco, Syro, Arabico contendit, & ex eo tuetur — In Apocalypsin S. *Iohannis Syriace, Hebraicè,* & *Latinè,* cum Notis — Historia *Christi* & S. *Petri* ab *Hieronymo Xaverio* S. J. *Persicè* scripta, à se *Latinè* reddita.

Ille Phœnix sacræ Theologiæ. *Dilher.* Disput. Acad. Tom. I.

Vir in Linguâ *Syriacâ* incomparabilis. *Idem* Tom. 2.

Optimus, & cùm omnis egregiæ doctrinæ, tum literarum Orientalium peritissimus vir, *Ludovicus* de *Dieu. Marc. Zuer. Boxhorn.* in epist. ad *Brunonem.*

Quem quotiescunque ipsius in Scriptis meis mentionem facio, per conscientiam nequeo, quin encomiis extollam, qui tantâ pietate, Theologiæ veræ, artium, & linguarum fermè omnium cognitione, syderis instar ex alto coruscantis eminet. *Constantin. l'Empereur* Epist Dedicat. ad Itinerar. *Benjaminis.*

Singularis humanitas ac modestia ita propria tibi sunt, ut non minus eximiis his naturæ dotibus, quàm virtutis tuæ, ac doctrinæ merito, in amorem tui, & admirationem accendas, te quotquot de proximo norunt. In quorum numero, ut me esse non invitus agnosco; ita non possum, non ea venerari dona, quæ magnus ille Deus largâ manu in te cumulavit. *Iac. Cruciuс.* l. 3. epist. ep. 1.

Criticæ Notæ quas evulgavit Ludouicus *de Dieu* sub nomine *Animadversionum in Veteris Testamenti Libros omnes*, quædam tantum selectiora Bibliorum loca respiciunt, quibus novas elucidationes afferre sibi arrogavit. Cum verò cæterorum explicationibus aliquid novi superaddere affectaverit, interdum evenit ut ad minimas usque Grammaticæ minutias descendat, plusque subtilitatis, quàm soliditatis ostentent novæ illius interpretationes. Ad Linguas *Hebraicæ* affines frequenter confugit, ut eò meliùs vocum *Hebraicarum* significationem propriam eliciat. Cùm illas Observationes Criticas in Biblia molitus est, perfectiorem reddere meditabatur novam Versionem Belgicam totius Scripturæ quæ ex Synodi *Dordracena* decreto erat elaboranda. Primum tamen consilium suum quandoque deserit, pleraque in suas Notas inferendo quæ meræ sunt eruditionis, quæque ad Criticam minimè pertinent: ut statim à primis Notarum suarum verbis, ubi observat quòd juxta Cabbalam quæ *Gematria* dicitur, probetur ex primis *Geneseus* vocibus Mundum initio anni, id est mense Septembri conditum fuisse. Deinde eodem loco addit, quòd secundum aliam Cabbalæ speciem quæ *Temura* vocatur seu Literarum metathesis, Mundus Calendis Septembris creatus deprehendatur. Verum hujusmodi observatio pluresque id genus aliæ, quas Operi suo inseruit Author, prorsus inutiles sunt ad literalis sensûs explicationem & ad genuinam Bibliorum Versionem adornandam. Alia Judæorum deliria Notis suis admiscuit: ut cùm hanc quæstionem cum Doctoribus

Doctoribus *Thalmudicis* movit in hæc ejusdem Capitis verba *Deus creavit hominem:* Cur scilicet unicum in Orbe hominem creaverit *Deus*? Ad quod respondet cum *Thalmude*, Deum unicum hominem creasse, ut nos doceret quod si quis vel unum Israelitam destruat, idem id sit ac si totum Orbem destrueret; si contra quis illum conservet, idem id sit ac si Orbem integrum conservaret. Ejusmodi animadversiones in Opere tam compendioso locum habere non deberent. Sed usu ferè semper venit ut qui aliqua eruditione instructi sunt, eâ libros suos repleant, minimè perpendentes an ad rem faciat ejusmodi eruditio. Cæterum illæ Notæ Ludovici *de Dieu* admodum utiles esse possunt illis qui ad Grammaticum Scripturæ sensum applicant animum; In hoc autem præsertim excelluit, quamvis nimiam interdum subtilitatem ostentet. Or. Presb. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 14. Gallicè.

Rudimenta Linguæ *Persicæ*, quæ Ludovicus *de Dieu* adornavit & evulgavit in 4°. 1639. cum *Versione Historiæ Christi* à *Xaverio*, apud omnes universim in pretio sunt, quoniam opinio est quòd si in omnium Orientalium linguarum peritia æquales haberet, saltem eo superiorem ullum reperiri vix posse. *Iudicia Eruditor. Parisiis* 1685. per *Bailletum*. Gall.

* *Ludovici de Dieu* Opera numerantur inter libros prohibitos in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in omnes V. Test. libros Animadversiones 4°. *Lugd. Bat.* 1648.

Extant in quatuor Evang. Animadv. 4°. *ibid.* 1631.

Extant in *Hist. Christ. Persic.* conscriptam, & ab illo *Lat.* reddit. Animadv. 4°. *ibid.* 1639.

Extant in *Acta* Comment. 4°. *ibid.* 1634.

Extant in *Epist.* S. *Pauli*, except. ad *Philem.* 4°. *ibid.* 1646.

Extant in *Epist. Canon* & *Apoc.* 4°. *ibid.* 1646.

Extant in *Apoc. Syr. Hebr. Lat.* 4°. *ibid.* 1627.

JOANNES KIRCHMANNUS.

DIE 18. Januarii, Anno Dom. 1575. natus est *Lubecæ*. Die 20. Martii, Anno 1643. obiit *Lubecæ*. Clar. A. D. MDCXXX.

Scripsit de Funeribus *Romanorum* libros 4; De Annulis Librum singularem: Orationes varias: Rudimenta Rhetoricæ, Rudimenta Logicæ Peripateticæ.

Cùm viderim Cogitationes tuas de Ritu Sepeliendorum Cadaverum *Romanorum*, easque dignissimas judicem, ut à cunctis legantur, ne differas in ipsis edendis, etiam atque etiam te hortor. Præterquam enim, quòd omnes eruditos juvabis, tibi quoque æternum nomen comparabis. *Hieronym. Mercurial.* in Epist. *Pisis* scriptâ ann. 1602.

Funeralia tua vidi, vel potius basio excepi. Nihil dabo auribus: verè me cepit simplex & inornata venus, & ratio disserendi inaffectata. *Ioan. VVouver.* in Epist 54. Cent. 1.

Munus tuum de *Annulis* ab autore eo est profectum, quem ex accuratis de *Funere* antiquorum libris pridem admiratus sum. *Dan. Heins.* in Epist. script. ann. 1624.

Ecce tibi eruditum Opus, à *Ioanne Kirchmanno Lubecensi* elaboratum accepimus, qui, fortassè aspernatur *Porcachii* exiles in eâ materie labores (sed plurimi faciendos, quòd primus in arenam descendit) uberiùs absolvit, quæ ille inchoavit. Nihil est, quod amplius desideres. Ex optimis quibusque *Latinis Græcisque* autoribus, effossis cæmentis, nobilissimum Sepulchrorum ædificium condidit. *Iul. Cæs. Capacius* Elog. l. 1.

Perlegi, vir clarissime, & ita me Deus amet, perlegisse jucundum fuit, ea folia, quæ è tuo *de Annulis* libello ad me misisti. Tam enim accuratè, tantâque cum eruditione tota ejus historia à te tradita est, ut neque ei ad perfectionem, neque tibi ad summam laudem quicquam deesse videatur. *Ian. Rutgers.* in Litt. script. an. 1623.

Dono etiam obstringere me tibi voluisti, libro nimirum *de Annulis*, monumento ingenii tui docto sanè & laborioso. Quod quanto ego accuratiùs lego, tantò magis jucundâ ejus, nec fructuosâ minus lectione oblector. *Voss.* in Litt. ad *Kirchman.* script. ann. 1628.

De quibus *Kirchmannus*, solertissimus *rituum funebrium* indagator consulatur. *Sertor. Ursat.* l. 1. Monument. *Patavin.* §. 2.

Kirchmannus de funere *bonus est.* Saligerana 2.

Scaligero nostro quantum placuerit Opus tuum *de Funeribus*, non facilè dixerim. Laudat enim καὶ τὴν σαφήνειαν in scribendo καὶ τὴν ἀκρίβειαν in persequendis singulis, quibus nullum volumen par futurum omnes putabamus. *Dan. Heins.* in Epist. script. an, 1605.

Postquam libros illos tuos reconditæ eruditionis de *Funere Romano* atque *Annulis* summâ animi oblectatione perlegi, in penitissima & *Sacræ* & *Secularis Literaturæ adyta* te perrupisse animadverti. Alter famam tuam rogo funereo eripiet; alter nomini tuo annos addet innumerabiles. *Iohan. Mich. Dilher.* in Epist. *Ienæ* prid. Calend. Octob. 1636.

Ex quo doctissimos tuos de *Funere Romanorum* & *Annulis* libros videre datum est, quod adolescente ante annos nisi fallor 30 contigit, amare equidem te cœpi & colere. Dexteritatem enim judicii cum multiplici lectione conjunctam mirabar & osculabar. *Georg. Calixt.* in Epist. *Flensburgi* postrid. Kal. Jan. 1635.

Tuum de *Annulis* Commentarium ut omnia tua perexpecto cupidè. *Isaac. Casaub.* in Epist. *Lut. Paris.* 8. Kal. April. 1608.

Kirchmannus in libro de *Funeribus Romanorum* multa desumpsit ex *Kornmanni* libro de *Miraculis Mortuorum*. *Anton. Borremans.* lib. Var. Lect. cap. 4. pag. 32.

Vir ad omnem humanitatem factus & reconditæ eruditionis. *Stephan.* ad l. 5. Sax. Gramm. Histor. Dan.

Kirchmannus optimum optimi ingenii fœtum edidit, & in publicum produxit, aureum nempè & omnibus numeris absolutum librum de *Funeribus Romanorum*.

norum, quem uti omnes horridæ *Antiquitatis* periti osculo & complexu acceperunt, ita summis in Cœlum laudibus extulerunt. Nullum enim volumen huic par futurum scribit *Heinsius*, vir tantæ eruditionis quantam in unum hominem cadere posse vix quisquam putet. Et sanè, si nihil aliud ad egregium publicum *Kirchmannus*, præter elaboratissimum hoc opus, contulisset, satis superque tamen fecisset, & nomen suum à *funerea* oblivione egregie vindicasset. *Iacob. Stolterfhot.* in Orat. *Funeb.* Kirchman. vide *Henning. VVitte* in Philos. memor. p. 530.

* Ejus libri de *Funeribus Romanorum*, si expurgentur, permittuntur in *Indice Madrit.* ann. 1667.

Extant de *Funeribus Romanorum* libri 4. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extat de *Annulis* liber singularis. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extant *Rudimenta Rhetorica. Bremæ* 1652. in 12°.

Extant *Rudimenta Logica Peripatetica. Lubecæ* 1669. & sæpiùs in 8°.

In Cl. Viri *Iohannis Kirchmanni* de *Funeribus Romanorum* libros:

Funera dum scribis Veterum, Kirchmanne, Quiritum,
Luce beans ritus tam longâ nocte sepultos,
Hæc te funeribus subducunt funera, jamque
Conciliant nullo perituram tempore famam.
Radulphus Fornerius Antecessor Aurelius.

AUBERTUS MIRÆUS.

Bruxellensis, natus est Anno Dom. 1573. prid. Kal. Decembris Decanus *Antverpiensis* obiit 1640. XIV. kal. Novembris. Clar. An. D. MDCXXX.

Struxit Fastos sacros *Belgicos* ac *Burgundicos*: Item, Chronicon rerum *Belgicarum* à *Iul. Cæsaris* adventu usque ad annum 1635. Elogia Illustrium *Belgii* Scriptorum. Multaque alia.

Vir fuit de *Ecclesiasticis* in *Belgio* præsertim *Antiquitatibus* optimè meritus: qui hoc unum agebat maximè ut ἀνέκδοτα hactenus, & cum blattis tineisque luctantia, in lucem aspectumque publicum proferret, ut Ecclesiæ statum ac regimen ob oculos poneret; ut Sacrorum Ordinum initia, progressusque erueret; ut Principatuum *Belgii* Origines hactenus obscuras illustraret, ac pleraque alia *Belgicæ* Antiquitatis Arcana hactenus abdita recluderet, idque non ex conjecturis aut fabellis popularibus, sed ex probatæ notæ Historicis ac Chronographis, quinimò ex ipsis *Principum* Diplomatibus, quæ in eam rem ex publicis privatisque *Bibliothecis* atque *Archivis* plurima ingenti labore, ac sumptu collegit & publici juris fecit. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Rerum *Belgicarum* ac totius Historiæ *Ecclesiasticæ* eximiè peritus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* l. 2.

Aubertus Miraus vir Historiæ Ecclesiæ cognitione inprimis excellens. *Franc. Swert. Athen. Belgic.*

Aubertus Miraus, Sol *Belgarum*, inter tot Sidera; caliginem, torporem, frigus pellens. *Iust. Lips.*

In tabulis veteris ævi utilem operam posuit. *Conring.* censur. diplom. Lindav. p. 117.

Antiquitatum sequioris ævi curiosus indagator. *Conring.* de Antiquit. Acad. Supplem. 52.

Geographiam tuam *Ecclesiasticam* accepi, gratum profectò munus; quia & curiosum & utile. Simul semelque repræsentas, quicquid à *Sacris Infulis* in Orbe terrarum regitur: nec potest jam tuum angustioribus limitibus nomen claudi. Ubicunque *Episcopi* sunt, *Miraus* quoque erit, ingenio, labore, doctrinâ mirus, & jam dignus inter illos censeri. Amplius est, sic describere omnes Urbes, quàm uni præesse. Tuus sanè calamus nihil *Pedo Episcopali* cedit: & corona tamen laborum (permitte ut dicam) *Mitra* erit. *Eryc. Putean.* Epist. Apparat. Cent. 2. Epist. 62.

Plurimùm mihi gratulator, quòd tibi viro in omni scientiarum genere versatissimo placent *Exercitationes* meæ: eâ enim es eruditione, & apud omnes eruditos æstimatione, ut nulli aut pauci improbaturi sint quæ tuo calculo comprobas. *Ioan. Morin.* in Epist. 12.

Cæteris accuratior est elegantiúsque loquitur in suis *Elogiis Belgicis*, sed tenerum & quodammodo cæcum amorem in Patriam & Populares patefacit. Quapropter ad ipsius excusationem dici potest unicum ejus scopum fuisse *Elogia* simpliciter contexere, non examinatis Authorum quos laudat promeritis. Jud. Erud. per *Baillet* Paris. 1685. Gall

Magnam ejus eruditionem ornabant solida pietas animique grata lenitas, quæ omnium amorem ipsi conciliabant. Hic character in ejus quæ nobis supersunt Operibus satis manifestus est. Integram possent Bibliothecam instruere; nec ullus unquam utiliores disquisitiones elucubravit. *Moreri* Diction. majore *Gallico.*

Reverendissime & Clarissime Domine, *Bibliothecam Ecclesiasticam* abs te mihi missam reverenter accepi, uti munus sacrum ab homine sacro. Admiratus sum in eâ eruditionem, judicium, perspicuitatem. Quàm multa legisse, opus est eum, qui hæc scripserit! qua prudentiâ vigere, qui de singulis ita judicaverit! quâ ingenii facilitate, qui res adeo implexas tam clarè digesserit! Debuimus ad hanc diem *Scriptores Ecclesiasticos* illis septem Nomenclatoribus viz. *Hieronymo, Gennadio, Ildefonso, Honorio, Sigeberto, Henrico Gandavensi,* & *Isidoro Hispalensi:* jam incipimus eos aliosque debere & tibi, cujus operâ illustriores accipimus. Ut meritò tibi, tales inter viros adscribendo gratulari non vanâ anticipatione possimus. *Fam. Strada* in Epist. dat. *Romæ* 21. Jan. 1640.

Aubertus Miraus à *Philippo Labbeo,* ad *Bibliothecam*, ejus *Ecclesiasticam* respiciente, non modò *Chamæleonti* comparatur, qui variis insidet autoribus, ita diversos colores induenti, sed etiam nominatim ut *Bellarmini, Vossii, Raynaudi,*

Sirmondi exscriptor sugillatur. Hîc, uti non abnuo, solere *Miraeum* passim tacere quos describit: ita nec ubique mutum agit piscem, ut affuisse malignitatem credam, certè non tantam fuisse, cui toties etiam ubi citat per quos profecit, odiosum *exscriptoris* nomen imponi, præsertim optimè alioqui merito, debuerit. Sed nota est *Labbei* rabies. Quem si quis forte ex ambiguitate vocabuli excusandum putet, is nihil aliud profecerit, nisi ut *Lupino* furori *Vulpinam* quoque versutiam serviisse intelligamus. *Thomas*. de *Plag*. num. 508. 509.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Obiit *Antverpiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium; in ambitu Chori:

D. O. M. S.

Auberto Miræo *H. Cath. Eccles. Decano, studiis scriptisque Clarissimo, qui Ordinibus Religiosis origines, Annalibus gesta, piis Fundatoribus famam, Historiis lucem, scriptoribus per elogia vitam, Patriæ claritudinem, Ecclesiæ huic Decus asseruit: quibus assiduè laboranti, ac feliciter operanti & perennare dignissimo Mors manum injecit Anno* 1640 *Mens. Oct. die* 19. *vitæ ejus* 67. Joan. Carol. Franchemius Miræus *ex asse hæres Avunculo magno, Proparenti opt. in H. E. Choro condito, Gratitudinis ergô monumentum P. C.*

DIONYSIUS PETAVIUS, Soc. Jes.

Natione *Gallus*, Patriâ *Aurelianensis*, natus est Anno 1583. obiit Anno 1652. Clar. An. D. MDCXXX.

Emisit 13. libros de doctrinâ temporum, quos duobus Tomis complexus est: item, Rationarium Temporum. Composuit etiam ingens opus de Dogmatibus Theologicis, 5. Tomis constans. *Synesii, Themistii, Epiphanii, Iuliani*, aliorumque opera *Latine* transtulit & utilissimis notis illustravit. Extat ejusdem Paraphrasis Psalmorum *Græcis* versibus expressa: item, Lyrica, &c.

Quô virô [*Petavio*] nescio an habeat erudita *Iesu Societas* doctiorem. *Gassend*. in Vit. *Peiresk*. p. 109.

Quô [*Petavio*] nemo hodie vivit in eâ, quam falsò vocant, *Iesu Societate*, eruditionis ac doctrinæ nominibus clarior. *Dallæus* de Pseudepigr. Apostol l. 1. cap. 1.

Quem ego virum [*Petavium*] cum præstantissimis quibusque omnium ætatum, varietate & copiâ doctrinæ, comparo. *Vavass*. de Ludic. Dict. p. 241.

Petavius vir diligentiæ exactissimæ, & judicii solidissimi in Chronologicis. *Montacut*. Apparat. 2. §. 91.

Secundùm accuratissimos *Chronologos*, in quibus præcipuo loco habeo virum veræ eruditionis ac pietatis *Dionysium Petavium*. *Grot*. 3. Vol. p. 948.

Permulta post *Scaligerum* optimè observavit. Sed, quia adhuc superest, nolim judicium interponere inter eos, quorum uterque præclarè adeò de *Chrono-*

logiâ meritùs eſt, ut nullis plus hæc ſcientia debeat. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. p. 28.

Nunc *Uranologium* verſo *Petavii* opus, etiam in hoc utile, quòd Scriptores optimos repertu raros promiſcui uſûs fecit. Vellem literarum causâ quas non immeritò *humanas* dicimus, ne vir ille indefeſſi laboris funem rixoſæ contentionis cum eruditiſſimo *Salmaſio* duceret. *Grot.* ad *Nic. Peiresk. Lut.* 16. Sept. 1630.

Uranologii caudam non totam quidem, ſed tamen inſpexi. Inter alia miror, quòd *Seldenum* à quo nominatus honorificè fuerat, quædam etiam placita ipſius defenſa, tanti non fecerit ut nomen ejus poneret. Tantùm & in libro & in *Indice Marmorum Arundelianorum* eruditorem appellat, nimirum quia *Hæreticos* niſi contumeliæ causâ nominare piaculum eſt. *Idem* in Epiſt.111. ad *Claud. Salmaſ.*

Dionyſius Petavius vir ſanè doctiſſimus, & cùm multifariâ eruditione præditus, tum *Græcæ* inprimis Linguæ Scientiâ non leviter imbutus. Is igitur, inter complura alia egregia tam in *Theologicis* quâm in *Philologicis* doctrinæ ſuæ monumenta, etiam *Metricam Pſalmorum Paraphraſin* poſt ſe reliquit, eruditam certè, &, meo quidem judicio, elegantem. *Iac. Duport.* in Præfat. ad Metaphraſ. Pſalm.

Vir in *Hebraicis* haud leviter verſatus, ſed, quod dolendum, viris ſummis, quoſque verè dixerim Reip. Literariæ Heroas, valdè iniquus. *Paul. Colomeſ. Gall.* Oriental.

Qui ad omnia, non ſolùm falſa aut inania, ſed etiam vera, certa & omnium conſenſu approbata, vellicanda & carpenda natus eſſe videtur. *Croii* Obſervat. in N. T. c. 9.

Fucus ille (*Petavius*) qui omnes reprehendit, ab omnibus reprehendendus, quique inter omnes *Scaligerum* quacunque occaſione vexandum arripit, jure an injuriâ nihil penſi habens. *Salmaſ.* in *Solinum*, 313.

At *Scaliger* peccavit in rebus ipſis, nec in verbis tantùm, quod ſæpè demonſtravit Doctrinæ Temporum Pater. Scio, nec enim *Deus* fuit, nec humani à ſe quicquam alienum putavit. Sed qui tam duriter & acerbè caſtigat alios Pater, nunquamne caſtigandus ipſe eſt? Nunquamne ad *Epiphanium*, nunquamne in *Dogmatibus Theologicis* dormitat! Nihil dicemus gravius in mortuum, quanquam nec vivum & videntem nimium reveriti ſumus iis in libellis, quos contra ipſum à nobis conſcriptos in lucem tertia mox editio proferet. Memini cùm viveret, atque ad eum inviſendi causâ itaremus, ne nominari quidem *Scaligerum* ferre poterat, quin excandeſceret, ac ſtomachum in contumelioſas voces, ut homine partibus addicto, quàm erudito magis dignas erumperet. *Alex. Morus* præfat. ad Lect. in ſecund. *Euſeb. Scaligeriani* edit. 1658.

Jeſuita ille *Petavius* inter Societatis ſuæ doctiſſimos numerandus eſt, ſed vir fuit moroſus, mordax & obtrectator, qui nunquam niſi ad aliquem refellendum ſcripſit. Duo conſarcinavit Volumina in folio ad *Ioſephum Scaligerum* refutandum, in quem tota convitiorum plauſtra evomuit, quamvis 20. jam retrò

annis

annis diem hic obiisset. Meminisstine ejus quod dicit *Plinius*, *Historiæ* suæ *Naturalis* Præfatione, solos scilicet *Lemures* cum hominum Manibus dimicare. In *Epiphanium* non scripsit nisi ut Cardinalem *Baronium* singulis paginis corriperet. *Guido Patin.* Epistolis select. Epist. 2. Gall.

Magno conatu, nihil magnum in *Epiphanio* præstitit *Petavius Montacut.* Apparat. 5. Sect. 74.

Multum debemus diligentissimo *Petavio* ob *Epiphanii* editionem, & ob eruditas in eum notas. *Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl. Eccles.

Nec ullum ferè est Carminis genus in quo non feliciter luserit: quippe qui *Tragœdias* etiam scriptitarit, nec *Latinos* modò, verùm etiam *Græcos* atque *Hebraicos* versus scitissimè procuderit. Certè *Hugo Grotius* hujusmodi operum judex simul atque artifex peritissimus, *Dionysii Petavii* Carmina magnoperè probare & laudare consueverat. *Henr. Vales.* Orat. in obit. *Dionys. Petavii.*

Extant Dogmata Theologica. *Parisiis* 1644. 5. Vol. fol.

Extat opus de Doctrinâ Temporum. *Parisiis* 1627. 3. vol. fol.

Extat Epiphanius Versione ac Notis illustratus. *Paris.* 1622. 2. vol. fol.

Extat Appendix ad *Epiphan.* Animadversiones. 1624. 8°. *Paris.*

Extat *Synesius* cum Versione & Notis. *Lutetiæ* primò editus 1612. dein 1633. & tandem 1640. fol.

Extat Rationarium Temporum. *Parisiis* 1652 12°.

Extant Poëmata *Lat. Græc.* & *Hebræa. Parisiis* 1642. 8°.

In Obitum P. *Dionys. Petavii, Soc. Jes.* Presbyteri, cultui B. Virginis *Genovefæ* addictissimi:

Paulatim lentâ es subductus morte, Petavi,
Respondit votis & Genovefa *tuis.*
Optasti vitam, longa dedit otia vitæ.
Optasti mortem, mors tibi longa data est.
Sed quæ mortalis protraxit tempora vitæ,
Et mortem variis mortibus implicuit;
Immortalem eadem concesso numine vitam
Præbuit, & nullis gaudia mista malis.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ERYCIUS PUTEANUS.

IN *Geldria Venloæ* natus anno 1574. *Mediolani* Eloquentiæ Professor fuit, ac *Regii Historici* titulo ornatus. Inde in *Belgicam* accersitus *Justo Lipsio* in Cathedrâ *Lovaniensi* successit. *Lovanii* per annos 36. cum docuisset, obiit, anno Dom. 1646. Mortuum laudavit *Nicol. Vernulæus.* Clar An. D. MDCXXX.

Edidit circulum *Vrbanicum*: Librum de bissexto: Historiam *Insubriæ*; Sermones Geniales: Orationes: Epistolas, &c.

Viris principibus ac Magnatibus, cæterisque omnis ordinis Primoribus in *Belgio*, & extra imprimis gratus, vel modestiæ ac doctrinæ gratiâ, ut vel *Epistolarum* ingens moles atque apparatus fidem facit. Superavit omnia encomia; *Atticumque* styli acumen pari elegantiâ & facilitate usurpans, ostendere non minus vivendo, quàm docendo semper studuit, in *literis* etiam *Sapientiæ* ac *Virtutis studium contineri*. Aliquid *Iusti Lipsii* etiam in vultu ac voce ejus esse, plures confessi sunt, præsertim qui *Lipsium* eâ ætate noverunt. Una ei cura semper fuit, benè de *Juventute* & *Republicâ* mereri. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belg.*

In eo [*Puteano*] omnes ingenium, elegantiam, facilitatem, modestiam admirantur & amant. Natus ad omnes Artes videtur, & ad virtutem compositus. Talem illum scripta testantur, professio exhibet, conversatio probat. *Nic. Vernul.* l. 3. de Acad. *Lovan.* c. 13.

Erycius Puteanus, vir admodum doctus & eruditus. *Ioan. Bona* Card.

Vir clarissimus, ac in pueritiâ condiscipulus, & ex studiorum conjunctione amicissimus semper, *Erycius Puteanus*. *Voss.* de Scient. Mathemat p. 91.

De *Puteano* sic scribit *Boxhornius*: "Eximium seculi nostri ornamentum fuit, " & sequentium omnium, si virtuti ac literis, quod debetur decus, maneat, im- " mortale erit.

Erycius Puteanus, vir doctissimus & disertissimus. *Barth.* l. 11. Adv. c. 20.

Inter præcipua *Galliæ* ornamenta, dum viveret, merito suo semper habitus est *Erycius Puteanus*. *Is. Casaub.* præfat. ad Hist. August.

Erycius Puteanus juvenis raris ingenii dotibus, & animi virtæque candore. *Lips.* Cent. 1. ad *Belgas*, Epist. 70.

Unio hujus seculi vocatur *Pareo*.

Erycius Puteanus ingenio ad optimas artes facili & tenaci, in utravis linguâ *Græcâ* & *Latinâ* peritus, *versu* & *prosâ* bonus, vitâ moribusque modestus: & plura etiam reperienda in eo, si quis pernoverit, quàm hîc dicam. Habet *Mathesin*, *Philosophiam*, *Musicam* quoque: & planè dignissimus est, cui bene velit, sive benè faciat, quisquis doctrinam, elegantiam, aut virtutem amat. *Iust. Lips.* in Testimon. de *Puteano*, affix. Epist. 57. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.*

Tu quidem, *Eryci Puteane Leovaniensis* Gymnasii decus insigne, allicis juvenum undique confluentium agmina, solidissimâ reconditæ literaturæ peritiâ: Sed *Italorum* voces Tuo nomini applaudentes, propria tibi referant *Scripta*, ipsorum persæpe trita manibus, & comprobata consensu. Te unum meritò magno *Lipsio* antecessori suffectum prædicat *Belgium*. Te *Historiographi* regii peramplo auctum honorario, *Germani* suspiciunt, & *Hispani*; ut propterea non semel à cunctis *Orbis* Gymnasiis concupitus, eâ vivens fruaris majestate virtutum, quam non ingrata posteritas, multorum etiam curriculo sæculorum conservatura sit. *Ioan. Imperial.* in pareg. Viror. Illustr.

Quod ad ejus eruditionem attinet, tam luculenta ejus signa in præclaris suis Scriptis reliquit, ut Posteritas nonquam dubitatura sit quin ea & solidissima & eminentissima

eminentissima fuerit. Quamvis ejus calamus ad argumenta quæ gloriâ ejus indigna erant se quandoque demiserit, hæc tamen styli sui robore usque adeo extulit ut neminis palato non sapiant, omniumque applausum excitent. *Isaac Bullart*. Acad. Scientiar. Gall.

Erycius Puteanus, *VVouverius Antuerpiensis*; nugatores Scaligerana 2. Gall.

Dominus *Vossius* mihi dixit *Morettum* celebrem *Antuerpiæ* Typothetam, dum *Erycio Puteano* aliquando exprobraret, quòd libellos tantum conscriberet, responsum ab ipso accepisse quòd *Plutarchus* aliiq; Antiquitatis Authores tales etiam composuissent. Tum regessit ei *Morettus* putas-ne tuos libros, quos divendere non possum, *Plutarchi* libris esse æquiparandos? Quo dicto *Puteanus* iratus ex *Moretii* taberna exivit. *Paul. Colomes*. Opusc. 125. Gall.

Extant Geniales Sermones. *Mediol*. 1598. 4°. *Francof*. ad M. 1602. 8°.

Extant Historiæ *Insubricæ*. *Lovan*. 1630. *Lipf*. 1676. in fol.

Extat *Circulus Urbanianus*. *Lovan*. 1632. 4°. Alia ejus opera variis in locis atq; temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Eryci Puteani Memoriæ Æternæ.

Candor ipse, lex amoris, ipsa lex Modestiæ, lex suavitatis ipsa, vera lex facundiæ, lumen Orbis eruditi, seculi fulgor sui, nemini invidere natus, major invidentibus, occidit mortique cessit, nesciusq́ tamen mori. Hunc verere & æmulare, livor, aut victus tace.

Viro Summo.

Justi Lipsii *successori, candoris & humanitatis Medullæ, in exemplum eruditionis aut virtutis nato*, Batavii *Amici posuerunt.*

Hoc Epitaphium ipse sibi vivus composuit:

ΣΠΟΥΔΑΙΩΣ ΖΗΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Audire vivus pauca verba mortui
Si non times, quod hactenus feci, loquar.
Puteanus *ego sum, fama quem circumfluit*
In liberis mihi superstes, & libris.
Hanc esse lucem umbram fuisse cogita:
Dum navigas, vel Scylla, *vel* Charybdis *est:*
Post fata portus: vita morte nascitur.
Quid ergo? vive: sic licebit non mori.
Vixisse pulchre in rebus est æternitas.

Mortuum

Mortuum audis: ut ego te vivum
Benè precare mortuo.

NICOLAUS RIGALTIUS.

[..]ar. A.D. [M]DCXXX. PArisiensis, Jurisconsultus, Regi à Consiliis, & Bibliothecæ Regiæ præfectus, senex obiit Anno Dom. 1652.

Scripta ejus sunt: Observationes & Notæ in Auctores Finium regundorum — In Glossas Agrimensorias Glossarium — Funus Parasiticum — Vita S. *Romani* — Notæ in *Martialem, Cyprianum, Tertullianum, Phadrum, Onosandrum, Artimidorum*, & *Iulianum* — Glossarium tacticum μιξοβάρβαρον — Carmina Varia.

Phadrus me tuus, clarissime vir, humanissimè aliquando interpellavit, non liber, sed *Thesaurus*; sed qui à tuo ingenio pretii incrementum accepit. Ut nunquam ab oculis meis elegantissimus hic, non tam *Augusti*, quàm tuus libertus recedit: ita *Rigaltii* nomen & simul affectum continuò mihi suggerit. *Eryc. Putear*. Cent. 4. Epist. 37.

Certè ex interiore literaturâ, &, ut sic dicam, κειμηλίοις earum ista sunt, quæ tu ingenio & industriâ in lucem protulisti, victura in tuam famam; & publicum usum. *Iust. Lips.* Cent. ad *German.* & *Gall.* Epist. 93.

Nicolaus Rigaltius vir eruditione perrarâ conspicuus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* l. 4.

Nicolaus Rigaltius, politiore doctrinâ, judiciique elegantiâ & incorruptâ *Latini* sermonis integritate, omnibus antecellens: Cui nos, si modò in hoc genere literarum aliquid profecimus, id totum debere gloriamur. *Ioan. Iacob. Buccard.* in laudat. *Petresk.*

Nicolaus Rigaltius vir ille præstans eruditionis & ingenii. *Barth.* l. 12. c. 3.

Cui plurimum omnis *humanitas* debet. *Idem* l. 28. c. 20.

Omnes eruditi te ex promisso conveniunt, & à te *Plinii* emendationem quasi pro suo jure exposcunt: Nec jam tibi tergiversari liberum est, præcipuè cùm sis tam arduo negotio par, & idoneus. Igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum negotio par, & idoneus. Igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum cumulum addere cupis, incumbe operi, quod immortalem nomini tuo gloriam conciliaturum esse tibi asseverare audeo. *Roland. Maresf.* l. 2. Epist. 40. ad *Nicol. Rigalt.*

Rigaltio pro *Tertulliano* plurimum debeo. Editio est elegans, Notæ breves, sed exacti judicii, &, ut monueras, interspatsâ libertate: præfationes nitidæ & cultæ. *Grot.* Epist. ad *Petr. Puteanum Hamburg.* 26. Apr. 1634.

Inflatior [*Iacobo Sirmondo*] *Nicolaus Rigaltius* & elatior, verborum negligens, laborat in sententiis, easque pingui, ut ita dicam, interpretatione convestit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Nicolaus Rigaltius Parisiensis, Regius in *Mediomatricum* Senatu Consiliarius, Regiæque

Regiæque Bibliothecæ Custos, ob eruditionem celebris fuit, & ob singularem Doctorum Linguarum, præsertim verò Græcæ peritiam. Præclari omnes Viri ejus contemporanei ei Amici fuerunt: *Petrus* verò *du Puy*, cujus Vitam scripsit, unus ex præcipuis fuit. Vix quis tam insignia merita animadvertere poterat, quin ea magni faceret. Dominus *Rigaltius* singulares quandoque fovebat opiniones. *Moreri*. Gall.

Dominus *Naudæus* dicit eum fuisse *Coryphæum* omnium quotquot ejus Sæculo *Humaniores Literas* colebant, Criticumque nemini secundum. Gall.

Si qua detur occasio aliquas *Notarum* ejus *Theologicarum* carpendi, cæterà fateri tenemur *Notas* & *Observationes* ejus circa *Criticam*, *Grammaticam*, & explanationem locorum *Tertulliani* difficiliorum, præstantissimas esse. *Ell.* du *Pin.* Nova Biblioth. p. 293. Gall.

Dominus *Henricus Dodvvll* asserit Dominum *Rigaltium* quamvis cætera Doctum & peritum Criticum, parum esse accuratum in iis quæ edisseruit, eum quamvis Romanam Communionem colat, *Calvinistarum* partes utplurimum tueri; cùm apud Authores quos in lucem edebat aliquid videbatur adversans nedum ejus *Ecclesiæ* sed & *Universalis Ecclesiæ* ritibus, id sollicitè admodum ab eo fuisse observatum, forsitan ut eô lectu jucundiores per novitatem fierent ejus Observationes. *Biblioth. Universal.* & *Historic.* Ann. 1687. Tom. 4 pagin. 97. Gallicè.

Carmina ejus leguntur Tom. 3. Delit. *Gall.* 231.

Extant Glossarium ταχλικὸν μιξοβάρβαρον, *Lutetiæ Paris.* anno 1601. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GASPAR SCIOPPIUS.

GErmanus obiit anno 1663. octogenario major. Clar. An. D. MDCXXX.

Scripta ejus sunt: Institutiones Grammaticæ *Latinæ* — De Arte Criticâ — Suspectarum Lectionum libri 5. — Verisimilium libri 4. —— Animadversiones in *Vossii* librum de *Vitiis Sermonis* —— Animadversiones in *Thuanum*, *Casaubonum*, aliosque sub nomine *Paschasii Grosippi* —— Pædia —— *Priapeia* —— Classicum Belli Sacri —— Infamia *Famiani Stradæ* —— *Scaliger* Hypobolimæus, &c.

Neque tuos, *Gaspar. Scioppi*, reticere fastus possim, qui generis nobilitati, præstantiorum quarumque doctrinarum notitiam addidisti, ob quam *Germaniæ* tuæ spectabilis, *Italiæ* admirandus, Pontificibus, Regibus, ac Principibus singulis acceptissimus, privilegia nulli ampliùs tot amplitudine meritorum concessa obtinuisti. *Ioan. Imperial.* in Musæo Hist.

Nobis dilectus Consiliarius noster *Gasp. Scioppius*, inter ævi hujus eruditos meritò recensendus. *Ferdinand.* II. Imp. *Roman.* in Diplomate.

Nos sanè de studio, & doctrinâ variâque eruditione, & prudentiâ *Gasparis Scioppii* eximiam quandam opinionem, non magis ex aliorum relatione, quàm

proprio judicio conceptam semper habuimus. *Idem* in alio Diplom.

Octav. Ferrarius in prælus. p. 202. *Scioppium* vocat virum in omni literarum genere eminentissimum, qui ab ineunte ætate ita totus literis affixus fuerit, ut sexto decimo anno libros evulgarit, quos senes admirarentur. *Idem* p. 225. duo in eo præcipuè commendat, miram & exactam vim judicii in æstimandis aliorum Scriptis, & summam *Sacrarum Literarum* peritiam, ut, quod olim de *Esdra* dictum est, deperditos Linguæ Sanctæ Codices solus reparare potuerit. *Addit*, plures libros à *Scioppio* confectos, quàm annos numeraret, ejusque *Opera* vel magnam Bibliothecam instruere posse.

Scioppius nihil nisi miserabilis literator fuit, ut *opera* ejus inepta & maligna ostendunt, ac extremâ senectâ, scriptis *Patavio Leidam* Literis, transitionem iterum ad Evangelicos offerebat, si in gratiam reciperetur: Sed rejectus *Apostata* contemptusque ob vanitatem fuit. *Horn.* in Hist. Ecclesiast. p. 226.

Inter illos qui Blasphemias contra *Sacram Scripturam* scripserunt, ducit hodiè familiam iste hostis *Dei* certissimus *Scioppius*; in cujus *Ecclesiastico* leviter inspecto, multas legi superioribus diebus adversus τὰς θεοπνεύστους *Scripturas*, blasphemias longè dirissimas capite 90 in disputationibus de *Fidei* articulis, non vult adhiberi verbum *Dei*, de quo extat vox *Domini, Inquirite Scripturas. Casaub.* ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 93.

Scaligeri duo, Pater & Filius, in utraque linguâ, & in omnibus disciplinis peritissimi, quibus incassùm, ut *Lunæ Canis*, oblatrauit *Scioppius. Bonifac.* Lud. Hist. p. 602.

Gaspar Scioppius, vir desultoriæ levitatis. *Phil. Labbe* part. 2. Bibliothec. Nummar.

Valla omnes *Grammaticos*, qui ante ipsum vixerunt, aggreditur. *Gaspar Scioppius* non mitior est, nec ipsi *Ciceroni* ac *Varroni* parcit. *Annotat.* ad Relig. Medic. p. 356.

Paucula illa, quæ *Robertellus* & *Scioppius* de Arte Criticâ scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist.

Quoad illa quæ in *Apuleium* scripsit quorum titulus *Symbola Critica*, negandum non est eum in illis feliciorem fuisse cæteris qui ante ipsum hujus Authoris difficilis elucidationi allaboraverant. Sed, hoc concesso, Critica ejus *Variarum Lectionum* limites ferè non excedit. quas plerique parvi faciunt. Si enim hujusmodi laboris scopus esset, ut aliquis fructus ex illo perciperetur, opus esset ut peritus aliquis Vir examinaret, quid rationi magis consentaneum in hac *Critica* diversitate occurrat, utque in textum insereret, quæ optima & Authoris sensui maximè conformia censeret. *Ephemerid. Eruditor.* diei Lunæ 16. Martii 1665. Gallicè.

Homo, ut notissimum est, ingenii maligni & oris maledicentissimi, qui propter præstantissimorum, & de re literariâ optimè meritorum virorum invidas ac injuriosas calumniationes meritò *Canis* Grammaticus appellatur. *Lambec.* lib. 1.

Monstrum

Monstrum ex omni spurcitiarum & scelerum colluvie concretum. *Baud.* cent. 3. epist. 27.

Famosus iste turbo & publica tempestas pacis. *Sprinfeld.* de apanag. cap. 4. n. 58.

Multa scripsit *Scioppius* doctè & laboriosè, sed pleraque eo animo & stylo, ut ad scommata & convicia factus videretur. *Limneus* in add. d. cap. 5. n. 99.

Quis, quæso, magnorum ejus & antecedentis ætatis virorum, cujus Scripta & famam ipse [*Gasp. Scioppius*] non majori cum infamiâ polluisset? *Ioan. Decker.* de Script. Adespotis. p. 94. 1686.

Quid *Scioppius Giphanio* harpagârit, notum est doctis, inquit *Rittershusius* in Epist. ad *Georg. Richterum*, p. 205.

Nam quòd suspicatur *Schoppius* ignorasse *Phædrum* leges *metricas*, cui quæso, persuaserit? eadem operâ P. *Syrum*, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, πῦ σε εἶναι φῶ; sed solens suo more facit *Schoppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos* insectari, κολοιὸς πρὸς ἄετον. *Tanaquil. Fab.* Not in Prolog. *Phædri*, l. 1. Fabul.

De *Salmasio* non queror, qui cum nemini suorum temporum literato pepercerit, non magis quàm ille *Schoppius*, quem insignis maledicentia *Zoilo* quovis nobiliorem reddidit, nihil profectò rationis est, cur parentis mei causam potiorem ducam, quàm cæterorum omnium, qui ætate nostrâ claruere, quorum nemo virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heinsius* Not. in *Ovid.* librum 2. *de Art. Amand.* vers. 660.

Ciceronis Accusator, de quo ut ad te scribam me rogas, est formidandus ille *Scioppius*. Mediolani librum prelo submisit, in quo *Ciceronem* incongruitatis & barbarismi arguit. Hæc erga *Ciceronem* injustitia Scaligerum si revivisceret solaretur. Sed spero *Scioppium* eundem librum alterum conscripturum quo evincendum suscipiet *Catonem* Virum minimè frugi, *Iuliumque Cæsarem* ignavum militem fuisse. *Bulzacius* Epist. 12. ad Dominum *Chapelain*. lib. 18. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GULIELMUS HARVEIUS

ANglus, *Iacobi Carolique* Regum *Angliæ*, Medicus primarius; in Collegio Medicorum *Londinensium* Anatomes & Chirurgiæ Professor, motu Sanguinis circulari reperto nobilis. Obiit 3. Junii Ann. Dom. 1657. annoque ætatis 80. Clar. An. D. MDCXXX.

Scripsit Exercitationes Anatomicas de *Circulatione Sanguinis*, & de *Motu Cordis*: item. Exercitationes de *Generatione Animalium*.

Carolus Fracassatus ait, *Italum* quendam hoc Inventum ante *Harvæum* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Ioannes VValæus* etiam in scenam protraxit, *Circulationisque* hujus primum Auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commenti fa-

bulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempè *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque posteà *Patri Paulo* legendum exhibuisse: indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, pluscula transcripsisse, quæ, ipso mox defuncto, in Hæredis manus inciderint: creditumque postea multis, eundem scripti hujus Auctorem extitisse: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent. *Georg. Ent.* in epist. præfix. Apolog. pro Circuit. Sang.

Pensitatis hactenus æquâ lance inter se rationibus *Æmilii Parisani*, & *Gul. Harvei*, concludere demum licet *Circulationem Sanguinis* esse verissimam, atque *Harveo* immortales gratias à *posteris* deberi, quòd ipsis rem adeo subtilem ac proficuam communicaverit; eandemque firmissimis undequaque conquisitis rationibus ratam fecerit, humaniter verò ignoscendum, si alicubi (ut in re tenebricosâ fieri solet) cespitaverit: & quod ipsemet τῷ δεύτερον πλῶν facilè emendaturus fuerit: *Parisano* autem gratias quoque debitas esse, vel eo nomine; quòd commento ab *Vlmo* mutuato, reliquisque elumbibus argumentis, veritatem eandem uberiùs confirmaverit. *Georg. Ent.* 200. in Apolog. sect. 200.

Ultimo demum loco ex *Anglo-Britannis* præcipuè commendandus venit, *Gulielmus Harvejus*, Circulari Sanguinis motu reperto nobilis. Quamvis enim novam hanc & omnibus retrò seculis inauditam ejus doctrinam cùm alii tum *Æmylius Parisanus*, & *Fortunatus Plempius* convellere conati fuerint; ita tamen Amplisс. Dn. *Præses* juxta cum aliis eos exceperunt, ut passim, per eruditum orbem magis magisque *Harveiana* sententia assensum inveniat. *Sebast. Scheffer* Introd. ad Med. p. 3.

Præ omnibus tamen eminet immortalis *Guil. Harveius Anglo-Britannus*, rerum ad *Animalium γένεσιν* pertinentium scrutator indefessus & felix, ceu ex ejusdem *aureis Exercitationibus* satis superque perspicitur, queis æternum applausum, ac minimè perituram laudem est promeritus. Veruntamen cùm elegans iste libellus decenti ordine careat; cùm Observationes in eodem enarratæ non sint unius generis, variéque dispersæ; cùm denique plurimæ dissertationes sint immixtæ, atque sic omnia in unum quasi acervum permistim collata, vix legitur cum eo fructu qualem tot insignes Observationes aliàs ex sese afferre queant. *Iust. Schrader.* in Præfat ad *G. Harv.* Observat. de Generat.

Guil. Harveius cùm ex invento, deprehensoque *Sanguinis* motu gloriosissimum egisset triumphum, ad investigandam *Animalium Generationem* animum adjunxit. Quamobrem adhibitâ frequenti *Zootomiâ* (nam ingens illi cujusvis generis *Animantium* copia, & dissecandi opportunitas abunde suppetiit) permulta in lucem protulit, à se primùm animadversa atque notata; quæ mihi jamdiu saxũ hoc volventi magno, fateor, adjumento fuere, &c. Interea non dissimulabo *Harveium* in ejusmodi studio ita se præstitisse, ut cùm summã in observãdo experiẽdoq; diligentiam exhibuerit, in judicãdo tamen persæpe labatur: quippe experimenta magno labore atque industriâ conquisita ad præconceptas Opiniones (quod dolenter potius, quàm contumeliosè dictum velim) perperam traducit.

cit. *Thom. Cornel.* Progymnasm. V. de Generat. edit. *Lipf.* 1683. in 12°. p. 168.

Nostro seculo *Gui. Harvejus, Anglus,* singulari industriâ & ingenii ad scrutandum nati acumine, hunc Sanguinis per arterias itum, & per venas reditum, è tenebris in lucem protraxit, & anno 1628. eruditorum censuræ primus publicè proposuit; eundemque firmis fundamentis ita probavit, ut veritas non quasi in crepusculo micet, sed ceu in medio constituta cœlo fulgentibus radiis totum literarium orbem illustret. Pro tanto beneficio à plurimis *Artis Medicæ* primoribus meritis tractatur laudibus, quorundam tamen insimul mordetur calculis, fortunam *Columbi* experiens, qui pro laudabili *Novi Orbis* inventione, etiam à plurimis glo..m, à quibusdam sinistra judicia & sugillationes reportavit. Paucis autem iisq... bonis placere optima laus est. *Gothofred. Moebii* Fundament. Med. Physiolog. edit. *Jenæ* 1661. in 4°. p. 275.

Nuper *Anglia* novam peperit de *Motu Cordis* opinionem, quam invulgavit *Gul. Harveius* Medicus Regis *Angliæ*, & *Anatomes* in Collegio *Londinensi* Professor, edito eâ de re peculiari libello — Hoc suum Commentum multis verisimilibus rationibus adstruit; adeò ut jam multis doctis hodiè adridere incipiat; nomineturque honoris causâ à quodam populari suo *Circulator Microcosmi*, ad distinctionem alterius *Angli*, qui primus *Macroscomum* circîcuit. Primùm mihi inventum hoc non placuit, quod & voce & scripto publicè testatus sum: sed dum posteà ei refutando & explodendo vehementiùs incumbo, refutor ipse & explodor; adeo sunt rationes ejus non persuadentes, sed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me dissectis verissimas comperi. *Plempii* fundam. Medic fol. pagin. 128.

Ex recentioribus *Aristoteli* felicitate par, industriâque non minor, sed ingenii acumine, gloriâque Inventorum citra dubium major, in *Angliâ* nostro tempore inclaruit *Harveius.* Hic enim quantum in *Zootomiæ* præsertim profecerit, eruditissima ejus de *Circulatorio* motu *Sanguinis*, & *Generatione Animalium* scripta sat testantur. *Joan. Man. Majoris* Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. 4°.

Est tanta eximii viri *Guil. Harveii* in *Naturæ* penetralia scrutando diligentia & sagacitas: & in Observata tradendo tam candida sinceritas, ut ejus tradita, quæ omnium fidem facilè merentur, amplecti non erubescamus; in perpetuam ipsi laudem cedet, quod invenerit, communique commodo liberaliter tradiderit de *Sanguinis motu* & *Animalium Generatione*

——Quæ longa vetustas
Occulis arcanis Oracula mersa tenebris.

Jac. de Back Dissertat. de Corde Alloq. ad Lect.

Scientiam Humani Corporis, Physicæ partem utilissimam in libris suis de *Motu Sanguinis*, & de *Generatione Animalium*, mirabili sagacitate detexit & demonstravit *Gulielmus Harvaus* R. R. *Jacobi Caroliqne* Medicus primarius; solus

(quod sciam) qui doctrinam novam superatâ Invidiâ vivens stabilivit. *Thom. Hobb.* præfat. ad Elem. Philos. sect. 1. de Corpore.

Statua ejus conspicitur in Collegio Medicorum *Londinensium*, cum hac Inscriptione:

Industriâ, Sagacitate, Successu Nobilis, perpetuos Sanguinis Æstus circulari Gyro fugientis primus promulgavit Mundo, Nec passus ultra Mortales sua ignorare Primordia, Aureum edidit de ovo *atque* pullo *librum: sic novis inventis* apollineam *ampliavit artem —— Meruitque esse stator perpetuus.*

JOANNES SELDENUS.

Symbolum ejus fuit:

Περὶ παντὸς ἐλευθερία.

Clar. A. D. MDCXXX. ANglus, celebris Jurisconsultus, natus est decimo sexto Decemb. An. 1584. *Salvintoniæ* in Comitatu *Sussexiæ*. Obiit ultimo die Novembris Anno 1654.

Reliquit insignem Tractatum de Jure Naturæ—Alium de *Diis Syrorum*—Librum de *Synedriis Hebræorum*—De Successionibus & Pontificatu—De Anno Civili veterum *Judæorum*—De Decimis, vernaculo Sermone—Marmora *Arundeliana*—Liber ejusdem extat de Nummis. Observationes porrò in *Fletam* scripsit.

Ioannes Seldenus ad *Iuris Patrii* exactam scientiam, Legum *Mosaicarum*, reliquarumque Gentium, & literarum porrò omnium, non *Latinarum* modò & *Græcarum*, sed *Hebraicarum* & *Gentium Orientalium* singularem cognitionem adjecit. *Arth. Duck* de Authoritat. Jur. Civil. l. 2. 8. p. 193.

Seldeni doctrinam & eruditionem non suspicio modò & veneror, sed etiam admiror & exosculor planè, *Cappell.* in diatrib. de Nom. *Iehovah*.

Magnum honorem *Seldeno* deferunt extranei, præsertim verò *Grotius*, qui eum vocat *Honorem Britanniæ*, *Annot.* ad c. 2. l. 2. de Jur. Bell. & Pac.

Videatur de iis doctissimus Jurisconsultus *Iohannes Seldenus*, qui in his Sacris per medium fundum Antiquitatis peregrinatur, ut, ubi Sacros Scripturæ locos quàm multos, ad *Priscos Deos* remittunt, nobis det enodatos: qui vir, etiam si præterea aliud nihil præstitisset, est tamen, cur ei Antiquitatis amatores multum se debere fateantur. *Dilher.* Disputat. Acad. Tom. 10. p. 248.

Anno 1644. *Ioannes Seldenus*, *Anglus*, Jurisconsultus, ut tot aliis pulcherrimis Scriptis, ita Dissertatione de *Anno Civili*, & *Calendario* Veteris Ecclesiæ, seu Reip. *Iudaicæ*, præclare admodum de studiis meritus fuit. *Voss.* de Scient. Mathem. p. 466.

Per idem tempus accepit aureum eruditi *Seldeni* librum de *Arundellianis Marmoribus*, sive *Saxis Græce* incisis, quæ perillustris ille Comes transferri ex

Asia

Asiâ in *Angliam*, hortosque suos curaverat. *Gassend.* de vit. *Peiresk.* lib. 4. p. 140.

De *Noachidarum* Præceptis, ex *Talmudicorum* scriniis, toto demensa horreo congessit vir Præstantissimus *Ioannes Seldenus*, libris 7. de *Iure Naturali & Gentium*, juxta disciplinam *Hebræorum*: Qui cùm sint summâ diligentiâ & mirâ eruditione conscripti; nemini, saltem è doctioribus, non sunt sedulò evolvendi. Ex illo fonte nos sitim saturavimus. *Ioan. Marsham.* in Chronic. Secul. 9. p. 161.

De Doctrinâ *Thalmudicâ* quid in genere censendum sit, & quibus ea cautionibus amplectenda, consulant studiosi profundæ simul eruditionis & judicii virum, *Iohannem Seldenum*, in opere eximio de *Iure Naturali Hebræorum*, &c. cujus nos judicio libenter submittimus. *Meric. Casaub.* de 4. Linguis, p. 111.

Vir πολυμαθέστατος D. *Ioannes Seldenus* in scripto illo de *Diis Syris* accuratissimo, eruditionisque reconditioris cumprimis fœto. *Gataker* de Tetragram.

Hoc Opus de *Diis Syris* aureum libellum vocat *Bochart.* in Geogr. Sacr.

Inter omnia *Seldeni* Opera Ecce, (librum de *Diis Syris*) meo quidem calculo, omnium jucundissimum & utilissimum. *Gerardo Vossio* usque adeo gratum fuit ut illud in suam *Theologiam Ethnicam* ferè totum ejus Authorem ubique laudans, inseruerit. Tam universim laudatur *Seldenus* ut singulorum testimonia huc referre minimè decreverim, unicum *Ludovici Molinæi* Medici Londinensis in ejus Apologia ad *Renatum Verdæum*, qui est *Andreas Rivettus* enarrare sufficiat, *Tantum abest*, inquit, *ut me nostrorum* φιλαυτία *ceperit, ut maximè concesserim imo ultrò agnoverim Galliam nostram vix habere* Seldeno, *in suo genere eruditionis*, superiorem; *at* Usserio *Archiepiscopo* Armachano *nevarem quidem.* Quibus patet Dominum *Molinæum*, quamvis *Seldenum* impensè laudet, eum tamen Archiepiscopo *Usserio* inferiorem agnoscere. Qua in re ipsi nequaquam assentior, *Paul. Colomes.* Sel Biblioth. p. 197 198. Gall.

Vir Clarissimus *Ioannes Seldenus* æternum nostri seculi decus. *Marsham.* Canon. pag. 15.

Vir doctissimus — Opus suum de Jure N. & G. eruditâ & modestâ æmulatione Grotiani Operis scripsit. *Boecler.* in Præf. Comment. Grot. de J. B & P.

Equidem *Seldeni* opera laudare velle, nihil aliud esset, quàm Soli testimonium splendoris meditari, &c. Vid. *Boecler.* in dedicat. Operis *Seldeni* de J. N. & G.

Vir sanè non vulgari eruditione præditus. *Arnold. Vinnius* ad sect. 1. Instit. de *R. D.* n. 4. ubi tamen librum ejus, quem *Mare Clausum* inscripsit, improbat, ejusque sententiam Paradoxam dicit.

Quare igitur *Rich. Simon* non recensuit celebris *Seldeni* Opera, qui *Latinè* non minus benè quam *Anglicè* scripsit, quique nobis tot insignes elucidationes tradidit innumerorum *Veteris Testamenti* locorum in libris de *Diis Syris*, de *Decimis*, *Uxore Hebraica*, de *Synedriis Iudæorum*? Dices forsitan *Seldenum* adeo cognitum esse ut opus non esset illum *Rich. Simon.* commemorari: Sed plurimi sunt alii, de quibus eadem ratione tacere debuisset. *Iudicia* plurium Theologorum *Hollandicorum* super Critica *Rich. Simonis.* p. 378. Gall.

Iohannes Seldenus fuit unus è maximis Viris quos unquam Anglica Gens habuerit. *Arundeliana Marmora* mirabili successu emendavit eorumq; difficultatés enodavit, iisque tam excellentes *Notas* addidit, ut ideo dictum fuerit *Lapides* pro ipso locuturos, etsi homines elogia ipsi debita reticerent. *Iudicia* Eruditor. Paris. 1685 per *Baillettum*. Gallicè.

D. Seldeni præclara jam habuimus ex *Hebræorum* scriptis deprompta; quare in animo illi esse novis nos muneribus suis ditare gaudeo. De *Synedrio* pauca pro materiæ ubertate dedit nobis *Cochius*. Non dubito quin D. *Seldenus* pro istâ suâ multijugi lectione plurima scitu utilia ac jucunda possit velitque addere. Nec minùs placet alterum reconditæ eruditionis argumentum de *Iure Gentium*, quale *Hebræi* coluere. *Hug.Grot.* in Epist. ad *Samson. Iohnson. Lutet.* 1/11. Sept. 1638.

Eruditissimus Dominus *Seldenus*, unus è præclarissimis Viris quos ulla Ætas unquam produxerit. *Burnetti* Hist. Reform. lib. 3. 1539. p. 264. Anglicè.

Magna erat ejus industria, qua matutinis horis utebatur in suis studiis Philosophicis, pomeridiano autem tempore Materiam coacervabat eorum Argumentorum circa quæ sibi satisfacere tentabat. Robustum habebat corpus, fidelem Memoriam naturalem & artificialem, Mentis conceptum tardum (quamvis identidem in Poeticam & Oratoriam excurreret, tum ad animum à gravioribus meditationibus relaxandum, tum ad expoliendum & connexiorem reddendum Stylum suum, interruptum & asperum (quæ vitia contrahebat ob immensam materiam quam is illum amplecti adigebat) edoctus à *Benj. Iohnsono*, ut quidem gloriabatur, *Horatium* imitari) sed judicium solidum. Indoles ejus ad communicationem propensa, Scutoriarum Imaginum eximius Interpres, ut patet ex ejus *Honoris Titulis*: Magnus Antiquarius, ut ostendunt *Marmora ejus Arundeliana*; Tractatus in *Draytoni Eadmerum*, plurima ejus prisca Numismata, multóque plura neoterica; dives tum Musæo, tum Arcis; Juris-Consultissimus, quem talem demonstrant ejus Observationes in *Fleta*, *in Tenuras*, *in Fortiscuti Modum tenendi Parliamentum*, ejusque Argumenta, quippe qui, si quis in toto Regno alius, Documenta in promptu haberet, *Decimis*, quæ omnem *Iudaicam*, *Ethnicam* & *Christianam* in hujusmodi Argumentum Doctrinam complectitur: Ejus *Mare Clausum* adversus *Grotii Mare Liberum*, quo continentur omnes Leges, Consuetudines & Usus Orbis universi circa hoc Caput; Ejus *Uxor Hebraica*, *de Synedriis*, *Lex Naturæ secundum consuetudines Hebraicas*, quæ totidem sunt Monumenta ejus in Doctrina *Iudaica* perspicacitatis; Libri ejus de *Diis Syris*, quibus evincitur quam benè noverit quomodò Ethnicorum Fabulæ mera fuerint corruptio Veritatum Scripturæ Sacræ, & quomodò Gentilium Doctrina *Christianæ* Religioni possit conciliari; Liber ejus *de Decimis* impressus anno 1616. offendiculo fuit, tum ob ejus Præfationem, quoniam Cleri nostri famam & Authoritatem minuebat respectu Doctrinæ; tum ob ejus Materiam quæ commodo ejusdem detrimentum afferebat respectu utilitatis (quamvis ad eum responderit Eques *Iohannes Temple*, quoad legalem & Historicam partem; Dominus *Nettles* insignis *Talmudista* in *Reginæ Collegio Cantabrigiæ*, quoad partem *Iudaicam*; Dominus *Montacutus* &

Dr. Tilsley

Tilsley *Rochestriæ* Archidiaconus, quoad *Græca* & *Latinæ* linguæ, ut & Ecclesiasticæ Historiæ peritiam;) sævissima procella (inquit ille) quæ post Reformationem Beneficiorum Ecclesiasticorum horrea concusserit: Sed omisit, quod die 28. Januarii 1618 coram quatuor Episcopis & quatuor Iuris Doctoribus publicoque Notario submissionem suam contestatus sit, & culpam agnoverit temeritatis suæ, Confessioni suæ manu propriæ subscribens. *Doctor Lloyd* in suis Adversariis. Anglicè.

Extat Mare Clausum *Londini* 1636. 8°.

Extat de Jure Naturali & Gentium, *Londini* 1640.

Extat de Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Hebræorum, *Londini* 1650. & seqq. annis, 4°.

Extat Vindiciæ Maris Clausi contra *Burgum*, *Londini* 1653. 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

Ioannes Seldenus.

Heic juxta situs, natus est 16. *Decemb.* 1584. Salvingtoniæ *qui viculus est* Ferring *occidentalis in* Sussexiæ *maritimis*, *parentibus honestis* Johanne Seldeno, Thomæ *Filio*, *è Quinis secundo anno* 1541. *nato*.

ET

Margaretâ *Filiâ*, *& harede unicâ* Tho. Bakeri *de* Rustington *ex Equestri* Bakerorum *in* Cantu *familiâ*, *filius è cunis superstitum unicus*, *ætatis ferè* 70. *annorum*, *Denatus est ultimo die Novembris Anno salutis reparatæ* 1654. *per quam expectat heic Resurrectionem felicem.*

DANIEL HEINSIUS.

Symbolum ejus fuit:

Quantum est quod nescimus.

Gandavensis, natus est anno 1580. Studiorum suorum rectore *Iosepho Scaligero* usus est. Anno ætatis 18. publicè primùm *Latinos*, deinde *Græcos* Autores interpretatus est: tandem Politices & Historiarum professiones suscepit: queis & Secretarii Acad. & Bibliothecarii nobile munus accessit. A *Gustavo Adolpho*, *Sueciæ* Rege in *Consiliariorum* numerum ascitus & à serenissimâ *Venetorum* Rep. Equestri D. *Marci* dignitate ornatus, ipsum *Urbanum* VIII. Pontif. Rom. eruditionis suæ admiratorem habuit, amplissimo honorario *Romam*, ut eam à barbarie vindicaret, invitatus. Obiit ann. 1655. Clar. A. D. MDCXXX.

Struxit Aristarchum sacrum in *Nonnum*: item Exercitationes in Novum Te-

ſtamentum. Plurimaque alia, quorum Catalogum videre eſt apud *Valerium Andream* in Bibliothecâ *Belgicâ*.

Vir verè magnus, ſummus, ac doctiſſimus vocatur *Bocharto* in Geogr Sac. Tam ſeveriorum quam amœniorum literarum Sol. *Selden.* Præfat. ad lib. de *Diis Syr.*

Magnum ſeculi noſtri ornamentum *Daniel Heinſius*, vir admirabili eloquentiâ, altiſſimâ eruditione, & multiplici linguarum Orientalium atque Occidentalium peritiâ à *Deo* exornatus. *Iohan. Polyand.* in Epiſt. ad *Ioan. Beverovic. Leidæ* 24. Jul. 1635.

Heinſio viro incomparabili, & in quem ut *Zeuxis* in ſuam *Venerem*, aut *Phydias* in *Clypeum Minervæ*, natura contuliſſe videtur, quicquid eſt *Venerum* & *Gratiarum* à me ſalutem. *Iacob. Cruc.* in lit. ad *Daniel. Colonium.*

Vir abſque pari ingenioſus, eruditus, & diſertus, *Daniel Heinſius*, ſcriptor hujus ſeculi primarius, veterum non paucis ſuperior, paucis omninò inferior, cujus *Græcas Latinaſque* Muſas, cujus eruditionem & eloquentiam, omnis Poſteritas & amabit & venerabitur; cujus lepor & gratiæ nulla non præconia merentur, ſatis autem extolli nequeunt. *Barth.* in Adverſar. p. 2803.

Næ tu merus *Aſteropæus* verè ἀμφοτεροδέξιος, qui prorsâ & vorsâ æquè polleas. Cùm verſus *Græcos* tuos lego, *Homerum* non *Heinſium* puto me legere: cùm *Latinos*, *Ovidium* aut *Propertium*. *Caſaub.* Epiſt. 318.

Somnium tuum, Clariſſime *Heinſi*, vidi, legi, relegi. Sciebam quantus eſſes in seriò tractandis literis; quantus in omni genere ſeriæ ſcriptionis. Tantum ineſſe tibi lepôris, tantum amœnitatis ac venuſtiſſimæ venuſtatis, neque ego ſciebam, neque fortaſſe quiſquam alius eorum, qui è tuis ſcriptis te norunt. Deum immortalem! quàm ingenioſa ſermonis ſtructura ac diſpoſitio; quàm non è trivio, ſed neſcio unde ex abdito petiti joci: quàm docti & ſalſi ſales: quàm alta denique & profunda atque effluens eruditio tua in ſingulis propè verbis apparet! *Idem* in Epiſt. 526.

Anacreontica tua *Græca* indicant quantus in hoc genere futurus ſis. Certè nihil in illis verſiculis tuis vidi, quod non & laudabile, & generoſæ camœnæ auram non ſpiret. *Ioſ. Scalig.* in Epiſt. 277.

Heinſius eſt ingenium extra aleam, præſertim in eâ ætate. *Idem* Epiſt 91.

Quod ad *Hymnum* tuum attinet: hoc auro oſtendis, ferrum eſſe quicquid alii cuderunt. Admiror penitus ſcriptum, & ſic capior, ut è manibus non deponam. *Belgæ* autem niſi te agnoſcant *Apollinem* ſuum, nec linguam, nec Poëſin intelligunt. Mihi Poëmata hæc omnia videntur admiranda eſſe; in admirandis *Hymnum* illum eminere. Sicuti illuſtriſſimum argumentum eſt, ita præſtitit *Muſa* ſua, quod nemo hactenus aſſecutus. *Eric. Putean.* Epiſt. Apparat. Epiſt. 32.

Heinſii nomen mihi propè divinum eſt. *Gabr. Naud.* 59. Epiſt 59.

Heinſius & *Grotius* rarum par & exemplum antiquæ virtutis & fidei. *Baud.* Centur. 4. Epiſt. 11.

O literæ tuæ! O libri: In literis, ipſe mihi præſens es, quas aureas, quas gemmeas appello: & in libris, qui admirationem ſeculo, licet duro ac ferreo, incutiunt.

cutiunt. *Aristarchus* tuus ex oculis meis non recedit, quot verbis, tot documentis fertilis, omnem ostendens unius ingenii doctrinam ac scientiam comprehendi. Et quis te aut non novit, aut orbis amore dignum non pronunciet? *Idem* in Epist. 82. p. 82.

Ego cum voluptate sæpè legere soleo maximorum virorum *Hugonis Grotii* & *Danielis Heinsii* puerilia Carmina, quæ initio hujus seculi edita, posteà Operibus ipsis non sunt inserta. Quæ etsi à Virilibus illis multùm discrepant, delectat tamen florum illa luxuries, quos tam præclari fructus posteà secuti sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist.* p. 62.

Summus vir, veréque Musarum & Charitum μεγ' ἄγαλμα, *Daniel Heinsius*, in laudatione *Asini*, scripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ plenissimo. *Voss.* de Hist. Lat. p. 138.

Heinsii sacræ Exercitationes, opus ingens & eruditum. *Boxhorn.* in Epist. p. 106.

Incredibile quanto amore illum prosecuti fuerint *Iosephus Scaliger*, *Ianus Douza*, aliique viri doctissimi. Naturâ ipsâ instructus ad Poëticam facultatem, patrio etiam rythmo excellit, ut paucis agam. Quæcunque ab eo profecta sunt, limam sapiunt politiorem: Phrasis tersa & elaborata: conceptus sublimes: ita ut cum illis prisci sermonis Scriptoribus certare velle videatur. *Swertii Athen. Belgic.*

Daniel Heinsius in summis vatibus meritò æstimandus, orbem eruditum sibi devinxit varii generis, varii argumenti Poëmatis, in quibus nihil humile aut jejunum, omnia tersa, solida, sonora. Dum apotheosin condit *Thuano*, *Scaligeroque* versu Epico, tertiam ipse meretur; nec mori potest, qui de contemptu mortis tam cecinit vitaliter. Quàm lecta in ejus *Hipponacte* dictio? Sed & quàm hinc iddc aculeata? quàm feliciter audet in *Herode Infanticida*? Nec *Elegiis* ejus quicquam venustius. *Borrich.* de Poët. p. 143.

Dominus Balzacius asseverat duos *Heinsii* Tractatus in Horatii Satyricon esse duo præstantissima opera. Ait se non opinari se unquam majorem renovatæ Antiquitatis copiam simul collectam vidisse, ut nec plus continuatæ rationis, plusque subtilitatis majori robore statuminatæ. Inutilem, pergit idem, non navat operam in extruendo trophæo locorum prorsus similium super vocem quampiam nulla difficultate implicatam, eorum more qui Notas conscribunt, quique loca in invicem coacervant, & in sua Scripta nihil nisi Lectionis suæ cruditatem confusionemque inferunt. *Balzac.* Epist. in Infanticidium p. 142. 143. Gallicè.

D. Vossius mihi dixit *Heinsii* Patris stylum hinc facilè cognosci posse quòd plusquam quis alius pronomine Qui, quæ, quod uteretur. Id non sine voluptate verum esse observavi. *Paulus Colomes.* Opusc. 128. Gall.

* *Danielis Heinsii* Sacrarum excitationum ad Novum Testamentum libri 20. ejusdemque *Aristarchus*, sive ad *Nonni* in *Ioannem* Metaphrasin exercitationes emendatiores nunc, & auctiores editæ prohibentur in Decreto 19. Mart. 1633. in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in Novum Testamentum exercitationes fol. *Lugd. Bat.* 1639. 4°. *Cantabrigiæ* 1640.

Extat *Aristarchus* Sacer. 8°. *Lugd.* 1627. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Morti proximus omnium penè rerum oblitus fuit; unde *Const. Hugenius* *Epigrammata* in ejus morbum & mortem modulatus est:

Sciverat Heinsiades, *quantum nescire fatentur,*
Quos nescire nihil credere fama jubet.
Vltima lento subrepens inscitia morbo
Reddidit infantem, nec sine laude senem:
Successit melior fugiente scientia; postquam
Omnia descivit, scire mori didicit.

In ejus Effigiem:

Cernitis? Hic Mundi Phœnix, ille alter Apollo,
Heinsius, *ut pingi corpore, & ore potest.*
Parte sui meliore, animo transcendit Olympum,
Iamque diu Divos inter & Astra fuit.
Qui plureis doctè scripsit, quàm viximus annos;
Et, prætextatus, Nestore *major erat.*
Livor, abi. Palmam Batavæ *meruistis* Athenæ,
Nec regio vatem viderat ulla parem.

Reinerius Neusius *I. C.*

EDWARDUS HERBERTUS.

Clar. An. D. MDCXXX.

ANglus, ad Castrum *Montgomeriense* natus dicitur, inter Collegii *Vniversitatis* Commensales, postremis *Elizabethæ* temporibus (prout ex *Alumnorum* Catalogo, illâ tempestate composito, edoctus sum) literas percepit; Annoque 1603 cùm *Aureæ Periscelidis Eques* crearetur *Henricus VValliæ Princeps*, Eques de *Balneo* fiebat. Sunt qui credant è *Collegio Reginensi* fuisse *Herbertum* illum, verùm in errore proculdubio versantur, atque prædicto posteriorem fatendum est *Edvvardum Herbert* Agri *Montgomeriensis* Armigeri Filium, qui in *Reginensium* numerum inque *Album Academicum*, primo Iulii die, anno Dom. 1608. ætat. 17. admissus reperitur. Utcunque Artium Linguarumque peritissimus fuit, tantamque à *Carolo* primo gratiam inivit, ut *Baro Castri Insulæ* de *Kerry*, apud *Hibernos*, paucisque post annis *Baro* de *Cherbury* in *Angliâ* crearetur. De illo plura referre supersedeo, utpote qui ubique apud seculi hujus scriptores memoratur. *Anton.* à *VVood* in Hist. & Antiquit. Univers. *Oxon.*

Scripsit

Scripsit de veritate. De causis errorum, & de Religione laici. Expeditionem in *Ream* Insulam. Vitam *Henrici* Octavi. De Religione Gentilium.

Tradidit mihi librum tuum de *Veritate* doctissimus *Doreslaus*. Exosculatus sum munus istud *Literarium* non uno nomine. Pretium illi conciliat *autor, titulus*, & *ille*, per quem voluisti ad me deferri opus gravissimum, exactissimumque. Gaudeo in *Britannia Philosophari Barone*, & ad studia nostra se demittere grandes illustresque animas. Gaudeo *Philosophiam* non illis solùm cordi esse, qui longâ stolâ ambulant, hoc est, Umbraticis Doctoribus, sed & viris in lucem positis, quosque dignior fortuna secrevit populo. Nec minus recreor Augusto *Veritatis* vocabulo, ad quam assurgat ipse è *Curuli* sellâ *Cato*. Demersam illam in profundo puteo dicebat *Plato*: Inveniri nō posse *Pyrrho*, probabilem solùm esse *Academicus*. Inveniri posse, certamque esse & immobilē *Dogmaticu*. Tu, vir summe, *Dogmaticorum* sententiæ affinis, non inveniri solùm eam posse doces, sed & oculis *Lectorum* nudam objicis. Legi pleraque; nec aliena te dicere & sentire ab *Aristotele* & *Peripateticis* statuo, licèt aliâ formâ orationis & mutatis vocabulis, quorum majestate & elegantiâ gratior es lectori, & admirabilis magis. Ubi dissentis, facilè te dissentientem fero, cùm & hoc inter *Veritates* communes sit, *Non idem omnes sentire*. Philosopharis liberè nec in *aliorum verba juras*, ut non solùm in territorio tuo, sed & *Philosophorum Regno Baronatum* exerceas. Qui uti libertatis civilis est studiosissimus, ita pari libertate de *Vero* judicas, nulli beneficio vel metu obnoxius. Quibus *Stipendiaria* est *veritas*, anxiè loquuntur; & licèt sentiant secùs, linguam calamumque falso mancipant. Ideo utilia sibi loqui malunt, quàm vera. Tu in *libertatis* regno natus ea scribis, quæ nec fœdam servitutem, nec licentiam effrænem sapiunt. Simul & candidè *Philosopharis* & prudenter: acutè & religiosè: doctè & pié. *Casp. Barlaus* in Epist. dat. *Amstelod*. 24. Iun. 1635.

Quamvis hæc Historia [De Vitâ *Henrici* VIII. *Angliæ* Regis] jam anno 1649. evulgata, sæpiusque deinde recusa, initium Collectionis nostræ longè antevertat, ob *Auctoris* tamen celebritatem non indignam judicavimus, quæ per occasionem nuperæ editionis [Anno 1683] nobis ante paucos demum menses oblatæ, his *Actis* insereretur. Adeo enim, non modò apud *Anglos* suos, sed *exteras* etiam *gentes* inclaruit *Herbertus*, ut ejus de *veritate* libri (si *Lloydo* in observationibus ad vitas *Ministrorum Anglicorum* credimus Bibliothecæ *Vaticanæ* summo cum honore illati fuerint; Hæcque ipsa *Henrici* VIII. *Historia* (*VVoodo* in *Hist. Oxon.* affirmante) in Archivis Bibliothecæ *Bodleianæ* manuscripta pretiosi alicujus *Cimelii* instar, asservetur. Enim verò si, præter mirificam sententiarum concinnitatem, singularem in judicando dexteritatem, summumque quod ubiq; præ se fert, veritatis studium spectemus, optimo sane jure hunc scriptorem inter præstantissimos ætatis nostræ referemus. Orditur autem *annales* suos ab Ann. 1491. quo lucem adspexit *Henricus*, desinitque in anno 1547. quo fato concessit *Princeps* ingentibus vitiis, quæ magnis virtutibus redemit, famosus. Videtur verò argumentum tam nobile de industriâ elegisse *Herbertus*, in quo suam in dicen-

cendo vim exereret, cùm non solùm insignis rerum Germanicarum, *Gallicarum*, & *Hispanicarum* inclinatio, sed religionis etiam per Angliam memorabilis mutatio illo tempore facta fuerit, quæ ex *Actis* secretioribus summâ curâ perlustratis, & Historicis seculi superioris fide dignissimis diligentissimè eruta, *Lectori* in compendio quasi ante oculos ponit. *Acta Eruditor.* Mensis Mart. 1686.

Aliquot ab hinc annis edidit librum *de veritate, prout distinguitur à revelatione, à verisimili, à possibili & à falso*, item librum *de causis errorum*, nec non *de Religione Gentilium errorumque apud eos causis*. (Nam cætera, quæ hinc inde Auctor promittit, num lucem huc usque conspexerint, non constat) quibus Commentariis suis mirum est quàm sibi plaudat elatissimi animi Scriptor, &c. Omnem movet lapidem *Baro*, ut in odium, invidiam & contemptum adducat communiter receptam doctrinam, eamque cum suâ collatam noviter repertâ sapientiâ, ne titivillitiô quidem æstimandam esse incautioribus persuadet; imperitiam, prævaricationem, nugas, ineptias, cavilla strophas, sophismata, imposturas, & nescio quæ non, passim Scholis exprobrans. Quæ tamen εὑρήματα si paulò inspectentur acriùs, nonnisi personatas subtilitates esse, aut, si quid solidæ subsit sapientiæ, vix aliter, quàm vocum novitate, à receptâ scholarum doctrina discordare, dudum harum rerum peritissimis fuit animadversum. *Kortholt.* de tribus Impostor. Sect. 2.

Aliquot dunc effluxere Menses, Nobilissime & Generosissime Baro, quòd librum tuum acceperim *de Religione Gentilium, errorumque apud eos Causis*; idque unà cum literis Serenissimi Electoris & tuis. Et pro libro & pro literis non possum non gratias agere quàm maximas. Delectatus sum plurimùm & Argumento, & Scriptionis genere. Vix itaque dixerim, quàm avidè, quantoque cum fructu illum devorârim. Nam jam animus est, ut scribam tibi, quid de hoc Opere sentiam. Scio quàm difficulter audire laudes tuas possis. Audiant has illi, quibuscum sæpè de hôc scripto colloquor, cum tempus & occasio patitur, quæ nunquam non sese offert. Dum itaque sæpius lego, & relego, illos tuos Commentarios, animadverti verum esse istud, nullam in bonis rebus esse satietatem. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. dat. *Amstelod.* 1645. 3. Kal. Ian.

Holingshead, *pred.* & *Stovv.* meras rerum publicè cognitarum relationes tradiderunt, pluresque errores committunt. Eorum vestigia premunt fere omnes neoterici nostri Scriptores, eaque tantum excerpunt & repetunt quæ ab ipsis scripta sunt. Dominus *Herberd* se minime dignum autumavit ut alii fecerant nugari, ideoque diligentius exquisivit autographa Monumenta quàm ullus eorum qui ipsum præcesserant, summaque fidelitate ac industria *Henrici* VIII. Historiam nobis tradidit; verùm rebus Religionem spectantibus tamdiù non immoratur ut argumentum postularet, hæc scilicet Viris diversæ à se professionis relinquens, & forsitan existimans minus congruum suæ conditionis viro, hujusmodi argumentorum plenam & accuratam tractationem persequi. *Burnetti* Præf. ad suam Hist. Reform. part. 1. Angl.

Excellentissimus fuit Artifex, Polyglottus eximius, tam Virorum quam Librorum studiis operam navavit, ipseque duorum valde insignium Operum Author

thor fuit, quæ sunt Tractatus de *Veritate* Gallicè conscriptus, tanto apud Transmarinos in pretio habitus, & etiamnum (ut perhibent) perhonorificè in Papæ Biblioth. Vaticana existés; ejus Historia Henrici VIII. ubi ejus Collectiones plenæ sunt & authenticæ. Ejus Observationes sagacitatem spirantes, ejus Connexio valida & cohærens, totum verò opus accuratum. *Da. Lloydi* Adversaria. Anglicè.

* Ejus libri de *Veritate* inter libros prohibitos numerantur in indice *Romæ* impresso 1681.

Obiit 20. Augusti Anno Dom. 1648. inque Ecclesiæ S. *Ægydii*, extra urbem *Londinensem*, Adyto sepultus requiescit.

Extat Tractatus de Veritate, unà cum libro de Causis errorum, & de Religione Laici. *Lond.* anno 1645. *Lat.*

Extat Vita *Henrici* Octavi. *Lond.* Anno 1649. *Angl.*

IACOBUS USSERIUS.

PAtriâ *Dublinensis* in *Hiberniâ*, in Parochiâ S. *Nicolai* natus Anno 1580. quarto die Ianuarii, quasi *Strenæ* loco in orbem missus; magnum certè futurus, cùm Patriæ suæ decus, tum Ecclesiæ Dei beneficium. Clara familiâ fuit, Archiepiscopus *Armachanus*, & totius *Hiberniæ* Primas. Obiit vicesimo primo Martii, anno 1655. Clar. An. D. MDCXXX.

Opera ejus *Latina* hæc sunt: De Ecclesiarum Christianarum successione & statu — Historia *Gotteschalci* — Epistolarum *Hibernicarum* Sylloge — De Primordiis Eccles. *Britannicarum* — *Ignatii* Epistolæ cum Annotationibus — Appendix *Ignatiana* — De *Romanæ* Ecclesiæ symbolo Apostolico vetere, & aliis fidei formulis — De anno solari *Macedonum* — Epistola ad *Capellum* de variantibus textûs *Hebraici* lectionibus — Annales Veteris Testamenti — Annales Noui Testamenti — De *Græcâ* septuaginta *Interpretum* versione syntagma — De *Cainane* superaddito dissertatio —— Chronologia sacra. Scripsit plurima *Anglicano* sermone.

Iacobus Usserius vastæ lectionis & eruditionis Theologus, inque *Antiquitate Ecclesiasticâ* versatissimus. *Voet.* Thes. de *Angel.*

Reverendissimus Antistes *Iac. Usserius*, Arch. *Armachanus*, vir summâ pietate, judicio singulari, usque ad miraculum doctus, & literis severioribus promovendis natus. *Ioan. Selden.* Marmor *Arundel.*

Non opus esse arbitror, ut quod *Usseriano* nomini inscriptum prodit, Lectori datâ operâ commendem. Norunt quotquot literas meliores colunt, nôrunt & semidocti; quanta fuerit *Usserii* & quàm diffusa eruditio, quàm infinita lectio, quanta judicii gravitas. Inter tot certè literaturæ Instauratores & Orthodoxæ Religionis Pugiles, quos seculo postremo tulit Orbis *Britannicus* illum præ aliis habemus. quem nobismetipsis gratulemur, & in re literariâ Ducem statuamus. *Henr. Wharton.* in Præfat. ad *Iac. Usser.* Histor. Dogmatic. controvers. inter Orthod. & Pontif. de *Scriptur.* & *Sacr. Vernaculis.*

Multum equidem debeo, quòd non cesses augere & Bibliothecam nostram libris, & nos doctrinâ. Ut mittam quæ miseras priùs, quàm gratum acceptum-

que *aureolum*, sive *aureum* potiùs munus tuum de *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitatibus*. In quibus ambigo, magisne mirari conveniat singularem Industriam, an summam eruditionem & judicium exactum, quod etiam tum elucet, cùm satius judicas judicio supersedere. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. p. 375.

—— Quo de viro, rerum divinarum humanarumque peritissimo, nihil possum dicere tam sublime, quin ejus id virtus superet. *Voss.* de Mathem. p. 392.

Vir vastæ eruditionis, nec sine laude nominandus. *Idem* ibid. p. 446.

Summa summi viri, & undecunque doctissimi merita de *Ecclesiâ*, & totâ *Rep. Literariâ*, nunquam sinent, ut non æternùm ab omnibus *literarum* amantibus memoriâ gratâ celebretur. *Idem* de Vit. Serm. c. 10.

Iacobus Usserius Archiepiscopus *Armachanus*, totius *Hiberniæ* Primas, Antiquitatis primævæ peritissimus, Orthodoxæ Religionis vindex ἀναντίῤῥητος, errorum malleus, in concionando frequens, facundus, præpotens vitæ inculpatæ exemplar spectabile. *Rob. Pink.* Vice-Cancellar. *Oxon.* publicis Almæ Academiæ suffragiis in convocatione A. D 1644

Iacobum Usserium locupletissimum solidæ eruditionis & totius Antiquitatis *Gazophyllacium* appellat *P d ux*, Episc. *Virgorn.* in Apocal. de Mille Annis.

Virum singularis pietatis, & omnigenæ eruditionis laude cumulatum *Usserium* vocat *Davenant* Episc. *Sarisber.* Exhortat. ad Pacem.

Alexander Morus in oratione *Genevæ* habitâ, *Usserioque* inscriptâ, illum vocat excellentissimum *Dei* servum, Reverendissimum virum Dei, seculi nostri *Athanasium*, tuum pectus est Bibliotheca spirans; tu *Britanniæ*, quod *Augustinus Hipponi*, vale, *Maximum Britanniæ* decus. Anno 1648.

Iacobus Usserius omnigenæ ac reconditæ eruditionis laude, linguarum orientalium peritiâ planè singulari inclytus —— Illud venerabile toti *Europæ* caput—— Sepositâ authoritate illâ, quâ apud omnes pollet maximâ, &c. *Arnol. Boot.* Epist. contra *Lud. Capell* & Append ad *Buxtorf.*

Ingentes tuæ virtutes, summe *Usseri*, non vestro tantùm Orbi notæ sunt, sed & nostro, & ubicunque terrarum pietati suum decus & eruditioni suum pretium constat. *Spanhem.* Epist. Dedicat. 3. part. Dub. Evangel.

Acatholicorum doctissimus vocatur *Usserius* à *Fitz-Simons Iesuitâ*.

Quod & dignissimo Archiepiscopo *Armachano* debemus, in quo, cum incredibili doctrinâ & rarâ purioris *Antiquitatis* cognitione, (quam *norunt & Tagus & Ganges, forsan & Antipodes*) Morum eximius candor, & in instruendo imperitiores mira suavitas, seriâ quadam & Episcopali mixta gravitate, certare dignoscuntur; à quo non parùm me in hoc opere provehendo adjutum profiteor, utpote qui luto hærentem sæpiùs extraxit, & deviantem in vitam reduxit. *Rog. Twysd.* Epist. Lector. Hist. *Anglic.* Script. 10

—— Archiepiscopus *Hiberniæ Usserius*, magnæ diligentiæ judiciique Vir. *Grot.* in Proleg. Histor. Goth

Conscia est *Hibernia*, intelligit *Anglia*, novit *Orbis Christianus* universus qui & quanti fuerint ejus pro Ecclesiâ Dei suscepti labores quantæ curæ & solicitudines. Nota sunt Regum *Iacobi Caroli*que de eo judicia. Diligentiam ejus & industriam

industriam quis non mirabitur? Ego certè quoties eam cogito, non possum quin exclamem (quod de *Cæsare Cicero*) ô horribilem diligentiam! *Gul. Bates.* in Vit. *Usser.*

Reverendissimus *Iac. Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus*, suo merito ob insignem literarum omnium scientiam, inter *Britanniæ* Nostræ Ornamenta annumerandus est. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur. Civil. *Roman.*

Jac. Usserius, vir admirandæ tum pietatis, tum eruditionis, *Colomes.* in Paralipom. ad Chartoph. Ecclesiast. p. 43.

De tanto Præsule silere præstat, quàm pauca dicere: cùm talis sit [quod olim de *Antonino* Philosopho dixit Historicus] *Quem mirari facilius quis, quàm laudare possit.* Pietatem ejus insignem, perpetuam in legendo, scribendo, concionando, industriam, eruditionem in re antiquariâ, Theologia, & omni humanioris literaturæ genere summam, cum æquali modestiâ conjunctam, fusiùs laudare nec opus, nec mihi animus; Historiam enim non scribo; sed *Epistolam*, Virtus enim *Usseriana* est sui ipsius *Panegyrica*, laudis nostræ non indiga. Vivit, æternumque vivet in *Scripturis* suis *Cedro* dignis, in ore & corde Doctorum, in memoriâ hominum, & monumentis temporum; illumque [quem *Hibernia* parens ingrata, tali filio & Præsule indigna, bonis (præterquam animi) omnibus exutum in exilium misit] *Posteritas* sera venerabitur.

Quô nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.

Thom. Barlow, nunc Episc. *Lincolniensis* in Epist. Dedic. Dom. *Timoth. Tyrill*, præfix. *Usser.* Chronol. Sacr.

Dono tuo accepi *Diatribam* tuam de *Symbolis Veteris Ecclesiæ.* Pro istis tuis erga me meritis, debitas rependo gratiarum actiones. Magnâ cum voluptate, nec sine fructu, legi postrema ista opuscula; in quibus igneum ingenii vigorem, & reconditam eruditionem, abstrusissima quæque rimantem, & bono publico eruentem, ex animi sententiâ dico, sum admiratus. *Claud. Sarrav.* ad *Iac. Usser. Armac. Lut. Paris.* 28. Octob. 1647.

Tantum abest ut me nostrorum φιλαυτία ceperit, ut facilè concesserim, imò ultrò agnoverim *Galliam* nostram vix habere *Seldeno* in suo genere eruditionis superiorem; at *Usserio* Archiepiscopo *Armachano* ne parem quidem. *Lud. e Molinæus*, Med. in Apolog. ad *Andr. Rivet.*

Ex quibus patet, quamvis à *Molinæo* magnis efferatur laudibus *Seldenus* ab ipso tamen infra Episcopum *Usserium* collocari: Qua in re me sibi suffragantem non habet, *Colomies.* Biblioth. select. Gall.

Necessarium non puto *Usserii Armachani* opinionem seu potius paradoxum

 confutare,

confutare, qui duplicem τῶν *Septuaginta* nomine inscriptam *Versionem Græcam* extitisse arbitratur. *Priorem* τῶν *Septuaginta* verè fuisse putat, hanc sub *Ptolomæo* Philadelpho continuatam fuisse; sed alteram, quæ *Alexandriæ* pariter sub Ptolomæo Phiscone fuerat elaborata, quæque genuina non est, eam esse quæ hodiedum nobis superest. Dominus *Valois* novum hoc Systema optimè confutavit, Epistola in hanc rem ad Usserium conscripta. Oratorii Presbyter. *Richard. Simon.* Hist. Crit. V.T. l. 2. c. 3. Gall.

Inter quos (scilicet *ejus Operis fautores*) primas meritò tenet, Primas ille Reverendissimus *Hiberniæ Jacobus Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus* ὁ μακαρίτης vir doctrinà multifariâ, pietate, modestiâ omnibus conspicuus, cui propria hæc laus erat nil proprium habere, sed ex effusâ bonitate omnia, in Reipublicæ literariæ bonum communicare; qui instructissimâ sui Bibliothecâ libros plurimos MSS. vel impressos variorum Idiomatum nobis libenter commodavit, consiliumque suum quando ipsum convenirem libenter impertivit, quô in multis me adjutum profiteor. *Brian. Walton.* præfat. in Bibl. Polyglott.

Deus bone! quàm reconditâ literaturâ refertus. Stupebunt exteri, gratulabuntur posteri hanc felicitatem. *Joseph. Hall.* (Episc. Norvvic.) in Epist. *Gratulat.* pro libris *Annalium* dono missis.

Reverendus hic Author, præter magnam suam peritiam in omnigena utiliore & politiore literatura, immensam suam lectionem, suamque facilitatem in usum quavis occasione revocandi quicquid legerat, sibi adeo universam celebritatem paraverat ob piam & ordinatam suam vitam, lenitatem & moderationem, ut & suam humilitatem, affabilitatem, liberumque accessum in omnibus conversationibus, simul cum sua facilitate atque lubentia ad gratam consuetudinem continuandam cum iis quibuscum versatus erat, ut vel merum ejus nomen authoritatem secum gereret, & ad reverentiam atque existimationem & Personæ & judicii sui adigeret vel illos ipsos, qui neminis nisi proprio sui ipsorum judicio facilè se se submittere solent. Hæc Doctor *Sanderson* Episcopus *Lincolniensis*, Præfatione præmissa *Tractatui posthumo* Domini Primatis de Potestate Principis, & Obedientia Subditi. Anglicè.

Clementia tua eruditos Labores tuos dignata est mecum communicare pro quibus verè profiteri possum, Ecclesiam in posterum non minoris reverentiæ Memoriæ tuæ debitricem fore illâ quâ nos hodierno tempore Personam tuam colere tenemur. *Gul.* Londinensis Episcop. postea que Cantuariensis Archiepisc. Epistola quæ nunc in manibus est illius Eruditi ac Solertis Nobilis *Jacobi* Tyrelli *Usserii* Episcopi ex filia Nepotis. Anglicè.

Naturales ejus dotes tam variæ, tamque insignes fuerunt ut raro in uno eodemque homine tales concurrant; Nimirum inventio fœcunda, Memoria tenax cum Judicio: quorum ope jam ab adolescentia illicò paratus erat ad quodvis exercitium sibi impositum, quodque ambitu studiorum ad quæ appulisset animum comprehenderetur. Verboque ut quod res est dicam, optimè illi potest

rest applicari Character quo B. Augustinus insignitus est, videlicet. Insignis erat sanctissimi Præsulis mansuetudo, ac miranda animi lenitas, & quædam invincibilis clementia: Linguam habebat ab omni petulantià & conviciis puram; Ingenii felicitas prorsus erat incomparabilis, sive spectes Ingenii acumen, vel obscurissima facilè penetrans, sive capacis memoriæ fidem, sive vim quandam mentis indefatigabilem. *Vide* Vitam Archiepiscopi *Usserii* scriptam à Doctore *Par*, ejus quondam Capellano, præfixam nupero Volumini Epistolarum ad præfatum Primatem & ab ipsomet scriptarum. Anglicè.

Simul cum ingenti atque vasta eruditione sua (Episc. Usserius) nemo unquam meliorem Animam, Mentemque magis Apostolicam habuit. In sua Conversatione veram *Christiani* simplicitatem exhibuit. Nam Iracundiæ, Arrogantiæ, Obstinationis, vel Amoris Mundi ne minimulum quidem vestigium in illo Viro observabatur: adeò ut tota columbæ innocentia in ipso existeret. Modo quodam hominum corda sibi lucrifaciendi, horumque Conscientias afficiendi utebatur, qui redivivam Ætatem Apostolicam quadantenus spirabat. In duobus hisce optimis exercitiis magnam temporis sui partem insumebat, Arcana videlicet Precatione, alienarumque Conscientiarum Directione, tum publicis concionibus, tum privatis sermonibus; temporis autem residuum Studiis suis dicabat; In quibus quàm stupenda fuerit ejus diligentia & accuratio, cum judicio subacto ex multitudine Voluminum ab ipso conscriptorum liquidò constat. Adeo ut clarissimis, & optimis Viris quos Seculum, imò Universus forsitan Orbis tulerit, certissimè sit annumerandus. Verum nemo est omnibus numeris absolutus, ad Muneris sui partem regiminis functiones spectantem minimè natus erat; nimia erat Animi ejus lenitas ad asperum opus reformationis Abusuum promovendum, quapropter in statu quo res invenerat illas relinquebat. Reformationis tempus venturum esse sperabat: Plurimos abusus rescindendi necessitatem animadvertebat, & fatebatur tolerantiam abominandarum corruptionum à *Canonistis* invectarum adeo fœdam maculam esse in Ecclesia optimè omnium alio quovis respectu reformata, ut metueret ne hinc in totam Constitutionem maledictio & exitium accerseretur. Sed quamvis Deum precaretur ut auspicatior opportunitas affulgeret, & animitus cuperet ad horum reformationem concurrere, non tamen eum adhibebat conatum quo illam ex suo munere suscipere tenebatur. Admodum autem verosimile est hanc negligentiam animum ejus gravasse dum moribundus decumberet; identidem enim submississimè precabatur ut Deus peccata omissionis sibi condonaret, suaque in officio suo delicta. Non sine magna repugnantia id à me tandem impetrare potui ut aliquid dicerem quod characterem minuere videbatur Viri tam eximii, qui in cæteris omnibus quosvis suos contemporaneos antecellebat, sed hac tantum in parte infra se ipsum depressus est: Et illi qui omni alio respectu ipsum amabant & admirabantur, hunc in ipso defectum deploraverunt, qui unicus nævus in ipso remansisse videbatur, & absque quo majori forsitan quàm conveniret venerationi apud homines fuisset. *Burnetti* Vita Episcopi *Bedelli* p. 85, 86, 87. Angl.

* *Iacobi Usserii* liber Gravissimæ Quæstionis *Christianarum Ecclesiarum*, in occidentis præsertim partibus, Historica explicatio, ab Apostolorum temporibus ad nostram usque ætatem continuâ successione, & statu, omnino prohibetur in Decreto 5. Martii. 1616.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa. Vide Catalogum ad Calcem vitæ Rev. Primatis à *Richardo Par*, S. T. P. Sacellano olim suo fideliter conscriptum.

En ejus Epitaphium à *Richardo Par*, S. T. P. ad calcem vitæ non minus verè quàm argutè scriptum, quamvis nullum nisi in operibus, ejus memoriæ adhuc positum est Monumentum:

M. S.
Jacobus Usserius,
Archiepiscopus Armachanus
Hic situs est.
ob
Præclaram Prosapiam,
Raram eruditionem,
Ingenii acumen,
Dicendi, & Scribendi facundiam,
Morum gravitatem suavitate conditam,
Vitæ candorem, & integritatem,
Æquabilem in utraque fortunâ animi constantiam,
Orbi Christiano, & piis omnibus charus;
Omniumque judicio, præterquam suo,
Præsul verè magnus.
Qui Ecclesiam veterum institutis,
Clerum exemplo,
Populum concionibus,
Assiduè instruxit:
Chronologiam Sacram pristino nitori restituit:
Bonarum Artium Professores,
Inopiâ afflictos,
Munificentia sublevavit:
Denique qui Hæreses repullulantes calamo erudito contudit.
His ingenii dotibus, his animi virtutibus ornatus,
Præsul optimus, piissimus, meritissimus,
Cum inter Bella Civilia, & Ecclesiæ, & Patriæ suæ funesta,
Sibique luctuosa,
Nec Ecclesiæ, nec Patriæ diutius prodesse poterat,
In Christo Pacis Authore placidè obdormivit,
Anno Æræ Christianæ MDCLV.

Ætatis

Ætatis suæ 76.
Rigate in Comitatu Surreiæ
Martii 21. *obiit.*
Apud Westmonasterium *in Capella* S. Erasmi *sepultus.*
April. 5. 1656.

ROBERTUS SANDERSON

R*Otheramiæ*, in Agro *Eboracensi*, Ministro patre natus, 19. Septembris anno *Dom.* 1587. Circa annum 1603. in Collegium *Lincolniense* admissus, post *Baccalaurei* in Artibus gradum, in *Socium* electus est. Sed relicto mox Collegio, Rector de *Bothby-Paganelli* in Agro *Lincolniensi*, necnon Ecclesiæ ejusdem *Cathedralis* Præbendarius factus est, & tandem longo post tempore S. Theologiæ Doctor, ejusdemque Facultatis in Academiâ *Oxon.* Professor *Regius*. His omnibus, Regiarum partium studio, quibus semper hæserat fidelis, à *Parliamento* privatus est; sed in *Caroli* II. reditu Episcopatu *Lincolniensi* remuneratus. Clar. A. D. MDCXXX.

Scripsit Logicæ & Physicæ Compendium. De Juramenti Promissorii obligatione Prælectiones septem. De obligatione Conscientiæ Prælectiones decem. *Episcopatum* prout nunc in *Angliâ* stabilitur, *Regiæ* potestati, nequaquam præjudicare, *Angl.* Quæstiones duas practicas solutas, *Angl.* Quinque alias ejusdem generis Quæstiones practicas, ab eodem, variis temporibus, solutas, *Angl.* Sermones triginta, & amplius. Cæteros, quos publici juris fecit, libros, cum in *Catalogo Bodleiano* recenseantur non heic operæ pretium erit enumerare. Quamplurimos insuper Tractatus apud se conservatos, quanquam multorum judicio in publicam lucem prodire dignos, cùm suprema & fatalis hora instaret, ipse flammis tradidit, ne scilicet ipso defuncto, imperfecti quæstûs gratiâ evulgarentur.

Ab ipsâ juventute prægnanti fuit, necnon capaci intellectu, fidelissimâ memoriâ, judicioque solidissimo; quæ quidem omnia, methodo, & multâ cogitatione mirum in modum excoluerat. Hisce *Naturæ* dotibus, maturus jam annis, prudentiam, & industriam ipse addiderat, simul & sagacitatem in quærendo, & perspicuitatem in explicando, animo serenus, & sedatus, vitâ & moribus gravis & sobrius. In Fidei & Religionis Controversiis exercitatissimus; *Patrum* & *Scholasticorum* Scriptis volvendis versatissimus, suique Seculi *Casuistarum* (quos vocant) facilè princeps. Neque quisquam ferè est, alicujus saltem apud *Nostrates* in *Literis* famæ, qui non honorificentissimè semper illius mentionem fecerit. *Usserius Armachanus perspicacis* ipsum compellatione insignivit, & accepto ab illo cujusdam à se propositæ *Quæstionis* responso, omnes ejus apices, & circumstantias, ab illo tam feliciter consideratas fatetur, omnemque dubitandi ansam adeo præcisam esse, ut ne minimus quidem ulteriori scrupulo locus relinqueretur. Sic & *Hammondus ὁ πάνυ*, illum appellat *acris*, & *subacti judicii vi-*

rum, qui meditatò loquitur, prudenter cognoscit, exactè distinguit, decretoriè fert sententiam, sensa animi liquidò, aptè, veraciter expromit. *Ant.* à *Wood.* in Hist. & Antiquit. Univers. *Oxon.*

Propter mite ingenium, animum æquabilem, mores candidos, doctrinam singularem, bonis omnibus semper acceptissimus----Edidit alia quædam quæ à viris doctis & prudentibus admodum probantur; de *Conscientiâ* verò acutè, distinctè, perspicuè, summoque cum judicio scripsit-----In Controversiis dirimendis versatissimus erat. *Rob. Grov.* in Respons. ad *Celeusma*, paq. 38, 39.

Aliam historiolam silentio præterire non debeo, quippe quâ Doctoris *Sandersoni* Pietas, ejusque quatenus *Casuitæ* eximia peritia & acre judicium arguuntur. Cum aliquando colloquerer cum Illustri Equite *Roberto Boile* (cujus Pietatem pluris æstimo quàm ejus nobilitatem & eruditionem, quamvis utraque insignis existat) de Casu Conscientiæ circa *Juramenta* & *Vota* eorumque naturam & obligationem, in quæ peculiaribus de causis, intimiùs tunc penetrare cupiebat, *Sandersoni* Librum de *Juramento* apud ipsum laudavi, cujus lectione cum sibi abundè satisfactum esset, à me petiit num arbitrarer, *Doctorem* illum induci posse ad scribendum de *Casibus Conscientiæ*, si honoraria pensio ipsi assignaretur, ut Libri ad hunc finem necessarii sibi subministrarentur. Ipsi respondi me putare eum id facturum: Epistolâ vero ad Doctorem scripta, ipsi retuli, quanto cum delectamento Præclarus ille Vir & plures alii legissent librum ejus *De Juramento*; ipsumque rogavi num ipsi liberet ad emolumentum Ecclesiæ aliquem elaborare Tractatum de *Casibus Conscientiæ*. Mihi respondit se gaudere quòd aliquis aliquem è suis libris fructum percepisset, addens insuper, si futurus aliquis suus Tractatus tantùm emolumenti cuipiam allaturus foret, quantùm videbamur dicere à priori suo allatum fuisse, se manum ad opus illud libentissimè admoliturum, quamvis absque ulla pensione. Hoc cùm accepissem responsum, præfatus ille Vir illustris quinquaginta Libras per manus meas transmitti curavit ad bonum illum Doctorem, cujus conditio, ut plurimorum tunc temporis bonorum admodum tenuis erat; Ipse autem extemplò recognovit, absolvit & evulgavit eximium illum librum De *Conscientia*. Qui liber mole quidem exiguus est, non autem pretio, si beneficium consideremus quod ex illo ad peritum Lectorem redire potest. Ibi enim occurrunt tot generales Propositiones circa *Conscientiam*, circa ejus Naturam & Obligationem, explanatæ atque probatæ tam solida Consequentia & tanta Rationis evidentia, ut qui illas legit, memoria retinet & potest prudenter *hic* & *nunc*, & appositè ad particulares Casus applicare, illarum auxilio ac luce, possit rationabiliter mille particularia Conscientiæ dubia vel scrupulos resolvere. Hæc Doctor *Thom. Barlovv* nunc Episcopus *Lincolniensis*, Epistola ad Dom. *Is. Waltonum*. Dat. *Londini* 10. Maii 1678. Impressâ cum D. *Waltoni* Relatione vitæ Doctoris *Sandersoni*. Angl.

Quamvis ipsum acriori *Iudicio* quam alios Natura beavisset, ei tamen usque adeo

adeo diffidebat, ut iterum atque iterum retractaret *Consequentias*, & adeo differret ac secum recoleret quid *determinaturus* esset, ut quamvis nemo melius unquam determinaret, attamen quando campanæ signo in Auditorium advocabatur, ut *Oxonii Theologicas* suas *Lectiones* haberet, omnesque Discipuli expectarent ad illum audiendum, nondum eo tempore, aut saltem tunc demum temporis statuisset & scripsisset quod determinandum præcogitaverat; Adeo ut id verissimum esse videretur, quod antiquus & intimus amicus ejus Doctor *Scheldon* sæpius dixerat, nimirum, quòd Judicium ejus Phantasiam adeo superaret ut quicquid ab hac suggeretur ab illo fastidiretur & improbaretur, continuò pendendo & rependendo, donec tantùm fluxisset temporis ut scribere cogeretur, non quod optimum, ut verosimile est, sed quod ultimum animo volverat. *Is. Walton* in Vita Doctoris *Sandersoni*. Angl.

Doctor Robertus Sanderson ex Nobili Familia *Sandersonorum* in *Eboracensi* & *Lincolniensi* Comitatibus, in Schola *Licolniensi* educatus, sub Methodico Magistro, & sedulo Præceptore in ejusdem Loci Athenæo; qui acre illius ingenium, capacem ejus intellectum, fidelem ejus Memoriam, solidum ejus Judicium, cui vires addiderunt Methodus & profunda Apprehensio, magnæ spei gravitatem ejus, silentem, sedentariam & stupendam ejus Industriam, ad exquisitam illam perfectionem deduxit, qua usque ad ultimam vitæ metam ornatus fuit (hanc autem sedulitate in strictamve accurationem observare voluit in jaciendis Doctrinæ fundamentis, ut hæc vicissim in ea quæ superstruerentur influerent.) In adolescentia Memoriæ Artem didicit; cùm enim in pueritia juberetur memoriæ mandare, quæ non intelligebat, similitudinibus uti cogebatur, & mente recolere quæ ignota sibi erant, cogitando de quibusdam iis quæ noverat affinibus. Serius erat in suis propositis, prudens in studiis suis, industrius in sua Methodo; clarus in conceptibus, sagax in suis Disquisitionibus; serenus ordinatus & methodicus, in cogitatis suis; sobrius & comis in suis moribus, quoniam ejus educatio præclaris ejus dotibus addiderat eam humilitatem, mansuetudinem, modestiam, obsequentiam, & urbanitatem, quæ laudabili ejus dispositione adauctæ ipsum in ætate provecta reddiderant superioribus morigerum, erga æquales officiosum, erga inferiores indulgentem, affabilem, munificum, (bona in juventute disciplina Obedientiæ habitum in ætate matura generat.) Sollicitus ejus Animus conflictabatur cum tricis, perplexitatibus, obscuritate atque confusione Naturæ; & intentius erat genuinæ rerum apprehensioni, potius quàm operosæ verborum collectioni, excepta Grammaticæ peritia quæ ad mentis cogitata congruè, & Rhetoricæ ad eadem persuasibiliter proferenda sufficeret, eoque Logicæ usu, quo suos conceptus methodicè ordinari, duci ac dirigi possent; res distinctè apprehendendo, de iis sanè judicando, veritatem in iis latententem feliciter eruendo, errores, deceptiones, & fallacias, quæ circa illam nobis obtruduntur evidenter confutando: veritatesque detectas rationibus omni exceptione majoribus urgendo. *Dan. Lloidi* Adversaria. Angl.

* Ejus Libri de *Conscientiâ*, seu de Obligatione Conscientiæ, & de Juramenti Promisso-

Promissorii Obligatione, inter Libros prohibitos numerantur in *Ind. Rom.* Impress. Anno 1681.

In Choro Ecclesiæ suæ *Bugdenensis* in Agro *Huntingtoniæ* inhumatur, cui sequens Epitaphium sic inscribitur:

Depositum *Roberti Sanderson*, nuper *Linqolniensis* Episcopi, qui obiit Jan. 29. anno Dom. M.DC.LXII. & ætatis suæ septuâgesimo sexto, hic requiescit in spe beatæ Resurrectionis.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

PETRUS HEYLINUS

Clar. A.D. MDCLXXXV. Natus est *Burfordiæ*, agri *Oxoniensis* Oppidi Mercatorii 29. Novemb. Anno 1599. In Collegio *Magdalenensi* educatus est. Anno Dom. 1631. Novembris primo Præbendarius *Westmonasteriensis* in loco Doctoris *Darrell* defuncti factus est. Anno 1638. per commutationem cum Magistro *Atkinson* Collegii S. *Joannis Baptistæ* Ecclesiæ de *Islip* juxta *Oxonium*, Rector de *Warnborough* Australi in Agro *Hantoniensi* evasit, & ejusdem Comitatûs pro pace conservandâ *Justitiarius*, ascitus est. Anno 1639. Apr. 10. in Convocationem *Cleri* pro *Ecclesia Westmonast.* ascitus est. Anno 1642. desertis omnibus ad Regem *Oxonii* commorantem se contulit, à quo *Mercurios Aulicos* singulis septimanis conscribendi cura ipsi demandata est: In hoc munere per integrum penè annum perstitit, in eodem à Magistro *Joann. Birkenhead* è Coll. *Omnium Animarum* tum succenturiatus. Paulo post à Parlamento inter Delinquentes declaratus, bonis omnibus, & libris totaque re Ecclesiasticâ multatus est. Anno 1644. Patrono suo *Laudo*, & deinde ipso Rege in anno 1648. immani sententiâ è medio sublatis, primò in pagum, quem *Minster Lovellorum* vocant, juxta *Burfordiam*, inde ad Curiam *Lacetanam Abendoniæ* se recepit, utrobique in Ecclesiæ *Anglicanæ* defensiones scribendo totus; usque dum redeunte *Carolo* II. ad omnes, quibus excidisset, in *Ecclesiâ* promotiones restitutus sit.

Scripsit varia, cæteris verò palmam præripiunt Historia S. *Georgii* de *Cappadocia*. Historia Sabbati. Expositio Symboli. Cosmographia. Historia Episcopatûs. Historia Reformationis Ecclesiæ *Anglicanæ* ab *Henrico* VIII. ad Reginam *Elizabetam*. Vita *Gulielmi Laud* Archiep. *Cantuar.* Historia Presbyteriana.

Vir eximiis Naturæ dotibus, ingenio & memoriâ instructissimus. Poëta, Historicus, Orator (etiam extemporaneus) addo & *Satyricus* insignissimus. Hoc solum infelix, quòd aliquammultos, priusquam obiret, annos, ex acri quâ laborabat febre, oculos amisit. Hoc illi ad altiora in *Ecclesiâ* surgenti simul &

majora

majora in studiis molienti sufflaminavit. *Ant. à Wood* in Hist. & Ant. Univ *Oxon.*

Doct. *Heylin* Vir fuit eximiis dotibus ac eruditione præditus, quique Historiam jucunde satis scripsit; sed in quibusdam nimio partium studio ducebatur, quod boni historici famæ repugnat: Cumque ipsemet quibusdam controversiis admodum implicitus esset, omnia ejus circa Ecclesiam nostram Scripta clarè ostendunt utras partes tueretur, quod, ut mihi quidem videtur, Historicum minimè decet, qui neutri partium addictus esse debet. Et si modò infamia posset aspergere quos *Puritanorum Sectam* nominabat, ab initio Reformationis, non admodum curabat an universæ Reformationis fama hinc coinquinaretur. *Stillingfleeti* Dialogi inter Rom. Sacerdotem, Fanaticum Ecclesiasten, & Ecclesiæ *Anglicanæ* Theologum. Anglicè.

Bini Authores Ecclesiasticam Historiam agggressi sunt, *Fuller* & *Heylin.* In prioris manus inciderunt scripta quædam pauca, antequam ab illo evulgarentur nondum visa; sed quoniam phantasticus erat & insolitum scribendi modum affectabat, ejus opus Lectori parum satisfacit: Sed Doctor *Heylin* comiter & venustè scripsit, methodoque ac stylo laudabili, ejusque Opus ab omnibus libentiùs legebatur quàm ullum aliud ante illud editum. Sed aut rerum ignarus admodum fuit, aut affectibus valde indulsit, cùmq; violentissimis præjudiciis exacerbatus esset in Viros quosdam, qui rerum tunc temporis gestarum pars magna fuerant, multa tam insolenti modo refert, ut clam ad id instigatus videatur ab *Ecclesiæ Romanæ* Sectatoribus, quamvis illum Potestantem sincerum fuisse nullus dubitem, sed quibusdam propriis opinionibus obliquè abductum. In uno sanè nequaquam excusari potest, quòd nulla unquam authoritate firmat quæ scribit, quod cuivis condonari nequit scribenti de rebus ante suam ætatem gestis, novaque & eatenus incognita referenti. Adeo ut quibus fundamentis nixus majorem libri sui partem contexuerit conjectare tantùm nobis liceat, plures autem in suis conjecturis ad ipsi favendum haud multùm proclives sint. *Burnetti* Præf. ad 1. part. Hist Reform. Angl.

In omnibus ejus Libris Stylus ejus blandus & tamen masculus est, sensus ejus plenus & copiosus, ejus verba clara & intellectu facilia, ejus notiones nun crossæ ac perspicuæ, ejus Argumenta apposita, momentosa, & evincentia. Hujusmodi perfectiones, quæ in uno Individuo rarissimè concurrunt, Doctori *Heylin* inerant in eminenti & supremo gradu, videlicet judicium solidum, acutum ingenium, fœta & opulenta phantasia, Memoria tam prodigiosa, prompta & tenax, ut plerarumque omnium Artium & Scientiarum Apotheca fuerit. Quodque maximè mirum est, neque ætas, neque ærumnæ detrimentum ei attulerant. Nam plura erudita volumina, quæ nomen ejus præ se ferunt, postquam visu orbatus esset, scripta fuerunt. Hic autem præterire nequeo debitum illum characterem quem illi tribuit Doctissimus quidam vir, nunc vero Ecclesiæ nostræ Præsul, quòd nimirum Doct. *Heylin* nullum unquam scripserit librum, quantumvis mediocre ac è trivio sumptum foret ejus argumentum, quin dignus idem fuerit qui à Doctis legeretur. Alius verò celebratissimus Professor, jam, Oxoniensis, cum ipsum officiosè aliquando invisisset, domum rediit summa cum admiratione incomparabi-

lis ejus peritiæ, dicens se nullum unquam Academicæ Cathedræ Doctorem audivisse qui copiosiùs magisque dilucidè de quovis Argumento judicium ferret quàm Doctor noster fecerat, de variis Theologicis capitibus sibi propositis. Adeo ut quod de *Catone Livius* asserit, absque ullo veritatis dispendio de hoc venerando Viro affirmari posset, *Natum ad id diceres, quodcumque ageret. Georgius Vernon* Rector *Bortoni ad Aquam* in Comitatu *Glocestria*, in Vita Petri *Heylin* excusa *Londini* anno 1682. p. 253, 254. Angl.

Ejus Historia S. *Georgii* a Doctore *Hakevvill* agri *Surreiensis* Archidiacono multùm impugnata est, in Libello, quem contra eam scripsit, calumniis referto. Posteà vero *Hakevvillus* in libro cui *Naturæ Apologiam* titulum fecit, omnia à se in libello prædicto, contra hanc Historiam prolata, æquissimo animo retractavit.

Obiit *Westmonasterii* 8 Maii, in ipso *Ascensionis* die 1662. & in ejusdem Ecclesiæ Choro sepultus est, juxta sedem Subdecani. Verùm *Cenotaphium* ad Aquilonarem parietem extra Chorum erigitur, cum hoc Elogio à Doctore *Johanne Earle*, ejusdem Ecclesiæ tunc temporis *Decano* composito:

Hic jacet è propinquo Depositum mortale *Petri Heylin* S.T.D. hujus Ecclesiæ Præbendarii & Subdecani, viri planè memorabilis, egregiis dotibus instructissimi, ingenio acri & fœcundo, judicio subacto, memoriâ ad prodigium tenaci; cui adjunxit incredibilem in studiis patientiam; quæ, cessantibus oculis, non cessarunt. Scripsit varia & plurima, quæ jam manibus hominum teruntur, & argumentis non vulgaribus stylo non vulgari suffecit. Constans ubique Ecclesiæ & Majestatis Regiæ Assertor, nec florentis magis utriusque quàm afflictæ: Idemque perduellium & schismaticæ Factionis Impugnator acerrimus: Contemptor Invidiæ, & animo infracto. Plura ejusmodi meditanti mors indixit silentium; ut sileatur efficere non potest. Obiit anno Ætat. 63. Posuit hoc illi mœstissima conjux.

CASPAR BARTHIUS

An. D. CXXXV NObilis *Saxo*, natus est Anno 1587. obiit Anno 1658. Concinnavit admirandum Opus *Adversariorum*: Commentaria in *Claudianum, Statium Papinium, Guilhelmum Britonem, Mamertum*, & alios. Pietatem ejus satis ostendit elegantissimum Opus *Soliloquiorum*. Aiunt ipsum CXX. *Adversariorum* libros reliquisse, prioribus multo meliores. *Konig*.

Gaspar Barthius, immortale *Germaniæ* ornamentum. *Dilher*. in Disputat. Acad.

Clarissimum illud *Germaniæ* lumen *Barthius* incomparabili *Adversariorum*. *Idem* ibid. Tom. 2.

Gaspar Barthius Criticus, & Philologus multæ eruditionis. *Io. Card. Bona*.

Barthius

Barthius vir multæ quidem lectionis, sed naris haud prorsus emunctæ. *Paul. Colomes.* Opusc. p. 250.

Caspar Barthius, vir doctissimus, & propè infinitæ lectionis. *Voss.* Instit. Poët. lib. 1. p. 30.

Virum [*Barthium*] narramus generis & famæ claritudine, elegantissimarum Artium tum *Græcarum* tum *Latinarum* cognitione, veræque sapientiæ Professione excultissimum, cui parem inexhaustæ Doctrinæ Opibus *Germania* vix habuit, & quo in primæ, mediæ, infimæ Antiquitatis Scriptoribus, iisque sive *Christianis* sive *Gentilibus* luculentiùs versatum *Exteri* vix poterunt ostendere, imò cujus virtutem juvenilem ac cordatos ausus *Josephus Scaliger* suspexit adeò, ut divinationis instar hanc illi de *Barthio* vocem excidisse compertum sit, *Natum esse adhuc unum æternitati ingenium, quod si ad maturitatem perveniret, literas aliquandiu vivere posse. Theodor. Spizel.* in Templo Honor. Reserat.

Quanta in talibus, & præcipuè, quod Auctores ipsos attinet, major hodie Philologorum pars ignoraret, absque eo [*Barthio*] fuisset? Etiam eo adolescenti uti Doctore non erubuerunt *Taubmannus, Siberus, Schmidius.* Quæ *Gruteri*, aliorumque apud exteros Virorum de eo tum lata fuerint judicia, domi eorum literæ asservatæ partim, partim lectæ docent. Diligentia & labor in eo stupendus, si tantum cogito quæ habeo & vidi inedita, nec unquam edenda. *Christoph. Daumius* in Epist. ad *Thom. Reines.* dat. die 28. Decemb. Anni 1650.

In sinu gaudeo, frivola mea eà felicitate fuisse, ut inciderent in Censorem talem. Cl. enim *Barthium*, at quem virum! esse certis documentis scire videor. Judicium vero ejus, qui de omni genere *Scriptorum* pronunciare præsumpsit fecitque luculentissimè, sustinere non est in laude ultima. *Thom. Reines.* in Epist. dat. *Altenburgi* die 5. Aug. 1637.

Pauci *Critici* plures Authores quàm ipse mendis expurgaverunt. Hæc publica ejus professio fuit atque occupatio. Commentarios reliquit in *Claudianum, Statium, Gulielmum Britonum, Mamertum* &c. In *Virgilium* etiam laboravit, in *Petronium, Rutilium*, Epistolas *Plinii* junioris, aliosque Authores, sed præcipuum ejus Opus sunt ejus *Adversaria* in 60 libros divisa, quæ apud plurimos, prætertim verò apud *Germanos* in pretio & existimatione sunt. *Barthius*, ut perhibent, 120. alia *Adversaria* prioribus adhuc præstantiora moriens reliquit; Et in omnibus ejus impressis operibus honestatis & modestiæ characterem quendam cernere est, qui eorum meritum illustrat. Quidam tamen animadvetterunt eum, quando judicia sua format, memoriæ defectu in contradictiones interdum labi. Judicia Eruditor. per *Bailletum*, Paris. 1685. Gallicè.

Ingens apud Barthium occurrit numerus Citationum quæ nihil continent, queque ad hoc tantum consarcinatę videntur, ut vastam lectionem & felicem memoriam ostentent. *Biblioth. Universalis & Historica*, anni 1687. Tom. 5. pag. 237. Gallicè.

Copiâ lectionis inexhaustâ, memoriæ promptitudine stupendâ, judicii gravitate summâ, & ingenii præstantiâ incomparabili Philologus excellentissimus.

Omnis eruditionis antiquæ penu. Quemadmodum vel unicum illud *Adversariorum* volumen, cujus simile nunquam ab uno homine in literas missum, testatur. *Varro* alter, si quisquam, meritò dicendus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacarem iremur, tam multa scribit, quam vix quendam legere posse credamus. *Tobias Magirus* in Eponymol. Critico.

Gaspar Barthius de omni eruditione humaniori benè meritus, & præsertim de *Claudiano*. Censere aliorum *Poëmata* maluit, quàm multa ipse scribere: quoties tamen illuc eum rapuit impetus, satis docuit nihil sibi in arte universâ invium esse. *Borrich*. de Poet. p. 125.

Extant Adversariorum libri 60. *Franc*. 1624. Fol. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

DAVID BLONDELLUS

Clar. A. D. MDCXL.

GAllus, obiit *Amstellodami*, sexto die Aprilis Anno Dom. 1655. annoque ætat. 64.

Scripta ejus sunt: Libellus de *Joannâ Papissâ* — Apologia pro sententia *S. Hieronymi* de Episcopo & Presbyteris — De Primatu Ecclesiæ — Assertio Genealogiæ *Franciæ* — Tractatus de *Sibyllis* — De Formulâ regnante *Christo* — *Isidorus* Vapulans — De Eucharistia, &c.

David Blondellus, Gente *Gallus Cabilone* in *Campania* ortus est. A teneris annis miram in Literas propensionem ostendit, in iis satis felicem successum pactus est: Eruditas enim addidicit Linguas ac Theologiam: sed Historiæ præsertim sese addixit. Dominus *Blondellus* felicissima, si quis alius, memoria pollebat, id ei maximo ad propositum istud emolumento fuit; magno etiam ingenii acumine præditus erat, quo utiliter ad novas detectiones usus est — Vir frugi erat, lectionis prodigiosæ, rerum maximarum capax; & quamvis nec *Gallicè*, nec *Latinè* ritè scripserit, ejus tamen opera eruditione mirifica fœta sunt quæ illa reddit digna Eruditorum curiositate. *Moreri* Diction. Gall.

Blondellus vir inter Religionis suæ consortes parem in *Criticis* fortasse non agnoscebat, si verò errores in illis comniserit ejus fortunæ commodis potius quàm vel ignorantiæ, vel præjudiciis, ii sunt ascribendi. *Judic. Eruditorum*. Paris. 1685. Gall.

Doctissimus ille temporum magister *Blondellus*. *Tanaq. Faber*. part. 1. Epist. p. 148.

Nunquam *Græca Ecclesia* tantum *Zonaræ*, *Balsamoni*, *Nilo*, *Græcisque* aliis debuit, quantum nunc *Blondello*. Præter lectionem & multiplicem & diligentem amo valdè methodum & perspicuitatem. *Hug. Grot*. in Epist. ad *Sarravium*, *Lutet*. 17. Jul. 1639.

Blondellus, magnæ vir diligentiæ, sed suæ parti supra æquum addictus. *Hug. Grot* in Epist. ad *Voss. Lutet*. 2. Aug 1643.

Blondelli omnia videre desidero. Est enim peritissimus Historiæ, sed nonnun- quam

quam transversum eum agit pars illa cui se addidit *Idem* Epist. ad eundem 15. April.1645.

David Blondellus, vir doctissimus, adversùs *Chifletium* scribere jussus, non rarò facit, quod in adversario reprehendit, neque semper pensi habet, quid scribat, dummodò causæ suæ serviat: quanquam profectò hoc non est causæ servire, sed nocere, si quis studio certandi proxima quæque arripit, censet, vexat, neque de ulterioribus & citerioribus cogitat. *Jo. Boecler*. in dissert. de S.R.J.

Privata auctoritate stylum publicum totius Europæ corrigere ausus. *Ibid.* Voc. Romanum.

Prout in partes sibi invisas aut dilectas incidit, in contraria quasi ventô circumagitur. *Ibid.*

Incomparabili labore conscripsit accuratissimam *Censuram Decretalium Isidori*. *Conring* de O.J.G c.16. ubi & c.19. Opus illud præclarissimum vocat.

Stupendæ vir industriæ. *Idem* ad part. Lampad. c.0.

Spirans illa Bibliotheca omnisque antiquitatis historicæ thesaurus, celeberrimus D. *David. Blondellus*. *Schoock*. in Fab. Hamel. p.91.

David Blondellus, vir Antiquitatis Historiæque *Ecclesiasticæ* singulariter peritus. *Valent. Henr. Vogler*. Introd. Universal. in Notit. Script. c.6.

Nemo fere est eruditorum, sacra præsertim tractantium, qui vel ex ipsis tuis doctissimis laudatissimisque lucubrationibus non perspexerit, vel ex famâ saltem non didicerit, quanta tua sit in omni literarum genere excellentia, & quàm accurata Antiquitatum, maximè Ecclesiasticarum notitia: quarum tamen omnium Auctores sic trivisti, omnes sinus atque anfractus sic explorasti, omnia secula, tempora, ac penè momenta sic ad unguem indagata calles, ut prodigii instar sit, unum hominem res tam abditas eruere, tam involutas explicare, tam diversas, tamque innumerabiles animo omnes amplecti ac memoriâ tenere potuisse. *Jo. Dallaus* Præfat. Apolog. pro Eccles. Reform.

Percurri cum voluptate D. *Blondelli* Diatribam de *Suburbicariis*: de ipsâ re nunquam aliud quàm ipse sensi. Non possum satis laudare viri summam diligentiam defæcatumque judicium. *Hug. Grot*. Epist. 18. ad *Claud. Sarravium*.

Blondelli diligentiam pridem admiratus; quo plura ejus lego, eo admiror magis. *Grot*. Epist. ad *Sarrav*. 18. Jan. 164?.

In Antiquitate Ecclesiasticâ versatissimus fuit *Blondellus*. *Rivet*. *Grot*. descript. dialys. §. 10.

David Blondellus inter omnes Ministros, qui Reformatos se vocant, Historiæ Veteris peritissimus *Rivet*. Apologet. Discuss.

Blondellus vir piissimus, & supra fidem in rebus Ecclesiasticis doctus. *Bochart*. in Epist.

Hæc *Sibyllina* quidem Carmina, & priscis Urbis ad *Siricium* Episcopis afflictas (impudentia an stultitiâ majore incertum) à *Lucurnone* nescio quo Epistolas *Blondellus* noster ὁ μακαρίτης pro stupendâ illâ, quâ pollebat, eruditionis *Ecclesiasticæ* copiâ ita accuratè excussit, ita omnia novitatis & imposturæ argumenta patefecit, ut omnibus & nostrarum, & alterarum partium hominibus, æquis quidem & can-

didis assentiendi necessitatem, pervicacibus verò & φιλομύθοις dissentiendi pudorem injecerit. *Jo. Dal.* in Epist. ad *Sam. Bochart.* lib. de libr. suppos. *Dionys.* Areopag. & *Ignat.* Antioch. præfix.

Extat de *Joanna Papissa Latinè, Amstelod.* 1657. 8°.

Extant Pseud-Isidorus & Turrianus vapulantes, *Genevæ* 1628. 4°.

Extat Apologia pro sententiâ *Hieronymi* de Presbyteris & Episcopis: *Amstelod.* 1646. 4°.

RENATUS des CARTES, sive CARTESIUS

Clar. A.D. MDCXL.

NObilis *Gallus*, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In *Turonibus* natus, stirpe fuit, in *Aremoricâ*, & *Pictonibus*, illustri: à primâ juventa studiis deditus, in Philosophia, & Mathematicis, stupendos fecit progressus: Arma dein in *Germania* & *Hungaria* feliciter circumtulit. Hinc Philosophiâ secessum poscente, *Egmontium* in *Hollandiam* concessit, ibi annos 25 commoratus, Edidit hic primò *Meditationes* primæ Philosophiæ, quibus cùm varia objicerentur, omnibus eruditè & solidè satisfecit: Intereà ex omnibus orbis partibus per Epistolas lacessitus, ut velut *Oraculum* quoddam responsa daret. Dein *Parisios* veniens, à *Ludovico* XIII. & *Card. Richelio* invitatus est, ut ibi sedem figeret: Sed *Aulam Musis* non convenientem ratus excusavit se. Nihilominus *Christina Suecorum Regina* frequenti rogatu *Holmiam* venit, ut singulis diebus hora quinta matutinâ in Bibliothecâ ejus illam instrueret. Sed paulò post obiit vir incomparabilis Anno 1650. ætatis 54. *Hofman.*

Scripsit Dioptricam: Geometriam: Principia Philosophiæ: Meteorologica: Epistolas: De Homine: De Passionibus, &c.

Nobilis *Cartesius*, Philosophorum hoc ævo Coryphæus, omni laude dignus propter acumen & solertiam, & Heroicos conatus in promovendo Philosophico studio. *Sam. Maresf.* Theol. Elenchtic. Nov. Synopf. Tom. 2. Controvers. 21.

Fortunatus Plempius eum *Renatum Democritum* vocare solebat.

Fuit profectò *Cartesio* ingenium erectum, & indagandæ *Veritatis* avidum, & suscepto par negotio, nisi viventi præsidia, tandemque vita defuisset: summa fuit *Mathematicarum* disciplinarum peritia, quarum tam immodico flagrabat studio, cæteras ut omnes sub earum Præscripta redactas vellet; id quod optandum, sed materiæ conditione vix sperandum permittitur: fuit acre limatumque judicium, & nisi liquidæ ac propè dixi tractabili demonstrationi cedere nescium, sed nimis anxium in rebus præcipuè *Metaphysicis* & *Ethicis*, quas *Mathematicâ* persequi diligentiâ ἡ ὑποκειμένη ὕλη non patitur: fuit denique tanta in *Commentando* felicitas, ut *Aristotele* commodiùs, addo & veriùs, in *Physicis* permulta docuerit. Et hoc negare non est nisi malignorum: Sed an ideò *Aristoteli* comparandus? Risum vix tenebam, nuper, cùm in *Aulicos* incidissem, qui de *Aristotele* contemptiùs quàm de Discipulo, de *Cartesio* magnificentius quàm de *Magistro* loquebantur.

Et

Et ita judicare *Sciolorum* demum est. Nos laudamus *Cartesium*, *Aristotelem* admiramur. Absit invidia dicto: non dicam centum, sed compluria tamen ex summis ætatis nostrę ingeniis in unum conflari oporteret, ut *Aristotelem* redderent. *Alex. Morus* in Præfat. præfix. *Eusebii* Chronic.

Renatus Cartesius: vir proculdubiò optimus atq; ingeniosissimus, ac seriò Philosophus, & qui videtur ad Philosophiæ hujus [De *Materia* & *Motu*] contemplationem ea attulisse auxilia, qualia fortassis nemo unquam alius; intelligo eximiam in *Mathematicis* peritiam; animum naturâ atque assuefactione meditationis patientissimum; judicium præjudiciis omnibus &, popularium errorum laqueis exutum, extricatumque, quinetiam plurimis iisque non nisi certissimis & selectissimis experimentis instructum; abundans otium, ab inutilium librorum lectione, & avocamentis seculi electione propriâ immune, ne memorem incomparabile ingenii acumen, & facultates quibus præstabat eximiis tam clarè & distinctè cogitandi, quam mentem suam paucis verbis admodum plenè ac dilucidè explicandi. *Isaac. Barrovv.* in Opusc. p. 156.

Cartesii Epistolæ pleræque Physici Argumenti sunt. Novæ Philosophiæ autor fuit *Cartesius*, quæ tamen non ita nova est, ut non apud Antiquos ejus Dogmata appareant, ut per singula capita facilè demonstrari posset. Fuit qui illa ex *Mose* deducere voluit, primis scilicet *Geneseos* capitibus, quod ipsi *Cartesio* ne quidem per somnium in mentem venisse opinor. Ejus *Hypotheses* vix per se sunt intelligibiles, nisi illustrentur vivâ doctrinâ. *Mathematicas* certè corporum affectiones, & quicquid ab iis operationum dependet in naturâ, ut sunt permultæ, nemo profundiùs & exquisitiùs demonstravit, quàm *Cartesius*. Post mortem ejus editæ sunt Epistolæ in 4°. *Lugd. Batav.* quæ ad viros doctos scriptę sunt super dubiis Philosophiæ suæ locis. Nullo itaque ex Commentario meliùs intelligi potest doctrina *Cartesiana*, quam ex istó, quem præbent Epistolæ. Multa illic proponuntur rariora naturæ φαινόμενα, in quibus explicandis illic suum exercuit ingenium. *Gallicâ* etiam linguâ plures scriptæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 2;7.

Domini *Cartesii* acumen admirationi meritò fuit. Et sanè Geniis qui hoc postremò seculo claruerunt supra vulgus elatissimis accensendus est, ingenii fœcundi reconditæque eruditionis. Ejus Systremo ritè dispositum, Doctrinæ ipsius concatenatio ad ejus scopum tendens, ejusque ordo bene excogitatus deprehenditur. *Moreri* Diction. Gallico.

Meditationes ejus Metaphysicæ, ad Seculi nostri gloriam arguunt neminem ante ipsum hoc Argumentum (*quòd nimirum Deus* existat, *Animaque nostra immortalis sit*) tam profundè, tam evidenter tamque solidè pertractavisse. Et sanè quemadmodum Poëtæ *Minervam* è Jovis cerebro nasci finxerunt, ille *Principia* sua è naturali ratiocinio deducit, *Philosophiamque* intra *Ideas* nostras nasci facit. Hoc pacto liberat illam ab opinione cui à Sophistis mancipata detinebatur, ut in Certitudine illam fundet. Illam ingeniosis suis dubiis infallibilem reddit; detractoque e velo, quo menti nostræ occultabatur, faciei ejus apertum intuitum nobis permittit—Methodus ejus præclarissima Europæ ingenia stupefecit.

quæ

quæ Argumentationibus Scholæ assueta, ejus Axiomata prima fonte ægrè quodammodo degustaverunt. Qui illa oppugnaverunt sunt *Caterus Belgii* Theologus eruditus, *Hobbes* celebris Philosophus *Anglus*, *Arnaldus Andillius Sorbonæ* Doctor unus è præclarissimis Galliæ geniis. *Petrus Gassendus* Vir in humanioribus literis & in Philosophia versatissimus; postremus, isque omnium concitatissimus Loyolita quidam. His plures alii Theologi atque Philosophi operam suam addiderunt. Objectionibus suis subruere annisi sunt recentiorem hanc Philosophiam quam *Cartesius* antiquæ ruderibus superstruebat, verùm post multos conatus inimicos plurimi fundamenta ejus inconcussa deprehenderunt. *Is. Bullart.* in Acad. Scient. Gall.

Hunc Tractatum (de Homine) usque adeo confusum reliquerat D. *Cartesius*, ut à nemine intelligi posset nisi D. *Clercelier* ejus materiam ordine disposuisset, eundemque Dom. de *Forge* & *Guscoven* figuris illustrassent. Erudit. *Ephemerides Gallicæ*, diei Lunæ 5. Jan. 1665.

Ultrajectini quidam Theologi *Cartesium* infamare moliti, publicè scripserunt ejus Philosophiam effræni vitæ favere & ad Atheismum deducere. Nullo fundamento nitebatur ejusmodi calumnia; nullus enim Philosophus tantam adhibuit operam ad *Dei* existentiam & Animæ rationalis immortalitatem demonstrandam; omnesque vitæ suæ actiones tam ritè composuit, ut ejus mores Doctrinæ suæ conformes semper fuerint. Illum tamen in Publicis Thesibus impietatis accusarunt, plures ejus Opiniones ab *Universitate* Civitatis suæ damnari curaverunt; quoniam autem illis paulo vehementiùs respondit, criminis litem ipsi intentârunt, pluresque adversus ipsum judiciales sententias obtinuerunt; sed criminationem prorsus diluit, amplâ Apologia in qua apud *Ultrajectinos* Magistratus de iniquis judiciis in se latis conqueritur. Ibidem die Lunæ 31. Jan. 1667. Gall.

Ex omnibus qui in ejus Diopticam scripserunt, nemo illam tam acriter impugnavit ac D. de *Format*. *Ibid.*

Iis quæ de Adversariorum suorum Operibus dicit nimia non est adhibenda fides: Fatendum est enim illum ex animi impotentia nimis contemptim de illis quandoque loqui, omnesque alios eruditos judicium valde diversum de iisdem pronunciasse. *Ibid.*

Denique ut Genti nostræ & *Cartesii* memoriæ debitam laudem tribuamus, fateamur Physicam ejus subtilissimis & absolutissimis recentioribus annumerandam esse; curiosas ideas & & egregios mentis conceptus continet; cùmque attentius eadem consideratur, melius ordinatum Doctrinæ Systema quàm apud *Galilæum* & apud *Anglos* in ea reperitur: imò plus novitatis & inventionis quàm apud *Gassendum* in ea occurrit. Verbo ut absolvam Opus hoc est, cujus ordo optimè excogitatus est. Methodus ejus penitus est Geometrica, quæ à principiis ad principia, à propositionibus ad propositiones procedit. *Rapinus.* Animadvers. in Physicam §. x. Gall.

Verum

Verum quidem est illum dubitationem nimis docere cujusmodi exemplar imitandum ingeniis natura sua incredulis haud aptè proponitur. *Idem* in Philosophiam §. 18.

Cartesius omnia in dubium revocari voluit, ut eâ ratione summam de omnibus certitudinem investigaret; at exitu tam infelici, ut tandem magno sudore atque majori apparatu nihil nisi *se esse* probaverit. Quod tamen opinor simplici intuitu, sine solenni istâ dici indictione, sine prolixâ meditationum serie, sine tanto syllogismorum strepitu, sat notum sibi habere potuisset. *Sam. Parker.* in Disputat. de *Deo*, & Provident. Divin. Disput. 1. §. 16.

Renati des Cartes Opera sequentia prohibentur, donec corrigantur: De Primâ Philosophiâ, in quâ *Dei* Existentia, & Animæ Humanæ à Corpore distinctio demonstratur — Notæ in programma quoddam sub finem Anni 1654. in *Belgio* editum — Explicatio mentis Humanæ — Epistola ad *Petrum Dinet* Soc. Jesu per *Franciam* Præpositum Provincialem — Epistola ad celeberrimum virum D. *Gisbertum Voetium*, in quâ examinantur duo libri, &c. — Passiones Animæ — Opera Philosophica. *Index Romæ* Impress. Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Regnante.

Christinâ, Gustavi *primi Pronepte, Magni filiâ, Avorum incepta, Patriaque terminos victoriis novis promovente, pacem demùm armis quæsitam Artibus ornante: accitis undique Terrarum sapientiæ Magistris, ipsa in exemplum futura,* Renatus Descartes *ex Eremo Philosophicâ in lucem, & ornamentum aulæ vocatus, post quartum Mensem morbo interiit, & sub hoc lapide mortalitatem reliquit Anno Christi* CIↃ.IↃCL. *vitæ suæ* 54.

In Effigiem *Cartesii* hæc Carmina composuit Anonymus quidam:

Talis erat vultu Naturæ *filius: unus*
Qui menti in matris viscera pandit iter.
Assignansque suis quævis miracula causis,
Miraculum reliquum solus in orbe fuit.

JOHANNES DALLÆUS.

Ecclesiæ Reformatæ *Parisiensis*, quæ *Carentone* suos cœtus habuit, Pastor. In *Galliâ* natus est sexto die *Ianuarii*, Anno Dom. 1594. Obiit *Parisiis* 15. Clar. A. D. MDCXL.

die April. Anno Dom. 1670. ætatis 77.

Scripsit de Usu Patrum. Multaque alia.

Dallæus, Theologus, pietate & eruditione nulli secundus *Hofman.*

Dallæus vir multæ ac variæ Lectionis. *Tanaquil. Faber* l. 1. epist. p. 140.

Iohannes Dallæus Ecclesiastes *Parisiensis* in erudito suo opere, cujusmodi sunt, omnia illius, de *Usu Patrum Sam. Maresf.* Theol. Elench. Nov. Syn. Tom. 1.

Vir Antiquitatis Ecclesiasticæ promus condus felicissimus, *Ioh. Dallæus. Hottinger.* Biblioth. Quadripart. p. 218.

Ioannes Dallæus, in SS. Patrum monumentis diligenter versatus, in discernendis operibus spuriis admodum acutus. *Ioan. Pearson.* in Vindic. Epist. S. *Ignat.* pag. 1.

Dallæum magno in honore habuerunt, incomparabiles illi viri *Baro* de *Faukland*, & *Gulielmus Chillingvvorth:* qui in Scriptis suis adversus Pontificios hoc Autore sæpiùs usi sunt.

Protestantem *Perronium* vocat *Baro* de *Faulkland*.

Dallæum quidem summo ingenio, præstanti eruditione ac doctrinâ, nec minori pietate virum fuisse, & de *Ecclesiâ Reformatâ* plurimis in rebus optimè meritum, ultrò omnes hîc confitemur. Verùm id malè nos habet, quòd ille contra *Ecclesiam Romanam* disputans, nostram etiam, tanquam iisdem erroribus obnoxiam, sub communi *Latinorum* nomine indiscriminatim oppugnarit, nusquam distinguens inter eosdem ritus ut à *Romanâ* atque à *nostrâ* Ecclesiâ usitatos, etiamsi plurimum interesse, benè nôrit. *Gul. Bevereg.* in Proœm. Cod. Canon. Eccles. Primitiv.

Franciscus Turrianus, Jesuita, librum singularem edidit, quo probare conatus est, *Canones* vulgo *Apostolorum* dictos, ab ipsis *Apostolis* constitutos, & à sanctissimo eorum discipulo *Clemente Romano* literis mandatos, atque in eam, quam hodie habemus, formam redactos esse. Hanc *Opinionem* vir egregiè doctus, & in *Antiquitate*, præsertim *Ecclesiasticâ* versatissimus, *Iohannes Dallæus*, multis, iisque solidissimis argumentis refutavit. Sed quod commune est hominum etiam eruditissimorum fatum, in refellendâ istâ *Turriani* sententiâ summè occupatus, præ nimio incensi in eam animi ardore, eò tandem devenit, ut omni asseveratione affirmarit, hanc *Canonum* Collectionem non tantùm non ab ipsis *Apostolis*, vel à viris *Apostolicis* compositam esse, sed ab *Hæretico* nescio quo tenebrione consarcinatam, eamque nec ante quintum illudque adultum à *Christo* incarnato seculum *Ecclesiæ Christianæ* innotuisse, & quinto exeunte jam primùm extitisse, publicarique cœptam esse. Quod quidem non est à delirâ *Turriani* opinione tantùm recedere, verùm etiam in aliam ei ex diametro contrariam sese præcipitare ——Nos quidem mediam inter duas istas extremas, *Turrianicam* scilicet & *Dallæanam*, opiniones amplexi sumus: Hos scilicet *Canones* nec ab ipsis Domini *Apostolis* Anno Dom. XLV. ut vult *Turrianus*, constitutos esse, nec tamen quinto exeunte seculo eos primùm extitisse, vel publicari cœptos esse, ut hariolatus est *Dallæus*; sed medio inter ea tempore, secundo videlicet exeunte, vel

tertio

tertio saltem ineunte seculo constitutos pariter editosque fuisse. *Idem* in Cod. Canon. Eccles. Primitiv. &c. l. 1. c. 1.

In diversas admodum sententias abeunt Operis de *Usu Patrum* censores. Id magni faciunt Presbyteriani: *Angli* verò Episcopales idem parvi æstimant. Lectori utras ipsi libuerit partes amplecti permitto. *Paulus Colomies* in sua Sel. Bibliotheca. Gall.

Cum aliquando Parisiis Dominum *Valesium* primogenitum convenissem, inter alia mihi dixit, plurimos esse qui libros conscribere sibi sumebant, sed perpaucos sibi notos qui *Dallæum* in scribendo æquarent. *Paulus Colomies*. Opusc. p. 95. Gall.

Licèt quidquid operum hactenus edidisti, vir Reverende, mihi plurimùm placuerit, tuaque omnia, cùm *Latinè* tum *Gallicè* scripta, æquali plausu ab eruditis, atque adeò piis omnibus, excepta sint, diffiteri tamen non possum, laborum tuorum primitias, Tractatum nempe tuum de *Patrum* in decidendis de *Religione* Controversiis *Usu*, me plurimùm semper cepisse. Non solùm enim Opus istud mirâ rerum lectu & scitu jucundissimarumque varietate refertum est, verùm etiam eloquentia orationisque nitor cum rebus ipsis certant, tantâque eruditione & facundia argumentum illud pertractasti, ut vix quicquam magis elaboratum erudito hoc seculo prodiisse videatur. *Ioann. Mettayer* in Epist ad *Dallæum*, quam præmis. lib. de Ver Us. PP.

* *Ioannis Dallæi* de duobus *Latinorum* ex *Unctione* Sacramentis, Confirmatione, & extremâ, quam dicunt, *Unctione*, Disputatio, inter Prohibitos habetur libros in Indice *Romæ* impresso Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

HENRICUS HAMMONDUS.

ANglus, *Suthriensis*, natus anno Dom. 1605. die 18. Augusti, apud *Chersey*, S. T. D. Archidiaconus *Cicestrensis*. Obiit Anno Dom. 1660. Ætatis 55. Scripsit Annotationes in Psalmos, atque in Novum Testamentum, multaque alia. Clar. A. D. MDCXL.

Ex omni illo *Commentatorum* numero, qui in *Psalmos* scripserunt (de Neotericis loquor) ut *Calvinum*, *Musculum*, *Lorinum*, *Mollerum*, alios omittam, duos præcipuè & præ aliis maximè adjumento fuisse fateor. Ii sunt, *Simeon* de *Muis*, in *Commentariis*, de quo jam antea dixi, & noster *Hammondus*, ὁ μακαρίτης, in Paraphrasi suâ & Annotationibus vernaculo sermone scriptis: (utinam verò hæ & illæ alteræ in *Novum Fœdus*, *Latinè* loquerentur, quò & ad *exteros* etiam dimanaret tantus thesaurus;) nobile par *Interpretum*, me quidem judice, & qui in indagando eruendoque literali (quem vocant) sensu *Textûs Davidici*, sagacissimi felicissimique. *Iacob. Duport*. Præfat. ad Metaphras. Psalm.

Doctissimus *Hammondus*, etiam nostrâs, in *Psalmos* scripsit, in quo multa reperiet Lector acumine plusquam vulgari, parique eruditione, conscripta, non-

nulla etiam singularia. *Matth. Polus* Præfat. Tom. 2. Synops. Critic.

Clarissimus *Hammondus* nostras, anteà suo merito laudatus, in eruditissimis ipsius *Annotatio ibus* in N. T. in quibus non pauca sunt planè singularia. *Idem* Præfat. Tom. 4. Synops. Crit.

Neque enim si quod extaret, omisisset hoc loco doctissimus *Hammondus*, cui omnis *Ecclesiastica Antiquitas* æquè ac domus sua, nota erat. *Joan. Dall.* de lib. suppos. *Dionys.* & *Ignat.* p. 346

Orat. Presbyt. *Simon* mentionem quoque nullam fecit celebris *Hammondi*, qui in *Psalmos* & in *Proverbia* tam doctè scripsit, ne quid de cæteris ejus Operibus dicam. Author iste qui dubio procul inter peritissimos seculi nostri Criticos non ultimus est, dignus erat qui inter Scripturæ Interpretes collocaretur, in quos Criticen suam exercere libuit Presbytero *Simoni*, nedum propter magnam apud *Angles* Operum ejus celebritatem, sed etiam quia Pauci revera sunt Commentatores apud quos adeo singulares Observationes reperiantur ac apud illum. Plerique omnes meri Exscriptores sunt vel *Epitomatores* eorum qui ante illos scripserunt. Hammondus verò quæcunque dicit è proprio penu ferè depromit. Iudicia Theologor. *Hollandorum* 377 Gall.

Præclara naturalis ejus solertia, præclarior acquisita. Per totam Artium Encyclopædiam in linguis accuratus & eloquens erat, fidus respectu Veterum & recentiorum Scriptorum, in Philosophia versatus admodum, in Philologia versatior, in Theologia Scholastica eruditus, in Ecclesiastica Antiquitate Magister, consummatus in Patrum, Conciliorum, Historicorum Ecclesiasticorum, & Liturgicorum notitia. Reverâ eminens Intellectualibus suis Virtutibus, eminentior verò in Moralibus fuit. *Davidis Lloid.* Adversaria. Anglicè.

Henricus Hammondus: vir planè summus, Theologus omnium consummatissimus, eruditæ pietatis decus simul, & exemplar; Sacri Codicis Interpres facilè omnium oculatissimus, Errorum malleus. Post homines natos fœlicissimus; veritatis Hyperaspistes supra quàm dici potest nervosus; In cujus Scriptis elucescunt ingenii gravitas & acumen, judicii sublimitas & ἀκρίβεια, sententiarum ὄγκος καὶ δεινότης, docendi Methodus utilissima, nusquam dormitans diligentia. vid. Epitaph. quod in memoriam *Hammond*, scripsit vir admodum Reverend. *Thom. Pierce* S. T. D.

Epitaphium ejus tale legitur in Opusculis *Isaaci Barrovv*, p. 301.

Lege, Luge, Disce.

Ne te prætergressum pœniteat, siste pedem
Hic, & animum, Viator. Etenim,

Hic jacet *H. Hammond*, S. T. D. Theologorum sui seculi Coryphæus. Literatorum princeps. *Anglicæ* gentis decus. *Ecclesiæ* columen Veritatis assertor peritissimus. Pacis cultor devotissimus. Ordinis fautor studiosissimus. Antiquitatis

tiquitatis genuinæ fidissimus Interpres, & propugnator acerrimus. Sanctitatis Magister præstantissimus. Omnibus ornamentis instructissimus. Philosophus solidè acutus, dilucidè subtilis. Orator inaffectatè politus, nervosè copiosus. Disputator vehemens, extra acerbitatem. Egregius Criticus, absque superbiâ tamen aut supercilio. Lectionis infinitæ, sed exquisitè digestæ Maximi ingenii, Majoris judicii, consummatæ eruditionis cum pari modestiâ; Tantis dotibus usus præclarissimè. De *Ecclesiâ, Principe, Patriâ* optimè meritus. Utriusque Tabulæ Legum præco, observator, vindex. *Ecclesiæ Anglicanæ* ensis & Clypeus: quam à falsi *Schismatis* labe purgavit, à veri contagio munivit; *Romanis* hostibus, & perfugis *Sectariis* fusis, fugatis. Sinceræ doctrinæ radio veteres tenebras *Pseudo-Catholicas* dispulit, nova lumina *Anti-Catholica* extinxit. *Presbyterianam* paritatem prostravit. *Fanaticam* licentiam coercuit. Temporum iniquitatem expugnavit Scriptis victoribus, patientiâ triumphali, Ecclesiastici ordinis, jurisque vindex fortissimus, ac felicissimus. *Liturgiæ* patronus consultissimus. Theologicorum dogmatum scrutator sedulus. Difficultatum enodator accuratus. Veritatum explorator sagax. *Novum Testamentum*, *Psalterium Davidicum*, luculentâ Paraphrasi, eximio *Commentario*, sancto exemplo illustravit. Calamo scripsit, vitâ edidit *Practicum Catechismum*. Christianæ fortitudinis, patientiæ, mansuetudinis illustre *Exemplar*. Mentis insigni prudentiâ, invictâ constantiâ, candore illibato, solertiâ indefessâ mirabilis. Morum integritate spectabilis, gravitate venerabilis. Summâ pietate in *Deum*; extremâ Fide in *Principem*; propensâ charitate in *Omnes* conspicuus. *Vir*, *Scholasticus*, *Theologus*, planè incomparabilis, omni *Epitheto* major, quolibet *Elogio* potior. Meruit haberi *Martyr* assiduis pro *Ecclesiâ* curis & vigiliis confectus. Occidit diei nostri *Lucifer*, Anno 1660. salutis partæ, primo Regis Restituti, Patriæ liberatæ, Ecclesiæ instauratæ quæ à se strenuè promota, & ardenter concupita præsagiit animo, sed oculo non adspectavit, in hoc felicissimè infelix.

Vade, Cogita, Imitare.

Nec Magnum tamen Hammondum *satis ulla loquantur*
Saxa, *nec à morsu* temporis *ulla tegant:*
Clarius ostendit Scriptis *se illustribus, illo*
Digna sui tantum sunt Monumenta *Libri.*

Plura de eo scire cupientem ad libellum de Vitâ ejus à Doctore *Iohanne Fell*, Reverendo *Ædis Christi* Decano, posteà verò Episcopo *Oxoniensi*, conscriptum remittimus.

Omnia ejus Opera in 4. Vol. in fol. continentur.

GABRIEL NAUDÆUS.

Obiit An D. MDCXL. PArisinus, Eminentissimorum Cardinalium, *Francisci* à *Balneo*, *Francisci Barberini*, *Iulii Mazarini*, ac demum Serenissimæ *Christinæ* Reginæ *Suecorum*, *Gothorum* & *Vandalorum*, Bibliothecarius. Natus est IV. Non Februarii 1600. Obiit 29 Julii Anno Dom. 1653

Edidit Pentadem Quæstionum iatrophilologicarum: Bibliographiam Politicam: De Studio liberali Syntagma: Consilium de Bibliotheca struenda.

Gabriel Naudæus Parisinus, nominis inter literatos magni. *Gassend*. de Vit. *Peiresk*. p. 153.

Librorum iste suæ ætatis *Helluo* doctissimus *Gabriel Naudæus*. *Annotator* in lib. 16. c. 4. *Auli Gellii* cum Not. Var.

Quæ ad insignem eruditionem comparandam præsidia conferunt, *Gabrieli Naudæo*, fermè universa adfuerunt; Patriæ & sæculi eruditio, solers ingenium, indefessus in studio labor, otium, librorum copia, cultissimorum hominum consuetudo, & mira in scribendo facilitas. Elog *Naudæi* præfix. epist. *Naud.*

Cæterùm te hîc appello, *Gabriel Naudæe*, inclytam *Parisiorum* sobolem, ac non vulgarium florentis ingenii fœtuum varietate fœcundam. Probantur, leguntur à doctis omnibus tua quotidie monumenta literarum. Angit eos etiam atque etiam expectatio cæterorum, quæ nondum completa rerum pulcherrimarum divitias pollicentur. *Ioan. Imperial*. in Mus. Hist. p. 202.

Audio *Naudæum* nostrum, *Gallicæ* probitatis exemplum, tuique amantissimum, nova subinde moliri monumenta literarum; è quibus, quæ jam luci imminet, *Politica Bibliographia*, opinione Doctorum hominum diu concepta, partum haud serò decus admittat meritissimæ laudis; quam is & editâ nuper de *Venenis Dissertatione* præstanter adeò comparavit, ut fermè dixerim, *Naudæum* sibi gloriam *Veneris* ipsis aluisse, insigni doctrinæ miraculo. Virum novi liberalibus doctrinis politissimum; novi in omni vetustatis ratione cum industriâ versatum; quò ad ea quæ publica fecit, ornamenta studiorum, diligentiæ, ac laboris plurimum contulisse haud dubiè videri possit: verùm illustre illud de *studio liberali* syntagma, quo nobilissimum Adolescentem egregiè institutum voluit, scimus aulicis curis penè distracto, subsicivis horis, raptim excidisse; ut incredibile cuiquam sit, potuisse illum, nullo commentandi otio, nullo librorum adjumento, tam multis ex antiquitate erutis rationibus, & exemplis, quid ad omnem ingenuum morem, erudito disciplinarum cultu, cum laude faciat, apto studiorum, atque exercitationum delectu disertè adeò, & accommodate præscribere: nisi fortè inexhaustâ illâ, quæ *Catonis* olim fuit, legendi aviditate ita pridem nobilis *helluo* ingenium expleverit, ut is carere libris nusquam possit, dum suo non careat ingenio, seque unum ipse circumferat. *Gaspar* de *Simeonib*. Epist. ad *Leon. Allat.*

Vir ingenio, judicio, & multâ lectione præpollens clarissimusque. *Conring.* supplem. 30.

Vir multiplici lectione planè incomparabilis & verè ἔμψυχος βιβλιοθήκη, eâque de causâ non olim *Galliæ* duntaxat, sed *Italiæ* etiam, ipsiusque adeò *Romæ*, imo universi orbis eruditi in admiratione. *Conring.* cap. 19. Censur. diplom. Lindav.

Vir πολυμαθέστατ@ & longiore ævo dignissimus. *Schoock.* in fab. *Hamel.* pag. 26.

In *Naudæo* observare licèt, cum interdum studio' partium odioque Nationis aut Religionis quibusdam iniquiorem esse, multos etiam Auctores egregios ob easdem causas, ut videtur, planè præterire. Exemplo esse possunt, quæ de *Clapmario, Grutero, Forstnero, Scipione Gentili*, & quibusdam aliis satis frigidè aut etiam malignè scripsit. *Anonym. Auctor.* vid *Konig.*

Iatro-Philologicam eruditissimi *Naudæi* dissertationem adversus naturâ *Alastoras* cum summo applausu percurri. Utinam plura ab ingenio illo videamus. *Casp. Gevart.* Epist. ad *Ioan. Francisc. Slingelandum.*

Extat Syntagma de studio Militari. *Romæ* 1637. 4°.

Extat Bibliographia Politica. *Venetiis* 1633. 8°. & *Lugd. Bat* 1642. 8°.

Extant Epigramatum libri 2. *Parisiis* 1650. 8°.

SAMUEL PETITUS.

NAtione *Gallus*, Sacræ Theologiæ apud *Nemausenses* Professor, obiit Anno Dom. 1654. Clar. An. D. MDCXL.

Hujus *Scripta* sunt: Miscellanea, 4°. — Eclogæ Chronologicæ, 4°. — Variæ Lectiones, 4°. —— Commentarii in leges *Atticas* —— Observationes, 4°. —— Diatriba de Jure, Principum edictis, &c. 8°. —— Versus *Latini* in obitum W. *Schikardi.*

Ingeniosissimus *Petitus*, vir non sui nominis, sed verè inter *Gallorum* literatorum maximos numerandus. *Thom. Reines.* l. 1 Var. Lect. c. 25.

Cui magnopere obstrictus est totus *Orbis Literatus* —— Felicissimum annum exopto eximio *Petito. Gerard. Ioan. Voss.* ad *Sam. Sorberium: Amstel.* Kal. Jan. 1643.

Samuel Petitus, vir *Hebraicè* & *Copticè* doctissimus. & in omni Antiquitate, Ecclesiasticâ præsertim, oculatissimus. *Paul. Colomes. Gall.* Oriental.

Salmasius, Petitusque ex paucis libris communicatis in *Linguâ Copticâ* plurimùm profecerunt. *Gassend.* in vit. *Peiresk.* p. 168.

Petitus hic nomine, doctrinâ *Magnus* est; nam & scriptis multis jam inclaruit. quibus eruditissimum se linguarum *Orientalium* ostendit, & in omni antiquitate Ecclesiasticâ versatissimum, ne de *Theologiâ* ac *Philosophiâ* dicam, cujus est peritissimus. *Salmas.* ad *Gulielm. Staakmann. Leyd.* 3. Id. Jan. 1635.

Vir doctus *Samuel Petitus*, sed haud dubiè minùs felix in emendandis *Veterum*

Scriptis. *Tanaquil. Faber.* Epist. l. 1. Ep. 10.

Leges Atticas edidit, à se, quo voluerat, modo collectas & concinnatas, ad quas Commentarium addiderat. Erat vir probus, & doctus, sed iis præsidiis, quæ ad opus hujus argumenti elaborandum necessaria erant, destitutus. *Desider. Herald.* ad *Ias. Attic. & Roman.* l. 2. c. 12.

Petiti leges *Atticas* videre aveo, ut cognoscam an supra *Scaligeri* collectionem, quâ usum me memini, aliquid præstiterit. *Hug. Grot.* ad *Cordesium*, 30. Octob. 1634.

Exiguus noster; vir bonus eruditusque, nodum in scirpo quærit, non metuenda metuens. Nam si *Novi Fœderis* auctoritati non obstant tot quæ olim deprehensæ sunt, & quotidie deprehenduntur, *discrepantes Scripturæ*, quid mali facit qui in *Veteris Fœderis* libris sive ex Orientalioribus *Iudæis* sive ex *Interpretibus antiquis*, aliquas fuisse præter eas in quas inciderunt *Masoretæ*, sedulò observat & verecundè docet? *Idem* ad *Claud. Sarrav.* 18. Jan. 1640.

Nulla quippe est ex omnibus *Correctionibus Plautinis* quam pro verâ ac probatâ sumere ausim; multæ absurdissimæ. Quas in *Græcis Aathoribus* excogitavit nihilo meliores. Legem *Senarii Iambici* apud *Græcos Comicos* non videtur tenuisse, adeò sæpe contra *Metri* mensuram offendit. *Salmas.* ad *Hug. Grot.* 8. Id. Maii 1630.

De *Punicis Plautinis* tecum sentio, vel *Plutone* cæciorum in plerisque deprehendi. *Idem* ad eund. *Divione* Kal. Ian. 1630.

De *Sermone Punico* apud *Plautum* scripsi, posse ad *Ebraismum* reduci, & fore, ut, si monstra Lectionum & ineptias Librariorum inde refigamus, ista *Punica* planè *Ebræa* esse certò simus deprehensuri. Hoc verò omnium esse verissimum, intereà dum mea eduntur, ostendit elegante ingeniô homo *Samuel Petitus*, qui omnium istorum *Plautino-Punicorem* à doctis depositorum veras lectiones ex *Ebraismo* constituit & exposuit, ita ut nemo desiderare prætereà possit quidquam, ad eum omninò remitto, si qui ultrà dubitent. *Thom. Reines.* in Epist. quadam dat. *Altenburgi* 5. Aug. 1637.

Eximiæ doctrinæ vir, *Samuel Petitus*, Anno 1632. edidit *Eclogas Chronologicas*. Opus est pereruditum. *Voss.* de *Mathemat.* p. 238.

Cùm *Iosephum* interpretandum susceperit *Petitus*, magnæ vir diligentiæ *Linguarumque* sciens, multùm eo nomine gaudeo, paratus conferre quicquid potero quod in hoc negotiorum æstu sanè exiguum est. *Grot.* ad *Peiresk. Lut.* 22. Maii, 1637.

Petit unus est sex illustrium illorum *Protestantium*, quos Dominus *Colomiez* solos censet magna valuisse literatura inter suos Consectaneos. Vide *Miscellanea Historica* p. 72. Gallicè.

Extant Miscellanea. *Paris.* 1630. 4°.

Extant Eclogæ Chronologicæ. *Paris.* 1631. 4°.

Extant Variæ Lectiones. *Paris.* 1633. 4°.

Extant Commentarii in *Leges Atticas*. *Paris.* 1635. fol.

Extant Observationes. *Paris.* 1642. 4°.

CLAUDIUS SALMASIUS.

Divionensis, natus est Anno 1596 obiit anno 1652. Eum adhuc Juvenem *Josephus Scaliger* & *Isaacus Casaubonus* admirari, imò professi sunt, se à literarum ejus lectione semper doctiores discedere. Cùm vix 14. annorum esset, *Nilum* & *Barlaamum* de Primatu Papæ recensuit. Decimo quinto ætatis anno *Florum* edidit unà cum Notis, & *Ioh. Grutero* dedicavit. Hæc scripta posteà plura alia secuta sunt, quæ omnia enumerare difficile foret. Inter præcipua sunt Commentarii in *Augustam* Historiam: Opus exercitationum *Plinianarum* in *Solinum*: Apparatus Sacer: Tractatus de Annis Climactericis: Libri de usuris, modo usurarum & fœnore trapezitico: Defensio Regia pro *Carolo* I. Liber de Transubstantiatione, &c. Reliqua ejus opuscula *Antonius Clementiu* in Vita *Salmasii* pag. 64. recenset. A *Venetis*, multis aureorum millibus promissis invitatus est, ut ter tantùm in anno publicè prælegeret: quod modestè recusavit. A *Belgis* solus dignus æstimatus est, ut magni *Scaligeri* locum licèt longo tempore post impleret. Mortuus est non sine veneni suspicione. Post mortem multa ejus scripta (sic enim jusserat) ab uxore combusta sunt, quòd in iis duriùs in viros doctos invectus fuisset. Viri eruditi fateri coguntur, fuisse eum doctissimum Theologum, solertissimum Iurisconsultum, exquisitissimum Medicum, nobilissimum Philosophum, admirabilem Philologum. Linguarum notitiæ adeo avidus erat, ut *Arabicam, Ægyptiacam, Persicam, Chinicam*, & *Indicam*, cæteris *Europæis*, quas anteà callebat, adjungere non dubitaverit. O seculi miraculum! *Hugoni Grotio* audit *optimus interpres veteris Salmasius ævi. Scioppius* appellat *literarum principem*. Gronovius *Varronem*. & *Eratosthenem seculi nostri*. *Reinesius* in Var. Lect. 1. 6. Clar. An. D. MDC XL.

Salmasii exquisitissimæ eruditioni tantum tribuo, ut non modò, quæ doctè ad bonos autores notavit & ingeniosè istorum medelis excogitavit, tantum non exosculer longéque meis abortivis præferam: sed ultrò frivolis meis cedere paratus sim, si ipsi contrà videri viderim. *Konig*. in Biblioth.

Vir nobilissimus, idemque celeberrimus *Polyhistor*, in antiquis scriptoribus atque antiquitatibus versatissimus *Salmasius*. *Gisbert. Voët*. par. 1. Disput. Select. p. 752.

Vir stupendæ & ad miraculum reconditæ eruditionis excellentissimus *Salmasius*. *Iac. Ouzel*. ad *Minut. Felic*. p. 9. 1652.

Assentio *Claudio Salmasio*, viro nunquam satis laudato. *Voss*. de Hist. *Græc*. cap. 17.

Ingens illud literarum columen *Claudius Salmasius*. *Idem* de Hist. *Lat*. p 695. in *Ethico*.

Vide maximi illius viri [*Ios. Scaligeri*] Epistolam 240. ad *Claudium Salmasium*, tum magnam Reip. Literariæ spem, nunc eximium ejus, & incomparabile ornamentum. *Idem* lib. 3. Instit. Poëtic. c. 20. Sect. 7.

Vir nunquam ſatis laudatus, nec temerè ſine laude nominandus *Idem* de Idololat. l 4. c. 91.

Eſt quidem Iuvenis *Divionenſis Salmaſius*, ad miraculum doctus. *Iſ. Caſaub.* in Lit. ad *Scalig. Lut.* 15. Kal *Mart.* 1607.

Eſt profectò digniſſimus, quem omnes boni ament. Omitto incredibilem eruditionem pari modeſtiâ conditam: Illud equidem pluris facio, quòd puriorem religionem palam non dubitavit nuper profiteri. *Idem* in Litt. ad *Georg. Mich. Lingelshemium, Breton.* 4. Non Sept. 1606.

Viri clariſſimi *Claudii Salmaſii* eruditionem conſummatiſſimam ſilentio venerari malo, quàm laudes ejus ingenii mei culpâ deterere. *Hug. Grot.* limine Notar. ad *Stobei* Florileg. *Pariſ.* 1623.

Vir infinitæ Lectionis Cl. *Salmaſius. Idem* in Annot. ad lib. de Verit. R. C. 1640. p. 308.

Claudius Salmaſius, vir undecunque doctiſſimus, & qui divinis in omni diſciplinâ lucubrationibus hoc conſecutus eſt, ut jam non hominis, ſed ipſiuſmet ſcientiæ *Salmaſius* nomen habeatur. *Ægid. Menag.* ad Sereniſſ. *Chriſtinam* in Epiſt. *Balzacii*, 1651

Is [*Salmaſius*] eſt ſanè, in cujûs ſententiam omnes boni boctique libenter eant, adeò in literis ſuo merito principatum tenet. *Claud. Sarrav.* in litt. ad *Vincent. Fabricium.*

Quanto gaudio perfuſus eſſes, audiendo *Bochartum*, de mille arcanis [*Salmaſium*] ſolicitè & curioſè interrogantem, nunquam *inanem* recedere; juraſſes non defeciſſe *Oracula*. Uno in homine miratus eſſes piiſſimum & doctiſſimum *Theologum*, eloquentiſſimum *Oratorem*, ſolertiſsimum *Iuriſconſultum*, *Medicum* exquiſitiſsimum, Philoſophum nobiliſsimum, & omnigenæ linguæ, ſcientiæ & eruditionis βιβλιοθήκην ἔμψυχον. *Idem* in Litt. ad *Iacobum Palmarium.*

Hæc cùm ita luſiſſemus, & conjecturis omnia tentaſſemus, Clariſsimus vir, omni literaturæ genere excultiſsimus, & in diffusâ eruditione *Ægyptiaca* etiam *Linguæ* peritiſsimus *Claudius Salmaſius* uno verbo nos expedivit. *Lud.* de *Dieu* in Animadverſion. ad Act. Apoſt. c. 7. Sect. 43.

Virum [*Salmaſium*] medullitùs amo, colo, veneror, tanquam rarum ſeculi decus, & doctrinæ miraculum, deque eo nihil à me tam ſplendidè dici poteſt, ut ad meritorum ſublimitatem aſſurgat. *Iac. Cruc.* in litt. ad *Theod. Schrevelium.*

Dominus *Salmaſius Criticis* ſuis ſagacibus ſuaque in obſcuriſſimam Antiquitatem penetratione tantam ſibi paravit famam, ut vel unicum ejus nomen in Lectoris mente Literaturæ ac Eruditionis magnas excitet ideas. Res ſic ſe habet quoad illuſtres illos Doctos ut quoad Populorum Domitores in Hiſtoria, quorum nomina omnia ſupra vulgus mentibus ingerunt & quævis Elogia ſuperant. Sic nempe Domini *Salmaſii* nomen libri cujuſpiam fronti præfixum ejus magnificum Panegyricum efficit. Vide Dominum *Beauval*, in Operum eruditorum Hiſtoria. Februar. 1689. Gall.

Nuper deceſsit *Claudius Salmaſius*, vir in omi literarum genere eminentiſsimus,

mus, ac sine controversiâ hujus ævi summus. Sed quæsitâ meritis superbiâ immodicus sui æstimator, aliorumque contemptor, omnisque sententiæ, cujus ipse autor non esset, inimicus. *Octav. Ferrar.* in litt. ad lector. quas posteriori libror. parti de *re Vestiariâ* præmisit.

Vir alioquin ad *literas* summo honore tractandas, & illustrandas natus, si modestiam adhibere, & arroganti de se persuasione, ac erga alios malignitate excussâ, mentem animi in iis sedulò occupare potuisset. *Desider. Herald.* Animadvers. in *Salmas.* observat. in *Ius Attic* & *Rom.* l. 2. c. 7.

Salmasius nemini suorum temporum literato pepercit; nemo omnium qui ætate nostrâ claruere, virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heins.* Not. ad *Ovid.*

Habebat hoc vir ille incomparabilis, ut uberrimo ingenio nulla sufficeret manus, & ubi instituerat scribere, nec rerum nec verborum modum nosset. *Ioan. Frid. Gronov.* in lib. de *Sestertiis*, 165 . p. 46. 47.

Scripsit librum pro *Carolo* I. Rege *Angliæ* magni nominis vir *Claudius Salmasius*; sed, ne quid dissimulem, non respondet expectationi, admodum enim tumultuarius est, & graviter *Salmasius* peccavit, quòd non distinxerit inter varias *Regnorum* species; sed ita disserit ac si simpliciter omnibus Regibus una eademque potestas; & quæ reperit apud Autores de *Regibus*, illa omnia *uni Regi* applicat; cùm tamen *Aristoteles* plures ponat *Regni* species, licet minus plenas vel mixtas. Debuisset potiùs argumentari ex legibus & consuetudinibus *Regni Anglicani*, non ex iis, quæ in historiis legerat. Excepit eum mordax Scriptor *Miltonus*, sed in quo desideres prudentiam & æquitatem judicii: in Sarcasmo est artifex, unde petulans ejus ingenium satis se prodidit. *Herman. Conring.* de Regn. *Angl.*

Salmasii de *Usuris* librum vidisse te opinor. *Theologis* sententiam suam vix probasse videtur. Nosti quàm periculosum sit in ejusmodi argumentis ingenium exercere; præsertim cùm contra receptam ab omnibus sententiam in aliam, & novam itur. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Litt. ad *Ioan. Isaac. Pontanum*, p. 84.

Salmasii Epistolæ prodierunt post mortem istius viri, doctrinâ variâ plenæ, ut fuit ille vir diffusæ lectionis & ingenii; sed paucæ illæ sunt, quarum ego longè plures ab illo scriptas esse existimo. In tantâ enim celebritate hominum viventi penè quotidianum fuit Epistolarum commercium, quarum αὐτοσχεδιάσματα ipsi perierunt, & in angulo apud viros doctos sparsim latent. Ut enim extemporalis fuit in omni lectione suâ, omniaque, prout semel conceperat, in typographiam miserat: ita vix credibile est, Epistolas illum descripsisse: dolendum tamen est, intercidisse illas in quibus fortasse multa fuerunt, quæ prodesse orbi literario potuerint. Apud *Sarravium* non paucæ ejus Epistolæ leguntur, quas in opere illo Epistolarum non deprehendas. Reperiuntur & in Bibliothecâ Gudianâ nonullæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 292.

Salmasius Notas ad *Abdii* aras descripsit ex *Holobolo* Rhetore. *Colomes.* Opusc. p. 138. *Is. Voss.* ad *Pomp. Mel.* p. 213.

* *Claudii Salmasii* Opera prohibentur in Decreto 18. Decemb. 1646.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

In Effigiem *C. Salmasii* hæc Carmina composuit C. *Barlæus.*

Gallia quo nuper, jam sidere Leyda *superbit,*
Prælucet magnis artibus ista Pharos.
Hæc sunt perspecti, Lector, compendia Mundi,
Fronte sub hac Pallas *prodigiosa latet.*
Partimur doctrinam alii. Hic se tota recondit:
Immensosque habitat mens spatiosa Lares.
Scribite scriptores. Cui pagina scripta Solini *est,*
Iudice me, scripti Circulus orbis erit.

FRIDERICUS SPANHEMIUS.

Clar. A. D. MDCXL.

AMbergensis Palatinus filius *VVigandi*, Senatoris Archipalatini, Theologus hoc seculo celeberrimus, *Genevæ* primò, dein *Lugduni Batavorum* Professor. Edidit varia, inter quæ eminent *Dubia Evangelica*, *Exercitationes* de *Gratia* Universali, *Miles Suecicus*, &c. Obiit Anno Chr. 1649. ætatis 49. *Heidan.* Oratione funebri.

Accuratissimus scriptor *Fridericus Spanhemius* in eximio illo Opere de *Dubiis Evangelicis. Bochart.* in Geograph. p. 104.

Spanhemius, vir planè eximius, superioribus diebus Professionem Theologicam feliciter apud nos est auspicatus. Talis *Atlas* illud cœlum debebat sustinere. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Litt. ad *Adrian. Hofferum*, *Lugd. Bat.* 1642 Novemb. 12.

Gloriosissimum me reputo quòd bene de me Dominus *Spanhemius* existimet; Virum enim illum maximi facio. *Balzacius*, Epistola 28. ad D. *Chapelain.* l. 20. Gallicè.

Vir magne, docta ingenii tui monumenta magno labore, magnisque vigiliis elucubrata, summâ cum voluptate, summo cum fructu vidi & legi. De Republicâ certè litterariâ mereri magis non poteras, quàm *Dubiis* tuis *Evangelicis*, dignis memoriâ, & laude seculorum. Non quòd vel *Dubia* statuatur *Veritas Evangelica*, vel de ea ambigendum censeas. Absit ab homine *Christiano* qui aliquo pietatis sensu ducitur tam impia cogitatio. Sed *dubia*, quæ vel profanorum furor, vel infirmorum imbecillitas non invenit in *Scripturâ*, sed in *Scripturam* invexit, à radice revellere tibi fuit animus. Laudabili mehercule instituto! Nam non sectariorum solùm, sed & *Atheorum* ac *Atheorum* funesta agmina passim occurrunt, qui sacrilegâ prorsus temeritate, *Veritatem Evangelicam* infeliciter subtiles, vel conviciis apertè lacessunt, vel per cuniculos labefactant, judicasti quâ polles prudentiâ, hoc scribendi genus non utile solùm, sed & necessarium esse, & sine crimine non debere negligi. Exemplo Patrum, *Tertulliani*, *Origenis*, *Epiphanii*, *Hieronymi*, *Augusti* & aliorum qui strophas Adversariorum detectas solidè eliserunt, & S. Scripturæ dignitatem masculè tutati sunt, ne

hominum impiorum protervia ullo modo fraudi esset *Ecclesiæ Christianæ*, sed ut in luce & oculis omnium, *Veritas* clariùs splendesceret. *Iacob. Cruc.* in Epist.

Quàm est laudabile, multis linguis loqui posse & scribere. Uni genti nati videntur, quibus simplex est lingua; quibus bisulca & trisulca, pluribus. Inter hos nomen mereris, Clarissime *Spanhemi*, dum iis vocibus loqueris quibus se maximè explicat hodierna facundia. *Latinas* innuo & *Gallicas*, quarum documenta dedisti Scriptis luculentissimis. *Casp. Barl.* in Epist. ad *Frid. Spanhem. Amstelod.* 18. Mart. 1645.

Plurimum me tibi debere profiteor, quòd Tomis secundo & Tertio *Dubiorum Evangelicorum* liberaliter me donaveris. Legi eos quamprimùm potui maximâ cum aviditate. Satis mirari nequeo diligentiam tuam in evolvendis tot *Interpretibus*, partim antiquis, partim novis, quibusdam etiam horum mihi ignotis hactenus; tum verò non pauca *Chronologiæ*, *Historiæ* præceptorum video abste quàm ab aliis enucleatiùs exposita. Neque doleo quædam, quæ ego pridem annotaveram, mihi tuo labore præerepta. Quin gaudeo potius meum judicium tuo, viri tam eruditi, judicio confirmari. *Hug. Grot.* in Litt. dat. *Lutet.* 16. Feb 1639.

Facultas *Theologica* per obitum *Sphanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbitatem pati non potuit *Academia*. Utinam illa illucescat aliquando dies, quà surrogetur in locum defuncti, qui cum eo paria faciat, sed mihi crede faciliùs reperietur qui locum subibit, quàm qui implebit. Doleo sæpe mecum extinctum hoc lumen seculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinæ, omnique scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita Deo visum, cujus voluntati nostram subjici par est. *Iac. Cruc.* in Epist. ad *Ioan. Cruc.* p. 516.

* *Friderici Spanhemii* Dissertationes Theologico-Historicæ omninò prohibentur. Index *Romæ* impress. 1681.

Extant Dubia Evangelica 2. Vol. in 4°. *Genevæ* 1639.

HENRICUS VALESIUS.

Historiographus Regius, natus est *Lutetiæ Parisiorum* anno Chr. 1603. 4. Idus Septembris, die Mercurii. Obiit Nonis Maii Anno Christi 1676. Clar. An. D. MDCXL.

Scripsit Notas & Annotationes in *Ammianum Marcellinum*, in *Eusebium*, *Socratem*, & *Evagrium*, &c. Multa in Scriniis volumina moriens reliquit, partim absoluta, partim imperfecta. Ejus Notæ in *Valerii Harpocrationis* Lexicon editæ sunt *Lugd. Batav.* 1682. 4°. Unum oculum amiserat.

Vir summus summos *Grammaticos*, & *Rhetoricos*, atque adeò *Oratores* ipsos plurimùm supergressus est: quippe qui *Græcas*, *Romanas* & *barbaras* notas habebat *antiquitates*, cui erat *historia* sacra prophanaque comperta, qui *Græcum Latinumque* sermonem tamquam *patrium* noverat; qui denique ad magnitudinem ingenii, vimque & acrimoniam judicii, assiduâ lectione, ac meditatione variam & interminatam in omni literarum genere doctrinam adjunxerat. *Hadrian. Vales.* frater in Vit. *Hen. Vales.*

Nemo *Criticorum* Professionem suam magis condecoravit quam Dominus *Valesius*, omnibus ad illam rite exercendam necessariis dotibus instructus erat, ejusque dignitatem magno cum splendore tuitus est imo & adauxit. *Iudicia* Erudit or. Paris. 1685. Gall.

Dominus *Valois* inter totius Regni Græcæ linguæ cultores excelluit, & in Ecclesiæ ac Imperii Historia versatissimus erat, in omnibúsque argumentis ab *Eusebio Socrate, Sozomeno, Theodoreto Evagrio* pertractatis. Quapropter ex omni parte respondit expectationi jussisque *Cleri Gallici*, qui ei ut totius Seculi viro ad hoc maximè idoneo gloriosam demandaverat provinciam Historicos vertendi, si mandatum idem non exequeretur Dominus de *Monchal Tholosæ* Archiepiscopus. Certóque affirmari potest illum nedum obscuravisse & delevisse omnes illorum Authorum versiones ante se elucubratas, sed etiam paucissimos *interpretes* ipsum nec superare imò nec adæquare posse. Quædam tamen loca occurrunt in aliquibus harum *Versionum* ubi Doctus ille vir, Criticorum hodiernorum judicio, ambobus suis oculis opus habuisset. *Idem.* Gallicè.

Eruditus *Henricus Valesius* omnium *Eusebii* Versionum vitiis observatis aliam iis absolutiorem elaborare molitus est. Illam adjunxit *Græco* contextui ad quatuor manuscripta recognito, Doctissimasque Notas eidem addidit. Ejus Versio Literariæ Reipublicæ applausum omniumque Eruditorum promeruit. Duobus attributis parum vulgaribus ornari potest, quod nimirum & elegans & literalis sit. Critici quidam aliquos tamen lapsus in illa observaverunt; Sed omnibus satisfacere impossibile est, difficillimumque in tantæ prolixitatis opere nusquam hallucinari. *Ell.* du *Pin.* in Biblioth. Nov. Vol. 2. pag. 9. Gallicè.

Negari non potest, quòd in Notis *Valesianis* in *Harpocrationis Lexicon* plurima occurrant, quæ *Scripturam* non intellectam aliis aperiunt, teterrima *Scriptorum* loca restituunt, *Latinos Græcorum* interpretes corrigunt, *Historiam* multis partibus illustrant, obscurissima *Fabularum* deridicula, & nativum Verborum atque dicteriorum leporem, qui in Fabularum scenis discitur, revelant; Poëtarum quoque & oratorum lusus ac delicias, suavitate *Græcæ* conditas *elegantiæ*, sine fuco sistunt. Ut taceamus, quæ in cognitione *Autorum*, *Græcorum* præsertim, in doctrinâ *Græcæ* linguæ, in tribunalis *Græci* formulis & harum Origine, in contractuum, & *forensium Actionum* generibus, necnon in rebus *Geographicis* & *Chronologicis* illustrata ab eodem hic reperiuntur. *Acta Erudit or.* vol. 1. p. 250. 251.

Ediderat anno 1636. *Parisiis Marcellinum Henricus Valesius*, vir de literis egregiè meritus, ex manuscriptorum Codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic *Autor* eruditis cœpit, à cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac mendæ absterruerant: & *Editio* præcipuè illa *Valesiana*, distractis brevi tempore *exemplaribus*, summo apud doctos omnes in pretio fuit. *Ibid.* ut supra p. 13. 14.

Henricus Valesius, vir eruditione cum maximis hujus ac superioris ætatis *Philologis* comparandus. *Colomes.* 44. in Paralipom. ad Chartoph. Eccles. Gul. Cave p. 44.

Henricus Valesius vir summus, cujus mors nuper rei *literariæ* ingentem imposuit & irreparabilem plagam, omnibus eruditis diutissimè lugendam. *Ioan. Georg. Græv.* Præfat. ad *Ciceron.* Epist. cum Not. Var.

Ingeniorum nostræ ætatis principem vocat idem *Grævius* Tom. 2. Not. in Ep. *Ciceron.* p. 407.

JOHANNES LUDOVICUS GUEZIUS BALSACIUS.

GAllus, Poëta *Latinus*, obiit anno Dom. 1654. Reliquit tres libros Carminum, item Epistolas, &c. Clar. An. D. MDCXL.

Ioannes Ludovicus Guyus Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non *Gallicè* modò, sed *Latinè* etiam scribentium elegantiæ palmam non facilè cedat. *Gassend.* de Vit. *Peirek.* p. 250.

Balzaci literæ selectæ, *Gallico* sermone scriptæ, *Amstelodami* apud *Elzevirios* editæ an. 1656. in 12°. Apud populares suos varia expertus est judicia ob novum aliquod dictionis genus in *Gallico* sermone: Est enim argutus, floridus, Metaphoris aliquantulum indulgens; quæ scribendi ratio quibusdam, qui castigatiores videri volebant, displicuit. Nam Satyræ adversus illum scriptæ & integri libri, quos ipse tamen validè satis excepit & retudit. Latinas Epistolas scripsit, quæ raræ sunt, in quibus singularis quidam Linguæ Latinæ nitor, & *Gallica* quædam facundia, optimè ad sermonis Latini genium applicata. In *Gallicis* Epistolis habentur singularia de rebus literariis & auctoribus judicia. Non has tantum, sed & aliorum *Gallorum*, Epistolas perstringit *Iacobus Hovvelius* in literis suis familiaribus, *Anglicâ* linguâ scriptis; nam Epistolâ primâ dicit, vicinos suos transmarinos, vernacula linguâ scribentes, stylo uti marcido, qui similis sit corpori carnoso sine juncturâ & arteriis. Vocat eorum expressiones *Hecticas*, & meris verbis flatulentas, aranearum telas, quæ non stringant Lectores — Illæ Epistolæ, quas junior edidit *Balzacius*, turgent Metaphoris, & aliquid *Asiatici* sonant. Maturiore ætate temperavit sibi paululum, & quod tumidum anteà videbatur, in mollius dicendi genus commutavit. Si quid ego judico *Gallicæ* illius eloquentiæ, vel potiùs grandiloquentiæ, quam Genti illi familiarem In *Sulpitio Severo*, *Eucherio* aliqui, in *Budæo* Erasmus notavit, specimen in illo quoque observare mihi videor. Magna interim partium studia fuerunt in *Galliâ* adversus hujus viri eloquentiam, aliis ut novam integris libris damnantibus; aliis ut perfectissimi sermonis exemplum imitantibus. Historiam omnem ejus rei prolixâ dissertatione complexus est *Sorellus* in Bibliothecâ Gallicâ. In *Balzaci* Epistolis notari merentur, quæ habet de lite inter *Guietum* & *Grotium* super præstantia *vini* & *cerevisiæ* pag. 313. *Francisci Guieti* Rusticum Epigramma pro *vino* adversus *Batavos Cerevisiæ* potores illic legatur. *Grotii Phaleucus* pro

Cerevisiâ inter poëmata ejus reperitur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 295. 296.

Nec vererer *Balzacii* Latinas Epistolas cum Epistolis *Antiquorum* comparare, ac nescio, an etiam præferre debeam: *Ciceronianas* excipio, nihil enim illis in eo genere perfectius. Sunt tamen, quibus aliquæ nimis cultæ & compositæ, nec satis faciles & familiares ex *Balzacianis* istis videantur. *Ægid. Menag.* in Epist. ad *Christianam Suedorum* Regin. præfix. Carminib. *Balzac.*

Epistolarum tuarum conceptus graves sunt & à vulgaribus cogitatis non minus remoti sunt quàm conformes sensui communi virorum qui peracri judicio valent: Earum dictio pura est, verba verò ejus sunt delectûs qui cum laudabili simplicitate consistere potest, earum sensus perspicuus & nitidus, & periodi suis omnibus numeris absolutæ. Cardinalis *Richelius* Epistola ad *Balzacium*. *Parisiis* 4. Febr. 1624. Gall.

Stylus ejus argumentorum adeo jucundorum naturæ tam congruus est, ut *Axiomata* ejus *Politicâ* vel ipsarum fœminarum captui attemperentur, ejus verò *Amatoria* Epistolæ Philosophorum gravitatem non offendant. Apologia pro D. *Balzácio.* Gall.

Quòd si Artem minùs atq; Artificem, *Poësin* dico atq; *Balzacium* amares, *Balzacii* certè Versus non amare non posses; ita sunt *Latini* & castigati; ita canori atq; rotundi, adeo abhorrent ab omni verborum vilitate, adeò in iis omnia vivunt, & moventur; tanta vis est atque sublimitas; tam felix audacia; tam nihil puerile, nihil otiosum atque arcessitum. Propter quæ, *Hugo Grotius*, *Nicolaus Borbonius*, *Francisc. Guietus*, *Hadrianus Valesius*, *Carolus Feramusius*, ut sûmi Poetæ, ita Poetarum judices exactissimi, *Balzacium* inter eximios hujus seculi Poëtas collocarunt. *Ægid. Menag.* in Epist. ad *Christin. Sued.* Regin. præfix. Carmin. *Balzaci.*

Si *Balsaco* tuo visum fuisset, Nobilissime Virorum, intra patrium sermonem, cui exornando totum se impendit, nominis existimationem cohibere, nemo tam præclaro instituto non faveret. Majoris verò eruditionis famam cùm ambiret, ne disertus magis, credo, quàm eruditus videretur, summum decus seculi aggressus est, qui ingenio sublimi, nec judicio minori, tum scientiarum omnium cognitione, & antiquitatis utriusque instructus, nusquam jam hærere potest. Id tentandum interim suscepit, quod cùm omnia sint summa, inter prima ejus monumenta numeramus; *Herodem* scilicet, *Infanticidam*; Tragœdiam, ut breviter hoc dicam, excitatam & cœlestem: quam universus ordo Literatus cum stupore admirationis legit, prædicatque. Quæ *Antiquitatis* ita vim omnem geniumque expressit, ut (ne quid dicam ampliùs) æquarit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. ad *Constantin. Hugenium*, *Lugd. Bat.* 1636. Jul. 12.

Superat utrumque [*Ioannem Auratum*, & *Ioannem Bachotium*] *Io. Ludovicus Guezius Balzacius*, cujus in versibus felix audacia, nihil jejunum, otiosum, accersitum. Solebat dicere *Ioannes Saracenus*, superari *Balzacium* à paucis in genere levi & æquabili, in gravi & sublimi à nullo æquari. Nexum tamen Poëticum alicubi requiret Lector, & alicubi collisiones verborũ asperiores forsan aversabitur; utcunq; cætera ejus scripta ultimam propemodum limam receperint. Tres Carminum ejus libros edidit illustris *Ægidius Menagius*, varii argumenti in quibus

Epica

Epica cum *Elegis* de principatu certant. Inter *Epica* præstat *Christus Victor*, inter *Elegias* propemodum *Amyntas*. *Borrich*. de Poët. p. 111, 1 2.

Vir ingenio compto, & *Gallica* eloquentiæ laude clarus, *Balzacus*, sed in Religione plus quàm infans. *Molinæus* Præfat. ad Hyperaspist.

Extant opera ejus *Gallice* Tom. 2. in fol. *Paris*. 1665.

CASPAR BARLÆUS

Antverpianus, Doctor Medicus, primùm Logices in Academiâ *Lugduno-Batavâ*, post Philosophiç Moralis apud *Amstelod*. Professor, obiit Anno 1647 Reliquit Carmina, Orationes, & Epistolas. Clar. An. D. MDCXL.

Casparus Barlæus, dubium Poëta melior, an Philosophus. *Voss*. de Grammat. lib. 1. c. 3.

Barlæus, Orator & Poëta *Batavus*, cuivis *Antiquorum* comparandus. *Hofman*.

Barlæo valetudinem opto prosperiorem, vel *Poëseos* causâ quam ornat. *Hug. Grot*. in Epist. ad *Voss*. Cal. Jan. 1638.

Poësi plurimum valet, vinctâque numeris oratione sublimè incedit; sed nec solutâ minus disertus est. *Valer. Andr*. in Biblioth. *Belgic*.

Ita admirando planè artificio, & incredibili *Auditorum* delectatione ac fructu, apud *Amstel*. *Logicam* exponit vir summus, & clarissimus *Caspar Barlæus*, quem meritò numerare soles inter primarios *Reip. Literariæ* proceres. *Jo. Beverovic*. ad *Jo. Westerburgium* de Vit. term. p. 169.

Magni viri [*Barlæi*] insignem doctrinam nunquam non veneror, laudo, prædico. *Jo. Westerburg*. ad *Io. Beverovic*. p. 179.

Ille vatum nostri seculi Princeps *Barlæus*. *Marc. Zuer. Boxhorn*. in Epist. ad *Pontanum*, p. 4.

Nec in *Belgis* defecit Genius Poëticus, sed nonnunquam gloriam Veterum propemodum obscuravit. Sanè *Caspar Barlæus Antverpianus*, & inventionum artificio, & cultu dictionis, optimo cuique *Antiquorum*, etiam ipsi *Claudiano* palmam dubiam facit, in quocunque argumento, quocunque *Poëmatum* genere oppidò nitidus, facundus, exquisitus: dignus qui ab omnibus *Heliconis* alumnis in sinu gestetur, ità piè & suaviter *Sacra* emodulatur, masculè *Heroum* gesta, opportunè & convenienter varietatem Actionum Humanarum; ubique experrectæ industriæ, cui accedit nativa quædam facilitas, copia, majestas. Agnovit illam dexteritatem *Card. Richelius*, & lecto *Panegyrico* cujus exordium, *Nunc nova purpurei sument exordia fasces*, planè Regia munificentiâ prosecutus est. Ad summam, in uno *Barlæo* ostendere voluit Natura, *Phœbum* semper juvenem esse, nec cum mundo effœto consenuisse. *Borrich*. de Poët. p. 140.

Barlæi Epistolæ facetiis & salibus perspersæ multa istius temporis notabilia sæpè memorant. Fuit *Barlæus* Philosophus & Poëta præstantissimus, quanquam à *Batavis* ipsis non magni æstimatus; ingenium fœcundissimum & festivissimum

habuit, in *Elegia*, *Scazonte* & *Phaleucis* mirè suavis & argutus, in *Epico* carmine luxuriâ nimia penè molestus: Quam ejus loquacitatem contemptim habuere *Heinsius* aliique castigatiores Poetæ. Id certè verum est, in delectu verborum non multùm se cruciasse, sed primos impetus plerumque esse secutum, & ingenii sui ubertatem. Misero fato periit, puteo submersus; an sponte, an casu, incertum. Ejus extant Epistolæ, quas non adeò ob dictionem legi velim, quàm ob argutias & urbanitatem: Facetiarum plenissimus est, ubique jocis circumfluens; ac incidunt nonnunquam, quæ ad Historiam literariam sui temporis, præcipue in *Batavia*, pertinent. Lepida inter alia Epistola est LXXI. quam ad *Petrum Gruterum* Ludimagistrum scripsit, hominem in stylo κακόζηλον & antiquarium, ubi per mimesin perpetuam eum cum stylo suo exagitat. Est verò *Gruterus* etiam inter *Simias Lipsianas*; sed qui præter κακοζηλίαν *Lipsianam* mirè ineptus est in frigidis Allusionibus & verbis Antiquitatis. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 300, 301.

In *Barlæi* Epistolis habent *Lectores* quod discant, *Historici* quod notent, *Theologi* quod animadvertant. De rebus sacris, de veritate pacificâ, de Religionis libertate disserit Auctor tam piè quàm animosè: de *Philosophorum* arcanis sagaciter & perspicuâ subtilitate. Erga familiares officiosus est scriptor, in fautores gratus, cum gaudentibus gaudet, & dolentibus præbet solatium. Sic miscet utile dulci, rerum argumentorumque varietate, monitis, jocis, salibusque. Plura adderem, sed non eget domestico teste. *Gerard. Brandt.* in Epist. ad *Arnold. Hoost*, præfix. Epist. *Barlæi.*

Barlæi jactura, cujus aliquas circunstantias à me petis, cum *Walæi* & *Veslingii* interitu non est conferenda, quamvis præclarus vir fuerit ille; plures enim semper existent eximii *Poetæ* quam eximii *Medici*. *Amstelodami* cum degerem de vitæ illius exitu varii spargebantur rumores, ac si melancholia quædam ipsum accelerasset. Verum quidem est quod cùm in Principis *Auraici* obitum Funebrem Orationem carmine concinnasset, Doctor autem *Spanhemius* alteram prosa pronunciasset, impatientissimè renumerationis inæqualitatem toleraverit, ut enim festivè dixit Dom. *Salmasius*, mira hæc fuit hallucinatio, quod *Equitis* stipendium Pediti, *Peditis* vero Equiti persolveretur: *Barlæus* quingentas tantum libras, alter verò quingentos nummos accepit. *Sorbiere* Epist. ad Dom. *Patin* pag. 442. Gall.

Socinianus nec sum, nec fui, vellent quidem me esse, qui explendi in me odii materiam solicitè quærunt. Sed his innocentiam meam pro scuto opponam. *Barl.* ipse in Epist. ad *Petr. Cunæum*, 12. Septemb. 1636.

Extant ejus Poëmata, *Lugd. Batav.* 1628. 8°.

Extant ejus Epistolæ, *Amstel.* apud *Jo. Blaeu.* 1667. 8°.

JOANNES

JOANNES MORINUS

NAtione *Gallus*, Patriâ *Blesensis*, Congregationis Oratorii Presbyter, Obiit ann. 1659. ætatis 68. Clar. A D. MDCXL.

Edidit Biblia *Græca* Interpretum LXX. Item Exercitationes *Ecclesiasticas* in utrumque *Samaritanorum* Pentateuchum: Tractatum de Sinceritate *Hebraici Græci*que Textus dignoscendâ, contra *Taylerum, Bootium*, ac *Muisium*, Grammaticam *Samaritanam*, &c.

Vir impensè doctus *Ioannes Morinus* è Congregatione Oratorii. *Gassend.* in Vit. *Peiresk.* c. 68.

Orientalium literarum peritissimus *Ioannes Morinus*. *Voss.* in Harmon Evang. pag. 50.

Io. Morinum Congregationis Oratorii Presbyterum, in linguis Orientalibus fuisse versatissimum, sed *Pentateucho Samaritano* nimis addictum scripta clamant. *Paul. Colomes Gal.* Orient. p. 166.

A Domino *Patin* audivi, Cardinalem *Richelium*, cùm aliquando de *Io. Morino* Oratorii Presbytero incideret sermo, dixisse ipsum egregium esse ingenium, seque illum timere. *Paul Colomes.* Opusc. p. 129. Gall.

Nunquam interituram sibi peperit famam, quia vero merito superstructa erat. Pauci profundæ ejus eruditioni parem assecuti sunt. Præstantis erat ingenii, fœcundæ phantasiæ, memoriæque tam fidelis ut nihil unquam ipsi elaberetur eorum quæ ipsi concredita fuerant. *Moreri* Majori Dictionario Gallico.

Joannes Morinus vir doctissimus, cui multum ob labores in *Samaritano Pent.* docti omnes debent. *Brian. Walton* in Dissert. de Ling. Oriental. 1658. p. 41.

Mirum est *Jo. Morinum* virum aliàs doctissimum, statuere tam *Græcam* LXX. quàm vulgatam *Latinam* divinæ authoritatis esse, cùm inter se sæpissimè discrepent & contraria affirment. *Idem* ibid. p. 118.

Si *Capellum* cum *Morino* comparare liceat in iis quę uterque de rebus *Biblicis* composuit, in hujus quidem libris plus eruditionis apparet, sed quę sæpiùs sit extra rem, at in illo plus ingenii atque judicii qui nunquam à scopo aberret, & id quod sibi proposuit firmissimis rationibus comprobet. Vit. *Jo. Morini* præfix. Antiquit. Eccles. Orient. 1682. p. 69.

Utinam *Morinus* in tractandâ *Ecclesiæ* Disciplinâ & Historiâ omnem Operam suam collocâsset, neque agendum illi fuisset cum *Tayloris, Bootiis, Hottingeris, Muisiis, Flavigniis* & aliis ejusmodi hominibus, qui illius, ut erat paulò iracundior ac difficilior, bilem commoverant: Haberemus enim maximam Theologiæ partem ab eo gravissimè tractatam, & non ex more *Scholasticorum* qui temerè & sine judicio de rebus magni ponderis sententiam ferunt, nihilque edunt in *Theologiam* præter sophismata & argutias quæ viros doctos ad risum & contemptum incitent. *Ibid.* p. 99. 100.

Nemo in Bibliorum Criticen plura imò nec eruditius scripsit quàm *Joann.* *Morinus* Oratorii Presbyter. Quoniam plurimos hodie sequaces habet, qui ejus Opiniones minus accuratè excussas cæco impetu sectantur, non abs re fuerit si easdem majori sedulitate pensiculemus. Cum apud se statuisset alteram τῶν *Septuaginta* Editionem juxta Vaticani exemplar evulgare, & in Parisiensibus *Polyglottis* excudendum Hebraico-Samaritanum exemplar *Pentateuchi*, jam ab illo tempore animo molitus est hodiernum contextum Hebraicum quantùm posset destruere, ut eò magis τῶν Septuaginta Versionem & Hebræo-Samaritanum Pentateuchum commendaret, quasi depravatus esset textus Hebraicus Judæorum plurimus in locis, in quibus discrepat à Versione *Græca* τῶν Septuaginta, & ab Exemplari *Hebræo-Samaritano*, imò & ab ipsa Vulgata. De Ecclesia hac ratione se preclare meriturum putavit, omnibus mediis tuendo Veteres Versiones, quas usu diuturno approbaverat. Verùm fortassis non animadvertit Ecclesiam, dum authenticas declaravit Veterem τῶν *Septuaginta* Versionem, novamque B. *Hieronymi* Interpretationem, nunquam sibi proposuisse Hebraicum Textum damnare, nec Judæos quod eundem depravaverint accusare. In ejus Libris innumera sunt utilia, altissimaq; occurrit erudi io. Protestantes quidam *Morino* respondere conati sunt. Sed præterquam quòd præjudiciis in gratiam Judæorum pleni erant, adeo infirma sunt eorum responsa, ut facilè crediturus sit Lector ratione nixum fuisse *Morinum* in omnibus quæ adversus *Massoretarum* textum Hebraicum in hisce libris attulit. Dominus de *Muis* sagaciùs multò *Hebræi* Textus Apologiam scripsit, eademque opera quibusdam *Joann. Morini* propositionibus respondit. Optandum tamen esset eum moderatiorem fuisse, nec consilium prætexendo *Morinum* acriùs oppugnandi, qui nimium ostentavit Zelum pro Veterum Versionum ab Ecclesia approbatarum propugnatione, ad alterum extremum tam prope illum non accessisse, *Massora* ascribendo plura ipsi minimè debita. Quamvis D. de *Muis* Hebrææ Linguæ peritus esset, totam tamen non videtur habuisse eruditionem necessariam ad bonum responsum *Morini* Libris opponendam. Orat. Presb. *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 18.

Joannes Buxtorfius in Dissertatione de Literarum *Hebraicarum* genuinâ Antiquitate, *Morini* Exercitationes vocat Librum crudâ & indigestâ materiæ mole infertum & confertum.

Extant Biblia LXX. Interpret. cum Præfat. ac Prolegomenis, *Paris.* 3. vol. fol. 1628.

Extant Exercitationes in utrumque *Samaritanorum* Pentateuchum. *Paris.* 1631. 4°.

Extant Exercitationes Ecclesiasticæ. *Paris.* 1626. 4°.

SAMUEL BOCHARTUS

Clar. A. D. MDCL.

Rhotomagensis, Anno 1599. natus, anno 1667. obiit. Fuit Theologus & Philologus eximius.

Scripsit

Scripsit *Hierozoicon*, & Geographiam Sacram, &c.

Samuel Bochartus Protestantis Religionis apud *Cadomenses* Minister fuit. Ejus propensio erat in politiores litteras, quarum callentissimus erat, assiduèque Poetas *Græcos* & *Latinos* Veteresque Patres legerat. Dom. *Bochartus* Linguarum etiam peritissimus erat, *Latinâ, Græcâ*, & *Hebraicâ* loquebatur & scribebat, Arabicæque satis gnarus erat. Ejus merita nedum apud ejus partium homines existimationem ipsi conciliarunt, sed etiam apud omnes apud quos probitas & Doctrina in pretio erant. Eorum illustrissimos indigitare haud difficile foret; sed observasse sufficiet cum à Regina *Sueciæ* Stokolmiam accitum fuisse anno 1652. ibique publicis signis eam ostendisse quanti ejus eruditionem faceret. *Moreri*, Diction. Gall.

Samuel Bochartus, illud sæculi nostri *Miraculum*, cujus si quis sit qui nomen ignoret, aut stupendam cum summâ modestiâ conjunctam eruditionem non suspiciat, næ illum penitus ἄμυσον esse oportet. *Jo. Lud. Fabrit.* in Orat. inaugural. de Anim. immortalitat.

Samuel Bochartus eruditionis licèt Abyssus, adeò tamen propriæ opinionis & æstimationis expers fuit, ut haud semel commissos in scriptis suis errores publicè sit professus: *Ingenuè agnosco* (dicit inter alia Geograph. Sacr. lib. 2. c. 14.) *nos in iis errasse, quæ de* Caspiis *portis* & Nilæo *Campo diximus*. Adeo ut summo jure *Apuleianum* hoc convenire Viro huic dixeris quòd inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter utrosque optimus, &, quod merito addas, inter omnes modestissimus fuerit. *Gul. Salden.* de Usu & Abusu Librorum.

Doctissimus, Linguarumque Orientalium peritissimus vir *S. Bochartus* in admirando opere, *Geographia Sacra. Ouzel.* Animadvers. ad *Minut. Felic.* pag. 34.

Vir longè doctissimus in illo diffusæ eruditionis opere, *Geographia Sacra. Pocock.* in portam *Mos.* c. 3.

Opus laboriosum, scilicet *Geographia Sacra*, & variâ eruditione refertum. *Voët.* in Biblioth. suâ, p. 420.

Quæ autem *Tarsis*, & ubi fuerit, nuper in *immortali Opere* demonstravit, quod tute scis, longè doctissimus *Bochartus*. *Tanaq. Faber.* Epist. l. 1. p 36.

Samuel Bochartus, doctissimus & judicii absque controversia limatissimi. *Lambec.* in Hist. lit. prodr. 4.

De quo adeundus *Bochartus* in admirando opere de *Animalibus Biblicis*: *Bochartus*, inquam, quem ut, dum viveret*, veneratione singulari coluimus, ita nunc fato functum lugemus, cum omnibus bonis, quibus nota erat viri illius, in summâ omnium ferè linguarum & universæ antiquitatis peritiâ admirabilis morum probitas, pari modestia juncta. *Paul. Colomes.* Observat. Sac. pag. 127.

Samuel Bochartus, vir *Punicæ* Linguæ ad miraculum peritus, sed (proh dolor!) maximo Reip. Literariæ damno nuper ereptus. *Colomes.* in opusc. pag. 205.

Vir eruditionis cumulatissimæ *Samuel Bochartus*. *Petr.Gassend.*in epist.ad M. *Neuraeum*,*Paris*.7. Kal.Novem. 1653.

Batanea eadem est quæ *Basan*, quod bene observat seculi nostri ornamentum *Samuel Bochartus* in Geographiâ *S.Jo.Jons.* de Scriptor. Hist. Philosoph.p.286.

Samueli Bocharto divini ingenii viro,& pro tali jam olim mihi noto, & ex quo noto, culto semper & amato, haud invitus accedam. *Meric. Casaub.*ad Laërt p.4.

Observatione dignum est illud Doctissimi *Bocharti*, qui multa de linguis antiquis nobis suppeditavit; *Babylonem* semper *Hebraicæ* Linguæ fatalem fuisse, tum ob Linguarum *Confusionem* ibi factam, tum quòd *Judæi* captivi ibi linguam patriam dedidicerint. *Brian. Walton.* in Dissert. de Ling. Oriental pag.20.

De hoc *Homeri* loco *Athenæus*, l. 2. sed *Samuel Bochartus* sacrarum humanarumque literarum lumen clarissimum, rem pro suâ singulari doctrinâ longè aliter tractavit in admirando opere, cui nomen est *Phaleg*. *Tanaq. Faber* Not. in *Longinum*, p. 288.

Hominum quotquot vivunt doctissimus *Bochartus*, *Is.Voss.*in observ.ad *Melam*, p.197.

Idem non semel affirmat *Menagius* Not.ad *Laertium*, & *Joannes Schefferus* in op.de Milit.Navali, p.341.

Sed nescio quo fatorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinius*,*Spelmannus*,*Kilianus*,*Vossius*, *Salmasius*,*Bochartus*,*Junius*,*Menagius*,*Skinnerus*,qui primi *Etymologorum* nugari desierunt.vid.*Editor*.Etymol.Ling.*Anglican*.*Steph. Skinneri*,in Epist.ad Lect. Anno 1671.

Cadomensis Bochardus eruditissimum Commentarium ad *Geneseos* cap. 10. perfecit: in quo *Geographia Sacra* illustris & nova tractatio cum omnigenâ doctrinâ conjuncta suaviter te afficiet. *Cl.Sarrav.* ad *Salmas. Lut.Paris.* 15.Mart. 1645.

En mihi relatam mortem Viri, si quis usquam gentium, in *Orientalibus Linguis* doctissimi. Is erat Dom. *Bochartus Cadomi* in Normannia Ecclesiastes, quem paucis horis abstulit Apoplexia. Annum septuagesimum nondum attigerat. Nimia animi contentio & in studiis intemperantia obitum ejus unicè accelerarunt. Propediem Librum suum de *Paradiso Terrestri* prælo submittere decreverat. Apud me habeo præclaros duos libros ab illo elucubratos de *Geographia Sacra* & de *Animalibus Biblicis*, eosque interdum cum voluptate lego. Ejusmodi homines nunquam mori deberent. *Guido Patin.* Epist.sel.Epist. 158. Gall.

Bochartus duo ingentia volumina composuit quorum unum *Phaleg* alterum verò de *Animalibus Scripturæ Sacræ* inscribitur in quibus multa Bibliorum loca elucidavit: Verùm quoniam diffusus, admodum est ille Author, & vir Doctus, ac eruditione potius quam judicio valens haberi videtur affectasse,

optandum esset ut duo illa Opera in compendium redigerentur, ea tantum retinendo quæ ad Librorum Sacrorum intelligentiam conferre possunt. Verum quidem est quòd pleraque eorum quæ referuntur cùm in *Phaleg*, tum in libro de *Animalibus* quorum mentio in Scriptura occurrit, meris ut plurimùm conjecturis nitantur: Sed id genus conjecturæ utiles quandoque sunt, quatenus si per illas non semper detegatur veritas, ad errorem præcavendum saltem conducunt: Hac autem in re posterior Liber, qui agit de Animalibus apud Authores Sacros memoratis, utilissimus esse potest; quamvis enim vera ignorentur nomina plerorumque *Animalium*, quorum *Biblia* in eminerunt, satis quandoque lucis affert ad animalia quædam excludenda, quibus eadem nomina convenire nequeunt. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V.T. l.3.c.20. Gall.

Liber quem *Bochartus* in lucem emisit cui titulus *Phaleg*, præferri debet dissertationibus quas idem *Arias Montanus* evulgavit etiam sub nominibus *Phaleg* & *Canaam*, quæque *Apparatûs* ejus partem constituunt. *Idem* ibid. lib. 3. c.17.

Extat Geographia sacra, *Cadomi* 1651. fol.

Extat Hierozoicon, *Londini* 1663. 2. vol. fol.

Ultimum diem obiit loquens in *Cadomensis* Adademiæ consessu, die Lunæ 16. Maii 1667. quæ fuit occasio cur D. de *Brieux* eleganti hoc Epitaphio ipsum decoraverit:

Scilicet hæc cuique est data sors æquissima, talis
Ut sit mors, qualis vita peracta fuit.
Musarum in gremio teneris qui vixit ab annis,
Musarum in gremio debuit iste mori.

Dominus Bochart opulentus erat, opimum reliquit patrimonium filiæ unicæ quam *Rotamagensis* Curię Senator quidam uxorem duxerat. Verùm ingenii ejus filiis multò solidioribus opibus gaudet. Potissimi sunt duo illa egregia Opera quæ adhuc in vivis publici juris fecit. Prius est *Phaleg* seu *Geographia Sacra*: alterum vero de *Animalibus Sacræ Scripturæ*. Operam præterea navaverat in Tractatu de *Mineralibus*, *Plantis* & *Gemmis*, quorum in Sacris Codicibus mentio; in alio de Paradiso Terrestri, in Commentariis in Genesin & in volumine Dissertationum. Omnia ejusmodi Fragmenta cum plurimis Epistolis eruditione refertis in Domini Le *Moine* amici ejus intimi manus pervenerunt; à quo quædam eorum evulgatum iri sperabatur, sed ob molestum quoddam negotium regno extorris factus, id nondum præstare potuit; Professor nunc *Lugduni Batavorum* electus hac de re forsitan cogitabit. Id tanquam certum mihi dictum est. *Moreri* Diction. Gallico.

JOANNES

JOANNES LAUNOIUS

Clar. A.D. MDCL.

Constantiensis, Theologus *Pariensis*, natus est vicesimo primo Decemb. 1603.

Scripta ejus multa sunt & varia: cæteris verò palmam præripiunt, Quinque Tomi Epistolarum: Opusculum de *Dionysiis*: Tractatus de variâ *Aristotelis* in Academiâ *Parisinâ* fortuna: Dissertatio de rectâ *Nicæni* Canonis 6. intelligentiâ: De mente *Concilii Tridentini* circa satisfactionem in Sacramento Pœnitentiæ: De Commentitio *Lazari*, *Magdalenæ*, & *Marthæ* in *Provinciam* appulsu: De verâ causâ secessûs *Brunonis* in Desertum: Dissertatio de Auctoritate negantis Argumenti: Judicium de *Hadr. Valesii* disceptatione de *Basilicis*.

Martinus Schoockius part.2. fab. *Hamel*. c.20. ait. *Launoium* esse serium & eruditum Veritatis antistitem, ac vindicem: Scriptaque illius uni veritati eruendæ dicata esse.

Joannes Launoius, vir [ex elogio *Ægidii Menagii*] doctissimus, humanissimus, & inter *Theologos Parisienses* (nam talem esse *Launoium*, ne vel ipse livor negaverit) celeberrimus. Utinam verò diutiùs vixisset Autor non minus doctissimus quàm diligentissimus, ut multos labores suos utilissimos continuare absolvereque potuisset! *Acta Erudit.* Mens. Jul. 1686.

Nemo est inter hujus seculi Scriptores qui merito suo apud cordatos omnes majori in pretio sit habitus, quàm *Joannes Launoius*. Quinetiam citra invidiam dixerimus, vix alium inveniri, qui majore tum candore, tum ingenii acumine, seposito omni *partium* studio, res *sacras* tractârit, atque imperiti vulgi errores animosiùs impugnârit, aut etiam feliciùs prostraverit. *Elog. Ioann. Laun.* 12°, Impress. *Lond.* 1685. vid. præfat.

Parisiensis Theologus φιλαληθής, qui cum *Iacobo Sirmondo*, candidissimo nuper sociorum, magno studio, spretis suorum calumniis, Gallicanam Ecclesiam fabulis liberare hodie nititur. *Conring*. præfat. in *Cassand*. & *Wicel*.

Multum tribuo Viri judicio, utpote quod abundè ille mihi probavit eximiis aliquot libellis, quibus fabulas nonnullas Ecclesiasticas in vulgus receptas masculè explosit. *Idem* de Antiq. Acad. Supplem. 39.

Clarissimus *Sorbonæ* Doctor vocatur *Dalæo* de Cultu Relig. in Præfat. pag. 9. Ubi dissertatio illius *de Auctoritate negantis Argumenti* anno 1662. edita doctissima quoque dicitur.

Dominus *Launoius* bonus erat *Criticus*; Ad hoc autem magno fuerunt ei emolumento familiaria cum Jesuita *Sirmondo* colloquia. Omnes ferè *Gallicanarum* Ecclesiarum Veteres Traditiones *impugnavit*, sententiam suam *Sulpitii Severi* & *Gregorii Turonensis Epochis* superstruendo, quæ tamen omninò falsæ sunt, ut peritissimis pluribus Criticis persuasum est. *Moreri* Diction. Gall.

Nulli forsitan *Critici* inter Catholicos extiterunt, qui tanto cum emolumento tantoque successu libertate illa usus sit, quæ tam necessaria est iis omnibus

bus qui de aliorum Scriptis sanum judicium ferre volunt. Hujusmodi libertas audaciam eam in illo produxit, qua quisquam alius impunè fortassis agere non esset ausus: Hanc vero audaciam secuta est paulo nimia confidentia in propria sua authoritate, quæ ipsum ad præcipitata quandoque impulit judicia de Scriptis seu Operibus quibusdam non semper à se examinatis accuratione & acumine sibi solitis. Cætera tamen nunquam satis laudari posset Vir ille quoad fortitudinem illam qua promovit *Positiva* liberationem à jugo servitutis qua premebatur à *Scholastica*. *Judicia* Eruditorum per *Bailletum* Parisiis 1685. Gallicè.

Extat de Variâ *Aristotelis* in Academia *Parisinâ* fortunâ. *Hagæ Comitis* 1656. 4°.

Extat de rectâ Canonis *Nicani* 6. intelligentiâ. *Paris.* 1662. 8°.

Reliqua ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Epitaphium ejus hoc est:

D. O. M.

Hic jacet Lannoius Constantiensis, Parisiensis *Theologus*: *Qui veritatis assertor perpetuus, Iurium Ecclesiæ & Regis acerrimus vindex, vitam innoxiam exegit: Opes neglexit, & quantulumcunque, ut relicturus, satis habuit. Multa scripsit nullâ spe, nullo timore: Optimam famam maximamque venerationem apud probos adeptus. Annum septimum & septuagesimum excessit: Animam Christo consignavit die* 10. *Mart. Ann.* 1678. *Hoc monumentum amico jucundissimo poni curavit* Nicolaus *le* Camus, *supremæ subsidiorum Curiæ Princeps.*

JOANNES LIGHTFOOT

Natus est in ædibus Pastoris *Stoke* ad *Trentam* in Comitatu *Staffordiensi*, die Veneris 29. Martii 1602. Obiit *Eliæ* 6. Decemb. 1675. Clar. An. D. MDCL.

Composuit *Harmoniam Vet.* & *Novi Testamenti*: Horas *Hebraicas* in quatuor Evangelistas, multaque alia scripsit, quæ duobus Tomis fol. impressa sunt *Latinè Roterodami* 1686.

Ejus eruditio optimè ex Operibus ab eo editis nota est. Sita præsertim erat in Historiâ, Chronologiâ, Theologiâ Systematicâ, Orientalibus Linguis, sed præsertim in *Rabbinorum* & *Thalmudicorum* Scriptorum lectione ac cognitione. In hisce ultimis sine dubio multum temporis ac laboris impendit, ac puto me posse dicere, quantum quidem ex ejus Scriptis apparet, in utroque *Thalmude*, (in quorum intelligentia sita est potissimum eruditio *Judæorum*, quippe quibus eorum *Ius Canonicum* & *Civile* continetur) fuisse eum versatissimum & peritissimum omnium *Europæorum*——Stylus

Auctoris nostri non caret ἀκυρολογίαις, imò etiam adversus *Grammaticam* peccat; quod tribui debet perpetuæ versationi *Thalmudistarum Rabbinorum*, librorumque aliis Linguis *Orientalibus* conscriptorum, quorum genius valdè distat ab *Occidentalium* genio; & raræ lectioni Auctorum nostrorum qui linguâ vernaculâ usi sunt, quod compositionibus suis ac cogitationibus satis occuparetur; & aliquando etiam fortè hoc inde oritur, quòd singulares admodum sint ejus Opiniones. Observari etiam potest, cum sæpè multùm differre à plerisque omnibus *Chronologis*, ut in tempore *Nativitatis Christi*, tempore à *Christi* Baptismate ad ejus mortem, duobusque terminis septuaginta *Hebdomadum Danielis*. In supputatione à *Diluvio* ad *Abrahami* Nativitatem differt à plerisque aliis sexaginta annis, idque propter diversam interpretationem *Genes* 11.26. & quia probat *Abrahamum* non fuisse maximum natu filiorum *Thorachi*. Vid. *Georg. Bright* Præfat. ad Opera *Jo. Lightf.* Impress. vol. 2. fol. *Roterod.* 1686.

De le *Moine* eruditus Minister Ecclesiæ Reformatæ *Rothomagensis*, in epist. ad Doctorem *Worthingtonum*, verba faciens de Notis suis & exercitationibus in *Josephum*, ait: In iis utor sæpissimè notis *Lightfootii Thalmudicè* doctissimi, quem si inter *Philebræorum* familiam ducem dixero, nihil certe dixero, quod assurgat ultra meritum eruditissimi illius viri. Quę de Templo, de Chorographiâ sacrâ in *Matthæum*, in *Actus*, eruditè & feliciter conscripsit, diu est quòd illa possideo, iisque præclaris Operibus Bibliotheca mea superbit.

Ex *horis* ejus *Thalmudicis* incepi illius doctrinam & diligentiam valdè amare. Illę salivam mihi moverunt, ut propediem ab ipso similia videre desiderem & gustare. Precor ipsi omnia læta, ac meritis ejus digna. *Joan. Buxtorf.* junior ad D. *Castellum.*

Cùm *Joannes Lightfoot* misisset *Horas* suas in *Marcum* ad D. *Castellum*, virum illum linguarum adeo peritum: rescripsit *Castellus*, se ab ipso ineffabili devinctum Beneficio; id eruditum esse & diu expectatum Opus; eumque ditasse ipsius exiguam Bibliothecam, additione tam eximiâ & jucundâ. Et acceptis *Horis* in *Joannem*, accepi, inquit, præteritâ hebdomade, tuo jussu, donum auro quovis, gemmisque contra non charum; quod omnes orientis divitię æquare non valeant; tale opus, ut dignum sit quod recenseatur inter ea monumenta, quę proxima sunt infallibilibus Scriptis. Ac certè rara tua inventa in cœlestibus veritatibus, videntur mihi omnia supra omnem dubitationem, aut hæsitationem posita.

In *Harmoniâ Evangelicâ*, & *Harmonico-Chronico*, & *Horis Hebraicis* Clarissimi *Lightfoot*, plurima & nova & fructuosa reperiet Lector, ex intimis *Hebræorum* penetralibus eruta. *Matt. Pol.* Synops. Critic. Tom. 4. Præfat.

Cur etiam Rich. *Simoni* invisus est famigeratus *Ligtfootius*, qui felicissimè in Vetus Testamentum operam posuit, quod ejus ne minimam quidem mentionem fecerit? Ejus Harmonia Vet. Testamenti, ejus in *Genesin* Observationes & in *Exodum*, pluresque alii Tractatus ad Bibliorum intelligentiam utiles, digni sanè erant qui obiter saltem memorarentur, quod si quis præstare teneretur, is videtur

tur esse *Rich. Simon.* cùm huic Authori hoc cum illo commune sit, quod innumeros Rabbinos citet; sed quibus admodum felicius utitur quam *Rich. Simon.* Verum Authores isti (*Hammondus & Lightvootius*) Anglicè scripserunt: Ideoque hæc videtur esse causa cur illi minùs quàm cæteri innotuerint. Theologorum *Hollandiæ* sententia. p. 797.

Hoc ejus Epitaphium

Joannes Lightfoot, *S. T. P.*

Agro Staffordiensi *oriundus, Ecclesiæ* Magnæ Mundoniæ *in Agro* Hertfordiensi *Rector.* Aulæ S. Catharinę *apud* Cantabrigienses *Præfectus, &* Eliensis *Canonicus. Eruditione omnifariâ, præsertim* Orientali, *instructissimus. Qui* Thalmudicam *doctrinam miro judicii acumine tractavit, &* Rabbinicæ *literaturæ venam exhibuit (quod rarum) sine Scoriis. S.* Scripturis *Obscurioribus lucem dedit, confusis Harmoniam. In* Chronologiæ δυσνοήτοις *eruendis conjector felicissimus. Et* Hebraicæ *veritatis vindex strenuus. Intimus Templi* Hierosolytani *Mystes; Qui secretiora* Adyta *penetravit*, Sacra *ordinavit.* Atria *mensus est calamo verè* Angelico. *Terram* Canaaniticam, *injuriâ temporis magnâ parte deperditam, face requirens* Thalmudicâ, *sibi ipsi, & Orbi restituit. Qui bonas literas optimis ornavit moribus, suavitate singulari, candore summo, humilitate eximiâ: Amicis maximum reliquit sui desiderium, omnibus exemplum. Senectute vegetâ studendo, scribendo, concionando lubenter impensâ, deposuit tandem quicquid erat mortale.* Horis *verò* Hebraicè & Thalmudicè *impensis Nomen suum reliquit* Æternitati *sacrum.*

THOMAS HOBBES.

NAtus est *Malmesburiæ*, Agri *Wiltoniensis*, Nonis Aprilis, An. 1588. Obiit 1679. die 4. Decembris, ætatis suæ 91. Opera ejus Philosophica anno 1668. *Amsterod.* in quarto prodierunt. In eis continentur problemata Physica: Dialogi sex de emendatione hodiernæ Geometriæ: Libri tres de corpore: Liber de homine: Libri tres de cive: Tract. de naturâ aëris: Tract. de Principiis & ratiocinationibus Geometrarum: Leviathan sive de materiâ, formâ & potestate civitatis Ecclesiasticæ & civilis. Anno 1671. prodiit ejusdem Rosetum Geometricum.

Clar. An. D. MDCL.

Thomas Hobbes in operibus suis ad *Civilem Scientiam* spectantibus plurima habet quantivis pretii; & nemo, cui rerum ejusmodi est intellectus, negaverit, tam profundè ipsum *Societatis Humanæ & Civilis* compagem rimatum fuisse, ut pauci priorum cum ipso heic comparari queant. Et quà à vero abertat, occasionem tamen ad talia meditanda suggerit, quæ fortasse aliàs nemini in mentem venissent. Sed quòd & hic in Religione peculiaria sibi & horrida dogmata finxe-

rit, hoc ipso apud multos non citra rationem sui aversationem excitavit: Quanquam & illud non rare contingere videas, ut ab illis maximo cum supercilio condemnetur, abs quibus minimè lectus fuit aut intellectus. *Sam. Pufendorf.* de Jur. Nat. & Gent. vide Præfat. ad Lect.

Magnam Linguarum *Græcæ Latinæ*que peritiam & in hodiernis exercitationem haud mediocrem tanto viro adstruere supervacaneum facilè censeatur; certè *Anglicani* sermonis Genium adeò feliciter expressit, ut cum præstantissimis Gentis nostræ scriptoribus conferendus veniat. Exemplo sit gravissimus Historicus *Thucydides*, quem vel ipsis veteribus subobscurum adeo perspicuè, adeo venustè & eleganter transtulit, ut nihil supra. Vita *Thom. Hobb.* in Præloq. ad Lector.

Hobbes, Gassendus & *Cartesius* tres sunt Viri quos omnibus illis quotquot gloriantur Italia & Græcia possumus opponere, eorumque deliramenta (si quæ aliquò infirmitatis humanæ casu ipsis contingerint) mihi magis arrident, quam vel gravissima quorundam aliorum Philosophorum dogmata. *Sorbiere* Epist. 32. pag. 216. Gal.

Gassendo fuit charissimus *Thomas Hobbes*, cujus libellum *De Corpore*, manibus *Pratei* nostri, paucis ante obitum mensibus accipiens, osculatus est; subjungens, Mole quidem parvus est iste liber, verùm totus, ut opinor, Medullâ scatet. *Sam. Sorbier.* Præf. in Opp. *Gassend.*

Liber de *Cive* certè est non vulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa sepouero, quæ Religionem, in quâ sumus ἑτερόδοξοι, adtinent) scriptorem agnosco, qui argumentum scrutetur, quàm ille, profundius. *Petr. Gassend.* in Epist. ad *Sam. Sorberium.*

Neque parùm debere nos profitemur *Thomæ Hobbes*, cujus Hypothesis in libro de *Cive*, etsi quid profani sapiat, tamen cætera satis arguta & sana. *Sam. Pufendorf.* Præfat. in Element. Jurisprud. Univers.

Hoc probè scio *Hobbium* nihil nobis obtulisse, nisi quod apud veteres in *Epicuro* reprehensum inveniamus. Ut enim *Epicurus* omnia à *Democrito* surripuisse dicitur, ita *Hobbius* omnia *Epicuri* flagitia ingenti fastu tanquam sua recudit; atque ut nova videantur novis nominibus (quorum ille, ut sunt novatores omnes, egregius artifex) appellare affectavit. Exemplo sit magnum illud & primum omnis suæ Philosophiæ Moralis & Civilis effatum; ut enim *Epicurus Voluptatem* ultimam cujusque finem esse statuit, ita hic eadem vocabuli ambiguitate *sui amorem*, at sicut ille solam corporis voluptatem, ita hic nil nisi corporis ejusdemque membrorum amorem intellexit; sic enim ubique definire placuit; quocunque igitur nomine appelletur, sive voluptatis sive sui *amoris*, eodem revolvitur; scilicet cum nullam voluptatem *Epicurus*, nullumque *sui amorem Hobbius* agnoverit, nisi quæ ad corpus ejusque membra referantur, quid sequitur nisi sapientem ejus solius curam habere, ejusque gratiâ omnia agere, atque adeo ab utroque vitam belluinam induci? *Sam. Parker.* de *Deo*, in Disp. p. 86, 87.

Ex omnibus neotericis Philosophis, qui maximi nominis fuerunt, sunt *Galilæus, Italus*; *Baconus, Hobbes, Boile, Angli*; *Cartesius, Gallus*; *Helmontius Bel-*

ja—*Hobbes* obscurus est gratiarumque expers, in suis Ideis singularis, eruditus, parum tamen solidus; in sua doctrina inconstans, modò enim Epicuræum, modò Peripateticum se se exhibet.—*Thomas Hobbes* magnam ingenii profunditatem ostendit, ut etiam inter postremorum harum Seculorum *Epicureos* audacissimus est, eorumq; in omnibus principia, nequaquam sibi temperans, sectatur. In omnibus quæ mentem ejusque principales operationes respiciunt perperam ratiocinatus est, horum scilicet principium Phantasmatibus & Imaginationi tribuens. *Rapin. Animadversionibus* in Veterem & novam Philos. Sect. 18. & Animadv. in Phys. Sect. 9. Gall.

Hoc judicium nuper *Galeottus Galeatius Karlsbergius* de *Hobbio* tulit: Famam quam numerorum proportionumque scientiâ comparavit, prudentiæ studiis adeo non auxit, ut quoque labefactaverit maximè. Nam *justum* & *injustum* perperam æstimat, *legem* malè definit, *Principem* impiè solvit lege. Civitatem cum adornat, aut deformat, aut evertit. Pactorum religione non modicum tangitur. *Societates Civiles* non considerat, ut debet; jamque *principia* nova confingit, jam vetera, majori, dubium, libidine, an contradicendi procacitate destruit. Absolutum *Principi* Imperium asserit; *Civem* non *juri*, sed mero *Principis* arbitrio subjicit, affirmans, faciendum, patiendum, cùm facere, pati, agere, omittere, pro fructu velit jubeat *Princeps*. Vereor, ne hic *Cyclopicâ* licentiâ *Cyclopicam* Remp. condat. Vivat in eâ *Hobbesius* si velit: nobis longè alia placet. *Joann. Decker.* de Script Adesp. p. 328, 329. Ann. 1686.

Inter *Pufendorfium* & *Grotium* medius quasi est *Thomas Hobbes*, *Anglus*, qui in *Elementis Philosophicis de Cive* juris naturalis & Gentium institutiones molitus est; sed hic quidem propter Hypotheses quamplurimas maximè paradoxas non tantùm exterorum, sed & civium suorum indignationem meruit. Et sanè, licet Scriptor ille satis acuti judicii linguæque satis politæ fuerit, tamen illi usitata scribendi ratio stupendam aliquam animi perversitatem arguit; Nam *Statum Naturalem* is proponit talem qualis nunquam fuit, nec unquam esse potest. Et falsissimum est quod in Annotatione ad c. 1. Sect. 10. dicit: injustitia erga homines supponit leges humanas, &c. *Joan. Eisenhart.* instit. jur. nat. c. 2. Sect. 11.

Unus *Hobbesius*, quamvis novæ sectæ principatum affectans, Logicam suo videtur æstimasse pretio, solamque illam ex omnibus disciplinis veteres possidere ait: Utut pessimus in formandis demonstrationibus artifex & magnus ac merus plerumque paralogista, atque ex arbitrariis ac fictis Hypothesibus juxta cum æmulis suis veram propriéque dictam scientiam Lectori vanè atque superbè pollicitus. *Val. Henr. Vogler.* de studiorum hodiernis corruptelis p. 37. & seq.

Anglus *Hobbes* librô *Elementorum Philosophorum de Cive* edito non dubitavit hisce verbis gloriari: *Physica res novitia est, sed Philosophia civilis multò adhuc magis, ut quæ antiquior non sit librô, quem de Cive scripsi.* Insano profectò fastu, &c. satis autem apertum est in illis quidem *de Cive elementis* nihil esse boni, quod non ab omni retrò memoria fuerit notum. Ne quidem illud autem po-

fuisset superesse, si præjudicii defectu vidisset *Hobbes*, quàm multùm alia deduci debeant ex illo horribili principio, *naturâ inter homines non societatem, sed discordiam institutam esse*; & verò illo posito omnis societas humana contra Naturæ fuerit institutum. Quo adserto nescio num quid excogitari possit absurdum magis & improbum. Sed relinquimus hominem illum insaniæ suæ sapientiæ. *Conring.* de Civ. prud. c. 14. fin.

Nisi ipse summus admirator sui, quàm Auditor veterum esse maluisset, ad maximorum ingeniorum gloriam perventurus erat. *Ioan. Boëcler.* in Præfat ad lect. Comment. *Grot.*

Periculosis ac malè cohærentibus axiomatibus suis præstantissimam scientiam politicam non parum conturbat. *Voët.* lib. 2. Bibl. Theol. c. 22.

De libro cui titulus est *Leviathan*, hisce verbis exclamat *Joan Arrowsmith*: " Dic sodes, amice lector, ecquis unquam liber ad omne genus irreligionis patentiorem januam aperuisse compertus est? Credo equidem neminem, si de eis " sermo sit, qui nomen *Christi* præ se ferunt. Vid. Tact. Sac. p. 124.

Hoc unicum in omni suâ Philosophiâ sategisse videtur *Malmesburiensis*, ut omnes quotquot videmus effectus, tum *Naturæ* communis, tum humanæ, soli materiæ viribus ascribantur. *Sam. Parker.* de Deo, p 88.

Samuel Maresius part. 2. Controvers. contra *Tirinum* p. 476. *Politicam Hobbesii* patriæ suæ morbis exulcerandis, quàm mitigandis magis accommodatam esse existimat.

In Libellum ejus de *Naturâ Hominis*.

Quæ magna Cœli *mœnia, & tractus* Maris,
Terræque *fines, & quid aut ultra est, capit*;
Mens *ipsa tandem capitur*: *Omnia hactenus*
Quæ nosse potuit, nota jam primum est sibi.
Accede, Lector, *disce quis demum si es*;
Et Inquilinam jecoris agnoscas tui,
Quâ propiùs *hæret nil tibi, & nil tam* procul.
Non hic Scholarum frivola, *aut* Cassii Logi,
Quales per annos fortè plus septem legis,
Ut folle pleno prodeat, Rixæ Artifex;
Vanasque merces futili linguâ crepet:
Sed sancta, rerum pondera, & sensus graves,
Quales parari decuit, ipsa cum fuit
Pingenda Ratio, *& Vindici suo adstitit.*
Panduntur omnes Machinæ *Gyri tuæ*,
Animæque *vectes, Trochleæ, Cunei, Rotæ*,
Quâ concitetur arte, quo sufflamine
Sistatur illa rursus, & constet sibi.
Nec si fenestram pectori humano suam

Explessi

Aptâsset ipse Momus, *inspiceret magis.*
Hic cerno levia Affectuum *vestigia,*
Gracilesque Sensûs *lineas; video quibus*
Vehantur alis blanduli Cupidines,
Quibusque stimulis urgeant Iræ *graves:*
Hic & Dolores, *&* Voluptates *suos*
Produnt recessus ; ipse nec timor *latet.*
Has nôrit artes quisquis in foro velit
Animorum habenas flectere, & populos cupit
Aptis ligatos nexibus jungi sibi.
Hic Archimedes *Publicus figat pedem,*
Si quando Regna Machinis Politicis
Urgere satagit, & feras gentes ciet,
Imisque Motum sedibus Mundum quatit:
Facile domabit cuncta, qui Menti imperat.
Consultor audax, & Promethæi *potens*
Facinoris Anime! quis Tibi dedit Deus
Hac intueri saeculis longè abdita,
Oculosque luce tinxit Ambrosia tuos?
Tu mentis omnis, at tua nulla est capax.
Hac lande solus fruere: Divinum est opus
Animam creare; *proximum huic,* Ostendere.

Rad. Bathurst, A.M.
Col. *Trin.Oxon.* Soc.

Sequentia in Dom. Hobbes laudem Anglico carmine cecinit ejus Admirator *Abraham Covvley*, quæ ob elegantiam Lectori gratum nos facere putavimus, si verbatim Latinè reposuerimus, quamvis de nativo nitore multum ejus allegoriæ sic detrahi fateamur.

Pro Dom. Hobbes.

I.

V*Asta* Philosophiæ Corpora
Sæpius vidi ac legi:
Sed ea omnia sunt Corpora mortua,
Vel Fabricata Corpora;
Hactenus autem Vivam Animam *contemplari non licuit mihi,*
Præterquam in tuis Libris & *in* Te *ipso.*
Deo unicè datur nosse,
An pulchra ejus Idea *& quam aspectabilem nobis reddis*
Divino Archetypo sit omnino conformis, nec ne.
Hoc saltem audacter profitebor,
Hanc Veritati *adeo consonam esse, ut ejus vicem nobis sufficienter præstare possit.*

Haud

Haud secus, ac in Natura sunt tua Proportiones,
Æquè ac concors est earum Varietas,
Tam firmiter quam partes in suo quiescunt Centro.
Omnia denique tam solida sunt,
Ut non minus quàm Natura abhorreant à Vacuo.

II.

Stagirita potens diutinum exercuit
Imperium in Universas mentes.
Βεϱχύβι@ Leopardus natalem suam Regionem subactam vidit;
Fortior Aquila Romana evolavit,
Frequentius ætatem suam renovavit, eamque extinctam vidit.
Ipsa Mecha, invito Mahamete occupata,
Horrendoque Diluvio ab Oriente fugata,
Monarchiam suam in Occidente denuò condidit.
Sed quemadmodum vasti cujusvis Imperii ætas labilis est,
Tandemque novum aliud aliquod ex ejus ruderibus exurgere solet;
Sic & nobile hoc Imperium
Gradatim labi, ejusque gloriæ splendorem marcescere contigit.
Tandemque in Scholasticorum manibus omninò interiit.
Tunc mera succreverunt verba.
Eaque omnia Barbara.
Interiit, inquam & evanuit,
Vita ejus & Anima exhalata in Aera vacuum abiverunt.

III.

Arva quæ quondam colonorum Aratro copiosè respondebant,
Exhausta & effœta nullam nunc Messem exhibent:
Sterilem ac ingloriam, spinisque tantùm horridam Ætatem nunc vivimus,
Præteritamque Abundantiam jactamus,
Unde præsens Pauperies parum levaminis accipit.
Frugibus enim quibus sustentemur, in posterum destituemur,
Ni novos conseramus Agros.
Manu sacrilega veterum tumulos violamus,
Ipsorum Rudera scrutamur,
In Eorum Ruinis ut inanes Umbræ vagari amamus.
Bacillorumque stultâ divinatione
In Defunctorum Monumentis
Defossos rimamur Thesauros.
Dum Munifica Tellus etiamnum tegit
Tot intactas fodinas Auro hactenus irreperto fœtas.

IV.

IV.

Mare Balticum, Pontus Euxinus *&* *Mare* Caspium,
Et angusti littoris Mediterraneum,
Retrusi tantùm Sinus tibi videntur,
Quos perrerent misella Mentis Horiolæ:
Sed ampla tua Navis *per* Oceanum *vastum velificatur*,
Nihilque quàm Æquor *&* Æthera *conspicatur*;
Donec incognitas Terras *exploraverit*.
Tu praclarus alter Columbus Auriferæ Regionis *nova Philosophia*;
Quin & multò audacius quàm ille suscepisti facinus.
Docta enim America *tua*,
Non modò à Te *primùm detecta*,
Nec inculta futura industria relicta fuit;
Sed Facundiâ *tuâ*, *tuâque solertiâ*
Plantariis, Coloniis, Ædificiis, *legibusque illam excoluisti*.

V.

Paulò antehac putaveram,
(*Nec usque adeo angusta est mea Mens*,
Tantam opulentiam capere poteram)
Quòd quantumvis Eloquentiæ Promptuarium,
Ne mediam quidem partem sufficere valeret,
Splendidi, novi & durabilis texti,
Ad valida Membra Giganteorum tuorum Sensuum *vestiendæ*;
Solida tua Ratio, *ut* Clypeus *ille de Cælo missus*,
Ad Trojanum *illum* Heroa,
Quibusvis mortalium telis impenetrabilis,
Auro *&* Gemmis *totus præterea fulgidus est*,
Et mirabilibus gestis Artis *docta manu cælatus*:
Clypeus, *qui conspectus delectamentum affert*
Vel ipsorum Hostium oculis,
Tum etiam cum certò prævident se per illum *in prælio succubituros*.

VI.

Nec potest Nix *illa, quâ* frigida Senectus *conspergit*
Tuum venerabile caput,
Vel restinguere, vel ullatenus languefacere nobilem Ignem qui in illo ardet.
Sed quicquid olim fuisti,

Et quicquid potest esse Juventa, *etiamnum in te perenant*;
Usque adeò perfectè
Frueris robore virilis ætatis, *vividoque* Animi *flore*,
Totoque nativo calore, *sed eo nullatenus* Febriculoso;
Quemadmodum in Ætnæo vertice, contraria sic conspirant,
Ut eodem loco cernere liceat pruinas & *erumpentes ignes*;
Et tamquam fideles vicini tranquillam pacem colant
Rigens Nix *&* Flamma vorax; *adeo ut illa prope istam secure dormiat*.
Sed si tecum examinemus
Naturam *&* Causas, *concludemus*
Rem aliter se habere non posse:
Rebus Immortalibus *rugas* Tempus *inducere nequit*:
Quodque moriturum *nunquam est*, juventute *perenni floreat oportet*.

Abrâham Covvley.

PHILIPPUS LABBE, Soc. Jes.

Clar. A.D. MDCL.

GAllus, *Bituricus*, natus est mense Junii Anno Dom. 1607. Obiit 25. Martii Anno Dom. 1667.

Scripta ejus hæc sunt: Nova Bibliotheca MSS. librorum, Vol. 2. Fol.—De *Byzantinæ* Historiæ Scriptoribus—*Galleni* Vita—Bibliotheca Bibliothecarum—Concordia Chronologica—De Scriptoribus Ecclesiasticis *Bellarmini* Philologica & Historica Dissertatio—Bibliographia Patrum Societatis Jesu in *Francia*—Bibliotheca Anti-*Janseniana*—Synopsis Conciliorum—Notitia dignitatum Imperii *Romani*. Aliaque edidisset Opera, quæ propemodum absolverat, si illum mors non abstulisset.

Philippus Labbe Soc. Jesu, vir infinitæ lectionis, & eruditionis, atque acerrimi judicii in veterum scriptis recensendi. *Jo. Bona* Card.

Summæ doctrinæ vir *Philippus Labbaus*. *Voss.* de Hist. Græc. l. 4. c. 21.

Philippus Labbe, homo plurimæ utique lectionis & industriæ, ac meritò laudandus, nisi in viros à *Papicolis* alienos, eo que graves, pietate & doctrinâ præstantes, effusè nimis debacchatus esset. *Henning. Witten.* Præfat. ad Memor. Theolog. Clariss. p. 24.

Jes. Labbeus in duarum Linguarum *Græca* nimirum & *Latina* notitia præsertim excelluit, ut & Authorum, ac Librorum, Historiæque. Sed ejus eruditio longe inferior fuit ejus diligentiæ; illeque laboris amor famam ejus utcunque minuit; quippe qui ad Scriptorum suorum numerum multiplicandum potius quàm ad eadem expolienda ipsum impulerit, solertissimumque Exscriptorem ipsum reddiderit, sed valde mediocrem Authorem in iis quæ marte proprio elaboravit, si quæ duas Linguas spectant excipiantur. *Judic. Erud. Baillet.* Gall.

Quod ad illum Librum attinet, quem *Jes. Labbeus* conscripsit, cui titulus

Specimen

Specimen novæ Bibliothecæ Manuscriptorum librorum, fatendum est eum & utilem simul & curiosum esse. Sed præterquam quòd admodum imperfectus est, paulò etiam siccior & macilentior quam par esset deprehenditur, illisque explicationibus, nimium nudatus quæ ad instituti ejus intelligentiam requirerentur. *Ibid.*

Jes. *Labbei Dissertationes* in *Bellarmini* Tractatum de *Scriptoribus* Ecclesiasticis, inter Scripta quæ ab eo sunt evulgata optimis accensentur. Quæ causa est, cur qui ipsum non amant dixerint eum è Jes. *Sirmondi* Manuscriptis hausisse quæcumque in illo Libro laudabilia occurrunt. Id verum quidem esse posset; Cùm tamen Jes. *Labbeus* plures sibi excitaret inimicos superbo & impotenti quo se gerebat animo, quis dubitet quin probrum hoc in illum gratis cudi potuerit? *Novella* de Republ. Literaria. Jan. 1686. p. 106. Gall.

Bellarmini librum de *Scriptoribus Ecclesiasticis* recensuit nuper, & Dissertationibus Philologicis auxit *Philippus Labbæus*, scriptor biliosus, qui planè *Ismaeliticâ* temeritate optimis quibusvis, nullâ religionis habitâ ratione, insultat scriptoribus. Est scriptum ejus, quod non diffiteor, ager laboriosè quidem cultus; sed in quo spinæ & urticæ ita luxuriant, ut ne quidem, quod bonæ frugis esse videatur, aliundè depromptum, decerpi queat. *Hottinger.* Biblioth. Quadrip. p. 2.

Hujus [*Conciliorum* editionis] adornandæ autor P. *Philippus Labbæus*, cùm eam multum promovisset, piis æquè ac eruditis laboribus immortuus est. Is *Avirici Biturigum* nobili familiâ natus 4. Id. Quintil. anno 1607. annum deinde agens 17. Societati Jesu nomen dedit: in eâque tum humaniores literas, tum Philosophiam ac Theologiam, magnâ doctrinæ commendatione docuit: ac deinde in legendo scribendoque totus, egregiam in omni eruditionis genere laudem, ingenti librorum, quos edidit multitudine, adeptus est. Vir laboris assiduitate, facilitate ingenii, memoriæ tenacitate, paucis secundus. *Gabriel. Cossart.* in Præfat. ad Lect. SS. Concil. præfix. Impress. Fol. *Lut. Par.* 1672.

Philippus Labbe, scriptor ut plurimæ lectionis & exquisitæ doctrinæ, sic mordacis admodum, præsertim in alienos à suâ, hoc est *Pontifitiâ*, religione calami, quos in illo de *Ecclesiasticis Scriptoribus* Opere suo passim petulantissimè criminatur. Sed quod uni alterique impingit plagium, sibi objectum vicissim audit, ipse videlicet *Cornicula Æsopica*, & passim dicta aliis, etiam nominibus dissimulatis, in rhapsodiam illam suam transcribens, ut jam *Hottingerus* monuit in *Enneade* Dissertationum Philologico-Theologicarum Disputat. 8. *Thomas.* de *Plag.* 479.

Extat Catalogus librorum à *Philippo Labbæo* emissorum, ab amico collectus *Paris.* 1662. 4°.

FRANCISCUS VAVASSOR, Soc. Jes.

Ultra quadraginta jam annos scriptis in lucem editis per orbem literarium inclaruit *Franciscus Vavassor*, Patriâ *Burgundus*, ex Comitatu *Carolesio*, & anno ætatis 14. seculi hujus 21. in Societatem Jesu, ut vocant, cooptatus, & postquam *Parisiis* Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam positi- Clar. A. D. MDCL.

vam seu expositivam sex & triginta annos docuerat, ibid. Anno 1681 die 16. Decemb. non sine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. *Acta Erudit.* Vol. 2. p. 267, 268.

Scripsit tres libros Epigrammatum: libellum de Epigrammate: Tractatum de ludicrâ Dictione: librum de Formâ *Christi* in diebus Carnis: alium de Miraculis Christi: Poëmata varia.

Vir disertissimus, & summi ingenii ac doctrinæ *Franciscus Vavassor. Jo. Georg. Grav.* part. 2. Not. in Epist. *Ciceron.* p. 61.

Is certè quidem *Iudex*, cujus perspicacitatem nihil fugeret, integritatem nihil corrumperet. *Jo. Lucas* in Epist. præfix. *Petr. Jo. Perpiniani* Epist.

Franciscus Vavassor, vir in æstimandis *Veterum recentiorum*que scriptis acerrimi judicii, eruditione multiplici, *Græcæ* & *Hebraicæ* Linguæ sciens, ut pauci; *Latinæ*, ut nemo magis, ab omni memoriâ. Orator comptissimus, Poëta perelegans, Interpres Scripturæ semper fidus. *Jo. Luc.* in Testimon. præfix. *Vavassoris* Multipl. & Var. Poësi.

Jes. *Bouhours* ait *Vavassorem* peracri judicio, siquis alius, inter ævi sui *Criticos* fuisse, quamvis ei non assentiretur, circa judicium quod ex animi cæca impotentia de quibusdam Libris tulerat. Sermones *Aristi* & *Eugenii*, Dialogo 2. pag. 169. Gall.

Franciscus Vavassor apud suos *Sodales* omnesque Doctos magno fuit in pretio. Eximius Poeta, præclarusque fuit Orator, Theologiamque Positivam totis 36. annis docuit. Evulgatæ sunt *Parisiis* in 8°. 1685. *Observationes ejus de vi & usu Verborum quorundam Latinorum.* Ibi extant ducentæ vel circiter Observationes *Grammaticæ*, ex quibus nobis constat eum magna aninimi contentione Veteres Authores legisse, plurimasque circa verborum & phraseon energiam subtilissimas explorationes acceptas ipsi ferendas esse. Admodum reddidit conspicuum tempus, quo plurimæ voces in Linguam Latinam introduci cœperunt, multaque nota fecit discrimina inter vocabula quæ vulgò idem significare putantur. *Novella* de Repub. *Literaria*. Septemb. 1684. p. 132. Gall.

Jes. *Vavassor* cujus jacturam Eruditi omnes acerbissimè indoluerunt, unus est singularium horum hominum, de quorum Scriptis nihil deperdi posteritatis interest. Citra omnem exaggerationem dici potest eum si alius quisquam hoc seculo & in tota *Europa*, omnes Linguæ Latinæ modos & argutias optimè calluisse; Imo nonnulli profiteri non dubitarunt neminem forsan ab *Augusti* seculo illam puriùs & elegantius esse locutum. De veterum & recentiorum Authorum genio perspicacissimè dijudicabat; Mente sana, judicio solido, accuratione incomprehensibili, Veritatis amore inusitato summaque ad laborandum contentione commendabilis erat. Testimonium quo *Critices* ejus bonitatem limatumque ejus ingenium ornat Jes. *Petavius* Epistolarum suarum lib. 5. Epist. 34, 36, 37. *Elogio* integro æquivalens est; sed ex Operibus clarius adhuc innotescit *Authoris* meritum. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ. 22. Febr. 1682.

Liber ille *de Ludicra Dictione* qui *Joculares Poëtas* nostros lacessit, mirificus est in suo genere, nec solidius ingeniosiusque ratiocinari potest quispiam quàm il-

lustris

lustris ille *Jesuita*. Quid dicam de gratiis & veneribus styli ejus, de *Critices* ejus arguciis, de judicio quod circa celeberrimos, Antiquitatis Authores nobis pronunciat? Sanè eruditus Dom. *Gravius* nullis dignioribus laudibus Scriptum illud ornare poterat quàm cùm ipsum suis in Hesiodum Notis, denominat *Librum omnibus Gratiis & Veneribus conditum*. Si verò disertus Dom. *Balzacius* paulo diutius superstes fuisset incomparabilem illum Tractatum totis viribus laudasset. *Paulus Colomies* suâ Biblioth. Selectâ. p. 1, 2. Gal.

Franciscus Vavassor non Jobum modò, sed & miracula *Christi* heroico versu extulit, floridior in expingendis Miraculis quàm in *Jobi* Historiâ, ut in quâ arctioribus sese limitibus incluserat, utrobique tamen purus, planus, emendatus. *Borrich.* de Poët. p. 120.

Erat *Vavassor* non comptus tantùm *Orator*, atque *Poëta* elegans, sed & *Latinæ* literaturæ tam sciens, ut nemo magis; unde & tale illi à *Io. Commirio*. Jesuitâ, positum est Epitaphium:

> Vavassor *jacet hic, quem postquam fata tulerunt,*
> Ausoniæ *Charites dedidicere loqui.*

Acta Eruditor. Cal. Jul. 1683.

LUCAS HOLSTENIUS

HAmburgensis, *Vaticanæ* Bibliothecæ præfectus, obiit Anno Dom. 1861. annoque ætatis 65. Clar. A. D. MDCL.

Multos scriptores nondum editos in lucem protraxit. *Porphyrii* scripta Περὶ Ἀποχῆς nitidissimè edi curavit.

Jampridem clarum est per Orbem & illustre *Lucæ Holstenii* nomen, & immortalia ejusdem habentur in rem *literariam* merita dum eleganti studio rariores *Auctores* expolivit, eorumque memoriam ab oblivione & interitu, integritatemque à corruptelis vindicavit, reconditas quoque *Antiquitates* profanas juxta & sacras recensuit: quarum exacta cura eruditorum omnium admirationem, Magnatum amorem, cumprimis autem *Romæ Purpuratorum* favorem sibi conciliavit, à *Francisco Barberino* Cardinale doctissimo (quem *Bibliothecæ* & Facultatum suarum *Hæredem* ex *Asse* scripserat, Anno 1661. annos sexaginta quinque natus vità discedens egregio sepulchrali monumento in Ecclesiâ *Germanorum* S. *Mariæ* de *Anima*, quæ appellatur, posito, cohonestatus. Plura autem extarent plæclara eruditæ ejus industriæ monumenta, si per *fata* licuisset absolvere, & in publicum emittere, quæ affecta habuit. *Acta Eruditor.* Ann. 1684. p. 487.

Lucas Holstenius Hamburgensis, eruditorum ocellus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* lib. 4.

Lucas Holstenius Hamburgensis, vir clarissimus singularis doctrinæ, & admirandæ eruditionis in omni genere literaturæ. *Io.* Card. *Bona.*

Germanorum, uno aut altero excepto, doctissimus *Lucas Holstenius. Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartoph. Ecclesiast. p. 6.

Leo Allatius & *Lucas Holstenius* præ cæteris in *Græcorum Auctorum* lectione, & *Manuscriptorum* tractatione versatissimi sunt. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Pet. Gassend. Romæ* 6. Mart. 1632.

Holstenium doctissimum itineris sui *Italici* comitem vocavit *Philippus Cluverius Ital. Antiq.* lib. 2.

Lucas Holstenius vir fuit qui cum vasta eruditione, & peracri judicio, insolitâ Geographiæ peritia præditus erat. *Novella* de literaria *Rep.* Tom. 1. pag. 485. Gallicè.

Publici juris fecit varia de Ecclesiastica & profana Antiquitate Scripta cum Criticis Notis, quibus innotuit magna ejus in Antiquitatibus experientia, judicii ejus soliditas, eruditionisque ejus vastitas. Sed pleraque Opera ejus Posthuma quæ in lucem prodierunt, imperfecta videntur, parumque accurata, seu quòd morte preventus ultimam ipsis manum non adhibuerit, seu quòd nimis negligentes fuerint qui editiones ejus accuraverunt. *Judicium Erudit.* per Baillettum Paris. 1685. Gall.

Athanasii Homiliæ septem studio *Lucæ Holstenii* erutæ ex diversis *Bibliothecis*, & *Latinè* redditæ, ita mihi languidæ, humilesque sunt, ut magno *Athanasio* doctis viris indignæ prorsùs videantur. Has ego semel atque iterum legi, sed pueriles valdè nihilque veteris succi continere adverti. *Casimir. Oudin.* in Supplem. de Scriptor. vel Script. Eccles. à *Bellarm.* omiss. p. 38.

Extant Emendationes in *Eusebii* librum contra *Hieroclem. Paris.* 1628.

Extat Dissertatio de Vitâ & Scriptis *Porphyrii*, & Observationes ad Vitam *Pythagoræ, Romæ* 1630. 8°.

Extant de *Abissinorum* Communione sub unicâ specie lib. 2. *Col. Agr.* 1653. 8°.

Hoc ei Epitaphium struxit *Franciscus Barberinus* Cardinalis:

D. O. M.

Lucæ Holstenio, Saxoni Hamburgensi, *qui clarus in* Galliis, Romæ *clarior, gentium omniumque ætatum* Historias & Ecclesiæ *res mente complexus, diversis regionibus peragratis, diversos eorum fines & nomina probè tenuit, varias quoque linguas, præter* Græcam Latinamque, *quarum scriptoribus plurimum lucis attulit. Antiquam Philosophiam calluit. Ab* Urbano IX. *Canonicatu* Basil. Vatic. *ab* Innocentio X. *præfecturâ* Bibliothecæ ornatus, *ab* Alexandro VII. *sapienter unus electus, ut occurreret* Suecorum Gothorumque *Reginæ incomparabili, quæ miram in tanto viro summi ingenii summæque modestiæ conjunctionem suspexit & prædicavit. Vita denique laudatissima & illustrium Operum cursu interrupta*

rupto, eximius patriæ Germaniæ *amator propugnatorque* Religionis Catholicæ *obiit 4. Non. Febr. Anno* MDCLXI.

JOANNES HENRICUS HOTTINGERUS

Tigurinus, Philologus, & Theologus inter primos nostri seculi. Natus Anno Dom. 1620. Tantam multijugæ eruditionis suæ Famam voce scriptisque in exteras oras sparsit, ut à *Gallis, Germanis, Belgis, Anglis, Suecis, Danis, Italis,* per literas quotidie adiretur. Ipse Sereniss. Elect. *Palatinus* Anno Christ. 1655. usuram ejus à Proceribus *Tigurinæ* Reip. petiit & impetravit, ad tempus: quo exacto, frustra ab *Hassis, Amstelodamensibus, Bremensibus,* aliis expetitus, rediit in Patriam Anno 1661. quam porro illustrare perrexit, donec à Curatoribus Academiæ *Lugduno-Batavæ* vocatus, veniam eò discedendi ad annos aliquot à Magistratu *Tigur.* impetravit. Cui itineri dum se parat, in *Limagi* trajectu, undis mersus, obiit Anno 1667. *Hofman.* in Lexic. Clar. A. D. MDCLX.

Scripsit plurima, hæc vero palmaria sunt: Thesaurus Philologicus seu Clavis S. *Scripturæ*—Historiæ Ecclesiasticæ Novi Testamenti Tomi 9. Grammatica quatuor linguarum—Juris *Hebræorum* leges—Collegium Sapientiæ Restitutum—Smegma Orientale—Promptuarium seu Bibliotheca Orientalis—Cippi *Hebraici*—Schola Carolina—Speculum *Tigurinum*—Primitiæ *Heidelbergenses*—Lexicon Harmonicum Pentaglotton—Bibliotheca Historico Theologico-Critica—Exercitationes *Morinianæ*—Dissertationes *Miscellaneæ*—Bibliothecarius Quadripartitus—Historia Orientalis.

Fortissimus Religionis vindex, abyssus eruditionis, & literatorum facilè Princeps. *Jo Henr. Heidegger* in Vit. ejus.

Haud ita pridem, novum veluti aliquod Sydus, inter vos exortus D. *Jo. Henr. Hottingerus,* amicus mihi exoptatissimus, ad *Linguarum Orientalium* & *Antiquitatis* ornamentum & incrementum vobis datus & natus. Addat ei supremus dies, & egregiis ejus conatibus ubertim ex alto benedicat. *Jo. Buxtorf.* fil. in Epist. Dissert. Philologico Theolog. præfix.

Jo. Henr. Hottingerus non admodum accuratus est in sua Orientali Bibliotheca, ut nec in cæteris à se conscriptis. Quamvis ejus libri avidè quadantenus lecti fuerint ob curiosarum rerum quam in illis sibi proposuit tractationem, præclari tamen scriptoris nomine non gaudet, nec apud Religionis suæ consortes, nec apud populares suos, ut à Domino *Morello* celebri Antiquario *Bernate* mihi relatum est. *Judicia Eruditorum.* 16 8. Gall.

Vir Orientalis literaturæ sine exemplo peritissimus, simulque inusitatæ industriæ & probitatis *Conring.* de Antiquit. Acad. Supplem. 20.

Nec verò habuit temerè hoc seculum quenquam, cui *Hottingerus* fuerit secundus, sive φιλοπονίαν, sive φιλαληθείαν, sive Orientalis literaturæ peritiam in istis annis inusitatam videamus. *Conring.* de num. Ebræor. paradox. Cap. 1.

P. Angelus

P. Angelus à *S. Joseph* taxat *Hottingerum*, quòd in *Bibliotheca Orientali* jejunam nimis notitiam circa *Persica Bibliotheca* Catalogum habuerit, cum in omni facultate veterum pariter ac recentiorum exhibere potuerit elucubrationes. *Acta Erud.* Anni 1684. p. 442.

Hottingerus suum Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum Suppositiriorum ineptissi*m*è corrasit ex *Andreâ Riveto* & *Roberto Coco*. *Labbe* in Biblioth. Bibliothec.

Si modum aliquem in suis Operibus servasset *Hottingerus*, nec minutiis usque adeo inhæsisset, aliquid in ipsis ad sensûs Scripturarum literalis intelligentiam utile reperiri posset. Sed quoniam ferè semper partium studio ducitur, nimisque præcipitanter libros suos composuit, frequentibus hallucinationibus est obnoxius. Unum ex ejus in hoc argumentum Scriptis illud est, quod adversus *Morini Exercitationes Samaritanas* contexuit; sed nequidem in hoc Opere omnino accuratus est. Orat. Presbyt. *Rich. Simon*, in Histor. Critic. V. Test. l. 3. cap 19. Gall.

* Historia Orientalis, & Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ, inter libros prohibitos recensentur in Indice *Romæ* edit. anno 1681.

Extat Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ, *Tigur.* 1649. 4°.

Extat Historia Orientalis. *Ibid.*

Extat Etymologicum Orientale, seu Lexicon Harmonicum ἑπτάγλωττον. *Franc.* 1661. 4°.

Extat Historiæ Ecclesiasticæ Novi Test. Enneas seu pars prima. *Tigur.* 1651. in 8°.

Extat Historiæ Ecclesiasticæ pars secunda. *Tigur.* 1651. 8°.

JOANNES FREDERICUS GRONOVIUS

Clar. A. D. MDCLX. JUrisconsultus, & Polyhistor celeberrimus, Patriam *Hamburgum* habuit, ubi primam lucem aspexit Anno 1611. *Musas* statim à puero incredibiliter amare cœpit, feliciterque excoluit. Juvenis factus *Germaniam*, *Italiam*, *Galliam*que peragravit, nec non clarissimorum virorum favore & amicitiâ inclaruit. In *Belgium* delatus *Daventriæ* sedem posuit: inde in *Batavam* Academiam à potentissimis *Hollandiæ* Statibus in *Dan. Heinsii* locum evocatus est. Obiit *Leydæ*, Anno 1672. magno rei literariæ dispendio. *Konig.*

Scripta ejus sunt: Diatriba in *Papinii* Sylvas---Tres Observationum libri---Monobiblus Observationum in *Ecclesiasticis Scriptoribus*---Liber de Sestertiis, sive de vetere pecuniâ---Plurimos Classicos Autores recensuit emendavitque, ut *Plautum*, *Salustium*, *Livium*, *Senecam*, *Plinium*, *Quintilianum*, *Agellium*, &c. plures emaculaturus suoque nitori restituturus, nisi morte præventus, cœptam abrumpere telam coactus fuisset.

Gronovius

Gronovius criticus est eruditionis magnæ, &, quod rarissimum, judicii paris. *Boxhorn.* in Epist. ad *Ioan. Pontan. Lugd. Bat.* 1637. Iul. 8.

In veterum monumentis restituendis eximiam nostris temporibus navavit operam, doctrinæ copiâ, ingenii acumine, & indagandi felicitate præstantissimus vir *Ioannes Fridericus Gronovius*. *Acta erudit.* Vol. 2. p. 49.

Gaudeo in expositione hujus loci consentientem mihi habere virum maximum *Ioannem Fridericum Gronovium*. *Ioan. Scheffer.* Not. in libr. 5. Fab. 3. *Phædri.*

Gronovii librum de *Sestertiis*, felicissimi ingenii ac profundissimæ eruditionis Opus vocat idem *Schefferus* Notis in lib 4. *Fab.* V. *Phæd.*

O factum bene ! *Gronovi* præstantissime. Quanta lux literis *Græcis* propediem accessura est, postquam tu illarum interpretandarum provinciam suscepisti. Nunc demum habet florentissima *Academia* virum, Scriptorum editorum copiâ nobilem, & cujus splendore tam clara per se *Professio* illustretur —— Tu omnes numeros consummatæ eruditionis jampridem implevisti. *Tanaquil. Faber* in Epist. 75.

Tantæ sunt suavitatis, *Gronovi* doctissime, *Observationes* tuæ, ut semel in manus sumptas quanquam in multis negotiis deponere nunquam potuerim. Sunt omnia plena emendationibus ingeniosis, explicationibus pereruditis. Ipsa tot *scriptorum*, de quibus bene mereris, varietas mire oblectat animum; mei quoque quòd benignam fecisti mentionem pergratum est. *Hug. Grot.* in Epist. *Lutet.* 25. Mart. 1639.

Edidere *Senecam Tragicum* varii : Omnibus tamen accuratior hactenus illa editio, quæ è pluteis *Ioannis Frederici Gronovii* exiit, ut quæ textum exhibeat curiosissimè emendatum, & notas eruditas. *Borrich.* de Poët. p. 57.

Gronovio præ reliquis *Statius* tantum debet, quantum cæteris omnibus, qui aliquid lucis ei affuderunt. *Ioan. Veenhus.* in Præfat. paæfix. *Stat.* Opp.

Remitto cum largis gratiis *Gronovii Papinium*. Valde me delectarunt notæ tam accuratæ, & in pondere non magno satis ponderosæ Viri ad restituendum genuinum *Auctoribus* sensum peculiari quopiam *Genio* nati, à *Charitibusque* educati. *Chr. Daumius* in Epist. ad *Thom. Reines.* Dat. *Cygneæ* die 21. Feb. 1654.

Ejus in *Titum Livium* Commentarii magna in existimatione sunt ; Eos evulgavit tribus Voluminibus in 8°. ann. 1665. Sed Dominus *Colomies* arbitratur consultum fore si eis adjicerentur Epistolæ filii ejus, qui parum provecta ætate Patris mensuram, inquit, jam impleverat ; additque plura in iis occurrere loca Geographiam spectantia mirifice emendatata. Nescio cur Dominus *Furetierius Johannem Fridericum Gronovium* incommodis *Pædagogis* & imperitis *Criticis* an numeraverit. Dominus *Baillet*, Iudiciis Eruditorum. *Paris.* 1685. Gallicè.

Gronovius Livio suo æternùm addictus implebit *Patavium* suo momine. Tot eximia in unum caput congerit, ut pulchrè *Turnebum* referre mihi videatur ; non autem jejunos illos, qui ut plurimum leves nugas magno & prolixo studio

 popello

popello venditant. *Claud. Sarrav.* in Epist. ad *Alex. Morum Lut. Par.* Prid. Non. Nov. 1643.

Quàm gaudeo de munere tuo, molem si libelli spectes, minuto; sin fructum, ingenti. Ita multa bona de *Sestertio*, obiter etiam de aliis doces vel doctissimos; in his etiam heroas illos *Budæum*, *Hottomannum*, *Scaligerum*, & tot alios in Rep. literariâ principem obtinentes locum. Gratulor ingenio tuo; gratulator Urbi vestræ, imò Orbi, quando ut voce urbem, sic orbem calamo doces. Deus diutissimè te conservet, præsertim seculo hôc ad barbariem non sensim eunte, sed gradu adeò præcipiti grassante. Quæ eò fidentiùs scribo, quia nihil periculi est, ne sermo cujusquam inflare posset, quando non minus modestiam mirari soleo, quàm ingenio acri, acre additum judicium, & utrique raram eruditionem & multijugam. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. CCCCLXXXV.

Extat Diatribe in *Pap. Statii* Sylvarum libros 5. *Hagæ Comitis* 1637 8°.

Extat Monobiblos Observatorum in Scriptoribus Ecclesiasticis. *Daventriæ* 1651. 12°.

Extant Observationum libri 3. *Lug. Bat.* 1639. 8°.

Extat de Sestertiis, seu veteri pecuniâ *Græcâ* & *Romanâ*. *Daventriæ* 1643. 8°. Et *Amstel.* 1656. 8°.

THOMAS WILLIS.

Clar. An. D. MDCLXX. Natus honesto loco, circa A. C. 1620. Patre Philosophiæ Magistro in Academiâ *Anglorum Oxoniensi* creato: ipse verò primùm Theologiæ operam dedit in eadem Academiâ: Sed postea mutato consilio ad Medicinam conversus, ejus Doctor & Professor Philosophiæ Naturalis *Oxoniæ* renunciatus est: circa A. C. 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus est, ibique obiit A. C. 1677. ætatis suæ circiter 57.

Scripsit de Fermentatione, de Febribus, de Cerebri Anatome, de Anima Brutorum, Pharmaceuticen Rationalem, multaque alia quæ ad rem Medicam pertinent.

Nuperrimè *Thomas Willis Anglicæ* Academiæ Dynastes, qui cùm Fermentatione Febrium Doctrinam clariùs quàm fecerint veteres reclusisset, in Cerebrum tam diligenti incubuit sectione ut demeacula medullaria succi nervei, spirituumque aptas ad Cerebri ac interiorum sensuum motus operationes, & collatis diversorum animantium Cerebri structuris, non constantes imaginationis, Phantasiæ, appetituum, ac memoriæ modos, ac demum vel ipsam animam brutorum, quàm graphicè oculis ipsis ulteriùs subditurum promittit, singulari ausu & nobili conatu ita assecutus. *Car. Fracassat.* Dissert. Epistolic. de Cerebro ad *Marcell. Malpighium*, p. 177. 178 edit. *Amstel.* 1669. in 12.

Submissè ac reverenter veniam posco, quòd Doctori *Willis* non assentiar. Nemo sagacis ingenii Praxin ejus culpare potest: Methodos authenticas non alteravit, sed novas & plausibiles pro antiqua rationes attulit. Is in eo Character est

est agnoscendus, quòd vix quisquam iu ejus sententiis dum vigilat cum superet; & hæc est peculiaris ejus felicitas quod vel ejus somnia jucunditate atque cohærentia non careant. *Henr. Stubbe*, Dissertatione de Phlebotomia, adversus G. *Thomsoen.* p. 44. 45. impressa *Londini* 1671. in 4°. Angl.

Semper consideravi Dissertationem eruditi illius Viri (nimirum Doctoris *VVillis*) de *Febribus*, ut unum è maximi judicii Scriptis quod Facultas nostra unquam produxerit. Succincta est sine obscuritate & sine omissione ullarum circunstantiarum, quæ sive frequenter, sive rarò sub Medici considerationem cadunt, & cùm Praxis tum Medicamenta tam integra traduntur ab eo, tamque usu comprobata secundum Artis & practicarum Observationum Regulas, à nobis observatas, ut ab omnibus invidiæ atque malitiæ telis secura sit. ibid. p. 172.

Liber ille (*Pharmaceutice Rationalis*) Domini *VVillis* postremum opus non esset nisi mors illum abstulisset in medio gloriæ, quam Doctis suis Scriptis sibi paraverat. *Angliæ* tumultus obstiterunt ne in Scenam prodiret statim ac ejus merita id jure postulabant: Sed bella non impediverunt quin privatim pace profunda frueretur, cujus mirifici fructus, animique ejus primi fœtus fuere *Tractatus de Fermentatione*, de *Febribus*, & *de Vrinis*. Tractatus ejus de *Cerebri Anatomia*, de *Scorbuto* & de *Morbis quos stipant convulsiones*, in lucem venerunt, haud diù postquam Philosophiæ professione condecoratus fuit. Sed Oxoniensi Universitate ampliori Theatro dignus erat. Anno 1667. *Londinum* Evocatus est ad Medicinam exercendam, idque ineffabili gloria & successu præstitit. Ægrorum à quibus accersebatur multitudo nunquam tamen fecit ut musæum suum desereret, & postquam omnem his tulerat opem, Sanis doctrinæ suæ lucem impertiebat, nec magnus Præscriptionum numerus quas quotidie tenebatur exarare, non obstabat quin libros conscriberet. Ille quem elaboravit in *insolitum Sanguinis* ardorem, & in *Musculorum motum*, in lucem prodiit initio urgentissimarum ejus Occasionum, huncque secuti sunt alii de *Anima Brutorum*, de *Cerebri morbis*, tamdemque ejus *Pharmaceutice*. *Ephemerides* Gallicæ *Eruditorum*. Diei Lunæ 20. Julii 1676. Gall.

Tristissimus affertur nuncius, Autorem immortalitate dignissimum, Pleuritidis ineluctabili impetu oppressum, è vivis excessisse, nec profuisse *Domino* Artes, quæ *aliis omnibus* profuerunt Dabit veniam Lector, si memoriæ tam sacræ aliquantisper parentemus; nec supervacuum ducet paucis audire, qualis ille vir fuerat, qui talia scripserat: porrò intelligere gestiet, quàm bonus erat ille qui tam doctus, quàm etiam in pietatis praxi exercitatus, qui in Praxi Medicâ versatissimus — Circa Annum 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus, mirum dictu, quàm citò, & quantâ cum laude inclaruerit, præsertim cum ita esset naturâ & moribus factus, ut nec verbis ad fucum faciendum compositis, nec vafris Agyrtarum technis se venditare posset. Sed licèt totos dies, & tantùm non noctes in ægrotantium curâ exhauriret, Arti suæ excolendæ librisque conscribendis usque vacavit, unde inter mille interpellationes nati sunt Tractatus De Sanguinis Accensione, & Motu Musculari, De Animâ Brutorum, De morbis Cerebri, Pharmaceutices Rationalis pars prior, & demum altera —

Porrò pientiſſimæ Animæ Divini Numinis cultus eadem uſque cura inſederat, & quandoquidem horis Canonicis in Ecclesiâ Parochiali Ædibus ſuis viciâ precibus publicis per negotia intereſſe non liceret; ut officia ſacra primo mane & ſero veſpere ibidem celebrarentur, procuravit; iiſque negotiis quibuſcunq; fruſtrà reclamantibus ſemper ferè vacavit. Inſuper cùm videret inſtitutum illud utile admodum fuiſſe pluribus, qui in viciniâ pariter toto die in Mercaturâ aliiſque artibus exercendis diſtringebantur, Sacerdotem id munus per futura ſecula obiturum idoneo ſalario dotavit. Vit. *Thom. VVillis*, præfix. Opp. ejuſdem, Impreſſ. *Geneva apud S. De Tournes* 4°.

TANAQUILLUS FABER.

Vixit & ſcripſit Ann D. MDCLXXXV

CAdomenſis, Profeſſor *Salmurienſis*, exaravit Epiſtolas Criticas *Salmurii* editas, Anno 1659. Notas in *Lucianum* de morte *Peregrini*, Anno 1653. item in *Ælianum*, *Anacreontem*, *Dionyſium Alexandrinum*, *Apollodorum*, *Longinum*, *Terentium*, *Lucretium*, *Phædrum*, *Iuſtinum*, &c.

Tanaquillus Faber Cadomenſis, non ſolùm *Græcis* & *Latinis* Literis egregiè eſt imbutus, ſed & rarâ valet ἀγχινοίᾳ. *Sam. Bochart.* in Hierozoic. 2. 18.

Tanaquillus Faber, homo dum vixit, perfacetus fuit, omnique *Græcâ* & *Latinâ* urbanitate mirificè excultus. *Iac. Tollii* Fortuit. p. 320.

Quantum in Linguâ *Græca* & *Latinâ* ſupra Doctorum vulgus ſapias, & valeas, nemo fere hîc ignorat. Cl. *Sarrav.* in Epiſt. ad *Tan. Fabr. Lut. Par.* 29. Mart. 1651.

Tanaquillus Faber præclarus vir eſt primæque hodiernorum Eruditorum Claſſis. *Guido Patin*, Epiſt. 148. Gallicè.

Tannaquillus Faber Vitas quorundam *Græcorum Poetarum* idiomate noſtro contexuit. Author *Ephemeridum Eruditorum* ait illas jucundiſſimo ſtylo ſcriptas eſſe, eòque gratiùs exceptas fuiſſe, quòd de hujuſmodi materia nihil hactenus lingua noſtra ſcriptum eſſet. Sed ut diverſi guſtûs ſunt homines, idem ille ſtylus qui quibuſdam arridet, aliis nauſeam movet quoniam illum nimis humilem deprehenderunt, quique pædagogicam ut quidem arbitrantur, affectationem ſapiat. Præterea plura narrare poterat quàm ab eo factum eſt. Multam tamen eruditionem continet illa *Synopſis*, dolendumque eſt quòd nihil nobis dixerit de inſigni auxilio quod ex Opere *Lilii Gregorii Giraldi* accepit. *Iudicia Eruditorum* per *Bailletum* Paris. 1685. Gallicè.

Tanaquillus Faber duo evulgavit Volumina *Epiſtolarum Philologicarum* 4. Tomis. Omnia quæ illis pertractat Argumenta ferè ſunt *Critica*. Plurima in illis viſuntur Veterum loca quæ admodum eruditè ab ipſo explicantur, ingenioſæ Conjecturæ ad loca reſtituenda quæ depravata videntur, eximiæque obſervationes circa *Hiſtoriam* & *Chronologiam*. Sed difficile eſt dicere an magis

proficua

proficua quàm nocua sit Authoribus de quibus loquitur, illa Domini *Fabri Critica.* Si enim plura operum illorum loca elucidavit, plures in iisdem notabiles nævos propalavit, imo etiam contendit demonstrare illos frequenter linguam non intellexisse qua in suis Libris usi sunt, nec Authores quos in illis citant, & inter alios in exemplum adducit *Titum Livium, Terentium Aristotelem, Horatium, Tacitum, Eusebium, Eusthatium* &c. Satis ei non fuit *Historicos* & *Poetas* emendare, *Criticem* suum in ipsam *Scripturam Sacram* convertit, pluraque tetigit loca in quibus voces mutavit, periodos transposuit, & quandoque lineas integras erasit: idque nullam ejus quod asserit probationem afferens, nisi quòd sibi videatur sensum hac ratione meliorem & pleniorem fore. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ, Diei Lunæ 3. Maii 1666.

Extat præterea in hoc altero Epistolarum Volumine *Aristophanis* Comœdia una, quam recèns Latinè reddidit doctissiméque commentatus est Dom. *Le Fevre.* Potuisset tamen tam sollicitè non explicare quædam in quibus ipse *Aristophanes* aliquam obscuritatem affectasse videtur. Absurdum saltem videbitur, quòd eodem Volumine ocurrat explicatio plurium *Scripturæ Sacræ* locorum & spurcissimorum *Aristophanis* dictorum, idest, eorum quæ in Ethnicorum libris impurissima sunt, & eorum quæ in *Christianismo* ut sanctissima suspiciuntur. *Ibidem.*

Quæ cùm ita sese habeant, miror extitisse nuper admodum *Tanaquillum Fabrum*, virum cætera eruditum & ingeniosum, sed præ nimio sui amore caligantem haud rarò, quod ferendum utcunque esset, si hæc φιλαυτία & immoderata sui ostentatio cum malignitate & contemptu alieno non conjungeretur. Hunc, inquam, *Tanaquillum Fabrum* miror in *Epistolis* nuper editis ausum affirmare, nævum in hoc ipso, de quo nunc agimus, *Nasoniano* loco à nemine animadversum, nedum sublatum fuisse, cùm vix alius in toto *Nasone* locus occurrat, qui ingenia nostri temporis plura exercuerit, atque in se converterit, ut jam vidimus. Nec monere id neglexit meus pater in editione suâ, quâ se usum esse *Faber* ipse non diffitetur. Illud verò magis mirandum tam securè & confidenter *Salmasiana* scrinia à *Fabro* compilari, & cum *pulvisculo*, quod ajunt, hoc est, cum *Lucretiano* loco, qui *Nazoniani* castigationem unicè confirmet, corradi, atque in succum & sanguinem *Epistolarum* suarum converti. *Nic. Heins.* Not. in *Ovid.* lib. 2. De *Art. Amand.* vers. 660.

Sit gracilis, macie quæ malè viva suâ est.

Tanaquillus Faber vir doctissimus fuit, Philologus, Græcarum literarum peritissimus, velocis sed & audacioris ingenii, *Salmuriensis* Academiæ Professor: multa ex ingenio suo in Autoribus reposuit, etsi Manuscriptis Libris destitutus; quæ tamen ipsi temeritas nonnunquam feliciter cessit ingenii solertiâ sæpè percipienti, quod alii magno labore in Manuscriptis requirunt. Non semel tamen aliis ob audaciam suam vapulat Scriptoribus: nam corrigit sæpè pro

 lubitu

lubitu mendosa loca, *destruit, ædificat, mutat quadrata rotundis*. Multa suarum conjecturarum complexus est Epistolis suis, quarum libri duo sunt, quibus autorum veterum loca adversus omnium sententias explicat, ob festivitatem ingenii & acumen magno in pretio habendus. Aliquem Epistolarum illarum locum, ubi *Livium* reprehendit, ut qui quondam Latinæ Linguæ vocem non satis intellexisset, sugillarunt *Ephemeridum* Scriptores Gallici, qui tamen ab ipso probè depexi libro quodam Gallico, cui titulus: *Iournal du Iournal*. Scripsit, ut hoc obiter memorem, de Religionum unione Librum Gallicâ Linguâ, quo nec Pontificiis nec Reformatis placuit, illorum vitia in nuditate suâ sistens, horum verò invidiam incurrens, quòd jungere *Gryphes Equis* laboraret: qui liber & in Belgicam Linguam conversus est. Cæterùm magnæ fuerunt istius Viri Calamitates domesticæ, de quibus sæpè conqueritur. Filiam doctam habuit, quæ hodie libros scribit in gratiam *Delphini*, quæ & ipsa dicitur imitari Patrem. Edidit quoque *prima Scaligerana*, quibus Præfationem præmittit, in qua de fatis suis queritur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 297, 298.

INDEX

INDEX.

Prima *Columna continet Indicem Alphabeticum Authorum qui in hoc libro recenſentur*; Secunda *deſignat ſæculum Authorum qui ante Chriſtum floruerunt*; Tertia *ſæculum eorum qui poſt Chriſtum floruerunt*; & Quarta *Paginam libri in qua ſinguli Authores reperiri poſſunt.*

Lelandus

T.

V

FINIS.

Bb. Tab. III. n. 10.